R. BIBLIOTECA UNIVERSITARIA ALESSANDRINA
P
h
27
ROMA

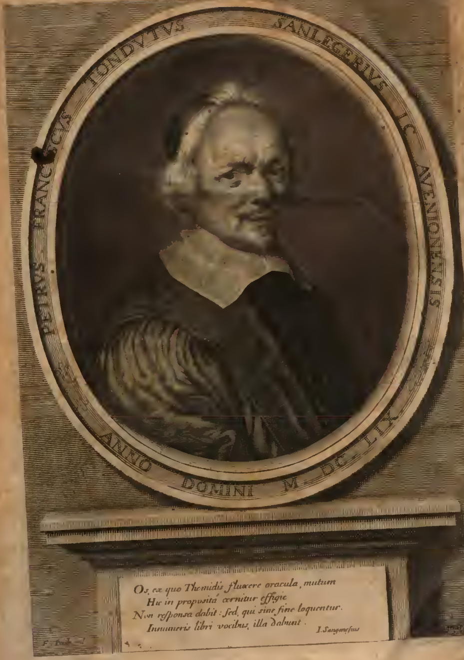
PERILLVSTRIS

DOMINI PETRI

FRANCISCI DE TONDVTI SANLEGERII

TRACTATVS DE PRÆVENTIONE IVDICIALI, TRIPERTITVS.

BIBLIOTECA ALESSANDRINA NELLA R. UNIV. DI ROMA

PETRVS FRANCISCVS TONDVTVS SANLEGERIVS I.C. AVENIONENSIS
ANNO DOMINI M. DC. LIX
Os, ex quo Themidis fluxere oracula, mutum
Hic in propoſita cernitur effigie
Non reſponſa dabit: ſed, qui ſine fine loquentur,
Innumeris libri vocibus, illa dabunt.
I. Sangeneſius

TRACTATVS DE PRÆVENTIONE IVDICIALI, *SEV* DE CONTENTIONE IVRISDICTIONVM,

AVTHORE D. PETRO FRANCISCO DE TONDVTI,
Domino & Toparchâ Loci de St. Legier in Comitatu Venaiſſino; Comite Palatino;
& Sancti Officij Inquiſitionis Auenionenſis Conſultorum Decano.

OPVS OLIM IN DVAS PARTES DIVISVM,
NVNC TERTIA AVCTVM:

Et exquiſitiſſimis ipſiuſmet Authoris ad ſingula propè capita Additionibus locupletatum:

IN QVO CONTROVERSIÆ OMNES, QVÆ CIRCA PRÆVENTIONES Cauſarum excitari ſolent inter Iudices Eccleſiaſticos, Seculares, ſanctæ Fidei Inquiſitores, Epiſcopos, & alios ſuperiores vel inferiores Iudices, tam Ordinarios quàm Delegatos, Criminales, Fiſcales, Ciuiles, Militares, Conſeruatores Doctorum, Scholarium, Monetariorum, aliorúmque priuilegiatorum eorúmque familiarium, in cauſis tàm Ordinariis quàm Executiuis, etiam ex ſcriptura priuata recognita, vel in vim inſtrumentorum in aliena Monarchia confectorum intentatis, Euocationibus, Inuentariis, Diſcuſſionibus, Ceſſionibus bonorum, Iactationibus, Reſciſſionibus Contractuum, aliiſque ſimilibus, breuiter & reſolutiuè deciduntur.

LVGDVNI,
Sumpt. Phil. Borde, Laur. Arnaud, & Cl. Rigaud.
M. DC. LIX.
CVM PERMISSV SVPERIORVM.

DEO ÆTERNO, ET INFINITO; REGVM REGI, ET DOMINO Dominantium.

NON dedignabitur, vt ſpero, infinita bonitas tua, quæ ad calculos dona non exigit, & in oblationibus, iuſtitiam, non ex rerum pretio & dignitate, ſed ex offerentis voluntate & facultate metitur, iſtud pauperis ſerui, re quidem ipſâ, leue munuſculum, ſed ſi affectu pẽdatur, non exiguum: Si tamen id rectè munus dixerim, quod diuinæ Maieſtati tuæ infinitis nominibus debitum, fatetur ſtupens animus, dum tot de tua liberaliſſima manu ſuſcepta bona demiratur, quibus hactenus, ſe, non modo minus gratum, verum etiam plane ingratum fuiſſe ſibi ipſi conſcius eſt. Antiquitas, veræ Diuinitatis tuæ neſcia, fictis Numinibus, quaſdam velut primitias ex contemplatione quoque ipſa dedicabat, vt illam ſibi diuina largitate contributam teſtaretur. Et Pythagorici ex numerorum, linearúmque ſcientia, quam tractabant, ſuos quoque numeros ac figuras Diuinitati vana religione tribuebant. Nos qui immutabilem Veritatem tuam, vnicum conſummatæ rationis ſcopum agnoſcimus, qualeſcunque noſtrorum ingeniorum fœtus, Tibi dumtaxat ſupremo bonorum omnium Authori debitos, reddimus potius quàm dicamus. Suſcipe ergo, SVMME DEVS, hunc de Præuentione Iudiciali tractatum, in memoriam eorum quibus in hanc vſque horam me præuenire voluiſti, beneficiorum. Quódque mihi adhuc vitæ vis eſſe reſiduum; ſic ad tuæ voluntatis normam præueniente gratiâ tuâ diſpone, vt ſupremi tui iudicij rigorem bonis piiſque operibus præuenire poſſim. Hoc ſupplex coram omnipotenti Maieſtate tua humillimè proſtratus efflagito.

Ego creatura tua licèt immeritus,

PETRVS FRANCISCVS DE TONDVTI SANLEGERIVS.

AD LECTOREM.

DVm, Rogantibus iis quorum apud me multùm valebat authoritas, regulas quaſdam in ſcripturam redigere vellem, quibus ſub Principis nomine in formam Edicti perpetui publicatis, variæ, quæ paſſim circa cauſarum PRÆVENTIONES, magno cum partium litigantium damno, & Superiorum huius Status faſtidio, occurrunt Controuerſiæ, ſi non prorſus eradicari, magna ſaltem ex parte minui poſſent; notulas quaſdam colligere cœpi, vt & quantum fieri poſſet, Edictum à iure non recederet, & memoriam labilem, non indiligens ſcriptio ſubleuaret. Sed dum ex notulis, notæ; ex notis capita prodirēt; tandem, inſenſibili quodam velut errore, eò deductus ſum, vt ex ipſis quoque capitibus, integer iſte tractatus exurgeret. Cuius editionem effugere non potui, tum ne prementium Amicorum deſiderio deeſſem, tum vt publicæ vtilitati, quantum in me erat, aliqua ratione conſulerem. Fruere, Lector Beneuole, meis hiſce laboribus, illóſque benigno & pacato animo, qua ratione tibi dantur, excipe.

Ad Maiorem Dei Gloriam.

CONSENSVS PROCVRATORIS REGII.

NOn impedio pro parte REGIS Chriſtianiſſimi quin Liber cui titulus eſt, *Tractatus de Preuentione Iudiciali, ſeu de Contentione iuriſdictionum à D. Petro Franciſco de Tonduti Sanlegerio &c. compoſitus*, in lucem prodeat, & prælo mandetur, à PHILIPPO BORDE, LAVRENTIO ARNAVD, & CLAVDIO RIGAVD Bibliopolis Lugdunenſibus, cum prohibitionibus in ſimili caſu requiſitis & neceſſariis. Actum Lugduni die Iunij vltima 1659.

VINCENT DE PANETTE.

PERMISSIO.

FIat iuxta concluſiones Procuratoris Regij ſuperiùs expoſitas. Actum Lugduni die vltima Iunij 1659.

DVSAVZEY.

PER-ILLVSTRI

PER-ILLVSTRI
ET EXCELLENTISSIMO D.
D. PETRO FRANCISCO DE TONDVTI
DOMINO DE S. LEGIER,
I. C. Celeberrimo & Patruo amantiſſimo.

EPIGRAMMA.

IVRGIA quæ dubio præuentio Marte parabat
Rixoſo, doctâ præuenis arte, foro.
Per Te vera ſuo Præuentio iure præibit.
Per Te poſterior cogitur inde ſequi.
Per Te importuni pellentur ſede cauilli:
Et certâ Iudex lege quietus erit.
Ergo ſit hæc Præuentio, ſit Subuentio; vtrâque
In gemino mundi cardine notus eris.
Atque opus hoc, Orbi ſi non mortale futurum eſt,
Nil tamen hocce tuo Nomine maius erit.

I. B. DE TONDVTI, ex fratre germano Nepos,
Dominus & Toparcha Loci de Blauuac.

AD PER-ILLVSTREM DOMINVM,
D. PETRVM FRANCISCVM DE TONDVTI,
Dominum loci de S. Legier, in Comitatu
Venaiſſino.

LITIGET aduerſus, ſi quis cum Iudice Iudex,
Et fora iuridicis ſint inimica foris,
Arbiter æquus adeſt, docto qui iurgia libro
Comprimat, & lites explicet implicitas,
Cognoſcant alij, rudium de iure clientum,
Plebs illis cauſas deferat ima ſuas,
Hunc Aſtræa ſuæ dominans quem præſtitit Arti,
Ius ipſis decuit dicere iudicibus.

I. SANGENESIVS, I. D.

AD EVNDEM,
Phaleucium.

COETVS eximium decus Togati,
Interpres dubij perite Iuris,
Cuius ore loquens Themis forenſi
Reſpondet populo, ſuáſque leges
Noſtris explicat immorata terris;
Si docto ſtatuas modum labori,
Et tandem grauis impetret ſenectus
Curis emeritam tuis quietem,
Tui publica res futura non eſt
Expers auxilij; perenni in illam
Fungere officio, nec ipſa munus
Vis mortis poterit tuum morari:
Libri, ſi taceas, tui loquentur;
Dum Legum imperio regetur Orbis,
Erunt perpetui Tibi clientes
Queis opem ingenio feres, & à Te
Seri conſilium petent nepotes.

I. SANGENESIVS, I. D.

PER-ILLVSTRI VIRO,

D. PETRO FRANCISCO DE TONDVTI.

SANLEGERII DOMINO,

Vtriuſque Iuriſprudentiæ Peritiſſimo & Conſultiſſimo.

In præclara & Egregia Opera ab Eo doctiſſimè & luculentiſſimè elaborata.

ANAGRAMMATISMVS.

PETRVS FRANCISCVS DE TONDVTI
FERT IVS PRVDENTIS AD CVNCTOS.

DISTICHON.

Quod tulit ad Ciues patria Vir doctus in ora;
Nunc io.o AD CVNCTOS FERT IVS PRVDENTIS in Orbe,

IAMBICVM.

Iuuenta IVS PRVDENTIS ad Ciues tulit,
Senecta doctis FERT id AD CVNCTOS libris.

T. BILLON. Iuriſconſultus
Aquenſis.

INCLYTO

ET EXCELLENTISSIMO D.

D. PETRO FRANCISCO DE TONDVTI;

SAN-LEGERII TOPARCHÆ,

TRACTATVS PRÆVENTIONALIS AVTHORI,

EPIGRAMMA.

DVm liber hic noſtram præuenit tempore mentem,
Nos decet illius dogmata tuta ſequi.
Quidnì Te ſequerer SANLEGERI inclyte? ſplendet
In cuius ſacro pectore tota Themis.
Fallor! tam ſublime volas tuæ acumine mentis;
Vt metuam Icarias, ſi ſequar, ire vias.
Sed quorſum mihi fingo metus? Themis Alta ſuadet:
Dum volat ad Superos; inter & aſtra ſedet.
Iupiter ex alto nùm Libram ſuſtinet? Ergo
Hunc lege, & ille tibi Numinis inſtar erit.

ANT. FRANC. PAYEN.
In Academia Auenionen. Regens ac
Profeſſor Publicus.

IN TRACTATVM ABSOLVTISSIMVM
DE PRÆVENTIONE IVDICIALI,

EXCELLENTISSIMI D.

D. PETRI FRANCISCI DE TONDVTI;

DOMINI DE S. LEGIER, COMITIS PALATINI, &c.

Lectori Iuridico.

EPIGRAMMA.

QVOS habet anfractus Præuentio noſcere ſi vis?
Tutus eas tanto Præueniente Duce.
Iam ſi quod Biuium fallax occurrat Eunti.
Herma hic eſt, verum hâc parte tenebis iter.

NICOLAVS ANTONIVS
Mirecurianus ad Lotharingiam
I. V. D. & Profeſſor.

INDEX

INDEX
ARGVMENTORVM
ſingulorum Capitum

PARTIS PRIMÆ HVIVS TRACTATVS.

VBI TRADITVR SVMMARIVM PRÆCIPVARVM materiarum, quæ in quolibet Capite tractantur.

CAPVT PRIMVM.

DE Præuentione Iudicum in genete. Videlicet infetioris aduerſus ſupetiorem. Inter plures Iudices coniunctim iuriſdictionem conceſſam habentes. De præuentione intet duos Iudices Ordinatios eiuſdem tribunalis habentes iuriſdictionem in ſolidum. Item inter plures Sanctæ Fidei Inquiſitores. Qualis ſit iuriſdictio Inquiſitorum, vtrum otdinaria, vel delegata. De præuentione inter plures Iudices Delegatos. Item inter Eccleſiaſticos & Seculates, in criminibus mixti fori. Quid prætetea ſtatuendum, ſi agatur de ptæuentione inter Ordinarios & Delegatos. Inter Epiſcopos & Inquiſitores. Et inter hos, & Superiores Regulares. Et vtrum intet Inquiſirores & Iudices laïcos. Quando Inquiſirores abſque Epiſcopo procedete poſſint, vel non. Quid ſit præuentio iuriſdictionis? quid perpetuatio? quomodo inducantur? & qua ratione inter ſe diffetant. Quæ ſit differentia inter præuentionem tatione iuriſdictionis, & præuentionem ſeu præoccupationem quoad ordinem procedendi. Euocatio cauſæ quando debeat Iudici intimati ad hoc vt illius proceſſus teddatur nullus, & an ſufficiat illam patti ſignificari. p. 1

CAPVT II.

DePræuentione inter Notarios. Acta pet ſolum Notarium electum ſcribi poſſe; ſi pet alium ſcribantur, nullitati ſubiacere. Poſſe tamen alium, in caſum impedimenti, ſubrogati. Subſtitutos & Iuuenes Notariorum principalium acta iudicij ſcribere poſſe. Inhibitio, ad inſtantiam illius qui ſe opponit executionibus, an & quomodo facta alio Graffario ſcribente, ſit valida? ad interptetationem cuiuſdam Regulamenti ſupet hoc facti. Ad quem ſpectet electio Graffarij de iure, vel de conſuetudine. Vtrum Notarius poſſit ſcribere commiſſionem ſibi datam à Iudice. Quando Barones ſeu Feudatatij poſſint creare Tabelliones. Et quod nemo, prætet Notarios ab illis deputatos, acta Cutiæ ſub illorum iuriſdictione ſcribete poſſit. Quid de Notatio, cuius facultas ad certum tettitorium eſt limitata. Quomodo ſe getete debeant Bajuli vel Iudices Batonum quando non adeſt Tabellio. p. 5

CAPVT III.

De Inuentario quoad Præuentionem. Vbi explicatut ex inuentario nullam regularitet oriri præuentionem. Traditur tamen cautela *Bertrandi*, ad præueniendum. Item Notarium quoad actum ipſius Inuentarij ſic præueniſſe, vt alius adhiberi non poſſit. Niſi tamen bona eſſent extra ciuitatem poſita. Notarium altetius curiæ in inuentario ſcribere & ſic prę̨uenire non poſſe. Nuncios & executores curię ad libitum mutari poſſe, & ea ratione intet ipſos ceſſare præuentionem, non tam de iure quàm ex conſuetudine. Quis ſit iudex compeтens in matetia inuentarij iudicialis. Agitur de controuerſia circa inuentaria inter Notatios Palatij, & Curię S. Petri Auenionen. Denique deciditur vtrum alius Notatius quam is quem teſta-

tot deputauit, inuentarium ſcribere poſſit, & an tale innentarium ſit validum. Ex quibus arguatur electam fuiſſe induſtriam perſonæ Notarij, cui teſtator commiſit confectionem inuentarij poſt mortem ſuam. pagina 7

CAPVT IV.

De relationibus nunciorum & apparitorum. De neceſſitate harum relationum. Quis Notarius, vel Graffarius illas recipere debeat: Et de quæſtione agitata inter Notarios Comitatus Venaiſſini, & Graffarios curiarum ordinariarum circa receptionem huiuſmodi *relationum*. *Quid in* ea fuerit deciſum quoad poſſeſſorium ſummariſſimum. Relationes iſtas à remiſſione illarum penes acta robur accipere. Nec ſufficere quod poſtea conſtet de relatione. Quæ ſit vis & effectus relationis nuntij. p.10

CAPVT V.

Quod conſummatis executionibus ceſſet præuentio, nouóque iudicio agendum ſit. Quæ requirantur vt executiones dicantur conſummatæ. Et an ceſſet præuentio ſi quis ſtatim turbetur poſt miſſionem in poſſeſſionem. Quid ſi pendente tempore quo debitor admittitur per ſtatutum, vel conſuetudinem ad reluendum pignus. In factis ſucceſſiuis non eſſe conſummatam executionem, nec ceſſare præuentionem, etſi poſt lõgi temporis ſpatium ſuperueniat turbatio. Coram quo Iudice agendum ſit in executionem ſententiæ, ſi agatur actione in factum, vel iudicis officio. Perfecta miſſione ſi debitor illi acquieſcat, & via ordinaria agere velit, poteſt eligere alium iudicem, aliumque Notarium ad illam cauſam. Et quando expiret poteſtas executoris. Vtrum executor cognoſcere poſſit de moleſtiis poſt executionem illatis. pagina 11

CAPVT VI.

Per renunciationem litis, & inſtantiæ, ceſſare præuentionem: qua de re copioſius agitur infra *cap.* 30. Vbi oſtenditur quæ ſit vis horum terminorum, litis, cauſæ, & inſtantiæ. Renunciare liti quando quis poſſit, & an teneatur ſoluere expenſas ſic renuncians. Quid ſit renunciare liti, quid inſtantiæ. Et an in præiudicium Iudicis, vel Notarij qui præuenit, renunciari poſſit inſtãtiæ, ſaluo iure rectius agendi. Appellans vtrùm inuito appellato renunciare poſſit ſuæ appellationi. Commiſſio vtrum expiret appellatione deſerta. p.14

CAPVT VII.

Præuentioni obſtare euocationem cauſæ. De differentia inter euocationem, & appellationem. Euocatio quando fieri poſſit. Quis Notarius ſcribere debeat in cauſa euocata, ſiue in eadem ciuitate, ſiue in diuerſa fiat euocatio. Quis Notarius ſcribere debeat quando Superior cauſam committit alicui Iudici orinatio. Quis tenetur portare acta primæ cauſæ poſt euocationem. Et plurima alia circa materiam euocationis cauſarum explicantur. De tacita Euocatione & inhibitionibus Iudici factis de non procedendo in aliqua cauſa. p.15

CAPVT VIII.

Vtrum cauſa dicatur præuenta, ſi quis intentauerit remedium *leg. diffamari, C. de Ingenu. manumiſſ. & l. ſi contendat, ff. de fideiuſſ.* Quando hæc remedia locum habeant, & quomodo inter ſe differant. De iactationibus. Quis dicatur in illis actor originarius, & quis Iudicem vel Notarium eligat. Et quod hæc electio pertineat ad citatum. Quis eligat Iudicem, vel Notarium in cauſa reſciſſionis contractus. Et vtrum Iudex qui fuit deputatus in cauſa præparatorij, debeat eſſe Iudex iudicij præparati. p.18

CAPVT IX.

De Præuentione per citationem, & quæ requirantur ad ipſam. De citatione verbali & reali. De citatione nullâ, non inducente præuentionem. Quomodo reddatur valida per comparitionem principalis, vel procuratoris, ſi procurator ſpecialiter ad illam cauſam, vel generaliter conſtitutus fuerit. De citatione circumducta. De ea quæ facta fuit die feriato: ſine expreſſione diei vel horæ: ſine relatione Curſoris: Si contra tenorem cartelli: Si extra domicilium citati: Si maritus in perſonam vxoris citatus fuerit: Si per proclama generale: Si prorogata fuerit iuriſdictio: Si quis citatus fuerit ad locum peſtiferum: Si eodem tempore in diuerſis tribunalibus. De citatione cum clauſula, *ſi ſua putauerit intereſſe.* Quod non inducat præuentionem, ſicuti nec traditio memorialis. Et de citatione ad inſtantiam coloni, vel contra colonum, vtrum inducat præuentionem contra Dominum. De libelli oblatione. Et de citatione cuius copia petenti non fuit expedita. De citatione ad domum. De edictis & proclamationibus quoad validitatem citationis. p.19

CAPVT

CAPVT X.

De præuentione in cauſis ceſſionis bonorum. Quæ ſit differentia inter iudicia vniuerſalia, generalia, & particularia. Quæ ſit virtus iudicij vniuerſalis, vel generalis, ad inducendam præuentionem aduerſus iudicia particularia. Variatio an & quando licita ſit à iudicio executiuo ad ordinarium, & è contra, tam ex diſpoſitione iuris quam ex Statuto Auenionenſi. Cauſa Saluiani interdicti contra tertios intentati, vtrum inducat præuentionem, ratione cauſæ executiuę contra debitorem, aut è contra. Cauſa ceſſionis bonorum impedit executionem iam cœptam & præuentam; De pręuentione per capturam perſonę, vel pignorationem vniuerſalem, vel particularem. Quid ſi pignoratio iam à pluribus annis facta fuerit, & intra quod tempus executio præuentionis effectum operetur. De primo & ſecundo decreto. De executione pro terminis cenſuum annuorum maturandis & futuris. De obligato ad Curias alienę Monarchię: & de executione facta pro collectis abſque citatione & intimatione. De Iudiciis vniuerſalibus & particularibus. Et de iudicio concurſus creditorum. . p.25

CAPVT XI.

De pręuentione aduerſus Iudices Feudatariorum habentium merum & mixtum imperium. Et quod Domini iuriſdictionales poſſunt petere remiſſionem cauſæ etiam poſt conclusionem. De iuriſdictione conceſſa in feudum, in officium, vel in allodium. Conceſſam in feudum intelligi priuatiuè, & ſic non eſſe locum prętentioni. Comitatenſes in prima inſtantia habere ius reuocandi domum. An & quando propter negligentiam, Superior poſſit euocare cauſam è curia Vaſſallorum. Explicatur Statutum Comitatus Venaiſſini circa delicta commiſſa per turbam coadunatam, vel in via publica, vel per Officiales in officio delinquentes. De magiſtris victualium & eorum authoritate, & quando cenſeatur illis data iuriſdictio priuatiuè, vel cumulatiuè. Domini iuriſdictionales ſuſpecti in cognoſcendo, vtrum ſint etiam ſuſpecti in delegando p.33

CAPVT XII.

De concurſu duorum appellantium, quorum quilibet cauſam ſuæ appellationis diuerſo Iudici committi obtinuit, quis inter eos præferatur. Si duo Iudices ordinarij vel delegati de iuriſdictione contendant, quis debeat hanc controuerſiam dirimere, & quis iudex hoc caſu dignior dicatur? Appellationem interpoſitam ad Legatum prędualere illi quę interpoſita eſt ad Metropolitanum non obſtante prętentione. Si alicuius ſententię plurima ſint ſeparata capitula, vtrum cauſa poſſit per appellationem introduci & tractari coram ſeparatis Iudicibus, & quomodo hoc caſu detur prętentio. Appellatio vnius ex litis conſortibus vtrum alteri proſit. pagina 36

CAPVT XIII.

De continentia cauſæ non diuidenda, ad materiam *l. nulli, C. de iudiciis*. Et de differentia inter *leg. vbi cœptum, ff. de iudiciis, & dictam l. nulli*. De pluribus ſimul delinquentibus. Quid ſi vnus ſit clericus, alter laicus. Cauſa poſſeſſionis & proprietatis, an, & quando coram eodem Iudice ſit terminanda? quod tamen fuſius explicatur inferius, *cap.* 23. Non poſſe opponi de continentia cauſæ, quando quis coactè exceptione iam propoſita vtitur coram alio Iudice, nempe ſi fuerit ab aduerſario prouocatus. Continentia cauſæ an locum habeat dum agitur de eadem tutela, vel de eodem fideicommiſſo, vel de eadem pignoratione generali, vel de diuerſis terminis ſolutionum eiuſdem debiti. Et quod hæc exceptio poſſit opponi tam coram Iudice ordinario quam coram delegato, ex mente *Rotæ*, quam ſequi debemus, non obſtante opinione *Ignei*, de qua infrà, *cap.* 24. *num.* 8. Quando & in qua parte litis iſta exceptio proponi poſſit. Contumax vtrum refuſis expenſis hanc exceptionem proponere valeat. p.38

CAPVT XIV.

De Præuentione in cauſis feudalibus, ſi de feudo fuerit controuerſia. De iuriſdictione Domini Rectoris Comitatus Venaiſſini in toto Comitatu in caſtris infeudatis, vel non infeudatis. An & quomodo illi competat. Cauſa feudalis per leges feudales decidenda, tractari debet coram Domino feudi, & ſic coram Domino Rectore Comitatus, qui ius reddit vice & nomine ſupremi Principis noſtri, ſecus ſi cauſa decidenda ſit ſecundum ius commune, tunc enim coram Iudicibus ordinariis competentibus tractanda eſt. Quid ſi agatur de fructibus feudi, aut de poſſeſſorio iudicio ſuper feudo. pagina 41

Index Capitum.

CAPVT XV.

De præuentione in cauſis præiudicialibus. Quid ſit præiudicium. Quæ & quoruplex cauſa præiudicialis. De præiudicialibus quæſtionibus ex cauſa ſtatus, vel ratione præeminentiæ, in cauſis ſe contingentibus, vel non contingentibus. De quæſtione præiudiciali incidenter propoſita, quod non operetur præuentionem; & quomodo hoc caſu concipi debeat ſententia. De cauſa præiudiciali per modum reconuentionis propoſita. De ea quæ proponitur principaliter per modum actionis. Et de præiudicio cauſæ ciuilis ad criminalem, & è contra. Et de diuerſis caſibus in quibus vna cauſa eſt alteri præiudicialis. Cauſa manutentionis in poſſeſſione an & quando ſit præiudicialis ad cauſam criminalem vſurpationis. p.42

CAPVT XVI.

An & quando qui per accuſationem præuenit poſſit reaccuſari. Et an & quando locus ſit recriminationi, præſertim quando agitur de delicto in eadem rixa commiſſo. Et quis dicatur aggreſſor. Et quid obſeruandum ſit ſi delicta eſſent æqualia & pares probationes. Denique quid iuris, ſi accuſatus proponat recriminationem de falſo, poſt litem criminalem præuentam. Quod reaccuſatio non admittatur fauore illius cuius nomen receptum eſt inter reos. Et quod accuſatio ſuper vno delicto non inducat præuentionem querelæ inſtitutæ ſuper alio. p.46

CAPVT XVII.

De Præuentione per executionem inſtrumenti ſumpti per Notarium Regium. An & quando inſtrumenta per Notarios Auenion. vel Comitatenſes ſumpta, poſſint demandari executioni in Gallia. De Notariis recipientibus inſtrumenta extra locum ſuæ deputationis. Quod inſtrumenta in aliena Monarchia confecta, producant hypothecam vbique terrarum. Et de reddendo idem ius extraneis, quod in eorum Loco Ciuibus exhibetur. De contractibus rogatis per Notarios Baronum inter non ſubditos. p.47

CAPVT XVIII.

De Præuentione debitoris agentis contra creditorem ad reſciſſionem, vel nullitatem, aut cancellationem obligationis; ad explicationem *Statuti Auenionenſis, ſub titulo, De moderat. inhibitionum.* Explicatur quænam ſit vis inſtrumenti lapſo termino Statuti, vel Regulamenti in cauſa reſciſſionis. Et vtrum debitor, dum fiunt executiones lapſo termino Statuti, poſſit de nouo ſe opponere. Quomodo debeat prouideri de Curatore, Abſenti. Et quid operetur præuentio Iudicis inhibentis. Quis dicatur locus contractus, & quæ requirantur, vt quis conueniri poſſit in loco contractus. Et an & quomodo ſit verum, Iudicem contractus eſſe Iudicem diſtractus. p.49

CAPVT XIX.

De pluribus accuſatoribus concurrentibus, & quomodo inter ipſos ſit locus præuentioni. Vtrum ſi remotior præuenerit in accuſando repellatur per ſuperuenientiam proximioris. Si vidua præuenerit accuſando homicidam mariti, vtrum præferatur liberis accuſare volentibus: Et quis hoc caſu habeat electionem Iudicis & Notarij: & an proximior ſuperueniens teneatur reſtituere expenſas factas per remotiorem in accuſando. Quis teneatur accuſare ob mortem occiſi; & quomodo incurratur indignitas hac de cauſa. Pluribus concurrentibus in accuſatione, ſi ſint in pari gradu, locum eſſe gratificationi. Conſulum accuſatio nomine ſuæ Cõmunitatis vtrum ſit admittenda, & inducat præuentionem, ſi ſpeciale à ſua vniuerſitate mandatum non habeant. In illius qui parricidium commiſit ſucceſſione, lis quoad bona, ſcribente Notario ciuili, an vero criminali, agitari debeat. p.51

CAPVT XX.

De Præuentione in cauſis Eccleſiaſticis. Quod Iudex laïcus non poſſit in iis cauſis præuenire, non obſtante quacunque negligentia Iudicis Eccleſiaſtici. Emphyteuta Eccleſiæ quamuis laïcus, coram Iudice Eccleſiaſtico in lite intentata, etiam ſuper ſolo dominio vtili, ex mente *Rotæ*, conueniri debet. De Clerico ſe opponente aduerſus executiones, an repellatur exceptione præuentionis cauſæ. Explicatur Statutum Auenion. *De Iactationibus*; Vt locum non habeat in cauſis Eccleſiaſticorum obtinentium inhibitiones de aliò non trahendo. Et de confirmatione Statutorum Auenionenſium. Clericum non poſſidentem, legitimum contradictorem, teneri comparere coram Iudice laïco. De Præuentione aduerſus colonum Clerici. Clericus vocatus in euictionarium, an poſſit declinare forum Iudicis laïci. Quid vero dicendum ſit de Fiſco pro euictione impetito; vtrum poſſit cauſam trahere ad ſuos Iudices? ad materiam *leg. venditor. ff. de Iudiciis.* Denique quę ſit differentia ſi quis vocetur

tur

tur in euictionem pendente iudicio, vel ad indemnitatem lite finita. In cauſa generali concurſus creditorum, Clericum teneri coram Iudice laïco comparere. Quid dicendum de cauſa hæreditatis iacentis ipſius Clerici: & quæ requirantur ad hoc vt Clericus gaudeat fori priuilegio. p.54

CAPVT XXI.

An & quando appellatus præuenire poſſit appellantem, & obtinere commiſſionem appellationis per ipſius appellati aduerſarium interpoſitæ. Quando appellatus dicatur nimiùm feſtinaſſe committi curando cauſam appellationis, & appellantem præueniendo. Quomodo procedendum ſit per appellatum, quando appellans intra quindecim dies à Statuto aſſignatos, ad obtinendam commiſſionem appellationis, fuit negligens in obtinenda dicta commiſſione. Oſtenditur etiam differentia inter reuocationem executionis per viam iuſtitiæ, & per viam attentatorum, multáque alia afferuntur ad interpretationem *c. oblata, 57. De appellationibus.* p.57

CAPVT XXII.

De Præuentione Iudicis laïci quando agitur de rebus aut bonis Eccleſiæ, aut de iuribus ipſius, vel legatis piis, aut contra Fraudatores, Inuaſores, vel Raptores bonorum Eccleſiæ, & de pœnis contra lacerantes teſtamenta: maximè quando in iis continentur legata pia. Et quod Epiſcopus, in caſibus in quibus procedere poteſt contra laicos, poſſit deuenire ad capturam & alias executiones, etiam per proprios Officiales, & abſque auxilio Brachij ſecularis. Epiſcopum eſſe executorem omnium piarum voluntatum, nec in eo munere turbari poſſe per Conſeruato-
p.59

CAPVT XXIII.

De Præuentione Iudicum & Notariorum in cauſis Fiſcalibus, Criminalibus, vel Ciuilibus. Vbi oſtenditur differenria inter cauſas Criminales & Fiſcales. Et quando Iudex, vel Notarius Cameræ procedere debeat in cauſa non obſtante præuentione Officialium, ſeu Notariorum criminalium. An & quando Iudex & Notarius criminalis procedere poſſint in cauſa ciuili incidenter propoſita, vel è contra ciuilis in criminali. Vtrũ Iudex criminalis procedere poſſit ſuper ſolo partis intereſſe. Et circa hoc explicatur Statutum Aueniónis, *De eo qui furtum & rapinam paſſus eſt.* Vtrum fiſcus totam cauſam diſcuſſionis trahat ad ſuos Iudices: Quid ſi fiſcus in aliqua cauſa interueniat vti Tertius. p.60

CAPVT XXIV.

De præuentione per inhibitiones de turbando in poſſeſſione; vbi explicatur regula quæ habet, quod idem Iudex qui cognouit de poſſeſſorio, cognoſcere debet de petitorio. Et quando Iudex cauſæ præparantis debeat etiam eſſe Iudex cauſæ præparatæ. Et quando ille qui fuit Iudex ſuper poſſeſſorio, poſſit & debeat eſſe iudex ſuper petitorio, & è contra. p.62

CAPVT XXV.

De Præuentione per executionem, aut citationem factam in vim ſcripturæ priuatæ recognitæ. Ex ſola citatione ad recognoſcendum non induci præuentionem, maximè, ſi citatio facta fuerit coram iudice incompetenti. Scripturam priuatam recognitam habere executionem paratam, ex diſpoſitione iuris communis ſi coram Iudice recognitio facta fuerit, vel coram Notario ex commiſſione Iudicis, licet inſtrumenta publica de iure non habeant executionem paratam. Et quid de litteris cambij ſtatuẽdũ ſit. Scriptura priuata ſine cauſâ, an & quando ſit valida. Recognoſcens ſcripturam non approbando contenta, vel negando numerationem, an & quando cogi poſſit viâ executiuâ per præceptum ad inſtar rei iudicatæ, vel confeſſionis iudicialis. Et ſuper hoc explicantur *Deciſiones Rotæ Auenionenſis*, necnon Statutum eiuſdem ciuitatis, *lib. 2. Rub. 13 De litteris cambij art. 4.* Literæ Cambij quomodo recognoſcendæ ſint & acceptandæ, vt producant actionem. p.65

CAPVT XXVI.

In hoc capite tractatur de diuerſis cauſis accidentalibus, propter quas præuentio redditur inutilis. Et primo quidem, quomodo Notarius qui præuenit in cauſa, ratione ſuſpicionis de nouo ſuperuenientis, poſſit remoueri. Item quid ſtatuendum ſit in Subſtituto Notarij, vtrum ſolo iuramento poſſit declarari ſuſpectus, quando ſemel fuit à partibus approbatus. Et vtrum Succeſſor in Prælatura poſſit reuocare Notarium Curiæ Epiſcopalis, quando ipſe dedit pecuniam pro vtilitate Eccleſiæ. Et quando dicatur verſum in illius vtilitatem. Et de conceſſione officiorum ad vitam facta per Eccleſiam, ſolemnitatibus in alienatione bonorũ Eccleſię requiſitis, non indigente. Officiales deputati à Baronibus an poſſint reuocari. Societas Offi-

cij Notariatus dependens à coadiurotia, finitur, teuocatâ coadiurotiâ ex lege Superioris. Vtrum Notarius poſſit allegati ſuſpectus ne recipiat inſtrumenta. Quid ſtatuendum ſit de Aduocato Fiſcali ſuſpecto allegato. Denique vtrum Aſſeſſotes qui tempus ntentriæ præuenerunt temittendo vota ſua penes acta, ſi talis remiſsio fuerit ſcripta in actis, poſsint mutare vota ſua, vbi concluditur negatiuè: & ideo cotrigendum eſt ſummarium, in pręced. editionib. *n.42.* vbi dicitur, *poſſunt mutare*, & legendum eſt, *non poſſunt mutare.* Quid ſi agarur de pluribus Iudicibus, quorum vnus ſine altero iudicare non debet, vtrum vnus illotum, poſt votum ſuum apud acta remiſſum, poſsit illud mutare? Notarius principalis vtrum poſsit allegati ſuſpectus proprer magnam ſuſpicionem illius qui eſt ſocius in officio. p.70

CAPVT XXVII.

De Præuentione per Monitotia Eccleſiaſtica conceſſa ad fines obtinendi reuelationes teſtium, vel reſtitutionem retum ablatarum. Oſtenditur ex huiuſmodi littetis monitorialibus nullam oriri præuenrionem. Declaratur an & quomodo pręuenta lite principali coram Iudice laico, procedi poſsit coram Eccleſiaſtico in ſpecie ad declaratiunem cenſurarum, contra non reuelantes, aut falſum teuelantes, vel non reſtituentes. Et vtrum in præiudicium præuentionis poſsit procedi coram eodem, vel diuerſo Iudice, ad remedium declarationis cenſurarum in ſpecie. Et multa tractantur circa Monitotia, & reuelationes teſtium. Maximè ad interpretationem *Statuti Aueniononenſis, ſub titulo De Monitoriis.* Et vtrum oppoſitio vnius tetardet publicationem monitorij quoad alios. Quæ ſit praxis Monitorialium in Gallia: & vtrum Conſeruarores illas concedere poſsint. p.75

CAPVT XXVIII.

De Prænentione in cauſis militaribus, quando Miles eſt actor vel reus, deſcriprus in matticula, vel non deſcriptus; exiſtens in actu expeditionis, vel ad eam paratus; prorogans iuriſdictionem Iudicis non militatis, negotiationem exercens, aut in aliena prouincia exiſtens. Quæ dicantur delicta militaria. De delictis militatibus commiſſis in mati, vel in terra firma, in loco ramen deſtinato ad exercendam iuſtitiam maritimam. De præuentione inter Magiſtrum Militum, & Præfectum Generaliſſimum, & inter Audientiam genetalem Exercitus, & Capitaneum Generalem tritemium. De delictis commiſſis in loco cuſtodiæ, vulgo, *Corps de garde*, De delictis commiſſis inter militem; & militem & inter milirem & non militem. De remiſſione delinquenris ad locũ delicti. Vtrũ Miles, Scholaſticus, vel Magiſtratus tẽporalis, gaudeanr fori priuilegio pro liribus antea cœptis. De eo qui miles factus fuit in fraudem. Ex exceptio remporalis ſupetueniens lire pendenre an & quando ſuffragetur. Miles non opponendo ſuum priuilegium ſibi præiudicat. Quid dicendum ſit de milite falſum deponente coram Iudice non militari. De Pœna militis, ſeu Capitanei, cui cuſtodia fortalitij demandara fuit, & illud culposè inimicis capiendum reliquir. Et ad quem iudicem illius cauſæ cognitio ſpectet. p.78

CAPVT XXIX.

De diuerſis perſonis quibus non nocet præuentio, propter priuilegium fori quod illis competit, ex perſonâ eorum quibus famulantur. De priuilegiis fori reſpectu familiarium perſonarum priuilegiatarum, veluti vxorum Militum; Artificum qui bella ſequuntur; Nautarum Exercitus maritimi. De priuilegiis Scholarium & familiarium ipſorum reſpectu præuentionis fori. De Bidello & Secretario Vniuerſiratis. De Familia Epiſcopi. De Notatio Curiæ Archiepiſcopalis, & illius Aduocato Fiſcali, illorúmque ſubſtitutis. Verùm contra eos detur præuentio Iudicis laici. Et de familiaribus Sanctæ Inquiſitionis. De Familiaribus Religioſorum. De Conſeruatoribus Vniuerſitatum, & nominatim Vniuerſiratis Aueniooenſis. De Domeſticis Principis & Protectoribus. De Monetariis & Collegio Monetariorum, & quando illis obſtet præuentio, vel non. De Nouitiis ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani, qui nondum profeſſionem emiſerunt, ſunt tamen Cruce inſigniti. Famuli & filij Artificum vtrum gaudeanr priuilegio fori, ſi Dominis, & Patribus eorum conceſſum ſit. p.83,

CAPVT XXX.

An & quomodo præuentio, ceſſet pereunte inſtantia. Et vtrum inſtantia tranſeat ad Clericum hæredem laïci. Et quis ſit effectus tranſitûs inſtantiæ, vel peremptionis ipſius. Quid ſit Cauſa, Lis, & Inſtanria. Et quid renunciare Inſtantiæ, ſed non Liti, ad explicationem eorum quæ ſuprà *cap. 6.* dicta fuêre. An & quando inſtantia tranſeat ad ſingularem ſucceſſorem neceſſarium, vel voluntarium, Et quis dicatur ſucceſſor neceſſarius. An & quando inſtanria tranſeat à Patre ad Filios; à Teſtatore ad fideicommiſſarium vniuerſalem; ab hærede grauato ad ſubſtitutum. Vtrum ad Succeſſorem Maioratus. Vtrum ad Succeſſorem Eccleſiæ. De tetractu con-

ſangui

ſanguinitatis, vtrum illius inſtantia tranſeat ad hæredes extraneos. Vtrum à Cedento ad Ceſſionarium; à Reſignante in Reſignatarium; à Proprietario ad Vſufructuarium, ab Vſufructuario ad Proprietarium: à Teſtatore ad Legatarium; à Laico in Clericum, vel à Clerico in Laicum; à delinquente ad Fiſcum. De modo procedendi contra delinquentes contumaces, tam de iure communi, quam ex Statuto Auenionen. De annotatione bonorum, & expenſis quæ pro ipſa fiunt contra contumaces. Expenditur quæſtio controuerſa, vtrum Graffatius Ciuilis qui præuenit cauſam diſcuſſionis, repellatur à Notario Criminali in eaſum annotationis vel confiſcationis, & ſuper hac quæſtione affertur deciſio *Rotæ Aueniononenſis*. Quomodo præuentio Creditorum in iudicio generalis diſcuſſionis nocere poſſit Domino Directo agenti ſuper te emphyteutica? Vbi nota *n.96. veteris edit.* addendam eſſe dictionem *non*, & legendum hoc modo, *cùm actio Domini directi non ſit realis*. De inſtantia in actione reali. Et quid dicendum ſit de eo qui habet pro ſe clauſulam Conſtituti. Quæ requirantur ad hoc vt inſtantia tranſeat ad hæredem, vel alium ſucceſſorem. p.88

CAPVT XXXI.

Tractatur ſpecialiter de præuentione Creditorum emptoris, qui præuenerunt contra venditorem; & explicantur plurimi caſus, in quibus venditor agens ad recuperationem pretij ſuper re vendita, tenetur comparere in iudicio generalis diſcuſſionis, in quo fuit præuentus. Explicatur quæſtio de venditore, quando ſuper re vendita cæteris creditoribus emptoris præferatur, tam ex diſpoſitione iuris communis, quàm ex Statuto Auenionenſi. Et quæ ſit differentia inter emptorem, & poſſeſſorem, qui conuenitur nomine proprio, vel tanquam quilibet extraneus. De effectu reſeruationis dominij in contractu venditionis, an producat tantum hypothecam, & an impediat tranſlationem dominij in emptorem, ſtante huiuſmodi reſeruatione. Vtrum clauſula Precatij eximat venditorem à iudicio diſcuſſionis generalis præuento. Et quomodo hoc caſu concipi debeat clauſula Precatij. Et quid in clauſula legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem. Quomodo conſulatur venditori aduerſus creditores petentes rem venditam poni in incantu, vt illis adiudicetur Plutiſ-valentia. Et quomodo conſulatur creditori pignus mobile conuentionale habenti præ manibus. Venditor vtrum præferatur cæteris creditoribus ſuper meliorationibus rei vēditæ. Quomodo venditor poſſit recedere à contractu, ſi pretiū ſibi non ſoluatur. Et vtrùm hoc caſu obſtet illi præuentio diſcuſſionis, ſi agat ad reſciſſionem venditionis. Reſeruationem dominij eſſe de natura contractus venditionis, neque Dominum directum impedire poſſe quin hoc pactum in illo contractu apponatur. Et ex quibus cenſeatur habita fides de pretio. p.96

CAPVT XXXII.

Agitur de præparatoriis iudicij, vtrum ex illis oriatur præuentio, nempè de appellatione extraiudiciali. An & quando vim obtineat citationis. Et in quibus caſibus per eam inducatur præuentio cauſæ. Quomodo differat ab appellatione iudiciali. Quis ſit eius effectus. Quæ forma præſertim in beneficialibus. De ſequeſtratione, & vtrum ex ea inducatur præuentio. De executione facta ob fugæ ſuſpicionem, & præuentione ex ea producenda ex iuris communis, aut municipalis Auenionen. diſpoſitione. De præuentione ex interrogatoriis litis præparatoriis. De denunciatione, vel intimatione extraiudiciali. De oblatione extra formam iudicij facta. De proteſtationibus extraiudicialibus. Et de actione ad exhibendum. Oſtenditur an & quando ex illis producatur effectus præuentionis iudicialis. Et de præuentione in criminalibus, & remiſſione concedenda ad locum delicti, vel deneganda. Et quid in hoc obſeruetur in Statu Aueniononenſi? & quid in locis Biturritarum, & Caſtrinoui ad Archiepiſcopatum Aueniononenſem pertinentibus. Ex quibus lis cenſeatur extincta in beneficialibus. p.104

CAPVT XXXIII.

Quibus modis finiatur præuentio tam in prima quam in ſecunda inſtantia. De deſertione appellationis. Quomodo præuentio finiatur per tranſactionem, puram, vel conditionalem. Per laudum à partibus homologatum. Per longi temporis ſilentium. Per ſententiam in iudicatum tranſactam. Per renunciationem tacitam, vel expreſſam, tam in beneficialibus quàm in prophanis. Per renunciationem Beneficij. Per ſilentium decem, vel plurium annorum in beneficialibus. Et per mortem vnius, aut plurium colligitigantium, in Beneficiis, aut in Officiis quæ cum perſona extinguuntur. Ex quibus lis cenſeatur extincta in beneficialibus. p.110

INDEX ARGVMENTORVM ſingulorum Capitum

PARTIS SECVNDÆ HVIVS TRACTATVS.

CAPVT PRIMVM.

DE Præuentione inter Epiſcopos & illorum Vicarios, tàm generales quàm foraneos, & ipſos Vicarios inter ſe, & ram in cauſis ordinariis, quàm à Sede Apoſtolica delegatis; ſiue in iuriſdictione contentioſa, ſiue voluntaria. Quę ſit differentia inter Vicarios & Officiales. Qui dicantur foranei. Et vtrum ad libitum Epiſcopi cum cauſa, vel ſine cauſa, in Gallia, vel extra Galliam deſtitui poſſint. Item de Præuentione inter Epiſcopum & Prælatos inferiores, veluti Decanos, Præpoſitos, aut alios quibus ex priuilegio, vel pręſcriptione competit iuriſdictio. Vtrum poſſit Epiſcopus abſoluere excommunicatos poſt Pręlatorum inferiorum Pręueotionem. Et multa alia circa huiuſmodi Pręuentiones notatu digna explicantur. p. 113

CAPVT II.

De controuerſiis ratione pręuentionis inter duos aut plures Conduminos, ſeu Barones, communem in eodem loco vel caſtro iuriſdictionem habentes; ſiue inter eos facta ſit diuiſio iuriſdictionis per tempora, ſiue per quarteria, ſiue per perſonas hominum illius loci, & quis ex iſtis variis diuidendę iuriſdictionis modis oriatur effectus, circa cauſarum pręuentionem. Quid ſi vnus Baro delinquat intra limites iuriſdictionis alterius. Et vtrum ſi agatur de proprio Baronis intereſſe, aut eius Officialium, aut Conſanguineorum, poſſit peti remiſſio cauſę pręuentę, ſiue partes conſenſerint in iuriſdictionẽ, ſiue non conſenſerint. Et quid ſi agatur de iuribus, aut rebus notoriis & conſuetis, aut pœna ſit certa. Et Baro ſuſpectus vtrum ſaltem poſſit iudicem non ſuſpectum delegare, Vtrùm etiam ſuſpectus in iudicando, ſit ſuſpectus in delegando. Et alia multa ad hanc materiam reſoluuntur. p. 122

CAPVT III.

De Pręuentione inter Iudicem delegantem, & delegatum. Et ex quibus dicatur facta pręuentio per Iudicem delegatum, ad excluſionem delegantis. Quid ſi delegatus poſt præuentionem ab ipſo factam moriatur, vel fuerit reuocatus, ſiue delegatio de tota cauſa facta ſit, ſiue de certo cauſæ articulo; veluti ſi ſola ſententiæ prolatio, non autem illius executio commiſſa fuerit, & quid in Rota Romana, quoad hoc obſeruetur. Denique quomodo circa hanc quęſtionem differant, delegatus ab ordinario Iudice, & ſubdelegatus à Iudice delegato. Et vtrùm pręuentio iudicis delegati impediat Executorem Apoſtolicum. p. 126

CAPVT IV.

De Præuentione in cauſis compromiſſis inter plures compromiſſarios, ſeu etiam reſpectu Iudicum ordinariorum, ſiue agatur de compromiſſis voluntariis, ſiue neceſſariis; ſiue compromiſſum ante litem conteſtatam, ſiue poſt, factum fuerit. Quando licitum ſit recedere à compromiſſo, & Iudicem ordinarium adire. Quæ ſit in hac materia poteſtas Arbitrorum ex neceſsitate Statuti electorum. Quæ ſit vis interpellationis extraiudicialis ad effectum cõſtituendi in mora pro incurſu pœnæ in compromiſſo adiectæ. Et explicantur tradita in 1. *huius tractatus parte, cap.* 32. *num.* 43 *&* 44. circa vim denunciationis extraiudicialis. Tempus quando cenſeatur appoſitum cauſa limitandæ obligationis, vel tantum cauſa differendæ ſolutionis. p. 128

CAPVT V.

De Præuentione cauſarum inter Auditorem Cameræ, & Collaterales Curiæ Capitolinæ Vrbis, necnon reſpectu Executorum in litteris Apoſtolicis deputatorum, aliorúmque Iudicum in cognitione obligationum Cameralium cum eo concurrentium. Et quibus in caſibus eius iuriſdictio ſit cumulatiua, vel priuatiua. Quomodo concipiendum ſit memoriale Sanctiſsimi ad effectum præiudicandi præuentioni alterius Iudicis. p. 130

CAPVT VI.

De Vices-gerente Auditoris Cameræ in

par

partibus citramontanis, auctoritate Apoſtolica conſtituto, quam iuriſdictionem habeat aduerſus Iudices, ſeu (vt vocant) Relatores mercatorum iuxta formam ſtatuti Aueniomenſis deputatos, quibus datur facultas procedendi in cauſis mercantilibus nonobſtante quâcunque præuentione alterius Iudicis. Vtrum Vices-gerens poſſit illis facere inhibitiones de procedendo in cauſa coram ipſo præuenta, cum ſit deputatus ad Vniuerſitatem cauſarum, & Iudex ordinarius Exemptorum. Quid obſeruare debeat in decernendis inhibitionibus, & excommunicatione contra turbantes eius iuriſdictionem, & plura de authoritate ipſius Vices-gerentis. p. 131

CAPVT VII.

De Vicelegato Aueniomenſi. Quid poſſit facere in præiudicium præuentionis cauſarum factæ coram Delegatis ſummi Pontificis ex commiſſione illis data. Quæ ſit Legatorum facultas in hac materia, quæ vero Vicelegatorum ex facultatibus Legationis. Et an poſt latam à Delegatis Apoſtolicis ſententiam, poſſit Vicelegatus illiùs executionem ſuſpendere, quamuis partes Romam miſiſſent, aut arripuiſſent iter ad Summum Pontificem. Denique quæ ſit Legatorum aut Vicelegatorum quoad cauſas, coram Delegatis Apoſtolicis præuentas, ſeu pendentes, authoritas. Ex remiſſione cauſæ ad Superiorem, aut inhibitione, ſeu etiam ex deputatione alterius Commiſſarij, ligatas eſſe manus primi Iudicis delegati. p. 133

CAPVT VIII.

Vtrum Rector Comitatus Venaiſſini, vel eius Locumtenentes, habeant ius præueniendi Iudices ordinarios eiuſdem Comitatus circa deputationem Tutorum, aut Curatorum, pro adminiſtratione perſonarum & bonorum. Quid ſi agatur de deputatione facienda in terris feudatariorum Papæ intra eundem Comitatum Quod ſit officium Rectoris, ſeu Præſidis Prouinciæ in eodem Comitatu, & quæ illius authoritas? Et ad quam iuriſdictionem ſpectet datio Tutoris, vel Curatoris. Et Iudices prætendentes ſibi competere Iuriſdictionem priuatiuam ſuper deputatione Tutorum, quid probare teneantur. Et de præuentione in Tribunalibus Galliæ ex Regiis ordinationibus. p. 135

CAPVT IX.

De Præuentione inter Magnum Magiſtrum ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, & Mareſcallum qui eſt Caput Linguæ. Et de vtriuſque poteſtate & dignitate. Vtrum Magnus Magiſter delegare poſſit alteri cauſas coram Mareſcallo præuentas, ipſe ſolus, aut cum conuentu ſui Ordinis. p. 137

CAPVT X.

De Præuentione inter plures Sanctæ Fidei in vna Prouinciâ deputatos Inquiſitores. Item inter Inquiſitorem generalem, & alium in quadam certa cauſa ſpecialiter deputatum. Vel inter diuerſarum Prouinciarum iuriſdictionem habentes ſibi demandatam, cui videlicet ex duobus applicanda ſit mulcta, caſu quo ex conſuetudine huic applicationi locus eſſet in fauorem illius qui ſententiam diceret. p. 138

CAPVT XI.

De Præuentione inter Iudicem originis, & Iudicem loci in quo delictum cõmiſſum fuit. Vtrum pro delicto in aliena Monarchia commiſſo, Iudex eum qui ſibi ratione originis ſubditus eſt punire poſſit: ſiue ex officio, ſiue ad inſtantiam partis. Quid ſi agatur de delicto leui, & vnus ex Iudicibus reum detineat in ſuis carceribus. Et quæ concurrere debeant ad hoc, vt vnus Iudex reũ, quem detinet in ſuis carceribus, ad alium Iudicem remittat. Et quid obſeruandum ſit, quando agitur de reo contumace. Ratione contrectationis verùm extraneus Iudex furem punire poſſit. p. 140

CAPVT XII.

Quando, & in quibus caſibus præuentio cauſæ afficat tertium in cauſa interuenientem, ſeu compareat vti euictionarius, ſeu author laudatus principaliter, vel acceſſoriè interueniens. Vtrum poſſit tertius proponere exceptiones dilatorias ſibi ex proprio iure competentes, & nominatim exceptionem ſuſpicionis Iudicis, quamvis cauſam præueniſſet. Quid ſi eſſet in gradu ſtatuti cogentis affines, vel conſanguineos ad compromittendum, an ex perſona propria, quamvis ſit tertius, poſſit petere cauſam compromitti. Et de variis modis quibus tertius poteſt interuenire in cauſa; ita quod illi obſtet, vel non obſtet præuentio. Quid ſtatuendum ſit in Clerico, ſeu alia perſona Eccleſiaſtica, an teneatur comparere, & quomodo illi præuentio cauſæ obſtare poſſit. Quid in emphyteuta laïci, vel Eccleſiæ, in colono & ſimilibus. Ad quem Iudicem ſpectet deciſio huius articuli. Quid ſi tertius veniat poſt conſummatas executiones, aut laxatas per Rotam

Romanam executoriales. Vtrum tertius qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit,ſuſpenſo petitorio,ſit in eo audiendus. Quæ ſit differentia inter nominationem & laudationem auctoris, ad effectum transferendi iudicium in nominatum, non autem in authorem laudatum. p.144

CAPVT XIII.

Quando vnus ex pluribus cohæredibus præuenit in conficiendo inuentarium, vtrum alij cohæredes teneantur continuare illius confectionem coram eodem Iudice & Notario, an vero quilibet ſeparatim ſuum inuentarium conficere poſsit? Et quomodo inuentariū per duos diuerſos Notarios cōfici poſsit, ſi bona ſita ſint in diuerſis prouinciis,vel locis. Quid ſi hęredes non aſsignatis portionibus ſint inſtituti,aut vnus purè, & alius ſub conditione. In legatariis autem quid obſeruandum,ſi vnus ipſorum, coniunctus,aut diſiunctus,pręuenerit petendo eandem rem vigore legati, vtrum pręuentio iſta alios legatarios afficiat? Inuentarium hęredis, vel tutoris, an proſit aliis intereſſe habentibus. Eum qui inuentarium confecit tanquam hęres pro parte,vel vti ex teſtamento, ſi deinde appareat eſſe hęredem in ſolidum,vel ab inteſtato,non teneri nouum facere inuentarium. p.152

CAPVT XIV.

De Pręuentione quoad cauſas connexas. Et quę ſit differentia inter exceptionem præuentionis, & illam,Ne cauſæ continentia diuidatur. Finita cauſa ſpolij, ſi quis agat ad fructus & intereſſe, vtrum illi obſtet exceptio Continentiæ cauſæ,vel Præuentionis. Explicantur etiam varij modi quibus continens cauſa dici poſsit, & qua ratione cauſa apud eundem Iudicem tractari debeat. Et quomodo inter ſe differant præuentio, & litiſpendentia. p.156

CAPVT XV.

Qua ratione Præuentio, & Continentia cauſæ conſiderari debeant, inter plures litis conſortes,quando cauſa diuidua eſt,vel indiuidua,ſeu eadē vel diuerſa eſt defenſionis ratio inter omnes, aut ſi vnus ex ipſis iudicem ſuſpectum habeat, vtrum præuentio quoad alios facta ceſſet,& quoad omnes Iudex deſiſtere teneatur. Idem de pluribus tutoribus litigantibus nomine pupilli, vel proprio. Et quando plures litis conſortes teneantur vnum conſtituere procuratorem, vel ſuum quilibet conſtituere poſsit, vel ſaltem per ſe abſque procuratore litigare. Et cauſa teſtitutionis in integrum vtrum ſit de continentia & connexione cauſæ principalis inter plures conſortes eiuſdem litis. p.159

CAPVT XVI.

Controuerſia ſuper iure ſeruitutis mota, vtrum diuiſionem ita recipiat, vt coram diuerſis iudicibus non obſtante illius præuentione in vno tribunali factâ, diſputari poſſit, ſiue de fundo dominante agatur, ſiue de ſeruiente. Quid de pluribus eiuſdem fundi Dominis pro diuiſo, vel pro indiuiſo. Et de ſeruitutibus ex eadem vel diuerſis cauſis debitis. p.161

CAPVT XVII.

De Præuentione in actione iniuriarum, vtrum videlicet ſi pater pro iniuriā illatā filio, querelam propoſuerit, vel maritus pro iniuria illata vxori, præuentio obſtet filio,aut vxori,nouam actionem in alio tribunali proponere volentibus. Quæ ſit differentia inter actionem iniuriarum Ciuilem ex lege Cornelia,& Prætoriam, in materia præuentionis, & remiſſionis iniuriæ per patrem pro filij intereſſe faciendæ. Quæ ſit differentia inter ius agendi,competens patri nomine filię pro iniuria,& pro dote,quoad materiam pręuentionis. Actio dotis profectitiæ ſpectat ad Patrem, quamuis per pactum dos eſſet conſolidata in fauorem filiæ. p.162

CAPVT XVIII.

Vtrum præuentio cauſę facta contra debitorem principalem,afficiat fideiuſſorem? & an dicta de fideiuſſore locum habeant in contreo. Et quando lite præuenta per principalem debitorem, fieri poſſit executio vel alia proceſſura aduerſus fideiuſſorem. Et an ex proprio capite,ſeu priuilegio,fideiuſſor iuriſdictionem iudicis præuenientis declinare poſſit. Quod multis modis declaratur cum limitationibus & ampliationibus requiſitis. p.164

CAPVT XIX.

De venditore agente contra tertium cui de mandato emptoris merces venditas tradidit, ſi agat contra iſtum qui merces recepit, deinde ſeparato iudicio agere velit contra emptorem, vtrum illi obſtet exceptio præuentionis. Item quid ſi Macellarius præuenerit agendo contra expenditorem cui carnes tradidit,aut is qui cum procuratore contraxit agere velit contra Dominum, vtrum poſſit opponi præuentio, ex actione contra procuratorem mota. p.170

Index Capitum.

CAPVT XX.

De Præuentione inter iudicium reſcindens & reſciſſotium. Quæ ſit vtriuſque iudicij natura, & vtrum eodem contextu intentati poſſint? Vtrum agenti ad teſtitutionem in integrum, opponi poſſit de præuentione iudicij circa negotium principale moti vel deciſi. Quis ſit Iudex competens in iudicio teſciſſionis contractus, aut in integrum reſtitutionis, ſeu ex capite abſentiæ, ſeu ex capite minotis ætatis, aliáve de causâ. Remedium ſpolij quando competat, ſtante nullitate contractus. Et quando cauſa reſtitutionis in integrum, vel teſciſſionis contractus debeat retardare, vel non, cutſum negotij principalis. p.171

CAPVT XXI.

De præuentione inter cauſam concurſus & manutentionis in poſſeſſione creditotum, & cauſam immiſſionis in poſſeſſionem eorundem bonorum intentatam ad inſtantiam ſubſtitutorum, prætendentium fideicommiſſum eſſe in eorum perſona apertum, contendentibus duobus Notariis vter ſcribere deberet, cum vtraque cauſa coram eodem Iudice duobus ſcribentibus Notariis fuiſſet intentata, diuerſis tamen tempotibus. p.174

CAPVT XXII.

De Præuentione cauſæ fideicommiſſi & legitimitatis filij agentis ad illius declarationem inter Iudices duos, quotum vnus eſt laicus, alter Eccleſiaſticus, ad quem cognitio cauſæ matrimonialis ſpectat. Quid interſit vtrum laicus præuenerit, an Eccleſiaſticus: & vtrum principalitet de matrimonio agatur, vel incidentet. Poſſit-ne Eccleſiaſticus inhibere laïco ne de cauſa cognoſcat, vel laicus Eccleſiaſtico. Et ſi de nudi facti cognitione tractetur, vtrum etiam quoad matrimonium aliámve cauſam ſpiritualem, iudex ſecularis iudicare poſſit. p.175

CAPVT XXIII.

De Præuentione cauſæ ſeparationis tori, aut nullitatis matrimonij, cum causâ repetitionis dotis, & amiſsionis lucrorum nuptialium. Aut etiam alimentorum coniugi lite pendente præſtandorum. Quid ſi agatur de damnis, & intereſſe per alterum ex ſponſis de futuro petitis propter non adimplementum ſponſaliorum, an detur præuentio inter Iudicem Eccleſiaſticum, qui de ſponſalibus cognoſcere debet, & laïcum cuius cognitio videtur eſſe de damnis. Quid ſi agatur non inter ſponſos; ſed contra tertium, ſponſam indebitè detinentem. Poſſe per Iudicem Eccleſiaſticum ex ſola partium confeſsione procedi ad ſententiam ſeparatiónis tori. p.177

CAPVT XXIV.

Cum ſententia in cauſa matrimoniali lata nunquam tranſeat in iudicatum, ſi poſt decem dies cùm non fuiſſet ab ea appellatum, de illius ſententiæ iuſtitia diſputatur, vtrum cauſa hæc ad iudicem Eccleſiaſticum qui præuenit & ſententiam tulit, remittenda ſit, an vero per Iudicem ſuperiorem alteri committenda. p.180

CAPVT XXV.

De Præuentione in cauſis decimalibus, ſi de decimis ipſis aut de iure decimandi agatur, hoc eſt de decimis quoad tēporalitatem, vel quoad ius ſpirituale ex quo illarū exactio depender. Quid ſi agatur contra furem, vel fraudatorem decimarum laicum, vel contra colonum pariter laïcum. An ſit hoc caſu locus præuentioni inter Iudicem ſæcularem, & Eccleſiaſticum. Et ex quibus cognoſcatur diſceptari de decimis, vel de iure decimarum. p.181

CAPVT XXVI.

De Præuentione Iudicis Eccleſiaſtici aduerſus ſæcularem, vel è contra, in crimine vſurarum, ſi quæſtio iuris vel facti circa vſuras tractetur, inter Chriſtianos, vel Hebræos. Exceptio vſurariæ prauitatis vtrum retardet executionem obligationis Cameralis. Vtrum Iudex qui non eſt ordinarius Eccleſiaſticus in prima inſtantia, non tamen eſt laïcus, imò per appellationem, aut aliâ ratione iudicare poteſt dę rebus & negotiis Clericorum, poſsit cognoſcere de vſuraria prauitate contractus principaliter, vel incidenter. Quid ſi vſura ſit notoria, & non indigeat diſputatione, vtrum tunc Iudex laïcus ſuper ea ius dicere poſsit. Attamen probatur crimen vſurariæ prauitatis eſſe mixti fori. Et quando debitori de vſura opponenti dici poſsit, *Solue, & poſtea repetes.* p.183

CAPVT XXVII.

De Præuentione inter Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem Sanctæ Fidei (in causâ homicidiorum, infanticidiorum, aut aliorum damnorum illatorum per ſortilegia) & Iudices Curiæ temporalis. Quid ſi ſortilegium non ſit hæreticale, & quando tale dicatur. Vtrum in criminibus mixti fori, ſi Iudex Eccleſiaſticus præuenerit & ſententiam tulerit, poſsit Iudex ſecularis iterum reum pœnis temporalibus coërcere. Quæ requirantur ad hoc vt Iudex ſæcularis procedere poſsit ratione delictorum à ſortilegio ſeparatorum. Quando dubitatur vtrum ſortilegium

ſit hæreticale,quis de hoc articulo cognoſcere debeat. Er an idem de blaſphemiis hæreticalibus, aut non hæreticalibus dicendum ſit. p.186

CAPVT XXVIII.

De Præuentione inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem in criminibus adulterij, vel aſſaſſinij, per Clericum vel laicum commiſſi. Item iu blaſphemiis & aliis Iudæorum delictis. Item in crimine Concubinatus, Sodomiæ, Sacrilegij, & inuaſionis bonorum Eccleſiæ. Quid ſi inuaſio committatur circa bona Clerico in titulum patrimonij aſſignata, vtrum detur præuentio hoc caſu in fauorem iudicis ſæcularis. Denique vtrum in delicto polygamiæ Iudex laicus procedere & præuenire poſſit. Quid dicendum de eo, qui matrimonium ſecuudum contraxit, viuente prima vxore, cuius matrimonium erat nullum. De præuentione in crimine Aſſaſinij: & quæ ad id requirantur. p.188

CAPVT XXIX.

De variis aliis caſibus in quibus locus eſt præuentioni inter Iudicem Eccletiaſticum & & ſæcularem. De inceſtu, raptu, ſtupro. De infractione pacis. De delictis commiſſis intra Eccleſiam, & offenſis contra Clericos intra Eccleſiam illatis. Denique de delinquentibus circa obſeruationem feſtorum ab Eccleſia indictorum. Quæ omnia an ſint mixti fori, & præuentioni obnoxia, demonſtratur; iunctis aliis caſibus notaru dignioribus. De Clerico Apoſtata; & de committente crimen lęſę majeſtatis. Quis in his cauſis ſit Iudex competẽs; & vtrum ſit in his locus præuentioni. p.190

CAPVT XXX.

Si de præuentione doceri non poſſit propter amiſſum proceſſum originalem, & ideo ſecundus Iudex procedat in cauſa: poſtea vero proceſſus primi Iudicis deperditus repetiatur, vtrum pręuentio reuiuiſcat in fauorem primi Iudicis, an vero ſecundus Iudex proceſſum ſuum continuare debeat. pagina 195

CAPVT XXXI.

De Præuentione inter Iudices diuerſorum territoriorum, quando delictum aliquod commiſſum fuit in confinibus vtriuſque territorij diuiſi & limitati, vel quando confines non ſunt certi, ſed contentioſi. Aut quando delictum fuit inchoatum in vno territorio, aut ab vno ſumpſit originem, & deinde fuit cuuſummatum in alio. p.196

CAPVT XXXII.

Quando vnus ex pluribus Iudicibus concurrentibus, ſiue ambo laïci ſint, ſiue vnus Eccleſiaſticus & alter laïcus, præuenit per prolationem ſententiæ, vtrum reus poſtea poſſit ab alio præuento puniri. Quid ſi reus in vtrobique loco ſit contumax, & ratione contumaciæ, aut alia de cauſa locus ſit confiſcationi bonorum. Et quid ſit agendum, quando contumax purgatâ contumaciâ & refectis expenſis coram altero Iudice comparuit? Et vtrum ſtatua, ſeu imagn delinquentis in cauſa hęreſeos ſit duobus in locis comburenda, & Curię ſęculari tradenda. In complicibus etiam poſt alterius Iudicis ſententiam captis, quomodo ſit procedendum, aut ſi poſt alterius Iudicis ſententiam conſtet de noua qualitate delicti, ipſum grauius reddente, aut delicti nomen, & naturam in grauius commutante. p.197

CAPVT XXXIII.

De Pręuentione facta contra cedentem, vtrum afficiat ceſſionarium. Et vtrum perempta inſtantia contra vnum, peremptio noceat alteri ab eo ceſſionem iurium habenti. Quando directę actiones efficaces, vel inefficaces remaneant apud cedentem, vel tranſeant ad ceſſionarium, vel ex diſpoſitione iuris, vel vigore clauſulę *Ponens in locum ſum, &c.* aliarúmve clauſularum quę in ceſſionum inſtrumentis apponi ſolent. Si habens vtiles pręuenerit alium, apud quem ſunt directę actiones, vel è contra habens directas pręuenerit habentem vtiles, vter ex duobus pręferatur. Quid ſi non adſit pręuentio, ſed ambo vtrôque tempore concurrant? Et quis ſit effectus ceſſionis factę ad commodum cedentis, vel ceſſionarij tantum, vel vtriuſque, in hac pręuentionis materia. p.205

CAPVT XXXIV.

De Pręuentione inter adiectum ſolutioni, & creditorem principalem. Quis dicatur adiectus, quis correus debendi. Vtrum ex actione per adiectum intentata oriatur pręuentio? Quid de adiecto in rem ſuam. Vtrum maritus dicatur adiectus ſolutioni vel obligationi, quando promiſſio facta fuit vxori, & pro ea eius marito. Si creditor principalis præuenerit adiectum, intentando prius actionem, quomodo adiectus remaneat excluſus. Quid ſi adiectus fuerit effectus deterioris conditionis, & vtrum ille qui præſentat chirographum ſine
alio

alio mandato, habeat poteſtatem præueniendi. Et de adiecto, qui literas Cambij præſentauit. p.204

CAPVT XXXV.

Quando & quibus in caſibus præuentio inducatur ex actibus iudicialibus, vltra citationem; veluti per litis conteſtationem, & ex quibus actibus facta dicatur conteſtatio. Quando per ſolam libelli oblationem, & quando per ſententiæ prolationem. Et in quibus caſibus in præuentione iudiciali attendatur quis cauſam habeat tempore antiquiorem. Præuentio quando inducatur inter plures correos credendi. Quando præueniens poſſit exigere iudicatum data cautione de reſtituendo, præuento. Inter creditores hypothecarios cui præuentioni locus ſit ſi vnus prior egerit. Vtrum ex duobus creditoribus hypothecariis concurrentibus in eadem data obligationis, ita vt quis ſit anterior ignoretur, vtriuſque æquali priuilegio exiſtente, ille qui fuit diligentior agendo, excludat alium; an vero quilibet eorum pro rata admittatur.

Quæ ſit differentia, quoad præuentionem inter actionem de peculio & tributoriam. In obligationibus alternatiuè conceptis, quando oriatur præuentio per litis conteſtationem. Præuentioni quando locus ſit inter plures procuratores ad lites, vel ad negotia conſtituros, vel etiam inter eos qui mandatum habent ad prætentandum ad aliquod beneficium Procurator, poſt præuentionem cauſæ, an & quando reuocari poſſit. Procurator aut Curator diſcuſſionis vtrum reuocari poſſit poſtquam deputatus fuit. Per poſterius mandatum eidem aut alteri perſonæ factum, vtrum mandatum primo loco factum cenſeatur reuocatum. p.205

CAPVT XXXVI.

Inter plures Notarios in diuerſis cauſis ſcribentes, cum non detur præuentio, ſi tamen Superior præuiâ illarum euocatione, illas vniuerit, & vni Iudici commiſerit, quis ex pluribus Notariis debeat in illa cauſa ſic vnita ſcribere; vtrum videlicet, qui prior eſt, & antiquior in cauſa ſua, an vero ille quem Superior elegerit. Euocatio cauſæ per quem & quibus concurrentibus fieri debeat. Et quomodo intelligi debeat clauſula, quæ ſæpè in euocationibus ponitur, *Dummodo cauſa non ſit inſtructa.* Quando poſſit adiri Superior per viam ſimplicis querelæ, ita vt euocatione opus non ſit. Et quis Notarius in illis cauſis ſcribere debeat. p.210

CAPVT XXXVII.

Vtrum Notarius deputatus ad ſcribendum in omnibus ſubhaſtationibus, & locationibus reddituum Principis, poſſit opponere de præuentione, ſi poſtea Commiſſarij pro illorum reddituum exactione deputati aſſumant ſecum alios Notarios ad ſcribendum & ſumendum acta illius executionis. Et vtrùm Notarius ſcribens coram aliquo Iudice ordinario, poſſit non obſtante præuentione mutari, quando eadem cauſa tractatur coram Iudice delegato. p.212

CAPVT XXXVIII.

De appellatione à decreto Iudicis recuſantis admittere exceptionem præuentionis, illámque tacitè vel expreſsè per proceſſum ad vlteriora reiicientis, aut declarantis ſe eſſe competentem vel incompetentem. Et quid ſtatuendum ſit quando agitur de poſſeſſorio, vel alio iudicio, in quo non licet appellare ſuſpenſiuè. Et vtrum à remiſſione cauſæ ad vnum ex pluribus Iudicibus de præuentione contendentibus, quando partes nullum habent intereſſe, licita ſit appellatio. Quid ſtatuendum ſit in criminibus mixti fori, quando vni ex duobus tribunalibus & iuriſdictionibus cauſa adiudicatur, vtrum tunc licita ſit appellatio. p.213

CAPVT XXXIX.

De formâ & praxi opponendi exceptionem præuentionis, vel cauſæ coram diuerſis iudicibus non tractandæ. Quo tempore iſtæ exceptiones opponi poſſint, & quæ ſit differentia inter exceptionem præuentionis, & incompetentiæ iudicis. Et de eo qui fuit contumax coram primo Iudice, quod non poſſit opponere de præuentione in ſecundo iudicio præuento. p.214

CAPVT XL.

Quando reus in ius vocatus fuit contumax coram primo iudice, vtrum purgata contúmacia, & refectis expenſis, poſſit opponere exceptionem præuentionis coram ſecundo. Et quæ ſit hac in re differentia inter citationem executioni demandatam, vel ſolum decretum de citando factum per iudicem ordinarium, vel delegatum. Vtrum per monitorium Iudicis oriatur præuentio, & quæ hoc caſu ad effectum præuentionis interuenire debeant. Relatio nuncij citantis, vel monitorium exequentis quomodo concipienda ſit. Et vtrum poſt

poſt obtentum monitorium, non tamen executioni demandatum, poſſit alius Iudex adiri, & quid in actore. p.215

CAPVT XLI.

De pœnis à iure introductis contra eos, qui poſt cauſam coram vno Iudice præuentam, aduerſarium trahunt ad alias diuerſas Curias, vel Iudices, ſiue de Iudicibus Delegatis, ſiue de Ordinariis agatur. De pœnâ amiſſionis cauſę aduerſus eum qui aduerſarium trahit ad vetitum examen. Quod dicatur examen vetitum. Quid ſi re integra illum pœniteat, & quando res dicatur integra ad hunc effectum. Cœpto iudicio executio in Curiis Pontificiis vtrum poſſit relicto hoc iudicio fieri noua executio in Curiis Regiis abſque incurſu pœnæ. Et quid ſtatuendum ſit, ſi quis elegerit domicilium per contractum in ditione Regia. Vtrum electio domicilij facta per contractum, poſſit ſuffragari tertio qui in illo non eſt nominatus ſi agat vti creditor contra debitorem ſui debitoris. Quæ ſit differentia inter actus merè ciuiles, & non merè ciuiles; qualis eſt electio domicilij. Statutum Auenionis *lib.1.rub.20. art.6.* quando locum habeat. Qui pendente iuriſdictionum contentione vnum ex duobus Iudicibus adire mavult, vtrum incidat in pœnas contra trahentes ad diuerſos iudices, ſeu ad vetitum examen, aut etiam ratione turbatæ iuriſdictionis introductas. p.219

CAPVT XLII.

De actione Saluiani interdicti intentata per Generum pro conſequutione dotis ſibi promiſſæ, & contra tertios bonorum Soceri poſſeſſores in vno tribunali præuenta, vtrum ea pendente poſſit Socer in alio tribunali per viam actionis proponere beneficium competentiæ, ſeu deducto ne egeat: Et quibus in caſibus ceſſet tale beneficium ad fauorem Soceri. De beneficio ceſſionis bonorum. vtrum idem hoc caſu iudicandum ſit, quod de beneficio competentiæ. p.222

CAPVT XLIII.

De Præuentione factâ per præceptum carcerum. Quæ requirantur ad illius validitatem, & vt ex eo præuentio facta cenſeatur. Ex præcepto carcerum alicui facto in cauſa criminali vtrum propter inobedientiam contrahatur nouum delictum, & ex eo Iudex, aut Notarius ſit fundatus, dum ſe ea de cauſa pręueniſſe prętendit. In ciuilibus cauſis dari pręuentionem ex pręcepto carcerum oſtenditur. Quod ſi is cui pręcepti fuêre carceres non obediat, & eius contumacia non fuerit accuſata, cum citatione ad videndum ſibi declarari pœnas, intra annum, vtrum ceſſet effectus præuentionis ex illo pręcepto introductę. Et quę ſint neceſſaria ad validitatem relationis factæ per apparitorem ſuper præcepto carcerum. p.224

CAPVT XLIV.

Vtrum per ſuſceptionem voluntariam condemnationis ad ſoluendum, ſeu mandati iudicialis, cauſa coram illo Iudice quamuis incompetenti præuenta cenſeatur. Vtrum Iudex qui præuenit in cognitione cauſæ dicatur etiam præueniſſe in executione. Laicus ſuſcipiens condemnationem coram Iudice Eccleſiaſtico, vtrum det illi cauſæ præuentiooem ex iſta voluntaria condemnatione. An vero Iudex laicus priuatiuè exequi debeat. De differentia implorati Officij iudicis vel actionis in factum pro executione ſententiæ, & quod vtrumque remedium ſit executiuum. Mandata iudicialia de iure ſine reſtibus fidem non facere. Et quæ ſit illorum ſolemnitas ex ſtylo Curiarum Auenionenſium. p.227

CAPVT XLV.

Præuentioni inter plures Iudices locum eſſe, quando illis iuriſdictio cumulatiuè commiſſa fuit, ſecus ſi conceſſa fuerit priuatiuè: quod pluribus exemplis explicatur. Quid dicendum ſit, ſi iuriſdictio cum dictionibus taxatiuis data fuerit. Quando detur præuentio inter Epiſcopum & Capitulum, cui ex conſuetudine, vel priuilegio competit iuriſdictio. Vtrum data facultate viſitandi Prælatis inferioribus, illa cenſeatur adempta Epiſcopo. Et qua ratiooe inter ipſos procedi poſſit ad viſitationem cumulatiuam in caſibus in quibus illi locus eſt. pagina 229

CAPVT XLVI.

Iudex qui præuenit in cognitione alicuius cauſæ, vtrum habeat iuriſdictionē priuatiuam & excluſiuam aliorum iudicum ratione iniuriç alicui ex litigantibus illatæ tempore litis, aut in ipſo actu iudiciali coram ſe facto, ſi occaſione litis, aut ex inimicitiâ particulari id procedat. Quid ſi offenſus fuerit ſeruiens Curiæ, aut apparitor, dum executioni demandaret res ſibi ab illo Iudice commiſſas. Teſtis falſum deponens coram vno

vno iudice,cuius iuriſdictionem non agnoſcit, vtrum de foro illius iudicis propter falſam depoſitionem efficiatur. Si quis repertus intra mutuatos carceres alicuius iudicis, ibidem deliquerit,an ſubſit iuriſdictioni mandantis,an vero eius cuius ſunt carceres. Quid dicendum de iudice requiſito delinquente, aut de ſeruiente Curiæ falſam relationem faciente, & dicente ſe citaſſe in terra Baronis authoritate Principis,cum tamen non citauerit. De iniuria facta Doctori, & quomodo punienda ſit. p.232

CAPVT XLVII.

Vtrum præuentioni locus ſit inter Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem, ſi Clericus coram Iudice laico, vel è contra laicus coram Iudice Eccleſiaſtico falſum teſtimonium dixerit. Et vtrum pendente accuſatione falſi coram vno ex iſtis iudicibus, alius ad expeditionem cauſæ Ciuilis poſſit procedere, & Eccleſiaſticus laico Iudici ne ad vlteriora in illa cauſa procedat inhibere. Et poſt punitum laicum à Iudice Eccleſiaſtico, Iudex laicus iterum punire queat. Et an ſententia hoc caſu per Eccleſiaſticum lata producat exceptionem rei iudicatæ in foro laicali. Quid ſi ſubditus Vaſſalli omnimodam iuriſdictionem habentis falſum depoſuerit in ſuprema Curia, vtrum huius delicti cognitio ſpectet ad Baronem ſeu Vaſſallum priuatiuè, vel præuentiuè. Et mulcta ſeu confiſcatio vtrum ad Vaſſallum vel ad ſupremam Curiam pertinere debeat. Iudex delegatus vtrum cognoſcere poſſit de falſitate coram ipſo commiſſa. p.234

CAPVT XLVIII.

Epiſcopus à ſua Diœceſi per vim expulſus, ſicut poteſt in alienâ Diœceſi iudicare, petitâ, quamuis non obtentâ licentiâ, vtrum poſſit etiam cauſas præuenire in præiudicium illius Epiſcopi in cuius Diœceſi commoratur. Quid ſi Epiſcopus non expulſus iuriſdictionem exerceat in aliena Diœceſi contentioſam, vtrum præuenire poſſit cauſas in præiudicium illius qui talem licentiam conceſſit. Et vtrum poſſit hanc iuriſdictionem contentioſam extra Diœceſim exercere, etiam conſentiente Epiſcopo illius Diœceſis, ſi ſubditi comparere nolint. Quid ſi expulſus poſſit per Vicarium in ſua Diœceſi exercere. Et quid ſi Epiſcopus non fuerit expulſus,ſed veniens ad ſuam Diœceſim non fuerit admiſſus. p.236

CAPVT XLIX.

De Præuentione factâ per Iudicem incompetentem, veluti laicum in cauſa Clerici rei, aut per Iudicem protogatum habentem iuriſdictionem prorogabilem, & quando protogatio fieri poſſit. Præuentionem per Iudicem prorogatum non fieri per citationem ſolam,ſed præterea requiri,vt is qui citatus eſt, fuerit etiam excluſus à propoſitione exceptionum declinatoriarum. Et ex quibus reus tacitè ab iſtis exceptionibus cenſeatur excluſus, quamuis nullis ſibi aſſignatis dilationibus,ad effectum cauſæ præuentionis. De ſubmiſſione facta alienis Curiis in præiudicium iuriſdictionis ordinariæ. p.237

CAPVT L.

Præuentio vtrum producatur ex proceſſu Iudicis, motu proprio,& ſine partis requiſitione facto, ſaltem in caſibus in quibus de iure vel conſuetudine motu proprio & ex officio procedere poteſt. In caſibus in quibus Iudex non poteſt procedere ex officio, ſic procedendo,nullam adeſſe ex eo præuentionem. Si Iudex procedat per Inquiſitionem, vtrum pars querelans ſuperueniens ligetur præuentione coram ipſo facta. Citationem ad inducendam præuentionem requiri etiam in caſibus, in quibus Iudex poteſt procedere ex officio. Citatio realis vtrum præualeat verbali; & quomodo; ac quibus concurrentibus. p.239

CAPVT LI.

De Præuentione quoad Religioſos, inter Viſitatorem Generalem & Superiorem Conuentus, vtroque duo præcepta contraria, vel incompatibilia faciente. Quid ſi Religioſus fuerit à ſuo Generali totius Ordinis per litteras iuſſus venire, ſi litteræ procuratæ aut affectatæ fuerint aut non. Si Viſitator ſit ad certum Conuentum deputatus, Religioſus autem per Generalem Ordinis ab illo Conuentu abſolutus. Quid dicendum ſit de Vaſſallo plurium Dominorum, qui eodem tempore ab vtroque vocatur ad ſeruitium perſonale, vel Caualcatas; vtrum debeat obedire præuenienti in præcepto. p.241

CAPVT LII.

De Præuentione facta coram Iudice per confeſſionem factam, lite adhuc non cœpta, in cauſis ciuilibus. Similiter de præuentione per confeſſionem delicti factam coram aliquo Iudice in cauſis criminalibus, ſiue iudex ille ſit competens ſiue incompetens: Aut ſi iudex non ſolùm ſit incompetens, ſed etiam vetitus. Et vtrum ſaltem coram incompetenti facta, vim habeat confeſſionis extraiudicialis. Quid ſi iudex procedat ex officio per viam Inquiſitionis, vtrum confeſſio delicti tribuat præuentionem. p.243

CAPVT LIII.

De Præuentione inter partes litigantes, quando poſt cauſam præuentam altera ipſarum forum mutauit, ſiue actor ille ſit, ſiue reus. De laïco qui poſt obligationem contractam, vel poſt iudicium præuentum factus eſt Clericus, vel Sacerdos. Quid ſi cauſa coram Iudice alioqui non competenti cœpta fuerit, propter vrgentem neceſſitatem, vtrum ceſſante illa neceſſitate Iudex qui cognoſcendo præuenit, poſſit proſequi cauſam ſuam, & ſuper ea ius dicere. Et proponitur pulchra quæſtio, vtrum ſi Rex mutauerit iuriſdictiones ſuorum Senatuum ſeu Parlamentorum, cauſæ cœptæ in illo loco, à quo prouincia ſeparatur, debeant in nouo vel antiquo Parlamento terminari in gradu appellationis. Agitur etiam de eo qui poſt litem cœptam obtinuit Magiſtratum temporalem cui non obſtat præuentio facta antequam Magiſtratum obtineret, ſed cauſa ſilet durante Magiſtratu. Vtrum Aſſeſſores ciuitatis Auenionenſis gaudeant priuilegio Magiſtratuum tempore ſui officij. p.244

CAPVT LIV.

Diffuſius explicantur dicta ſuperius *c.* 50. *num.* 11. & declaratur, quando in criminalibus oriatur præuentio. Dum Iudex procedit per Inquiſitionem, vtrum ſufficiat ad præuentionem, quod inquiſitio producta ſit in actis. Vtrum cauſa falſitatis ſit ſufficienter præuenta per accuſationem, ad hoc vt ſuperſedeatur in cauſa Ciuili, ſi citatio delinquentis non interuenerit. Falſitatis propoſitionem per viam exceptionis, nihil facere ad præuentionem, & quomodo differant inter ſe quæſtio præuentionis cauſæ, & præiudicialitatis vnius ad aliam. p.248

CAPVT LV.

De præiudicio cauſæ ſuper dominio directo motæ ad cauſam commiſſi, ſeu caducitatis. Necnon contentionis inter duos dominium directum ad ſe pertinere prætendentes ad cauſam ſolutionis laudemij, vel canonis emphyteutici. Et quę ſit differentia Domini directi vocati in euictionatium, vel aſſiſtentis cauſę pro ſuo intereſſe: aut aliàs circa modum quo de dominio directo diſceptatur. p.249

CAPVT LVI.

De Præuentione facta per executionem inſtrumenti nulliter cancellati, videlicet ab eo qui cancellandi facultatem non habebat. Et de ea quæ facta fuit pro reſtitutione ſortis principalis reditus annui loco damnorum, & intereſſe. Et quibus in caſibus executio huiuſmodi ſuſtineri poſſit, ad producendum effectum præuentionis. Quæſtionem nullitatis non obſtare præuentioni ſi requirat altiorem indaginem. In quibus caſibus locus ſit repetitioni ſortis principalis annui reditus; & pendente iudicio ſuper huiuſmodi ſortis reſtitutione, vtrùm interim fructus currant. p.250

CAPVT LVII.

De executione facta in ciuitate Lugdunenſi contra debitorem ibi repertum, qui tamen fuerat inhibitus authoritate Iudicum Auenionenſium, & ſequeſtrum factum in manibus ipſius cum inhibitionibus opportunis, quæ etiam factæ fuerant ipſi creditori, qui in ſpretum inhibitionum obtinuit decretum capturæ contra ſequeſtratarium, coram Magiſtratibus Regiis eiuſdem ciuitatis Lugdunenſis. p.253

CAPVT LVIII.

De Præuentione per viam reconuentionis. Quomodo inter ſe differant, reconuentionem opponi ad effectum vnionis cauſarum, vel ad effectum ampliandæ iuriſdictionis. Et quo tempore, & in quo litis ſtatu fieri debeat reconuentio, vt det præuentionem ex prorogatione iuriſdictionis. In quibus caſibus & coram quibus iudicibus detur reconuenrio. Clericus coram Iudice laïco, an quando reconueniri poſſit. Quid dicendum de reconuẽtione facta coram Iudice delegato. Vtrum in cauſis poſſeſſoriis, manutenendę, vel etiam reintegrandæ poſſeſſionis, ſeu ſpolij, ſit locus reconuentioni. Denique quando Iudex laïcus propter reconuentionem poteſt de cauſa Clerici cognoſcere, vtrum lata ſententia, poſſit illam executioni demandare contra Clericum. Vtrum actor poſſit renuntiare liti ad euitandam reconuentionem oppoſitã. p.253

CAPVT LIX.

De Prænentione Conſeruatorum Vniuerſitatibus, Doctoribus, & ſcholaſticis à ſummo Pontifice conceſſorum. Vtrum detur illis præuentio ſi perſonæ illis ſubditæ ſint in lite, agendo, aut ſolum defendendo. Et an in omnibus cauſis in quibus etiam non agitur de manifeſtis iniuriis aut violentiis. Et vtrum idem in Conſeruatoriis Regularium obtineat. Quid hodie poſt Concilium Tridentinum reuocatum fuerit circa Conſeruatorias antiquas. Si plures coniunctim fuerint deputati Conſeruatores, vtrum vnus poſſit alium præuenire, an vero ambo ſimul procedere teneantur. Quid ſi concurrant Conſeruatores diuerſi generis, veluti Regularium cum

cum Conſeruatoribus Vniuerſitatum ſtudij generalis, vtrum vnus poſſit aduerſus alium vti præuentione. PriuilegiumConſeruatoriæ, vtrum det præuentionem in præiudicium viduarum, aut pupillorum? Conſeruatores ad certum genus cauſarum deputatos præuenire non poſſe niſi circa cauſas in eorum commiſſione deſignatas. Vtrum Conſeruatores diuerſarum Religionum poſſint inter ſe vti præuentione. p.257

CAPVT LX.

De Præuentione inter Iudicem requirentem & requiſitum, qui denegare poteſt executionem litterarum requiſitoriarum ſi partes comparuerint in præiudicium litis præuentæ coram ipſo Iudice requiſito, & inhibitionum de comparendo coram alio Iudice partibus factarum. Quid ſi Iudex requirens præuenerit, & executiones per ſententiam laxauerit ſuper bonis alieni territorij: Et vtrum debeat præcedere excuſſio bonorum ſitorum in territorio Iudicis requirentis? Et quando Iudex requirens præuenit in cognitione aliquarum exceptionum coram ipſo propoſitarum, vtrum Iudex requiſitus poſſit illas in dubium reuocare, & de quibus exceptionibus cognoſcere poſſit. Iudex laicus requiſitus ab Inquiſitore nullam habet cauſæ cognitionem. p.264

CAPVT LXI.

Præuentio facta per Iudicem cuius iuriſdictio ad certam ſummam limitata eſt, prout in multis Galliæ locis; ſi deinde ante ſententiam lis creſcat propter nouam rei litigioſæ acceſſionem, vtrum ipſum iuuet vt de maiori ſumma & ſuæ iuriſdictionis modum excedente cognoſcere poſſit. Quid ſi diuerſæ ſummæ ſimul iunctæ limites iuriſdictionis ipſius tranſgrediantur; veluti ſi agatur de diuerſis terminis debitis per eundem conductorem. Et quid dicendum ſit de intereſſe & expenſis ac fructibus, vtrum cumulati debeant cum ſorte principali ad fundandam præuentionem illius Iudicis, qui vltra certam ſummam cognoſcere non poteſt. Quid faciendum ſit, ſi dubitetur, vtrum ſumma petita, ſit intra limites iuriſdictionis Iudicis, qui non poteſt iudicare niſi vſque ad certam ſummam. p.267

CAPVT LXII.

Cùm mortuo delinquente delictum vt plurimùm extinguatur, ſine tamen præiudicio partis quoad eius intereſſe ciuile, vtrùm quæſtio talis intereſſe tractanda ſit coram Iudice & Notario cauſarum ciuilium, an verò cauſarum criminalium; & in quibus delictis Iudex aut Notarius criminalis qui præuenit, poſſit cauſam proſequi poſt mortem delinquentis? Et quænam ſit circa hoc differentia inter publica & priuata delicta, & inter diſpoſitionem iuris Canonici, & Ciuilis. Fideiuſſores delinquentium liberantur morte principalium. Quid agendum ſit, ſi delinquens moriatur poſt interpoſitam à ſententia in prima inſtantia lata appellationem. p.270

INDEX
ARGVMENTORVM
ſingulorum Capitum
PARTIS TERTIÆ HVIVS TRACTATVS.

CAPVT PRIMVM.

De Iuriſdictione Rectoris ſeo Primicerij Vniuerſitatis ex diſpoſitiono iuris, aut Statuto, vel Conſuetudine, ipſi competenti: Et quomodo talis conſuetudo probari debeat. De literis Conſeruatoriis Vniuerſitatum etiam in terminis Concilij Tridentini, *& cap. cauſas omnes* 20. *ſeſſ.*24. *de reformat*. Et quòd iuriſdictio Conſeruatorum eſt priuatiua quoad Ordinarios, reſtricta tamen ad caſus, perſonas, & formam literarum. p.273

CAPVT II.

De exceptionibus præiudicialibus in primis expreſsè vel tacitè per proceſſum ad vlteriora iudicandis. Et quomodo articuli diuerſi eiuſdem negotij poſſint dici connexi, vt vnica ſententia debeant terminari. Et quando vnicum ſit iudicium, ſi diuerſa capita contineat, quorum tamen proſequutio ſimul facta fuit. Et vtrùm ſententia lata vigore commiſſionis auocatoriæ, ſit nulla, ſi in commiſſione non fuerit facta mentio litis pendentis. p.276

CAPVT III.

Sũmus Pontifex, propoſitis pluribus dubiis inter Epiſcopum & Clericos Regulares Soc. IESV, ſuper munere prædicationis in propriis dictorum Regularium Eccleſiis, aut in alienis; petita, vel obtenta Epiſcopi licentia, necnon ſuper confeſſionibus laicorum audiendis, præuia examine, ſiue approbatione Epiſcopi, necnon ſuper electione Conſeruatorum per dictos Regulares facienda, & exemptione illorum à iuriſdictione Ordinarij; dubiorum huiuſmodi deciſionem ſacræ Cardinalium Congregationi commiſit, quæ dicta dubia terminauit, vt in ſequentibus continetur, approbante & authoritatem præſtante eodem Summo Pontifice. p.278

CAPVT IV.

Cauſam attentatorum præiudicialem eſſe cognitioni negotij principalis, niſi contrarius interueniat partium conſenſus. In cauſis præiudicialibus poſſe diſputari dubia negotij principalis quoad cognitionem extraiudicialem, immo Iudicem poſſe ex cauſa procedere in negotio principali, omiſſa Attentatorum reuocatione. Quid operetur reſeruatio dominij facta in inſtrumento venditionis aduerſus alios creditores hypothecarios. p.281

CAPVT V.

Non eſt locus facultatibus Auditoris Cameræ, quando inſtrumentum, cuius vigore agitur, non continet aliquam obligationem Cameralem, vel Guarentigiam, aliámve formam, vel pactum ſimile; & vtrùm ſufficiat pactum precarij ad concedendam viam executiuam, & quomodo? Et quando Statutum viget in aliqua Ciuitate, vt inſtrumenta publica mandentur executioni, non poteſt coram Auditore Cameræ executiuè procedi, niſi tamen inſtrumentum tale ſit, vt paratam habeat executionem in aliis Tribunalibus Vrbis: Et quæ requirantur vt inſtrumentum dici poſſit guarentigiatum. p.284

CAPVT VI.

Quando adeſt diuerſitas cauſarum, ceſſat prætenſio litiſpendentiæ & attentatorum: Et quod cauſa reſciſſionis contractus, tanquam ordinaria, éſt diuerſa à cauſa executiua intentata pro adimplemento contractus. De litiſpendentiâ neceſſe eſt opponere; alioquin ſi procedatur ad vlteriora, non dicitur Attentatum. p.286

CAPVT VII.

Pro debitis annuis, ſiue ex teſtamento, ſiue ex contractu debitis, creditor poteſt agere non ſolùm pro decurſis ſolutionibus, ſed etiam pro decurrendis pro tempore futuro, dummodò de præterito aliquid debeatur, cuius exactio petatur, & ſimul pro futuris, vt ſuo tempore ſoluantur, & pro omnibus danda eſt immiſſio vigore Saluiani interdicti: Et ſi promiſſa fuerit cautio per inſtrumentum annui redditus, peti poteſt vt quod ſupererit, deductis

deductis fructibus deponatur;nec inde amoueatur donec fideiuſſor fuerit præſtitus. Exceptio fideicommiſſi non retardat immiſſionem in Saluiano. Facta ſemel executione poteſt creditor recurrere ad nouum pignus, quando prima pignorario non poteſt ſufficere ad ſatiſfactionem. p.288

CAPVT VIII.

Citatio generalis ad totam cauſam, tollit nullitatem ex defectu citationis prouenientem. Poteſt tamen ex vrbanitate procedi per contradictas,& ſententia eſt valida,præſertim ſi nihil doceatur in contrarium. Et quando, & ex quibus conceſſum dicatur ius decimandi,vel ſola temporalitas decimarum. p.290

CAPVT IX.

Quando diſputatur de poteſtate Legati, vel Vicelegati, non poteſt Ordinarius cognoſcere de illo articulo,& de validitate proniſionum. Vicelegatum Auenionenſem poſſe derogare Regulæ *de viginti*. Facta reſignatione cum derogatione dictæ Regulæ, non poſſe collationem fieri de beneficio tanquam vacante per obitum. Prouiſus ab Ordinario quando non ſit legitimus contradictor aduerſus prouiſum Apoſtolicum. Poſſeſſio non capitulariter capta, quando ſit valida, etiam non citato poſſeſſore. p.293

CAPVT X.

Obligatio mulieris coniugatę pro marito, vtrum ſit in totum nulla, aut valida propter vim iuramenti, an verò vſque ad concurrentiam medietatis dotis. Et vtrum exceſſus ille vltra medietatem dotis, debeat eadem ratione conſiderari, ſiue mulier vnica obligatione lędatur,ſiue pluribus:ad confirmationem eorum quę tradita ſunt ab Authore, *lib.2.quæſt. leg. c.45.n.21.* p.295

CAPVT XI.

De Saluiano interdicto & probationibus in eo requiſitis. De exceptione pręſcriptionis, & quando illa currat in præiudiciū mente captorum. Et vtrum noceat fideicommiſſariis, & à quo tempore contra illos currere incipiat. Et de præſcriptionis interruptione per citationem, aut per interpellationes extraiudiciales. p.297

CAPVT XII.

De Præſcriptionis interruptione per citationem ſolùm,aut per litis conteſtationem, ſeu per illos actus qui in iudiciis ſummariis habentur loco litis conteſtationis. De perpetuatione præſcriptionis. De probatione poſſeſſionis facienda in iudicio Saluiani interdicti. Et quomodo illa probetur per clauſulam Conſtituti, aut per ſolutiones Canonum,& ſimiles actus. p.298

CAPVT XIII.

De Probatione poſſeſſionis ex clauſula Conſtituti,contra Tertium,in antiquis,ſi cum ea concurrant adminicula. Vtrùm in obligatione generali comprehendantur bona feudalia, quando facta ſunt hęreditaria, & alienabilia ad inſtar bonorum patrimonialium, prout in Ciuitate Auenionenſi, & Comitatu Venaiſſino. Poſſeſſio Caſtri & iuriſdictionis, ex quibus ſufficienter probata dicatur. p.300

CAPVT XIV.

Ægidianæ conſtitutioni locum non eſſe, quando agitur de prædiis, quę ſunt ſub dominio directo Eccleſię,etiamſi agatur de parte pręđij, ſi illa ſit indiuiſa. Reſeruationem dominij appoſitam in contractu venditionis, operari, vt non ſoluto per emptorem pretio, iura Domini vendentis remaneant in ſuo robore. Solutioni fictæ quando ſit locus; & fructuum perceptio quando extenuet ſortem. p.302

CAPVT XV.

Cauſam ſuper falſitate & ſubornatione teſtium,tractandam eſſe coram Iudice qui præuenit in cognitione cauſæ principalis, & ſcribente eodem Notario, qui ſcribit in cauſa, ſuper qua falſitas fuit commiſſa. Præuentionem in cauſis diuerſis & ſeparatis, non poſſe impedire proceſſum alterius cauſæ. Eum qui venit in cauſa adhæſiuè, non poſſe mutare forum iudicis præuenientis. Suſpecto ſubſtituto, quando principalis reddatur ſuſpectus. p.304

CAPVT XVI.

Cauſam reſciſſionis contractus,vel cancellationis inſtrumenti, eſſe omnino ſeparatam à cauſa executiua, intentata vigore eiuſdem inſtrumenti: Et eum qui præuenit per executiones, non poſſe impedire, ne cauſa cancellationis in alio Tribunali intentari poſſit, ita vt quælibet cauſa currat marte ſuo. Et quomodo debeat fieri citatio,vel illius intimatio, vt inducat præuentionem? An ſufficiat intimatio facta filio pro patre? Quid ſi copia citationis fuerit petita,& non tradita? p.305

CAPVT XVII.

Notarius qui præuenit in cauſa principali, præferendus eſt illi qui fecit executiones poſteriores, quamuis lis per ſententiam finita videretur, ex eo quòd in executionem ſententiæ primus ſcripſerat in cauſa ſequeſtrationis, quamvis multa altiorem indaginem requirentia opponerentur contra validitatem ſequeſtrationis. p.306

CAPVT

CAPVT XVIII.

De pręuentione in vim citationum & proceſſuratarum factarū coram Auditore generali, quæ allegabantur nullæ, ex eo quòd agebatur inter Religioſos, & pretendebatur Auditorem eſſe coniugatum, & habere vxorem viuentem in ſua patria, cùm tamen ipſe Auditor paſſim de cauſis Eccleſiaſticis cognoſceret, & iudicaret. p.307

CAPVT XIX.

De præuentione affectata & captata per citationem executioni demandatam in perſona diuerſa: Et de ea quæ fuit circumducta, non accuſatâ citati contumaciâ authoritate Iudicis incompetentis, nullâque petenti data copia. Quòd præuentio non producatur ex ſolis actibus præparatoriis pro ſecuritate iudicij, veluti pro ſigillatione, vel deſcriptione mobilium. Cauſam legatariorum eſſe diuerſam à cauſa hæredum, & ex ea non cauſari pręuentionem, quando legatarij veniunt adhæſiuè. Et de duabus Viduis concurrentibus in priuilegio fori. Et vtrùm priuilegium viduæ, proſit eius litis-conſortibus. p.308

CAPVT XX.

Cauſam criminalem contra Graffarium quendam oppidi exiſtentis intra Comitatum Venaiſſinum, remittendam eſſe ad Curiam Domini Rectoris, tam ex capite pręuentionis, quàm ex diſpoſitione Statuti dicti Comitatus. Quetela, & informatio generalis de vita & moribus alicuius, quando, & quibus in caſibus admitteuda ſit? Et vtrùm Conſules poſſint inſtituere querelam criminalem pro negotiis Communitatis ſine ſpeciali mandato. p.310

CAPVT XXI.

Quamvis primus Iudex delegatus pręuenerit per citationem perſonaliter intimatam, ſi tamen in ipſo citationis termino citatus comparens allegauerit ſuſpectum illum Iudicem delegatum, ſecundus delegatus procedere debet in cauſa, non obſtante pręuentione pretenſa per priorem Iudicem delegatum. p.311

CAPVT XXII.

Pręuentionem non poſſe adiudicari Iudici Camerę, qui non habet iuriſdictionem niſi agatur de cauſa Camerali, vel executione facta in vim obligationis Cameralis. Executionem pro futuris cenſibus nondum maturatis, validam eſſe, ſi fiat in conſequentiam ſolutionum decurſarum. Executio in vim cartelli generalis pro omnibus debitis quæ deberi reperientur, ſuſtineri poteſt etiam pro futuris. Ius ſuperueniens quando ſuſtineat, & validam reddat executionem. p.311

CAPVT XXIII.

Iudicem qui pręuenit per capturam, pręferendum eſſe in criminalibus pręuenienti per citationem verbalem, etiamſi duo illi Iudices ſint ſub eodem Principe; reprobatâ contrariâ Socini ſententiâ. Exceptionem pręuentionis proponendam in initio litis; cùm ſit de declinatoriis. Patris comparitio nomine filij tanquam inſtructoris innocentiæ illius, non inducit prorogationem iuriſdictionis ſine ſpeciali mandato ipſius filij. p.312

CAPVT XXIV.

Pręuentionem euaneſcere ſi partes deſtiterint per longum tempus à proſecutione litis: maximè ſi occaſione eiuſdem pretenſionis nouam litem intentauerint. Et qualiter differant inter ſe deſertio litis, & ceſſatio, quoad effectum pręuentionis. Lite intentata pro homagio & fidelitate pręſtanda à ſubditis, inferri poſſe pro recognitionibus emphyteuticis tanquam omnino diuerſis ab illa petitione. Per petitionem copię citationis, non poſſe inferri ad prorogationem iuriſdictionis. p.313

CAPVT XXV.

Iudicium vniuerſale præuentum per petitionem immiſſionis vigore fideicommiſſi ob nullitatē ſubſtitutionis exēplaris, vtrùm obſtet eidem fideicommiſſario petenti ſine præiudicio ſui fideicommiſſi, ſe immitti in poſſeſſionem tertiæ partis bonorum, pro conſequendo vſufructu illius partis ſibi relicto in eodem teſtamento? Et vtrùm vna cauſa ſit alteri præiudicialis? Qui debeant ſubſtitui ex diſpoſitione *l. humanitatis, C. de impub. & aliis ſubſtit.* Grauamen diuerſum vtrùm poſſit iniungi filio, cui exemplariter ſubſtitutum eſt? Et vtrùm ſubſtitutus exemplaris grauari poſſit? Et arrepta occaſione explicantur tradita per Authorem *in quæſtionibus ciuilibus, vol. 2. cap. 127. n. 4.* p.314

TRACTA

TRACTATVS DE PRÆVENTIONE IVDICIALI.

CAPVT PRIMVM.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicum in genere. Videlicet inferioris aduerſus ſuperiorem. Inter plures Iudices coniunctim iuriſdictionem conceſſam habentes. De præuentione inter duos Iudices Ordinarios eiuſdem tribunalis habentes iuriſdictionem in ſolidum. Item inter plures Sanctæ Fidei Inquiſitores. Qualis ſit iuriſdictio Inquiſitorum, vtrum ordinaria, vel delegata. De præuentione inter plures Iudices Delegatos. Item inter Eccleſiaſticos & Seculares, in criminibus mixti fori. Quid præterea ſtatuendum, ſi agatur de præuentione inter Ordinarios & Delegatos. Inter Epiſcopos & Inquiſitores. Et inter hos, & Superiores Regulares. Et vtrum inter Inquiſitores & Iudices laicos. Quando Inquiſitores abſque Epiſcopo procedere poſſint, vel non. Quid ſit præuentio iuriſdictionis? quid perpetuario? quomodo inducantur? & qua ratione inter ſe differant. Quæ ſit differentia inter præuentionem ratione iuriſdictionis, & præuentionem ſeu præoccupationem quoad ordinem procedendi. Euocatio cauſæ quando debeat Iudici intimari ad hoc vt illius proceſſus reddatur nullus, & an ſufficiat illam parti ſignificari.

SVMMARIVM.

1 *Quando inter Iudices inducatur præuentio.*
Si agatur de ordine procedendi requiritur productio libelli: ſi vero de praeoccupatione iuriſdictionis ſola citatio ſufficit.
2 *Non datur præuentio aduerſus ſuperiorem à quo quis iuriſdictionem habet & recognoſcit.*
Princeps alicui committens iuriſdictionem non cenſetur illam à ſe abdicare.
3 *Inter plures Iudices coniunctim iuriſdictionem habentes non datur præuentio vnius ad alium.*
Sententia prolata ab vno ex iudicibus quando duo ſimul procedere debuiſſent, eſt nulla, nec conualidatur per ratificationem alterius.
4 *Quando iudices ordinarij habent iuriſdictionem & illius executionem in ſolidum, vnus ſine alio poteſt procedere, ideo non datur inter illos præuentio.*
5 *Iuriſdictio ordinaria fauorabilior eſt delegata.*
6 *Si duo ſint in eadem prouincia ſanctæ fidei Inquiſitores vtrum inter eos detur præuentio.*
Si vni ex pluribus Inquiſitoribus cauſa ſpecialiter delegata fuerit alius ſe intromittere non poteſt.
7 *Inquiſitores vtrum ſint Iudices ordinarij vel delegati.*
Inquiſitor poteſt ſubdelegare, ſed non eius ſubdelegatus.
8 *Inter iudicem Eccleſiaſticum & ſecularem locus eſt præuentioni in criminibus mixti fori.*
Intellige vt præuentio locum habeat ſi agatur contra laicos.
9 *Inter plures iudices delegatos an ſit locus præuentioni.*
Citatus coram vno ex tribus iudicibus datis in ſolidum non tenetur coram illo comparere.
In hoc tamen attendenda ſunt verba commiſſionis, & quæ hac in re conſideranda ſint.
Et quando vno ex pluribus delegatis impedito alij poſſint tali in cauſa procedere.
Facta proteſtatione quod ambo delegati procedant, vnus ſine alio procedere non poteſt.
10 *Locus eſt præuentioni inter iudicem ordinarium & delegatum.*
11 *Datur præuentio inter Inquiſitorem & Epiſcopum.*
12 *Non eſt locus præuentioni ſuperiorum Regularium contra Inquiſitores.*

13 *In pari cauſa potior eſt Inquiſitoris præuentio.*
Citatio Inquiſitoris in quibus caſibus præualeat citationi Epiſcopi.
14 *Iudex delegatus in cauſa ſibi commiſſa, maior eſt quolibet ordinario.*
15 *Non poteſt Inquiſitor duræ & arctæ carceri quempiam addicere inconſulto Epiſcopo, nec tormenta inferre, aut ad ſententiam condemnatoriam deuenire.*
Quibus in caſibus locus ſit præuentioni inter Epiſcopum & Inquiſitorem, & quando ſimul vel diuiſim procedant.
Vtrum Inquiſitor debeat requirere potius iudicem loci delicti, quam originis vel domicilij.
16 *Quid de ſententia abſolutoria.*
17 *Præuentio & perpetuatio iuriſdictionis quomodo inter ſe differant.*
18 *Quando eodem tempore fiat præuentio & perpetuatio.*
19 *Per ſolam commiſſionem de citando perpetuatur iuriſdictio, non tamen præuenitur.*
20 *Commiſſio citationis eſt pars iuriſdictionis.*
21 *Ad inducendam præuentionem requiritur citatio legitimè executa, & in actis reproducta.*
22 *Si commiſſio contineat euocationem ſtatim ſunt ligata manus Iudicis à quo fit euocatio.*
Intimari tamen debet euocatio iudici ſi fiat motu proprio, non autem ſi ad inſtantiam partis.
23 *Commiſſio non eſt de actis nec efficitur communis ante citationem.*
24 *Per ſolam præſentationem commiſſionis acquiritur quidem iuriſdictio, ſed conditionaliter, hoc eſt ſi pars ea vti velit.*
Commiſſio quando efficiatur communis vtrique parti.

IN hac generali præuentionis inter Iudices tractatione, variæ quidem, ſed paucis reſoluendæ quæſtiones occurrunt.

Prima, de Præuentione inferioris aduerſus ſuperiorem.

Secunda, de Præuentione inter plures iudices quibus coniunctim procedendi authoritas conceſſa eſt.

Tertia, quid inter plures iudices ordinarios in ſolidum iuriſdictionem habentes.

Quarta, de Præuentione Inquiſitorum inter ſe & quoad Epiſcopos.

Quinta, de Iudice Eccleſiaſtico reſpectu ſecularis & è contra.

Sexta, de Pluribus iudicibus delegatis inter ſe.

Septima, quid inter iudices ordinarios reſpectu delegatorum.

Octaua, Quomodo differant præuentio & perpetuatio iuriſdictionis, & quomodo inducantur.

1 Pro quarum quæſtionum reſolutione ſupponendum eſt in primis tunc inductam eſſe præuentionem quando agitur inter plures Iudices ſeu Officiales habentes iuriſdictionem illiuſque exercitium principaliter, in ſolidum & in actu. *per text. cum ibi notat. in cap. propoſuiſti* 19. *de foro compet.* & in *l. ſi pluribus, ff. de leg.* 1. In quibus locis tractatur tota materia præuentionis: quia *in dicto cap. propoſuiſti*, deciditur quod partes tenentur comparere coram iudice præueniente, quamuis mutauerint forum poſt iudicium cœptum: & *ibi* notat Abb. *num.* 1. *&* 13. quod etiam tractatur *in l. ſi quis poſteaquam, ff. de iudic.* & *in dicta l. ſi pluribus* 33. cum *ibi* notatis per Bart. *ff. de legat.* 1. vbi dicit, quod ſi tractetur de iure prælationis, ſeu præoccupationis quoad exercitium iuriſdictionis, præuentio dicitur facta per ſolam citationem, quia citatio eſt de exercitio iuriſdictionis, & hæc eſt præuentio quæ reſpicit præuentionem iudicum; nam ſi ageretur de præuentione quoad ordinem procedendi, veluti ſi non ſit contentio quis iudex, aut notarius præuenerit, ſed quæratur cuius libellus & petitio præcedere debeat, iſta eſt materia quæ non concernit præuentionem iudicialem quoad iudices, ſed tantum quis prior agere debeat: veluti in tribus iudiciis duplicibus, familiæ erciſcundæ communi diuidundo, & finium regundorum, illis libellus primo admittendus eſt ad probandum qui prior libellum propoſuerit: *l. qui prior, & l. in tribus, ff. de iudic.* ſequitur Caſtrenſ. *in dicta l. ſi pluribus, num.* 7. † Hinc oritur a

Prima concluſio, non dari præuentionem inferioris aduerſus ſuperiorem à quo Iudex iuriſdictionem recognoſcit, vt probatur per text. in *l. Iudicium ſoluitur ff. de Iudic.* Vbi dicitur iudicium ſolui vetante eo qui iudicare iuſſerat, vel eo qui maius imperium in eadem iuriſdictione habet, Rota *dec.* 584. *num.* 20. *&* 21. *parte.* 5. *recent.* per text. *in cap. dudum* 14. *de præbend. in* 6. *& in l. fin. Cod. de iuriſdict. omn. iudic. & l.* 1. *Cod. de offic. præf. vrb.* Bald. *conſ.* 326. *incip.* Rex Romanorum: *in fin. num.* 16. vbi dicit quod quando Princeps committit iuriſdictionem alicui, cenſetur eandem ſibi reſeruare: Verall. *deciſ.* 337. *num.* 8. *part.* 1. Menoch. *præſumpt.* 18. *n.* 1. *lib.* 2. Felin. comprobans *in cap. Paſtoralis, num.* 2. *de offic. Ordin.* & pleniùs Surd. *conſ.* 56. *num.* 12. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. in proœm.* §. 2. *num.* 1. *& ſeqq.*

Secunda concluſio. Non datur præuentio inter plures Iudices qui coniunctim iuriſdictionem habent. Quia ſi vnus ſolus præuenire poſſet aduerſus alium, contraueniret formæ iuriſdictionis ſibi conceſſæ, *cap. prudentiam* 21. *de off. iud. deleg.* Ratio eſt, quia plures Iudices in ſolidum & coniunctim iuriſdictionem habentes, non poſſunt vnus ſine alio procedere, & ſententia lata ab vno tantum Iudice, ſi à duobus vel tribus ferri debuerat, eſt nulla: Menoch. *de arbitr. caſ.* 187. *num.* 11. Barboſ. *in l.* 1. *ff. de iudic. art.* 1. *num.* 36. Quod adeo verum eſt, vt talis ſententia, ſic nulliter lata, non poſſit conualidari per ratificationem Iudicis abſentis, Hippolyt. de Marſil. *conſ.* 81. *num.* 34. *& ſeqq.* Et ſi vota Iudicum ſint contraria, neutra ſententia præualet: Gomeſ. *ad leg.* 38. *Tauri, num.* 3. 3

Verùm ſupradicta procedunt, quando agitur de Iudicibus delegatis: nam ſi ageretur de Iudicibus ordinariis, ſit

Tertia concl. quando agitur de pluribus iudicibus ordinariis qui habent iuriſdictionem & illius exercitium in ſolidum, quales ſunt Domini Iudices curiæ temporalis S. Petri in hac ciuitate Aueniocenſi, quilibet eorum poteſt exercere iuriſdictionem, nec datur inter eos præuentio. Couarru. *lib.* 1. *var. reſolut. cap.* 1. *num.* 6. *verſic. Tertio.* Quod ſi quæratur quare id locum habeat in iuriſdictione ordinaria, non in delegata? Reſpondetur hoc eſſe † quia iuriſdictio ordinaria fauorabilior eſt delegata: vt per Dd. *in rubr. De offic. eius cui mand. eſt iuriſd.* Hanc eandem ſententiam docet Gomeſ. *ad legem Tauri* 38. *num.* 2. *&* 3. 4 5

Quarta concluſio. Si duo in aliqua prouincia fuerint ſanctę Fidei Inquiſitores, vnus ſine alio procedere & hæreticos punire poſſet, *cap. vt officium. De hæret. in* 6. *& ibi* Anchar. *num.* 1. vbi dicit Inquiſitores in hoc ſimiles eſſe iudicibus ordinariis. Sequitur 6

Penia

Penia *in direct. Inquiſit. part. 3. quæſt. 46.* Idem tenet Diana *parte 4. tract. 8. reſol. 66.* Vbi tamen hoc limitat, vt locum non habeat quando cauſa vni ex pluribus Inquiſitoribus per Sedem Apoſtolicam delegata fuit, quia tunc per talem ſpecialem Delegationem alij Inquiſitores non poſſunt in illa cauſa ſe intromittere: Immò ſi præueniſſent, aſſumendo depoſitiones teſtium vel indicia contra delinquentem, tenerentur omnia tranſmittere ad Inquiſitorem habentem deputationē ſpecialem.
7 † Quamuis in effectu Inquiſitores eſſe iudices delegatos ad vniuerſitatem cauſarum exiſtimauerit Carer. *in praxi crim. tit. de hæret. §. De cuius inquiſitoris officio, num. 2.* vel ſaltem ad vniuerſitatem perſonarum. Direct. Inquiſit. *lib. 3. quæſt. 4. ſchol. 74.* De quo tamen plura apud Dianam & Dd. ab eo citatos *dicta part. 4. tract. 8. reſol. 1.* Sed ſiue iuriſdictio Inquiſitorum ſit ordinaria, ſiue delegata, poſſunt Inquiſitores alium ſubdelegare, iſte tamen ſic ſubdelegatus non poteſt facere alium ſubdelegatum, ne detur proceſſus in infinitum. Ratio autem cur Inquiſitor alium in cauſis fidei ſubdelegare poſſit, petitur ex eo quod Inquiſitores ſunt iudices delegati à Summo Pontifice, caſu quo iuriſdictionem ordinariam non haberent; atqui delegatus Principis poteſt alium ſubdelegare, *cap. ſuper quæſtionum 27. de offic. & poteſtate iudic. deleg.* vbi dicitur, quòd delegatus Papæ, poteſt alteri principium, medium, & finem cauſæ coniunctim vel diuiſim ſubdelegare: ſic determinat Carena *in tract. de offic. inquiſit. part. 1. tit. 4. §. 11. num. 80.*

8 Quinta concluſio. Præuentio locum habet tam inter plures Iudices Eccleſiaſticos inter ſe, quàm etiam inter Eccleſiaſticos & ſeculares in criminibus mixti fori, *cap. cum ſit generale, & ibi Dd. de foro compet.* veluti ſacrilegium, vſura, periurium, adulterium, & ſimilia de quibus Clar. *in §. final. quæſt. 37.* & Farinac. *de Inquiſit. quæſt. 8. num. 129. & multis ſequentibus.* Intellige vt præuentio iſta locum non habeat in præiudicium fori Eccleſiaſtici; quia Iudex laicus non poteſt procedere contra Clericos in criminibus mixti fori, ſed tantùm contra laicos. Clerici enim etiam in illis criminibus coram Iudice Eccleſiaſtico conueniendi ſunt, nec præuentio Iudicis laici contra Clericos locum habere poteſt: exceptis tamen quibuſdam enormiſſimis criminibus; de quibus actum eſt inferiùs *part. 2. huius Tractat. cap. 28. num. 1.* vbi fusè hæc materia exponitur, & declaratur quænam ſint delicta mixti fori.

9 Sexta concluſio. Dum agitur de præuentione inter plures delegatos, forma commiſſionis inſpicienda eſt: ſi enim plures deputati fuerint cum clauſula. *Quod ſi non omnes*, &c. Non eſt locus præuentioni inter ipſos, cum vnus non poſſit procedere niſi conſtet de recuſatione vel impedimento alterius: quo quidem impedimento vel recuſatione ceſſante, ambo coniunctim procedere debent, & iuriſdictio illis data eſt ſub ea conditione quod vnus ſolus procedere nequeat niſi in defectum alterius. Sed ſi commiſſio pluribus in ſolidum data fuerit cum clauſula *vobis vel cuilibet veſtrûm*, aut ſimili, tunc datur inter eos præuentio, & melior eſt conditio occupantis. Concluſionem iſtam bene comprobat Barboſ. *in tract. de clauſ. cap. 125. per totum.* Et ideò citatus per vnum ex tribus Iudicibus datis in ſolidum, vt certa die compareat coram ipſo, vel eius Collega qui non citauit, non tenetur coram Collega comparere, nec valet proceſſus factus coram ipſo Collega, vt deciſum fuit per Rotam *dec. 2. de offic. delegat.* aliàs *deciſ. 110. in nou.*

Quomodo autem conſtare debeat de impedimento alterius delegati? Item quid ſi poſt præuentionem primi, ſecundus procedere velit? Rurſus quid agendum ſit, ſi præueniens nimis lentè procedat, vel moriatur poſt adiunctionem ſecundi, vtrum ſecundus procedere poſſit? explicat Gemin. *in d. cap. cum plures, de offic. deleg. in 6.* Huius dubij vera reſolutio petenda eſt ex notatis *infr. par. 2. huius tract. cap. 59. à num. 35. vſque ad num. 39.* & ex verbis ac clauſulis commiſſionis: nam ſi appoſita fuerit in commiſſione, clauſula, *Quod ſi omnes intereſſe non poſſint, Tu frater Epiſcope procede:* vel alia clauſula, *Quod ſi omnes intereſſe non poſſint, duo, vel alter eorum in cauſa procedat;* tunc etiamſi plures præuenerint inſimul procedendo, tamen vno, aut pluribus impeditis, alius vel alij procedere poſſunt, vt ibidem expoſuimus: quia per illam clauſulam exercitium totius iuriſdictionis vni vel duobus ex aliis Iudicibus, conditionaliter conceditur; videlicet, caſu quo alij intereſſe non poſſint, vt notant DD. per illos textus *in cap. prudentiam, de offic. Iudic. delegat.* & in *cap. ſciſcitatus 13. de reſcript.* Si verò appoſita fuerit clauſula, *Vt omnes, aut duo, vel vnus Iudicum procedat, ſeu exequatur:* aut etiam ſi dictum fuerit, *Vobis, & veſtrum ſingulis:* ſimiliter, ſi dictum fuerit, *Quod alter alterum non requirat:* vel *Quod quilibet eorum in ſolidum procedat:* tali caſu iuriſdictio competit ſingulis à principio, & eorum cuilibet in ſolidum, purè, & non conditionaliter: vt declarat Menoch. *lib. 1. præſumpt. 18. n. 31.*

Sed dubitari poteſt, vtrum in caſu quo vnus ex pluribus procedere poteſt vigore dictæ clauſulæ, *Quod ſi omnes*, &c. debeat conſtare in actis de impedimento alterius coniudicis? Et verius eſt, quod licet de eo non conſtet in actis antequam alius delegatus procedat in locum ſui collegæ, ſufficit tamen quod in effectu alius primus iudex, qui præuenerat, eſſet impeditus; ſi de tali impedimento poſtea fides fiat in actis: vt probat Garz. *in tract. de benefic. part. 5. c. 2. num. 93.*

Quod ſi etiam accedat negligentia, vel malitia vnius qui non vult procedere, alius ſolus procedere poteſt: *cap. cum plures, de offic. deleg.* & probat Additio ad Ludouiſ. *deciſ. 328. num. 13.*

Et quod de negligentia dictum eſt, eodem modo procedit ſi vnus ex delegatis fuerit impeditus propter grauem infirmitatem, quæ videlicet grauis cenſeatur arbitrio iudicis: Gratian. *diſcept. 18. num. 10. & mult. ſeqq.*

Illa autem iuriſdictio quæ competit à principio vigore clauſulæ, *Cuilibet eorum in ſolidum*, in commiſſione appoſitæ; cùm, vt dictum eſt, ſingulis eorum purè & non conditionaliter competat, eſt cumulatiua; & ideo locus eſt inter ipſos præuentioni, & alij qui non præuenerunt, non poſſunt vti commiſſione, niſi in defectum præuenientis: vt eſt text. expreſſus *in capite plures 8. de offic. deleg. in 6.* Couarruu. *practic. quæſt. cap. 26. num. 5. verſic. Secundò eſt animaduertendum.* vbi fuſiùs explicat naturam dictarum clauſularum: & oſtendit quomodo procedendum ſit, ſi vnus ex pluribus delegatis recuſetur.

Quod autem dictum eſt de præuentione inter plures Iudices in ſolidum delegatos cum dicta clauſula, *Quod ſi non omnes:* intelligendum eſt vt procedat niſi antequam vnus Iudex cœpiſſet vti ſua commiſſione, altera Pars proteſtata fuerit quod ambo procedant; nam facta huiuſmodi proteſtatione, ſi procederetur in cauſa coram vno tantùm, tales proceſſuræ vitio nullitatis laborarent: hoc enim

caſu impeditur præuentio vnius ex pluribus delegatis: vt probat Verall. *deciſ. 71. part. 3.* Marcheſ. *de commiſſ. appell. extra Rom. Cur. par. 1. cap. 6. n. 104. fol. 159. vol. 1.*

10 Septima concluſio. Locus etiam eſt præuentioni inter Iudicem ordinarium & delegatum, Innoc. & Hoſtienſ. *in cap. ad petitionem, in verb.* præſente nec reclamante. *De accuſat.* Idem *in ſumma tit. de offic. deleg. §. quod ſit officium, num. 8. in fin.* Verſic. *Quid ſi libellus.* Et ideo ſi coram ordinario ante litem in vim delegationis conteſtatam partes compareant, inducetur præuentio fauore Ordinarij, quia partes cenſentur ea ratione reſcripto delegationis renunciaſſe Hoſtienſ. *in dicto cap. ad petitionem.*

11 Octaua concluſio. Inter Epiſcopum & Inquiſitorem locus eſt præuentioni, quia Inquiſitori non competit iuriſdictio priuatiuè, ſed cumulatiuè reſpectu Epiſcopi, *Clement. 1. de hæret. cap. ad abolendam, eodem tit.* Sed reſpectu Iudicum ſecularium illis competit iuriſdictio priuatiuè, Farinac. *De hæreſ. quæſt. 186. §. 9. num. 152. & ſequentib.*

Notandum eſt dari quidem prælationem inter Epiſcopum & Inquiſitorem, quando alter ipſorum habet ſpecialem commiſſionem à ſummo Pontifice ad certam cauſam, ſeu ad certas perſonas, vel pro quibuſdam criminibus particularibus & determinatis: Prælationem dico, non autem Præuentionem; quia iuriſdictio hoc caſu non eſt præuentiua, ſeu cumulatiua, vt probat Farinac. *in tract. de hæreſi, quæſt. 186. num. 59.* Similiter locus eſt præuentioni, quando alter ipſorum præuenit per capturam delinquentis; cum non debeat nec poſſit reus capi, vel carcerari in duobus tribunalibus, vel diuerſis tribunalium carceribus. Præterea præuentioni locus erit ſi agatur de delicto facto in præſentia Inquiſitoris, qui cœpit procedere per capturam perſonæ & citationem realem, prout his annis elapſis iudicauit, Sacra Congregatio vniuerſalis ſancti Officij Vrbis, de cuius mandato Inquiſitor Auenionenſis inhibuit Vicario Generali Archiepiſcopi de ipſum turbando in cognitione cuiuſdam cauſæ criminalis, ratione ſcandali in Eccleſia per quemdam particularem commiſſi in præſentia eiuſdem Inquiſitoris in ipſo die magnæ ſolemnitatis.

Sed generaliter loquendo, licet regula ſit quod quando duobus competit iuriſdictio cumulatiua locus eſt inter ipſos præuentioni, vt fusè probatur infrà, *part. 2. huius tractatus, quæſt. 45. num. 1. & ſeqq.* Licet etiam veriſſimum ſit iuriſdictionem inter Epiſcopos & Inquiſitores eſſe cumulatiuam, vt dicit Farinac. *dicta quæſt. 186. de hæreſi, num. 58.* ceſſante commiſſione ſpeciali ad certam cauſam, vt ſupra dictum eſt: Tamen iſta cumulatiua iuriſdictio, in hoc caſu ſpeciali fauore fidei ſic intelligi debet, vt vna aliam non impediat, nec præuentio Epiſcopi vel Inquiſitoris obſtare poſſit quin alter ipſorum communiter vel diuiſim de eodem facto inquirat, *cap. per hoc, §. verum, de hæret. in 6.* ibi, *Concedimus quod per Epiſcopos & per Inquiſitores de facto eodem inquiri valeat communiter vel diuiſim, & ſi diuiſim proceſſerint, teneantur ſibi inuicem communicare proceſſus.* Et niſi hoc caſu Inquiſitores in ſententiæ prolatione Diœceſanis, vel è cõtra duxerint deferendum, per vtroſque ſimul ſententia proferatur: in qua ferenda, ſi non conuenerint, per vtroſque negotium ſufficienter instructum, ad Sedem Apoſtolicam remittatur. In Hiſpania tamen contrarium obſeruatur: Epiſcopus enim ſemper cauſam ad Inquiſitorem remittere ſolet; vt teſtatur Diana *reſol. moral. p. 4. tract. 8. reſol. 2.* Farinac. *de hæreſi, qu. 186. num. 56.*

Diuiſim autem procedere dicuntur, non quando Inquiſitor tantum, vel Epiſcopus tantum procedit; ſed cum Epiſcopus procedit ex vna parte per ſe, & Inquiſitor per ſe ex altera, ita quod duo proceſſus fiant de eodem facto, vnus per Epiſcopum, & alius per Inquiſitorem, vt explicat Penia *in director. Inquiſit. part. 3. qu. 52. fol. 369.* ſed tunc proceſſus communicantur inuicem, vt *in d. §. verum.* & per Farinac. *d. qu. 186. num. 83.* Quod non eſſet, ſi vnus tantum procederet, quia non teneretur ſuum proceſſum alteri communicare: vt per Geminian. *in d. §. verum. num. 3. verſ. ſed quid ſi vnus, de hæret. in 6.* & *ibid.* Franc. *num. 4. in fin.* Quid autem in ſententiæ prolatione obſeruandum ſit, exponit Farinac. *d. q. 186.*
§. 2. & nos alibi diximus. † Reſpectu vero Supe- 12
riorum regularium; illorum iuriſdictio eſt priuatiua. Souſa. *lib. 1. Aphoriſ. Inquiſit. cap. 2. num. 8.* adeo vt nec illi Superiores regulares vocandi ſint in iudicando cauſas religioſorum. Idem *cap. 3. num. 13. lib. 1.*

Si tamen eodem tempore concurrant duæ cita- 13
tiones, vna ab Ordinario, alia ab Inquiſitore; præualebit Inquiſitor, *cap. ſanè 2. de hæret. §. de cuius Inquiſitoris officio, num. 5.* plures citat Dian. *par. 4. tract. 8. reſol. 43.* Verſic. *Sed in tali caſu.* Farin. *dicta qu. 186. num. 87.*

Duo hic caſus conſiderandi ſunt. Primus eſt quando Epiſcopus vel Inquiſitor procedit ex ſpeciali delegatione Summi Pontificis in certa cauſa particulari, & hoc caſu citatio talis Delegati Apoſtolici præualere debet: quia iſta poteſtas delegata maior eſt ordinaria: *cap. ſane, de offic. iudic. Delegati, cap. ſtuduiſti, de officio Legati.* Quod procedit retento eodem themate, ſi Epiſcopus procedat authoritate ordinaria, Inquiſitor verò delegata: hoc enim caſu quamuis Epiſcopus præuenerit in citatione, nihilominus citatus tenetur comparere coram Inquiſitore, qui in cauſa ſibi ſpecialiter delegata, maior eſt quolibet Ordinario; vt probat in his terminis Caren. *ad quæſt. Guidonis Fulcodij quæſt. 1. num. 19. & 21.*

Secundus caſus eſt quando ambo procedunt diuiſim, & citant diuerſis temporibus, & hoc caſu citatus tenetur comparere coram vtroque niſi fuerit ab vno ipſorum carceratus, vt *ſuprà* diximus. Quod ſi citatio fieret à duobus eodem tempore, teneretur hoc caſu comparere coram Inquiſitore cuius citatio in pari cauſa præualere debet citationi Epiſcopi, Souza *in aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. cap. 2. num. 13.* Farin. *d. quæſt. 186. num. 94.*

Vicarij tamen Inquiſitorum non gaudent hoc priuilegio, vt illorum citatio præferatur, niſi ſint creati à Papa, Farinac. *loco citato, num. 91.* Souſa, *d. c. 2. num. 10.* Caren. *d. quæſt. 1. Guidonis fulcodij n. 25.*
quod tamen ibi in dubium reuocat. † Ratio eſt quia 14
Iudex delegatus in cauſa ſibi commiſſa maior eſt quolibet ordinario, dicto *cap. ſane de off. deleg. & d. cap. ſtuduiſti, de offic. legati,* Direct. Inquiſ. *lib. 3. qu. 5. & ſchol. 75.* Quod verum eſt quando Epiſcopi procedunt authoritate ordinaria, ſecus ſi delegata, Souſa *vbi ſupr. Aphoriſm. 9.* † Non poteſt tamen vnus 15
ſine alio duro & arcto carceri aliquem addicere, nec tormenta inferre, aut ſententiam condemnatoriam pronunciare, alias acta ſunt nulla. Caren. *vbi ſup. num. 7. Clement. 1. §. propter. de hæret.* Farinac. *dict. quæſt. 186. num. 67. & ſequentib.* Poteſt tamen vnus ſine alio teſtes torquere, Farinac. *dicta quæſt. 186. n. 74. & 86.* Souſa *lib. 1. c. 3. Aphor. 18.*

Dixi *condemnatoriam* quia probabilius videtur 16
vnum ſine alio ſententiam abſolutoriam proferre poſſe,

poſſe Diana *dicta par.4. tract.8.reſ.50.* plures refert
Farinac. *d.q.186.n.60.* & ita ſeruari teſtatur, Souſa
lib.1.cap.3. Aphoriſm.5.
17 Nona concluſio. Magna eſt inter præuentionem
& perpetuationem iuriſdictionis differentia. Præ-
uentio ſiquidem iuriſdictionem actualem in præue-
niente ſupponit, perpetuatio verò fit quando Iudex
conceſſam ſibi iuriſdictionem reducit ad actum, vt
tunc res deſinat eſſe integra, & duret iuriſdictio
quamuis delegans ante concedens moreretur: *cap. re-*
18 *latum, & cap. gratum, de off. Iud. deleg.* † Quamuis
etiam ſimul poſſint oriri præuentio & perpetuatio,
veluti ſi inter duos Iudices delegatos vnus diligen-
tior fuerit in citationis executione, nam per talem
citationem, cauſa præuenitur ſimul & perpetuatur.
Suppoſito quod non fuerit perpetuata per commiſ-
ſionis præſentationem, iuxta nonnullorum ſenten-
19 tiam. † Quam tamen ego non amplector, immo
perpetuationem induci cenſeo per ſolam commiſ-
ſionis præſentationem, *ex deciſion. Rota 289. num. 8.
& 9. part. 3. recent. & deciſ. 9. de dolo & contumac. in
antiqu.* vbi dicit per ſolam commiſſionis præſen-
tationem perpetuari iuriſdictionem quoad iudicem,
20 ſed non quoad partem. † Probatur, quia citatio ha-
bet tres partes, commiſſionem, executionem & re-
lationem. Commiſſio citationis eſt actus iuriſdi-
ctionis: probatur, quia non poteſt fieri extra territo-
rium. Felin. *d. cap. gratum, num. 5. circa fin. de off. de-
leg.* Eiuſdem ſententiæ fuit Rota apud Burat. *de-
ciſ. 871. num. 6.*
21 Dixi quoad iudicem, non quoad partem quia ſi
pars vti nolit commiſſione, poteſt pœnitere etiam
poſt illius præſentationem donec pars citata fuerit
vigore commiſſionis, nec ante commiſſio eſt com-
munis vtrique parti, nec eſt de actis. Burat. *dec. 138.
num. 3. & 4.* Add. ad Ludouiſ. *deciſ. 552. num. 7.* qui
licet in verſic. *Verum.* dubitare videatur; tamen
omne dubium tollit dicta *deciſ.* 289. Quam etiam
ſententiam probabilem fatetur maximè de iure Ca-
nonico Sanchez *de Matrim. lib. 8. diſp. 28. n. 8. & 10.*
22 † Si tamen commiſſio contineret euocationem,
ſtatim ligatæ eſſent manus inferiorum ſine aliqua
inhibitione, Rota *deciſ. 516. numer. 3. par. 5. recent.*
propter vim appoſitionis manus Superioris. Intel-
lige vt locum habeat quando euocatio facta fuit
motu proprio: quia vis euocationis non conſiſtit
in ſcientia Iudicis euocari, ſed in volontate Supe-
rioris euocantis, & manus ipſius appoſitione, *cap.
paſtoralis 28. §. præterea, de off. ind. deleg. cap. vt no-
ſtrum, de appellat.* Rot. *deciſ. 516. num. 6. & 7. par. 5.
recentior.* Secus eſt ſi euocatio facta ſit ad inſtan-
tiam partis, quia pars ſi velit, poteſt re integra non
vti reſcripto ad ſui inſtantiam conceſſo, vt diximus
23 *infr. hac par. 1. cap. 7. num. 18.* † Sed extra caſum
euocationis commiſſio non eſt de actis, nec com-
24 munis ante citationem † quia iuriſdictio per præ-
ſentationem commiſſionis eſt quidem acquiſita ſed
conditionaliter, ſi & quatenus præſentans illâ vti
velit, vt bene explicat Burat. *dicta deciſione 138. per
totam.* Si tamen conſtaret impetrantem non ſolum
obtinuiſſe decretum commiſſionis cum inhibitio-
ne, & deueniſſe ad aliquos actus ex quibus vſus
commiſſionis, vel expreſſa ſeu tacita illius ratifica-
tio argui poſſit, tali caſo commiſſio efficitur com-
munis: Addent. ad Burat. *deciſ. 138. lit. B.* poſt plu-
res alios *ibidem* allegatos.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Notarios. Acta per ſolum Notarium electum ſcribi poſſe; ſi per alium ſcribantur, nullitati ſubiacere. Poſſe tamen alium, in caſum impedimenti, ſubrogari. Subſtitutos & Iuuenes Notariorum principalium acta iudicij ſcribere poſſe. Inhibitio, ad inſtantiam illius qui ſe opponit executionibus, an & quomodo facta alio Graffario ſcribente, ſit valida? ad interpretationem cuiuſdam Regulamenti ſuper hoc facti. Ad quem ſpectet electio Graffarij de iure, vel de conſuetudine. Vtrum Notarius poſſit ſcribere commiſſionem ſibi datam à Iudice. Quando Barones ſeu Feudatarij poſſint creare Tabelliones. Et quod nemo, præter Notarios ab illis deputatos, acta Curiæ ſub illorum iuriſdictione ſcribere poſſit. Quid de Notario, cuius facultas ad certum territorium eſt limitata. Quomodo ſe gerere debeant Baiuli vel Iudices Baronum quando non adeſt Tabellio.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio quid ſit.*
2 *Inter plures Iudices præfertur ille qui præuenit.*
3 *Notarius qui præuenit eſt præferendus alijs, & ſolus in cauſa ſcribere debet.*
4 *Acta facta alio notario ſcribente quam eo qui cauſam præuenit, ſunt nulla.*
Quid dicendum ſi notarij facultas reſtricta ſit ad certum territorium, & quid obſeruandum circa notarios alterius fori quando agitur de interpoſitione decreti & actibus voluntariæ iuriſdictionis.
5 *Confeſſio facta ſcribente notario qui ſcribere prohibetur, perinde nulla eſt ac ſi facta fuiſſet coram iudice incompetenti.*
6 *Notarius in locum ſcribentis ſubrogatur iuſtâ ſubſiſtente cauſâ.*
7 *Notarij non poſſunt acta iudicialia ſcribere in Curia in qua non habent officium.*
8 *Conſenſus partium non poteſt facere vt notarius carens officio in aliqua Curia, in ea ſcribere poſſit.*
9 *Quid ſi notarius illius Curiæ ſit impeditus.*
10 *Alius notarius an poſſit rogari ad referendum notario cauſa.*
11 *Inhibitio non poteſt obtineri ſcribente alio quam notario Executionis.*
12 *Limita vt numero 12. Vbi explicatur quando regulamentum deſuper factum non poſſit habere locum.*
13 *Subſtituti notariorum & iuuenes eorum poſſunt ſcribere decreta.*
14 *Refertur ſtatutum Auenionis de Notarijs & eorum ſubſtitutis.*
15 *Notarius ſemel electus remoueri non poteſt.*

16 *Electio notarij de iure ſpectat ad iudicem.*
17 *Contra, num.17.*
18 *Quid in hoc ſeruetur de Conſuetudine.*
19 *Notarius non poteſt ſubſcribere commiſſionem ſibi à iudice datam, & n.21.*
20 *Limita, vt num.20.*
21 *Commiſſionem ab alio ſcribi, tutius eſt.*
22 *Domini Feudatarij poſſunt creare notarios ad acta ſua curia, ſi omnimodam habeant & non limitatam iuriſdictionem.*
23 *Notarij Dominorum feudatariorum ſeu Baronum ſoli debent ſcribere acta curia.*
Quid agendum quando notarius Baronis non adeſt pro validitate actorum curia.

1 Sicvt Præuentio, quoad Iudices, eſt Iuriſdictionis quæ pluribus Iudicibus competebat vel competere poterat, per vnum Iudicem ſibi ſoli facta appropriatio & in perſonam ſuam conſolidatio. Qua ratione præuentio definitur ſeu deſcribitur per Marin. Socin. *in cap.propoſuiſti, 19. de For.competen.* Ita & quoad Notarios præuentio dicitur vnius cauſæ, quæ alteri notario competere poterat, in perſonam ſuam facta conſolidatio & ſibi ſoli facta appropriatio.

2 Hæc definitio ſeu potius deſcriptio fundatur in generali illo axiomate, quod ſicut inter plures Iudicea concurrentes in iuriſdictione, ille qui præuenit præferendus eſt *l.neganda.Cod.Qui accuſ.non poſſ.* & *ibi* Bald. *in 1. notab.* Vincen. de Franch. *deciſ.147.*
3 *num.5.part.1.* † Ita inter notarios ſeu actuarios ille qui cauſam præoccupauit cæteris omnibus præferendus eſt, & ille ſolus in cauſa ſcribere debet, Bald. *in authent. nec honore, numero 2. in 2. notab. Cod. de Epiſc.& Cleric.*

4 Quod adeo verum eſt, vt ſi alius notarius ſcribat quam is qui ſcribere debet, omnia per eum geſta vitio nullitatis corruant, *per text.in l.fraudem.§.quoties, in verb.* manu commentarienſis, *ff.de Iur.fiſc.* tenet Bald. *in l.1.Cod.de ſportul.* Idem tenet Felin. *in cap.quoniam contra, num.4.de probat.* & talia acta facta per eum qui non eſt notarius cauſæ, fidem non facere tradit Alexand. *Conſil.213.n.7. vol.2.* Guillelmus de Cuneo *in l.repetita, Cod.de Epiſc.& Cler. num.2. & 3.* quem ibi citat Alex. ille tamen loquitur in diuerſis terminis, nempe quando agitur de notario, cuius officium reſtrictum eſt ad certum territorium; veluti ſi conſtitutus fuerit à Domino iuriſdictionali alicuius loci: hic enim non poteſt ſcribere, ſeu notarij officium exercere extra territorium ad quod fuit deputatus. Et Bald. *in ead. leg. repetita*, dum voluit poſt eundem Guill. de Cun. quod nec etiam de conſenſu partium notarius alterius loci poſſit rogari ad ſcribendum in interpoſitione decreti, intelligendus eſt retento eodem caſu, de Notario deputato ad certum locum, de quo etiam agit Surd. *conſ.257.n.11.* Grat. *diſcept.forenſ.c.167. num.55.* nam ſi agatur de notarijs publicis, quorum officium non eſt reſtrictum ad certum locum; docet experientia, illos quotidie ſcribere interpoſitiones decretorum in iuriſdictione voluntaria, vt in emancipatione, & in authoriſatione contractuum, & ſimilibus. In iudicialibus autem verum eſt, notarium vnius banchi, non poſſe ſe intromittere ad ſcribendum in cauſis alterius banchi, ſeu tabularij iuxta Gloſſ. *in l.quicumque, Cod. de exactorib.& exequut. lib.10.* quam ſingularem dicit Iaſon *in l.ſi per*
5 *errorem, num.6.ff.de iuriſdictione omnium iudic.* † Sic confeſſio facta ſcribente notario qui ſcribere prohibetur, perinde nulla eſt ac ſi facta fuiſſet coram iudice incompetenti, Nouar. *deciſ.89.n.5.6.& ſequent.par.1.* Quod intelligo procedere quando notoria eſt graffarij incompetentia, alioquin donec illa fuerit declarata, ſcribere poterit ad inſtar iudicis cuius iuriſdictio fundatur ex ſola qualitate narrata, quæ ſufficiat ad eius iuriſdictionem ſtabiliendam, ita vt procedere poſſit donec incompetentia fuerit declarata, Barboſ. *in l. ſi quis ex aliena. 5. n. 133.ff.de Iudic.cum plurib.* ibi *citatis*.

Verum eſt tamen, quod ſi iuſta cauſa ſubſit, alius notarius in locum magiſtri actorum ſubrogandus eſt, veluti propter ſuſpicionem de nouo ſuperuenientem, aut aliud ſimile impedimentum, vt inter cæteros docent Caſtrenſ. & Angel. *in dict.l.1. Cod. de Sportul.* 6

Notandum etiam eſt, quod ſoli actuarij poſſunt conficere acta iudicialia, non autem alij notarij officium non habentes, quia licet officium iudicis ſit prorogabile, non tamen officium notarij curiæ, etiam ſi partes in perſonam alterius notarij conſentiant, Bald. *in l.repetita, C.de Epiſc. & Cler.* Caroc. *de exceptio.c.22.q.6.num.6.* 7

Immò ſemper debet adhiberi notarius qui ſit in miniſterio illius iudicis, de cuius mandato proceditur in cauſa, adeò vt notarius curiæ S. Petri non poſſit ſcribere in cauſis ſacri Palatij Apoſtolici, nec è contra, etiam de conſenſu partium, vt poſt Gratian. *diſcept. Forenſ. cap.429. num.15. & 16.* tradit Poſt. *in tract. de manut.poſſeſſ. obſeruat.102. num.36.* 8
qui licèt hoc videatur limitare † vt locum non habeat ſtante impedimento vel abſentia, quia tunc alter ſubrogatur, hæc tamen limitatio locum habere non poteſt in tribunalibus huiuſce ciuitatis, quia propemodùm impoſſibile eſt vt vno eodemque tempore omnes notarij eiuſdem tribunalis aliquo ſimul impedimento detineantur. Et ideo hoc obſeruatur apud nos vt notarij alterius curiæ ne quidem vti ſubſtituti in aliena curia ſcribere poſſint. 9

Poſſunt tamen alij Notarij eiuſdem curiæ rogari ad referendum in actis notarij qui ſcribit in cauſa, Rot. *deciſ.593.num.2.part.1.Recen.* Poſti. *ibid.n.28.* hoc tamen rarò fieri debere cenſeo, nec niſi iuſtâ ſubſiſtente causâ, aut in rebus parui momenti, cum ille qui non ſcribit in cauſa non ſit informatus, nec iudicem prout decet, informare poſſit. Vnde ſuper hoc factum fuit regulamentum prohibens ne alius notarius in cauſa non ſcribens, acta & decreta cauſæ recipiat etiam animo referendi: quod apud nos obſeruatur. 10

Vnde infertur, quod iure merito factum fuit aliud regulamentum, quo cautum fuit vt ſi aliquis notarius ſubſcripſerit cartellum ſeu literas executorias vigore inſtrumenti publici laxatas, alius licèt eiuſdem curiæ notarius citationem cum inhibitionibus parti aduersùs quam facta fuit executio laxare non poſſit, quia vt dictum eſt, non poteſt ſcribere in cauſa ad alium pertinente, & talis proceſſura nulla eſt, vt ſupra oſtenſum fuit *n.3.& 4.* 11

Dixi, *niſi iuſta ſubſiſtente cauſa.* Quia ſi is qui paſſus eſt executiones ignoraret quis eſſet notarius cauſæ, veluti ſi nulla ſibi fuiſſet tradita copia executionis, & cartelli, ſeu mandati de exequendo, vel ſi copia quidem fuiſſet expedita, ſed tamen non appoſito nomine notarij ſcribentis in cauſa, poſſet ille, aduerſus quem facta fuit executio, ſcribente quolibet notario eiuſdem curiæ ſibi beneuiſo, inhibitiones obtinere animo remittendi illi quem poſtea conſtabit ſcribere debere in cauſa, iuxta trad.per Poſti. *dict.num.28.& dict.deciſ.593.part.1. recentior.* 12

Poſſunt

13 Poſſint etiam decreta ſcribi per ſubſtitutos vel iouenes notarios, qui quicquid agunt hoc faciunt nomine notarij pncipalis, vt notat Poſt. *loco cit. num.* 29.

14 Veruntamen ſtatuto præſentis ciuitatis cautum eſt *lib.* 1.*rubr.* 20.*art.* 20. vt notarius habens officium in aliqua curia præſentis ciuitatis non recedat à dicta Ciuitate die qua curia tenebitur niſi relicto ſubſtituto bene inſtructo ad referendum ſtatum cauſarum.

Quod ſi ſint in præſenti ciuitate, tenentur per ſe vel ſubſtitutos intereſſe ſingulis audientiis, vt cautum fuit eodem ſtatuto *lib.* 2.*rubr.* 1. *De curia tenenda, art.* 3.

15 Regula igitur generalis eſt, quod Notarius ſemel electus ſine cauſa remoueri, non poteſt, nec alius præter eum in cauſa ſcribere quandiu cauſa durat, vt præter ſupracitatos tradit Caſtrenſ. *in leg. teſtamenta omnia* 18.*Cod. de Teſtament.* Bald. *in l.* 2. *in fin. verſ. Idem in tabellione, num.* 9. *C. quomod. & quand. Ind. & in auth. ſed Iudex. C. de ſacr. Eccleſ.* Boër. *dec.* 258.*n.* 2.*in fin.* & poſt ipſos, Gratian. *diſcept. Forenſ. cap.* 167.*n.* 17.*&* 19.

16 Sed quæro ſi Notarius qui debet ſcribere in cauſa ſit impeditus vel ſuſpectus, quis alium deputabit?

Addit. ad Bald. *in d. l.* 1.*Cod. de Sportul.* tenet facultatem eligendi alium notarium ſpectare ad iudicem cauſæ: & generaliter quod electio notarij ſpectet ad iudicem, tenet Felin. *in d. cap. quoniam contra, de probat. num.* 4. Barboſ. *in eod. cap. n.* 4. Franciſc. Aretio. *Conſ.* 33.*num.* 5.

17 Contrarium tamen tenet Bartol. *in l.* 1. *ff. de Offic. Conſul. numero* 4. Sed ibi propriè loquitur de tabellione rogato vt conficiat inſtrumentum, ſed Additio *ibid.* vult facultatem eligendi ſpectare ad iudicem quando agitur de notario cauſæ in foro contentioſo.

18 Quicquid ſit de iure, apud nos obſeruatur quod electio notarij ſpectat ad actorem in prima inſtantia, & ad appellantem in cauſa appellationis, quod ſi notarius allegetur ſuſpectus, probatis cauſis, alius in eius locum ſubrogatur contra quem nulla militet cauſa ſuſpicionis, ad electionem illius partis quæ talem notarium iam elegerat, ſeu notarij à quo cauſa aufertur ex capite ſuſpicionis. Et ad rem facit ſtatutum Aucnionenſe *lib.* 2.*rubr.* 9.*art.* 30.*verſic. Et liceat actori.*

19 Quod autem ſupra dictum eſt omnia acta iudicialia debere ſcribi per Notarium cauſæ, aliàs nulla eſſe & inualida, limitatur vt non procedat, ſi iudex coram quo cauſa pendet, committat notario cauſæ aliquid faciendum de dicta cauſa in quo ipſe ſcribit, talis enim commiſſio debet per alium ſcribi & non per ſe ipſum, ſecundùm magis communem Doctorum opinionem *in d. cap. quoniam contra.* Cum aliis citatis per Boër. *dec.* 258. *num.* 4.

20 Si tamen commiſſio ſcripta & ſubſcripta eſſet manu eiuſdem Graffarij cui ipſa dirigitur, valida eſſet, ſi iudicis ſigno manuali ſignata eſſet, vt teſtatur Guid. Pap. *deciſ.* 126. & poſt ipſum Boër. *deciſ.* 258.*num.* 3. qui tamen Guid. Pap. hoc non dicit de ſubſcriptione iudicis.

21 Itaque conſultius eſt, vt ſubſcriptio decreti commiſſionis factæ notario cauſæ fiat per alium, iuxta ea quæ mox dicta fuère, & præter citatos tradit Papon. *lib.* 6.*tit.* 6.*des Greffiers, Arreſt* 6. *Alex.* & ibi Adden. *Conſ.* 213.*n* 6.*vol.* 2. Super hoc tamen prouiſum fuit per ſtatutum Auenionis, vt credatur notario in caſib. per ſtatutum expreſſis *lib.* 1. *rubr.* 9. *art.* 45.

Supradicta omnia locum habent quoad notarios ſeu Graffarios curiarum vbi non adſunt Barones & feudatarij Principis habentes merum & mixtum imperium & omnimodam iuriſdictionem, qualem habent ferè omnes feudatarij S.D.N. Papæ in Comitatu Venaiſſino, (ſecùs eſt in locis vbi tales feudatarij iuriſdictionem non habent omnimodam, vel ſaltem ſolam iuriſdictionem Ciuilem, vel etiam criminalem limitatam,) tales enim omnimodam iuriſdictionem habentes poſſunt creare & deputare notarium & ſcribam actorum iudicialium, *l.* 1. *ff. de Iuriſdict. omn. Iud. cap. ſtatutum.* §. *notarium. de reſcript. in* 6. & ita intelligendus eſt Abb. *in cap. Cum P. tabellio, de fid. inſtrum. num.* 7. & *ibi* Felin. *nu.* 10. dum dicit Dominos iuriſdictionales poſſe creare tabelliones, niſi tamen obſtaret contrarium ſtatutum, vel regulamentum, ſeu conſuetudo legitimè præſcripta, Purpur. *conſ.* 593. *per totum.* 22

Omnia autem acta iudicialia, quæ fiunt in terris Baronum & Dominorum iuriſdictionalium, debent ſcribi per Notarium & actuarium à Domino loci deputatum, & non per alium, alioquin fidem non facerent, Purpur. *d. Conſ.* 593.*n.* 4. Cancer. *lib.* 1.*var. reſol. c.* 2. *n.* 60. 61. *&* 62. in nouis. 23

Quod ſi dominus iuriſdictionalis non deputauerit notarium qui acta curiæ conſcribat, tunc Iudex, ſeu Baiolus ipſius Domini non poterit quidem deputare, ſeu creare aliquem notarium publicum, ſed deputabit duos probos viros qui ſcribant acta iudicialia, & illis fides adhibebitur propter authoritatem publici Magiſtratus, vt cenſet Pacian. *de probat. lib.* 2.*cap.* 21.*num.* 54.

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

De Inuentario quoad Præuentionem. Vbi explicatur ex inuentario nullam regulariter oriri præuentionem. Traditur tamen cautela *Bertrandi*, ad præueniendum. Item Notarium quoad actum ipſius inuentarij ſic præueniſſe, vt alius adhiberi non poſſit. Niſi tamen bona eſſent extra ciuitatem poſita. Notarium alterius curiæ in inuentario ſcribere & ſic præuenire non poſſe. Nuncios & executores curiæ ad libitum mutari poſſe, & ea ratione inter ipſos ceſſare præuentionem, non tam de iure quàm ex conſuetudine. Quis ſit iudex competens in materia inuentarij iudicialis. Agitur de controuerſia circa inuentaria inter notarios Palatij, & Curiæ S. Petri Auenionen. Denique deciditur vtrum alius notarius quam is quem teſtator deputauit, inuentarium ſcribere poſſit, & an tale inuentarium ſit validum. Ex quibus arguatur electam fuiſſe induſtriam perſonæ Notarij, cui teſtator commiſit confectionem inuentarij poſt mortem ſuam.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium nullam tribuit præuentionem.*
2 *Cautela ad cauſam fauore hæredis cum beneficio Inuentarij præueniendam.*
3 *Notarius qui incepit ſcribere Inuentarium non poteſt mutari.*
4 *Idem Notarius ijdemque teſtes à principio ad finem Inuentarij de iure ſunt adhibendi. Fallit iuſto exiſtente impedimento,* num.6.
5 *Franciſci Porcell. de Inuentario, locus correctus.*
7 *Inuentarium per alium notarium continuari poteſt ſi bona ſint extra ciuitatem.*
8 *Officiales & executores ad libitum mutari poſſunt, ex conſuetudine.*
9 *Notarius ſcribens Inuentarium debet eſſe in miniſterio iudicis cuius mandato illud fit.*
10 *Contrarium,* num.10.
11 *Defenditur prior opinio,* num. 11.
12 *Quid in hoc ſeruetur de conſuetudine.*
13 *Quid ex ſtatuto Auenionis.*
14 *Notarius alterius curia non poteſt in Ciuitate Auenionen. ſcribere inuentaria in illa curia in qua non habet officium.*
15 *Inuentarium hæredis non eſt actus iudicialis.*
16 *Inuentarium curatoris eſt actus iudicialis.*
17 *Inuentarium eſt actus voluntariæ iuriſdictionis.*
18 *Inuentaria coram Principe fieri poſſunt.*
19 *In Gallia cuius authoritate fiant inuentaria.*
20 *Inuentarium poteſt fieri coram iudice delegato.*
21 *Iudex competens quis ſit in materia Inuentarij.*
22 *Iudex domicilij hæredis regulariter adeundus eſt pro inuentario.*
23 *Per procuratorem etiam poteſt continuari inuentarium.*
24 *Graffarij curiæ Palatij Apoſtolici obtinuerunt pro confectione Inuentariorum aduerſus Graffarios curiæ ordinariæ in poſſeſſorio.*
25 *Notarius teſtamento deputatus an ſcribere debeat inuentarium priuatiuè quoad alios.*
Et ex quibus argui poſſit, electam fuiſſe illius induſtriam.
26 *Induſtria perſonæ ex quibus electa dicatur.*

1 QVÆRITVR vtrum inuentarium tribuat præuentionem iudici vel notario qui ad illius confectionem procedere cœpit? Ad hanc quæſtionem *Bertrand.* reſpondet ex inuentario nullam induci præuentionem, imò nec ſufficere quod hæres adeundo hæreditatem cum beneficio inuentarij imploret iudicis officium, vt ſibi rem aliquam, vel res aliquas hæreditarias aſſignet pro legitima & tre-
2 bellianica & aliis ſuis detractionibus: & ideo † conſulit quod hæres ponat bona defuncti in diſcuſſione generali, & curet vocari omnes creditores ad vnum tribunal, & eis inhiberi ne per alias curias ipſum moleſtent, quæ tamen inhibitio non poſſet obtineri propter ſimplicem aditionem cum beneficio inuentarij, etiamſi hæres peteret ſibi aſſignari bona pro ſuis detractionibus, vt explicat Bertrand. *conſ.* 304. *num.*6. *vol.*1. *prior.* Sed de materia iudicij vniuerſalis vel generalis quando faciat ceſſare alia iudicia particularia fuſiùs agemus *cap.*10. *num.*7. *& ſequentib.*
3 Et ſanè ex inuentario nulla poteſt induci præuentio niſi quoad Inuentarium ipſum, vt nullus alius notarius inuentarium perficiat niſi qui illud ſcribere incepit, cum de iure inuentarium ab vno duntaxat eodémque notario fieri debeat, ſecundùm Angel. *in l.* 1. *Cod. de ſportul.* & bene per Gloſſ. *in* §. *ſi vero abſunt, in Authent. de hæred. & falcid. in verb.* Inuentarium, *in fin.* vbi dicit, † Eundem notarium 4
eoſdémque teſtes à principio ad finem inuentarij adhibendos eſſe: quod etiam tenuit Franciſc. Porcellin. *inter tract. de Inuentar. qu.*3. *num.*10. † Vbi 5
aduertendum eſt ex errore impreſſoris pro verbo (Non) legendum eſſe verbum (Notarius) hoc pacto, *debet tamen idem notarius ſemper adhiberi.* Eiuſdem ſententiæ fuit Roland. *inter tract. diuerſ. de Inuentar. qu.* 102. † qui limitat niſi notarius ſemel ad- 6
hibitus haberet aliquod legitimum impedimétum, vel bona eſſent in diuerſis locis, Monticul. *inter d. tract. de inuentar. qu.*250. *num.* 24. & 25.

Quod tamen vltimum non procederet in inuen- 7
tariis, quæ fiunt in hac ciuitate de bonis immobilibus, quorum deſcriptio ſufficit iuxta deſignationem per hæredem, aut alium eius nomine faciendam.

Si autem ageretur de bonis mobilibus, vel ſe mouentibus extra ciuitatem, & illius territorium exiſtentibus, mitti debet notarius cauſæ, vel committitur notario loci vbi erunt bona mobilia & per ſe mouentia ad electionem hæredis inuentarium facientis, vt habetur *lib.* 1. *ſtatut. rubr.* 63. *de inuentar. artic.* 2.

Quæ dicta ſunt de notariis in confectione in- 8
uentarij non mutandis, non habent locum in officialibus & executoribus, quicquid dicat *text. in l.* 1. *Codic. de Sportul.* quia generalis conſuetudo eſt contra illum textum, vt dicit Bald. & alij *in eadem leg.* 1. quotidie enim aſſumuntur noui nuntij, curſores, vel executores beneuiſi, & modo vnus, modò alius. Sed & totus ille titulus *Cod. de Sportul.* apud Gallos abrogatus eſt, teſte Anton. *in not. ad ipſum tit.*

An autem in confectione inuentarij adhiberi 9
debeat notarius qui ſit in miniſterio illius iudicis, de cuius mandato fit inuentarium? Affirmatiuè reſpondendum eſſe exiſtimauit Monticul. *inter tract. de inuentar. qu.* 250. *num.* 22. & Phanuc. *ibid. quæſt.* 240. *num.* 65.

Sed tamen Roland. à Vall. *inter eoſd. tract. q.* 125. 10
*num.*6. & 7. Exiſtimauit inuentarium hæredis poſſe ſcribi per alium notarium quam per illum qui præeſt actis, cum inuentarium ſit actus fori, ſed extra iudicium partibus præſentibus fieri poſſit, fatetur tamen quod ſi inuentarium non poſſit fieri aliter quam in iudicio, neceſſe eſſet quod in eo ſcriberet notarius actorum & curiæ illius cuius authoritate procederetur ad inuentarij confectionem, ſed tamen ipſemet Roland. *d. qu.* 125. *num.* 11. fatetur conſultius eſſe, vt inuentarium fiat coram iudice: poſt Corn. *in l. fin. Cod. de iur. delib. in principio, num.* 9. *in quarto requiſito.*

In hac quæſtione controuerſa, in qua multi Do- 11
ctores exiſtimant iudicis præſentiam in Inuentario eſſe neceſſariam, alij vero negant, Fachineus *controuerſ. iur. lib.* 4. *cap.* 36. negatiuam ſententiam veriorem exiſtimat, ea ratione, quia nimis indecens & moleſtum eſſet, iudicem occupari in ea re, quæ plures dies plerumque requirit, & quia *in l. vlt. Cod. de iur. delib. & in Authent. de hæredib. & falcid. & in leg. tutores* 24. *Cod. de Adm. tutor.* hoc ſolum requiritur quod inuentarium ſolemniter fiat, & in præſentia publicarum perſonarum, nec vlla de iudice fit mentio.

Ex conſuetudine ſufficit, vt fiat coram notario 12
abſque præſentia iudicis, niſi agatur de ampla hæreditate, quo caſu neceſſariam eſſe iudicis præſen-

tiam

tiam teſtatur Franciſ.Barry. *in tract. de ſucceſſ.lib.11.
tit. quæ obſeruanda ſint in confect. inuent. num.8.* vbi
ponit formam & praxim conficiendi inuentarij in
Gallia.

13 Sed iſta quæſtio ceſſat in præſenti Ciuitate Aue-
nionen. in qua inuentarium debet inchoari, & per-
fici authoritate iudicis, ita tamen vt eius conti-
nuatio Notario cauſæ committatur per iudicem, &
ſic ceſſat inconueniens allegatum à Fachin. *dicto
cap.36.*

14 Hoc præſuppoſito ſequitur, non poſſe inuenta-
rium in hac Ciuitate fieri in curia ordinaria, niſi
ſcribente Notario illius curiæ, nec ſimiliter in curia
Palatij niſi ſcribente notario illius tribunalis, vt
poſt Corn. *in d.l.final. in princip.* † *Cod. de iur.delib.*
tradit Roland. *d.qu.125.n.6.*

15 Ex ſui tamen natura, inuentarium quod fit ab hæ-
rede, eſſe actum extraiudicialem exiſtimauit Salic.
d.l.final.§. ſin autem dubius, num.9.Cod. de iur. delib.
Bertrand. *conſ.125. num.4.vol.7.* † licet contrarium
16 aſſerat habere locum in inuentario curatoris in quo
iudicis decretum de neceſſitate requiritur, iuxta
Montic. *d.qu.130.n.12.* Polyd.Rip. *de noctur.temp.
c.146. n.2.* vbi de magis communi teſtatur, Valaſc.
conſult.52.num.25.

17 Quicquid ſit, inuentarium ſemper eſt actus vo-
18 luntariæ iuriſdictionis, & non contentioſæ, † po-
teſtque fieri, vel coram iudice ordinario, vel coram
Principe, vt nominatim ait Cagn. *in l.ſi quis maior.
C.de tranſact.* vbi dicit, quod ſi adeatur Iudex ordi-
narius, cautius eſt deinde impetrare confirmatio-
19 nem à Principe, † quæ cautela in Gallia maximè
ſeruatur, in qua beneficium inuentarij à ſolo Rege
impetratur, vt videre eſt ea Papon. *in recoll. arreſt.
lib.21.tit.10.arr.12.* Quod obſeruatur in prouincijs
Galliæ quæ eo iure conſuetudinario reguntur.

20 Poteſt etiam fieri inuentarium coram iudice de-
legato, iuxta Bald. *in authent. ſed cum teſtator, Cod. ad
leg. fa lcid.*

21 Et in materia Inuentarij hæredis Iudex compe-
tens ille dicitur, quem adire deliberauerit hæres:
Salic. *in d. l.final.§. ſin autem dubius, num.9. Cod. de
Iur.delib.*

22 Et cum inuentarium ſit actus ſolius hæredis, iu-
dex ordinarius inuentarij dicitur ille, qui eſt iudex
domicilij hæredis licet bona hæreditaria alibi ſita
ſint, & hæres delata hæreditate poteſt inchoare in-
uentarium in loco ſui domicilij cum proteſtatione
addendi quæ alibi ſita ſunt, vt poſt Guid. ait Pha-
23 nuc. *inter d.tract.de Inuentar q.240. n.75.* † Et po-
teſt hæres inuentarium per ſe, vel per procuratorem
facere in loco vbi bona ſita ſunt, teſte Roland. *in d.
tract.qu.112.*

24 Et per has rationes aliàs fuit dictum Graffarios
Tribunalis Palatij, poſſe conficere inuentaria cu-
mulatiuè cum notariis Curiæ ordinariæ S. Petri, &
inter ipſos locum eſſe præuentioni, atque ita ob-
ſeruatum ab illo tempore, nempe anno 1614. Et
tunc inuentarium Ill. quondam D. Pompeij Cati-
lina (dum viueret) militum pedeſtrium cohortis
Pontificiæ præfecti, fuit confectum per Ill. Domi-
nam Chriſtinam Catilina, ſeu Ill. D. Franciſcum
d'Orleans Dominum loci Bedoyni eius maritum,
ſcribente notario Palatij. Idemque fuit obſeruatum,
& obſeruatur quotidie in alijs inuentariis, licèt re-
clamantibus notarijs Curiæ ordinariæ S. Petri, quo-
rum iuribus in petitorio me præiudicare nolle de-
claro, prout per ſententiam Eminentiſſ. Bon.mem.
Cardin. Philonardi, ſcribente D. Ioann. Anton. Fa-
bri die 15. Ianuarij 1614. in illis verbis, *ſtante poſſeſſio-
ne tribunalis D. Auditoris, & quod non verſamur in ca-
ſibus comprehenſis in bulla Pij IV. conceſſa ſuper pri-
uilegijs Curiæ S. Petri.*

Sanlegerius de Praxiem. Iudic.

Anno 1614. & die 15. Ianuarij apud Acta D. du Gay notarij inſerta in cauſa editionis hæreditatis Ill. D. Pompeij Catilina Colonelis, &c.

ILluſtriſſimus & Reuerendiſſimus D. Cardinalis,
audita partibus, & earum hinc inde oppoſitio-
nibus, mandauit coram Domino Auditore procedi
ad vlteriora, in confectione inuentarij hæredum
quondam D. de S. Aman, de quibus agitur; ſtante
poſſeſſione tribunalis prædicti D. Auditoris, & quod
non verſamur in caſibus comprehenſis in bulla
Sanctiſſimi Domini Noſtri Pij Papæ IV. conceſſa ſu-
per priuilegiis dictæ Curiæ temporalis, & quoad pro-
uiſionem tutorum & curatorum quod dicti Domi-
ni Iudices ordinarij eiuſdem curiæ S. Petri, in eis
procedant prout fecerunt huc vſque, & quod in
præfatis cauſis inuentariorum non recipiantur ma-
iores expenſæ in tribunali Palatij, quam in dicta
curia S. Petri. Card. Philonardus.

A quo decreto fuit appellatum per Illuſtr. & Ma-
gnificos DD. Conſules, in quantum facit contra
priuilegia Ciuitatis die 23. Ianuarij eiuſdem anni
apud acta eiuſdem D. du Gay.

Quid ſi teſtator mandauerit hæredi, vt conficeret 25
Inuentarium ſcribente Sempronio Notario, dictuſ-
que Sempronius tempore inuentarij, mortuus ſit,
aut etiam hæres nolit illum notarium rogare de In-
uentario, vtrum inchoato per alium notarium in-
uentario dicatur inducta præuentio in præiudicium
illius qui à teſtatore fuerat deputatus.

In hac quæſtione ego aliàs conſului, anno 1632.
hæredem non teneri procurare, vt inuentarium fieret
ab eo quem teſtator nominauerat, & licet in illo ca-
ſu notarius à teſtatore deputatus iam eſſet mortuus,
& ſic rogari non poſſet, idem tamen dicendum eſſe
exiſtimo quamuis notarius viueret, & inuito hæ-
rede inuentarium conficere vellet, quia cum con-
fectio inuentarij non ſit res in qua magna cadat
induſtria, poteſt explicari per alium: † quando enim 26
non agitur de negotio arduo, nunquam cenſetur
electa induſtria perſonæ, cum per alium rectè & fa-
cilè explicari poſſit: confectio autem inuentarij eſt
huiuſmodi, cùm non deſint plurimi notarij admo-
dùm periti & capaces conficiendorum inſtrumen-
torum & præſertim inuentariorum: ad quod alle-
gabam Menoch. *conſ.93. num.34. & ſeqn. vol.1.* Gra-
tian. *deciſ. 155. num.15.* Cum agatur de re certa &
determinata, in cuius declaratione, vel explicatione
non exigitur magna induſtria perſonæ, vt *ibid.* ex-
plicat Gratian. & benè Rot. *deciſ.38.n.34. & multis
ſequent. par.6. recentior.*

Sed tamen licet verum ſit regulariter non cen-
ſeri electam induſtriam perſonæ quando non agi-
tur de negotio arduo & difficili, vt per Menoch. *in
conſ.93. hic citato num.34.* Maſcard. *de probat. con-
cluſ.595. num.1. & ſeqq.* tamen ex coniecturis con-
tratiis præſumitur electam fuiſſe induſtriam perſo-
næ, & propterea videtur quod tali caſu inuentarium
non debeat fieri per alium, quam per eum qui depu-
tatus fuit à teſtatore: veluti ſi teſtator dixerit ſe
multum confidere de perſona talis Notarij: ex no-
tatis per Menoch. *lib.2. præſ.21. num.17.* Idem ſi
dictum fuiſſet quod talis Notarius inuentarium

conficiat, & nullus alius: Menoch. *ibid. num.* 10. *&* 11. *& lib.6.præſumpt.*92.*per tot.* maximè *num.*14. Cyriac. Nig. *controuerſ.*115.*num.*4.*&* 5. Gaill. *lib.*1. *obſeru.*97. *num.*3. *& ſeqq.* vbi dicit *num.*6. quod ſi dictum fuerit quodquis confidit de certa perſona ratione talis confidentiæ cenſetur electa illius induſtria, & ideo aliàs conſului quod cum contra Notarium à teſtatore deputatum ad conficiendum inuentarium, nulla poſſet per hæredem allegari cauſa ſuſpicionis, nullámque nouum interueniſſet impedimentum, inuentarium fieri debebat ſcribente eodemmet Notario per teſtatorem deputato, quia teſtator declarauerat ſe multum confidere de tali Notario, & velle quod nullus alius præter ipſum reciperet inſtrumentum inuentarij, idque per iura & authoritates ſuperiùs allegatas.

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

De relationibus nunciorum & apparitorum. De neceſſitate harum relationum. Quis Notarius vel Graffarius illas recipere debeat: Et de quæſtione agitata inter Notarios Comitatus Venaiſſini, & Graffarios curiarum ordinariarum circa receptionem huiuſmodi relationum. Quid in ea fuerit deciſum quoad poſſeſſorium ſummariſſimum. Relationes iſtas à remiſſione illarum penes acta robur accipere. Nec ſufficere quod poſtea conſtet de relatione. Quæ ſit vis & effectus relationis nuntij.

SVMMARIVM.

1 *Relatio nuncij apud acta eſt neceſſaria in qualibet executione.*
Et Iudex debet eſſe certus ex actis de illa relatione aliàs tota proceſſura eſt nulla.
Relationi nuncij fides adhibenda eſt. Et quid ſi dicat ſe miſiſſe in poſſeſſionem bonorum certa perſona vtrum illi credatur.
2 *Relatio nũcij ſi fiat extra acta debet remitti in actis.*
3 *Relationes executionum vtrum fieri debeant apud Graffarios curia ordinaria loci vbi fit executio quando agitur de executione facta authoritate ſuperioris curia.*
4 *Iuris aſſiſtentia non operatur manutentionem alio exiſtente in poſſeſſione.*
5 *Princeps non ſolet litigare ſpoliatus.*
6 *Notarij omnes habent officium à Principe.*
7 *Aſſiſtentia iuris communis quoad poſſeſſionem quando locum habeat.*
8 *Sola aſſiſtentia iuris communis non ſufficit ad obtinendam manutentionem.*
9 *Deputatio Graffarij in certo loco eſt actus iuriſdictionis.*
10 *Deputatio Graffarij in certa curia debet intelligi quoad acta illius curia.*
11 *Notarij feudatariorum non poſſunt acta recipere extra ſuam curiam.*
12 *Relationes ſumunt robur à remiſſione apud acta curia.*

NON ſufficit fieri executiones, pignorationes, ſubhaſtationes, & ſimilia, niſi de illis conſtet per relationem nuncij, & executoris apud acta, Anton. Nig. *in tract. de iud. pign. cap.*58. *n.*5. *per text. in cap. quoniam contra. de probat.* Rom. *conſ.*105. *lib.*5. *num.*8. *circa med.* idem Niger de relatione proclamatum *cap.*1. *§* 8. *num.*3. *in tract. de ſubhaſt.* poſt Muſcatel. *in prax. par.*3. *verb. venduntur, num.*89. Idem reſoluit Bartol. *in l. in hac autem, §. non defendi, ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eatur: num.*2. vbi dicit, quod ſi iudex commiſerit nuntio, vt citaret aliquem ad compatendum tertia die, nuncius citauit quidem, ſed non fecit relationem; poſtea vero idem Iudex, cum qui citatus fuit declarauerit contumacem, & propter talem contumaciam, actorem mittendum eſſe in poſſeſſionem bonorum contumacis; qua miſſione facta, nuncius fecit ſuam relationem; talis proceſſura eſt nulla ipſo iure: quia licet reus eſſet vere contumax, non tamen illi conſtabat ex actis de tali contumacia: idem concludit *in l. multum, num.*4. *ff. de condit. & demonſtrat.* dicens, quod Iudex de eo debet facere mentionem in ſententia miſſionis in poſſeſſionem, & quod de citatione conſtet ex actis plures citat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*503. *numero* 12. 1

Neque obſtant tradita *ibidem* per Gratianum *numero* 13. *& ſeqq.* vbi videtur contrarium concludere.

Primò, quia in caſu Gratiani multa ſpecialia concurrebant: nam ſupponebatur relationem nuncij verè factam eſſe, & apud acta remiſſam, ſed fuiſſe deperditam, & illius commiſſionem probari. Item conſtabat iudici per depoſitionem teſtium, quod citatio verè facta & exequutioni demandata fuerat: qui ſunt caſus ſpeciales ab eodem Gratiano conſiderati. Regulariter itaque de relatione nuncij debet in actis cauſæ conſtare, antequam quis contumax declaretur: Vant. *de nullit. ex defect. citat. numero* 146. Carpan. *in ſtatuta Mediolani parte* 1. *capite* 1. *numero* 171. Iſtæ autem relationes nunciorum debent eſſe claræ & certæ, teſte Alexand. *conſil.*2. *num.*6. *lib.*3. Cyriac. *controuerſ. c.*143. *num.*7.

Facta legitima relatione, nuntio plena fides adhibenda eſt, Merlin. *deciſ.*803. *num.*5.

Quid ſi referat ſe aliquem miſiſſe in poſſeſſionem talium prædiorum, per quondam Titium defunctum poſſeſſorum, vtrum in hoc credatur nuntio? Tres caſus diſtinguendi ſunt: *Primus*, quando conſtat quod verè, & ſine dubio defunctus illa bona poſſidebat, & hoc caſu creditur eius relationi. *Secundus*, quando conſtat quod illa bona poſſidebantur per Tertium, & tunc nuntio credendum non eſt, quia non poteſt præiudicare iuri vel poſſeſſioni tertij. *Vltimus* caſus eſt, quando verſamur in dubio, & hoc caſu eius relationi fides adhibenda eſt donec contrarium probetur: quos caſus ita diſtinguit Menoch. *remed.*4. *adipiſc. poſſ. n.*921.

Item quæritur vtrum credendum ſit nuntio dicenti ſe pecunias ſequeſtraſſe in manibus alicuius debitoris, qui reſpondit, *Qu'il ſe gardera de ſe meſprendre?* Reſoluendum eſt, eum, qui ſic nuntio arreſtanti reſpondet, cogendum eſſe ad ſolutionem: & in hoc credi nuntio referenti, quamuis aduerſus talem relationem admittatur probatio in contrarium, ſed tamen interim per modum prouiſionis debitorem condemnandum eſſe ad ſolutionem dum de veritate debiti diſputatur, vt deciſum teſtatur Faber *in Cod. lib.*4. *defin.*8. *titul.*10. *quemod.* *ſiſ.*

fiſc. vel priuat. De iure enim nuntio ſeu curſori creditur dicenti ſe pecunias arreſtaſſe, & debitorem, cui facta fuit intimatio, acceptaſſe ſequeſtrum: vt deciſum fuit in Rot. apud Put. *deciſ.* 187. *lib.* 3.

Et de hac materia relationis nunciorum ſeu curſorum, plurima tradit Dec. *in cap. cum parati, numero* 12. 13. *&* 14. *de appell.* Tiraquell. *de retractu conſanguinitatis* §. 8. *gloſſ.* 9. *per totam*, Afflictus *in praxi* §. 9. *per tot.* Alciat. *de præſumpt. reg.* 3. *præſumpt.* 14. Menoch. *de arbitr. caſ.* 112.

2 Dictaque relatio, ſi fiat in eadem Ciuitate in qua Iudex moratur, debet remitti apud acta notarij ſcribentis in cauſa, poteſt enim fieri per ipſummet curſorem, & apparitorem relatio citationis, vel executionis in dorſo Cartelli vel litterarum.

Eadémque ratione poteſt executor, qui litteras executioni mandat extra ciuitatem, ſcribere relationem in dorſo Cartelli, vt poſtea remittatur apud acta notarij ſcribentis in cauſa; atque ita quotidie obſeruatur: ſicuti & curſor qui fecit executionem in Comitatu authoritate curiæ ſacri Palatij, poteſt, ſi velit, ſuam relationem facere apud acta Graffarij, qui ſcribit in cauſa.

3 Maxima tamen fuit controuerſia excitata inter notarios Comitatus Venaiſſini, vtrum relationes pignorationum, citationum, & executionum fieri poſſint apud primum notarium Comitatus requirendum, an vero teneantur executores relationem facere in manibus Graffarij curiæ ordinariæ.

In hac quæſtione ego aliàs anno 1635. ſcripſi pro Graffariis aduerſus Notarios curiæ ordinariæ, ſed non agebatur de petitorio, ſuſtinui tamen in poſſeſſorio Graffarios eſſe fundatos aduersùs curiam ordinariam de qua agebatur, quia non conſtabat de aliqua poſſeſſione, ſeu quaſi priuatiua aduersùs notarios Principis, ſed tantum de poſſeſſione cumulatiua, neque exiſtimabam ex ſola iuris aſſiſtentia concedendam eſſe manutentionem Graffario curiæ ordinariæ niſi cumulatiuè, 4 † quia iuris aſſiſtentia non operatur manutentionem alio exiſtente in poſſeſſione: Lodouiſ. *deciſ.* 312. *num.* 4. *verſ. item aſſiſtentia*: Rot. *deciſ.* 685. *ſub num.* 2. *verſ. & præterea part.* 1. *recentior.* fusè Cancer. *de Manuten. p.* 3. *c.* 14. *num.* 39. *& ſequent.*

Neque verificatur in caſu propoſito, quod opponebatur, tractari de Iuriſdictionalibus, & notarios ordinarios à Principe deputatos in locis in quibus ſummi Pontifices habent iuriſdictionem immediatam, (quia videlicet nullus adeſt vaſallus, ſeu feudatarius Principis exercens iuriſdictionem) manutenendos eſſe, † cum ipſi ſint officiarij à Principe 5 in illa Curia deputati, Princeps autem non ſoleat litigare ſpoliatus, iuxta tradita per Cancer. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 14. *num.* 42.

6 Quia omiſſis aliis reſponſionibus, hic non erat controuerſia inter Principem, & notarios, ſed inter ipſoſmet notarios, qui omnes officium habent à Principe, & ita diſtinguit Rot. *in Rauennaten. notariatus, deciſ.* 752. *n.* 5. *p.* 2. *recentior.*

7 Et ſic non erat verum contendi de iuriſdictione, vnde fundamentum petitum ex aſſiſtentia iuris communis, non erat totum, vt dicit Mareſcot. *lib.* 1. 8 *variar. reſol. cap.* 11. *n.* 13. † Et extra materiam iuriſdictionis non ſolet Rota dare manutentionem ex ſola aſſiſtentia iuris communis, ſed debet probari poſſeſſio per illum, qui petit ſe manuteneri, vt per Seraphin. *deciſ.* 1449. *n.* 3. Beltramin. *ad d. dec.* 312. *n.* 4. *verſ. Extra verò materiam.*

Cæterùm quoad petitorium multa hinc inde aliàs pro Graffariis curiarum ordinariarum, & contra ipſos viciſſim plurima allegata fuiſſe non ignoro, quorum deciſionem afferre non intendo, ſed vbique conſuetudinem obſeruandam eſſe exiſtimo; licet de rigore iuris videretur dicendum, tales relationes recipi poſſe per quemlibet notarium à Principe deputatum, † quia Graffarij in certa iuriſdictione de- 9 putatio eſt actus iuriſdictionis, vt per Doctores *in cap. cum P. Tabellio. de fid. inſtrum.* † & ſic deputatio 10 notarij certæ Curiæ, non videtur trahenda ad acta dependentia ab alia Curia, ſed reſtringenda ad acta iudicialia illius Curiæ, in qua ſunt deputati, vt per Cancer. *lib.* 2. *cap.* 1. *de iuriſdict. num.* 60. *&* 61. *in non.* † Nec poſſunt notarij curiæ ordinariæ extra ſuam 11 curiam acta recipere niſi creati fuerint authoritate Principis. Specul. *de Inſtrum. editione*, §. *reſtat. n.* 25. vbi dicit notarios poſſe tantum ſuo officio vti intra metas iuriſdictionis illorum, qui ipſos conſtituerunt, Gratian. *diſcept. for. c.* 167. *n.* 55.

Præſertim quia tales relationes non ſunt acta iu- 12 dicialia, niſi quatenus poſtea remittuntur, & producuntur apud notarium cauſæ cum relationes poſſint, & ſoleant plerúmque fieri in dorſo cartellorum, vel litterarum executorialium, & ſcribi ac ſubſcribi ab ipſomet curſore, vel à primo Presbytero, vel Clerico requiſito, & ſumant tantùm robur à productione, ſeu remiſſione facta apud notarium cauſæ vt per Ant. Nig. *locis ſupr. cit. n.* 1. Sed tamen, vt mox dictum fuit, conſuetudo locorum obſeruari debet, donec aliter fuerit prouiſum.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

Quod conſummatis executionibus ceſſet præuentio, nouóque iudicio agendum ſit. Quæ requirantur vt executiones dicantur conſummatæ. Et an ceſſet præuentio ſi quis ſtatim turbetur poſt miſſionẽ in poſſeſſionem. Quid ſi pendente tempore quo debitor admittitur per ſtatutum, vel conſuetudinem ad reluendum pignus. In factis ſucceſſiuis non eſſe conſummatã executionem, nec ceſſare præuentionem, etſi poſt longi temporis ſpatium ſuperueniat turbatio. Coram quo Iudice agendũ ſit in executionem ſententiæ, ſi agatur actione in factum, vel iudicis officio. Perfecta miſſione ſi debitor illi acquieſcat, & via ordinaria agere velit, poteſt eligere alium iudicem, aliumque notarium ad illam cauſam. Et quando expiret poteſtas executoris. Vtrum executor cognoſcere poſſit de moleſtiis poſt executionem illatis.

SVMMARIVM.

1 *Conſummatis executionibus tertius non auditur ſi ſe opponat, ſed nouo iudicio debet experiri.*

2 *Quæ ſit differentia inter eum qui ſe opponit ante, & eum qui poſt conſummatas executiones.*

3 *Poſt executiones conſummatas non poteſt allegari præuentio.*

Et commiſſio executoris quando expiret poſt factam executionem.

4 *Vt executio dicatur conſummata, oportet fuiſſe factam miſſionem in poſſeſſionem.*

Quibus caſibus requiratur traditio poſſeſſionis ad hoc vt executio dicatur perfecta.

5 *Si controuerſia ſtatim poſt factam miſſionem in poſſeſſionem moueatur, vtrum dicatur finita executio.*

6 *Vtrum iudex delegatus retineat ſuam iuriſdictionem ſi incontinenti poſt miſſionem ſuperueniat turbatio? Quid ſi pendente tempore ad reluendum pignus. Ibidem.*

7 *Quando agitur de facto ſucceſſiuo dicitur incontinenti ſubſecuta turbatio licet longum temporis interceſſerit interuallum.*

8 *Factum ſucceſſiuum quando dicatur.*

9 *Sententia lata in cauſa terminorum dicitur continere factum ſucceſſiuum.*

Ex quibus verbis commiſſionis executor deputatus poſſit cognoſcere de moleſtijs poſt executionem illatis, & num. 13. in fine.

10 *Ex ſententia dupliciter agi poteſt, vel actione in factum, vel officio iudicis, 1. caſu, poteſt agi coram quocumque iudice, 2. caſu, debet agi coram illo qui ſententiam protulit.*

11 *Perfecta miſſione contradictor debet agere contra immiſſum via ordinaria.*

12 *Ampliatur etiamſi cauſa ſit commiſſa arbitrio Rotæ.*

13 *Perfecta miſſione ſi reus illi acquieſcat & velit agere iudicio, poteſt mutare iudicem & notarium.*

14 *Inferior quomodo poſſit cognoſcere de geſtis per Superiorem.*

1 NOTANDVM eſt quod ſi executiones fuerunt conſummatæ, ſi tertius ſe opponat tanquam Dominus, vel tanquam creditor, non poteſt audiri in cauſa executiua, ſed debet intentare nouum iudicium & agere via ordinaria: ſi vero ſe opponat ante pignus addictum, & executione nondum conſummata, auditur in eadem cauſa executiua coram eodem iudice, eodem ſcribente notario, & cauſa hoc caſo eſt ſummaria, per text. *in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus, & §. ſi poſt addictum, ff. de re iudic.* vbi dicitur quod de controuerſia quæ mouetur poſt venditionem, vel dationem in ſolutum, non cognoſcitur ſummariè per iudicem exequentem, & per viam executiuam,
2 ſed ordinariè per iudicem competentem, † Et ſic text. *in d. §. ſi poſt addictum.* continet limitationem *ad textum in §. ſi ſuper rebus*, qui loquitur quando fit controuerſia ante venditionem, vel adiudicationem pignorum; quia per talem oppoſitionem, vel controuerſiam ſuper dominio, vel poſſeſſione rei de pignore captæ factam, ſuperſedetur in executione, & in venditione ac diſtractione pignorum, ſi vero poſt venditionem factam, & ſubhaſtationem pignoris conſummatam, prout infrà *num.* 4. ſuperueniat oppoſitio vel cõtrouerſia, tunc iudex de cuius mandato factæ fuerunt executiones, non poteſt de illa oppoſitione, vel petitione amplius cognoſcere tanquam iudex executionis, cũ ſit noua cauſa nouũmque iudicium. † Et per conſequens notarius, qui
3 ſcripſit in cauſa executionis, non poteſt allegare præuentionem cùm cauſa illa ſit finita, & cauſa petitionis, vel iudicium reintegrandæ, quod intentantur aduerſus poſſeſſorem rei de pignore captæ, ſubhaſtatæ, & liberatæ, ſit nouum & diſtinctum, ac omnino ſeparatum iudicium, vt dicunt omnes Dd. *in d. §. ſi poſt addictum*, & tradit Roland. *conſ.* 5. *n.* 17. *vol.* 2. Natt. *conſ.* 412. *n.* 7. & benè explicat Caſtrenſ. *in d. §. ſi poſt addictum.* Vbi dicit quod iudex executionis debet reſpondere, *Ego ſum functus officio meo.* Poſſibile enim eſt, quod iudex ſit competens in executione, non tamen ſit competens in iudicio ordinario, & ideo adeundus eſt ille, qui erit Iudex competens liberatarij, cui adiudicata ſunt pignora, vt dicit Caſtrenſ. *ibid.*

Quod vt melius explicetur, ſupponendum eſt, quod ſi conceſſa fuerit alicui commiſſio ad exequẽdum, vis talis commiſſionis expirat anno. *cap. quærenti, & ibi*, Abb. & Felin. *de offic. iud. deleg.* Hoc tamen locum non habet quando executor cœpit vti ſua facultate intra annum, hoc enim caſu perpetuatur eius poteſtas, donec executio fuerit perfecta, & propterea durat effectus præuentionis, Bart. *conſ.* 139. *lib.* 1. vbi dicit eum qui commiſſionem habet pro executione, ſi cœperit exequi ſuper vna re, & videt adeſſe difficultatem ſuper tali re, poteſt variare, & exequi ſuper alia, nec dicitur functus officio donec perfecta fuerit exequutio, quod probanit Rota *deciſ.* 1. *num.* 19. & 20. *part.* 6. *recent.* Ideo ſi exequutor cœpit vendere, & non inuenit emptorem, poteſt dare in ſolutum, *l. à diuo Pio §. ſi pignora, ff. de re iudic.* & executione cœpta in mobilibus, ſi illa non ſufficiant, poteſt executor procedere ad venditionem nominum, *dicta l. à diuo Pio §. in venditione*, vt explicat Bart. *d. conſ.* 139.

Sed dubium eſt quomodo cognoſci queat quan- 4
do executio dicatur conſummata, Reſpondet Mar. Giurb. *deciſ.* 64. tunc demùm dici executionem conſummatam, quando liberatarius adeptus eſt poſſeſſionem bonorum venditorum, nec ſufficere quod bona liberata, & adiudicata fuerint plus offerenti, niſi fuerit in effectu tradita poſſeſſio, qui hoc multis rationibus, & authoritatibus comprobat, ideo ad eum lectorem remitto: quem etiam ſequitur Paul. Bellon. *in tract. de ijs quæ fin. incontin. lib.* 1. *cap.* 107. *num.* 4. *verſ. quod intelligitur.* Ratio eſt, quia ante traditionem alienatio non eſt perfecta, nec dominium transfertur, etiam poſt latam ſententiam, niſi interuenerit ſententiæ executio per traditionem realem, vt ibidem fuſiùs Giurba comprobat. Quod enim dicitur litem finiri per ſententiam, debet intelligi de ſententia executioni demandata, Mohed. *deciſ.* 3. *vt lit. pend. num.* 3. Achill. *deciſ.* 1. *vt lit. pend.* vbi quod lis non finitur per ſententiam, niſi etiam poſſeſſio ſit tradita, Rot. *deciſ.* 691. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* Limitantur ſupradicta, vt locum quidem habeant quando lis eſt introducta contra poſſeſſorem, & contra illum lata fuit ſententia; alioquin ſi ſententia fuerit lata in fauorem poſſeſſoris, & in rem iudicatam tranſacta, non eſt opus aliqua executione, & ſtatim lis & præuentio finita eſt: Verall. *dec.* 172. *num.* 6. *part.* 2. An autem ſufficiat poſſeſſio ficta per traditionem tubæ vel calami? vidend. Guid. Pap. *deciſ.* 12. & 81.

Attamen Muta *in deciſ. Sicil.* 11. *num.* 21. & 22. 5
(licet in alio caſu) difficultatem excitare videtur, vtrum videlicet ſi ab eo cui bona in ſolutum data fuêre, ſtatim auferantur, ita quod traditio non fuerit plenum ſortita effectum, ſed tantum momento, vel modico tempore durauerit, tali caſu dicatur effectus traditionis conſummatus; Et Reſpondet non eſſe conſummatum, quia bona tradita non fuerunt irreuocabiliter, ſed deciſio illa Mutæ loquitur ad effectum extinguendi hypothecas per dationem in ſolutum, qui non eſt caſus noſter.

Dicendum ergo eſt 1. quod ſi incontinenti factâ executione, liberatarius, aut is cui res, vel poſſeſſio

adiudi

adiudicata fuit, turbetur, aut moleſtetur ab ipſomet
aduerſario, contra quem facta fuit miſſio in poſſeſ-
ſionem, aut alia executio, hoc caſu quia res non fuit
perfectè tradita, iudex ſiue ordinarius ſiue delega-
tus poteſt continuare cauſam ſuam, & in ea proce-
dere donec poſſeſſio perfectè fuerit quæſita, ſecùs
ſi moleſtia vel turbatio contingat aliquo tempore
poſt quæſitam poſſeſſionem, tunc enim actio iſta
noua debet intentari coram iudice ordinario com-
petenti, veluti ſi agatur de iudice, qui non habet
iuriſdictionem niſi in cauſis executiuis vigore ſub-
miſſionum & obligationum in formam inſtrumen-
menti publici reductarum: ſanè iudex iſte perfectâ
executione amplius adeundus non eſt niſi moleſtia
illicò, & incontinenti contingeret, per text. *in cap.
quærenti 26. de offic. deleg.* & tradunt Imol. Caſtrenſ.
Roman. Alex. & alij *in l. penult. §. ſpecies, ff. de acqu.
poſſeſſ.* ſequitur Tiraquell. *ad l. ſi vnquam, Cod. de re-
uocand. donat. verb.* ſuſceperit liberos, *num.* 183. *&*
6 184. † vbi id procedere aſſerit tam in iudice ordi-
nario quam in delegato, Garſ. *de Beneſic. part. 6. c. 2.
num.* 155. Pendente verò tempore ad reluendum pi-
gnus, debitori ex conſuetudine dari ſolito, non di-
citur executio conſummata, cum nec irreuocabili-
ter facta ſit liberatio, nec miſſio in poſſeſſionem, nec
ante tempus illud ſoluatur, aut debeatur laudimium
Domino directo: ad tradita per Giurb. *d. deciſ.* 64.
num. 5. Rota Auen. *deciſ.* 134. *n.* 1. Burg. *de Landem.
p. 1. cap.* 45. *num.* 13. *&* 41.

7 Eodémque modo ſi agatur de ſententia conti-
nente aliquod factum ſucceſſiuum, licet iudex iam
ſemel ſuam ſententiam executioni demandaſſet, ſi
tamen reus condemnatus moueret controuerſiam
aduerſus eum, qui talem ſententiam obtinuit, re-
maneret adhuc eidem iudici poteſtas exequendi
vigore primi iodicij, cum executio nondùm ſit ple-
nè facta quandiu ille qui ſententiam pro ſe repor-
tauit turbatur in facto ſucceſſiuo contento in ſen-
tentia, vt tradunt Alex. & alij *in d. l. permiſceri. penult.*
8 *§ ſpecies, ff. de acq. poſſeſſ.* † vbi Additio dat exemplum
in ſententia, qua quis condemnatus fuit ad rem re-
ſtituendam, hoc addito, quod condemnatus acto-
rem in futurum turbare, aut moleſtare non poſſit in
illa re, ſi enim in futurum moleſtet, poterit idem iu-
dex in vim ſententiæ impedire tales moleſtias, vt
dicunt Dd. *in d. §. ſpecies.* Et ratio eſt, quia vbi tur-
batio eſt ſucceſſiua, dicitur quis facere incontinen-
ti, licet faciat poſt decennium, Paul. Bellon. *tract. de
ijs quæ fiunt incontin. lib. 1. cap.* 6.

9 Aliud exemplum afferri poteſt ſi agatur de ſen-
tentia lata in materia terminorum, quia etiam ſe-
mel poſitis limitibus, ſi poſtea amoueantur, pote-
rit peti denuò eiuſdem ſententiæ executio contra
nouiter turbantes, etiam ſi ſint vicini poſtea nati in
populo condemnato, cum ſit idem concilium, licet
perſonæ diuerſæ, Rot. *dec. 1. n. 23. & ſeq. p. 7. Recent.*
poſt Capyc. Auend. & Pur. *ibid.* allegatos. Ad con-
firmationem huius limitationis faciunt tradita per
Rot. *deciſ. 21. num. 8. & 9. par. 7. recent.*

Inſuper aduertendum eſt, conſideranda eſſe ver-
ba commiſſionis: ſi enim alicui detur facultas, vt
vbi & quando expedierit, & requiſitus à parte fue-
rit, commiſſionem in literis contentam exequi fa-
ciat, & inuiolabiliter obſeruari, contradictores per
cenſuras Eccleſiaſticas compeſcendo, tunc cenſe-
bitur datus executor non ſolum quoad primam li-
terarum executionem, ſed etiam ſi poſtea ſuperue-
niant moleſtiæ, & ſic ex prima executione, non di-
citur functus officio ſuo, quia executio non fuit
perfecta, Rota *deciſ. 265. n. 13. & ſeqq. p. 7. recent.*

Qua in re aduertendum eſt circa modum agendi, 10
duplici enim modo agi poteſt vigore ſententiæ in
iudicatum tranſactæ. Aut enim agitur actione in
factum quæ ex ſententia oritur, aut officio iudicis:
ſi actione in factum: illa poteſt intentari coram quo-
cumq; iudice competenti, etiamſi is ſententiam non
protulerit: ſi verò officio iudicis, idem iudex qui tu-
lit ſententiam, & per conſequens idem notarius ad-
eundus eſt, Bart. *in d. l. à diuo Pio* 15. *§. ſententiam
Romæ, num. 2. ff. de re iudic.* Iaſ. *ibid. n.* 4. *&* 5. Scacc.
de Appellat. qu. 11. n. 165. reſtrict. 2. Franc. *in cap. Ro-
mana. §. final. ſub n. 2. de Appellat. in 6.* Salgad. *de Reg.
protect. p. 4. cap. 2. n.* 39.

Ex ſupradictis etiam infertur, quod ſi quis fuerit 11
miſſus in poſſeſſionem vigore *l. final. Cod. de Edict.
D. Adr. toll.* aut aliis remedijs poſſeſſorijs, vel exe-
cutiuis, & perfectâ miſſione, compareat aliquis le-
gitimus alioquin contradictor, non eſt audiendus in
hoc iudicio ſummario & executiuo; ſed immiſſus
abſoluendus eſt ab obſeruatione iudicij, ſaluo iure
agendi alio eóque ordinario iudicio, vt benè com-
probat D. Argel. *in tract. de Legit. contradict. qu. 2.
art. 3. num.* 123. † quod ampliat *num.* 143. Etiamſi 12
cauſa commiſſa fuiſſet cum clauſula *Arbitrio Rota.*
cum arbitrium illud debeat eſſe regulatum, & per
conſequens in illo iudicio ſummario non poſſit re-
uocari immiſſio iam ante commiſſionem conſom-
mata. Idem dicendum eſt in beneficialibus in qui-
bus poteſtas executoris expirat poſt factam miſſio-
nem in poſſeſſionem, & tunc nouo iudicio agẽdum
eſt coram ordinario, Garſ. *de ben. p. 6. c. 2. n. 145. vſque
ad* 155. Vbi dicit, quod quãuis data fuerit poſſeſſio
beneficij, illi, qui fuit prouiſus per executorem lite-
rarum prouiſionis, non ideo ceſſat eius authoritas
nec iuriſdictio, & per conſequens eadem eſt cauſa
& continuatio iudicij præuenti, donec immiſſus
fructus perceperit, ex Cardin. *in Clement. ſi plures,
num. 2. de præbend.* præſertim ſi in commiſſione adſit
illa clauſula, *quod inducant in poſſeſſionem, & indu-
cto faciant de fructibus reſponderi*, vt *ibidem* per Garſ.
num. 149. Sed poſt adeptam pacificam poſſeſſionem
expirat poteſtas, & iuriſdictio Delegati, eiúſque
præuentio non poteſt dare impedimentum iuriſdi-
ctioni Ordinarij, vel alterius iudicis competentis,
cum iſta ſit noua cauſa; niſi tamen turbatio orire-
tur incontinenti poſt factam miſſionem in poſ-
ſeſſionem; vt *ibidem* probat Garſ. *numero* 154.
& 155.

Infertur etiam quod ſi is aduerſùs quem facta 13
fuit manutentio vel immiſſio, dicat manutento, vel
immiſſo, Ego conſentio, & acquieſco tuæ immiſ-
ſioni, vel manutentioni in poſſeſſorio; ſed dico me
habere bonum ius in petitorio, vel in aliquo poſ-
ſeſſorio plenario: tunc quia iudex immiſſionis, vel
manutentionis functus eſt officio, & non contro-
uertitur de eadem cauſa, ſed nouum iudicium in-
tentatur, poteſt hoc fieri per actionem ſeparatam,
& in iudicio ac tribunali diuerſo; ex traditis per Dd. 14
in d. §. ſi poſt addictum. Garſ. Argel. & alios *ſuprà* ci-
tatos, & praxis iſta bene probatur per text. *in l. à
diuo Pio. 15. §. ſi poſt addictum, ff. de re iudic.* vbi Ca-
ſtrenſ. id optimè & practicè explicat: & videnda
ſunt ea, quæ dicemus infra *cap.* 24. vbi hæc materia
declaratur.

Obiicies quod hac ratione contingeret abſur- 15
dum, nempè quod ſi executio fuiſſet facta autho-
ritate maioris Tribunalis, alius iudex aditus, ſi
eſſet inferior, cognoſceret de validitate proceſſura-
rum factarum per Superiorem, quo dadmitti non
debet.

Reſpondetur diſtinguendum eſſe, vtrùm Superior procedat per viam iuris, velut in reſcriptis iuſtitiæ & ſimilibus, aut per viam gratiæ velut in priuilegiis, & aliis reſcriptis gratioſis. Primo caſu iudex inferior cognoſcere poteſt de iis, quæ per ſuperiorem facta ſunt, *cap. ſuper litteris* 20. ibi, *de precum qualitate cognoſcat. de Reſcript.* & *ibid.* Dec. *num.* 15. Felin. *numer.* 18. & alij. Niſi tamen ſuperior iam plenè de tali articulo cognouiſſet, Gabriel. *conſ.* 182. *num.* 12. *vol.* 2. In reſcriptis verò gratiæ obſeruanda eſt reſolutio tradita per Barboſ. *in cap. cum veniſſent* 35. *num.* 3. *&* 4. *de Iudic.* Videlicet quod ſi agatur de generali quadam interpretatione dubiæ voluntatis, quæ alia ratione fieri nequeat quam per interpretationem eiuſdem ſuperioris ore declarandam; tunc inferior nullam habeat cognoſcendi de ea facultatem, ſed ſi agatur de explicatione doctrinali, illa fieri poſſit per Doctores, Prælatos, aut alios Iudices competentes, nec opus ſit recurrere ad Superiores, vt *ibid.* Barboſ. probat. Sed quocumque caſu, ſiue agatur de reſcriptis gratiæ, ſiue iuſtitiæ dùm non reuocatur in dubium poteſtas ſuperioris, nec agitur de interpretanda illius voluntate; ſed agitur de aliquo defectu, nullitate, vel alia ſimili oppoſitione reſpiciente partem directè, ſuperiorem verò tantùm indirectè, tunc iudex inferior cognoſcere poteſt, vt tradit Gabriel. *d. conſ.* 182. *num.* 15. quia tunc nullum fit præiudicium ſuperiori, nec eius iuriſdictioni, & poteſt inferior declarare vtrum obſtet, vel non obſtet actori, vel reo priuilegium, exécorio, vel decretum ſuperioris: Innoc. & Hoſtienſ. *in d. cap. cum veniſſent. de iudic.* vbi benè explicant.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

Per renunciationem litis, & inſtantiæ, ceſſate præuentionem: qua de re copioſius agitur infra *cap.* 30. Vbi oſtenditur quæ ſit vis horum terminorum, litis, cauſæ, & inſtantiæ. Renunciare liti quando quis poſſit, & an teneatur ſoluere expenſas ſic renuncians. Quid ſit renunciare liti, quid inſtantiæ. Et an in præiudicium iudicis, vel notarij qui præuenit, renunciari poſſit inſtantiæ, ſaluo iure rectius agendi. Appellans vtrùm inuito appellato renunciare poſſit ſuæ appellationi. Commiſſio vtrum expiret appellatione deſerta.

SVMMARIVM.

1 *Renunciare liti quilibet poteſt ſolutis expenſis.*
2 *Limita niſi noua ſuperueniente cauſa.*
3 *Actor non poteſt inuito reo ſoli inſtantiæ renunciare niſi propter actionem malè propoſitam.*
4 *Actor quandocumque renuncians ſoli inſtantiæ tenetur ſoluere expenſas.*
5 *Renuncians Liti amplius non auditur agere volens.*
6 *Renuncians ſoli inſtantiæ iterùm agere potis ſolutis expenſis.*
7 *Soli inſtantiæ renunciari non poteſt in præiudicium partis.*
8 *Statur iuramento partis vtrum intereſſe habeat in renunciatione inſtantiæ.*
9 *Renunciatio inſtantiæ* ſaluo iure rectiùs agendi, *an fieri poſſit in præiudicium iudicis vel notarij.*
10 *Ante litem conteſtatam renunciari poteſt ſoli inſtantiæ, ſolutis expenſis.*
11 *Qui ſemel Litem conteſtatus eſt in illa ad finem vſque perſeuerare.*
12 *Iudex poſt Litis conteſtationem efficitur Dominus cauſæ.*
13 *Renunciatio ſolius inſtantiæ admittitur ſi tempeſtiuè fiat arbitrio iudicis, ſin minus reijcitur.*
14 *Intereſſe caſuale & quod ſe habet ad eſſe & non eſſe, non eſt in conſideratione.*
Appellans vtrum renunciare poſſit appellationi inuito appellato. Præuentio vtrum finiatur per deſertionem appellationis.

LITE pendente poteſt Actor, vel Reus 1
illi renunciare, ſolutis expenſis: *l. poſtquam liti,* & *ibi* Dd. *Cod. de Pact.* Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 118. *num.* 52. † quas 2
tamen expenſas, renuncians liti, reficere non tenetur ſi ſuperueniat cauſa de nouo, per text. *in leg. deſtitiſſe, in fin. ff. de Iudic.* Gratian. *diſcept.* 572. *num.* 18.

Inſtantiæ tamen renunciari non poteſt niſi con- 3
ſentiente reo, ſed ſi reus non conſentiat, ita demùm renunciari poterit quando iudex videt actorem malè ſuam actionem propoſuiſſe, aut in proceſſu adeſſe aliam nullitatem, ſed ſi proceſſus ſit validus non poteſt actor ſoli inſtantiæ inuito reo renuncia-
re, *Auth. qui ſemel. Cod. quomod. & quand. Iud.* † Sed 4
in omnibus caſibus in quibus permiſſa eſt renunciatio inſtantiæ inuito aduerſario renuncians tenetur ſoluere litis expenſas, Bald. *in l. quamuis, & in l. ſed ſi hac, ff. de in ius vocand.* Galerat. *de renunciat. Centur.* 2. *cap.* 156. maximè *num.* 7.

Differunt autem renunciare Liti, & renunciare 5
Inſtantiæ: quia qui renunciat liti non auditur vlterius volens repetere actionem, *d. l. poſtquam liti. Cod.*
de pact. † qui verò renunciat inſtantiæ, reſeruat ſibi 6
ius agendi, & iterum agere poteſt, ſolutis tamen prius expenſis, *Practic. Papien.* in forma libelli quo agitur *vt pacta ſeruentur. verb. pacta, num.* 13. Galerat. *d. cap.* 156. *num.* 8.

Quo ſic præſuppoſito, dubitatur vtrum actor poſſit deſiſtere à lite inchoata & renunciare inſtantiæ, ſaluâ ſibi facultate meliùs agendi in præiudicium iudicis, vel notarij, apud quos cauſa fuit introducta? Quod dubium reſtringendum eſt ad cauſas ordinarias: nam in executiuis licita eſt variatio de remedio ad remedium, & de iudice ad iudicem: *infrà cap.* 50. *num.* 18. Igitur

Diſtinguendum eſt, aut enim agitur de renun- 7
ciatione in præiudicium partis, aut in præiudicium curiæ. Primo caſu, certum eſt non poſſe fieri talem renunciationem quando vertitur intereſſe partis, veluti ſi fuiſſet facta reconuentio, vel producti teſtes, & proceſſus inſtructus, aut alio modo tractetur de
intereſſe collitigantis, Galerat. *d. c.* 156. *n.* 5. † vbi di- 8
cit quod verum interſit, vel non, collitigantis, probatur ipſius iuramento, eandemque concluſionem firmat Cancer. *lib.* 3. *var. reſol. c.* 15. *n.* 183.

Si vero agatur de intereſſe iudicis, vel notarij, 9
quamuis Cancer. *loco cit.* exiſtimauerit hoc intereſſe tanquam ſecundarium, & minus principale non eſſe attendendum: *Monter.* tamen contrarium verius eſſe exiſtimauit, videlicet renunciationem inſtan-

tiæ

tiæ ſalua facultate rectiùs agendi in præiudicium
iudicis, & per conſequens notarij fieri non poſſe
poſt litem conteſtatam, *iuxta dictam Auth. qui ſemel.*
10 *Cod. quomod. & quand. iud.* † Nam ante litem conte-
ſtatam poterit actor renunciare ad libitum ſolutis
expenſis. Galerat. *d. cap.* 156. *n.* 6.

Ratio eſt, quia ſi admitteremus huiuſmodi re-
nunciationes poſt litem conteſtatam, eluderetur iu-
dicis authoritas, & partes indebitè fatigari poſſent,
11 † cum enim ſemel quis litem conteſtatus eſt, co-
gendus eſt in illa vſque ad exitum permanere, Ca-
ualcan. *deciſ.* 1. *de iudic. num.* 16. *verſ. ſatis eſt :* Bar-
boſ. *in l. ſi conſtante* 25. §. *final. n.* 25. *verſ. & eſt ratio.*
ff. ſolut. matrim. Et ſicut procurator efficitur Domi-
12 nus litis per conteſtationem, † ita & iudex lite con-
teſtata efficitur Dominus iuriſdictionis in illa cau-
ſa, & res non dicitur integra quoad iudicem cum
quo etiam quaſi contrahitur in iudicio, vt benè ex-
plicat Munter. *deciſ. Aragon.* 22. *num.* 16. *& ſequent.*
vſque ad fin.

13 Ego totum hoc à iudicis arbitrio pendere cen-
ſeo, qui ſi viderit renunciationem inſtantiæ fieri
abſque animo calumniandi, vtpotè quod actor in
principio litis & antequam proceſſus ſit inſtructus,
& factæ multæ expenſæ in proſecutione litis, &
quod in effectu libellus ſit ineptus, vel actio ineptè
propoſita; itavt ſi poſtea proceſſus portaretur ad iu-
dicandum ſequeretur ſententia abſolutoria ab ob-
ſeruatione iudicij, ſaluo videlicet iure rectiùs agen-
di, admittet tempeſtiuam renunciationem ſolutis
expenſis: ſi verò viderit renunciationem fieri malo
animo, & cum intentione aduerſarium fatigandi,
veluti quod iam expenſæ fuerint hinc inde factæ
circa probationes, & proceſſus ſit inſtructus, vel fe-
rè inſtructus ad iudicandum, tunc talem renuncia-
tionem non admittet. Et hoc eſt quod in effectu
videtur voluiſſe Cancer. *loc. cit.* Qua enim ratione
poterit iudex pro intereſſe ſuarum ſportularum, vel
notarius pro intereſſe ſuarum expenſarum impedi-
re ne actor, qui videt ſe male egiſſe, pœnitentia du-
ctus bonam fidem agnoſcat, & renunciando id fa-
ciat, quod iudex ſuâ ſententiâ facere debuiſſet? Sanè
ſicut in cauſa principali, is, qui ſe malam fouere cau-
ſam agnoſcit, poteſt liti & cauſæ renunciare, nulla
habita conſideratione iudicis & notarij, vt ſuprà di-
ctum eſt, & tradunt Doctores *in d. l. poſtquam liti. C.*
de pact. quidni eadem ratione admittetur renun-
ciatio inſtantiæ bona fide, & ex iuſta cauſa facta,
14 ſpreto intereſſe caſualis iudicis vel notarij. † Quan-
do enim agitur de intereſſe quod ſe habet ad eſſe, &
non eſſe, & ſic contingenter: illud non dicitur in-
tereſſe conſiderabile, ad inſtar patris, qui non dicitur
habere in cõtractu, intereſſe filij quando tale inter-
eſſe eſt incertum, & poteſt adeſſe vel non, ex Soc. ſen.
conſ. 80. *n.* 19. *verſ. Præterea dico, vol.* 4. Lamberteng.
de Contract. cor. & c. Gloſſ. 10. *num.* 24. vbi dicunt pa-
trem poſſe authoritatem filio contrahenti præſtare,
quando patris intereſſe eſt incertum, & caſuale, de-
pendens ex euentu incerto alicuius conditionis,
quæ poteſt aduenire vel non aduenire.

Alia etiam eſt tacita renunciatio per deſertionem
litis, de qua inferiùs actum eſt, *cap.* 53. *num.* 9.

Dubitari autem hic poteſt, vtrum appellans poſ-
ſit ad libitum renunciare ſuæ appellationi, ita vt per
talem renunciationem lis & præuentio finiatur,
quando appellatus non vult huic renunciationi
conſentire, ſed ea non obſtante vult appellationis
cauſam proſequi.

Regula eſt, appellantem inuito appellato non
poſſe renunciare appellationi, ſed eius renuncia-
tione non obſtante poſſe appellatum cauſam proſe-
qui: quam proponit Surd. *deciſ.* 143. *num.* 3. Poteſt
enim appellatus adhærere appellationi interpoſitæ
per appellantem, *l. ampliorem, Cod. de appell.* Burat.
deciſ. 123. *num.* 8. quod copioſiùs explicat diſtin-
guendo per plures caſus, Scacc. *de appellat. quæſt.* 17.
limit. 2. *n.* 94. *& ſeqq.*

Deſerta autem appellatione, quæritur vtrum præ-
uentio Iudicis appellationis obſtet Iudici primæ
inſtantiæ, itavt cauſa tractanda ſit in tribunali Iu-
dicis appellationis, vel Iudicis primæ inſtantiæ.
Hæc quæſtio reſoluitur inferiùs, *cap.* 53. *num.* 3. Vi-
deatur *deciſ.* 746. *num.* 2. *p.* 2. *recentior.*

De iure Communi non poteſt Iudex de cauſa ap-
pellationis cognoſcere, quin etiam cognoſcat ſuper
deſertione. Veſtr. *in prax. lib.* 8. *cap. vlt. num.* 9. *verſic.*
ſed hodie : in fine, Rotæ *deciſ.* 296. *num.* 6. *part.* 6.
recentior.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

Præuentioni obſtare euocationem cauſæ. De differentia inter euocationem, & appellationem. Euocatio quando fieri poſſit. Quis notarius ſcribere debeat in cauſa euocata, ſiue in eadem ciuitate, ſiue in diuerſa fiat euocatio. Quis notarius ſcribere debeat quãdo Superior cauſam committit alicui Iudici ordinario. Quis tenetur portare acta primæ cauſæ poſt euocationem. Et plurima alia circa materiam euocationis cauſarum explicantur. De tacita Euocatione & inhibitionibus Iudici factis de non procedendo in aliqua cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur Dd. de materia euocationis tractantes.*
2 *Cauſa miſerabilium perſonarum euocari poſſunt.*
3 *Euocatio & appellatio à pari procedunt.*
4 *Euocatio eſt potentior appellatione, intellige vt* numero 11.
5 *Cauſa nondum cœpta poteſt euocari.*
6 *Euocationis definitio explicatur.*
7 *Euocatio non niſi magna ex cauſa fieri poteſt nec generaliter in omnibus cauſis, ſed in certa cauſa tantùm.*
Varia enumerantur cauſæ propter quas ſuperior poteſt concedere euocationem.
8 *Cauſâ ante litem cœptam euocatâ, ſcribit Graffarius curiæ ad quam fit euocatio.*
9 *Notarius cauſa euocata ab eodem tribunali ad alium iudicem euſdem tribunalis, ſuam cauſam retinet.*
Notarius ſemel in vna cauſa electus regulariter mutari non poteſt.
10 *Differentia inter euocationem & appellationem.*
11 *Euocatio dicitur eadem lis, ſed non appellatio.*
12 *De euocatione commiſſa extra ciuitatem, vel locum, in quo cauſa tractabatur.*
13 *Iudex ordinarius ſi procedat vti delegatus aſſumit notarium curiæ delegantis.*

14 *Limita*

14 *Limita niſi commiſſio eſſet tantum excitatiua iuriſdictionis.*
15 *De euocatione facta ab vno tribunali ad aliud in eadem ciuitate.*
16 *Reſcriptum euocatorium ſi ſit ſubreptitium eſt ipſo iure nullum.*
17 *Statim vbi ſuperior incipit cognoſcere de cauſa, ligata ſunt manus inferiorum.*
Sed non reuocantur ea quæ ante tacitam iſtam euocationem facta ſunt.
Euocatio & inhibitio facta parti vtrum Iudicem afficiant.
Facta per ſuperiorem inhibitione, ſi deinde diſputando negocium ille cauſam remittat ad Cancellariam, vel tribunal Principis, non cenſetur reuocata inhibitio.
18 *Reſcriptum continens euocationem, ſiue iuſtum ſit, ſiue iniuſtum, eſt timendum.*
19 *Conſuetudo quid obſeruet in cauſis euocationum.*
20 *Acta omnia ſunt exhibenda dum de viribus euocationis agitur.*
21 *Si quæratur vtrùm cauſa ſit eadem vel diuerſa, omnia acta ſunt transportanda.*
22 *Euocatione valida exiſtente, tota iuriſdictio curiæ euocatæ ſuſpenditur in illa cauſa.*
23 *Quis teneatur portare acta poſt cauſæ euocationem.*
24 *Sententia lata non viſis actis cauſæ euocatæ, eſt nulla.*
25 *Clauſula*, quam & quas, *non operatur niſi poſt acta transportata.*
Quis habeat poteſtatem cauſas euocandi.

1 DE materia euocationis ad longum diſſerere, mei non eſt inſtituti, ſed qui Doctores de eius materia tractantes videre volet, videat quæ tractantur *in cap. vt noſtrum, 56. de appellat.* Rebuff. *in conſtit. Reg. tom. 1. tit. de euocat. fol. mihi* 435. Lancel. *de attent. cap.* 10. Marcheſan. *de commiſſ. vol. 2. tit. de commiſſ. euocat. cauſar. fol.* 168. & Veſtr. *in prax. lib. 3. c. 9.* vbi ponit totam materiam euocationis, Ricc. *collect.* 2593.

Ad propoſitum noſtrum tractandum eſt quis ſcribere debeat in cauſa euocationis, an notarius ſeu Graffarius qui ſcribebat ante euocationem, an vero is, qui eligetur per eum qui euocationem obtinuit,
2 dummodo non ſit partibus ſuſpectus, † exemplum peti poteſt à cauſa viduæ, vel alterius miſerabilis perſonæ, quæ ex priuilegio *leg. vnica, Cod. quand. imper. int. pupill. & vid.* (De quo inter cæteros fusè Marcheſan. *loc. cit. fol.* 395. *& ſequent.*) petit cauſam à curia inferiori ad tribunal ſuperius euocari, & ſimilibus, in quibus quæri poteſt quis ſcribere debeat.

3 Et videtur dicendum quod in cauſa euocata, ſeu per reſcriptum, ſeu per decretum Superioris, ille qui obtinet euocationem, habeat electionem notarij eodem modo quo fieri ſolet apud nos in cauſa appellationis, & tradit Boër. *deciſ.* 258. *num. 1. verſ. & in cauſis.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 167. *num.* 59. cum appellatio, & euocatio à pari procedant: ad tradita
4 *in d. cap. vt noſtrum 56. de appellat.* † Immo euocatio potentior eſt appellatione, & attentata poſt euocationem facta continent maius delictum: & ſunt magis attentata, quam ſi fierent appellatione pendente, Lancel. *d. cap.* 10. *n.* 3. *&* 9.

Sed tamen pro reſolutione huius quæſtionis mihi feriò cogitanti varij diſtinguendi caſus occurrerunt.

Primus caſus eſt quando cauſa quæ nondum erat inchoata, per Superiorem euocatur, veluti ſi cauſa quæ ex ſui natura coram iudicibus curiæ ordinariæ intentari debuiſſet, committitur tractanda de mandato Superioris in tribunali ſacri Palatij Apoſtolici,
† quam euocationem cauſæ nondùm cœptæ fieri 5
poſſe verum eſt: nam licet Couar. *practic. quæſt. dict. cap. 9. num.* 1. & Rebuff. *in d. tit. de euocat. in præfat. num.* 9. definierint euocationem, vt ſit translatio litis pendentis ad tribunal ſuperius abſque prouocatione facta, † tamen in definitione addendum eſt, vt 6
ſit translatio litis pendentis, *vel quæ pendere debebat*, hoc enim verius eſſe notauit Lancel. *de attent. d. cap. 10. num.* 17. Gail. *lib. 1. obſeruat. cap. 41. num. 1. verſ. item euocata dicitur.*

Fateor tamen non ita facile concedendas eſſe 7
huiuſmodi euocationes, ſed magnâ tantum exiſtente causâ, neque generaliter quemquam eximendum eſſe à iuriſdictione Ordinarij. ſed dumtaxat in certa cauſa, & illa durante, ne membra à capite ſeparentur, vt dicit Marcheſan. *loc. cit. par. 2. de euocat. numero* 67. *&* 70. *fol.* 179. Tapia *in deciſ. 1. Regni Sicil. num.* 12. *& ſequent.*

Inter cæteras autem cauſas ob quas concedi poteſt euocatio cauſæ, ſequentes numerantur, nempe vtilitas publica, grauitas, & magnitudo cauſæ, Iudicis legitima ſuſpicio, & ſimiles. Rebuff. *in conſtit. Reg. tom. 1. tit. de euocat. in præfat. quæſt. 6. num.* 57. *& quæſt. 7. num.* 66. Regulariter autem euocatio ſine cauſa concedi non debet, vt mox dictum eſt: & vltra citatos probat Cyriac. Nig. *controuerſ.* 515. *num.* 1. vel propter negligentiam Iudicis qui de cauſa cognoſcit, Cyriac. *controuerſ.* 413. *num.* 35.

Hoc igitur caſu, quando cauſa nondum pendens 8
committitur cognoſcenda in curia ſuperiori, certiſſimum eſt notarium curiæ ordinariæ in illa cauſa ſcribere non poſſe, cum per euocationem ſuſpenſa ſit tota iuriſdictio ordinaria, & per conſequens facultas ſcribendi ſublata notario illius curiæ, ſicut ſublato principali tollitur acceſſorium, præſertim cum tota iuriſdictio ſit deuoluta ad curiam Superioris, & per conſequens notarius illius ſcribere debeat, vt ſupra dictum eſt *ad trad. in d. cap. quoniam contra. de probat.*

Secundus caſus eſt quando tractatur de cauſa iam 9
cœpta in vno tribunali coram vno iudice, quæ præuiâ euocatione cognoſcenda delegatur in eadem ciuitate, alteri tamen iudici eiuſdem tribunalis, veluti ſi cauſa coram vno commiſſario pendens, alteri præuiâ euocatione committeretur, & tunc quia commiſſio, ſit in eodem tribunali in quo idem notarius habet officium, concludendum eſt, ex generali regula ſuperiùs propoſita per talem euocationem non fieri præiudicium notario, qui in cauſa euocata ſcribere cœpit, & ideo ipſum continuare debere vſque ad ſententiam & appellationem. Et generaliter Notarius ſemel electus in illa cauſa mutari non debet, vt probat Cyriac. Nig. *dicta controu.*
515. *num.* 8. † Ratio eſt, quia euocatio nihil aliud 10
eſt quam translatio cauſæ: in quo differt ab appellatione, quæ præſupponit litem eſſe finitam, cum tamen euocatio præſupponat litem pendere, aut pendere debere, quam differentiam inter cæteras quas refert inter appellationem, & euocationem, agnouit Rebuff. *dict. tit. de euocat. artic. 1. num.* 96. *fol.* 448. & ſic ſatisfit dubio ſuperiùs propoſito, *numero* 4.
† quia non negamus euocationem potentiùs at- 11
ctare, ſed dicimus cauſam appellationis eſſe nouam litem, euocationis vero eſſe eandem licèt translatam.

Tertius caſus eſt quando euocatio fit ad aliud 12
tribunal

tribunal alterius ciuitatis, v.gr. ſi cauſa pendens in
Comitatu Venaiſſino euocetur ad Ciuitatem Auen.
quod quomodo, & quando fieri poſſit nunc non
diſcutio, & hoc caſu nullum ſit dubium quin vnus
ex notariis Curiæ Auenion. in qua cauſa euocata
commiſſa eſt, aſſumi debeat; cum notarius tribuna-
lis à quo fit euocatio nullum habeat officium in cu-
ria in qua euocatio commiſſa reperitur.

13 Sed quæres, quid ſi iſta cauſa ſic euocata com-
mitteretur vni ex Dominis iudicibus curiæ ordina-
riæ Ciuitatis Auenion. ex quacunque aſſumendus erit
notarius; Reſpondetur aſſumendum eſſe notarium
ex illis, qui habent officium in tribunali Superio-
ris delegantis, quia delegatus repræſentat delegan-
tem, & quicquid facit delegatus dicitur fieri à dele-
gante, & ideo notarium aſſumendum eſſe in curia
delegantis benè comprobat Gratian. *diſcept. forenſ.*
14 *c. 167. n. 56.* † qui tamen hoc limitat *num.* 58. niſi
ageretur de commiſſione excitatiua iuriſdictionis,
quod veriſſimum eſt, quia tunc iudex non procedit
vti delegatus; ſed tanquam ordinarius, & ſic Graffa-
rius curiæ ordinariæ adhiberi debet: in dubio autem
commiſſio præſumitur excitatiua iuriſdictionis or-
dinariæ, *cap. licèt* 1 a. *cum ibi not. de off. ind. Ordin.* Me-
noch. *lib.* 2. *præſ.* 16. *n.* 24.

15 Quartus caſus eſt quando euocatio fit ab vno tri-
bunali ad aliud & in eadem Ciuitate: & hoc caſu
diſtinguendum exiſtimo, aut enim euocatio iam fuit
ſortità effectum, aut non fuit ſortita, ſed de eius vi-
ribus coram Superiore diſputatur.

In hoc poſteriori caſu pro Graffario primæ curiæ
dubium facit, quia ſi opponatur reſcriptum euoca-
torium eſſe ſubreptitium, cauſa remanet ſemper
apud primum iudicem, quamuis enim alia reſcripta
ſi pars nihil opponat licèt ſubreptitia ſint, ſubſiſtãt,
& proceſſus vigore illorum facti, ſi non excipiatur,
16 iuriſdictionem & poteſtatem tribuant, † Aliud ta-
men dicendum eſt in reſcripto euocatorio, quod ip-
ſo iure nullum eſt ſi per ſubreptionem obtentum
fuerit, ita vt non videatur extincta iuriſdictio quan-
diù de reſcripti ſubreptione diſputatur: ex traditis
per Vant. *in tract. de nullit. tit. de nullit. ex defect. iuriſd.
deleg. num.* 60. *& in tit. quib. mod. ſent. null. repar. poſſ.
num.* 59. Et non ſolum per tale reſcriptum ſubrepti-
tium cauſa non cenſetur auocata, ſed etiam reſcri-
ptum & omnia coram nouo iudice facta, ſunt ipſo
iure nulla, Veſtr. *in prax. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 6.

His tamen non obſtantibus exiſtimo de rigore iu-
ris Graffarium primæ curiæ ſcribere non poſſe, ſed
ſolum Graffarium curiæ euocantis, quia cum cauſa
tractetur coram Superiore, & in tribunali in quo
Graffarius curiæ ordinariæ non habet officium, in
eâ ſcribere non poteſt, per regulam generalem ſu-
periùs traditam, quod qui non habet officium in ali-
qua curia in ea ſcribere non poteſt: licet enim ſint
omnes Graffarij Principis, ſunt tamen Graffarij ha-
bentes poteſtatem limitatam, & reſtrictam ad certam
curiam, & ſicut Graffarius curiæ Superioris, non po-
teſt ſe immiſcere de cauſis, quæ ventilantur in cu-
ria inferiori, pari ratione Graffarius curiæ inferioris
non poteſt ſe immiſcere de negotiis, quæ tractantur
17 in Superiori tribunali. Et ratio eſt, † quia ex eo quod
Superior incipit cognoſcere de aliqua cauſa etiam
pendente coram inferiori, ſtatim per illam manus
appoſitionem ſunt ligatæ manus iudicis inferioris
quoad ipſas partes litigantes, *cap. licet, de offic. deleg.
& can. quamuis,* 1. *q.* 6. Franc. *in d. cap. vt noſtrum* 56.
n. 9. vbi dicit hanc eſſe differentiam inter expreſſam
euocationem, & tacitam quæ fit per manus appoſi-
tionem, vt expreſſa liget manus iudicis, & totius tri-
bunalis inferioris, tam quoad partes litigantes, quam
quoad tertium, tacita vero tantum quoad ipſas par-
tes litigantes, non autem quoad tertium, & ideo non
obſtante tacita euocatione poſſet vnus ex litiganti-
bus agere contra tertium. Licet enim dubitari ne-
queat quin auocatio cauſæ, non ſolum expreſſè, ſed
etiam tacitè fieri poſſit, veluti ſi Superior cauſam
vni delegatam alteri iudici committat, quia per ta-
lem commiſſionem cẽſetur reuocare facultatem pri-
mò delegato conceſſam: Rota *deciſ.* 6. *de reſcript. in
Nouis.* Lancell. *de attentat. p.* 2. *c.* 10. *n.* 55. Tamen per
huiuſmodi tacitam euocationem, imo nec per ex-
preſſam non reuocantur acta ante illam facta in illa,
cauſa, vt probat Gratian. *diſcept. for. c.* 981. *n.* 4.

Sed quæritur vtrum intimatio euocationis, & in-
hibitio facta parti afficiat Iudicem, vt illius proceſ-
ſus poſtea factus declaretur nullus? Diſtinguendum
exiſtimo; aut enim Iudex aliquid facit ex officio,
aut ad inſtantiam partis, cui auocatio & inhibitio
fuit intimata. Primo caſu, non annullantur geſta,
quia ex ſcientia partis nihil infertur ad ſcientiam
Iudicis in materia attentatorum, Lancell. *de atten-
tat. lit. pend. par.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 15. *num.* 16. poſt
Franc. *in cap. ſi iuſtus metus* 73. *num.* 50. *de appellat.*
Secundo caſu, ſi Iudex aliquid decernat ad inſtan-
tiam partis inhibitæ, proceſſura dicitur attentato-
ria: Lancellot. *de attentat. poſt inhibit. ampliat.* 59.
Ludouiſ. *deciſ.* 360. Rot. *deciſ.* 296. *num.* 9. *par.* 6.
recentior.

Præterea quæritur ſi Iudex ſuperior inferiori in-
hibuerit, & deinde diſputando ſuper illa cauſa idem
Superior cauſam remiſerit ad Cancellariam, vel ad
ſacram Congregationem Concilij Vrbis, vtrum du-
ret inhibitio? Reſpondendum eſt durare inhibitio-
nem: quia licet Iudex ſuperior dum cauſam remittit
ad ſuperius tribunal, videatur à ſe abdicare iuriſdi-
ctionem, tamen remanet effectus inhibitionis iam
conſummatus; & ſicut relatio, ita & remiſſio ſola ad
Principem cauſat attentata: ita præcisè Lancellot.
de attent. poſt inhibit. ampliat. 21. *per tot.* † Et ſa- 18
nè certum eſt, reſcriptum Principis continens cauſæ
euocationem, ſiue iuſtum ſiue iniuſtum, ſemper ti-
mendum eſſe; & per illud, cum procedat à Superio-
re, ſiue iuſtum ſiue iniuſtum ſit, iuriſdictionem in-
ferioris ſuſpendi, nec poſſe niſi per ſuperiorem re-
uocari, Marcheſan. *in tract. de commiſſ. euocationis
cauſar.* §. 3. *numero* 4. *fol.* 328. Quod verum eſt ſi
reſcriptum huiuſmodi fuerit præſentatum iudici
ante ſententiam, nam ſententia & proceſſura te-
net ante præſentationem reſcripti euocatorij, Ca-
ſtrenſ. *in l.* 1. *Cod. vt lit. pend. num.* 3. quando euo-
catio fuit facta ad inſtantiam partis, quia parte non
vtente commiſſio non ſuffragatur, Lancell. *de attent.
cap.* 10. *num.* 4. Et ita intellige quæ diximus ſuprà
cap. 1. *num.* 21.

Sed tamen de conſuetudine vidi aliter fieri, & 19
vtrumque notarium cumulatiuè ſcribere decretum
Superioris, donec quæſtio ſuper validitate, vel in-
ualiditate euocationis fuerit terminata: quia inte-
rim videntur remanere quædam reliquiæ prio-
ris iuriſdictionis, & per conſequens officij ex illa
dependentis: præſertim vero quia Graffarius pri-
mæ curiæ euocatæ debet Superiorem informare
de ſtatu cauſæ, & ſic illius præſentia videtur neceſ-
ſaria.

Si tamen ſuper euocatione longior proceſſus in- 20
ſtitueretur & diſputatio, crederem eo caſu ſolum
notarium curiæ euocationis ſcribere debere, hoc
ſaluo, quod Graffarius curiæ euocatæ teneretur acta
ſua exhibere: ſicut in ſimili † quando diſputatur 21

vtrum eadem, vel diuerſæ ſine cauſæ, deciſum fuit omnia acta eſſe tranſportanda, vt apud Marcheſ. *de commiſſ. lib. 3. de commiſ. nullit. ſanat. deciſ. 43. num. 3. fol. 118.*

22 Si vero ſemel deciſum fuerit euocationem ſuum debere ſortiri effectum, tollitur omnino iuriſdictio iudicis inferioris, & per conſequens Graffatij Curiæ illius, vt tradunt omnes Scribentes *in d. cap. noſtrum, de appell.* conquieſcit enim omnis inferior iuriſdictio poſt cauſam ad ſupremum tribunal euocatam, Menoch. *conſ. 301. num. 44.* Intellige prædicta iuxta ſtatutum Aueniouenſe *lib. 2. rubr. 27. articul. vnico*, videlicet dummodo euocatio fiat ante cauſæ concluſionem, vel ordinationem de portando proceſſum.

23 Sed hic incidenter quæritur quis teneatur poſt euocationem cauſæ tranſportare acta primæ inſtantiæ? Reſpondeo illum, qui vult procedere in cauſa teneri omnia acta prioris iudicij tranſportare, & ſententiam non tranſportatis actis cauſæ euocatæ, eſſe nullam, quia licet quando quælibet ex partibus facit ſuum proceſſum ſeparatum, iudex poſſit procedere ſuper actis ab vna parte productis, ſi alia fuerit negligens in producendo, tamen quando vnus inter partes compilatus fuit proceſſus, ille communis efficitur inter vtramque partem, & remanet penes notarium qui eſt cuſtos acto-
24 rum. † Illo caſu ſi iudex euocationis non viderit acta inſtantiæ euocatæ, nulliter procedit, & ſtante negligentia vnius ex partibus in producendo, alia pars poteſt habere acta, & ſatisfacere diſpoſitioni iuris, quod vult vt iudex procedat viſis actis, vt teſtatur Coccin. *deciſ. Rot. Rom. 424. per tot.* & tradit eadem Rot. *deciſ. 184. n. 8. p. 7. recentior.*

Quod procedit quamuis in commiſſione adeſſet clauſula *quam & quas*, cuius vigore procedi poteſt vt in prima, quia illa clauſula non operatur ante tranſportationem actorum, Rot. *deciſ. 210. n. 5. verſic. nec poterat, par. 3. recentior.*

Sed nos alio vtimur remedio. Nam quemadmodum in cauſa appellationis, ita & in cauſa euocationis curamus aſſignari ei, qui euocationem obtinuit, dilationem ad portandum acta cauſæ euocatæ, quâ elapsâ, ſi acta non tranſportauerit, cauſa ad primum iudicem remittitur. Niſi malit euocatus præueniendo acta portare pro faciliori cauſæ expeditione. *Ex ſtatuto lib. 2. rub. 13. art. 9.*

Sed hic opportunè quæritur quis habeat ius auocandi cauſas ad ſe? Reſpondeo, quod licet aliqui DD. aſſerant ius euocandi cauſas competere ſolum habentibus ſupremam poteſtatem; tamen verius eſt facultatem euocandi competere iis omnibus qui habent ius cauſas committendi: Rot. *deciſ. 209. n. 12. & 13. part. 5. recentior.*

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Vtrum cauſa dicatur præuenta, ſi quis intentauerit remedium *l. diffamari, C. de Ingenu. manumiſſ. & l. ſi contendat, ff. de fideiuſſor.* Quando hæc remedia locum habeant, & quomodo inter ſe differant. De iactationibus. Quis dicatur in illis actor originarius, & quis iudicem vel notarium eligat. Et quod hæc electio pertineat ad citatum. Quis eligat iudicem, vel notarium in cauſa reſciſſionis contractus. Et vtrum Iudex qui fuit deputatus in cauſa præparatorij, debeat eſſe Iudex iudicij præparati.

SVMMARIVM.

1 *De remedio* l. diffamari. Cod. de Ingen. manumiſſ. & l. ſi contendat, ff. de fideiuſſ. *Et quando hæc remedia locum habeant, & quomodo inter ſe differant.*

2 *Statutum Aueniom.* de moder. inhibit. art. 5. *vbi tractat de cauſis iactationum, explicatur.*

3 *Obtinens inhibitiones ſuper iactationibus dicitur reus originarius, & non actor.*

4 *Electio iudicis non datur agenti ex remedio* l. diffamari, Cod. de Ingen. manumiſſ.

Vtrum ſemper ſit verum quod Iudex præparatorij debet eſſe iudex præparati.

5 *In cauſa Reſciſſionis contractus agens eligit iudicem & tribunal competens.*

6 *Fallit ſi cauſa reſciſſionis non obſtet contractus executioni.*

SCIENDVM eſt duo prodita eſſe remedia illi, qui timet in ſua poſſeſſione, vel aliquo iure moleſtari. Alterum eſt ex *l. ſi contendat, ff. de fideiuſ.* per quam communiter Dd. tenent licere Reo petere à iudice, vt pronunciet ſibi exceptionem competere, ſeque liberum eſſe ab ea actione, quam aduerſarius intentare intendit. Alterum vero, ex *d. l. diffamari, Cod. de ingen. manumiſſ.* quo agitur, vt pronuncietur nullum ius diffamanti competere aduerſus diffamatum in eo in quo ipſum diffamauit: & ſic in hoc ſecundo remedio debet conſtare in primis de diffamatione, quod non eſt neceſſe in remedio *dict. leg. ſi contendat.* quod propterea vtilius eſſe dicitur, vt explicat Cancer. *lib. 3. variar. reſolut. cap. 1. numero 53. & ſequentib.* Et plures differentias inter vtrumque remedium affert Marcheſan. *lib. 3. in tit. de commiſſ. iactat. num. 85.* 1

Hoc ita præſuppoſito, quæritur vtrum ſi ille, qui intentauit remedium dictarum legum, ſeu alterius ipſarum, poſſit eligere notarium qui ſcribat in tota cauſa.

Quæſtio iſta reperitur deciſa *per Statutum noſtrum, lib. 2. rubr. 14. de Moder. inhibit. artic. 5.* vbi cauetur quod in ſimilibus cauſis iactationum, etiamſi adiectæ fuerint inhibitiones de non aliò trahendo, inhibitus poſſit non obſtante inhibitione ad libitum experiri de iuribus ſuis coram quocunque iudice competente, & alio notario ſcribente. 2

In terminis iuris communis res difficultate caret; quia qui obtinet ſimiles inhibitiones ſuper iactationibus, eſt reus originarius, & non habetur pro actore niſi quoad illam primam petitionem, poſt ipſam vero habetur pro reo. Ex Cancer. *dict. cap. 1. num. 61.* Argel. *de Legit. Contradict. q. 3. art. 6. n. 190.* ideo debet agere coram iudice illius, quem in ius vocare contendit, vt bene explicat Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 85. per tot.* 3

Et ſi is qui ea ratione in ius vocatus fuit plures haberet iudices, non daretur electio agenti ex remedio dictarum legum, coram quo iudice conuenire mallet; ſed electio ſpectat ad eum qui citatus fuit, Cou. *lib. 1. var. reſol. c. 18. n. 6.* poſt Socin. ſen. *conſ. 94. vol. 3.* quia comparitio illius qui per iſtud remedium 4

dium progocatus eſt, facit deſinere primum iudicium, & petitio ipſius agentis valet tantum in vim exceptionis, Burg. *in tract. de Laudim. lib. 3. cap. 31. num. 36. & 37.* In quo capite multa de materia dictarum legum in medium adducit. Qui plura volet videat Aothores ad longum citatos per Giurb. *decis. 44. num. 1.*

Applicando itaque ſupradicta ad noſtram Præuentionis materiam, Dico quod cum in remedio *l. diffamari*, diffamans docere teneatur de iure ſuo Intra dilationem ſibi per Iudicem præfigẽdam, alioquin illi perpetuom ſilentium imponatur, non tenetur diffamans probationes ſuas facere coram illo Iudice: ſed ſi reus habeat alium Iudicem competentem. poteſt coram eo probationes ſuas facere, non obſtante præuentione illius Iudicis. Nam cùm præuentio primi illius Iudicis facta fuerit ad alium finem, nempe vt quis probare teneatur; non debet operari diuerſum effectnm, nempe vt cogatur probatiooes ſuas facere coram illo Iudice, qui præuenit quidem, ſed non quoad iſtum effectum: ſolum igitur Iudex, quem intentans hoc remedium elegit, competens erit ad præfigendam dilationem aduerſario coram eo citatn, intra qnam agere poſſit; ſed iu actione propoueuda & proſequenda, actor eliget vonm ex Iudicibus competentibus ipſius rei: vt bene explicat Cou. *lib. 1. var. reſol. c. 18. n. 6. ad finem.*

Neque obſtat ſi opponatur, quod Iudex præparatorij debet eſſe Iudex præparati, *l. ordinary, C. de rei vendicat.* Quia illud non habet locum quando in præparato alius eſt iudex competens, quem actor adire poſſit: ex uot. per Afflict. *decis. 155. n. 6.* vbi dicit, quod qui fuit Iudex in poſſeſſorio, nou eſt de neceſſitate adeundus io petitorio, ſi per hoc alterius iuriſdictioni præiudicetur.

Et quod dictum eſt de remedio *l. diffamari, C. de ingen. manum.* eodem modo ſtatuendnm eſt de remedio *leg. ſi contendat:* cum & hoc caſu eadem ſobſit ratio, vt beue probat Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam, ff. de iudic. num. 99.*

Ergo in his remediis hoc ſolum operabitur præuentio quod nullus alius Iudex poterit iudicare quoad hunc articulum diffamationis, ſeu aſſignandæ dilationis, iutta quam actor ſuam proponere debeat actionem, ſub comminatione perpetui ſilentij: ſed quoad proponendam actionem nulla erit præoentio: Socin. ſen. *conſ. 41. n. 5. lib. 1.* Et videri poteruot quæ diximus *infr. p. 2. huius tract. c. 18. n. 14.*

De materia *d. leg. diffamari, & leg. ſi contendat*, vltra D D. *ſup. cit.* videudi ſunt citati per Molin. *de primog. lib. 3. c. 14. n. 31.* & *ibi* Add.

5 Attamen prædicta locum non habent in cauſis reſciſſioois, vel annullationis cootractuum, in quibus debitor etiam in forma Cameræ obligatus poteſt ex diſpoſitione ſtatuti ſuum creditorem præuenire præuiâ diſpenſatione iuramenti, & intra terminum à ſtatuto, vel regulamento præfixum, perficero ſnum proceſſum, & omnes exceptiones ſuas probare, & ſi intra dictum tempus proceſſum ſuum non perfecerit, licet creditori exequi iuxta formam ſuorum Inſtrumentorum, vt habetur *ſub d. tit. de moder. inhibit. lib. 2. ſtatut. rubr. 14. art. 1. & 2. & in regulam.* Eminentiſſ. Cardinalis de Armeniaco, *inſerto poſt vol. dictor. ſtatutor. ſub tit. de moder. inhib.*

6 Sed hoc caſu ſi debitor proceſſum intra tempus nòn formauit, itavt licitum ſit creditori vti viribos ſuarum obligationum; licebit creditori exequi volenti eligere notarium ſibi beneuiſum, nec dicitur cauſa præuenta per cum qui ſcripſit in cauſa reſciſſionis cootractus, cum iam creditor efficiatur actor, & ſic quemcumque iudicem competentem adire poſſit, & uotarium ſibi beneuiſum eligere: vt probatur per iura, & rationes ſuperiùs adductas. Cæterùm quamnis creditor præuenerit per executiones, poteſt nihilominus debitor agere ad reſciſſionem contractus, & tunc quælibet ex duabus cauſis currit marte ſuo, coram ſuo iudice, & ſcribente ſuo notario, & ita obſeruatur.

CAPVT. IX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione per citationem, & quæ requirantur ad ipſam. De citatione verbali & reali. De citatione nullâ, non inducente præuentionem. Quomodo reddatur valida per comparitionem principalis, vel procuratoris, ſi procurator ſpecialiter ad illam cauſam, vel generaliter conſtitutus fuerit. De citatione circumducta. De ea quæ facta fuit die feriaro: ſine expreſſione diei vel horæ: ſine relatione curioris: Si contra tenorem cartelli: Si extra domicilium citati: Si maritus in perſonam vxoris citatus fuerit: Si per proclama generale: Si prorogata fuerit iuriſdictio: Si quis citatus fuerit ad locum peſtiferum: Si eodem tempore in diuerſis tribunalibus. De citatione cum clauſula, *ſi ſua putauerit intereſſe*, Quod non inducat præuentionem, ſicuti nec traditio memorialis. Et de citatione ad inſtantiam coloni, vel contra colonum, vtrum inducat præuentionem contra Dominum. De libelli oblatione. Et de citatione cuius copia penti non fuit expedita. De citatione ad domum. De edictis & proclamationibus quoad validitatem citationis.

SVMMARIVM.

1 *Sola citatio abſque litis conteſtatione inducit præuentionem, &* num. 5.

2 *Exceptio præuentionis eſt declinatoria.*

3 *Qui ſint effectus præuentionis per citationem & per litis conteſtationem.*

4 Deciſio Rotæ Aueu. 94. *explicatur.*

5 *Citatio ad videndum acta compulſari non dat præuentionem.*

Citatio ſimplex non dat præuentionem delegato niſi de eius mandato fuerit executions demandata.

Citatio vt inducat præuentionẽ debet eſſe reproducta.

Libelli oblatio quo caſu non inducat præuentionem.

6 *Citatio inducit præuentionem, licet non fuerit quis citatus ad totam cauſam.*

7 *Citatio vt inducat præuentionem non exigit trinam monitionem.*

8 *Præuentio per citationem inducitur etiam in iudicijs ſummarijs & executiuis.*

9 *Iudex minor per citationem præuenit aduerſùs maiorem.*

10 *In dubio dum de præuentione tractatur, pro maiori tribunali iudicandum eſt, ſecus ſi præuentio eſſet clara.*

11 Citatio verbalis ſecundùm multorum ſententiam inducit præuentionem.
12 Contrarium ſeruatur in praxi, & præuentio realis præualet.
13 Ceſſionarius non poteſt mutare iudicem.
14 Clericus poſt litem conteſtatam effectus, non mutat iudicem.
15 Lis & inſtantia ad hæredem tranſit.
16 Citatio nulla non inducit præuentionem.
17 Fallit niſi citatus illam approbauerit.
18 Conſtituens procuratorem ante citationem non approbat eam quæ poſtea nulliter fit.
19 Refellitur opinio Addent ad Ludon. circa comparitionem procuratoris generaliter ante citationem conſtituti.
20 Citatio non approbatur per comparitionem factam poſt terminum.
21 Vitium citationis purgatur etiam ſi comparens de eo opponat in termino.
22 Citatio circumducta habetur pro non facta, nec præuentionem inducit.
23 Citationis circunductio non perimit iura partium in negotio principali.
24 Citatio die feriato facta, an inducat præuentionem.
Quid ſi facta fuerit diebus feriatis in honorem Dei.
25 Citatio ſine expreſſione diei an inducat præuentionem.
26 Citatio ſine hora expreſſione eſt valida & inducit præuentionem.
27 Fallit ex ſtatuto Auenionen.
28 Notario ſine teſtibus atteſtanti de citatione non creditur, ſed debet adhiberi relatio nuntij, ſeu curſoris.
29 Cartellus non inducit præuentionem, ſi executio contra eius tenorem facta ſit, & num. 38.
30 Citatio facta extra domicilium quod citatus de eo tempore habebat, non cauſat præuentionem.
31 Citatio per copiæ dimiſſionem, an, & quando præuentionis effectum producat.
Quid ſi Copia fuerit petita & non expedita.
32 Quid ſi præcedant debita diligentia de reperiendo citandum.
33 Citatio mariti in perſonam vxoris vtrum operetur præuentionem.
Si nuncius retulerit ſe citaſſe ad domum, & non dixerit ſolitæ habitationis, vtrum inducatur præuentio.
34 Citatio per proclama generale non inducit præuentionem quando perſona citanda, eſt certa.
35 Citatio per proclama contra omnes emphyteutas non afficit particulares.
36 Proclamatum remedium eſt ſubſidiarium.
Quomodo conſtare debeat de non tuto acceſſu ad hoc vt procedere Iudex poſſit per edicta.
37 Copia proclamatum publicè affigenda eſt, aliàs non afficit.
38 Executio non ſeruatâ formâ literarum, nulla eſt, & non inducit præuentionem, & num. 29.
39 Qui petit copiam non approbat executionem, quia cenſetur tantum petijſſe ad fines deliberandi.
40. Per petitionem copiæ citationis non inducitur prorogatio iuriſdictionis.
41 Conſul non poteſt iuriſdictionem ſine mandato ſpeciali prorogare.
42 Conſenſus in iuriſdictionem ante litem conteſtatam poteſt reuocari.
43 Conſenſus in iuriſdictionem factus per errorem, non nocet.
44 Prorogatio iuriſdictionis non inducitur niſi fiat aliquis actus coram iudice.
45 Nuncio dicenti, quem ſe oppoſuiſſe, non creditur in præiudicialibus.
46 Ex verbis enunciatiuis non inducitur litiſpendentia, nec præuentio.
47 Inhibitiones non intimatæ perſonaliter, ſed in perſonam vxoris, non cauſant attentata.
48 Quid ſi maritus ſit vagabundus, vel ipſa vxor ageret contra maritum.
49 Prima cauſa citatio debet in perſonam fieri, vel ſaltem factis debitis diligentijs.
50 Citatio ad locum peſtiferum non inducit præuentionem, & quomodo hoc procedat.
51 Liberos homines cogere, vt ad locum peſtiferum accedant, eſt contra ius gentium.
52 Nemo tenetur etiam per procuratorem comparere in loco peſte infecto.
53 Ex duabus citationibus eodem tempore ad diuerſa loca factis, quænam præualeat, per plures caſus Reſpondetur:
54 I. Caſus, ſi vna citatio ſit perſonalis, alia per diligentias. Quid de citatione per affixionem. Ibidem.
55 II. Caſus, quando vna citatio maiorem habet conformitatem cum iuriſdictione certi iudicis.
56 III. Caſus, quando Reus eligit iudicem.
57 IV. Caſus, quando omnia ſunt æqualia & reus non eligit Iudicem.
58 Iudex non poteſt cauſam alteri iudici cum quo concurrit ſponte dimittere, niſi partes conſentiant.
59 Citatio facta in perſonam procuratoris non cauſat præuentionem.
60 Citatio cum clauſula, ſi ſua putauerit intereſſe, non facit præuentionem nec litiſpendentiam.
61 Fallit ſi citatus compareat, & fundet iudicium.
62 Traditio memorialis non inducit præuentionem.
63 Citatio ad inſtantiam coloni vel contra colonum an afficiat, & inducat præuentionem contra Dominum.
64 Citatio executioni demandata an inducat præuentionem ſi in perſonam coloni facta fuerit.

PRæCIPVVS præuentionis modus, eſt 1
citatio, per ſolam enim citationem legitimè factam quamuis proceſſum
non fuerit ad litis conteſtationem, iudicium dicitur cœptum. *l. ſi quis poſteaquam, ff. de iudic. cap. propoſuiſti, de for. compet.* Et ideo ſi non ob-
ſtante præuentione iudex concurrens vellet in cau-
ſa procedere, contra eum opponi poſſet de defectu
iuriſdictionis, non per modum incompetentiæ; ſed
per modum præuentionis,† cum exceptio ſit decli- 2
natoria, Gail. *lib. 1. obſeru. 29. num. 5. & 6.* & bene
explicat Bartol. *in l. ſi pluribus, num. 1. ff. de legat. 1.*
Dicens,† quod ſi tractetur de præoccupatione exer- 3
citij iuriſdictionis, dicitur facta præoccupatio per
ſolam citationem: Ratio eſt, quia citatio eſt de exer-
citio iuriſdictionis, *d. l. ſi quis poſteaquam, & l. vbi cœptum, ff. de iudic.* Si vero tractetur de præoccu-
patione in ordine procedendi, ille dicitur præoc-
cupare, qui primus dedit libellum ad hoc vt eum
ordine procedatur, *l. in tribus, & l. qui prior. ff. de iudic.*

Atque ita intelligenda eſt *Deciſio Rotæ Auen. 94.* 4
Vbi aſſeritur, productis ab vtraque parte articulis,
illos admittendos eſſe qui peremptoriam exceptionem continent. Illud enim intelligendum eſt quando coram eodem iudice cauſa tractatur, & reus proponit exceptiones peremptorias contra actorem,
&

& ſic non ad effectum præuentionis cauſæ, ſed dum-
taxat ad effectum præuentionis in ordine proce-
dendi, nam ſi reus citando vellet præuenire acto-
rem, locum haberent omnia ſuperiùs dicta, & actor
poſſet iudicem & notarium eligere, vt ſuprà oſten-
ſum fuit.

5 Et quod ſola citatio præuentionem inducat, fusè
oſtendit Maſcar. *de Probat. concluſ.* 1232. *verſ. præ-
uentio.n.*6. Gratian. *diſcept. foren. cap.* 389.*n.*12. Car-
pan. *ad ſtatut. Mediol. p.* 1. *cap.* 8.*n.*21.

Quod intelligendum eſt vt locum habeat, quan-
do citatio facta fuit ad cauſam, ſi enim facta fuiſſet
ad aliquod præparatorium cauſæ, non induceret
præuentionem, veluti ſi citatio facta fuiſſet ad vi-
dendum compulſari acta; quia per talem citationem
is qui citatur, non poteſt habere notitiam petitio-
nis faciendæ ſuper negotio principali: Rota *deciſ.*
106. *part.*3. *diuerſ. lib.* 2. *& deciſ.* 156. *num.* 1. *in fine.
part.* 2. *recent.* Idem dicendum eſt de intimatione
interrogatoriorum litis præparatoriorum, iuxta ex-
plicationem per Nos allatam inferiùs, *cap.* 32. *nu-
mero* 28.

Et adeo neceſſaria eſt citatio ad inducendam præ-
uentionem & litis-pendentiam, vt ſi quis commiſ-
ſionem cauſæ obtinuerit, non ex eo cenſeatur præ-
ueniſſe, niſi præterea citatio executa fuerit autho-
ritate Commiſſarij: *Clement. final.* & ibi DD. *vt lite
pend.* Rota *deciſ.* 605. *num.* 11. *p.* 2. *recentior.*

Sufficeret tamen quod citatio fuiſſet facta ad di-
cendum contra commiſſionem: quia hoc caſu lis
eſſet introducta, & per conſequens præuentio: *Cle-
ment.* 2. *vt lite pend.* Felin. *in cap. ſuper literis, num.* 13.
de reſcript. Rota coram Ludouiſ. *deciſ.* 27. *num.* 2.
repetita *in recentior. deciſ.* 42. *part.* 2.

Et quod dictum eſt de citatione, intelligendum
eſt dummodo poſtea citatio fuerit reproducta, vt per
Rotam *deciſ.* 81. *n.* 1. *p.* 1. *recentior.*

Vtrum autem ſola libelli oblatio ſine citatione
inducat præuentionem? Reſpondetur non induce-
re, niſi oblatio libelli facta fuerit in præſentia par-
tis: *l. amplius non peti, ff. rem rat. haberi. Authent. of-
feratur, Cod. de litis conteſt.* §. *final. Inſtitut. de pœn. te-
mere litig.* Rot. *deciſ.* 431. *num.* 2. *part.* 4. *recentior.*

6 Ampliatur, vt hoc procedat quamuis non eſſet ci-
tatio generalis ad totam cauſam, cum ſufficiat quem
citari ſimpliciter, vt veniat ad reſpondendum in
cauſa, vt probatur *in d. cap. propoſuiſti. De for. compet.*
& ibi Felin. Socin. Panormit. & alij quos citat, & ſe-
quitur Barboſ. *in d. l. ſi quis poſteaquam, num.* 28. *&
num.* 29. vbi reſpondet *ad textum in l. cum quidam, ff.
de iuriſd. omn. iudic.*

7 Ampliatur 2. vt procedat etiam in ſimplici cita-
tione cum non requiratur citatio per trinam moni-
tionem, vel vnicum edictum peremptorium, ſed ſuf-
ficiat quem ſimpliciter fuiſſe citatum, Maſcard. *dict.
concluſ.* 1232. *n.* 7.

8 Ampliatur 3. vt procedat etiam ſi ageretur de iu-
dicio ſummario, & executiuo: Barboſ. *in d. l. ſi quis
poſteaquam, num.* 4.

9 Ampliatur 4. vt procedat etiam ſi iudex qui præ-
uênit ſit minor in iuriſdictione, nam etiam aduer-
ſus maiorem iudicem præueniſſe dicetur, Gail. *lib.* 1.
obſeru. 29. *n.* 3. vbi dicit quod ſi partes prius Came-
ram adeant quam Cæſarem, cauſa iure præuentio-
nis ſpectat ad Cameram, Boſſ. *in prax. tit. de for. com-
pet. num.* 80. vbi dicit quod etiamſi iudex ſit minor,
non tenetur remittere alteri maiori proceſſum ſuum.
Quod intellige niſi agatur de Superiori à quo iudex
inferior iuriſdictionem recognoſcit, vt diximus ſu-
prà *cap.* 1. *num.* 2.

Iſta tamen procedunt, quando clarè conſtat de 10
præuentione: nam ſi cauſa eſſet dubia, iudicandum
eſſet in fauorem maioris tribunalis, Bald. *in l. Sena-
tus, n.* 3. *ad fin. Cod. Qui accuſ. non poſſ.* Socin. *d. cap.
propoſuiſti, n.* 21. *de for. compet.*

Ampliatur 5. vt etiam procedat in citatione ver- 11
bali, quæ ſecundùm plurium opinionem, dat præ-
uentionem iudici citanti verbaliter aduerſus iudi-
cem, qui realiter citauit, videlicèt per capturam per-
ſonæ, quos refert Capiblanc. *in tract. de Baromb.
Pragmatic.* 8. *p.* 2. *n.* 214.

Sed tamen contraria ſententia ſeruatur in praxi, 12
vt videlicet iudex, qui præuenit per citationem rea-
lem præferatur illi qui præuenit per verbalem, ex
Farinac. *de Inquiſit. quæſt.* 7. *num.* 53. Qui hanc di-
cit veram eſſe, & communem ſententiam, eamque
in praxi magis receptam eſſe non negat Capib. *loc.
citat.* Intelligendo tamen iuxta limitationes alla-
tas per Farinac. *d. num* 53. Sed hoc non procedit in
iudicio generalis diſcuſſionis, ſeu ceſſionis bono-
rum ex ſtatuto noſtro, vt dicemus infrà *cap.* 10. *n.* 39.
& multis ſequentibus.

Ampliatur 6. vt præmiſſa procedant etiam quo- 13
ad ceſſionarium, qui tenetur litem proſequi in illo
tribunali vbi per cedentem fuerat intentata, quia
iudicij proſecutio debet fieri nomine cedentis, & ſo-
la vtilitas transfertur in ceſſionarium; Gratian. *diſ-
cept. forenſ. c.* 906. *n.* 15. Giurb. *dec.* 107. *n.* 1.

Ampliatur 7. etiamſi citatus poſtea forum muta- 14
uerit, *l. ſi quis poſteaquam, ff. de iudic.* Gratian. *d. c.* 906.
num. 6.

Et multò fortiùs idem dicendum eſt de hærede, 15
ad quem tranſit lis, & inſtantia cœpta cum de-
functo, *leg. hæres abſens, ff. de iudic.* Et neminem de
hoc dubitare teſtatur Burat. *deciſ.* 431. *numero* 1. 2.
& 3.

Limitantur ſupradicta, vt procedant ſi citatio ſit 16
valida: ſi enim nulla ſit, non poterit operari effectum
præuentionis, vt probatur *in d. cap. propoſuiſti*, in il-
lis verbis, *legitimè citatus. De for. compet.* Maſcard.
loc. cit. d. concluſ. 1232. *num.* 17. Gratian. *diſcept. foren.
cap.* 156. *num.* 9. † Vbi hoc limitat niſi citatio illegi- 17
timè facta, fuiſſet approbata per citatum, vel mit-
tendo procuratorem ad tuendam cauſam, vel etiam
in ipſa cauſa comparendo; quia comparitio citati
ſanat omnem defectum citationis, Add. ad Burat.
deciſ. 727. *num.* 8. *& 9.* vbi plures allegantur, immò
dicitur ibid. *num.* 10. ſufficere comparitionem pro-
curatoris habentis mandatum generale, ad conuali-
dandam citationem, quæ aliàs nulla erat, poſt Rot.
deciſ. 736. *n.* 1. *p.* 2. *recentior.*

Quod intelligendum eſt, vt procedat quando ta- 18
lis procurator fuit conſtitutus poſt citationem: ex
conſtitutione enim procuratoris ante factá citatio-
nem, non purgatur nullitas & defectus ipſius cita-
tionis, Lancell. *de attent. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 136. Rot. coram
Caualer. *deciſ.* 500. *num.* 1.

Et hoc procedit licet procurator conſtitutus ge- 19
neraliter ante citationem, comparuerit poſt citatio-
nem & illam generalitatem ad ſpeciem deduxerit
reſpectu illius cauſæ, quicquid dixerit Add. ad Lu-
douiſ. *deciſ.* 27. *num.* 13. qui tenet contrarium, aſſe-
rens, per comparitionem procuratoris generaliter
ante citationem conſtituti, purgari defectum cita-
tionis, ſi poſt citationem comparuerit: Nam Rot.
coram Caualer. *in Auximana vnionis*, 25. *Apr.* 1619.
quæ eſt *d. deciſ.* 500. *num.* 2. clarè loquitur de pro-
curatore tam generali, quam ſpeciali conſtituto
poſt citationem, vt ex lectura illius deciſionis ap-
paret.

Prædicta qooquc procedunt quamuis procurator comparuiſſet,& mandatum produxiſſet poſt terminum citationis,vt poſt Rot.tenent Add. ad Burat. *d.deciſ.727.num.13.*

21 Quid ſi citatus comparuerit ad fines dumtaxat opponendi de oullitate citationis? Reſpondetur co non obſtantc vitium citationis purgari, cum ſufficiat citationem ad citati notitiam deueniſſe, Fontanel. *de pact.dotal. Clauſ.3.gloſ.3. num.58.* Prædicta ſano modo intelligenda ſunt,nempe vt dum de nullitate diſputatur, donec de ea cognitum ſit, ſi illa non ſit notoria, interim vſque ad detectam nullitatem ſcribat notatius citationis,iuxta ea quæ diximua ſupià *cap. 2.n.5 an fine.*

22 Vnde ex præmiſſis infertur, quod ſi citatio fuerit circumducta, vtpotè qnod in termino citationis actor non comparuerit, & rei contumaciam non accuſauerit,talis citatio habetur pro non facta,& nullam inducit præuentionem: *l. & poſt edictum 73. §.1. ff. de iud.* vbi dicitur idem eſſe ſi reus quidem comparuerit; ſed actor fuerit contumax: vtroque
23 enim caſu citatio circumducitur, † quamuis ius actoris non pereat, ſed ſola inſtantia illius citationis perempta ſit,ſaluo iure partium in negotio principali per nouam inſtantiam deducendo, vt dicitur *in d.l.& poſt edictum. §. circumducte.* Rot. *deciſ.240. num.8.par.5.recentior.* vide Rot. *deciſ.289.num.11. part. 6.recentior.*

24 Infertur 2. Quod ſi citatio ſit facta dic Domioico non poteſt inducere præuentionem, cum nulla ſit& inualida, quicquid ſit in diebus feriatis ob neceſſitates hominum, Guid.Pap. *conſ.36.per tot.*Balb. *deciſ.162. per text.in l.final.Cod.de ferijs.* Rot. *deciſ. 365. num.1.par.3. recent.* qua dc re videatur Vant. *de nullit.ex defect.citat.n.46.*

Videatur etiam qnod fusè tractat Dominus Paulus Rubeos I. C. Romanus *in ſuis centum reſolut. de teſtam.cap. 3.num.232.* vbi conſtituit hanc differentiam, vt citatio non poſſit fieri diebus feriatis ad honorem Dei,in qoibus facta citatio non valet, nec citatus etiam ad diem non feriatum tenetur comparere, poſſit tamen fieri dic feriato ad diem non feriatum, quando ſunt feriæ indictæ propter fauorem hominum.

25 Infertur 3.Quid dicendum ſit dc citatione facta ſinc expieſſione alicuius diei,cum ipſa vidcatur oulla, vt per Seraphin. *deciſ.597.num.6.* quia videtur in contrarium talem citationem poſſe ſuſtineri, ex traditis per Rot. *deciſ.738. num.4.p.3.recentior. & deciſ.663.num.8.par.3. recentior.* vbi dicitur citationem ſine die factam intelligi pro prima die iuridica,poſt Put. *deciſ.207.lib.2.in correct.*Cæſ.de Graſſ. *deciſ.9.n.6.de ſent.& re iudic.*

26 Eadem ratio procedit in citatione facta ad certum diem, ſed ſine horæ expreſſione, non eoim propterea nulla redditur citatio, quin potius citatus tenetur comparere horâ ſolitâ audientiæ, quâ iudex pro tribunali ſedere, & ius reddere ſolet, vt poſt alios notauit Barboſ. *in cap. conſuluit 24. num.3. de offic.& pot.iud.deleg.*

27 Iſta procedunt de iure communi, ſed ex *ſtatuto Auenien.Rubric.de citat.* ſecùs eſt. Cum citatio debeat continere certum locum,diem,& horam, & ſic ſi facta fuerit non ſeruatâ formâ ſtatuti, nulla erit, nec poterit inducere præuentionem.

28 Infertur 4. Quod ſi de citatiooe non conſtat per relationem nuncij, ſed ſolum per atteſtationem notarij talis citatio non inducet præueotionem, cum de iure non credatur notario atteſtaoti de citatione à ſe facta, Ludouiſ. *deciſ.71. num.2.* Si tamen notarius duos teſtes adhibuiſſet, & inſtrumentum dc citatione ſumpſiſſet, illi credendum eſſet, vt dicitur apud eundem Ludouiſ. *deciſ. 426. num.4.* alioquin ſine teſtibus notatio non creditur: Rot. *deciſ. 624. n.1.p.1.recentior.*

Infertur 5. Quod ſi in citatione non fuerit ſer- 29
uata forma cartelli citatorij, non inducitur præuentio,cum talis citatio nulla ſit, Rot. *deciſ.685.num.3. p.2.recentior.* per text. *in l.4.§. prater ait*, & *ibi* Dd. *ff.de damn infect.* vbi dicitur, quod ſi monitorium, ſeu cartellus, aut litteræ citatoriæ contineant,quod quis perſonaliter citetur quatenùs commodè reperiri poſſit, ſi o minùs factis debitis diligentijs per ciuitatem, eo non reperto in domo eius ſolitæ habitationis, & tamen nuntius ſolùm referat ſe præſentaſſe copiam in domo habitationis, talis citatio nulla eſt, neque præuentionem inducit, per text. *in d.cap.propoſuiſti,de for.compet.* in illis verbis, *legitimè citatus.*

Infertur 6. Quod ſi qnis habebat vnum domi- 30
cilium conſuetum, qnod tamen tempoie dimiſſæ citationis mutauerat, & citetur in loco antiqui domicilij,talis citatio nulla erit,& per conſequeos non operabitur effectum præuentionis, Bart. *in d. 4. §. prater ait.num.9.ff. de damn.infect.* Rot. *deciſ.523. num.5.par.2.recentior.*

Infertur 7. Quod ſi citandus non fuerit perſo- 31
naliter apprehenſus, ſed ſolùm copia domi dimiſſa fuerit, talis citatio nulla erit, & per cooſequens præuentiooıs effectum non habebit, Verall. *deciſ. 817. par.1.* vbi etiam dicit *num.3.* quod quando citatus eſt extra ciuitatem, citatio non poteſt fieri domi, ſed debet fieri in loco vbi talis citandus reperitur, ipſo perſonaliter reperto Seraph. *dec.1276. n.4.* vbi qnod ſi perſona non fuerit prius perſonaliter reperta, non poteſt procedi per affixionem in valuis curiæ, Vant. *d. tit.de nullit. citat.n.83.in fin.* Vbi dicit hanc eſſe firmam concluſionem,quod in principio cauſæ, & in re alicuius ponderis & præiudicij, ordo ſubſtantialis eſt, vt ſi perſona principalis domi reperiri poſſit, perſonaliter citari debeat, Rot. *dec.173.num.4.p.4.recentior.* Qui plura de hac materiâ volet, adeat Tuſc. *verb.citatio.concl.248.& 249.* & Trentacinq. *lib.1.var.reſol.cap.3. de citat. per tot. fol. mihi 121.* Noſtri enim non eſt inſtituti diffuſam citationum materiam hic tractare. Sed è conuerſo, ſi perſooa fuerit reperta ac citata, & reſpondens citationi dixerit ſe petere copiam, quæ illi poſtea non fuerit expedita, quæri poteſt vtrum ex eo ſit inducta præuentio? Reſpondetur verum eſſe, quod ſi citatus vel inhibitus petat copiam, illi debet expediri: vt concludit Specul. *in tit. de citat. §. iam de citatione, num. 9. verſ. hoc autem facto.* Aliàs citatio non arctat ad comparendum, & non inducit præuentiooem, Veſtr. *in praxi lib.4.cap.3.numero 3.* ſi tamen citatus non permitteret ſibi dari copiam, vel dolosè ſubterfugeret ad præueniendum,in præiudicium primæ citationis; crederem Iudicis partes fore in reijcienda poſteriori præuentione fraudulenta, vt dixi *cap.10. num.44.* † Supradicta tamen in- 32
tellige, vt citatio facta per dimiſſionem copiæ ſit valida poſt factas debitas diligentias: Tuſch. *loc. citat.* & ita diſponit ſtatutum noſtrum *lib.2. rub.2. artic.2.*

Infertur 8. Quid dicendum ſit de citatione ma- 33
riti in perſonam vxoris, talis enim citatio non operatur præueotionem quoad maritum, quando agitur de graui præiudicio, prout in initio litis, alioquin poſſet maritus incidere in contumaciam ex facto vxoris, quæ fortè maritum odio haberet aut,

negli

negligens eſſet in ipſum monendo, præſertim ſi
citatio eſſet verbalis abſque dimiſſione copiæ, vel
Cartelli, Guid. Pap. *deciſion.* 445. & *ibi* Add. quâ de
re videatur Tiraquell. *de retract. conſanguin. §. nono.*
gloſſ. 1.

Hanc quæſtionem bene examinat Mynſing. *lib.* 3.
obſeru. 37. *per tot.* Quid inris, ſi nuntius retulerit
ſe citaſſe ad domum, & ibi dimiſiſſe copiam, &
non retulerit ſe citaſſe ad domum ſolitæ habitatio-
nis. Videatur Alexand. *conſ.* 2. *n.* 7. *&* 8. *vol.* 3.

34 Et ex his aliàs in facti contingentia conſului, non
fuiſſe inductam præuentionem aduersùs quandam
communitatem, quæ fuerat citata per proclama ge-
nerale, quia aduerſarij citandi erant certi, nempe
ipſa communitas & conſules eiuſdem, vnde parti-
cnlariter erant citandi, & non per proclama, Zaba-
rell. *conſ.* 74. *verſ. Dico quod debuerunt.* Et *conſ.*
128. *in* 3. *quæſt.* qui nominatim agit de proclamate
generali aduerſus Emphyteutas, qui erat caſus de
35 quo tunc agebatur, † ſimilia enim proclamata gene-
ralia non afficiũt particulares, & certos aduerſarios,
Cod. Fabr. *lib.* 7. *tit.* 32. *de fin.* 14. Cancer. *lib.* 2. *var.*
36 *reſol. cap.* 7. *num.* 25. *in non.* † cum remedium pro-
clamatis ſit ſubſidiarium, *Cod. de remed. ſubſid. re-*
med. 13. Sed ſi in commiſſione data fuerit facultas
citandi per edictum, conſtito ſummariè de non tuto
acceſſu, & conſtet acceſſum non eſſe tutum etiam
per informationes coram alieno Iudice factas, vale-
bit citatio facta per edictum, vt fuit deciſum in cau-
ſa Sereniſſimi Domini mei, Domini Henrici à Lo-
tharingia Ducis Guiſiæ, in qua fuit dictum laxan-
dam eſſe citationem per edictum, quia conſtabat de
non tuto acceſſu ad Belgium, ad quod teſtes ſingu-
lares ſufficiebant, necnon informationes factæ in
Ciuitate Pariſienſi, vt fuſiùs deducitur *in Mechli-*
nienſi nullitatis matrimonij, 16. *Aprilis* 1645. coram
Eminentiſſimo Corrado inſerta apud Ant. de Marin.
part. 2. *cap.* 43.

37 Præſertim, quia nuntius non retulerat ſe copiam
præcepti, ſeu intimationis, aut citationis in publi-
co loco affixiſſe, quod tamen erat neceſſarium ex Fe-
lin. *in cap. quoniam frequenter, §. porrò, num.* 17. *vt. lit.*
non conteſt. Vant. *de nullit. ex defect. citat. num.* 134.
Marcheſ. *tom.* 1. *cap.* 5. *tit. de commiſſ. appell. in Rom.*
Curia, num. 266. *fol.* 210.

38 Cum etiam per cartellum de quo agebatur, re-
quireretur intimatio particulariter facienda in per-
ſonam ſi apprehendi poſſet, ſin minus factis debitis
diligentiis, quod tamen factum non fuerat, & ideo
ſic geſta nulla erant, & nullum præuentionis effe-
ctum operari poterant: *l. contra, C. de exec. & exactor.*
lib. 12. Seraph. *deciſ.* 972. *n.* 3. *&* 6.

39 Neque obſtare dicebam quod opponebatur con-
ſulem petiiſſe copiam dicti cartelli, ſeu monitorij,
& ea ratione videri conſenſiſſe in iuriſdictionem iu-
dicis citantis. Quia contrarium verius eſt; qui enim
copiam petit, illam petere videtur ad fines delibe-
randi dumtaxat, non autem vt propterea velit con-
ſentire in iuriſdictionem, *l. non videtur* 33. *ff. de iudic.*
40 vbi dicitur, † Enim non videri conſentire in iuriſ-
dictionem, qui ſibi aduerſarij libellum apud eun-
dem iudicem edi poſtulat, & ita tradit Felin. *in cap.*
inter monaſterium, de Sentent. & re iudic. num. 13. *in*
11. *declaratione. & num.* 7. *in* 3. *declaratione.* Ricc. *in*
prax. Aur. rer. for. Eccleſ. reſol. 55. *num.* 2. Si enim
hoc locum habet in eo, qui coram iudice comparet,
multo magis locum habebit in eo, qui ſic ſimplici-
ter nuntio exquenti reſpondet, alioquin omnes qui
petunt copiam citationis, cenſerentur conſentire
in iudicem, quod eſſet abſurdum.

Addendum videbatur, quod in caſu propoſito 41
Conſul non poterat ſine mandato ſpeciali iuriſdi-
ctionem prorogare in præiudicium Communitatis,
Tuſc. *in verb. Prorogatio, concluſ.* 932. *num.* 2. Peregr.
Ianio. *de citat. real. lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 160. Vant. *de*
nullit. ex defect. mandat. n. 102.

Et ſi nocuiſſet conſenſus ille, reuocari potuiſſet 42
quandocumque ante litem conteſtatam, Lancell. *de*
attent. p. 4. *Limit.* 16. *n.* 15.

Et oppoſitio Conſulis ſi conſenſum inducere poſ- 43
ſet, talis conſenſus cenſeretur factus per errantem
in facto, cum Conſul ignoraret litem antea ſuper eo-
dem negotio fuiſſe pendentem, vnde non præiudi-
caret, *l. ſi per errorem, ff. de iuriſd. omn. iudic.*

Et quod plus eſt non inducitur prorogatio iuriſ- 44
dictionis per ſolam reſponſionem extraiudicia-
lem, imo neque per pactum expreſſum, niſi fiat
coram iudice, *leg. ſi conuenerit. in* 1. *illius parte, ff.*
de iuriſd. omn. iudic. Barboſ. *de iudic. lib.* 1. *articul.* 3.
num. 22.

Vltra quod, officiali, ſeu nuncio referenti Ti- 45
tium ſe oppoſuiſſe, non ita facilè credendum eſt in
præiudicialibus, Menoch. *de arbitr. Caſ.* 112. *n.* 17.
18. *&* 19.

Non obſtabat etiam quod Dominus iuriſdictio-
nalis, qui cartellum obtinuerat, ſe nominaret Do-
minum directum vniuerſalem totius territorij, qua-
lem per ſententiam ſe nominandum & qualifican-
dum declarari prætendebat. † Quia quæ enunciati- 46
uè proferuntur, non diſponunt, & ex illis nulla indu-
citur litiſpendentia, Anguiſſol. *conſ.* 73. *num.* 1. *per*
text. in l. ſed ſi ante, ff. de except. Et cum Communi-
tas non eſſet citata ad illos fines, nulla ex eo oriri
poterat litis præuentio, quæ non inducitur ſine ci-
tatione. Bartol. *in l. vbi except. ff. de iudic.*

Similiter iuxta ea quæ ſuperius *illat.* 8. diximus,
ego aliàs conſului pro quodam ciue Auenionenſ.
Contra quemdam debitorem, qui ad inſtantiam il-
lius erat carceratus in præſenti ciuitate; quod eius
carceratio erat valida non obſtante aſſerta litiſpen-
dentia, & inhibitionibus obtentis authoritate ſu-
premæ Curiæ Aquen. coram officiariis Regiis; Quia
† inhibitiones allegatæ, quæ litiſpendentiam indu- 47
cere, & manus dicti creditoris ligare videbantur,
non fuerant perſonaliter ipſi intimatæ; ſed in per-
ſonam eius vxoris: ad quod allegabam *d. deciſionem*
Guid. Pap. 445. & Franciſc. Merlin. *controu. forenſ.*
centur. 1. *cap.* 41. vbi allegat Bartol. Bald. & alios de
hac quæſtione tractantes *in l. final. per illum text. C.*
de indict. vid. toll. Mynſing. *centur.* 3. *obſeru.* 37. quam-
uis Hoſtienſ. Ioan. Andr. & Innoc. *in cap. final. de eo*
qui mitt. in poſſe. Contrarium ſentire videantur, ſi-
cuti & Bart. *in l.* 1. *§. permittitur, de liber. agnoſ.* Alci.
de Præſumpt. Reg. 1. *præſ.* 35. cum aliis citatis per Ti-
raquell. *de retract. conſang. §.* 9. *gloſ.* 1. *num.* 7. † Immò 48
plus dicit Innoc. *in d. cap. fin.* valere, licet maritus
eſſet vagabundus, & ipſum etiam maritum ipſamet
vxor citari curaret.

Attamen certum eſt primam cauſæ citationem 49
perſonaliter faciendam eſſe, ſi citandus apprehendi
queat, ſin autem factis debitis diligentiis, iuxta for-
mam dicti ſtatuti, de quibus conſtare debet per rela-
tionem in actis, vt per Tuſc. *d. verb. citatio, concl.* 248.
& 249.

Infertur 9. Quod ſi quis citatus fuerit ad locum 50
peſtilentem, talis citatio non inducit præuentio-
nem, quod Rip. intelligit ſi peſtis ſit magna, ſecùs ſi
leuis, *in tract. de peſt. tit. de priuileg. iudic. cauſ. peſt.*
num. 19. *verſ.* 3. *caſus.* citatus enim ad locum peſte
infectum non tenetur comparere. Tuſc. *littera P.*
concluſ.

concluſ. 326. Gaill. *lib.* 1. *obſeru.* 52. *num.* 11. limitat Alex. *in l.* 2. *§. ſi quis in iudicio, num.* 1. *ff. ſi quis caution.* vt non habeat locum quando magiſtratus adhuc in loco illo ius communiter redderet, & feriæ non eſſent indictæ cauſa peſtis: Ego exiſtimo ſatis excuſari citatum, ſi maior pars populi ob peſtis timorem receſſerit, & ciues non habeant ampliùs com- 51 mercium cum vicinis. † Durum enim eſt, & contra ius gentium homines liberos cogere inuitos, vt accedant ad locum peſte infectum. Theſaur. ion. *lib.* 2. 52 *qu. forenſ. q.* 30. *n.* 13. † Neque tenetur hoc caſu quis comparere per procuratorem, ſi cauſa ſit ardua, Bell. iuo. *conſ.* 5. *num.* 130. Præſertim ſi ſcripturæ, & probationes intra locum peſtiferum reperiantur; vt plerumque contingit, tunc enim quia citatus probabiliter timet vim inferri cauſæ ob defectum ſcripturarum, non tenetur comparere per procuratorem, Belloo. *d. num.* 136.

53 Sed quid dicendum, ſi duæ citationes ad eandem diem & horam, vel etiam ad diuerſa tempora datæ ſint, ſed non conſtet de prioritate executionis ipſarum, quis dicitur hoc caſu præueniſſe.

54 Reſpondendum eſt iuxta caſuum diuerſitatem. Primus caſus eſt, ſi vna ex pluribus citationibus fuerit facta in perſonam, alia vero fuerit facta per diuerſas diligentias, nam perſonalis citatio præualebit ex Bartol. *in l.* 3. *§. prætor ait, n.* 2. *ff. de damno infect.* Idem ſi vna facta fuerit in perſonam, alia per affixionem, prima enim hoc eſt perſonalis præualet, cum huiuſmodi citationes per affixionem non ſubſiſtant niſi in caſibus de quibus Vant. *de nullit. ex defect. citat. num.* 122. Et in Gallia quomodo practicentur, & locum habeant contra notoriè abſentes extra monarchiam degentes, tradit Imbert. *in praxi gallica, lib.* 1. *cap.* 6. & *ibi gloſſ. litt. A.* Iodoc. *in praxi rerum ciuil. c.* 59. *n.* 7.

55 Secundus caſus eſt, quando vna citatio maiorem habet conformitatem cum iuriſdictione vnius iudicia quam alterius, tunc enim cauſa pertinebit ad eum iudicem cum cuius iuriſdictione maiorem habet conformitatem. Zanger. *in tract. de except. par.* 2. *cap.* 3. *n.* 22. & 23.

56 Tertius caſus eſt, quando reus citatus coram duobus iudicibus, eligit comparere coram vno, & coram ipſo fundat iudicium, & tunc cauſa dicetur præuenta coram eo coram quo reus comparuit, quia ſi deinde opponatur de contumacia coram alio iudice, replicabit ſe non potuiſſe coram duobus comparere, vt tradit Coſt. *in tract. de fall. ſcien. centur.* 2. *diſtinct.* 65. *num.* 8.

57 Quartus caſus, ſi non conſtet de prioritate citationis, & iudices ſint pares in iuriſdictione, maior eſt difficultas: In primis enim videtur quod eſt in electione iſtius citati, vt eligat coram quo velit comparere, vt ſupra dictum eſt; ſed ſi non eligat, res videtur ſorte dirimenda, ſecondum Socin. *in d. cap. propoſuiſti*, quem ſequitur Zanger. *d. cap.* 3. *num.* 31. qui exiſtimat, nec etiam hoc caſu dari reo electionem, nec Coſt. *loc. citat. d. diſtinct.* 65. *num.* 8. dat ſimpliciter electionem reo, ſed dicit ipſum teneri declarare, quænam citatio priùs ſibi intimata fuerit, ſi hoc ſciat: ſi vero ignoret quis priùs citauerit, hoc non ita clarè determinat. Ergo cæteris paribus, negotium ſorte dirimendum eſſe verius videtur, ſi reus declarare non poſſit, vel nolit, quænam citatio priùs executioni demandata ſit, iuxta Zanger. & Socin. opinionem, *in locis ſuperiùs citatis.* Et iſta electio quæ datur citato, habet aliquid ſimilitudinis cũ electione, quæ datur debitori præuento in cauſa ceſſionis bonorũ, de quo in ſequẽti capite agemus *n.* 59.

Dixi *ſi iudices ſint pares*; nam ſi vnus eſſet altero maior, huius citatio in dubio præualeret, vt diximus *hoc cap. n.* 10. & *c.* 1. *n.* 13. & 14.

Notandum tamen quod licet vnus iudex concur- 58 rens in iuriſdictione velit alteri iudici deferre, hoc facere non poteſt ſine conſenſu partium litigantium, Soc. *in d. cap. propoſuiſti, per textum in cap. paſtoralis* 14. *in princ. De reſcript. Argu. cap. ſuper, q.* 27. *§. cum autem, in fin. de offic. deleg.*

Infertur 10. Quod ſi prima citatio facta fuerit 59 contra procuratorem, nulla erit & inualida, & per conſequens per illam non inducetur præuentio. Ratio eſt, quia iudicia non incipiunt à procuratoribus, & ſemper prima citatio, intimatio, proteſtatio, nunciatio fieri debet principali, nunquam autem procuratori, niſi in ſubſidium, abſente videlicet principali, & factis debitis diligentiis, iuxta formam ſtatuti, qua de re videatur materiam tractans Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 145. *per tot.*

Infertur 11. Quid dicendum de eo qui fuit ci- 60 tatus cum clauſula *ſi ſua putauerit intereſſe.* Quamuis enim in multis caſibus talis citatio admittatur, & valeat, quia talis citatio non facit reum neceſſarium, nec arctat ad comparendum, & dicitur potiùs monitoria quam arctatoria, ideo non poteſt inducere præuentionem, & litis pendentiam, Argel. *de legit. contrad. qu.* 3. *num.* 92. † Niſi ſic citatus compa- 61 reat, quia per ſuam comparitionem conualidat, & fundat iudicium & perinde habetur; ac ſi citatio ſimpliciter facta fuiſſet, Lancellot. *de attentat. lit. penden. cap.* 4. *n.* 62.

Infertur 12. Quod per ſolam memorialis tradi- 62 tionem non cenſetur præuenta iuriſdictio. Rot. *deciſ.* 80. *n.* 2. *par.* 4. *recentior.*

Infertur 13. Quid dicendum ſit de citatione fa- 63 cta contra colonum, vel ad inſtantiam coloni nomine ſui Domini, ſiquidem verum eſt, quod quando Dominus eſt abſens, colonus cenſetur habere tacitum mandatum à Domino in rebus expedientibus rei conductæ, Roman. *in l. ſi filiusfamil. num.* 5. *ff. de dam. infect.* quem citat & ſequitur Caroc. *de locat. par.* 2. *quæſt.* 32. *de locat. per procur. num.* 51. *fol. mihi* 424. præſertim quando locatio facta fuit per publicum inſtrumentum ſi in eo Dominus poſuerit conductorem in locum ſuum, aut ſi eum conſtituit procuratorem, vt dicit Caroc. *de locat. par.* 6. *tit. de non. oper. nunciat. qu.* 21. *fol. mihi* 1540. quas tamen clauſulas vix apponi vidi in noſtris locationum inſtrumentis, vnde citationes & proceſſuras pro vtilitate rei conductæ factas inſtante colono validas eſſe, & præuentionem inducere ſequitur, ſi Dominus ſit abſens à loco.

Sed quod attinet ad citationes contra Dominum 64 abſentem factas, & colono intimatas, omnéſque proceſſus inde dependentes, non afficere Dominum, nec præuentionem contra illum inducere, veritas eſt: Cum ſententia lata contra colonum, vel alium alieno nomine poſſidentem, non afficiat Dominum, nec illi præiudicet. Card. Tuſc. *lit. S. concl.* 174. *num.* 90. non ſolum in poſſeſſorio, Cancer. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 16. *num. vlt.* & *lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 429. Alex. *in l. ſæpè, num.* 114. *ff. de re iudic.* Sed non etiam in proprietate & petitorio iudicio, Ruyn. *conſ.* 163. *num.* 7. *vol.* 4.

Fallit ſi notificatio & intimatio facta fuiſſet Domino etiam abſenti, & exiſtenti extra territorium, non per viam citationis contra ipſum colonum factæ; ſed tanquam in perſona ipſius, loco, & vice ipſius Domini, factis priùs aduerſus Dominum debitis diligentiis, cum huiuſmodi notificatio non

fiat,

vt ipſe colonus citetur, ſed vt ipſi fiat citationis intimatio, quo faciliùs ad Domini notitiam deuenire poſſit, Ruyn. *d. conſil. 163. num. 7. vol. 4.*

Alia quæ à prædictis concluſionibus dependent, vel à noſtro inſtituto alienæ ſunt, vel magis in ſpecie inferiùs ſeparatis capitibus, explicabuntur.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

De præuentione in cauſis ceſſionis bonorum. Quæ ſit differentia inter iudicia vniuerſalia, generalia, & particularia. Quæ ſit virtus iudicij vniuerſalis, vel generalis, ad inducendam præuentionem, aduerſus iudicia particularia. Variatio an & quando licita ſit à iudicio executiuo ad ordinarium, & è contra, tam ex diſpoſitione iuris quam ex Statuto Aueniomenſi. Cauſa Saluiani interdicti contra tertios intentati, vtrum inducat præuentionem, ratione cauſæ executiuę contra debitorem. aut è contra. Cauſa ceſſionis bonorum impedit executionem iam cœptam & præuentam; De præuentione per capturam perſonæ, vel pignorationem vniuerſalem, vel particularem. Quid ſi pignoratio iam à pluribus annis facta fuerit, & intra quod tempus executio præuentionis effectum operetur. De primo & ſecundo decreto. De executione pro terminis cenſuum annuorum maturandis & futuris. De obligato ad curias alienæ monarchiæ, & de executione facta pro collectis abſque citatione & intimatione. De Iudiciis vniuerſalibus & particularibus. Et de iudicio concurſus creditorum.

SVMMARIVM.

1 *Iudiciorum diſtinctio in vniuerſalia, generalia & particularia.*
2 *Iudicium generale, quod dicatur.*
3 *Iudicium particulare, quale ſit.*
4 *Quæ ſit natura iudicij vniuerſalis, & quid in eo veniat.*
5 *Quid veniat in iudicio generali.*
6 *Quomodo libellus concipiatur in iudiciis generalibus vel in vniuerſalibus.*
7 *Iudicium vniuerſale facit ceſſare particulare.*
8 *Fallit, ſi tractetur inter diuerſas perſonas.*
9 *Quando iudex fuit inhibitus pendente inhibitione, ceſſat præuentio.*
10 *Tertius non impeditur agere pendente iudicio vniuerſali inter alios.*
11 *Pendente iudicio petitionis hæredicatis ceſſant iudicia rerum particularium inter eaſdem perſonas.*
12 *Fallit. vt n. 12.*
13 *Vt Iudicium vniuerſale faciat ceſſare particulare, petitio debet eſſe de tota hæreditate.*
14 *Præuentio inducitur quoad legatarios, ſi de viribus teſtamenti diſputetur, non ob præuentionem, ſed ob præiudicium.*
15 *Actio præiudicialis priùs terminari debet, etiã parte non opponente, ſi agatur de iudicio præiudicio.*
16 *In iudiciis generalibus locum habet regula,* Ne continentia cauſæ diuidatur.
Iudicium diſcuſſionis bonorum vtrum ſit vniuerſale, & quid de iudicio ceſſionis vel ſeparationis bonorum.
Præuentio creditorum non obſtat debitori agenti ad ceſſionem bonorum: ſed contrarium præcipitur in ſtatuto Aueniomenſi.
Iudicium concurſus creditorum in quibus caſibus non ſit iudicium vniuerſale.
17 *Præuentio non datur in iudiciis particularibus ſeparatis.*
18 *In executiuis licet variare de remedio ad remedium, de iudice ad iudicem, & de loco ad locum.*
19 *Obligatio cameralis continet in ſe renunciationem* l. vbi cœptum, ff. de iudic.
20 *A iudicio ordinario ad executiuum non licet variare.*
21 *Fallit, ſi actor in initio litis, fuerit proteſtatus ſibi ſaluam eſſe viam executiuam.*
22 *Non licet variare in executiuis quando iudex decreuit, Interim nihil innouandum eſſe.*
23 *Quomodo debeat ſibi proſpicere qui obtinuit executiones, ne per Rei oppoſitiones, illaqueari ſe patiatur.*
24 *An confugiens ab ordinario iudicio ad executiuum, vel è contra, debeat reficere expenſas.*
25 *Variatio de re ad perſonam, vel de perſona ad rem, vtrum ſit licita in executiuis.*
26 *Variatio de perſona ad perſonam ſit in executiuis.*
27 *Explicatur mens* ſtatuti Aueniomen. de Execut. inſtrum. lib. 2. rubric. 17. art. 1.
28 *Variatio licita eſt à via executiua ad ordinariam, & è contra, ex ſtatuto Aueniomen.*
29 *Variatio non eſt licita, ſi ad certorum bonorum venditionem ſub haſta publica fuerit deuentum, quia tunc res non eſt integra.*
30 *Fallit ſi bona ſubhaſtata non ſufficiant pro ſatisfactione creditoris.*
31 *Si ſola facta fuerit pignoratio, licet ad alia bona redire.*
32 *Cauſa Saluiani interdicti contra tertios, non inducit præuentionem ratione cauſæ executiuæ contra debitorem inchoatæ, nec è contra.*
33 *Quid iuris ſi creditor fuiſſet immiſſus in poſſeſſionem vigore Saluiani interdicti, vtrum liceat recurrere ad executionem. Quid ex ſtatuto Aueniomenſi.*
34 *Ceſſio bonorum petita impedit executionem.*
35 *Exceptio ceſſionis bonorum poteſt opponi in executione ſententiæ.*
36 *Amplia regulam propoſitam* num. 34. *ſiue ceſſio petatur ante, ſiue poſt executionem cœptam.*
37 *Citatio in ceſſione bonorum contra certos creditores afficit omnes, etiam non citatos.*
38 *Ceſſio bonorum fieri poteſt extra iudicium, & per epiſtolam.*
39 *Explicantur ſingulariter omnes caſus præuentionum in materia ceſſionis bonorum, iuxta mentem ſtatuti Aueniomenſis.*
40 *Carceratio debitoris facta Auenioni, an trahat cauſã executiuam iam cœptam in Comitatu, vel è contra.*
41 *Statutum ordinatorium quod dicatur.*
42 *Præuentio per capturam perſonæ.*
43 *Præuentio procurata non eſt conſiderabilis, &* n. 44.
45 *Concurſus creditorum quid operetur dum adeſt pignoratio, vel captura perſonæ.*

46 *Cauſa concurſus generalis afficit omnes creditores.*
47 *Exceptio fori declinatoria non prodeſt in concurſu maioris partis creditorum.*
48 *Clerici tenentur comparere coram Iudice laico in iudicio diſcuſſionis generalis.*
49 *Præueniſſe dicitur qui habet pignorationem particularem.*
50 *Fallit vt* num. 50. *de rigore iuris. Nam ex ſtatuto & conſuetudine ſemper præfertur qui præuenit non obſtante concurſu creditorum volentium cauſam apud alium tractari.*
51 *Executio non demandata à iudice cum ſubſcriptione illius non inducit præuentionem in Ciuitate Aueniononenſi.*
52 *Non inducitur præuentio niſi Nuncius relationem ſuam fecerit.*
53 *Notario atteſtanti fuiſſe factam executionem non creditur.*
54 *Pignoratio à pluribus nuntis facta, vtrum inducat præuentionem.*
55 *An & qualis poſſeſſio transferatur ex primo vel ſecundo decreto, tam in realibus quam perſonalibus actionibus.*
56 *Poſſeſſio amittitur per negligentiam decennalem.*
57 *Virtus primi decreti expirat poſt decennium.*
58 *Quomodo verum ſit primum decretum ſolo biennio durare.*
59 *Quod tempus inter primum & ſecundum decretum debeat expectari. &* num. 60.
61 *Intra quod tempus executio, præuentionis effectum operari queat.*
62 *Præuentio non inducitur ex capturâ, aut aliâ executione nulliter factâ.*
63 *Executio contra non ſubmiſſum nec obligatum, aut condemnatum non inducit præuentionem.*
64 *Præceptum cum clauſula iuſtificatiua non habet vim executionis præuenientis, ſi pars non fuerit contumax.*
65 *Ceſſante contumacia, ceſſat immiſſio in poſſeſſionem.*
66 *Creditores tenentur venire oppoſitiuè, quando fuit præuentum per pignerationem.*
67 *Executio non poteſt obtineri pro futuro, quando nihil debetur de præterito.*
68 *Cartellus ſeu litteræ executoria generales poſſunt etiam obtineri pro debitis maturandis.*
69 *Ius ſuperueniens lite pendente ſuffragatur, ſi generaliter, nullâ cauſâ expreſſâ, actum fuerit, &* num. 72.
70 *Mandatum generale comprehendit etiam cauſas & lites futuras.*
71 *Clauſula,* ſine retardatione, *operatur etiam quoad terminos futuros.*
73 *Executio petita redditur valida, ſi antequam facta fuerit, terminus ſolutionis ſit maturatus.*
74 *Commiſſio fieri poteſt die feriato ad diem non feriatum.*
75 *Iudex ſuper ſtylo poteſt ſeſe etiam extraiudicialiter informare, maximè quoad ordinatoria, & ſufficit atteſtatio plurium notariorum.*
76 *Quid operetur ſubmiſſio facta omnibus curiis.*
77 *Obligatus ſimpliciter omnibus curijs, intelligitur de competentibus, non autem de carentibus iuriſdictione.*
78 *Subditus ſummi Pontificis poteſt ſeſe expreſſo obligare curijs Regiis, & è contra, ſubditus Regius, curiis Pontificiis.*
79 *Prorogatio iuriſdictionis fit etiam de Monarchia ad Monarchiam in contractibus.*
80 *In loco contractus nemo forum ſortitur ſi ibi non reperiatur.*
81 *Debitor quamuis non perſonaliter repertus poteſt conueniri in aliena Monarchia, ſi in ea bona habeat.*
82 *Pro collectis non poteſt fieri executio, niſi præuià citatione partis, & intimatione pignorationis antequam bona vendantur.*
83 *Pro collectis ſummariè proceditur, ſed non ex abrupto.*
84 *Abſenti quomodo fieri debeat intimatio.*
85 *Proclama quomodo contra abſentem in ciuilibus fieri debeat.*

STATVTO Ciuitatis Aueninn. ſub *Titul. de Ceſſione & diſcuſſ. bonor. lib. 2. rubr. 34. art. 5.* Cauetur in hæc verba. Si debitor bonis cedere volens, antequam declarauerit ſe velle cedere, & antequam inhiberi fecerit creditoribus ſuis, fuerit præuentus ab vno vel pluribus creditoribus in diuerſis curiis, teneatur cedere in illa curia in qua fuit præuentus per carcerationem, vel arreſtum perſonæ, & Notarius dictæ præuentionis dumtaxat ſcribat. Et ſi eadem die in pluribus curiis fuerit præuentus, nec conſtet de prioritate, fiat in altera ex dictis curiis ad electionem cedere volentis. Quâ electione factâ, procedatur vt ſuprà. Si autem eadem die in eadem curia, ſcribentibus diuerſis notariis fuerit præuentus, nec conſtet quis notariorum præuenerit, is ſolus ſcribat, quem cedere volens elegerit. Et quod dictum eſt de pluribus carcerationibus, idem ſit de pluribus aliis remediis executiuis.

Pro huius ſtatuti intelligentia, ſupponendum eſt 1
iudicia quædam eſſe vniuerſalia, quædam generalia, alia particularia. Vniuerſalia ſunt in quibus de iure vniuerſali agitur, nempè de hæreditate quæ eſt ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus tempore mortis habuit, *l. hereditas, ff. de verb. ſignif.* Quale eſt iudicium petitionis hæreditatis, *l. item veniunt, §. final. l. ſed & ſi, §. final. ff. de petit. hered. l. 1. in princ.* & *ibi* Gl. *verb. de vniuerſitate, ff. de rei vindic.* Licet quandoque vocetur iudicium generale, vt *in c. cum Eccleſia 3.* & *ibi* Gloſ. *de cauſ. poſſ. & propr.* Quia hoc eſt ex impropietate ſermonis. Vt videre eſt ibi *in gl. in ver. Quidquid iuris. Et in verb. Id venire in iudicium.*

Iudicium generale eſt, in quo non de hæreditate; 2
ſed de quadam rerum generalitate agitur, vt actio tutelæ, pro ſocio, negotiorum geſtorum.

Iudicium denique particulare dicitur illud, in 3
quo de re certa agitur, vt Rei vendicatio, licet & in hac veniant fructus, *l. Paulus, ff. de re iudic.* Ita diſtinguit Marant. *in ſpeculo. par. 4. diſt. 4. n. 1.* Gaill. *lib. 1. obſeru. 68. n. 8.*

In iudicio vniuerſali, quamuis agatur ad certam 4
ſpeciem, tamen quia modus agendi & titulus actionis eſt vniuerſalis, nihilominus venit in hoc iudicium totum id quod reus tempore ſententiæ reperitur poſſidere, *l. 4. d. l. item veniunt. §. ſi quis, & l. ſi quo tempore, ff. de petit. hæred.* † Sed in iudicio generali 5
nihil venit niſi id ad quod actum fuit, adeo vt ſi ad certam ſpeciem actum fuerit, illa ſola ſpecies veniat in ſententia & condemnatione: *l. iudicium, ff. commun. diuidun.*

In vniuerſali, libellus vniuerſaliter concipitur, & 6
ſententia vniuerſaliter fertur, nec cogitur actor res in ſpecie exprimere, licet id facere poſſit, *l. non poſſumus, 7. ff. ſi pars hæredit. petatur.* In generali, res generaliter exprimuntur, & libellus generaliter concipitur, ſed lite conteſtata, res ſpecialiter exprimuntur,

tur, *l. licet, 2. Cod. de Iudic. cap. Abbate, 3. de re iudic. in 6.* vbi habetur, petitionem generalem regulari per proſecutionem ſpecialem poſtea lite pendente ſubſecutam.

7 Iudicium vniuerſale inchoatum, an ita inducat præuentionem, vt ceſſare faciat particulare, dubitari poteſt, Regula affirmatiuè proponenda eſt, nempe quod pendente iudicio vniuerſali, ſilere debet particulare: *l. non diſtinguemus, §. ſi is faciat*, & *ibi* Gloſſ. Odofr. Alberic. Bartol. *ff. de Arbitr. l. ſi quis libertatem*, & *ibi* Dd. *ff. de petit. hæred.* Oſaſc. *dec. 74. per tot.* Guid. Pap. *deciſ. 428.* Ratio eſt ne contingat bis idem ventilari, & ad euitandam perplexitatem, Burat. *deciſ. 257. n. 2.* Marta *conſil. 196. n. 1. & 2.* vbi hoc amplıat ſiue iudicium vniuerſale fuerit priùs, ſiue poſteriùs intentatum.

8 Quod eſt verum ſi iudicium particulare tractetur inter eaſdem perſonas, inter quas pendet vniuerſale, ſecùs eſt ſi inter diuerſas perſonas, hoc enim caſu procedit text. in *l. final. Cod. de petit. hæred.* nempe quando iudicium particulare mouetur à tertio, pendente vniuerſali ſuper hæreditate inter duos; vel ſi alter ex iis, inter quos pendet iudicium vniuerſale, ageret contra tertium, Bartol. *in d. l. non diſtinguemus §. ſi is faciat.* Rot. apud Burat. *ead. dec. 257. num. 2.* Vnde ſi quæratur vtrum pendente iudicio petitionis hæreditatis, hæres poſſit conuenire debitores hæreditarios, vel ſi inter duos dominos eſſet contentio de iuriſdictione alicuius caſtri, vel inter duos Prælatos de Rectoria alicuius Eccleſiæ, concludendum eſt non ideo ceſſare, nec dici præuenta iudicia particularia, nec impediri poſſeſſorem agere contra debitores hæreditatis, vel poſſeſſores bonorum ipſius,
9 † dummodo iudex iudicij particularis non fuerit inhibitus, quia poſſeſſor hæreditatis, vel alterius iuris ſimilis lite pendente manutenendus eſt, niſi illi interdicta fuerit adminiſtratio, vel poſſeſſio ſequeſtrata, *ita* Lancell. *de attent. lit. pend. c. 4. limit. 26.*

10 Similiter non impeditur tertius agere pendente iudicio vniuerſali, ſi rem petat ex alio titulo particulari, veluti ſi quis dicat prædium ad ſe pertinere titulo emptionis, & ſic non eſſe hæreditarium, Rebuff. *in tract. de except. num. 588.* Eodem modo legatarij poſſunt agere pro conſequendis legatis ſuis pendente iudicio vniuerſali petitionis hæreditatis, cum hoc iudicium ſit ſeparatum, nec quoad hoc fuerit inducta aliqua præuentio, *d. l. fin. C. de petit. hæred.* Rebuff. *ibid. n. 589.* formam autem agendi hoc caſu tradit Cald. *de renou. emphyt. lib. 1. qu. 7. n. 9.* ad quem me remitto.

11 Sed ſi inter duos contendatur de hæreditate, ceſſant inter ipſos iudicia particularia, & non poteſt lite pendente ſuper iure vniuerſali, agi inter ipſos ad res particulares, Bart. *in l. ſi quis libertatem, n. 12. ff. de petit. hæred.* vt ſupra dictum eſt.

12 Quod ego limitarem vt ſupra, niſi ageretur titulo particulari, veluti emptionis, aut alio ſimili, tunc enim poſſet agi iudicio ſeparato, quia ſupponeretur rem non eſſe hæreditariam, vt iam oſtenſum fuit.

13 Notandum tamen eſt quod ad hoc vt iudicium vniuerſale faciat ceſſare particulare, petitio debet eſſe ſuper tota hæreditate, & propoſita ab eo qui totam hæreditatem prætendit, vt deciſum teſtantur Add. ad Burat. *deciſ. 257. n. 20. lit. B.*

14 Prædicta omnia intelligenda ſunt, vt locum habeant, & non inducatur præuentio in præiudicium tertij, quando deciſio iudicij particularis non dependet à deciſione iudicij vniuerſalis: aliud dicendum eſſet ſi iudicium vniuerſale præiudicium afferret iudicio particulari, veluti ſi legatarij peterent, & reuocata eſſet in dubium & in iudicium deducta validitas teſtamenti, hoc enim caſu, cauſa validitatis, vel inualiditatis teſtamenti priùs eſſet decidenda vti præiudicialis, per text. *in d. leg. ſi quis libertatem 7. de petit. hæred.* Sed hoc non fit ex eo quod iudicium illud ſit vniuerſale, ſed potiùs ex eo quod ſit præiudiciale, vt per Cæual. *practic. q. 818. n. 10. & ſequent.*

Et hoc locum habet, etiam parte non opponente, 15
ob intereſſe ipſius iudicis, ne motum animi ſui in negotio principali requiſitum manifeſtare cogatur in incidenti, Gratian. *diſcept. for. cap. 394. numero 3. & 4.* Quæ ratio petita ex iudicis intereſſe non militat in reconuentione de qua infra *cap. 15. num. 21.*

Et ex prædictis apparet, quando iudex vel notarius cauſæ vniuerſalis dicatur præueniſſe, ne alij procedant in iudiciis particularibus.

Quod autem de iudiciis vniuerſalibus dictum 16
fuit, idem & de iudiciis generalibus ſtatuendum eſt, & ideo ſi tutelæ, vel negotiorum geſtorum iudicium, quod generale eſt, fuerit inſtitutum, non poteſt articulus particularis cauſæ huiuſmodi ſeparatim tractari, ne continentia cauſæ diuidatur: Iaſ. *in l. nulli, num. 3. Cod. de iudic.* poſt gloſſ. *in ead. leg.* Menoch. *de Arbitrar. Caſ. 371. num. 10.* Galerat. *de Renunciat. cenſur. 2. c. 146. num. 3. verſ. tertio.* Et ideo ſi in ſimilibus iudiciis Clericus ſimul cum laico citetur, tota cauſa ad iudicem Eccleſiaſticum pertinebit, ne continentia illius diuidatur, Gratian. *diſcept. for. cap. 641. num. 10.* Sed de his copioſiùs agemus infrà *cap. 13. & 15.* Idem probat Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 394. num. 14.*

Sed quæret aliquis vtrum iudicium generalis diſcuſſionis, ſeu ceſſionis bonorum & concurſus creditorum ſit iudicium vniuerſale? Reſpondeo quod licet iudicium ſuper concurſu creditorum ex ſe non ſit vniuerſale, cum fieri poſſit concurſus ſuper certis bonis particularibus, tamen iudicium ceſſionis bonorum, vel ſeparationis bonorum, dici poteſt iudicium vniuerſale, cum nomen illud *bonorum*, contineat tam mobilia quàm immobilia, necnon etiam iura & actiones. Quia de iure, iudicium dicitur vniuerſale, quando tam corporalia quàm incorporalia bona ſub vno nomine *bonorum* continentur: Bald. *in cap. conquerente, n. 5. de offic. Ordin.* vbi propterea dicit quod iudicium fundatum in petitione iuriſdictionis, dicitur vniuerſale; ſic iudicium ſuper petitione Legitimæ dicitur vniuerſale: Tuſch. *lit. L. concluſ. 204. n. 1.* poſt Bald. *conſil. 371. vol. 3.* Idem iudicium ſuper petitione dotis, eſt ſimiliter vniuerſale, Barboſ. *in rubr. ff. ſol. matrim. p. 3. num. 7. & ſeq.* prout copioſiùs explicat & probat Salgad. *in labyrin. creditor. part. 1. cap. 3. numer. 1. & multis ſeqq.* qui propterea concludit *num. 4.* quod iudicium iſtud vniuerſale trahit ad ſe omnia particularia, per text. *in leg. per minorem, & in leg. ſolemus, ff. de iudic.* Guid. Pap. *queſt. 428.* Fr. Marc. *deciſ. 549. num. 12. part. 1.*

Sed tamen ſecundum diſpoſitionem iuris communis, quando debitor communis intentat iudicium diſcuſſionis, quamuis præuentus fuerit à creditoribus in particulari, poteſt eligere vnum ex pluribus Iudicibus competentibus, coram quo cauſam ceſſionis bonorum per eum generaliter intentatæ proſequatur, vt dicit Salgad. *dict. part. 1. capite 4. numero 3.* ea ratione, quia iudicium iſtud eſt nouum & diſtinctum pleneque diuerſum ab eo quod

iam deductum eſt per creditores;& cum ſit iudicium
indiuiduum, non debet tractari coram pluribus Iu-
dicibus ne continentiâ cauſæ diuidatur: quod ta-
men apud Nos non obſeruatur vigore dicti ſtatuti,
ſed debitor præuentus debet cedere bonis in illa
Curia,in qua fuit præuentus.

Quod ſi concurſus fuerit introductus ab ipſis
creditoribus,quorum aliqui formant oppoſitionem
aduerſus alios prætendentes ſe potiores, neque tra-
ctatur de generali omnium bonorum debitoris diſ-
cuſſione,tale iudicium eſt particulare,& caret priui-
legiis & effectibus iudicij vniuerſitatis ab ipſo de-
bitore intentati:& ideo quælibet cauſa debet mar-
te ſuo currere, ita tamen vt dum deuenietur ad diſ-
cuſſionem generalem, non fiat ſententiæ executio
nec exactio ſummarum debitarum,ſed ea remitten-
da ſit ad iudicium vniuerſale concurſus, & Iudex
ille qui præuenit, & priùs cœpit cognoſcere, debet
cauſam generalem ſeu vniuerſalem concurſus deci-
dere, vt probat Salgado *dicta part. 1. cap. 4. num. 37.*
Et quod de pluribus Iudicibus dictum eſt, idem ſta-
tuendum eſt de pluribus Notariis,ſiue eiuſdem,ſiue
diuerſorum tribunalium, quia iiſdem regulis regi-
tur, & terminatur controuerſia remiſſionis de No-
tario ad Notarium, quibus remiſſio de Iudice ad
Iudicem, ne diuerſi ſint Iudices & Notarij:vt idem
Author probat *dicto c. 4. à n. 38. ad* 42.

Sed quid dicendum, ſi vnus ex creditoribus ſuam
cauſam ſeparatim proſequutus fuerit,& ſententiam
obtinuerit, creditores autem iudicium diſcuſſionis
generalis proſequentes nihil de iſto creditore dixe-
rint,verum illa ſententia interim executioni deman-
dari debeat, ſaltem præſtita fideiuſſione de reſti-
tuendo in caſum futuræ ſuccumbentiæ? Reſponde-
tur non eſſe locum executioni,donec iudicium con-
curſus vniuerſalis fuerit terminatum, vt euitentur
confuſiones & inuolutiones litium,vt copioſè pro-
bat Salgado *in labyr. credit. dicta part. 1. cap. 4. §. 1. per
tot. à num.* 54. *ad* 69.

17 In particularibus, cum ſint ſeparata iudicia, non
poteſt cadere præuentio. *leg. Papinianus exuli ff. de
minor.* Et hoc indubitatum eſt, intelligendo tamen
vt non cadat præuentionis cõſideratio inter diuerſa
& ſeparata iudicia particularia,licet in vno ſolo iudi-
cio detur præuẽtio quoad alios iudices vel notarios,
ſed non quoad alia iudicia particularia ſeparata.

18 Secuodò ſupponendum eſt quod in executiois
licita eſt variatio de remedio ad remedium, de iudi-
ce ad iudicem, & de loco ad locum, vt optime
explicat Treotacinq. *lib. 2. var. reſolut. tit. de Iudic.
c.* 10. *per tot.* maximè *n.* 2. Galerat. *de Renunciat. cen-
tur. 2. c. 145. n. 5. & 6.* vbi dicit quod ſi debitor di-
uerſis in locis poſſideat immobilia,& creditor egerit
in vno loco,poterit nihilominus in alio loco agere,
& coram alio iudice, non obſtante diſpoſitione *leg.
vbi cœptum, ff. de iudic.* Lancell. *de attent. lit. pend. c. 4.*
19 *limit. 15. n. 4.* † Cum obligatio cameralis contineat
in ſe renunciationem *dicta l. vbi cœptum.* & remedio
attentatorum,vt dicitur *ibid. n.* 8. Galeſ. apud Zach.
de inſtrum. Camer. q. 11. n. 2. & 3. Cyriac. poſt alios
per eum citatos, Controu. *for.* 318. *n.* 43.

20 Quod intelligendum eſt ſi iudicium fuerit in-
choatum viâ executiuâ: nam ſi fuerit actum viâ or-
dinariâ, non admittitur variatio à iudicio ordinario
ad executiuum, itavt quando ſemel actor intenta-
uit iudicium ordinarium,non poſſit redire ad execu-
tiuum,vt inter cæteros notat Cancer. *lib. 1. var. reſ.
c. 17. n. 42. & lib. 2. c. 3. n.* 124. Burat. *deciſ.* 651. *num.* 7.
Mauſon. *de Execut. lib. 1. ampliat. 19. n. 9.* Giurb. *dec.*
300. *n.* 16. Rot. *deciſ. 4. num. 3. p. 3. Recentior.*

Limitandum tamen, niſi actor in initio iudicij 21
ordinarij proteſtatus fuiſſet, quod ſibi ſalua rema-
neret via executiua, vel niſi reus fuiſſet contumax
in iudicio ordinario, vt notauit Cancer. *d. cap.* 17.
num. 44. 45. 46. *& ſequent.*

Prædicta autem variatio in executiuis intelligen- 22
da eſt, vt locum habeat,niſi coram vno iudice reus,
qui paſſus fuit executionem, ſe oppoſuiſſet, & ad
oppoſitionem admiſſus fuiſſet cum decreto *de nihil
interim innouando:* hoc enim caſu propter inhibitio-
nem non poteſt actor variare, vt in ſimili tradit
Lancel. *de attent. c. 4. limit. 15. n. 6. & limit. 2. n.* 103.
Et generale eſt,vt in caſibus in quibus poteſt ad vl-
teriora procedi & executio fieri, tamen ſi fuerit in-
hibitum, omnia geſta poſt inhibitionem ſunt nulla
& inualida,vt de inhibitione iudicis ad quem, quæ
impedit executionem ſententiæ latæ in cauſa poſ-
ſeſſoria, tradit Scacc. *de appellat. c. 2. qu. 17. limit. 6.
memb. 7. n.* 102. & de inhibitione conceſſa vigore
appellationis ab interlocutoria, tradit idem Scac.
d. c. 2. q. 17. limit. 47. memb. 2. n. 17. † Et ideo cauen- 23
dum eſt,vt quando debitor admittitur ad oppoſitio-
nem cum clauſula: *Et interim nihil noui,* non appo-
natur decretum de nihil innouando tam quoad per-
ſonam quam quoad bona, ſi enim diceretur nihil
innouari quoad perſonam & bona,tolleretur facul-
tas creditori variandi propter vim dictarum inhibi-
tionum,ex ſupradictis.

Sitoiliter inſpicienda eſt forma oppoſitionis, &
inhibitionis,ſeu decreti de nihil innouando,ſi enim
oppoſitio Tertij & inhibitio reſpiciat pignoratio-
nem rei particularis,ea non obſtante procedi poteſt
ad aliam executionem & pignorationem, per text.
*in d. l. à diuo Pio 15. §. ſi ſuper rebus, verſic. Sed & illud,
ff. de re iudic.* & infra dicemus.

Sed ſi oppoſitio fuerit generaliter facta per ipſum
debitorem,qui fuerit admiſſus ad dicendum contra
inſtrumentum vel illius executionem, hoc caſu
quia poteſt opponere exceptiones vulnerantes in-
ſtrumentum, talis oppoſitio impedit vlteriores exe-
cutiones etiam io aliis bonis eiuſdem debitoris,
cum effectus oppoſitionis,inhibitionis,& litiſpen-
dentiæ regulari debeat iuxta ſuam cauſam,& gene-
raliter vel limitatè operari debeat,prout generaliter,
vel limitate conceſſa fuit,Lancel. *de atten. c. 4. lim. 1.
per tot. & c. 20. de attent. poſt inhibit. limit.* 5.

Præterea aduertendum eſt quod inchoato iudicio 24
executiuo poteſt recurri ad iudicium ordinarium
nulla facta refuſione expenſarum: ab ordinario ve-
rò ad executiuum recurri non poteſt de iure com-
muni,(quid enim ex ſtatut. Auenion. dicendum, in-
fra videbitur) niſi refuſis omnibus expenſis in pri-
mis & ante omnia, factâque renunciatione inſtan-
tiæ,iuxta ea quæ tradit Cancer. *d. c. 17. n. 47. & 48.*
& ſub declarationibus per nos ſuperiùs deductis,in
cap. 6. de Renunciat. Sed à iudicio executiuo redire
licet ad ordinarium, nullis refuſis expenſis, ex Ca-
ualc. *de vſufr. mul. relict. num.* 108. Mart. *de Clauſ. p. 1.
cap. 65. n. 19.* Cancer. *lib. 3. var. reſol. cap. 15. num.* 178.
Lancellot. *d. cap. 4. limit. 1. num. 84. & limit. 30. n. 6.*
Vnde ſi actor egerit executiuè, & non ſit fundatus
in modo agendi, Iudex ad euitandum circuitum po-
teſt vigore clauſularum ſalutarium *omni meliori mo-
do,* &c. *Ius & iuſtitiam,* &c. conuertere iudicium
executiuum in ordinarium, & condemnare ſuper
meritis condemnandum,& abſoluere abſoluendum,
abſque aliqua expenſarum refectione, Caualc. *deciſ.*
35. *n. 5. p. 1.* Mart. *d. num.* 19.

Sicut autem regulariter io executiuis licita eſt 25
variatio de remedio ad remedium, & de iudice ad
iudi

iudicem, & de re ad perſonam, aut de perſona ad
rem,& ſic ſi creditor curauerit ſuum debitorem car-
cerari, poteſt non obſtante litiſpendentia ſuper car-
ceratione,aut illius validitate,executiones facere cō-
tra bona, & è contra,factâ executione contra bona
poteſt agere executiuè contra perſonam: Caocer. *d.
cap.17.num.49.part.1.* Bartol.*in l.conſentaneum.n.17.
Cod. Quomod.& quand.iud.* Neguſ.*de Pign.3.membr.
8.part.num.27.verſ.poſtremo.* Et hoc eſt quod voluit
Statut. Auenion. *lib.1. Rubr.17. de execut. inſtrum.
artic.1. in fin.* his verbis. *Et electa vna via executiua
non fiat alteri praeiudicium; ſed ſimul intentari,& cu-
mulari poſſint.*

26 Similiter licita eſt variatio in executiuis de per-
ſona ad perſonam, & ideo executio facta contra
principalem, non impedit quin agatur contra fide-
iuſſorem,& è contra, Herin.*in tract.de Fideiuſſ.c.20.
§.35.* Coſt.*de re integra.diſtinct.56.n.1.& de ſubſid.
remed.25.n.8.& 9.*

27 Sed tamen circa interpretationem præfati ſtatuti
in 1.*part. d. artic.1. lib.2. Rubric.17.* non leue du-
bium exoritur: nam dicitur ibi omnia inſtrumenta
liquida mandari debere executioni,etiā non proba-
tis mediis neceſſariis ad obtentionem dictæ execu-
tionis, dummodò dicta media probentur intra octo
dies:& hæc eſt 1.pars articuli. In ſecunda parte dici-
tur,quod elapſis octo diebus, ſi media non fuerint
probata,relaxabitur executus, appellatione & inhi-
bitione non obſtantibus, quamuis cauſa dictorum
inſtrumentorum fuerit per viam ordinariam incho-
ata. Vnde oritur dubium vtrum hæc vltima verba,
Quamuis cauſa &c. referenda ſint ad primam par-
tem,ita vt hic ſit ſenſus;Vt inſtrumenta mandentur
executioni, quamuis cauſa fuiſſet per viam ordina-
riam inchoata: an verò referri debeant ad poſterio-
rem partem, ita vt hic ſit ſenſus; Quod reus, non
probatis per actorem mediis, relaxetur, quamuis
cauſa dictorum inſtrumentorum fuiſſet per viam or-
dinariam inchoata.

Videtur dicendum clauſulam illam *quamuis cau-
ſa &c.* referendam eſſe ad poſteriorem partem, cùm
verba referri debeant ad proximiora,& ſic ad perſo-
nam illius qui paſſus fuit executionem.

Sed tamen veriſſimum eſt dictam clauſulam re-
ferri non poſſe niſi ad primam articuli partem, &
ſic iudicem debere decernere executionem inſtru-
mentorum, quamuis cauſa ipſorum fuiſſet per viam
ordinariam inchoata: quia ſi illa Clauſula referretur
ad poſteriorem partem, contineret contradictionem,
ſupponeret ſiquidem cauſam fuiſſe inchoatam per
viam ordinariam,& nihilominùs mandare executum
relaxandum eſſe: quod tamen fieri non poſſet, ſi iu-
dicium fuiſſet inchoatum via ordinaria,cum prima-
tio præſupponat habitum, & relaxatio præſuppo-
nat executionem: & ſic illa verba non poſſunt re-
ferri ad poſteriorem partem, ergo referenda ſunt ad
priorem, ita vt licèt actum fuerit iudicio ordinario,
iudex tamen poſſit pronunciare ſententiam in iudi-
cio executiuo, abſque expenſarum refuſione iuxta
tradita per Caualc. & alios, *in locis ſup.citatis.*

Ad quod etiam conferunt verba illa ſtatuti *dicto-
rum inſtrumentorum*, quæ referuntur ad clauſulam
priorem,in qua de inſtrumentis facta fuerat mentio,
cùm dictiones illæ ſint repetitiuæ omnium præce-
dentium.

28 Vnde patet quod vigore ſtatuti Auenionen,licita
eſt variatio à via ordinaria ad executiuam,& ab exe-
cutiua ad ordinariam.

29 Tertio ſupponendum eſt, quod *l. vbi cœptum. ff.
de iudic.* quamuis regulariter locum non habeat in
executiuis, tamen ſi executio fuerit inchoata coram
vno iudice & ſuper certis bonis,dictáque bona fue-
rint poſita ſub haſtâ,& plus offerenti liberata, tunc
res deſinit eſſe integra, & non poteſt creditor redi-
re ad alia bona, *leg. à diuo Pio. 15. §. in venditio-
ne,& §.ſi pignora.ff.de re iudic.* † Niſi forte bona de 30
pignore capta & diſtracta, non eſſent ſufficientia,
tunc enim pro rata deficiente poſſunt alia pignora
capi: aut adeſſet concurſus creditorum, vel aliorum
ſe opponentium aduerſus executionem factam ſu-
per talibus bonis, tunc enim licitum eſt nouas face-
re executiones ſuper aliis bonis, & pignorationem
ampliare, ex traditis per Theſaur.iun. *lib.1.q.foren.7.
per tot.* qui tamen notat † quod ſi ſola facta fuerit 31
pignoratio, facilè ex leui cauſa licet ad alia bona re-
dire, vt tradit *ibid.n.6.in fin.*& dictam Theſauri ſen-
tentiam ſequitur Coſt. *de Ration.rata,q.228.n.1.&
ſequent.*

Vnde cum quidam creditor egiſſet executiuè 32
contra bona ſoceri ſui ſcribente vno notario, ſed
poſtea videns adeſſe oppoſitiones anteriorum cre-
ditorum, ſuper bonis de pignore captis, intentaſſet
iudicium Saluiani interdicti contra tertios poſſeſſo-
res bonorum eiuſdem ſoceri alio ſcribente notario,
ego alias iudicaui quod quælibet cauſa debebat cur-
rere marte ſuo,& cauſa Saluiani tractanda erat ſcri-
bente poſteriori notario. Ratio eſt quia ſunt diuer-
ſæ cauſæ, & diuerſa iudicia, vnum videlicet execu-
tiuum,& aliud ordinarium, & mea ſententia fuit
confirmata & executioni demandata.

Imò & è contrario, intentato iudicio Saluiani in-
terdicti, poteſt creditor vti viribus ſuarum obliga-
tionum contra alia bona debitoris, ne ex fructibus
bonorum iuxta naturam Saluiani cogatur minu-
tam capere ſolutionem: † idque etiamſi creditor 33
obtinuiſſet ſententiam in Saluiano, & in vim illius
fuiſſet effectualiter miſſus in poſſeſſionem, ſi inter-
dictum Saluianum fuerit contra debitorem aut eius
hæredem intentatum, quia hoc caſu non dicitur cre-
ditor variare, ſed accumulare: ſecùs ſi contra ter-
tium poſſeſſorem actum fuiſſet, tunc enim factâ
ſemel executione non liceret variare, quia latâ ſen-
tentiâ in iudicio ordinario, quale eſt iudicium Sal-
uiani contra tertium,& facta executione, non licet
ad alia bona redire, vt plenè explicat Rot.*in Romana
dotis,* coram *Peruano, dec.161.die 6.Decemb.1632.
part.6. Recentior.* Quia hoc caſu ius eſt quæſitum
debitori per actionem ordinariam intentatam, Rot.
ibid.num.9.& diximus *ſup.num.20.* Sed tamen cre-
derem ſtante ſtatuto Auenionenſi etiam hoc caſu
licitam eſſe variationem à remedio ordinario ad exe-
cutiuum, ex traditis ſupra *n.27.*

His ita præſuppoſitis, ſequentes concluſiones
pro huius articuli explicatione fieri poſſunt.

Prima Concluſio. Imploratio remedij ceſſionis 34
bonorum impedit executionem publici inſtru-
menti, ſiue executio præcedat ceſſionem, ſiue ſub-
ſequatur.

Hæc concluſio eſt contra *deciſ.28.Capellæ Tholoſ.*
quam ſequitur Lancel. *de attent.lit.pend.cap.4.limit.
2.num.25.& 26.*

Probatur autem concluſio, quia exceptio ceſſio- 35
nis bonorum poteſt opponi etiam in executione
ſententiæ ad illam retardandam: cum per ceſſionem
bonorum non tollatur ciuilis nec naturalis obliga-
tio, ſed illius effectus & executio differatur, donec
cedens ſatisfacere valeat, Caroc. *de except.cap.142.*
Graſſ. *de except.cap.17.num.1.& 5.* vbi fortiùs dicit
hoc procedere, etiamſi ſtatutum reiiceret omnes ex-
ceptiones, cuius contrarium voluiſſe videtur Bun.

36 *in tract. de ceſſ. bon. in* 12. *q. princip.* † Qui tamen exi-
ſtimat per exceptionem ceſſionis, retardari vel im-
pediri executionem, ſiue cœpta fuerit ante ceſſio-
nem, ſiue poſt ipſam petita.

37 Quod multo magis locum habet, ſi iam debitor
reperiatur actualem feciſſe ceſſionem aduerſus alios
creditores, cum in facienda ceſſione bonorum, non
ſit opus vt citentur omnes, ſed ſufficiat illos citare,
qui ſunt in lite tempore ceſſionis, Petr. Iacob. *in
prax. tit. de ceſſ. bon. q. 9. princip. n.* 3. Luc. Math. *tract.
de Ceſſ. bon. tit.* 3. *n.* 7.

38 Immo & ceſſio bonorum fieri poteſt extra iudi-
cium & per epiſtolam *l. fi. ff. de Ceſſ. bon.* Et ſufficit
ſola profeſſio & declaratio debitoris quod vult cede-
re bonis abſque alia ſolemnitate, *l. in omni. Cod. qui
bon. ced. poſſ.* Petr. Iacob. *vbi ſup. in* 2. *notab. in princip.*
Nicol. à Ian. *in tract. de ſcript. priuat. lib.* 3. *quæſt.* 33.
num. 3.

36 Secunda Concluſio. Ex diſpoſitione dicti ſta-
tuti Auenion. ſequentia reſultant.

Primò, quod ſi debitor ceſſionem facere velit, an-
tequam ab alio ex ſuis creditoribus fuerit præ-
uentus, habet electionem notarij qui ſcribat in
cauſa.

2. Quod ſi creditores fecerint executiones ante
imploratum à debitore ceſſionis beneficium, ceſſio
debet fieri in illa curia, & ſcribente notario carcera-
tionis, vel arreſti perſonæ debitoris, ſi fuerit præuen-
tum per carcerationem, aut arreſtationem perſonæ
debitoris.

3. Quod ſi non conſtet de prioritate carcerationis,
debitor poteſt eligere vnum ex duobus iudicibus, &
per conſequens ſcribet notarius tribunalis per ip-
ſum debitorem eligendi, qui ſcripſit in cauſa carce-
rationis.

4. Quod ſi eâdem die, & in eâdem curiâ ſcribenti-
bus duobus Notariis fuerit facta carceratio, nec con-
ſtet quis ex duobus præuenerit, ſcribet is quem bo-
nis cedere volens eliget.

5. Quod ſi debitor carceratus, aut arreſtatus non
fuerit, ſed factæ contra ipſum aliæ executiones,
ſcribere debet notarius, quo ſcribente, facta fuit
prior executio, ita vt ſemper attendatur priori-
tas executionis, ſiue contra perſonam ſiue contra
bona.

Circa cuius ſtatuti interpretationem & praxim,
variæ quæſtiones, & dubia oriri poſſunt.

40 Primò, quid iuris, ſi vnus fuerit carceratus Aue-
nioni, vtrum talis præuentio trahat cauſam ceſſio-
nis intentatam in Comitatu Venaiſſino; Idemque ſi
per aliud genus executionis fuerit præuentus?

In hac quæſtione ego aliàs reſpondi affirmatiuè,
nempè quod ſtatutum Auenionis obſeruari debet,
& cauſa ceſſionis, & diſcuſſionis bonorum tractari
in curia Auenionen. vbi debitor fuit carceratus, aut
præuentus per aliam executionem, quia ſtatutum
huiuſmodi non reſpicit deciſoria; ſed ordinaria iu-
41 dicij, ideo attendi debet, † ſemper enim dicitur ſta-
tutum ordinatorium, quod non perimit totam litem,
ſed ſolum reſpicit modum procedendi, Marcheſan.
de Commiſſ. nullit. ſanator. p. 3. *c.* 5. *num.* 63. *fol.* 169. *&
deciſ.* 2. *n.* 2. *p.* 2. *§.* 2. *fol.* 2.

42 Sed eſt notandum, quod licet aliàs præuentio
realis nempè per capturam perſonæ, præualere de-
beat executioni factæ contra bona, ex traditis per
Hippol. de Marſil. *in repetit. l. final. ff. de iuriſd. omn.
43 iudic. n.* 202. *&* 203. *inter Repeten. vol.* 1. *fol.* 355. † Ma-
ximè ſi carceratio non fuerit procurata ab ipſo debi-
tore; ſed eo inuito facta, ex traditis per Boſſ. *in pra-
ctic. crimin. in tit. de for. compet. num.* 98. Tamen hæc
rationon fuit admiſſa, quia quicunque præuenerit
etiam per pignorationem, debet ſcribere in cauſa
diſcuſſionis, ex *Statuto lib.* 1. *rub.* 34. *art.* 5. Et ita ob-
ſeruatur, vt accepi à Viris practicis fide dignis.

Et eodem modo ſi Notarius aliquis, vel iudex
Comitatus Venaiſſini proceſſerit ad capturam, vel
arreſtum perſonæ debitoris, aut præuenerit per aliam
executionem; Ceſſio bonorum & diſcuſſio fieri de-
bebit in illâ curiâ Comitatus, in qua prior executio
facta fuit, non tamen per debitorem affectata, aut
procurata; vt quod pro ſe iudices, vel notarij Aue-
nionenſes obſeruari cupiunt, etiam contra ſe ipſos
fieri patiantur: *l.* 1. *ff. Quod quiſq. iur.* idque ſiue aga-
tur de carceratione, ſiue de aliis remediis executi-
uis, iuxta dictum ſtatutum. Licet, vt audio, hoc non
bene obſeruetur in Comitatu. Dixi † *non tamen pro-* 44
curata nec affectata. Quia præuentioné procuratam
vel affectatam non ſuffragari certum eſt, ex Boſſ. *in
prax. tit. de for. comp. d. n.* 98. Cancer. *lib.* 2. *var. reſol.
cap.* 2. *num.* 229. *in nouis.* Maſcard. *de probat. concluſ.*
1232. *num.* 20. *&* Boër. *deciſ.* 161. *num.* 4. Vbi de eo
qui cum ſciret aduerſarium eſſe in itinere, vt iudi-
cem adiret, impetrauit prouiſionem ab alio iudice
vt ipſum impediret, aliàs licitum eſſet debitori de-
ludere Coriam præuenientem, ſeſe in carceribus
conſtituendo, vel carcerationem procurando, quod
fieri non debet.

Secundò quæritur quid iuris ſi vnus index, vel 45
notarius præuenerit per pignorationem generalem
bonorum debitoris, poſtea ſuperueniat carceratio
eiuſdem in alio tribunali, vtrum vigore ſtatuti præ-
dicti, ille qui præuenit in capturâ debeat præferri.
Reſpondetur, quod licet alias videretur dicendum
illum notarium, qui habet concurſum maioris par-
tis creditorum eſſe præferendum: Quia maior pars
creditorum in numero, & cumulo ſemper præualet,
& præiudicat minori, Aloyſ. de Leo *in l. cum ſoluto
num.* 10. *Cod. qui bon. ced. poſſ.* † Et vnica cauſa con- 46
curſus generalis omnes afficit, ſicut vnicum inuen-
tarium omnibus ſufficit, Brun. *de Ceſſ. bon. q.* 9. *pr. n.* 6.
† Et declinatoria fori non poteſt opponi, quando 47
maior pars conſentit in iuriſdictionem: Maſtril. *de-
ciſ.* 79. *n.* 4. *verſic. item in citatione,* † adeo vt etiam 48
Clerici, non obſtante fori priuilegio, teneantur com-
parere in iudicio generalis diſcuſſionis bonorum
communis debitoris, Vrſill. *ad Afflict. deciſ.* 380. *n.* 7.
Maſtril. *deciſ.* 79. *poſt num.* 4. Cenal. *de cognit. per viam
violen. q.* 72. Et hoc ne continentia cauſæ diuidatur,
& per alia iura ibid. allegata. Tamen attentâ diſpoſi-
tione ſtatuti contrarium obſeruatur, & ille qui præ-
uenit per aliquam executionem omnibus aliis præ-
ferendus eſt in illa cauſa. Et talis eſt obſeruantia in
his Curiis noſtris.

Tertio quæritur, ſi vnus præuenit per pignora- 49
tionem particularem, alius vero vniuerſalem habeat,
quis præferendus ſit? Reſpondetur ex mente ſtatuti
præferendum eſſe eum qui præuenit per pignoratio-
nem particularem, quia indiſtinctè Statutum præ-
fert eum qui præuenit per carcerationem, vel per
aliud genus executionis: vbi autem lex non diſtin-
guit, nec nos diſtinguere debemus: *l. de pretio* 10. *ff.
publician. in rem act.*

Sed tamen ſi notarius, vel iudex, qui proceſſit 50
ad pignorationem generalem aduerſus alium, qui
præuenit per particularem, haberet concurſum, &
oppoſitionem maioris partis creditorum in numero,
& cumulo, qui apud eius acta feciſſent fidem de iu-
ribus ſuis, adhuc crederem per rationem ſupra de-
ductam in *hoc cap. numer.* 45. illum præferendum
eſſe propter concurſum tot creditorum, de rigore
iuris

iuris. Sed tamen conſuetudo eſt in contrarium vt
ſcilicet qui præuenit per pignorationem particula-
rem, præferatur non obſtante concurſu creditorum,
idque ex mente ſtatuti elici dicitur, ideo ſeruanda
conſuetudo.

Quarto quæritur quid iuris, ſi non conſtet de
51 præcedenti executione, niſi per atteſtationem ipſius
notarij, vtrum hoc ſufficiat ad inducendam præuen-
tionem? Reſpondendum eſt hoc non ſufficere,
quia debet conſtare de mandato iudicis, & de eius
ſubſcriptione, iuxta formam regulamenti Eminen-
tiſſim. bon. mem. Cardinalis de Aquauiua tunc Le-
52 gati, inſerti poſt volumen ſtatutorum *artic.* 7. † De-
bet etiam conſtare de relatione nuncij, cum non
credatur notario atteſtanti factam fuiſſe execu-
53 tionem, Rot. apud Cenſ. *deciſ.* 84. *num.* 3. † Quia
tunc notarius atteſtatur de actu quem ipſe non geſ-
ſit, & de quo rogatus non fuit, Crauet. *conſ.* 273.
num. 6. Bald. *in l. vlt. n.* 17. *Cod. de re iudic.* & in ſimili
Gaill. *lib.* 1. *obſeru.* 74. *num.* 21. vbi aſſerit ſi non con-
ſtet de nuncij relatione apud acta, non dici interru-
ptam præſcriptionem.

54 Quinto quæritur quid ſtatuendum ſit, ſi vnus
præuenerit per pignorationem, ſed plures anni in-
terceſſerint à tempore talis pignorationis, vtrum ex
tali pignoratione inducatur præuentio cauſæ diſ-
cuſſionis vel ceſſionis bonorum? Reſpondetur quod
quando debitor ſuo creditori ſatisfacere recuſat, aut
differt, creditor mittitur in poſſeſſionem bonorum
55 ſui debitoris ex primo decreto, † ex quo licet in rea-
libus poſſeſſio transferatur, tamen in perſonalibus
actionibus, vt quando agitur vigore rei iudicatæ,
vel inſtrumenti habentis executionem paratam, non
transfertur ex primo decreto poſſeſſio in creditorẽ,
ſed ſola cuſtodia aut poſſeſſio tædialis, ad hoc vt de-
bitor pignoratus veniat & ſoluat, Neguſ. *de pignor.*
in 2. *memb.* 3. *par. n.* 6. Menoch. *remed.* 3. *retin. poſſeſſ.*
num. 225. *& ſequent.* Sed creſcente debitoris contu-
maciâ, decernitur ſecundum decretum, & bona debi-
toris effectualiter adiudicantur, & poſſeſſio aufertur
à debitore, DD. *in l. ſi finita, §. Iulianus ff. de dam. in-
fect.* & maximè Bartol. *num.* 13. *&* 41. Sim. Vincent.
in tract. de miſſ. in poſſeſſ. num. 14. Odofred. *in tract. de
primo & 2. decret. num.* 4. *&* 5. Iacob. de Bellouiſ. *&*
Guid. de Suzar. *in eod. tract. num.* 19. *&* 20. Guid.
Pap. *in eod. tract. num.* 16. *&* 17. Mangil. *de ſubhaſt.*
q. 6. Peregr. *conſ.* 38. *n.* 6. *lib.* 4.

56 Hoc ita ſuppoſito fundamento, certum eſt in pri-
mis per lapſum decennij omnem poſſeſſionem
amitti ob tanti temporis negligentiam, Menoch. *re-
med.* 7. *recuper. poſſ. num.* 15. Et ita ſi poſt pignora-
tionem ceſſatum fuerit per decennium, omnem poſ-
ſeſſionem, & ius præuentionis per conſequens
amitti. Caſtrenſ. *in d. l. ſi finita. §. cum tamen. ff. de
dam. infect. num.* 1. vbi dicit, quod ſi creditor tenu-
tam obtinuerit, & eam executioni demandare ne-
glexerit poſt biennium indiget nouo decreto: ſed
ſi immiſſio facta fuerit ex primo decreto, creditor
poteſt quandocumque obtinere ſecundum decre-
57 tum, infra tamen decennium. † Et ſic patet, quod
vires primi decreti expirat ſpatio decem annorum,
& ſic loquitur Bartol. *in l. prætor ait. §. in eum, num.* 1.
ff. de bon. author. iudic. poſſid. & Neguſ. *in tract. de pign.*
58 *in* 2. *membr.* 3. *part. num.* 3. † Quia *l. final. Cod. de bon.
autl. Iud. poſſid.* locum habet dumtaxat quando
creditor nondum accepit tenutam poſt obtentio-
nem primi decreti, tunc enim ex lapſu biennij amit-
titur ius primi decreti iam conceſſi, ſed ſi tenura ca-
pta fuerit, requiritur lapſus decennij ex ſupra dictis.
Et generaliter, omnis poſſeſſio ciuilis amittitur per
taciturnitatem decem annorum, *l. ſi de ea. §. ſi forte.
ff. de acqu. poſſeſſ.* Rip. *in cap. cum Eccleſia, ſub num.* 23.
de cauſ. poſſeſſ. & prop. Put. *deciſ.* 269. *lib.* 1. Rot. *deciſ.*
427. *n.* 2. *p.* 3. *recent.*

Obiicies ex multorum ſententia inter primum & 59
ſecundum decretum expectari debere tempus bien-
nij, vel anni, vel ſex aut duorum menſium, aut aliàs
iudicis arbitrio, ex traditis per Menoch. *de arbitr.
Caſ.* 6. *per tot.* Bartol. *in l. cum proponas. n.* 6. *C. de bon.
auth. iud. poſſid.*

Reſpondeo caſum illum eſſe planè diuerſum: 60
nam ibi quæritur intra quantum tempus expectan-
dus ſit debitor poſt primum decretum antequam
deueniatur ad pignorum diſtractionem, & ſecundi
decreti interpoſitionem? & bene concluditur debito-
rem eſſe expectandum tempore per conſuetudi-
nem, aut ſtatuta, ſeu aliàs iudicis arbitrio conſti-
tuendo. Sed nos agimus de negligentia ipſius cre-
ditoris, & dicimus pignorationis vim ſubſiſtere ſpa-
tio decem annorum, & eam poſſe intra illud tem-
pus per creditorem continuari, ſed lapſo decennio
amittere vires, nec poſſe vlla ratione ſuffragari pro-
pter negligentiam creditoris, quoad effectum de quo
agimus; nam quoad interruptionem præſcriptio-
nis, aut perpetuationem actionis, aliud dicendum
eſſet: Sed hic non eſt caſus noſter.

Ex præmiſſis patet quod ſi executio facta fuerit 61
vigore decreti, quod ante biennium fuerat obten-
tum, non tamen toto biennio executioni demanda-
tum, non poteſt operari effectum præuentionis.
Etiamſi decretum illud poſt biennium fuerit exe-
cutioni demandatum antequam alius notarius exe-
cutionem ſuam faceret. Quod ſi decretum de exe-
quendo fuerit obtentum, & executioni demanda-
tum intra biennium, ſed pars per integrum decen-
nium tacuerit, tale decretum, & pignoratio facta,
non tamen continuata, lapſo decennio, non poteſt
effectum præuentionis operari. Crederem tamen op-
timè facturum Superiorem, penes quem adeſt au-
thoritas ſtatuendi, ſi decennium illud ad breuiores
temporis metas reduceret, veluti ad biennium, vel
triennium ad euitandas fraudes, cum intra illud
tempus de iure ciuili inſtantia cauſæ finiatur, iuxta
l. properandum 11. *Cod. de Iudic.*

Sextò quæritur vtrum ex carceratione, vel pigno- 62
ratione nullâ, oriatur præuentio? Reſpondetur non
oriri. Quia ad hoc, vt ex aliquo actu oriatur præ-
uentio, actus ille debet eſſe validus, & quod nullum
eſt, non poteſt aliquem operari effectum, Maſcard.
de probat. concluſ. 1232. *num.* 16. Tuſc. *litt. P. concluſ.*
646. *num.* 30. & diximus ſup. *de præuent. per citat.
cap.* 9. *n.* 16.

Vnde aliàs dixi non fuiſſe inductam præuentio- 63
nem per executionem factam authoritate R.D. Iudi-
cis ſubmiſſionum contra non ſubmiſſum, nec obli-
gatum, & qui non erat de eius iuriſdictione, nec age-
batur de cauſa obligationis cameralis, cum non in-
ducatur præuentio per proceſſuras factas aduersùs
eum qui non eſt ſubditus iuriſdictioni iudicis præ-
uenientis, Barboſ. *in leg. ſi quis poſteaquam, num.* 37.
ff. de iudic. Et cum ageretur de non ſubmiſſo ſeu
obligato, debuiſſet ante executionem præcedere
ſententia condemnatoria, Maſcard. *d. concluſ.* 1232.
num. 3.

Et quamuis opponeretur factum fuiſſe præcep- 64
tum cũ clauſula iuſtificatiua, quæ facit vt præcep-
tum reſoluatur in vim ſimplicis citationis; hoc non
obeſt: quia cum is, aduersùs quem emanauerat præ-
ceptum, comparuiſſet, & ſe oppoſuiſſet; non poterat
conſiderari aliquod præceptum, aut executio, ſed
ſimplex

ſimplex & nuda citatio ac iudicium merè ordina-
rium, Ioſeph de Seſe *in tract. de inhibit. c. 2. §. 1. n.* 19
Rota Auenion. *decis.* 196. *n.* 8. Et per conſequens
non poterat eſſe inducta aliqua præuentio executi-
ua per illud præceptum quod pro nihilo erat, & per-
65 inde ac ſi factum non fuiſſet, † quia certum eſt ceſ-
ſante contumaciâ, ceſſare etiam immiſſionem in poſ-
ſeſſionem, *l. ſi ante*, & *ibi* Socin. *in* 1. *notab. ff. de excep.*
66 *rei iudic.* Tuſc. *lit. C. concl.* 1019. *n.* 5. † Vnde cõcluden-
dum erat quod prævalebat pignoratio facta in curia
palatij, & in ea creditores debebant venire oppoſi-
tiuè, iuxta *text. in l. à diuo Pio.* 15. cum *ibi* notat. §. *ſi*
ſuper rebus. ff. de re iudic.

67 Nec obſtabat quod opponebatur, cartellum, ſeu
literas executorias obtentas fuiſſe, antequam eue-
niret dies ſolutionis annui reditus, pro quo facta
reperiebatur executio, authoritate curiæ ſacri pala-
tij; cum de iure executio non poſſit peti pro futu-
tis, quando nihil debetur de præterito, Cenſ. *de*
cenſibus q. 96. *num.* 16. *&* 17. Surd. *deciſ.* 120. *n.* 9.
& 14. vbi quod ius de futuro non poteſt in iudi-
cium deduci principaliter, ſed tantùm acceſſoriè.

68 Reſponſio quippè facilis eſt, adhibitâ diſtinctio-
ne inter cartellum generalem contra omnes debi-
tores, & cartellum contra certum debitorem conceſ-
ſum: obiectio ſanè procederet, ſi executio facta fuiſ-
ſet vigore cartelli particularis contra certum debi-
torem pro cenſibus decurrendis tantum: nam hoc
caſu cum petitio, & executio ſit reſtricta ad cenſus
maturandos, non valet executio; ſicuti ſi cartellus
conceſſus fuiſſet pro decurſis, & executio facta quo-
que fuiſſet pro decurrendis. Sed ſi generaliter actum
fuerit, ita vt petitio comprehendere poſſit præterita,
& futura, tunc executio poteſt etiam fieri pro futu-
ris, vt teſtatur Fontanel. *de Pact. dotal. clauſ.* 4. *Gloſſ.*
18. *part.* 4. *n.* 26. Et ita loquitur etiam Saluſt. Tiber.
in prax. lib. 3. *c.* 3. *n.* 21.

69 Similiter quando generaliter actum fuit, nullâ
causâ expreſſâ, tunc ius ſuperueniens poſt actio-
nem propoſitam, vel executionem obtentam, ipſam
reddit validam, provt generaliter actum fuerat in ca-
ſu propoſito pro omnibus debitis reditibus, & rebus
ad quas debitores reperirentur obligati, & ſic per
70 verba futuri temporis, ſicut aliàs videmus, † quod
mandatum generale comprehendit etiam cauſas fu-
turas, quamuis conſtituens haberet iam motas, præ-
ſertim cum dictum fuerit generaliter de omnibus,
& quibuſcumque debitis, & verba generalia aliquid
operentur, *l. fundus qui locatus. ff. de fund. instruct.*
71 Rot. *diuerſ. deciſ.* 65. *part.* 3. *lib.* 3. † Eadem ratione
clauſula *ſine retardatione ſolutionis penſionis* operatur
tam quoad terminos decurſos, quam decurrendos,
Barboſ. *clauſ.* 162. *num.* 8. & generaliter ita conclu-
dit Peregrin. *de fideicom. art.* 41. *num.* 6. *verſic.* 5. Vbi
72 dicit † quod iudicium ex iure ſuperueniente confir-
matur, quando generaliter actum fuit nullâ causâ
expreſſâ. Quod maximè locum habet quando ius
ſuperueniens oritur ex cauſa de præterito, provt in
obligatione ad ſolutionem annui reditus, quæ iam
præexiſtebat tempore conceſſæ executionis, tale
enim ius ſuperueniens retrotrahitur, & operatur vt
ſententia in tali iure fundari poſſit, Coſt. *in tract. de*
Retrotract. cap. 8. *caſ.* 30. *n.* 10. Rot. *deciſ.* 296. *n.* 1. *&* 2.
p. 3. *lib.* 2. *diuerſ.* Vbi loquitur de ceſſionario qui ob-
tinuit ceſſionem fructuum lite pendente, & conclu-
dit quod ſi monitorium fuiſſet generale, executio
poſſet fieri pro fructibus, pro quibus poſt litem mo-
tam obtenta fuerat ceſſio iurium, atque ita bene de-
terminat Ginrb. *deciſ.* 17. *n.* 23.

73 Prædicta confirmantur ex eo quod obtentio exe-
cutionis licet facta dicatur tempore inhabili, tamen
ſufficit quod illius effectus conferatur in tempus
habile, & ſic ſufficit quod ante factam executionem,
terminus ſolutionis penſionis fuerit maturatus, Bar-
tol. *in l.* 1. §. *nunciatio. num.* 30. *verſic. Commiſſio iudicis.*
ff. de nou. oper. nunciat. † Vbi quod commiſſio iudi- 74
cis poteſt fieri die feriato, quando confertur in diem
non feriatum, *per text. in l. in tempus. ff. de hered. in-*
ſtit. Felin. *in cap. cum dilectus, de Accuſat.* Cum pluri-
bus aliis citatis per Gratian. *in diſceptationib. forenſi-*
bus cap. 712. *n.* 1. *& cap.* 818. *n.* 2.

Atque ita memini aliàs fuiſſe iudicatum per Il-
luſtr. Dominum Brunachium tunc Auditorem, poſtea
vero Epiſcopum meritiſſimum, & producta fuerat
atteſtatio plurium Graffariorum ſuper ſtilo in præ-
ſenti Ciuitate inconcuſsè obſeruato, † ſuper quo 75
poteſt ſe iudex extraiudicialiter informare. Rot. *de-*
ciſ. 725. *n.* 5. *p.* 2. *recent.* Maximè quando reſpicit or-
dinatoria, quo caſu probatur ex atteſtatione nota-
tiorum, Rot. coram Ludouiſ. *deciſ.* 484. *n.* 4. *&* 5.

Ex eodem fundamento concludendum eſt, quod 76
ſi executio facta fuerit contra extraneum non ſub-
ditum iuriſdictioni ſummi Pontificis, cum ſit nul-
la, non inducit præuentionem, quamuis ſpeciali-
ter, & expreſsè talis debitor ſe obligaſſet omnibus
curiis, hoc enim tantum debet intelligi de curiis
iudicum competentium, per *text. in l. ſi conuenerit. ff.*
de iuriſd. omn. iud. Cattar. *deciſ. Genuen.* 6. *numero* 4.
† Quia obligatus vt conueniri poſſit vbique loco- 77
rum, intelligitur dummodò conueniatur coram iu-
dice competenti, Gratian *diſceptation. forenſ. capite*
875. *numero* 34. *& deciſione Marchia* 180. *num.* 12.
13. *& in addit.* & Zachi. *de obligat. Cameral. q.* 7.
num. 11.

Negari tamen non poteſt quin executio ſit vali- 78
da, & præuentionem inducat, quando debitor, etiam-
ſi ſit alterius Monarchiæ, expreſsè ſe obligauit, &
ſubmiſit curiis Pontificis, vel ſi ſubditus ſummi
Pontificis expreſsè ſe ſubmiſit, & ſe obligauit curiis
Regiis, ſi in illis contra eum fiat executio. Cum pa-
cta ſint, alienæ curiæ ſe ſubmittere, & alterius iudi-
cis iuriſdictionem prorogare. Gnid. Pap. *deciſ.* 370.
Matt. *de Clauſ. cap.* 177. *num.* 2. *par.* 1. Borell. *in ſumma*
deciſ. lib. 1. *tit.* 43. *de for. compet. n.* 40. *&* 41. In hac ta-
men ciuitate obſeruandum eſt Statutum *lib.* 2. *rubr.*
20. *artic.* 6.

Quæ prorogatio iuriſdictionis in contractibus po- 79
blicis fit etiam de Monarchiâ ad Monarchiam, vt ex
communi DD. ſententia teſtatur Cancer. *lib.* 2. *var.*
reſol. c. 2. *de iuriſdict. om. Iud. n.* 219. *in nouis.* Neque
tali caſu locus eſt diſpoſitioni *l. ſi conuenerit. ff. de iu-*
riſd. om. iu. ſtante, præſertim iuramento. Ricc. *coll.* 818.

Sed quæritur vtrum executio ſit valida contra 80
ſubmiſſum alienæ curiæ, ſi ibi non reperiatur, du-
bium facit quia nemo ſortitur forum in loco contra-
ctus, niſi ibi reperiatur, per *tex. in c. Rom. §. cõtrahentes*
de for. compet. in 6. Barboſ. *in l. hares abſens, §. proinde,*
in art. de for. rat. rei ſita. n. 19. & ſic videtur quod licet
per contractum publicum, aut aliter proprio foro
quis renunciauerit, & alienæ iuriſdictioni ſe ſubmi-
ſerit, ſi tamen ibi non reperiatur, pignoratio contra
eum facta non ſubſiſtat.

Difficultas iſta reſoluitur adhibita diſtinctione,
nam ſi debitor, in loco vbi conuenitur, nulla habet
bona, nec ibi reperitur, hoc caſu forũ in eo loco ſor-
tiri non poteſt, per iura mox allegata. † Sed ſi ibi ha- 81
beat bona, licet perſonaliter repertus non fuerit, po-
teſt in alieno foro conueniri, taliſque executio va-
lida erit, & præuentionem inducet: *per text. in l. Ti-*
tium & Manium. 47. §. 1. *ff. de adminiſtr. tut.* ibi cum

neque

neque debitores in Italia eſſent, neque eorum prædia, vbi *Iacob. de Aren.* infert quod ſi adfuiſſent bona in illo loco, ibi poterant conueniri. Et notat, quod licet ratione contractus quis ſortiatur forum, hoc intelligendum eſt, vt ibi poſſit conueniri, ſi ibi ſit, vel ibi bona poſſideat, aliàs non. Idem voluit Bartol. *in d. §. 1.* qui ſic ait, *ſed ſi ibi reperirentur bona mea, poſſent ibi à me peti, licet perſonaliter ibi non eſſem.* Idem tenet Amat. *reſol. 33. n. 8.* Cyriac. *controuerſ. foren. cap. 318. n. 21. & ſequent.*

82 Similiter aliàs de iure interrogatus, Reſpondi quandam executionem pro collectis factam, nullam poſſe inducere præuentionem, quia pro collectis fuerat actum executiuè, non præcedente citatione partis in venditione bonorum, nec intimatione pignorationis, quæ tamen neceſſariò requirebatur pro ipſius validitate, ex Rot. Auenion. *deciſ. 44. num. 3.*

83 † Cum in materia collectarum, licet ſummariè & executiuè procedatur, non tamen procedi debeat ex abrupto ad venditionem & diſtractionem bonorum, Grauet. *conſ. 3. n. 19.* Roland. *conſ. 32. n. 38. lib. 1.* Lancel. *de attent. p. 2. c. 4. limit. 25. num. 7.* Mauſon. *de cauſ. execut. ampliat. 29. n. 12.*

84 Præſertim quia intimatio quæ fiebat abſenti, fieri debebat amicis illius, affinibus, colonis, vel aliis quorum medio proceſſura deuenire poterat ad notitiam debitoris, idque antequam deueniretur ad ſecundum decretum, vt poſt Tiraqu. tradit Barboſ. *in cap. conſultationibus 10. num. 4. de offic. iudic. deleg.* Et probatur *in l. item ait prætor. & l. ergo*, & ibi Bart. Bald.

85 & alij, *ff. ex quib. cauſ. mai. in integr. reſtit.* † Et debet hoc caſu fieri proclama, Marant. *in ſpecul. p. 6. tit. de citat. num. 107.* factâ prius perquiſitione prædictâ: Roderic. *de annu. redit. lib. 2. q. 15. num. 55.* & copia citationis, ſeu intimationis apponi debet publicè legenda & affigi in loco publico, ex traditis per Vant. *in tit. de nullit. ex defect. citat. n. 122. & 134.* licet ſtatutum Auenionenſe ſpecialem formam procedendi contra abſentem præſcribat.

Alia multa afferri poſſent exempla executionum nulliter factarum, ex quibus non reſultat aliqua præuentio, ſed quia hic non agimus principaliter de nullitate executionum, ſed de præuentione, ideò pro nunc prædicta ſufficiant.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

De præuentione aduerſus Iudices Feudatariorum habentium merum & mixtum imperium. Et quod Domini iuriſdictionales poſſunt petere remiſſionem cauſæ, etiam poſt concluſionem. De iuriſdictione conceſſa in feudum, in officium, vel in allodium. Conceſſam in feudum intelligi priuatiuè, & ſic non eſſe locum præuentioni. Comitatenſes in prima inſtantia habere ius reuocandi domum An & quando propter negligentiam, Superior poſſit euocare cauſam à curia Vaſſallorum. Explicatur Statutum Comitatus Venaiſſini circa delicta commiſſa per turbam coadunatam, vel in via publica, vel per Officiales in officio delinquentes. De magiſtris victualium & eorum authoritate, & quando cenſeatur illis data iuriſdictio priuatiuè, vel cumulatiuè. Domini Iuriſdictionales ſuſpecti in cognoſcendo, vtrum ſint etiam ſuſpecti in delegando.

SVMMARIVM.

1 *Domini iuriſdictionales habent intentionem fundatam quoad omnes actus iuriſdictionales.*
2 *Cauſa omnes ſubditorum debent in prima inſtantia tractari coram iudicibus Vaſſallorum.*
Domini iuriſdictionales non habent ſecundas inſtantias niſi ex priuilegio.
Si Iudex Baronis ſit ſuſpectus coram quo agendum ſit vt de alio prouideatur.
Per allegationem ſuſpicionis non tollitur Domini Iuriſdictio, ſed ſuſpenditur.
3 *Subditus inuito Domino, vel Dominus inuito ſubdito, ordinariæ iuriſdictioni præiudicare non poteſt.*
4 *Remiſſio cauſæ peti poteſt per Dominum iuriſdictionalem, etiam poſt concluſum in cauſa.*
5 *Expenditur ad hoc ſtatutum Comitatus Venaiſſini.*
6 *Comitatenſes in prima inſtantia habent ius reuocandi ad domum.*
7 *Superior non debet ſe intromittere in cauſis pendentibus in curia Vaſſallorum, niſi vt* n. 17. & 19.
8 *Confiſcationes, pœna, & mulcta ſunt fructus iuriſdictionis.*
9 *Iuriſdictio tribus modis concedi poteſt. In feudum, in officium, vel in allodium.*
10 *Iuriſdictio conceſſa in feudum intelligitur priuatiuè; in officium, cumulatiuè; & eſt locus hoc caſu præuentioni.*
11 *Superior non plus poteſt in iuriſdictione vaſſalli quam in cæteris eius bonis.*
12 *Vaſſallus habet titulum onéroſum, & tractat de damno vitando.*
13 *Princeps obligatur ex ſuo contractu, & habet ſub ſe leges, ſed non pacta & conuentiones.*
14 *Princeps non debet vti poteſtate abſoluta in euocando cauſas, niſi magnâ ſubſiſtente cauſâ.*
15 *Poteſtas abſoluta non eſt conſiderabilis in officialibus minoribus & locumtenentibus.*
16 Surd. conſil. 12 2. *refellitur.*
17 *Suprema curia vtitur euocatione in caſum negligentia vaſſalli.*
18 *Quæ requirantur vt vaſſallus dicatur negligens in miniſtranda iuſtitiam.*
19 *Remiſſio peti non poteſt, quando delinquens eſt contumax curiæ ſuperioris.*
20 *Contrarium verius eſt, ceſſante conſuetudine.*
21 *Subditus non poteſt iuribus Domini ſui præiudicare.*
22 *Explicatur ſtatutum Comitatus Venaiſſini* artic. 122. *circa iuriſdictionem vaſſallorum.*
23 *Mulieres computantur in numero armatorum, ad faciendam turbam coadunatam.*
24 *Turba coadunata tunc dicitur, quando id factum fuit cum animi deliberatione & conſilio, non caſu fortuito.*
25 *Turba coadunatio in dubio præſumitur caſu fortuito oueniſſe.*
Domini Iuriſdictionales poſſunt facere proclamata ſuper portu armorum, ſed ſubditi poſſunt ſe opponere in certis caſibus.
Si duo ſint iudices, vnus ciuilis, alter criminalis, locus eſt præuentioni inter ipſos dum agitur de portu armorum.

26 *Viæ publicæ quæ ſunt intra oppida & ciuitates, non ſunt de regalibus.*
Officiales Baronum ceſſante ſtatuto in contrarium poſſunt ex verbis inueſtituræ cognoſcere de delictis commiſſis in via publica, ſed locus eſt præuentioni.
De Iure communi quis iudex cognoſcat de delictis officialium Baronis.
27 *Officialis quando dicatur deliquiſſe in officio.*
28 *Iuriſdictio an cenſeatur magiſtrus victualium conceſſa priuatiuè.*
1 29 *Cura carnis & victualium ſpectat ad Conſules & Decuriones.*
30 *An officiarij ſupremæ curiæ poſſint prouidere ſuper taxa victualium in terris feudatariorum, Remiſſiue.*
31 *Communitas manutenenda in poſſeſſione iuris nominandi præfectos victualium.*
32 *Superioris authoritas quoad victualia ſemper reſeruata cenſetur.*

NON rarò exorta fuit controuerſia, verum detur præuentio Curiæ ſuperioris aduerſus Dominos feudatarios habentes merum & mixtum imperium, & omnimodam iuriſdictionem in ſuis feudis: qua in re certum eſt Dominos feudatarios optimo iure niti, & controuerſias quæ contra ipſos hoc in capite excitantur, iniuſtas eſſe & temerarias, taléſque fuiſſe ſæpiſſimè declaratas per ſententias in iudicatum tranſactas, & non ita pridem per Rot. Auenion. in quadam cauſa, in qua ego ſcripſeram.

1 Pro cuius rei probatione ſupponendum eſt in primis, Dominos feudatarios habere intentionem fundatam in mero & mixto imperio, & omnibus actibus iuriſdictionalibus, Abb. & Hoſtien. *in cap. ſi diligenti, de præſcript.* Rot. coram Burat. *deciſ.* 427.
2 *num.* 1. *&* 2. † & ideo cauſæ omnes tractari debent in prima inſtantia coram iudice vaſſallorum, Theſaur. *dec.* 132. & *ibi* per Add. Dico in prima inſtantia, non in ſecunda; quia Barones ſeu Domini iuriſdictionales non poſſunt delegare Iudices in ſecunda inſtantia, qui cognoſcant de cauſis appellationum; niſi hoc illis fuerit conceſſum per priuilegium particulare, quamuis eſſent inueſtiti cum mero & mixto imperio; vt reiecta contraria opinione, probat Scacc. *de appell. qu.* 8. *num.* 103. *verſ. contraria opinio.*

Verùm ſi Bajulus, aut Officialis Baronis ſeu Vaſſalli, ſit partibus ſuſpectus, poteſt ad eundem Vaſſallum recurri, ad faciendum ius ſuper cauſis ſuſpicionum: quia quoties deputatus ab eo qui habet facultatem delegandi ſuſpectus allegatur, recurrendum eſt ad delegantem, *cap. ſuper, §. porro, & cap. ſi delegatus, de offic. iud. deleg. l.* 3. *ff. quis & à quo:* Marant. *in ſpecul. de appell. num.* 381. tunc enim non recurritur ad Vaſſallum per viam appellationis, ſed tantum vt prouideat ſuper ſuſpicione Iudicis, ſiquidem ſiue agatur de Iudice particulari delegato ad certam cauſam, ſiue de ordinario per vaſſallum deputato generaliter ad omnes cauſas, per allegationem ſuſpicionis non tollitur iuriſdictio, ſed duntaxat Iudicis perſona ſugillatur, teſte Capiblanc. *de iur. Baron. pragm.* 8. *par.* 1. *num.* 182. Muſcatell. *in prax. ciuil. par.* 2. *in verb. competentes, nu-*
3 *mero* 59. † Neque poteſt ſubditus inuito Domino, aut Dominus inuito ſubdito, iuriſdictioni ordinariæ renunciare, Vincen. de Franch. *deciſ.* 541. *num.* 7.
4 *&* 417. *numero* 2. † & remiſſio cauſæ peti poteſt per Baronem, etiam poſt concluſum in cauſa, vt per Add. *in dict. deciſion.* 417. *numero* 2. *verſ.*

Addi quod Baron. Guid. Pap. *deciſ.* 56. vbi dicit hoc procedere non obſtante ſalua-guardia per Principem ſubdito conceſſa, † prout fuit etiam determi- 5
natum per *ſtatuta dictæ patriæ Comitatus, articul.* 231. Vbi expreſsè dicitur quod Officiales ſupremarum curiarum, non poſſunt auocare vel trahere ad ſe cauſas, ad iudices vaſſallorum pertinentes, niſi per viam ſubmiſſionis, aut in caſum negligentiæ vaſſallorum, aut denique propter cauſam euidentis grauaminis: quod etiam conforme eſt priuilegiis generaliter per ſummos Pontifices toti patriæ Comitatus conceſſis, vt Comitatenſes in prima inſtantia extra Comitatum trahi aut euocari nullo modo poſſint.

Conſonat etiam iuris communis diſpoſitio, cum 6
habitatores Comitatus Venaiſſini non ſortiantur forum in 1. inſtantia, in Ciuitate Auenionis, nec ratione domicilij, nec originis, aut contractus, nec denique ratione delicti, iuxta text. *in cap. Romana §. contrahentes, de for. comp. in* 6. & ideo habent ius reuocandi domum, per text. *& ibi* Gloſſ. *in l.* 2. *§. legatus, ff. de iudic.*

Et cum Princeps iuriſdictionem feudatariis con- 7
ceſſerit per viam contractus, tenetur primam inſtantiam illis intactam conſeruare, nec de cauſis ſe intromittere debet, niſi per viam appellationis & recurſus, aliàs grauarentur feudatarij, & totus mundus tueret ſi Princeps placita non ſeruaret, vt dicit in iſtis terminis Capiblanc. *de iur. Baron. pragm.* 8.
part. 1. *num.* 160. † Iuriſdictio enim & illius fru- 8
ctus, nempe confiſcationes, emolumenta, pœnæ & mulctæ ſpectant ad feudatarium, ſiue confiſcatio principaliter veniat, ſiue in conſequentiam, Amed. à Pont. *in tract. de laudem. q.* 24. *n.* 51. Farinac. *q.* 25. *n.* 103. *& ſequent. tom.* 1.

Secundo certum eſt, iuriſdictiones Dominorum 9
feudatariorum, ipſis non cumulatiuè, ſed priuatiuè conceſſas eſſe: iuriſdictio ſiquidem tribus modis concedi poteſt, 1. in allodium, 2. in feudum, 3. in officium, vt explicat Capiblanc. *d. pragm.* 8. *num.* 32. Illa quæ vaſſallis à Principe conceditur, non datur in allodium, quia dominium tantùm habent vtile; neque in officium, cum ſint proprietarij & Domini, ſed in feudum, & ſic priuatiuè quoad ipſum Dominum.

Si iuriſdictio ſimpliciter conceſſa eſſet in offi- 10
cium, cenſeretur conceſſa cumulatiuè, & locus eſſet præuentioni, *cap. dudum, de præb. in* 6. *leg.* 1. *Cod. de off. præf. vrb. cap. paſtoralis, de off. ordin.* Roland. *conſ.* 80. *num.* 1. *& ſequent. vol.* 2. Sed quando conceditur
in feudum ſemper priuatiuè conceditur, † neque 11
ſuperior plus iuris habet in iuriſdictione ordinaria, quam in cæteris bonis ſui feudatarij, Theſaur. *deciſ.* 132. *num.* 2. *& deciſ.* 177. *num.* 11. Camill. de Curt. *in diuerſ. iuris feudal. in §. poteſt quoque, num.* 12. *fol.* 28. *verſo.* quia vaſſallus hoc ius habet ex cauſa oneroſa propter ſeruitia ad quæ tenetur pro feudo, vt
per Theſaur. *ibidem, & deciſ.* 266. *num.* 4. *&* 5. † tra- 12
ctat enim vaſſallus de damno vitando, cum pro feudis præſtentur ſeruitia caualcatæ, & laudimia ſatis
egregia, Roſental. *de feud. cap.* 5. *concluſ.* 5. *numer.* 2. 13
& *ibi gloſſ. litt. B.* † Et eodem modo Princeps obligatur ex ſuo contractu, quo quilibet priuatus: licet enim habeat ſub ſe leges, non tamen pacta & conuentiones, vt dicit Camill. de Curt. *loc. cit. nume-*
ro 14. † Adeo vt Princeps non debeat vti poteſtate 14
abſoluta in euocandis cauſis feudatariorum, niſi magnâ ſubſiſtente causâ, & ſi aliter faceret, partem indebitè grauaret, vt decidit Tapia *dec. Sicil.* 1. *n.* 12. *&* 13. Amed. à Pont. *loc. cit. qu.* 24. *num.* 49. Capibl.

d. prag. 8. *par.* 1. *n.* 166. Et ita debent intelligi quæ dicit Menoch. *libro* 2. *præſ.* 18. *n.* 7. vt locum habeant, quando Princeps vult vti poteſtate ſuâ abſolutâ, non autem quando procedit de poteſtate ordinatiâ, Camill. de Curt. *in d.* §. *poteſt quoque, n.* 27. *fol. mihi* 29.

15 Neque aliqua poteſtas abſoluta conſiderari poteſt in perſona officialium ſubalternorum, quales ſunt Auditores, vel Locum-tenentes, qui non habent facultatem cauſas euocandi, iuxta tradita per Cartar. *decif. Rot. Gennen.* 68. *num.* 4. poſt Plot. *inter conſil. criminal. diuer. conſil.* 133. *num.* 19. *tom.* 1.

16 Et licet Surd. *conſ.* 112. videatur facere in contrarium, loquitur tamen in diuerſis terminis, videlicet contrauentionis edictorum Principis, qui caſus magis fauorabilis eſt pro Curia ſuperiori, & nihilominùs ad illud conſilium optime reſpondet, & omnia illius argumenta refellit Theſau. iun. *poſt deciſ. Pa-trū,* 132. *in* 1. *& antiqua editione concluſ.* 2. & per totum illud conſilium maximè *numero* 54. 55. *&* 57. *verſ. minus obſtat.* In quibus locis etiam Menochium reprehendit, & bene probat non eſſe locum præuentioni in præiudicium vaſſali de feudo inueſtiti. Quãquam vbi agitur de contrauentione edictorum Principis, ſubſiſtendũ ſit. Per ea quæ copiosè decidit Rot. Rom. *dec.* 449. *par.* 5. *Recentior.* Eandẽ explicationem Menochij, *d. præſumpt.* 18. *n.* 7. *lib.* 1. referunt Berlich. *lib.* 1. *practic. conclu. cap.* 2. *n.* 2. Amed. *d. qu. laudem.* 24. *num.* 54.

Et ſanè ſi locus eſſet præuentioni inter ſupremam curiam, & feudatarios, nulla prorſus eſſet differentia juriſdictionis conceſſæ in feudum, ab eâ quæ conceditur in officium, cum hoc ſecundo caſu locus ſit præuentioni, vt dicit Menoch. *loc. citat. n.* 8.

17 Fatendum tamen eſt, quod ſi feudatarius eſſet negligens in iuſtitia adminiſtranda, vel ageretur de crimine læſæ maieſtatis, cognitio ſpectaret ad ſupremam curiam, ſaltem per viam euocationis ratione ne-
18 gligentiæ, Capiblan. *d. pragm.* 8. *par.* 1. *num.* 102. † Sed ad hoc vt conſtet de negligentia feudatarij, debet præcedere trina illius monitio per litteras incitatorias, vt dicit Auend. *de exequ. mandat. par.* 1. *cap.* 5.
19 *num.* 12. *verſ. negligentia autem.* † & quod ſuprema curia in dictis caſibus procedere poſſit, tradũt Amed. à Pont. *d. qu. laud.* 24. *num.* 43. *& multis ſequent.* Roſent. *de feud. cap.* 5. *concluſ.* 5. *num.* 4. *& ibi in gloſſ.* Cancer. *lib.* 3. *var. reſolut. cap.* 13. *num.* 281. Euerard. *conſil.* 34. *num.* 99. *vol.* 1. Cyriac. *controu.* 473. *num.* 20. 21. & 22. Mar Muta. *deciſ. Sicil.* 29. *num.* 43. Maſtrillo *deciſ.* 263. *num.* 8. Sola *in conſtit. Sabaud. tit. de guardijs gloſ.* 3. *n.* 10. *& ſequent.* Calanat. *conſil.* 45. *numero* 59. Giurb. *conſil.* 66. *n.* 18.

Et præmiſſa locum habent, quamuis delinquens ſeſe abſentauerit, nec ad ſupremam curiam citatus comparuerit. Quia licet nonnulli Doctores exiſtiment hoc caſu remiſſionem delinquentis ſubditi peti non poſſe, Baiard. *ad Clar. qu.* 38. *num.* 91. Carauit. *ritu* 205. *num.* 4. Capiblanc. *de Baron. pragm.* 8. *parte*
20 2. *num.* 84. † Tamen Doctores illi loquuntur ſtante conſuetudine Neapolitanæ Curiæ, vt ex ipſorum lectura euidenter apparet. Imo ipſe Capiblanc. *dicto numero* 84. expreſſe ſe remittit ad obſeruantiam illius regni, innuens aliud eſſe ſtatuendum inſpecto iure communi, ad quod allegat Vincent. de Franch. *deciſ.* 417. *&* 541. vbi *n.* 3. teſtatur vaſſallum per contumaciam, vel renunciationem fori, non poſſe præiudicium inferre Baroni, ſeu feudatario.

21 Cuius rei ratio eſt, quia ſubditus non poteſt juribus Domini ſui præiudicare, vt dicit idem Franc. *deciſ.* 529. Alioquin quotidie fieret fraus per ſubditos in præiudicium Domini. Vrſill. *ad Afflict. dec.* 155. *Sanlegerius de Præuent. Iudic.*
num. 3. De Ponte *in tract. de poteſt. Proregis, tit.* 3. *de elect. official.* §. 1. *num.* 22. Viſcont. *ad dictam deciſ. de Franc.* 417. *n.* 2. Giurb. *conſ.* 48. *num.* 10. *&* 11.

Excipiuntur tamen nonnulli caſus, *ex ſtatuto Co-* 22
mitatus Venaiſſini artic. 221. *vſque ad* 228. in quibus ſuprema curia priuatiuè cognoſcit, ad excluſionem feudatariorum, & eorum officialium. Primo ſi agatur de exceſſu facto cum armis, per turbam coadunatam, in numero ſaltem ſex perſonarum. Nam exceſſes coadunationis hominum armatorum punitur per ſupremam curiam, delictum tamen ipſum, veluti vulneris, aut mortis, punitur per curiam feudatarij.

Circa quod notandum eſt primò, mulieres in nu- 23
mero ſex armatorum computari, vt oſtendit Coro. *conſil.* 216. *num.* 1. *lib.* 3.

Secundo, non eſſe locum ſtatuto, niſi homines 24
fuerint coadunati per viam concilij, ſectæ, vel fœderis, & ex deliberatione præcedente. Nam ſi caſu fortuito id contigerit, veluti eundo ad miſſam, vel ad laborandum vineas, aut quid ſimile, ſtatutum non comprehendit iſtum caſum, Corn. *dicto conſil.* 216.
num. 5. † Et in dubio non præſumitur conſultò facta 25
coadunatio, ſed potiùs caſu fortuito, Maſcard. *de probat. concluſ.* 450. *num.* 5. Plura Farinac. *de crimine laſa maieſt. quaſt.* 113. *num.* 138. *& ſequent.*

Sed quæret aliquis vtrum Baro ſeu Dominus iuriſdictionalis poſſit prohibitiones pœnales facere ſuper portum armorum? Reſpondendum eſt affirmatiuè. Ratio eſt, quia cùm portus armorum ſit de iure prohibitus, poteſt Vaſſallus facere edicta pro corroboratione iuris communis etiam pœnalia, vt probat Surd. *conſil.* 152. *numero* 53. *& ſequent.* vbi propterea dicit pœnam contrauentionum Vaſſallo applicandam eſſe. Plura allegat & ſequitur idem Surd. *conſil.* 210. *num.* 11. Cancer. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 185. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 394. *numero* 25. Crauet. *conſil.* 314.

Reclamare tamen poſſunt ſubditi, tum ratione contrariæ conſuetudinis, tum ratione exceſſus pœnæ ſi modum excedat, tum ratione mercatorum & viatorum per loca periculoſa iter facientium, vt bene probat Albert. Brun. *conſil.* 207. *lib.* 2.

Si autem in eodem loco duo eſſent iudices, vnus ciuilis, & alter criminalis, nulla erit inter ipſos præuentio quoad huiuſmodi prohibitionem, ſed quilibet ſeparatim poterit huiuſmodi proclamata facere, nec vnius præuentio alterius bannimenta impediet: vt bene probat Cancer. *lib.* 2. *var. reſolut. cap.* 2. *num.* 203.

Secundo ſuprema curia cognoſcit, ſi feudatarij ſint negligentes in puniendo malefactores. Quod etiam iuri communi conforme eſſe, ſuprà oſtendimus *num.* 17. *& ſequent.*

Tertio eadem ſuprema curia priuatiuè cognoſcit 26
de delictis factis in via publica, non tamen in via vicinali, nec in vijs exiſtentibus intra oppida, vel loca vaſſallorum; vel ipſorum ſuburbia. Iſtæ enim viæ publicæ intra oppida exiſtentes, non ſunt de regalibus, cum illarum cura ad magiſtratus municipales pertineat, *l.* 2. §. *hoc interdictum, ff. ne quid in loco public.* Cancer. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 2. *num.* 99. *in notis.*

Et ob hanc rationem cum aliàs Officiales R. C. Apoſtolicæ voluiſſent dare in emphyteuſim quibuſdam vulgaris merces circumlatoribus populis, vulgò *Colporteurs*, loca in platea publica, facta oppoſitione pro parte Dominorum Conſulum huius ciuitatis Auenionenſis, merito tales conceſſiones impeditæ fuerunt: quia viarum publicarum vſus communis

eſt, & ea quæ ſunt intra ciuitatem non poſſunt inter Regalia adſcribi, ſed illarum cura ad Magiſtratus municipales ſpectat: *dicta l.* 2. *§. hoc interdictum, ff. ne quid in loc. publ.*

Quarto contra officiales Principis, etiam extra officium delinquentes, ſola ſuprema curia cognoſcit: ſicut etiam contra eos qui Principis officiales offendunt. Cæterum ceſſante iſto ſtatuto Comitatus Venaiſſini, Domini iuriſdictionales ſeu Barones habentes merum & mixtum imperium poſſunt per ſuos Officiales cognoſcere de delictis etiam in via publica commiſſis, vt not. Bald. *in l. ſi plures, num.* 15. *Cod. de condit. inſert.* Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ.* 4. *gloſ.* 14. *num.* 22. Qui tamen hoc limitat *num.* 23. vt locum non habeat quando Rex, ſeu alius Superior Baronis, præuenerit ipſum Baronem, ſeu manum appoſuerit; quia tunc quilibet inferior tenetur abſtinere ab vlteriori proceſſura.

Imo in ipſomet Comitatu Venaiſſino, cùm aliàs iſta quæſtio fuiſſet agitata inter venerabile Collegium Sancti Martialis, & Procuratorem fiſcalem dicti Comitatus, licet multa allegarentur pro parte dicti Domini Fiſcalis; tamen cùm dictum Collegium Sancti Martialis ſit Dominus iuriſdictionalis loci Podioleni, in quo habet merum & mixtum imperium vigore tranſactionis initæ cum Comite Alphonſo & Regina Ioanna prædeceſſoribus ſummi Pontificis, nec non alterius inſtrumenti confecti anno 1441. dictum Collegium enixè contendebat ad ſe ſpectare ius cognoſcendi de dictis criminibus in via publica commiſſis. Allegabat quidem Fiſcalis in illa conceſſione non comprehendi vias publicas quæ ſunt de Regalibus, & non veniunt in generali conceſſione; nihilominus tamen pro dicto Collegio conſuluit Alciatus illi competere ius cognoſcendi de criminibus in via publica commiſſis propter generalitatem verborum dictæ tranſactionis, in quibus, omnis & quæcunque iuriſdictio, fructus, reditus, & prouentus ex dicta iuriſdictione prodeuntes communiter diuidendi concedebantur dicto Collegio, maximè quia per illos contractos ſolùm facta fuerat reſeruatio dicto Comiti & Reginæ ſuperioritatis & reſſortus, hoc eſt primarum appellationum. Et quamuis viæ publicæ ſint de Regalibus; tamen iuriſdictio in via publica non venit appellatione Regalium: prout iſta omnia fuſiùs comprobat Alciat. *conſ.* 1. *per tot. lib.* 7. Credo tamen quod hodie difficile eſſet obtinere in hoc capite in fauorem Dominorum iuriſdictionalium, propter claram diſpoſitionem dicti Statuti Comitatus.

Item de iure communi, ſi Superioris nuntius aut Officialis delinquat intra terminos territorij vaſſalli; diſtinguendum eſt. Aut enim delinquit in officio, ei per Superiorem commiſſo; & hoc caſu non poteſt puniri à Domino iuriſdictionali, ſeu eius Officiariis. Si vero delinquat extra officium poteſt puniri per Dominum ſeu vaſſallum, in cuius territorio delictum commiſſum eſt: vt probat Cancer. *lib.* 3. *var. reſol. cap.* 13. *num.* 221. Maſtrill. *de magiſtratib. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 256. *&* 257.

Quinto contra officiales vaſſallorum, in ſuis officiis dumtaxat delinquentes, & contra ipſos offendentes ſola ſuprema curia cognoſcit.

27 Dicitur autem quis delinquere in officio, quoties fauore, colore, calore, authoritate, prætextu, vel contemplatione officij delinquit. Farinac. *de delict. & pœn. quæſt.* 19. *num* 43.

Sexto contra commiſſarios, in ſua commiſſione delinquentes, ſola ſuprema curia procedit, vt cauetur *à dicto artic.* 221. *ſtatutorum comitatus, vſque ad* 228.

Et hæc circa interpretationem ſtatuti Comitatus 28
dicta ſufficiant. Cæterum ex iis quæ ſuperius *num.* 9. *&* 10. huiuſce capitis dicta ſunt, inferri poteſt quid dicendum ſit de iuriſdictione ſuper victualibus conceſſa communitatibus, non ſolum à lege, ſed etiam ex ſpeciali ſummi Pontificis priuilegio, veluti dum annis præteritis diſputatum fuit de officio taxatorum panis, ſeu aliorum victualium. In qua quæ-
ſtione dixi in primis regulariter † curam carnia, pa- 29
nis, & victualium ſpectare ad Dominos Conſules & Decuriones. Ramon. *conſil.* 56. *n.* 25. Rip. *in tract. de peſte, par.* 1. *par.* 3. *princ. de remedijs iuridicis, num.* 162. *& maximè numero* 171. Et de furnarijs plura tradit Papon. *cum additionib. libro* 6. *tit.* 1. *de la cho-
ſe publique, arreſt* 7. † Et ſi controuerſia ſit inter Do- 30
minos feudatarios, & officiarios Principis, circa victualia, recurrendum erit ad ea quæ tradit Bacquet *des droicts de Iuſtice, cap.* 28. *num.* 1.

Et in conſequentiam iuris communitatibus com- 31
petentis, deciſum fuit in Senatu Neapolitano, communitatem manutenendam eſſe in poſſeſſione faciendi aſſagium panis, & imponendi taxam, Vincent. de Franch. *deciſ.* 511. in ipſo initio deciſionis *arte num.* 1. Si autem ſcire deſideras quid ſint catapani, de quibus in dicta deciſione, vide apud Capiblanc. *pragm.* 10. *num.* 102.

Sed tamen regulariter Princeps concedens ius po- 32
liticæ, victualium & ſimilium, niſi verba conceſſionis aliter exprimant, cenſetur illud dumtaxat cumulatiuè, & non priuatiuè conceſſiſſe, Roland. *conſil.* 80. *volum.* 2. De Pont. *in tract. de poteſt. proreg. tit.* 2. *§.* 1. *fol.* 35. *& ibi addit. num.* 17. Bobadill. *lib.* 3. *polit. cap.* 4. *n.* 69. vbi quod ad correctorem, vel procuratorem generalem ſpectat, pretium mouere, ſi iniuſtum ſit. & bene Roland. *dicto conſil.* 80. *n.* 3. *vol.* 2. Surd. *conſ.* 56. *n.* 7.

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

De concurſu duorum appellantium quorum quilibet cauſam ſuæ appellationis diuerſo Iudici committi obtinuit, quis inter eos præferatur. Si duo Iudices ordinarij vel delegati de iuriſdictione contendant, quis debeat hanc controuerſiam dirimere, & quis iudex hoc caſu dignior dicatur? Appellationem interpoſitam ad Legatum præualere illi quæ interpoſita eſt ad Metropolitanum non obſtante præuentione. Si alicuius ſententiæ plurima ſint ſeparata capitula, vtrum cauſa poſſit per appellationem introduci & tractari coram ſeparatis Iudicibus, & quomodo hoc caſu detur præuentio. Appellatio vnius ex litis conſortibus vtrum alteri proſit.

SVMMARIVM.

1 *Duo iudices delegati ad inſtantiam diuerſorum colligantium, eodem tempore, ſub eadem data concurrentes ſuperſedere debent, donec ſuperior intentionem ſuam declarauerit.*

2 *Si vni ex duobus iudicibus ſub eadem data delegatis.*

prius

prius fuerit præſentata commiſſio, ille præferendus eſt, ſi delegans ſit mortuus & commiſſa citatio.

3 *In reſcriptis gratioſis attenditur tempus datæ, ſed in literis inſtantiæ attenditur tempus præſentationis.*

4 *In iudicibus delegatis circa præuentionem reſcripti tenor conſiderandus eſt.*

5 *Si duo iudices ordinarij de præuentione contendant nonnulli exiſtimant quemlibet poſſe de ſua iuriſdictione cognoſcere.*

6 *Alij cognitionem exiſtimant ſpectare ad iudicem digniorem.*

7 *Veritas eſt quod eligendi erunt arbitri, vel ad ſuperiorem recurrendum erit.*

8 *Dignior inter iudices dicitur, qui talis eſt ratione maioris iuriſdictionis, non aliunde.*

9 *Commiſſio obtenta ad inſtantiam illius qui non eſt grauatus, non ſubſiſtit. Appellatus poteſt conſentire vt dimiſſo articulo interlocutorio, procedatur in negotio principali, ibidem.*

10 *Si ſententia continet plura capita inuicem connexa vno appellante, alius appellare non poteſt, ſed appellatio efficitur communis, nec non etiam appellationis commiſſio.*

Appellatio vnius litis conſortis non prodeſt alteri quando quilibet ſuum ſeparatum procuratorem habet: quod quomodo verum ſit exponitur.

11 *Si ſententia capitula ſint ſeparata, poteſt ad diuerſos iudices appellari, ſed vide numeris ſequentibus.*

12 *Appellatio interpoſita ad Legatum, in dubio præualet illi quæ interpoſita eſt ad Metropolitanum.*

13 *Appellatio ad Legatum interpoſita præualet, etiamſi appellans ad inferiorem Legato, præueniſſet.*

14 *Geſta poſt appellationem interpoſitam ad Legatum ſunt attentata, quamuis inferior per viam appellationis ab vna partium fuerit aditus. Quod eſt verum ſi inferior habuerit ſcientiam appellationis interpoſitæ ad ſuperiorem.*

15 *Eadem cauſa eiuſdem appellationis coram diuerſis iudicibus tractari non poteſt.*

16 *Contrarium tenet* Franch. *& alij communiter.*

17 Decius *vero tenet contra communem.*

18 Decij *opinio verior & æquior videtur.*

CVm tot ſint ſententiæ quot capitula, fieri poteſt vt actor grauatus in vno capite appellet, reus vero grauatus appellet in alio, & vterque cauſam appellationis ſuæ committi curet. Quo caſu dubitatur vter ex duobus iudicibus delegatis in illa cauſa procedere debeat? Quod quia variis modis contingere poteſt, ideo variæ concluſiones conſtituendæ ſunt.

1 Prima concluſio, ſi diuerſæ commiſſiones obtineantur ſub eodem die, & datâ, vna ab actore, alia à reo, vterque commiſſarius ſuperſedere debet, donec Princeps vel Superior conſulatur, idque ad euitandam perplexitatem & obſcuritatem, vt dicit Bald. *in cap. ſane, de off. & poteſt. iudic. deleg.*

2 Hoc tamen nõ procederet, ſi vni ex duobus iudicibus delegatis fuiſſet priùs præſentata commiſſio, & delegans eſſet mortuus. Quia res non eſſet amplius integra quoad alium delegatum, is ergo qui viuo delegante citationem decreuerit, ſolus in cauſa procedere poterit, ſi impetrans commiſſionem câ vti voluerit, vt ſupra explicauimus *cap. 1. num. 17. & ſequentib. in 9. concluſione.* Quia cum vnus ſolus perpetuauerit iuriſdictionem, ille ſolus de cauſa cognoſcere poterit mortuo delegante. Et hac ratione ille cenſebitur præueniſſe, & excludet alium iudicem

3 datum. † Quia licet in reſcriptis gratioſis attendendum ſit tempus datæ, *cap. eam te 7. cap. conſtitutus, 19. de reſcript. cap. cum qm. de præbend. in 6.* Tamen in litteris iuſtitiæ attenditur tempus præſentationis ad acquirendam iuriſdictionem Rebuff. *in praxi benef. tit. de diff. inter reſc. grat. & iuſtit. num. 53.* Bald. & Caſtrenſ. *in l. 1. Cod. vt lite pend.* Vincent. de Franch. *cum ibi citatis deciſ. 326. num. 2.* Quod intellige ſi iudex cœperit in cauſa procedere ſaltem per commiſſionem citationis, ex notatis *ſupr. cap. 1. num. 19.*

Rurſus hoc intelligendum eſt niſi ex lectura re- 4
ſcriptorum, vel proceſſus tolleretur perplexitas. Veluti ſi in vno ex duobus reſcriptis fieret mentio alterius tanquam anterioris, vt per tradita Bald. *in d. cap. ſanè.* tenuit Marcheſan. *de commiſſionib. tom. 2. tit. de commiſſ. auoc. cauſ. p. 2. §. 3. n. 16. fol. 329.*

Præmiſſa quoque locum habent, quando agitur 5
de duobus iudicibus delegatis. Sed dum agitur de duobus ordinariis iudicibus quorum quilibet cauſam ad ſe ſpectare iure præuentionis vel aliter prætendit, aliud dicendum eſt. Variæ ſiquidem ſunt in hoc capite Scribentium opiniones. Quidam exiſtimant vtrumque iudicem poſſe cognoſcere, *per* Gloſ. *in l. 1. in offerendis, in verbo, decernendum. Cod.*
de appellat. † Alij cognitionem tribuunt Iudici di- 6
gniori, ex Iaſon. *in l. ex quacumque, num. 19. ff. ſi quis*
in ius voc. non ierit. † Veritas eſt quod ad Superio- 7
rem recurrendum eſt, vel eligendi erunt Arbitri. Bart. *in leg. ſi vni, num. 1.* & *ibi* Caſtrenſ. *num. 6. ff. de re*
iudic. Rota *deciſ. 29. num. 2. part. 4. recent.* † Doctri- 8
na vero *Iaſonis* procedit dumtaxat quando ex duobus iudicibus, vnus eſt dignior, & Superior reſpectu iuriſdictionis, ſecùs ſi ſint pares in iuriſdictione, licet vnus alia ratione quam iuriſdictionis dignior reperiretur. Rota *dicta deciſ. 29. num. 5. parte 4. recentior.*

Secunda Concluſio. Ille qui fauorabilem ſenten- 9
tiam obtinuit, & grauatus non eſt, non poteſt appellare, & ſi appellet, illius appellatio non ſubſiſtit. Quia appellatio datur propter grauamen, ergo ceſſante grauamine, ceſſat appellatio. Sigiſm. Scac. *de appellat. quæſt. 5. num. 94.* Et ideo commiſſio data ad inſtantiam illius, qui nullo modo grauatus, non poteſt operari effectum præuentionis. Scac. *d. q. 5. n. 99.* Abb. *in cap. ſi duobus in fine, num. 2. verſic. vltimo quæro. de appellat.* Antonin. de Amat. *reſol. 6. n. 23.* Si tamen grauatus appellet ab interlocutoria, poteſt de conſenſu appellati iudex appellationis ius dicere in negotio principali. Surd. *deciſ. 175. num. 10.* Scac. *de appell. quæſt. 17. limit. 47. membr. 3. num. 9.* vbi id explicat.

Tertia Concluſio. Quando ſententia continet 10
plura capita quæ inter ſe connexionem habent, ſi vna ex partibus appellauerit, alia appellare non poteſt, ſed appellatio vnius iuuat alteram partem, & efficitur communis vtrique, quamuis ille qui appellauit, declauerit ſe appellare tantum quatenus contra, Add. ad Ludouiſ. *deciſ. 225. n. 9.* Et ideo hoc caſu ſicut appellatio eſt communis, ita & commiſſio.

Regula illa, quod appellatio vnius litis conſortis, prodeſt alteri qui non appellauit; locum habet, etiá ſi poſtea appellans vellet ſuæ appellationi renunciare: Felin. *in cap. cum ſuper, num. 8. de re iudic.* Gabriel. *conſil. 38. num. 5. lib. 1.* Rot. *deciſ. 191. num. 4. p. 2. recent.* Quod tamen non procedit, quando quilibet de litis conſortibus habet ſeparatum procuratorem, quia conſtituendo alium procuratorem, videtur tacitè prohibuiſſe ne alius quiſpiam procurator in illa cauſa eius nomine ſe ingereret: Lancellot. *de attentat. cap. 12. ampliat. 11. num. 7.* Creſcent. *deciſ. 7. n. 3.*

Sed hæc limitatio non habet locum, ſi procurator litisconſortis eſſet negligens in appellando, & ageretur de cauſa connexa: ita enim procedere dictam deciſionem in Creſcentij, teſtatur Rot. *deciſ.* 11. *num.* 6. *par.* 4. *recent.* Idemque dicendum eſt ſi vnus ex litisconſortibus, non prodeſſet acquieſcenti: Rot. *deciſ.* 183. *num.* 6 *in princip. part.* 2. *recent.* poſt Guid. Pap. & alios *ibidem* citatos. Idem dicendum eſt, quando quilibet ex litis conſortibus diſtinctam habet defenſionis cauſam; tunc enim appellatio vnius, alteri non prodeſt: vt probat Rota *dicta deciſ.* 183. *num.* 6. *circa fin. part.* 2. *recent.* Poteſt tamen appellans adhærere appellationi aduerſarij, quamuis propriam interpoſuiſſet appellationem, & poſtea illa eſſet deſerta, aut etiam ſi propriæ appellationi renunciaſſet, & aduerſarius appellaſſet *quatenus contra*, ſi agatur de capitibus connexis: vt ſuſè comprobat Antonin. de Amaro *reſolut.* 9. *num.* 11. *& ſequent.* Ricc. *collect.* 3602. Cyriac. *controuerſ.* 183. *n.* 4.

51 Quando vero capitula ſententiæ ſunt diuerſa & ſeparata, tunc appellari poteſt ad diuerſos iudices, vt notauit Franc. *d. cap. ſi duobus. num.* 5. 6. *&* 7. Scac. *de appellat. quæſt.* 10. *num.* 5. *& ſequentibus.*

52 Quarta Concluſio. In caſibus in quibus ad diuerſos iudices appellatio interponitur, veluti ſi à ſententia Epiſcopi ſuffraganei, vna pars appellauerit ad Archiepiſcopum Metropolitanum, alia vero ad Legatum vel Vicelegatum, præualet appellatio interpoſita ad Metropolitanum, Gambar. *de offic. & poteſt. legat. lib.* 8. *quæſt.* 25. *num.* 113. Franch. *in dicto cap. ſi duobus n.* 3. Oſaſc. *deciſ.* 131. *n.* 14.

53 Quod ampliatur, etiamſi is qui appellauit ad inferiorem præueniſſet, & cauſam ac proceſſum iam coram ipſo inchoaſſet. Talis enim præuentio non operatur in præiudicium appellationis ad Superiorem interpoſitæ, quia ſemper iuriſdictio Superioris præualet, Lancell. *de attent. cap.* 12. *amplias.* 15. *n.* 24.

54 Vbi hoc limitat, niſi inferior coram quo cauſa appellationis introducta fuit, ignoraſſet appellationem ad Superiorem interpoſitam fuiſſe. Vnde cautela erit vt is qui ad Superiorem appellauit, notam appellationem ſuam faciat inferiori, ne cauſam ignorantiæ prætendere poſſit. Nam quomodocumque ad eius notitiam deuenerit, fuiſſe ad Superiorem appellatũ, debet abſtinere, & ſi eo non obſtante procedat ad vlteriora, talis proceſſura declarabitur attentatoria: Lancell. *dicto cap.* 12. *amplias.* 15. *num.* 30. quem ſequitur Scac. *dicta q.* 10. *art.* 3. *n.* 10.

55 Quinta Concluſio. Si in ſententia contineantur diuerſa capita, & vtraque pars appellauerit ad eundum Superiorem, & quælibet ſuum obtinuerit commiſſarium, & ſimiliter quælibet ex partibus ſuo diuerſo ſcribente notario introduxerit, videtur dicendum eandem cauſam appellationis coram diuerſis iudicibus tractari non poſſe, Franc. *in eodem cap. ſi*

56 *duobus, num.* 2. † Sed tamen *idem* Franc. *in eodem cap. ſi duobus. in vlt. quæſt. num.* 10. videtur tenere contrarium, videlicet quod licet agatur de vna eademque ſententia, tamen ſi contineat capitula ſeparata, & diſtincta, poſſunt duæ appellationes interponi, & coram duobus diuerſis iudicibus tractari, nec eâ ratione diuidi dicitur continentia cauſæ, quia appellatio ſeparatim pro quolibet capite ſeparato deuoluitur, ne appellanti in capite ſeparato tollatur electio iudicis ad quem, & notarij, quæ ſpectat ad appellantem. Quod ſingulariter menti tenendum eſſe exiſtimat Franc. *dicto cap. ſi duobus.* quem citat &

57 ſequitur Scac. *d. q.* 10. *n.* 9. † Decius vero *in d. c. ſi duob. in vltima quæſt. in* 2. *caſu n.* 19. tenet contrarium optimis rationibus innixus, licet fateatur Doctores omnes *in dicto cap. ſi duobus.* priorem ſententiam amplecti. Suam vero opinionem tuetur ex eo quod ſicuti in cauſa principali, diuerſa illa capitula ſimul deducta fuerunt, & per eandem ſententiam terminata, eodem modo per vnicam appellationem terminari debent, cum appellatio naturam cauſæ principalis ſequi debeat. † Et ſane multa orirentur inconue- 58
nientia ſi aliter diceremus. Poſito enim, verbi gratia, quod tres vel plures eſſent collitigantes, & tria aut plura eiuſdem ſententiæ capita ſeparata, ſi quælibet pars ſeparatim appellationem coram diuerſis iudicibus introduceret, diuerſiſque ſcribentibus notariis, multiplicarentur expenſæ, & lites ex litibus orirentur, dareturque occaſio partibus ſeſe inuicem vexandi, oriretúrque magna confuſio. Et ideo ego libenter opinioni *Decij* vti æquiori adhæreo, & ſuper hoc bonum eſſet, vt Superior perpetuâ conſtitutione prouideret. Quamuis apud nos in praxi opinio *Decij* ſeruetur, prout eam per annos 40. ſemper ſeruari vidi, cum attendamus ſemper quis fuerit magis grauatus.

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

De continentia cauſæ non diuidenda ad materiam, *l. nulli Cod. de iudiciis.* Et de differentia inter *leg. vbi cœptum, ff de iudiciis, & dictam l. nulli.* De pluribus ſimul delinquentibus. Quid ſi vnus ſit clericus alter laïcus. Cauſa poſſeſſionis & proprietatis, an, & quando coram eodem Iudice ſit terminanda, quod tamen fuſius explicatur inferius, *cap.* 23. Non poſſe opponi de continentia cauſæ, quando quis coactè, exceptione iam propoſita vtitur coram alio Iudice, nempe ſi fuerit ab aduerſario prouocatus. Continentia cauſæ, an locum habeat dum agitur de eadem tutela, vel de eodem fideicommiſſo, vel de eadem pignoratione generali, vel de diuerſis terminis ſolutionum eiuſdem debiti. Et quod hæc exceptio poſſit opponi tam coram Iudice ordinario quam coram delegato, ex mente, *Rotæ*, quam ſequi debemus, non obſtante opinione *Ignei* de qua infrà, *cap.* 24. *num.* 8. Quando & in qua parte litis iſta exceptio proponi poſſit. Contumax vtrum refuſis expenſis hanc exceptionem proponere valeat.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio continentiæ cauſæ non diuidendæ, eſt diuerſa à diſpoſitione* leg. vbi cœptum. Digeſt. de Iudic.

2 *Remedia* leg. vbi cœptum. ff. de iudic. & l. nulli. Cod. eodem tit. *non ſolum ſunt diuerſa ſed etiam incompatibilia.*

3 *Remedio* l. nulli. C. de iudic. *renunciari poteſt expreſſe vel tacitè.*

Exceptio continentiæ cauſæ vtrum neceſſario ſit opponenda

ponenda ante litem conteſtatam, an verò opponi poſſit in quacumque parte iudicij.

Contumax auditur in hac exceptione refuſis expenſis contumacialibus.

4 *Si agatur de pluribus ſimul delinquentibus, cauſa debet coram eodem iudice tractari aduerſus omnes.*

5 *Si clericus & laicus de eadem re conueniantur, clericus vti dignior cauſam trahit ad iudicem Eccleſiaſticum. Vide tamen ibi contrarium tenentes.*

6 *Cauſa proprietatis tractari debet coram eo qui fuit iudex cauſæ poſſeſſoriæ.*

7 *Multo magis cauſa poſſeſſorij, coram vno iudice intentata, debet coram eodem iudice tractari.*

8 *Si poſt coram vno iudice petitam manutentionem in ſummariſſimo, & denegatam, is cui denegata fuit citetur in cauſa petitorij coram alio iudice, non impeditur de ſummariſſimo iterum opponere coram hoc nouo iudice, nec opponi poteſt de litiſpendentia, vel de cauſæ continentia non diuidenda.*

9 *Si cauſa ſit diuerſa, non poteſt opponi de continentia cauſæ.*

10 *Clauſula* ſi quid ſit exequendum *vis non porrigitur ad cauſam ſeparatam.*

11 *Iudicium nullum, non cauſat litiſpendentiam.*

12 *Clauſula* ſi quid ſit exequendum, *appoſita in commiſſione appellationis in cauſa poſſeſſorij, oſtendit ſignaturam habuiſſe poſſeſſionem pro turbida.*

13 *Manutentio in prima inſtantia denegata peti poteſt in ſecunda.*

14 *Explicatur* deciſio Caualer. 615.

15 *Cauſa proprietatis coram eodem iudice, qui de poſſeſſione cognouit, tractanda eſt, quandiu pendet iudicium ſuper poſſeſſione. Sed finito poſſeſſorio, diſtinguendum eſt vtrum Actor, vel Reus ſint eiuſdem vel diuerſi fori. Sed vide infrà* cap. 24. *per totum.*

16 *Cauſa tutelæ, vel fideicommiſſi, vel pignerationis generalis, debet coram eodem iudice tractari.*

17 *Cauſa ſuper diuerſis terminis ſolutionum eiuſdem annui reditus, an & quando ſint diuerſæ.*

18 *Cauſæ non dicuntur diuerſæ, ſi petitio vel executio facta fuerit tam pro terminis maturatis, quam maturandis.*

19 *Creditor inuito debitore non poteſt petere partem ſui crediti, nec debitor partem ſoluere cogendus eſt ſi totum ſoluere velit. Limita tamen vt* n. 20. in fine. *ſi petitio partis fieret à diuerſis perſonis, & ex diuerſa cauſa, iuxta* deciſ. Rotæ 434. n. 2. par. 2. recentior.

20 *Referuntur Doctores de continentia cauſæ tractantes.*

21 *Exceptio* ne continentia cauſæ diuidatur, *opponi poteſt tam coram iudice ordinario quam coram delegato.*

1 ISTA eſt materia *L. nulli. Cod. de iudic.* quæ eſt omnino diuerſa à materia *leg. vbi cæptum, ff. eodem tit.* quia in materia *l. vbi cæptum*, agitur de iudicio mutato. At verò in *l. nulli*, agitur de iudicio diuiſo. Exceptio *l. vbi cæptum.* procedit quando quis vellet iudicium mutare, veluti ſi quis pro eadem re coram alio iudice Reum conuenire vellet, dimiſſo primo iudice coram quo lis cœpta erat. Sed quando agitur, non de eadem cauſa, ſed de connexa, quam quis vult coram alio iudice intentare, tunc opponitur, quod cauſæ continentia diuidi non debet, *ex d. leg. nulli.*
2 † Et ſic duæ iſtæ exceptiones non ſolum ſunt diuerſæ, ſed etiam incompatibiles, adeo vt vna aliam impediat, illique aduerſetur. Natt. *conſil.* 135. *n.* 4. Monach. *dec. Florent.* 66. *n.* 4. Alio modo exemplificat Galerat. *de Renunciat. c.* 146. *n.* 1.

Huic exceptioni renunciari poteſt, vel expreſsè, 3
prout fieri ſolet per eum qui in inſtrumento publico obligatus eſt; vel tacitè, ſi quis videlicet illam non opponat ante litem conteſtatam. Cum enim hoc beneficium fuerit introductum fauore rei conuenti, ſequitur reum illi renunciare poſſe. Galerat. *dicto c.* 146. *n.* 2. 3. 4. 5. Monach. *dicta deciſ.* 66. *n.* 5.

Iſta tamen ſententia non tranſit ſine contradictione: nam plurimi DD. exiſtimant exceptionem *Ne continentia cauſæ diuidatur*, poſſe opponi in quacumque parte iudicij, quamuis ſit dilatoria: quia lex reſiſtit deciſioni iudicij, & pœnam imponit: & ideo quidquid ſit contra legem, nullum eſt; & propterea licet exceptio præuentionis debeat opponi ante litem conteſtatam, tamen aliud ſtatuendum eſt in hac exceptione *Ne cõtinentia cauſæ diuidatur*: quia in exceptione litiſpendentiæ ſeu præuentionis, lex non reſiſtit, licèt non aſſiſtat: ſed in hac exceptione *Ne continentia cauſæ diuidatur*, lex omnino reſiſtit: & per hanc rationem Trentacinq. *lib.* 2. *var. reſolut. tit. de Iudic. reſolut.* 3. *n.* 10. exiſtimauit hanc exceptionem *ne continentia cauſæ diuidatur*, poſſe opponi in quacumque parte iudicij: Quam ſententiam amplectitur Albetic. *in dicta l. nulli, C. de Iudic. num.* 2. & *ibid.* Alexand. *num.* 6. Afflict. *deciſ.* 354. *num.* 8. plures citat & ſequitur Carleual. *de iudic. tom.* 2. *lib.* 1. *tit.* 2. *diſp.* 2. *num.* 10. Salgado *in labyrint. credit. c.* 4. §. 3. *num.* 7. & *ſequent.*

Imo ſi reus fuerit contumax coram iudice præueniente, licet perdat beneficium dictæ exceptionis continentiæ cauſæ, tamen ſi compareat coram Iudice præueniente, audiendus eſt, refuſis priùs expenſis contumacialibus: vt probat Trentacinq. *dicta reſolut.* 3. *numero* 9. Carleual *dicta diſputat.* 2. *numero* 14.

Triplex autem potiſſimùm eſt caſus in quo de 4
cauſæ continentia non diuidenda tractari poteſt. Primus eſt, quando agitur de pluribus ſociis, vel de pluribus ſimul delinquẽtibus, tunc cauſa coram illo iudice qui præuenit tractanda eſt, nec coram diuerſis iudicibus agitanda, ne ſuper eodem negotio diuerſas, vel contrarias ſententias pronunciari contingat, *l.* 1. & *l.* 2. *ff. de quib. reb. ad eundem iudicem eatur.*
† Veluti ſi clericus ſimul & laïcus delinquant, vel
ſimul conueniantur actione ciuili tanquam hæredes 5
alicuius; tota cauſa ſpectabit ad iudicem Eccleſiaſticum, quia perſona Clerici, vti magis digna, totam cauſam trahit, ne continentia cauſæ diuidatur, & vt euitetur diuerſitas, vel contrarietas ſententiarum in eadem cauſa. Seraph. *dec.* 957. Gratian. fusè *diſcept.* 641. *per totam.* Licet aliqui Doctores contrarium teneant, & apud eos aliter iudicetur, Maſtrill. *deciſ. Sicil.* 138 *num.* 6. videri poteſt Ricc. *collect.* 1511.

Secundus caſus conſideratur ratione ſubiecti, 6
veluti ſi cauſa poſſeſſionis fuerit coram vno iudice intentata. Nam cauſa petitorij coram eodem, & non coram alio iudice tractari debet: ne cauſæ continentia diuidatur. *cap.* 1. *de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Gaill. *lib.* 1. *obſeru.* 32. *n.* 11. Menoch. *de arbit. caſu* 371. *n.* 8. & 9. Quod intelligendum eſt iuxta copioſiùs tradita infrà *cap.* 24.

Multoque magis cauſa poſſeſſorij coram vno iu- 7
dice inchoata, etiam per viam appellationis, debet coram eodem tractari & terminari; nec alius iudex adiri poteſt. Vt probat Poſt. *in tract. de manuten. obſeruat.* 6. *n.* 39.

Quod

8 Quod tamen ſic intelligendum eſt, vt locum habeat quaodo quis ſponte alium adit iudicem, ſecùs ſi ab aduerſario fuerit prouocatus: Tunc enim non obſtaret litiſpendentia: Quia ſicut permiſſum fuit aduerſario pendente lite ſuper poſſeſſorio, alium adire iudicem ſuper negotio principali, ita & huic citato permitti debet, vt eandem manutentionis exceptionem opponat. Vt optimis rationibus probat Lancell. *de attent. litependent. limit. 2. à num.* 89. Vbi dicit, quod ſi quis lite coram primo iudice pendente, aduerſarium ad nouum coram alio iudicium prouocauit, & deinde ſub eo prætextu quod cauſæ continẽtia diuidi non debet, opponit de litiſpendentia coram primo, & inſtat quod cauſa ad primum iudicem remittatur, audiendus non eſt: ne ex ſua culpa & facto ſuo commodum conſequatur, quod fieret ſi poſtquam partem duabus diuerſis litibus non ſine magno ſumptu & labore vexauit, ſibi pro libito concederetur, vt omiſſo ſecundo iudicio in quo ſponte comparuit, iterum ad primum reuerteretur, in præiudicium patris, cuius plurimum intereſt, vt ſecundum iudicium citiùs terminetur. Quod probatur à ſimili ex traditis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 118. *num.* 54. Vbi licet loquatur de contumace, tamen eius ratio militat etiam in hoc caſu, videlicet quod litiſpendentia poteſt allegari aduersùs eum, qui eſt in cauſa, vt nouus proceſſus inſtituatur, & qui facto ſuo dedit anſam variationi. Prout etiam determinat Rota *deciſ* 91. *num.* 16. & 17. *part.* 6. *recentior.* Vnde cum aliàs quidam debitor annui redditus, cauſam ſeparationis bonorum introduxiſſet, ſupponens illius, cui ipſe ſucceſſerat, hæreditatem non eſſe ſoluendo; creditor autem, ſuſpenſo iudicio ſeparationis bonorum, petiiſſet & obtinuiſſet ſe manuteneri in quaſi poſſeſſione cenſum exigendi, prædictus vero debitor ab hoc manutentionis decreto appellaſſet, cauſa appellationis à decreto ſummariſſimi poſſeſſorij interpoſitæ commiſſa fuiſſet cum clauſula *ſi quid ſit exequendum in primis exequatur*, debitor ipſe timens executionem quæ appellato denegari non poterat, intentauit nouum iudicium reſciſſionis cõtractus, in quo cum creditor iterum opponeret de manutentione, replicabat debitor de litiſpendentia, & de commiſſione appellationis cum clauſula *ſi quid exequendum*, & quod cauſæ continentia diuidi non poterat, & ideo creditor debebat proſequi primum iudicium; Ego vero qui ſcribebam pro creditore dixi litiſpendentiam, ſeu potius exceptionem quod continentia cauſæ diuidi non poterat, non poſſe opponi, quia debitor per nouum iudicium non poterat deteriorem cauſam creditoris reddere, & per rationes & iura ſuperiùs deducta. Et in fauorem creditoris fuit iudicatum in Vrbe, non obſtante contrario decreto facto per R. D. Auditorem Auenionenſem, & ſic fuit executioni demandatum, & creditor manutentus.

9 Addebam prædictis rationibus, quod ſi noua lis ſuper reſciſſione contractus erat diuerſa à prima, non poterat opponi de continentia cauſæ, Ludouiſ. *deciſ.* 403. *num.* 6. Rota *deciſ.* 402. *num.* 6. *parte* 4. *recen.*
10 Duran. *deciſ.* 94. *num.* 11. † Et in ſpecie de clauſula *ſi quid ſit exequendum*, quod nullum operetur effectum in cauſa diuerſa, ſed tantum in illa in qua data eſt commiſſio, tradit Barboſ. *de clauſ. cap.* 169. *n.* 4. Rota *poſt tract. Cenſi; de cenſib. deciſ.* 243. *n.* 4.

11 Item dicebam quod cum debitor primum illud iudicium nullitatis argueret ex defectu mandati, non poterat contrario remedio fundamentum deſumere ex eo, quod nullum eſſe profitebatur, cum ex iudicio nullo litiſpendentiæ exceptio non poſſit produci, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 531. *num.* 76. *verſic. Qua nullitate.* Burat. *deciſ.* 76. *num.* 13. Rota *deciſ.* 123. *n.* 11. *par.* 7. *recentior.*

Et quamuis opponeretur, quod ſignatura iam iu- 12
dicauerat poſſeſſionem eſſe turbidam, cum appellationem in poſſeſſorio commiſiſſet cum clauſula *ſi quid ſit exequendum.* ex Mareſcot. *lib.* 1. *cap.* 86. *n.* 6.
† Tamen reſpondebam, etiamſi non ſolum poſſeſſio 13
fuiſſet declarata turbida, ſed etiam in totum denegata, tamen conſtito de iuſtitia poſſeſſionis, debere iudicem quandocumque denegationem reuocare, & mandatum de manutenendo concedere, cum huiuſmodi decreta ſint merè interlocutoria, *l. quod iuſſit. ff. de re iudic.* Cagnol. *in l. in pari. num.* 6. *de reg. iur.* Et ſic in terminis mandati de manutenendo iam denegati, decidit Rota *deciſ.* 404. *num.* 3. & 4. *parte* 2. *recent.* Loret. *de re benefic. lib.* 1. *qu.* 38. *n.* 126. & 227. Fontanell. *de pactis dotalib. clauſ.* 7. *gloſ.* 3. *part.* 10. *numero* 77. Ludouiſ. *deciſ.* 275. *num.* 10. Si igitur hoc procedit quando reiecta fuit manutentio, multo magis procedere debet quando tantum fuit ſuſpenſa.

Nec obſtat *deciſ. Caualer.* 615. quia ibi appella- 14
tus, propria authoritate volebat continuare ſuam poſſeſſionem, in præiudicium commiſſionis appellationis datæ cum facultate manutenendi, quem de iure; cùm tamen debuiſſet iudicem adire, & ita procedebat attentatoriè; qui eſt caſus ſpecialis nihil habens ſimile cum quæſtione propoſita.

Cæterùm vt ad rem redeamus, quæ ſupra diximus 15
n. 6. ſic intelligenda ſunt, vt locum habeant quando primum iudicium non eſt finitum. Nam ſi iudicium poſſeſſorium eſſet terminatum, hæc adhibenda eſt diſtinctio. Nempe quod ſi actor reo inuito alium vult adire iudicem, non poteſt, ne continentia cauſæ diuidatur. Aut vero reus aduerſus actorem originarium vult proprietatis iudicium coram alio iudice mouere, & tunc ſi ambo ſint eiuſdem fori, cauſa coram eodem iudice tractanda eſt. Sed ſi ſint diuerſi fori, tunc non eſt neceſſe quod cauſa tractetur coram primo iudice, ſed poteſt reus, qui modo efficitur actor, alium iudicem competentem adire ſuper proprietate. Probatur hæc diſtinctio per textum, Gloſſam, & Dd. *in cap. fin. de iudic.* & *ibi* maximè Abb. *num.* 15. Qui dicit quod hoc caſu vulgata illa regula, quod actor ſequitur forum rei, non debet violari per aliam regulam, quod continentia cauſæ diuidi non debet. Atque ita deciſum refert Cabed. *deciſ. Luſit.* 31. *n.* 5. Sed de his fuſiùs, *cap.* 24.

Tertius eſt caſus, quando agitur de cauſa vniuer- 16
ſali, vel generali, veluti de tutela, de actione negotiorum geſtorum, & aliis ſimilibus plura capita inuicem connexa continentibus. Tunc enim ne continentia cauſæ diuidatur, iudex cauſæ vniuerſalis, debet etiam cognoſcere de cauſis particularibus ſub illa generalitate contentis. Veluti ſi penderet cauſa vniuerſalis ſuper apertura fideicommiſſi, & creditores lite pendente vellent exequi contra bona quæ fideicommiſſo ſuppoſita prætenduntur, non poſſent hoc facere niſi coram iudice coram quo cauſa aperturæ fideicommiſſi pendet. Tum ex eo quod cauſa fideicommiſſi eſt præiudicialis, tum etiam ex eo quod continentia cauſæ diuidi non debet. Vt fuit deciſum per Rotam apud Poſt. *tract. de manuten. deciſ.* 334. *num.* 9. Vbi additur, quod non ſolum cauſa illa dicitur vniuerſalis, quæ talis eſt reſpectu petitionis & concluſionis libelli, ſed etiam reſpectu executionis, veluti ſi de pignore capta fuerint omnia bona fideicommiſſo ſuppoſita; vt dicitur *in deciſ.* 334. *numero* 11. Et faciunt tradita per Rotam

coram Andr. *deciſ.87.numero* 11. Crauet. *conſil.79. num.* 7. Plura de hoc tertio caſu diximus, *cap.* 10. *num.* 1. *& ſequent.*

17 Hic tamen opportunè quæritur quid dicendum ſit de diuerſis terminis vnius eiuſdémque cenſus, ſeu annui reditus, vtrum tales cauſæ ſint ita connexæ, vt iudex coram quo actum fuit pro vno termino, cenſeatur totam cauſam præueniſſe etiam quoad terminos poſtea decurſos. Hoc idem tractat Iaſ. *conſ.9.n.5.lib.*1. & bene Merlin. *deciſ.723.n.3.*

In hac quæſtione Rota coram Ludouiſ. *dec.*345. exiſtimauit duas iſtas cauſas eſſe diuerſas, & per conſequens iudicem aditum pro ſolutione diuerſorum cenſus terminorum, procedere poſſe, non obſtante litiſpendentia ſuper aliis terminis abſque periculo attentatorum; cum tot ſint debita quot ſunt
18 termini decurſi. † Quod eſt verum, ſi petitio vel executio ſimpliciter facta fuerit pro termino, vel terminis tunc decurſis. Secus ſi petitum fuerit debitorem cogi tam pro fructibus decurſis, quam decurrendis, quod rectè fieri poſſe teſtatur Salgad. *in tract. de Reg. protect. par.4.c.*11.*n.*29. Tunc enim cum petitio ſit generalis, locus eſſet regulæ *d. l. vbi cæptum*, vel *d. l. nulli.* Propter pendentiam litis vniuerſaliter, vel generaliter intentatæ.

19 Sed hic alia inſurgit quæſtio, videlicet vtrum creditor annui reditus, poſſit inuito debitore agere ad ſolutionem partis cenſus, vel cenſuum decurſorum? Et dicendum eſt non poſſe, ne continentia cauſæ diuidatur. Et prætera, quia ſicut debitor creditorem cogere non poteſt, vt partialem recipiat ſolutionem, propter multa incommoda quæ ſecum affert ſolutio partialis, *l. Tutor. §. Lucius. ff. de Vſur.* Hieron. Burigell. *in l. quidam exiſtimauerunt, n.*15. *ff. ſi cert. pet.* Aſinius, *in tract. de exec. §.7. c.*162. *per tot.* Ita nec creditor cogere poteſt debitorem, vt ſibi partialem faciat ſolutionem, ſed illa non admittitur niſi interueniente mutuo tam debitoris quam creditoris conſenſu, ex regula correlatiuorum. Neguſant *de pignor. in* 5. *p. &* 2. *memb.* 3. *p. n.* 18. Add. ad Matheſil. *ſingul.* 315. *n.*1. Gomeſ. *tom.* 2. *var. reſol. c.*10. *de indiuid. n.*5. *verſic. Pulchrum tamen dubium eſt.* Fachin. *lib* 10. *qu. iuris contrƍu. cap.* 59. *verſic. Secundum argumentum.* Eâdem ratione, ſi creditor partem ſui crediti petat in iudicio, aliâ portione ſuſpensâ, valida quidem eſt creditoris petitio, ſed quæ exceptione ſubmoueatur, ſi debitor de continentia cauſæ non diuidenda op-
20 ponat. † Vt dicunt communiter DD. *in l. cum quedam puella, §. quoties, ff. de iuriſd. omn. iud.* & tradit Cenſ. *in tract. de cenſib. q.*72. *n.*11. *verſ. Nec etiam obſtat quarta ratio.* Afflict. *deciſ.*354. *n.*6. & *ibi* Addent. Trentacinq. *lib.* 2. *de iudic. reſol.* 3. vbi plenè materiam huius capitis pertractat. Menoch. *de arbitr. caſ.*371. *n.*14. *&* 15. Alex. Aretin. & Imola *in l.* 1 *ff. de acquir. poſſeſſ.* Ioſeph. Ludou. *deciſ. Lucenſi* 46 *per tot.* Caroc. *de oblat. p.*2. *q.*7. *n.*13. *& ſequent.* Limita tamen vt per Rotam *deciſ.*434. *n.*2. *p.*8. *recentior.* vbi vide. Concludit enim exceptionem hanc, *ne continentia cauſa diuidatur*, habere locum quando adeſt identitas cauſæ & perſonarum; ſecus ſi eadem non eſſet cauſa defenſionis, nec eædem perſonæ.

21 Hoc vltimo loco ſubiiciendum eſt exceptionem iſtam, Ne continentia cauſæ diuidatur, non ſolùm coram iudice ordinario, verumetiam coram delegato opponi poſſe. Rota *dicta deciſ.*91. *num.*21. *part.*6. *Recentior.*

De hac materia continentiæ cauſæ non diuidendæ agit Salgad. *in labyr. credit. par.*1. *cap.*4. *num.*15. *& eod. cap. §.*3. *num.*6. & Cancer. *lib.*3. *var. reſolut. cap.*16. *num.*34. *& cap.* 10. *num.*100. *& ſeqq.* vbi dicit quod continentia cauſæ non attenditur, nec inconueniens illud, quod ſequi poſſent diuerſæ ſententiæ, quando perſonæ ſunt diuerſi fori & ad vnum trahi nequeunt, veluti ſi res ſint in diuerſis locis & iuriſdictionibus.

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in cauſis feudalibus, ſi de feudo fuerit controuerſia. De iuriſdictione Domini Rectoris Comitatus Venaiſſini in toto Comitatu in caſtris infeudatis, vel non infeudatis. An & quomodo illi competat. Cauſa feudalis per leges feudales decidenda, tractari debet coram Domino feudi, & ſic coram Domino Rectore Comitatus, qui ius reddit vice & nomine ſupremi Principis noſtri, ſecus ſi cauſa decidenda ſit ſecundum ius commune, tunc enim coram Iudicibus ordinariis competentibus tractanda eſt. Quid ſi agatur de fructibus feudi, aut de poſſeſſorio iudicio ſuper feudo.

SVMMARIVM.

1 *Dominus Rector Comitatus Venaiſſini, vti Præſes Prouinciæ, habet merum & mixtum imperium in toto Comitatu.*

2 *Conſuetudo in materia iuriſdictionis feudalis eſt attendenda.*

3 *Si de feudo fuerit controuerſia, cognitio ad Dominum feudi ſpectat, vel ad eius officiales.*

4 *Quando pares curiæ cognoſcere debent de cauſis feudalibus, hoc facere poſſunt per Locumtenentes.*

5 *Feuda in Comitatu Venaiſſino ſunt redacta ad inſtar bonorum patrimonialium.*

6 *Quando cauſa feudalis non eſt decidenda ſecundum leges feudi, ſed ſecundum diſpoſitionem iuris communis, tunc Dominus Rector Comitatus procedat vti iudex ordinarius, non vti iudex feudi.*

Præuentioni locus eſt quoad fructus feudi inter Dominum feudi, & iudicem ordinarium.

In iudicio poſſeſſorio vtrum ſit locus præuentioni.

QVÆSTIO iſta tangit materiam præuentionis, quia ſi in cauſa feudali procedendum ſit priuatiuè coram iudice feudi, qui eſt Reuerendiſſimus Dominus Rector Comitatus Venaiſſini, tunc non erit locus præuentioni in præiudicium ipſius, & tribunalis eiuſdem; Sin minùs, facilius admittetur contra ipſum præuentio, vel ratione priuilegij, vel aliis de cauſis ob quas recedi poteſt à iuriſdictione ordinaria. Pro cuius reſolutione duo caſus diſtinguendi ſunt. Primus eſt, quando agitur de negotio quod per leges feudales eſt decidendum, veluti ſi agatur de ſeruitiis per feudatarium Principi præſtandis, de inueſtitura feudi, & aliis ſimilibus, vel de iuribus ex natura feudi, vel ex pacto, Domino feudi erga ſubditos competentibus: Et tunc verus iudex vaſſallorum eſt Præſes Prouinciæ, & ſic in Comitatu Venaiſſino Dominus Rector dicti Co-

1 mitatus. † Quia omnis iuriſdictio, quæ olim ſuper caſtris eiuſdem Comitatus competebat Domino Comiti Tholoſan. hodie etiam cum mero & mixto imperio ad præfatum Dominum Rectorem Comitatus deuoluta eſt, vt de eodem Domino Rectore loquens teſtatur Caſtrenſ. *conſil.* 406. *n.* 4. *vol.* 1. Quod intelligendum eſt de caſtris non infeudatis, nam infeudatorum iuriſdictio, merum & mixtum imperium, ad feudatarios ex conceſſione Principis tranſlata ſunt, vt diximus *cap.* 11. *num.* 1. Quia vt ipſe ait, Præſes Prouinciæ merum habet imperium in tota Prouincia. Vnde videmus quod ſolus Dominus Rector Comitatus homagia vaſſallorum recipit, inueſtituras feudales concedit, caualcatas indicit, & alios omnes actus facit, quibus ſe pro vaſſallorum
2 iudice ordinario gerit. † Quæ conſuetudo in hac materia eſt attendenda, vt per Henric. Bohic. *in cap. ex parte, n.* 4. *de Feud.*

3 Vulgatum autem illud axioma, quo dicitur cognitionem ad feudi Dominum ſpectare, ſi de feudo fuerit controuerſia, non de ſolo Domino ſuperiori feudi intelligendum eſt, ſed ad ipſius etiam officiales referendum, per quos ius redditur vice & nomine Superioris Domini, qualis eſt dictus Dominus Rector: & ita loquuntur Doctores, vt videre eſt apud Borell. *in ſumma deciſ. lib.* 2. *tit.* 33. *de appellat. num.* 1293. his verbis; *Quod dum dico, de magiſtratibus ab eo inſtitutis intelligo.* Barboſ. *in cap. cæterum, num.* 3. *de iudic.* in illis verbis, *Vel eius iudice tempo-*
4 *rali.* † Et ideo in caſibus in quibus Pares curiæ iudicare debent, iudicant per ſe, vel per Vicegerentem ſeu locumtenentem, Mozz. *de natural. feud. num.* 17. Vbi dicit illum locumtenentem habere iuriſdictionem ordinariam in vaſſallos, ſeu feudatarios, Roſent. *de feud. cap.* 12. *concl.* 1. *n.* 44. *&* 45. Vbi etiam oſtendit conſuetudine induci poſſe, vt de rebus feudalibus ſoli certi iudices cognoſcant.

Alter caſus eſt, quando agitur de negotio quod per leges feudales decidendum non eſt, veluti ſi quis vigore inſtrumenti publici paratam habentis executionem, & clauſularum in eo contentarum, peteret ſe immitti in poſſeſſionem cuiuſdam feudi, vel feudum ipſum de pignore capi, (quod fieri poteſt,
5 † cum feuda in Comitatu Venaiſſino ſint redacta ad inſtar bonorum patrimonialium, Bertrand. *conſ.* 237. *num.* 1. *vol.* 6. D Ludouic. Bell. *conſil.* 3. *num.* 64. *& conſil.* 4. *num.* 1. *&* 81.) Hoc caſu non eſt quærendum de aliqua iudicis feudalis tanquam feudalia prærogatiua, cui tunc locus eſt, quando negotium ex lege feudali decidendum eſt; At hic ſecundum ius commune ſententia proferenda: Et propterea
6 † Dominus Rector habet quidem iuriſdictionem, ſed non tanquam Iudex feudi, vt tradunt DD. *in dicto cap. cæterum, de iudic.* Mynſing. *centur.* 1. *obſeruat.* 99. *num.* 1. Ceſſat enim omnis iuriſdictio feudalis ceſſante fundamento, dum non agitur ex lege feudi in qua tanquam in baſi ſubſiſtit omnis poteſtas iudicum feudalium tanquam feudalium, Alexand. *conſil.* 79. *num.* 1. *volum.* 1. Nicol Euerar. *conſil.* 158. Præclariſſimè Domine. *per tot.* Herman. Vulteius *in tract. de feud. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 39. Carol. de Graſſ. *in tract. de Effect. cleric. effectu* 1. *num.* 729. Surd. *conſil.* 293. *num.* 13. *&* 14. Roſent. *de feud. c.* 12. *concluſ.* 2. *num.* 3. Balzaran. *de feud. Tit. apud quos vel apud quem controuerſ. feud. definiri deb. ad textum, num.* 10. *in fine verſic.* Item vbi non agitur.

Colligitur ex præmiſſis, multo magis poſſe authoritate Iudicis cuiuſlibet ordinarij competentis, fructus feudi capi de pignore, & præuentioni locum eſſe inter Iudicem exequentem & Iudicem ordinarium feudi in quo fructus ſiti ſunt. Quia regulariter fructus feudi ab ipſo Vaſſallo ſine conſenſu Domini alienari poſſunt: Clar. *in §. feudum, q.* 30. *n.* 9. Hartm. Piſt. *lib.* 1. *q.* 15. *n.* 35. Sed hæc iuriſdictio eſt cumulatiua cũ Domino feudi, ſeu eius Iudicibus ordinariis: Harman. Piſtor. *d. lib.* 1. *q.* 15. *n.* 90. *&* 93. & per conſequens inter ipſos locus erit præuentioni.

Difficultas eſt circa Iudicem ordinarium, vtrùm poſſit excludere Iudicem feudi, ſaltem per viam præuentionis, quando agitur de poſſeſſorio feudi, quod ſecundum leges ciuiles decidendum eſt. Plurimi DD. volunt cauſam iſtam priuatiuè ſpectare ad Dominum feudi, nec Iudicem ordinarium poſſe hãc cauſam præuenire: & hanc communem eſſe ſententiam teſtatur Farinac. *q.* 8. *n.* 22. *verſic. Et hoc, ſiue agatur*: & plures citat Carol. de Graſſ. *de effectibus clericatus, effect.* 1. *n.* 732. Licet dicat magis communem eſſe DD. ſententiam, quòd Iudex ordinarius poſſit cognoſcere de cauſa feudali quoad poſſeſſorium. Sanè pro vtraque parte multi DD. citantur: vt videre eſt apud Farinac. & Carol. de Graſſ. *in locis citatis*, & apud Barboſ. *in cap. cæterum,* 5. *n.* 4. *de Iudic.*

In hac cõtrouerſia; Ego adhæreo primæ diſtinctioni: ſi enim poſſeſſorium ſecundum leges feudales decidendum ſit, veluti dum poſſeſſorium admixtam habet cauſam petitorij; hoc caſu dico, cognitionem ſpectare priuatiuè ad Dominum feudi, neque locum eſſe præuentioni: ſed ſi cauſa poſſeſſorij decidenda ſit ſecundum leges Ciuiles, exiſtimo locum eſſe præuentioni, vt bene comprobat Hartman. Piſt. *d. lib.* 1. *q.* 15. *n.* 28. vbi plurimus allegat, Menoch. *remed.* 3. *retin. n.* 412.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

De præuentione in cauſis præiudicialibus. Quid ſit præiudicium. Quæ & quotuplex cauſa præiudicialis. De præiudicialibus quæſtionibus ex cauſa ſtatus, vel ratione præeminentiæ, in cauſis ſe contingẽtibus, vel non contingentibus. De quæſtione præiudiciali incidenter propoſita, quod non operetur prçuentionem; & quomodò hoc caſu concipi debeat ſententia. De cauſa præiudiciali per modum reconuentionis propoſita. De ea quæ proponitur principaliter per modum actionis. Et de præiudicio cauſæ ciuilis ad criminalem, & è contra. Et de diuerſis caſibus in quibus vna cauſa eſt alteri præiudicialis. Cauſa manutentionis in poſſeſſione, an & quando ſit præiudicialis ad cauſam criminalem vſurpationis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium priùs intentatum, priùs debet terminari.*
2 *Iudicium præiudiciale, quamuis poſteriùs intentatum, priùs finiri debet.*
3 *Præiudicium quid ſit. Et quid ſit actio præiudicialis,* nom. 4.
5 *Præiudicialis quæſtio quandoque ſolam habet vim dilatiuam.*
6 *Si iudex velit coniungere cum negotio principali exceptionem præiudicialem dilatoriam, datur appellatio*

pellatio ab hac interlocutoria propter ordinis peruerſionem.

7 *Præiudicialis quæſtio quandoque totum negotium perimit: vbi afferuntur exempla.*

8 *Cauſa criminalis quandoque ciuilem cauſam ſuſpendit, quandoque illam omnino abſorbet.*

9 *Quæ ſint quæſtiones præiudiciales ex cauſa ſtatus.*

10 *Dum tractatur de perſona libertate vel ſeruitute, quæſtio illa ſtatus præiudicialis eſt, & prius decidenda.*

11 *Quæſtiones in quibus diſceptatur vtrum quis ſit clericus ſubditus, vaſſallus, maritus, filius, & ſimiles, ſunt præiudiciales, & priùs terminanda.*

12 *Cauſa libertatis an & quando ſit præiudicialis petitioni hereditatis, vel è contra.*

13 *Quæſtio vicinitatis eſt præiudicialis quæſtioni retractus.*

14 *Cauſa præiudicialis ratione præeminentiæ locum habet, quandoque in cauſis ſeſe non contingentibus, quandoque in contingentibus, vt n. 15.*

16 *Cauſæ propriè dicuntur præiudiciales, quando ſententia lata in vnâ, producit exceptionem rei iudicatæ in aliâ.*

17 *Quæſtio fideicommiſſi eſt præiudicialis ad quæſtionem retractus ob vicinitatem.*

18 *Quæſtio præiudicialis ſi incidenter & per modum exceptionis deducatur, non facit vt ſuperſedeatur in actione priùs motâ, ſed ambæ ſimul terminantur coram eodem iudice & notario.*

19 *Iudex poteſt expreſsè, vel tacitè in ſua ſententia decidere quæſtionem præiudicialem per modum exceptionis propoſitam.*

20 *Cauſa præiudicialis per modum reconuentionis propoſita, coram eodem iudice cauſa priùs mota, eodémque ſcribente notario tractanda eſt.*

21 *Parte non opponente, cauſa præiudicialis non facit ceſſare cauſam priùs motam, ſi per viam reconuentionis deducatur.*

22 *Cauſa præiudicialis per viam actionis principaliter interpoſita facit ceſſare aliam, quamuis priùs intentatam.*

23 *Cauſa præiudicialis vt dicatur, ſufficit poſſibilitas præiudicij.*

24 *Cauſa criminalis quæ oritur ab eodem fonte à quo cauſa ciuilis, debet priùs terminari ob præeminentiam, ſi ſimul vtraque fuerit intentata.*

25 *Cauſa ciuilis vel criminalis, ſi priùs mota fuerit, tunc inſpicitur vtrum vna ſit alteri præiudicialis, & hæc præualet, & priùs de eâ cognoſcitur, ne diuerſæ ſuper eodem negotio & contrariæ ſententiæ ferri contingat.*

Accuſatio periurij ſuperueniens non impedit cauſam ciuilem pro executione contractus præuentam.

Cauſa ſuper idoneitate cautionis præſtanda contra vſufructuarium eſt præiudicialis petitioni vſusfructus, ideo prius terminanda.

Si quis aliquem teſtari prohibuerit, hæc cauſa præiudicialis eſt petitioni hæreditatis.

Quando quis prætendit ſe iuſto titulo poſſidere non poteſt criminali iudicio conueniri.

Si quis ſit in poſſeſſione, ſeu quaſi exigendi annuum redditum vtrum pendente concurſu generali creditorum poſſit petere ſe manuteneri in præiudicium dicti concurſus.

Et generaliter quando pendente iudicio vniuerſali poſſit quis petere ſe manuteneri.

26 *Reus qui per viam exceptionis cauſam criminalem deduxit, & in ea fecit probationes, non poteſt eandem cauſam deducere per viam actionis.*

27 *Quando actor, vel reus non poſſunt agere criminaliter propter præiudicium, vtrum iudex poſſit procedere hoc caſu ex officio.*

28 *Vtrum actio ciuilis præiudicet criminali, vel è contra, remiſſiue.*

29 *Exceptio quæſtionis præiudicialis non ſolum locum habet inter actorem & reum, ſed etiam quoad tertium.*

30 *Quæſtio Dominij eſt præiudicialis ad quæſtionem retractus vigore bullæ competentis.*

31 *Quæſtio præiudicialis nunquam dicitur quoties agitur de cauſis diuerſis & ſeparatis.*

Arvm præiudicialium actionum tractatus omnino ad materiam præuentionis pertinet. Quia licet regulariter per iudicium prius intentatum ſuſpendatur, vel omnino impediatur lis poſtea mota, *leg. qui prior. 29. ff. de iudic.* 1
† Hoc tamen locum habet quando iudicia ſunt paria, ſecùs ſi vnum ſit alteri præiudiciale. Tunc enim non attenditur quis præuenerit, ſed inſpicitur natura & virtus quæſtionis præiudicialis, quæ licet poſteriùs ſit mota, nihilominus præferri & priùs tractari debet. Bart. *in d. l. qui prior 29. verſic.* Aut vtraque continet petitorium. *ff. de iudic.* Bald. *in l. vbi pactum, 40. n. 4. in 3. oppoſit. verſic.* In iudiciis ergo paribus. *C. de tranſactio.* 2

Præiudicij autem nomen licet varias ſignificationes habeat, nos hic ſub eo nomine intelligimus, cum Briſſonio, quæſtionem controuerſam, ſeu cauſam de qua cognoſcendum, ſtatuendum & decernendum eſt priùs, quam de alio negotio quæratur, propterea quod ei præiudicium facit. † Vnde præiudiciales actiones, ſeu quæſtiones dicuntur, quæ in cognitione prærogatiuam habent, & priùs iudicandæ & terminandæ ſunt, vt habetur *in §. præiudiciales, Inſt. de action.* & ibi omnes Scribentes. 3 4

Ex multis autem præiudicialium actionum diuiſionibus, quæ à Doctoribus in medium afferuntur, duas magis ad propoſitum noſtrum facientes eligendas cenſui. Prima ergo diuiſio eſt earum quæ litem ſuſpendunt, & earum quæ litem omnino perimunt. Primi generis hoc eſt dilatoriarum exemplum habetur *in cap. exhibita. 19. de iudic.* vbi dicitur, † quod ſi iudex ſimul iungat cognitionem quæſtionis præiudicialis dilatoriæ cum negotio principali, & de vtraque ſimul ius dicendum & cognoſcendum eſſe interloquatur, datur appellatio ab hac interloquutoria, propter ordinis peruerſionem. Veluti ſi opponatur iudici exceptio excommunicationis, aut alia ſimilis, quæ iura partium in negotio principali non perimit, ſed differt duntaxat. 5 6

Illarum vero, quæ iura partium omnino perimunt, exempla habentur in *l. 1. & tot. tit. C. de liber. agnoſc.* Veluti ſi quis petat ſe admitti ad ſucceſſionem ab inteſtato tanquam filius: Exceptio illa, *Tu non es filius*, vel *tu non es legitimus*, ita totam dirimit controuerſiam, vt ſi illum non eſſe filium, vel non eſſe legitimum cognitum fuerit, inferatur per neceſſariam conſequentiam, illum à ſucceſſione excludendum eſſe. Hæc diſtinctio colligitur ex notatis per Gemin. *conſil. 95.* Præſupponitur. *colum. 1. verſic. ſecundo præmitto.* Licet ibi quædam alia diſtinctionis membra referat, quæ non faciunt ad propoſitum noſtrum. 7

Et ſecundùm hanc diſtinctionem videmus, quod aliquando cauſa criminalis perimit ciuilé in totum, aliquando verò illam ſuſpendit, donec criminalis fuerit terminata: vt copioſè per Farin. *dicta q. 100.* 8

Secunda principalis diſtinctio cauſarum præiudicialium trimembris eſt. Quædam enim ſunt 9

præiudiciales ex cauſa ſtatus, de quibus potiſſimum agitur *in §. præiudiciales. Inſtit. de actionib. & in l. 1. §. per hanc. ff. de rei vendicat.* Et dicuntur præiudiciales, tum quia prius ſunt decidendæ, tum quia magnum
10 inferunt præiudicium, cum agatur de ſtatu. † Exemplum in actione de liberali cauſa, cum quis a ſeruitute ad libertatem contendit, vel à libertate ad ſer-
11 uitutem vindicatur. *Toto tit. C. de liber. cauſ.* † Item dum quæritur an quis ſit ingenuus vel libertus, *l. diffamari. Cod. de ingen. manumiſſ. l. 1. l. fin. Cod. ſi libertus ingen. eſſe dicatur.* Item actio de partu agnoſcendo. Item ſi peto quempiam declarari meum hominem ligium, vel non ligium, meum ſubditum, vaſſallum, adſcriptitium, vel quid ſimile, vt per Iaſ. Fabr. & alios *in d. §. præiudiciales. Inſtit. de actionib.* Iaſ. *num.* 45. Faber. *num.* 23. Oliban. *de actionib. par* 2. *lib.* 1. *cap.* 37. Vbi ampliat ad maritum reſpectu vxoris, monachum reſpectu Abbatis, Clericum reſpectu Epiſcopi, communitatem erga ſuos collectandos, & ſimiles. Copioſè inter cæteros, Blanaſc. *in d. §. præiudicialis.*

12 Secundum genus actionum eſt illarum, quæ præiudiciales ſunt ratione authoritatis & præeminentiæ, quia per minorem cauſam maior ſuſpendi non debet, *l. per minorem 54. ff. de iudic.* Exemplum in *l. ſi quis libertatem, 7. ff. petit. hered.* Vbi quia libertatis quæſtio dependebat ex teſtamento, ideo deciditur petitionem hęreditatis, quæ concernebat teſtamentum, vti principalem & præiudicialem priùs cognoſci debere, quia quæſtio teſtamenti eſt quæſtio fundamenti, cum libertas ex teſtamento pendeat. Secùs eſſet ſi teſtamenti validitas penderet ex libertate, tunc enim quæſtio libertatis priùs cognoſcenda eſſet. Vt benè explicat Bald. *in l. 2. num. 1. in 1. oppoſit. Cod. de ord. cognit.* Vbi ita conciliat *d. l. 2. cum d. l. ſi quis libertatem.*

13 Aliud exemplum huius ſecundi caſus afferri poteſt, ſi quis vigore ſtatuti dantis vicino Domino domûs, ius & facultatem retrahendi, prætenderit exercere retractum, & ei moueatur quæſtio vicinitatia, hęc vti præiudicialis facit ceſſare controuerſiam retractus, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 394. Ludouiſ. *deciſ.* 470.

14 Potiò in iſto ſecundo modo, cauſa præiudicialis ratione authoritatis & præeminentiæ, dupliciter poteſt conſiderari. Primò ſi agatur de cauſis ſe inuicem nullo modo contingentibus, *vt in l. fin. C. de ordine iudic.* Quia ibi cauſa ciuilis & criminalis ſe inuicem non contingunt, & ideo cauſa criminalis non facit, vt ſuperſedeatur in ciuili, ratione contingentiæ, ſeu connexitatis, vel dependentiæ, ſed ratione præeminentiæ & maioris authoritatis, Farin. *dicta q.* 100. *n.* 59.

15 Secundo caſu cauſa propter præeminentiam, eſt præiudicialis in cauſis, quæ ſe inuicem contingunt, propter aliquale præiudicium. Exemplum afferri poteſt ſi agatur petitione hæreditatis, & eâ pendente, intententur actiones pro rebus particularibus, & è contra, quæ eſt materia *l. ſi poſt litem. ff. de except. & l. fin. Cod. de petit. hered.* qua de re nos egimus ſuprà in *cap.* 10. *de ceſſ. bonor. n.* 11.

16 Tertius modus isque indubitabilis eſt, quando ſententia lata in vno iudicio, parit exceptionem rei iudicatæ in alio, Bart. *in l. fundum. ff. de except.* Cuius fuit hæc originalis diuiſio actionum præiudicialium, quam paucioribus verbis refert, & ſequitur Rota coram Coccin. *deciſ.* 308. *num.* 7. Vbi propterea
17 concluditur, † quod cauſa fideicommiſſi eſt præiudicialis cauſæ retractus, quia ſufficit cauſam eſſe alteri præiudicialé, vno ex tribus modis ſuperiùs deductis.

His ita conſtitutis, vt ad huius materiæ explicationem diſtinctè quantum fieri poterit procedamus, ſit

Prima concluſio, quod quando reus in ius voca- 18
tus, non per viam actionis quæſtionem præiudicialem proponit, ſed incidenter & per viam exceptionis; veluti ſi quis agat ex teſtamento, & reus excipiat eum qui condidit teſtamentum, fuiſſe ſeruum, vel monachum; aut aliàs talis ſtatus, vt non haberet teſtamenti factionem: aut ſi quæſtio retractus fuiſſet propoſita, & reus incidenter, & per viam exceptionis proponeret quæſtionem vicinitatis, tunc idem iudex idémque notarius, apud quos cauſa principalis propoſita fuit, procedet etiam in iudicio exceptionis, quantumuis præiudicialis, ſic propoſitæ. Non dico quin iudicium principale ſuſpendatur per dictam exceptionem, quæ vnico contextu cum negotio principali terminabitur, ſed dico quod idem iudex idémque notarius procedet in illa tota cauſa,
† & à voluntate iudicis dependebit, vtrum malit in 19
ſua ſententia expreſsè, vel tacitè illius exceptionis facere mentionem: text. eſt *in l. 3. Cod. de ord. iudic.* Farin. *d. q.* 103. *n.* 86. *& ſequent.* Ludouiſ. *d. deciſ.* 470. *n.* 5. Gratian. *diſcept.* 394. *n.* 32. *&* 33.

Secunda concluſio. Quando quæſtio præiudicia- 20
lis proponitur per viam reconuentionis, talis quæſtio tractanda eſt coram eodem iudice, & ſcribente eodem notario cauſæ principalis. Barboſ. *in d. l. qui prior. 29. num. 39. ff. de iudic.* per text. *in cap. diſpendia. §. Reus quoque, de reſcript. in* 6. Bart. *in auth. Et conſequenter, n. 3. Cod. de ſent. & interloc. omn. iud.* Decian. *in praxi crimin. lib. 4. c. 7.*

Quod verum eſt parte opponente. Nam ſi pars 21
nihil opponat, valebit reconuentio coram alio iudice facta. Cald. *de ext. emphyt. c. 17. num. 10. verſic. inferro decimo quinto.* Crauet. *conſ.* 220. *num.* 5. Angel. *in l. fundo, num. 5. ff. de except.* Quid autem ſtatuendum ſit dum non agitur de reconuentione, ſed de cauſa vniuerſali præiudiciali? vide ſuprà *cap.* 10. *n.* 15. Nam in reconuentione non militat illa ratio quæ in cauſa vniuerſali præiudiciali, ne ſcilicet iudex animi ſui motum declarare cogatur.

Tertia concluſio. Quando cauſa præiudicialis 22
alteri, aliquo ex tribus modis ſuperiùs deductis, intentatur ſecundo loco, videlicet poſt primam litem motam, idque non per viam exceptionis & incidenter, nec per viam reconuentionis, ſed principaliter, & de per ſe, & per viam actionis, tunc actio præiudicialis prius terminanda eſt, & prima actio ſilere debet & ceſſare, ſiue cauſa ſit præiudicialis ratione ſtatus, vt in iuribus ſuperiùs allegatis, ſiue ratione maioris authoritatis & præeminentiæ, *l. per minorem, 54. ff. de iudic.* ſiue ex eo quod ſententia lata in vna, pariat exceptionem rei iudicatæ in alia, Addent. ad Ludouiſ. *deciſ.* 470. *num.* 17. † Vbi hoc amplia- 23
tur vt locum habeat, quando præiudicium non oritur in effectu, ſed poſſibile eſt illud oriri, itavt ſufficiat ſola poſſibilitas præiudicij, poſt Burat. *dec.* 415.
num. 1. † Et propterea licet cauſa criminalis quæ 24
oritur ab eodem facto ex quo cauſa ciuilis originem ducit, priùs debeat terminari tanquam maior, quamuis præiudicium ſit viciſſitudinarium, quando vna cauſa non eſt priùs intentata quam alia, *l. 1. Cod. qui accuſ. non poſſ. d. l. per minorem, 54. ff. de iudic.* Rota de-
ciſ. 218. num. 1. parte 3. Recentior. † Tamen ſi vna ex 25
duabus cauſis fuerit priùs intentata, veluti ciuilis ante criminalem, & illa ſit huic præiudicialis, aut poſſibile ſit quod ſit præiudicialis, veluti quando ſententia lata in cauſa ciuili, produceret exceptionem rei iudicatæ in cauſa criminali, tunc cauſa ciuilis

lis facit ceſſare criminalem. Ludouiſ. *d. deciſ.* 470. *num.* 17. Poſſent enim ſequi contrariæ ſententiæ in illis cauſis; quod cauendum eſt: Surd. *conſil.* 139. *n.* 1. Euentus enim cauſæ ciuilis prius intentatæ, dabit initium vel finem cauſæ criminali vltimo loco propoſitæ, & ideo de cauſa ciuili tanquam præiudiciali cognoſci debet, adeo vt ſi non ſuperſedeatur in cauſa criminali poſtea intentata, licita ſit appellatio, *l.* 1. *ff. de appellat.*

Ideo cùm aliàs debitor egiſſet ad nullitatem, ſeu reſciſſionem contractus ex capite minoris ætatis, creditor autem intentaſſet litem criminalem contra ipſum debitorem ratione periurij per eum incurſi, ex eo quod ipſe ſe declaraſſet maiorem medio iuramento, cùm tamen reuera eſſet minor, deciſum fuit cauſam reſciſſionis contractus eſſe præiudicialem cauſæ criminali: quia cum ſtatutum declararet iuramenta per minores præſtita cenſeri per dolum extorta, talis declaratio extendebatur etiam ad iuramentum aſſertorium in contractu præſtitum, quo minor ſe maiorem declarauerat: ideo iudicium cauſæ ciuilis tanquam præiudiciale cauſæ criminalis, faciebat ſuperſederi in cauſa criminali, cuius deciſio pendebat ex euentu cauſæ ciuilis, vt fuit deciſum per Rot. apud Merlin. *dec.* 195. *per tot.*

Eadem ratione ſi fuerit mota lis contra vſufructuarium, cum prætenderetur ipſum teneri præſtare cautionem idoneam, & quod fideiuſſor per ipſum oblatus non erat idoneus, pendente hoc iudicio cauſa dicitur præiudicialis, & ideo præuenta, vt pro conſequendo vſufructu non poſſit agi coram alio iudice, donec cauſa ſuper cautionis idoneitate fuerit terminata, Cyriac. *controu.* 498. *n.* 12. *&* 13.

Item ſi quis agat petitione hæreditatis tanquam hæres, & ei obiiciatur quod prohibuit teſtatorem facere teſtamentum, & ideo priuandus eſt hæreditate: prius cognoſcendum eſt de hac quæſtione prohibitionis, & interim ſuſpendenda cognitio adiudicationis ſeu petitionis hæreditatis: *l.* 1. *C. ſi quis aliquem teſtari prohib.* Crauet. *conſil.* 280. *num.* 1. Menoch. *conſil.* 301. *n.* 27.

Eadem ratione non poteſt aliquis iudicio criminali vexari, pro turbata alicuius poſſeſſione, ſi alleget ſe eſſe in pacifica poſſeſſione ita faciendi; ſed tunc ciuiliter agendum eſt: quia cauſa ciuilis poſſeſſorij præiudicialis eſt ad criminalem: Crauet. *conſil.* 280. *col.* 2. *in fin. verſic. ex quibus fundamentis.* Mozot. *conſil.* 8. *num.* 1. multa alia ſimilia refert Crauet. *eod. conſil.* 280. quæ apud eum videri poterunt.

Cæterum alia quæſtio ſæpiùs in noſtris Tribunalibus agitata fuit, vtrùm videlicet in cauſa concurſus creditorum, poſſit vnus ex creditoribus qui eſt in quaſi poſſeſſione exigendi cenſum annuum, vel quid ſimile, petere ſe interim pendente lite manuteneri in quaſi poſſeſſione exigẽdi; an verò cauſa concurſus ſit præiudicialis cauſæ ſummariſſimi poſſeſſorij, & ſic priùs terminanda? Videretur non eſſe retardandam cauſam poſſeſſorij: quia poſſeſſor manutenendus eſt in ſua poſſeſſione, pendente articulo præiudiciali, vt Maſtrill. *deciſ.* 110. *num.* 21. *p.* 2. tradit Poſtius *de manutent. obſeruat.* 8. *num.* 14. Imo etiam pendente diſcuſſionis & ſeparationis bonorum iudicio: Cenc. *de Cenſib. quæſt.* 91. *num.* 27. & Rota apud eumdem *deciſ.* 232. *num.* 20. & pendente quocumque alio iudicio vniuerſali. Poſtius *ib. n.* 28. poſt Marcheſan. *de commiſſ. part.* 1. *de commiſſ. appell. in poſſeſſ. pag.* 932. *num.* 72. Et pendente iudicio diuiſionis bonorum, Rot. apud Poſt. *de manutent. deciſ.* 476. *num.* 3.

Sed Ego diſtinguendum cenſeo; ſi enim agatur de concurſu particolari quorumdam creditorum inter ſe, quorum aliqui prætendant ſe aliis eſſe anteriores, & anterioritas ſit dubia, aut requirat altiorem indaginem; tunc cenſeo illum, qui in promptu fidem facit de ſua poſſeſſione, interim manutenendum eſſe aduerſus non poſſidentem, vel ſi poſſideat, de ſuis iuribus promptam fidem non facientem: ſed ſi agatur de concurſu generali, ſeu vniuerſali creditorum, exiſtimo lite pendente non debere procedi ad manutentionis cognitionem, ne oriatur confuſio inter creditores: cùm duo hic concurrant, nempe vniuerſalitas cauſæ, & illius præiudicialitas: Et ideo doctrinæ ex aduerſo allegatæ non militant hoc caſu. Nam *Deciſio* Maſtrilli 110. *num.* 21. loquitur de eo, qui pendente articulo præiudiciali, amotus fuerat à ſua poſſeſſione: qui eſt caſus ſpecialis; & allegat text. *in cap. exhibita* 19. *de iudic.* vbi dicitur ſolùm dari appellationem à Iudice cauſam præiudicialem priùs terminare recuſante, & illam reiiciente ad negotium principale: quæ ad quæſtionis propoſitum nihil faciunt.

Alij verò DD. & iura non loquuntur in terminis cauſæ vniuerſalis concurſus creditorum ſuper generalitate bonorum debitoris, ſicut nec *Deciſio* 476. *num.* 3. apud Poſtium *de manutent.* quæ ſupponit tractari de poſſeſſione cuiuſdam habentis ius ſeparatum, & nullo modo connexum cum cauſa vniuerſali diuiſionis bonorum.

Marcheſanus verò ſatis generaliter loquitur, & allegat Bartol. *in l. ſi quis libertatem, num.* 12. *verſic. primo caſu, ff. de petit. hæredit.* Vnde iuxta theoricam Bart. duo caſus in hac quæſtione diſtinguendi ſunt.

Primus eſt, quando diſceptatur inter petitorem & poſſeſſorem: Et hoc caſu cauſa poſſeſſorij non retardatur per cauſam vniuerſalem. Exemplum afferri poteſt in hærede intentante remedium *l. finalis C. de edict. diui Hadrian. tollend.* quod licet ſit vniuerſale, tamen ſi compareat poſſeſſor, poteſt interim petere ſe manuteneri in poſſeſſione, quia immiſſio non datur hæredi quando defuncto non poterat dari manutentio, vt bene explicat Argel. *de legit. contrad. quæſt.* 4. *n.* 32.

Secundus caſus eſt, quando in iudicio vniuerſali, non ſolum cum petitore, ſed etiam cum aliis perſonis comparet poſſeſſor: & hoc caſu, ſi illi tertij ſunt actores aduerſus poſſeſſorem vel petitorem, tunc ſuſpenditur iudicium particulare, donec vniuerſale fuerit terminatum: vt explicat Bartol. *in dicta l. ſi quis libertatem, num.* 12. *verſic. ſecundo caſu*: quem *ibidem* alij ſequuntur. Et per conſequens in iudicio concurſus generalis & diſcuſſionis omnium bonorum communis debitoris, vbi agitur de intereſſe aliorum creditorum, ſuſpendi debet iudicium particulare quantumuis poſſeſſorium. † Plus dico, quod 26
ſi reus per viam exceptionis, in iudicio ciuili deduxerit negotium ſeu factum, pro quo illi competebat actio criminalis, & de illa exceptione iam in iudicio ciuili tractari cæptum ſit, non poteſt deinde reus, qui in hac exceptione actoris vices gerit, confugere ad querelam criminalem, ſed illi imputandum erit, cur ius ſuum ciuiliter deduxerit: Cauſler. *deciſ.* 443. *num.* 5. *&* *deciſ.* 530. *num.* 1. 2. *&* 3. † An 27
autem hoc caſu ſaltem iudex in cauſa criminali poſſit ex officio procedere, Rota negatiuè reſpondit, quia ceſſat officium iudicis mercenarium, quod actioni intentatæ deſeruit, ipſa principali actione ceſſante, Coccin. *deciſ.* 123. *num.* 30. quæ deciſio eſt reperita *deciſ.* 201. *poſt conſil. Farin.* conferatur tradita ſuperiùs *hoc cap. num.* 19. de exceptione incidenter propoſita.

28 Cæterùm, quia hæc quæſtio verum cauſa criminalis ciuili præiudicet, vel è contrà, altioris eſt indaginis; & illam ampliſſimè tractauit Farinac. *dicta quæſt.* 100. Ideo ad illum, lectorem remitto. Cui addo Trentac. *lib. 2. tit. de iudic. reſol. 7.* Natt. *conſ.* 138. Crauett. *conſil.* 74. *lib. 2. inter conſil. crimin. defen. reor. verſar* & apud eundem *conſil.* 280. Guazzin. *de defenſ.* 1. *cap.* 24. Rotam *deciſ.* 579. *par.* 4. *recentior.* Gratian. *d. cap.* 394. Ricc. *collect.* 3450. & in locis per eum allegatis. Cocc. *d. deciſ.* 123. Lancell. *de attent. par.* 2. *cap.* 4. *limit.* 23. Burat. *deciſ.* 47. 69. 34. 415. 944.

29 Iſta autem quæſtionis præiudicialis oppoſitio non ſolum locum habet, quando agitur inter eundem actorem & reum, ſed etiam quando tertius poſt litem inter alios cœptam, intentare vellet actionem præiudicialem. Exemplum habetur apud Coccin. 30 *d. deciſ.* 308. *num.* 5. † Vbi cum prima actio fuiſſet intentata à quodam tertio petente domum ſibi adiudicari tanquam fideicommiſſo ſuppoſitam, non poterat reus agere ad retractum vigore bullæ ſuper alia domo contigua, donec quæſtio fideicommiſſi ab illo tertio intentata, fuiſſet terminata per ſententiam. Quia quæſtio dominij, etiam à tertio intentata erat præiudicialis, ex eo quod nemo poteſt retrahere niſi ſit Dominus, & illa deciſio fundatur in doctrin. Bart. *in d. l. fundum. ff. de exceptio. num.* 5. *verſic.* Secundum quam, *& verſic.* Sed ipſe. *Et verſ.* Sed quando vnum iudicium.

31 Quarta concluſio. Non poteſt opponi quod cauſa vna ſit alteri præiudicialis, quando agitur de duabus cauſis omnino diuerſis & ſeparatis, nullâque ratione inuicem connexis, nec mutuo dependentibus. Bart. *in l.* 1. *§. penult. ff. de verb. obligat.* Gratian. *dicta diſcept.* 394. *n.* 14.

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

An & quando qui per accuſationem præuenit, poſſit reaccuſari. Et an & quando locus ſit recriminationi, præſertim quando agitur de delicto in eadem rixa commiſſo. Et quis dicatur aggreſſor. Et quid obſeruandum ſit ſi delicta eſſent æqualia & pares probationes. Denique quid iuris, ſi accuſatus proponat recriminationem de falſo, poſt litem criminalem præuentam. Quod reaccuſatio non admittatur fauore illius cuius nomen receptum eſt inter reos. Et quod accuſatio ſuper vno delicto non inducat præuentionem querelæ inſtitutæ ſuper alio.

SVMMARIVM.

1 *Vtrum accuſatus poſſit recriminari, & ſuum accuſatorem reaccuſare. Remiſſiuè.*
Qui fuit accuſatus poteſt reaccuſare quando nomen eius nondum receptum eſt inter reos.
Si diuerſa accuſationes de diuerſis criminibus opponantur non eſt ſuperſedendum etiamſi agatur de minori delicto.
Iudex requiſitus non tenetur remittere reum donec cognitum fuerit de delicto quantumuis minori de quo accuſatur in ſuo tribunali.
2 *In qua querela procedendum ſit quando agitur de mutuis iniurijs, vel vulneribus hinc inde illatis, & quæ præualere debeat.*
3 *Ex duobus rixantibus, ſi ignoretur quis ſit aggreſſor, quomodo procedendum ſit.*
4 *Accuſatus de aliquo crimine, poteſt falſi accuſationem inſtituere, etiam poſt nomen receptum inter reos.*
5 *Accuſatio falſi facta contra accuſatorem, debet fieri coram eodem iudice. Quid vero de notario ſtatuendum ſit.* ibidem num. 6.

QVI per accuſationem præuenit non poteſt ab accuſato reaccuſari, quia regulariter recriminatio permiſſa non eſt. Iuxta ea quæ declarat & copioſè deducit Clar. *in praxi. §. fin. qu.* 14. *num.* 12. Decian. *in pract. crimin. lib.* 3. *cap.* 24. *per totum.* Hippolytus Riminald. *conſil.* 114. *ferè per totum.* Maranta *par.* 4. *diſt.* 6. *num.* 56. *&* 57. Farin. *dicta qu.* 100. *num.* 69. *&* 91. *Et de accuſat. qu.* 12. *num.* 23. *& qu.* 16. *num.* 30. Guazzin. *de defenſ. reorum. defenſ.* 3. *cap.* 10 *per totum.* Aduertendo tamen quod cauſa criminalis non dicitur cœpta per ſolam inquiſitionem, niſi citatio fuerit legitimè executa, Burat. *deciſ.* 109. *per tot.* 1

In hac materia multæ afferuntur à DD. regulæ & limitationes, & nominatim à Mar. Socino *in cap. ex literis, de mut. petit. in* 6. *art. princip. in* 14. *fall.* quæ paucis ad hoc reducuntur; videlicet, Quod ille qui accuſatur de aliquo delicto, poteſt tam de maiori, quam de minori crimine accuſatorem ſuum reaccuſare, ſi nomen eius nondum eſt receptum inter reos; ſiue ſuam, aut ſuorum, ſiue extranei iniuriam proſequatur: ſed ſi nomen eius iam receptum fuerit inter reos, non poteſt accuſatorem aut alium accuſare de minori crimine. Quod ſi agatur de maiori crimine, poteſt quidem alium extraneum accuſare, non autem ſuum accuſatorem, niſi ſuam, aut ſuorum iniuriam proſequatur. Quod intellige, reo in primis perſonaliter conſtituto; nam alioquin tota practica criminalis deſtrueretur: vt bene explicat Clar. *in pract. crimin. §. fin. n.* 12. qui in hac materia adeundus eſt. Excipe crimen falſi, de quo mox agetur *num.* 4.

Sed quid dicendum, ſi contra eundem reum duæ cauſæ criminales à diuerſis accuſatoribus proponantur? Reſpondeo non eſſe ſuperſedendum, etiamſi noua accuſatio ſit de minori delicto: per text. *in l. ſi cui, §. cum ſacrilegium, ff. de accuſat.* Et ſic cauſa præuenta ſuper minori delicto ſuſpendit cognitionem & iudicium maioris criminis. Et ratio eſt, quia alioquin contingere poſſet, vt reus accuſans de minori crimine, non poſſet conſequi ſatisfactionem iniuriæ ſibi illatæ per crimen minus graue; quod fieri non debet, ex *l.* 2. *ff. de priuat. delict.* Vnde ſi iudex requiſitus teneatur delinquentem ad Iudicem requirentem remittere, poterit denegare remiſſionem ſi reus aliquod delictum quantuis leue commiſerit, donec ille fuerit in ſuo Tribunali de leuiori delicto punitus, vt probat Addit. ad Gam. *deciſ.* 52. *in fin.*

Videri poterunt quæ nos diximus *in quæſt. benefic. par.* 1. *cap.* 17. *num.* 1. *& ſeqq.*

Verum ſi agatur de iniurijs, vel vulneribus mutuo in eadem rixa illatis, maior eſt difficultas; & hic caſus quotidie euenire ſolet. Vera reſolutio eſt, quod in primis conſiderare debet iudex quis in rixa & aggreſſione præuenerit, non autem quis ſit prior in 2

accuſa

accuſatione, & ſic videndum eſt quis priùs deliquerit, & rixæ occaſionem dederit, vt deciſum fuit in Codice Fabrian. *lib.9.titul.1. Qui accuſar. non poſſ. definit.1. num.5.* Quia dum quid in rixa commiſſum eſt, non debet conſiderari tanquam multiplex delictum, ſed tanquam vnum; Ideo præuentio accuſationis nihil operatur.

Secundo aduertendum eſt quis grauiorem offenſam paſſus fuerit, illius enim accuſatio præualere debet. Faber *dicta definit.1. in fine*, per text. *in l.rei maiori 21.ff.de except.*

3 Et ad idem propemodum recidit Decian. *in tract.crimin.lib.3.dicto tit.24.num.37.&* 38. Vbi dicit quòd in mutuis vulneribus, qui non fuit accuſatus, eiuſque nomen nondum receptum eſt inter reos, poteſt accuſatorem ſuum reaccuſare, & recipitur quidem accuſatio primi, & ſi alter, antequam aliud fiat, accuſet; recipitur quoque huius accuſatio ſi delicta ſint paria. Sed ſi vnus de morte accuſet, & alios de vulnere, quamuis accuſans de morte eſſet poſterior in accuſando, tamen ſuper hac poſteriori accuſatione ſola eſſet procedendum, quia hoc delictum eſt grauius. Sed ſi delicta ſint paria, recipitur vtraque accuſatio, & ſuper vtraque fit informatio. Et illa accuſatio præualebit pro qua indicia & probationes erunt vrgentiores: Verum ſi factum eſſet vtrinque dubium, & probationes ac delicta æqualia, contra ambos procedetur, & vtriuſque partis recipientur conſtituta & reſponſiones. Atque ita apud nos etiam practicatur.

Et de hac materia, & ex quibus cognoſcatur quis fuerit aggreſſor, videantur tradita per Farinac. *in tract.de homicid.q.125.p.7.§.3.à n.* 484. vbi copioſè & dilucidè caſus omnes diſtinguit, ideo ad illum dum caſus occurrer recurrendum eſt.

4 Præterea & hoc in praxi ſummè notandum eſt; quod quando aliquis fuit accuſatus de aliquo crimine, & teſtes qui contra ipſum depoſuerunt ſunt falſi, poteſt talis accuſatus, etiam poſtquam nomen eius receptum eſt inter reos, ſuum accuſatorem & teſtes de falſo accuſare, & talis accuſatio admittitur, & illâ pendente, ſuperſederi debet in accuſatione principali, Farinac. *dicta quæſt.*100. *num.*65.*&* 68.*& quæſt.12.n.*13.*& q.16.n.*30.† Qui tamen exi-
5 ſtimat hanc falſi accuſationem coram eodem iudice cauſæ principalis proponendam eſſe, & non coram diuerſo, ne cauſæ continentia diuidatur, per text. *in authent. Et conſequenter, C.de ſent.& interloq.omn.iudic.*DD. *in c.1.de mut.petit.*

6 Si tamen iudex videret notarium eſſe ſuſpectum, poſſet de alio ex officio prouidere, ſumptis ſummariè & extraiudicialiter de hoc informationibus, iuxta tradita per Iacob. Laurent. *in tract. de iudice ſuſpect. cap.6. num.3.* Præſertim quia cum agatur de notario qui ſumpſit informationes ſuper negotio principali, poſſet ex nouis informationibus ſuper teſtium falſitate ſumendis, conſequi laudem vel vituperium, vt in ſimili de teſte dicit Farinac. *de teſtibus quæſt.*60. *num.*21. Et ita in praxi vidi per iudices obſeruari.

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione per executionem inſtrumenti ſumpti per Notarium Regium. An & quando inſtrumenta per Notarios Auenion. vel Comitatenſes ſumpta poſſint demandari executioni in Gallia. De Notariis recipientibus inſtrumenta extra locum ſuæ deputationis. Quod inſtrumenta in aliena Monarchia confecta, producant hypothecam vbique terrarum. Et de reddendo idem ius extraneis, quod in eorum Loco Ciuibus exhibetur. De contractibus rogatis per Notarios Baronum inter non ſubditos.

SVMMARIVM.

1 *In executiuis attendi debet ſtatutum loci in quo petitur executio.*

2 *Inſtrumenta per notarios Regios confecta, continentia ſubmiſſionem curijs Auenionis, vel Comitatus, mandantur executioni in ciuitate Auenionis vel Comitatu, iuxta ſubmiſſionem.*

3 *In Gallia inſtrumenta in aliena Monarchia confecta non habent paratam executionem.*

4 *De iure communi notarius Pontificia, vel Imperiali authoritate creatus, poteſt vbique inſtrumenta conficere.*

5 *Contrarium tamen ſeruatur in Gallia, &* 0.9.

6 *Explicatur dictio* Notarij Apoſtolici, *de qua fit mentio in conſtitutione Regia.*

7 *Alternatiua dictio ponitur inter æqualia, ſeu parum diſtantia.*

8 *Notarius non poteſt inſtrumenta recipere extra locum ſuæ deputationis. Vnde in Gallia notarij Pontificij non recipiunt inſtrumenta,* num 9.

10 *Vtrum notarius extra locum ſuæ deputationis poſſit inter ſubditos illius loci inſtrumenta conficere? duæ referuntur opiniones.*

11 *Quid in populis confœderatis? Remiſſiuè.*
In Gallia contractus ſumpti per notarium Baronis inter non ſubditos non valent niſi tanquam ſcriptura priuata extra illum locum.

12 *Notarij Pontificij qui à Rege etiam habent authoritatem, inſtrumenta, ſubmiſſionem ad curias Regias continentia, habent paratam executionem in Gallia, & producunt hypothecam.*

13 *Inſtrumenta per notarios extraneos quamuis in loco eorum deputationis confecta, non habent executionem, nec hypothecam in Gallia ſecundum aliquos.*

14 *Alij vero hypothecam ex illis, ſed non executionem oriri volunt.*

15 *Inſtrumenta confecta à notario Principis, vel alterius ad id poteſtatem habentis, in loco ſubdito deputanti, faciunt fidem vbique.*

16 *Hypotheca conſtitutio pendet à conſenſu partium, excepta hypotheca legali ſeu tacita, ſed expreſſa eſt de iure gentium.*

17 *Statutum de reddendo extraneis idem ius quod illi ciuibus Auenionenſibus reddunt, eſt validum, & iuridicum, & obſeruandum eſt.*

QVIA ſuperiùs in *cap.10.de ceſſione bonorum, num.76. & ſequentibus,* oſtendimus, quod attento ſtatuto quo cauetur omnia inſtrumenta liquida eſſe executioni demandanda; & contractus in aliena Monarchia confecti, habent executionem paratam, & ex illa inducitur præuentio; non abs re erit paulo diffuſiùs explicare, quænam ſit poteſtas & virtus talium contractuum, ſeu inſtrumētorum per Notarios Regios,

Regios, aut in alia monarchia confectorum, ſi illo-
rum executio petatur in terris ſummo Pontifici im-
mediatè ſubditis, & è contrà, quæ ſit virtus in Gallia
inſtrumentorum per notarios Pontificios rogatorum.

Pro cuius quæſtionis reſolutione ſupponendum
eſt, dum de executione inſtrumenti agitur, atten-
dendam eſſe legem, vel ſtatutum illius loci in quo
petitur executio, Bart. Bald. Caſtrenſ. Iaſon, & com-
muniter Doctores *in l. 1. Cod. de ſumma Trinit. & fide
Cathol.* Cancer. *lib. 2. var. reſ. c. 3. n. 20. in nouis.*

2 Vnde infertur quod cum in ciuitate Auenionen-
ſi adſit ſtatutum, quod omnia inſtrumenta liquida
mandentur executioni, concedenda erit executio
omnibus inſtrumentis, etiam per Notarios Regios
confectis, aduerſus eos qui ſeſe curiis Pontificiis
ſubmiſerunt. Et è conuerſo, cum per Regias ordina-
tiones expreſsè ſtatutum ſit, quod inſtrumenta in
aliena monarchia per Notarios Regiam approbatio-
nem non habentes, careant viribus quoad executio-
3 nem, † Ideo Gallicis moribus inductum eſt, vt ta-
libus inſtrumentis executio denegetur. Quia cum
executio ſit imperij, fieri non poteſt non interue-
niente licentiâ tacitâ vel expreſſâ illius, in cuius
territorio peti vel concedi debet, vt bene com-
probat Renat. Chopin. *De Moribus Andeg. lib. 1.
tit. 4. cap. 45. fol. mihi 341. n. 14.* Rebuff. *in conſtitu-
tion. Reg. tit. de mercat. minut. vendent. gloſſ. 21. in fine.*
Theuen. *ad Ord. Reg. lib. ſecundo tit. 18 art. 2. in verb.*
Au dedans du deſtroict Loyſeau *au traicté des offices,
lib. 1. c. 7. n. 109.* Maluer. *in praxi, tit. 30. Des executions
& ſubhaſtations, num. 5. verſic.* Toutesfois.

4 Secundò ſupponendum eſt, quod de iure commu-
ni iuxta multorum ſententiam, notarius authoritate
Pontificia vel Imperiali creatus, poteſt in Gallia, An-
glia, Hiſpania, & vbique terrarum, inſtrumenta reci-
pere: qua de re copiosè Surd. alios referens *conſil.
255. n. 10.* & hoc fatetur eſſe iuri conforme Rebuff.
de liter. oblig. art. 2. gloſ. 1. n. 44.

5 Sed de conſuetudine, contrarium ſeruatur in Gal-
lia, vbi prohibetur Notariis Apoſtolicis vel Impe-
rialibus inſtrumenta recipere, teſte Rebuff. *loco pro-
6 ximè citato numero* 38. † Aduertendum quod dum in
illa ordinatione ſit mentio Notariorum Apoſtolico-
rum, debet intelligi de Notariis Pontificiis, non au-
tem de ſolis notariis curiarum Eccleſiaſticarum, quia
eadem oratione comprehenduntur cum Imperiali-
bus, & illis æquiparantur, & dictio illa *vel Imperia-
7 lium* explicat dictionem *Apoſtolicorum*; † propter na-
turam & vim dictionis alternatiuæ, quæ ponitur in-
ter æqualia, ſiue parum diſtantia, vt eſt *text. in l. 1. ff.
de reb. dub.* Chaſſane. *in conſuet. Burgund. Rubr. 4. §.
23 in verbo* ou promis: *numero primo.* Iaſ. *in leg. 4. §.
Cato. numer. 1. ff. de verb. oblig.* Plura de Notariis Apo-
ſtolicis ex Galliæ obſeruantia recenſet Add. ad
Louet. *littera N, num. 5.*

8 Tertiò ſupponendum eſt, notariorum quemlibet
extra limites ſuæ deputationis inſtrumenta capere
non poſſe, veluti notarium à Comite, Barone, vel
alio ad id in terris ſuæ iuriſdictionis poteſtatem ha-
bente creatum, extra deputantis iuriſdictionem &
terminos, inſtrumenta conficere non poſſe: quemad-
modum aliàs Domino Comiti Suzæ reſpondit Ber-
trand. *conſil. 284. numer. 5. part. 2. vol. 5.* Idem tenet
Ioan. Conſtant. *in art. 65. ordinationum Caroli IX.*
Ranchin. *ad Guid. Pap. deciſ. 262.* Mornac. *in l. fin. co-
lum. 1. ff. de iuriſd. omn. iudic.* Vbi in *2. colum. verſ. va-
let demùm.* oſtendit contractum etiam inter volen-
tes, & ſubditos extra locum aſſignationis cõfectum,
eſſe quidem validum, ſed nullam producere hypo-
thecam, ea ratione, quia ius hypothecarum ad Regis
authoritatem ſpectat. Quæ ratio, vt infra oſtende-
tur, non concludit, nec de iure ſubſiſtit. Sed ex alio
capite defendi poteſt, quia authoritas tabellionum
non eſt innixa Regiæ approbationi, dum extra lo-
cum ſuæ aſſignationis inſtrumenta conficiunt, cum
tamen in Gallia pignoris conſtitutio non niſi inter-
ueniente tabellione publico fieri poſſit ob fraudis
& antidatæ ſuſpicionem, vt dicit idem Mornac. *in
l. 4. in princ. ff de pignorib.* Notarius autem extra ſuæ
deputationis limites pro priuato habetur, nec am-
plius perſonæ publicæ authoritatem habet. † Et 9
propter eandem Notariorum & territoriorum limi-
tationem, quidquid ſit de iure communi, tamen in
Gallia notarij Pontificij etiam inter ſubditos Pon-
tificis inſtrumenta non recipiunt, vt ſupra dictum
eſt, & tradit Imbert. *in praxi Gallico idiomate conſcri-
pta lib. 1. cap. 7 in gloſſ. vltima.* Add. ad Louet. *Lit. N.
num. 10.*

Quanquam & in hoc capite, vtrum videlicet no- 10
tarius inter ſubditos extra locum ſuæ aſſignationis
poſſit inſtrumenta conficere, duæ ſint opiniones
contrariæ: Nam affirmatiuam tenet Caſtrenſ. *in l.
finali, num. 4. C. de temp. in integr. reſtit.* vbi teſtatur ſe
ita conſuluiſſe, & conſilio ſuo plures Doctores ſe
ſubſcripſiſſe. Sequitur Rebuff. *in nota marginali, in
tit. des Notaires Apoſtoliques.* apud Fontanon. *tom. 4.
conſtit. Reg. tit. 20. fol. mihi* 510.

Negatiuam vero vltra Mornac. *in d. l. fin.* tenent
Addent. ad Pap. *lib. 4. tit. 14 des Notaires, arreſt* 1.

De confœderatis vero populis quid dicendum, 11
idem Mornac. *in d. l. fin. in fine*, ſubſiſtit, nihilque de-
terminat.

In Gallia dubitatum fuit vtrum contractus rogati
per Notarium Domini alicuius iuriſdictionalis in-
ter non ſubditos, ſint validi? tandémque per diuer-
ſas ſententias, & per arreſtum Curiæ Parlamenti fuit
iudicatum, talia inſtrumenta quamuis per Notarium
publicum recepta inter forenſes & non ſubditos
intra limites iuriſdictionis particularis non habere
vim publici inſtrumenti, nullamque producere hy-
pothecam, ſed tantum valere tanquam ſcripturam
priuatam, vt teſtatur Claudius Henrys *in ſua recoll.
arreſt. lib. 4 cap. 6. qu. 34.* & fusè Add. ad Louet. *lit. N.
num. 10.*

Quartò ſupponendum eſt quod notarij ſummi 12
Pontificis authoritate creati, qui Regij etiam ſunt
& à Rege creati, quales multos in hiſce partibus ha-
bemus, poſſunt hic & in Gallia omnis generis (lici-
ta tamen) inſtrumenta recipere, quæ ſi contineant
ſubmiſſionem ad curias Galliæ, non ſolum habent
executionem paratam, ſed etiam producunt hypo-
thecam in Gallia in præiudicium cuiuſcunque cre-
ditoris tempore, vel iure poſterioris. Quia cum Rex
talibus notariis ſuam approbationem contulerit,
ceſſant omnes conſiderationes aduersùs Notarios
Pontificios, à nonnullis Doctoribus Gallicis in me-
dium adductæ. Atque ita obſeruatur.

Quintò ſupponendum eſt, maximam inter Docto- 13
res Gallos fuiſſe pugnam, vtrum inſtrumenta, per
Notarios alterius Monarchiæ recepta, hypothecam
producant in Gallia, an vero pro ſimplicibus ſcrip-
turis priuatis habeantur. Duæ ſiquidem reperiuntur
in hac controuerſia ſententiæ omnino contrariæ.
Prima, vult talia inſtrumenta nullam producere exe-
cutionem nec hypothecam. Secunda executionem
denegat, ſed hypothecam concedit.

Prima ſententia aduersùs hypothecam, authores
habet Mornac. *in d. l. fin. ff. de iuriſd. om. iudic.* Mon-
thol. *arreſt.* 136. Bouuot, *au recueil des arreſts to. 2. in
verb.* contract. *queſt. 7.* & alios quos citat D. Iacobus
de

de Morgues I. C. Aquenſis celeberrimus *in ſuis ad Prouincia ſtagnta commentarÿs, in tit. de ſubmiſſionib. fol. 397. & multis ſequentib.* Ad cuius ſcripta nihil addi poteſt, cum oihil intactum relinquat. Huius ſententiæ fundamenta apud eum videri poterunt, & apud Louet *littera H, num.* 15. vbi tamen loquitur de hypotheca tacita & legali; Sed dum agitur de conuentionali, idem Author concedit hypothecam, ſed executionem denegat, vt videre eſt apud eundem Addentem ad Louet *littera N, num.* 10. *verſ. L'Arreſt fondé.*

14 Secunda ſenteotia Authores habet Rebuff. *in conſtit. Reg. tit. de mercat. minut. vend. gloſſ.* 21. Vbi explicat ea quæ dixerat *in tit. de litteris obligat. ſuperiùs citato*, & aſſerit inſtrumenta à notariis Apoſtolicis conſcripta, producere quidem obligationem, ſed non executionem. Eandem differentiam inter obligationem ſeu hypothecam & executionem, agnouit Loyſ. *des offices, lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 104. 107. & 109. Theuen. *ad conſtit. Reg. lib.* 2. *tit.* 18. *art.* 1. *in verb. Au dedans du deſtroict.*

15 Pro hac ſententia bene facit regula generalis quod inſtrumenta ſumpta per Notarium Principis, Ducis, vel Baronis in ſuo territorio, fidem vbique faciunt, vt per DD. communiter *in cap. cum P. tabellio, de fide inſtrum.* præſertim Oſtienſ. *num.* 4. Felin. *num.* 18. Bellam. *num.* 24. Rota *deciſ.* 5. *in nouis, eodem, tit. de fid. inſtrum.* Rota coram Burat. *deciſ.* 688. *n.* 14. Ranchin. *in add. ad dec. Guid. Pap.* 262. Et per conſe-

16 quens probant creditum & hypothecam, † cuius conſtitutio eſt de iure gentiom, vt dicit Gloſſ. *in l. iuriſgentium* 7. *in verb. Similes, ff. de pactis.* Nam vt dicitur in §. *per traditionem. Inſtit. de rerum diuiſ.* Nihil tam æquitati naturali coouenit, quam voloutatem Domini rem ſuam in alium transferre voleotis, ratam eſſe: & vt rei ſuæ quilibet ſit moderator & arbiter: *l. in re mandata, Cod. mandat.* Vnde expreſſæ hypothecæ cooſtitutio non à Principum voluntate, ſed à partium conſenſu dependet, ſicuti & de re propria ad libitum diſponendi, vendendi, donandi, etiam abutendi ſi quis ſit legitimæ ætatis, adeo vt Principes liberum rerum, quarum dominium habemus, vſum impedire non poſſint, vt copiosè probat Fernand. Vaſq. *controuerſ. illuſtr. lib.* 1. *cap.* 17. *per totum.*

Et hæc poſterior ſententia, non ſolum verior videtur, ſed etiam omoino amplectenda, propter conſeruationem commercij maximè cum Auenionenſibus, & Comitatenſibos, qui ex benignitate Chriſtianiſſimi Francorum Regis vtuntur priuilegiis Regnicolarum. Alioqoin ſobditi ſummi Pontificis idem ius retorquerent contra ſubditos Regis, & contractibus in Gallia per Notarios Regios receptis, non ſolum executionem,

17 ſed etiam hypothecam merito denegarent. † Com adſit Statutum in cioitate Aoenion. *inter ſtatuta antiqua rubr.* 6. *aliàs* 62. qoo cauetur, quod ſi in aliis cioitatibus adſint aliquæ conſuetudioes vel ſtatuta, quæ grauamen inferant ciuibus ibi litigantibus, extraoei illios cioitatis vel loci, eiſdem conſuetudinibus, vel ſtatutis vti cogantor in ciuitate iſta, ad grauamen ipſorum. Quod ſtatutum retorquens idem ius erga extraneos, quod in eorum loco ciuibus exhibetur, rationi conſentaoeum eſt, & obſeruaodum, vt dicit Tuſch. *litt. Q. concluſ.* 450. maximè *num.* 9. Et ſimile Statutum extat Mediolani, teſte Carpan. *tomo* 2. *cap.* 179. *in commentar. ad ſtatut. Mediol.*

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione debitoris agentis contra creditorem ad reſciſſionem, vel nullitatem, aut cancellationem obligationis; ad explicationem *Statuti Auenionenſis, ſub titulo, De moderat. inhibitionum.* Explicatur quænam ſit vis inſtrumenti lapſo termino Statuti, vel Regulamenti in cauſa reſciſſionis. Et vtrum debitor, dum fiunt executiones lapſo termino Statuti, poſſit de nouo ſe opponere. Quomodo debeat prouideri de Curatore, Abſenti. Et quid operetur præuentio Iudicis inhibentis. Quis dicatur locus contractus, & quæ requirantur, vt quis conueniri poſſit in loco contractus. Et an & quomodo ſit verum, Iudicem contractus eſſe Iudicem diſtractus.

SVMMARIVM.

1 *Debitor de iure communi non poteſt impedire executionem ſui creditoris, quamuis præuenerit per inhibitiones ex cauſa nullitatis, vel reſciſſionis contractus.*

2 *Si euidenter de contractus nullitate appareret, licitum eſſet debitori narratis cauſis nullitatis obtinere commiſſionem ad inhibendum ſuo creditori, & ſic eius executionem præuenire.*

Pendente reſciſſione contractus manutenendus eſt niſi conſtaret euidenter de nullitate.

Pendente iudicio ſuper vſuris coram iudice Eccleſiaſtico, poteſt inſtrumenti executio peti coram Iudice laico: niſi interuenerit inhibitio, quæ tamen tolli debet.

Iudicium nullitatis contractus de iure non retardat illius executionem ſecus ſi per viam exceptionis.

3 *Ex ſtatuto Auenionenſi debitor poteſt præuenire per inhibitiones in cauſa reſciſſionis contractus.*

4 *Explicatur* Statutum Auenionenſe, ſub titul. de Moderat. inhibit. vnà cum Regulameoto ſubſecuto, *quod in cauſis reſciſſionis contractus obſeruari ſolet.*

5 *Lapſo termino per ſtatutum præfixo, ad probandas cauſas reſciſſionis contractus, perinde eſt ac ſi nulla inhibitio facta fuiſſet.*

6 *Lapſo termino aſſignato in cauſis reſciſſionis, vel nullitatis contractus, ſi fiat executio, non poteſt debitor iterum ſe opponere ad finem retardandi executionem.*

7 *Oppoſitio admittitur lapſo tempore conceſſo ad iuſtificandam reſciſſionem, ſed non retardatur executio.*

8 *Quando agitur ad reſciſſionem contractus, cauſa non debet tractari coram iudice loci contractus, ſed coram iudice domicilÿ eius, contra quem agitur ad reſciſſionem.*

Plura pro confirmatione tradit Carleual. de Iodic. tom. 1. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. oum. 185. *vbi probat quod iudex contractus eſt iudex diſtractus.*

9 *Si is, contra quem agitur ad reſciſſionem contractus, reperiatur in loco contractus, ibi conueniri poteſt.*

10 *Quando agitur de contractu nōdum perfecto, poteſt agi ad reſciſſionem coram iudice loci contractus.*

11 *Locus contractus dicitur non ſolum is in quo inſtrumentum factum fuit, ſed etiam is ad quem collata fuit ſolutio.*

12 *Reus ſortitur forum in loco contractus, licet abſens ſit, ſi ibi bona habeat.*

13 *Quando quis poſſet conueniri ſi præſens eſſet, iudex illi abſenti curatorem deputare poteſt.*

14 *Ex inueterata conſuetudine, & ſtilo curiarum Auenionenſium, iudex contractus eſt iudex diſtractus.*

1 EX diſpoſitione iuris communis, quamuis debitor ſuum creditorem præuenerit per inhibitiones ſub prætextu nullitatis, vel reſciſſionis, aut cancellationis inſtrumenti, talis præuentio & litiſpendentia non poteſt retardare executiones creditoris, ſed quælibet cauſa nempe reſciſſionis & executionis ſeparatim tractanda erit, nec vna proſecutioni alterius præiudicabit, ſed quælibet (vt Practici loquuntur) curret marte ſuo. Bald. *conſil.* 261. *num.* 1. *volum.* 1. Caſtrenſ. *conſil.* 260. *volum.* 1. Galleſ. *de obligat. Camer. part.* 3 *in cap. de vi inſtrum. obligat. Camer. n.* 26. quæ apud Zach eſt *quæſt.* 31.

2 Quod tamen fallit, ſi cauſa nullitatis eſſet commiſſa per ſignaturam narratis rationibus per quas inſtrumentum ex ſola illius inſpectione nullum, & inualidum eſſe conſtaret, tunc enim etiam de iure communi retardaretur executio inſtrumenti cameralis, & inhibitio in cauſa reſciſſionis, vel nullitatis conceſſa, non eſſet reuocanda. Sed ſi de tali nullitate, vel de cauſis reſciſſionis euidenter non conſtaret, inhibitio facilè de iure reuocaretur, ita Mandoſ. *in tractat. de inhibit. quæſt.* 49. *numero* 3. *& ſequent.*

Præterea ſi aliquis ſit in poſſeſſione bonorum, ſuper quibus vertitur lis, ſeu cauſa reſciſſionis, aut nullitatis contractus, negari non poteſt quin poſſeſſor lite pendente ſit manutenendus: *cap. laudabilem, vt lite pend.* Pariſ. *conſil.* 39. *in princip. lib.* 1. Quod etiam obtinet in eo, qui eſt in poſſeſſione, ſeu quaſi, exigendi annuum reditum: is enim iure petit ſe manuteneri in ſua quaſi poſſeſſione, quamuis fuerit præuentus per inhibitiones à ſuo debitore, ſublatis priùs per Iudicem inhibitionibus: Cencius *in tract. de cenſib. quæſt.* 91. *num.* 22. Niſi tamen nullitas inſtrumenti eſſet notoria & euidens, tunc enim retardatur executio inſtrumenti, & creditor præuentus per inhibitionem ad inſtantiam debitoris non eſt audiendus, etiamſi intentet remedium manutentionis in poſſeſſorio ſummariſſimo, vt probat Poſt. *in tract. de manutent. obſeruat.* 62. *num.* 12. Verbi gratia, ſi conſtaret euidenter tractari de alienatione bonorum Eccleſiæ ſine vlla ſolemnitate, aut de donatione non inſinuata, & facta abſque ſolemnitatibus ſtatutariis: vt *ibidem* Poſtius exemplificat.

Sed quid dicendum, ſi quis coram Iudice Eccleſiaſtico petierit contractum declarari vſurarium, vtrum ideo impediatur creditor petere coram alio iudice ſuum contractum mandari executioni? Reſpondeo non poſſe retardari executionem, neque in iudicio ſæculari allegari præuentionem: ita tamen vt ſi adſit inhibitio emanata authoritate iudicis Eccleſiaſtici, illa debeat in primis reuocari: Zachias ad Galleſ. *de obligat. Camer. q.* 31. *n.* 16. poſt Viuiil. ad Afflict. *dec.* 30. *n.* 3. Rebuff. *ad conſtit. ſeq. de liter. obligat. art.* 2. *gloſſ.* 1. *n.* 22. & alios. Et hoc caſu inhibitionem Iudicis Eccleſiaſtici, coram quo cauſa vſurarum eſt præuenta, tollendam eſſe, nec poſſe ſuſtineri probat, poſt multos ab eo allegatos, Giurb. *dec.* 100. *num.* 7.

Concludunt ergo præfati DD. quod in terminis iuris communis, ſi debitor præuenerit ſuum creditorem intentando principaliter & per viam actionis iudicium nullitatis, aut reſciſſionis contractus, non propterea impeditur creditor petere executionem ſui inſtrumenti: vt per Giurb. *dict. dec* 100. *n.* 3. Gaſp. Roder. *de ann. redit. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 29. Cenc. *in tract. de cenſ. dicta q.* 91. *n.* 22. Secus ſi per viam exceptionis; hoc enim caſu debitor excipiens retardat executionem: Giurba *dicta dec.* 100. *n.* 8.

Verum ſi nullitas contractus eſſet euidens & notoria; poſſet debitor agens ad nullitatem, iterum illam proponere per viam exceptionis, etiam ad retardandam executionem: vt probat Gaſp. Roderic. *dict. lib.* 1. *q.* 16. *n. vlt. verſic. quod amplia.*

Sed tamen ex diſpoſitione Statuti Auenionenſis ſub *tit. de moderat. inhibit. lib.* 2. *rubr.* 14. aliud dicendum eſt, videlicet licere debitori ſuum creditorem præuenire per viã inhibitionũ, obtenta diſpẽſatione iuramẽti, ſeu per viam cancellationis, aut nullitatis, aut reſciſſionis contractus, & hoc caſu inhibitio ſic obtenta retardat executionem obligationis cameralis, câ tamen lege, quod ſi debitor intra tres menſes non obtinuerit proceſſum portari iudici ad ordinandum definitiuè ſuper dicta reſciſſione, aut nullitate, ſeu inhibitionibus, poterit inhibitus vti iuribus ſuis, præſtitâ obligatione de reſtituendo exacta vnà cum intereſſe & expenſis in caſum futuræ ſuccumbentię. 3

Quæ dilatio trium menſium, ex regulamento Eminentiſſimi Cardin. de Armeniaco, quod adhuc eſt in viridi obſeruantia, fuit ordinatum, quod currat de momento ad momentum, & tempus illius ſit continuum, quod ex ſtatuto erat vtile; & quod incipiat à die executionis inhibitionum. 4

Et inſuper fuit additum quod creditor, lapſo menſe continuo, poterit obligationem ſuam executioni demandare, ſi debitor non petierit proceſſum portari iudici, ad prouidendum ſuper dicta cauſa reſciſſionis, vel nullitatis, cauto tamen priùs idoneè per dictum debitorem de reſtituendo principale, expenſas, & intereſſe, in caſum futuræ ſuccumbentiæ.

Et lapſo dicto menſe vel trimeſtri reſpectiuè, creditor poterit exequi authoritate cuiuſcunque iudicis competentis, non obſtante præuentione iudicis inhibentis, quia impedimentum inhibitionum fuit ſublatum per ſtatutum, & perinde eſt ac ſi inhibitio nunquam facta fuiſſet, Lancellot. *de attent. poſt inhib. c.* 20. *limitat.* 2. *per totam.* 5

Cæterùm circa illius ſtatuti interpretationem quoad materiam præuentionis, occurrit quandoque in praxi difficultas. Debitores enim fugitiui, vt moris eſt, confugiunt quandoque ad cautelam quâ creditores, aut deludere aut in longum protrahere volũt, dum enim lapſo trimeſtri, creditor ſuum inſtrumentum non obſtante reſciſſione, & lite ſuper ea pendente, vigore ſtatuti executioni demandare vult præſtitâ obligatione, vel lapſo menſe, datâ cautione, iterum ſe opponunt petendo dilationes ſtatutarias ad deducendum, & deinde ad probandum in cauſis executiuis concedi ſolitas, & interim petere executionem retardari. Sed ego hanc cautelam ſemper reiiciendam exiſtimaui, & ſæpiùs in praxi reiectam vidi tanquam minus iuridicam, & intentioni 6

ſtatuti

ſtatuti omnino contrariam. In primis enim cum Statutum illud ſit exorbitans à iure communi, vt ſuperiùs oſtenſum fuit; non debet extendi, ſed quantum fieri poteſt reſtringi. ne creditor per præuentionem debitoris inhibitionem obtinentis, impediatur executioni ſuum inſtrumentum demandate. Præterea clara eſt ſtatuti intentio in contrarium. Cur enim Statutum adſtringeret creditorem ad præſtandam cautionem, vel reſpectiuè obligationem, ſi licitum eſſet debitori poſt illud tempus iterum ſe opponere ad fines retardandi executionem? Sanè creditor poſt lapſum temporis ſtatutarij, deterioris eſſet conditionis quàm ille qui nunquam fuit inhibitus. & debitor cauillosus plus fauoris conſequeretur, quia obtentis ſine vllo fundamento inhibitionibus, quæ ſub ſimplici diſpenſatione iuramenti concedi ſolent, obtineret cautionem vel obligationem de reſtituendo, quam debitor qui calumnioſam inhibitionem agere noluit, non obtineret. Item cur Statutum liquidaret intereſſe ad rationem ſeptem pro centenario in fauorē debitoris, & odium creditoris malè exequentis, ſi poſt menſem vel trimeſtre liceret debitori iterum ſe opponere ad effectum retardandi executionem? Denique intentio Statuti talis eſt, quod non obſtantibus quibuſcunque impedimentis, dilationibus, etiam gratiis motatotiis, procedatur ad executiones lapſo termino ſtatuti, vt dicitur in Statuto *dicta rub*.14.*art*.4. Et in regulam *art*.3. Nam in ſtatuto *dicto art*.4. expreſsè prohibetur, ne cuiquam liceat poſt primas inhibitiones, alias impetrare ab eodem, vel alio quocunque iudice. Et ſi ſecùs factum fuerit, creditor poſſit, non obſtantibus dictis ſecundis inhibitionibus, vti iuribus ſuis. Vnde conſtat intentionem ſtatuti eſſe, vt creditor lapſis dictis dilationibus poſſit vti iuribus ſuis, poſt menſem vel trimeſtre reſpectiuè, non obſtante quoconque impedimento, & cautela ad retardandam executionem inuenta, & ſic poſt lapſum dicti temporis dum fit executio, debitoris oppoſitionem factam aduerſus executionem non poſſe retardare executionem.

7 Non nego tamen quin debitor poſſit ſe opponere, & de iuribus ſuis docere, & impugnare contractum, etiam excipiendo, quia alioqui fruſtra creditor adſtringeretur ad ſeſe obligandum de reſtituendo exacta, intereſſe & expenſas, in caſum futuræ ſuccumbentiæ, ſed non ad effectum retardandi executionem, vt ſupra dictum eſt.

Alia & non minor proponitur dubitatio, vtrum cauſa reſciſſionis contractus intentari poſſit in ciuitate Aueniononenſi contra Comitatenſes, ſeu ad inſtantiam Aueniononenſium, ſeu Comitatenſium agentium ad reſciſſionem.

8 Quæſt. iſta ſecundum terminos iuris communis videtur habere difficultatē. Quia qui agit ad reſciſſionem contractus, eſt actor; ergo debet ſequi domicilium rei. Et quamuis dum agitur ad contractûs obſeruantiam, iudex contractus ſit competens, *cap. Romana*, §.*contrahentes, de foro compet. in* 6. Aliud tamen dicendum eſt, dum agitur ad illius reſciſſionem per text. *in l*.1.*Cod. vbi & apud quem*, & ibi not. Bald. & Caſtrenſ. Cod. Fabr. *lib*. 2.*tit*.28.*vbi & apud quem definit*.1. Cald. *in l. ſi curatorem habens, in verb. Implorandum*, *n*.30. *& ſequent*. vid. omnino Carlenal
9 *tom*.1.*fol*.94. † Sub hac tamen diſtinctione quod ſi aduerſarius reperiatur in loco contractus, ibi poterit conueniri etiam in cauſa reſciſſionis illius, per text. *in leg. in contractibus*, §.*in omni. Cod. de non num. pecun*. vt dicit Cald. *ibid. num*.30. *in princip. & circa med. verſic*. In hac re tamen. *Et verſic*. Quamobrem à communi ſententia, Iaſ. *in l. qui certo loco verſic*. Et fortiùs, *ff. de cond. indeb*. Et ita diſtinguit Barboſ. *in l. hæres abſens*, §.*proinde*, *num* 16. *&* 17 *ff. de iudic*. Qui poſtea *num*.24. aliam affert diſtinctio-
nem, † vtrum agatur de contractu ex vtraque parte 10
perfecto, & hoc caſu reſciſſio intentari debeat coram iudice domicilij, aut de contractu nondum vtraque ex parte perfectu, & hoc caſu poſſit intentari etiam coram iudice contractus. Sed priorem reſolutionem de reo reperto, vel non reperto in loco contractus ſequitur, & receptiorem teſtatur Gratian. *diſcep. forenſ. c*.14.*num*.22. per text. *in d. l. in contractibus*, §. *in omni*. Couar. *lib*.1.*variarum reſolutionum, cap. quar-
to, num*.1. † Dicitur autem locus contractus, non 11
ſolum in quo celebratus eſt, ſed etiam in quem collata eſt ſolutio, *l. contraxiſſe*, *ff. de actionibus, & obligationib*. Anchar. *conſil*.192. *n*.3. Trentacinq. *lib*.3. *var. reſolut. Tit. de ſolut. reſolut*.26.*num*.5.*&* 6. Codex Fabrian. *lib*.3.*tit*.15.*defin*.4. cum pluribus aliis quos citat & ſequitur Antonin. de Amat. *reſol*.33. *num*.6. Cyriac. Nig. *contron*.318.*n*.20.

Præterea ad hoc vt quis forum ſortiri queat in 12
loco contractus. non eſt præciſè neceſſe, vt ibi reperiatur, ſed ſufficit alterutrum, nempe vel quod ibi reperiatur, vel quod ibi bona habeat, Amat. *dicta reſol*.33.*num*.8. Cyriac. *dicta controuerſ*.318. *num*.21.
† Immo ſubdit Amat. *dicta reſol*.33.*n*.19. Quod iu- 13
dex loci contractus, & ſic quilibet iudex, quando adeſt ſubmiſſio generalis ad omnes Curias, poteſt prouidere de curatore abſenti, quando talis abſens poſſet coram illo iudice conueniri.

Verum quidquid ſit de iure communi, apud nos 14
ex inueterata Curiarum conſuetudine & ſtilo inconcuſsè obſeruato, debitor volens agere ad reſciſſionem, aut aliàs aduerſùs contractum, obtenta priùs diſpenſatione iuramenti ad fines agendi, obtinet inhibitiones à Curia ſacri Palatij Apoſtolici, & cauſa ibidem tractari & decidi ſolet, & ſic nos obſeruamus regulam illam, quod iudex contractus eſt iudex diſtractus, qui ſtilus & conſuetudo Curiæ hac in re debet obſeruari, vt in ſimili dicit Amat. *dicta reſolut*.33.*num*.29. Sicut aliis quoque in locis hoc obſeruatur, vt cauſa ſemper ad iudicium loci contractus remittatur, teſte Peregr. *de fideicomm. artic*.53.*num*.7.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

De pluribus accuſatoribus concurrentibus, & quomodo inter ipſos ſit locus præuentioni. Vtrum ſi remotior præuenerit in accuſando repellatur per ſuperuenientiam proximioris. Si vidua præuenerit accuſando homicidam mariti, vtrum præferatur liberis accuſare volentibus: Et quis hoc caſu habeat electionem Iudicis & Notarij, & an proximior ſuperueniens teneatur reſtituere expenſas factas per remotiorem in accuſando. Quis teneatur accuſare ob mortem occiſi; & quomodo incurratur indignitas hac de cauſa. Pluribus concurrentibus in accuſatione, ſi ſint in pari gradu locū eſſe gratificationi. Con-

*ſulum accuſatio nomine ſuæ communitatis vtrum ſit admittenda, & inducat præuentionem ſi ſpeciale à ſua vniuerſitate mandatum non habeant. In illius qui parricidium commiſit ſucceſſione, lis quoad bona ſcribente notario ciuili, an vero criminali agitari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Proximiores remotioribus in accuſando debent præferri.*

2 *Filiusfamilias de publico delicto, etiam parte contradicente, accuſare poteſt.*

3 *Vidua ſecundum multorum ſententiam liberis ſuis præferenda eſt in accuſando homicidam mariti ſui vita functi.*

4 *Verius eſt liberos in accuſatione matri præferendos eſſe.*

In accuſando præfertur proximior, quid ſi omnes ſint in pari gradu, vel omnes extranei, & non conueniant de Notario, an & quando Iudex poſſit vnum eligere.

Conſules aut alij adminiſtratores, an & quando poſſint querelam criminalem inſtituere ſine ſpeciali mandato.

5 *Electio iudicis, ſeu tribunalis, & notarij qui ſcribat in cauſa, ſpectat ad eum qui proximior eſt & potior in accuſando, ſi plures ſimul concurrant.*

6 *Præuentio remotioris accuſantis non nocet proximiori quin eligat iudicem & notarium. Quod ibidem latiùs explicatur & limitatur.*

7 *Remotiori accuſanti non ſunt per proximiorem reſtituenda expenſa per eum facta in accuſando.*

8 *Frater querelans de morte fratris ſui Religioſi, non repetit expenſas ab Abbate. Tranſpoſitum ad* num. 12.

9 *Filius non tenetur mortem patris vindicare, ſi mater præuenerit in accuſando, nec efficitur hoc caſu indignus.*

10 *Mater nomine proprio accuſans non repetit à filio expenſas, ſicut nec frater Monachi occiſi, ab Abbate,* num. 12. *in fine.*

11 *Pœnam priuationis ob inultam necem defuncti, hodie in deſuetudinem abiiſſe multi cenſuerunt.*

12 *In Gallia pœna priuationis & indignitatis ob inultam necem defuncti eſt in vſu.*

13 *Pœna priuationis ob inultam necem defuncti, reſtringenda eſt ad bona hereditaria. Intellige, vt* num. 16.

14 *Indignus amittit ſubſtitutiones vulgares, ſed non pupillares.*

15 *Indignitas hæredis non nocet fideicommiſſario.*

16 *Quilibet ſuccedens titulo lucratiuo, tenetur mortem illius cui ſuccedit vindicare.*

Vtrum fiſcus excludat ſucceſſores ab inteſtato in ſucceſſione illius, qui parricidium commiſit? & in hac controuerſia vtrum Iudex ciuilis præuenire poſſit criminalem.

1 IN concurſu plurium de homicidio querelantium. proximiores remotioribus præferendos eſſe tam in accuſando quam in renunciando, ſeu pacem faciendo, nemo dubitat. Vt copiosè tradit & explicat Farinac. *de accuſat. q.* 13. *&* 14. Ad quem lectorem remitto, ne nimium extra materiam propoſitam diuagari videar.

Magis ad propoſitum noſtrum accedit quæſtio illa, vtrum ſi vnus ex proximioribus non adeo diligens fuerit in accuſando, & fuerit ab aliquo ex remotioribus præuentus, proximior ſuperueniens recedere poſſit ab illo iudice & tribunali, & per conſequens notario, quo ſcribente, cauſa fuerat ad inſtantiam remotioris præuenta. Exemplum poni poteſt in virgine, quæ cum haberet fori priuilegium tanquam miſerabilis perſona, accuſationem de nece ſui fratris inſtituit, patre accuſare negligente (cum
de iure † filiusfamilias de crimine publico) quale eſt 2
homicidium ex *l. 1. ff. de publ. iud.* (accuſare poſſit, nó ſolum patre negligente; ſed etiam contradicente: *l. iſ ater liberas. 6. §. fin. ff. ad leg. Iul. de adulter. l. filium, ff. eodem tit.* iuxta tradita per Vincent. de Franch. *deciſ.* 100.) Ideo in ſuprema Curia coram Illuſtriſſ. D. Prolegato, qui ſummi Pontificis in his partibus vices gerit, querelam porrexit; ſuperuenit pater qui coram iudicibus ordinariis accuſationem inſtituit, aut in alio tribunali huius ciuitatis, vel etiam Comitatus Venaiſſini, aut in Terra alicuius Baronis, & feudatarij de mero & mixto imperio inueſtiti.

Vel etiam ponamus, quod filij quorum pater fuit occiſus dent querelam coram aliquo iudice ordinario; vxor vero ipſius defuncti, malit ex priuilegio viduitatis adire Principis vicarium, & alium ſibi no-
tarium eligere, † cum ipſa liberis ſuis, ſecundum 3
plurimorum ſententiam, ſit in accuſatione & in pace facienda potior, Paſc. *de patr. poteſt. parte* 2. *cap.* 1. *num.* 11. *& ſequent.* aſſerens hanc opinionem eſſe communiter approbatam, quando mater ad ſecun-
das nuptias minimè conuolauit, † licèt contrarium 4
ſit verius, nempe liberos matri præferendos eſſe in vindicanda morte defuncti, prout in Senatu Neapolitano deciſum fuit apud Vincent. de Franch. *deciſ.* 382. *in fine.* Cod. Fabri *lib.* 9. *tit.* 1. *definit.* 2. Giurb. *conſil.* 61. *num.* 14. Vbi hanc quæſtionem bene examinat, & ideo hæc opinio tenenda eſt, quidquid in contrarium dicat Boër. *deciſ.* 233. *num.* 5. Maluer. *in praxi, tit.* 34. *des deſpens, dommages & intereſts, n.* 33. Plura de hac materia Caſtill. *de vſufruct. cap.* 40. *n.* 8. *& ſequent.* & tandem concludit *num.* 18. filios matri in accuſatione præferendos eſſe. Et ibi etiam agit de vſufructuario vniuerſali, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 518. *n.* 3. *& ſequent.*

Quid autem in Gallia obſeruetur, tradit Pap. *lib.* 24. *tit.* 2. *qui ſont receuables à accuſer. arreſt.* 2. *&* 3. Vbi additur ait, quod media pars mulctæ, matri; alia vero media pars liberis fuit adiudicata ex decreto Senatus. Sed hoc fuit tantùm per modum fiduciæ, ſeu prouiſionaliter, vt dicit Chop. *de morib. Andeg. lib.* 1. *cap.* 73. *num.* 5.

Itaque inter plures querelantes qui ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequuntur, præferendi ſunt illi qui in gradu ſunt proximiores; ſed ſi omnes ſint in eodem gradu, omnes ſimul admittuntur, *l.* 3. *§. ſi ad plures, ff. de ſepulch. violat.* & *ibi* Gloſſ. & communiter DD. Si verò ſint aliqui extranei, ſine dubio conſanguinei præferuntur: ſed ſi omnes ſint extranei, Iudex poterit eligere, magis idoneum, in quo reperietur maior cauſa vel qualitas ratione dignitatis, vel ætatis, approbationis vitæ, vel alterius iuſtæ cauſæ: *l. ſi plures, ff. de accuſ.* Iul. Clar. *in practic. crimin. §. fin. qu.* 15. *num.* 6. Gomeſ. *de delict. cap.* 1. *num.* 35. Quod intellige, vt inter duos concurrentes in caſibus iam dictis Iudex eligere vnum poſſit, vt locum habeat ante litis conteſtationem & re integra: vt not. *infr. verſic. Quod ſano modo.*

Sed quæres vtrum accuſatio Conſulis, Tutoris, vel alterius adminiſtratoris, ſit valida abſque man-

dato

dato ſpeciali, & per conſequens verum inducat præuentionem? Hæc quæſtio non ita pridem agitata fuit; in qua reſoluendum eſt, Syndicum ſeu Conſulem Vniuerſitatis non poſſe querelam proponere nomine Vniuerſitatis ſine ſpeciali mandato, quia de iure, nemo admittitur ad accuſandum nomine alieno: Bart. & Iaſ. *in l.2.C.qui accuſ.non poſſ.* Et ita reſoluit Guazzin. *in tract. de defenſ. reor. defenſ.5. cap.8. num.5.* Nihilominus tamen, ſi Conſul aut Syndicus querelam proponat ſuo nomine ad vtilitatem Vniuerſitatis, querelam eſſe validam, & ex ea ac proceſſuris inde ſequutis induci præuentionem vult Guazzin. *ibid. num.1.* Farin. *qu.12. num.51. & conſ.55. num.1.* vbi propterea dicit proceſſum illum ſine ſpeciali mandato factum, eſſe nullum: ex quo ſequitur, ex eo non induci præuentionem.

5 Quidquid ſit de his quæſtionibus, ſi vnus ex pluribus quibus ius accuſandi ſubordinatè conceſſum eſt, paſſus fuerit ſe à remotiore præueniri, procedendum erit nihilominus coram iudice, & Notario per vltimum in querela, qui primus eſt in gradu, eligendo. Vt fuit deciſum in Senatu Neapolitano apud Vincent. de Franch. *dicta deciſ. 382.* Vbi filij accuſauerant coram iudice ordinario, mater vero in ſuprema Curia ex priuilegio ſpeciali Neapolitanis conceſſo: & tamen fuit deciſum, quod ſicut filij in accuſando præferendi erant, ita & præferendum erat illud tribunal in quo per eos accuſatio inſtituta erat, & ſic agendum erat coram iudice ordinario.

6 Et licet de Franch. *ibidem* agat de duobus ſimul in accuſatione concurrentibus, idem tamen etiam ſtatuendum eſt, ſi remotior in accuſando præuenerit & diligentior fuerit: nam non obſtante huiuſmodi præuentione, proximioris accuſatio quamuis poſterior præualebit, in cuius præiudicium remotioris præuentio nihil potuit operari. Farinac. *de accuſat. dicta q.13. num.6.*

7 Quod tamen ſano modo intelligendum eſt, nempe dummodo proximior non fuerit nimis tardus & negligens in accuſando, data enim negligentiâ, non audietur ad effectum retardandi, vel etiam impediendi proceſſum iam ad inſtantiam remotioris inchoatum, vt probat text. *in l.1.fin.ff.ad l.Iul. de adult.* in illis verbis: *Marito non negligente nec retardante, ſed accuſationem parante, & probationibus inſtante atque imminente.* Et in *l.ſi maritus 4.ff.eodem tit.* in illis verbis: *ſi non negligentia præuentus eſt.* Gomeſ. *de delict. tom.3.c.1. num.35. verſic. Adde tamen.* Vbi dicit quod ſi vnus priùs accuſauit & litem conteſtatus eſt, alios ſuperuenientes non debet admitti. Sed quia *Gomeſ.* loquitur de eo qui eſt eiuſdem gradus. Ideo videndus eſt *Salycet.* qui pleniùs diſtinguit in *l.qui de crimine, num. 10. Cod. de accuſat.* Vbi inter cætera docet non dici negligentem proximiorem, qui iuſtam habuit ignorantiæ, vel impedimenti excuſationem. Et probatur in dicta *lege ſi maritus, 4. §. final.* in illis verbis, *ſi idoneas cauſas allegare poſſit, quibus impeditus non inſtituit accuſationem.*

8 Et præmiſſa adeo vera ſunt, vt ſi remotior in accuſando præuenerit proximiorem minime negligentem, & ab eo expenſas in accuſatione factas repetere velit, non teneatur illas proximior reſtituere; quia ſciebat, vel ſcire debebat ius accuſandi competere proximiori. Argument. text. *in leg. ſi demum. §. Idem quærit. ff. locat.* Farinac. *dicta quæſt.13. num.6. in fine, verſic. per quæ & alia.* Et vide infrà *num.12. in fine.*

9 Hoc obiter in hac materia non omittam, quod aliàs pro illuſtri quadam Domo conſului; quod non poteſt aliquid imputari filio, ſi paternam mortem viâ iuris vltus non fuerit, quando matrem habebat, quæ nomine proprio querelam & accuſationem homicidij in maritum commiſſi proſecuta fuit, vt oſtendit Peregr. *de iure fiſc. lib.2. tit.5. num.18.* Farinac. *in fragment. in verb. fiſcus. num.54.* & probatur per text. *in l. ſororem,* & *ibi* Alex. *n.10. C. de his quib. vt indign.*

Eademque de cauſa cenſui matrem non potuiſſe repetere expenſas à filio, quas vindicandæ necis mariti cauſa iudicialiter fecerat, quia tales expenſæ illo caſu quoad filium non erant neceſſariæ, cum filius non teneretur proſequi vltionem quam ipſa mater iam proſequebatur, ex Peregr. *loco mox citato n.15.* 10
† Maximè cum multi exiſtimauerint pœnam priuationis ob inultam mortem defuncti, non eſſe amplius in vſu: prout de generali obſeruantia teſtatur Peregr. *ibidem, num.22.* Merlin. *in tract. de legit. libr. 4. titul. 2. quæſtion. 18. numer.4.* † Licet in Gallia pœna illa indignitatis obſeruetur & incurratur, Addent. ad Louet *littera H, num. 5.* Sicut in ſimili, Abbas non tenetur reſtituere fratri Monachi occiſi proſequenti occiſores ipſius, vt fuit deciſum in Senatu Pariſienſi apud Chenu *q.6.* 11 12

Denique hoc etiam in hac materia aduertendum eſt, pœnam illam priuationis ad bona teſtatoris eſſe reſtringendam. Peregr. *conſ.67. n.1. lib.6.* † Ideo indignus non amittit ius ſubſtitutionis pupillaris, quamuis patris eius mortem non vindicauerit: *l.ex facto, 43.§.fin.ff.de vulg.ſubſt.* Bellon. *de iure accreſc. cap.7.quæſt.74.num.22.* Licet in ſubſtituto vulgari aliud dicendum ſit. Fiſcus enim ob hæredis indignitatem excludit ſubſtitutum vulgarem, DD. *in l.1. ff.de vulg.* Bart. *ibi num.26.* Alex. *num. 28.* Iaſ. *num.51.* Rip. *num.155.* Socin. ſen. *num.50.* & communiter omnes. Peregr. *de iure fiſc.lib.2.tit.2. n.27.* † Subſtituto autem per fideicommiſſum non nocet hæredis indignitas, immo fiſcus, deductâ legitimâ & trebellianica, reſiduum fideicommiſſario reſtituit. Peregr. *de iure fiſc.lib.2.tit.5.num.2.* 13 14 15

Non ſolùm autem hæres, aut conſanguineus ad huiuſmodi querelam admittuntur, immo & ſucceſſores tenentur, ſed illi etiam omnes qui à defuncto immediatè aliquid titulo lucratiuo acquirunt, licet non titulo hæreditario. Roland. *de lucro dotis quæſt.62. num.1. & ſequentib.* Peregr. *dicto lib.2. tit.5. num.4.* 16

Sed in hac indignitatis materia, dubium non leue eſt, vtrum Iudex aut Notarius, qui præuenit in cauſa acceptationis hæreditatis cuiuſdam delinquentis, qui commiſit parricidium & propriam matrem miſerè trucidauit, poſſit excludere fiſcales Iudices à cognitione cauſæ ciuilis acceptationis hæreditatis per ſucceſſores ab inteſtato matris mortuæ, intentatæ; etiam quoad portionem quæ ceſſante indignitate competiiſſet occiſori, quam ad ſe deuolutam fratres occiſoris prætendebant, cum eſſent in pari ſucceſſionis gradu: Fiſcus verò ratione indignitatis, fratres occiſoris, & defunctæ liberos à portione fratris indigni excludere volebat. In hac quæſtione multi DD. cenſuerunt fiſcum excludi à portione quam occiſor habuiſſet ſuper bonis occiſi ceſſante indignitate, quando adſunt ſucceſſores ab inteſtato in pari gradu, ſequuti Bartol. *in l. fin. ff. de bon. damnat.* & plures quos citat Farinac. *de homicid. qu.120. num.41.* Et pro hoc videtur textus expreſſus *in d. §. fin.*

Contrariam tamen ſententiam receptiorem eſſe aſſerit Farinac. *d. q.120. num.42.* Peregr. *de iur. fiſc. lib.2. tit.3. num.2.* Bellon. *de iure accreſc. cap.7. q.57. num.48.*

*num.*48. *& ſeqq.* Rot. Auenionen. *deciſ.*22.*num.*25. Quia quæ auferontur ab indignis, fiſco applicantur: Sanfelic. *deciſ.*70.*num.*5. Guazzin. *de confiſcat. bonor.concluſ.*13. *ampliat.*6. *num.*11. Gomez. *de delict.lib.*3.*cap.*3.*num.*51.*verſ.ſed contrarium.* Quamuia primam ſententiam æquiorem eſſe dicat Menoch. *de arbitrar.caſ.*356.*in fin.* & compoſitioni locum eſſe dicat Farinac. *vbi ſupr.num.*44. Et pro Fiſci excluſione in hoc caſu dicant iudicati DD Galli; Papon *lib.*21. *tit.*1.*arr.*22.*& eod.lib.tit.*4.*arr.*1. Robert. *rer.iudicat.lib.*3.*cap.*7. Bacqn. *du droit de deſherence, part.*3.*cap.*25.*num.*18. Maynard *lib.*7.*c.*94. Charond. *lib.*2.*reſponſ.*80. Adden. ad Louet *lit.S. numero* 21. Petr. Gregor. *in ſyntagm. lib.*45. *cap.*8. *in fin.*

Ego in caſu occurrenti quoad materiam principalem conſului compoſitionem cum Fiſco; quamuis opinionem quæ fauet fratribus veriorem exiſtimarem. Quoad vero præuentionem, cenſui, attento quod ſaltem dubium aut controuerſum erat ius Fiſci, cauſam apud Iudices fiſcales eſſe dimittendam, ex not. *infr.cap.*23.

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in cauſis Eccleſiaſticis. Quod Iudex laïcus non poſſit in iis cauſis præuenire, non obſtante quacunque negligentia Iudicis Eccleſiaſtici. Emphyteuta Eccleſiæ quamuis laïcus, coram Iudice Eccleſiaſtico in lite intentata, etiam ſuper ſolo dominio vtili, ex mente *Rotæ*, conueniri debet. De Clerico ſe opponente aduerſus executiones, an repellatur exceptione præuentionis cauſæ. Explicatur Statutum Auenionenſ. *De Iactationibus.* Vt locum non habeat in cauſis Eccleſiaſticorum obtinentium inhibitiones de aliò non trahendo. Et de confirmatione Statutorum Auenionenſium. Clericum non poſſidentem, legitimum contradictorem, teneri comparere coram Iudice laïco. De Præuentione aduerſus colonum Clerici. Clericus vocatus in euictionarium, an poſſit declinare forum Iudicis laïci. Quid vero dicendum ſit de Fiſco pro euictione imperito; vtrum poſſit cauſam trahere ad ſuos Iudices? ad materiam *leg.venditor.ff. de Iudiciis.* Denique quæ ſit differentia ſi quis vocetur in euictionem pendente iudicio, vel ad indemnitatem lite finita. In cauſa generali concurſus creditorum Clericum teneri coram Iudice laïco comparere. Quid dicendum de cauſa hæreditatis iacentis ipſius Clerici: & quæ requirantur ad hoc vt Clericus gaudeat fori priuilegio.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio aduerſus clericos in curia laicorum non inducitur, propter exemptionem clericorum.*

2 *Clerici nullo modo trahi poſſunt ad forum ſeculare.*

3 *Conſuetudo obligans clericos ad comparendum in curia ſeculari, non valet; etiamſi eſſet temporis immemorialis.*

4 *Clericum trahens ad curiam ſecularem, incidit in cenſuras, & illi denegatur audientia.*

5 *Quamuis alligaretur negligentia iudicis Eccleſiaſtici, non tamen ex eo fundari poſſet præuentio iudicis laici.*

6 *Emphyteuta Eccleſiæ non poteſt præueniri, nec citari coram iudice laico, etiamſi de Dominio vtili & inter laicos ageretur.*

7 *Dominium vtile inſeparabile eſt à cauſa dominij directi, cum illud ab hoc dependeat.*

8 *Clericus ſe opponens aduerſus executiones, an repellatur exceptione præuentionis cauſa; ſi illam velit ad iudicem Eccleſiaſticum trahere.*

9 *Clericus poteſt incipere per inhibitiones de ipſum turbando, authoritate iudicis Eccleſiaſtici etiam aduerſus laïcum factas.*

10 Statutum Auenionenſe. De Iactationibus, lib. 2. rub. 14. artic. 5. *non habet locum, ſi inhibitiones authoritate iudicis Eccleſiaſtici facta fuerint.*

11 *Confirmatio ſtatutorum etiam Apoſtolica non comprehendit ſtatuta contra iuriſdictionem Eccleſiaſticam facta. Vbi de confirmatione Apoſtolica ſtatutorum ciuitatis Auenionenſis.*

12 *Clericus non poſſidens tenetur venire oppoſitiuè coram iudice laico exequente.*

13 *Clericus non poſſidens eſt legitimus contradictor coram iudice laico in materia* l.fin.Cod. de Edict. diui Hadr.toll.

14 *Quando cauſa fuit præuenta à iudice laico aduerſus colonum clerici, cauſa nihilominus ad iudicem Eccleſiaſticum remittenda eſt, ſi res illa ad clericum ſpectet.*

15 *Clericus citari poteſt coram iudice laico cum clauſula,* ſi ſua putauerit intereſſe.

16 *Clericus quoad bona quæ communia habet cum laico, totam cauſam euocat ad curiam Eccleſiaſticam.*

17 *Clericus actor ſequitur forum rei laici.*

18 *Clericus an poſſit præueniri coram iudice laïco quando vocatur vti euictionarius: variæ referuntur ſententiæ.*

19 *Verius eſt cauſam coram iudice laico præuentam tractandam eſſe coram eodem iudice præueniente etiam quoad clericum authorem laudatum.*

20 *Clericus poteſt ſi velit cum licentia Epiſcopi laicum in curia ſeculari litigantem in eadem curia defendere.*

21 *Fiſcus citatus pro euictione, totam cauſam trahit ad iudicem Cameræ, ex priuilegio ſpeciali, quod priuilegium non eſt ad Clericos extendendum.*

22 *Diſpoſitio* leg.venditor.49. ff. de iudic. *non habet locum finita lite principali, nec in eo qui conuenitur pro indemnitate in actione perſonali.*

Iudex laicus in cauſa concurſus generalis creditorum cognoſcit etiam de creditis clericorum.

Iudex laicus non poteſt præuenire quando hæreditas Clerici eſt iacens.

Quæ requirantur ad hoc vt Clericus poſſit declinare forum Iudicis laici.

Copio

COPIOSAM hanc iuriſdictionis Eccle-
ſiaſticæ materiam aliis tractandam re-
linquimus. Præcipua tamen, & magis
practicabilia capita quatenus tracta-
tum præuentionis tangere poſſunt, in medium
afferemus.
1 Primo igitur certum eſt & omni dubitatione ca-
ret, Clericos à quacunque iudicis ſecularis iuriſ-
dictione eſſe exemptos, *Authent. ſtatuimus, C. de ſa-*
2 *croſ. Eccleſ.* † Ita vt ne quidem de Epiſcopi conſen-
ſu corã iudice laïco præueniri vel conueniri queant:
cap. 2. cum ibi notat. de for. compet. Roland. *conſ. 4. n. 8.*
& ſequentib. volum. 1. D. Argel. *de legit. contrad. qu. 3.*
3 *art. 6. num. 182.* Surd. *conſil. 396. num. 15.* † Adeo vt
non obſtante quacunque conſuetudine, etiamſi eſſet
temporis immemorialis, cauſa debeat ad iudicem
Eccleſiaſticum remitti, DD. *in c. cauſam, de præſcript.*
Felin. *in cap. 2. de maiorit. & obed.* Theodoſ. Rub. *in*
ſingular. ad deciſion. Rota Romana, deciſ. 10. de con-
4 *ſuet. in antiqu. fol. 585.* † Et qui Clericum trahit ad
Curiam ſecularem incidit in cenſuras, & illi dene-
5 gatur audientia, Burat. *deciſ. 632.* † Quod procedit
etiamſi Prælatus eſſet negligens in iuſtitiæ admini-
ſtratione, Farinac. *conſ. 68. num. 10.* Carol. de Graſſ.
de effect. cleric. effectu. 1. num. 390. apud quem plura
de hac materia habentur, & apud Barboſ. *de iure*
Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. c. 39. §. 2. per totum. Qui dum
opus erit videri poterunt.
6 Secundò, hoc etiam certum eſt quod ſi agatur de
emphyteuta Eccleſiæ, aut de caducitate per eum in-
curſa, cauſa tractari debet coram iudice Eccleſiaſti-
co, & ad eum remitti, non obſtante præuentione iu-
dicis laïci, quamuis emphyteuta eſſet laïcus, & tra-
ctaretur ſolum de dominio vtili inter duos laïcos.
Quia cum dominium directum Eccleſiæ, ſit ita con-
nexum & inſeparabile ab vtili dominio, vt ab eo
diuelli nullo modo queat, & illud ſequatur ſicut in-
crementum alluuionis, ideo non poteſt cauſa domi-
nij vtilis, quæ ſaltem indirectè dicitur cauſa Eccle-
ſiaſtica, coram iudice laïco tractari, quidquid in con-
trarium dixerit Theſaur. iun. *lib 2. quæſt. forenſ. 15.*
n. 20. vbi voluit dari electionem laïco agendi con-
tra emphyteutam ſimiliter laïcum, coram iudice
7 laïco; † Quia contrarium verius eſt, vt tenuit Rota
deciſ. 472. num. 2. part. 1. Recentior. Vbi dicitur, quod
ſi agatur inter laïcos de vtili dominio, ſi tamen do-
minium directum ſit Eccleſiæ: cauſa dicitur Eccle-
ſiaſtica. Et apud Pacif. *deciſ. 238. per totam,* Cyriac.
controuerſ. 12. num. 67. Rota *deciſ. 42. num. 8. part. 6.*
Recentior.
8 Tertiò, quando clericus ſe opponit aduersùs exe-
cutionem factam authoritate iudicis laici, circa præ-
uentionem illius cauſæ à laïco factam, hęc adhiben-
da eſt diſtinctio. Vtrum videlicet Clericus ſe oppo-
nens, rem illam, ſuper qua executio facta fuit, poſ-
ſideat; an non. Si enim rem poſſideat, cauſa coram
iudice Eccleſiaſtico tractanda erit; quia tunc cleri-
cus dicitur verè reus, *l. de pupillo, §. qui remiſſionem,*
ff. de noui oper. nunciat. Et ideo regula ſuccedit *cap. ſi*
quis contra clericum, & cap. cum ſit generale, de for.
9 *compet.* † Et propterea ſi clericus timeat moleſtari,
aut executiones fieri ſuper bonis per eum poſſeſſis,
poteſt monere laïcum agere volentem, (idque au-
thoritate iudicis Eccleſiaſtici) ne eum moleſtet, aut
turbet in ſua poſſeſſione; aut aliquid contra ipſum
attentet. vt voluit Purpur. *conſil. 26. num. 12.* Si ve-
rò clericus non poſſidet, non poteſt impedire con-
tinuationem cauſæ executiuæ inter laïcos, in Curia
iudicis laici præuentæ, ſed cauſa apud eundem iu-
dicem laïcum, qui præuenit terminanda eſt, vt fuit
deciſum apud Seraph. *deciſ. 804. num. 4.* In qua de-
ciſione etiam dicitur, quod ſi iudicium ſpolij fuerit
intentatum coram iudicibus laïcis, clericus interue-
niens in cauſa, ſi non poſſideat, & non doceat clarè
de iure ſuo liquido, non poteſt impedire curſum
cauſæ, nec illam trahere ad iudicem Eccleſiaſticum,
tunc præcipuè quando adeſt aliqua ſuſpicio collu-
ſionis, Mangil. *de euict. q. 6. n. 28.*
Et ex his patet, quod ſi clericus poſſidens, cura- 10
uerit inhiberi laïco de ipſum non moleſtando, aut
ad Curiam ſecularem non trahendo, non obſtabit
illi ſtatutum Auenionenſe loquens de cauſis iacta-
tionum, & de inhibitionibus de non aliò trahendo,
lib. 2. rub. 14. de moderat. inhibit. Tum quia illud ſta-
tutum expreſsè reſeruat iuriſdictionem iudicis com-
petentis: tum etiam quia ſtatuentes, nec voluerunt
nec potuerunt præiudicare iuriſdictioni Eccleſia-
ſticæ, † nec confirmatio, ſiue ab Eminentiſſimis Le- 11
gatis, ſiue à ſummis Pontificibus, de qua teſtatur
D. à Laurent. *deciſ. Rota Auenionenſis* 86. *num.* 10.
extendenda eſt ad caſus, in quibus præiudicium in-
ferri poſſet iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, ad tradita
per Bartol. *in leg. 1. ff. de iure perſon. num. 1.* Verall.
deciſ. 204. parte 1. Pacific. *de Salmian. inſpect. 4. c. 2.*
num. 84.
Remanet ergo firma regula ex notatis *numer. 9.* 12
quod clericus non poſſidens, debet venire oppoſi-
tiuè coram iudice laïco: ſi contra laïcum pignora-
tio facta fuerit.
Sicut in ſimili caſu, ſi laïcus petat ſe immitti in 13
poſſeſſionem vigore *l. fin. Cod. de edict. Diui Adrian.*
tollend. & compareat contradictor clericus, cauſa co-
ram iudice laïco tractanda erit, ſi clericus non poſſi-
deat: ſi verò poſſideat, coram Eccleſiaſtico: vt bene
comprobat D. Argelus *in ſuo tract. de legit. contra-*
dict. q. 3. art. 6. per totum.
Quartò, quando colonus poſſidet nomine ſui 14
Domini, & in ius vocatur pro re quam titulo loca-
tionis à clerico acquiſiuit, ipſe autem Dominum
ſuum laudat authorem, vel Dominus cauſam aſſu-
mit, tunc certum eſt cauſam coram iudice Eccleſia-
ſtico tractandam eſſe: cum cauſa principaliter ad
Clericum ſpectet, & colonus in re controuerſa nihil
præter nudam detentationem habeat. Mangil. *de*
euict. q. 6. num. 30. poſt Riminald. iun. *conſil. 422. n. 8.*
11. & 12. Surd. *conſil. 396. n. 37.* Carol. de Graſſ. *di-*
cto effect. 1. n. 266.
Quintò, ſi clericus citetur coram iudice laïco 15
cum clauſula *ſi ſua putauerit intereſſe,* citatio erit va-
lida, quia clericus non arctatur ad comparendum,
niſi quatenus ita ſibi videatur, & ſi non compareat,
non dicitur contumax, teſte D. Argelo *dicta quæſt. 3.*
de legit. contrad. artic. 4. numero 77. 78. & 79. Vbi be-
ne probatur, citatum ea tali citatione non effici
reum neceſſarium, ſed dumtaxat voluntarium. Et
diximus ſuprà *cap. 9. de præuent. per citat. num. 60.* &
in propriis terminis clerici citati, docet Borell. *in*
ſumma omn. deciſ. tit. 7. de cleric. & Sacerdot. num. 60.
lib. 1.
Sextò, Clerici ſunt exempti à iuriſdictione laïco- 16
rum, non ſolum ratione bonorum Eccleſiaſtico-
rum, ſed etiam ratione bonorum patrimonialium,
adeo vt ſi cauſam communem habeant cum lai-
cis eadem bona poſſidentibus, tota cauſa tractan-
da ſit coram iudice Eccleſiaſtico: Seraphin. *de-*
ciſ. 957.
Septimò, ſi Clericus aut Sacerdos ſit actor, etiam 17
ſi eſſet perſona Religioſa (ceſſantibus priuilegiis in
contrarium) & agat contra laïcum, tenetur compa-
rere coram iudice laïco, nec datur præuentio in
Curia

Curia Eccleſiaſtica, *c.cum ſit generale. Et c. ſi cleric. laicum. De foro compet.* Quod tamen limitandum eſt, niſi ageretur de rebus & iuribus Eccleſiæ, vt oſtendemus infra *cap.22.num.*1.

Octauò, magna eſt inter Doctores altercatio, vtrum clericus vti euictionarius laïci emptoris, poſſit coram iudice ipſius emptoris, & per conſequens coram iudice laïco præueniri, & verum coram illo comparere, & cauſam defendere teneatur, an vero cauſa euictionis ſit ad iudicem Eccleſiaſticum remittenda? In qua quæſtione varij varia cenſuerunt, aliis pro Curia ſeculari tenentibus, aliis pro Eccleſiaſtica. Vt videre eſt apud Carol. de Graſſ. *de effect. clericat. effect.*1.*num.*161.*& ſeqq.* Alij diſtinguunt, vt ſi de bonis Eccleſiæ agatur, Clericus author laudatus poſſit petere cauſę remiſſionem ad iudicem Eccleſiaſticum: ſi vero de bonis patrimonialibus ipſius Clerici, cauſa coram iudice laïco ſit terminanda, coram quo cauſa principalis fuit præuenta. Ric. *collect.*2283.*&* 2303.poſt Nouar. *in praxi variat. & elect. fori, ſect.*1.*q.*31.*n.*7.

Sed hæc diſtinctio eſt contra mentem Rotæ Rom. apud Seraph. *dicta deciſ.*957, quæ, vt ſuprà *num.*15. oſtendimus, vult etiam pro bonis patrimonialibus Clerici, cauſam ad iudicem Eccleſiaſticum eſſe remittendam, vt habetur in *eadem deciſ. num.*2. *verſic. neque obſtat.*

Hanc etiam quæſtionem examinant plures, quos refert Mangil. *in tract. de euict. dicta quæſt.*6. Borell. *in ſumma deciſ. tit.*7. *de Cleric. & Sacerdot. num.*90. *& ſequent.* Barboſ. *in cap. vltimo, num.*16. *de empt. & venditione*, alius Barboſa *in l. venditor.*49.*ff. de iudic. à num.*138.

19 In hac controuerſia, verior videtur ſententia quæ & magis communiter recepta eſt, videlicet, vt Clericus in ius vocatus pro euictione rei, de qua inter laïcos eſt diſceptatio, teneatur coram iudice laïco comparere; neque poſſit petere cauſæ remiſſionem ad iudicem Eccleſiaſticum: quam optimè defendit, & ſequitur Barboſ. *in dicto tractatu de iure Eccleſ. vniuerſ. lib.*1.*c.*39.§.2.*n.*116.*& ſeqq.* cuius dicta hic repetere ſuperfluum eſſet.

20 Nono, ſi Clericus venditor velit emptorem laïcum coram iudice laïco defendere, poterit ibidem pro ſuo intereſſe ſi velit comparere, habitâ à ſuo Epiſcopo licentiâ: quod non negant illi qui exiſtimant Clericum euictionarium cauſam ad forum Eccleſiaſticum poſſe trahere. Vt videre eſt apud Gloſſ. *in can. clericum nullus, in verb. Secularem Verſic. licet ei praſtet authoritatem* 11. *quæſt.*1. melius Abb. *in cap. quoniam frequenter, §. in alijs, numer.*28. *Vt lite non conteſt.* Vbi dicit quod aut Clericus venit nominatus in iudicio ſeculari, & tunc dandus eſt libellus, & debet remitti ad ſuum iudicem: (licet contrarium in hoc capite verius eſſe ſuperiùs oſtenſum fuerit) aut venit voluntariè ad defendendum, & tenetur ibi defendere. Rip. *in c.*2. *num.*24. *de iudic.* Barboſ. *in d. l. venditor.*49. *n.*145. *ff. de iudic.*

21 Decimo, quid ſtatuendum ſit in fiſco, quando in ius vocatur pro euictione, explicat Mangil. *dicta quæſt.*6.*num.*17.*& ſequentib.* Verius videtur, quod quando agitur de cauſa fiſcali, illi qui emerunt à fiſco, illúmque vocant in euictionarium, petere poſſint remiſſionem cauſæ ad iudices fiſcales. Quod ſi remiſſionem non petant, proceſſus factus coram iudice ordinario non fiſcali ſit validus: vt tenet Pereg. *in tr. de iure fiſc. lib.*7.*tit.*1.*n.*5. Quænam autem ſint cauſæ fiſcales, & quomodo differant à criminalibus, paulo poſt oſtenderet *cap.*23.

Nec ex priuilegio fiſci ad priuilegium Clericorum quidquam inferri poteſt, vt notauit Barboſ. *in d. l. venditor* 49.*num.*149.*ff. de iudic.* Qui etiam notabiliter *Peregrini* ſententiam explicaſſe videtur, vt ſi aduersùs emptorem agatur ex cauſa nullitatis alienationis factæ per fiſcum, cauſa ad iudicem fiſcalem ſit remittenda, quamuis fiſcus emptorem defendere non curet. Sed ſi præſuppoſita validitate venditionis factæ per fiſcum, conueniatur is qui emit à fiſco ex alia cauſa, non ſit locus remiſſioni ad iudices fiſcales. Sed hæc diſtinctio videtur verbalis, quia quomodocunque fiſcus vocetur in euictionarium, agetur de facto ſuo & de intereſſe fiſcali; quo caſu difficillimum erit (ſaltem apud nos) impedire remiſſionem cauſæ ad iudicem Cameræ, propter illius priuilegia & fauores, & propter generalitatem text. *in l.*3. *C. de iure fiſc. lib.*10. ibi *Adeſt mi procurator meus, &c.*

Denique & hoc ſtatuendum eſt, quod licet emptor litem non denunciauerit venditori tempore legitimo, non tamen impeditur aduersùs venditorem agere, ſi oſtendat iuſtitiam euincentis. Vt per Mangil. *de euict. q.*4. *num.*55. *& ſequentib.* Hoc autem caſu, ſi venditor agere velit ſeparato iudicio, & coram alio iudice competenti, & notarium ſibi bene viſum eligere, hoc facere poterit, cum hæc ſit cauſa omnino diſtincta, & ſeparata à negotio principali. Maynard. *lib.*3. *cap.*33. Charond. *lib.*3. *Reſp.*60. Actio enim iſta ſeparato & diuerſo iudicio intentata, non tam realis eſt, ſicut dum ab emptore res acquiſita vendicatur, ſed perſonalis, in qua iudicem quemlibet competentem adire ſufficit: Sicut dum quis ad indemnitatem ab alio in actione perſonali conuenitur, quo caſu non eſt locus diſpoſitioni *dicta l. venditor.*49. *ff. de iudic.* Vt benè per Maynard. & Charond. *in locis mox citatis.*

Decimo licet aliqui DD. inter quos eſt Mart. *in tract. de iuriſdict. part.*4. *cent.*2. *caſ.*125. exiſtiment iudicem laïcum in cauſa concurſus generalis creditorum, non poſſe cognoſcere de cauſis Eccleſiaſticorum, qui in illa cauſa vti creditores habent intereſſe; Contrarium tamen verius eſt, nempe Eccleſiaſticum in illa cauſa comparere teneri coram Iudice laïco, prout ſæpius vidimus practicatum: & tenet Vrſill. ad Afflict. *deciſ.*180.*num.*7. Maſtrill. *deciſ.*79. de Graſſ. *de effect. clericat. effect.*1.*num.*475. cum alijs quos citat & ſequitur, optiméque probat Salgado *in labyr. credit. part.*1.*cap.*6. *per tot.* maximè *num.*14. Rationem reddens, quia Clericus in iudicio diſcuſſionis generalis, eſt actor in effectu: & ideo tenetur ſequi forum rei.

Vndecimò, ſi agatur de Clerico defuncto, cuius hæreditas ſit iacens aut repudiata, proceſſus factus per Iudicem laicum non operabitur præuentionem. Quia cùm hæreditas iacens repræſentet defunctum, & gaudeat iiſdem iuribus & priuilegiis, quibus ipſe defunctus, vt aduertit Barboſ. *in leg. hæres abſens* 19. *in princ. ff. de Iudic. num.*180. *& ſequent.* ſequitur, proceſſum tam Iudicis laïci aduerſus huiuſmodi hæreditatem iacentem non ſubſiſtere, nec per conſequens ex ea oriri præuentionem, ex notatis per Salgad. *in labyr. credit. part.*1. *cap.*2. *numero* 48.

Duodecimò notandum eſt, quod ad hoc vt Clericus poſſit vti priuilegio fori aduerſus Iudicem laïcum præuenientem, ſufficit vnum ex tribus requiſitis ex Concil. Trident. *ſeſſ.*23. *de reformat. cap.*6. Videlicet quod habitum & tonſuram deferens Clericalem inſeruiat alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi, vel habitum & tonſuram deferens degat in

aliquo

aliquo ſeminario de mandato Epiſcopi, vel habitum & tonſuram defereos in aliqua ſchola de mandato Epiſcopi verſetur: Barboſ. *ad dict. locum Concil. Trid. num.* 14. Quod intellige io Clerico non beneficiato in minoribus Ordinibus conſtituto, ſi enim haberet beneficium aliquod Eccleſiaſticum, gauderet beneficio fori, & ad ſuum Iudicem Eccleſiaſticum remittendus eſſet, quamuis habitum & tonſuram non deferret: hanc enim eſſe Concilij meotem teſtatur *ibid.* Barboſ. *n.* 13. vbi plures de materia tractantes commemorat: quibus addi poteſt Capyc. Latr. *deciſ.* 73. Qui in caſu occurienti adeundus eſt, ſicut & Donat. Anton. de Matio. *p.* 1. *reſol.* 56. Carol. de Graſſ. *de effect. cleric. effect.* 2. *num.* 166. *& multis ſeqq.* Farin. *q.* 8. *num.* 5. *&* 60.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

An & quando appellatus præuenire poſſit appellantem, & obtinere commiſſionem appellationis per ipſius appellari aduerſarium interpoſitæ. Quando appellatus dicatur nimiùm feſtinaſſe committi curando cauſam appellationis, & appellantem præueniendo. Quomodo procedendum ſit per appellatum, quando appellans intra quindecim dies à Statuto aſſignatos, ad obtinẽdam commiſſionem appellationis, fuit negligens in obtinenda dicta commiſſione. Oſtenditur etiam differentia inter reuocationem executionis per viam iuſtitiæ, & per viam attentatorum, multaque alia afferuntur ad interpretationem *cap. oblatæ, 57. De appellationibus.*

SVMMARIVM.

1 *Commiſſio appellationis, intra quod tempus ſit de iure per appellantem obtinenda.*

2 *Terminus ad introducendam appellationem à ſtatuto aſſignatus quomodo intelligi debeat.*

3 *Quis poſſit aſſignare terminum appellanti, minorem termino legali.*

4 *Quando appellatus preuenit appellantem ante terminum hominis, quid in reſcripto ſit exprimendum.*

5 *Si appellans nihil opponat, commiſſio appellati defectuoſa, redditur valida.*

6 *Quando agitur de termino legali, appellatus non poteſt nimiâ uti feſtinatione ad præueniendum appellantem.*

7 *Quando appellatus dicatur nimium feſtinaſſe in committendo cauſam appellationis, pendet à iudicis arbitrio.*

8 *Non dicitur nimium præcurrere, qui cauſam appellationis committi obtinet, in vltimo menſe termini à lege aſſignati ei, qui appellationem interpoſuit.*

9 *Explicatur* Statutum Aueniooneoſe lib. 2. rub. 23. art. 3. *de termino appellanti præfixo ad ſuam appellationem introducendam.*

10 *Quæ remedia competant appellato vigore dicti ſtatuti aduerſus appellantem negligentem.*

11 *Lapſo termino ſtatuti, appellatus poteſt obtinere commiſſionem pro confirmatione ſententiæ.*

12 *Forma cõmiſſionis danda per appellatũ præuenientẽ.* Sanlegerius de Præuent. Iudic.

13 *Commiſſio data pro confirmatione ſententiæ iudicis à quo, extenditur etiã ad eius reuocationem. Commiſſio appellationis eſt communis vtrique parti; Sed qua cautela vtendum ſit, quando data eſt ſuper capitibus ſeparatis,* eodem n. 13.

14 *Appellatus, lapſo termino ſtatuti, poteſt ſi velit omiſſo remedio executionis, committi facere cauſam appellationis, pro confirmatione ſuæ ſententiæ.*

15 *Vtilius poteſt eſſe appellato, omiſsâ executione ſibi poſt lapſum termini ſtatutarij conceſsâ, obtinere commiſſionem appellationis.*

16 *Per lapſum termini à ſtatuto Aueniooenſi ad introducendam appellationem præfixi, non ideo deſerta eſt appellatio.*

17 *Executio quæ lapſo termino à ſtatuto conceditur, poteſt obtineri parte non citatâ.*

18 *Quæ ſit differentia inter reuocationem executionis per viam iuſtitiæ, & per viam attentati.*

19 *Clauſula,* lapſu temporis ad introducendum non obſtante, *quid operetur in commiſſione appellationis.*

20 *Per executionem factam poſt lapſum termini ſtatutarij, Iudex & Notarius primæ inſtantiæ non dicuntur præueniſſe.*

21 *In Curia Romana appellatus poteſt ſtatim appellantem præuenire.*

22 *In Legatione quando derogari poſſit depoſitioni* cap. oblatæ 57. de appellat. *ad effectum vt appellatus poſſit appellantem præuenire.*

MATERIA huius capitis reſidet in *cap. oblata 57. de appellat.* in quo tractatur, quomodo & quando appellatus poſſit præuenire appellantem, committi faciendo cauſam appellationis. Circa quod notandum eſt, primo. † Quod duplex appellanti terminus, ad 1
ſuam appellationem introducendam, aſſignari poteſt; Primus eſt terminus legis, ſecũdus eſt terminus hominis. Terminus legis eſt vnius anni, & ex cauſâ, biennij. Marcheſ. *de commiſſ. appell. vigore cap. oblata, §. vnic. n.* 4. *&* 3. *fol.* 400. † Aliquando etiam terminus 2
à lege municipali aſſignatur appellanti, ad ſuam appellationem introducendam, & commiſſionem obtinendã; & tunc ea debet fieri interpretatio, vt quantum fieri poteſt, ſtatutum huiuſmodi ſit conforme diſpoſitioni iuris communis. Vt dicit Alex. *conſ.* 19. *n.* 4. *volum.* 1. † Terminus vero hominis ille dicitur, 3
quem iudex à quo, appellanti aſſignauit, vel ipſamet pars ſibi ad introducendã appellationem præfixit; quod facere poteſt abbreuiando terminum iuris, vt dicit text. *in d. c. oblata,* & *ibi omnes Doctores.*

Præterea notandum eſt, quod ſi appellatus velit 4
appellantem præuenire, tenetur in reſcripto commiſſionis ſuæ mentionem facere de termino à iudice, vel ab ipſa parte ſibi præfixo; alioquĩ commiſſio tanquam ſubreptitia, erit nulla; nec præuentionis effectum operabitur, per tex. expreſſum in *d. c. oblatæ.* & *ibid.* Franc. & alij omnes.

Sed hoc ſano modo intelligendum eſt, videlicet 5
dummodo appellans opponat de hac nullitate. Si enim ipſe nihil oppoſuerit, ſubſiſtet commiſſio; & commiſſario tribuet iuriſdictionem, & appellans tenebitur comparere, & cauſam proſequi coram iudice, & apud Notarium cauſæ talis appellationis. Sigiſm. Scacc. *de appell. quæſt.* 14. *n.* 52. *&* 53. Seraphin. *deciſ.* 455. *n.* 7.

Quando vero nullus eſt terminus præfixus ab 6
homine, ſed verſamur io terminis dilationis legalis; tunc appellatus non poteſt præuenire appellantem, nimiùm feſtinando & præcurrendo, cum

appellans habeat à lege poteſtatem differendi intro-
ductionem vſque ad finem dilationis legalis, cum
poſſit contingere ipſum non habere teſtes, vel in-
ſtrumenta parata, aut pecuniis carere, vel aliqua iu-
ſta de cauſa abſque animo calumniandi cogi termi-
num legalem expectare, vt dicunt omnes *in dicto c.
oblata.*

7 Non poteſt autem dari certa regula, quando ap-
pellatus nimium præcurrere dicatur, ſed hoc totum
pendet ab arbitrio Iudicis, conſideratâ perſonarum
qualitate, locorum diſtantiâ, aliiſque circunſtantiis,
Seraph. *dicta deciſ.* 455. *num.* 7. Alex. *dicto conſil.* 19.
8 *num.* 5. *lib.* 1. † Sed tamen quando appellans fuit ni-
mis negligens, adeo vt non procurauerit obtinere
commiſſionem ſuæ appellationis ante vltimum
menſem anni; vel (ex iuſtâ causâ) biennij; nullus eſt
iudex qui non arbitretur ipſum nimiâ vſum fuiſſe
negligentiâ, ad effectum, vt appellatio ad inſtantiam
appellati committi potuerit, & talis commiſſio præ-
uentionem operetur, Barboſ. *in eodem cap. oblata, n.* 5.
Franciſc. Marc. *deciſ.* 145. *n.* 19. *p.* 1.

Si vero terminus à ſtatuto præfigatur, verba ſta-
tuti diligenter attendenda ſunt, vt ex illis quænam
fuerit ſtatuentium intentio colligatur, illaq; ad con-
formitatem iuris communis (quãtum verba patiun-
9 tur) reducenda, vt iam monuimus *n.* 2. † Et ideo cum
per ſtatutum Auenionenſe præfigatur ipſo iure ap-
pellanti terminus quindecim dierum ad introdu-
cendam appellationem in ciuitate, & triũm men-
ſium ad illam introducendam Romæ, quibus termi-
nis reſpectiuè elapſis, ſi appellatus non fuerit inſtan-
te appellante, ſeu eius procuratore, inhibitus ſeu ci-
tatus, authoritate iudicis dictæ appellationis, poſſit
petere ſententiam mandari executioni, illaque exe-
cutioni demandetur, niſi appellans faciat inhiberi
per iudicem appellationis, vt habetur *lib.* 2. *ſtatut.
Rubr.* 23. *art.* 3. Si appellans intra terminum ſtatuti,
non introduxerit mediante commiſſione per eum
10 obtenta, & inhiberi non curauerit, † appellatus duo
habet remedia. Primum, vt poſſit petere ſententiam
iudicis à quo executioni demandari. Secundum, vt
porrigat preces commiſſionis cauſæ, & curet fieri
citationes & inhibitiones requiſitas authoritate iu-
dicis in commiſſione deputati, & ſcribente Notario
11 per eum eligendo. † Quia lapſo ſtatuti termino, da-
tur appellato facultas impetrandi commiſſationem, &
cauſam appellationis introducendi, non in vim
dicti capitis oblata: 57. *de appellat.* Quod loquitur
dumtaxat de appellato commiſſionem intra termi-
num obtinente, ſed propter moram appellantis &
lapſum termini, & ideo valebit commiſſio obtenta
per appellatum, & inducetur ex ea præuentio, coge-
túrque appellans coram iudice impetrato litem pro-
ſequi & ſcribente Notario appellati, etiamſi de ter-
mino nulla fuerit facta mentio in commiſſione, vt
dicit Federic. de Sen. *conſ.* 108. *n.* 1.

12 Poteſt autem illa commiſſio, inſtante appellato,
fieri vel iuxta formam traditam à Marcheſ. *d.* §. *vnico,
fol.* 404. *vol.* 2. Vel narrando ſententiã latam per iu-
dicem à quo, & appellationem aduerſarij. Quæ ſen-
tentia licet ſit iuſta, & appellatio friuola, tamen ora-
tor deſiderat ſuæ ſententiæ confirmationem obtine-
re, & propterea petit humiliter cauſam, & cauſas di-
ctæ appellationis & appellationum, alicui probo li-
teratóque viro committi, &c. Et talis commiſſio
communis erit tam appellanti quam appellato.
13 † Quia commiſſio data ad confirmationem ſenten-
tiæ, extenditur etiam ad illius reuocationem, vt tra-
dit Panor. *in d. cap. oblata, n.* 4. *& n.* 5. *verſic. Ex quo
infertur.* Bellarm. *deciſ.* 259. *Præfixo termino.* Com-
miſſio enim appellationis vtrique parti eſt commu-
nis. Add. ad Ludouiſ. *deciſ.* 552. *n.* 7. Intellige *vt c.* 1.
n. 21. Burat. *deciſ.* 405. *n.* 2. *&* 23. Ego tamen ſolebam
dum palatium frequentarem ad maiorem cautelam,
meam commiſſionem ſeparatam dare, maximè dum
commiſſio aduerſarij continebat capita ſeparata, vel
non habebat clauſulas requiſitas, *cum toto negotio
principali*, & ſimiles. Atque ita fieri conſulo.

Quod autem dicta duo remedia competant appel- 14
lato ad eius electionem, probatur ex traditis per Za-
barell. *conſil.* 87. *n.* 3. *&* 4. *verſic. At ſecundum,* Card.
Tuſch. *lit. A, concl.* 423. *n.* 5. quos citat & ſequitur
Coſt. *de ſubſid. rem. c.* 126. *n.* 9. *verſ. Secundo reſtringe.*

Poterit autem remedium commiſſionis per viam 15
præuentionis aliquando vtilius eſſe appellato pro-
pter perſonam iudicis aſſignandi, & ob electionem
Notarij qui in cauſa appellationis ſcripturus eſt,
quamuis exequendi facultatem haberet: Quia ter-
minus ille ſtatutarius non eſt talis, vt propter illius
lapſum appellatio efficiatur deſerta, vt probatur ex
verbis eiuſdem ſtatuti; ibi, *niſi appellans faciat inhi-
beri per iudicem appellationis.* Quæ verba oſtendunt
† quod etiamſi terminus Statuti lapſus fuerit, & ap- 16
pellans non obtinuerit commiſſionem ſuæ appella-
tionis, & præterea non curauerit ſuam appellationis
introductionem intimari per citationem, vel inhibi-
tionem, ſententia iudicis à quo, poterit demandari
executioni. Deinde verò ſubiicitur in eodem ſtatuto
limitatio, *niſi appellans faciat inhiberi*, ita vt intentio
ſtatuti ſit quod in pœnam negligentiæ appellantis
ſententia mandetur executioni. Sed ſi poſtea ſuper-
ueniat inhibitio, debeat in executione ſuperſederi.
Quod probatur ex Rota *deciſ.* 13. *aliàs* 94. *de appel.
in nouis.* Vbi dicitur quod ſi appellans non certifi-
cauerit iudicem à quo, de ſua appellatione intra
terminum, poterit illius ſententia demandari exe-
cutioni. Sed non propterea appellatio erit deſerta,
ſi appellans obtinuerit deinde ſententiam fauora-
bilem in gradu appellationis. Quod etiam voluit
Feder. de Sen. *conſil.* 28. *n.* 1. in illis verbis; *ſed propter
hoc appellatio non debet dici deſerta.* Sequitur Scacc.
de appell. q. 15. *n.* 25. † Et talis executio poterit obti- 17
neri, etiam parte non citatâ, vt tenuit Lancell. *de
attentat. c.* 12. *limit.* 14. *n.* 5.

Magna autem eſt differentia inter reuocationem 18
executionis, quæ fit poſt lapſum termini quando
reuocatur poſtea, dum iudex ad quem, profert ſen-
tentiam definitiuam in fauorem appellantis, & ſic
per viam iuſtitiæ appellantis & iniuſtitiæ ipſius ap-
pellati, & illam quæ reuocatur ex capite attentato-
rum. Nam dum executio vti attentatoria impugna-
tur, ſuperſederi debet in cognitione negotij princi-
palis pendente iudicio attentatorum, & ſi fuerit co-
gnitum appellatum attentaſſe, varias incurrit pœ-
nas quæ per attentantes incurri ſolent. Sed quando
reuocatio fit per viã iniuſtitiæ & mali iuris appella-
ti, talis reuocatio non fit ante ſententiam definiti-
uam, ſed ſi appellans foueat bonum ius in negotio
principali, reuocatur ſententia iudicis à quo, & eo-
dem tempore executio facta vigore ipſius, non tan-
quam attentata, ſed tanquam iniuſta. Si vero appel-
latus bonum ius foueat, & ſententia per eum obten-
ta in prima inſtantia, confirmetur in ſecunda, con-
firmabitur etiam eodem tempore executio iam fa-
cta, quæ erat in ſuſpenſo, vt bene explicat Lancell.
de attentat. appell. pend. c. 12. *limit.* 14. *n.* 6. *&* 7. Atque
ita ſæpiùs in facti contingentia obtinui.

Et in effectu praxis hæc inoleuit in commiſſio- 19
nibus appellationum, quæ fiunt poſt lapſum quin-
decim dierum in hac ciuitate, vt apponatur illa clau-
ſula,

ſula: *lapſu temporis ad introducendum non obſtante*, quamuis olim adiiceretur alia clauſula *attento quod intra trimeſtre*, ſed hodie indiſtinctè dantur commiſſiones cum reſtitutione aduerſus lapſum temporis, etiam po trimeſtre.

50 Vnde data commiſſione & ſequuta inhibitione etiam poſt lapſum temporis ſtatutarij, Iudex & Notarius primæ inſtantiæ non poſſunt procedere in in cauſa, ſed totum negotium apud iudicem & Notarium ſecundæ inſtantiæ tractandum eſt, ſuſpenſa vſque ad ſententiam definitiuam executione, vt mox dictum fuit: cum ab illa ſententia, & à cognitione negotij principalis dependeat iuſtitia, vel iniuſtitia executionis, ex ſupra dictis.

51 Vltimo loco aduertendum eſt in Romana Curia iſta non obſeruari, ſed ſtatim datis apoſtolis, appellatum poſſe impetrare commiſſionem appellationis, Rota *deciſ.*16. *de appellat. in nouis*, Grauan. *diſcept. forenſ. c.*1.*n.*10. Seraph. & Marcheſ. *vbi ſuprà*. In Gallia dantur litteræ anticipationis, de quibus Rebuff. *tom.*3.*tit. de anticipat.*

52 In Legatione vero non ſolet derogari diſpoſitioni *dicti cap. oblata*. Poterit tamen id fieri quando vtraque pars appellauit ne continentia cauſæ diuidatur, quæ optima eſt cautela ad euitandas controuerſias, quæ ſuper duabus concurrentibus appellationis commiſſionibus ſæpiùs exoriuntur, ita tenet Marcheſ. *dicto tit. de commiſſ. vig. cap. oblata*, §. *vnic. n.*36. *fol.*403. Ea ſiquidem ratione appellatus præueniens, vtriuſque partis iura committi, in ſecunda inſtantia, iure poterit obtinere.

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicis laïci quando agitur de rebus aut bonis Eccleſiæ, aut de iuribus ipſius, vel legatis piis, aut contra Fraudatores, Inuaſores, vel Raptores bonorum Eccleſiæ, & de pœnis contra lacerantes teſtamenta; maximè quando in iis continentur legata pia. Et quod Epiſcopus, in caſibus in quibus procedere poteſt contra laicos, poſſit deuenire ad capturam & alias executiones, etiam per proprios Officiales, & abſque auxilio Brachij ſecularis. Epiſcopum eſſe executorem omnium piarum voluntatum, nec in eo munere turbari poſſe per Conſeruatores.

SVMMARIVM.

1 *Laicus tenetur comparere coram iudice Eccleſiaſtico quando agitur de legatis piis, vel de iuribus Eccleſiæ.*

2 *Epiſcopus poteſt cogere heredes laicos ad legati pij præſtationem.*

3 *Cui competit cognitio cauſæ ciuilis, eidem regulariter competit deciſio cauſæ criminalis.*

4 *Epiſcopus cognoſcit contra quoſcumque inuaſores, vel fraudatores bonorum Eccleſiæ.*

5 *Raptores bonorum Eccleſiæ vel illorum inuaſceree, etiamſi negent fraudem, conueniuntur coram iudice Eccleſiaſtico.*

6 *Sacrilegium impropriè dicitur dum quis Eccleſiam defraudat.*

7 *Negligentia iudicis laici non eſt probanda ad hoc vt iudex Eccleſiaſticus procedere poſſit contra fraudatorem bonorum Eccleſiæ.*

8 *Contra lacerantem teſtamentum poteſt agi, etiam antequam dies fideicommiſſi aduenerit.*

9 *Lacerans teſtamentum quibus actionibus conueniri poſſit.*

10 *Filius lacerans paternum teſtamentum priuatur ſua legitima.*

11 *Epiſcopus in caſibus in quibus poteſt contra laicos procedere, poteſt deuenire ad capturam & alias executiones, etiam per proprios officiales.*

12 *Epiſcopus pro executione facienda contra laicos ex propria iuriſdictione, non indiget auxilio brachij ſecularis.*

Epiſcopus eſt executor omnium piarum voluntatum, etiamſi teſtator hoc prohibuiſſet: quod tamen non obſeruatur in Gallia.

Doctores ſub prætextu conſeruatoria non poſſunt impedire Epiſcopũ in executione piarum voluntatum.

QVOTIESCVMQVE agitur de bonis & iuribus Eccleſiæ, poſſe laïcum coram iudice Eccleſiaſtico actione reali conueniri, etiamſi de ſolo vtili dominio Emphyteuſis Eccleſiaſticæ inter laïcos ageretur, ſuperius oſtendimus *cap.*20.*n.*7. ex mente Rotæ Romanæ *deciſ.*48. *parte* 6. *Recentior.* & apud Pacif. *deciſ.*238. *per totam*, quibus addo Menochium generaliter de actione reali loquentem, *conſil.*1161. *num.*10.& 11.

Sed dubitari poteſt quid dicendum ſit, quando 1
agitur de legatis Eccleſiæ, vel alteri pio loco factis: Quorum cognitionem ad Curiam Eccleſiaſticam pertinere tradit Felin. *in cap. ſi Clericus laicum* 5.*n.*5. *verſic. Amplia. de foro compet.* Quod licet Felin. videatur tribuere actioni reali, † idem tamen etiam di- 2
cendum eſt de actione perſonali, & executiua ad cogendos hæredes etiam laïcos ad præſtationem legati, vel fideicommiſſi Eccleſiæ relicti, & aliorum contentorum in teſtamento, ex diſpoſitione Sacri Concilij Tridentini *ſeſſ.*22.*c.*9.*de reformat.* Barboſ. *de Epiſc. alleg.*82.*n.*13. Epiſcopus enim omnium legatorum piorum cognitionem habet. Barboſ. *in cap. nos quidem*, 3.*num.*8. *de Teſtament.* Quod procedit, etiamſi ageretur de quibuſcunque perſonis etiam exemptis, *Clement.*1. *de Teſtam.* Sbrozz. *in tract. de Vicar. Epiſc. lib.*2.*quæſt.*50.& 55. Et quod etiam inter laïcos, Epiſcopus de relictis piis cognoſcat, tradit Caſtrenſ. *conſil.*350. Quæritur. *verſic. ſecundus caſus, volum.*1. Abb. *conſil.*105. Ex proceſſu, *in* 1 *qu. volum.*1.

Certum eſt, ſecundum diſpoſitionem iuris tam Canonici quàm Ciuilis, Epiſcopos eſſe executores omnium vltimarum voluntatum in quibus continentur legata pia, necnon etiam omnium ex illis dependentium: iuxta text. *in cap. nos quidem* 3. *cap. ſi heredes* 6. *cap. tua nobis*, 17. *cap. Ioannes* 19. *de Teſtament. Clement. vnic. de teſtament. Clement. quia contingit.* 2. *de Religioſ. domib.* & de iure Ciuili, ſunt text. *in leg. nulli* 28. *Cod. de Epiſcop. & Cleric. & in Authent. omnes Peregrini, Cod. comm. de ſucceſſion.* Quod procedit etiamſi teſtator prohibuerit ne Epiſcopus ſe immiſceret in dicta exequutione, hoc enim nonobſtante, cognitio ſpectat ad Epiſcopum *dicto cap. tua nobis*, ibi, *licet enim à teſtatoribus id contingeret interdici*: & probat Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib.*3.*cap.*27.*n.*30.& *ſeq.* maximè *num.*41.

Hoc tamen in Gallia non obſeruatur, ſed proſe-
quutio fieri ſolet coram Ordinariis Regiis laïcis
ſub nomine Procuratoris Generalis Regis, aut eius
Subſtituti, abſque eo quod Iudex Eccleſiaſticus poſ-
ſit ſe immiſcere in huiuſmodi negotiis, vt inter cæ-
teros teſtatur Brodeau ad Louet *litt. N, num. 5. colum.
vlt.* quæ tamen Galliæ conſuetudo eſt iuri contra-
ria, & aduerſatur iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, quam
habent Epiſcopi de iure, & ex diſpoſitione Concil.
Trident. *ſeſſ. 22. de reformat. cap.* 8. qua cauetur, Epi-
ſcopos etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatos
in caſibus à iure conceſſis eſſe exequutores omnium
piarum diſpoſitionum, tam in vltima voluntate,
quàm inter viuos relictarum; & omnia, quæ ad Dei
cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſten-
tandos inſtituta ſunt, ipſos ex officio ſuo iuxta præ-
fata Sacrorum Canonum ſtatuta cognoſcere & exe-
qui debere, non obſtante quacumque conſuetudine
etiam immemoriali, priuilegio, vel Statuto: Quod
procedit, etiam ſi ageretur de eo qui peteret cauſam
remitti ad ſuum Conſeruatorem, ſub prætextu pri-
uilegij Vniuerſitatibus conceſſi: vt declarauit Sacr.
Congr. teſte Barboſ. *in notis ad dict. c.* 8.

3 Et non modo poteſt Epiſcopus, vel alius iudex
Eccleſiaſticus procedere ciuiliter in huiuſmodi ne-
gotiis legata pia tangentibus, ſed etiam criminaliter
in caſibus in quibus locus eſt actioni criminali, per
regulam generalem quam affert Farinac. *conſi.* 85.
numero 133. *&* 136. quando videlicet cauſa crimi-
nalis incidit in ciuilem vel ab ea dependet, vt *ibi
per eum.*

Vnde aliàs in quadam cauſa introducta coram Il-
luſtriſſ. Epiſcopo Caualicenſi conſului, & ſecundum
meam opinionem fuit iudicatum, Epiſcopum eſſe
iudicem competentem in quadam cauſa laceratio-
nis teſtamenti, in quo continebantur quædam lega-
ta pia in fauorem Eccleſiæ, quamuis accuſatio eſſet
4 inſtituta contra laïcos, † cum iudex Eccleſiaſticus
procedere poſſit contra quoſcunque fraudem com-
mittentes in Eccleſiæ præiudicium. Innocen. Abb.
Anchar. & alij *in cap. cum ſit generale* 8. *de foro compet.*
& eſt bonus text. in *cap. 2. de priuil.* per quem dicunt
DD. quod non ſolum inuaſores rerum Eccleſiæ, ſed
etiam omnes alij qui in negotiis Eccleſiam tangen-
tibus fraudem committunt, per iudicem Eccleſia-
ſticum puniri poſſunt, cum tale delictum ſit mixti
fori, vt bene Barboſ. *in dicto cap. 2. num.* 14. *de priuil.*
Innoc. *in dicto cap. cum ſit generale.* Cuius hæc ſunt
verb., *Cognoſcet Eccleſia non ſolum de rapina, ſed de
qualibet etiam oppreſſione, immo ſi de fraude in contra-
ctu Eccleſiæ habita agatur. Et ſi pars aduerſa neget
fraudem, nihilominus proceditur in materia principali.*
5 Idem tenet Abb. *in eodem cap. num.* 7. † Ad hoc enim
vt iudicium inchoetur tanquam coram competen-
ti, ſufficit in libello allegaſſe qualitatem tribuen-
tem iuriſdictionem, etiamſi non ſit vera, dummodo
non conſtet illam eſſe falſam. Felin. *in dicto cap. ſi
6 Clericus laicum, num. 3. de foro compet.* † Tales enim
Eccleſiæ fraudatores, licet propriè non committant
ſacrilegium, illud tamen committunt impropriè, vt
dicit Abb. *in d. cap. cum ſit generale, num. 6. in fine.* Se-
7 quitur & explicat Ancharan. *ibid num. 6. & 7.* † qui
etiam hoc ampliat, vt locum habeat etiamſi nulla
adeſſet negligentia iudicis laïci. Et tradunt omnes
in *eodem cap. cum ſit generale.*

8 Et quamuis dies fideicommiſſi nondum eueniſſet
in fauorem Eccleſiæ, tamen dixi agi poſſe ex priui-
legio ſpeciali aduerſus lacerantes teſtamentum, con-
tra quos ante euentum conditionis ſubſtitutus age-
9 re poteſt. Peregr. *de fideicom. art. 41. num.* 5. † Et hoc
caſu datur duplex actio, videlicet furti, & legis Aqui-
liæ. Et furti quidem actio ſtatim datur; *l. qui tabu-
las, 27. §. fin. l. ſed etſi, 31. §. ſi quis tabulas. l. quidam 32.
ff. de furt.* Immo etiam locus eſt pœnæ *l. Corneliæ, de
falſis.* per text. *in l. 3. §. ſi quis dolo. verſic. Et poſſe.* &
ibi Bart. *ff. de tab. exhib.* † Immo etiam filius lace- 10
rans teſtamentum paternum, ſua priuatur legitima,
Alexand. ad Bart. *in l. ſi quis cum fal, o ff. de fal.* neq-
non Trebellianica, Farinac. *de falſit. & ſimulat. q. 150.
num.* 169.

Epiſcopus autem hoc caſu, & in omnibus aliis 11
caſibus in quibus procedere poteſt contra laïcos,
poteſt procedere etiam per capturam, quando illi lo-
cus eſt, poteſtq; habere familiam armatam, ex Con-
cil. Trident. *ſeſſ. 25. de reform. cap.* 3. in illis verbis.
*Per perſonarum diſtrictionem per ſuos proprios, aut
alienos executores.* Barboſ. *de Epiſcop. part. 3. alleg. 107.
num. 8. verſic. Sed contrarium.* Tuſch. *in verbo Iudex.
concluſ. 446. n.* 46. Et poteſt etiam laïcos condemna-
re ad pœnam pecuniariam, & confiſcationem bo-
norum, Tuſch. *ibidem n.* 47. Adeo vt non teneatur
inuocare auxilium brachij ſecularis, Ceuall. *in tract.
de violent. p. 2. q. 93. fere per totam.* Et plures allegat
Barboſ. *ad dictum Concil. Trident. dicta ſeſſ. 25. de re-
format. c. 5. num.* 35.

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicum & Notariorum in cauſis Fiſcalibus, Criminalibus, vel Ciuilibus. Vbi oſtenditur differentia inter cauſas Criminales & Fiſcales. Et quando Iudex, vel Notarius Cameræ procedere debeat in cauſa, non obſtante præuentione Officialium, ſeu Notariorum criminalium. An & quando Iudex & Notarius criminalis procedere poſſint in cauſa ciuili incidenter propoſita, vel è contra ciuilis in criminali. Vtrum Iudex criminalis procedere poſſit ſuper ſolo partis intereſſe. Et circa hoc explicatur Statutum Auenionis., *De eo qui furtum & rapinam paſſus eſt.* Vtrum fiſcus totam cauſam diſcuſſionis trahat ad ſuos Iudices: Quid ſi fiſcus in aliqua cauſa interueniat vti tertius.

SVMMARIVM.

1 *Priuatum Principis patrimonium in quo conſiſtat.*
2 *Patrimonium fiſcale quid ſit.*
3 *Quæ ſub patrimonio fiſcali comprehendantur.*
4 *Cauſa patrimonij fiſcalis, ſunt apud iudices & notarios camerales tractanda.*
5 *Cauſæ priuati Principis patrimonij coram iudicibus & notarijs non Cameralibus decidenda ſunt.*
6 *Cauſa criminales & fiſcales quomodo inter ſe differant.*
7 *Conductores vel emptores redituum fiſcalium, coram iudicibus & officialibus Cameræ, actiones pro rebus fiſcalibus proponere debent.*
Vtrum fiſcus poſſit totam cauſam diſcuſſionis trahere ad Iudices fiſcales.

Quando

Quando fiſcus comparet vti tertius totam cauſam trahit ad ſuos iudices: quod procedit in cauſis cameralibus, non autem in criminalibus.

8 *Si reus ſit in flagranti crimine deprehenſus & pœna ſit certa, adeo vt non ſit opus vllum formare proceſſum, cauſa cameraliter eſt tractanda.*

9 *Dum agitur de illis qui ſibi mortem conſciuerunt, ſi formandus non ſit proceſſus, ſed ſolum bona fiſco applicanda, cameraliter; ſi vero proceſſus ſit formandus, criminaliter proceditur.*

10 *Iudex ciuilis, vel notarius poſſunt incidenter in cauſa criminali procedere.*

11 *Falſus teſtis deponens in cauſa ciuili, vtrum poſſit incidenter iudicari ſcribente Graffario ciuili.*

12 *Iudex & Notarius criminalis, poſſunt incidenter procedere in cauſa ciuili.*

13 *Iudex criminalis ſi non poteſt condemnare ad pœnam delicti, non poteſt etiam condemnare ad intereſſe partis.*

14 *In crimine concuſſionis & extorſionis pecuniarum, Iudex & Notarius ciuilis procedunt etiam ad pœnam & punitionem delicti.*

15 *Officiales criminales procedere poſſunt ſuper intereſſe ſolo partis, ſi de eo per partem facta fuerit ab initio proteſtatio.*

16 *Explicatur ſtatutum Auenionis de eo qui furtum, vel rapinam fecit.* libro tertio rubr. 4. articulo primo.

Vtrum Dominus poſſit dimittere prædia ſua ad depaſcendam inuito Domino iuriſdictionali.

Quando animalia damnum dederunt, vtrum Dominus prædij poſſit conſentire damno in præiudicium mulctæ quæ deberetur Domino iuriſdictionali.

Dominus gregis tenetur de damno paſtoris.

17 *In fiſci præiudicium an præueniatur, ſi cauſa ſit cœpta ciuiliter. Remiſſiuè.*

1 SVPPONANDVM eſt in primis, Fiſcum ſeu Cameram habere ſuum patrimonium cum eius reditibus, diſtinctum & ſeparatum à priuato ipſius Principis patrimonio, quale eſt exempli gratia, ſi quid ipſi Principi legatum, aut teſtamento relictum fuerit: hoc enim Principis priuatum patrimonium nuncupatur, Crauet. *de antiqu. temp. parte* 4. §. *abſolutis, num.* 33.

2 Sed quæſtio eſt valde practicabilis, vtrum Fiſcus totam cauſam diſcuſſionis generalis trahere poſſit ad ſuos Iudices fiſcales quādo comparet pro ſuo intereſſe tanquam vnus ex creditoribus communis debitoris, ſiue citatus fuerit in illo iudicio, ſiue ſpōte compareat. In hac quæſtione verior eſt ſententia Fiſcum totam cauſam trahere ad ſuos Iudices & Notarios fiſcales: prout bene comprobat Salgad. *in labyr. credit. part.* 1. *c.* 7. *n.* 14.

Nec ſolum Fiſcus totam cauſam trahit ad ſuos Iudices quando comparet in iudicio diſcuſſionis; ſed etiam in aliis cauſis, ſi compareat tanquam tertius oppoſitor pro ſuo intereſſe, totum negotium tractandum eſt coram Iudice fiſcali, propter ſpeciale fiſci priuilegium: prout bis deciſum teſtatur Fontanel. *deciſ.* 357. *num.* 12. *& ſeqq.* & probatur per text. *in l.* 1. *&* 2. *Cod. ſi aduerſ. fiſc.* Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 12. qui hoc ampliat *num.* 13. etiamſi Fiſcus compareret vti vocatus in euictionem: quam ſententiam ſequuti ſumus ſuperiùs *cap.* 20. *n.* 21. Carleual. *de iudic. tom.* 1. *diſput.* 2. *num.* 670. *&* 703. Cancer. *lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 42. Quod intelligendum eſt vt procedat, quando agitur de cauſis concernentibus patrimonium Principis, non autem de cauſis Cameralibus, ſed ſimpliciter criminalibus, vt probatur inferiùs, *c.* 30. *per tot.*

Aliud verò nuncupatur patrimonium fiſcale, quod ipſi competit tanquam Principi, Alexand. *conſil.* 6. *num.* 5. *vol.* 4. Ferrer. *in nona addit. ad Guid. Pap. deciſ.* 416. *circa medium.* Surd. *deciſ.* 1. *numer.* 11. Ioſeph. Ramon. *conſil.* 37. *num. n.* 92. 2

Inter bona vero quæ de Principis patrimonio ſunt, numerantur vectigalia, portus, exactiones ſuper ſale, & ſimiles, Roſent. *de feud. cap.* 5. *concluſ.* 34. *numer.* 1. Et inter iſta enumerat Bald. *ſuper feudis, in tit. Quæ ſunt regal. num.* 5. nempe bona vacantia, confiſcationes, commiſſa, & ſimilia. 3

In cauſis Cæſaris patrimonium concernentibus, hoc eſt Principis ſupremi, quæ ad diuinam domum pertinere dicuntur, cauſa cameraliter tractanda eſt, & ſic per procuratores & officiales Cameræ, *leg.* 2. *Cod. vbi cauſa fiſcal.* † Cauſæ vero priuati patrimonij coram iudicibus ordinariis & Graffariis non cameralibus terminari debent, ex Bartol. *in leg.* 1. *Codic. de fide inſtrument. lib.* 10. *num.* 7. Peregrin. *de iure fiſc. libr.* 6. *titul.* 4. *numero* 3. Maſtrill. *de magiſtrat. lib.* 5. *cap.* 9. *numer.* 341. † Bene explicat Iaſ. *conſil.* 100. *volum.* 1. Vbi oſtendit cauſam dici criminalem quando agitur criminaliter, & pœna eſt applicanda fiſco, ſed non propterea eſt fiſcalis, licet tangat intereſſe fiſci. Sed poſtquam quis condemnatus eſt ob crimen, ſi contendatur de bonis damnati, iſta benè diceretur cauſa fiſcalis, idemque in ſimilibus dicendum eſſe exiſtimat. In his igitur cauſis fiſcalibus ſoli officiales Cameræ procedunt, iudices vero, & notarij ordinarij criminales, in cauſis criminalibus. Vt bene explicat Peregr. *in tract. de iure fiſc. libr.* 7. *tit.* 1. *num.* 2. Farinac. *in fragm. littera F, num.* 180. *&* 181. 4 5 6

Quod non ſolum procedit quando fiſcus agit per ſe, ſed etiam quando agunt conductores, vel emptores iurium fiſcalium Peregr. *dicto lib.* 6. *tit.* 4. *num.* 3. Farinac. *vbi ſupr num.* 182. 7

Veruntamen quando delictum adeo notorium eſt, vt probatione non indigeat, nec vllus formandus ſit proceſſus, nec accuſatio aut inquiſitio facienda, nec opoſſit aliqua condemnatione, quia reus habetur pro confeſſo & condemnato, vtpote quod in flagranti crimine ſit repertus, aut alia ratione; tunc quia non agitur niſi de applicatione, ſeu exactione facienda in fauorem Cameræ, ideo ſoli iudices & officiales Cameræ procedunt, & ſcribunt in locis vbi adſunt diſtincti iudices, vel notarij Camerales, Peregr. *in dicto tract. de iure fiſc. lib.* 4. *titul.* 4. *num.* 12. *verſic. Supereſt vt videamus,* & tradunt DD. *in dicta l.* 1. *Cod. vbi cauſa fiſc.* † vbi ponitur exemplum de eo qui ſibi metu criminis mortem conſciuit, qui ſi poſt criminis accuſationem fuerit deprehenſus mortuus, cauſa dicitur fiſcalis, quia tractatur dumtaxat de incorporatione bonorum, ſuper crimine verò, nullum opus eſt formare proceſſum: Niſi hæredes defuncti probare vellent eum non metu criminis ſe interfeciſſe, quia hoc caſu non merè fiſcalis, ſed criminalis cauſa diceretur, & iudex ordinarius eſſet adeundus ſcribente Graffario criminali. Eodémq; modo dicendum eſt ſi Notarius, ſeu Graffarius Cameralis prætenderet ſcribere in cauſis contrauentionum, pedagiorum, & gabellarum, ac ſimilium iurium fiſci, ſeu Cameræ, ſi ſuper hoc ſit formandus proceſſus, teſtes examinandi, defenſiones faciendæ, & cætera quæ in cauſis criminalibus fieri ſolent, cognitio ſpectat ad Iudices & Graffarios 8 9

criminales ordinarios. Si vero non ſit formandus proceſſus, vtporè, quod delictum ſit notorium, & pœna ſit certa, aut aliter de ſola pœnæ exactione tractetur, ſolus iudex vel Notarius Cameralis procedere debet, iuxta concluſiones ſuperiùs ex *Iaſone, Peregr. Farinac.* & aliis firmatas.

His ita expeditis, quia cauſæ criminales non ſolum cum fiſcalibus, ſed etiam cum ciuilibus comparari poſſunt, ſupereſt vt videamus, quomodo iudex vel Notarius ciuilis de cauſa criminali cognoſcere, vel in ea ſcribere poſſit; & è contrà, quid dicendum ſit de Notariis, vel iudicibus criminalibus, vbi tales ſunt, reſpectu cauſarum ciuilium. Qua in re omiſſis ſuperfluis ſit

10 Prima concluſio, quando cauſa eſt ciuilis & ciuiliter intentata, iudex vel Notarius cauſæ ciuilis poſſunt in cauſa criminali incidenter intentata procedere. Probatur hæc concluſio, quia licèt officia circa iuriſdictionis exercitium confundi non debeant, *l. nemo, & ibi gloſſ. in verb. Auxilium, Cod. de iuriſdict. omn. iud.* & vnus non debeat in alterius officio ſe intromittere, *leg. ſolemus, §. 1.* & *ibi* DD. *ff. de iudic.* adeo vt nec de conſenſu partium prorogatio facta facta hoc caſu valeat, Clar. *in §. fin. quæſt. 41. num. 2.* Tamen hoc non procedit quando criminalis actio incidit in ciuilem, & non principaliter, ſed incidenter de ea tractatur; vtpotè quod originem ducat, & deſcendat ex eodem facto, pro quo ciuilis actio fuit intentata, vt per Gloſſ. Bart. & alios communiter, *in l. interdum, §. qui furem, ff. de furt.* Et probatur per text. *in l. quoties, 3. C. de iudic.* & in *l. ſi lis pœnnaria 11. cum ibi notatis, C. ad leg. Cornel. de falſ.* vbi oſtenditur, iudicem poſſe cognoſcere incidenter de cauſa, in qua alioquin incompetens fuiſſet. Farinac. *de accuſat. quæſt. 1. n. 57.* Buccaron. *in tractat. de differ. inter iudic. ciuil. & crimin. differ. 127. num. 10.* Vant. *de nullit. in tit. de nullit. ex defectu iuriſd. ord. num. 48. verſic. Quæ ſimili modo.* Plures allegat Gurb. *conſ. 80. num. 28.*

11 Exemplum poni poteſt in teſte qui falſum depoſuit in cauſa ciuili, nam is poteſt puniri à iudice qui habet iuriſdictionem limitatam ad cauſas ciuiles, ſaltem pœnâ extraordinariâ, vt per Menoch. *lib. 1. arbitr. iudic. quæſt. 91. num. 2.* cum pluribus aliis quos citat & ſequitur Farinac. *de teſtib. quæſt. 67. num. 38. & de accuſat. quæſt. 1. n. 59. & ſeqq.* Vbi benè explicat quomodo hoc procedat tam in iudice ordinario quam in delegato, adeo vt ſuperfluum foret illius dicta hic tranſcribere. Solum circa materiam noſtram aduertendum eſt, quod ſi Notarius ciuilis ſcribat in cauſa ciuili in quam incidat criminalis, & agatur de iudicibus ordinariis, qui hac in ciuitate, & prouincia Comitatus Venaiſſini habent vtramque iuriſdictionē, ſicut iudex ciuilis ſimul & criminalis iudicans cauſam ciuilem & in ea procedens, condemnat etiam & procedit in cauſa criminali incidente, etiam ad pœnam ordinariam; ita & Notarius ciuilis cauſam ſuam coram eodem iudice continuare poteſt vſque ad ſententiam & illius executionem incluſiuè. Atque ita obſeruatur. Quæ omnia intelligenda ſunt, dummodo cauſa criminalis incidens in ciuilem, ſit talis, vt ſine ea ciuilis terminari non poſſit, vt dicit Menoch. *de arbitr. dicta qu. 91. num. 8.* Vbi ita intelligit *l. quoties, 3. Cod. de rei vendicat.*

12 Secunda concluſio, Eodem modo iudex, vel notarius criminalis poteſt incidenter cognoſcere, vel ſcribere in cauſa ciuili, quando incidit in criminalem: vt fusè explicat, Farinac. *dicta quæſt. 1. numero 62. & multis ſequent.* Vant. *de de nullit. ex defectu iuriſd. ordin. n. 47. verſ. Et præmiſſa.* Peguct. *deciſ. 79.* Borell. *conſilio 78.* Buccaron. *dicta different. 127. numero 5.* Clar. *in practic. §. fin. quæſt. 38. num. 13.* Guazzin. *de defenſ. reorum, defenſ. 1. cap. 12. per totum,* apud quos alij citantur, Ricc. *collect. 4210.* Merlin. *contr. cap. 19. n. 5.*

Tertia concluſio, In caſibus in quibus iudex non poteſt reum condemnare ad pœnam delicti, non poteſt illum condemnare ad intereſſe partis ciuilis: & ideo non valet ſententia per quam iudex condemnat reum ad intereſſe partis, & eum abſoluit à delicto, de quo fuit accuſatio inſtituta. Natt. *conſil. 407. n. 14. lib. 2.* Bertazol. *conſil. 232. lib. 1.* Creſcent. *dec. 5. de iudic.* Farinac. *conſil. 176. n. 15.* Rot. *deciſ. 55. n. 1. poſt conſil. Farinac.* 13

Quarta concluſio, In crimine baratariæ & concuſſionis ſeu extorſionis pecuniarum, ſpeciale eſt, vt iudex qui de cauſa ciuili cognoſcit, & per conſequens notarius qui non habet officium criminale, procedere poſſit etiam ad condemnationem ex eodem proceſſu ciuili, Farinac. *de var. ac diuerſ. crim. q. 111. n. 182. & 184* 14

Quinta concluſio, Iudex & notarius criminalis poſſunt procedere, iudicare, & reſpectiuè ſcribere, dum de ſolo partis ciuilis intereſſe tractatur omiſſo vel dilato iudicio & condemnatione criminis, quando coram ipſo fuit introducta cauſa dependens à delicto, & pars noluit agere ad pœnam, ſed ſolum ad conſecutionem ſuorum damnorum & intereſſe, Farinac. *conſil. 69. num. 4.* vbi bene hoc explicat, ad intellectum deciſionis Rotalis *ibidem* allegatæ, quidquid eum reprehenderit Guazz. *dicta defenſ. 1. c. 12. num. 19.* Nam ibidem *in tertio caſu* Farinacius expreſsè declarat, quando pars offenſa coram iudice criminali agit ſolum ad reparationem proprij intereſſe, & non ad pœnam, idem iudex poteſt ſuper ſolo intereſſe ciuili partis pronunciare. † Vnde infertur explicatio Statuti Auenionenſis *lib. 3. rubr. 4. de eo qui furt. vel. rapin. fecit, aut paſſus eſt, art. 1.* vbi dicitur quod ſi is qui furtum, vel rapinam paſſus eſt, petierit facultatem à iudice capiendi, ſeu pignorandi perſonam vel bona furis, vel raptoris, ad effectum ducendi ad carceres vel ad Curiam, iudex teneatur dare licentiam, & ſeruientes miniſtrare, cauto idoneè caſu quo indebitè, &c. Quia licèt in vim illius ſtatuti procedatur ad carcerationem, vel alias executiones contra eum qui furtum, vel rapinam fecit, ſcribente Notario criminali, tamen idem Notarius poteſt procedere ſuper ſolo partis intereſſe, & iudex ſuper eo ſolo pronunciare, quando in initio pars proteſtata fuit ſe ſolū velle proſequi ſuum intereſſe ciuile, per ea quæ iam deduximus, & quibus aſſentitur Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 144. num. 70. & n. 63.* Guazz. *dicta defenſ. 1. cap. 12. num. 18.* Buccaron. *different. 127. num. 6.* Rot. *deciſ. 55. poſt 2. volum. conſil. Farinac.* Idem Farinac. *conſil. 210. n. 14. & qu. 1. de inquiſit. n. 65. in fine.* Ricc. *collect. 1883.* Ioſeph. Ramon. *conſil. 52. n. 8.* 15 16

Sed dubitari poteſt, vtrum Officiales Domini Iuriſdictionalis poſſint proſequi cauſam damni dati, ad pœnam ſeu mulctam, inuito eo, cuius prædio damnum illatum fuit: veluti ſi Dominus prædij, cui damnum eſt illatum, dicat *Ego abandonam,* (vt barbaro DD. verbo vtar) ſeu dimiſi prædium meum Titio animalia ſua depaſcenti intra meum prædium. Reſpondeo non poſſe hoc caſu Dominum, eiúſve Officiales procedere iudicio criminali. Quia volenti Domino non fit damnum nec iniuria: Et cùm quilibet ſit ſuæ rei moderator & arbiter, non debet alicui prohiberi ne herbam vel fru-

ctus

ctus proprij prædij ad paſtum animalium, aut alia amicorum commoda concedere poſſit, & donationis titulo transferre: ita determinat Petr. Antibolus *in tract. de munerib.* §. 4. *num.* 102. & 103. dicens ſe credere hanc eſſe puram veritatem. Et licet Domini iuriſdictionales ægrè ferant, & opinio iſta illis non placeat, ipſe de hoc non curat, cùm talis ſit veritas:
13 & hanc opinionem Ego ſequor, licèt ficut & cæteri intereſſe habeam.

Sed poſito quod ſine mea licentia amicus meus herbam prati mei acceperit cum ſuis paſtoribus, me inſcio, & in illo actu deprehenſus fuerit per bannerios ſeu ſaltuarios, & territorij cuſtodes, vtrùm eo audito poſſim conſentire huic damno in præiudicium banni Domino iam quæſiti? Reſpondet Antibol. *loco citato, num.* 204. diſtinguendo plures caſus.
14 *Primus eſt*, ſi tempore quo mihi nunciatum fuit damnum fuiſſe datum, vel fructus collectos, ego ſtatim declaro hoc mihi gratum eſſe: & tunc non quæritur ius Domino propter meam acquieſcentiam. *Secundus caſus eſt*, ſi mihi ante non placebat quod fructus caperentur, ſed nunc mihi placet, & ipſe accipiens credebat quod mihi placeret; vel
15 quod ſi ſcirem, ipſi non diſpliceret: & hoc etiam caſu nulla mulcta debetur Domino. *Tertius caſus*, ſi tempore quo ſciui damnum, ego conqueſtus ſum, ſed hodie mihi placet; & hoc caſu mulcta debetur Domino: quia conſenſus illius, ad quem prædium pertinet, non poteſt præiudicare iuri quæſito Domino. *Quartus caſus*, quando verſamur in dubio, vtrùm videlicet Dominus prædij permiſſurus eſſet, an non: & hoc caſu, conſiderata qualitate perſonarum, veluti ſi ageretur de affinibus, conſanguineis, vel amicis, præſumendum eſt quod Dominus prædij, ſi ſciuiſſet hoc eſſet permiſſurus, alias non præſumitur. Hæc omnia ſingulariter probat Antibol. *d. n.* 204. *in tract. de munerib.* §. 4. vel vt ipſe dicit poteſt
16 deferri iuramentum purgationis. Hic autem obiter aduertendum eſt, quod Dominus gregis tenetur de damno paſtoris, & ſic pro damno dato Iudex poteſt procedere contra Dominos, ſeu contra Dominorum bona, & Paſtores: Cevalos *de violentia, quæſt.* 11. *num.* 50.

17 Vtrum autem ſuperueniente publicatione bonorum delinquentis cauſa iam cœpta ciuiliter tractanda ſit? dicemus infra *cap.* 26.

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

De præuentione per inhibitiones de turbando in poſſeſſione; vbi explicatur regula quæ habet, quod idem Iudex qui cognouit de poſſeſſorio, cognoſcere debet de petitorio. Et quando Iudex cauſæ præparantis debeat etiam eſſe Iudex cauſæ præparatæ. Et quando ille qui fuit Iudex ſuper poſſeſſorio, poſſit & debeat eſſe iudex ſuper petitorio, & è contra.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorium & petitorium coram eodem iudice tractari debent. Intellige vt infra* n. 3. & ſeqq.
2 *Iudex cauſæ præparantis, debet etiam iudex eſſe in cauſa præparata.*
3 *Cauſâ poſſeſſorij finitâ, poteſt alius iudex adiri ex multorum ſententia.*
4 *Alij tamen contrariæ fuerunt opinionis.* *Quomodo verum ſit, illum qui iudex eſt petitorij eſſe Iudicem poſſeſſorij, & è contra; per plures caſus declaratur.*
5 *Inhibitio de turbando in poſſeſſione æquiparatur cauſæ iactationis.*
6 *Præuentio affectata non prodeſt.*
7 *Executione finitâ, poteſt alius iudex adiri, & ſupra,* num 3.
8 L. nulli. Cod. de iudic. *intelligenda eſt de iudicibus delegatis. Alij tamen contra eodem numero* 8.
9 *Si pars inhibita acquieſcat inhibitionibus, cauſa inhibitionum eſt finita.*
10 *Iudex cauſæ præparantis quomodo debeat eſſe iudex cauſæ præparatæ, vel è contrà.*
11 *Quando citatus poteſt plures adire iudices competentes, tunc iudex cauſæ præparantis non debet de neceſſitate eſſe iudex cauſæ præparatæ.*

QVÆSITVM fuit vtrum iudex aut Notarius qui præuenerunt per inhibitiones factas hæredi donatoris de turbando donatarium in pacifica, & quieta poſſeſſione rerum donatarum, iure poſſint impedire quo minus ipſe hæres acquieſcens inhibitionibus quoad poſſeſſorium, poſſit coram iudice competenti per eum eligendo agere ad nullitatem dictæ donationis.

Et prima quidem facie videbatur pro præuentione concludendum. † Quia cauſa petitorij &
poſſeſſorij debent coram eodem iudice tractari, & 1
per conſequens eodem ſcribente Notario, per textum expreſſum, in *l. nulli, C. de iudic.* & in *c.* 1. *de cauſ. poſſ. & propr.* idque duplici ratione. Prima ne partes ſuperfluis vexentur expenſis: Secunda quia iudex qui iam de poſſeſſorio cœpit cognoſcere, magis eſt de negotio informatus.

Item quia iudex cauſæ præparantis eſt etiam iudex cauſæ præparatæ. Gaill. *lib.* 1. *obſeruat.* 32. *n.* 11. Poſt. *de manutene. obſeruat.* 6. *num.* 3. Menoch. *de arbitr. caſ.* 371. *numero* 8. Et ad hoc ab eodem Menochio allegatur Igneus *ad l. neceſſarios,* §. *non alias, ff. ad S.C. Syllan.*

Sed in hac facti ſpecie contrarium, concludendum
eſſe exiſtimo. Primo quidem, quia inhibitus in 2
caſu propoſito, ſtatim acquieuit inhibitionibus, declarans ſe nolle donatarium turbare in ſua poſſeſſione, ſed duntaxat reſeruare ſibi ius agendi ſeparato iudicio ad nullitatem, ſeu reſciſſionem donationis. † Et ſic cum cauſa poſſeſſorij ſit finita per talem
declarationem, licuit hæredi nouum intentare iudi- 3
cium ſuper nullitate eiuſdem donationis, ad inſtar illius legitimi contradictoris, qui finitâ miſſione in poſſeſſionem comparens, non eſt in illo iudicio audiendus, ſed viâ ordinariâ alioque iudicio experiri cogitur, vt oſtendit D. Argelus in ſuo erudiſſimo tractatu *de Legit. Contradict. qu.* 2. *art.* 3. *n.* 123. Seu illius qui poſt addictum pignus nouum iudicium coram quolibet iudice competenti intentare poteſt, ex Caſtrenſ. *in l. à Diuo Pio* 15. §. *ſi poſt addictum. ff. de re iudic.*

Et magis accedendo ad caſum noſtrum, hoc in noſtris terminis tenuêre plurimi DD. *in cap. final de iudic.* concludentes licitum eſſe reo poſt finitam cauſam poſſeſſionis, intentare iudicium proprietatis coram quocunque Iudice competenti per eum eligendo,

gendo, vt nominatim tradit Anchar. *in dicto cap. fin.n.2.in tertio notab.* Vbi dicit regulam illam, quod continentia cauſæ diuidi non debet, locum habere duntaxat, quando illæ cauſæ eodem tempore, ab eadem, vel diuerſa perſona in iudicio proponuntur, & quod tunc locum habet regula *d.leg.nulli, C.de iudic.* Secùs ſi altera poſt finem alterius moueatur. Quod etiam poſtea repetit *num.7. in reſponſ. ad ſecundum contrarium, verſic. vel reſponde aliter.* Idem tenuit Henric.Bohic. *in eodem cap.fin.num.1.* Ægid.Bellarm. qui illius dicta ad verbum refert *in eodem cap. in 4. colum.verſic. Sed ſi generaliter quæris:* dicens id locum habere, ſiue petitorium & poſſeſſorium ab vno, ſiue à diuerſis intententur: & ante eos Innocent. *in eodem cap.in verb. Coegit*, & in *cap.1.de cauſa poſſ.& propr.in fine*, vbi dicit illam Decretalem locum habere durante eo, de quo primo actum eſt, iudicio, aliàs ſecùs. Et Hoſtienſ. *in eodem c.1.de cauſ.poſſ.& propr. in verbo, Proprietatis*, vbi ſequitur & refert dicta per Innoc. *loco citato.*

4 Quamuis non ignorem alios contrarium tenuiſſe, inter quos eſt Panorm. *in dicto cap.fin. de iudic. numer.15.* Iaſ. & alij *in dicta leg. nulli, Cod. de iudic.* cum diſtinctione de qua ſuperius *cap.13. numero 15.*

Eiuſdem ſententiæ fuit Cabedo *deciſ. Luſit.32.* vbi deciſum teſtatur quod reus conuentus coram vno Iudice ſuper proprietate alicuius rei, non poteſt iterum conuenire actorem ſuper poſſeſſione eiuſdem rei, aut actor reum coram alio iudice: & hoc ſiue duret & pendeat primum iudicium, ſiue finitum ſit: allegans ad hoc Gloſſ. & DD. *in dicta l.nulli, C. de iudic. & in cap.final.eod.tit.in Decretal.* Hoc tamen procedere dicens, quando idem Iudex competens eſt, & iuriſdictionem habet in vtroque caſu; ſecus eſt ſi incompetens. Quæ diſtinctio fundari videtur *in dicto cap.finali, de iudic.* vbi Poteſtas Florentina ſententiam tulerat ſuper quaſi poſſeſſione iuris eligendi, & tamen Summus Pontifex aliis Iudicibus cauſam petitorij committit, quia perſonæ Eccleſiaſticæ intentauerant poſſeſſorium contra laïcos, ideo illorum Iudices, & forum adire & ſequi debebant: Sed quando laïci erant actores in petitorio, tenebantur ſequi forum reorum, qui erant Eccleſiaſtici. Atque ita concordatur textus *in dicto cap. finali, de indic.* cum text *in c.1.de cauſ.poſſeſſ.& propriet.* prout aduertit Barboſ. *in d.c.1.n.5.*

Et ſic intelligendus eſt Menoch. quatenus vera eſſet illius opinio, *in tract. de arbitrar.caſ.371.n.7. & 8.* dum indiſtinctè voluit, iudicem poſſeſſorij neceſſariò debere & cogi poſſe, vt decidat cauſam petitorij: duplici ratione, videlicet ne continentia cauſæ diuidatur, & quia Iudex cauſæ præparatoriæ, debet eſſe iudex cauſæ præparatæ.

Quidquid ſit, Ego in mea perſiſto ſententia, conſiderando plures caſus. *Primus eſt*, quando coram vno Iudice actor intentauit petitorium, reus verò interim petit ſe manuteneri in poſſeſſione, & tunc cum poſſeſſorium intentetur per viam exceptionis, debet ſine dubio terminari coram Iudice petitorij.

Secundus, quando alicui per reſcriptum fuit commiſſa cauſa proprietatis, poteſt etiam incidenter de cauſa poſſeſſionis cognoſcere. quamuis id in commiſſione non exprimatur, quia petitorium habet in ventre poſſeſſorium, & illud abſorbet: Caualer. *deciſ.67.num.3.* Poſt. *de manutent.obſeruat.6.num.5.* niſi commiſſio data fuerit taxatiuè, quod videlicet commiſſarius de ſolo petitorio cognoſcat; ſic enim intelligi debent quæ tradit Barboſ. *in cap. 2. numero 2. de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* vt probat Menoch. *remed.11.recuper.poſſeſſ.n.367.& 368.*

Tertius caſus eſt, quando agitur de poſſeſſorio, quod habet admixtam cauſam proprietatis, veluti cum agitur de Regalibus, iuriſdictionalibus, & ſimilibus; & hoc caſu credo cauſam petitorij & poſſeſſorij coram eodem iudice terminandam, ne continentia cauſæ diuidatur, & ne diuerſas ſententias inuicémque contrarias ferri contingat.

Quartus caſus, quando lis ſuper poſſeſſorio eſt finita, & iudex qui cognouit de poſſeſſorio eſt incompetens, veluti in Gallia, & aliis locis, vbi Curiæ Parlamenti, aut alij Magiſtratus iudicant de poſſeſſorio in cauſis beneficialibus, finito iudicio poſſeſſorio cauſa terminari debet coram Iudice Eccleſiaſtico, quod indubitatum eſt, & quotidie practicatur, & probat Ioann. Igneus *in repetit. leg. neceſſarios, §. non alias, part.2.à num.50. & ſequent. ff. ad Syllanian.*

Quintus caſus quando Iudex eſt competens ad cognuſcendum ſuper petitorio & poſſeſſorio: & hoc caſu quidquid alij dicant, exiſtimo cauſam petitorij finito poſſeſſorio principaliter, & non incidenter, nec per viam exceptionis intentato, poſſe tractari coram quocumque alio Iudice competenti, cum non agatur de cauſa connexa, ſed planè diuerſa, quia petitorium nihil habet commune cum poſſeſſorio: *leg. naturaliter, § nihil commune, ff.de acquir.poſſeſſ.* & per authoritates allatas *hoc eodem cap.num.3.* Et ſic exiſtimo ea quæ *ſuprà* diximus *cap.13.num.15.* locum habere tantùm, quando cauſa poſſeſſionis habet admixtam cauſam proprietatis: alioqui non video quomodo vna cauſa dici poſſit de continentia alterius.

Et propterea ad euitandam opinionum contrarietatem, conſiderandum eſt in propoſita quæſtione, 5 tractari de inhibitionibus de turbando, quæ naturam iactationis aſſumunt. Nam donatarius dubitans ſibi moueri litem ſuper nullitate donationis, quamuis ſciret ſe in ſua poſſeſſione, in qua actualiter erat turbari non poſſe; voluit affectare præuentionem vt ſibi confidentem haberet Graffarium, ſub prætextu inhibitionum de turbando, quamuis verbo iactationis vſus non fuerit. ſed in effectu inhibitio non tendit ad aliud, nec in alio eſt fundata quam in iactationibus: & ideo non debet ſuffragari ad effectum inducendæ præuentionis, iuxta *Statutum Auenionen.libro ſecundo, rubr.14.art.5.* Et iuxta communis etiam iuris diſpoſitionem, vt ſuperius *cap.8.* demonſtrauimus. Et copiosè in noſtris propriis terminis docet Gratian. *diſcept.forenſ.c.85.per totum*, vbi dicit hoc caſu electionem iudicis ſpectare ad citatum ſeu inhibitum; qui licet ſit reus, eſt tamen actor originarius. Alioquin fieret quotidie fraus legi & ſtatuto: fierent enim ſemper inhibitiones de turbãdo in poſſeſſione, ad effectum præueniendi & præoccupandi cauſas. Et ideo debemus potiùs attendere ad effectum inhibitionis, quam ad verba: *argument. cap.in tantum.* & *ibi* Gloſſ. *in verbo.Variant.de Simon.*

Taleſque præuentiones affectatæ, non poſſunt 6 ſuffragari affectanti. Barboſ. *in l.ſi quis poſteaquam, 7. n.88.ff.de iudic.* Et diximus *ſupra c.10.n.43.& 44.*

Accedit quod cum inhibitio hoc caſu laxata fue- 7 rit per viam executiuam, vtpotè non citatâ parte, dum finita fuit executio, & pars inhibitioni acquieuit, poteſt ſeparato iudicio ordinariam nullitatis actionem proponere, vt ex Caſtrenſ. *in d. l. à diuo Pio 15.§.ſi poſt addictum*, ſuperiùs oſtendimus, *n.3.in princ.& cap.5.n.13.*

Præ

8 Præterea dicta *leg. nulli.* ſecundum *Ignei* ſententiam *in leg. neceſſarios, §. non alias, ff. ad Syllan.* debet intelligi de iudicibus delegatis, non autem de ordinariis, vt patet ex verbis illius *leg. Qui contra hanc ſupplicauerit ſanctionem, atque alium ſuper poſſeſſione, alium ſuper proprietate iudicem poſtulauerit.* Ex quibus ita decidit Igneus *loco citato in ſecunda parte, num.* 52. qui aſſerit poſſeſſorium coram vno iudice ordinario, petitorium coram alio etiam ordinario intentari poſſe; quamuis aliud ſtatuendum ſit, dum agitur de iudicibus delegatis. Quod etiam repetit *ibidem n.* 55. Eiuſdémque ſententiæ ſunt alij DD. *in dicta l. nulli, C. de iudic.* Quanquam Iaſon, & alij illam legem intelligant locum habere etiam in iudicibus ordinariis, & clauſulam illam *in eadem l.* appoſitam *alium atque alium iudicem poſtulauerit*, intelligendam eſſe exemplificatiuè, & non limitatiuè.

9 Sed termini noſtræ quæſtionis ſunt extra omnem illam Doctorum diſceptationem: quia cauſa inhibitionum nunquam fuit, nec inchoata nec finita; Quia pars inhibita nunquam litem fuit conteſtata ſuper inhibitionibus, ſeu ſuper poſſeſſorio, nec ſuper eo vnquam litigatum: Vnde ex eo quod nunquam fuit, nullus effectus ſubſequi poteſt, quia non entis nullæ ſunt qualitates, *l. eius qui in prouincia, ff. ſi cert. pet.* Et paria ſunt nullum eſſe, & eſſe ſine effectu: Surd. *deciſ.* 51. *n.* 21. *&* 22.

Et ex his patet etiam reſponſio ad rationes in contrarium adductas. Nam ad text. *in d. l. nulli.* iam ſatis ſuperque reſponſum fuit. Immo & rationes ſupra in fauorem præuentionis adductæ, retorquentur in contrarium.

Prima quidem, quia non intereſt hoc caſu partis, nouam inſtrui cauſam, cum nullas expenſas fecerit in proſecutione litis ſuper poſſeſſorio, quia lis priùs finita fuit quam nata.

Secunda vero, quia cum iudex nullam adhuc cauſæ cognitionem adhibuerit ſuper poſſeſſorio, & inhibitiones ſine cauſæ cognitione laxauerit, ceſſat ratio maioris inſtructionis ipſius cauſæ ac iuſtum partibus competentium, ergo ceſſante cauſa ceſſat effectus, *cap. cum ceſſante, de appellat.*

10 Eademque ratione retorquetur argumentum petitum ex connexitate cauſæ præparantis ad præparatam, prout illud bene retorquet Gratian. *dicto cap.* 85. Quia cum idem debeat eſſe iudex cauſæ præparantis & præparatæ, cauſa autem præparata nempe petitorium, ſimul & eodem tempore concurrat cum præparante, in qua inhibitus nunquam conteſtari voluit, ſicut inhibitus qui (licet reus quoad inhibitionem, eſt tamen effectualiter actor originarius) habet facultatem eligendi, iudicem, tribunal, & notarium, apud quod quos agere velit pro cauſa præparata, ita & cauſa præparans coram eodem tribunali tractanda eſt, aut ſaltem per cauſæ præparantis introductionem eodem tempore cum præparata, fieri præiudicium electioni quam lex actori originario conceſſit. Aut in omnem euentum, quamuis ſupradictæ omnes rationes ceſſarent, cauſa qnælibet nempe inhibitionum ex vna parte, & reſciſſionis ſeu nullitatis ex alia, currere deberet marte ſuo, iuxta ſtilum in curiis noſtris in ſimilibus cauſis obſeruari conſuetum.

11 Denique addi poteſt, quod iudex præparantis non eſt iudex præparati, quando citatus poteſt ratione præparati adire plures iudices competentes, quia à poteſtate citati non poteſt tolli electio iudicis; quæ illi datur à iure: Barboſ. *in dict. l. ſi quis poſtea quam* 7. *num.* 99. *ff. de iudic.*

❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧❧

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione per executionem, aut citationem factam in vim ſcripturæ priuatæ recognitæ. Ex ſola citatione ad recognoſcendum non induci præuentionem, maximè, ſi citatio facta fuerit coram iudice incompetenti. Scripturam priuatam recognitam habere executionem paratam, ex diſpoſitione iuris communis ſi coram Iudice recognitio facta fuerit, vel coram Notario ex commiſſione Iudicis, licet inſtrumenta publica de iure non habeant executionem paratam. Et quid de litteris cambij ſtatuendum ſit. Scriptura priuata ſine causâ, an & quando ſit valida. Recognoſcens ſcripturam non approbando contenta, vel negando numerationem, an & quando cogi poſſit viâ executiuâ per præceptum ad inſtar rei iudicatæ, vel confeſſionis iudicialis. Et ſuper hoc explicantur, *Deciſiones Rotæ Auenionenſis*, necnon Statutum eiuſdem ciuitatis, *lib.* 2. *Rub.* 13. *De litteris cambij artic.* 4. Literæ Cambij quomodo recognoſcendæ ſint & acceptandæ, vt producant actionem.

SVMMARIVM.

1 *Duplex præuentio conſiderabilis eſt, quando agitur in vim ſcripturæ priuatæ.*

2 *Ex ſola citatione ad recognoſcendum apocham, ſeu ſcripturam priuatam non oritur præuentio. Præuentio non inducitur ex citatione facta coram iudice incompetenti,* ibid.

3 *Quid operetur recognitio ſcripturæ priuatæ coram iudice incompetenti facta.*

4 *Scriptura priuata recognita habet paratam executionem de iure communi, quod defenditur aduerſus contrarium ſentientes.*

5 *Confeſſus habetur pro iudicato, & contra eum fit executio.*

6 *Scriptura priuata habet executionem paratam contra ſcribentem & recognoſcentem, non contra tertium.*

7 *Recognitio ſcripturæ priuatæ debet fieri in iudicio.*

8 *Scriptura priuata recognita coram Notario ex commiſſione iudicis, habet paratam executionem.*

9 *Inſtrumenta publica, de iure communi, non habent paratam executionem.*

10 *Literæ cambij de iure communi non habent paratam executionem. Limita vt* 12.

11 *Probatio quæ oritur ex ſcriptura priuata recognita, eſt fortior ea quæ ex inſtrumento publico reſultat.*

12 *Literæ cambij recognitæ habent de iure cōmuni executionem paratam, quod probatur contra nonnullos. Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt literæ cambij paratam habeant executionem & operentur effectum præuentionis.*

13 *Executio quæ fit in vim ſcripturæ priuatæ, fieri debet per viam præcepti, ex iuris communis diſpoſitione.*

14 *Scriptura recognita ex ordinatione Regia in Gallia mandatur executioni. Et apud nos ex Statuto Aueniorenſi.*

15 *Perinde eſt quoad executionem concedendam, quod ſcriptura priuata fuerit recognita, vel habita pro recognita.*

16 *Scriptura ſine cauſa, ſi de hoc incontinenti tempore recognitionis opponatur, non habet executionem paratam. Quod quando procedat traditur numeris ſequentib.*

17 *Obligatio vel promiſſio ſine cauſa quando ſit valida, vel inualida.*

18 *Recognoſcens ſcripturam priuatam mutui, ſed negans numerationem, an quando executionem impediat.*

19 *Exceptio pecuniæ ſeu ſolutionis non receptæ, intra 30. dies opponi debet à creditore aduerſus ſuam confeſſionem.*

20 *Confeſſio qualificata diuidi poteſt, & habetur pro pura ſi habeat contra ſe iuris præſumptionem.*

21 *Recognoſcens, ſi dicat ſe non habuiſſe animum ſe obligandi, non euitat executionem ſcripturæ priuatæ ſic recognitæ.*

22 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, poteſt aduerſus executionem ſcripturæ priuatæ recognitæ opponi etiam lapſo biennio, ſi reus aſſumat in ſe onus probandi, ſicut & pacti de non petendo, & ſimiles.*

23 *Recognoſcens ſcripturam citra approbationem contentorum, non euitat executionem ſaluis ſuis defenſionibus & exceptionibus.*

24 *Recognitio facta citra approbationem contentorum habetur pro pura, & qualitas adiecta reijcitur.*

25 *Sententia lata ſuper continuatione executionum in vim ſcripturæ priuatæ recognitæ, non recipit appellationem ſuſpenſiuam.*

26 *A decreto de recognoſcendo ſcripturam non datur appellatio.*

27 *Explicatur ad longum Statutum Aueniorenſe* lib. 2. rubr. 13. de literis cambij, &c. art. 4.

28 *Argumentum deſumptum ex regula illa quod ſi diſponens ita voluiſſet hoc expreſſiſſet, fallax & lubricum eſt.*

29 *Praxis executionis rei iudicatæ & confeſſionis in iudicio factæ.*

30 *Explicantur nonnullæ Rotæ Aueniorenſis deciſiones, circa executionem ſcripturæ priuatæ recognitæ.*

31 *Præceptum quando non debeat reduci ad ſimplicem citationem.*

AD materiam præuentionis pertinet præceptum, ſeu executio quæ fit in vim
1 ſcripturæ priuatæ recognitæ, † cum duplex oriri poſſit ſpecies præuentionis ex actione, quæ in vim huiuſmodi ſcripturæ intentatur, vna quidem tanquam ordinaria, alia vero tanquam executiua, ſicut per viam ordinariam aut executiuam procedi poteſt. Pro cuius rei intelligentia ſequentes proponuntur concluſiones.

Prima igitur concluſio ſit, ſimplicem citationem ad recognoſcendum apocham, aut aliam ſcripturam priuatam, nullam inducere præuentionem.

Ratio eſt, quia citatus coram quocunque iudice etiam incompetenti, tenetur ſcripturam priuatam antequam à conſpectu iudicis recedat recognoſcere vel negare, abſque eo quod poſſit quoad hoc declinare forum, ex diſpoſitione Statuti Aueniorenſis *lib. 2. rubr. 13. art. 1.* idémque in tribunalibus Galliæ ſeruari teſtatur Rebuff. *in conſtit. Reg. tom. 1. tit. de*
2 *chirograph. recognit. art. 1. n. 2. & ſequentib.* † Citatio vero ad comparendum coram incompetenti iudice facta, non inducit præuentionem. Socin. *in cap. propoſuiſti, 19. de foro competen. in 4. art. princip. q. 3. verſic. Sed ſi aliquis citaretur coram non ſuo iudice.*

Prodeſt tamen illa recognitio, vt recognoſcens 3
poſtea cogi poſſit coram iudice competenti in ſua confeſſione perſiſtere, & contenta in ſcriptura adimplere. Rebuff. *dicto tit. de chirograph. recognit. art. 1. num. 31. verſic. Illa tamen.*

Secunda concluſio, ſcriptura priuata ſimpliciter, 4
& ſine vlla reſtrictione in iudicio recognita, habet de iure communi paratam executionem per viam præcepti ad inſtar rei iudicatæ. Hæc concluſio eſt contra nonnullorum ſententiam, inter quos eſt Couarru. *lib. 1. variar. reſolution. cap. 11. num. 4. poſt principium, verſic. nihilominus.* Probatur tamen quia recognitio ſic facta habet vim confeſſionis iudicialis, & propterea pleniſſimam inducit probationem, *leg. vn. C. de confeſſ.* † Confeſſus enim habetur pro iudicato, 5
& in confeſſum nullæ ſunt partes iudicis, niſi in exequendo, *leg. proinde ſi occiſus, 23 §. fin. ff. ad leg. Aquil.* Iudicatum autem paratam habet executionem, *leg. à diuo Pio 23. §. 1. ff. de re iudic.* Galeſ. *de obligat. camer. parte 1. qu. 2. n. 12.* & *ibi* Zachias *n. 29.* Cenſ. *in tract. de cenſib. q. 43. n. 13.* Theſaur. *deciſ. 26. n. 13.* Roderic. Suarez *in l. poſt rem iudicatam, in 3. notab. ff. de re iudic.* & *ibi* per Addentes. Vnde quidquid alij dixerint, hanc ſententiam, vt etiam de iure communi ſcriptura priuata recognita paratam habeat executionem, veriorem eſſe exiſtimo, propter vim & efficaciam confeſſionis iudicialis, ex illa recognitione reſultantis, quam etiam tuetur Gratian. *diſcept. forenſ. c. 183. num. 10.* & probatur etiam per text. *in leg. cum de indebito. 25. §. fin. ff. de probationib. in verſic. ſin autem cautio* in illis verbis, *Tunc enim eum ſtare oportet ſuæ confeſſioni.* Gutier. *pract. lib. 1. quæſt. 121. num. 3.* Barboſ. *in leg. inſtrumenta. 3. Cod. de probat. num. 6.* Vrſill. ad Afflict. *deciſ. 85. num. 4.* Magon. *deciſ. Lucenſ. 15. num. 19.* Mauſon. *de execut. quæſt. 5. num. 36.* vbi malè allegat Surdum *deciſ. 256. n. 17.* cum ibi *Surd.* loquatur, de probatione ſcripturæ recognitæ, non autem de illius executione. † In- 6
telligendo tamen vt paratam habeat executionem contra recognoſcentem, non contra alios. Rota *dec. 543. num. 3. parte 3. Recentior.*

Dixi *in iudicio*, quia recognitio fieri debet coram 7
iudice, Gratian. *dicto cap. 183. num. 11.* † Si tamen 8
Notarius ex commiſſione iudicis reciperet actum de recognitione, inde orietur via executiua, vt probatur per text. *in cap. 1. ibi, Pro ineundis vel recognoſcendis contractibus, de foro compet. lib. 6.* Tunc enim cum talis confeſſio, ſeu recognitio fiat apud acta iudicij, paratam habet executionem. Gratian. *dicto cap. 183. n. 5. & 6.* Surd. *conſil. 171. n. 45.*

Obijcies inſtrumenta publica de iure communi 9
non habere paratam executionem, *leg. minor. 41.* & ibi DD. *ff. de minorib. leg. à diuo Pio 15. §. ſententiam,* & ibi Caſtrenſ. *n. 4. in fine,* Iaſ. *n. 24. in fine ff. de re iudic.* Menoch. *de arbitr. caſu 17. n. 1.* ſicut † nec literæ 10
cambij de iure communi paratam habent executionem, cum tamen maiori potiantur priuilegio; Honded. *conſ. 19. n. 33. vol. 1.* Genua *de ſcript. priuat. lib. 3. q. 6. n. 10. & ſequent.*

Reſpondetur probationem, quæ oritur ex priua- 11
ta ſcriptura recognita, maioris eſſe virtutis, & efficaciæ, quam inſtrumenta publica, propter confeſſionem iudicialem inde reſultantem quæ vim habet ſententiæ & rei iudicatæ. Rota *in antiq. deciſ. 7. de litis conteſt. & deciſ. 55. num. 10. parte 7. Recentior.* Et probatur *ex dicto c. 1. de confeſſ. lib. 6.* Iaſ. Bald. & alij *in l. cum te, C. de tranſaction.* † Quod autem dicitur de 12
literis

literis cambij, non procedit, quando illæ fuerunt legitimè recognitæ. Maſtrill. *deciſ. 9. num. 7.* cum aliis per eum citatis, idque ex vi & poteſtate confeſſionis iudicialis, cui non exiſtimo poſſe reſponderi.

Quod autem literarum Cambij recognitio ſit neceſſaria, probat Scacc. *de commerc. §. 7. gloſſ. 2. numero 3.* Quæ recognitio fieri poteſt per comparationem literarum, quæ hoc caſu plenam fidem facit, Theſaur. iun. *lib. 1. quæſt. forenſ. 14. numero 22.* exhibita tota ſcriptura & non ſola ſignatura, Vincent. de Franch. *deciſ. 304.* Immo ex æquitate & conſuetudine mercantili ſufficiunt teſtes qui habeant notam manum, licet non viderint ſcribentem: Rot. Genuen. *deciſ. 18. num. 12.*

Sed vltra recognitionem requiritur etiam quod literæ fuerint acceptatæ vel proteſtatæ. Quod vt intelligatur, ſciendum eſt quod in literis Cambij duo conſiderantur effectus. *Primus eſt*, vt literæ Cambij probent debitum & creditum, & hoc caſu non eſt neceſſaria acceptatio vel recuſatio non ſequuta proteſtatione. *Secundus* effectus eſt, paratæ executionis; & hoc caſu requiritur quod literæ fuerint acceptatæ, vel in caſum recuſationis proteſtatæ; vt bene explicat Scacc *in dict. tract. de commerc. & camb. §. 7. gloſſ. 2. num. 3.* His concurrentibus, nempe recognitione & acceptatione literæ Cambij, de conſuetudine generali mercatorum, & ex Statuto noſtro habent paratam executionem, vt probat Merlin. *in tract. de pignor. lib. 3. quæſt. 16. numero 9. & ſequentib.* Et ex ſupradictis patet in quibus caſibus executio facta in vim literarum cambij, ſit valida, & operetur præuentionis effectum.

13 Dixi in concluſione *Per viam præcepti*, quia illa eſt forma procedendi ad executionem ſententiæ, iuxta practicam traditam per Bart. *in l. penult. num. 1. ff. de author. tutor.*

14 Tertia concluſio, ſcriptura priuata purè & ſimpliciter recognita pluribus in locis ob particulares conſtitutiones vel ſtatuta habet paratam executionem, veluti in Gallia ex Regia ordinatione, de qua Rebuff. *tomo 1. titul. de chirograph. recognit. in præfat. numero 48. & articulo 2. numero 3. & 4.* Boër. *deciſ. 295. num. 14 poſt medium, verſic. Ergo oportet. Et verſic. Tamen de Stylo, & num. 15.* In hac vero ciuitate Auenionenſi ita cauetur Statuto peculiari, *libro 1. rub. 13. art. 4.* vbi conceditur executio ſcripturis priuatis quæ fuerint recognitæ aut pro recognitis habitæ. De cuius ſtatuti interpretatione paulo pòſt agemus.

15 Quarta concluſio, quamuis ſtatutum nihil de ſcripturis quæ pro recognitis habitæ fuerunt diſpoſuiſſet, tamen hæ ſicut & recognitæ eodem modo executioni demandari potuiſſent. Gratian. *dicta cap. 183. num. 10.* Caualc. *deciſ. 27. num. 59. in fine, par. 2.* Gutier. *lib. 1. practic. quæſt. c. 112.*

16 Quinta concluſio, ſcriptura priuata recognita ſine approbatione contentorum, non habet paratam executionem, quando in ipſo recognitionis limine opponitur exceptio de qua conſtat incontinenti, & quæ nullam extrinſecam requirit probationem, nec altiorem indaginem: veluti ſi dicatur, Ego recognoſco ſcripturam, quam dico eſſe nullam, quia facta fuit ſine cauſa; ita probatur per text. *in d. l. cum de indebito 25. §. fin. verſic. ſin autem cautio, ff. de probat.* cuius hæc ſunt verba. *Sin autem cautio indebitè expoſita eſſe dicatur & indiſcretè, id eſt,* (vt ibi per Gloſ. in verbo *indiſcretè*) *cauſa non adiecta, ex qua debeatur, tunc eum in quem cautio expoſita eſt, compelli debitam oſtendere quod in cautionem deduxit.* Et ita tenet Cancer. *lib. 1. var. reſolut. cap. 12. num. 13. verſic. Dummodo in dicta ſcriptura.* Gomeſ. *lib. 2. var. reſolut. cap. 9. n. 3. in quarta illatione, verſic. Sed notabiliter.*
† De qua materia obligationis factæ ſine cauſa, vi- 17
deri poterit Tuſch. *in verb. obligatio. concl. 38. per totam.* Barboſ. *in c. ſi cautio 14. de fide inſtrum.* Peregr. *conſ. 100. & ſeqq. vol. 1.* Gomeſ. *lib. 2. var. reſolut. c. 11. n. 3. & 4.* Mant. *de tacit. conuent. lib. 14. tit. 20. per tot.*

Idem ſtatuendum eſt, ſi debitor ſcripturam reco- 18
gnoſcens eodem contextu dicat ſe negare numerationem. Tunc enim diſtinctione opus eſt. Aut enim debitor eſt intra tempus opponendæ exceptionis non numeratæ pecuniæ, quod eſt biennium, ſi aga-
tur de debito ex cauſa mutui; † vel triginta dies, ſi 19
agatur de confeſſione ſolutionis in quocunque alio contractu; intra quæ tempora debitor reiicit ex diſpoſitione legis onus probandi numerationem in in creditorem, vel è contra creditor in debitorem, iuxta textum in *leg. in contractibus, 14. Cod. de non numer. pecun.* Fontanel. *de pact. dot. clauſ. 4. gloſ. 18. part. ſecunda, numero ſexto.* Et tunc cum exceptio non numeratæ pecuniæ per debitorem intra biennium oppoſita, ſit clara, & fundata in iure, & præſumptionem iuris habeat pro ſe, ſi debitor ſcripturam recognoſcat negando contenta, veluti negando numerationem, onus probandi numerationem transfertur à lege in creditorem; vnde non poterit ſcriptura mandari executioni, niſi priùs creditor per teſtes, aut alia legitima probationum genera, docuerit de numerationis veritate, iuxta tradita per Mant. *de tacit. & ambig. conuention. lib. 18. tit. 1. num. 6. &*
ſequentib. Affl. *deciſ. 105. num. 2.* † Ratio eſt, quia 20
tunc demum qualitas reiicitur à confeſſione ſeu recognitione qualificata, quando illa habet iuris præſumptionem contra ſe, tunc enim reiectâ qualitate confeſſio habetur pro purâ; ſecùs eſt, dum agitur de qualitate quæ habet pro ſe iuris præſumptionem. Bart. *in l. Aurelio. §. idem quæſiit. ff. de liberat. legat.* Surd. *deciſ. 558. num. 4. 5. & 6.* Seraph. *deciſ. 644. numero 2.* Marta *conſil. 133.*

E contrario vero, ſi recognoſcens dicat ſe ſcrip- 21
ſiſſe ſine animo & intentione ſeſe obligandi, talis recognitio habetur pro pura, & non impedit executionem ſcripturæ priuatæ, quamuis creditor nihil probauerit pro parte ſua, cum nemo præſumatur ſeſe obligaſſe ſine animo & intentione ſe obligandi, *l. Labeo 7. §. Seruius, verſic. Equidem: & verſic. Nemo exiſtimandus eſt, ff. de ſupellect. l. dicta l. cum de indebito 25. verſic. fin. ff. de probation.* Ibi, *Niſi euidentiſſimis probationibus in ſcriptis oſtendere paratus ſit ſe hoc indebitè promiſiſſe.* Menoch. *de arbitr. caſ. 93. num. 32.* Alexand. *conſil. 147 numer. 4. & 5 lib. ſecundo*, Gutier. *conſil. 37. num. 1.* Tuſch. *litera R, concluſion. 50. numero 15.*

Non inficiamur tamen, quin debitor, facto præce- 22
pto aut alia executione dum illi locus eſt, poſſit ſe opponere, & omnes ſuæ oppoſitionis cauſas deducere & probare; Cum omnes ei defenſiones reſeruentur; veluti ſi velit debitor in ſe aſſumere onus probandi ſolutionem, vel pactum de non petendo, aut ſimilia; Non ſolum ex diſpoſitione ſtatuti noſtri, *lib. 2. rubr. 13. art. fin.* vbi vult, ea quæ de inſtrumentorum executione diſpoſita ſunt, locum etiam habere in executione facta in vim ſcripturæ priuatæ; ſed etiam ex diſpoſitione iuris. Rebuff. *dicto tomo 1. tit. de chirograph. recognit. in præfat. numer. 50.* & dicemus *infr. num 24.* Idem dicendum, ſi aſſumat debitor onus probandi etiam poſt biennium pecuniam non fuiſſe numeratam, Mantic. *de tacit. conuent. lib. 18. tit. 2.*

23 Eadem ratione ſi quis ſcripturam agnoſcat negando debitum, vel contenta in ipſa, verius eſſe cenſeo (ſemotis dictis caſibus particularibus de quibos ſupra) locum eſſe paratæ executioni aduerſus ſic recognoſcentem, quidquid in contrarium dixerint Doctores allegati per Maſcard. *in tractat. de probat. concluſ.* 109. *num.* 8. vbi allegat Salycet. *in l. ſuper chirograph. Cod. ſi cert. petatur, num.* 3. videlicet in reſpoſione ad obiectionem deſumptam ex *l. cum tabernam.* §. 1. *ff. de pignorib.* Ripam in *l. admonendi numero* 102. *ff. de iureiur.* vbi loquitur de eo qui fatetur ſcripturam factam à tertio, & negat in ea contenta, & loquitur in caſu diuerſo ab eo in quo verſamur. Et Roman. à Ripa allegatus malè citatur *conſ.* 404. ſed voluit dicere *conſil.* 204. *Pro diſcutienda. in princip.* vbi etiam loquitur in caſu diuerſo. Vt bene aduertit Fachin. *controuerſ. lib.* 11. *cap.* 29. vbi concludit pro executione, non obſtante recognitione ſic facta *ſine approbatione contentorum*, vel *negando contenta*, iuxta mentem Baldi *conſil.* 198. *lib.* 1. Quam ſententiam tuetur Angel. *in l. ſcripturas* 11. *Cod. qui potior. in pign. habe.* Caccialup. *in d. l. admonendi, num.* 58. *in* 3. *concl. ff. de iureiur.* & Caſtrenſ. *ibid. num* 41. Caualcan. *deciſ.* 27. *num.* 59. *part.* 2. Nicol. à Genua *in tractat. de ſcript. priuat. lib.* 1. *queſt.* 4. *proœmiali, num.* 86. Hodier. *ad Surdum deciſ.* 258. *num.* 4. & nouiſſimè Theod. Hopingk. *in tract. de iure ſigillorum, cap.* 13. *num.* 214. 215. *iuncto num.* 221. *&* 222. Et ex præmiſſis ſequitur

24 Sexta concluſio. Quod cum per ordinationem Regiam, & per Statutum Aueniōnenſe, ſcriptura priuata recognita habeat paratam executionem, eodémque modo ſi fuerit in contumaciam habita pro recognita, quamuis recognitio facta fuerit citra approbationem contentorum, vel hoc modo *non recognoſco niſi negando numerationem.* recognitio debet haberi pro pura, & creditor poteſt acceptare confeſſionem ex recognitione reſultantem, reiecta qualitate, quando qualitas eſt talis quæ habet contra ſe iuris præſumptionem, eo modo quo ſuperius *in* 5. *concluſione* explicatum eſt. Vnde hoc caſu debitor in hac ciuitate vigore ſtatuti, & in Gallia vigore ordinationis Regiæ, cogendus eſt via executiua opportuna ad ſatisfaciendum contentis in ſcriptura. Rebuff. *dict. tit. de chirograph. recognit. in præfat. n.* 50. vbi dicit ſe ita vidiſſe obſeruari. Cenal. *comm. opin. cap.* 39. *num.* 2. *verſic. Sed hæc vltima.* & *qu.* 362. *n.* 12. optimè Marta *conſil.* 133. *per totum.* Mauſon. *de cauſ. executiu. q.* 5. *n.* 36. *iuncto n.* 37.

25 Septima concluſio. In omnibus caſibus in quibus proceditur executiuè in vim Scripturæ priuatæ recognitæ vel habitæ pro recognita, ſi debitor paſſus executionem ſe opponat (quod facere poſſe ſupra diximus *num.* 22.) ſi poſtea condemnetur, talis ſententia condemnatoria mandabitur executioni, non obſtante appellatione, ſiue de literis cambij, ſiue de aliis ſcripturis agatur, tum quia confeſſus non poteſt appellare, vt in noſtris terminis oſtendit Marta *dicto conſil.* 133. *num.* 7. Tum etiam ex diſpoſitione ſtatuti noſtri *dicto lib.* 2. *rub.* 13. *art.* 7. *in fine.* vbi æquiparat executionem quæ fit in vim ſcripturæ priuatæ illi quæ fit in vim inſtrumenti publici. Tum & denique quia de iure in executiuis non datur appellatio ſuſpenſiua, vt de ſcriptura priuata loquens tradit. Card. Tuſch. *littera R, concluſ.* 50. *num.* 14. & *litera A. concluſ* 410. *num.* 19. Quia ſi in executiuis licita eſſet appellatio, tolleretur parata executio. Scacc. *de commerc. & camb.* §. 8. *gloſſ. vnic. per totam*, Ioann. Dominic. Gait. *in tract. de credito, cap.* 2. *tit.* 7. *n.* 2565.

Similiter ſi Iudex mandauerit alicui, vt ſcripturam priuatam recognoſceret, vel negaret, à tali decreto, vel præcepto non eſſet admittenda appellatio. Burg. *de laudem. part.* 3. *inſpect.* 38. *n.* 24. Coſta, *de retrotract. c.* 8. *caſu* 6. *n.* 19. 26

Sed aduerſus prædicta multum vrgere videtur dictum Statutum Aueniōnenſe *dicta rubr.* 13. *art.* 4. *libri* 2. cuius verba pro maiori veritatis elucidatione hic inſerenda eſſe cenſuimus. Sic igitur loquitur Statutum: 27

Item quod litera cambij recognita, etiam citra approbationem in eiſdem contentorum, mandentur etiam executioni per omnem viam executiuam poſt terminum ſolutionis faciendæ elapſum, & aliæ ſcripturæ priuatæ, vt ſuprà articulo 1. *&* 2. *recognitæ, vel pro recognitis habitæ, mandentur executioni ſecundum vires & tenores illarum.*

Ex quibus verbis videtur, quod executio literarum cambij ſit magis priuilegiata, quam ea quæ conceditur aliis ſcripturis priuatis: Et cum exprimatur quod literæ cambij recognitæ etiam citra approbationem contentorum mandentur executioni; dum vero fit mentio aliarum ſcripturarum priuatarum, ſimpliciter dicatur, illas recognitas vel pro recognitis habitas, eſſe executioni demandandas: nec repetatur illa clauſula, *etiam citra approbationem contentorum*, videtur concludendum ex mente ſtatuti alias ſcripturas priuatas, præter literas cambij, recognitas cum negatione contentorum, non eſſe executioni demandandas, ſed onus probandi contenta reiiciendum eſſe ad actorem, per regulam de qua in text. *leg. vnic.* §. *ſin autem ad deficientis, Cod. de caduc. toll.* quia ſi Statuentes ita quoad alias ſcripturas priuatas ſtatuere voluiſſent, hoc eodem modo in illis expreſſiſſent, prout fecerunt in literis cambij. Vnde ſæpius per *Rotam Aueniōnenſem* fuit ordinatum onus probandi contenta in ſcripturis priuatis, ſpectare ad actorem ſi reus illa negauerit. Et videtur etiam de hoc adeſſe deciſio eiuſdem Rotæ apud D. à Laurentiis *deciſ.* 196. *per totam.*

Pro cuius difficultatis reſolutione, & vero Statuti intellectu, aduertendum eſt in primis, regulam illam petitam ex *dicto* §. *ſin autem ad deficientis.* eſſe adeo incertam, vt ex ea nihil concludens elici poſſit, cum aduersùs eam alia opponi poſſit communis regula, quod vna pars diſpoſitionis aliam declarat. † & hoc argumentum lubricum eſſe, & poſſe ad alterutram partem non abſurdè accommodari, oſtendit Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 6. *tit.* 13. *num.* 8. Caſanat. *conſil* 47. *num.* 45. 28

Secundo loco aduertendum eſt, ſi bene verba ſtatuti conſiderentur, ſatis euidenter conſtare nullam fieri in eo differentiam inter literas cambij & alias ſcripturas priuatas, niſi quoad modum executionis, nempe vt literæ cambij mandentur executioni poſtquam fuerint recognitæ per omnem viam executiuam, & ſic vel per præceptum de ſoluendo, vel per pignorationem, aut etiam capturam perſonæ, quæ omnia comprehenduntur ſub generali nomine viæ executiuæ, vt dicitur in *eodem ſtatuto lib.* 3. *rubr.* 9. *art.* 41. Aliæ vero ſcripturæ priuatæ recognitæ, vel pro recognitis habitæ, mandentur executioni ſecundum vires & tenores illarum; ita vt ſi in illis contineatur obligatio bonorum, mandari poſſint executioni per viam pignorationis: ſi vero adſit etiam obligatio perſonæ, mandari poſſint executioni contra perſonam per carcerationem: ſi vero nec perſonæ nec bonorum obligationem contineant, mandari poſſint executioni dumtaxat per viam præcepti, idque vigore confeſſionis iudicialis ex recognitione

reſultan

reſultantis: vt ſuperius oſtenſum eſt *in 2. concl. n. 5. & ſequentib.*

Et ideo facile eſt argumentum propoſitum retorquere, quia ſi Statuentes voluiſſent diuerſimodè ſtatuere inter literas cambij & alias ſcripturas cum negatione contentorum recognitas, hoc eodem modo expreſſiſſent, ſicut quoad modum executionis inter vtrumque ſcripturæ genus expreſſerunt, regulam illam retorquendo iuxta tradita per Mantic. *loco citato*, nempe *de coniect. lib. 6. tit. 13. n. 8.*

Quod autem talis fuerit mens ſtatuentium, dum vſi fuerunt illa clauſula, *ſecundum vires & tenores illarum*, probatur ex alia parte eiuſdem ſtatuti ſub *tit. de executione inſtrum. lib. 2. rubr. 17. art. 1.* vbi dicitur omnia inſtrumenta liquida mandari debere executioni *ſecundum vires & tenores illorum*, quæ verba oſtendunt illam clauſulam non fuiſſe adiectam circa ſcripturas priuatas ad limitandam facultatem exequendi, ſed ad limitandum modum executionis, præſertim cum ex eodem Statuto *dicto lib. 2. rub. 13. art. 7. in fine.* hæc executio quæ fit vigore ſcripturæ recognitæ, æquiparetur illi quæ fit vigore inſtrumenti publici. In quo etiamſi non adeſſet obligatio perſonæ vel bonorum, cum ſemper contineatur debiti confeſſio, nemo negauerit inde oriri viam executiuam per præceptum, multoque magis hoc dicendum eſt de ſcriptura iudicialiter recognita

29 † ad inſtar ſententiæ, iuxta praxim allatam à Bartol. *in l. defendente, pen. ff. de author. tut. n. 1. & 2.* Et iuxta ideo Statutum *lib. 2. de exec. ſent. rubr. 16. art. 3.*

Tertio loco conſideratione dignum eſt, quod ſi bene verba ſtatuti perpendamus, conſtabit nullam in eo factam fuiſſe differentiam inter literas cambij & alias ſcripturas priuatas, niſi quoad viam & modum executionis faciendæ, cum ſtatutum de vtroque ſcripturæ genere promiſcuè & indiſtinctè quoad omnia loquatur præter viam & modum executionis, idque in *eodem met art. 4.* & in eadem oratione. Non enim loquitur de aliis ſcripturis aduerſatiuè per clauſulam *ſed aliæ ſcripturæ*, vel per hæc verba *alia vero ſcriptura*, ſed continuatiuè nullo interpoſito puncto, *& aliæ ſcripturæ*. Natura autem copulatiuæ dictionis eſt, vt vtramque orationis partem coniungat atque continuet, & dicta in vna parte, repetat in alia: *l. final. ibi. Et coniuncta ſcriptura, ff. de reb. dub. l. Seia, § Caio. ff. de fundo inſtruct. l.* Menoch. *conſil. 106. num. 291. & 292.* vbi dicit hoc caſu idem iudicandum eſſe de vltimis copulatis quod de præcedentibus quibus copulatio facta fuit. Rota *deciſ. 543. n. 6. par. 2. recentior.*

Quartò, non ſine cauſa in eodem articulo prædicti ſtatuti appoſita fuerunt hæc verba, quod literæ cambij mandentur *etiam* executioni, ſi recognitæ fuerint, *etiam* citra approbationem contentorum, per omnem viam executiuam. Fruſtra enim illa dictio *etiam* bis repetita fuiſſet, niſi operaretur extenſionem & ampliationem reſpectu executionis, & ſic comparatiuè ad alias ſcripturas priuatas, & ampliatiuè ac augmentatiuè; ita vt hic ſit ſenſus, vt ſcripturæ priuatæ ſimplices quamuis recognitæ citra approbationem contentorum mandentur executioni ſecundum vires & tenores illarum, ſed quæ ſub nomine cambij factæ ſunt, & citra approbationem contentorum recognitæ, mandentur etiam executioni per omnem viam executiuam, ob naturam dictionis illius repetitiuæ & augmentatiuæ. Barboſ. *de diction. cap. 112. num. 9. & ſequentib.* Cum ex lectura illius articuli ſatis euidenter appareat clauſulam illam ampliatiuam non poſſe effectum ampliatiuum operari ſic geminatè appoſitam niſi reſpectu poſterioris partis articuli incipientis, *& aliæ ſcripturæ priuatæ.*

Quintò conſiderandum eſt, quod tam in rubrica quam in corpore illius ſtatuti, ſemper promiſcuè & indiſtinctè facta fuit mentio tam de literis cambij, quam de aliis ſcripturis priuatis, tam quoad formam citationis ad recognoſcendum, quam in forma recognitionis, & in introducenda hypotheca à die factæ recognitionis, & omnibus aliis præterquam quoad viæ executiuæ ſpeciem, vt obſeruari poteſt *in 1. 2. 3. 6. & 7. articulo eiuſdem tituli.*

Ipſa vero rubrica ſic concepta. *De literis cambij, apochis & aliis ſcripturis priuatis recognoſcendis, & forma ipſarum literarum cambij, & illarum executione.* Ex quibus aperte demonſtratur ſtatutum in omnibus parificare literas cambij, & alias ſcripturas priuatas: cum illa verba, *& illarum executione*, referenda ſint ad vtrumque ſcripturæ genus, alias nihil diceretur in rubro de executione aliarum ſcripturarum priuatarum, de qua tamen tractatur in nigro.

Denique ſi pars vna dicti articuli aliam non declararet, ſequeretur abſurdum: nam in ſecunda illius parte dicitur ſcripturas alias priuatas recognitas, vel pro recognitis habitas eſſe exequendas, in primo autem capite nulla fit mentio de literis cambij quæ habitæ fuerint pro recognitis, neceſſe ergo eſt interpretationem primi capitis elici ex ſecundo. Quidni igitur eadem ratione interpretatio ſecundi ſupplebitur ex primo? Rurſus in 2. capite huius 4. articuli fit relatio ad ſcripturas recognitas, iuxta 1. & 2. eiuſdem tituli articulum; quæ relatio neceſſario referri debet ad formam recognitionis literarum cambij, vt vna pars illius articuli ſuppleatur ex alia. Quamobrem ita, vt ſupra, intrepidè tenendum eſſe exiſtimo, atque ita obſeruaui & obſeruatum vidi ab antiquioribus. Licet ab anno 1625. quidam de hoc dubitauerint propter aliquas Rotæ Auenionenſis deciſiones, tunc factas. Quibus accedit alia deciſio Domini *Hieronymi à Laurentiis*, viri conſommatiſſimi, *in ordine* 196.

Sed vt illarum deciſionum verus ſenſus habeatur, repetenda ſunt quæ nos ſuperius *hoc eodem capite, in 5. concluſione à num. 16.* comprobauimus. 30
Aut enim contenta in ſcriptura negans, habet præſumptionem iuris pro ſe, aut contra ſe. Primo caſu onus probandi per ſuam negationem reiicit in actorem: ſecundo caſu, recognitio habetur pro pura, & reiicitur qualitas adiecta, negationis contentorum, vt ibidem comprobatum eſt. Et in primo caſu procedunt & intelligendæ ſunt præfatæ deciſiones Rotales, nempe de eo qui recognoſcens cum negatione contentorum, habet pro ſe præſumptionem, veluti in apocha morui intra biennium, non autem in caſu contrario, ex ſuperius deductis, & maximè per Martam *dicto conſ. 133. per totum.* & per text. notabilem *in d. l. cum de indebito, 25. §. fin. verſic. ſin autem cautio.* Nec eſt credendum Viros illos eruditiſſimos (quorum memoria in benedictione eſt) aliter intellexiſſe. Si enim ſine illa diſtinctione ſuam deciſionem locum habere voluiſſent, onus probandi numerationem poſt biennium ad creditorem reiiciſſent, contra omnes iuris regulas; & eundem creditorem, ad exonerationem debitoris contra ſe iuris præſumptionem habentis, onerasſent indebita probatione contentorum in apocha, quod de tantis Viris credere eſſet abſonum. Et ſecundum hanc diſtinctionem intelligi debet Statutum *loco cit. art. 1. in fin.* in illis verbis: *Sin autem dictas ſcripturas ſcripſiſſe confeſſus fuerit non approbando in eis contenta, ſeu*

numerationem pecuniæ negando,& creditor illam probauerit, habeant & importent etiam hypothecam à die confeſſionis prædicta. Quia cum ſtatutum à iure communi capiat interpretationem, intelligendum eſt in caſibus in quibus locus eſt exceptioni pecuniæ non numeratæ, videlicet intra biennium, intra quod debitor transfert onus probandi in creditorem, aut aliis in caſibus in quibus adeſt legis præſumptio pro debitore, ne alioqui creditor contra expreſſam iuris diſpoſitionem indebitæ probationis onere prægrauetur.

Quod autem attinet ad deciſionem *Domini à Laurent.* 196. illa continet caſum ſpecialem. Tum quia recognitio facta fuerat coram Iudice Valriaci, & coram eo cœptum iudicium, & oppoſita compenſatio, & executio petebatur Aueniooi, cum tamen ſimile ſtatutum vigeret in loco vbi recognitio facta fuerat. Tum etiam quia recognitio fuerat admiſſa conditionaliter *ſi admitteretur compenſatio* (licet ita admitti non debuiſſet.) Tum quia non eſt ita nudè intelligendum quod ibi dicitur, præceptum reducendum eſſe ad viam iuris & in vim ſimplicis
3 citationis, † quia illud non procederet, ſi in illo caſu recognitio legitimè facta fuiſſet, ad tradita per Solã, *in conſtit. Sabaud. tit. de clauſ. mandator princip. ſignific. gloſſ.* 2. *num.* 8. Tum denique quia in omnem euentum, debet intelligi & explicari ſecundum diſtinctionem ſuperius adhibitam in *dict. concl.* 5. *n.*16. *& ſeqq.* Et hæc ſatis de hac quæſtione.

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

In hoc capite tractatur de diuerſis cauſis accidentalibus, propter quas præuentio redditur inutilis. Et primo quidem quomodo Notarius qui præuenit in cauſa, ratione ſuſpicionis de nouo ſuperuenientis, poſſit remoueri. Item quid ſtatuendum ſit in Subſtituto Notarij, vtrum ſolo iuramento poſſit declarari ſuſpectus, quando ſemel fuit à partibus approbatus. Et vtrum Succeſſor in Prælatura poſſit reuocare Notarium Curiæ Epiſcopalis, quando ipſe dedit pecuniam pro vtilitate Eccleſiæ. Et quando dicatur verſum in illius vtilitatem. Et de conceſſione officiorum ad vitam facta per Eccleſiam, ſolemnitatibus in alienatione bonorum Eccleſiæ requiſitis, non indigente. Officiales deputati à Baronibus an poſſint reuocari. Societas Officij Notariatus dependens à coadiutoria, finitur; reuocatâ coadiutoriâ ex lege Superioris. Vtrum Notarius poſſit allegari ſuſpectus, ne recipiat inſtrumenta. Quid ſtatuendum ſit de Aduocato Fiſcali ſuſpecto allegato. Denique vtrum Aſſeſſores qui tempus ſententiæ præuenerunt remittẽdo vota ſua penes acta, ſi talis remiſſio fuerit ſcripta in actis, poſſint mutare vota ſua, vbi cõcluditur negatiuè: & ideo corrigendum eſt ſummarium, in præced. editionib. *n.* 42. vbi dicitur, *poſſunt mutare*, & legendum eſt, *non poſſunt mutare*. Quid ſi agatur de pluribus Iudicibus, quorum vnus ſine altero iudicare non debet, vtrum vnus illorum poſt votum ſuum apud acta remiſſum poſſit illud mutare? Notarius principalis vtrum poſſit allegari ſuſpectus propter magnam ſuſpicionem illius qui eſt illius ſocius in officio.

SVMMARIVM.

1 *Notarius ſicut & Iudex ſtatim vbi allegatus eſt ſuſpectus debet abſtinere ab illa cauſa, in qua fuit allegatus ſuſpectus.*

2 *Notarius de iure communi ſolo iuramento recuſatur.*

3 *Notarius ex ſtatuto Aueniõneñ non allegatur ſuſpectus niſi probatis legitimis ſuſpicionum cauſis.*

4 *Quod Notarius ſcribat per ſubſtitutum, exorbitans eſt à iure communi.*

5 *Statutum loquens de Notario non excludendo, niſi probatis cauſis ſuſpicionum, non habet locum in ſubſtituto Notarij.*

6 *Notarij perſona cenſetur approbata per comparitiones iudiciales ipſo ſcribente factas.*

7 *Semel approbatus non poteſt ſine cauſa remoueri, etiamſi ageretur de Notario ſubſtituto.*

8 *Approbatio tacita Notarij ſufficit, vt ſine noua cauſa remoueri non poſſit.*

9 *Iudex ſemel approbatus non poteſt niſi probata noua cauſa remoueri.*

10 *Quomodo intelligendum ſit quod dicitur Notarium de iure communi ſolo iuramento ſuſpectum declarari poſſe.*

11 *Maior adhibenda eſt fides ſubſtitutis à publico approbatis, quam ſubſtitutis ſimplicibus.*

12 *Succeſſor in prælatura an & quomodo repellere poſſit Notarium à ſuo anteceſſore deputatum. Et quid obſeruetur in Gallia,* num. 15. *Et vide* n. 29. in fine.

13 *Diſpoſitionem ſuam nemo conferre poteſt ad tempus in quo actum illum facere non poſſet.*

14 *Capitulum non poteſt præiudicare iuribus Epiſcopi.*

16 *Contractus non tranſit ad ſucceſſorem in Eccleſia, niſi ea concurrant, de quibus* num. 18.

17 *Multum intereſt an Prælatus nomine proprio Contrahat, an nomine Eccleſiæ.*

19 *Succeſſor contractum ſui anteceſſoris reuocat beneficio reſtitutionis in integrum ſi in eo Eccleſia læſa fuerit.*

20 *Verſio in vtilitatem Eccleſiæ non probatur ex ſola aſſertione Prælati contrahentis.*

21 *Probatio coniecturalis regulariter ſufficit ad probandam verſionem pecuniæ in vtilitatem Eccleſiæ.*

22 *Prælatus ſucceſſorem ſuum per quemcunque contractum ſupplantare non poteſt.*

23 *Verſio pecuniarum in vtilitatem Eccleſiæ concludenter probanda eſt quando agitur de ſucceſſoris præiudicio.*

24 *Prælatus tenetur de proprio ad reparationes ordinarias bonorum ſuæ Eccleſiæ.*

25 *Succeſſor in Eccleſia non tenetur ad debita ſui prædeceſſoris niſi quatenus probetur verſum in vtilitatem Eccleſiæ.*

26 Retentio non datur pro melioramentis factis in alia re diuerſa.

27 In conceſſione officiorum ad vitam non requiruntur ſolemnitates ſolita adhiberi in alienatione rerum Eccleſiæ.

28 Res qua ſemel exiuit de menſa Eccleſia, dum alteri conceditur, non dicitur amplius alienari.

29 Ex quibus probetur rem ſolitam concedi per Eccleſiam.

30 Alienatio ſi contineat noua pacta, reduci debet ad antiquas rei concedi ſolita conceſſiones.

31 De conceſſione officij ad beneplacitum.

32 Referuntur DD. *de reuocatione officiariorum tractantes.*

33 Officiales Baronum quomodo caute deputandi ſint.

34 Officialibus quandoque contra Barones competunt remedia poſſeſſoria.

35 Reuocata ex lege Superioris ſuperueniente coadiutoria, ceſſat & ſocietas ab ea dependens.

36 Promittens penſionem ſuper certo beneficio ad eam non tenetur ſi beneficium non obtineat.

37 Si Iudex vel Notarius poſt cauſam præuentam deſiſtant à ſalutatione partis, quam prius ſalutare conſueuerant, remoueri poſſunt.

Si poſt approbatam perſonam Notarij principalis ſuperueniat ſuſpicio ſocij quem principalis remouere noluit, vtrum cauſa ſuſpicionis ſit ſufficiens ad remouendum principalem.

38 Notarius poteſt etiam allegari ſuſpectus ne recipiat inſtrumentum.

*39 Aduocatus fiſci non poteſt remoueri à cauſa ob inimicitiam occaſione officij contractam. Secus ſi inimicitia ex priuato odio graui oriatur, nu*mero 40.

41 Aduocatus fiſcalis non ita facile remouetur ſicut Iudex.

42 Aſſeſſores ſi tempus ſententia præuenerint remittendo votum ſuum penes acta, talisque remiſſio fuerit ſcripta in actis, non poſſunt mutare votum ſuum.

43 Iudicis officium circa ſententiam expirat poſt illius publicationem; Aſſeſſoris vero habentis votum deliberatiuum, ſtatim poſt voti remiſſionem.

Quid dicendum de pluribus iudicibus, ſeu Commiſſariis, vtrum poſſint mutare votum ante latam ſententiam.

CVm varij caſus occurrere poſſint in quibus Iudex, vel Notarius non obſtante præuentione tenentur cauſas & lites præuentas dimittere, aliquos ex ipſis hoc in capite exponemus. Et primo quidem quamuis ſuperius ſæpè diximus, Notarium, qui cœpit in cauſa ſcribere non eſſe remouendum, nec alium in eius locum ſubrogandum, propter vim præuentionis, vt in *cap.2. num.3.& 15.& cap.30. num.89.* Tamen ex cauſa alium deputandum eſſe diximus *dicto cap. 2. num. 6.* Vna autem ex cauſis ob quas Notarius præueniens remouetur, eſt ratione ſuſpi-
1 cionis; † nam ſicut index, ita & Notarius ſtatim vbi fuit allegatus ſuſpectus ex iuſtis cauſis, debet abſti-
2 nere. Verall. *deciſ.390.p.2.* † Adeo vt de iure Communi Notarius ſolo iuramento ſuſpectus allegari poſſit. Cagnol. *in l.ſi librarius 93. num.47 ff. de reg. iur.* Anchar. *conſil.293.num.1.* Alexand. *conſil.104. num.3. vol.5.* Iacob. Laurent. *de Iudic. ſuſp. cap.6. num.1.* Gratian. *diſcept.forenſ. cap.100. n.58.* Farin. *in fragm. verbo, Index, num. 719.* Verum ex Statuto Auenionenſi Notarius actorum remoueri non poteſt tanquam ſuſpectus niſi probatis legitimis ſuſpicionum cauſis, vt cauetur *lib.2.ſtatut.rub.9.art.30.* Et propterea ad interpretationem illius ſtatuti quæritur de duobus. Primo vtrum diſpoſitio illius ſtatuti locum habeat in ſubſtituto Notarij qui contraxit ſocietatem duraturam ad vitam cum Notario principali cuius io capite officium eſt.

In qua quæſtione ego in ea ſum ſententia, vt di- 3
ctum ſtatutum intelligendum ſit dumtaxat de Graffario principali, non autem locum habeat in ſubſtituto, qui ſolo iuramento poterit recuſari, ſeruatis tamen inferius dicendis. † Ratio eſt quia quod Nota- 4
rius actorum ſcribat per ſubſtitutum, exorbitans eſt à iure communi, vt *in auth. de tabellionib.§. 1. & §. nos autem.* Et ideo facultas ſubſtituto tributa ſtrictam debet admittere interpretationem, & ſtatutum illud loquens in caſu ſimplici, nempe in Notario principali, non poteſt habere locum in caſu mixto,
nempe quando admixta eſt perſona ſubſtituti, *l.vim* 5
paſſam,§.præſcriptione,ff.ad legem Iul.de adulter. cum alijs in ſimili caſu allegatis per Rotam Romanam, *deciſ.16.n.2.poſt tract.*Zachiæ *de societ. offic.*

Secundo quæritur vtrum dictus ſubſtitutus ſolo 6
iuramento recuſari poſſit, quando eius perſona ſemel à partibus fuit approbata, veluti ſi eo ſcribente plures actus iudiciales fecerint; immo ſufficit quod apud eius acta citationes fecerint, ex hoc enim eius perſona dicitur approbata: Butat. *deciſ. 606. num.7.*

Reſoluendum eſt, Notarium ſubſtitutum ſemel approbatum à partibus non poſſe ſolo iuramento remoueri, ſed cauſas ſuſpicionis probandas eſſe ab eo qui ipſum remouere deſiderat; immo & probandum eſſe tales ſuſpicionum cauſas de nouo ſuperueniſſe, cum non verſemur hoc caſu in terminis regulæ ſuprà de Iure communi fundatæ, ſed in alia
iuris regula: quod † qui ſemel eſt approbatus non 7
poteſt ſine noua cauſa remoueri, Gratian. *diſcept.forenſ.cap.167.num.17.& 19.* adeo vt tacita approba-
tio ſufficiat, Butat. *dicta deciſ.606.num.7.* † Idque 8
ad inſtar iudicis, qui recuſari non poteſt, quando eius perſona fuit approbata, niſi probatæ fuerint legitimæ ſuſpicionum cauſæ de nouo ſuperuenien-
tes, Gaill. *lib.1.pract.obſeruat.35. numero 11.* Myn- 9
ſinger. *lib.4. obſeruat.59.* Vbi dicit notoriè, & euidenter conſtare debere Iudici cauſam ſuſpicionis de nouo ſuperueniſſe, aliàs quòd non eſt remouendus. Et magis in ſpecie de Notario ſemel à partibus approbato tradit Iacob. Laurent. *in dicto tract. de iud. ſuſpect.cap.6.num.3.*

Sed in terminis quoque iuris communis non ita 10
facilis debet eſſe Iudex ad remouendum Notarium ex capite ſuſpicionis, ſolo partis iuramento, neque pars ipſa ex ſe ſola iuramentum iſtud præſtare poteſt aut debet, ſed ita demum ſi probabiles adeſſe ſuſpicionum cauſas iudex arbitratus ſit, qua in re non paruum poteſt illius arbitrium. Quinimò poteſt etiam de cauſis illis ſuſpicionum propoſitis ſummariam capere informationem, nec parti iuramentum deferre niſi præuia dicta informatione, vt notat Laurent. *in d.tract.de Iud.ſuſpect.c.6.n.3.*

Sequitur ergo Notarium ſubſtitutum ſemel à partibus approbatum ſolo partis iuramento recuſari non poſſe, niſi ſuperuenientibus & probatis nouis legitimiſque recuſationum cauſis: cum caſus iſte à ſtatuto non deciſus, ſecundum iuris communis regulas debeat terminari.

Et in effectu Doctores qui volunt ſolo iuramento Notarium nondum approbatum, poſſe vti ſuſpectum recu

recuſari, loquuntur de Notario per iudicem electo, prout de iure communi electio Notarij actorum ſpectat ad iudicem, qua de re egimus ſuprà *cap. 2. n. 16. 17. & 18.* Nos autem loquimur de Notario ſecundum ſtatuti diſpoſitionem, & Curiæ obſeruantiam ab vna parte electo; cuius perſona fuit ab illius aduerſario approbata, qui caſus multum inter ſe differunt, vt videre eſt apud Lauren. *dicto cap. 6. in ipſo principio, ante n. 1.*

Conſiderabit etiam iudex qualitatem ſubſtituti. Nam magna eſt differentia inter ſimplicem ſubſtitutum ſiue iuuenem qui pro magiſtro ſcribit, quem faciliùs recuſari poſſe non eſt dubium, & magiſtrum Notarium magiſtraliter à collegio Notariorum receptum atque à Superiore approbatum, prout in ciuitate Auenionenſi ex regulamentis Superiorum requiritur in ſubſtitutis: quod videtur eſſe de mente
11 Rotæ *dict. deciſ. 16.* apud Zach. *de ſocset offic.* † Quia cum iſtorum perſona fuerit à publico approbata, maior erga tales perſonas debet haberi reſpectus, maioremque fidem illorum qualitas meretur, Menoch. *de arbitr. caſ. 92. num. 4.* Calderio. *conſil. 2. n. 2. de teſt.* quos *ibi* Rota *num. 3.* allegat. & Capic. *dec. 61. in fine.*

Secundus occurrit caſus in quo iudex, vel Notarius qui præuenit, remouetur à cauſa, nempè ſi ſit Notarius, ſeu magiſter actorum à Prælato deputatus, adueniente ſucceſſore in prælatura, de quo ſit

Quæſtio tertia, vtrum Iudex, vel Notarius ab Epiſcopo, aut alio Prælato deputatus, adueniente ſucceſſore in prælatura, debeat remoueri etiam ab officio, & cauſis per eum præuentis.

12 Hac de re conſultus alias reſpondi poſſe Epiſcopum ſucceſſorem ab officio remouere graffarium à ſuo anteceſſore deputatum, aliúmque nominare, qui in omnibus Curiæ ſuæ cauſis motis, & mouendis ſcribat, niſi probetur talem eſſe illius Eccleſiæ conſuetudinem quod graffarij deputari ad vitam ſint ſoliti, & quod deputatio ſic facta ad vitam, fuerit ſortita effectum etiam poſt mortem deputantis, idque inuitis & contradicentibus ſucceſſoribus: nam alias ſimplex continuatio in officio poſt mortem ſucceſſoris in prælatura, non ſufficeret ad inducendam conſuetudinem, niſi ſimul probaretur contradictio Prælati ſucceſſoris. Immo non ſufficeret quamlibet conſuetudinem probari, ſed oporteret illam fuiſſe legitimè præſcriptam, prout hæc omnia copioſè deducuntur per Gratian. *diſcept. forenſ. c. 167. num. 1. & ſeqq.* intelligendo tamen iuxta ea quæ dicentur infrà, *num. 29.*

13 Ratio autem huius concluſionis eſt, quia † nemo poteſt diſpoſitionem ſuam conferre ad tempus in quo non poteſt actum illum facere, *leg. quod ſponſa, Cod. de donat. ante nupt.*

Et quamuis Gratian. *ibidem n. 10.* videatur prædicta limitare, vt locum non habeant quando in tali deputatione interuenit cōſenſus Capituli, quia Capitulum nunquam moritur, vt etiam oſtendetur infrà, *num. 18.* Tamen in caſu propoſito illa opinio
14 non eſt tuta; † Capitulum enim non poteſt præiudicare iuribus Epiſcopi, quando iura Epiſcopi ſunt ſeparata à iuribus Capituli, in præiudicium menſæ Epiſcopalis. Iuxta veriorem opinionem, Antonij de Butr. *in cap. final. Ne Prælati vices ſuas*, quem in terminis propoſitæ quæſtionis citat & ſequitur, non citato tamen Gratiano, Marc. Ant. Genuenſ. *in practic. ib. Eccleſ. q. 469. verſic. ſed prædicta, n. 2.*

15 Quid autem in hac materia obſeruetur in Gallia, copioſè tractatur apud *Louet. in recollectione arreſt. lit. O, num. 2.* & *ibi* Addentes.

Sed tamen in facti contingentia dubitatum fuit, vtrum ſupradictæ concluſioni locus eſſet, quia graffarius Epiſcopo anteceſſori certam pecuniarum ſummam perſoluerat, in reparationem furnorum Eccleſiæ conuertendam. Vnde quæſitum fuit vtrum ſucceſſor teneretur illam officij conceſſionem ratam habere, aut ſaltem in omnem euentum pecunias per graffarium ſolutas illi reſtituere.

Quoad primum caput dixi non ideo teneri ſuc- 16
ceſſorem ratam habere hanc officij conceſſionem, quod ſumma illa in furnorum Eccleſiæ reparationem conuerſa probetur. Licet enim ſint aliqui caſus in quibus ſucceſſor in prælatura, vel beneficio, ad ſui anteceſſoris debita perſoluenda tenetur, de quibus in *c. 1. de ſolut.* & *ibi DD.* † non tamen ideo 17
ſequitur quod diſpoſitio, ſeu contractus tranſire debeat ad ſucceſſorem, ſi alias non eſſet tranſiturus, vt benè oſtendit Caſtrenſ. *conſil. 2. num. 6. volumin. 1.* Vnde remanet ſolum ſecunda pars dubij decidenda, vtrum Epiſcopus volens alium graffarium deputare, teneatur pecunias per eum qui reuocandus eſt ſolutas, ipſi reſtituere? qua in re obſeruanda ſunt in primis verba deputationis per Epiſcopum anteceſſorem factæ, vtrum videlicet nomine proprio ipſius Epiſcopi, an vero nomine Eccleſiæ facta fuerit. Nam in primo caſu, nullo modo tenetur ſucceſſor ex contractu ſui anteceſſoris, quamuis pecunia fuiſſet in Eccleſiæ vtilitatem conuerſa. Peregr. *conſil. 9. n. 15. volum. 3.* † vbi dicit tria requiri ad hoc vt ſucceſſor 18
ex contractu ſui anteceſſoris obligetur, nempè quod contractus factus fuerit nomine Eccleſiæ. 2. quod interuenerit authoritas Superioris, vel cōſenſus Capituli. 3. quod pecunia verſa fuerit in vtilitatem Eccleſiæ. Nam licet contractus factus fuiſſet nomine Eccleſiæ, tamen valeret mero iure, niſi adhuc etiam probaretur illum ceſſiſſe ad Eccleſiæ vtilitatem, & pecunias in cauſam expreſſam fuiſſe conuerſas. † Et 19
in omnem euentum, etiam his probatis, ſuccurrendum eſſet Eccleſiæ, quatenus læſio interueniſſet, beneficio reſtitutionis in integrum, Alexand. *conſ. 160. num. 4. vol. 6.* Peregr. *conſil. 9. num. 10. & 11. volum. 3.* Prædictámque diſtinctionem inter contractus per Prælatum nomine Eccleſiæ, vel nomine proprio factos approbauit Rota apud Burat. *deciſ. 482. num. 8. iuncto num. 17.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 5. tit. 13. num. 16.* vbi latè explicat quando contractus tranſeat ad ſucceſſorem, illúmque obliget.

Ad probandum autem quod pecuniæ in vtilita- 20
tem Eccleſiæ fuerint conuerſæ, non ſufficit partium ſola confeſſio, cum illa in fraudem Eccleſiæ facta cēſeatur, & in ſucceſſorum præiudicium, vt per Caſtrenſ. *conſil. 437. num. 4. vol. 1.* † Quamuis enim 21
alias probatio coniecturalis ſufficiat ad probandam verſionem, Ludouiſ. *31. n. 2. & 12.* Burat. *deciſ. 546. num. 4. & 9. cum ibi citatis.* Aliud tamen ſtatuendum eſt in caſu propoſito: quia cum † Prælatus ſuum 22
ſucceſſorem ſupplantare non poſſit per quemcunque contractum, vt ſuprà dictum eſt, & vltra citatos tradit Gabriel. *conſil. 83. numer. 45. & ſequentib. vol. 1.* † ideo verſio pecuniarum plenè probanda 23
eſt, quando agitur de ſucceſſoris præiudicio. Caſtrenſ. *conſil. 2. num. 4. verſic. Præterea illud dictum, volum. 1.*

Aduertendum præterea eſt, vtrum cauſa in quam 24
pecunia verſa fuit, ſit ipſi Eccleſiæ vtilis, an vero Prælato tantum, exempli gratia, dum de furnorum ordinaria reparatione agitur, onus iſtud ad ipſum tunc exiſtentem Prælatum pertinebat, tanquam onus illius qui fructus percipiebat. *leg. ſi pendentes, §. ſi quid cloacarij, ff. de vſufruct.* Et qui adminiſtrationi præeſt,

præeſt, tenetur reficere, *leg. hactenus, ff. de vſufr.* Caſtrenſ. *in puncto, conſil. 337. n. 8. verſ. vltimo quæritur, volum 1.* & conſerunt tradita per Caſtil. *de vſufr. c. 56. n. 14 & cap. 57. n. 1. & 6.*

25 Succeſſor autem non tenetur ad debita ſui prædeceſſoris, niſi quatenus probetur verſum in vtilitatem Eccleſiæ. Menoch. *de arbitr. caſu 432. n. 19.* Mar. Antonin. *var. reſol. 34. n. 5 vol. 1.*

Et quamuis Rota aſſerat ſucceſſorem teneri ad expenſas & debita pro rebus Eccleſiæ meliorandis contracta, *decis. 186. & 208. part. 2. diuerſ.* hoc ideo quia ibi tractabatur de Emphyteuſi deuoluta ad Eccleſiam, & ſic de ipſa recuperãda, noſter autem caſus verſatur in ipſa re diſtrahenda in ſucceſſoris præiudicium. Præterea in caſu dictarum deciſionum agebatur de poſſeſſore qui rem melioratam poſſidebat, cui propterea ius retentionis competebat, hic autem caſus ſupponit, notarium vel officium aliud ab Epiſcopo anteceſſore poſſidentem, ipſum quidem officium poſſidere, non tamen rem melioratam;
26 † ideo vnius rei pro alia non datur illi retentio, Gloſſ. *in l. planè, in verbo, Deducatur,* & *ibi* Alberic. & Angel. *ff. de petit. hæred.* Mareſcot. *lib. 2. var. reſol. cap. 112. num. 25.*

Et propterea conſtat ex prædictis iudicem aut notarium à Prælato deputatum à cauſis præuentis & cœptis deſiſtere debere, nec in illis procedere aut ſcribere poſſe, ſi à Prælato ſucceſſore fuerit reuocatus.

Quarto quæritur quid dicendum ſit de deputatis ad vitam iudicibus, vel notariis, quando talis eſt Eccleſiæ conſuetudo, vt ſic deputentur. Reſpondetur, validam eſſe conceſſionem huiuſmodi officiorum, etiam non obſeruatis ſolemnitatibus neceſſariis in
27 aliis bonorum Eccleſiæ alienationibus, † quia officiorum alienatio perpetua non eſt, officia enim cum perſona finiuntur, & redeunt ad Eccleſiam concedentem: Rota *decis. 622. n. 9. lib. 3. p. 3. diuerſ.* Burat. *decis. 24. n. 12. & 13.*

Quod maximè procedit quando officia ſunt ad vitam concedi ſolita, prout dicitur de re quæ in feudum vel emphyteuſim ſolet concedi, quæ ſine ſolemnitatibus alienari poteſt, Rot. & Burat. *in dictis*
28 *locis.* † Ex eo enim quod ſemel huiuſmodi bona exiuerunt de menſa, non dicuntur amplius alienari. Rota *d. decis. 622. n. 10. lib. 3. p. 3. diuerſ.*

29 Et quamuis Gratian. *diſcept. forenſ. c. 167. num. 9.* requirat hoc caſu probationem conſuetudinis legitimè præſcriptæ, etiam cum contradictione Prælati vel Eccleſiæ, tamen ex mente Rotæ Romanæ, alterum de duobus ſufficere videtur, nempè vel quod doceatur de vna conceſſione præcedenti valida & ſolemni, vel ſaltem de duabus minus ſolemnibus effectuatis, cum curſu quadraginta annorum, Rota *diuerſ. dec. 160. n. 5. p. 2.* vbi dicitur hanc eſſe communem concluſionem, Seraph. *decis. 434. num. 1. & 1451. num. 3. & 1490. num. 3. & 5. Et in recentior. decis. 36. n. 7. part. 7.* Vel etiam ſufficeret probari per teſtes huiuſmodi officia ad vitam concedi ſolita, Rota *dicta decis. 622. n. 10. part. 3. lib. 3.* Et ita intelligi debent ſuperiùs dicta *numero 31.*

Sed quid iuris ſi præcedentes conceſſiones factæ fuiſſent ad vitam alicuius, in ſequenti verò conceſſione etiam ad vitam facta, fuiſſent adiecta noua pacta & conditiones in præiudicium Eccleſiæ, vtrum
30 conceſſio hæc vltima in totum corrueret? † Reſpondeo quod non, ſed ſolum ad formam antiquarum reducenda eſſet, ex traditis per Clar. *in §. feudum. q. 13. n. 7. verſ. Sed quid ſi alteret. Et in §. Emphyteuſis. quæſt. 6. n. 2. verſic. Sciat tamen.* Vbi hanc dicit eſſe magis communem opinionem, & veriorem.

Sanlegerius de Prauent. Iudic.

Rurſus quæritur quid dicendum ſit de conceſſione officij facta ad beneplacitum. Reſpondetur clauſulam *ad beneplacitum* non nocere perpetuitati officij. Matta *de clauſ. p. 2. cap. 2. num. 1. & 4.* intelligendo tamen iuxta copioſè tradita per Barboſ. *tract. de clauſ. c. 3.* ad quem lectorem remitto, quia nimis remouetur à materia noſtra. † Videatur Oſaſc. *dec. 144. n. 3.* De Pont. *de poteſt. proreg. lib. 3. de elect. official. in princip. num. 5.* & *ibi* Addit. *fol. 59. n. 5.* Fontanel. *de pact. dotal. lib. clauſ. 4. gloſſ. 10. p. 1. n. 145. & ſeqq.* Maſtr. *lib. 1. de magiſtrat. cap. 27. n. 16. & ſequent. & 42.* Ioſeph. Ramon. *conſil. 35. n. 4.* Ceual. *comm. concl. c. 425. num. 19.* 31 32

Solum hic obiter monebo Barones ſeu feudatarios habentes merum & mixtum imperium, vt dum deputant ſuos Officiales, aduertant ad formam & verba deputationis, & niſi eos velint conſtituere perpetuos, apponant clauſulam, quod poſſint ad libitum voluntatis, etiam ſine cauſa reuocari. Nam alioqui poſſent incidere in lites dum eos vellent reuocare, vt colligitur ex Doctoribus mox citatis, cum ipſi poſſint de huiuſmodi officiis diſponere, non tamen in præiudicium ſucceſſorum, ſi feudum eſſet ex pacto & prouidentia, & non hæreditarium. 33
† Et darentur Officiali ad vitam conſtituto remedia poſſeſſoria; Guill. Bened. *in cap. Raynutius, in verb. Duas habens filias, n. 38.* Ceual. *d. q. 425. n. 19.* Maſtril. *d. c. 27. lib. 1. n. 33. & 42.* 34

Quinto quæritur quid dicendum ſit de notario qui alium ſibi in coadiutorem aſſumpſit, ea lege, vt donec bullæ ſuæ litteræ coadiutoriæ fuiſſent expeditæ, talis adiunctus remaneret aſſociatus in illo officio: Sed cum fel. record. Vrbanus VIII. per bullam generalem omnes coadiutorias officiorum nondum effectum ſortitas reuocaſſet, eaſque in futurum non concedendas eſſe edicto ſeu lege generali ſtatuiſſet, vtrum ſuperueniente tali lege non præuiſa tempore conuentionis, cogendus ſaltem ſit notarius principalis, vt adiunctum, ſi non vti coadiutorem, ſaltem vti ſocium in ſuo officio admittere teneatur.

Hæc quæſtio diutius agitata fuit tam Auenioni, quã Romæ, ſed per plures ſententias deciſum fuit, non ſolum coadiutoriam expiraſſe; de quo dubitari non poterat, ſed etiam ſocietatem, illius acceſſoriã. † Ratio deciſionis fuit, quia cum ſocietas fuerit tantum contracta ſub ſpe futuræ coadiutoriæ, ceſſante cauſa promiſſionis, ceſſauit & ipſa promiſſio, Rota *decis. 255. num. 1. parte 1. recent.* † vbi promittens penſionem ſuper certo beneficio, non tenetur illam ſoluere, ſi illud beficium adeptus non fuerit. 35 36

Et quia ſublato præſuppoſito tollitur & illud quod ex eo ſequitur, Gl. *in l. mancipia, C. de ſeru. fugit.* Dec. *in ſimili, conſil. 244. num. 15.* Et ſocietas eſt reſpectiua ad ipſam Coadiutoriam, Surd. *conſ. 217. num. 9.* & probatur in *l. petens. C. de pact.* Ergo hac ceſſante, ceſſat & ſocietas. Rot. *dec. 589. num. 3. & 4. p. 1. diuerſ.* Surd. *decis. 7. num. 33.* Georg. *allegat. 22. numero 44.* Item quia Coadiutoria quæ eſt cauſa contractus deuenit ad non cauſam, ideo omnia in priſtinum ſtatum ſunt reponenda: Surd. *dec. 163. n. 44.* Præſertim cum Coadiutoria ſit cauſa finalis, ſine qua partes non erant contracturæ, & ex qua tanquam ex radice oritur obligatio, Menoch. *conſil. 531. num. 73.* Quando enim cauſa talis eſt, vt ſine ea quis non fuiſſet contracturus, etiamſi eſſet impulſiua, efficitur finalis, *l. ſi paterfamilias ff. de hæred. inſtit.* Bertiand. *conſ. 77. num. 6. volum. 7.* Qua ceſſante ceſſat diſpoſitio. Gratian. *diſc. for. 96. n. 27. 40. & 42. & c. 764. n. 4. & 558. n. 25.* Denique quia omnis obligatio & promiſſio

K debet

debet intelligi, rebus ſic ſtantibus & non poteſt com-
prehendere cauſam extra contractũ de nouo ſuper-
uenientem, orientem ex noua lege non præuiſa tẽ-
pore contractus, *l. continuus.* 137. *§. cum qui. ff. de verb.
obligat.* Sanch. *de matrim. lib.* 5. *diſp* 5. *num.* 26. optimè
Bald. *in conſil.* 460. *num.* 4. his verbis, *Euictio ſumens
cauſam ex nouis legibus diſponentibus circa deciſoria
vltra vel contra ius commune, non pertinet ad vendito-
ris detrimentum, l. Lucius, ff. de euict.*

Sexto quæritur quid dicendum ſit de notario qui
in cauſa ſcribere cœpit, & à partibus fuit approba-
tus, ſed tamen pendente lite, vnum ex litigantibus
ſalutare deſtitit, an hæc ſit cauſa ſufficiens ad illum
remouendum; Et an idem de iudice dicendum ſit?
37 † Reſpondi in facti contingentia hanc eſſe ſuffi-
cientem cauſam remouendi iudicem vel notarium,
vt de Iudice tradit Maſtrill. *deciſ.* 151. *numero* 46.
vbi dicit ſufficere leuem inimicitiam, ad hoc vt
Iudex recuſetur, veluti ſi ſe ſalutare cum parte liti-
gante recuſauerint, prout antea ſalutabant. Et in
dicta deciſione multa vtilia afferuntur in materia re-
cuſationis Iudicum, quæ nimis remota ſunt à mate-
ria noſtra præuentionis, ideo non inſiſto. Sequitur
Gratian. *diſc. forenſ.* 284. *num.* 18. De Notario vero
quod ob ſalutationem non factam cum parte liti-
gante poſſit vt ſuſpectus recuſari, tradit idem Gra-
tian. *diſcept. forenſ. cap.* 538. *num.* 57. quem citat &
ſequitur Gurb. *conſil.* 88. *num.* 12. Quod intelligen-
dum eſt ſi data opera & aduertenter à ſalutatione
deſtiterit.

Verum cum nuper diſputaretur, ſi pendente lite
& approbata perſona Graffarij principalis, ſuperue-
niat noua cauſa ſuſpicionis contra eius ſocium ge-
neralem in eius tabulatu, vtpote quod ille ſocios de-
ſierit ſalutare vnam ex partibus litigantibus, aut ma-
lè ſe geſſerit in ſcribendo acta cauſę, ſeu aliter ſe val-
de ſuſpectum reddiderit, vtrùm non modo ſocius il-
le remouendus ſit vti ſuſpectus, ſed etiam ipſe Graf-
farius principalis? In hac quæſtione Dixi, ipſum
quoque Graffarium principalem eſſe remouendum:
& ſententia mea fuit confirmata, & executioni de-
mandata. Ratio eſt quia Graffarius principalis vi-
dens ſocium malè ſe geſſiſſe ſcribendo acta cauſæ,
tenebatur illum remouere, quod cùm non fecerit,
reddidit ſe ſuſpectum, ex doctrina Rip. *in cap.* 1. *de
iudic. n.* 34. ibi, *Quia eo ipſo quod ſuſpectum aſſeſſorem
non remouet, ſeipſum ſuſpectum reddit.* Item quia cum
in cauſæ proſequutione neceſſe eſſet quotidie in-
gredi officium, officinam, ſeu tabulatum in quo ſo-
cius ſuſpectiſſimus quotidie morabatur aſſiduè, du-
rum eſſet, & multis querelis ſuppoſitum, ſi partes
cogerentur locum illum adire, in quo ſocium Graf-
farij ſibi viderent infenſiſſimum, cùm nemo ad lo-
cum non tutum accedere cogendus ſit: *Clem. cauſam,
verſ. vero,* & *ibi* DD. *de elect.* & *Clem.* 1. *de iud.* Immo
ſola ſocietas perſonæ ſuſpectiſſimæ cum Graffario
principali, reddebat principalis perſonam ſuſpectã:
per text apertum *in c. cum R. Canonicus, de offic. iud. de-
leg.* in illis verbis, *Quos, cum ſint illius ſocij, merito ha-
bet pars aduerſa ſuſpectos.* Imò in hac materia ſocij
dicuntur, qui habent occaſionem ſæpe ad iudicem
conueniendi: Abb. *in d. c. cum R. Canonicus, n.* 1. & 2.
Aufrer. *in tract. de recuſat. n.* 11.
38 Septimo quæritur (licet paululum extra materiam)
vtrum ſicut notarius poteſt ex cauſa recuſari in iudi-
cialib. ita & in extraiudicialibus. Veluti ſi dicam me
nolle homagium vel iuramentum fidelitatis præ-
ſtare, aut alium contractum facere ſcribente tali no-
tario, quia meus eſt inimicus? Reſpondetur affir-
matiuè. Ratio eſt quia contractus fiunt ex mutuo
partium conſenſu, nec poteſt Notarius inſtrumen-
tum recipere niſi de partium voluntate, ergo non po-
teſt pars cogi ad contrahendum ſi Notarius recipiens
ſit illi ſuſpectus. Ita in puncto determinat Bertrand.
conſil. 219. *num.* 5. *vol.* 3. *poſter.*

Octauo quæritur vtrum ſicut Iudex & Notarius
non obſtante quacunque præuentione remouentur
ob cauſas ſuſpicionum de nouo superuenientes, ita
& Aduocatus fiſcalis poſſit tanquã ſuſpectus remo-
ueri; In hac quæſtione duas ſtatuo concluſiones.

Prima eſt, dominum Aduocatum fiſci remoueri 39
non poſſe ſi cauſa inimicitiæ orta fuerit propter
exercitium ſui officij, veluti ſi aduerſus recuſantem
aut eius conſanguineos fiſci partes ſuſtinuerit, quia
cum id ob muneris ſui neceſſitatem fecerit, illi im-
putari non debet, *l.* 2. *C. de delatoribus lib.* 10. Maſtr.
deciſ. 214. *n.* 31.

Secunda concluſio. Dominus Aduocatus fiſcalis re- 40
cuſari poteſt propter inimicitiam priuatam aliunde
ortam quam ex officij ſui executione, aut alijs iuſtis
de cauſis, Maſtr. *d. dec.* 214. *n.* 32. licet non facile hu-
iuſmodi cauſas admittendas eſſe aſſerat. † Non enim 41
ita facile recuſatur fiſci patronus ſicut Iudex, Larrea
in ſuis alleg. fiſc. p. 1. *alleg.* 2. *n.* 12. in quo capite plenè
hanc quæſtionem examinat.

Nono quæritur. Cum ex ſtatuto Auenionenſi Iu-
dex ad partium requiſitionem teneatur Aſſeſſores ſi-
bi aſſumere partibus non ſuſpectos, qui votum ha-
beant non ſolum conſultiuum, ſed etiam delibera-
tiuum, quia ſententia de voto maioris partis profe-
renda eſt, vtrum ſi vnus vel plures ex Aſſeſſoribus
votum ſuum remiſerint ante ſentẽtiæ prolationem,
& talis remiſſio notata fuerit in actis notarij, vtrum
poſſit illud votum mutari, & aliud in eius locum re-
mitti ante ſententiæ prolationem. † In hac quæſtio- 42
ne ego exiſtimo votum ſemel remiſſum mutari non
poſſe, quia res non eſt integra, & officium Aſſeſſoris
eſt finitum. Vincent. de Franch. *deciſ.* 185. *n.* 3. *verſic.
Primo quia.* nam finito officio non eſt amplius aſ-
ſeſſor, ſed priuata perſona, vt *ibi* dicitur *n.* 6. Licet
verum ſit, illa vota Aſſeſſorum non habere vim & ef-
fectum ſententiæ, vt dicit Afflict. *deciſ.* 303. *n.* 2. qui
tamen loquitur ibi de votis tantùm conſultiuis, ſi-
cut & Vincent. de Franch. *dicta deciſ.* 185.

Neque obſtat ſi dicatur, iudicem poſſe ſuam ſen-
tentiam mutare quandocunque ante publicatio-
nem. Quia non eſt eadem ratio in iudice, quæ in
Aſſeſſore. Iudex enim ante ſententiæ prolationem
non eſt functus ſuo officio. Sed Aſſeſſor qui non
interuenit in prolatione ſententiæ, nec ſententiam
profert, (Imò ſolus iudex de voto Aſſeſſoris quam-
uis abſentis) ſtatim vbi votum ſuum Iudici, vel No-
tario cauſæ remiſit, functus eſt ſuo officio, & vti pri-
uatus reputatur. Semel enim ſiue bene ſiue malè
egerit, illius officium expirauit, *leg. iudex poſtea-
quam* 55. *ff. de re iudic. l.* 1. *§. ſi quis vltrò, ff. de quæſtio-
nib.* Et ſi aliter fieret, multa inconuenientia ſeque-
rentur, quæ hic dicere non expedit. Et prædicta
mea opinio probatur ex iis, quæ bene ad propoſi-
tum tradit Carol. Tap. *deciſ.* 12. *num.* 23. *verſic. Quo
vero ad allegatas doctrinas.* Vſque ad finem deciſio-
nis. Vbi oſtendit vota ſemel remiſſa mutari non
poſſe. Et ſic verum eſt, Aſſeſſorem, qui præuenit
tempus ſententiæ, votum ſuum prius in actis cauſæ
remittendo, ſe ipſum ab vlteriori proceſſura in ea-
dem cauſa prorſus excludere. Notarius enim cum
iam ſcripſerit in actis illam voti remiſſionem, non
poteſt votum illud alicui reſtituere, neque actum de
tali remiſſione factum, & ſcriptum delere in præiu-
dicium partis cuius eſt quæſitum.

Ratio

Ratio autem præcipua eſt, quia cum iuxta diſpoſitionem Statuti, vota Aſſeſſorum non ſolum ſint conſultiua, ſed etiam deliberatiua, adeo vt Iudex teneatur ſequi vota duorum Aſſeſſorum, ſi ſint concordes; ſtatim remiſſo voto ius fuit quæſitum partibus eodem modo quo ſi lata fuiſſet ſententia per vnum ex pluribus Iudicibus ſeu Commiſſariis, vt notauit Tapia *deciſ. Sicilia 12. num. 14.* vbi conſiderat illam differentiam inter vota conſultiua & deliberatiua. Et ideo ſi ageretur de Aſſeſſoribus ſumptis per Iudicem ex officio, qui ſecundùm ſtatutum & de iure communi habent ſolùm votum conſultiuum, aut ſi lis eſſet mota in locis vbi Aſſeſſores non habent votum deliberatiuum, poſſent illud ante Iudicis ſententiam mutare, quia per voti remiſſionem non eſſet alicui ius quæſitum, iuxta præfatam Tapiæ diſtinctionem.

CAPVT XXVII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione per Monitoria Eccleſiaſtica conceſſa ad fines obtinendi reuelationes teſtium, vel reſtitutionem rerum ablatarum. Oſtenditur ex huiuſmodi litteris monitorialibus nullam oriri præuentionem. Declaratur an & quomodo præuenta lite principali coram Iudice laico, procedi poſſit coram Eccleſiaſtico in ſpecie ad declarationem cenſurarum, contra non reuelantes, aut falſum reuelantes, vel non reſtituentes. Et vtrum in præiudicium præuentionis poſſit procedi coram eodem, vel diuerſo Iudice, ad remedium declarationis cenſurarum in ſpecie. Et multa tractantur circa Monitoria, & reuelationes teſtium. Maximè ad interpretationem, *Statuti Auenionenſis, ſub titulo De Monitoriis.* Et vtrum oppoſitio vnius, retardet publicationem monitorij quoad alios. Quæ ſit praxis Monitorialium in Gallia: & vtrum Conſeruatores illas concedere poſſint.

SVMMARIVM.

1 *Referuntur Doctores de materia Literarum monitorialium tractantes.*

2 *Ex literis monitorialibus nulla oritur præuentio.*

3 *Monitoria ſunt actus mere extraiudiciales, & ex illis nullum oritur attentatum.*

4 *Monitoria ante litem, vel lite pendente, concedi poſſunt.*

5 *Qui ſe opponit monitorio, habet contra ſe ſuſpicionem malitiæ.*

6 *Quomodo verum ſit, monitorium eſſe actum extraiudicialem.*

7 *Cauſa monitorij eſt omnino ſeparata à cauſa negotij principalis, & qualibet debet currere ſuo marte.*

8 *Lite pendente ſuper negotio principali, non poteſt procedi ad declarationem cenſurarum coram iudice Eccleſiaſtico contra reum indebitè detinentem, in ſpecie, ſed ſolum generaliter contra omnes.*

Samlegerius de Præuent. Iudic.

9 *Lite pendente in cauſa principali non poteſt procedi contra teſtes non reuelantes ad declarationem cenſurarum coram Iudice Eccleſiaſtico, ſed ſolum generaliter contra non reuelantes.*

10 *Contra teſtem falſum, falſum reuelantem, poteſt procedi criminaliter, ad pœnam falſi coram iudice Eccleſiaſtico, non tamen in præiudicium cauſæ præuentæ in tribunali Curiæ ſecularis.*

11 *An liceat variare in præiudicium præuentionis, & recurrere ad remedium declarationis cenſurarum, in ſpecie.*

12 *Variatio & recurſus ad cenſuras, fieri poteſt ab eodem iudice ad eundem Iudicem Eccleſiaſticum.*

13 *Declarans ſe poſſidere iuſto titulo res contentas in monitorio, ab illo eximendus eſt, & reus ad iudicem laicum competentem remittendus.*

14 *Teſtis declarans ſe eſſe promptum dicere veritatem quando iudicialiter producetur, eximendus eſt à monitorio.*

15 *Explicatur ſtatutum Auenionenſe* libro ſecundo Rubric. 33. de Monitoriis, *in cauſis arduis reuelantes poſſunt cogi reſpondere cum interrogatoriis,* ibidem.

16 *Iudex Eccleſiaſticus lite nondum cœpta, & cauſâ nondum præuentâ per iudicem laicum, poteſt procedere ad declarationem cenſurarum contra non reuelantes & non reſtituentes,* & numero 19.

17 *Laicus officitur de foro iudicis Eccleſiaſtici ratione peccati.*

18 *Teſtes qui reuelarunt vigore monitorij, debent formiter repeti coràm iudice Eccleſiaſtico, dum vult procedere ad declarationem cenſurarum contra certam perſonam.*

19 *Refertur praxis quarundam curiarum in hac materia.*

20 *Iudex Eccleſiaſticus non ſufficit quod præuenerit per conceſſionem monitorij, ſed debet præueniſſe per proceſſum declarationis ſpecialis cenſurarum, aliàs præualebit proceſſus iudicis laici.*

21 *Monitoria & excommunicationes non conceduntur niſi in ſubſidium.*

22 *Non deuenitur ad denunciationem Eccleſiaſticam, pro re iam in iudicium deducta & negata.*

23 *Oppoſitio vnius aduerſus monitorium, facit vt ſuperſedeatur quoad omnes, ſi opponens deducat exceptionem realem, ſecus ſi perſonalem.*

24 *Explicatur* Deciſio Rotæ Auenionenſis, 168.

Quæ ſit praxis literarum monitorialium in Gallia.

Conſeruatores vel Vicarij Epiſcoporum vtrum poſſint decernere monitoria, & quid de vicario Capituli ſede vacante.

NOn tractamus hîc de monitoriis niſi quoad effectum præuentionis. Qui 1
enim plura de his ſcire deſiderabit, adeat integrum de illis tractatum *Lazary*, nec non Riccium *in Praxi Rerum fori Eccleſiaſtici, à deciſ. 267. ad 282. Et in ſuis deciſ. dec. 219. te prima, & 69. par. 2.* Coſtam. *de remed. ſubſidiar. remed. 14.* Anton. Fab. *lib. 4. Cod. tit. 14. de probation. definit. 49. & 54. Et libro 7. titul. 28. de appellat. definit. 22.* Sol. *in conſtit. antiqu. Sabaud. tit. vt nemo inuitus, gloſſ. vnic. numer. 6. & ſequentib.* Giurb. *deciſ. 94.* Syluam Nuptial. *lib. 3. num. 30. & ſequentib.* Praxim Archiep. Neapol. *cap. 1.* Barboſ. *de poteſtate Epiſc. par. 3.*

par.3.allegat.96. Imbert.Rupell. *in praxi Gallica libro primo cap.62.* Guazzin. *de defenſ.reor.defenſ.18. cap.1.cum alijs per eos citatis.*

Deueniendo itaque ad materiam tractatus noſtri
2 † dicimus ex huiuſmodi literis monitorialibus nullam oriri præuentionem iudicis Eccleſiaſtici, vel eius Curiæ, contra alium iudicem cauſæ principalis eiuſve tribunal. Et viciſſim ex præuentione cauſæ & negotij principalis, nullum fieri præiudicium ſeu impedimentum impetrationi, vel curſui monitorialium.

3 Probatur concluſio, quia monitoria iſta ſunt actus merè extraiudiciales, & per conſequens tales vt ex iis præuentio aliqua oriri non poſſit, nec attentatum dici in præiudicium cauſæ pendentis, cum non tendat ad impediendam, ſed ad coadiuuandam cauſam & probationes detegendas, ita determinat Mar.Antonin. *lib.1.vari.reſolut.cap.vlt.caſ.36.* quem citat & ſequitur Laſar. *de Monitor. ſect.4. quaſt.1. num.29.*

4 Vnde quotidie videmus in praxi literas monitoriales tam ante litem, quam lite pendente concedi, prout & in Curia Gratianopolitana ita ſe vidiſſe obſeruari teſtatur Crauet. *conſ.181.num.5.* dicens hoc eſſe fundatum in æquitate:† quia is qui ſe opponit
5 monitorio, habet ſuſpicionem contra ſe. Nam tuto in conſcientia, quorſum attinet ſe opponere, ne currat monitorium? Ita etiam concludit Laſar. *in dict. tractat. de Monitor. ſect.1. quaſtion.18. num.9. & 10.*

6 Sed tamen hæ non ſunt veræ rationes, nam quod monitorium ſit actus extraiudicialis, verum quidem eſt dum obtinetur & publicatur nemine opponente. Sed dum adeſt oppoſitio, certum eſt in ea procedi coram iudice Eccleſiaſtico per modum contentioſæ iuriſdictionis, & iudicialiter. Vera igitur ratio huius concluſionis eſt illa, quæ petitur ex
7 eo quod † Cauſa monitorij, & cauſa principalis, ſunt duæ cauſæ ſeparatæ, & coram duobus iudicibus diuerſis tractantur, & ideo quælibet currit ſuo marte, nec cauſa principalis impeditur per cauſam monitorij; nec è contra. Nam vt aliàs diximus *c.10. n.17.* Litis pendentis & præuentionis exceptio, locum non habet in cauſis particularibus ſeparatis & diuerſis.

8 Aduertendum nihilominus eſt, præmiſſa locum habere quando agitur de impetratione & curſu monitorialium. Aliud tamen eſt ſi, publicato monitorio, & ſubſequutâ excommunicatione, impetrans velit agere contra eum quem exiſtimat rem ſuam iniuſtè detinere, & per teſtium qui reuelarunt depoſitiones eſſe conuictum: & petere eum incidiſſe in cenſuras Eccleſiaſticas. Tunc enim de præuentione agendum eſt. Nam ſi iudex alius, ſeu laïcus, ſeu Eccleſiaſticus, à quo non emanarunt literæ monitoriales, cœperit procedere in cauſa & negotio principali, obſtabit agere volenti coram iudice Eccleſiaſtico exceptio litis pendentis, ſeu præuentionis cauſæ. Per regulam *l.vbi cœptum, ff. de iudic. & l.nulli C.eodem tit.* Non enim debet iudex Eccleſiaſticus ſub prætextu cauſæ incidentis trahere ad ſe totam cauſam principalem, ſed eam debet remittere ad Curiam vbi præuenta eſt, *cap.lator.* vbi Panorm. & alij, *Qui fil. ſint legitim.*

9 Idémque dicendum eſt de eo qui non reuelauit, cum tamen ex aliorum teſtium reuelationibus conſtare poſſet, eum aliquid ſciuiſſe de contentis in monitorio. Nam contra hunc non reuelantem non poſſet iudex Eccleſiaſticus lite pendente procedere ad excommunicationem. Lazar. *de Monitorio, ſect.4. q.8.num.13.*

Similiter licèt contra teſtem, qui falſam reuela- 10
tionem fecit, procedi poſſit coram iudice Eccleſiaſtico, adeo vt quidam falſum reuelans condemnatus fuerit ad pœnam fuſtigij in Curia Neapolitana Archiepiſcopali, vt per Prax. Archiep. Neapolit. *d.c.1. n.16.verſic.eſt etiam mente tenendum:* Tamen hoc non exiſtimo fieri poſſe niſi lite principali finita, quia rationes allegatæ, apud Lazar *d.q.8.n.15.* & per Syluam Nupt. *d.lib.3.n.60.* militant etiam in caſu iſto: fieri enim poſſet præiudicium cauſæ principali coram iudice laïco præuentæ, maximè quia omnes reuelantes eſſent formiter examinandi, & repetendi, coram iudice Eccleſiaſtico. Vt fatetur *dicta Prax. Archiep. Lazar. & Sylua Nuptialis.* Quod fieri non poteſt in præiudicium iudicis laïci qui præuenit.

Non obſtant tradita, per Guid.Pap. *quaſt.105.n.3.* 11
vbi dicit fuiſſe licitum actori, derelicta actione in factum, per eum intentata coram Officiali Gratianopolitano pro quodam delicto, redire ad litteras excommunicatorias & monitorias, & facere eas exequi in bonis debitoris excommunicati, attenta renunciatione cauſæ prædictæ per eum facta. Quia quando competant duo remedia, vnum videlicet ordinarium, & aliud extraordinarium, licitum eſt primò intentato ordinario recurrere ad extraordinarium, ſi per iſtud pinguiùs parti prouideatur, vt concludit Cyn. *in l. etiam, in 4. oppoſit. Cod. ſi tutor vel Curat. interuenerit.*

Quia in caſu *Guid.* agebatur de eodem iudice 12
Eccleſiaſtico, coram quo actio in factum fuerat intentata, nec fiebat præiudicium alteri iudici, nec cauſa transferebatur à iudice laïco ad tribunal Eccleſiaſticum: ſecùs eſt quãdo cauſa fuit cœpta coram iudice laïco, & in præiudiciũ iuriſdictionis & præuentionis, cauſa traheretur ad Curiam Eccleſiaſticam, quod fieri non debet. Iuxta tradita per nos ſuprà *in c.6. de renunciat. litis, n.9. & ſeqq.* atque ita reſpondet Neuizan. *in Sylua nupt. lib.3.n.60.*

Si autem lis nondum cœpta fuiſſet coram iudice 13
Curiæ laïcalis, tunc duo caſus ſunt conſiderandi. Primus eſt, quando aliquis comparet coram iudice Eccleſiaſtico, de cuius mandato proceditur ad publicationem monitorij, & dicit ſe habere & poſſidere bona vel res contentas, & deſignatas in monitorio, ſeque illas iuſto titulo poſſidere: & hoc caſu non obſtante præuentione facta per viam talis monitorij, remittendus eſt ad iudicem ſuum competentem etiam laïcum, nec de negotio principali cognoſcere poteſt iudex Eccleſiaſticus monitorium concedens, Abb. *in cap. nouit. num.55. de iudic.* poſt quem & plures alios ſic tenuit Lazar. *d. tract. ſect.3. qu.1. num.4.*

Idémque locum habet, quando quis non detinet 14
res in monitorio deſignatas, ſed ſcit aliquid de contentis in eo: nam ſi adeat iudicem qui monitorium conceſſit, & corã eo declaret ſe aliquid ſcire de contentis in eo, & promptum eſſe iudicialiter coram iudice cauſæ principalis deponere, & dicere veritatem; eximendus eſt à monitorio, & remittendus ad iudicem cauſæ principalis qui præuenit in illius cognitione, ſecundùm diſpoſitionem Statuti Aucnionenſis, *lib.2.rub.33.*

Circa cuius ſtatuti interpretationem mota fuit aliàs difficultas ex eo quod ibi dicitur, eum qui parere vult monitorio pro rebus occultis conceſſo, debere coram iudice concedente declarare ſe de contentis in monitorio tale quid ſcire, quod offerat ſe paratum teſtificari coram iudice, qui eum ad teſtificandum vocabit: quo facto, ſit ab eodem monitorio exemptus. Verba enim illa, *tale quid ſcire,* non hoc videntur inferre, vt quis generaliter declarare debeat

ſe.

ſe aliquid ſcire de contentis in monitorio, ſed potius quod debeat declarare in ſpecie, *tale quid ſcire*, id eſt res certas & ſpecificas, *leg. talis ſcriptura, ff. de leg. 1. cum ſimilibus.*

Et ſanè ſi rigorem verborum, potius quam mentem ſtatuentium conſideremus, dicendum erit non fuiſſe ſatisfactum ſtatuto niſi factâ ſpeciali reuelatione, & deſignatione eorum quæ ad eius notitiam deuenerunt; Sed ſi mentem attendamus, contrarium erit dicendum; nam intentio ſtatuti illa fuit, vt obuiaretur fraudibus, quæ paſſim fiebant circa huiuſmodi reuelationes. Remittebantur enim originaliter ipſi parti, quæ teſtes in ſui fauorem reuelantes eligebat, cæteros dimittebat, & occultabat, & dabatur occaſio ſubornationis teſtium.

15 † Ad quæ inconuenientia euitanda, dicunt DD. quod in cauſis arduis non debent recipi tales reuelationes, niſi cum interrogatoriis partis, vt concludit Lazar. *de Monit. ſect. 2. q. 3. num. 4.* Praxis Archiepiſcop. Neap. *cap. 1. num 6. verſic. ſeruatur tamen.*

Sed melius prouiſum fuit per ſtatutum Auenionen. quod ſufficiat declarare ſe aliquid ſcire de contentis in monitorio, cuius intentioni non ſatisfieret, ſi quis teneretur omnia quæ ſcit declarare. Alioqui ſtatuti diſpoſitio redderetur inutilis. Atque ita ſtatutum illud interpretata eſt Rota Auen. apud D. à Laurent. *deciſ. 136.* Et ſic etiam ordinari in Patria Pedemont. teſtatur Sol. *in conſtit. Subaud. tit. de tribunal. compet. gloſſ. 4. n. 1.*

16 Secundus caſus eſt, quando nec reos aut poſſeſſor aliquis comparet vel teſtis, & tamen vel reus iniuſtè res in monitorio deſignatas detinet, vel teſtis ſcit contentorum in monitorio veritatem; & hoc caſu lite nondum cœpta coram iudice rei competente, poteſt procedi coram iudice Eccleſiaſtico ad declarationem cenſurarum, & tunc iudex Eccleſiaſticus declarabit; Titium v. g. incurriſſe cenſuras in genere, in monitorio contentas, præcipiendo ei in ſpecie ſub pœna excommunicationis, vt talem rem reſtituat, & exeat de peccato. Vel melius, concludi poterit in libello, ſolummodo quod rogatur ad pœnitentiam, nullam mentionem faciendo de reſtitutione rei. Nam idem ſequitur effectus, & his erit benignior, cum pœnitere non poſſit niſi ſimul rem reſtituat, vel parti læſæ ſatisfaciat, vt copioſiùs explicat Neuſſ. *d. lib. 3. num. 57.* maximè, *in verſic. nihilominus.*

17 Et hoc caſu laïcus efficitur de foro iudicis Eccleſiaſtici ratione peccati, cuius cognitio ad laicum ſpectare non poteſt, Gratian. *diſcept. forenſ. 154. numero 25. text. & DD. in cap. nouit. 13. de iudic.*

18 Sed vt iam dictum eſt, repetendi ſunt formiter in hoc iudicio teſtes coram iudice Eccleſiaſtico, aliàs fidem non facerent. Neuſſan. *dicto numero* 57. Quod tamen in praxi non ſeruari in Curia Archiepiſcopali Neapolitana teſtatur Praxis Archiepiſc. *d. cap. 1. n. 17.*

19 Et quamuis apud nonnullos fuerit etiam de huius praxis validitate dubitatum, tamen eam multis rationibus comprobat, & magis veram & piam dicit Mat. Anton. *libro 1. reſolut. vltim. vltimo caſu.* Vbi reſpondet ad contraria & de hoc adeſt deciſio: Rotæ 383. *num. 1. part. 1. diuerſor.* Sequitur Barboſ. *de Epiſcop. parte 3. allegat. 96. n. 44.*

20 Sed quæritur quid iuris, ſi monitorium fuerit à iudice Eccleſiaſtico conceſſum & publicatum, immo & declarata, ac publicè fulminata excommunicatio, ſed iudex laïcus, antequam ageretur coram iudice Eccleſiaſtico ad declarationem cenſurarum contra non reſtituentes, vel non reuelantes, præuenerit per citationem contra aſſertum iniuſtum detentorem, vtrum præuentio iſta impediat quominus iudex Eccleſiaſticus procedat in cauſa ſpecificæ declarationis cenſurarum? hanc quæſtionem non reperio ſic in indiuiduo tractatam. Sed tamen concludendum eſt præualere præuentionem iudicis laïci.

Primo quia ex Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 3.* non poteſt deueniri ad iſtud remedium declarationis excommunicationis, niſi in ſubſidium; quando aliter conſultum parti eſſe non poteſt. At hic præſupponimus partem, ſuam actionem iam coram iudice laïco intentaſſe. 21

Præterea quia ſequeretur, diuerſas & omnino contrarias ſententias in eodem negotio ferri poſſe. Quia vnus iudex abſolutoriam, alter condemnatoriam ſententiam proferre poſſet, & cauſæ continentia diuideretur, teſteſque coram vtroque iudice formiter examinarentur, magnaque ſequeretur iudiciorum confuſio & perturbatio.

† Cumque iſte modus procedendi coram iudice Eccleſiaſtico nuncupetur Denunciatio iudicialis priuata, non poterit ad eam deueniri pro re iam in iudicium deducta & negata, vt dicit Abb. *in d. cap. nouit. de Iudic.* 53. Et facerit Anton. *dicto caſu vlt. in fine, verſ. c. cum quia ex ſimplici negatione.* 22

Vltimo loco notandum eſt, quod ſi aduerſus monitorium aliquis ſe oppoſuerit, & ad oppoſitionem admiſſus fuerit, dubitatum aliàs fuit vtrum oppoſitio illius faciat, vt ſuperſedeatur in publicatione monitorij quoad omnes alios? In qua dubitatione fuit reſolutum per Rotam Auenionenſem *deciſ. 168.* Quod ſi vnus fuerit admiſſus ad oppoſitionem aduerſus monitorium, ſuperſederi debet in illius publicatione, tam quoad illum, quam quoad alios omnes. Sed ego diſtinguendum eſſe exiſtimo: nam aut ille qui ſe opponit aduerſus monitorium, opponit exceptionem aliquam perſonalem, veluti ſi dicat ſe non teneri reuelare, quia eſt conſanguineus, vel quia eſt Aduocatus partis, vel illius conſilium, de quibus Giurb. *deciſ. 94. n. 15. & ſeqq.* & hoc caſu ſi pars quæ monitorium impetrauit declaret ſe conſentire, vt talis ſe opponens eximatur à monitorio, hoc caſu ſi nullus alius ſe opponat, procedetur ad publicationem monitorij contra omnes alios. Quia illa exceptio non fuit oppoſita ad impugnãdum totum monitorium, ſed tantum ad certum particularem effectum, nempè ad hoc vt ille, qui ſe opponit, eximatur à monitorio, & ita exceptio illa oppoſita ad certum effectum non debet ad alium extendi: Rot. *dec. 256. n. 3. p. 2. recent.* & cum ſint diuerſæ perſonæ, & diuerſa iura ac omnino ſeparata, non poteſt propter ius diſtinctum, & nullo modo connexum ſuperſederi, quoad alios in publicatione monitorij, & in effectu hoc voluit, Rot. *d. deciſ. 168.* maximè *n. 9.* 23

Aut vero oppoſitio fundata eſt in aliqua exceptione, quæ totum ipſum monitorium reſpiciat potius quam perſonam, veluti ſi fuerit oppoſitum, monitorium continere diffamationem, vel agi de rebus notoriis, de quibus conſtet per inſtrumenta publica, quo caſu monitoria non conceduntur, tunc oppoſitio vnius facit, vt ſuperſedeatur quoad omnes. Et in his terminis huius poſterioris caſus loquitur & procedit *dicta deciſ. 168.* 24

Notandum autem eſt, prædictam praxim non habere locum in Gallia, vbi modus procedendi eſt valde diuerſus, nec Iudices Eccleſiaſtici de præuentione cum Iudicibus laïcis regulariter contendere ſolent in cauſis monitoriorum. *Primò* enim, in Gallia, monitiones ipſas atque cenſuras, communis ſeu

obſeruantia, ſeu corruptela, de Eccleſiaſtica diſciplina in ciuile forum traduxit, & promiſcuo vſo neruos eius corrupit, vt dicit Argentr. *in conſuetud. Britann. artic. 6. not. 2. num. 1.* Et quod plus eſt, ſemel mota lite, non niſi Iudicis ciuilis, apud quem lis pendet, licentia conceſſa monitorium obtineri poteſt. Quod de illis literis intelligendum eſt, quæ *in forma malefactorum* nuncupantur. Quæ enim ad reſtituendas res pertinent, aduerſus laïcos nimimè conceduntur. Et ſi quis aduerſus iſtarum literarum exequutionem ſe opponit, iudicem laïcum adeundum volunt: vt *ibidem* Argentr. *num. 2.* obſeruat. Quæ omnia ſunt contra diſpoſitionem Sacri Concilij Tridentin. *ſeſſ. 21. de reformat. cap. 3.* quo cauetur, vt ſimiles excommunicationes & monitiones à nemine prorſus præterquam ab Epiſcopo decernantur. Quamquam de iure, etiam Legatus monitoria concedere poſſit; vt probat Lazar. *de Monitor. ſect. 1. quæſt. quinta, num. 2.* Poteſt etiam de iure monitiones iſtas concedere Vicarius Capituli, Sede Vacante, vt Sacr. Cardinalium Congregatio declarauit *die 14. Augusti*, 1586. teſte Lazar. *in d. tract. de monitor. q. 7. num. 1.* Sbrozz. *de Vicar. Epiſc. lib. 2. quæſt. 171. n. 5.* A Vicario autem Generali monitoria concedi non poſſunt, niſi ad id ſpecialem ab Epiſcopo habeat facultatem, Sbrozz *ibid. num. 6.* Conſeruatores autem Iudices monitoria concedere non poſſe, niſi inter ſibi ſubditos, cenſuit Chopin. *de Sacra Polit. lib. 2. cap. 5. num. 12.* vbi etiam aſſerit inter ipſos quoque priuilegiatos, non principaliter, ſed incidenter ab huiuſmodi Conſeruatoribus monitoria concedi poſſe, quod Gallicorum Tribunalium præiudiciis confirmat.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in cauſis militaribus, quando Miles eſt actor vel reus, deſcriptus in matricula, vel non deſcriptus; exiſtens in actu expeditionis, vel ad eam paratus; prorogans iuriſdictionem Iudicis non militaris; negotiationem exercens, aut in aliena prouincia exiſtens. Quæ dicantur delicta militaria. De delictis militaribus commiſſis in mari, vel in terra firma, in loco tamen deſtinato ad exercendam iuſtitiam maritimam. De præuentione inter Magiſtrum Militum, & Præfectum Generaliſſimum, & inter Audientiam generalem Exercitus, & Capitaneum Generalem triremium. De delictis commiſſis in loco cuſtodiæ vulgo, *Corps de garde.* De delictis commiſſis inter militem & militem, & inter militem & non militem. De remiſſione delinquentis ad locum delicti. Vtrum Miles, Scholaſticus, vel Magiſtratus temporalis, gaudeant fori priuilegio pro litibus antea cœptis. De eo qui miles factus fuit in fraudem. Et exceptio temporalis ſuperueniens lite pendente an & quando ſuffragetur. Miles non opponendo ſuum priuilegium ſibi præiudicat. Quid dicendum ſit de milite falſum deponente coram Iudice non militari. De Pœna militis, ſeu Capitanei, cui cuſtodia fortalitij demandata fuit, & illud culpoſè inimicis capiendum reliquit. Et ad quem iudicem illius cauſæ cognitio ſpectet.

SVMMARIVM.

1 *Non datur præuentio fauore militis actoris contra reum non militem.*

2 *Miles reus coram iudice militari in cauſis ciuilibus conueniendus eſt.*

3 *Milites non gaudent priuilegio fori niſi ſint actu milites & deſcripti in matricula.*

4 *Matricula ſine exercitio nullum dat priuilegium.*

5 *Miles poteſt prorogare iuriſdictionem iudicis non militaris, quia priuilegium illi datur non ratione dignitatis, ſed ratione exercitij, vt ſuprà,* numero 4

6 *Miles efficitur ciuis loci in quo meretur ſtipendia, &* num. 23.

Vtrum Iudex non militaris poſſit procedere contra militem in ſuo tribunali falſum deponentem.

Quid ſi miles aut priuilegiatus exceptionem ſuam declinatoriam non propoſuerit.

7 *Milites licet non ſint in actu expeditionis, ſi tamen ſint ſemper parati cum armis & equis vt ſeruiant in bello, gaudent priuilegio fori.*

8 *Iudex non militaris, poteſt carcerare militem, animo illum remittendi ad ſuum iudicem.*

9 *Milites negotiatores non gaudent priuilegio fori, in rebus concernentibus negotiationem.*

10 *Milites negotiatores debent conueniri coram iudicibus illius artis quam exercent.*

11 *De Conſeruatoribus nundinarum Lugdunenſium. Remiſſiuè.*

12 *Iudex militaris ſolus iudicat ſuper delictis militaribus.*

13 *Quid ſit procedere more militari.*

14 *Præuentio non datur contra iudicem militiæ, quamuis miles repertus fuerit in prouincia.*

15 *Milites alterius prouinciæ remittendi ſunt ad locum delicti.*

16 *Delicta militaria dicuntur quæ à milite tanquam milite committuntur.*

17 *Delictorum militarium exempla plurima afferuntur.*

18 *In Gallia iuriſdictio iudicum militarium valdè mutila eſt.*

Qui habet Caſtri cuſtodiam, & illud cum culpa permiſit capi ab aduerſarijs, qua pœna puniendus ſit & ad quem ſpectet cognitio.

19 *Acta facta coram iudice non militari circa delicta militaria nullam fidem faciunt.*

20 *Milites qui parati ſunt ad recedendum & proximè ſunt ituri ad exercitum, habentur pro actu militantibus, & gaudent priuilegio fori.*

21 *Iuriſdictio militaris locum habet etiam in expeditione maritima.*

22 *Rex debet purgare à malis hominibus mare adiacens regno ſuo.*

23 *Qui militiæ nomen dederunt ſortiuntur forum in loco vbi ſtipendia recipiunt, &* num. 6.

24 *Statutum loquens de forenſibus non comprehendit milites ſtipendiatos.*

25 *Non conceditur remiſſio delinquentis in mari, ſi delinquens non fuerit præuentus per capturam.*
26 *Delictum commiſſum in terra & in loco deſtinato ad exercendam iuſtitiam maritimam, tractari debet coram iudice maritimo.*
27 *Præuentioni locus eſt inter Magiſtrum militum & Præfectum generaliſſimum.*
28 *Audientia generalis exercitus non poteſt præuenire Capitaneum generalem triremium in delictis maritimis militaribus.*
29 *Conceſſa vni iuriſdictione generali, & alteri ſpeciali, de rebus in eodem genere contentis, præuentioni locus eſt inter tales iudices.*
30 *Locus eſt præuentioni, inter iudices militares, & non militares in criminibus non militaribus, grauibus & enormibus.*
31 *In criminibus non militaribus leuibus iudex ordinarius cognoſcit, ſed tenetur cauſam remittere ad Magiſtrum militum.*
32 *Quando agitur de graui crimine, reatus omne priuilegium excludit.*
33 *In delictis verè militaribus, non eſt locus præuentioni.*
34 *Delicta commiſſa in loco cuſtodiæ, vulgo* Corps de garde, *pertinent ad Iudicem militum, nec eſt locus præuentioni, ſi miles ibi deliquerit.*
35 *Duces exercitus ibi habent territorium vbi eſt illorum exercitus.*
36 *Quænam dicantur delicta grauia, & quæ leuia. Remiſſiuè.*
37 *Si dubitetur an delictum ſit militare, vel non, cognitio ſpectat ad Magiſtrum militum.*
38 *Si agatur inter militem & non militem quis iudex in cauſa procedere debeat? Miles non admittitur ad accuſandum, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur.* Ibidem.
39 *Si ſit mutua rixa inter militem & non militem, quis iudex debeat procedere.*
40 *In Gallia iudex militaris quomodo procedat, dum agitur inter militem & non militem.*
41 *Delictum commiſſum à non milite intra locum cuſtodiæ, pertinet ad Iudicem militum.*
42 *Remiſſio conceditur ad iudicem loci delicti quando iudices ſunt ſub eodem Principe.*
43 *Miles effectus poſt delictum, non gaudet priuilegio fori, &* num. 48.
44 *Explicatur textus in* l. qui cum vno §. reus ff. de re militar. *& num.* 55.
45 *Scholaſticus effectus poſt litem motam gaudet priuilegio, &* num. 56.
46 *Magiſtratus temporalis gaudet priuilegio fori etiam quoad lites cœptas ante delatum officium.*
47 *Exceptio quæ ſuperuenit lite pendente, poteſt opponi quandocunque.*
49 *Præuentio in cauſis dubijs multum iuuat.*
50 *Miles factus ſponte & in fraudem, non gaudet priuilegio fori.*
51 *Legatio affectata in fraudem, non præiudicat præuentioni.*
52 *Priuilegium poſt litem proueniens ex facto voluntario, non ſuffragatur.*
53 *Miles fraudans, abſoluitur à Sacramento militiæ, inſtantibus creditoribus.*
54 *Miles effectus poſt condemnationem, puniendus eſt à iudice ordinario.*
57 *Differentia inter militem & clericum, quoad forum, ratio explicatur.*
58 *Ratio differentiæ inter magiſtratum & militem circa præuentionem.*
59 *Exceptio temporalis, ſuperueniens lite pendente, ſuffragatur.*
60 *Exceptio ſuperueniens in perſona defenſoris, non ſuffragatur principali.*
61 *Exceptio peremptoria, ſuffragatur, quamuis ſuperueniat lite pendente.*
62 *Exceptio perſonalis voluntaria & procurata non nocet præuentioni.*

QVÆSTIO eſt conſideratione digna, an & quomodo iudex ordinarius cognoſcere poſſit de cauſis militum, vel illas præuenire in præiudicium Capitanei generalis, vel Auditoris ipſius militiæ. Quamuis autem hæ circa præuentionem controuerſiæ, vt plurimum ex inſtructionibus, & authoritate data Præfectis militum dependeant, nos tamen iuxta iuris communis diſpoſitionem loquentes, pro huiuſce quæſtionis reſolutione ſequentes ſtatuimus concluſiones.

Prima Concluſio. Nulla datur præuentio fauore militis actoris contra reum non militem, ſed reus non miles coram ſuo iudice ordinario conueniendus eſt, ex generali regula, quod actor ſequitur forum rei. Nam vt ait Cuiacius *in paratit. ſub tit. de offic. militar. iudic.* militares iudices ſunt quibus non inter priuatos, aut inter militem & priuatum reum, *leg. 2. cod. tit. de offic. milit. iudic.* ſed inter milites, aut inter priuatum actorem & militem reum iuriſdictio eſt. 1

Secunda Concluſio. Milites in cauſis ciuilibus coram iudice militari ſunt conueniendi, text. eſt apertus *in l. penult. Cod. de iuriſd. omn. iudic.* in illis verbis, *etiam ciuilium quæſtionum*, & tradit Cyriac. Niger, *controuerſ. 448. num. 62.* Milleus *in prax. crim. perſequent. in tit. de fori præſcriptione, num. 17. fol. mihi 94. verſo.* 2

Tertia Concluſio. Priuilegium fori non eſt militibus concedendum qui nomine tenus ſunt milites, ſed actu militiam non exercent, quamuis eſſent matriculati, ideo ad hoc vt miles fori priuilegio gaudeat, debet actu militiam exercere, & præterea deſcriptus eſſe in matricula, de Ponte *in tract. de poteſt. Proregis, titul. de aſſenſ. Regio, ſeu tit. 7. §. 7. num. 34. & ſequentib.* † Et matricula ſine exercitio nihil operatur, Vincent. de Franch. *deciſ. 481.* & ſic priuilegium fori conceditur ratione exercitij, non ratione dignitatis: vnde non exercentibus & actu non militantibus conuenire non poteſt, iuxta diſtinctionem allatam à Menoch. *conſ. 908. num. 11. verſic. poſtquam,* & quod milites non matriculati, vulgo *enroollés*, non gaudeant fori priuilegio, tradit Giurb. *conſ. 59. n. 73. 77. & 114.* Farinac. *conſil. 4. num 9.* Maſtrill. *de magiſtratib. lib 5. cap 16. n. 5.* 3 4

Quod intellige procedere in militibus exceptionem declinatoriam fori proponentibus: nam ſi illam non proponant, valebit iudicium coram iudice ordinario loci inſtitutum. † Ratio eſt, quia milites efficiuntur ciues illius loci in quo merentur ſtipendia, & per conſequens ibi forum ſortiuntur, Cyriac. *d. controuerſ. 448. num. 64.* & per hanc rationem ita tenet Caſtrenſ. *in d. l. penult.* ſuper illis verbis text. *niſi à ſuo iudice.* Et propterea Miles, ſi coram Iudice non militari falſum depoſuerit, poteſt idem Iudex non militaris contra militem in cauſa falſitatis procedere, & militem punire: vt determinat Carleual. *de iudic. tom. 1. diſput. 2. quæſt. 6. num. 478.* Quod multò magis locum habet, quando Iudex offenſus præuenit per capturam; vt probat Sanfelic. *deciſ. 250. num. 15.* vbi ampliat vt hoc procedat, etiam ſi miles eſſet 5 6

eſſet adſcriptus inter milites: vt per eundem *num.* 16.
Neque opponi poteſt quod miles expreſsè vel tacitè fori priuilegio renunciare non poſſit. Quia contrarium verius eſt, vt mox probauimus. Diſtinguendum quippe eſt vtrum renunciatio fori per militem facta, ſit voluntaria, & ſponte per eum facta, & tunc verius eſt militem ſuo priuilegio expreſsè renunciare non poſſe. An verò agatur de renunciatione facta per contractum, vel delictum, & hoc caſu poteſt ſe miles alienæ iuriſdictioni ſupponere, non tam ex ipſius militis voluntate, quàm ex legis diſpoſitione, quæ vult vt ille Iudex coram quo delictum in conſequentiam cauſæ ſuæ commiſſum eſt, de ea cauſa cognoſcat. Ita loquitur Larrea *alleg.* 64. *num.* 14. Sc miles coram Iudice ordinario ſuam exceptionem declinatoriam non proponens, poteſtate legis cogitur litigare coram Iudice non militari: Caſtrenſ. *dicta l. penult. C. de iuriſdict. omn. iudic.* Vbi idem locum habere dicit in Scholari, qui licèt poſſit petere ſe remitti ad Rectorem Vniuerſitatis, ſi tamen ſuam declinatoriam non propoſuerit, cogitur coram Iudice Ordinario litigare; vt diximus *in ſequent. cap. num.* 14. Hæc de milite dicta, non eadem ratione procedunt in Clerico, falſum deponente coram iudice laïco: vt probauimus inferiùs *part.* 2. *cap.* 27. *num.* 1.

7 Quarta Concluſio. Eodem priuilegio fori fruuntur illi milites, qui licet non ſint in actu expeditionis, tamen ſunt ſemper parati cum armis & equis, vt ſeruiant in bello ad omne mandatum ſuperioris, nam hi continuo militant, Maſtrill. *de magiſtratib. d. lib.* 5. *c.* 16. *n.* 5. Cyriac. *contron.* 201. *n.* 114. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 186. *n.* 27. *&* 28.

8 Quinta Concluſio. In delictis quorum cognitio priuatiuè ſpectat ad iudicem militarem, poteſt nihilominus iudex ordinarius loci procedere ad capturam & arreſtationem perſonæ militis, animo illum remittendi ad ſuum iudicem militarem; ita determinat Salgad. *in tract. de Reg. protect. part.* 2. *c.* 4. *n.* 14. per text. gloſſ. & DD. *in l. de militibus, & in leg. non dubium, ff. de cuſtodia reorum.*

9 Sexta Concluſio. Si ageretur de milite negotiatore, qui litigaret ſuper re concernente ſuam negotiationem, talis miles non deberet gaudere priuilegio fori, nec aliis militum priuilegiis, ſiue per ſeipſum huiuſmodi exercitio vacet, ſiue per alios; Gratian. *d. cap.* 186. *num.* 14. & antè eum Bald. *in leg. in teſtamento, in fin. Cod. de teſtament. militari,* Bartol. & Bald. *in leg.* 1. *Cod. in quib. cauſ. milit. perſon. &c.* Martin. Laudenſ. *in tract. de milite, quæſt.* 5. Caball. *reſol.*
10 *crimin.* 294. *num.* 258. Vbi aſſerit † debere hoc caſu militem conueniri coram iudice illius artis ſeu ne-
11 gotiationis, ſi talis deputatus fuerit, † veluti in ciuitate Lugdunenſi coram regio nundinarum iudice, de cuius auctoritate multa tradit Robert. *lib.* 2. *rerum iudicat. cap.* 16. Eandemque concluſionem firmat de Ponte *in d. tract. de poteſtat. proregis, tit. de aſſeſ. reg. §.* 7. *n.* 17. & *ibi* Add. *n.* 18. Rebuff. *in tract. de militib. num.* 9.

12 Septima Concluſio. Quando tractatur de delicto, & cauſa criminali: ſi agatur de delicto militari, iuriſdictio & facultas procedendi, condemnandi, vel abſoluendi, ac in totum decidendi, pertinet ad iudicem militarem, vt in omnibus procedat ſecundum ſuæ auctoritatis modum, id eſt more militari, *l. officium regentis* 12. *§. officium tribunorum, ff. de re mili-*
13 *tar.* † quod ibi explicat Gloſſ. id eſt *militaribus modis,* & Caball. *dicta reſolution. criminal.* 294. *numero* 262. explicat procedi ex bono & æquo, & diebus etiam feriatis; maximè dum agitur de defenſione reorum, Ferret. *in tit. de militar. iuſtitia, numero* 78.

Quod adeo verum eſt, vt etiam ſi miles delin- 14
quens fuerit repertus in prouincia, non detur præuentio inter iudicem ordinarium, ſeu Rectorem prouinciæ, & iudicem militiæ, ſed miles ipſe remittendus ſit ad militum Magiſtrum, ſeu Auditorem generalem militiæ: *l.* 1. *C. de exhibend. reis,* vbi dicitur quod ſi miles in prouincia repertus crimen publicum commiſerit, rector prouinciæ illum ſub cuſtodia detinere debet, & cauſæ meritum, id eſt, acta criminalia facta ſuper probatione delicti mittere ad Magiſtrum militum, vna cum perſona militis delinquentis ſi opus ſit, & in *l. de milit. de cuſtodia & exhibitione reorum.* Vbi dicitur milites remittendos eſſe ad Magiſtrum militum, ſub quo militabant, &
in l. fin. ff. de accuſat. Vbi etiam † dicitur milites al- 15
terius prouinciæ remittendos eſſe ad locum delicti, quod intelligendum eſt de iudice competenti, & ſic, de iudice militari dum agitur de delictis militaribus, Farinac. *conſ.* 4. *num.* 17. *&* 18.

Delicta autem militaria ſunt quæ ſolis militibus 16
conueniunt, & quæ in aliis non eſſent delicta, de quibus copioſè Iulius Ferret. *in tract. de re militari, titul. de milit. Iuſtit.* ferè per totum, & Caball. *reſolut. crimin.* 294. *num.* 87. *& ſequent.* opotret autem vt delicta ſint talia, quæ à milite tanquam milite committantur; nam ſi tanquam à priuato, non eſſent militaria, *leg.* 1. *ff. de re milit.* Caball. *d. Reſolut.* 294. *numer.* 72. Vincent. de Franch. *dicta deciſ.* 88. *num.* 2. *&* 3.

Delictorum militarium exempla plurima afferun- 17
tur à Mornac. *in tit. C. de effic. præfect. milit.* Veluti delicta omnia quæ à militibus, vel in caſtris, vel in ſtatione, aut illuc eundo & redeundo, committuntur. Item ſi miles ſine commeatu exercitum reliquerit. Item ſi agatur de exploratoribus, proditoribus, deſertoribus, & transfugis. Si alicuius nomen ex albo iniuſtè ſublatum fuerit, & in caſibus
ſimilibus; † quamuis in Gallia mutilam planè eſſe 18
hanc iuriſdictionem aſſerat, maiorémque eius partem vel à magno Conſilio, vel à Iuridico Pariſienſi vendicari.

Inter alia autem delicta militaria hoc notandum eſt, quod tangit Cuſtodem Caſtri à Rege deputatum, qui ſi Caſtrum dereliquerit, & ab inimicis capi permiſerit, morte dignus exiſtimatur: vt optimè diſcurrit Tapia *deciſ.* 13. quæ eſt pulchra & notabilis, vbi multa proponuntur, propter quæ Præfectus Caſtri fuit liberatus à pœna mortis; ſed tamen fuit confinatus & recluſus vita durante intra Caſtrum ſibi ad id aſſignatum. In hoc igitur delicto, quæſitum fuit apud quem Iudicem ſpectet cognitio: ſed quidquid *in eadem deciſione* arguatur in contrarium, veriſſimum eſt in ſimilibus caſibus conſulendam eſſe Regiam Maieſtatem: prout in caſu *dicta deciſionis* factum fuit.

Quæ adeo vera ſunt, vt acta facta coram ordinario 19
circa delicta militaria, nullam prorſus fidem faciant. Salicet. *in l.* 1. *C. de exhibend. reis, num.* 6.

Ampliatur dicta concluſio, vt locum habeat non 20
ſolum in militibus, qui ſunt in exercitu; ſed etiam in illis, qui proximè ſunt receſſuri, vel qui parati ſunt ad recedendum & eundum ad exercitum, & ita intelligenda ſunt ea quæ diximus ſuprà *num.* 9. de militibus non militantibus, & quæ de illis tradit Viuius *deciſ.* 254. *num.* 2. & Giurb. *d. conſ.* 59. *n.* 80. *in* 2. *reſponſione, & n.* 107.

Ampliatur præterea dicta concluſio, vt procedat 22
in iuriſdictione maritima, de qua in *tit. de claſſicis,*

lib.

lib. 11. *tit.* 12. vbi Luc. de Penna, Caball. *cent.* 3. *reſol.*
crimin. 294. *n.* 277. Laudenſ. *intrall. de milite, q.* 32.
Maſtrill. *de magiſtratibus lib.* 5. *cap.* 16. *n.* 20. Siue de-
lictum fuerit commiſſum in mari, & intra triremes
22 regias, ſiue in terra firma, † quia ſicut Rex debet pur-
gare à malis hominibus regnum ſuum, *l. congruit,*
ff. de offic. præſid. ita & mare vicinum & adiacens re-
gno ſuo, vnde ſic etiam Bartol. per text. *in leg. Caſar.*
ff. de public. & vectigalib.
23 Sed hoc eſt verum ratione delicti intra regias tri-
remes commiſſi, etiam ſi delinquens eſſet alterius
prouinciæ oriundus: quia qui militiæ nomen ſuum
dederunt etiam ſi eſſent extranei, facti fuerunt ſub-
diti, & ciues illius loci vbi ſtipendia recipiunt, *leg.*
municeps, 23. §. *miles, ff. ad municip.* & *ibi* gloſſ. & Bart.
Peregr. *conſ.* 72. *num.* 1. *volum.* 5. vbi propterea con-
24 cludit, † quod ſtatutum loquens de forenſibus non
comprehendit milites, qui ſtipendia recipiunt: Lau-
denſ. *de milit. q.* 30. Cyriac. Niger. *dict. controu.* 448.
num. 64. Iul. Ferret. *dicto capite de milit. inſtit. n.* 39.
verſic. & conuenire.
25 Quod procedit ſi delinquens in mari, fuerit re-
pertus & præuentus per capturam. Nam ſi non fue-
rit repertus, non debet illius remiſſio concedi, Luc.
de Penn. *in leg. vnica, Cod. de claſſicis, lib.* 11. *tit.* 12.
26 *verſ. quod videtur verum.* † Eadem ratione ſi delictum
fuerit commiſſum in terra, & in loco deſtinato ad
reddendum ius illis, qui in regiis triremibus mili-
tant, Ioan. Andreas Georg. *alleg.* 48. *per tot.*
27 Vbi etiam *num.* 15. oſtendit † inter Magiſtrum
militum, & Præfectum generaliſſimum locum eſſe
præuentioni: quia ambobus conceſſa eſt iuriſdictio
cumulatiuè, per text. in *l. fin. C. de re milit. lib.* 12. Su-
28 ſtinet nihilominus *num.* 5. quod † Audientia gene-
ralis exercitus non poteſt præuenire Capitaneum ge-
neralem triremium in puniendis militum delictis,
commiſſis in triremibus, vel in loco ad iuſtitiam pro
ipſis reddendam deſtinato, ex regula generali pro-
poſita per Iacob. de S. Georg. *in l. cum prætor* 12. *ff.*
de iudic. quod quando vni fuit conceſſa iuriſdictio
generalis, alteri vero conceſſa fuit iuriſdictio ſpe-
cialis contenta ſub illo genere, ceſſat iuriſdictio ge-
neralis; Quamuis ego exiſtimem fundamentum
Georgij petitum ex præuentione melius, & ſolidius
29 eſſe. † Cum verius ſit, conceſſa alicui iuriſdictio-
ne generali, & alteri ſpeciali de rebus in eodem
genere contentis, non cenſeri derogatum iuriſdi-
ctioni generali, ſed inter tales iudices locũ eſſe præ-
uentioni, ex traditis per *Menoch.* qui id optimè ex-
plicat & tuetur, *lib.* 2. *præſumpt.* 18. *n.* 15. *& vlt. caſu*
à n. 25. *vſque ad* 31. Ricc. *p.* 1. *deciſ.* 69. *n.* 11.
Sed de concurſu & præuentione inter plures iu-
dices ex profeſſo ſuperius actum fuit. *c.* 1. *per totum.*
30 Octaua Concluſio. Quando agitur de delicto
quod commune eſt tam militibus, quam aliis, & ſic
de crimine non militari, veluti de homicidio, furto,
damno dato, & ſimilibus, illius cognitio ſpectat ad
iudices ordinarios, aut ſaltem inter ipſos & iudices
militares locus eſt præuentioni, quando delictum
de quo agitur eſt graue & enorme, vt deciſum fuit
apud Vincent. de Franch. *deciſ.* 88. *per totam,* Caball.
loco citat. n. 254. Aloyſ. de Leo *in l. Magiſteria, C. de*
31 *iuriſdict. omn. iudic.* † Si vero delictum non militare
ſit leue, & non enorme, iudex ordinarius de eo co-
gnoſcit quidem, ſed tenetur remittere reum ad Ma-
giſtrum militum, Franch. *ibid. n.* 2. *& n.* 16. *verſic. hac*
32 *cauſa.* † Ratio differentiæ eſt, quia reatus omne pri-
uilegium excludit, dum agitur de graui crimine: Sa-
lic. *in l. ſi miles* 1. *C. de exhibend. reis.*
33 Sed in delictis militaribus non cadit hæc diſtin-
ctio delicti grauis, aut leuis; ſed indiſtinctè cauſa ſpe-
ctat ad iudicem militiæ, nec eſt locus præuentioni,
Georg. *d. Allegat.* 48. *num.* 2. & 3. Giurb. *d. conſ.* 59.
n. 97. 105. & 108.
Supradicta procedunt in delictis commiſſis extra 34
arcem, fortalitium, vel locum ad cuſtodiam deſtina-
tum, vulgo, *Corps de garde:* ſi enim in illis locis mi-
lites deliquerint, à ſolo Auditore militiæ, vel militũ
Præfecto erunt priuatiuè puniendi, nec locus erit
præuentioni: Boſſ. *in praxi crim. tit. de for. comp. n.* 4.
licet Salic. *in d. l. magiſteria,* teneat contrarium, quan-
do locus delicti ſubeſt iuriſdictioni Præſidis prouin-
ciæ. † Ampliatur etiamſi exercitus eſſet extra terri- 35
torium, quia Duces exercitus ibi habere dicuntur
territorium, vbi eſt illorum exercitus, Bart. *in l. pu-*
pillus, §. territorium, ff. de verbor. ſignific. Bald. *in l. præ-*
ſes 2. *n.* 3. & *ibi* Doctores. *ff. de offic. præſid.* Caball. *d.*
reſol. 294. *n.* 272 & *ſequent.*
Quænam autem delicta dicantur enormia & gra- 36
uia, & quæ leuia tradit copioſè Farinac. *q.* 18. *n.* 61.
& *multis ſequentibus.*
Sed ſi dubitetur an delictum ſit militare, vel non 37
militare, cognitio ſpectat ad Magiſtrum militum:
Boſſ. *de for. compet. n.* 151. & *ſeqq. verſic. & cui ſpectet*
cognitio. Caball. *num.* 292.
Supradicta locum habent ſi agatur inter militem 38
& militem, nempe quod iudex militaris procedat
iuxta diſtinctiones & regulas prædictas. Sed ſi aga-
tur inter militem & non militem, quis procedet, an
iudex ordinarius, an militaris? Reſpondeo ſi agatur
de milite querelante contra non militem, & deli-
ctum non ſit militare, procedet iudex ordinarius ex
dicta regula generali quod Actor ſequitur forum rei;
ſi de milite accuſato per non militem, procedet iu-
dex militaris iuxta formam antedictam, & cum di-
ſtinctione delicti grauis vel non grauis, vt mox oſtẽ-
demus. Intelligendo tamen ſi miles ſuam vel ſuorum
iniuriã proſequatur, alias accuſare nequit: *l. non pro-*
hibentur, C. qui acc. non poſſ. Rebuff. *de milit. num.* 50.
Si vero adſit motua querela inter militem & non 39
militem, licet Maſtrill. *d. lib.* 5. *c.* 16. *n.* 22. dicat iudi-
cem non militem debere procedere, vel ſaltem am-
bos iudices; tamen exiſtimo inſpiciendum eſſe quis
fuerit aggreſſor, & quis magis grauatus; iuxta diſtin-
ctiones & regulas ſupra deductas *in cap.* 16. Ita vt
ſi miles magis ſit grauatus, habeatur pro reo; ſin mi-
nus, vices habeat actoris, & coram iudice non mili-
tari ordinario reum conuenire teneatur.
In Gallia tamen ceſſat ſupradicta diſtinctio in- 40
ter militaria delicta grauia & leuia, ſed indiſtinctè,
ſi inter milites admiſſum ſit crimen, atque à milite
in militem, tunc cognoſcit dux militum, quæcum-
que vertatur criminum quæſtio, ſecus ſi non inter
milites, ſed à non milite in militem, tunc enim cog-
noſcit iudex Regius, vt aduertit Mornac. *ad d. l. magi-*
ſteria 6. *C. de iuriſd. omn. iud.* & *in tit. de offic. militar.*
Iudic. quò loci explicat iuxta ordinationes Regias
quæ dicantur delicta militaria.
Quod ſi priuatus aliquis, qui non ſit miles, deli- 45
querit intra locum cuſtodiæ deſtinatũ, vulgo *Corps*
de garde, exiſtimo Capitaneum ſeu Præfectum ge-
neralem militiæ procedere poſſe, & eius Auditorem
ſeu officialem habere iuriſdictionem ratione loci
in quo delictum factum fuit: *l.* 1. *C. vbi de crimin. agi*
oport. Georg. *d. alleg.* 48. *n.* 6.
Et maximè, quia hoc delictum reſpicit aliqua ra-
tione militiam ob varia inconuenientia, quæ oriri
poſſent; ſi in loco ad cuſtodiã deſtinato rixæ & que-
relę paſſim excitarentur: vnde cum ambo iudices ſint
non ſolum ſub eodem Principe, ſed ſub eodem

Præſide & in eàdem ciuitate, verius videtur ratione
talium delictorum remiſſionem iuſtè peti poſſe, ad
42 inſtar illius † remiſſionis quæ petitur ad iudicem
loci delicti, Farinac. *de Inquiſit. quaſt.7. numer.25.
& 29.* Barboſ. *in l.hæres abſens,19. §.proinde, in art.
de foro delict.num.*131.

43 Nona Concluſio. Si iudex ordinarius non militaris præuenerit antequam miles fuerit militiæ adſcriptus, non poteſt militum Magiſter, ſeu militiæ Auditor in cauſa præuenta procedere: per tex. expreſſum *in l.ſi quis poſteaquam 7.ff. de iudic.* vbi dicitur quod ſi quis poſteaquam in ius vocatus fuit, miles vel alterius fori eſſe cœperit, in ea cauſa ius reuocandi forum non habebit quaſi præuentus.

44 Circa cuius legis intelligentiam multum laborant Doctores, per text. in *l.qui cum vno, §.reus, ff.de re militari.* Vbi dicitur quod reus capitalis criminis, voluntarius miles, puniendus eſt, nec remittendus vbi reus poſtulatus eſt. Ex quo textu videtur concludendum quod etiamſi quis fuerit factus miles poſt accuſationem contra eum inſtitutam coram iudice ordinario, talis præuentio nihil operator, ſed cauſa remittenda eſt ad iudicem militiæ.

Quod videtur confirmari ex eo quod ſuperius *c. 9.
num.*14. de Clerico diximus, qui poſt litem motam ad
clericatum promotus fuit. Similiter dubium facere
45 videtur quod traditur à Doctoribus † de eo qui poſt
litem motam factus fuit Scholaſticus, quod non obſtante præuentione cauſæ facta coram iudice ordinario, poteſt nihilominus talis ſic præuentus petere cauſam remitti ad ſuum iudicem, nempe ad Dominum Rectorem Vniuerſitatis, quem nos Primicerium nuncupamus, vt dicit Bald. *in authent. habita, C.ne filius pro patre, n.32. verſic. Vltimo oppono, & in d.l.ſi quis poſteaquam.* Bolognin. *in dicta auth. habita, n.220.verſic. Sed videtur quod iudex,* Horat. Luc. *de priuileg.Scholarium, priuil.*66.

46 Præterea videtur in contrarium facere quod dicitur de Magiſtratibus, quia certum eſt quod ille qui promotus fuit ad officium temporale durante illo officio non poteſt in ius vocari, nec reus aut actor eſſe, per text. in *l.pars literarum* 48. & *ibi* Angel. Iacob. à ſancto Georg. & alij, *ff.de iudic.* Soc. *in tractat. de citat.art.5.q.17.& in 1.fallent.& in regulis iuris litera M, Fallent.*2. Iaſ. ponens regulam cum limitationibus *in l.2.n.1.& ſequent.ff.de in ius vocando,* & copioſè Maſtrill. *de magiſtratibus lib.6.cap.5.n.9.& multis ſequentib.& in deciſ.270.n.1.&* 37.

Sed tamen ſi Magiſtratus, ſeu Dignitas temporalis ſuperueniat poſt litem conteſtatam, fruitur nihilominus Magiſtratus priuilegio ſuo, non obſtante præuentione iudicij facta per litis conteſtationem & proſequutionem, vt deciſum fuiſſe teſtatur Cabed. *deciſ.Luſitan.24.&* 25. & eſt textus in *l.ſi reus 52.ff.iudicatum ſolui,* argumento ſumpto à contrario ſenſu, quia ibi dicitur, quòd ſi quis dederit fideiuſſores de iudicatum ſoluendo, poſtea vero Magiſtratum conſecutus fuerit, fideiuſſores tenentur, & condemnari poſſunt, quia priuilegium perſonale competens Magiſtratui, non extenditur ad illius fideiuſſores. Et ſic conſtat quod ſi reus comparuerit, & fideiuſſores non dederit de iudicatum ſoluendo, habet priuilegium ne conueniatur pendente magiſtratu, non obſtante litiſpendentia, & præuentione, vt dicit Caſtrenſ. *in ead.l.n.1.verſic. iſtud facit.* Et tradunt alij Doctores *in eadem l.ſi reus.*

47 Quintò, quia exceptio ſuperueniens quomodocumque, lite pendente: poteſt opponi, Bartol. *in leg.1. num.9.in fin, ff. de except.* Didac. *in cap. fin. vt lite pendente.* Felin. *in cap. inſinuante 25. column.3. num.8.de offic.deleg.& in cap.paſtoralis, num.16.extra. de except.*

Sed his non obſtantibus vera eſt concluſio ſu- 48
periùs firmata, nempe quod miles effectus poſt litem conteſtatam non gaudet priuilegio fori propter claram diſpoſitionem text.in *d.l.ſi quis poſteaquam* 7. ad quam nihil reſponderi poſſe exiſtimo.

Sed aduertendum eſt quod Caball. *reſol.*147. videtur inclinare, quod delicta ante militiam commiſſa remittantur ad iudicem militiæ, & quod attendatur tempus condemnationis tam in iudicando, & iuriſdictionem acquirendo; quam in procedendo, & non poteſt intelligi de delicto militari; quia ſupponit illud ante militiam eſſe commiſſum.

Sed id quia in capitibus militarium legionum cauebatur, quod omnes cauſæ criminales militum coram iudice militiæ tractarentur, vel id potius de conſuetudine quam iure, de qua conſuetudine in ſuis partibus teſtatur Capibl. *de iur. Baron. prag.* 8. *p.2.num.*174. licet contrarium de iure teneat *numeris ſequentibus.* † Et ideo conſulit Baronibus, ſeu
Feudatariis, ac Iudicibus ordinariis, vt diligentiores 49
ſint in præueniendo.

Cæterum dictam concluſionem limitandam cen-
ſeo primo, vt locum quidem habeat quando miles 50
ſponte effectus eſt, ſecus ſi coactè; Dum enim ſponte militiam aggreditur, cenſetur illud facere in fraudem & in præiudicium litis motæ, ſecus ſi cogente Principe, tunc enim propter coactionem ceſſat omnis ſuſpicio, vt probatur ex traditis per Bart. *in l.1. num.3.ff.de pœnis, verſic. quod verum eſt,* vbi allegat text. in *l.qui autem 12. ff. ſi quis cautionib.* vbi gloſſ. diſtinguit, quod aut priuilegium ſuperueniens fuit affectatum & procuratum, aut ex cauſa non affectata conceſſum: primo caſu dicit non prodeſſe in præiudicium cauſæ præuentæ, ſecundo vero caſu prodeſſe; † ſicut dicitur de eo qui Legationem pro Re-
publica affectauit, durante enim Legatione conue- 51
niri poteſt: ſi vero non affectauit, conueniri nequit, etiamſi iudicium fuiſſet præuentum & inchoatum, ob Legationis priuilegium, & ita procedit text. *in l. non diſtinguemus 37.§.ſi quis Romæ, ff.de recept.arbit.* Cabed. *d.deciſ.24.n.4.* Add. ad Bart. *in dicta l.1.ff.de pœnis, in gloſſ.B.* & ita ad primam obiectionem ſuperius propoſitam ex *l. qui cum vno, §.reus ff. de pœnis,* reſpondet Barboſ. in *d.l.ſi quis 7.n.132.& ſeqq.*

Et generaliter quod priuilegium lite pendente
ſuperueniens alicui citra eius factum voluntarium 52
ſuffragetur, non autem ſi eius factum voluntarium ſit cauſa priuilegij; tradit Franc. *deciſ.*544. Add. ad *tract.De Ponte de poteſt.proreg.ſimul.de aſſenſ.reg.§.7. num.14.fol.*113.

Vnde & magnarum ſummarum debitor, qui vt
creditorum executiones euitaret factus eſt miles, 53
abſoluendus eſt à Sacramento militiæ ſi creditores
id petant: *l.1.C.qui milit.non poſſunt, lib.*12. Laudenſ.
de milit.q.9. † Et miles pro delictis ante ſuſceptam 54
militiam condemnatus coram ordinario conueniri debet priuatiuè, Clar. *§.fin.q.35.ſub n.24.poſt verſic. quæro modo, ad fin.* ibi, *ſi aliquis miles,* Caball. *n.*391. & generaliter de eo qui in fraudem factus eſt miles, *ibi.reſol.147.n.*14.

Verum licet hæc diſtinctio vera ſit in ſe, non ta-
men illam probari exiſtimo ex *d. §. reus,* quia ibi 55
non punitur miles effectus ex aliquo delicto antecedenti, ſed ex eo tantum quod cum reus eſſet criminis capitalis, eaque de cauſa fuiſſet cõdemnatus, licet non ad pœnam mortis; ſed minorem, verbi gratia relegationis, poſtea miles voluntarius effectus eſt contra legem prohibentem reos criminis capitalis

militiæ

militiæ adſcribi, cui pœnæ non ſubiaceret, ſi non ſponte, ſed coactè militiæ nomen dediſſet. Quod ſi non condemnatus, ſed accuſatus fuiſſet, & nomen eius receptum inter reos, tunc ignominioſè dimiſſus ad proprium iudicem qui præuenit remittendus eſt, quem text. explicat. Cuiac. *in dict. leg. ſi quis poſteaquam 7. ff. de iudiciis*, & ſic ſatisfactum eſt primæ obiectioni.

56 Ad ſecundam difficultatem, reſpondetur illud eſſe ex ſpeciali priuilegio Clericorum & ſcholarium, 57 vt dicunt DD. in eadem obiectione citati. † Et quia in Clerico fit totalis ſtatus mutatio quæ non fit in milite, ita de Ponr. *in tract. de poteſtate proreg. tit. de aſſenſib. regiis* §. 7. *n.* 14. *&* 15.

58 Ad tertiam reſpondetur magnam eſſe differentiam inter priuilegium conceſſum ratione militiæ, & illud quod conceditur ratione officij temporalis, quia *in* 1. caſu agitur de totali mutatione fori, & de præiudicando in totum præuentioni cauſæ: ſed in 2. caſu tractatur de præiudicio temporali, & non de transferenda; ſed de ſuſpendenda ad tempus cognitione cauſæ præuentæ; ita explicat Barboſ. *dict. l.* 7. *num.* 130. eadem reſponſio datur ad id quod oppoſitum fuit de Legato.

Ad quartam reſpondetur 1. Concluſionem illam, quod exceptio ſuperueniens lite pendente opponi poſſit, locum non habere in exceptione procurata & affectata, de qua nunc agimus ex *tradit. ſuprà numero* 50. *& ſequentib.*

59 Secundo reſpondetur diſtinguendo plures caſus 1. eſt quando agitur de exceptione temporali & perſonali, vt in Legato pendente Legatione, vel in Magiſtratu temporali pendente officio, & hoc caſu exceptio ſuperueniens lite pendente prodeſt, *d. l. pars literarum* 48. *& d. l. non diſtinguemus* §. *ſi quis Roma, ff. d. recept. arbitr.*

60 Secundus caſus quando non ſuperuenit exceptio fori declinatoria in perſona principalis, ſed in perſona defenſoris, veluti ſi inter ipſum & eius principalem inimicitiæ interceſſerint, aut ipſe defenſor longè abfuturus ſit, aut aliqua emerſerit iuſta cauſa, & tunc ipſe defendere non cogitur, ſed tamen ageretur contra principalem: *l. mutus* 43. §. *fin. cum l. ſequ. ff. de procurat.*

61 Tertius caſus quando exceptio ſuperuenit quæ eſt peremptoria, veluti exceptio ſolutionis, tranſactionis & ſimilis. Et hæ poſſunt etiam poſt litem cõteſtatam opponi ſi de nouo ſuperuenerint, & de his loquuntur DD. *& iura in dubio allegata.*

62 Quartus caſus quando ſuperuenit exceptio perſonalis voluntaria & procurata, & hoc caſu non prodeſt talis exceptio, nec impedit effectum præuentionis, vt ſupra oſtendimus. Iſta diſtinctio colligitur ex notatis per Bart. *in leg. vir bonus, ff. iudic. ſolui.*

CAPVT XXIX.

ARGVMENTVM.

De diuerſis perſonis quibus non nocet præuentio, propter priuilegium fori quod illis competit, ex perſonâ eorum quibus famulantur. De priuilegiis fori reſpectu familiarium perſonarum priuilegiatarum, veluti vxorum Militũ; Artificum qui bella ſequuntur; Nautarum Exercitus maritimi. De priuilegiis Scholarium & familiarium ipſorum reſpectu præuentionis fori. De Bidello & Secretario Vniuerſitatis. De Familia Epiſcopi. De Notario Curiæ Archiepiſcopalis, & illius Aduocato Fiſcali, illorúmque ſubſtitutis. Vtrum contra eos detur præuentio Iudicis laici. Et de familiaribus Sanctæ Inquiſitionis. De Familiaribus Religioſorum. De Conſeruatoribus Vniuerſitatum, & nominatim Vniuerſitatis Auenionenſis. De Domeſticis Principis & Prorectoribus. De Monetariis & Collegio Monetariorum, & quando illis obſter præuentio, vel non. De Nouitiis ordinis S. Ioannis Hieroſolymitani, qui nondum profeſſionem emiſerunt, ſunt tamen Cruce inſigniti. Famuli & filij Artificum vtrum gaudeant priuilegio fori, ſi Dominis, & Patribus eorum conceſſum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium fori competens militibus, an & quando illorum vxoribus & famulis concedatur.*
2 *Vxores militum an & quando beneficio reſtitutionis in integrum fruantur.*
3 *Vxores perſonarum priuilegiatarum gaudent eodem fori priuilegio quod earum maritis datur.*
4 *Artifices qui ſequuntur exercitum, vt illi inſeruiant pro victu & veſtitu, gaudent fori priuilegio.*
5 *Nauta & alij inſeruientes pro exercitu maritimo, gaudent fori priuilegio.*
6 *Priuilegium fori extenditur ad eos ſine quibus priuilegiatus ſuo priuilegio commodè vti non poteſt.*
7 *Exempta domo alicuius cenſetur etiam exempta tota eius familia.*
8 *Scholares non obſtante præuentione eligunt ſibi vnum ex tribus Iudicibus.*
9 *Regentes habent iuriſdictionem ſi agatur inter ſcholarem & ſcholarem, & non aliàs.*
10 *Priuilegium fori extenditur ad nuncios & domeſticos, ſeu familiares ſcholarium.*
11 *Bidellus & ſecretarius Vniuerſitatis habet priuilegium fori ſicut & ſcholares.*
12 *Priuilegium fori competens ſcholaribus* ex auth. habita, C. Ne fil. pro patre, *datur etiam Doctoribus.*
13 *Non obſtante præuentione licita eſt ſcholaribus variatio, ſed ſemel tantum variare poſſunt.*
14 *Non prohibentur ſcholares, ſi velint, iudicis ordinarij iuriſdictionem prorogare.*
15 *Familiares poteſt Epiſcopus ſine titulo præexiſtente promouere ad ſacros Ordines.*
16 *De beneficijs poſſeſſis per familiares Cardinalium.*
17 *De familiaribus ſummi Pontificis.*
18 *Familiarium nomen diuerſimodè accipitur ſecundum ſubiectam materiam.*
19 *Familiares Eccleſiaſticorum non gaudent fori priuilegio niſi ſub certis conditionibus, de quibus ibi.*
20 *Iudicis Eccleſiaſtici arbitrio remittitur vtrum famulus ſit talis, vt ſine eo Clericus ſuo priuilegio commodè vti non poſſit.*
21 *Familiares Epiſcoporum ſine diſtinctione, habent priuilegium fori.*

22 *Ampliatur vt procedat tam in cauſis ciuilibus quam criminalibus.*

23 *Vt famulus Epiſcopi gaudeat fori priuilegio non eſt neceſſe quod viuat expenſis Epiſcopi in eius domo.*

24 *Notarius actorum Curiæ Epiſcopalis gaudet fori priuilegio quamuis ſit laicus, & viuat extra domum Epiſcopalem.*

25 *Aduocatus fiſcalis, & alij habentes officia in Curia Epiſcopali gaudent fori Eccleſiaſtici priuilegio quamuis ſint laici.*

26 *Notarij, fiſcales, & alij officiarij ſubſtituti in Curia Epiſcopali, gaudent fori priuilegio.*

27 *Nunciorum Apoſtolicorum familiares gaudent priuilegio fori.*

28 *Ampliatur ſiue prædicti familiares delinquant in officio, ſiue extra officium.*

29 *Non obſtante præuentione iudicis laïci, Epiſcopi pro ſuo intereſſe poſſunt petere remiſſionem ſuorum familiarium.*

30 *Iudex laicus recuſans remittere cauſam ſpectantem ad Epiſcopum, eſt excommunicatus.*

31 *Familiares ſanctæ Inquiſitionis poſſunt petere ſe remitti in omnibus ſuis cauſis ad tribunal Sancti Officij.*

Sed in hoc attendenda eſt locorum conſuetudo.

32 *Familiares religioſorum, an & quando ſint exempti à iuriſdictione ordinaria.*

33 *Familiares religioſorum Epiſcopus non poteſt excommunicare.*

Vtrum nouitij Sancti Ioannis Hieroſolymitani cruce alba inſigniti gaudeant fori priuilegio? reſoluitur affirmatiuè.

34 *Iudex laicus Epiſcopi tanquam Domini temporalis cuiuſdam oppidi non gaudet priuilegio fori.*

35 *Conſeruatores Vniuerſitatum non ſunt ſublati per Concilium Tridentinum nec per alias conſtitutiones.*

36 *Conſeruatores procedunt in omnibus cauſis etiam iudicialem cognitionem requirentibus, quando deputati fuerunt cum clauſulis ampliſſimis.*

37 *Vniuerſitas Auenionenſis habet ſuos Conſeruatores deputatos cum ampliſſimis facultatibus.*

38 *Dominus Primicerius & Rector Vniuerſitatis Auenionen. eſt in poſſeſſione immemoriali iuriſdictionem exercendi in cauſis Doctorum & ſcholarium.*

39 *Cauſa Doctorum & ſcholarium remittendæ ſunt ad Conſeruatores etiam ſi iudicialem requirant indaginem.*

40 *Familiaris priuilegiatus cogitur continuare litem coram iudice priuilegiato quamuis lite pendente deſinat eſſe familiaris.*

41 *Miſerabilis perſona ſi lite pendente deſinat eſſe miſerabilis, non ideo minus cauſam coram eodem iudice proſequi debet.*

42 *Protectores Principis & perſonæ domeſticæ eiuſdem qui dicantur, & quomodo gaudeant fori priuilegio.*

43 *In quibus caſibus domeſtici Principum non gaudeant fori priuilegio.*

44 *Monetarij non poſſunt recedere ſine licentia ſuperioris.*

45 *Collegia monetariorum multa habent priuilegia.*

46 *Monetarij non ſunt propriè ſerui, ſed tamen ſunt liberi conditionati.*

47 *Liberi monetariorum naſcuntur monetarij.*

48 *Priuilegia monetariorum non competunt conductitijs, ſed tantum illis qui ſunt de Collegio & actualiter exercent.*

49 *Monetarij negotiationem exercentes non gaudent fori priuilegio, nec in alijs caſibus de quibus ibi.*

50 *Monetarij actores tenentur ſequi forum reorum.*

51 *Si ſit controuerſia inter monetarios & non monetarios idem ſtatuendum eſt quod de militibus.*

52 *De delictis intra domum pro fabricanda moneta deſtinatam commiſſis.*

Verùm filij & famuli Artificum gaudeant priuilegio fori quod ex ſtatuto illorum Dominis aut Patribus conceſſum.

MVLTÆ ſunt aliæ perſonæ quibus non obſtat cauſæ præuentio, ſed ea non obſtante alium Iudicem eligere, vel ad eum remiſſionem cauſæ petere poſſunt, de quibus hoc in capite agendum eſt.

Primò itaque quæritur in genere de famulis perſonarum priuilegiatorum. Vtrum gaudeant eodem fori priuilegio quo Domini quibus inſeruiunt, vel famulantur. Occurrit autem in hac quæſtione primo loco tractandum de familia militum, vt hoc caput à fine proximè præcedentis ſumat initium.

Prima ergo ſit concluſio. † Priuilegium fori com- 1
petens militibus, illorum quoque vxoribus quæ maritum in bello ſequuntur competere, nec non familiaribus quos ipſi ſecum ducunt, dummodo tales ſint qui ipſis ſint neceſſarij iuxta perſonarum qualitatem & dignitatem, aliàs non gauderent fori priuile-
gio, Salicet. *in l. 1. num. 2. C. de vxorib. milit.* † Quam- 2
uis ibi loquatur dumtaxat de priuilegio reſtitutionis in integrum: rationem reddens, quia illo caſu probabilis eſt, quamuis minimè neceſſaria, vxorum abſentia. Baldus, verò in *eadem l.* de eodem reſtitutionis priuilegio loquens, requirit ad hoc vt illud priuilegium competat ſcutiferis, vel familiaribus militum, requiri vt ſint militibus neceſſarij ſecundum perſonæ dignitatem, Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 340. num. 9. & ſeqq.*

Generaliter autem vxores perſonarum quibus com- 3
petit fori priuilegium, eodem gaudere tam in ciuilibus quam in criminalibus teſtatur Aloyſ. Ricc. *collectan.* 2140. Nouar. *in praxi variat. & elect. fori, ſectione 1. quæſt. 47.*

Eodémque fori priuilegio ad excluſionem præ- 4
uentionis alterius Iudicis, vtuntur Artifices qui eunt ad exercitum pro ſeruitio ipſius, veluti ad conficiendas veſtes, calceos, panem, ad portanda alimenta, & ſimiles, teſte Aloyſ. de Leo. *in d. l. 1. de vxor. milit. num. 9.* Similiter & Medici ac Chirurgi exercitus, Laudenſ. *in tract. de milit. q. 7. in fine,* licet in eadem quæſtione neget iſtis familiaribus competere beneficium reſtitutionis in integrum.

Præterea idem priuilegium competit nautis, & 5
aliis qui ſunt in ſeruitio exercitus maritimi, Idem Aloyſ. Leo *loco citato, num. 11.*

Comprobatur autem hoc priuilegium fori ex re- 6
gula illa generali, quod quando tale priuilegium alicui competit, competere quoque debet omnibus ſine quibus ipſe ſuo priuilegio commodè vti non poteſt, Oldrad. *conſil. 293. num. 5.* Felin. *in cap. 2. n. 2. verſic. Teneo iſtam concluſionem, de foro compet.* Hanc concluſionem firmat & comprobat Inſignis I. C. Romanus D. Paulus Robeus, *in ſuis Reſolut. cap. 57.*
num. 176. † Et exempta domo alicuius, cenſetur 7
etiam exempta tota eius familia, Nouar. *in d. praxi var. & elect. fori ſect. 2. q. 35. n. 6.*

Quod autem de familiaribus militum dictum eſt, eadem ratione procedit in familiaribus ſcholaſtico-
rum. † Cum enim iſti habeant electionem vnius ex 8
tribus Iudicibus, non obſtante quacunque præuen-
tione

tione iudiciali, (videlicet Rectoris vniuerſitatis,
9 Epiſcopi, & ſui Regeotis † intelligendo hunc vltimum caſum quando tractatur inter ſcholarem & ſcholarem: vt dicit Bolognin. *in auth. habita, C. neſil.*
10 *pro patre num.* 222.) priuilegium illud † ad ipſorum nuncios, & familiares extendendum eſt, vt in *d. authent. habita*. in verbo, *nuncios*, tradit Rebuff. *n.* 29. necnon Bolognin. *num.* 20.

11 Idémque priuilegium competit Secretario & Bidello ipſius Voiuerſitatis, Gratian. *deciſ.* 233. *n.* 10. 11.
12 *&* 12. *& diſcept.* 340. *num.* 14. † Quod priuilegium ſcholaſticis conceſſum extenditur etiam ad Doctores, Bolognin. *in d. authent. habita, n.* 15.

13 Et quamuis cauſa fuerit præuenta coram vno ex iſtis Iudicibus, licitum eſt ſcholaribus & Doctoribos variare ſemel: Bologn. *ibidem, num.* 225. Alphan. *collect. iur. ciuil.* 66. vide tamen Marcheſ. *de commiſſ. auocat. cauſar. par.* 2. §. 2. *num.* 84. vbi tenet contrarium. Quem ſequitur Nouar. *in praxi variat. & elect. fori ſect.* 1. *q.* 3. *n.* 7. *& ſequent.* qui tamen contrarium in praxi ſeruari teſtatur.

14 Non prohibentur tamen, ſi velint, coram iudice ordinario litigare: Bolognin. *num.* 227. Rebuff. *in eadem authent. n.* 58.

Quæritur ſecundo quid dicendum ſit de famulis Clericorum & Epiſcoporum, & vtrum præuentio cauſæ facta coram iudice laïco illis noceat ne poſſint petere remiſſionem ad iudicem Eccleſiaſticum. Qua in re ſupponendum eſt in primis nomen
15 † familiaris diuerſimodè & ad diuerſos effectus accipi poſſe, veluti dum tractatur de familiaribus Epiſcopi, ad Ordines ſine patrimonio vel titulo beneficij admittendis, de qoibus fusè Barboſ. *de Epiſcop. par.* 2. *allegat.* 6. *per tot.* & maximè *num.* 20. Et in *Concil.*
16 *Tridentino ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 9. † Vel dum agitur de familiaribus Cardinalium *in regul.* 39. *Cancel.* de quibus alias diſputatum fuit occaſione Archidiaconatus Eccleſiæ Auenionis, vacantis per obitum R. D. de Laurens familiaris Eminentiſſ. b. m. Cardinalis de Ioyeuſe, apud Burat. *dec.* 228. *&* 255.
17 † Similiter dum tractatur de familiaribus Papæ, de quibus Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloſſ.* 51. *numer.* 16.
18 † Nam iuxta caſuum & materiæ diuerſitatem, diuerſimodè etiam hoc nomen vſorpamos, vt aduertit Barboſ. *de appellat. verb. cap.* 96. Nos autem de familiaribus tractamus ad effectum præuentioois iudicialis, vel remiſſionis cauſæ ad ſuum iudicem competentem faciendæ.

19 Secundo ſupponendum eſt, magnam io buins quæſtionis reſolutione faciendam eſſe differentiam inter familiares Clericorum ſeu Sacerdorum ſimpliciom, & familiares Epiſcoporum. Illi enim tunc demum fori priuilegio potiuntur, quando ſunt famuli vel ſerui perpetui, velnti coloni adſcriptitij, idque non in gratiam perſonæ ipſorum, ſed fauore Eccleſiæ cui famulantor & inſeruiunt: & ideo generalis erit hæc regula, familiares Clericorum fori priuilegio non gaudere, niſi tales ſint, vt ſine ipſis Eccleſiaſtici ſuo priuilegio frui non poſſent commodè, Tuſcb. *littera E, concluſ.* 27. *n.* 18. Theſaur. *deciſ.* 22. *num.* 5. *verſic. fallit primo.* Barboſ. *de Iure Eccleſiaſt. vniuerſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 4. *num.* 11. Quæſtionem ipſam in vtramque partem examinat Sanfelic *deciſ.* 1. adductis 41. pro exemptione famnlorum Doctoribus: aliis verò 42. exemptioné ab ordinaria iuriſdictione denegantibns: tandémque concludit ſolos ſeruoa perpetuos Eccleſiæ fori gaudere priuilegio, non autem alios temporales, vel colonos: ſed magis arridet generalis Regula ex Theſauro & aliis mox allata.

An aotem talis ſit famulus vt ſine eo Clericus vel 20
Eccleſia non poſſet commodè vti ſuo priuilegio, iudicabitur à iudice Eccleſiaſtico, cuius arbitrio negotium remittitur decidendum: Barboſ. *vbi ſupr. n.* 13. Menoch. *de arbitr. caſu* 562. *n.* 12.

At vero familiares Epiſcoporum indiſtinctè fori 21
priuilegio gaudent, ſiue perpetui ſint ſiue temporales, & ſiue expenſis Epiſcopi viuant ſiue propriis. Quod agnouit Theſaur. *dicta deciſ.* 22. *num.* 6. Calcan. *conſil.* 71. *&* 72. † Qui dicit hoc procedere 22
tam in cauſi ciuilibus, quam in criminalibus. Eandémque differentiam inter familiares Epiſcoporum & ſimplicium Eccleſiaſticorum tradit Theſaur. iun. *lib.* 3. *quaſt. forenſ.* 78. *num.* 1. *& ſequentib.* Farinac. *de inquiſit. quaſt.* 8. *num.* 46. Clar. §. *fin. quaſt.* 35. *n.* 18. Et quamnis idem Farioac. *in additione vltimo loco edita ad dictam q.* 8. *num.* 46. *in fine principij*, dicat illos dumtaxat Epiſcoporum familiares fori priuilegio gaudere qui actualiter inſeruiunt & famulantur Epiſcopis in eorum domibus, ita vt ſint continui commenſales, alios veros minimè ad quod citat: *Prob. Tuſch. & Caranit.* † Communiter tamen tene- 23
tur contrarium, oempe oon requiri quod quis Epiſcopo ſeruiat mente & dente, ſeu vt alij dicunt, mente & corpore. Immo ſufficere quod ſeruitium actuale alio modo præſtetur. Hanc ſententiam bene comprobat D. Paul. Rubens *in ſuis Reſol. de teſtament. c.* 57. *num.* 152. † Vnde communiter DD. con- 24
cludunt magiſtrum actorum curię Epicopalis quamuis laïcum, non obſtante citatione & præuentione judicis ordinarij laici, eodem fori priuilegio gaudere ſicut & Clerici, ad tradita *in cap. cum non ab homine, de iudic. & c. fin. de officio Archidiac.* Gratian. *deciſ.* 233. *per tot.* Ricc. *in praxi for. Eccleſ. qu.* 549. *per tot.* Idque procedit tam in cauſis ciuilibus quam in criminalibus, Barboſ. *dicto cap.* 39. §. 4. *numer.* 34. *lib.* 1. *iuris Eccleſ. vniuerſ. & de Epiſcop. part.* 3. *alleg.* 107. *num.* 11. *& ſequent.* Gratian. iterum *diſcept. forenſ. cap.* 340. *&* 341. Mar Antonin. *lib.* 1. *reſol.* 75.
† Quod priuilegium non ſolum locum habet in no- 25
tariis Curiæ Epiſcopalis, ſed etiam in Aduocatis fiſcalibus, nunciis, carcerum cuſtodibus, lictoribus, & ſimilibus: plenè Giurb. *conſil.* 88. *n.* 10. *& per totum* 26
illud conſilium. † Et non ſolum in principalibns, ſed etiam in illorum ſubſtitutis: Mar. Anton. *in d. lib.* 1. *reſol.* 75. *num.* 9. Guazz. *de defenſ. reor. defenſ.* 20. *cap.* 9. *num.* 24. Giurb. *dicto conſ.* 88. *num.* 10. Verum quidem eſt quod contra communem Doctorum ſententiam mulra deducit Franciſc. Anſald. *in ſuo tractatu de iuriſdict. parte* 2. *tit.* 11. *cap.* 5. Sed non propterea à communi & Eccleſiæ fauorabili opinione recedendum exiſtimo, præſertim apud nos qui ſummo Pontifici ſumus immediatè ſubditi.

Quod autem de familiaribus Epiſcoporum di- 27
ctum eſt, locum habet eadem ratione in familiaribus Nunciorum Apoſtolicorum, Ricc. *lib.* 1. *dec.* 69. Theſaur. iun. *lib.* 3. *reſol.* 78. Licet ambo dicant in ſuo caſu quæſtionem remanſiſſe indeciſam. Sed pro dictæ reſolutionis veritate videnda ſunt quæ adducit Barboſ. *dicto cap.* 39. §. 4. *num.* 45. *& ſequentib.* vbi fusè reſpondet ad omnes rationes per Theſaur. in contrarium allatas. † Et oſtendit ſupradicta pro- 28
cedere, ſiue familiaris, Notarius, aut alius exercens officium in Curia Epiſcopali delinquat in officio, ſiue extra officium.

Et præmiſſa notanda ſunt ad materiam præuentionis. † Non enim his caſibus datur præuentio in- 29
ter iudicem ordinarium laïcom & Eccleſiaſticum, ſed quamuis cauſa eſſet præuenta in tribunali iudicis Eccleſiaſtici, & partes coram ipſo comparuiſſent,

poſſet Epiſcopus petere illius cauſæ remiſſionem ad ſuum tribunal pro intereſſe ſuæ iuriſdictionis: Tuſch. *dicta litera E,concl.*27.*num.*20. poſt Calcan. 30 *conſil.*71. & 75. qui dicit † iudicem laicum remittere cauſam recuſantem, eſſe excommunicatum. Barboſ. fusè *dicto cap.*39.§. 4.*n.*30.

31 Similiter familiares Sanctæ Inquiſitionis ſolius Inquiſitoris tribunal in cauſis ſuis agnoſcere debent, exceptis quibuſdam delictis enormiſſimis. Gratian. *dicto cap.*340.*num.*34.& 341.*n.*51. Barboſ. *dicto cap.*39.§.4.*num.*55. Dian. *parte* 4.*tract.*8. *reſolut.*55. Hoc tamen priuilegium fori quod competit familiaribus ſancti Officij Inquiſitionis, non vidi hactenus practicatum in hac Ciuitate Aueniones. pluſquam à triginta annis, quibus Conſultoris Officium ex mandato Sacræ Congregationis exercui. In aliis verò locis diuerſimodè obſeruatur: vt copioſè exponit Carleual. *diſputat.iur.tom.*1.*diſputat.* 2. *quæſt.*6. *ſect.*6. *numero* 508. *& multis ſequentibus.*

32 Familiares quoque religioſorum qui actu illis inſeruiunt, intra eorum ſepta & monaſteria viuentes ſub eorum obedientia eodem exemptionis, & fori priuilegio fruuntur quo ipſi religioſi quibus inſeruiunt. Ex Concil. Trident. *ſeſſ.* 24.*cap.*11.*verſic. Ex-* 33 *ceptis tamen iis.* † Adeo vt ab ipſomet Epiſcopo excommunicari non poſſint, Hieron. Roderic. *quæſt. regul.*62.*num.*9. Qui verba illa Concilij: *Súbque eorum obedientia viuunt*: intelligit de obedientia religioſa, & ex voti neceſſitate debita, ſed tamen Portel. *in dub.regul.* in verbo *famuli,num* 4. hoc ſimpliciter tradit de famulis dum ſunt in ſeruitio fratrum. Et Tamburin. *de Iure Abb. tom.*2. *diſp.*6.*quæſt.*18. *n.*7. concludit tutius eſſe, vt vtraque conditio concurrere debeat, nempe quod inhabitent intra clauſtra, & ſint ſub obedientia, non quidem ex voto debita, ſicut debetur à profeſſis, ſed ſub obedientia ratione muneris ſeruiendi. Quod repetit *diſput.*7.*quæſt.*3. *num.*2. Et hoc verius exiſtimo, & menti Concilij magis conforme. Quia non fuiſſet opus ſpeciali exemptione ſi actum fuiſſet de verè profeſſis & religioſis.

Cæterùm dubitari poteſt, vtrum Nouitij Sancti Ioannis Hieroſolymitani, nondum facta profeſſione, ſed tantum Cruce Alba inſigniti, gaudeant priuilegio fori; An verò ſi Iudex Ordinarius præuenerit, teneatur illius cauſam ad Iudices Eccleſiaſticos remittere.

Dubium facit, quia non eadem eſt ratio Nouitij militaris, & alterius Religionis: Ille enim manet in ſæcolo, & extra clauſtra, hic verò clauſtrum inhabitat: Vnde licet Nouitij Clauſtrales fori gaudeant priuilegio, vt probat Lezan. *in ſumma Regular. p.*1. *cap.*24.*num.*4. Idque etiam ſi ſint intra clauſtra ſub obedientia Superiorum, nondum quidem induti, ſed de proximo induendi: vt idem Author exponit *in verbo, Nouitij, num.*43. Tamen videtur non eſſe eandem rationem in Nouitiis Melitenſibus quoad fori priuilegium. Ad quod videntur conferre verba Concilij Tridentini. *ſeſſ.* 24.*cap.*11.*in fine*, ibi, *Non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis etiam Religionis Sancti Ioannis Hieroſolymitani.*

Contrarium tamen verius eſt, nempe Nouitios huius Religionis Cruce alba inſignitos fori gaudere priuilegio, etiamſi expreſſam profeſſionem non emiſerint: quia cum profeſſi illius Ordinis ſint verè Religioſi, & gaudeant Religioſorum priuilegiis; eodem modo Nouitij eiuſdem Religionis gaudere debent fori priuilegio, ſicut Nouitij aliarum Religionum: nec commoratio in clauſtro, eſt cauſa priuilegij circa forum, ſed fauor Religionis: vt deciſum fuit per Senatum Neapolitanum teſte Sanfelic. *deciſ.*551. *per tot.* Et ad Concil. Trident. Reſpondet Carleual. *diſput.iur.tom.*1.*diſp.*2. *quæſt.*6.*ſect.* 3. *num.*444.*fol.*197.

Vtrùm autem Oblati Religionum gaudeant fori priuilegio, determinatum fuit per Nos *in quæſt. beneficialib. part.*1. *cap.*113. *numero* 4. Hic non repetimus.

Dubitatum tamen fuit alias quid dicendum eſſet de iudice Epiſcopi laico Iurium Doctore aggregato in alma Aueniones. vniuerſitate, qui fuerat deputatus pro exercitio cuiuſdam iuriſdictionis temporalis, quam habebat Epiſcopus tanquam Dominus temporalis cuiuſdam oppidi exiſtentis in terris Galliæ, vtrum dictus iudex, criminali iudicio pulſatus coram Epiſcopo, haberet ius opponendi exceptionem fori declinatoriam, & petere ſe remitti ad ſuos Conſeruatores non obſtante præuentione cauſæ coram Epiſcopo introductæ. Quæ quæſtio non fuit deciſa; quia partes deuenerunt ad concordiam. Sed ego ſuſtinebam partes illius Iudicis, & dicebam præuentionem non obſtare, duplici ratione. † *Primo*, 34 quia non agebatur de iudice generali Epiſcopatus, nec de habente iuriſdictionem in cauſis Eccleſiæ; ſed tantum vti Iudice Domini tẽporalis dicti oppidi, & circa temporalem iuriſdictionem, & ſic terminos huius quæſtionis eſſe omnino diuerſos à quæſtione Notariorum, Aduocati fiſcalis, & aliorum, qui ſunt officiales Curiæ Epiſcopalis, & habent officium generale in Curia Eccleſiaſtica, vt probatur ex iis quæ tradit Franc. *in rubr. de appellat. num.*35.*verſic. Et ex prædicta regula.* Vbi dicit, quod ſi Clericus eſſet Rector, vel Iudex alicuius ciuitatis, aut illius Officialis, debet appellari ad Superiorem illius ciuitatis, & non ad Curiam ſpiritualem, quia non iudicat vti Clericus; ſed vti Officialis laïcus. Et in indiuiduo quod Iudices Archiepiſcopatus Auenionis in feudis Imperialibus ad dictum Archiepiſcopatum ſpectantibus procedant vti laïci, tradit Bellarm. *conſ.*15. *col.* 5.*verſic. ad propoſitum applicando loca.* Vbi loquitur de iudice Caſtri noui ad Archiepiſcopatum ſpectantis. † *Secundo*, quia Domini Doctores & Vni- 35 uerſitas Auenionenſis habent ſuos iudices Conſeruatores à ſummis Pontificibus deputatos, quorũ iuriſdictio fuit præſeruata per Concil. Trid. *ſeſſ.*14.*c.*5. His verbis. *Vniuerſitates autem generales, ac collegia Doctorum, ſeu ſcholarũ, & Regularia loca, necnon Hoſpitalia, actu hoſpitalitatem ſeruantia, ac vniuerſitatum, collegiorum, locorum, & hoſpitalium huiuſmodi perſona in præſenti Canone minimè comprehenſa, ſed exempta omnino ſint & eſſe intelligantur.* Nec per conſtitutionem Gregorij XV. Fel. recordat. fuit derogatum conſeruatoriis Vniuerſitatum, Rota *deciſ.* 49. *num.*15.*par.*7.*recent.* † Præſertim quando Conſerua- 36 toriæ ſunt conceſſæ cum clauſulis ampliſſimis & iuriſdictionem amplam, ac cauſæ cognitionem iudicialem concedentibus, quales ſunt eæ quæ à ſummis Pontificibus Vniuerſitati Auenionenſi conceſſæ fuerunt, prout in ſimili caſu tradit Ceuall. *de cognit. per viam violent. quæſt.*20.*num.*31. † In primis 37 enim Felic. rec. Ioan. XXIII. deputauit Conſeruatores, & Iudices dictæ Vniuerſitatis R. D. Abbatem Sancti Andreæ, R. D. Præpoſitum Eccleſiæ maioris Auenionis, necnon R. D. Decanum Sancti Petri, dictæ ciuitatis, & quemlibet ipſorum, cum poteſtate de omnibus & quibuſcumque cauſis, Doctores, & ſcholares tangentibus cognoſcendi, idque aduerſus quaſcumque perſonas etiam Pontificalem dignitatem, priuilegium, vel exemptionem habentes, etiam

in

In iis quæ iudicialem requirunt indaginem; & cum derogatione conſtitutionis Felic. record. Bunifacij PP. VIII. & cum facultate contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas compeſcendi, & cum aliis clauſulis ampliſſimis. Deinde Fel. record. Leo PP. X. illud priuilegium extendit ad Dominum Primicerium & Rectorem Vniuerſitatis, qui ſi ſit clericus, ex conceſſione eiuſdem Pontificis procedit in cauſis Eccleſiaſticis, aut etiam ad laxationem cenſurarum Eccleſiaſticarum tanquam vnus ex Conſeruatoribus dictæ Vniuerſitatis, vt patet ex bulla ſub Datum Romæ 5. Nonas Martij Anni 1513. Quod ſi non ſit Clericus, pro exercenda iuriſdictione Eccleſiaſtica, data eſt ei facultas deputandi vnà cum collegio, Clericum ad eam exercendam, etiam in quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas, & ad cenſuras laxandas, idque per bullam editam ſexto Kalend. Aprilis
38 anni 1514. † Nam in cauſis non Eccleſiaſticis, idem Dominus Primicerius & Rector Vniuerſit. Auenion. quamuis laïcus eſt in poſſeſſione immemoriali iuriſdictionem exercendi in omnibus, & quibuſcumque cauſis Doctorum & ſcholarium, etiam feudalibus, & cameralibus, vt inter cætera, probatur per ſupplicationem quandam, & commiſſionem cauſæ de
& Anno 1553. quæ producta fuit in illo iudicio, quod tunc ventilabatur, vt iudicatum ſæpius fuit, & egomet ſæpius iuriſdictionem in ſimiles perſonas vti Primicerius exercui. Inter Conſeruatores etiam dictæ Vniuerſitatis numeratur R. D. Præpoſitus S. De-
39 ſiderij. † Vnde in dicto caſu concludebam cauſam remittendam eſſe ad vnum ex Conſeruatoribus, cum ex clauſulis dictarum bullarum data illis fuerit facultas procedendi etiam in cauſis iudicialem indaginem requirentibus, ex iis quæ tradit Rot. *dec. 616. part. 2. recentior.*

Sed dubium non leue oriri poteſt circa prædicta, ſi poſt litem cœptam, familiaris Epiſcopi aut alterius priuilegiati deſinat eſſe familiaris, vtrum cauſa debeat redire ad iudicem laïcum, an vero vſque ad finem continuari coram iudice priuilegiato.

40 Reſpondetur cauſam vſque ad finem coram iudice priuilegiato continuandam eſſe, non obſtante mutatione qualitatis, in qua iuriſdictio fundata erat, quia ſufficit quod tempore litis cœptæ, iudex habeat iuriſdictionem: *l. ſi quis poſtea 7. de iudic.* Et licet qualitas priuilegij quæ litem deduxit ad illud iudicium ceſſauerit, non propterea debet transferri ad aliud tribunal, *l. final. Cod. de veteran. lib. 10.*
41 † Vnde videmus quod priuilegium competens perſonis miſerabilibus producit effectum retentionis cauſæ coram iudice priuilegiato, quamuis cauſa priuilegij ceſſauerit, & perſona illa deſierit eſſe miſerabilis, vt fuit deciſum apud Theſ. *deciſ. 177. num. 4.* & *ibi*, Theſaur. filius *in addit. lit. C*, quod copioſè comprobat Nouar. *in prax. variat. fori, ſect. 2. qu. 10. per totam.*

42 Inter familiares Principum continentur perſonæ militares domeſticæ, ad defenſionem corporis & protectionem lateris deſtinatæ, vnde etiam Protectorum nomen ſortiti ſunt. Cyriac. Niger. *controu. 201. num. 1.* Hi vt indicio nominis apparet familiarius militant, & Domeſtici Protectores nuncupantur, de quibus Cuiac. *in tit. de Domeſtic. & protectoribus lib. 12. Codicis tit. 17.* & iſti tanquam domeſtici
43 Principis fori priuilegio vtuntur † exceptis certis caſibus, veluti ſi conueniantur ex cauſa debitorum, aut munerum publicorum apud Præſidem prouinciæ, vel ſi per concuſſionem aliquid abſtuliſſe dicantur, *l. 1. & 2. Cod. vbi quis de Curiali, vel cohortali aliáue condit. conuen.* Idem, ſi prædia aliena conduxerint, vel negotiationem exercuerint, *toto tit. C. in quibus cauſis mil. fori præſcript. vti non poſſ.*

Ex quibus patet declaratio decreti facti in fauo- 44 rem monetariorum actu monetam exercentium, qui licet domeſtici ſint Principis & illius ſeruitio addicti, ita vt inde recedere non poſſint ſine licentia, vt tradit *Rebuff.* qui teſtatur de conſuetudine in *l. 1. C. de murilegul. lib. 11.* Et ideo conſeruatio huius Collegij Monetariorum Principi curæ eſſe debeat, quia Principis & Reipublicæ intereſt fidos habere monetarios, argumento *l. 1.* & *ibi* per DD. *Cod. de falſa monet.* † Eaque de cauſa inſtituta ſint collegia 45 monetariorum, & variis decorata priuilegiis, vt teſtatur Guid. Pap. *deciſ. 402.* Faber *in C. lib. 9. tit. 28. de Dignitat. & nobilit. definit. 8.* † Vnde licet mone- 46 tarij non ſint propriè ſerui, tamen nec ſunt ſimpliciter liberi, ſed vocantur liberi conditionati; Rebuff. & Bart. *in dicta l. 1. C. de murileg. lib. 11.* † Quia ſicut 47 liberi adſcriptitiorum ſunt ipſo iure adſcriptitij, ita liberi monetariorum ſunt ipſo iure monetarij, vt per Guid. Pap. *dicta deciſ. 402.* Vbi tamen teſtatur liberos eorum in pupillari ætate conſtitutos non gaudere priuilegio exemptionis monetariorum; quia actu non poſſunt exercere. † Priuilegium au- 48 tem non competit niſi actu monetam exercentibus, videlicet operariis & monetariis, & præpoſitis monetæ perpetuis, non autem aliis conductitiis ad tempus, niſi habeant priuilegium particulare: Guid. Pap. *deciſ. 403.*

Tamen fori priuilegio non gaudent niſi actua- 49 liter principi in ſuo officio inſeruiant, nec priuilegio vti poſſunt ſi negotiationem exerceant, vel prædia aliena conducant, & aliis in caſibus in quibus verè militantium priuilegia ceſſare ſuperiùs oſtendimus. Et probatur per text. in *d. tit. C. in quib. cauſ. milit. fori præſcript. vti non poſſ.* † Sicuti nec ſi non 50 priuilegiatum tanquam actores conueniant, & aliis in caſibus in quibus militantium vel domeſticorum Principis priuilegia ceſſare ſuperius diximus. † Ea- 51 demque ratione de litis inter monetarios, idem ſtatuendum eſt quod & ſupra de querelis inter milites & non milites dictum fuit. Eadem quippe ferè in omnibus viget ratio inter milites armatæ, togatæ & Curialis militiæ, vt dicunt DD. *in dict. tit. in quibus cauſis milit.* † Vnde & de delictis intra domum ad 52 monetam deſtinatam commiſſis, idem dicendum videtur quod de commiſſis intra locum cuſtodiæ, vulgo *Corps de garde*, dictum fuit ſuprà *cap. 28. numero 34.*

Nec extra materiam erit quæſtio aliàs deciſa in Senatu Neapolitano, quæ ad alias cauſas ſimiles applicari poteſt: videlicet ſtante Statuto quod Artifices artis ſerici & lanæ gaudeant fori priuilegio, vtrum tale priuilegium extendatur ad filios & famulos ipſorum? In qua reſolutum fuit, deſcriptionem patris, aut domini, ſeu Magiſtri, in matricula, operari exemptionem quoad forum in fauorem liberorum & famulorum, quandiu ſunt in actuali ſeruitio patris, vel Magiſtri artificis viuentis: ex notatis per Ioann. de Platea *in l. viros, Cod. de Comit. conſiſt.* ſicque deciſum reperies apud Sanfelic. *deciſ. 11.*

CAPVT

CAPVT XXX.

ARGVMENTVM.

An & quomodo præuentio, ceſſet pereunte inſtantia. Et vtrum inſtantia tranſeat ad Clericum hæredem laici. Et quis ſit effectus tranſitûs inſtantiæ, vel peremptionis ipſius. Quid ſit Cauſa, Lis, & Inſtantia. Et quid renunciare Inſtantiæ, ſed non Liti, ad explicationem eorum quæ ſuprà *c.6.* dicta fuêre, An & quando inſtantia tranſeat ad ſingularem ſucceſſorem neceſſarium, vel voluntarium. Et quis dicatur ſucceſſor neceſſarius. An & quando inſtâtia tranſeat à Patre ad Filios; à Teſtatore ad fideicommiſſarium vniuerſalem; ab hærede grauato ad ſubſtitutum. Vtrum ad Succeſſorem Maioratus. Vtrum ad Succeſſorem Eccleſiæ. De retractu conſanguinitatis, vtrum illius inſtantia tranſeat ad hæredes extrâneos. Vtrum à Cedente ad Ceſſionarium; à Reſignante in Reſignatarium; à Proprietario ad Vſufructuarium, ab Vſufructuario ad Proprietarium: à Teſtatore ad Legatarium; à Laico in Clericum, vel à Clerico in Laicum; à delinquente ad Fiſcum. De modo procedendi contra delinquentes contumaces, tam de iure communi, quam ex Statuto Auenionen. De annotatione bonorum, & expenſis quæ pro ipſa fiunt contra contumaces. Expenditur quæſtio controuerſa, vtrum Graffarius Ciuilis qui præuenit cauſam diſcuſſionis, repellatur à Notario Criminali in caſum annotationis vel confiſcationis, & ſuper hac quæſtione affertur deciſio *Rotæ Auenionenſis*. Quomodo præuentio Creditorum in iudicio generalis diſcuſſionis nocere poſſit Domino Directo agenti ſuper re emphyteutica, Vbi nota *num.96. veteris edit.* addendam eſſe dictionem *non*, & legendum hoc modo, *cum actio Domini directi non ſit realis.* De inſtantia in actione reali. Et quid dicendum ſit de eo qui habet pro ſe clauſulam Conſtituti. Quæ requirantur ad hoc vt inſtantia tranſeat ad hæredem, vel alium ſucceſſorem.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio nihil operatur in præiudicium tertij habentis ius ſeparatum.*

2 *Laïcus obligatus ad curias Montiſpeſſulani, an tranſmittat inſtantiam ad ſuum hæredem Clericum, itavt præuentio afficiat hæredem.*

3 *Ad quem tranſit inſtantia, ad eundem tranſeunt acta, nec opus eſt nouo proceſſu.*

4 *Succeſſor reaſſumens cauſam ſui authoris facit acta ſua.*

5 *Definitio inſtantiæ propoſita à* Socino *reijcitur.*

6 *Vera inſtantiæ deſcriptio proponitur.*

7 *Quis ſit terminus inſtantiæ, tam in ciuilibus quam in criminalibus, de iure ciuili.*

8 *Inſtantia de iure Canonico eſt perpetua.*

9 *In executiuis quando dicatur incipere inſtantia.*

10 *Finita inſtantia expirant mandata procuratoria.*

11 *Procurator tenetur appellare. An autem teneatur proſequi appellationem? explicatur.*

12 *Fideiuſſor ſimpliciter datus non tenetur in alia inſtantia.*

13 *Quid contineatur appellatione cauſæ.*

14 *Litis nomine quid comprehendatur.*

15 *Quid ſit renuntiare liti & non cauſæ.*

16 *Litis nomen ſignificat omnem actionem tam realem quam perſonalem.*

17 *Quomodo intelligenda ſit hæc clauſula,* Renuntio inſtantiæ, ſed non liti *ad explicationem eorum quæ ſuprà* cap.6. *dicta ſunt.*

18 *Inſtantia propriè ſumpta tranſit ad hæredes.*

19 *Hæres de nouo citari debet quando ad eum tranſit inſtantia, & omnia acta præcedentis iudicij vno verbo repetenda.*

20 *Contra hæredem proceditur executiuè ex ſtatuto Auenionenſi ſine noua citatione.*

21 *Contra hæredem quomodo procedi poſſit in practica de iure communi quando ad eum tranſit inſtantia.*

22 *Cautela reproductionis omnium actorum quam ſit vtilis explicatur.*

Quæ requirantur ad hoc vt inſtantia tranſeat ad hæredem, vel alium ſucceſſorem.

23 *Inſtantia regulariter non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.*

24 *Inſtantia tranſit ad ſingularem ſucceſſorem neceſſarium, non ad voluntarium.*

25 *Succeſſor neceſſarius dicitur qui ſuccedit in re indiuidua.*

26 *Intellectus* l.in iudicio,ff.famil.herciſcun.

26 *In iudicio diuiſorio poteſt iudex aliquas res omittere, ſed non perſonas.*

28 *Succeſſor neceſſarius dicitur is in quem actio conſolidata fuit.*

29 *Inſtantia cœpta per patrem tranſit ad filium in emphyteuticis.*

30 *Inſtantia cœpta contra teſtatorem tranſit in fideicommiſſarium vniuerſalem.*

31 *Inſtantia cœpta contra hæredem grauatum non tranſit ad fideicommiſſarium, ſine ceſſione.*

32 *Inſtantia tranſit ad fideicommiſſarium, & ad quemlibet ſucceſſorem in actione reali.*

33 *Explicatur* Fuſarius, de ſubſtitutionibus, quæſtion.630.

34 *Inſtantia tranſit ad ſucceſſorem maioratus quando nomine dignitatis actum fuit.*

35 *Clericus agens nomine Eccleſiæ tranſmittit inſtantiam ad ſucceſſorem, nec eſt opus nouo proceſſu.*

36 *Quæ ſit differentia inter ſucceſſorem fideicommiſſi & maioratus.*

37 *Inſtantia retractus conſanguinitatis tranſit ad hæredes etiam extraneos.*

38 *In iudicijs oritur quaſi contractus qui facit, vt inſtantia tranſeat ad hæredes.*

39 *Inſtantia cedi poteſt ſingulari ſucceſſori.*

40 *Ceſſio*

40 Ceſſio facta cum iuramento operatur tranſmiſſionem inſtantiæ.
41 Ceſſio inſtantiæ fieri poteſt etiam in feudalibus.
42 Ceſſio non operatur tranſlationem inſtantiæ niſi verba ſint valdè ampla vel ſpecifica.
43 Inſtantia litis tranſit à reſignante in reſignatarium.
44 Inſtantia ſuper nobilitate tranſit à patre in filium quamuis non ſit hæres patris.
45 Inſtantia tranſit ad alium quando oritur ex iure quod erat antiquitus lite propoſita.
46 Si actio dotis conſolidetur in perſona filiæ, ad eam tranſibit inſtantia litis à patre inchoata.
47 Inſtantia cœpta cum proprietario tranſit ad vſufructuarium in iis quæ reſpiciunt curam, cuſtodiam, & conſeruationem bonorum.
48 Inſtantia cœpta per vſufructuarium tranſit ad proprietarium ſi ſit ad vtilitatem proprietatis, & non alias.
49 Inſtantia non tranſit ad legatarium.
50 Vtrum inſtantia tranſeat à Clerico in laïcum, vel à laïco in Clericum.
51 Præuentioni non eſt locus quando mutata eſt conditio perſonarum.
52 Quid in terris Eccleſiæ immediatè ſubditis in hac quæſtione obſeruetur.
53 Quod verior ſit in puncto iuris ſententia & magis communiter recepta, inſtantiam tranſire ad hæredem Clericum.
54 Si inſtantia ſecundum plurimorum ſententiam tranſeat à laïco in Clericum, tamen pro executione adeundus eſt iudex Eccleſiaſticus.
55 Verius eſt inſtantiam tranſire ad Clericum, & cauſam coram iudice laïco præuentam, coram eodem tractandam eſſe, ſi is contra quem præuentum eſt poſt litem conteſtatam fiat Clericus.
56 Præuentio non datur contra fiſcum.
57 Poſt confiſcationem & incorporationem bonorum ex delicto vel ex contumacia, noua lis contra fiſcum inſtituenda eſt.
58 De modo procedendi contra contumaces ex diſpoſitione iuris communis.
59 Contumaces habentur pro confeſſis, in Italia & Gallia.
60 Intellige in Gallia, vt locum habeat, præcedentibus legitimis probationibus, & non ex ſola contumacia.
61 Contra abſentem, non proceditur de iure communi ad aliquam pœnam vltra relegationem, & quæ ſit praxis procedendi contra contumaces.
62 Abſens de iure communi non habetur pro confeſſo quoad crimen, ſed tantum quoad bona, ſi per annum perſtiterit in contumacia.
63 Aduerſus fiſcum, præſcribitur intra viginti annos, à die annotationis bonorum.
64 Quomodo procedatur contra contumaces, ex ſtatuto Comitatus, Venaiſſini.
65 Executio in effigiem non debet practicari in ciuitate Auenionenſi, nec in Comitatu Venaiſſino.
66 Statutum Auenionenſe dat formam procedendi contra contumaces à qua non eſt recedendum.
67 Nemo debet priuari ſuo beneficio ex ſola contumacia ſimplici.
68 Notarius criminalis ſcribere debet in cauſis concernentibus bona incorporata propter delictum, vel contumaciam.
69 Fiſcus non repræſentat delinquentem, quamuis ſit illius ſucceſſor vniuerſalis.
70 Quando alicuius bona confiſcantur, illius perſona in totum inhabilitatur.
71 Fiſcus ſuccedens priuato vtitur iure priuati.
72 Futura quæ habent connexitatem cum præteritis per ſucceſſorem debent expediri.
73 Fiſcus ſuccedens eſt loco hæredis.
74 Licet fiſcus ſit loco hæredis tamē propriè non eſt hæres quando ſuccedit in vim publicationis bonorum.
75 Si fiſcus ſuccedat tanquam hæres ſecundum aliquorum ſententiam ad eum tranſit inſtantia.
76 Contrarium verius eſſe oſtenditur.
77 Quando fiſcus ſuccedit alicui, nulla conſideranda eſt præuentio, ſed noua lis inſtituenda eſt, coram officialibus criminalibus, & mandata facta in præcedenti inſtantia expirant propter priuilegium fiſci.
78 Fiſcus, ſecundum aliquos, ſuccedit in inſtantia, quando ſuccedit actori, non quando ſuccedit reo, & ratio differentiæ affertur.
79 Contrarium tamen verius eſt, nempe præuentionem non poſſe opponi fiſco, ſiue ſuccedat actori ſiue reo.
80 Sola annotatio bonorum, non impedit præuentionem contra fiſcum.
81 Expenſa deſcriptionis, quæ fit propter contumaciam, non debent ſolui de bonis deſcriptis & annotatis.
82 Fiſcus nullum habet ius conſiderabile in bonis delinquentis ante condemnationem.
83 Graffarius ciuilis ſcribere debet quando reus non eſt contumax in diſcuſſione per eum præuenta.
84 Fiſcus vtitur iure priuati in caſibus in quibus non eſt ſpecialiter priuilegiatus.
85 Creditores anteriores præferuntur fiſco in pœnalibus, & num. 91.
86 Qui prior eſt tempore præferendus eſt, etiam in iudicialibus.
87 Statutum generaliter loquens comprehendit fiſcum in caſibus in quibus non eſt ſpecialiter priuilegiatus.
88 Statutum Auenionenſe, de Tabellionibus lib. 1. Rubric. 20. art. 18. explicatur.
89 Notarius qui præuenit, regulariter præferendus eſt.
90 Cauſa criminalis mixta, regulari debet ad inſtar ciuilis.
92 Iura fiſci locum habent in bonis incorporatis, non autem incorporandis.
93 Fiſcum non debere litigare ſpoliatum, an ſit verum, & quomodo procedat.
94 Fiſcus non poteſt aliquem de ſua poſſeſſione dimouere quando adeſt legitimus contradictor.
95 Quando confiſcatio fit ipſo iure, dominium tranſit in fiſcum ſed non poſſeſſio, niſi poſt ſententiam declaratoriam.
96 Inſtantia diſcuſſionis generalis quando afficiat Dominum directum.
97 Colonus in iudicio diſcuſſionis vtitur iure Domini directi.
98 Dominus directus in diſcuſſione præferendus eſt omnibus creditoribus etiam pro arreragiis laudimiorum.
99 Præuentio creditorum non operatur contra Dominum directum agentem ad Commiſſum.
100 Agens actione rei vendicationis non ligatur inſtantia diſcuſſionis.
101 Qui habet clauſulam Conſtituti tenetur comparere in iudicio diſcuſſionis.

NECESSARIA eſt in hoc præuentionum
tractatu diſcuſſio regulæ illius genera-
lis, † quod præuentio non operatur 1
quando perſona præuenta non eſt ea-
dem cum illa quæ iudicium proponere
vult, quam tradit Rot. *deciſ. 5. de for. competenti, in
antiquis, aliàs 551.* vbi ponit caſum † de laïco
qui erat obligatus Auenione in certa quantitate
pecuniæ ad Curiam ſigilli Montiſpeſſulani, quæ

obligatio habet vim rei iudicatæ,& mãdatur execu-
tioni ſine aliqua cauſæ cognitione,mortuo debito-
re ſucceſſit Clericus hæres, contra quem creditor
clamorem dicti ſigilli expoſuit; diſputat ibi Rota
vtrum præuentio contra defunctum operetur ſuum
effectum aduerſus Clericum hæredem?ſuper quo li-
cet nihil certi concludere videatur,tamen proponit
illam regulam,quod quando ſunt diuerſæ perſonæ,
præuentio cõtra vnam nihil operatur contra aliam,
quam deciſionem ad id allegauit Dec. *in cap. quia*, 11.
de foro competenti, num. 11. Felin. *dicto cap. quia, nu-
mero* 3. Suid. *conſil.* 222. *num.* 8. *&* 9. *& num.* 18.
verſic. minus repugnat. Et ideo videndum eſt,vtrum
inſtantia litis motæ contra vnum tranſeat ad alium,
& effectum præuentionis producat contra ipſum;
3 † ſi enim inſtantia ad aliquem tranſeat, ad eum
etiam tranſeunt omnia acta,& proceditur ex iiſdem
actis, & cauſa in eodem ſtatu manente, Lancellot.
de attent. c. 20. *limit.* 24. *num.* 28. Rot. *deciſ.* 1. *alias*, 3.
Nota quod ſucceſſor, *vt lite pendente, in Antiquis*,
Felin. *in dicto cap. quia G.* 11. *num.* 5. *verſic. vlt.* Burat.
4 *deciſ.* 278. *num.* 6. † Et ideo ſucceſſor reaſſumens
eandem cauſam facit ſua omnia acta in illa cauſa
facta, Burat. *ibid. num.* 9.

Pro cuius quæſtionis intelligentia ſupponendum
eſt in primis quid ſit inſtantia,quid lis,& quid cau-
ſa, quod etiam faciet ad intelligentiam terminorum
de quibus ſuprà actum fuit, *cap.* 6. *de Renunciatione*
5 *litis.* † Et omiſſa definitione propoſita per Socin. *in
cap. venerabilis, de Iudicijs*, vbi *num.* 3. dicit inſtantiam
eſſe temporis metam iudiciariæ liti oppoſitam,cum
hæc ſit potius deſcriptio effectus inſtantiæ, quam
6 ipſius inſtantiæ, dicendum eſt; † inſtantiam propriè
deſcribi,vt ſit exercitatio iudicij à litis conteſtatio-
ne incipiens, & vſque ad ſententiam (ſi ea feratur)
perdurans:quam definitionem affert Hering *in tract.
de fideiuſſoribus, cap.* 20. §. 20. *num.* 2. dixi, *ſi ea feratur*,
7 † quia ſi nulla ſequeretur ſententia in iudicio, in-
ſtantia triennio de iure ciuili finiretur, *l. properan-
dum, in principio, C. de iudiciis*, quod procedit in cau-
ſis ciuilibus:nam in criminalibus inſtantia biennio
terminatur: *l. fin. Cod. vt intra certum tempus crimin.*
8 *quaeſt. term.* † ſed tamen de iure Canonico inſtantia
9 eſt perpetua, *cap. penult. de iudic.* † in executiuis au-
tem inſtantia incipit à primo actu qui ſit poſt exe-
cutionem, Afflict. *deciſ.* 346. *n.* 5. Amendol. *ad Vinc.
de Franch. deciſ.* 150. *n.* 2.

10 Huius inſtantiæ effectus eſt, quod regulariter fi-
nita inſtantia expirant etiam mandata procuratoria,
veluti in iudicio appellationis, *leg. inuitus*, 17. & *ibi*,
11 DD. *Cod. de procuratoribus.* † Vbi communiter con-
cluditur, quod procurator tenetur quidem appella-
re non tamen proſequi appellationem, niſi etiam
ad id fuerit conſtitutus, & mandatum ſpecialiter
factum.

12 Similiter fideiuſſor ſimpliciter datus non cenſe-
tur obligatus in alia inſtantia, ſed in ea tantum in
qua datus fuit, *l. cum quid*, & *ibi*, Bart. *ff. iudicatum
ſolui.* Hering. *d. c.* 20. §. 20. *n.* 4. *& ſeqq.*

13 Cauſa accipitur pro ipſo iure deducto in iudiciis,
vt eſt text. in *dicta leg. properandum, in principio*, ibi,
ita quod omnes lites ſuper pecuniariis cauſis: textus &
gloſſ. *in l.* 1. *ff. ſolut. matrim.* & probatur ex doctrina
Bart. *in l. cauſas, C. de tranſactionib. & in l. qui Roma*, §.
Callimachus. ff. de verbor. obligat.

14 Lis dupliciter accipi poteſt, quandóque propriè,
quandoque impropriè: impropriè accipitur pro In-
ſtantia, vt in *dicta l. properandum, in princ.* & melius,
ibid. in §. *final.* & *ibi gloſſ. in verb. nihilominus*, Et in hoc
15 ſenſu intelligenda eſt † clauſula, quã Pragmatici no-
ſtri vti conſueuerunt, dum dicunt, *Renunciari liti, ſed
non cauſæ*: nam in hoc loquendi genere, litis nomen
impropriè capitur pro ipſa inſtantia.

Propriè verò lis accipitur, quando non ſolum 16
comprehendit inſtantiam, ſed etiam totum iudi-
cium & cauſam: probatur per textum *in l. litis nomen*
36. *ff. de verb. ſign.* vbi dicitur litis nomen actionem
ſignificare, ſiue in rem, ſiue in perſonam ſit, & ex Gl.
in cap. 1. *de procuratoribus in* 6. quam ibi ſequuntur
communiter Dd. & ex gloſſ. *in dicta l. properandum,
Cod. de iudiciis*, † & in hoc ſenſu ſuperiùs, *d. cap.* 6. 17
tractatum fuit de renunciante *inſtantia, ſed non liti*:
quæ verba, ſi impropriè loquamur, æquiualent re-
nunciationi *liti, ſed non cauſa.*

Quibus ſic præſuppoſitis, concludendum eſt in 18
primis, inſtantiam propriè ſumptam, de qua in po-
ſterum loquemur, regulariter tranſire ad hæredes,
vt tenent communiter DD. *in dicto cap. quia G.* 11. *de
iudiciis*, *& in l. ſi eum hominem*, 34. *ff. de fideiuſſoribus,
l. ſi petitor.* 31. *ff. de iudiciis, l. filius* 21. *verſic. multo ma-
gis, ff. de inofficioſo teſtament.* quod procedit etiam ſi
lis aduerſus defunctum tanquam reum incœpta fue-
rit, *l.* 1. *C. ſi pendente appellatione mors interuen. l.* 2. §.
fin. ff. de prætor. ſtipulat. leg. ſeruus, 14. *ff. de infamibus*,
Mynſinger. *centur.* 1. *obſeruat.* 85. *n.* 3. vbi dicit in-
ſtantiam litis non finitæ transferri in hæredem, ad-
uerſus quem non inſtituitur nouus proceſſus; † ſed 19
tamen hæres de nouo debet citari,& ita procedi, vt
vno verbo omnia acta & actitata præcedentis iudi-
cij repetantur, ita quod non inſtituatur nouus pro-
ceſſus cum hærede.

Quod apud nos obſeruandum non eſt in cauſis 20
executiuis, quia datur executio directè contra
hæredem quoad defuncti, nec non quoad bona ip-
ſius hæredis, niſi hæres hæreditatem adiuerit cum
beneficio inuentarij. Quod procedit etiam ſi tempo-
re executionis non fuerit probatum, illum, contra
quem petita fuit executio; eſſe hæredem debitoris,
dummodo poſtea probetur: ita enim cauetur ſtatuto
Aneonenſi *libro* 2. *rubr.* 17. *artic.* 2. Sufficit enim
media executionis probare poſt factam execu-
tionem, ſi illa defectu mediorum impugnetur, vt in
dict. ſtatut. rubr. 17. *artic.* 1.

Sed de iure communi, inſtantia licet tranſeat ad 21
hæredem, non tamen tranſit ipſo iure, ſed opus eſt
vt citetur ad hoc, vt in eum transferatur inſtantia,
per text. *in l. edictum, ff. de iudic.* & *in l. orationi, ff. de
ferijs*, & ideo mortuo reo, actor curare debet, vt illius
hæredes citentur ad videndum iudicium in eos trãſ-
ferri, quia citatione facta, iudex poſtea interponit
decretum, quod iudicium in ipſos transferatur, &
cum ipſis ad vlteriora in cauſa procedatur: qua in-
ſtantia tranſlata,& repetitis eodem contextu omni-
bus actis, & actitatis, tunc inſtantia continuari &
iudicari poterit contra hæredem. † Et propterea pru- 22
dentes cauſarum Patroni vti ſolent hac cautela, Ego
reproduco citra binam inſertionem omnia acta, acti-
tata, & merita huius cauſæ in paſſibus & locis, &c.
& peto iudicari, &c. quod probatur per text. *in leg.
Lucius*, §. *rogatus*, cum *ibi* notatis per Bart. *ff. ad Treb.*
& in *l. fin. ff. ad exhibendum*, Bald. *in l. ſi nos, C. de fide-
iuſſorib.* Angel. & Imol. *in l. pœnalis, in principio, ff. ad
legem falcid.* per quæ iura ita tenet Marta *conſil.* 83.
num. 7. 8. *&* 9.

Ad hoc autem vt inſtantia tranſeat ad hæredem,
qui eſt ſucceſſor vniuerſalis, non eſt neceſſarium
quod lis fuerit conteſtata cum defuncto, ſed ſuffi-
cit defunctum fuiſſe citatum ad cauſam ante mor-
tem: vt probatur per text. *in l. ſi defunctus* 15. *in
princip. ff. de procur.* Barboſ. *in l. ſi conſtante* 25. §. *fin.*
num.

num.21.circa fin.& num.28.circa med.ff.ſolut.matrim. Molin. *de primogen. lib.4.cap.21. num.6.* Quod in hærede quidem ſucceſſore vniuerſali procedit: nam dum agitur de ſucceſſore particulari, vt ad eum tranſeat inſtantia, requiritur litem cum defuncto fuiſſe conteſtatam: vt aduertit Couar. *practic.quæſt. cap.8.n.3.in fin.* Barboſ. *in l.heres abſens, in princip. num.25.& num.143.*

23 Secunda concluſio. Inſtantia cœpta contra aliquem, non tranſit ad eius ſucceſſorem ſingularem Coſt. *de facti ſcientia, centur.2. diſtinct.74. num.4.* Peregrin. *de fideicommiſſis, artic.53. numer.24.* Practic.Papienſ. *in tit.de forma exequut.ſentent. in principio, num.20.*

24 Quod procedit in ſingulari ſucceſſore voluntario, in quem non transfertur inſtantia: *l.2.§.non ſolum, ff.de hæredit.vel actione vendit.& l.ſi pigneris, ff. familia erciſcunda,* ſecus eſt in ſucceſſore neceſſario: *l.in hoc iudicio. Eodem tit.* Hæc diſtinctio eſt Bartoli *in d.l.ſi eum hominem 24. ff. de fideiuſſoribus*, quam ſequitur Giurb. *deciſ.107.n.2.*

25 Neceſſitas autem variè in hac materia conſiderari poteſt. *Primò*, reſpectu rei, quando res litigioſa facta, inuito actore transfertur in alium qui tamen ab eo cauſam habeat, vt in *l.in hoc iudicio, ff. familia erciſcunda*, vbi tam inſtantia quam ſententia cenſentur eſſe indiuidua in iudicio familiæ erciſcundæ, itavt iudex non poſſit iudicare quoad vnum, quin ſimul etiam iudicet quoad alios, propter indiuiduitatem

26 negotij: † quæ lex propriè de perſonalibus præſtationibus intelligenda eſt, vt oſtendit toties ibidem inculcata perſonarum mentio, teſte *Cuiacio*: veluti ſi quatuor ſint hæredes, qui inter ſe agant iudicio familiæ herciſcundæ, & primus quidem expenſas neceſſarias in vtilitatem hæreditatis factas repetat, non poteſt iudex contra ſecundum & tertium procedere, aut ſententiam ferre, niſi quartus etiam citetur & condemnetur, & ſic inſtàntia afficit omnes cohæredes, cum ſit indiuidua, & non poſſit pro parte valere & pro parte non valere, in capitibus connexis & indiuiduis; ſecus eſt in ſeparatis. Et ideo ratione indiuiduitatis, inſtantia tranſit in ſucceſſo-

27 rem neceſſarium: & † licet iudex poſſit aliquas res in iudicio diuiſorio dimittere indiuiſas, tamen quoad perſonas non poteſt iudex aliquas omittere, & quoad alias iudicare; atque ita reſpondetur *ad leg. ſi filia, §.familia, ff. familia herciſcunda*, vt aduertit Bart. *in dicta leg.in hoc iudicio.* quidquid aliter illam legem explicet *Fulgoſ.* Cuius interpretatio non eſt conformis menti *Bartoli* nec aliorum Doctorum.

28 Secundum exemplum neceſſarij ſucceſſoris eſt in eo, quem conſolidata fuit actio, quæ communis illi erat cum authore. Nam tunc ex neceſſitate iuris, & ex cauſa præcedenti ſuccedit, & ad eum tranſit inſtantia quæ cum eo integrè continuaoda eſt; vt refert Peregr. *de fideicom.art.53.n.24.*

29 Regula enim generalis eſt quod vbi ex neceſſitate iuris res, vel actio ad aliquem tranſit, ad eum etiam tranſit lis ſuper eadem re, vel actione intentata. Veluti ſi pater emphyteuſim acceperit pro ſe & filiis ſuis, certum eſt quod inſtantia cœpta per patrem in illa re emphyteutica, tranſit ad liberos, vt dicit Decius *in dict.cap.quia G.11.de iudicijs*, quia illa res ex neceſſitate iuris deuenire debet ad liberos, *l.vnum ex familia, §.1.ff.de Legat.2.* Caſtrenſis *in dicta leg.ſi eum hominem, n.3.ff.de fideiuſſoribus.*

30 Tertia Concluſio. Lis & inſtantia incœpta cum teſtatore tranſit in fideicommiſſarium, itavt teneatur ſubire iudicium in ſtatu in quo reperitur coram eodem iudice eodémque Notario qui præuenerunt, abſque eo quod de nouo lis conteſtari debeat, Bart. *in d.l.ſi eum hominem, n.4.verſic. Reſpondeo*, & *ibidem* alij DD. quia fideicommiſſarius vniuerſalis ſuccedit in iuribus hæreditatis actiuis & paſſiuis, & ideo ad illum tranſit inſtantia cum teſtatore cœpta tam actiuè, quam paſſiuè.

Cœpta vero inſtantia cum hærede grauato, non ita ſimpliciter tranſit in fideicommiſſarium, quia hic non ſuccedit hæredi grauato, ſed teſtatori, & ideo vt ſuccedat in inſtantia, neceſſe eſt, vt per eum actiones cedantur ipſi fideicommiſſario, vt dicit Peregr. *d.artic.53. num.19.* & probatur *in leg. cum hæreditas 36.ff.ad Trebell.* in illis verbis, *& tamen hæres iudicijs quibus conuentus eſt, aut ſtipulationibus quibus neceſſe habuit promittere, obſtrictus manebit*, & in *l.ſi patronus*, & melius in *leg.Lucius 78.§.rogatus.ff.ad Trebell.* Tuſc. *in verbo Inſtantia, concl.210.n.3.* Noal. *de tranſmiſſionib.caſ.55.n.3.* 31

Si tamen ageretur actione reali, tranſiret inſtantia ad fideicommiſſarium, vt dicit Peregrin. *loco citato, num.19.* & in genere de actione reali, Amendola *deciſ.250. num.18. ad Vincent. de Franch.* Burat. *deciſ.337.num.4.* licèt Peregrin. *de fideicommiſſ.art. 53.num.25.in fine*, cogitandum relinquat, † atque ita exiſtimo intelligenda eſſe tradita per Fuſar. *de ſubſtitutionib.qu.620.* & Intrigliol. *de ſubſtitutionib. centur.3.q.73.n.129.& 130.* † Molina vero *lib.4. c.8.n.6.* Inquitur in maioratibus & primogenituris Hiſpanorum, qui caſus ſpecialis eſt. Nam cum maioratus ſit dignitas, inſtantia cœpta nomine dignitatis, tranſire debet ad ſucceſſorem eiuſdem dignitatis. Aliud eſt ſi poſſeſſor maioratus proprio & priuato nomine ageret; tunc enim Inſtantia non tranſiret ad ſucceſſorem: veluti ſi quis peteret aliquid ſibi adiudicari: non maioratus, aut primogenituræ, vel fideicommiſſi nomine, ſed proprio. Alioquin ſi nomine fideicommiſſi peteret, tranſiret inſtantia ad ſucceſſorem, atq; ita intelligendus eſt Fuſar. *in tract.de ſubſt.d.q.620.* & concordandus cum Peregrin. *d.a. 53.n.18.* & cum aliis fusè allegatis, *d.q.620.* prout ſic concordari debere oſtendit Peguerra *deciſ.18. numer.4.verſic.2. limitatur*, & Cabed. *deciſ.Luſit.198. num.4.* 32 33 34

Idque exemplo Clerici, aut alterius in dignitate conſtituti; qui ſi nomine Eccleſiæ egerit, tranſmittit ad ſucceſſorem in Eccleſia, vel Dignitate inſtantiam iam inchoatam, Burat. *deciſ.578.num.5.& ſequentibus*, itavt in iiſdem actis, & cauſa in eodem ſtatu manente, ſucceſſor agat vel conueniatur, Burat. *dict. deciſ.278.numer.5.& 6.* Gratian. *diſcept.forenſ cap. 736.num.18.* idem, Burat. *deciſ.337.num.7.* Peregr. *d.art.53.num.28.* Noal. *de tranſmiſſionibus, dicto caſ. 55.num.9.* 35

Differentiam autem inter ſucceſſorem ex maioratu, & eum qui ſuccedit ex fideicommiſſo, explicat egregiè Caſtill. *controuerſiar. iur.lib.2.c.9. num.11. & ſeqq.* quia in fideicommiſſarium vniuerſalem licet hæreditas inuito hærede grauato tranſire debeat, tamen reſtitutio quæ ſit fideicommiſſario vniuerſali, fit iudicio perſonali; ideo non poteſt fideicommiſſarius aliquas mouere actiones, niſi facta ſibi reſtitutione per hæredem; Sed in maioratu dominium & poſſeſſio transfertur ipſo iure, & per conſequens inſtantia, vt ibi copiosè *Caſtillo*. 36

Quarta Concluſio. Quando ex ſtatuto, vel conſuetudine ius retractus conſanguinitatis quem Galli vocant, *Lignager*, competit proximiori agnato, qui facto depoſito vocatis vocandis, intentauit iudicium retractus, ſi ille proximior pendente lite moriatur, verius eſt ius illud retrahendi, & inſtantiā 37

ſuper retractu inchoatam tranſmitti ad hæredes
etiam extraneos. Quod inſeruire poteſt ad inter-
pretationem ſtatuti prouincialis concedentis ius re-
tractus proximioribus.

Ratio eſt, quia vt ſuprà dictum eſt in 1. conclu-
ſione, inſtantia quælibet iudicialis tranſit ad hære-
des vniuerſales actiuè & paſſiuè, ex traditis in *d. l.*
38 *ſi eum hominem.ff.de fideiuſſoribus.* † Quia cœpto iu-
dicio in vim iudicialis inſtantiæ, oritur quidam
quaſi contractus inter colitigatores, *l.3.§.idem ſcri-
bit.ff. de pecul.* & ideo propter talem quaſi contra-
ctum, inſtantia efficitur tranſmiſſibilis: ad tradita
in *l.ſi ſic.ff.de verb.oblig.l.veteres,Cod.de contrahenda
ſtipulatione*, atque ita in fauorem tranſmiſſionis in-
ſtantiæ retractus gentilitij iudicatum fuiſſe teſta-
tur Peregrin. *deciſ.22.num.3.*

39 Quinta Concluſio. Quamuis regulariter inſtan-
tia non tranſeat in ſingularem ſucceſſorem, tamen
aliud dicendum eſt quando illis ceſſio ſpecifice fa-
cta fuit, *d.l. cum hereditas 36.ff. ad Trebell.l.in cau-
ſa,§.finali*, & *ibi* DD. *ff. de procurat.& in dicta leg.ſi
eum hominem, ff. de fideiuſſoribus*, eadémque ratione
ſi hæres ceſſionarium hæreditatis poſuerit in locum
ſuum cedendo ipſi omnia iura & actiones ſuas, ma-
40 ximè cum clauſula, *quomodocunque competentia*, † aut
etiam ſi ceſſio facta fuerit cum iuramento quod ha-
bet vim ſpecificæ expreſſionis, tunc inſtantia tranſit
in ceſſionarium ſiue ſit vniuerſalis, ſiue ſingularis,
Noal.*dict.caſ.55.n.15.*Giurb.*deciſ.107.num.3.vſque
ad finem.*

41 Quæ adeo vera ſunt, vt etiam in feudis poſſit
ceſſionarius vti iuribus ſibi ceſſis ſuper feudo, &
proſequi inſtantiam inchoatam à cedente, obtento
aſſenſu Domini feudi, vt fuit deciſum apud Vin-
cent.de Franch. *deciſ.593.per totam.*

42 Dixi, *quando ceſſio ſpecifice facta fuit*, nam alio-
quin ceſſio non operaretur translationem inſtan-
tiæ in ceſſionarium, niſi verba ceſſionis eſſent val-
dè ampla, Giurb. *deciſ.84.numero 12.* Mar. Mut. *de-
ciſ.14.num.9. & ſequentibus*, & ita intelligo Geor-
gium *allegat.33.numero* 26. vbi loquitur de donata-
rio iurium & actionum.

43 Sexta Concluſio. Inſtantia litis tranſit à reſignan-
te in reſignatarium beneficij, in eo ſtatu in quo
reperitur, & ideo reſignatarius non poteſt mutare
iudicem, vel notarium in cauſa quæ fuerat intentata
contra reſignantem, ſed cauſam proſequi tenetur
in ſtatu in quo reperitur, Pariſ.*de reſign.libro* 1.*quæſt.*
16.*num.*10. & 14.

44 Septima Concluſio. Inſtantia litis ſuper nobili-
tate intentata contra patrem tranſit in filium, etiā
ſi non ſit hæres patris, Menoch. *conſ.904.numer.70.*
per text. in *leg.ſi operarum iudicio 29. ff. de operis li-
bertorum*, vbi dicitur quod ſi operarum iudicio actū
fuerit cum liberto, & Patronus deceſſerit, tranſlatio
inſtantiæ non fit in hæredem, ſed in filium, quam-
uis patris hæres non exiſtat. Quia illæ operæ, ſuper
quibus litigabatur, ex diſpoſitione & neceſſitate iu-
ris tranſibant in filium, vnde & inſtantia ad eum
tranſire debebat. Idem de Nobilitate dicendum eſt
& de aliis ſimilibus iuribus, quæ ad filium tanquam
45 filium deferuntur, quia † pertinent ad filium ex cau-
ſa quæ præcedebat ipſam inſtantiam, & habebat
originem ante cauſam cœptam, quod maximè in iu-
re conſideratur, vt colligitur ex *l.alienationes 14.ff.
46 familia herciſcunda.* Similiter † ſi actio dotis compe-
tens patri per eum intentata fuerit, inſtantia illius
litis deuoluitur ad filiam, quamuis non ſit hæres pa-
tris, idque duplici ratione. Prima, quia filia ex neceſ-
ſitate iuris conſequitur illam actionem. Secunda,
quia illam conſequitur ex cauſa quæ erat antiquior,
& præcedebat iudicium inchoatum per patrem, vt
dicit Bartol. *in d. l.ſi eum hominem,ad finem,ff.de fide-
iuſſoribus*, quem ſequitur Barboſ. *in d. l. ſi conſtante
25.§.finali,n.23.ff.ſolut.matrimonio.*

Octaua Concluſio. Inſtantia cœpta cum teſtatore 47
proprietario tranſit in vſufructuarium actiuè, ſed
non paſſiuè; quia vſufructuarius habet exercitium
actionum pro conſeruatione, cuſtodia & cura bono-
rum in quibus habet vſumfructum, non autem in
reliquis, per text. *in l.1.§.vſufructuarius,ff.de nou.oper.
nunciat.* Si enim in reliquis à teſtatore ad vſufructua-
rium tranſiret inſtantia, ſequeretur quod ipſe poſſet
præiudicare proprietario litigando, quod non eſt di-
cendum: & ſimiliter † ſi lis fuerit cœpta per vſufru- 48
ctuarium ad vtilitatem proprietatis, tranſibit inſtan-
tia ad proprietarium, aliàs non tranſibit. Vt benè ex-
plicat Hodiern. ad Surd. *deciſ.193. num.59. iunct.
num.62.& 63.*

Nona Concluſio. Inſtantia cœpta cum defuncto 49
non tranſit ad Legatarium, cum ipſe ſit ſingularis
ſucceſſor, ad quem non tranſit inſtantia, niſi quando
ſuccedit ex neceſſitate. Vt ſuperius oſtenſum fuit,
Hodiern.ad Surd. *deciſ.110.n.22.& 23.*

Decima Concluſio. Verum inſtantia cœpta con- 50
tra Clericum continuari debeat contra hæredem laï-
cum, coram iudice Eccleſiaſtico; & è contra ſi cauſa
fuerit cœpta contra laïcum, cui ſucceſſerit Clericus,
verum continuari debeat coram iudice laïco? ma-
gna eſt controuerſia, multis æſtimantibus Clericum
hæredem laïci conueniendum eſſe coram iudice Ec-
cleſiaſtico. Quia Clericus exemptus eſt à ſeculari iu-
riſdictione, adeo vt non poſſit etiam volens ſe ſub-
mittere foro ſeculari, *cap.ſi diligenti 12.& cap.ſigni-
ficaſti 18.de foro competenti*, † & cum mutata fuerit 51
conditio perſonę, non eſt quærendum de cauſæ præ-
uentione. Quæ præuentio locum non habet quando
perſonæ ſunt diuerſæ, & per alias rationes quas co-
pioſè tradit Surd.*conſil.221.per tot.* qui tandem con-
cludit in contrarium, nempè ex conditione hæredis
non mutari naturam cauſæ & inſtantiæ iam incho-
atæ: quod etiam verius eſſe cenſuit Gratian. *diſcept.
forenſ. cap.16.* vbi fusè in vtramque partem hanc
quæſtionem examinat.

Verum ſi negotium tractetur in his partibus, dif- 52
ficile erit obtinere continuationem inſtantiæ aduer-
ſus hæredem Clericum, ſed ipſe coram iudice Ec-
cleſiaſtico conueniendus erit, etiam ſi lis contra de-
functum laïcum authorem fuiſſet inchoata: ex tra-
ditis per Seraphinum *deciſ.957. numero 5.* & Gra-
tian. *d. c.16. n.14.* † Sed Diana *p.1.tract.2.reſol.24.* 53
in illam inclinat ſententiam quam dicit communi-
ter receptam eſſe, vt inſtantia tranſeat ad hæredem,
ſiue à laïco ad Clericum, ſiue à Clerico ad laïcum,
& Carol.de Graſſ.*de effectibus Clericat.effect.1.n.124.*
quam opinionem in puncto iuris veriorem eſſe exi-
ſtimo, ex rationibus fusè deductis per Surd. *d.conſ.
221.* & per Auguſt.Barboſ. *de iur.Eccleſiaſtic.vniu.
lib.1.c.39.§.2. num.102.& ſeqq.* qui plurimos hinc
inde Doctores allegat, & vtriúſque ſententiæ fun-
damenta refert, præſertim quando lis fuit conteſta-
ta contra defunctum laïcum, tunc enim ſucceſſor
Clericus non poteſt ex perſona ſua mutare forum,
ſed inſtantia debet ad eum tranſire, ex traditis per
Hodiern.ad Surd. *deciſ.110.n.18.*† ita tamen vt pro 54
exequutione adeundus ſit iudex Eccleſiaſticus, vt
voluit Hodiern. *loc. citat.n.19.* † Eadémque ratione 55
verius eſt, ſi Clericus poſt litem motam quis factus
fuerit ipſum teneri litem proſequi, coram eodem iu-
dice laïco, vt diximus *ſup.c.9.n.14.* vt tradunt plurimi

citati per Antonium de Marinis *quotidianar. reſolut.*
c. 54. numero 3. & ſequentibus, licet ipſe poſt *Ge-*
nuenſem, contrarium exiſtimet,& ita iudicatum re-
fert, *num.*8. & pro eadem noſtra ſententia, quam
æquiorem exiſtimat quando lis fuit conteſtata cum
defuncto,tenet Mynſing. *cent.5.obſeruat.45.num.2.*
verſ.ſi tamen lis. Sed vt dictum eſt poſt Gratianum,
dicto cap. 16. *num.*34. difficile erit in his partibus
contra Clericum hæredem laïci obtinere & ideo
cautius erit hoc caſu nouam litem inchoare contra
Clericum hæredem laïci: quod tamen mihi valdè
durum videtur, quidquid dicat Ant. de Marin. *loco*
citat.& Nouar. *quæſtio.forenſ.parte 1.quaſt.*84.*n.*33.
meliores quippe & validiores ſunt rationes allatæ,
à *Barboſa*,pro noſtra ſententia, *d.lib.*1. *Iuris Eccle-*
*ſiaſtic.cap.*39.*num.*102. *& ſequentib.* quas hic tran-
ſcribere ſuperfluum exiſtimaui;ſed tamen vide Gal-
leſ. & *ibi* Zach. *queſt.*8.*de oblig.cameral.* Mich. Fer-
ro. *quaſt.moral.*12.*n.*3.*p.*1.

56 Vndecima Concluſio. Vnum ex Fiſci priuilegiis
illud eſt, vt contra fiſcum nulla detur præuentio,
quamvis ſuccedat perſonæ priuatæ: vt dicit Martin.
Laud. *in tract.de fiſco, q.*91. Quod quia ampliorem
explicationem requirit, varij caſus diſtinguédi ſunt.

57 Primus caſus eſt,quando lata fuit ſententia con-
demnatoria delinquentis, cum confiſcatione bo-
norum ipſius,aut alia ratione bona alicuius priuati
fiſco adiudicata & incorporata ſunt, aut etiam ſi
contumax legitimè citatus intra annum non com-
paruerit, eaque de cauſa bona ipſius fiſco adiudica-
ta & incorporata fuerint,iuxta diſpoſitionem Statu-
58 ti Auenionenſis, † quæ in hoc conformis eſt diſpo-
ſitioni iuris communis, iuxta Gloſſ. *in l.*1. *in verbo*
requirendum, ff. de requirend. reis, & textum *in l.*1.
& 2.C.eodem tit.& gloſſ.*in cap.quoniam frequenter*, §.
porro, in verb.canon.definitum, in fine,extr. vt lit. pen-
dent. tunc ad fiſcum non tranſit inſtantia, ſed noua
lis eſt inſtituenda.

Pro cuius rei intelligentia ſupponendum eſt,quod
in iudiciis criminalibus longe aliter ex iuris com-
munis diſpoſitione contra abſentes & contumaces
proceditur, quam vel particulares conſuetudines,
aut diuerſarum prouinciarum vel locorum ſtatuta
59 ferant. † in Italia quippe,& locis Regi Galliæ ſub-
ditis, contumaces habentur pro confeſſis, & ideo
contra ipſos ad ſententiam capitalem proceditur
quamuis minimè comparuerint,vt notat Imbert. *in*
60 *praxi Gallic. lib.* 3. *cap.*3. *n.*7. † præcedentibus ta-
men legitimis probationibus & non ex ſola contu-
macia, Theueneau. *ad ordinat.Reg.lib.*5 *tit.*7.in ver-
bo, *attaint & conuaincu.*

61 Sed de iure communi contra abſentem, & contu-
macem non proceditur ad aliquam pœnam vltra
relegationem, *l.abſentem,§. aduerſus contumacem, ff.*
de pœnis. Et accuſatus ſi poſt trinam citationem mi-
nimè comparuerit, proceditur ad annotationem ſeu
deſcriptionem bonorum ipſius: ſi vero poſtea per
annũ in contumacia perſeueret, bona fiſco incorpo-
rantur,nec amplius auditur contumax quoad bona
ſua, niſi impetrauerit gratiam à Principe, aut eius
62 Vicario ad id poteſtatem habente:† quia quoad bo-
na dumtaxat habetur pro confeſſo,ſed quoad ipſum
crimen perpetuo auditur, non ſolum intra annum,
ſed etiam elapſo anno, *per textus, & gloſſas ſuperius*
63 *allegatas.* † Si tamen fiſcus per viginti annos à die
annotationis publicè notificatæ nihil petierit,& bo-
na contumacis non occupauerit, præſcriptionis ex-
ceptione remouebitur, *leg.*2. 5.*&* 4.*ff.de requirendis*
64 *reis.* † Ex Statutis vero Comitatus, *art.*118.contra
abſentes contumaces procedi mandatur eo modo
quo hactenus procedi conſueuit: nunquam autem
aduerſus abſentes ex quacunque cauſa ad mortis
ſententiam proceſſum fuit, † eaque de cauſa nomi- 65
ne totius Vniuerſitatis Nobilium & feudatariorum
dictæ patriæ Comitatus dicebam alias, non debere
procedi ad executionem in effigie cuiuſdam nobilis
adoleſcentis, quantumuis contumacis, quia talis
exequutio erat contra iuris regulas, ex *dicta leg. ab-*
ſentem,§.aduerſus contumacem,ff.de pœnis, & ab æuo
nunquam viſa, audita, aut practicata fuerat in his
partibus.

Quibus non abſimile eſt dictum ſtatutum Auen. 66
libro 3. *Rubr.* 2.*de modo procedendi contra inquiſitos*
abſentes, quo cauetur vt factis debitis citationibus
procedatur ad bonorum annotationem, & reus ex-
pectetur per annum,quo elapſo procedatur ad con-
fiſcationem,nec ſtatutum vlterius proceditur.

Eadem ratione cum alias proceſſum fuiſſet ob 67
ſolam contumaciam contra quendam pium Sacer-
dotem Eccleſiæ cuiuſdam collegiatæ præſentis ci-
uitatis Auenionis,ad ſententiam declaratoriam pri-
uationis ſui beneficij,ipſéque appellaſſet,& ad Vr-
bem recurſum habuiſſet, talis ſententia tanquam
nulla,fuit reuocata; ipſéque in ſui beneficij poſſeſ-
ſione reſtitutus, quod adhuc hodie pacifice poſſi-
det & probe exercet.

Quibus ita pro intelligentia primi caſus exami- 68
nandi conſtitutis, concludendum eſt, quod ſi reo
contumace exiſtente, & in contumacia per annum
perſeuerante,bona illius fiſco applicentur, inſtantia
non tranſit ad fiſcum;ſi aliqua lis cõtra delinquentẽ
vel contumacem mota fuiſſet ſcribente notario, vel
coram iudice cauſę ciuilis,tota illa cauſa,etiam ſi eſ-
ſet generalis diſcuſſionis & concurſus creditorum,
tractanda eſt ſcribente notario cauſæ criminalis, &
coram iudice eiuſdem cauſæ criminalis,interueniente
te Domino Aduocato fiſci, totaque cauſa de nouo
inchoanda eſt,cum bona iam ſint incorporata fiſco,
cuius hoc eſt priuilegium, vt hoc caſu nulla detur
præuentio contra ipſum, & inſtantia ad ipſum non
tranſeat,vt bene explicat Peregr. *de iur.fiſci,lib.*7.*tit.*
1.*numero* 11. *& lib.*5. *tit.*1.*numero* 65. Martin. Lau-
denſ.*in d.tractat. de fiſco,quaſt* 91.fusè Barboſ. *in l.ſi*
conſtante 15.*§.final. à numero* 15. *vſque ad* 22.*& nu-*
mero 27. necnon *num.*36. *verſic. infertur* 3. & tradit
Bartol.*in d.l.ſi eum hominem,num.*1. *ff.de fideiuſſorib.*
Abbas *in d.cap.quia* 11.*in fine,de iudiciis.*Caſtrenſ.*in*
*l.tam in contractib.n.*5.*ff.eod.tit.*

Ratio eſt,quia quando fiſcus ſuccedit in dote mu- 69
lieris publicata ſeu confiſcata, de qua in *d.§. fin.* aut
aliter ſuccedit alicui ex confiſcatione, non repræ-
ſentat perſonam delinquentis,licet ſit illius ſucceſ-
ſor vniuerſalis,Gloſſ.*in l.nouatio,in verb.ad hæredem,*
ff.de nouationibus,Petrus Barboſ.*in l.hæres abſens* 19.*in*
*princ.n.*136.*&* 142.

Alia afferri poteſt ratio, quia quando bona delin- 70
quentis confiſcantur, illius perſona inhabilitatur,&
perinde eſt ac ſi delinquens non eſſet in rerum na-
tura, quam rationem affert Imol. *in d. l. ſi eum ho-*
*minem.n.*3.*ff.de fideiuſſ.*

Neque obſtat ſi dicatur quod fiſcus ſuccedens 71
priuato debet vti iure priuati in iis quæ geſta fuerunt
ante illius ſucceſſionem, *leg. fiſcus ff. de iure fiſci.*
† Idemq; dicendum videtur de futuris quæ neceſſa- 72
riam habent connexitatem cum antea geſtis, per tex.
in l.cum actum ff.de negotiis geſtis,præſertim cum in-
ſtantia tranſeat ad hæredes, vt ſupra oſtenſum fuit
in prima concluſione, † fiſcus autem eſt loco hære- 73
dis,*l.tutoris C.ad leg. Iuliam de vi publica, l.non intel-*
ligitur §.ſi cum ex cauſa,ff.de iure fiſci.

74 Reſpondetur enim quod licet fiſcus habeatur loco hæredis, tamen propriè non eſt hæres quando ſuccedit ex cauſa publicationis bonorum, & ideo cauſa de nouo inchoanda eſt, & primus proceſſus eſt inutilis, iuxta tradita per Barboſ. *in d. l. ſi conſtante* 25. §. *fin. num.* 26. *ff. ſolut. matrim.*

75 Sed ſi fiſcus ſuccederet tanquam hæres, tunc ad eum tranſiret inſtantia cum repræſentet hoc caſu perſonam defuncti, Alexand. *in d. l. ſi conſtante, §. fin. n.* 4. Barboſ. *in d. l. hæres abſens* 19. *in principio, n.* 139. *ff. de iudiciis.*

76 Sed tamen verius eſt, inſtantiam ad fiſcum non tranſire, quamuis ſuccedat titulo vniuerſali hæreditario, propter rationem allatam à Bart. & aliis, quamuis eam improbet Barboſ. *in dicto §. finali, l. ſi conſtante,* quia videlicet fiſcus habet ſuos Iudices ſpeciales, & ideo non tranſit in fiſcum inſtantia actiuè nec paſſiuè, ſiue ſuccedat ex confiſcatione, ſiue ex titulo hæreditario; ſed penitus, fiſco ſuccedente, primum iudicium expirat, & de nouo inchoandum eſt, ſeu potius totus proceſſus remittendus eſt ad Officiales cauſæ criminalis: cum de iure fiſcus ſuos
77 habeat Iudices ſpeciales, † & ideo præuentio iuriſdictionis non præiudicet fiſco ſucceſſori, ſiue ſuccedat perſonæ ſiue bonis, & omnia mandata facta per authorem fiſci in illa præcedenti inſtantia expirant, Peregr. *de iur. fiſci, lib.* 7. *tit.* 1. *n.* 11. *& de fideicommiſſis art.* 51. *n.* 23. Fuſar. *de ſubſt. q.* 621. *n.* 3. Licet alios in contrarium referat *n.* 2. Sed opinio *Peregrini* verior eſt, & contra eam difficile eſſet in iudiciis obtinere, propter fauores & priuilegia fiſci.

78 Prædictam concluſionem limitat Barboſ. *in d. leg. hæres abſens, in principio, num.* 142. Vt locum habeat quando fiſcus ſuccedit actori, vt ſunt termini illius textus in *dicto §. finali*, nam ſi ſuccedat reo, exiſtimat inſtantiam tranſire ad fiſcum, iuxta regulam *l. tam in contractibus, ff. de iudic.* Rationem differentiæ affert Imola *in d. l. cum hominem, num.* 3. *ff. de fideiuſſoribus*, quia quando fiſcus ſuccedit actori, nullum infertur reo damnum ſi ad fiſcum non tranſeat inſtantia; ſed hoc reo potius eſt vtile, cum reorum ſit fugere iudicium: ſi verò fiſcus ſuccedat reo, tunc quia actor cogeretur nouum proceſſum facere, & nouis expenſis fatigaretur, inſtantia ad fiſcum tranſire debet.

79 Sed indiſtinctè ſiue fiſcus reo ſiue actori ſuccedat, inſtantiam ad eum non tranſire cenſuit Alex. *in d. l. ſi conſtante, §. fin. num.* 4. *verſic. Alia fuit ſolutio, & verſ. Sed hæc ſolutio.* Barboſ. *in d. l. ſi conſtante, §. fin. num.* 26. cuius ſententiæ adhæreo, non illa ratione quam affert *Barboſa*; ſed illa quam affert Peregrin. *in locis ſuperius allatis*, quia videlicet fiſcus habet ſuos iudices ſpeciales, coram quibus agendo, vel defendendo priuatiuè conueniri debet. Idem Peregr. *de iur. fiſci, lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 65. hanc eandem ſententiam ſequitur Carleual. *diſput. iur. tom.* 1. *diſp.* 2. *q.* 5. *num.* 316.

80 Secundus caſus, quando bona fuerunt tantum deſcripta, & annotata propter ſolam Rei contumaciam, tunc enim fiſcus nullum habet priuilegium cauſas auocandi ad ſuos iudices, quia hoc caſu contumax remanet poſſeſſor & Dominus, nec poſſeſſio aut dominium transferuntur ad fiſcum, & propterea ceſſat priuilegium fiſci quoad præuentionem, Peregrin. *de iur. fiſci, lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 196. *verſic. & in eo caſu*: poſt Bart. *in l. fin. C. de bonis vacantibus, lib.* 10. *& in l. defenſionis facultas. Cod. de iure fiſci*, idem Bart. *in l. poſt contractum, colum. vlt. ff. de donat. & in l. final. ff. de requirendis reis*, Paul. de Montepico *in d. l. poſt contractum, ff. de donationibus, num.* 96. vbi dicit hanc deſcriptionem, ſeu inuentarium ad hoc fieri, vt poſtea ſciatur in quo conſiſtant bona delinquentis, licet in puncto iuris exiſtimet ne quidem ad inuentarium & deſcriptionē procedi debere. In praxi tamen
illam fieri teſtatur, † adeo vt ne quidem expenſæ factæ per curſores, ſeu ſeruientes Curiæ in confectione talis inuentarij, ipſis debeantur, per text. *in dicta l. defenſionis facultas*, vbi dicitur poſſeſſorem bonorum inquietari non debere. Quia verbum *inquietare*, omnem moleſtiam abdicat, *l.* 2. *C. de Carboniano edicto, l. fin. C. de iure deliberandi*, & ſic poſſeſſor bonorum durante anno ab omni moleſtia quietus remanere debet, & fiſcus non debet permittere ea quæ ſunt contra honeſtatem & æquitatem, qualis eſt diſtractio bonorum contumacis & expenſis Officialium, vt dicit Ioann. Annibal. *in dicta l. poſt contractum, numero* 336. *vſque ad* 340. vbi dicit practicam contrariam, eſſe malam practicam & contrariam honeſtati & æquitati, & ſtilus omnis in contrarium non dicitur ſtilus vel conſuetudo, ſed abuſus & corruptela contra bonos mores, vt dicit Farinac. *de Inquiſit. quæſt.* 11. *numero* 88. ſemper enim durante anno contumax debet remanere in poſſeſſione ſuorum bonorum, Guazzin. *de confiſcat. bonor. concluſ.* 4. *numero* 8. Vnde cum bona non tranſeant in fiſcum, non poteſt illi competere priuilegium auocationis
cauſæ ad ſuos iudices, † quia fiſcus nullum habet ius conſiderabile in bonis delinquentis ante condemnationem, Barboſ. *in d. l. hæres abſens* 19. §. *proinde, in artic. de foro delicti, num.* 178. poſt Bart. *in d. l. poſt contractum, num.* 16. & *ibi* Paul. de Montepico *num.* 13. *&* 87. *volum.* 5. *Repet.* 82

Tertius caſus, eſt quando agitur de delicto, ex 83
quo non venit imponenda pœna confiſcationis, & reus non eſt contumax. Veluti ſi agatur de furto, aut alio ſimili delicto, ex quo oritur pœna pecuniaria, aut alia citra confiſcationem: & hoc caſu veriſſimum eſt, fiſco nullum competere priuilegium, ſed cauſam coram iudice & Notario ciuili inchoatam, coram eodem continuari debere. Quod quia fuit verè & prudenter deciſum per *Rotam Auenionenſem die* 12. *Nouembris* 140. ideo tenorem illius deciſionis hic inſerendum duxi.

IN CAVSA PRÆVENTIONIS Magiſtri D. Graffarij CVRIARVM PALATII; *CONTRA MAGISTRVM* B. VICEGRAFFARIVM CRIMINALEM huiuſce Ciuitatis.

CONTESTATA fuit hæc præuentio coram Illuſtriſſ. Domino Prolegato, quia eius deciſio erat exemplaris & præiudicialis variis caſibus, fuitque diſputatum, an criminale iudicium de furto intentatum ab vno ex creditoribus Antonetæ, contra eandem, longè poſt cœptum & conteſtatum iudicium diſcuſſionis generalis bonorum dictæ Antonetæ, ſcribente eodem Magiſtro D. traheret omnes creditores tamque diſcuſſionem ad cauſam criminalem pro intereſſe fiſci? Illuſtriſſ. commiſit deciſionem illius articuli D. Auditori generali Præſidi Rotæ, vnde propoſito

poſito dubio in Rota ſub die 22. Nouembris 1640. & auditis informantibus pro intereſſe vtriuſque Graffarij & partium, tam ex ſcripto quam verbo, monito etiam D. Aduocato fiſcali;

Rota cenſuit eſſe procedendum ad vlteriora in cauſa dicti concurſus coram D. Auditore generali, ſcribente eodem magiſtro D. etiam quoad intereſſe, & reſpectiuè dicti creditoris, ſtante præuentione cauſæ diſcuſſionis generalis ciuiliter cœptæ in illo tribunali, in quo proinde fiſcus comparere debeat oppoſitiuè.

84 Motiua Dominorum fuerunt hæc, † Primo quia fiſcus ſemper vtitur iure priuati, niſi in materia ſubiecta reperiatur ſpecialiter priuilegiatus, Gloſſ. ſingularis in *l. item veniunt, §. in priuatorum, ff. de petit. heredit.* quam regulam confirmat Peregr. *de iur. fiſci lib. 6. tit. 1. n. 1.* Farinac. *conſ. 183. n. 5.*

Nullibi autem legitur, quod fiſcus habeat priuilegium auocandi cauſas ciuiles penes Notarium criminalem, quando ciuilia fuit præuenta ab iis qui non ſunt participes delicti, in caſibus in quibus non cadit confiſcatio, vel incorporatio bonorum, nec debent priuilegia fiſci multiplicari, & in dubio dicendum eſt, fiſcum non eſſe priuilegiatum, *l. non puto, ff. de iur. fiſci*, quam ſic expendit poſt alios plures, Marius Giurb. *conſ. 67. ſub num. 16.*

Maximè quando fiſcus tractat de iure quærendo, non vero de iure quæſito, nec certat de cauſa one-
85 roſa, ſed lucratiua, imò etiam de pœnali, † in qua
creditores habent prælationem aduerſus fiſcum, *leg. vn. & ibi,* Bart. *C. pœnis fiſcalibus credit. præferri, lib. 10. tit. 7.* D. bon. mem. Hieron. à Laureotiis *in ſua repetit. ad §. Cornelio Felici. l. Statius Florus, ff. de iur. fiſci, in verbo ſi ante pœnam, n. 1. & ſeqq.*

86 Et regula (*qui prior eſt in tempore*) non tantum militat in conuentionalibus, ſed etiam in iudicialibus, *l. 10. ff. de diſtract. pign. l. ſi ex iure,* vbi Bart. *ff. qui potior.* Rota coram Durano in impreſſ. *deciſ. 364. num. 43. part. 2.* ita quod præueniens in cauſa trahere debeat aliorum inſtantias vigore prioris & anterioris decreti.

Cum ergo fiſcus nullum habeat priuilegium in hac materia, & caſu propoſito, ſtãdum eſt dictæ præuentioni, & regulæ *l. vbi cœptum, ff. de iudiciis.*

Secundo ſeruanda eſt regula noſtri ſtatuti, quæ datur in diſcuſſionibus ſub *rubr. 34. de ceſſ. & diſcuſſ. bonorum. art. 5. lib. 2.* Scilicet quod quoties agitur de concurſu creditorum, ille Notarius ſcribere debeat qui præuenit in executione, & alij prætendentes intereſſe ſuper bonis debent venire oppoſitiuè.

87 Quod quidem ſtatutum vti generaliter loquens comprehendit etiam fiſcum, Boſſ. *in tit. de Fiſco & priuileg. eius, n. 75. & ſequent.* ita quod fiſcus comparens in ſimilibus iudiciis executiuis ligetur legibus, & ſtatutis concernentibus ordinem illius iudicij, Mangil. *de ſubhaſtat. c. 137. n. 10.* quando fiſcus non eſt ſpecialiter priuilegiatus, prout in caſu propoſito in quo non agitur de bonis fiſco incorporatis Mangil. *ibid. n. 11.*

88 Quibus non obſtat ſtatutum de Tabellionibus, *ſub rub. 20. art. 18. lib. 1.* vbi dicitur quod ſoli notarij criminales debeant ſcribere in cauſis criminalibus, vel ciuilibus deſcendentibus ex crimine, vel etiam ciuilibus vbi de iure Cameræ agitur.

Etenim ſtatutum illud non applicatur caſui noſtro, ſcilicet data præuentione iudicij ciuilis in materia concurſus, nulla exiſtente confiſcatione & incorporatione bonorum delinquẽtis: tunc enim propter illam præuentionem & conteſtationẽ in iudicio præuento factã, res non eſt integra; quo caſu non eſt
licitum mutare † Notarium, inſtituendo nouum iudicium ceſſante priuilegio. vt poſt *Dec.* voluit Ant. 89
Sol. *in Decret. Pedem. tit. de actuarijs, gloſſ. 1. n. 2.* & magis diſtinctè Coſt. *de re integra, diſt. 4. num. 13.* vbi quod Notarius ſemel electus mutari non poteſt ſi res non eſt integra, & ait rem non eſſe integram quando negotium eſt inchoatum.

Et in caſu iſto illa mutatio cederet in graue præiudicium aliorum creditorum, qui tamen non debent prægrauari odio, & culpa debitoris, ex vulgata regula *cap. nemo debet. De reg. iur. in 6. l. ſancimus, Cod. de pœn.* Sic enim prægrauarentur alij creditores, quia cogerentur defendere non tantum ſuum intereſſe ciuile, ſed etiam quæſtionem criminalem intentatam à fiſco, & ſic defendere iura propria contra potentiorem.

Quinimo licet cauſa huius furti proponatur criminaliter, tamen cum non ſit merè criminalis, id eſt, ad ſolam publicam vindinctam, ſed mixta, & pœna quadrupli, aut alia pecuniaria ſit partim applicanda accuſatori pro refectione intereſſe paſſi, cauſa illa debet regulari ad formam ciuilium, vt docet Berous *conſ. 22. n. 32. & 33. vol. 5.* 90

Nec etiam cauſa præuenta poteſt dici deſcendere à delicto cum ſit merè ciuilis, & deſcendens à contractu, etiam reſpectu creditoris; cuius factum, geſtum cum debitrice, incepit à locatione operarum; & superueniens delictum, eſt ſeparabile à cauſa concurſus: nam conditio furtiua, tanquam rei perſequutoria, poteſt ſeparari ab accuſatione furti, & à criminali iudicio, ac ſeparatim tractari, *iuxta §. ex maleficijs, Inſtitut. de action.* vbi gloſſ. & communiter DD. *l. fin. ff. de furt.* cum aliis cumulatis per Farinac. *in tract. de furt. q. 165. n. 24.*

Ita tamen vt actiõ criminalis nihil deroget iuribus creditorum, quorum cauſa potior eſt, vt ſupra probauimus, Guazzio *de confiſcat. bonorum, concl. 22. n. 15.* nec poteſt illius prætextu induci ſuperſeſſoria in iudicio ciuili præuento: quia ſiue illa debitrix conuincatur de furto, ſiue non; ſemper debet ſatisfieri creditoribus, Guazz. *vbi ſuprà,* tum quia iſtud iudicium criminale fuit intentatum diù poſt ciuile, nec abſorbet intereſſe ciuile, & conſequenter non ſuſpendit, ad tradita per Farinac. *conſ. 137. n. 2. 27. & 29.* poſt Capic. *deciſ. 25. n. 5.* 91

Nec denique poteſt dici quod hic tractetur de iuribus Cameræ, quia vt ſupra dictum eſt, iura Cameræ intelliguntur de incorporatis & quæſitis; non vero de pœnis, & iuribus quærendis; multo minus in caſibus in quibus non venit confiſcatio ex natura delicti, vt hic, Peregr. *de iur. fiſci, lib. 7. tit. 1. n. 2. & ſequent.* vbi bene diſtinguit, cauſam fiſcalem procedere à contractu, vel quando agitur de bonis fiſci, aut fiſco applicandis ſcilicet ex cauſa ciuili, vt pro bonis vacantibus, pro delatis indigno, pro iure Albenagij; & ſimilibus; criminalem autem, quando agitur ad pœnam. 92

Quod vero opponitur, fiſcum debere litigare cum plena manu & poſſeſſione ſeu ſaiſitum, proindeque hic tractari de iuribus Cameræ, habet varias reſponſiones. Prima quidem eſt, aliud eſſe iura Cameræ, aliud pœnam. Vt ſupra dicebamus.

Secunda obiectionem intelligendam eſſe de locis, in quibus militat talis conſuetudo, prout in Gallia, ſecus vero de iure. Ita in puncto Mar. Giurb. *conſ. 67. n. 19.* poſt Guid. Pap. Marc. Couar. Peregrin. & alios, & ait neminem oſtenſurum quod de iure fiſcus hoc vtatur priuilegio, quod tamen Rota noluit diſcutere de præſenti, ſtante quod ille articulus ſit extra materiam huius præuentionis. 93

Denique

94 Deniqne conſuetudo illa non militat qnando adeſt contradictor, idem Giurb. *ibid.num.* 20. & 21. hic autem concurrunt multi creditores qui iam ante erant in lite.

95 Non eſt omittendum quod etiam in caſibus in qnibus confiſcatio ipſo iure incurritur, ſolum dominium tranſit in fiſcum, non autem poſſeſſio, idem Giurb. *ibid.numero* 18. & expectare debet fiſcus declaratoriam: à fortiori quando confiſcatio non venit ipſo iure: & in caſu iſto res eſt extra difficultatem, quia pœna furti non eſt pœna confiſcationis. Hac die 22. Nouembris 1640.

SVARES. P. P. TONDVTI. SALVADOR. A LAVRENTIIS. SARPILLON. Rotæ Auditores. *Extracta fuit hac deciſio à ſuo originali.*

96 Duodecima Concluſio. Inſtantia diſcuſſionis bonorum generalis in qua concurrunt plurimi creditores, non afficit Dominum directum, ſi petat ſe mitti in poſſeſſionem prædij emphyteutici iure dominij directi ob non ſolutum canonem annuum; ſed eo caſu dominium vtile trahetur à dominio directo, iure conſolidationis, ac veluti magneticæ cuiuſdam attractionis, quod potius eſt, & antiquius iure omnium creditorum. Aliud dicendum eſſet ſi Dominus directus ageret actione perſonali pro conſequenda ſolutione dictorum canonum; tunc enim inſtantia diſcuſſionis illũ afficeret, & in ea comparere teneretur Cod. Fab. *lib.* 7. *tit.* 38. *definit.* 2. vbi tamen ſubdit licitum eſſe creditoribus offerre Domino directo canones debitos ad impediendam conſolidationem. Et ratio præmiſſorum eſt, quia quando Dominus directus petit ſe immitti in poſſeſſionem fundi Emphyteutici iure conſolidationis, non agit ad pignus, ſed ad Dominij vtilis ad ſe deuoluti declarationem; certum eſt autem potiorem eius cauſam eſſe debere, qui rei ſuæ dominium, quam qui alienæ pignus vindicat, *tot. titul. Cod. ſi alien. res Pign. data ſit.* Verum ſi agatur contra alia bona non emphyteutica, quæ debitor canonis annui in fauorem Domini directi obligauit & hypothecauit, hoc caſu cũ actio Dñi directi non ſit realis, tenetur comparere in inſtantia diſcuſſionis, & iuxta ordinem ſuarum hypothecarum collocabitur, prout etiam determinat idem Faber *in Cod. libro* 4.
97 *titul.* 42. *definit* 59. vbi etiam dicit, † quod licet iura prælationis colono non competat; ſed ſoli Domino directo, tamen colonus agens ex iure reali Domino competente; eodem iure quo Dominus cenſeri debet, non tam in vim conſolidationis, quam ex eo quod ius Domini directi, cui colonus innititur, eſt potius & antiquius ſuper prædio emphyteutico, iuribus omnium aliorum creditorum.

98 Quod autem de reliquis annuorum canonum ſuper re ipſa emphyteutica cum priuilegio prælationis conſeqnendis dictum eſt, locum etiam habet dum agitur de conſequendis laudemiis actione reali, ſuper ipſa re vendita petitis, pro quibus Dominus ſuper ipſa re emphyteutica conſequendis, cæteris omnibus potior eſt: ſecus eſſet ſi ageretur ſuper pretio rei emphyteuticæ venditæ ad inſtantiam creditorum ipſius emphyteutæ, cum ſuper illo pretio Dominus directus hypothecam non habeat, vt diſtinguit Theſaur. iun. *lib.* 4. *quaſt. forenſ.* 51. maximè, *num.* 7.

Et licèt magna ſit controuerſia, vtrum pro laudemio detur hypotheca, quam tamen dari teſtantur *Rot. Auen. Theſaur. Giurb. Grat.* & plures alij quos refert Hodiern. ad Surd. *deciſ.* 31. *num.* 2. tamen in omnem euentum certum eſſet competere Domino directo actionem perſonalem in rem ſcriptam, quæ ſequitur quemcumque poſſeſſorem, ſicut actio realis, vt fusè Hodiern. *d. deciſ.* 31. *n.* 10. *& multis ſequentibus,* qui tandem *num.* 28. *& ſeqq.* reſidet in ea ſententia, vt laudemium dicatur onus reale, & pro eo competat actio realis ſuper re emphyteutica contra quemcunque poſſeſſorem.

99 Et ea de cauſa, cum quidam creditor expoſuiſſet clamorem in curia Cabeoli contra poſſeſſorem caſtri de Cucurone, qui illud hypothecauerat & ſubmiſerat dictæ curiæ, & è contra Dominus Directus egiſſet ad Commiſſum contra dictum Caſtrum, etiam ſi cauſa exequutiua fuiſſet præuenta per pignorationem dicti Caſtri, cauſa verò declarationis Commiſſi fuiſſet poſteriori loco intentata, iudicatum fuit in Curia Gratianopolitana cauſam Commiſſi poſterius intentatam præualere debere, quia per eam reſoluuntur omnes hypothecæ & iura creditorum, videre eſt apud Guid. Pap. *deciſ.* 428.

100 Dicimatertia Concluſio. Qui agit actione reali nempè rei vendicatione, non autem hypothecariâ, non cogitur in inſtantia diſcuſſionis comparere, quia bona aliena non veniunt in iudicio diſcuſſionis generalis, veluti ſi quis agat rei vendicatione pro conſequendo depoſito pecuniæ obſignatæ adhuc extantis, vt deciſum fuiſſe teſtatur Faber *in ſuo Cod. lib.* 4. *tit.* 25. *Depoſiti, Definit.* 3. quia proſecutio iſta realis nihil commune habet cum perſonalibus aliorum creditorum actionib. quod & poſt *Fabrum,* notauit Franciſcus Barrius *de ſucceſſionibus, lib.* 11. *de adit. & repudiat. tit. qua ſint iura confect. inuent. num.* 24. *fol.* 93. Idem dicendum eſt de iudicio reſciſſionis venditionis, quod à cauſa diſcuſſionis eſt ſeparatum, Cod. Fabr. *lib.* 4. *tit.* 11. *definit.* 3.

101 Decimaquarta Concluſio. Inſtantia diſcuſſionis generalis afficit creditorem habentem clauſulam Conſtituti, qui tenetur in iudicio diſcuſſionis generalis comparere, ſi à creditoribus fuerit præuentus, & cauſa generalis prius inchoata, Cod. Fabrian. *lib.* 7. *tit.* 7. *definit.* 34.

Quod ſi creditor conſtitutarius præuenerit in vim ſui conſtituti ante cæptam inſtantiam generalis diſcuſſionis, manet quidem proceſſura in ſtatu, ſed dum proceditur ad diſtractionem pignoris inſtantibus creditoribus, cuilibet ipſorum iuxta hypothecarum ordinem ſatisfieri debet, Fab. *lib.* 7. *tit.* 32. *definit.* 21. *& lib.* 6. *tit.* 11. *definit.* 5. Quid autem ſtatuendum ſit in contractu venditionis, dicemus in *cap. ſequenti.*

Alios caſus in quibus inſtantia generalis diſcuſſionis non tranſit ad alium, exponit Barr. *d. n.* 24.

CAPVT XXXI.

ARGVMENTVM.

Tractatur ſpecialiter de præuentione Creditorum emptoris, qui præuenerunt contra venditorem; & explicantur plurimi caſus, in quibus venditor agens ad recuperationem pretij ſuper re vendita, tenetur comparere in iudicio generalis diſcuſſionis, in quo fuit præuentus. Explicatur quæſtio de venditore quando ſuper re vendita

cæte

cæteris creditoribus emptoris præferatur, tam ex diſpoſitione iuris communis, quàm ex Statuto Auenionenſi. Et quæ ſit differentia inter emptorem, & poſſeſſorem, qui conuenitur nomine proprio, vel tanquam quilibet extraneus. De effectu reſeruationis dominij in contractu venditionis, an producat tantum hypothecam, & an impediat translationem dominij in emptorem, ſtāte huiuſmòdi reſeruatione. Vtrum clauſula Precarij eximat venditorem à iudicio diſcuſſionis generalis præuento. Et quomodo hoc caſu concipi debeat clauſula Precarij. Et quid in clauſula legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem. Quomodo conſulatur venditori aduerſus creditores petentes rem venditam poni in incantu, vt illis adiudicetur Pluris-valentia. Et quomodo conſulatur creditori pignus mobile conuentionale habēti præ manibus. Venditor vtrum præferatur cæteris creditoribus ſuper meliorationib. rei venditæ. Quomodo venditor poſſit recedere à contractu, ſi pretium ſibi non ſoluatur. Et hoc caſu obſtat illi præuentio diſcuſſionis, ſi agat ad reſciſſionem venditionis. Reſeruationem dominij eſſe de natura contractus venditionis, neque Dñm directum impedire poſſe quin hoc pactum in illo contractu apponatur. Et ex quibus cenſeatur habita fides de pretio.

S V M M A R I V M.

1 *Venditio facta non habita fide de pretio non transfert dominium in emptorem, quamuis traditio facta fuerit.*

2 *Quando non dicatur venditor fidem habuiſſe de pretio.*

3 *Venditor habet actionem realem pro recuperanda re vendita, ſi pretium non fuerit ſolutum, quando fides non fuit habita de pretio.*

4 *Iudicium diſcuſſionis generalis non reſpicit actiones reales, ſed tantum perſonales, &* num. 8.

5 *Explicatur Statutum Auen. de venditore ſuper re vendita cæteris creditorib. præferēdo,* lib. 1. rub. 70.

6 *Oſtenditur quid ſtatuat ius commune, vltra dictum ſtatutum.*

7 *Venditor agens hypothecaria ex obligatione deſcendente ex contractu debitoris diſcuſſi, tenetur cōparere in iudicio diſcuſſionis, vt ſuo ordine collocetur.*

9 *Si actio hypothecaria ex obligatione anteriori oriatur, ſeu aliunde quam ex facto debitoris diſcuſſi, venditor non tenetur comparere in iudicio diſcuſſionis.*

10 *Quæ ſit differentia inter emptorem, ſeu poſſeſſorem conuentum nomine proprio, & conuentum vti extraneum.*

11 *Hæres, in actione mere reali, non gaudet beneficio inuentarij.*

12 *Admittitur cumulatio actionis perſonalis cum reali, quando hæres conuenitur tanquam extraneus.*

13 *Maritus non habet beneficium,* deducto ne egeat, *quando conuenitur vti extraneus.*

14 *Hæres, quando conuenitur tanquam extraneus, poteſt conueniri pendente tempore confectionis inuentarij.*

15 *Si iudicium cœptum fuerit contra aliquem, oritur ex litis conteſtatione actio perſonalis ex quaſi contractu.*

16 *Hæres non poteſt conueniri actione reali procedente aliunde quam ex facto defuncti, pendente tempore inuentarij, quando lis fuit conteſtata cum defuncto.*

17 *Si venditor velit litem cum emptore cœptam continuare, proprio ipſius nomine, pro intereſſe & expenſis, debet comparere in iudicio diſcuſſionis.*

18 *Si venditor deſiſtat à prima lite, & nouā intentare velit contra poſſeſſorem rei venditæ tanquam extraneum, poteſt nouam litem inſtaurare, nec tenetur in diſcuſſione comparere.*

19 *Non poteſt venditor, actionem realem intentans, agere contra tertium rei venditæ poſſeſſorem actione perſonali pro intereſſe & expenſis, donec cauſa iudicij realis ſit terminata tanquam præiudicialis.*

20 *Principale & acceſſorium poſſunt in eodem libello cumulari, ſed eodem tempore diuerſis libellis peti non poſſunt, diuerſiſque iudicijs.*

21 *Reſeruatio Dominij facit, vt Dominium non transferatur in emptorem niſi ſoluto pretio.*

22 *Pactum reſeruationis dominij in venditione eſt validum.*

Reſeruatio dominij in venditione eſt de natura contractus, & ideo Dominus directus illam impedire non poteſt.

23 *Pactum reſeruationis dominij donec ſolutum eſſet pretium, validum quidem eſſe multi exiſtimant, ſed ſolam producere hypothecam ſpecialem pro ſecuritate venditoris.*

24 *Tranſlatio dominij non eſt de eſſentia venditionis.*

25 *Locatio in contractu venditionis inſerta, eſt accidentalis ad venditionem.*

26 *Venditio dicitur perfecta non obſtante reſeruatione dominij, & per eam periculum tranſit ad emptorem, &* num. 28. *Contrarium tenent alij,* n. 29. *& vide* num. 32.

27 *Pactum ſpecialis hypothecæ non eſt contrarium reſeruationi dominij.*

30 *Reſeruatio dominij perpetua, eſt contraria naturæ venditionis, ſed non temporalis.*

31 *Dominium reſeruatum non transfertur in emptorem, quamuis adiecta fuerit clauſula Conſtituti, & interuenerit traditio.*

33 *In quibus caſibus reſeruatio dominij habeat ſolùm vim hypothecæ ſpecialis, & in quibus impediat tranſlationem dominij.*

34 *Explicantur variæ Rotæ Romanæ deciſiones, in quibus aliquando reſeruatio dominij habuit vim ſpecialis hypothecæ, quandoque vero impediuit tranſlationem dominij in emptorem.*

35 *Clauſula Precarij appoſita in fauorem venditoris donec pretium ſoluatur venditori, eximit illum à iudicio generalis diſcuſſionis.*

36 *Clauſula Precarij debet apponi in fauorem venditoris, vt ipſe eximatur à præuentione generalis diſcuſſionis.*

37 *Quomodo differant inter ſe ad effectum præuentionis, clauſula Precarij, Legis commiſſoriæ, & Addictionis in diem.*

38 *Precarium ceſſat poſt ſolutionem factam venditori.*

39 *Quomodo conſulatur venditori, ſi creditores emptoris petant rem venditam poni in incantu.*

40 *Creditores petentes rem venditam poni in incantu, debent cauere venditori pro eius indemnitate.*

41 *Si bona debitoris non ſufficiant, creditor anterior poteſt impedire diſtractionem, niſi ſibi caueatur.*

42 *Quæ ſit differentia clauſulæ Precarij & Conſtituti in contractu venditionis, & in alijs contractibus.*

43 *Creditor habens pignus mobile penes ſe, poteſt illud retinere, nec tenetur exhibere donec ſibi caueatur.*
44 *Crediter habens pra manibus pignus conuentionale, cateris crediteribus praſertur ſi ſit mercator, ex ſententia quorundam Doctorum.*
45 *Ampliatur etiam, ſecundum aliquos, ad non mercatores.*
46 *Quod quomodo procedat, explicatur,* num. 46.
47 *Creditori pignus poſſidenti competit retentio.*
48 *Non datur retentio, in praiudicium creditoris anterioris.*
49 *Creditori anteriori contra poſteriorem agentem, datur exceptio, & contra excipientem, datur replicatio, ob anterioritatem hypotheca.*
50 *Text. in* l. Pupillus 24. ff. quæ in fraud. creditor. *procedit in ſolutione, non in pignore.*
51 *Venditor qui praſertur in re propria vendita, non praſertur in meliorationibus.*
52 *Meliorationes ſolo cedunt.*
53 *Dominus ſoli, ſi non reſtituat pretium meliorationum, repellitur exceptione doli mali.*
54 *Acceſſorium non ſequitur naturam ſui principalis, quando eſt diuerſa ratio.*
55 *Venditor, qui ſibi ſpecialem rei vendita hypothecam reſeruauit, cateris creditoribus praſertur ſuper pretio, ſed ab illis praueniri poteſt in iudicio diſcuſſionis.*
56 *Intellige, dummodo tale pactum in ipſo venditionis contractu apponatur; vel in rei traditione.*
57 *Item intelligendum eſt, quando habita fuit fides de pretio, alias Dominium non transfertur.*
58 *Si fuerit habita fides de pretio, venditor poteſt alios creditores praeuenire, & ab illis praueniri.*
Vtrum in dubio cenſeatur habita fides de pretio, & quomodo concipiendum ſit inſtrumentum.
59 *In contractibus nominatis, non eſt locus pœnitentia, ob non adimplementum.*
60 *Intellige vt procedat non per viam actionis, ſed per viam exceptionis.*
61 *Venditor non ſoluto pretio poteſt iterum vendere alteri, ſi agatur de venditione iudiciali & neceſſaria, ſecundum aliquos.*
62 *Sed tamen verius eſt rem alteri vendi poſſe, etiam in venditione voluntaria.*
63 *Vendiœr poteſt recedere à contractu, deficiente cauſa finàli, ſine qua non fuiſſet contracturus.*
64 *Si cum contractu emptionis nihil fuerit admixtum quod ſapiat naturam contractus innominati, non poterit venditor ob defectum cauſa finalis, agere ad reſciſſionem venditionis.*
65 *Venditor agens ad reſciſſionem venditionis, non tenetur comparere in iudicio generalis diſcuſſionis, ſed qualibet cauſa currit marte ſuo; poſſunt tamen alij creditores, ſi velint, aſſiſtere liti exiſtenti inter emptorem & venditorem.*

CONTINVANDO materiam præuentionis inſtantiæ diſcuſſionis generalis bonorum, in concurſu creditorum; quæritur vtrum venditor ratione rei per eum venditæ, teneatur comparere in iudicio diſcuſſionis, ſi præuentus fuerit? In qua quæſtione vt cum ordine procedatur. Sit

1 Decimaquinta Concl. Quando venditio facta fuit eo animo, vt pretium venditori confeſtim ſolueretur, non autem eo animo, vt ipſe venditor fidem haberet de pretio, nullo modo tenetur venditor comparere in iudicio diſcuſſionis generalis, nec in eo de iuribus ſuis fidem facere, ſiue ante ſiue poſt inchoatam cauſam diſcuſſionis, actionem ſuam proponat; ſed eius cauſa ſeparatim tractari debet coram Iudice competente per eum eligendo, & per conſequens ſcribente Notario ipſi bene viſo. Ratio eſt, quia quando fides non fuit habita de pretio, licet traditio rei venditæ facta fuerit, tamen dominium non fuit tranſlatum in emptorem, ſed penes ipſum venditorem remanſit, vt probatur per text. in *l. quod vendidi* 19. *ff. de contrahend. emptione*, vbi dicitur quod ex cauſa venditionis non transfertur dominium, niſi pretio ſoluto, quando fides non fuit habita de pretio, † id eſt quando venditor non habuit 2
animum dandi emptori dilationem ad ſoluendum pretium, & de eo confiſus non eſt, & in §. *vendita. Inſtit. de rer. diuiſione*, & notant Gloſſ. & DD. *in l. ancilla* 12. *C. de rei vendic. & in l. ſi quaſi* 11. *ff. de pignor. actione*, vbi dicitur non videri quem habere fidem de pretio quod ſtatim ſe recepturum exiſtimat. † Cum 3
igitur dominium hoc caſu non fuerit tranſlatum in emptorem, ſed remanſerit apud venditorem; datur venditori actio realis & manus iniectio ad recuperandam rem venditam rei vendicatione, vel remediis poſſeſſoriis, vt dicitur *in d. l. ancilla* 12. *C. de rei vendic.* ratione cuius actionis realis non tenetur venditor comparere in iudicio diſcuſſionis, † quod non 4
reſpicit actiones reales, ſed tantum perſonales, vt diximus *ſuprà, num.* 100. *in* 13. *concluſ. cap.* 30. atque ita docent Gail. *lib.* 2. *obſeruat.* 15. *num.* 4. Mangil. *in tractat. de euictionib. quaſt.* 42. *num.* 9. Gizzarel. *deciſ.* 40. *num.* 1. *& deciſ.* 61. *per tot.* Gait. *in tract. de credito, cap.* 4. *quaſt.* 11. *num.* 1218. Barboſ. *in l. ſi cum dotem* 13. §. *final. num.* 23. *verſ. nam & eadem ratione, ff. ſolut. matrim.*

Iſta diſceptatio videretur ſuperflua in præſenti 5
Ciuitate Auenionenſi propter Statutum, *lib.* 1. *rubr.* 70. quo cauetur, quod ſi emptor cuiuſcúmque rei pretium non ſoluerit, & effectus fuerit non ſoluendo, & res ipſa repetiatur penes emptorem, vel eius hæredem, tunc venditor habeat regreſſum ad rem venditam pro ſolutione conſequenda, & præferatur quibuſcúmque creditoribus habentibus anteriorem hypothecam, etiam expreſſam, tam ex dote quam ex alia quacúmque cauſa, etiam fauorabili; & hoc intra biennium in re immobili à die ſolutionis computandum, in re verò mobili intra annum à die ſolutionis faciendæ numerandum: de quo ſtatuto, Rip. *in l. ſi ventri*, §. *in bonis, ff. de priuileg. cred.* Rota Auen. *dec.* 96. Coſta *de ſubſid. remed.* 114. *n.* 40.

Sed tamen quæſtio iſta valdè vtilis eſt, non ob- 6
ſtante dicto ſtatuto. Tum quia ſtatutum loquitur quidem de prælatione venditoris aduerſus creditores emptoris in re vendita, & de regreſſu venditori ſuper re vendita concedendo; ſed de propoſitâ quæſtione nihil dicitur in dicto ſtatuto, nec deciditur vtrum venditor, quando non habuit fidem de pretio, aut in aliis caſibus in quibus illi competit rei vendicatio, teneatur comparere in generali concurſu creditorum; Tum etiam quia diſpoſitio ſtatuti eſt limitata ad biennium quoad res immobiles, & ad annum quoad mobiles, ſed lapſo illo tempore ſtatutum nihil diſponit, & propterea remanet firma concluſio in caſibus per ſtatutum non deciſis, qui iuxta iuris communis diſpoſitionē determinari debent; nempè, quod venditor qui non habuit fidem de pretio, non teneatur cõparere in iudicio diſcuſſionis generalis, quando vtitur remedio rei vendicationis, ſiue intra tempus ſtatuti, ſiue poſt, actionem proponat; & ſiue à creditoribus præuentus fuerit, ſiue non; cum hoc iudicium reale, ſit omnino diuerſum & ſeparatum à iudicio diſcuſſionis, & cum illius inſtantia nihil

com

commune habeat. Quid vero ſeruetur in Gallia circa prælationem venditoris ſuper re vendita? vide, Louët & Addent. *lit.P,num.*19.

7 Decimaſexta Concluſio. Si venditor dimiſſa actione rei vendicationis velit agere actione hypothecaria, vel interdicto Saluiano contra rem venditam, ſeu etiam in caſibus in quibus rei vendicatio non datur venditori,& talis actio deſcendat ex contractu, & obligatione communis debitoris cuius bona diſcutiuntur, venditor tenetur comparere in iudicio diſcuſſionis, & in eo collocari ordine ſuo, iuxta ordinem ſuarum hypothecarum, videlicet ſecundum tempus ſui contractus, & obligationis per diſcuſſum præſtitæ (ſaluo tamen remedio prælationis ex ſtatuto competente, intra annum vel biennium; vt ſuprà dictum eſt, ſi negotium in ciuitate Aueniouenſi tractandum ſit.) Ratio eſt,quia hoc caſu, quamuis actio hypothecaria realis ſit, & in rem dirigatur, tamen actio illa non eſt principalis, ſed acceſſoria ad perſonalem, ſicut & hypotheca ipſa acceſſio eſt debiti principalis. Atqui, inſtantia generalis diſcuſſionis eorum propria eſt, qui perſonalibus, non autem directis in rem ſuam actionibus 8 experiuntur, vt ſæpiùs diximus; † & explicat Fab. *in C.lib.* 4. *tit.*36. *defin.*8. *n.*6. hoc autem caſu actio hypothecaria dependet à perſonali, cum ſupponamus illam originem ducere ab obligatione perſonali contracta per debitorem diſcuſſum.

9 Decimaſeptima Concluſio. Quando actio hypothecaria non deſcendit ex facto,vel obligatione debitoris diſcuſſi, veluti ſi ipſe emerit à tertio, aut alia ratione acquiſiuerit rem venditam, & ante illius acquiſitionem, venditori hypothecatam; tali caſu iudicium actionis hypothecariæ debet tractari ſeparatim ab inſtantia diſcuſſionis generalis, ſiue præuentus fuerit creditor hypothecarius, ſiue præuenerit.

10 Pro cuius concluſionis probatione, præſupponendum eſt poſſeſſorem rei hypothecatæ duplici modo conueniri poſſe, nempè vel proprio nomine, vel tanquam quilibet extraneus, vt probatur, *in leg. de eo* 12.§.*fin.ff.ad exhib.* vbi dicitur quod hæres vel ſuo nomine, vel quaſi hæres, in realibus iudiciis agere vel conueniri poteſt, vt ibi inter cæteros no- 11 tat *Bald.* dicens per illam rationem, † quod hæres in actione reali merâ, non gaudet beneficio inuentarij; eandémque diſtinctionem illius qui conuenitur nomine proprio,& eius contra quem agitur tanquam contra quemlibet extraneum,agnouit Dec.*in l.edita,num.*77.*Cod.de edend.verſic.vltimo dici poteſt*, vbi dicit quod quando hypothecaria intentatur contra aliquem, tanquam contra poſſeſſorem, tunc videtur conueniri tanquam quilibet extraneus, ra- 12 tione poſſeſſionis, † & ideo cumulari poteſt actio perſonalis cum reali, ſiue ſit rei vendicatio,ſiue hypothecaria. Quod etiam tradit Iacob. de Nigris *in repetit.leg.per omnia,num.*153.*ff.de legat.*1. & ante illos, Bartol. *in l. maritum* 13. *in ipſo principio, ff.ſolut. matrim.* dum opponit de *leg. Neſennius*, §. 13 *fundus, ff.de re iudic.* dicens † maritum non habere beneficium, *deducto ne egeat*, quando conuenitur actione reali: quia tunc conuenitur tanquam quilibet poſſeſſor extraneus.

14 Eadem ratione quando hæres adiuit hæreditatem cum beneficio inuentarij, & eſt intra tempus ſibi à iure aſſignatum ad illud conficiendum,& conuenitur actione hypothecaria, quæ non deſcendat ex facto,vel obligatione defuncti,tali caſu pendente tempore confectionis inuentarij, poteſt conueniri actione hypothecaria, quia non conuenitur tanquam hæres, ſed tanquam poſſeſſor & tanquam quilibet extraneus, Vincent.de Franc. *deciſ.* 352.*numero* 5. Cancer. *lib.*3.*cap.*2.*de inuentario, numero* 161.*&* 162.

Vnde reſultat ratio deciſiua dictæ concluſionis; quia quando nulla adeſt obligatio perſonalis debitoris diſcuſſi,tunc actio hypothecaria dirigitur contra illum, non tanquam obligatum, ſed tanquam poſſeſſorem,& tanquam contra quemlibet extraneũ; atque ita ceſſat dependentia actionis hypothecariæ, ab actione perſonali debitoris diſcuſſi; cum actio perſonalis à qua hypothecaria deſcendit, procedat ab alio fonte,nempè ab obligatione illius cui debitor diſcuſſus ſucceſſit:& ita ceſſat conſideratio quam ſuprà attulimus ex Cod.Fabr.*lib.*4.*tit.*36.*de pact.inter empt.& vendit.definit.*8.*in gloſſ.num.*6.

Sed non parua inſurgit dubitatio, quid dicendum ſit, quando ante inchoatum iudicium diſcuſſionis generalis, lis iam fuiſſet conteſtata in actione hypothecaria, vel Saluiano interdicto contra debitorem diſcuſſum: quia quamuis obligatio principalis deſcenderet ex facto antiquiori,& originem duceret ante acquiſitionem factam per debitorem diſcuſſum,tamen per litis conteſtationem debitor ipſe diſcuſſus contraxit perſonalem obligationem, † cum 15 in iudiciis quaſi contrahatur,ex quo quaſi-contractu oritur perſonalis obligatio, *l.*3.§.*idem ſcribit.ff.de peculio.* Vnde videmus, quod † hæres cum beneficio 16 inuentarij,licet,vt ſuprà dictum eſt,durante tempore confectionis inuentarij poſſit conueniri actione reali,quando obligatio non proceſſit ex facto defuncti, tamen ſi lis fuerit conteſtata ſuper illa actione reali cum defuncto,non poterit hæres durante tempore inuentarij conueniri,quia moleſtiam pateretur ex facto & obligatione perſonali ipſius, vt decidit Vincent.de Franch.*deciſ.*352.*num.*4.quem ſequitur Cancer. *d.cap.de inuentar.n.*158.

Præterea ex Statuto & obſeruantia præſentis Ciuitatis, de quibus ſupra per nos actum fuit, *cap.*10. *de ceſſion.bonor.* non datur præuentio per actionem ordinariam contra debitorem intentatam, ſed tantum per executiuam; ergo ſi vigore conteſtationis, & dicti quaſi-contractus, agatur contra debitorem, dabitur præuentio creditoribus concurrentibus in diſcuſſione, qui præuenerunt in exequendo.

Sed prædictis dubiis non obſtantibus, conſtituo in quæſtione propoſita decimamoctauam Concluſionem, videlicet adhibendam eſſe duorum caſuum diſtinctionem;quorum Primus eſt; † ſi venditor aut 17 alius creditor hypothecarius agens hypothecaria etiam ex obligatione aliunde proueniente quam ex facto debitoris diſcuſſi, velit agere contra ipſum, continuando litem iam cœptam, vt contra ipſum proprio nomine conſequi poſſit reſtitutionem fructuum, damnorum, intereſſe vel expenſarum, tunc ſine dubio comparere debet in iudicio diſcuſſionis, ex ſupra traditis poſt Fabrum *libro* 4. *C.tit.*36. *definit.*8.

Secundus caſus eſt, quando venditor, vel alius 18 creditor hypothecarius ſolum agit contra debitorem diſcuſſum actione reali, & illum conuenit tanquam quemlibet poſſeſſorem extraneum:hoc caſu non tenetur venditor comparere in iudicio diſcuſſionis generalis quarumuis præuento contra debitorem diſcuſſum. Quia licet ſit vna, & eadem perſona, tamen habetur pro duabus: & ideo poteſt actor declarare ſe agere dumtaxat contra debitorem ſeu emptorem; non proprio ipſius nomine, ſed tanquam quemlibet extraneum, declarando

ſe nolle poſequi litem, ſed nouo iodicio cootra poſ-
ſeſſorem experiri. Vt dicit Bart. *in l. 2. §. fi. n. 6. ff. de
pratoris ſtipulationib.* quia licet actor qui ſemel actio-
nem propoſuit, cogatur in ea perſiſtere, Auth. *qui ſe-
mel, C. quom. & quan. iud.* tamen illud verũ eſt, quando
vult litem proſequi contra eandem perſooam; ſed
in caſu iſto actio dirigitur contra poſſeſſorem, tao-
quam repræſentantem diuerſam perſonam, & pro-
pterea dependet ex eius voluntate teountiare, vel
non renuntiare illi inſtantiæ, & nouam propone-
re atque inchoare. Et *Bartoli* dictum ſequitur
Imol. *in dict. §. final. col. 4. verſic. extra gloſſam dili-
genter nota.*

Et ex prædictis reſpondetur ad rationes dubitan-
di ſuperiùs allataa, quæ locom habere poſſent ſi cre-
ditor vellet proſequi litem iam inchoatam cum de-
bitore diſcuſſo, petendo contra ipſum intereſſe &
expenſaa; cum tamen in caſu propoſito ſupponā-
mus creditorem agere duntaxat actione reali contra
poſſeſſorem bonorum, tanquam contra extraoeum,
& per conſequens oon agere pro expenſia, & alijs
pro quibus debitor diſcuſſua poſſet proprio oomioe
conueniri.

Vtrum autem creditor, cui hoc caſu tam perſooa-
lis actio contra emptorem proprio nomine compe-
tit, quam realis, contra ipſum vti extraneum & ſim-
plicem poſſeſſorem, poſſit ſolam perſonalem actio-
nem ſeparato iudicio proponere, aotequam lis fuerit
ſuper iudicio reali terminata, noo declarat ibidem
Bartol. Sed eſt materia *l. ſundum* 18. *ff. de except.* vbi
19 dicitur † quod ſi eius fuodi, quem qois poſſidet,
alius proprietatem prætendat, noo debet Prætor
permittere petitori, vt de fructibua agat dooec finita
fuerit caoſa proprietatis, prius eoim conſtare debet
fundum meum eſſe, quam fructua condicere poſ-
ſim, & ſi conſtiterit fundum meum noo potero fru-
ctus condicere, quia obſtabit exceptio rei iudicatæ,
ergo quæſtio proprietaria, facit vt ſuperſedeatur in
actione perſonali, pro fructibua & expenſis, donec
realis ſuper vendicatione, vel mera hypothecaria
fuerit terminata, ne continentia cauſæ diuidatur, &
ne contingat proferri duaa ſeotentias cootrariaa, iux-
ta ea quæ ſupra diximus *cap.* 13. *&* 15.

20 Et licet principale & acceſſorium poſſint in eo-
dem libello cumulari, veluti dum peto rem mihi re-
ſtitui, propoſita rei vendicatione, & acceſſoriè per
officium iudicis merceoarium peto fructus mihi ad-
iudicari, vt dicit Bart. *in d. l. fundum*, aliàs *fundi quem
tuum* 18. *ff. de exceptionib.* hoc tamen eſt verum, quan-
do vtrumque petitur eodem iudicio, non quando
ſeparato, prout eſt caſus noſter.

21 Decima nona Concluſio. Quando venditor in
actu venditionia reſeruauit ſibi dominium rei ven-
ditæ, & coouenit expreſsè quod donec pretium ſol-
ueretur, dominium remaneret penea venditorem;
tunc quamuis interoenerit traditio rei venditæ fa-
cta emptori, ſi emptor pretium non ſoluerit, com-
petit illi actio realia, & rei vendicatio contra rem
ipſam venditam, & per conſequens actio priuile-
giata, coi nullo modo obſtare poteſt præuentio cre-
ditoruio per pignorationem, vel diſcuſſionem gene-
ralem, cum agatur de actiooe reali, quæ nihil habet
commune cum iudicio diſcuſſionia, iuxta Vioceot.
de Franch. *deciſ.* 506.

22 Siquidem de validitate huius pacti reſeruationis
domioij in venditione non eſt dubitandum, vt dixit
Rot. *apud Cenſ. deciſ. 2. num. 2.* & ipſe Cenſ. *in tract.
de cenſib. quæſt. 26. num. 1.* Lupus *ad l. curabit, Cod. de
pact. inter empt. & venditor. compoſit. commentar. 1. § 7.
num.* 148. Tiraquell. *de retract. conſanguinitat.* §. 1.
gloſſ. 2. num. 36. & 39. Magon. *deciſ. Lucenſ.* 31. *n.* 9.
& 10. Caocer. *lib. 1. variar. reſol. cap.* 13. *num.* 4. Rot.
deciſ. 399. *num. 3. part. 4. recentior.* Gratian. *diſcept. fo-
renſ. cap.* 730. *num. 7. &* 30.

Quod adeo verum eſt, vt reſeruare dominium
antequam pretium ſoluatur, ſit de natura contractus:
vt poſt Bald. *in rubr. C. de contrahend. empt. num.* 33.
& Fabianum *in tract. de empt. & vendit. part. 5. princ.
num.* 37. Gratian. *deciſ.* 13. *num.* 2. Surd. *deciſ.* 220.
num. 11. *&* 13. probat Merlin. *de pignorib. lib. 2. q. 47.
num.* 4. Et per hanc rationem Ego noper coοſului,
Dominum directum non eſſe fundatum, dum recu-
ſabat inoeſtire emphyteutam, eo quod in inſtru-
mento veoditionia continebatur pactum reſeruatio-
ois dominij, quod ſuia iuribua præiodicare aſſere-
bat. Quia noo poterat Dominua directus impedire
pactum, quod erat de natora contractus.

Sed tamen dobitatum fuit vtrum pactum iſtud
operaretur veram Dominij retentionem, an vero ſo-
lùm produceret ſpecialem hypothecam fauore ven-
ditoris, pro maiori illius ſecuritate.

Ex cuiua quæſtionia reſolutione, dependet veri-
taa noſtræ concluſionis: nam ſi reſeruatio domioij,
illius tranſlationem impediat, nullo modo cogeo-
dua erit venditor, agens rei vendicatione, compa-
rere in iudicio diſcuſſionia, quamois creditores præ-
uenerint per executionem. Si vero ſola producatur
ex huiuſmodi reſeruatiooe ſpecialis hypotheca, co-
getur venditor comparere cum cæteris in iudicio
diſcuſſionis, iuxta diſtinctiones & caſuum varieta-
tes ſuperius allatas.

Ego *Vincentij de Franchis* ſententiam io conclu-
ſione ſecutua ſum, eam tamen intelligeodo iux-
ta reſolutiooem, & diſtinctiooem mox deducen-
dam.

Pro cuius rei maiori elucidatiooe ſupponendum
eſt, duas hac io re contrariaa reperiri ſenteotias,
† quarum prima eſt illorum qui exiſtimarunt, pa- 23
ctom huiuſmodi reſeruationia dominij io inſtru-
mento venditiooia appoſitum, adjecta cooditione
quod donec pretium ſolueretur, iotetim certa mer-
cea anoua locationis nomine præſtaretur, eſſe qui-
dem validum, nec ab emptionis natura alienum; vt
præter ſoperiua citatos, tenet *Anton. de Amat.* iofi-
nitos propemodum allegana, *libr. 1. variar. reſol. c. 3.
n.* 42. quia † dominium non eſt de eſſentia venditio- 24
nis, *l. ſi ita* 25. *§. qui vendidit, ff. de contrah. emptio.* vbi
dicitur, eum, qui vendidit fundum, non teneri illum
facere emptoria. Et res aliena poteſt veodi, *leg. rem
alienam* 28. *ff. eod. tit. de contrahend. emptio.* ita loqui-
tur Mart. *conſ.* 166. *n.* 22. *&* 23.

Et hoc caſu locatio dicitur accidentaliter facta, 25
cum penſio ſoluatur tam pro re locata, quam pro
intereſſe pretij non ſoluti, Dec. *conſ.* 311. *numer.* 4.
verſicul. tertio idem comprobatur, datúrque etiam
pro conſequenda annoa ſolutiooe actio ex empto,
licet in contractu emptionia admixta ſit locatio,
quia reſpicimua qood principale eſt, nempè veo-
ditionem, noo autem locationem, quæ eſt quid ac-
cidentale, Mantic. *de tacit. conuent. libro 4. titul.* 25.
num. 8.

Et oihilominus veoditio perfecta dicitur, ſecun- 26
dum ſeotentiam multorum, & periculum rei vendi-
tæ pertinet ad emptorem, Mangil. *in tractat. de euic-
tionib. q.* 148. *n.* 6. *& multis ſequentib.* & eſt text. ex-
preſſus *in l. ſicut emptio* 23. *§. interdum, ff. locati*, & ibi,
Gloſſ. *in verb. exoluat.*

Eandem ſententiam in caſu magis dubitabili ſe- 27
cutus fuit (deductis pro vtraque parte rationibus)
Cyriac. Niger. *controuerſ.* 425. *numer.* 30. *& multis*

ſequen

ſequentibus, concludens dominium in ſuo caſu non fuiſſe tranſlatum in emptorem, ſed remanſiſſe penes venditorem, non obſtante quod vltra reſeruationem Dominij, venditor in eodem contractu ſibi præcauiſſet per ſpecialem hypothecam, quæ videbatur incompatibilis cum reſeruatione Dominij, cum in re propria hypotheca cadere non poſſit, *l. neque pignus 46. ff. de regul. iuris.*

Secunda ſententia eſt eorum, qui voluerunt, pactum illud reſeruationis Dominij non valere, niſi in vim ſpecialis hypothecæ, ad effectum vt venditor ſuper re vendita præferatur, non tanquam Dominus, ſed tanquam creditor hypothecarius priuilegiatus rei venditæ, quam ſententiam fuſiſſimè comprobat, Hodiern. *in addit. ad Surd. deciſ.* 157. ea ra-
28 tione, † quia res vendita cum illo pacto reſeruationis Dominij perit periculo emptoris, per text. *in d.*
29 *l. ſicut emptio 23. §. interdum, ff. locati*: † ſequitur ergo, Dominium in emptorem eſſe tranſlatum, quia res perit Domino, *l. pignus, ff. de pignorat. actione*; Et quia reſeruatio Dominij videtur contraria naturæ emptionis; Ne ergo adſit contrarietas, clauſula illa reſeruationis Dominij reſoluenda eſt in vim hypothecæ ſpecialis.

30 Sed iſtis rationibus non eſt difficilè reſpondere. Siquidem verum eſt, Dominij reſeruationem perpetuam, licet naturæ emptionis non conueniat, immo ſit illi planè contraria, tamen reſeruatio temporalis Dominij donec pretium ſoluatur, non ſolum valet & ſuſtinetur, ſed etiam eſt de natura emptionis, ex qua Dominium non transfertur, niſi ſoluto pretio, vel habitâ fide de eo, *§. venditæ. Inſtitutionibus de rerum diuiſ.* non enim poteſt Dominium transferri in emptorem contra expreſſam venditoris intentionem & reſeruationem, vt dicunt authores citati, per Hodiern. *ad d. deciſ. 157. num. 4.* & optimè Cyriac. *dict. controu. 425. n. 42. 56. & 60.* vbi plures allegat.

31 Quod ſecundum eum, ampliatur vt locum habeat, etiam ſi vltra venditionem interuenerit traditio rei venditæ facta emptori, quamuis adiecta fuerit clauſula Conſtituti, poſt Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 175. n. 6.* quia Conſtitutum cenſetur potius factum in conſequentiam locationis in eodem contractu appoſitæ quam venditionis.

32 Ad illud vero quod dicitur, naturæ emptionis repugnare vt res vendita, retento penes venditorem dominio, pereat periculo emptoris, reſpondet *Cyriac.* veriùs eſſe, periculum rei venditæ hoc caſu pertinere ad venditorem, quia interim donec pretium ſoluatur, contractum valere dicit in vim locationis, non venditionis, *leg. cum manu ſata 80. §. fin. ff. de contrah. empt.* idem Cyriac. *controu. 164. num. 8. 9. & 10.*

Verum, Mangilius *in tract. de euictionib. quæſt. 148. num. 6. & ſequentib.* periculum interitus rei venditæ, non obſtante Dominij reſeruatione ad emptorem ſpectare aſſerit, ea ratione, quia emptio iam eſt perfecta, & ipſi emptori res tradita, ratione cuius traditionis & perfectionis, periculum pertinet ad emptorem; & hic eſt caſus notabilis in quo contractibus claudicat, vt dicit Gratian. *diſcept. for. c. 354. num. 48. 49. & ſequ.*

Verior ergo eſt opinio Vincentij de Franch. *d. deciſ.* 506. & eius ſequacium, quam in noſtra concluſione ſequimur, ſub ſequenti tamen diſtinctione.

33 Quando enim adhibita fuit in inſtrumento venditionis ſimplex Dominij reſeruatio, nec adiectæ fuerunt clauſulæ demonſtrantes animum venditoris fuiſſe, vt illa reſeruatio produceret dumtaxat effectum ſpecialis hypothecæ, tunc Dominium remanet penes venditorem.

Aliud eſt, ſi poſt dominij reſeruationem apponantur verba, & clauſulæ oſtendentes partes habuiſſe animum ſolam hypothecam, & priuilegium prælationis aduerſus alios emptoris creditores reſeruandi. Tunc enim dominium, non obſtante reſeruatione, transfertur in emptorem; & reſeruatio vim habet dumtaxat ſpecialis hypothecæ.

Quæ diſtinctio conformis videtur intentioni 34
Rotæ Romanæ, quæ licet de validitate huius reſeruationis dominij nunquam dubitauerit, tamen ſecundum varias facti circonſtantias, quandóque cenſuit ex tali clauſula dominium retineri apud venditorem, quandóque illâ non obſtante dominium tranſferri in emptorem, ſolamque venditori hypothecam ſpecialem competere cum iure prælationis in re vendita aduerſus alios emptoris creditores Veluti *in deciſ. 728. num. 4. verſ. nec refragatur, part. 4. diuerſor.* vbi dicitur propter dominij reſeruationem pretio non ſoluto, agi poſſe rei vendicatione contra rem venditam, vel illam alteri vendi poſſe. Et apud Coccin. *deciſ. 216. num.* 18. quæ eſt reperta apud Cenſium *dec. 79. num. 17. & 18.* vbi dicitur facta Dominij reſeruatione, illud penes venditorem remanere, nec vnquam transferri in emptorem, donec pretium ſolutum fuerit; interim vero emptorem poſſidere tanquam conductorem & nomine venditoris.

E contra vero, *in Romana, Affictus, 23. Iunij* 1606. coram *R. D. Marquemontio*, inſerta apud Marcheſ. *ſub tit. de commiſſ. appellat. à mandat. de euacuan. tom. 1. folio* 1090. fuit deciſum pactum reſeruationis dominij ſolam hypothecam ſpecialem producere, quia mens partium colligebatur ex verbis ſequentibus contractus de quo agebatur: *ita tamen vt nullum vnquam acquiratur ius alicui alteri perſonæ ſuper dictis rebus fructibus, & animalibus in præiudicium dicti locatoris*: & ideo cenſebatur potiùs in illo caſu habita fides de pretio, *vt in dicta deciſ. num. 3.* quæ deciſio fuit poſtea confirmata, 7. *Februarij* 1607. *deciſ. 138. part. 3. recentior.* propter contrarietates quæ reſultaſſent ex illo contractu ſi dominium non fuiſſet tranſlatum, & nominatim quia alioquin conductores fuiſſent impediti percipere fructus rei conductæ, contra naturam locationis, quæ ſubſiſtere non poteſt niſi conductor fructus rei locatæ percipiat.

In deciſione vero 2. *poſt tractatum Cenſij de cenſibus*, reſeruatio dominij erat inualida, & contra naturam contractus venditionis, ex quo neceſſe eſt dominium transferri in emptorem, quando pretium fuit per ipſum ſolutum: in caſu autem dictæ deciſionis emptor ſoluerat pretium, mediante aſſumptione, ſeu vt loquuntur, accollatione annui reditus, ad exonerationem venditoris, quæ accollatio habebat vim ſolutionis pretij, & per conſequens repugnabat naturæ venditionis, quod pretium eſſet ſolutum, & dominium non eſſet tranſlatum.

Similiter & *in Firmana Saluiani*, *inſerta part. 7. recent. deciſ. 135.* & poſt Cenſ. *deciſ. 559.* Rota inducta fuit ex ſpecialibus rationibus ad declarandum, quod pactum reſeruationis dominij in venditione habebat ſolùm vim ſpecialis hypothecæ, vt etiam aduertit Cenſ. *d. quæſt. 26. in fin.* non ſolum quia pretium venditionis ſolutum fuerat venditori, mediante onere ſolutionis debiti, quod emptor ſibi aſſumpſerat, ſeu (vt ipſi loquuntur) accollauerat; verum etiam, quia pactum reſeruationis dominij fuerat appoſitum poſt perfectum contractum, & ſic non

poterat dominiom reſeruari, quod iam per illom contractum fuerat tranſlatom; prout melius explicat *Rota* in ſecunda propoſitiooe eiuſdem cauſæ, apud Cenſ. *decis*. 560. *num*. 2. dicens quod reſeruatio dominij impedit illius tranſlationem in emptorem, quando non eſt perpetua, aut alias poteſt ſe compati cum oatura venditionis & clauſulis inſtrumenti, nam alioquin ſtante incompatibilitate, talis reſeruatio tantum habet vim ſpecialis hypothecæ pro ſecuritate venditoris, & per eam non impeditur effectus tranſlatioois dominij in emptorem.

Et ex his videmus, quando, & in quibus caſibus venditor dominiom ſibi reſeruaos, poſſit præueniri ab aliis creditoribus emptoris, & quando inſtantia generalis diſcuſſionis præuentæ, vel ooo præuentæ ipſom afficiat.

35 Vigeſima Concluſio. Quando venditor non ſolum veodidit; ſed etiam tradidit emptori rem veoditam, & emptor conſtituit ſe rem illam poſſidere precario nomine veoditoris, quouſque pretium illi ſolueretur, non tenetur venditor in iudicio diſcuſſionis generalis comparere, nec poteſt ab aliis creditorib. præueoiri. Ratio eſt, quia ſtante illa clauſula precarij, res non habetur pro perfectè tradita emptori, immo dominium & poſſeſſio remanent penes venditorem, licitumq; eſt illi precarium reuocare, & eo modo rem auocare rei vendicatione, vel remediis poſſeſſoriis, quæ cum in rem ipſam prodita ſint, nihil commune habent cum iodicio diſcuſſionis, vt ſæpius dictum eſt.

36 Sed notandum eſt, qood ſi clauſula precarij ſic concepta fuerit, prout ſæpiùs illam notarij concipere ſolent, vt venditor ipſe ſe emptoris nomine precario poſſidere cooſtituat, non dabitur hoc caſu venditori ex tali clauſula realis actio ad rem auocandam, com ipſe, non emptor, rem ipſam poſſidere precario emptoris nomine conſtituerit, & ideo vt rectè concipiatur clauſula, & melius venditori cooſulatur, debet ipſe emptor conſtituere ſe venditoris nomine precario poſſidere, vt bene explicat Fontanell. *in tract. de pactis dotalib. clauſ*. 7. *gloſſ*. 2. *par*. 9. *num*. 21. qui ad hoc allegat text. *in l. ea qua distracta* 20. *ff. de precario* & in *l*. 3. *C. de pact. inter empt. & vend.* Gratian. *diſc*. 325. *n*. 11.

37 Sed materia dictæ *l*. 3. diuerſa eſt à clauſula precarij, vt patet ex illis verbis, *niſi pretium intra certum tempus reſtitutum eſſet, dominium ad ſe reuerteretur*: nos autem agimus de clauſula precarij, de qua in *d. l. ea qua distracta* 20. *ff. de precario*, in illis verbis, *vt precario penes emptorem eſſent quoad pretium perſolueretur*, inter quæ duo, magna eſt differentia, nam ſiue in contractu venditionis, adjectum fuerit pactum legis commiſſoriæ, videlicet, quod ſi pretium tempore præfinito non ſoluatur, res ſit inempta; ſiue pactum addictioois in diem, hoc eſt, vt ſi quis intra tempus conuentum, meliorem venditori conditionem obtulerit, venditio pro non facta habeatur, (de quibus duobus pactis, copioſè agit Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib*. 4. *tit*. 28. & 29.) ſtantibus dictis pactis, ſeu altero ipſorum, ſi contingat venditionem reſolui, res manet apud venditorem, neque ampliùs quærendum eſt de concorſu creditorum emptoris, nec de diſcuſſione bonorum illius; cum in vim cuiuſlibet ex dictis pactis res empta, iam ſit extra bona emptoris, & in patrimonio venditoris, Mant. *d. tit*. 28. *n*. 11. & *tit*. 29. *n*. 22. cum diſtinctionibus ibi per eum deductis.

Sed quando agitur de precario, vera eſt materia *d. l. ea qua distracta* 20. *ff. de precar.* & hoc caſu ſi clauſula precarij concepta fuerit io perſonam emptoris fauore venditoris, tunc demum competit venditori auocatio rei venditæ, quando per emptorem aut eius creditores ſteterit quominus pretium ſolueretur, vt dicitur in *d. l. ea qua distracta* 20. Vnde ſi creditores emptoris pretium exoluaot venditori, res vendita ponenda erit in diſcuſſione ad hoc vt vendatur, & de illius pretio ſatisfiat aliis creditoribus emptoris iuxta ordinem hypothecarum. † Ratio eſt, 38
quia per ſolutionem factam venditori, ceſſat precarium; ita tenet Gloſſ. *in d. l. ea qua*, in verbo *conſequi. ff. de precario*, & probatur per text. *in l. ſi debitor*, 11. *ff. eod. tit.* vbi dicitur quod ſi debitor rem pignoratam precario rogauerat, ſolutâ pecuniâ precarium ſoluitur, quippe id actum eſt vt eo vſque precarium teneret.

Vode & hoc caſu, ſi creditores velint inſtare vt res 39
vendita ponatur ſub haſta, ad hoc vt hyperocha, quam noſtri *pluriſvalentiam* vocant, conuertatur in ſolutionem ipſorum creditorum, hoc facere poterunt, ſi venditori de pretio venditionis ſatisfactum fuerit, vel ad minus idoneè cautum, cum maior ille valor, ooo ad venditorem ſed ad alios creditores emptoris pertineat, prout in ſimili tradit Codex Fabrian. *lib*. 7. *tit*. 32. *de bonis authorit. iudic. poſſidend. definit*. 16.

Dixi *ſatisfactum eſſe, vel cautum*. Quia noo eſſet 40
rationi conſentaneum, vt venditor ſeſe exponeret periculo perdendi pretium, quatenus emptores non reperirentur, qui ſummam ipſius credito æquiualentem offerre vellent. Ideo caueri debet pro illius indemnitate: argumento text. *in leg. quamuis* 6. *ff. de pign. actione*. & eorum quæ in ſimili caſu tradit Cancer. *lib*. 3. *var. reſol. cap*. 17. *num*. 417. † vbi agit de 41
vidua quæ prætendebat bona ſui mariti noo eſſe ſufficientia pro ſatisfactiooe ſuæ dotis, eaque ſi veoderentur minuenda eſſe tam per laudemia quam per expenſas, & eâ ratione, qood amitteret partem ſui crediti, & concludit qood ſi creditores velint, vt ad venditiooem procedatur, debent illi dare cautionem de ſoluendo quidquid ei defuturum eſſet, quatenus pretium bonorum diſtrahendorum non ſufficeret. Conferunt etiam à ſimili tradita in ſequenti concluſione.

Hic notanda eſt differentia clauſulæ, quâ em- 42
ptor ſe precario nomioe venditoris poſſidere conſtituit, & illius quæ in alio coontractu crediti fuit appoſita, de qua ſuperiùs *in decimaquarta concluſione* actom fuit *cap*. 30. *numero* 101. nam in venditione datur actio realis independens à perſonali pro rei propriæ auocatione, quæ non competit in caſu illius concluſionis, nempe dum agitur de alio credito.

Vigeſimaprima Concluſio; ſi agatur de creditore 43
habente penes ſe plures res mobilia ſui debitoris ſibi hypothecatas, ſeu pignori datas, adueniente caſu præuentionis aliorum creditorum etiam per generalem diſcuſſionem boborum debitoris, poterit talis creditor ſibi cooſulere, retinendo apud ſe illa pignora conuentionalia, oec illa exhibendo aliis creditoribus, cum non cogatur illa vendere, nec illa creditoribus oſtendere, niſi præſtitâ priùs cautione idoneâ de illa ſibi reſtituendo, aut ſatisfaciendo. Hæc concluſio intelligenda eſt in terminis iuris commonis. Nam in Gallia ex generali conſuetudine; *Biens meubles n'ont point de ſuitte par hypotheque quand ils ſont hors des mains du debiteur*. Addentes ad Louët, *litera P*, *num*. 19. cum ibi citatis. Niſi creditor ſibi per ſpecialem hypothecam conſoluerit, Expill. *plaidoyé* 10. *num*. 7. Iſtaque concluſio in terminis iuris communis probatur per text. in *leg. quamuis*

quamuis 6.ff.de pignerat. actione. vbi notant Barr. &
alij: idem Bart. & alij DD. *in leg. a diuo Pio.* 15. §.
ſed & illud.ff.de re iudic. & Card.Tuſc. *litera P,con-
cluſ.*146.*n.*13. & ſic iudicatum fuiſſe in Parlamento
Delphinali teſtatur Franciſc.Marc. *quaſt.*928.*num.*1.
part. 2.
44 Et hac ratione procedere poteſt opinio Sigiſm.
Scacc. *in tract.de commerc.& camb.*§.2.*gloſſ.*5.*n.*438.
dum vult,mercatorem pignora ſui debitoris mobilia
poſſidentem,omnibus alijs creditoribus in illis bo-
nis per eum poſſeſſis eſſe præferendum. Quia cum
diligentior fuerit,& mediante pignore, ſuæ indem-
nitati conſuluerit,cæteris omnibus præferendus eſt
fauore commercij, ex *leg.pupillus* 24. *ff.qua in fraud.
credit.* exemplum afferens in Hebræis pignora ha-
bentibus.qui alioqui credita ſua vt plurimum amit-
45 terent. † Quod generaliter etiam ad non mercato-
res extendit Gait. *in tract. de credit. cap.*4. *quaſt.*8.
*num.*1067.& 1068. ex Cephalo *conſil.*762.*n.*25.
46 *volum.* 5. † Procedere inquam poteſt illa opinio, vt
indirectè talis creditor ſuper illo pignore cæteris
præferatur, pignus illud penes ſe retinendo, nec
exhibendo, niſi data ſibi cautione pro ſua indem-
nitate, vel ſoluto ſuo credito, vt iam dictum eſt. Ex
d.l.quamuis.

Si enim aliter intelligamus præfatos Doctores,
illorum opinio non erit de iure fundata, quando
tractabitur de intereſſe creditorum anteriorem hy-
pothecam habentium,non enim negamus veritatem
47 ſuppoſitionis factæ per *Cephalum*, † quod ſcilicet
pignoris poſſeſſori retentio de iure competat, iuxta
tradita per Salicet.& Alexand. *in leg.ſi non fortem,*§.
48 *ſi centum, ff de condict. indebiti.* † Sed dicimus talem
retentionem non competere pignorum poſſeſſori,
in præiudicium creditoris anteriorem hypothecam
habentis: quia ſi aliter diceremus,loqueremur con-
tra text.expreſſum *in l.ſi prior.*11.§. *fin. ff.qui potior.
in pign habeantur*, vbi dicitur, quod licet poſteriori
creditori res tradita fuerit,nihilominus qui prior eſt
in hypotheca præferendus eſt: per quem text.ita te-
nuit Neguſan. *de pignor.*5.*part. membr.*2. *numer.*5.
in 6.*ampliat.*& in propriis terminis Stracha.*in tract.
de decoctorib.in vltim.part.tit.qui potior.in bonis decoct.
habe.num.*11. qui propterea male pro contraria ſen-
49 tentia allegatur.† Et generalis eſt regula,creditorem
anteriorem hypothecarium, contra poſteriorem ha-
bere exceptionem, ſi poſterior agat; & replicatio-
nem, ſi excipiat, propter anterioritatem ſuæ hypo-
thecæ, *l.creditor qui prior* 12.& *ibi* Bart. *ff.qui potior.
in pignor.habean.*
50 Nec in contrarium facit *d.l. pupillus* 24. *ff. qua in
fraud.creditor.* quia non loquitur de eo, qui fuit di-
ligens, procurando vt ſibi pignus traderetur; ſed de
eo qui diligentia vſus eſt in procurando ſuam ſolu-
tionem, qui caſus ſunt omnino diuerſi.
51 Vigeſimaſecunda Concluſio. In omnibus caſi-
bus, in quibus venditor propter dominij reſeruatio-
nem,aut actionem merè realem cæteris creditoribus
in re vendita præferendus eſt,talis prælatio locum
habet ratione ipſius rei venditæ, non tamen ratione
52 meliorationum:† quia licet ipſæ ſolo cedant,§.*cum
in ſuo ſolo. Inſtitut.de rer.diuiſione.* & ſic ratione do-
minij videatur dicendum,quod ſicut venditor in re
propria præfertur,ita & ſuper meliorationibus quæ
ſunt acceſſoriæ ad rem ipſam;tamen in contrarium
53 eſt veritas,† quia dominus ſoli, ſi non reſtituat pre-
tium meliorationum, exceptione doli mali repelli-
tur. *l. ſin autem.*§.*in re petita, ff.de rei vendicat.* & *in
l.adeo* §. *ex diuerſo, ff de acquirend. rer. domin.* Præ-
ſertim quia huiuſmodi meliorationes fuerunt factæ
bona fide ab emptore, ideo ſuper illis collocandi
ſunt creditores, ſecundum ordinem ſuarum hypo-
thecarum;ita deciſum fuit apud Vincent de Franch.
*deciſ.*506.*per tot.* qui dicit,† quod acceſſorium non 54
ſequitur naturam ſui principalis, quando ſubeſt
diuerſa ratio; quem ſequitur Hadiern. *in addit.* ad
Surd. *deciſ.*56.*num.*5. ideo valebit, & ſortietur ef-
fectum præuentio aliorum creditorum contra ven-
ditorem quoad valorem melioramentorum,quamuis
dominium ſibi in venditione reſeruauerit.

Vigeſimatertia Concluſio. Quando venditor rem 55
venditam tradidit reſeruatâ ſibi ſpeciali hypothecâ,
ſuper ipsâ re venditâ,tunc cogitur venire in iudicio
diſcuſſionis generalis, & poteſt præuenire vel præ-
ueniri; ſed tamen præfertur cæteris omnibus credi-
toribus ſuper re vendita, ſuper qua non præferretur,
ſi non adeſſet illa ſpecialis hypotheca:ita concludit
Neguſan. *in tract.de pign.part.*4.*num.*33.& 34. quia
regulariter Dominus in traditione rei ſuæ poteſt
quaſcumque conditiones & pacta apponere, *leg. in
traditionib. ff. de pact.* † Dummodo tale pactum ap- 56
ponatur in ipſo contractu, vel ſaltem in ipſa rei
traditione, vt dicit *ibid. num.*35. & Crioell. *deciſ.
Dolan.*56.*num.*4.& *ſequent.* dicens non ſufficere ge-
neralem omnium bonorum hypothecam, ad hoc vt
venditor cæteris creditoribus anterioribus præfera-
tur, ſed ſpecialem requiri, Gait. *in tract.de credito,
cap.*4. *quaſit.*11. *num.* 1208. vbi quæſtionem hanc
multis rationibus exornat, † quæ eſt intelligen- 57
da in caſu in quo venditor habuit fidem de pre-
tio, prout loquitur Gait. *dict.num.*1208. nam ſi fi-
des non fuiſſet habita, quærendum non eſſet de hy-
potheca, ſed daretur rei vendicatio, vt ſuperius
oſtendimus. Et hanc eandem concluſionem com-
probat Fontanell. *de pact. nuptialib. clauſ.*7.*gloſſ.*2.
*part.*9.*num.*18.

Vigeſimaquarta Concluſio. Quando venditio 58
facta fuit habitâ fide de pretio, & ſubſecuta tradi-
tio rei venditæ abſque reſeruatione ſpecialis hy-
pothecæ, tunc venditor pro pretio poteſt præue-
nire, & præueniri; & comparere cogitur in concur-
ſu aliorum creditorum, vt collocetur iuxta tem-
poris antiquitatem; nec vllum hoc caſu habet pri-
uilegium prælationis, *dict. l.inciuile* 12. & *ibi*, Bald.
Cod.de rei vendicat. Caſanat.*conſ.*9.*num.*48. Barboſ.
*in l.ſi cum dotem,*23.§.*fin.num.* 36. *verſic. praterea, ff.
ſol.matr.*

In dubio autem, quando non conſtat habitam
fuiſſe fidem de pretio, ſi venditor rem tradiderit,
præſumitur quod fides habita fuerit de pretio: *leg.
quod vendidi* 19.*ff.de contrah. empt.* Et ideo cautiùs
agit venditor,ſi dominium ſibi expreſsè reſeruet,do-
nec pretium ſolutum fuerit, vel apponat in contra-
ctu pactum reſolutiuum venditionis, nempe quod
contractus ſit pro non facto & reſolutus, caſu quo
emptor pretium non ſoluerit:vt bene explicat Mer-
lin. *in tract. de pignorib. lib.*4. *quaſt.*41. *num.*34.39.
& ſeqq.

Vigeſimaquinta Concluſio, Quando res fuit
quidem vendita,ſed nondum tradita emptori, pote- 59
rit venditor recedere à contractu venditionis, & al-
teri rem illam vendere abſque ſuſpicione falſi, & in-
curſu alicuius pœnæ;quia licet in contractibus no-
minatis non ſit locus pœnitentiæ propter non im-
plementum, Add.ad Ludouiſ.*deciſ.* 88.*num.*10. Ma-
reſcot. *lib.*1.*var. reſolut. cap.*90. † tamen hoc eſt ve- 60
rum, vt non poſſit peti contractûs reſciſſio ob non
implementum, per viam actionis, poſſit tamen peti
per viam exceptionis, vt nominatim de venditore
qui rem nondum tradidit, docet Surd. *deciſ.*220.
*n.*28.

num. 18. Gratian. *in addit. ad deciſ.* 13. *n.* 2. *& diſcept.*
forenſ. cap. 523. *num.* 21. Siquidem hoc generaliter
obtinet, vt contractus nominatus, ſi pacta non ſer-
uentur, reſolui poſſit, non per viam Actionis, ſed per
viam Exceptionis; Giurba *deciſ.* 100. *num.* 23. plures
allegans, idem tenent Add. ad Ludou. 130. *num.* 5.
Belloo. iun. *conſ.* 13. *num.* 41. Quod etiam firmauit
Rota Romana *deciſ.* 192. *num.* 15. *parte* 5. *recentior.*
quamuis Addentes ad Burat. *deciſ.* 640. *num.* 27. al-
legent contrariam deciſionem factam *coram* R. D.
Andrea, cuius tamen fit mentio *in dicta deciſ.* 192.
61 † Quamuis etiam Farinac. *in tit. de falſit. & ſimu-*
lat. quæſt. 150. *num.* 231. videatur reſidere in opinio-
ne *Angeli*, quem citat, *in leg. à diuo Pio.* 15. §. *ſed*
ſi emptor num. 2. *ff. de re iudic.* nempè, quod res poſ-
ſit iterum vendi, ſi emptor pretium non ſoluat,
quando agitur de venditione neceſſaria & iudicia-
62 li, ſecùs ſi de voluntaria. † Sed cum habeamus
claram *Rotæ* deciſionem, *dict. deciſ.* 192. *parte* 5.
recent. non videtur ab illius opinione recceden-
dum, quamuis in puncto iuris contrarium defendi
poſſet.
63 Poteſt autem maximè venditor à contractu rece-
dere, & illius reſciſſionem intentare, quando defi-
cit cauſa finalis contractus, dummodo ſit talis, vt
ſine ea quis non fuiſſet contracturus, Rota *dec.* 676.
num. 6. *&* 7 *parte* 2. *recent.* Giurb. *deciſ.* 115. *num.* 10.
64 † Quod tamen debet intelligi, vt procedat quando
cum contractu emptionis admixtum fuit aliquid
quod habeat naturam contractus innominati, nam
alioqui non licebit agere ad reſciſſionem emptio-
nis, ſed agendum erit ad intereſſe, vel dumtaxat re-
ſcinderet contractus per viam exceptionis, vt opti-
mè explicat Bellon. ſuo. *conſilio* 13. *num.* 41. 42. *&*
ſequentibus.
65 Deueniendo igitur ad materiam præuentionis in-
fertur ex ſupradictis, quod in caſibus in quibus lo-
cus eſt reſciſſioni contractus venditionis, ſiue ob
non adimplementum per viam exceptionis, ſiue ob
defectum cauſæ finalis per viam actionis, iudicium
iſtud nihil commune habet cum diſcuſſione gene-
rali, nec cum executionibus quæ fiunt ſuper aliis
bonis emptoris ad inſtantiam creditorum, & ideo
ceſſat hoc caſu quæſtio præuentionis, & quæli-
bet cauſa currit marte ſuo. Poſſunt tamen, ſi ve-
lint creditores, aſſiſtere liti ſuper reſciſſione in-
tentatæ, ne in ipſorum præiudicium fiat aliqua
colluſio inter emptorem & venditorem. Ita deci-
ditur in Cod. Fabriano. *lib.* 4. *titul.* 11. *de hered. actio.*
definit. 3.

CAPVT XXXII.

ARGVMENTVM.

Agitur de præparatoriis iudicij, vtrum ex ex illis oriatur præuentio, nempè de appellatione extraiudiciali. An & quando vim obtineat citationis. Et in quibus caſibus per eam inducatur præuentio cauſæ. Quomodo differat ab appellatione iudiciali. Quis ſit eius effectus. Quæ forma præſertim in beneficialibus. De ſequeſtratione, & vtrum ex ea inducatur præuentio. De executione facta ob fugæ ſuſpicionem, & præuentione ex ea producenda ex iuris communis, aut municipalis Auenionen. diſpoſitione. De præuentione ex interrogatoriis litis præparatoriis. De denunciatione, vel intimatione extraiudiciali. De oblatione extra formam iudicij facta. De proteſtationibus extraiudicialibus. Et de actione ad exhibendum. Oſtenditur an & quando ex illis producatur effectus præuentionis iudicialis. Et de præuentione in criminalibus, & remiſſione concedenda ad locum delicti, vel deneganda. Et quid in hoc obſeruetur in Statu Auenionenſi, & quid in locis Biturritarum, & Caſtrinoui ad Archiepiſcopatum Auenionenſem pertinentibus. Ex quibus lis cenſeatur extincta in beneficialibus.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio extraiudicialis habet vim citationis.*
2 *In appellatione extraiudiciali, aſſignatur appellato à iure terminus vnius menſis ad comparendum, & eo elapſo, viginti dierum, quibus elapſis proceditur in eius contumaciam.*
Quod procedit in beneficialibus, non in aliis, vt infrà, num. 13.
3 *Duplex eſt appellatio, vna iudicialis, alia extraiudicialis.*
4 *Appellatio extraiudicialis fieri debet ad iudicem ordinarium coram quo cauſa tractari debet.*
5 *Multæ differentiæ referuntur inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem.*
6 *Exempla appellationum extraiudicialium.*
7 *Quæ ſit differentia inter appellationem extraiudicialem interpoſitam à parte, vel à iudice procedente extraiudialiter.*
8 *Appellatio extraiudicialis regulariter non habet vim citationis.*
9 *Si Communitas fecerit ſtatutum ambitioſum, in odium particularis perſonæ, datur appellatio extraiudicialis ab illo ſtatuto.*
10 *Appellatus regulariter non cogitur comparere, niſi fuerit legitimè citatus.*
11 *Citatio non valet niſi præcedat iudicis decretum, &* num. 12.
12 *Nuntius non poteſt citare ſine ſpeciali iudicis commiſſione.*
13 *In beneficialibus, appellatio extraiudicialis, habet vim citationis, & arctat ad comparendum.*
14 *A collatione facta per Epiſcopum extraiudicialiter procedentem, licet appellare extraiudicialiter.*
15 *Quæ forma ſeruanda ſit in appellatione extraiudiciali, ab electione, poſtulatione, vel prouiſione beneficiorum.*
16 *Forma* cap. vt circa. De electione, in 6. *obſeruanda eſt in quibuſcumque beneficiis etiam ſimplicibus, dum extraiudicialiter appellatur.*
17 *Appellatio extraiudicialis, poſt commiſſionem efficitur iudicialis.*
18 *Appellatio extraiudicialis, quid operetur ad effectum attentatorum.*
Et quæ ſint neceſſaria ad hoc vt ex illa appellatione quis dicatur attentare.

19 *Sola appellatio extraiudicialis, non inducit prauentionem.*

20 *Citatio vera & propria prauentionem inducit, non autem impropria.*

22 *Duplex eſt ſequeſtratio, vna voluntaria & extraiudicialis, alia iudicialis & neceſſaria.*

23 *Ante litem motam, partes conuenire poſſunt de ſequeſtro.*

24 *Sequeſtratio, quæ fit in vim rei iudicata, eſt vera exequutio, & prauentionem inducit.*

25 *Sequeſtratio qua fit pro ſecuritate iudicij, non eſt vera exequutio, ſed ſolùm præparatoria futura executionis.*

26 *Prauentio non inducitur per ſimplicem executionem factam ob ſuſpicionem fuga, vel timorem dilapidationis ante litem motam. Vide tamen infe-rius,* num. 42.

27 *Interrogatoria litis praparatoria in quibus caſibus dari poſſint.*

28 *Interrogatoria preparatoria data ante libelli oblationem, non inducunt prauentionem.*

29 *Cautela ad inducendam prauentionem eſt, vt interrogatoria dentur cum libello, vel poſt oblatum libellum, quia inducitur prauentio per libelli traditionem.*

30 *Si ſequeſtratio facta contra ſuſpectum vel extraneum, impugnetur tanquam nulla, lis tractanda eſt coram iudice, & ſcribente Notario executionis.*

31 *Verum per dationem fideiaſſoris iudicio ſiſti, cenſeatur approbata iuriſdictio iudicis alioquin incompetentis.*

32 *Per fideiuſſionem neceſſariam, non approbatur iuriſdictio.*

33 *Satiſdatio dicitur quodammodo neceſſaria, licet habeat initium voluntarium.*

34 *Statutum Auenionis* de debitore ſuſpecto, lib. 2. rubr. 10. *qua de cauſa fuerit introductum.*

35 *Simile ſtatutum ſeu conſuetudo permittens ſequeſtrationem contra extraneos, vigèt in plurimis Ciuitatibus & Prouincijs.*

36 *Per dationem fideiaſſoris de iudicio ſiſtendo, verius eſt prorogari iuriſdictionem iudicis exequentis, in vim dicti ſtatuti.*

37 *Fideiuſſor obligatus in ſolidum, tenetur tanquam principalis.*

38 *Fideiuſſor obligatus cum iuramento, tenetur quamuis principalis non eſſet obligatus.*

39 *Carceratus in vim dicti ſtatuti, non ſolet relaxari niſi conſenſerit in iuriſdictionem.*

40 *Cautio iudicio ſiſti, comprehendit in caſu dicti ſtatuti, iudicatum ſolui, ex mente* Caſtrenſ. *& aliorum.*

41 *Fideiuſſio non eſt neceſſaria, qua non datur ex neceſſitate legis.*

42 *Ex ſtilo Curiarum Auenionenſium, captura vel executio contra ſuſpectum de fuga dat prauentionem.*

43 *Per oblationem extraiudicialem factam ante litem motam, non inducitur prauentio, niſi interueniat citatio, vel traditio libelli, authoritate iudicis.*

44 *Oblatio vel denunciatio extraiudicialis, non interrumpit præſcriptionem legalem, vel conuentionalem.*

45 *Proteſtatio & intimatio extraiudicialis, non interrumpit præſcriptionem.*

Quod fuſius explicatur per plures caſus.

46 *Proteſtatio literarum cambij, & alia ſimiles, non dant prauentionem.*

47 *Proteſtationes etiam facta coram iudice, non dicuntur propterea iudiciales, quamuis parti fuerint intimata.*

48 *Intimatio facta authoritate iudicis, non continet citationem.*

49 *Ex proceſſaris extraiudicialib. non oritur prauentio.*

50 *Per actionem ad exhibendum, non fit prauentio.*

51 *Condemnatus ad exhibendum, non cenſetur condemnatus ad aliud præſtandum.*

52 *Sententia lata in actione ad exhibendum, non parit exceptionem rei iudicata, in negotio principali.*

53 *Quomodo proponi debeat actio ad exhibendum, ad hoc vt per eam oriatur prauentio.*

54 *Actio ſimplex ad exhibendum modici eſt praiudicij, ideo ſummariò tractari debet.*

55 *Qua remedia competant contra non exhibentem.*

56 *De prauentione iudicis loci delicti, aduerſus iudicem originis aut domicilij.*

57 *Apud nos, remiſſio ex cauſa conceditur, & obtinetur, in delictis grauioribus.*

58 *Remiſſio non ſolet concedi in locis Biturritarum & Caſtrinoui, ſubditis Illuſtr. & Reuerendiſſ. Auenionenſi Archiepiſcopo.*

59 *Remiſſio fuit obtenta ad locum delicti in fauorem feudalis Domini, ex ſententia Rota Auenionenſis in iudicio contradictorio lata.*

VARIA Iodicij præparatoria hoc io capite conſideranda ſunt, vt plenius tota iudicialium præoentionum materia abſoluatur. Primum eſt, appellatio extraiudicialis, quæ noo malè litis futuræ præparatio dici poteſt. Secundum eſt, ſequeſtratio ante litem conteſtatam vel propter fugæ ſuſpicionem, aut dilapidationis timorem obtenta. Tertium, interrogationes litis præparatoriæ, quæ vt plurimom ante litem conteſtatam fieri ſolent.

Quæritur itaque primo, verum per appellationem extraiudicialem inducatur præuentio cauſæ appellationis. Dubium faciunt ea quæ ſupra diximus *cap. 9.* per ſolam citationem cauſari præueotionem iuriſdictioois,† atqui appellatio extraiudicia- 1
lis obtinet vim citationis, eſt enim quædam prouocatio, causâ nondum cœptâ, ad illam iochoandam: text. *in c. cum ſit Romana 5. de appell.* ibi, *quoniam ſacri Canones etiam extra iudicium paſſim appellare permittunt, nec ſolent huiuſmodi dici appellationes, ſed prouocationes ad cauſam,* & ibi explicat Gloſſ. *in verb. ſolent.*

Et adeo vim habet citatiooia, huiuſmodi extra- 2
iudicialis appellatio, vt aſſignetur appellato à lege terminus voius menſis ad iter arripieodum ad Iudicem ad quem, & lapſo meoſe detor alius terminus à iure, vigioti dierum, intra quos ſi noo compareat, proceditur in cootumaciam, perinde ac ſi legitima & iudicialis citatio interueniſſet, vt docet Maraot. *in ſpeculo, tit. de de appllat. num. 579.* dicens hunc eſſe mirabilem effectum, in qoo quis poteſt facile aduerſarium nihil tale cogitantem decipere, appellando ab eius moleſtia ad Sedem Apoſtolicam, & deinde producendo omnia acta facientia ad victoriam cauſæ: nam pars appellata noo aduertet io comparendo, & ſic poterit fabricari proceſſus & obtineri ſententia ſine cootradictiooe, & ita dicit ſe vidiſſe millies practicari. Hæc praxis probatur per text. *in capite 1. de electione in 6.* & *ibi,* Gloſſ. *in verb. abſentia,* vbi dicitur quod ſi quis electionem, ſeu poſtulationem factam impugnat, in formam obiicieos aliquid, vel perſonam; & propter hoc ad Papam appellari cõtigerit, tam is qui opponit, quam is qui defendit, & generaliter omnes quorũ intereſt, & quos cauſa concernit, per ſe, vel per procuratores ad cauſam

inſtructos, ad Sedem Apoſtolicam à die obiectio-
nis, iter arripiant intra menſem.

Sed ſi pars alia non venerit, per viginti dies poſt
aduentum alterius expectata, in electionis negotio,
non obſtante cuiuſquam abſentia, ſicut de iure fue-
rit, procedatur.

Vnde non ſine ratione dubitari poſſe videtur,
vtrum talis appellatio ab electione, poſtulatione,
vel prouiſione beneficij interpoſita, præuentionis
producat effectum, cum vim citationis obtineat.

3 Pro cuius dubij & præſentis quæſt. reſolutione,
ſupponendum eſt, duo eſſe appellationum genera,
videlicet iudicialem, quæ interponitur à iudice iu-
dicialiter, & in formâ iudicij procedente; & extraiu-
dicialem, quæ extra iudicium interponi poteſt, *cap.
bon.mem.* 51. *c.cum ſit Romana* 5. *de appellationib.* apud
Gregorium, *& cap.concertationi* 3. *eod.tit.lib.*6. & cum
tales appellationes extraiudiciales habere videan-
tur (vt mox dictum fuit) vim conuentionis, ſeu vo-
4 cationis in ius (in caſib. inferiùs declarandis) † pro-
pterea hæc prouocatio, ſeu appellatio fit ad iudi-
cem ordinarium coram quo citandus, vel vocan-
dus eſſet pro lite aduerſarius, dum via ordinaria li-
tigandum eſt, ita vt, qui non poteſt citari coram ali-
quo iudice, non poſſit etiam ad eum prouocari, vt
notauit Petr. Gregor. *in partitionib.iur.Canonici, lib.*5.
*tit.*15. *de appellationib.cap.*1. *num.*3. *& in gloſſ.liter.F,
& liter.G.*

5 Inter vtramque appellationem plurimæ aſſi-
gnantur à Doctoribus differentiæ cum ſuis amplia-
tionibus & limitationibus videlicet, quod in iudi-
ciali, non appellatur à futuro grauamine. Item non
requiritur regulariter expreſſio cauſæ. Debet appel-
lari reſpectu certi grauaminis. Sufficit appellatio ſi-
ne ſcriptura. Omnia poſt appellationem geſta tan-
quam attentata reuocantur, & iuriſdictio ſuſpendi-
tur in totâ cauſâ.

Sed in appellatione extraiudiciali, appellatur et-
iam à quocunque futuro grauamine. Cauſa appel-
lationis exprimenda eſt. Admittitur appellatio
etiam incerta & generalis, tam reſpectu perſonarum,
quam reſpectu grauaminis. Appellari debet in ſcri-
ptis. Non ſuſpenditur tota cauſa, ſed ea tantum
quæ concernunt articulum ratione cuius fuit appel-
latum, nec geſta poſt appellationem reuocantur tan-
quam attentata, iuxta ea quæ declarantur per DD.
citandos infrà *num.*18. quas omnes differentias fu-
ſius explicat, Philipp.Franc. *in d.cap.bon.mem.* 51. *de
Appell.* & Sigiſmund.Scac. *in tract.de appell.c.*2.*q.*2.
*num.*32. *& mult.ſeqq.*

6 Cuius appellationis extraiudicialia plurima refe-
runtur exempla apud Ruginell. *in eod. tract. cap.*3.
§.2. *à n.*18. *vſque ad* 42.

7 Secundo ſupponendum eſt, appellationem extra-
iudicialem duob. modis interponi poſſe. Quando-
que enim appellatur à Iudice extraiudicialiter pro-
cedente, quandoq; vero non appellatur à iudice, ſed
ab ipſa parte extra iudicium. Primo caſu debet ap-
pellari in præſentia ipſius Iudicis, vel Prælati gra-
uamen inferentis, ſi illius copia haberi poſſit. Secun-
do vero caſu, nempe quando appellatur ab ipſa par-
te, debet appellari in eius præſentia, ſi illius copia
haberi poſſit, quando aduerſarius eſt certus, alias
nullius præſentia requiritur. Cautius tamen eſt hoc
caſu appellare coram perſonis authenticis, vt bene
ſupradicta explicat Franc. *in d.cap.cum ſit Romana* 5.
*num.*4. *de appellat. & in d.c.bon.mem.* 51. *num.*24. *eod.
titul.*

8 Tertio ſupponendum eſt, quod regulariter appel-
latio extraiudicialis non habet vim citationis, quia
non inducit neceſſitatem comparendi, abſque noua
citatione. † Exemplum poni poteſt in caſu quo 9
communitas fecit ſtatutum vel decretum in odium
cuiuſdam perſonæ priuatæ, à quo ſtatuto ſeu decre-
to licita eſt appellatio, quæ extraiudicialis nuncu-
patur, vt dicit Bart. *in l.ambitioſa n.*31. *ff.de decret.ab
ordine faciend.* † tunc non tenetur Communitas, ſi ap- 10
pellatum fuerit, comparere coram Iudice ad quem,
niſi de nouo citetur, vnde ex tali appellatione, naſci
non poteſt aliquis præuentionis effectus, cum non
habeat vim citationis, neq; arctet ad comparendum,
vt dicit Franc. *in d.c.bon.mem.* 51. *num.*18. Et ratio eſt
† quia nemo citari debet verbaliter vel perſonaliter, 11
niſi præcedente Iudicis decreto de citando, *l.fin.C.
de exhibend.reis:* adeo vt † nec ipſe nuntius generalis 12
deputatus ad citationes faciendas, poſſit citare ſine
ſpeciali Iudicis mandato, vt dicit Abb. *in d.cap.cum
ſit Romana* 5. *num.*23. *de appellat.* Et magis in ſpe-
cie quod non inducatur præuentio per citationem,
ſi non facta fuerit de mandato iudicis, oſtendit Bar-
boſ. *in l.ſi quis poſtea* 7. *num.*63. *ff.de iudic.* Decian. *in
tract.crimin.lib.*4.*c.*21.*n.*19.

Supradicta regula limitanda eſt, vt locum non 13
habeat in beneficialibus, in quibus appellatio ex-
traiudicialis vim citationis obtinet, & arctat ad
comparendum intra viginti dies poſt elapſum men-
ſem aſſignatum ad iter arripiendum, adeo vt non ſit
opus noua citatione, vt dicit Marant. *in dict. tit. de
appellationib. num.*279. Grauat. ad Veſtr. *lib.*3. *cap.*7.
*num.*4. & ante eos Franch. *in d.cap.bona memoria,* 51.
*n.*18. *de appellationib.*

Exemplum proponi poteſt, ſi quis appellet à col- 14
latione beneficij per Epiſcopum procedentem ex-
traiudicialiter, & ſine iudicij conteſtione factâ, Gon-
zal. *ad Regul.*8. *Cancellar. gloſſ.*9. §.1. *n.*27. 36. *& ſe-
quent. & n.*103. hoc enim caſu, & ſimilibus de qui-
bus in *dicto cap.*1. *de appellat. in* 6. licet appellare,
† dummodo tamen in tali appellatione ſeruetur for- 15
ma præſcripta in *cap. vt circa* 4. *de election. in* 6. de
qua Rot.Romana *deciſ.*269. *num.*38. *p.*6. *recentior.*
† Vbi etiam *num.* 37. dicitur diſpoſitionem illius 16
textus procedere non ſolum in Dignitatibus, ſed
etiam in quibuſcumque beneficiis ſimplicibus. Ex
quibus colligitur quæſtionem præuentionis, ad ſo-
las appellationes extraiudiciales in cauſis beneficia-
libus eſſe reſtringendam, cum in aliis non inſit via
citationis.

Dubium hoc reſoluitur ſi dicamus primo, non 17
eſſe dubitandum quin appellatio quælibet extra
iudicium interpoſita, vim habeat præuentionis, ſta-
tim vbi talis appellatio fuit commiſſa, & illius com-
miſſionis vigore proceſſum fuit ad citationem cum
inhibitione. Tunc enim non eſt amplius extraiudi-
cialis, ſed efficitur iudicialis; non ſolum quoad effe-
ctum præuentionis, vt ſuperius *cap.*1. demonſtraui-
mus, ſed etiam ad effectum attentatorum, vt bene
conſiderat Lancellot. *de attentatis lite pendente, p.*2.
*c.*4. *in præfat. num.*230.

Secundo, appellationem huiuſmodi conſiderari 18
poſſe ad plures effectus, nempe ad effectum præuen-
tionis & litiſpendentiæ introducendæ, & ad effe-
ctum ſubrogationis, denique ad effectum attentato-
rum, de quibus omnibus copioſè diſſeruit, Lancellot.
*d.cap.*4. *n.*219. *& mult. ſeqq.* oſtendens appellatio-
nem huiuſmodi nihil operari niſi parti appellatæ
fuerit intimata, vt *ibid.* per eum *n.*36. Et de effectu
attentatorum quoad iſtam appellationem extraiudi-
cialem, agit etiam Mareſc. *lib.*2. *var.reſol.c.*64. *n.*20.
Caualcan. *dec.*26. *num.*56. *p.*3. & copioſè Salgad. *in
tract.de Regia protection.p.*2. *c.*13. *per tot.*

Duo

Duo autem hic notanda ſunt. *Primò*, quod hu-
iuſmodi appellatio extraiudicialis debet iuſtificari
coram Iudice ad quem, antequam inhibitio laxe-
tur contra Iudicem à quo: Lancellot. *de attentat.*
*appell.pend.cap.*12.*limit.*3.*num.*20. Secundò, quod
ad hoc vt talis appellatio operetur reuocationem
attentatorum, debet intimari Iudici & parti: vt no-
tat *ibid.* Lancell. *n.*25. ſicut appellatio interpoſita co-
ram authentica perſona, ſimiliter eſt intimanda, vt
afficiat: Lancellot. *dicta limit.*3.*n.*30.
19 Tertiò deueniendo ad effectum præuentionis,
concludendum eſt per illam ſolam appellationem
extraiudicialem non produci præuentionis effe-
ctum, niſi ſubſecuta commiſſione & citatione iudi-
20 ciali, vt mox *num.*17. dictum fuit: † licet enim ve-
rum ſit, appellationem illam in beneficialibus vim
citationis obtinere, ex *d.c.*1. *de electione in* 6. tamen
citatio illa impropria eſt, vt dicit Lancell. *d.cap.*4.*in*
*præfation.n.*223.*&* 228. Vera enim & propria citatio,
ideo præuentionem operatur, quia eſt de exercitio
21 iuriſdictionis, vt diximus *cap.*9.*n.*3. † & inter cætera
ad citationis validitatem requiſita, neceſſariam in
primis eſſe Iudicis competentis authoritatem &
mandatum, ſup. à ſatis oſtendimus, *num.*11.*&* 12. &
vltra ibi citatos tradit Vant. *in tract.de nullit.ex de-*
*fect.citationis, num.*35.

Concludendum igitur eſt, ex illa ſimplici appella-
tione extraiudiciali etiam in beneficialibus non
cauſari præuentionem iudicialem, vt probat Salgad.
*in dict.tractat.de Reg.protectione, part.*2.*cap.*13.*num.*
45.*&* 153.
22 Quæritur ſecundo, vtrum per ſequeſtrationem
inducatur præuentio iudicialis. Reſpondetur diſtin-
guendum eſſe inter ſequeſtrationem voluntariam,
& neceſſariam ſeu iudicialem: Quandoque enim fit
ſequeſtratio de conſenſu partium & voluntariè,
cum ad eſſentiam ſequeſtri non requiratur conten-
tio iudicialis, ſed ſufficiat controuerſia extraiudi-
cialis, vt quia fortè altercantes ſuper aliqua re con-
ueniunt, vt fiat ſequeſtrum, ad fines poſtea in iudi-
23 cio litigandi. † Atque ita intelligenda eſt Gloſſ. *in*
cap. examinata 15.*de iudiciis*, vbi requirit ad hoc vt
procedat ſequeſtrum, vt res ſit in litigium deducta:
quia non dicit quod ſit deducta in iudicium, & ideo
poteſt etiam locum habere in litigio extraiudiciali,
vt per Abbat. *in dicto cap. examinata num.*13. & de-
clarat Caroc. *in tract.de ſequeſtro, part.*1.*q.*1.*num.*3.
*& part.*3.*quæſt.*6.

Dum autem quæritur de ſequeſtro iudiciali, ad-
uertendum eſt illud duobus modis fieri poſſe. Ali-
quando enim fit ante litem cœptam, aliquando vero
lite pendente. Item aliquando fit pro executione rei
iudicatæ, vel inſtrumenti publici habentis paratam
executionem (cum apud nos inſtrumenta publica
liquida mandentur executioni, nulla citatione, vel
intimatione præcedente, etiam nondum probatis
mediis, dummodo poſtea negata probentur, ex Sta-
tuto *lib.*1.*rubr.*17.*de execut.inſtrum.art.*1.) aliquan-
do vero pro ſecuritate Curiæ, vel partium.
24 Quando ſequeſtratio fit in vim rei iudicatæ, vel
inſtrumenti publici, tunc eſt ſpecies executionis, &
ideo non eſt dubitandum quin ex tali ſequeſtratio-
ne inducatur præuentio, ſicut inducitur per quam-
libet aliam executionem, ex traditis per Curtium
*in tractat.de ſequeſtr.q.*22.*num.*73. Rot. apud Burat.
*deciſ.*553.*n.*3.
25 Quando vero ſequeſtratio fit ante litem motam
pro ſecuritate iudicij, veluti ſi tempus ſolutionis
contentum in inſtrumento publico nondum adue-
nerit, & debitor ſit de fuga ſuſpectus, & interueniãt
requiſita ad hoc, vt procedatur contra aliquem tan-
quam de fuga ſuſpectum, de quibus inter cætera
Burat. *deciſ.*531. Mauſon. *de cauſis executionis, qu.*3.
tunc poteſt laxari mandatum ſuſpicionis fugæ con-
tra debitorem, quod nomine executionis propriè
ſumptæ venire non poteſt, cùm non tendat ad ſo-
lutionem, ſed ad aſſecurationem iudicij, vt dicit
Rot. apud Zachiam. *de obligat.camerali, dec.*118.*n.*2.
Eſt enim talis ſequeſtratio præparatoria futuri iudi-
cij, cum fiat duntaxat pro faciliori futura executio-
ne. Vt dicit *ibid.* Rot. *num.*6. † Et ideo per huiuſmodi 26
ſequeſtrationes ante cœptum iudicium factas non
cauſatur aliqua præuentio, nec litiſpendentia, ſicuti
nec per capturam perſonæ de fuga ſuſpectæ: qua de
re licet dubitatiuè loquatur Caccialup. *in d.tract.de*
*debitore ſuſpect.& fugitiu.q.*15.*num.*3. tamen hoc cla-
rè determinat Caroc. *in d.tract.de ſequeſtro p.*2 *q.*37.
eà videlicet ratione, quia ſequeſtra quæ fiunt ante
litem conteſtatam, ſunt tantum futuri iudicij præ-
paratoria, & fiunt antequam appareat quid & quan-
tum quis habeat de alieno, itavt deliberare non
poſſit, nec per conſequens lis cœpta dicatur: quia
in primis confirmanda eſt ſequeſtratio, & ſucceſſiuè
procedendum eſt in cauſâ ad litis conteſtationem,
Rebuff. *in conſt.Regias, tom.*1.*tit.de liter.obligatoriis,*
*art.*6.*gloſſ.*3.*n.*64.*&* 65. Caualcan. *part.*1.*dec.*3.*n.*2.
Caroc. *in eod.tract.de ſequeſtro.p.*2.*qu.*37. Lancellot.
*de attentat.p.*2.*c.*4.*de attentat.lite pendente, in præfat.*
*num.*246.*&* 247. Et ſic concluditur quod per ſe-
queſtrationem factam ante motam litem non indu-
citur præuentio. Verùm, quid apud nos ſeruetur in
praxi? vide *infrà num.*41.

Quæritur tertio, an per interrogatoria litis præ- 27
paratoria inducatur præuentio. Veluti ſi quis contra
alium agere velit tanquam hæredem alterius? quo
caſu poteſt interrogari ante litem cõteſtatam, vtrum
ſit hæres illius ex cuius perſona conuenitur, & an
in ſolidum, vel pro quotâ parte ſit hæres: *l.*1.*& leg.*
qui 5 *ff.de interrogat.actionib.* Poteſt etiam interroga-
ri qualiter ſit hæres an ex teſtamento, & an ſuo no-
mine ſit ei quæſita hæreditas: *l.ſi defenſor.*10.*§.illud*
quæritur, ff.eod.tit. Similiter quando agitur rei ven-
dicatione, poteſt reus interrogari ante litem conte-
ſtatam vtrum poſſideat? & pro qua parte? & an dolo
deſierit poſſidere? de quibus omnibus Speculator *lib.*
2.*tit.de interrogat.quæ fiunt ant.lit.conteſt.§.*1.*n.*1.

Hoc caſu diſtinguendum eſt. Nam aut ſimpli- 28
citer data fuerunt interrogatoria ante libelli obla-
tionem, (quod fieri poſſe teſtatur Practic. Papien. *in*
tit.de interrogatoriis, in verb. Quatenus ex officio ve-
*ſtro, num.*5. & ſæpiùs in praxi vidimus obſeruatum.)
Et tunc cum hæc interrogatoria ſint tantum præ-
paratoria futuræ litis, non poteſt ex illis dari præ-
uentio, aut litis pendentia.

Aut vero dantur interrogatoria vnico contextu 29
cum libello (quod melius & conſultius eſt, vt dicit
Gloſſ. *in l.*1 *in verbo, neceſſaria, ff.ad exhibendum.*) Si-
ue etiam dum dantur interrogatoria poſt porrectum
in actione reali libellum, quod etiam fieri poſſe tra-
dit Gloſſ. *in l.*1.*in verb.inſtituitur, ff.de interrogatoriis*
actionibus, & tunc cauſatur præuentio non ex vi in-
terrogatoriorum, ſed ex vi citationis & libelli dati
in negotio principali. Itaque ſi quis dubitet ne præ-
ueniatur in actione rei vendicationis, vel petitionis
hæreditatis, optimè ſibi conſulet, ſi vel primò par-
tem cum copiâ libelli citari curet, dando poſtea in-
terrogatoria, vel ſimul & ſemel libelli & interroga-
toriorum copiam aduerſario cum citatione expe-
diri procuret, vtroque enim modo interrogatoria
dari poſſe dicit Practic. Papien. *loc.* proximè citato,

& conferunt tradita per Bart. *in l.ſi finita.§.Iulianus, num.6.& 7.ff. de damno infect.* vbi dicit quem non effici contumacem niſi citetur cum copia libelli, & quod de iure libellus præcedere debet, licet in quibuſdam locis contrarium de conſuetudine ſeruati dicat.

Sed pro maiori declaratione eorum quæ ſuprà diximus *num.* 26. magis in ſpecie explicandum eſt, quod dicitur ex ſequeſtratione contra ſuſpectum debitorem, aut illius bona, facta, præuentionem non
30 induci. † In primis enim ſi quis vti ſuſpectus fuerit pignoratus, vel carceratus iuxta iuris diſpoſitionem, ſeu etiam in vim Statuti Auenionenſis *lib.*2. *rubr.*10. vbi talis ſequeſtratio permittitur, & forma in ea procedendi præſcribitur, non eſt dubitandum quin cauſa ipſa arreſtationis, ſi de eius nullitate, aut inualiditate agatur, aut ſi illam alia ratione impugnari contingat, quæſtio illa per eum, & coram eo iudice & Notario terminanda ſit, cuius authoritate executio facta fuit. Per text. *in l.à diuo Pio* 15. §.*ſi ſuper rebus, ff.de re iudic.*

Sed maior dubitatio eſt, vtrum ſic arreſtatus datâque cautione de iudicio ſe ſiſtendo relaxatus, petere poſtea poſſit ſe ad domicilij ſui iudicem remitti pro-
31 poſitâ exceptione fori declinatoriâ. † In hac quæſtione multi Doctores cenſuerunt per dationem fideiuſſionis iudicio ſiſti, non eſſe prorogatam iudicis arreſtantis iuriſdictionem, ſed ea non obſtante peti poſſe remiſſionem ad iudicem domicilij forenſis ar-
32 reſtati. † Rationem afferunt quia cum hæc fideiuſſio fuerit ex neceſſitate præſtita, videlicet ad obtinendam perſonæ, vel bonorum relaxationem, iuxta *l.ſi fideiuſſor.*7.§.*ſi neceſſaria, & in l.de die.*8.§ *tutor.* & *ibi* maximè Caſtrenſ. *ff.qui ſatiſd.cogant.* ſequitur per illam non prorogari iuriſdictionem: Menoch. *lib.*2.*præſumpt.*19. *num.*7. Hering. *de fideiuſſ. cap.*5. *num.*170.*iuncto num.*184.& 194. Mart.Medic. *exa-*
33 *minat.*32. *num.*8. † Quod ſi dicatur illam non eſſe merè neceſſariam fideiuſſionem, cum habeat initium voluntarium. Replicari poterit, de ea iudicandum eſſe tanquam de neceſſaria, Caſtrenſ. *in dict.§.tutor.* Oſaſc. *deciſ.*70. *num.*2. Et propterea per præſtationem huiuſmodi fideiuſſionis non renunciari iuri petendi remiſſionem cauſæ ad domicilium Rei teſtatur Galerat. *de renunc. cap.*140.*num.*17. Caroc.*de except.cap.* 22.*q.* 24.

34 Sed tamen contrarium verius eſt, nempe eum qui dat fideiuſſores iudicio ſiſti in caſum arreſtationis in vim dicti ſtatuti, non poſſe poſtea forum declinare, quia alioqui non ſatisfieret intentioni Statuentium, qui non tantum habuerunt reſpectum ad ſuſpicionem fugæ, cum in vim illius ſæpè procedatur contra extraneos, in quibus propter eorum idoneitatem non adeſt fugę ſuſpicio; ſed potius Statuentes proſpicere voluerunt ciuium indemnitati, ne extra ciuitatem pro rebus aut ſummis ſibi debitis maximo cum incommodo litigare cogantur, & forſan ſummarum ſibi debitarum maiorem partem in ex-
35 pēſis conſumere, † vt de ſimili conſuetudine vigente in Cathalonia tradit Cancer. *lib.*2.*var. reſol. c.* 4. *num.* 7.& alibi Pech. *de iure ſiſtendi, cap.*2.*num.*6. Et Rebuff. *in conſtit. Reg. tomo* 1.*tit.de literis obligat. artic.*6.*gloſſ.*3. *num.*41.& 42. Vbi dicit ſimilem conſuetudinem vigere in ciuitate Pariſienſi, Aurelianenſi, Bituricenſi, Tholoſana, Montepaſſulana, Burdegalenſi, & in tota Vaſconia, imò & in tota Gallia, Hiſpania, & Italia. Nec ſolum in ciuitate Pariſienſi ſufficit dare cautionem iudicio ſiſti, ſed vlterius debet arreſtatus dare cautionem iudicatum ſolui, vt teſtatur Papon. *in recollect. arreſt. lib.*18.*tit.*5. *art.*29. Et de eodem ſtatuto ciuitatis Auenionenſis nominatim loquitur Renat. Chopin. *de moribus Pariſ. lib.* 3.*tit.* 3. *num.*2. referens alia loca vbi ſimilis
viget conſuetudo. † Et hanc ſententiam, quod fo- 36
rum iudicis qui arreſtum decreuit, & exequi fecit non poſſit declinari poſt cautionem datam iudicio ſiſti, tenuit *Azo*, iuxta quam ſic in praxi ſeruari teſtatur Boër. *deciſ.*218. *num.* 2. *iuncto num.* 5. Caccialup. *de debit.ſuſp. & fugit.quæſt.*9. *num.*7. *in fine*, & bene eam probat Anchar. *conſil.*192.*num.* 5. *verſic. Quoad ſecundum.*

Et in effectu, ego durante ſpatio quadraginta quinque annorum, quibus in negotiis verſatus ſum, nun-
quam hoc vidi deduci in controuerſiam. † Maximè 37
quia fideiuſſores, qui dantur iuxta formam dicti ſtatuti ſe obligant vti principales & in ſolidum, quo caſu non cenſentur amplius obligati vti fideiuſſores, ſed in rem ſuam: Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*348. *num.*26. Paul. Bellon. *de iis quæ fiunt incontin. libro* 1. *cap.*57.*num.* 4. Giurb. *conſil.* 45. *num.*8. Et ideo tales fideiuſſores tenentur ex propria perſona quam-
nis principalis non eſſet obligatus, † attento iura- 38
mento in ſimilibus contractibus apponi conſueto Mantic. *de tacit.conuent.lib.*11.*tit.*9. *num.*12.*in fine*,
Mohedan. *deciſ.*2. *de fideiuſſor.* † Atque ita etiam 39
apud nos praxis obſeruat, immo ſolent arreſtari antequam exeant eligere domicilium, & conſtituere procuratorem ad comparendum, vt & fieri ſolere teſtatur Rebuff. *dicto numero* 42. *de literis oblig. ar-*
ticul. 6. *gloſſ.* 3. † Et communis hoc praxis obſer- 40
uat, teſte Caccialup. *in dicto tract. de debit. ſuſp. & fugit. quæſt.*9. vt non ſolùm iudicio ſiſti, ſed etiam iudicatum ſolui caueatur, quod & apud nos experti Notarij obſeruare ſolent. Prout dicit Caſtrenſ. *in l.neque impuberes* 22.§.*qui in ius, ff.de in ius vocan.* vbi cautionem exigit de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo. Sequitur Rota Romana *inter conſil. Farin. conſil.* 57.*num.*36.

Neque obſtat quod oppoſitum fuit, fideiuſſionem 41
illam licet non ſit omnino neceſſaria, tamen vti neceſſariam debere iudicari. Nam contrarium tenet Gabriel. *conſil.* 53. *lib.* 1. dicens illam eſſe voluntariam fideiuſſionem, cum non ex neceſſitate legis, ſed ex partis voluntate præſtetur. Sequitur Gratian. *diſcept.forenſ.cap.*348.*n.*21.& 25.Cancer. *lib.*2.*var. reſol.c.*5.*de fideiuſſ.n.*123.

Vltimo loco notandum eſt, quod licet ſuperiùs 42
*num.*26. diximus ſecundum iuris communis regulas, per ſimiles arreſtationes pro ſecuritate Curiæ aduerſus ſuſpectos de fuga factas non induci præuentionem, tamen ſumpta informatione à notariis præſertim ſenioribus huiuſce ciuitatis didici apud eos ita obſeruari, vt quælibet executio etiam aduerſus ſuſpectos de fuga, ſed maximè ſi fiat contra exteros in vim dicti ſtatuti, tribuat præuentionem, & alios creditores, ſi concurrant, teneri venire oppoſitiuè, ſcribente notario executionis quantumvis præparatoriæ, etiam poſt relaxationem perſonæ, vel pignorum, mediante cautione factam. A qua conſuetudine non eſt recedendum quæ in eo fundata videtur, quod quilibet præueniens per executionem cæteris eſt præferendus. Et quia notarius carcerans facit omnium creditorum cauſam meliorem.

Reſtat nunc pro complemento huius capitis, vt agamus de aliis actibus qui fiunt ante litem conteſtatam, vel pro præparatione litis, an & quomodo ex illis oriatur præuentio.

In primis agendum eſt de oblatione extraiudiciali, denunciatione, intimatione, requiſitione quam vocamus *ſommation*, & ſimilibus.

Suppo

43 Supponamus ſiquidem, eum, cui ius retractus ex conſuetudine, vel conuentione competit, aut etiam Dominum Directum qui rem emphyteuticam venditam, iure prælationis feudalis retinere deſiderat, offerre emptori pretium, illi ſignificando quod vult vti iure retractus ſeu prælationis. Sanè ſi nihil aliud præter ſimplicem illam oblationem, vel intimationem interueniat, nec adhibita fuerit præterea citatio, vel traditio libelli aut petitionis, nulla planè erit facta cauſæ præuentio. Ratio eſt, quia oblatio illa eſt actus merè extraiudicialis, nullam requirens cauſę cognitionem, & in mero facto conſiſtens, per text. *in l.1.§.nunciatio, ff.de nou. oper. nunciat.* & ibi DD. aſſerentes nunciationem noui operis etiam non adito Prætore & diebus feriatis fieri poſſe. Et ſic actus huiuſmodi ſunt omnino extraiudiciales, niſi aliud quoque, vt dictum eſt, interueniat. Tiraq. *de retract. proximit. ad finem tituli, num.* 78. Sed ſi iudicis authoritate fiat nonciatio cum inhibitionibus, vt fieri plerumque ſolet, orietur præuentio ſine dubio, potius vigore inhibitionum, vel citationis
44 quam nunciationis. † Facit à ſimili, quia ſola oblatio extraiudicialis, aut denunciatio præſcriptionem non interrumpit temporis à lege, vel conuentione ad retrahendum aſſignati, ſed vltra oblationem addenda eſt citatio, & ſine ea non fit temporis interruptio, *l.alienam, ff. pro empt.* Tiraq. *de retract. proxim.§.8.gloſſ.2.num.1.*

45 Eadem ratione proteſtatio & intimatio extraiudicialis, præſcriptionem non interrumpit: Balb. *de præſcript. 6. partis membr. 3. quæſt. 4. numero* 19. Peregrin. *conſil. 60. numero* 21. *volum.* 1. niſi in certis caſibus à iure expreſſis, Balb. *loco citato*, Boër. *deciſ.* 333. *num.* 6.

De hac quæſtione, vtrum interpellatio extraiudicialis interrumpat præſcriptionem. Egimus iterum *part. 2. huius tract. cap. 4. num.* 18. & *in quæſt. cumulib. c.*182. *num.* 7. & 8.

Pro vera reſolutione ſtatuendum eſt *Primò*, quod dubitatio quæ oritur per interpellationem, ſeu denunciationem extraiudicialem, impedit præſcriptionem antequam oriatur, quia ad ortum præſcriptionis requiritur bona fides vera & poſitiua, quam impedit illa extraiudicialis denunciatio; ſed poſt inchoatam ſemel præſcriptionem requiritur etiam de iure Canonico vera & poſitiua mala fides ad illius interruptionem, quæ non producitur per ſolam dubitationem: vt bene explicat Barboſ. *ad rubr. Cod. de præſcript. 30. vel. 40. annor. numer.* 270. & *ſequent.* & *numero* 283. & *ad leg. ſicut, eod. titul. numero* 235.

Secundò, quod ſi poſt inchoatam præſcriptionem, talis denunciatio etiam extraiudicialis facta fuerit, vt per eam poſſeſſor habuerit veram notitiam iuris alieni, hoc caſu propter malam fidem poſſeſſoris interrumpetur præſcriptio: vt probauimus *dicto cap.* 182. *num.* 7.

Tertiò, quod prædicta procedunt in præſcriptione legali; ſi autem agatur de conuentionali, videnda erunt tradita inferius *part. 2. huius tract. cap. 4. num.* 19.

46 Idem de proteſtatione dicendum eſt. Nam qui proteſtatur non agit Alexand. *conſ. 78. ſub n. 17. vol.* 3. Vnde quando literarum cambij occaſione mercatores ſuas conſuetas faciunt proteſtationes, non producitur ex eo aliqua præuentio, quia tales proteſtationes ſunt actus merè extraiudiciales, Bart. *in l. cum filiusfamilias, ff. de verb. obligat. in §. finali.*

47 Quod ampliatur, vt locum habeat, etiamſi tales proteſtationes fierent coram iudice, non enim propterea inducta eſſe poſſet præuentio iudicialis, nec poteſt actus ille dici in iudicio celebratus, quia non fit Iudici, ſed parti, & nihil petitur à Iudice niſi vt mandet proteſtationem intimari, Natt. *conſil.* 172. *num.* 15. † Nam etiam per iudicem poteſt fieri in- 48
timatio, *l. in contractibus, §. final. C. de non num. pecun.* vbi *Bald.* dicit quod talis intimatio non eſt citatio, & ideo fieri etiam poteſt die feriato: quod etiam voluit Tiraq. *de retr. prox. ad finem tit. n.* 83. Et in terminis præuentionis, tenet Cyriac. Nig. *controu.* 383. *n.* 20. *ad* 24. † Et generaliter, quod ex quibuſcunque 49
proceſſuris extraiudicialibus non oriatur litiſpendentia nec præuentio, tradit Salg. *in tract. de Regul. protect. p. 2. c.* 13. *n.* 45.

Præterea videndum eſt, vtrum per actionem ad ex- 50
hibendū, quæ ſimiliter iudicij præparatoria eſt, oriatur cauſæ præuentio. Quod enim actio iſta ſit futuri iudicij præparatoria, vel ex eo conſtat, quod qui petit rem exhiberi, non ideo Dominum ſe dicit, nec id oſtendere debet, *l. 3. in princ. ff. ad exhib.* † Nec 51
propterea ſequitur aliquem debitorem eſſe, aut ad aliud præſtandum teneri quamvis exhibere condemnatus ſit, *l. 1. in fin. & toto tit. ff. ad exhib. l. 1. Cod. eodem tit.* Cyriac. Nig. *controu.* 120. *n.* 22. & 25. † Et 52
propterea ſententia lata in actione ad exhibendum, non parit exceptionē rei iudicatæ in iudicio rei vendicationis, Aretin. *in §. præter. num. 8. verſ. Aduertas tamen, Inſt. de actionibus.* † Quod eſt verum quando 53
fuit ſimpliciter actum ad exhibendum abſque cumulatione remedij reſtitutorij, prout ita fieri poſſe teſtatur Aretin. *ibidem n.* 4. 7. & 8.

Ideo qui cauſam præuenire vult, debet remedium reſtitutorium ſimul cum actione ad exhibendum cumulare, iuxta doctrinam Aretin. *loco citat.* Aliud eſt, ſi ſimpliciter exhibitio præparatoria proponatur, quia illa † modicum parit præiudicium, & ſum- 54
mariè tractanda eſt, abbreuiatis dilationibus, quamvis cauſa principalis eſſet ordinaria, & in ea probationes quoque ſummariæ admittuntur: Bart. *in l. ſi quis à liberis §. ſi quis ex his ff. de liber. agnoſc. n.* 3. *verſic. Quædam eſt cauſa ſummaria quæ non parit.* Marcell. Cala *De modo artic. & prob. gloſſ. vn. §. 2. n.* 1606.
† Quæ autem remedia competant contra non ex- 55
hibentem, tradit Vincent. de Franch. *deciſ.* 271. *n.* 10. Videlicet, condemnatio ad intereſſe, denegatio audientiæ, & iuramentum in litem.

Cæterum hic inſtituti noſtri ratio poſtularet, vt 56
de præuentione inter iudices loci domicilij, originis, & delicti, ſeparato capite ageremus, verum hæc materia adeo diffusè explicata reperitur, apud Farin. *in tract. de inquiſit. q. 7. per totam*, vt illi nihil addi poſſe videatur. Poterit etiam adiri Guazzin. *de defenſ. reor. defenſ. 1. cap.* 17. Theſaur. *deciſ.* 90. Vincent. de Franch. *dec.* 37. 66. 88. 505. & *ibi Addent.* Iul. Clar. & Baiard *§. fin. quæſt.* 38 & 39. Boſſ. *in tit. de foro compet.* Barboſ. *in leg. hæres abſens, 19. §. proinde, in art. de for. delic. ff. de iudic.*

Apud nos vidi plures factas remiſſiones, ex cau- 57
ſâ, in grauioribus delictis, ad Regiam Monarchiam interueniente auctoritate Illuſtriſſ. D. Vicelegati pro tempore exiſtentis; Et egomet anno 1616. tanquam Iudex ordinarius præſentis Ciuitatis communicato negotio cum Eminentiſſ. bon. mem. Cardinali de Bagni, quēdam reum de homicidio proditoriè commiſſo in loco de Berre, ad Officiales Regios remiſi, per quos capitali Rotæ ſupplicio addictus criminis ſui pœnas dedit. Et vidi aliàs remiſſum inſignem quendam furem ad ciuitatem Lugdunenſem, vbi fuit furca ſuſpenſus. Et ſimiliter anno 1617. fuit per Curiam Gratianopolitanam remiſſus ad hanc

Ciuitatem quidam qui falſas claues cõtra ſuæ artis fidem conficere ſolitus erat. Qui ea de cauſa, & propter confractos carceres, in ſublimi trabe menſe Octobris eiuſdem anni ſuſpenſus fuit. Et ſic non eſt hodie verum quod dicit Bellam. *conſil.* 11. *col.* 3. *in fine, verſic. ad propoſitum*, nempe in Ciuitate Aueníonenſi, & Comitatu Venaiſſino non ſolere fieri delinquentium remiſſiones ad locum delicti. Quia ex magna cauſa, & in grauioribus delictis fiunt hinc

58 inde remiſſiones. † Quod attinet ad loca Biturritarum, & Caſtrinoui, quæ ſunt feuda Imperialia ad Illuſtriſſim. Aueníonenſes. Archiepiſcopos pertinentia, non ſolere concedi delinquentium remiſſiones teſtatur *ibidem* Bellam. Qui propterea concludit à loco Caſtrinoui ad locum de Lertio vicinum, ſed tamen Regi ſubditum; remiſſionem non eſſe concedendam, quamuis delictum ibi, vel in loco Regi ſubdito fuiſſet commiſſum.

59 De remiſſione vero facienda ad Iudices feudatariorum, ſupra egimus *c.* 11. Et ſecundum ibi ſcripta non ita pridem *Rota* remiſit quandam cauſam ad iudicem loci de Brantulis, non obſtante prætenſa præuentione Curiæ ſacri Palatij. Ideo in his non eſt amplius inſiſtendum.

CAPVT XXXIII.

ARGVMENTVM.

Quibus modis finiatur præuentio tam in prima quam in ſecunda inſtantia. De deſertione appellationis. Quomodo præuentio finiatur per tranſactionem, puram, vel conditionalem. Per laudum à partibus homologatum. Per longi temporis ſilentium. Per ſententiam in iudicatum tranſactam. Per renunciationem tacitam, vel expreſſam, tam in beneficialibus quàm in prophanis. Per renunciationem Beneficij. Per ſilentium decem, vel plurium annorum in beneficialibus. Et per mortem vnius, aut plurium collitigantium, in Beneficiis, aut in Officiis quæ cum perſona extinguuntur. Ex quibus lis cenſeatur extincta in beneficialibus.

SVMMARIVM.

1 *Prima inſtantia quomodo terminetur. Remiſſiuè.*
2 *Quomodo finiatur inſtantia appellationis.*
3 *Deſertio appellationis de iure communi exigit ſententiam declaratoriam.*
4 *Ex Statuto Aueníonis ſententia in iudicatum tranſacta mandatur executioni ſine ſententia declaratoria deſertionis.*
5 *Lis & præuentio finitur per tranſactionem.*
6 *Per tranſactionem expirat iuriſdictio iudicis.*
7 *Tranſactio conditionalis facit, vt lis & præuentio non expiret niſi adimpleta conditione.*
8 *Laudum à partibus homologatum, habet vim tranſactionis, & per illud expirat lis, & præuentio.*
9 *Lis finitur per negligentiam, & longi temporis ſilentium.*
10 *Mala fides quæ inducitur per litis conteſtationem, non eſt vera, ſed præſumpta.*
11 *Inter ius Ciuile & Canonicum, non eſt differentia circa præſcriptionem, quando agitur de mala fide præſumpta inducta per litis conteſtationem.*
12 *Lis perpetuatur tantum ex veriori opinione ad triginta annos.*
13 *Præſcriptio circa litis deſertionem incipit à die qua ceſſatum fuit à lite, contra* Felinum.
14 *Quando litigans non fuit impeditus aliquo caſu fortuito litem proſequi, cenſetur illam deſerere voluiſſe ſi longo tempore ſiluerit.*
15 *Lis & præuentio non finitur per ſententiam in iudicatum tranſactam, donec illa fuerit plenè executioni demandata.*
16 *Lis finitur in beneficialibus per renunciationem quamuis tacitam.*
17 *Litigans ſuper beneficio, cenſetur liti renunciare per adeptionem alterius beneficij incompatibilis.*
18 *Per reuocationem procuratorum in lite beneficiali conſtitutorum, reſultat præſumptio renunciationis litis.*
19 *Per renunciationem beneficij factam in fauorem tertij non poſſidentis, non extinguitur lis, nec præuentio.*
20 *Quod maximè procedit quando reſignans erat in poſſeſſione, quia tunc lis durat tam quoad poſſeſſionem quam quoad proprietatem.*
21 *Si ceſſio vel renunciatio fiat in fauorem collitigantis, lis extinguitur, & præuentio ceſſat.*
22 *Præuentio ceſſat & lis extinguitur per liberam dimiſſionem beneficij factam in manibus Papæ, ſi illud conferat collitiganti.*
23 *Lis extinguitur per taciturnitatem decennij ſi conſtet de non iure illius, qui litem proſequi debebat.*
24 *Si clarè ex actis non appareat de non iure illius qui litem proſequi debebat, ſuper beneficio, non ſufficit ad extinguendam litem lapſus decennij, ſed requiruntur 30. anni, aut ſaltem aliqua alia præſumptiones.*
Ex quibus beneficium deſinat eſſe litigioſum ob negligentiam in proſequendo litem.
25 *Lis & præuentio finitur morte, non ſolum in beneficialibus, ſed etiam in officiis quæ morte finiuntur, & in aliis quæ perſonæ cohærent, & cum perſonâ expirant.*
26 *Morte vtriuſque collitigantis, lis omninò extinguitur in beneficialibus, & aliis perſonæ cohærentibus.*
27 *Per mortem vnius dumtaxat ex collitigantibus, lis non expirat nec præuentio.*
28 *Per mortem actoris lis non extinguitur in beneficialibus.*
29 *Fallit quando reus ſuperſtes non vult litem proſequi, & de hoc conſtat ex actis.*
30 *Quis dicatur actor, & quis reus, in iudiciis duplicibus ſuper beneficiis.*
31 *Per mortem Rei mandata expirant in beneficialibus.*
32 *Mortuo reo, poteſt actor litem proſequi contra alios qui in illa lite intereſſe habere poterant.*
33 *Quæ ſit praxis procedendi per audientiam contradictarum, mortuo collitigante, ſuper beneficiis, contra alios in cauſa intereſſe habentes.*

PRAEVENTIO finitur iiſdem módis quibus lis vel inſtantia. Quibus autem modis inſtantia perimatur, ſuperiùs *cap.* 30. & 31. (quod attinet ad propoſitum noſtrum) ſatis oſtendimus. Qui plura volet adeat 1

adeat Trentscinq. *lib.2. reſ.4. de iud.* Viui. *opin.* 376.
cum plurib. allegatis per Catoc. *de except. cap.* 127.
2 *n.* 35. † Inſtantia quoque appellationis terminatur
per deſertionem per quam finitur iuriſdictio Iudicis
3 cauſæ appellationis, Mohed. *dec.* 9. *de appellat.* † Ita
tamen vt neceſſarium ſit, in primis dari ſententiam
ſuper deſertione cauſæ, vt deciſum fuit per Rot. *de-
4 ciſ.* 746. *p.* 2. *recent.* † Sed tamen ex Statuto Auenio-
nenſi *lib.* 5. *rub.* 16. *art.* 1. vltimus iudex mandat ſen-
tentiam in iudicatum tranſactam executioni, abſ-
que prolatione ſententiæ deſertoriæ: quæ executio
eodem modo fit in Curia Sancti Petri; ſed ad pri-
mum iudicem ſpectat. Hic ſubſiſto, ne extra mate-
riam propoſitam videar diuagari.

5 Lis vero variis modis finitur & per conſequens
præuentio. Primo per tranſactionem, ſiquidem tran-
ſactio dicitur exceptio litis finitæ, & poſt illam nul-
la prorſus remanet lis, *l.* 1. *ff. de tranſactionib. l. cau-
ſas. Cod. eod. tit.* Bald. *in rubr. de tranſactionibus, in de-
cret. num.* 7. Roland. *conſ.* 28. *num.* 14. 15. *&* 16. *vol.* 4.
Mantic *de tacit. conuent. lib.* 26. *tit.* 1. *num.* 8. Zanger.
6 *de except. part.* 3. *cap.* 18. *num.* 3. † adeo vt per tran-
ſactionem adimatur iuriſdictio à Iudice, qui de
cauſa cognoſcebat, Rot. *dec.* 504. *n.* 6. *part.* 6. *recent.*
& per eam lis nullum dicitur habere ſtatum, Ludo-
uiſ. *deciſ.* 354. *num.* 7. *&* 8.

7 Limitatur, vt locum non habeat, ſi tranſactio eſ-
ſet conditionalis, quia non adimpleta conditione
lis non extinguitur: Lancellot. *de attent. lite pen-
dente, part.* 2. *cap.* 4. *in princ. num.* 296. Burat. *deciſ.*
374. *num.* 3.

8 Quod de tranſactione dictum eſt, idem dicen-
dum de laudo, à partibus approbato & homo-
logato, cum vim tranſactionis obtineat, & per
illud lis ſit extincta. Rot. *deciſ.* 588. *num.* 1. *part.* 2.
recentior.

9 Secundo lis finitur renunciatione, de qua ſupe-
rius egimus *cap.* 6. Tertio lis finitur & per conſe-
quens præuentio ceſſat per longi temporis ſilen-
tium & negligentiam actoris, quia licet malæ fidei
poſſeſſor nullo vnquam tempore præſcribat, tamen
10 † mala fides quæ per litis conteſtationem induci-
tur, non eſt mala fides vera, ſed tantum ficta & à lege
inducta, ſeu vt alij volunt mala fides præſumpta, *l.* 2.
C. de fructib. & litium expenſ. Magon. *dec. Lucenſ.* 81.
num. 12. quæ tamen mala fides præſumpta non im-
pedit præſcriptionem triginta annorum, Menoch.
remed. 15. *recuper. poſſeſſ. n.* 70. vbi, poſt plures quos
allegat, dicit hanc eſſe receptiſſimam ſententiam, à
qua durum nimis eſſet recedere.

11 Neque exiſtimandum eſt faciendam eſſe hac in re
differentiam inter ius Ciuile & Canonicum, ſed
ſpatio tanti temporis illam malam fidem tolli etiam
de iure Canonico tenendum eſt, vt cum communi
DD. ſententia tenuit Rot. *dec.* 270. *num.* 10. *part.* 6.
recentior.

12 Verum quidem eſt, nonnullos ex antiquis Do-
ctoribus exiſtimaſſe per litis conteſtationem actio-
nem perpetuari de iure Ciuili vſque ad 30. vel 40.
annos, & de iure Canonico in perpetuum abſque
vlla temporis præfinitione, quos citat Barboſ. *in leg.
final. C. de præſcriptionibus, n.* 37.

Sed tamen contraria ſententia non ſolum verior
eſt, vt dicit Barboſ *ibidem*, *num.* 38. verum etiam,
quidquid ipſe dixerit, eſt hodiernis temporibus rece-
ptior; quam ſequuntur Innocent. *in cap. illud. De
præſcriptionibus, in fine*, in illis verbis, *& in iſtis ca-
ſibus oportet de nouo præſcriptionem incipere:* & iiſdem
verbis vtitur Hoſtienſis *ibidem, verſic. & in his caſi-
bus*, vbi ſubdit, quod tempora præterita non pro-
ſunt præſcribenti, Ancharan. *ibid. num.* 14. Panorm.
num. 10. *verſic. Sed hoc non obſtante.* Felin. *num.* 10.
† Vbi tamen malè intelligit, quod præſcriptio non 13
incipiat de nouo, niſi finito tempore perpetuationis.
Siquidem verius eſt, præſcriptionem incipere ab illa
die qua actor deſtitit à lite; & ille verus eſt ſenſus
d. leg. finalis, C. de præſcript. 30. *vel* 40. *annorum*, Balb.
de præſcript. part. 6. *membr.* 3. *quæſt.* 4. *num.* 43. *& p.* 4.
eiuſdem 6. *partis*, *quæſt.* 1. 2. *&* 3. maximè, *num.* 6.
& 7. Franciſc. Marc. *deciſ.* 357. *num.* 1. *parte* 2. Guid.
Pap. *deciſ.* 416. *num.* 6. Mareſcot. *lib.* 2. *variar. reſol.
cap.* 67. *num.* 9. 11. *&* 14. Seraphin. *deciſ.* 956. *num.* 1.
& 718. *num.* 6. † quia quando actor non fuit impe- 14
ditus propter aliquem caſum fortuitum, ſed ex me-
ra negligentia litem terminare non curauit, tunc li-
tis conteſtatio illi non prodeſt ad præſcriptionis in-
terruptionem, Addent. ad Burat. *deciſ.* 8. *numer.* 10.
verſic. tertius caſus eſt. Rot. *deciſ.* 6. *n.* 3. *p.* 3. *recent.*
& eſt tex. expreſſus in iure Canonico, *in canone, Pla-
cuit, le* 2. 16. *q.* 3. in illis verbis, *ſi per litis conteſta-
tionem à die vltimi litigij quadraginta anni computa-
buntur.* Eandem ſententiam tenuit Giouagn. *lib.* 2.
reſponſ. 28. *num.* 36.

Quarto, Lis & præuentio finitur per ſententiam 15
tranſactam in rem iudicatam, dummodo talis ſen-
tentia fuerit perfectæ executioni demandata, & exe-
cutio conſummata, Duran. *deciſ.* 430. *n.* 6. Rot. apud
Garſ. *de benefic. p.* 6. *c.* 4. *n.* 41.

Quinto. In beneficialibus lis, & per conſequens 16
præuentio dicitur extincta per renunciationem
etiam tacitam, † veluti ſi litigans aſſequatur be- 17
neficium incompatibile, Rot. *deciſ.* 191. *numer.* 4.
part. 2. *recentior.* vel aliquos alios actus faciat, ex
quibus colligi poſſit, eum voluiſſe in totum à lite 18
recedere: † veluti procuratores in cauſa conſti-
tutos reuocando, *deciſ.* 109. *numero* 5. *parte* 1. *re-
centior.*

Per ceſſionem vero factam in fauorem tertij non 19
poſſidentis, lis non extinguitur, Rota *deciſ.* 383. *nu-
mero* 1. *parte* 2. *recent.* † vbi dicitur hoc maximè 20
locum habere quando reſignans erat in poſſeſſione,
tunc enim lis durat tam quoad poſſeſſionem, quam
quoad titulum, Rot. *deciſ.* 417. *num.* 1. *parte* 3. *recent.*
& apud Garſ. *de Benefic. part.* 6. *cap.* 4. *n.* 41. Et ratio
eſt, quia inſtantia tranſit ad reſignatarium, vt dixi-
mus ſuprà *cap.* 30. *n.* 43. † Secus ſi ceſſio, vel renun- 21
ciatio fieret ad fauorem collitigantis, *cap.* 1. *de litis
conteſt. in* 6. Burat. *dec.* 307. *num.* 5. † Vel ſi libera ſit 22
dimiſſio in manibus Papæ, qui contulit collitiganti,
Burat. *deciſ.* 957. *num.*

Finitur quoque lis & præuentio in beneficiali- 23
bus, per lapſum longi temporis ex quo reſultat taci-
ta ceſſio, cum hac tamen diſtinctione, vt ſi lapſum
ſit decennium, & conſtet ex actis de non iure illius
qui litem proſequi debebat, oriatur præſumptio re-
nunciationis litis. † Si vero clarè ex actis non con- 24
ſtet de non iure; tunc requiritur, vt cum decennio
concurrat aliquis actus poſitiuus ex quo reſultet re-
nunciatio, aut ſaltem exigitur lapſus triginta anno-
rum, iuxta *deciſ.* 10. Achill de Graſſ. *vt lite pend.*
Addent. ad Burat. *deciſ.* 307. *num.* 10. Et ita intelli-
gendæ ſunt deciſiones Rotales, quæ variæ videri
poſſunt, vt per Rot. *deciſ.* 318. *num.* 2. *&* 3. *part.* 2. *re-
centior. deciſ.* 418. *part.* 3. *deciſ.* 166. *num.* 5. *&* 6. *part.* 4.
deciſ. 1. *num.* 13. *part.* 7. *recent.* Pariſ. *de reſignat. benefic.
lib.* 5. *q.* 3. *n.* 52. Tuſc. *lit. L. concl.* 385. *num.* 6. Ricc. *in
prax. variar. reſolut. cap.* 474. *num.* 6. Veſtr. *in praxi
lib.* 8. *cap. num.* 55.

Vera eſt reſolutio, quod ſi quis fuerit negligens
in proſequendo litem, præſumitur iuri ſuo renun-
ciare,

tiare, ſi longum tempus lapſum fuerit: vt teſtatur Ricc. i *prax.rer.for.Eccleſ.reſol.474.num.6.* Quod longum tempus diuerſimodè declaratum fuit; aliquando videlicet aonorum 37. aliquando annorum 29. vel 22. aut etiam 18. poſt Pariſ. *lib.2. de reſignat.benef.num.22.& 23.* Sed meliùs Rot. *dec.383. par.3.recent.num.2.& 3.* vbi dicitur, quod in Beneficialibus, vt lis cenſeatur finita ad effectum, vt Ordinarius poſſit beneficium conferre (quod ſi eſſet litigioſum, conferre non poſſet, tanquam reſeruatum Sedi Apoſtolicæ: Exceptis tamen beneficiis Galliæ, in quibus locum non habeot reſeruationes) ſufficit quod poſſeſſor beneficij per obitum vacantis habuerit litem pro deſerta ante mortem ſuam: & quod lis dicatur deſerta non ſolùm per ceſſationem à lite per decenniom, ſed etiam minoris temporis ſpatio, ſi adſint coniecturæ pro deſertione; dummodò tamen ex actis appareat de noo iure deſerentis litem, & coniecturæ ſint admodum vrgentes, præcipuè quando non eſt lapſum decennium, tuoc eoim deſideraotur actus poſitiui, vt præſumi poſſit reounciatio litis: vt fusè probatur *d.dec.383. num.2.& 3.par.2.* quæ deciſio eſt repetita *deciſ.418. par.3.recent.* & præmiſſa confirmantur *deciſ.166. num.5.par.4.recentior.*

25 Denique lis & præuentio finitur morte tam in beneficialibus, quam io officiis non hæreditariis, emptiooibus ad vitam, & aliis ſimilibos quæ perſonæ cohæreot & cum perſona finiuotur, *ad leg. ſi pater, & ibi,* Bald. *Cod. ſi pendente appellat.mors interuen.* Lancellot. *de attent.cap.4.in præfat.num.315.*
† videlicet ſi vterque collitigans moriatur, *Clem.1.* 26
vt lite pend. & *ibi* Card.Zabar. *n.5.* Rota *deciſ.218. num.1.part.1.recent.*

Sed ſi vnos tantum ex collitigantibus mortuus 27
fuerit, non ideo lis finita dicitur, Rot. *deciſ.109.numero 1.part.1.recentior.* & *deciſ.123.num.3. part.5. recent.*

Nam per mortem actoris non dicitur lis extin- 28
cta, Mohed. *deciſ.8. de appellat.* † oiſi quando reus 29
ſuperſtes non vult illam proſequi, & de hoc cooſtat ex aliquo actu ſaltem tacito, *Clement.1.§.ſi vero aliter* vbi Gloſſ. *in verbo.Proſequitur. Vt lite pendent.* Rot.
deciſ.170.num.8.part.5.recentior. † vbi benè decla- 30
ratur quis hoc caſu dicatur actor, & quis reus. Sequitur Ricc. *collect.4073.*

Per mortem vero Rei non finitur lis, licet per 31
eam mandata expirent in cauſis beneficialibus:
† procedi tamen poteſt contra intereſſe habentes 32
per audientiam contradictarum, Mantic. *deciſ.213. num.4. & 5.* qoi dicit procuratorem quamuis reuocatum, citari poſſe ad cautelam. Mohed. *deciſ.8. de appellat.* Bellam. *deciſ.156.* Rub. *ad deciſ.Orani 332.*
lib.1.fol.394. † Et huius proceſſoræ praxim, & vti- 33
litatem refert Melch.Lotter. *de re benefic.lib.2.q.20. num.54.55.& 56.* Et hæc ſatis. Omoia ſub correctione ſanctæ Matris Eccleſiæ, ſub cuius legibus viuere & mori volo.

Ad Maiorem Dei Gloriam.

TRACTA

TRACTATVS DE PRÆVENTIONE IVDICIALI,

PARS SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Epiſcopos & illorum Vicarios, tàm generales quàm foraneos, & ipſos Vicarios inter ſe, & tam in cauſis ordinariis, quàm à Sede Apoſtolica delegatis; ſiue in iuriſdictione contentioſa, ſiue voluntaria. Quę ſit differentia inter Vicarios & Officiales. Qui dicantur foranei. Et vtrum ad libitum Epiſcopi cum cauſa, vel ſine cauſa, in Gallia, vel extra Galliam deſtitui poſſint. Item de Præuentione inter Epiſcopum & Prælatos inferiores, veluti Decanos, Præpoſitos, aut alios quibus ex priuilegio, vel præſcriptione competit iuriſdictio. Vtrum poſſit Epiſcopus abſoluere excommunicatos poſt Prælatorum inferiorum Præuentionem. Et multa alia circa huiuſmodi Præuentiones notatu digna explicantur.

SVMMARIVM.

1 *Vicarij generales, ſeu principales, quibus concurrentibus conſtitui dicantur.*
2 *Vicarij poſſunt conſtitui ſolùm in ſpiritualibus, vel ſolùm in temporalibus, vel tàm in ſpiritualibus quàm temporalibus.*
3 *Vicarij ſolùm in ſpiritualibus conſtituti, dicuntur nihilominus Generales.*
4 *Foranei dicuntur Vicarij, qui extra locum Sedis Epiſcopalis deputantur.*
5 *Officialium & Vicariorum nomina ſæpè pro eodem ponuntur,* & num. 10.
6 *In Gallia Vicarij foranei nominantur Officiales.*
7 *Commiſſiones Sedis Apoſtolicæ diriguntur ad Vicarios generales,* & num. 10.
8 *Vicarij dicuntur Iudices ordinarij, qui omnia in eorum facultatibus aliqua expreſſa ſint, quæ ſpecialem commiſſionem exigunt, nec in generali Vicariatus conceſſione continentur. vide infrà,* num. 23.
9 *A Vicario generali non appellatur ad Epiſcopum, cum idem tribunal conſtituat.*
11 *Vicariis foraneis quomodo dentur commiſſiones Apoſtolicæ.*
12 *A Vicariis foraneis appellatur ad Epiſcopum, aut ad eius Vicarium generalem.*
13 *Vicariis illorum qui habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, aut ipſorum Principalibus, qui illos deputarunt, de rigore iuris videntur dandæ commiſſiones Apoſtolicæ.*
14 *Stylus tamen Cancellariæ eſt in contrarium. Quia tales Vicarij non ſunt in Dignitate conſtituti.*
15 *Capitulum Sede vacante ſuccedit in iuriſdictionem Epiſcopi, etiam quoad deputationem Vicarij.*
16 *Commiſſiones Apoſtolicæ non ſolent dari Vicariis Capituli, ſed alicui ex Epiſcopis vicinioribus.*
17 *Commiſſio data Vicario, ſeu Officiali, quamuis non fuerit facta mentio Epiſcopi, non comprehendit Vicarium capitularem.*
18 *Vicarij ſiue generales, ſiue particulares & foranei, non poſſunt prætendere de iure communi præuentionem contra Epiſcopos, à quibus ſunt deputati:* & num. 34.
19 *Vicarij delegatam habent iuriſdictionē. Contra,* n. 22.
20 *Iuriſdictio quæ eſt apud Vicarios, precario poſſidetur.*
21 *Vicarius non poteſt competere iuriſdictio cumulatiua cum Epiſcopis, & minus priuatiua, ideo nunquam poſſunt contra Epiſcopum præuenire.*
22 *Iuriſdictio quæ Vicariis generalibus competit, ordinaria eſt; quæ verò particularibus ſeu forenſibus, delegata.*
23 *Reijcitur opinio Baſilij Pontij volentis iuriſdictionem Vicariorum generalium eſſe delegatam, in caſibus qui non veniunt in generali conceſſione Vicariatus, & ſpecialem requirunt expreſſionem.*
24 *Vicarium, ſiue generalem, ſiue particularem, & foraneum, poteſt Epiſcopus ad nutum, de iure communi reuocare.*
25 *Epiſcopus poteſt prohibere Vicario, ne de certa cauſa iudicet.*

26 *In Gallia Vicarij foranei remoueri non poſſunt per Epiſcopum, niſi ex cauſa delicti, & cum cognitione cauſæ.*

27 *Capitulum Sede vacante in Gallia non poteſt ex Charonda deſtituere Officiales ab Epiſcopo defuncto conſtitutos, ſed ſucceſſor Epiſcopi, id poteſt, ſine tamen diffamatione.*

28 *Vicarius in Gallia deſtitui poteſt, ſi non ſit Sacerdos.*

29 *Senatus Tholoſanus non ita pridem iudicauit Officialem foraneum Villa-noua ſecùs Auenionem conſtitutum, poſſe deſtitui ad nutum.*

30 *Vicarius etiam generalis ab Epiſcopo deſtitutus poteſt in certis caſibus reclamare in Gallia aduerſus deſtitutionem.*

31 *Officium Vicarij generalis ſtatim expirat mortuo Epiſcopo, ſed non idem eſt in Vicario foraneo in partibus Galliæ conſtituto, quia eius officium durat etiam mortuo Epiſcopo.*

32 *Officialis munus durat in Gallia, etiam vacante Epiſcopatu, niſi Capitulum doceret ſe eſſe in poſſeſſione deſtituendi in ſimili caſu.*

33 *Deciſio Rotæ Rom.* 297. *parte* 2. *diuerſ. ad longum expenditur, & numeris præcedentibus, & oſtenditur eam loqui de iure præueniendi certum genus cauſarum, non autem de certis cauſis particularibus. Et* num. 37.

35 *Vicarij etiam foranei, poſſunt impediri ab Epiſcopo, ne de certa cauſa cognoſcant, loquendo in terminis iuris communis.*

36 *Ab Epiſcopi libera voluntate dependet, cauſas per ſeipſum cognoſcere, aut alteri cognoſcendas delegare. & proptereà nulla contra ipſum competere poteſt manutentio eius Vicario generali.*

38 *Quando locus eſt nimis remotus, non debent cogi litigantes illùc accedere, ſed vel Epiſcopus accedere debet, vel cauſam alicui committere.*

39 *Principalis Cathedra & Tribunal, non debet per Epiſcopum è ciuitate, in alium locum transferri.*

40 *Epiſcopus, de iure communi, cogi poteſt ad tenendum Vicarium in certo loco, ſi ius illud per communitatem legitimè præſcriptum fuerit, & quæ ad id requirantur.*

41 *In commiſſionibus gratioſis Sedis Apoſtolicæ locus eſt præuentioni inter duos Vicarios generales, ab eodem Epiſcopo in ſolidum conſtitutos.*

42 *Per ſolam reſcripti præſentationẽ, ad effectum procedendi, cauſa dicitur præuenta, per vnum ex duobus Vicariis generalibus in ſolidum conſtitutis.*

43 *Ampliatur vt nec etiam præuentus procedere poſſit, quamuis præueniens conſentiret, vt ipſe de cauſa cognoſceret.*

44 *Præſentatio reſcripti facta vni ex duobus Vicariis in ſolidum conſtitutis, non dat illi præuentionem, ſi agatur de reſcripto contentioſæ iuriſdictionis, ſed vtriuſque partis conſenſus requiritur.*

45 *Si ex duobus Vicariis vnus ſit principalis, alter verò minus principalis, ſed commiſſio ſimpliciter Vicario ſit data, intelligi debet de eo, qui principalis eſt, ideo alter non habet ius præueniendi.*

46 *Si commiſſio data fuerit Archidiacono Autunienſi, vbi ſunt duo Archidiaconi, caſu quo vnus ſit principalior alio, minus principalis non poteſt præuenire, ſecus eſt ſi ambo ſint æquè principales.*

47 *Hoc procedit in dubio, quando commiſſio generaliter loquitur, ſecus eſt ſi dicat de vno ex duobus Vicariis, vel Archidiaconis, tunc enim locus eſt præuentioni.*

48 *Quando verba reſcripti delegatorij diriguntur ad Epiſcopum, Vicarius cognoſcere, aut præuenire non poteſt, nec Epiſcopus recognoſcere ſi verba cõmiſſionis ad Vicarium, vel Officialem dirigantur.*

49 *Ampliatur, vt procedat, quamuis commiſſio data eſſet Vicario tanquam Vicario, quia in illa cauſa maior eſt Epiſcopo.*

50 *Quæſtio illa vtrum in commiſſione fuerit habitus reſpectus ad tribunal, non concernit materiam præuentionis, ſed potius ſucceſſionis, in cognitione cauſæ.*

51 *Præuentio datur inter Epiſcopum & Vicarium, ſi commiſſio dirigatur* Epiſcopo, ſeu eius Vicario.

52 *Epiſcopus præuentus à Vicario, dum præuentioni locus eſt, non poteſt directè ab eo cauſam auferre: poteſt tamen indirectè, videlicet ipſum deſtituendo, dummodo id non fiat in fraudem, & malo animo.*

53 *Vicarius non habet propriè ſucceſſorem, in officio, habet tamen Epiſcopus, in dignitate.*

54 *Vicarij omnis præuentio, quoad eius perſonam ceſſat, mortuo Epiſcopo.*

55 *Si habitus fuerit in commiſſione reſpectus ad tribunal, potius quam ad perſonam; tranſit ad Vicarium ſucceſſorem, quamuis impropriè ſuccedere dicatur.*

56 *Ex quibus dicatur habitus reſpectus ad tribunal in commiſſione.*

57 *Communis obſeruantia hoc habet, vt ſuccedens in Vicariatu cognoſcat de cauſis eius anteceſſori commiſſis, adeo vt probatione non videatur hæc conſuetudo indigere.*

58 *Vicarius foraneus per viam præuentionis, aut aliter non poteſt ſe ingerere in cauſis ad Vicarium generalem pertinentibus; niſi ex eius commiſſione.*

59 *Proceſſura facta per Vicarium generalem Archiepiſcopi contra Epiſcopos ſuffraganeos, aut eorum Vicarios, non ſubſiſtit, nec meretur nomen præuentionis.*

60 *Abſente Archiepiſcopo, Vicarius Archiepiſcopi procedit contra Epiſcopos ſuffraganeos, aut eorum Vicarios delinquentes circa Officium & iuriſdictionem, non autem in alijs cauſis ciuilibus aut criminalibus.*

61 *Epiſcopi delinquentes in cauſis grauioribus à ſolo Papa iudicantur, in minoribus autem à Concilio prouinciali, &* num. 65.

62 *Pendente lite ſuper confinibus Diœceſeos, vnus Epiſcopus non poteſt contra alium ſub prætextu turbatæ iuriſdictionis procedere per cenſuras.*

63 *Epiſcopus poteſt ſuam iuriſdictionem turbantes excommunicare, etiam nulla præuia citatione vel monitione. Ampliatur etiam ſi lis pendeat ſuper declaratione confinium,* num. 64.

66 *Epiſcopi etiam ante Concilium non poterant conuenire niſi coram Papa in grauioribus, & coram Concilio Prouinciali in minoribus delictis.*

67 *Inter duos Vicarios in ſolidum deputatos, ſi procedant vti ordinarij, locus eſt præuentioni. Limita niſi cœpiſſent procedere ſimul.* num. 68.

69 *Si duo Vicarij aut iudices ordinarij, vel alij in pari numero diſcordant, quid agendum. Et quid in iudicibus delegatis. Quid ſi vnus declarat ſibi de cauſa non liquere,* num. 70. *Quid ſi vnus ſit impeditus ex alia cauſa,* num. 71. *Et vtrum ſententia per vnum ſine alio prolata, ſit nulla,* num. 72.

73 *Explicantur dicta ſuperiùs* part. 13. cap. 1. num. 4. in 3. concluſione.

74 *Si plures iudices ordinarij in ſolidum conſtituti fuerint, textura proceſſus per vnum ex ipſis vſque ad ſententiam excluſiuè fieri poteſt.*

75 *Prælatorum inferiorum nomine qui contineantur.*

76 *Inter Regulares, Prælati habent iuriſdictionem priuatiuam quoad Epiſcopos, ſed aduerſus Prælatos regulares inferiores, facultatiuam,* & numero 78.

77 *Epiſcopi habent iuriſdictionem cumulatiuam cum Prælatis inferioribus ſecularibus.*

79 *Epiſcopus poteſt abſoluere excommunicatos à Prælatis inferioribus, & tenet abſolutio, ſed abſoluens malè facit.*

80 *Prælati inferiores ſi iuriſdictionem acquiſiuerint per præſcriptionem, habent illam priuatiuè, nec Epiſcopi de ea ſe intromittere poſſunt.*

PRo fundamento ſequentium concluſionum ſupponendum eſt in primis, varios eſſe conſtituendorum Epiſcopalium Vicariorum modos. Quidam enim ſunt Vicarij generales. Alij particulares. Alij ſunt Vicarij, qui Foranei, & quandoque Officiales nuncupantur. Alia Vicariorum diſtinctio eſt in eos qui ab Epiſcopis deputantur, & eos qui ab habentibus iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & de ſingulorum præuentione *hoc in capite* agendum eſt.

1 Vicarij generales, ſiue principales dicuntur, qui vicem Epiſcopi ſuper eodem tribunali principaliter gerentes, cauſas omnes ad illud forum Epiſcopale pertinentes generaliter cognoſcunt, vt in *cap. fin. de offic. Vicar. in 6.* Sbroz. *de Vicar. Epiſc. lib. 1. q. 5. num. 26.*

2 Poſſunt autem conſtitui huiuſmodi Vicarij, vel tantum in ſpiritualibus, vel dumtaxat in temporalibus, vel coniunctim tam in ſpiritualibus quam temporalibus, cum strictioribus, vel amplioribus
3 facultatibus, iuxta voluntatem Epiſcopi. † Nam licet deputentur generaliter ad ſpiritualia, nec vllam habeant circa temporalia facultatem. non ideo minus dicuntur Vicarij generales, quidquid in contrarium nonnulli dicere voluerint. Quod probatur ex verbis Concilij Tridentini. *ſeſſ. 13. de reform. cap. 1.* in illis verbis, *ſeu illius in ſpiritualibus Vicario generali.* Et benè Nicol. Garſ. *in tract. de benefic. parte 5. cap. 8. num. 122.* cum pluribus DD. *ibidem* per eum allegatis.

4 Vicarij verò foranei, dicuntur illi, qui extra ciuitatem in qua eſt Sedes Epiſcopalis, iuriſdictionem exercent; vtpote, quos Epiſcopus in certa Diœceſis parte, vel in oppidis conſtituit: Gloſſ. *in Clement. Etſi principalis, in verbo foraneos. De reſcript. & in c. 1. in eodem verbo, foraneos, de offic. ordinar. in 6.* Barboſ. *de offic. Epiſcop. allegat. 54. num. 18.*

5 Officialium nomen ſæpe confunditur cum nomine Vicariorum, ſecundum varias Regionum & locorum conſuetudines, vt notat Pyrr. Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 2. cap. 4 n. 18. & 19.*

6 Sed in Gallia, propriè Officialium nomine continentur foranei. Circa quorum præuentiones magna eſt inter ius Gallicum, & ius Commune differentia, vt poſtea oſtendetur.

7 Vicariis Generalibus Epiſcoporum dantur à Sede Apoſtolica commiſſiones, cum ipſi potius Ordinarij ſint, quam Delegati, licet illorum poteſtas dependeat à commiſſione Epiſcopi, & illius tenore. poteſt enim Epiſcopus Vicario maiores, aut mino-
8 res facultates concedere. † Nihilominus tamen, etiamſi in litteris ſui Vicariatus aliqua conceſſa ſint, quæ in generali commiſſione non comprehenderentur, ad hæc quoque dicuntur habere iuriſdictionem ordinariam, & cum Epiſcopo vnum idémque tribunal conſtituere, vt notat Sanchez *in tract. de matrim. lib. 3. diſp. 29. n. 6.* Nicol. Garſ. *de benefic.*
p. 5. c. 8. n. 41. † Qua de cauſa non licet à Vicarij Ge- 9
neralis ſententiis, & decretis appellare ad Epiſcopum, vt probat Sigiſm. Scac. *de appellat. q. 8. num. 53.*
& ſeqq. & plures ab eo *ibidem* allegati. † Stylus ergo 10
Romanæ Cancellariæ, Vicariis generalibus & non foraneis commiſſiones dare conſueuit, qui Generales, etiam quandoque nominantur Officiales, vt teſtatur experientia, & tradit Corrad. *dict. lib. 2. cap. 4. num. 17. praxis diſpenſat.*

Foraneis autem Vicariis licèt vt plurimùm ex 11
ſtylo non dentur commiſſiones Apoſtolicæ, nec de illis ſe intromittere poſſint, tamen quandóque ſummus Pontifex ſpecialiter illis ex certa ſcientia delegationem facere poteſt: & facit Sbrozz. *in tract. de Vicar. Epiſc. lib. 1. q. 23. n. 8. & 9.* Garſ. *de benefic. p. 5.*
c. 8. n. 29. † Et quia iſti Vicarij foranei non conſti- 12
tuunt vnum idémque tribunal cum Epiſcopo, ideo ab illorum ſententiis & decretis rectè appellari poteſt ad ipſum Epiſcopum, imò etiam ad illius Vicarium generalem: vt probat Sigiſm. Scacc. *in tract. de appell. quæſt. 8. num. 72.* & Nicol. Garſ. *loco proximè citato.*

Sed quoad Vicarios illorum, quibus competit quaſi 13
Epiſcopalis iuriſdictio, commiſſiones Romana Cancellaria dirigere non ſolet, nec illis delegare diſpenſationes, aut alia quæuis reſcriptorum genera demandare. Quamuis enim in iis quæ concernunt iuriſdictionem, (non autem in iis quæ ſunt Ordinis) eandem habeant cum Epiſcopis authoritatem, vt diximus *in noſtris quæſtionib. beneficialib. parte 2. cap. 3. §. 9. n. 83.* & de iis *ibidem p. 1. cap 60.* & propterea fortè ſecundum iuris diſpoſitionem contendi poſſet, illos ſimilium commiſſionum eſſe capaces, eadémque ratione; imò & multo fortius, illis quibus talis iuriſdictio competit, à quibus tales Vicarij mutuatam habent authoritatem, vt voluit Sanchez *in tract. de matrim. lib. 8. diſp. 27. n. 34.* Nicol. Garſ. *de benefic. p. 9. c. 1. n. 147. in fine.*

Tamen huiuſmodi Vicariis non dantur ſecun- 14
dum dictum ſtylum Cancellariæ & Datariæ Vrbis commiſſiones (loquor de Vicariis habentium quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem,) vel ex hoc præcipuè quod non ſunt in Dignitate conſtituti, quibus (& non aliis in Dignitate non conſtitutis) tales commiſſiones dari, & ad eos dirigi debent, iuxta text. *in cap. ſtatutum 11. de reſcript. in 6.* & notauit Corrad. *in dicta praxi diſpenſ. lib. 7. c. 4. n. 57.*

Idem dicendum eſt de Vicario Capituli Sede va- 15
cante, quia licet Capitulo competat ius deputandi Vicarium generalem, Sede Epiſcopali vacante, adeò vt dicatur ſuccedere in ius & locum Epiſcopi, etiam quoad deputationem Vicarij, Sbrozz *de Vicar. Epi-*
ſcopi, lib. 1. quæſt. 59. num. 5. † Nihilominus (quid- 16
quid dicat Sanch. *lib 8. diſp. 27. num. 32.*) ſtylus Romanæ Curiæ talis eſt, vt ad hos capitulares Vicarios non dirigantur commiſſiones & reſcripta; & hoc eſt notorium; cum reſcripta dirigi ſoleant Epiſcopo, ſeu eius Vicario generali; Vicarius autem Capituli non eſt Vicarius Epiſcopi, & per conſequens non eſt comprehenſus in huiuſmodi commiſſionibus; ideo quando Sedes Epiſcopalis vacat, dari ſolent commiſſiones alicui ex viciníoribus Epiſcopis, ſeu eius Vicario generali, vt nos ſæpè vidimus obſeruatum: & docet Garſ. *de benefic. p. 6. c. 2. n. 44. & ſeqq.* & maximè *num. 49.*

Quod procedit etiamſi commiſſio fuerit data 17
ſimpliciter *Officiali* veluti *Ancmonenſi*, nec fuerit

facta mentio Epiſcopi, veluti ſi non fuerit dictum
Officialis Archiepiſcopi Aueniouenſis. Quia licèt fue-
rit dictum de Officiali, non facta mentione Epiſco-
pi vel Archiepiſcopi, hoc intelligi debet de Officia-
li, ſeu (quod idem eſt) Vicario generali, hæc enim
duo nomina, vt dictum eſt, non raro pro eodem vſur-
pantur. Non poſſunt igitur verba illa Vicario Ca-
pitulari conuenire, Conrad. *in dicta praxi diſpenſat.
lib.7.cap.4.n.11.12.& 13.*

His ita ſuppoſitis ad terminorum explicationem,
contentiones omnes quæ inter Vicarios quoad ſe-
ipſos, aut etiam reſpectu Epiſcoporum, ratione præ-
uentionis cauſarum excitari poſſunt, ſequentibus
concluſionibus reſoluuntur.

18 Prima concluſio. Vicarij Epiſcoporum ſiue Ge-
nerales ſint, ſiue particulares, ſeu foranei, non poſ-
ſunt prætendere ius præueniendi cauſas aduerſus
Epiſcopos ad cognoſcendum de ipſis contra volun-
tatem Epiſcoporum, ſiue in petitorio, ſiue in poſ-
ſeſſorio etiam ſummariiſſimo, nulláque ipſis quoad
hoc competere poteſt aduerſus Epiſcopos manu-
tentio. Hæc concluſio deſumitur ex *deciſ.* Rotæ Ro-
manæ 197.*par.2.diuerſ.* & habetur apud Poſtium *in
tract. de manuten. obſeru.* § 2.*n.*23. Pro cuius quidem
concluſionis probatione, duæ per Rotam afferuntur
19 rationes. † Prima eſt, quia iſti Vicarij deputantur
ab Epiſcopo, ſiue ad vniuerſitatem cauſarum, ſiue ad
certas cauſas, arbitrio ipſorum, & delegatam iuriſ-
dictionem habere dicuntur. Gloſſ. *in Clement. Et ſi
20 principalis, in verbo, foranei, de reſcriptis.* † Vnde ipſi
non proprio nomine, ſed nomine Epiſcopi quaſi
poſſeſſionem habent. Secunda ratio eſt, quia Vica-
rij precario Epiſcoporum nomine poſſident, à qui-
bus habent & mutuantur authoritatem & faculta-
tem cauſas cognoſcendi, amplam, vel limitatam pro
arbitrio ipſorum, quamobrem non ſunt aduerſus
21 Epiſcopos manutenendi, *l.1. ff. vti poſſid.* † Propter
has rationes Rota concludit, Vicarios non eſſe ma-
nutenendos in quaſi poſſeſſione cognoſcendi de
cauſis decimalibus, matrimonialibus, criminalibus,
& beneficialibus, non ſolum priuatiuè ad excluſio-
nem Epiſcoporum, (quod indubitatum eſt,) ſed ne
quidem cumulatiuè ad effectum præueniendi cau-
ſas, & impediendi Epiſcopos ne ſibi aſſumant cau-
ſas per Vicarios præuentas, & de illis (etiam inuitis,
& reluctantibus Vicariis) cognoſcant, cum iſtis Vi-
cariis iuriſdictio competat reuocabiliter ad nutum
& voluntatem Epiſcoporum, qui illos deputarunt,
quotieſcumque Epiſcopi talem præueniendi facul-
tatem illis concedere recuſant. Probatur *in l. iudi-
cium ſoluitur* 58.*ff. de iudic.*

22 Harum rationum prima, licet à plurimis Docto-
ribus approbetur, tamen ad ſolos Vicarios foraneos
reſtringi debet, in eo capite, in quo dicitur illos de-
legatam habere iuriſdictionem: Siquidem dum de
Vicariis generalibus agitur, verius eſt non delega-
tam ſed ordinariam illis iuriſdictionem compe-
tere; non quòd ordinariam iuriſdictionem habeant
à lege, ſed ab homine, videlicet ab ipſis Epiſcopis
illos deputantibus, & iuriſdictionem concedenti-
bus, lege tamen permittente, vt explicat Nicol. Garſ.
in tract. de benefic. parte 5. cap. 8. n. 21. & ſeqq. Barboſ.
de Epiſcop. p. 3. alleg. 54. n. 28.

23 Quod (ſecundum illorum ſententiam) locum ha-
bet, non ſolum in caſibus, qui de iure in generali
Vicariatus conceſſione comprehenduntur, ſed in iis
quoque quorum mentio ſpecialis in litteris Vica-
riatus fieri debet, quique alioqui non competunt
Vicario, niſi ſpecialiter exprimantur: nam & in iſtis
caſibus, iuriſdictionem exercendo, non vt delegatus
procedere cenſetur, ſed tanquam ordinarius, ex ſu-
pradictorum ſententia. Quamuis non ignorem
contrarium apertè docuiſſe Baſil. Pont. *in tract. de
matrimon. lib. 5. cap. 11. n. 16.* vbi probare contendit,
Vicarios in illis caſibus ſpecialem deputationem re-
quirentibus, non tanquam ordinarios procedere, ſed
vti delegatos.

Secunda vero ratio quam ibidem Rota propo- 24
nit, tangit omnes Vicarios, tam generales quam
etiam particulares ſeu foraneos, omnes enim pre-
cariam ab Epiſcopo iuriſdictionem obtinent, &
poteſt illos Epiſcopos ad libitum remouere: Re-
buff. *in praxi, in tit. de Vicar. Epiſcop. num. 1.* & fuſiùs
num. 191. & ſequentib. vbi ponit regulam cum ſuis
limitationibus. † Neque ſolum poteſt Epiſcopus 25
Vicarium in totum remouere, ſed etiam ſi velit
poteſt illi prohibere ne de certa cauſa cognoſcat:
Sbrozz. *in tract. de Vicar. Epiſcopi, q. 6. n. 6. lib. 3.*

Hæc tamen ſecunda ratio non admitteretur in 26
Gallia quoad Vicarios foraneos, qui per Epiſcopum
reuocari non poſſunt, niſi ex cauſa delicti, cum co-
gnitione cauſæ declarati, vt fusè probat Ioann. de
Bordenau. *in tract. de l'eſtat des cours Eccleſiaſtiques,
cap. 16. num. 10. & multis ſequentib.* Et ita iudicatur in
Senatu Pariſienſi, & Burdegalenſi, teſte Papon. *in
ſua recollect. arreſt. lib. 4. tit. 12. arreſt.* 8. Boër. *dec.* 151.
vbi tamen non loquitur in ſpecie de Vicariis, ſed
generaliter de reuocatione Officiariorum, Charond.
lib. 1. reſponſ. 65. † vbi dicitur quod licet in Gallia 27
Capitulum, Sede vacante, non poſſit deſtituere Of-
ficialem conſtitutum ab Epiſcopo defuncto, tamen
ſucceſſor poteſt illum ad libitum deſtituere, niſi ta-
men deſtituendo illum diffamaret. † Maynard. *lib. 2.* 28
cap. 14. vbi dicit fuiſſe iudicatum in Parlamento
Tholoſano, quod Epiſcopus non poterat ſine cau-
ſâ, & præuia illius cognitione legitimâ, deſtituere
Officialem (quem ipſemet confirmauerat) ab eius
prædeceſſore inſtitutum, quamuis huiuſmodi Offi-
cialis non eſſet Presbyterali ordine inſignitus, quia
in iis quæ iuriſdictionis exercitium reſpiciunt, non
exigitur in Officiali qualitas Sacerdotij. Et quam-
uis in iis quæ reſpiciunt Excommunicationem, vel
Abſolutionem, dubitatum fuerit; præualuiſſe tamen
dicit illorum ſententiam, qui Sacerdotij qualitatem
in Officiali minimè requiri cenſuerunt, cum iſta
non ſint Ordinis, ſed Iuriſdictionis. Quamuis ex or-
dinatione Regia Blæſenſi ab Henrico III. facta *ar-
tic.* 45. in quibuſlibet Archiepiſcoporum, vel Epiſ-
coporum Vicariis generalibus, ſeu Officialibus, Sa-
cerdotalis Ordo ſit neceſſarius.

Sed tamen, hoc Senatus Toloſanus hodiernis 29
temporibus obſeruat, vt non ſolum Vicarius Gene-
ralis, ſed ipſe etiam Officialis, ab Epiſcopo ad nu-
tum deſtitui poſſit, ſi credimus D. d'Oliue *lib. 2. quaſt.
notabilium, cap.* 37. vbi dicit anno 1613. ita congre-
gatis Claſſibus fuiſſe iudicatum, nempe quod Ar-
chiepiſcopus poterat ad libitũ reuocare Officialem
conſtitutum apud Villam nouam ſecus Auenio-
nem. Quod eſt notandum: quia hos Officiales, non
Epiſcopatus; ſed Epiſcopi Officiales eſſe tuetur, &
Delegatos eſſe, non Ordinarios oſtendit. Hanc ean-
dem Senatus Toloſani deciſionem adducit poſt
eundem Oliuæum, Anton. Bengæus *in tract. de be-
nef. in verb. Miluia, §. 19. num. 9.* quam confirmat au-
thoritate Gloſſæ, *in verb. per electionem, in Clem. 2.
de reſcript.* & Hoſtienſ. *in ſumm. de offic. Vicar. verſ.
ſed nunquid.*

Quamuis etiam in Gallia dari poſſint caſus, in 30
quibus etiam Vicarius Generalis aduerſus deſtitu-
tionem ab Epiſcopo factam, reclamare & redinte-
grari

grari queat, vt teſtatur Ioann. de Bordenaue *in dicto tractatu, de l'eſtat des Cours Eccleſiaſt. c.16. num.55.* Ideo dicta deciſio Rotæ 197. *parte 2. diuerſ.* non obſeruaretur in multis Galliæ partibus, quoad Vicarios foraneos, ſeu officiales, quia cum ex multorum Galliæ Senatuum decretis, non poſſint ad libitum deſtitui, (vt dictum eſt) ceſſat per conſequens in illis partibus ratio principalis & fundamentalis illius deciſionis.

31 In hoc etiam differunt Officiales, ſeu foranei Vicarij à Generalibus, quod quamuis Generalium Vicariorum munus expiret ſtatim mortuo Epiſcopo, foraneorum tamen officium durat, nec Epiſcopi morte finitur, in Gallia, Luyſeau *in tract. des offices,*
32 *lib.5. c.6. n.47.* † adeo vt Capitulum Sede vacante, nouos deputare non poſſit foraneos Vicarios, ſeu Officiales in Gallia, ſed illorum officiũ duret etiam poſt vacationem Epiſcopatus, ſiue per obitum, ſiue per reſignationem vacatio contingat, vt idem Author deciſum fuiſſe teſtatur, *loco cit. n.50.* dicens ita pro Officiali Cœnomanenſi iudicatum fuiſſe. Charond. *d. lib.1 reſponſ.66. per totum.* Quod intellige procedere niſi Capitulum doceret ſe eſſe in poſſeſſione antiquiſſima huiuſmodi Officiales Sede vacante deſtituendi, & alios deputandi, Louet. & *ibi* Addent. *littera O, num.2.*

33 Præterea ſi attendamus diſpoſitionem iuris communis, deciſio illa Rotæ 197. *parte 2. diuerſ.* procedere poſſet ſi Vicarij foranei vellent prætendere ius & poteſtatem præueniendi cognitionem cauſarum certi generis, contra Epiſcopos, veluti cauſarum Matrimonialium, vel Criminalium, aut Ciuilium, in quibus terminis deciſio illa loquitur, & procedit. Quod ſi agatur de præuentione certæ cauſæ parti-
34 cularis, diſtinguendum eſt. † Aut enim loquimur, de Vicario Generali, & hoc caſu certum eſt nullo modo de præuentione inter Epiſcopum, & illius Vicarium Generalem tractandum, vt ſupra dictum eſt; cum vnum idémque ſit vtriuſque tribunal, ergo non eſt de præuentione agendum, cum nemo contra ſe ipſum præuenire poſſit, & inter agentem, & patientem debeat eſſe diuerſitas, Campanil. *in diuerſorio iuris Canon. Rub.11. c.23. n.154. circa finem. verſic. Quare Vicarius.* Poteſt enim Epiſcopus quando ſibi placet, cauſas coram ſuo Vicario pendentes ad ſe auocare, & ſic ceſſat præuentio: Seraphin. *dec.948. lib.1.* cum Epiſcopus non debeat dependere à Vicario, nec illi Vicarius ſe opponere poſſit, vt dicitur *in eadem deciſ.948. n.2.* ſequitur Theoduſ. Rub. *in ſnis deciſionum ſingularibus, ad deciſ. Bubali. fol.422.*

35 Aut vero agitur de Vicariis foraneis, ſeu particularibus, & de certæ cauſæ cognitione, & tunc in terminis iuris communis, (nec habita ratione eorum quæ in Gallia deciduntur) deciſio illa *Rotæ 197.* ſortiri debet effectum, & per conſeqnens non poſſunt tales Vicarij præuenire cauſas contra Epiſcopos, quinimo poſſunt Epiſcopi illis prohibere ne de cauſis cœptis cognoſcant, illaſque ſibi reaſſumere, non obſtante quacunque præuentione per Vicarios facta: Sbrozz. *de Vicar. Epiſc. lib.3. quæſt.39. n.5. & ſeqq. Et quæſt.40. & q.32.*

36 Siquidem ab Epiſcopi libera voluntate dependet vtrum malit cauſas per ſe cognoſcere, vel illarum cognitionem alteri demandare, nec cogendus eſt per Vicarium ius dicere, adeo vt quamuis aliquando Vicarium in certis oppidis, (& ſic foraneum) deputauerit non poſſit aduerſus eum peti manutentio ad effectum cogendi illum ad continuandam ſimilem deputationem, Verall. *deciſ.306. Epiſcopus, p.1.* Gratian. *dec. March.113. n.6. & ſeqq.*

Et ex ſupradictis conſtat, non in omnibus dictæ 37
deciſionis capitib. illam ſuſtineri poſſe, dum propter conſideratas facti circumſtantias in ea deciditur, nullam fuiſſe aduerſus Epiſcopum acquiſitam quaſi poſſeſſionem manutenibilem, quia non conſtabat de illius patientia: quaſi velit Rota, quod ſi de illius acquieſcentia conſtitiſſet, fuiſſet aduerſus eum acquiſita poſſeſſio & per conſequens locus fuiſſet manutentioni. Quod contrarium eſt dictis deciſionibus Caputaquen. ſeu Veralli & Gratiani. Atque ita deciſionem illam arguere videtur Campanil. *in diuerſ. iuris Canon. lib.11. Rub.23. num.150.* Qui *num.151.* totam hanc materiam benè declarat.

Verum eſt tamen, quod ſi locus eſſet nimis remo- 38
tus, non cogerentur litigantes adire Epiſcopum in loco ſuæ habitationis; ſed vel ipſe teneretur accedere, vel iudices deputare, maximè in cauſis modicis, vt dicit Rota *dicta deciſ.297. num.8.* † Principalis 39
tamen Cathedra, & Tribunal, non debet per Epiſcopum remoueri à Ciuitate principali, & ad alium locum transferri, niſi forſan ad modicum tempus, Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.43. n.192.* Gratian. *in addit. ad dictam deciſ.113. in princ.*

Quamuis autem verum ſit actum deputandi Vi- 40
carium foraneum in certa parte diœceſis, ſecundum iuris communis diſpoſitionem, eſſe merè facultatiuum, & ideo non dari aduerſus eum mandatum de manutenendo, ad fines cogendi ipſum de faciendo ſimilem Vicarij foranei deputationem, cum exercitium iuriſdictionis, ſit de iuribus Epiſcopalibus, quæ ſunt impræſcriptibilia, licet ſæpius & per plures annos talis deputatio facta fuiſſet, vt præter mox citatos oſtendit Poſtius *in tract. de manutent. obſeruat.53. numero 9.* Tamen ſi communitas niteretur aliquo titulo, vel legitimâ præſcriptione inchoatâ, & continuatâ per longiſſimum temporis ſpatium, cum patientiâ & acquieſcentiâ Epiſcopi, poſt prohibitiones ipſi factas, videretur, ad continuandam huiuſmodi deputationem compellendus, ex notatis per Poſt. *dicta obſeruat.53. numero 20. & 28.*

Et ex præmiſſis patet, in quibus caſibus locus ſit præuentioni inter Epiſcopum & eius Vicarium, & quando poſſit Epiſcopus reaſſumere cauſas coram Vicario præuentas, tam in terminis iuris communis, quam iuxta Gallicas obſeruationes.

Secunda concluſio, quando per Epiſcopum duo 41
Vicarij Generales in ſolidum, & æquè principaliter fuerunt conſtituti, locus erit præuentioni inter iſtos duos Vicarios, ſi agatur de reſcriptis à Sede Apoſtolica gratioſè conceſſis, & ille ex duobus ad executionem reſcripti procedet, quem pars eligere maluerit, adeo vt facta per alterum ipſorum præuentione, per præſentationem reſcripti ſibi factam, alius de illo negotio ſe intromittere non poſſit. † Hoc enim caſu per ſolam reſcripti præſentatio- 42
nem produci præuentionem teſtatur Gloſſ. *in cap. quoniam Abbas, in verb. ſubſtitutum, de offic. iudi. deleg.* Sanchez *de matrim. lib.8. diſput.57. num.37. in fine, & num.38.* Quia cum nulla adſit partis contradictio, nemo eſt qui de incertitudine reſcripti opponere poſſit.

Plus dicit *ibidem* Sanchez *num.38.* poſt Nauar- 43
rum, quod etiam ſi ille ex duobus delegatis qui præuenit, conſentiret proceſſuris per ſecundum faciendis, non tamen iſte ſecundus poſſet exequi commiſſionem, ſed ſolus primus præueniens procedere deberet.

Tertia concluſio. Inter duos Vicarios in ſolidum, 44

& æquè principaliter deputatos per reſcriptum, in
cauſis contentioſæ iuriſdictionis conceſſum, cog-
nitio ſpectabit ad illum qui præuenerit per præſen-
tationem reſcripti ſibi factam, ſi ambæ partes in il-
lius iuriſdictionem conſenſerint. Si vero altera ex
partibus reclamauerit, recurrendum erit ad Superio-
rem committentem, vt bene probat Sanchez *dicto
lib.8.diſput.27.num.37.* Quamuis non eum ita ſim-
pliciter ſequi videatur Pyrr.Corrad. *in praxi diſpen-
ſat. lib. 7.cap.4.num.49.* dum vult Vicarium illum
procedere debere, quem ex duobus pars elegerit,
maximè in reſcriptis gratioſis, quaſi velit etiam in-
cludere contentioſa. Sed non eſt recedendum ab
illâ Sanchez traditione, quam ipſe bonis rationibus
& authoritatibus comprobauit.

45 Quarta concluſio. Quando ex duobus Vicariis
vnus eſt principalis, alius vero minus principalis, non
eſt inter eos locus præuentioni, nec ille cui prius
præſentatum fuit reſcriptum, præferri debet, ſed ſo-
lus Vicarius principalis procedere debet, & iuriſ-
dictionem ſibi in reſcripto demandatam exequi: vt
probatur per text. *in Clement. 2.de reſcript.* quem ad
hoc inducit Sanchez *loco cit.num.36.* & poſt eum
Corrad. *in praxi diſpenſat. lib.7.cap.4.num.46.*

46 Quod eadem ratione locum habet ſi duo ſint in
eadem Eccleſia Archidiaconi, quarum vnus ſit prin-
cipalior altero; non enim datur inter eos locus ali-
cui præuentioni. Aliud eſſet ſi ambo æque princi-
paliter eſſent deputati, tunc enim locus eſſet præce-
dentibus concluſionibus, quàuis vnus eſſet dignior
altero, vt dixi *in quæſt.beneficial.lib.p.1.c.15.n.2.*

47 Hoc igitur ſano modo intelligendum eſt. Si
enim commiſſio ſimpliciter Vicario, vel Archidia-
cono data eſſet, ſanè præuentioni inter duos Vica-
rios, vel Archidiaconos locus non eſſet, ſed ſolus
Vicarius principalis, vel Archidiaconus etiam prin-
cipalis commiſſionem exequi poſſet, ex iuribus &
D.D. ſuprà citatis. Secùs eſſet ſi commiſſio data eſſet
vni ex Vicariis, ſeu vni ex Archidiaconis, tunc
enim quilibet ipſorum procedere poſſet, & locus
eſſet præuentioni inter ipſos. Quod enim prin-
cipalis ſolus commiſſionem exequatur, procedit in
dubio, & ita loquuntur Corrad. *dicto num.46.* Fran-
ciſc. Marc. *deciſ. Delphin.997. parte 1.* DD. *in cap.
quoniam Abbas, de offic. Iud. deleg.* maximè Bald. *ibi,
n.4.* Imol. *num.5.* Bellam. *quæſt.9.num.11.* Sanchez
loco cit.num.36.

48 Quinta concluſio. Si commiſſionis verba ad
Epiſcopum dirigantur, & ſic Epiſcopus procedat
in vim ſibi factæ delegationis à Sede Apoſtolica,
non ſolum præuenire non poteſt Vicarius, aduer-
ſus Epiſcopum, ſed nequidem vllo modo ſe intro-
mittere de cauſa Epiſcopo delegata. Et ſimiliter ſi
commiſſio dirigatur Vicario, ſeu Officiali, non po-
teſt Epiſcopus præuenire, immo nec vlla ratione de
illa cauſa cognoſcere, ſed vtroque caſu iuriſdictio,
illi, cui facta eſt commiſſio, erit acquiſita priuatiuè.
Hanc concluſionem alias comprobauimus *in noſtris
quæſtionib.beneficial.lib.p.2.c.4.§.1.n.12.13.& 14.* id-
que authoritate Nicol.Garſ. *in tract. de benefic.p.6.
c.5.n.19.25.& ſeqq.* cui addo Gratian. *diſcept.forenſ.
cap.92.n.5.* Quod fuſius exponit Sbrozz. *in tract.de
Vicar. Epiſcop.lib.2.q.135.& 136.*

49 Ampliatur, vt hoc procedat quamuis commiſſio
data eſſet Vicario tanquam Vicario, quia etiam hoc
caſu Epiſcopus non poſſet ſe intromittere, circa
talem commiſſionem. Quia Vicarius in illa cauſa
ſibi delegata maior eſt quolibet Ordinario, & habet
Auditorium ſeparatum ab Auditorio Epiſcopi, &
tribunal iuriſdictionis Epiſcopalis nihil habet com-
mune cum hac iuriſdictione delegata. *cap.ſtuduiſti.
2.de offic.Legati.* Seraph. *deciſ.506.n.3.* † Idque non 50
obſtante quod videatur delegans habuiſſe reſpe-
ctum ad Tribunal: ad notata per DD. *in dicto cap.
quoniam Abbas 14.de offic. deleg.* Quia materia illa
aliò tendit, ſcilicet ad quæſtionem Vtrum commiſſio
tranſeat ad ſucceſſorem in officio? & ſic eſt materia
diuerſa, vt *ibidem* docet Seraph. *num.1.* de qua nos
in ſequenti concluſ.n.55.

Sexta concluſio. Si commiſſio data eſſet *Epiſcopo, 51
ſeu eius Vicario*, tunc inter eos locus eſſet præuen-
tioni, & ille cui prius præſentatum eſſet reſcrip-
tum, ſolus de cauſa cognoſcere poſſet, ſi præſenta-
tio fieret animo procedendi, & alter in illa ſe in-
gerere nullo modo poſſet: Gratian. *diſcept. forenſ.
cap.91.num.7.*

Neque dicatur, quod ſicut Epiſcopus poteſt Vi- 52
carium, ſeu Officialem de iure communi ad libitum
reuocare, ita videtur quod poſſit illum à commiſſio-
ne ipſi data per Sedem Apoſtolicam, remouere. Quia
verum eſt, poſſe quidem Vicarium, ad nutum
Epiſcopi reuocari, illóque reuocato, commiſſio-
nem ipſius expirare, niſi conſtet reuocationem
factam fuiſſe in fraudem ad eludendam iuſtitiam,
vel ad protelandum negotium, vel niſi ſtylus &
conſuetudo eſſet in cõtrarium: Quibus ceſſantibus,
facta reuocatione Vicarij, vel expirante illius offi-
cio, commiſſio non tranſit in eius ſucceſſorem.
† Quia Vicarius non habet ſucceſſorem in ſuo of- 53
ficio, quamuis aliud ſit in Epiſcopo: vt bene omnia
hæc explicat Gratian. *dicta diſcept. 95. num.14. &
multis ſequentib.*

Et hoc generaliter ſtatuendum eſt, mortuo Epi- 54
ſcopo ſtatim expirare omnem Vicarij poteſtatem,
etiam quoad cauſas iam cœptas, itavt nullam pro
ſuæ iuriſdictionis conſeruatione allegare poſſit præ-
uentionem: idem Gratian. *diſcept. forenſ.cap. 276.
num.45.*

Verum præmiſſa non ita ſimpliciter procedunt. 55
Imprimis enim ſi in commiſſione fuerit potius ha-
bita ratio tribunalis quam perſonæ, ſucceſſor in of-
ficio Vicarij, de cauſa antecedenti Vicario commiſ-
ſa cognoſcet, itavt non indigeat noua commiſſione,
vt dicit Rota *deciſ.200.num.5. part.1. diuerſ.* † Vbi 56
num.3. dicitur in illo caſu non fuiſſe habitum re-
ſpectum ad tribunal, quia commiſſio data erat duo-
bus Archipresbyteris & Vicario, *ſeu duobus ex ipſis*,
adeo vt duo Archipresbyteri potuiſſent procedere
abſque Vicario. Item, quia Vicarius erat poſtpo-
ſitus, cum tamẽ ſi habitus fuiſſet reſpectus ad tribu-
nal, Vicarius præcedere debuiſſet: Abb. *conſ.25.lib.1.*
Dicitur etiam habitus fuiſſe reſpectus ad tribunal,
& non ad perſonam, quando reſcriptum dirigitur
Epiſcopo, ſeu eius Vicario, vt determinat eadem Rota
deciſ.12. num.4.part.5.diuerſ. Ideo ſi commiſſio ſeu
reſcriptum ſub illâ formâ fuerit conceptum, tranſit
ad Vicarium ſucceſſorem, licet (vt mox dictum eſt)
propriè ſucceſſor non ſit: vt *ibidem* Rota decidit, &
ſequitur Theodoſ. Rub. *in ſuis ſingularibus ad deciſ.
Rota Roman. ad deciſ. Lancellott. ſemel. deciſ. 151.
fol.350.*

Immo generaliter communem obſeruantiam ta- 57
lem eſſe, vt commiſſio tranſeat ad Vicarium ſuc-
ceſſorem, teſtatur Gambar. *de offic.& poteſt.leg lib.8.
num.97.* Quamvis obſeruantiam illam & ſtylum,
non eſſe adeo notorium quin probatione indigeat
ab eo qui ipſum allegat, voluerit Achil. de Graſſ.
deciſ.Rota Rom.3.ſub tit.de offic.Vicar. num.2. quem
citat & ſequitur Theod. Rub. *in dictis ſingularib. ad
eiuſ. Achill.deciſ.51.pag.136.*

Cuius

Cuius tamen ſtyli probationem hoc tempore ſu-
perfluam fore exiſtimo, cum per totum ferè orbem
hoc obſeruetur, vt quando commiſſio facta fuit ſub
nomine Dignitatis, nouus Vicarius poſſit cauſæ an-
tiquo Vicario commiſſæ cognitionem proſequi,
in ſtatu in quo reperitur, abſque nouo reſcripto.
Quia tunc, non ad perſonam, ſed ad tribunal ha-
bitus fuerit reſpectus, vt bene probat Pyrr. Cor-
rad. *in praxi diſpenſat. lib. 7. cap. 4. num. 36.* vbi alios
citat.

58 Septima concluſio. Vicarius ſeu Officialis fora-
neus non poteſt aliqua ratione cognoſcere etiam
per viam præuentionis, de cauſis coram Vicario ge-
nerali pendentibus, & ſi cognoſcat, tota eius pro-
ceſſura vitio nullitatis ſubiicitur, niſi tamen proce-
deret ex commiſſione Vicarij generalis, qui fora-
neum ſubdelegare poteſt: Rota coram Burat. *deciſ.*
304. *num.* 2. quæ eſt reperita in Recentioribus *deciſ.*
614. *num.* 1. *part.* 4. Quia cum iuriſdictio foranei ſit
limitata ad certum locum, non poteſt ſuæ deputatio-
nis fimbrias extendere, non ſolum ad cauſas præ-
uentas, & introductas coram Vicario generali, &
coram ipſo pendentes, ſed nec ad alias quæ extra
ſui fori limites agitantur, & per conſequens ad Vi-
carium generalem pertinent priuatiuè quoad fo-
raneum. Si tamen Vicarius generalis examen te-
ſtium cauſæ ad eum ſpectantis committeret fora-
neo, valeret commiſſio, & proceſſura ſuſtineretur, vt
ibidem Rota determinat.

59 Octaua concluſio. Vicarius generalis Archiepi-
ſcopi, ſi procedat aduerſus Epiſcopos ſuffraganeos,
aut illorum Vicarios, alióſve ſubditos Suffraganei,
nulliter procedit, & ideo ex tali proceſſura, non ori-
tur aliqua præuentio. Nullitas autem talis proceſſu-
ræ conſiſtit in defectu iuriſdictionis, vt per Gratian.
diſcept. forenſ. cap. 111. *num.* 19. Ex proceſſura ſiqui-
dem nulla non oriri præuentionem ſæpius in hoc
tractatu demonſtrauimus, & nominatim, *part.* 1. *c.* 9.
num. 16.

60 Verum hoc limitat *ibidem* Gratianus *num.* 20. vt
non procedat, quando Archiepiſcopus eſt abſens
in partibus remotis, tunc enim dicit, poſſe Vica-
rium illius procedere in cauſis Epiſcoporum ſu-
ffraganeorum, & iuriſdictionem exercere, proferen-
do ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis, &
interdicti. Quod verum eſt, ſed reſtringendum ad
caſum quo Epiſcopi Suffraganei, vel illorum Vica-
rij, peccarent in iis quæ concernunt iuriſdictionem:
ſed ſi ciuiliter vel criminaliter conuenirentur, tan-
quam priuati, tunc Archiepiſcopus, aut eo in re-
motis agente, illius Vicarius non poſſet procedere,
niſi in caſibus, in quibus de iure eſſet iudex com-
petens aliorum Epiſcopis ſuffraganeis ſubdito-
rum, vt explicat Sbroxx. *de Vicar. Epiſc. lib.* 2. *q.* 59.
num. 4. *&* 5.

61 Immo hodie ex diſpoſitione Concilij Tridentini
ſeſſ. 13. *cap.* 6. *de reformat.* Epiſcopi non citantur aut
monentur, niſi ob cauſam, propter quam eſſent de-
ponendi aut priuandi, cuius cauſæ cognitio ſum-
mo Pontifici eſt reſeruata. Plura Sbroxz. *d. lib.* 2. *qu.*
58. *&* 59. & tradit Gratian. *diſcept. forenſ.* 169. *n.* 14.
15. 16. *& ſequentib.* Et generaliter in prima inſtan-
tia, nec Vicarios ſuffraganeorum, nec ſubditos eorum
coram Archiepiſcopo conueniri poſſe certum eſt;
adeo vt nec per viam querelæ, ſed tantum per viam
appellationis ſubditi ſuffraganeorum Archiepiſco-
pum adire queant, vt nos infrà dicemus *cap.* 24. *n.* 4.
Quod intelligendum eſt vt ſupra, niſi Epiſcopi, ſeu
Officiales delinquerent in Officio, ſeu illius exerci-
tio, tunc enim nedum Iudex eſt Archiepiſcopus ſuo-
rum Suffraganeorum, ſed etiam Vicariorum, ſeu Of-
ficialium ipſius, nempè quando authoritas Officij
eſt cauſa vt delinquant; & ſic quoties prætextu, fa-
uore, contemplatione, & colore officij delinquunt;
& hoc caſu poteſt adiri Archiepiſcopus per viam
etiam ſimplicis querelæ, vt dicit Quarant. *in ſumma
bull. in verb. Archiepiſcopi authoritas, n.* 11. In iis au-
tem quæ ſunt extra officium, non ſe intromittit Ar-
chiepiſcopus, ſeu illo in remotis agente, eius Vica-
rius, plus quam de aliis ſubditis Suffraganeorum, niſi
in caſibus à iure expreſſis. Quarant. *ibid. n.* 12. Et ita
intelligenda ſunt quæ generaliter tradit Barboſ. *in
cap. Sacro* 52. *de ſentent. excommunic n.* 3.

Nona concluſio. Pendente lite, & coram iudice 62
competenti præuentâ, inter duos Epiſcopos, ſuper
confinibus Diœceſis, non poteſt vnus ex illis, contra
alium procedere per excommunicationes, aut cen-
ſuras Eccleſiaſticas, ſub eo prætextu, quod ſuam tur-
bare velit iuriſdictionem, donec lis fuerit ſuper ter-
ritoriis, ſeu Diœceſeωn confinibus terminata. † 63
Probatur quia licet, dum agitur de tuitione proprij
territorij, poſſit Epiſcopus cenſuras, etiam abſque
præuia monitione laxare, Menoch, *de arbitr. caſu*
543. *n.* 19. Vbi ponit caſum de Epiſcopo, qui eſt in
quaſi poſſeſſione viſitandi, & dum vult ad viſitatio-
nem procedere, nõ admittitur ad viſitationem, pro-
pter quod laxat excommunicationem contra non
admittentem, nulla præuia monitione: & allegat in-
ter cæteros, Franc. *in cap. ſtatutum, num.* 4. *& in cap.
Romana,* §. *caueat. in fine, de ſent. excom. in* 6. Quia
tunc non excommunicat, vt Iudex, ſed vti pars de-
fendens officium ſuum, ideò, cum extraiudicialiter
procedat, non eſt opus citatione, Ricciul. *de iure per-
ſon. extra grem. Eccl. exiſt. lib.* 4. *c.* 61. *n.* 2. *& multis ſe-
quentib.* Barboſ. *in d. cap. ſacro, n.* 3. *de ſent. excomm. &
in cap. dilecto* 6. *n.* 7. *& ſeqq. de ſent. excomm. in* 6. † Et 64
quamuis etiam, ad has cenſuras procedere poſſit,
non obſtante lite cœptâ, & præuentâ coram Iudice
competenti, ſuper confinibus, & diuiſione territo-
riorum, cum licitum ſit cuilibet lite pendente ſuam
poſſeſſionem tueri, vt declarat & prædicta compro-
bat multis per eum adductis rationibus, Ricciul. *d.
c.* 61. *n.* 61. *libr.* 4. *de iure perſon.*

Sacra tamen Epiſcoporum Congregatio, in qua-
dam *Conuerſan. Iuriſdictionis,* nuper iudicauit, non
obſtante requiſitione facta, quod tota cauſa re-
mitteretur ad Rotam Romanam, vbi videbatur præ-
uenta, propter præiudicialitatem cauſæ limitatio-
nis territoriorum ſeu Diœceſeωn, denegatâ, per pro-
ceſſum ad vlteriora, remiſſione petitâ, declarauit
cenſuras malè ab vno Epiſcopo contra alium laxa-
tas fuiſſe, & ideo reuocandas eſſe. † Sanè clara vide- 65
tur hac in re ſacri Tridentini Concilij diſpoſitio
ſeſſ. 24. *c.* 5. *de reform.* Quod non poſſit vnus Epiſco-
pus contra alium huiuſmodi proceſſoris vti, cùm
huius dignitatis perſonæ non poſſint ab alio quam
à ſummo Pontifice iudicari in cauſis criminalibus
grauioribus. Minores vero cauſæ criminales in
Concilio dumtaxat Prouinciali cognoſcantur, &
terminentur, vel à deputandis per Concilium Pro-
uinciale. Non poterat igitur, iſte Epiſcopus, etiam
ſub prætextu turbatæ iuriſdictionis, alium Epiſco-
pum excommunicare, maximè pendente lite indeci-
sâ, & præiudiciali ſuper Diœceſeωn confinibus ma-
gnáque inde oriretur confuſio, quia alter alterum
viciſſim non ſine ſcandalo excommunicationis vin-
culo innodare tentaret.

Multa quidem pro validitate excommunica- 66
tionis allegabantur, non quidem vt excommuni-
catio ſortiretur effectum (quia hoc iam per ſacram
Congre

Congregationem fuerat reiectum) ſed ad euitandas pœnas, quas ille Epiſcopus qui cenſuras laxauerat incurrere potuiſſet: nempè, quod Concilium Tridentinum nihil per dictam conſtitutionem innouauit vltra ius antiquum, quo iam ſancitum fuerat, quod cauſæ criminales priuationis aut depoſitionis Epiſcoporum, coram ſummo Pontifice ſolum cognoſcerentur, vt per Felin. *in cap. inferior, num. 1.* & *ibi* Abbas, *etiam, num. 1. verſic. Quoad depoſitionem. De maiorit. & obedient.* Reliquæ vero criminales in Concilio prouinciali deciderentur. Abb. *in cap. non poteſt, num. 4. & 8. de ſent. & re iudic. cap. graue nimis, num. 1. de Præbend.* Et nihilominus ante Cócilium, Epiſcopus delinquens extra ſuum territorium, puniri poterat ab Epiſcopo loci delicti. Quia exemptio Epiſcopis à iure conceſſa, non debebat trahi ad delictum in alieno territorio commiſſum, *cap. 1. de priuileg. in 6.* Et hoc procedit ſiue exemptio ſit realis, ſiue perſonalis: Rota apud Marcheſan. *de commiſſ. part. 1. pag.* 1069. & in recentioribus, *deciſ. 165. num. 15. & 16. parte* 7. Et ſic videbatur, Epiſcopum nullas incurriſſe pœnas, laxando cenſuras, contra alium Epiſcopum, qui ipſum turbabat intra ſuum territorium, in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, cum id de iure liceret ante Concilium Et Epiſcopus in aliena Diœceſi delinquens, non poterat allegare quod par in parem non habet imperium: quia propter delictum non par, ſed inferior effectus erat. Abb. *in d. cap. cum inferior, num. 1. de maiorit. & obed.* Anchar. *in Clement. 1. n. 1. de foro compet.* Tambur. *de iure Abbatiſſ. diſp. 25. qu. 2. num. 1.* Multiſque aliis per eruditiſſimos non ſolum Iuriſconſultos, ſed etiam Theologos deductis. Verùm hæc omnia tendebant ad abſolutionem à pœna Epiſcopi laxantis cenſuras, quam prætendebatur ipſum incurriſſe remanente nullâ cenſurarum declaratione.

67 Decima concluſio. Quando duo in ſolidum Vicarij ab Epiſcopo in eodem loco fuerunt deputati, tunc vnus ſine alio procedere poterit ex ordinariâ cuilibet conceſsâ iuriſdictione, ac præuentioni locus erit, *per text. in l. 1.* vbi Bald. declarat, *ff. de offic. conſul.* Qui textus licet loquatur de voluntaria iuriſdictione, idem tamen ex communi Doctorum ſententiâ obtinet in delegatâ: Argum. text. *in l. fin. C. de authorit. præſt.* vbi, ſi plures tutores fuerint ſimpliciter deputati, videtur illis in ſolidum data poteſtas, & quilibet ipſorum adminiſtrare poteſt. Factâ igitur per vnum ex ipſis legitimâ præuentione, non poterit alter de causâ præuentâ cognoſcere nec in illâ ſe intromittere, Abb. *in cap. prudentiam, num. 11. de offic. Iudic. deleg.* Franciſ. Marc. *deciſ. Delphin. 997. in princip. parte* 1. Vant. *de nullit. ex defect. iuriſd. ordin. numero* 177.

68 Limitatur vt non procedat, quando duo iſti Vicarij in ſolidum deputati ab Epiſcopo cœpiſſent procedere in causâ coniunctim, tunc enim locus non eſſet alicui præuentioni, ſed ſimul cauſam terminare deberent, Gloſ. *in l. Pomponius. aliàs l. ſi vni ff. de re iudic.* & ibi Alexand. Iaſ. & Imol. Gomeſ. *ad le-*
69 *gem 38. Tauri, num. 2.* † Et tunc ſi diſcordant, præualet maior pars, *per text. in d. l. Pomponius cum l. ſequenti, l. inter pares, & leg. duo ex tribus, ff. eodem titul.* ſi vero, vota contraria, ſint æqualia, neutra ſententia ſubſiſtit, præterquam ſi ſit lata pro libertate, vel pro cauſa pia, vel ſit abſolutoria: vt per Gomeſ. *dict. num.* 2.

Aduertendo tamen quod nunc loquimur de Vicariis procedentibus tanquam Ordinariis, cum in ſuperioribus concluſionibus, & nominatim *num. 41. in 2. & 3. concluſione*, loquuti fuerimus de ipſis procedentibus tanquam Delegatis. Si enim eſſent delegati, & vigore delegationis deberent ſimul procedere, & ſententiam proferre, & eſſent diſcordes in pari numero, ſententiæ eſſent in pendenti, vt illa valeret, quam Superior qui cauſam commiſit, duceret confirmandam: Gomeſ. *d. l. 38. num. 3. l. duo iudices 28. ff. de re iudic.*

In hoc tamen conueniunt Iudices ordinarij & 70
delegati, quod ſi duo cœperunt coniunctim procedere in aliqua cauſa, & vnus eorum declarat ſibi de cauſa non liquere, non poteſt alius proferre ſententiam, niſi eam ferat pro cauſa fauorabili, veluti pro libertate, vel pro reo, vel pro teſtamento: iuxta ea quæ notantur *in l. inter plures, ff. de re iudic.* Alex.
in d. l. ſi vni, num. 17. † Vbi autem vnus ex pluribus 71
iudicibus eſt impeditus ex alia cauſa, quam ex eo quod ſibi de cauſa nô liqueat, tunc poteſt per alium ſolum cauſa expediri, Iaſ. *in d. leg. ſi vni, num.* 5. Vant. *dicto tit. de nullit. ex def. iuriſdict. ordin. n.* 180. Idem dicendum, ſi vnus malitioſè procedere nolit; alter enim ſolus procedere poterit ad ſententiam: per text. *in cap. cum plures*, & *ibi* Gloſſ. *in verb. Recuſaret. de offic. deleg. in 6.*

Vtrum autem ſententia vnius ex duobus Vicariis, 72
ſic ab Epiſcopo coniunctim & in ſolidum deputatis, ſine altero prolata, (cum ambo ſimul procedere cœpiſſent) ſit nulla, dubitari poteſt. Et non ſubiacere nullitati cenſuit Vant. *loco citato, num. 177. verſic. licet ſi in caſu.* Quamuis contrarium, nempè ſententiam hoc caſu eſſe nullam, teneat Roman. *conſil. 92. num. 1.* loquendo in hoc articulo de Ordinariis; nam ſi ageretur de Delegatis, tenor commiſſionis inſpiciendus eſſet.

In hac quæſtione Couarr. *lib. 1. var. reſol. cap. 2. n. 6. verſic. tertio.* Concludit quod ſi iudices ordinarij in numero pari, diuerſa pronuncient; non eſt illorum ſententia nulla, ſed deueniendum eſt ad iudicium tertij deputandi; niſi verſaremur in caſibus, in quibus quilibet ex pluribus Iudicibus ordinariis ſeparatim ius dicere poteſt, tunc enim vnius ſententia alio irrequiſito ſine dubio eſſet valida, nec tertius eſſet requirendus: vt ibidem explicat Couarr. *dicto verſic. Tertio. in fine.*

Et iuxta ſupradicta, intelligi debent ea quæ nos 73
generaliter de omnibus Iudicibus ordinariis in ſolidum iuriſdictionem habentibus diximus in *1. parte huius tract. cap. 1. num. 4. in 3. concluſ.* vt procedant quando ſingulis in ſolidum non ſolum iuriſdictio, ſed & illius exercitium competit; ita quod vnus ſine alio ius dicere, & cauſam definire poteſt, quales ſuos Iudices Curiæ temporalis ſancti Petri huius ciuitatis Auenionenſis, quibus ex ſtatuto datur facultas audiendi cauſas per alterum ex ipſis cœptas, in Curia, vel extra Curiam: vt cauetur in Statut. *lib. 1. rubric. 2. art. 13.* & ex ſtylo in eâdem Curia inconcuſsè obſeruatur, vnus ſine alio ſententiam ferre poteſt, niſi partes inſtiterint quod ambo Iudices procederent (in cauſis ciuilibus) & hoc caſu verum eſt non dari inter ipſos præuentionem, & cauſam ab vno inchoatam poſſe per alterum terminari, & decidi per ſententiam.

Concluſio vero noſtra procedit in duobus Vicariis, aut aliis Iudicibus ordinariis, quibus licet iuriſdictio, & iuriſdictionis exercitium competant in ſolidum, tamen vnus cauſas ab alio cœptas proſequi non poteſt, cum non habeant facultatem aliter procedendi, & ſi ambo procedere cœperint, ambo iudicare debent, niſi in caſibus malitioſæ dilationis alterius, & aliis de quibus ſupra actum eſt.

74 Præterea aduertendum eſt, quod *in dicto cap. 1. in eadem 3. concluſione*, quemlibet ex iudicibus ordinariis poſſe iuriſdictionem exercere, nec dari inter eos præuentionem, diximus; verum eſſe vſque ad ſententiam definitiuam excluſiuè: quia etiam ceſſante ſtatuto & ſtylo prædicto, non datur inter plures Iudices ordinarios in ſolidum deputatos præuentio, ad effectum impediendi, quin vnus ſine alio, quantumuis præueniente, iuriſdictionem exerceat, aut vnus Vicarius ſine alio, quoad proceſſuras iudiciales: & in his terminis procedit, & veriſſima eſt *dicta noſtra 3. concluſio*. Poteſt enim vnus ex pluribus iudicibus ordinariis in ſolidum deputatis proceſſuras facere, & decreta ac ſententias interloquutorias pronunciare, quamuis alter præuenerit: quia per huiuſmodi decreta, & ſententias interloquutorias, illorum officium, & iuriſdictio non finitur. Sed, quando per aliquem actum iuriſdictio finem accipit, prout per ſententiam definitiuam, ſeu vim definitiuæ habentem, tunc iuriſdictio non poteſt ſeparatim exerceri, ſed ambo Iudices ordinarij, vel Vicarij procedere debent, Abbas *in c. prudentiam, n. 14. de offic. deleg.* Bartol. *in d. l. ſi vni, num. 4. ff. de re iudic.* Sbroz. *de Vicar. Epiſcop. lib. 1. q. 61. num. 50. iuncto num. 26. & 28.* niſi in caſum impedimenti alterius coniudicis, Sbroz. *loco cit. num. 54.*

75 Vndecima concluſio. Inter Epiſcopum, & Prælatos inferiores datur iuriſdictio cumulatiua, ſeu ampliatiua, & ideo inter eos locus eſt præuentioni. Pro cuius concluſionis intelligentia notandum eſt *Primo*, Prælatorum nomen multis modis accipi. Quandoque ſtrictè, ſicut in Concordatis *in titul. de Reg. ad Prælatur. ac nominat.* & in hac ſignificatione, ſub hoc nomine Abbatiæ, & Epiſcopatus continentur, *c. 1. de Iudic. c. ne pro defectu, cap. nihil, de electìon. cap. vbi periculum, §. & ne. Eodem tit. in 6.* Quandoque vero in amplà ſignificatione, & hoc modo comprehendit etiam Guardianos Regularium, Priores conuentuales perpetuos, Parochos, & eos qui iuriſdictionem habent ordinariam, ab Epiſcopo, vel Archiepiſcopo independentem; qualis eſt Theſaurarius Sacræ Capellæ Pariſienſis & Bituricenſis, & ſimiles. Petr. Gregor. *de re benefic. cap. 10. n. 50.* DD. *in cap. cum ab Eccleſiarum 3. De offic. Ordin.* Barboſ. *in cap. 2. de Iudic. n. 3.*

76 Secundo notandum eſt, fieri debere differentiam inter Prælatos Regulares & ſæculares. Nam Regulares propter priuilegia ipſis à ſummo Pontifice conceſſa, iuriſdictionem habent priuatiuè quoad Epiſcopos, illam eo modo in Religioſos ſibi ſubditos exercentes, ita vt non poſſit Epiſcopus vllam in cauſis Regularium prætendere præuentionem: Ioan. Andr. in *Reg. ſcienti, de Reg. Iuris in 6.* Abb. *in cap. Monachi, & in cap. ſignificaſti, de foro compet.* Federic. de Sen. *conſil. 14.* Tamburin. *de iure Abbatum, vol. 1. diſp. 14. q. 6. n. 2.*

77 His ita conſtitutis, firma remanet concluſio, Epiſcopis cumulatiuam cum Prælatis inferioribus ſæcularibus competere iuriſdictionem, & ſic inter eos locum eſſe præuentioni, quando videlicet ex ſtatuto, fundatione, vel tranſactione iſtis Prælatis inferioribus competit iuriſdictio. Quæ concluſio probatur per text. *in cap. cum ab Eccleſiarum 3. de offic. Ordin.* vbi DD. & maximè Barboſ. *num. 5.* notant quod Epiſcopus validè poteſt abſoluere excommunicatum à Prælato inferiori, quia iuriſdictio quæ datur inferiori, non competit illi priuatiuè, ſed cumulatiuè & ampliatiuè.

Verum circa hoc, non modica occurrit difficultas. Primo, quia ſi inter Epiſcopum & Prælatos inferiores iuriſdictio eſt cumulatiua, ergo locus eſt inter ipſos præuentioni. Si locus eſt præuentioni, ergo Epiſcopus non poteſt aſſumere cognitionem cauſæ iam coram Prælato inferiori præuentæ, & per conſequens condemnatum à Prælato inferiori, Epiſcopus abſoluere non poteſt poſt latam ſententiam excommunicationis declaratoriam. Secundo, quia videtur quod Archiepiſcopus non habeat maiorem authoritatem in cauſis ad Epiſcopos ſuos ſuffraganeos pertinentibus, quam Epiſcopus in cauſis ſuppoſitis cognitioni Prælatorum inferiorum ſuæ diœceſis. Sed Archiepiſcopus non poteſt ſubditos ſuorum ſuffraganeorum abſoluere ab excommunicatione per eorum Epiſcopos laxata, niſi mediante legitimâ appellatione aut prouocatione, cauſa ad ipſum deuoluatur, vt colligitur ex *cap. ſuas, de ſent. excommunic. & cap. cum venerabilibus. Eodem tit. in 6.* Ergo nec pariter Epiſcopus ab excommunicatione data per Prælatos inferiores abſoluere poterit. Vnde non immeriſo Couarr. *in cap. alma mater, de ſent. excom. p. 1. §. 12. n. 3. circa finem. verſic. nihilominus*, dubitat de veritate illius propoſitionis. Et ego cum Couarr. ſentio, ſi rationibus agendum ſit.

Sed tamen quia communis ſententia eſt in contrarium, ab eâ in iudicando & conſulendo recedendum non eſt, nempe quod Epiſcopi poſſint abſoluere ab excommunicatione laxata per Prælatos inferiores, iuriſdictionem habentes, quam tenet Abb. *in dicto cap. cum ab Eccleſiarum 3. n. 9. & 11.* dicens ita communiter tenere Bonacio. *in tract. de cenſur. in genere, diſp. 3. quæſt. 1. puncto 1, num. 3.* Auil. *de cenſur. part. 2. cap. 7. diſp. 1. dubio 11.*

Hoc tamen eſt extra controuerſiam in Prælatis 78 Regularium. Superiores ſiquidem Regulares poſſunt abſoluere ſubditos à cenſuris latis per inferiores; Superiores dico, non dignitate, ſed iuriſdictione, ita vt inferior qui ſententiam excommunicationis tulit, ſubordinationem habeat cum iuriſdictione Iudicis abſoluentis. Ratio eſt quia inter ſuperiores Prælatos & inferiores, non eſt locus alicui præuentioni, ſed cauſam coram inferiori cœptam, poteſt ſuperior Regularis ad libitum ſibi aſſumere, & de ea cognoſcere, quando id expedire iudicauerit, etiam nullâ interpoſitâ appellatione, vel recurſu. Ideo poteſt Generalis, vel Prouincialis abſoluere ab excommunicatione Religioſos, quos Conuentualis, vel reſpectiuè Prouincialis Prælatos cenſuris irretitos declarauerit, vt bene explicat Tamburin. *de iure Abbat. tom. 1. diſput. 14. quæſt. 7. n. 3.*

Retentâ autem communi opinione, quod Epiſcopus poſſit abſoluere excommunicatos à Prælatis inferioribus iuriſdictionem habentibus. Quomodo reſpondebimus ad ea quæ ſupra dicta ſunt, has eſſe cumulatiuas iuriſdictiones, & per conſequens locum eſſe præuentioni: Sbroz. *lib. 2. de Vicar. Epiſc. qu. 60.* poſt Abbat. *in d. cap. cum ab Eccleſiarum, n. 9.* vbi hoc caſu præuentionem admittunt.

Super hac difficultate videtur dicendum hoc 79 procedere fauore abſolutionis, quæ tenet & valida eſt, licet Epiſcopus abſoluens malè faciat, cum ſuam cuique non ſeruet iuriſdictionem. Innoc. *in d. cap. cum ab Eccleſiarum, n. 4. verſic. & hinc eſt.* Vbi dicit quod Epiſcopus ſic procedens, corripiendus eſt; & talem abſolutionem iniquam eſſe dicit Couarr. *in d. cap. alma mater, parte 1. §. 12. num. 3.* ſed nihilominus abſolutionem validam eſſe concedit, necnon Auila *dicta parte 2. de cenſur. cap. 7. diſp. 1. num. 11.* Et facit à ſimili, quod ſi quis contrahat matrimonium contra inhibitiones de contrahendo ſibi factas, male facit, & puniẽdus eſt, ſed tamen ſi nullum

aliud obſtet Canonicum impedimentum, matrimonium remanet validum: *cap. 2. de matrim. contract. contra interd. Eccleſ.* Lancell. *de attent. p. 2. c. 4. limit. 17. & c. 20. limit.* 18. Quod fuſiùs explicat, & diſtinguit Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 2. n. 9. & ſequent.* qui dum caſus occurret adeundus erit, cum hoc ſit extra materiam noſtram.

Porro ſupradicta intelligenda ſunt de Prælatis inferioribus, qui iuriſdictionem non acquiſiuerunt per præſcriptionem: Cum iuriſdictio, præſcriptione quæſita, cenſeatur priuatiuè quoad Epiſcopum, & ſic non ſit hoc caſu locus alicui præuentioni, ex notatis *lib. 1. quaſt. mearum beneficial. c. 60. num.* 14. Menoch. *lib. 2. præſumpt.* 18. *n.* 24.

CAPVT II.

ARGVMENTVM.

De controuerſiis ratione præuentionis inter duos aut plures Condominos, ſeu Barones, communem in eodem loco, vel caſtro iuriſdictionem habentes; ſiue inter eos facta ſit diuiſio iuriſdictionis per tempora, ſiue per quarteria, ſiue per perſonas hominum illius loci, & quis ex iſtis variis diuidendæ iuriſdictionis modis oriatur effectus, circa cauſarum præuentionem. Quid ſi vnus Baro delinquat intra limites iuriſdictionis alterius. Et vtrum ſi agatur de proprio Baronis intereſſe, aut eius Officialium, aut Conſanguineorum, poſſit peti remiſſio cauſæ præuentæ, ſiue partes conſenſerint in iuriſdictionem, ſiue non conſenſerint. Et quid ſi agatur de iuribus, aut rebus notoriis & conſuetis, aut pœna ſit certa. Et Baro ſuſpectus vtrum ſaltem poſſit iudicem non ſuſpectum delegare. Verùm etiam ſuſpectus in iudicando, ſit ſuſpectus in delegando. Et alia multa ad hanc materiam reſoluuntur.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio non eſt attendenda inter plures Condominos inter quos iuriſdictio diuiſa eſt per tempora.*

2 *Feuda maiora ſunt indiuiſibilia de iure, non tamen ex conſuetudine.*

3 *Iuriſdictio ordinaria, quoad habitum eſt indiuidua, & inter plures cuilibet in ſolidum competit.*

4 *Pluribus in ſolidum delegatis, iuriſdictio illis competit indiuidua, ſed exercitium, diuiduum.*

5 *Iuriſdictionis diuiſio fieri poteſt per tempora.*

6 *Item iuriſdictio diuidi poteſt per diuiſionem territoriorum.*

7 *Diuiſio iuriſdictionis per perſonas ſubditorum fieri poteſt, potius ex conſuetudine, quam de iure.*

8 *Subditis quoad iuriſdictionẽ in perſonas diuiſis, vni tantum condominorum fidelitas præſtanda eſt, ſed omnibus ſeruitium cum moderatione debetur.*

9 *Aqua diuiſio, fit per tempora, quando omnibus non poſſet alioquin ſufficere.*

10 *Diuiſà iuriſdictione, vnus ex Condominis non poteſt vti præuentione aduerſus alium.*

11 *Proceſſus eſt nullus, ſi diuiſà iuriſdictione, vnus ſe immiſceat in iuriſdictione alterius, perinde ac ſi eſſent iuriſdictiones omnino diſtinctæ.*

12 *Vnus ex Condominis, pendente tempore iuriſdictionis alterius nihil poteſt, circa actus iuriſdictionales, quamuis millies præueniſſet.*

13 *Officiales vnius Condomini, continuant proceſſum per alios inchoatum, ſi diuiſa ſit per tempora iuriſdictio.*

14 *Iudice mortuo, ſucceſſor proceſſum continuare debet, in ſtatu in quo reperitur. Idem eo remoto, vel aliter finito officio illius.*

15 *Decretâ per anteceſſorem miſſione in poſſeſſionem, ſucceſſor iudicis, abſque nouo decreto, illam debet executioni demandare.*

16 *Intellige quando decretum factum fuit cum cauſæ cognitione, alias opus eſt nouo decreto.*

17 *Iudex requiſitus non debet recuſare executionem literarum, mortuo requirente.*

18 *Mortuo iudice mandante, nuncius poteſt illius litteras, ſeu cartellos mandare executioni.*

19 *Diuiſâ per tempora iuriſdictione, finito tempore vnius, finitur omnino eius iuriſdictio donec tempus ipſius redeat.*

20 *Iudicis ſubrogati iudicium, dicitur continuatio, non nouum iudicium.*

21 *Si vnus ex condominis iuriſdictionalibus deliquerit in parte alterius, alter condominus habet ius præueniendi aduerſus ſupremam Curiam. Immo præuentio ſupremæ Curiæ non obſtat illi quin poſſit petere cauſæ remiſſionem.*

22 *Officialis maioris Curiæ, delinquens in terra Baronis, in non concernentibus Officium, poteſt ab officialibus Baronis puniri, ceſſante ſtatuto contrario.*

23 *Baro aut alius officialis delinquens, conſideratur tanquam priuatus.*

24 *Iuriſdictio data in feudum, competit priuatiuè.*

25 *Rectorem Comitatus Venaiſſini eſſe iudicem vaſſallorum, quomodo intelligatur, & quando hoc verum ſit.*

26 *Domini iuriſdictionales dum de proprio ipſorum intereſſe agitur, non poſſunt præuenire cauſas.*

27 *Idem dicendum eſt, dum agitur de intereſſe ſuorum officialium.*

28 *Præuentio tamen, hoc caſu firmatur, per partium comparitionem.*

29 *Iudex in cauſâ propriâ, de conſenſu partium iudicare poteſt.*

30 *Iudex non poteſt allegari ſuſpectus, dum in eius iuriſdictionem conſenſum fuit, niſi ex noua cauſa.*

31 *Qui iudicauit in prima inſtantia, poteſt de conſenſu partium iudicare in cauſa appellationis.*

32 *Epiſcopus poteſt eſſe iudex in cauſa ſuæ menſæ, nec poteſt ſuſpectus allegari in illa cauſa.*

33 *Contrarium communiter receptum eſt, nempe quod poſſit ſuſpectus allegari.*

34 *In cauſâ in qua agitur de proprio intereſſe, Epiſcopus iudex eſſe poteſt, niſi allegetur ſuſpectus.*

35 *Confeſſio de furto animalium Baronis, coram eius officiariis iudicialiter facta, non valet, niſi tanquam extraiudicialis.*

36 *Confeſſio facta coram Notario, qui in cauſâ ſcribere non poteſt, eſt nulla, valet tamen tanquam extraiudicialis.*

37 *Deciſio 244. Sanfelicij in dubium reuocatur.*

38 *Barones cognoſcere poſſunt in propria cauſâ quando agitur de re liquida & notoriâ.*

39 *Domini terrarum habentes iuriſdictionẽ cognoſcunt*

ſuper

ſuper ſolutione ſuorum redituum in quorum noto-
ria quaſi poſſeſſione reperiuntur.
40 *Item dum agitur de ſeruitijs quæ ipſis ſolent præ-*
ſtari.
41 *In notoriis, iudex non poteſt allegari ſuſpectus, cum*
ſit tunc potius iuris executor quam iudex.
42 *Quatuor requiſita proponuntur, ad hoc vt Barones*
in propriis cauſis poſſint procedere.
43 *Barones poſſunt in propria cauſa iudicare, quando*
talis eſt conſuetudo, & ex quibus de eâ conſtare
dicatur.
44 *Vnus ex condominis, poteſt præuenire cauſam mo-*
tam ſuper iniuriâ alteri condomino facta.
45 *Domini iuriſdictionales, causâ per eos præuentâ,*
ſi ſuſpecti dignoſcantur, non priuantur illius
cognitione, ſed poſſunt iudicem non ſuſpectum
deputare.
46 *Limitatur quando eſſent ſuſpecti ob grauem inimi-*
citiam.
47 *Si agatur de intereſſe pecuniario Domini, vel de*
conſanguineis ipſius, ſuſpicio ſugillat perſonam
Domini, ſed non eius iuriſdictionem.
48 *Superior tamen poteſt de alio prouidere ex cauſa*
qui nomine Baronis iuriſdictionem exerceat.
Vtrum ſuſpectus in cognoſcendo ſit ſuſpectus in
delegando.

AGENDVM eſt in hoc capite de præuen-
tione Baronum ſeu feudatariorum, qui
inueſtiti ſunt de mero & mixto impe-
rio, & omnimodâ iuriſdictione, tam ip-
ſorum inter ſe, quam quoad alios. Nomen autem
Baronis hic accipimus in ampla ſignificatione iuxta
ea quæ nos oſtendimus, *lib. 2. quaſt. ciuil. cap. 34. nu-*
mero 6. vol. 1.

1 Prima igitur ſit concluſio. Quando inter plures
eiuſdem loci Cõdominos iuriſdictionales, reperitur
diuiſa iuriſdictio per tempora, veluti quod vnus
hoc anno iuriſdictionem per ſuos officiales exer-
ceat, alius vero anno ſequenti, & ſic alternis annis,
quilibet poteſt ſuo tempore de cauſis pendentibus
cognoſcere, quamuis alius condominus præuene-
rit, & viciſſim finito tempore vnius, ille qui duran-
te tempore alterius præuentus fuerit, poteſt cauſam
aſſumere in ſtatu in quo reperitur, ſic alternis annis
continuando, donec cauſa fuerit terminata.

2 Pro huius concluſionis probatione & intelli-
gentiâ, quædam ſupponenda ſunt. Et primo quod
licet regulariter feuda ſint indiuiſibilia cum diſtin-
ctione per nos allata, *lib. quaſt. ciuil. cap. 34. num. 9.*
vol. 1. nempe, vt hoc procedat in feudis regalibus, &
in feudatariis maioribus qui dicuntur Capitanei
regni, & in ſuis inſignibus deferunt coronas, non
autem in feudis & Baroniis non regalibus, quæ ſine
difficultate recipiunt diuiſionem; imò & regalia de
generali conſuetudine diuiſionem patiuntur, vt *ibi-*
dem diximus *num. 11.*

3 Quamuis etiam iuriſdictio ex ſe ſit indiuidua,
cum illa quæ iure ordinario pluribus in ſolidum da-
ta eſt, cuilibet ipſorum in habitu, & exercitio com-
petat, vt ſupra oſtendimus, per Gloſſ. *in d. l. Pompo-*
nius 36. alias, l. ſi vni. in verbo, Proferre, ff. de re iudic.
& *ibi,* Bartol. *num. 1.* Alexand. *num. 14.* Iaſ. *n. 4. verſ.*
In ea gloſſa, ibi. Alexand *conſil. 93. n. 1. lib. 7.* Purpurat.
4 *conſil. 548. num. 60. verſ. Tertio.* † Delegata vero licet
competat pluribus in ſolidum habitu, non tamen
exercitio, niſi vnus præuenerit: tunc enim vt ſupra
diximus exercitium ad ipſum ſolum ſpectat, Gloſſ.
in d. l. ſi vni. Bartol. *ibidem n. 7.* Iaſ. *num. 10.* Bald. *in*
l. falſus, 19. n. 16. C. de furt.

Tamen iuriſdictio, quoad illius vſum & exerci- 5
tium eſt diuiſibilis, Ricc. *collectan.* 2154. Monach. *de*
recta feud. interpret. cap. 57. parte 9. num. 4. Surd. *con-*
ſil. 127. num. 12. & 25. Et quotidie diuiſionem illius
ratione exercitij fieri videmus, quod contingere
poteſt pluribus modis.

Primo, diuidendo per tempora exercitium iuriſ-
dictionis, veluti alternis annis, ita quod vnus ex
condominis adminiſtret vno anno per ſuos officia-
les, & alter alio, prout obſeruatur in pluribus locis,
veluti in ciuitate Canalicenſi, vbi Illuſtriſſ. D. Epiſ-
copus condominus, vno anno per ſuos officiales
exercet iuriſdictionem in temporalibus, & ſummus
Pontifex tanquam Comes Comitatus Venaiſſini, &
condominus etiam eiuſdem ciuitatis, pro indiuiſo
cum Epiſcopo, alio anno per ſuos officiales exercet
iuriſdictionem temporalem. † Secundo diuidendo 6
territorium in duas vel plures partes iuxta numerum
condominorum, ita vt quilibet cognoſcat de perſo-
nis & rebus in ſua parte territorij, ſeu in ſuo quar-
terio exiſtentibus. † Tertio diuidendo perſonas ſub- 7
ditorum, ita vt ſciatur, quinam ſint homines talis
domini, & quinam alterius. Et hic modus diuidendi
potius fundatus eſt in conſuetudine, quam in iure,
vt dicit Iacob. de Ardizonib. *in vſib. feudor. cap. 132.*
circa finem, verſic. Domini tamen. vbi dicit quod de
iure, Domini non poſſunt diuidere vaſſallos, argom.
l. vltima, ff. de iure patron. & l. quadam mulier. ff. famil.
ercisc. Conſuetudo tamen obtinet in contrarium,
maximè cum diuidunt vaſſalli ipſum feudum, &
tunc non fit diuiſio pro hæreditaria portione, ſed
pro virili, *l. vt iuriſiurandi, §. vltim. ff. de operis libert.*
† Sed tamen cum vaſſallus plures Dominos habe- 8
re non compellatur, vna tãtum fidelitas eſt præſtan-
da, ſeruitium tamen omnibus, nõ cum grauitate, ſed
cum moderatione faciendum eſt, *cap. imperialem, §.*
præterea Ducatus. De prohib. feudi alienat. per Frideric.
Hæc omnia tradit prædictus Author. † Quartus di- 9
uidendæ iuriſdictionis modus eſt, quando plura lo-
ca pluribus Dominis ſuppoſita ſunt, & cuilibet ex
Dominis ſua loca ſeparatim adiudicantur, Socin. ſen.
conſil. 67. num. 45. lib. 1. Inter omnes autem modos
conuenientior ille videtur qui fit per temporum di-
uiſionem. † Ad inſtar conceſſionis aquæ, quam fieri 10
pluribus poſſe nemo negat, etiamſi aqua omnibus
ſufficere non poſſit ex ſe, dummodo ſufficiat omni-
bus per diuiſionem temporum, & per interualla,
Cavaler. *deciſ. 7. num. 3.* Surd. *conſil. 130. num. 15.* Diaz
in meis quaſtionib. ciuil. lib. cap. 48. num. 15. & bene in
terminis iuriſdictionis, Crauet. *conſil. 318. n. 1.* Mor-
quec. *de diuiſ. bonor. lib. 1. cap. 5. per tot.* vbi etiam di-
cit, quod ſine diuiſione iuriſdictionis fieri poteſt, vt
conſtituantur de communi conſenſu Dominorum,
Officiales, qui omnium nomine exerceant iuriſdi-
ctionẽ, diuidendo emolumenta pro rata parte quem-
libet ex Condominis tangente.

Factâ igitur iuriſdictionis diuiſione, ſeu per loca, 11
ſeu per tempora, ſeu per perſonas ſubditorum, nulla
inter eos datur præuentio. Si enim per loca vel per-
ſonas, vnus non debet ſe immiſcere circa iuriſdi-
ctionem alterius, perinde enim eſt ac ſi diuerſæ eſ-
ſent iuriſdictiones, Bartol. *conſil. 189. num. 10. lib. 1.*
Et dicit Bald. *in l. 1. num. 10. ff. de offic. conſul.* Quod
ſi iuriſdictio inter plures eſt diſtincta, proceſſus qui
per vnum fit in parte alterius eſt ipſo iure nullus.
Quia quando ciuitas diuiditur per partes & quar-
teria, perinde eſt ac ſi diuerſæ eſſent & ſeparatæ ci-
uitates, Franciſc. Aretin. *conſ. 79. numero 1. in fine.*
Bron. *conſil. 142. verſicul. Nam quando in loco depu-*
tantur.

12 Si vero per tempora fiat diuiſio iuriſdictionis,
idem dicendum eſt, ſcilicet quod vnus non poteſt
vlla ratione ſe intromittere, tempore iuriſdictionis
per alium exercendæ, quamuis millies præueniſſet:
13 Surd. *conſil.* 57. *num.* 8. † Et ſicut proceſſus inchoati,
per vnum iudicem qui remotus fuit, vel cuius offi-
cium finitur, continuari poſſunt per ſucceſſorem in
officio, cum ſit eadem iuriſdictio; ita & per officia-
les Domini alternis annis, ſeu temporibus exercen-
14 tis: Surd. *ib. d. num.* 11. † Simile eſt quod dicitur de
Iudice mortuo *in l. mortuo* 60. *ff. de iudic.* Vbi mor-
tuo iudice, quod eum iudicare oportuerat, idem,
15 eum qui ſubditus eſt, iudicare oportet. † Vnde col-
ligit Vincent. de Franch. *deciſ.* 405. *num.* 4. miſſio-
nem in poſſeſſionem per Iudicem decretam, non in-
digere, mutato iudice, nouâ cauſæ cognitione, ſed
eius ſucceſſorem, illam executioni mandare debere.
Quod verum eſſe exiſtimat. Muſcatel. *in praxi lib.* 2.
16 *parte* 3. *in gloſſ. ſeruata, num.* 67. *&* 68. † Mihi tamen
arridet diſtinctio Vicentij de Franch. vt ſupradicta
procedant, in iis quæ per Iudicem mutatum, cum
cauſæ cognitione demandata ſunt, quia hoc caſu
non eſt opus nouo ſucceſſoris decreto; ſecus eſt in
mandatis, ſeu litteris executoriis, quas nos Cartel-
los vocamus, ſine cauſæ cognitione conceſſis: In
his enim exiſtimo, requiri nouum cartellum, ſeu
litteras, quas nos *Repetentes* vocamus, per ſucceſſo-
rem in officio, ſeu de illius mandato expediendas,
mortuo iudice, vel mutato: Vincent. de Franch. *dict.*
17 *deciſ.* 405. † Vnde & Iudex requiſitus, quantumuis
mortuo iudice requirente, vel ab Officio remoto, ſi
literæ requiſitoriæ ab eo fuerint ſolemniter expe-
ditæ, non debet illarum executionem recuſare Co-
18 uarr. *practic. quaſt. cap.* 11. *num.* 1. † Et Apparitor
ſeu Curſor vel nuncius Curiæ, poteſt litteras exe-
qui, etiam iudice mortuo, vel remoto: Couarr. *ibid.
num.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ.* 783. *num.* 19. & bene
comprobat Salgad. *de Reg. protect. parte* 4. *c.* 6. *n.* 66.
& ſeqq.

19 Supradicta autem quæ de iuriſdictione diuiſâ
dicta ſunt, optimè comprobantur ex traditis per
Surd. *dicto conſil.* 57. vbi dicit diſtinguendum eſſe.
Si enim agatur de duobus iudicibus qui eodem
tempore habent æqualem & cumulatiuam iuriſdi-
ctionem, tunc proceſſus coram iudice præueniente
cœptus, non poteſt ab alio perfici. Si vero agatur de
iudice, cuius officium & adminiſtratio, poſt litem
coram eo cœptam expirauit, hoc caſu ſecundus iu-
dex cauſam coram primo cœptam continuare &
perficere poteſt; quia nullum infertur primo præiu-
dicium, cuius iuriſdictio, & per conſequens cogni-
tio finita eſt, vel in totum ſi agatur de eo cuius fini-
tum eſt officium, vel ad tempus ſi agatur de iuriſdi-
ctione diuiſa per tempora. Vnde dicunt DD. quod
l. vbi cœptum, ff. de iudic. non procedit in ſucceſſore
officij ſeu iuriſdictionis, qui cauſam cognoſcit, in
ſtatu & terminis in quibus ipſa reperitur, cum ſit
20 vnum, idémque tribunal. † Non enim poteſt dici
nouum iudicium, quando alius Iudex in locum pri-
mi iudicis, per ſucceſſionem ſubrogatur, *l. propone-
batur*, & *ibi* Gloſſ. *in verb. permanere, ff. de Iudic.* Bart.
in l. cum apud, n. 5. *ff. iudicat. ſolui.*

21 Secunda concluſio. Si vnus vaſſallus, ſeu Baro,
aut feudatarius, habens merum & mixtum impe-
rium, cum omnimodâ iuriſdictione, deliquerit in-
tra terminos, ſeu limites iuriſdictionis alterius Ba-
ronis ſeu feudatarij, & talis Dominus in cuius iu-
riſdictione delictum commiſſum fuit, præuenerit &
cauſam præoccupauerit, non poteſt ab eo cauſa illa
per ſuperiorem Curiam auferri. Immo quamuis
ſuperior Curia præueniſſet, poteſt iſte Baro, in cu-
ius territorio delictum commiſſum fuit, petere hu-
ius cauſæ remiſſionem ad ſuos Officiales. Probatur
iſta concluſio. Quia Barones & feudatarij, habentes
omnimodam iuriſdictionem, ſunt iudices ordinarij,
& ideo nemo ab eorum iuriſdictione eſt exemptus,
niſi fuerit ſuper hoc ſpecialiter priuilegiatus; præ-
ſertim quando fundamentum iuriſdictionis, conſi-
ſtit in punitione delinquentium. † Adeo vt de iure 22
communi, & ſemoto ſtatuto in contrarium, ſi in
terra Baronis, Officialis maioris iudicis delinquat
in non concernentibus ſuum officium, puniri poſ-
ſit ab officiariis Baronis: Capell. Tholoſ. *deciſ.* 433.
Boer. *deciſ.* 9. Baiard. ad Clar. §. *fin. quaſt.* 38. & latiùs
quaſt. 35. *num.* 10. Apud nos tamen debet in hoc at-
tendi ſtatutum Comitatus Venaiſſini de quo nos
egimus *part.* 1. *huius tractat. cap.* 11. *num.* 26. *verſic.
Quarto.* † Siquidem Baro delinquens non conſide- 23
ratur tanquam Baro, ſed tanquam priuatus: Rota *de-
ciſ.* 3. *de foro compet. in antiquis.* Baiard. *dict. q.* 38. *n.* 8.
Atque ita deciſum fuiſſe teſtatur Merlin. *lib.* 1. *con-
trou. c.* 69. & poſt eum Sanfelic. *deciſ.* 65. † Cum igi- 24
tur Baro ſit iudex ordinarius, & iuriſdictio illi con-
ceſſa fuerit in feudum; ſequitur, illam Baroni com-
petere priuatiuè, & per conſequens non eſſe locum
præuentioni, vt oſtendimus ſuprà in *prima parte hu-
ius tract. cap.* 11. *num.* 11.

Non obſtat ſi dicatur, apud nos Dominum Re- 25
ctorem Comitatus Venaiſſini, eſſe verum iudicem
ordinarium Dominorum Baronum ſeu Vaſſallorum.
Quia hoc debet intelligi quando agitur de cauſa
feudali, & quæ per leges & conſuetudines feudales
eſt decidenda, vt diximus *parte* 1. *cap.* 14. *num.* 6. Nos
autem hic non agimus de feudo, ſed de delicto extra
cauſam feudalem commiſſo.

Tertia concluſio, Domini iuriſdictionales non 26
poſſunt prætendere præuentionem, quoad cauſas
coram Officiariis ſuis inchoatas, ſi de ipſorum par-
ticulari intereſſe tractetur. Hæc concluſio eſt Bruni
conſil. 118. *in princ. & conſ.* 146. *per totum vol.* 1. Canc.
lib. 3. *var. reſol. c.* 13. *n.* 187. Gomeſ. *l.* 40. *Tauri, n.* 10.
in fine. Capiblanc. *de iure Baron. pragmat.* 16. *n.* 56.
† Vbi hoc ampliant, vt neque poſſint iſti Barones 27
cognoſcere de cauſis ſuorum Officialium, tanquam
ab ipſis dependentium, & illis ſubordinatorum, &
ideo dicunt, hoc caſu adeundum eſſe iudicem alium
ordinarium, *cap.* 1. & *ibi* DD. *de controuerſ. feud. apud
pares termin.* Cancer. *dicto cap.* 13. *num.* 187. *parte* 3.
& num. ſequent.

Si tamen vltra ſimplicem cauſæ præuentionem 28
mediante citatione factam, interueniſſent aliquot
actus poſitiui, per quos præſtitus fuiſſet conſenſus
in illorum iuriſdictionem, tunc non poſſet amplius
eorum tribunal declinari, & præuentio per compa-
ritionem ſine proteſtatione factam, eſſet firmata.
† Cum de conſenſu partium, poſſit quis eſſet Iudex 29
in cauſa propria: Deci. *in l. qui iuriſdictioni, ff. de iu-
riſdict. omni. Iudic. num.* 4. Iaſ. *ibid. num.* 16. dicens ita
communiter teneri Zaz. *ibid. n.* 17. Surd. *conſil.* 465.
n. 9. Iacob. Laurent. *in tract. de Iud. ſuſpect. c.* 5. *n.* 30.
in fine. Sanfelic. *dec.* 63. *num.* 2. † Non enim poteſt 30
ille ſuſpectus allegari, in cuius iuriſdictionem con-
ſenſus fuit præſtitus, per factam coram eo compari-
tionem, niſi probatis cauſis de nouo poſt actus ap-
probatiuos iuriſdictionis aduenientibus, Caualer.
dec. 178. *n.* 2. Gratian. *diſcept. forenſ.* 100. *n.* 31. *& ſeqq.*
Rota *dec.* 7. *n.* 6. *p.* 7. *recentior.*

A ſimili, videmus, quod ille qui fuit iudex in pri- 31
ma inſtantia, poteſt eſſe iudex in cauſa appellatio-
nis, parte non opponente, adeo vt ſufficiat tacitus

coonſen

32 conſenſus: Gratian. *diſcept.forenſ.c.4.num.21.* † Eâdem ratione, poteſt Epiſcopus cauſam iudicare, quæ non reſpicit eius perſonam, & intereſſe, ſed dumtaxat iura ſuæ Eccleſiæ, adeo vt ſuſpectus allegari non poſſit, ſi credimus Riccio *in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol.deciſ.144.parte 1.* Sanfelic. *deciſ.63.num.3.*
33 † Quamuis Epiſcopum in cauſa ſuæ Eccleſiæ, ſuſpectum allegari poſſe teneant Iacob. Laurent. *de iudic.ſuſpect.cap.5.num.30.* Surd. *conſil.50.num.18. & 21. verſic.Tertio.* Alexand. *conſil.79.num.2.& ibi* Addit. *in verbo. Iudex.* Viuius *opinione 866.num.1.& 2.* vbi dicit hanc eſſe communem ſententiam, Trentacinq. *lib.2. var.reſolut. in tit.de Iudic.reſol.5.num.7. verſic. Secundo.* Rota *deciſ.165.num.15.parte 6. Recentior.* Et hæc poſterior ſententia omnino tenen-
34 da eſt. † Sed tamen etiam in caſibus in quibus agitur de proprio intereſſe ipſius Epiſcopi, poteſt iudicare, niſi à partibus ſuſpectus allegetur: Iacob. Laurent. *in dicto tract. de iudic. ſuſpect. cap.5. numero 27.* & tradunt communiter DD. *in cap. cum veniſſent, de iudic.*

35 Et ex prædictis dubia videtur deciſio *Sanfel.244.* dum vult confeſſionem furti quorundam animalium Baronis factam coram Iudice per eundem Baronem delegato, vti factam coram Iudice incompetenti, adeo nullam eſſe, vt non valeat niſi tanquam confeſſio extraiudicialis, & ideo confitens non ſit puniendus per alium Iudicem competentem, coram quo cauſa terminari debet, pœna ordina-
36 ria delicti, ſed alia mitiori & extraordinaria. † Quibus addo à ſimili, quod confeſſio facta coram Notario, qui ſcribere non poterat in cauſa, licet ſit nulla vt dixi *parte 1.c.2.n.5.* Huiuſmodi tamen confeſſio valet in vim confeſſionis extraiudicialis, Scac. *de commerc.& cambiis, §.1.q.7.p.3.limit.7.n.13.* poſt M. Anton. Bauer. *in tract.de mora p.1.ſub n.21.* ibi, *ſub de tamen vnum: & ſub num.22.verſic.cogitandum tamen.*

37 Dubia igitur videtur illa *deciſ.* 244. Sanfelic. quia ſuppoſito quod reus ille confitens delictum, comparuerit, & iuriſdictionem prorogauerit coram officiariis Baronis, ſeu coram Iudice per eum delegato, & delictum ſine alia proteſtatione de non conſentiendo in iuriſdictionem, confeſſus fuerit, talis Iudex factus fuiſſet ex incompetenti competens, vt mox dicebamus. Ergo valida hoc caſu erit illa confeſſio, coram Iudice, alias incompetenti, tamen per approbationem partis prorogato, facta. Sed forſan in caſo dictæ deciſionis, conſtabat reum noluiſſe conſentire in iuriſdictionem iudicis illius per Baronem deputati.

38 Quarta concluſio. Barones poſſunt vti præuentione, cognoſcendo etiam de propriis cauſis in nonnullis caſibus. Primo quando agitur de re notoria & liquida, iuxta doctrinam Bald. *in repet.l.1.C. vnde vi.* Quam ſequitur Viſill.ad Afflict. *deciſ.265. n.32.* Boër. *deciſ.55.* Franciſc.Marc. *deciſ.200 part.2.*
39 † Veluti in executione pro exactione redituum, in quorum pacifica, quieta & notoria poſſeſſione repe-
40 riuntur, † vel pro ſeruitiis quæ ipſis præſtari ſine vlla dubitatione conſueuerunt, & aliis ſimilibus, Brun. *conſil.144.& 145.* Boër. *deciſ.55.* Maſtrill. *de magi-*
41 *ſtratib. lib.4.cap.15. num.32.* † Et in iſtis notoriis, nunquam Iudex quiſquis ille ſit, poteſt allegari ſuſpectus, Roland. *conſil.48.num.6.vol.2.* Tunc enim Iudex non dicitur de cauſa cognoſcere, cum ſit hoc caſu ſimplex iuris executor, Gaill. *lib.1.obſeruat 39. num.1.* vbi ponit formam procedendi contra delinquentem, qui Iudicem pro tribunali ſedentem offendit. Hoc modo. Præcipio tibi vt non recedas, donec ſolueris quinquaginta ad quæ te condemno, quia talem iniuriam mihi intuliſti, in contemptum meæ iuriſdictionis. Montet. *deciſ.14.n.32.* Farinac. *quæſt.17.num.45.*

Sed hoc caſu quatuor concurrere oportet. Primo 42
quod factum ſit notorium. Secundo, quod pœna ſit certa, & determinata, & non dependeat ab arbitrio, quia Iudex arbitrando poſſet excedere modum, Roland. *conſil. 48. n.16. vol.5.* Quamuis contrarium, etiam in pœnis arbitrariis elici videatur ex traditis per Gaill. *dicta obſeruat.39. lib.1.* Tertio, quod illud notorium, ſit facti permanentis. Sed hoc requiſitum coincidit cum primo, & illius explicationem reſpicit. Quarto quod pœna non veniat applicanda ipſi Domino: ita tradit Trentacinq. *lib.2.tit.de Iudic. reſol.5.n.6.* Sed hoc quartum apud me dubitationem habet. Quia ſi factum ſit notorium, & pœna ſit certa, non video in quo Dominus poſſit excedere, niſi forſan in modo exequendi, quod non videtur conſiderabile ad impediendum, quo minus ipſe in notoriis procedere poſſit.

Secundo poteſt Dominus in cauſa propria iudi- 43
care quando talis eſt conſuetudo. Quæ quidem legitime dicitur probata, quando producuntur plurimi proceſſus in Curiâ Baronis, in cauſis, proprium eius intereſſe concernentibus, fabricati: ita concludit Natt. *conſil. 294.* & poſt eum Surd. *conſ. 365. num.7. & ſeqq.* Et licet ego aliàs contrarium conſuluerim in quadam cauſa Maxanenſi ex doctrina Zaſij, *parte 11. n.13.& ſeqq.* vbi multis comprobat, nullam fieri debere differentiam inter Dominum cognoſcentem, & cauſæ cognitionem alteri delegantem: cùm probabile ſit illum delegaturum Iudicem ſibi confidentem, & alteri parti ſuſpectum. Veritas tamen eſt in contrarium, vt ſcilicet talis conſuetudo ſit valida. Quod etiam confirmat Tuſch. *littera I, concl.403.n.25.& 30.* Auendan. *de exequend. Mandat.parte 1.c.11.n.5.* Gratian. *diſcept.forenſ. c.4.n.29.* Trentacinq. *lib.1.de Iudic.reſol.5.n.11.& 22.*

Tertio, ſi eiuſdem Caſtri plures ſint Condomini, 44
& cauſa iniuriæ perſonalis factæ vni ex ipſis Condominis, fuerit præuenta coram Officiariis eiuſdem loci, non poterit peti remiſſio eiuſdem ad aliud tribunal; quia officiales vnius ex Condominis cognoſcere poterant de iniuria perſonali, alteri Condomino facta, Natt. *conſ.87.num.2.* Brun. *conſ.35.num.1.* Amed.à Ponte, *in tract. Quis ſit Iudex in cauſa feud. num.9.* Cancer. *lib.2.reſol.cap.2. n.80.* Merlin. *lib.1. controu.cap.69.num.24.*

Quinta concluſio. Cauſa coram officiariis Do- 45
minorum iuriſdictionalium præuenta, non debet ſub prætextu quod de illorum intereſſe agatur, ab illorum Curiâ auferri, ſed in eâ tractari debet, quando Domini deputârunt Iudicem non ſuſpectum, qui de eâ cognoſcat, dummodo talis Iudex delegatus ſeu deputatus, non ſit ſubditus ipſius Baronis delegantis: ita concludit Cancer. *lib. 3. variar. reſolut. cap.13. num.189.* ſequitur Capyc. Latro. *deciſ.90. num.16.27.* Vbi copioſè diſſerit quid agendum ſit, quando grauis inimicitia Baronis allegatur.
† Ego ſanè præmiſſa procedere exiſtimo, quando 46
agitur de ſimplici intereſſe Domini. Sed ſi ageretur de graui inimicitia, vel de iniuria ipſi perſonaliter illata, tunc non videtur rationi congruens, vt ipſe qui grauem concepit inimicitiam, Iudicem ab eo dependentem pro ſuo intereſſe deputare poſſit, cum ipſe ſit pars in hoc iudicio, & eo ipſo quod Iudex deputatur ad partis nominationem, redditur ſuſpectus, *l.obſeruare, ff.de Iud.* † Quod non eodem 47
modo procedit quando agitur de aliquo intereſſe

pecuniario, ipſius Domini, vel de intereſſe alicuius ex conſanguineis, aut affinibus eiuſdem, tunc enim quamuis ſuſpicio ſigillet perſonam Domini, non tamen eius iuriſdictionem, *l. Prætor.* & *ibi* Caſtrenſ.
48 & alij, *ff. de iuriſd. omni. Iudic.* † Si tamen talis eſſet inimicitia, quæ apud Superiorem, magnam odij præſumptionem produceret, poſſet Superior ipſe deputare aliquem, qui nomine Baronis exerceret, causâ in eius tribunali remanente: vt deciſum teſtatur, Sanfelic. *dec. 63. num. 35. 53. & 54.*

Verum hanc quæſtionem, vtrùm ſuſpectus in cognoſcendo, ſit ſuſpectus in delegando, bene determinat Gratian. *diſcept. for. cap. 809. num. 16.* vbi probat, Baronem ſuſpectum in cognoſcendo, non eſſe ſuſpectum in delegando, quia ſuſpicio perſonam ſugillat, ſed non tollit iuriſdictionem: per text. *in cap. ſi quis contra, de for. compet.* & per alia iura & doctrinas per eum copioſè deductas.

Quod tamen intelligendum monet, vt locum habeat in Iudice ordinario, non autem in delegato, cuius iuriſdictio quouis modo impedita ſeu ſuſpenſa per legitimam partis recuſationem, facit vt poſt illam non poſſit ſubdelegare, *cap. iudex ab Apoſtolica, de off. deleg. in 6.* Vant. *de nullit. ex defect. iuriſdict. deleg. num. 33. in princ.*

ADDITIO

Ad Caput ſecundum Partis ſecundæ de Præuentione.

CÆterum, quia poſt hæc typis mandata, dubitatum fuit in Auditorio Rotæ de veritate eorum, quæ *ſuprà num. 37.* dicta fuêre, nempe dubiam eſſe deciſionem Sanfelicij 244. in qua deciſum fuit, nullam eſſe confeſſionem furti quarundam ouium Baronis, factam per ſubditum coram Iudice per ipſum Baronem delegato, ex eo quod Baro nullam prorſus habet iuriſdictionem in cauſa propria, itavt non ſit neceſſe quod opponatur de illius incompetentia, cùm defectus iuriſdictionis adſit ipſo iure: ex notatis per Bart. *in l. qui iuriſdictioni, num. 6. ff. de iuriſd. omn. iud.* iunctis iis quæ tradunt Iaſ. *ibid. numero 7.* & Alex. *num. 3.* volentes hoc multo magis procedere in cauſis criminalibus: quod & voluit Cancer. *lib. 3. cap. 13. num. 197.*

Ideo pro confirmatione meæ ſententiæ, & declaratione veritatis, quædam aduertenda ſunt.

Primò, quòd in illa deciſione Sanfelicij 244. non negatur, quin illa confeſſio furti facta coram Iudice delegato per Baronem, ſit valida, ſaltem in vim confeſſionis extraiudicialis, propter quam Reus confeſſus poſſit, vel ad torturam poni in grauibus delictis, vel ad aliquam pœnam extraordinariam condemnari: vt per Eundem *in d. deciſ. num. 3. verſic. Ex his ſequitur.*

Secundò, quòd quando talis eſt conſuetudo, vt Dominus etiam in criminalibus cauſis, in quibus de proprio intereſſe agitur, delegare poſſit, illa eſt valida & obſeruanda, vt probaui *ſuprà num. 43.* Et clarè de cauſa criminali loquens determinat Brunus (cui innititur Cancer.) *in conſil. 30. num. 3. verſicul. Idem vbi eſt conſuetudo*; talem autem conſuetudinem vigere in hac patria, certiſſimum & notorium eſt.

Tertiò, ſupponendum eſt, magnam eſſe differentiam inter ipſum Baronem in cauſa propria ratione iniuriæ ſibi illatæ iudicare volentem per ſe, & quando non ipſe iudicat, ſed eius Officiales ordinarij: licet enim non poſſit propriæ iniuriæ vindex eſſe, nec Iudex, ex notatis per Bart. & alios *in d. l. qui iuriſdictioni, & in l. lex Cornelia, ff. de iniur.* Tamen per ſuos Officiales, & Iudices ordinarios bene poteſt ius dicere, vel iudicare; maximè ſi non allegetur ſuſpectus. Magna ſiquidem eſt differentia, quòd quis ſit Iudex in cauſa propria, & quod inter Baronem & ſubditum Iudex inferior Ordinarius ius dicat, aut iudicet & cognoſcat: vt probat Brun. *d. conſ. 30. num. vlt.* dicens hanc ſententiam tranſiuiſſe in iudicatum: cauſa ſiquidem reſpiciens intereſſe Baronis, non ita pertinet ad eius Officialem, vt illius propria dici poſſit. Neque dici poteſt quòd Iudex Baronis Ordinarius fuerit datus ille quem Baro voluit; quia dum fuit deputatus Iudex, non poterat Baro diuinare vtrum talis ſubditus, talem ſibi iniuriam eſſet illaturus; vt bene ratiocinatur Carleual. *de iudic. tom. 2. diſput. 2. quæſt. 7. ſect. 1. num. 792. fol. 326. col. 2. verſic. at in caſu de quo agimus.* vbi loquitur tam de cauſis ciuilibus, quàm de criminalibus: tandémque concludit, *num. 797. verſic. ego certè*: iudicium coram Officialis Baronis tractatum, eſſe validum, parte non opponente: quod noſtram ſententiam planè confirmat; adeo vt nullus ſupereſſe poſſit dubitandi locus: nam deciſio illa Sanfelicij 244. loquitur de Iudice delegato per Baronem, non autem de ordinario, qui non ita facilè recuſari poteſt: & hanc eandem differentiam inter Iudicem Ordinarium Baronis, & ab eo delegatum, bene agnouit Crauet. *conſil. 232. numer. 7. verſic. Tertiò reſpondeo.*

CAPVT III.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Iudicem delegantem, & delegatum. Et ex quibus dicatur facta præuentio per Iudicem delegatum, ad excluſionem delegantis. Quid ſi delegatus poſt præuentionem ab ipſo factam moriatur, vel fuerit reuocatus, ſiue delegatio de tota cauſa facta ſit, ſiue de certo cauſæ articulo; veluti ſi ſola ſententiæ prolatio, non autem illius executio commiſſa fuerit, & quid in Rota Romana quoad hoc obſeruetur. Denique quomodo circa hanc quæſtionem differant, delegatus ab ordinario Iudice, & ſubdelegatus à Iudice delegato. Et vtrùm præuentio Iudicis delegati impediat Executorem Apoſtolicum.

SVMMARIVM.

1 *Quamuis delegatus ſubdelegans non abdicauerit à ſe iuriſdictionem, tamen ſi ſubdelegatus præuenerit excluditur ſubdelegans in totum à cognitione cauſæ. Secus ſi ſubdelegatus nondum cauſam præoccupaſſet.*

2 *Ampliatur hoc procedere etiamſi ſubdelegatio ſine cauſa facta fuerit.*

3 *Iudex ſubdelegatus qui præuenit ante mortem ſubdelegantis, eo mortuo non amittit iuriſdictionem.*

4 *Quando*

4 *Quando delegatus, mediante ſubdelegatione cauſam totam commiſit quoad omnia, priuatur funditus iuriſdictione in illa cauſa, nec poteſt illam ſibi reaſſumere. Quod* ibidem *explicatur quomodo procedat.*

5 *Qui alteri partem iuriſdictionis ſubdelegauit cauſam ſibi reaſſumere poteſt, quia ſuperior manet.*

6 *Text.in* L. iudicium ſoluitur § 8. ff. de iudic. *procedit non ſolum in iudice ordinario, ſed etiam in delegato.*

7 *Subdelegatus dicitur praeoccupaſſe iuriſdictionem per ſolum decretum factum de citando, ad effectum perpetuanda iuriſdictionis.*

8 *In tribunali Rota Romane, ille Auditor, cui prius præſentata eſt commiſſio, dicitur preueniſſe inter ipſos Dominos Auditores.*

9 *Iudex ordinarius, aut delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, poteſt quandocumque ſibi reaſſumere cauſam alteri delegatam.*

Executor breuis Apoſtolici vtrum impediatur per præuentionem alterius iudicis delegati.

SI ſummus Pontifex cauſam alicui delegauerit, & hic alteri eandem cauſam ſubdelegauerit, ſi deinde pœnitentiâ ductus ſubdelegationem reuocare velit poſt præoccupatam à ſubdelegato iuriſdictionem; quæſitum fuit, vtrum deleganti obſtet exceptio per ſubdelegatum oppoſita ex cauſa præoccupatæ, ſeu
1 perpetuatæ eius iuriſdictionis. † Vera reſolutio eſt delegantem non abdicaſſe iuriſdictionem à ſe per ſolam ſubdelegati deputationem. Si tamen, de cauſa ſubdelegatus cognoſcere cœperit, & res non ſit amplius integra, non poteſt ſubdelegans, cauſæ cognitionem aſſumere, ſed illa ſpectat ad ſubdelegatum, adeo, vt ſi ſubdelegatus mortuus fuerit, iuriſdictio non redeat ad ſubdelegantem, ſed opus ſit nouâ commiſſione ſummi Pontificis, vel alterius primi delegantis: Text. eſt expreſſus, *in cap. quamuis 6. de offic. iudic. deleg.* & *ibi*, Gloſſ. & Doctores *lib.* 6. Vincent. de Franch. *deciſ.* 255. Si autem cauſa nondum fuiſſet cœpta, & præoccupata per ſubdelegatum, tali caſu ſubdelegans poſſet illam ſibi reaſſumere, quamuis totam cauſam ſubdelegaſſet, *d.*
2 *cap. quamuis.* † Quod procedit etiamſi ſubdelegatio, ſine vllâ causâ facta fuiſſet: Ioan. Bapt. Coſta, *de re*
3 *integr. diſtinct.* 55. *n.* 5. † Et ſi delegans moriatur, vel fuerit re non integra reuocatus, id eſt, quando ſubdelegatus iam incœpit vti ſuâ iuriſdictione ſubdelegatâ, non ideo expirat poteſtas ſubdelegati, ſed eo nonobſtante proſequi poteſt ſuam commiſſionem, *c. ſi delegatus, de offic. deleg. in ſexto.*

4 Quæ tamen non ita ſimpliciter intelligenda ſunt, ſed adhibenda eſt diuerſorum caſuum conſideratio: quorum Primus eſt, quando conſtat, quod mediante ſubdelegatione Delegatus funditus à ſe abdicauit iuriſdictionem contentioſam; vtpotè quia cauſam in totum ſubdelegauit, nempè tam in cognoſcendo, quàm in iudicando, ſeu ſententiam proferendo, quam etiam in exequendo: & tunc ſi iudex ſubdelegatus cœpit cognoſcere, & vti ſuâ iuriſdictione, delegatus non poteſt amplius de illâ cauſâ ſe intromittere, quia iam ſuo officio functus eſt, & totam iuriſdictionem tranſtulit in ſubdelegatum, & ſic eam amiſit. Secus eſt ſi ſubdelegatus iuriſdictionem non præoccupaſſet, quia tunc poteſtas ſemper remaneret apud ſubdelegantem.

5 Secundus caſus eſt, quando pars aliqua dumtaxat & non tota iuriſdictio fuit demandata, veluti ſi delegatus Papæ, alicui commiſerit cauſam vſque ad ſententiæ prolationem incluſiuè, quæ executio ſententiæ mixti eſt imperij, & tamen de iure Canon. poteſt alteri delegari, dummodo hoc expreſsè in ſententiâ dicatur: & hoc ſecundo caſu quamuis ſubdelegatus cœpiſſet procedere, poterit ſubdelegans commiſſionem reuocare, quia adhuc ſuperior manet, iuxta regulam dicti, *cap. ſi delegatus*, 6. *de offic. deleg. lib.* 6. *verſic. vltimo.* Et ita ſuccedit diſpoſitio textus, *in l. Iudicium ſoluitur*, § 8. *ff. de Iudic.*
† Quæ non ſolum procedit in Iudice ordinario, ſed 6
etiam procedit in iſtis terminis in iudice delegato. Gloſſ. *in cap. ſuper quæſtionum*, §. *ſi vero, in verb. ſi non poſſunt, de offic. deleg. in* 6. *& in dict. cap. quamuis, in verb. In totum, eod. tit.* & *ibi* Franch. *num.* 2. & Anchar. *in princip.* Et hanc diſtinctionem approbare videtur Caſtill. *lib.* 2. *controuerſ. cap.* 29. *numero* 3. Et clarè deducitur ex textu, *in dicto cap. quamuis, in verbo, in totum.* Et ibi, *cum iuriſdictio (ex quo ea vſus non extitit,) non cenſeatur in eum efficaciter tranſlata.* Et ſecundum hæc intelligenda ſunt quæ ſubobſcurè tradit Ioann. Bapt. Coſta, *in tract. de re integr. diſt.* 55. *num.* 8.

Dicitur autem iudex delegatus aut ſubdelegatus, 7
cœpiſſe vti ſua iuriſdictione, non ſolum per citationem executioni demandatam, ſicut Iudices præuenire ſolent, ſed etiam per ſolum decretum, ſeu mandatum de citando. Quia licet, dum Iudex aliquis vult præuenire contra alium Iudicem habentem æqualem iuriſdictionem, requiratur citatio effectuata cum ſuis requiſitis, de quibus nos tractauimus, *parte* 1. *huius tractatus*, *c.* 9. *num.* 5. *& ſeqq. & num.* 22. Tamen in caſu de quo nunc agimus non agitur de præuentione, ſed de perpetuatione iuriſdictionis, inter quæ magnam eſſe differentiam probauimus, *eadem parte* 1. *cap.* 1. *num.* 17. *& ſeqq. in* 9. *concluſione.* Siquidem perpetuatio iuriſdictionis in Iudice delegato, vel ſubdelegato fit per ſolam commiſſionē de citando, adeò vt ſtatim per illum actum dicatur facta perpetuatio, & tali caſu delegans non poſſit reuocare poteſtatem, ſubdelegato datam, ſi in totum facta fuerit ſubdelegatio, *vt ſupra diximus*, nec expiret iuriſdictio illo caſu per mortem delegantis, quia res non eſt integra, & talis eſſe deſinit per perpetuationem, Rota *dec.* 9. *de dolo, & contumac. in antiq.* Et ita explicat eadem Rota *deciſ.* 289. *n.* 8. *& ſeqq. p.* 6. *Recentior.*

Dicit tamen, quod ſi inter Dominos Rotæ Ro- 8
manæ Auditores, dubium oriatur circa cauſarum præuentionem, (datis videlicet diuerſis commiſſionibus) hoc obſeruari ſolet, vt is præueniſſe dicatur, cui prius præſentata eſt commiſſio, quamuis non proceſſerit ad citationem, aut ad alios actus; ſecus ſi agatur inter vnum Auditorem, & alios iudices extra Rotam, de præuentione contendentes; tunc enim præfertur is, qui per citationem præuenit, non circumductam; ſed debitæ executioni demandatam.

Cæterùm ſupradicta procedunt, quando agitur 9
de iudice per delegatum ſubdelegato. Si enim per iudicem aliquem ordinarium facta fuerit delegatio, aut per eum, cui cauſarum vniuerſitas delegata fuit, qui ordinario iudici æquiparatur, talis delegatio poteſt quandocumque reuocari, ſiue res ſit integra ſiue non, & ſiue cauſæ delegatio in totum, ſiue pro parte facta fuerit, Caſtrenſ. *in d. l. iudicium ſoluitur*, § 8. *ff. de iudic.* Couarr. *pract. quæſt. cap.* 9. *num.* 1. & benè explicat Caſtrenſ. *ibid. num.* 3. quia delegans quando eſt iudex ordinarius, ſemper retinet iuriſdictionem. Et in materia euocationis ille dicitur

ſuperior ad effectum euocandi cauſam qui ſuperior eſt in eodem genere iuriſdictionis. Dec. *in c. vt noſtrum, num. 1. verſic. & quod hic dicitur, de appell.* Bald. *in dict. leg. iudicium ſoluitur 58. ff. de iudic. n. 2. in prima lectura,* Angel. *ibidem n. 2.* per textum illum, ibi. *Maius imperium habet,* Rebuff. *in conſtit. Reg. tom. 1. de euocationib. in præfat. n. 37.* Lancell. *de attent. c. 10. n. 47.* Ratio vero diuerſitatis inter delegatum ab Ordinario, & ſubdelegatum à Delegato, ſecundum Hoſtienſem hæc eſt, quia ordinarius magis naturalem & firmiorem habet iuriſdictionem, illámque à lege animatâ vel inanimata conceſſam, & ideò facilius reuocat, & difficilius amittit: Delegatus vero ab homine, (etſi à Principe) tamen, tanquam à iudice, non tanquã à lege animata, commiſſus videtur, ideo difficilius reuocat & facilius amittit, *l. ſolent. §. 1. ff. de offic. procons.* Ita Hoſtienſ. *in ſumma, tit. de offic. & poteſt. iud. deleg. §. quæ delegari poſſint, verſic. ſed nunquid poteſt reuocare.*

Sed dubitari poteſt, ſi lite pendente coram vno Iudice, Papa aliquem deputauerit pro executione Breuis Apoſtolici, vtrum iſte delegatus poſſit Breue executioni demandare, in præiudicium litis præuentæ coram illo Iudice? In hac quæſtione Veral. *deciſ. 151. part. 3.* reſoluit, Breue obtentum de capienda poſſeſſione ſine vitio ſpolij, non dare facultatem capiendi poſſeſſionem in præiudicium litis pendentis, & poſſeſſionem ſic captam eſſe attentatoriam. Quod eſt verum ſi ageretur de Breui obtento lite pendente, ſi enim ante litem motam obtentum fuerit, & ſic per præuentionem, executio poſtea facta retrotrahitur ad tempus conceſſi Breuis, & non eſt attentata: Rota *deciſ. 426. num. 17. & ſequent. p. 5. recent.*

CAPVT IV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in cauſis compromiſſis inter plures compromiſſarios, ſeu etiam reſpectu Iudicum ordinariorum, ſiue agatur de compromiſſis voluntariis, ſiue neceſſariis; ſiue compromiſſum ante litem conteſtatam, ſiue poſt factum fuerit. Quando licitum ſit recedere à compromiſſo, & Iudicem ordinarium adire. Quæ ſit in hac materia poteſtas arbitrorum ex neceſſitate Statuti electorum. Quæ ſit vis interpellationis extraiudicialis ad effectum conſtituendi in mora pro incurſu pœnæ in compromiſſo adiectæ. Et explicantur tradita in 1. *huius tractatus parte, cap. 32. num. 43. & 44.* circa vim denunciationis extraiudicialis. Tempus quando cenſeatur appoſitum cauſa limitandæ obligationis, vel tantum cauſa differendæ ſolutionis.

SVMMARIVM.

1 *Inter plures arbitros à partibus electos non eſt locus præuentioni quoad ſe, quia omnes ſimul debent in cauſa procedere.*

2 *Si arbitrorum electio facta fuerit per dictiones alternatiuas, locus eſt inter ipſos præuentioni.*

3 *Datur quoque præuentio inter arbitros ſi plures nominati fuerint, & vnus ipſorum in caſum recuſationis alterius.*

4 *Facto compromiſſo voluntario, pars vna poteſt adire iudicem ordinarium, non obſtante præuentione arbitrorum.*

5 *Poſt cauſam præuentam coram arbitris voluntariis, poteſt quidem Iudex ordinarius adiri, ſed tamen incurritur pœna in compromiſſo contenta.*

6 *Ex compromiſſo neceſſario, facto in vim ſtatuti, oritur actio & exceptio.*

7 *Vtrum ſit hoc caſu differentia vtrum compromiſſum factum fuerit ante, vel poſt litis conteſtationem.*

8 *Quocumque tempore fiat compromiſſum neceſſarium, remouetur poteſtas iudicis ordinarij, & num. 9. vbi explicatur doctrina Bartoli & Caſtrenſ. in l.* qui fidem, ff. de tranſactionibus.

10 *Per acceſſum ad iudicem ordinarium, vtrum ſoluatur compromiſſum? Remiſſiuè.*

11 *Solutâ pœnâ in compromiſſo contentâ, licet ab illo recedere de iure ciuili, ſecus de iure Canonico, ſecundum quod non procedit diſpoſitio,* Authenticæ Decernit. Cod. de recept. arbitr. numero 15.

12 *Arbitri ex neceſſitate Statuti electi, ſunt inſtar Iudicum, & vocantur Arbitri iuris.*

13 *Vtrum tales arbitri, accedant magis ad ordinarios Iudices, quam ad delegatos.*

14 *Quando compromiſſum fuit iuramento firmatum, ex eo oritur actio & exceptio.*

16 *Idem ſi à partibus fuerit expreſſè homologatum, aut etiam tacitè per ſubſcriptionem illarum.*

17 *Hodie, omnia fere compromiſſa actionem pariunt, & exceptionem, propter clauſulas inſtrumentorum.*

18 *In compromiſſis ex quibus oritur actio, ſi quis etiam extraiudicialiter interpellatus non obſeruet promiſſa, ſtatim pœna incurritur.*

19 *Per interpellationem extraiudicialem interrumpitur præſcriptio legalis, imò & in certis caſibus conuentionalis, ad maiorem explicationem eorum quæ dicta ſunt,* parte 1. cap. 32. num. 43. & 44.

Quando tempus cenſeatur appoſitum gratia differendæ ſolutionis, vel limitandæ obligationis.

DVæ ſunt in hac quæſtione diuerſæ inſpectiones, quarum prima reſpicit Arbitros plures inter ſe de præuentione contendentes. Secunda tractat de præuentione inter ipſos Arbitros cum Iudicibus ordinariis in controuerſiam deducta.

Quod ad primam inſpectionem attinet, ſi plures arbitri fuerint electi à partibus, veluti tres numero, non eſt inter ipſos locus præuentioni, quia omnes ſimul laudum ferre debent, ita tamen vt ſi duo conſentiant, & tertius præſens fuerit, hoc ſufficiat: alioquin abſente tertio, licet duo conſentiant, non valebit arbitrium, quia in plures fuit compromiſſum, & potuit præſentia huius tertij trahere alios in ſuam ſententiam, *l. item ſi vnus 17. §. Celſus alias, l. ſi in tres 30. ff. de recept. arbitr.* † Sed ſi per Alternatiuam factum fuerit compromiſſum, veluti ſi arbitrio Titij aut Seij, partes ſtare promiſerint, compromiſſum valet, & datur inter eos præuentio, vt ſcilicet ille procedere debeat ad definitionem cauſæ, in quem partes præcisè conſenſerint, ſeu quem prius adire 1

volue 2

voluerint, & eligere voluerint, *l. item ſi vnus* 17.
§.ſed ſi ita ſit,ff.de recep.arbitr. & *ibid.* Odofred. *in §.*
3 *idem Pomponius.* † Idem ſi dicatur, *Compromittimus in*
Titium,& ſi Titius non acceptauerit compromittimus in
Seium , tale compromiſſum valet , & is præueniſſe
cenſetur quem partes elegerint : quia hoc caſu ele-
ctio Alternatiuæ ad ipſas partes pertinet Bald. *in d. §.*
ſi ita. Argum. text. *in l. ſi duas* 6. *ff. de excuſat. tutor.*
4 Secunda inſpectio compromiſſarios reſpicit cum
iudicibus ordinariis de præuentione contendentes,
verum videlicet ſi præuentio facta fuerit per Arbi-
tros , ſeu compromiſſarios , licitum ſit partibus in
præiudicium huiuſmodi præuentionis ad iudices
ordinarios recurrere,& eandem cauſam coram Arbi-
tris cœptam in iudicium ordinarium deducere &
commutare. Hac in re duo caſus diſtinguendi ſunt.
Primus eſt,quando factum fuit ſimplex compro-
miſſum voluntarium,& hoc caſu regulariter loquen-
do poteſt actor cauſam , de qua compromiſſum eſt,
deducere coram iudice ordinario, *l. ſi quis rem.* 30. *ff.*
de recep.arbitr. neque erit locus exceptioni præuen-
tionis; quia ex tali compromiſſo nulla oritur exce-
5 ptio. † Sed tamen hoc caſu locus erit petitioni pœ-
næ in compromiſſo conuentæ , aduerſus contraue-
nientem, *l. 2. ff. de recept. qui arbitr. recept.* Zanger. *de*
exceptionib. p. 2. c. 3. n. 13.
6 Secundus caſus eſt,quando agitur de compromiſ-
ſo neceſſario, quod ex ſtatuti diſpoſitione partes ce-
lebrare coguntur inter affines , vel conſanguineos,
& tunc quia vigore ſtatuti, laudum, illius compro-
miſſi virtute prolatum , habet efficaciam , & poteſt
mandari executioni, ſicut ſententia,cui æquipara-
tur,tam agendo quam excipiendo. Datur enim actio
& executio aduerſus condemnatum in tali laudo,&
ei qui abſolutus eſt competit exceptio rei iudicatæ:
propterea qui conuenitur coram Ordinario,iure ex-
cipere poteſt ſe non teneri comparere propter pen-
dentiam compromiſſi: Caſtrenſ. latè *in leg. pecuniam,*
n. 2. ff. ſi certum petat.
7 Et quamuis idem Caſtrenſ. *in eodem loco,* ductus
authoritate Bart. *in leg. qui fidem, ff. de tranſactionib.*
dicat quod ſi compromiſſum factum fuerit ante li-
tem conteſtatam,illud ſoluitur per litis conteſtatio-
nem posteà coram iudice factam. Si vero factũ fuerit
poſt litis conteſtationem, non ſoluitur compromiſ-
ſum niſi poſt latam ſententiam. Intelligẽdo de ſim-
plici compromiſſo , & in caſibus in quibus per ſta-
tutum non datur laudo vis & efficacia rei iudicatæ.
8 † Nam in caſibus in quibus laudum habet priuile-
gium & vim rei iudicatæ, corruit omnis proceſſura
facta coram Ordinario poſt introductam litem coram
Arbitris , aut alio in præiudicium compromiſſi (id-
que ſiue ante , ſiue poſt litem conteſtatam factum
fuerit compromiſſum) & dicitur facta attentatoriè.
9 † Tamen diſtinctio iſta nihil facit ad caſum no-
ſtrum, quia nec Paul. de Caſtr. *in d. l. pecuniam,* nec
Bart. *in dicta l. qui fidem.* loquuntur de lite conteſta-
ta corã Arbitris,ſed de litis conteſtatione facta dum-
taxat coram iudicibus ordinariis , vt etiam aduertit
Lancellot. *de attentat. p. 2. c. t. 5. de attentat. pendente*
10 *comprom. n.* 121. † Et prædictam diſtinctionem inter
compromiſſum voluntarium, & neceſſarium, ſequi-
tur Blanc. *in tract. de compromiſſ. in ſeptima, q princi-*
pali, n. 10. Vbi tractat quæſtionem illam, verum per
11 acceſſum ad iudicem, ſoluatur compromiſſum. † Et
ratio præmiſſorum perit ex eo,quod ſolutâ pœnâ
ſub quâ cõpromiſſum factum fuit,licitum eſt à com-
promiſſo recedere, *Auth. decernit. C. de recept. arbitr.*
12 † Quæ tamen regula dictæ Authenticæ,locum non
habet , quando agitur de compromiſſo inducto per

ſtatutum,partes ad illius celebrationem adſtringens;
Nam huius generis Compromiſſarij , ſunt ad inſtar
Iudicum. Tuſch. *littera A, concl.* 453. *num.* 11. & vo-
cantur Arbitri iuris, & ſunt veri Iudices, vt per Ma-
rant. *in ſpecul. diſtinct.* 14. *num.* 3. Verall. *deciſ.* 166.
num. 3. *p.* 1. Blanc. *de compromiſſ. quæſt.* 6. *num.* 1. *& ſeqq.*
Vbi *num.* 4. † latè diſputat an iſti referendi potius 13
ſint ad Iudices ordinarios, quam ad delegatos? tan-
démque exiſtimat *in verſic. Ego in tanta difficultate,*
illos potius accedere ad Iudices ordinarios, quam de-
legatos. Quamuis illos potius accedere ad delega-
tos exiſtimet Camill. Borell. *in ſumma omn. dec. p.* 1.
cap. 63. *num.* 40.
Similiter diſpoſitio text. *in d. Auth. decernit, C. de* 14
recept. arbitr. non habet locum quando compromiſ-
ſum iuramento firmatum eſt,quia vigore iuramenti,
ex eo oritur actio & exceptio, *l. ne in arbitris,* 4. *C. de*
recept. arbitr. † Eadémque ratione diſpoſitio eiuſdem 15
Authent. non obſeruatur ſecundum ſanctiones Iu-
ris Canonici ; vt poſt Gutierr. tradit. Barboſ. *in di-*
cta Authent. Et generaliter in omnibus caſibus ,
in quibus datur a iure laudo priuilegium, ſeu virtus
producendi actionem & exceptionem, de quibus, *in* 16
l. cum antea, C. eod. tit. † Veluti ſi laudum fuerit à par-
tibus homologatum expreſsè , aut etiam tacitè per
ſubſcriptionem : in his enim omnibus caſib. in qui-
bus laudum actionem & exceptionem producit, præ-
uentio facta per compromiſſum annullat omnes
proceſſuras poſtea coram iudicibus ordinariis fa-
ctas, Felin. *in cap. ex tenore, n.* 19. *de reſcript. in fine.*
Lancell. *de attentat. p.* 2. *c.* 15. *n.* 174. *& n.* 171. qui per
totum illud caput quæſtionem iſtam benè exami-
nat. † Vnde infertur, quod cum hodie omnia prope- 17
modum compromiſſa, ſoleant iuramento & promiſ-
ſione ſtipulatâ roborari, non licet à compromiſſo et-
iam ſolutâ pœnâ recedere, ſed cauſa coram Arbitris
cœpta, coram ipſis terminari debet. Quia aduerten-
dum eſt, quod totus titulus *de Arbitris*, qui loquitur
de pœnâ inſerendâ in compromiſſo, & quod Arbiter
non cogatur ſententiam dare ſi pœna non ſit appo-
ſita , intelligendus eſt de compromiſſo inter partes
inito nudo pacto. Si enim ſtipulatio interuenerit,
compromiſſum eſt validum , quamuis in eo nulla
pœna adiecta fuerit,& arbiter ſententiam ferre co-
gendus erit : *l. diem proferre* 27. *§. finali, de recept. ar-*
bitr. Vbi dicitur, quod quando quis ſimpliciter pro-
miſit ſtare ſententiæ Arbitri, datur actio incerti ad-
uerſus illum qui ſententiæ parere recuſat.
Et hoc caſu non eſt expectanda litis conteſtatio ad 18
hoc, vt pœna committatur, ſed ſtatim vbi quis con-
gruis loco & tempore per interpellationem iudicia-
lem , vel extraiudicialem fuit in morâ conſtitutus,
naſcitur actio, Barb. *in l. ita ſtipulatus* 115. *n.* 25. *ff. de*
verb. oblig. De cuius interpellationis extraiudicialis
viribus aliquid diximus, *p.* 1. *huius tractat. c.* 32. *n.* 43.
& 44. *& ſequentib.* † Vbi etiam oſtendimus per de- 19
nunciationem extraiudicialem, non interrumpi præ-
ſcriptionem legalem, vel conuentionalem. Quod in
legali præſcriptione procedit indiſtinctè. Sed dum
de conuentionali præſcriptione tractatur , verum
eſt , & locum habet quando agitur de tempore il-
lo , quod appoſitum eſt gratiâ differendæ ſolutio-
nis dumtaxat, non autem gratia limitandæ obliga-
tionis. Si enim tempus conuentionale appoſitum
eſſet, ad limitandam obligationem ; itavt tempore
conuento elapſo omnis expiret obligatio, tunc ſuf-
ficit ſola denunciatio, ſeu interpellatio extraiudicia-
lis ad interrumpendum illius temporis curſum , vt
benè explicat, Tiraq. *de retract. conuent. §.* 4. *gloſſ.* 6.
n. 37. Qui eodem loco exponit ex quibus tempus

adiectum dicatur ad limitandam obligationem, an vero ad differendam ſolutionem. Sed hoc melius explicat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 207. *num.* 15. vbi dicit quod licet regulariter tempus non cenſeatur appoſitum gratia limitandæ obligationis, *l. ſi mandato Titij, §. penult. ff. mandat.* Bartol. *in l. eum qui ita* 55. *§. qui ita. ff. de verb. obligat.* tamen quando ex parte eius, cui facta eſt promiſſio, aliquid debet adimpleri, tunc illo non adimplente intra tempus, finitur obligatio ad illud tempus limitata: & dat exemplum in eo qui tenetur reuendere intra certum: tempus, cui ſi non fiat oblatio pretij intra tempus præfixum expirat obligatio reuendendi. Idem repetit *c.* 307. *n.* 28. *&* 29. Plura de hac materia tradit Mantic. *de tacit. conuent. lib.* 14. *c.* 40. *n.* 45. Gabriel. *cenſ.* 65. *vol.* 2. Et regula generalis eſt, vt tempus cenſeatur adiectum gratia limitandæ obligationis, quando adiectum eſt fauore creditoris: vt vltra præcitatos probat Tiraq. *de retr. conuent. §.* 1. *gloſſ.* 2. *n.* 43.

CAPVT V.

ARGVMENTVM.

De Præuentione cauſarum inter Auditorem Cameræ, & Collaterales Curiæ Capitolinæ Vrbis, necnon reſpectu Executorum in litteris Apoſtolicis deputatorum, aliorúmque Iudicum in cognitione obligationum Cameralium cum eo concurrentium. Et quibus in caſibus eius iuriſdictio ſit cumulatiua, vel priuatiua. Quomodo concipiendum ſit memoriale Sanctiſſimi ad effectum præiudicandi præuentioni alterius Iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Auditor Cameræ eſt Iudex omnium obligationum Cameralium priuatiuè, quoad alios iudices.*
2 *Rota procedit ad executionem obligationis Cameralis, ſi in eius commiſſione adſit clauſula,* Cum facultatibus Auditoris Cameræ.
3 *Auditor Cameræ, procedit in omnibus cauſis in quibus laxatum fuit mandatum executiuum, etiam in alijs tribunalibus.*
4 *Item procedit executiuè vigore litterarum Apoſtolicarum, quamuis executio ipſi demandata non fuerit per litteras.*
5 *Quando in commiſſione alicui datâ, non fuit facta mentio obligationis Cameralis, Auditor Cameræ habet iuriſdictionem priuatiuam, & poteſt cauſam ad libitum ſibi reaſſumere.*
6 *Quæ ſint Auditoris Cameræ facultates. Remiſſiuè.*
7 *Senator Vrbis Romæ quam habeat authoritatem, & quam eius Locum-tenentes.*
8 *Quando obligatio facta eſt in foro Capitolino, Auditor Cameræ non habet cognitionem priuatiuam, ideo locus eſt præuentioni.*
9 *Quando Auditor Cameræ, cauſas ab aliis iudicibus euocat, & ſibi reaſſumit, hoc non facit ex ordinariâ poteſtate, ſed dumtaxat vigore ſuarum facultatum.*
10 *Auditor Cameræ non poteſt euocare & ſibi reaſſumere cauſas, in foro Capitolino præuentas.*
11 *Quando iudex non ſibi reaſſumit cauſam virtute ordinariâ, debet præcedere cognitio cauſæ.*
12 *Per memoriale Sanctiſſimi, non aufertur cauſa à iudice qui præuenit, niſi in eo adſit ſpecialis clauſula euocationis.*

PENDENTE quadam cauſa coram ſe- 1
cundo Collaterali in Curiâ Capitolinâ
Vrbis, ad quam Auditor Cameræ cau-
ſam remiſerat, per moderationem ſuæ
inhibitionis: Prætendebat Auditor Cameræ, in vim
cuiuſdam memorialis, Sanctiſſ. D. N. P. in causâ pro-
cedere, excluſo iudice illo collaterali qui causâ præ-
uenerat. Dubitatum fuit vtrum hęc Collateralis pię-
uentio obſtaret Auditori Cameræ, ſtante memoriali
prædicto. Et deciſum, fuit præuentionem factam in
tribunali Iudicis Capitolini, præualere debere, ad
excluſionem tribunalis Auditoris Cameræ, & pro-
ceſſuras in hoc tribunali factas, nullas & inualidas
eſſe declarandas.

Supponendum eſt, Auditoris Cameræ in Vrbe fa-
cultates eſſe ampliſſimas. Eſt enim omnium obliga-
tionum Cameralium executor, priuatiuè quoad
omnes alios Iudices. Rota apud Zachiam, *deciſ.* 56.
num. 9. quæ eſt coram Penia, *in Romana Palatij Cam-
piflora* 16. *Decembris* 1588. Et hoc habetur ex-
preſsè in facultatibus ipſius, vt dicitur apud eun-
dem Zach. *dec.* 75. *n.* 1. † Si tamen commiſſio data in 2
Rota contineat clauſulam, *cum facultatibus Audito-
ris Cameræ*, poterit etiam Rota procedere ad execu-
tionem talis obligationis, vt in *dec.* 1. *num.* 20. coram
Coccio. poſt tract. Zach. *de oblig. Camer.* † Et non 3
ſolum procedit Auditor Cameræ ad executionem
omnium obligationum Cameralium, ſed etiam om-
nium aliarum, in quibus, etiam abſque obligatione
Camerali executiuè procedi partes conſenſerunt,
ſuſcipiendo mandatum executiuum, & quarum vi-
gore datur executio ob relaxationem mandatorum
factam in aliis tribunalibus, Burat. *dec.* 557. *n.* 5. *in fine.*
† Immo etiam, ex ſuis facultatibus procedit cumu- 4
latiuè, ad executionem litterarum Apoſtolicarum,
quamuis ipſe non ſit deputatus illarum executor in
dictis litteris, vt per Addent. ad Burat. *dec.* 909. *n.* 6.
† Et quod plus eſt, quando cauſa committitur con- 5
tra aliquem, qui eſt obligatus in forma Cameræ, po-
teſt nihilominus in eâ procedere vigore ſuarum fa-
cultatum, niſi tamen in commiſſione facta eſſet
mentio obligationis Cameralis, hoc enim caſu, li-
gatæ eſſent manus ipſius per huiuſmodi commiſſio-
nem. Rota coram Manzanedo apud Zach. *deciſ.* 87.
num. 2. *& ſequentib.* Sed ſi in illâ commiſſione, nulla
facta ſit mentio obligationis Cameralis, ipſe Audi-
tor Cameræ remanet Iudex priuatiuè, & vti talis,
cauſam non obſtante præuentione ſibi reaſſumere
poteſt, Marcheſan. *de commiſſ. appell. ab oblig. Camer.
part.* 1. *§.* 1. *num.* 12. *pag.* 693. cum declarationibus
per eum adductis quas hic non repetimus. † Verum 6
quia hæc omnia dependent ex facultatibus ipſi per
ſummum Pontificem conceſſis, vel concedendis,
ideo ad eas in omnibus, & ad ſtylum Curiæ Romanæ
dum opus fuerit, recurrendum erit. Hæc pauca pro
quæſtionis & materiæ noſtræ declaratione, attigiſſe
ſufficiat. Reliqua videri poterunt apud Veſte. *in pra-
xi lib.* 2. *cap.* 4.

Secundo, notandum eſt, quod in Vrbe adeſt ma- 7
giſtratus, qui Senator Vrbis nuncupatur, ſeu Prætor
Vrbanus, qui in cliuo Capitolino reſidet, & Roma-
nis ciuibus ordinaria authoritate ius dicit: & hic,
tres habet ſubſtitutos, quorum duo, qui priuatis
præſunt iudiciis, Collaterales vocãtur, tertius eſt La-
trunculator, vt notat Veſte. *in praxi lib.* 2. *c.* 15. *n.* 1. *&* 2.

Tertio ſupponendum eſt, quod quando obligatio 8

factâ fuit in foro iſto Capitolino, Iudex Cameræ, non eſt Iudex priuatiue, ſed locus eſt præuentioni inter forum ipſius & forum Capitolinum, vt not. Marcheſan. *De commiſſ. dicta pag. 693. num. 16. ſub tit. de oblig. Camer.*

9 His ſic conſtitutis, propoſita ſuperius reſolutio, probatur, quia licet regulariter Auditori Cameræ facultas competat, cauſas Camerales, ſeu executiuas priuatiuè iudicandi, & reaſſumendi ab aliis Iudicib. hoc tamen non facit ex propriâ authoritate, ſed ex tributâ ſibi per ſummum Pontificem poteſtate, vt
10 dicit Marcheſan. *loco citato, num. 17.* † Et proptereà cum iſta facultas cauſas ab aliis tribunalibus præuentas reaſſumendi, non habeat locum in foro Capitolino, in quo priuatiua Auditoris Cameræ iuriſdictio ceſſat, & locus eſt iuriſdictioni præuentiuæ, ſeu cumulatiuæ, ſequitur proceſſus per Auditorem Cameræ, eiúſve locumtenentes factas,
11 eſſe nullas. † Non enim poterat cauſam ſibi reaſſumere, ſeu verius euocare: & in omnem euentum hoc fieri non poterat, niſi præcedente cauſæ cognitione, per *l. vbi cœptum, ff. de Iudic.* & notata per Felin. *in cap. ex tenore, num. 19. de reſcript. in verſic. Extra dictas cauſas.*

12 Neque obſtat memoriale Sanctiſſimi, quia in eo nullum erat ſpeciale decretum quod haberet vim euocationis cauſæ, aut ſpecialis commiſſionis datæ Auditori Cameræ, ſed ſimpliciter illi directum erat, & conſequenter continebat purum reſcriptum iuris, & ſecundum leges interpretandum, ex Menoch. *lib. 2. præſumpt. 10. num. 7. & 8.* Vnde cum de iure cauſa in præiudicium tribunalis præuenientis nempè Capitolini, non poſſet per Auditorem Cameræ niſi præuiâ cauſæ cognitione legitimâ euocari, immo in caſibus in quibus locus non eſt præuentioni, nullum ſuper illo memoriali fieri potuiſſet fundamentum, benè deciſum fuit, cauſam coram Collaterali qui præuenerat, eſſe tractandam, *in Romana pecuniaria, coram Pirouano die 5. Maij* 1610. de qua Marcheſan. *loco citato.* Et inſeritur *poſt conſil.* Farinacij, *deciſ.* 287.

CAPVT VI.

ARGVMENTVM.

De Vices-gerente Auditoris Cameræ in partibus citramontanis, authoritate Apoſtolica conſtituto, quam iuriſdictionem habeat aduerſus Iudices, (ſeu vocant) Relatores mercatorum iuxta formam ſtatuti Auenionenſis deputatos, quibus datur facultas procedendi in cauſis mercantilibus nonobſtante quâcunque præuentione alterius Iudicis. Vtrum Vices-gerens poſſit illis facere inhibitiones de procedendo in causâ coram ipſo præuentâ, cum ſit deputatus ad Vniuerſitatem cauſarum, & Iudex ordinarius exemptorum. Quid obſeruare debeat in decernendis inhibitionibus, & excommunicatione contra turbantes eius iuriſdictionem, & plura de authoritate ipſius Vices-gerentis.

Sanlegerij de Præuent. Iudic. Pars II.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt non ſubditum excommunicare, extra territorium ſuæ iuriſdictionis.*
2 *Statutum mandans procedi, non obſtante quacunque præuentione, debet obſeruari, ſ. d. vide inferius.*
3 *Contumax non opponit de præuentione.*
4 *Si reus non fuerit contumax, poteſt iudex pro ſuo intereſſe, ex officio tueri ſuam præuentionem.*
5 *Vices-gerens procedere poteſt authoritate Apoſtolicâ contra quoſcunque ſuam iuriſdictionem turbare volentes, quâcunque fulgeant dignitate.*
6 *Vices-gerens Auenionis non habet iuriſdictionem territorio limitatam, ſed illam exercere poteſt contra quaſcunque perſonas de mundo.*
7 *Vices-gerens à Papa deputatus maiorem habet poteſtatem quam deputatus ab inferiore.*
8 *Statutum Auenionenſe mandans per certos iudices procedi non obſtante quacunque præuentione, non afficit iudices Eccleſiaſticos, nec per conſequens Vices-gerentem Auditoris Cameræ.*
9 *Vices-gerens Auditoris Cameræ, in his partibus citramontanis conſtitutus, accedit potius ad Iudicem ordinarium, quam ad delegatum.*
10 *Vices-gerens Auenionenſis, eſt deputatus ad cauſarum vniuerſitatem.*
11 *Iuriſdictio Vices-gerentis Auenionenſis ante Concordata extendebatur per Galliam, etiam vſque ad ciuitatem Pariſienſem. Cum ſit iudex ordinarius exemptorum, & omnium obligationum Cameralium, & monitoria in forma malefactorum decernat, & num. 11.*
13 *Iudex Eccleſiaſticus antequam decernat inhibitiones aduerſus iudicem laicum ſub prætextu cauſæ per ipſum præuentæ debet cauſæ cognitionem adhibere.*
14 *Si tamen iudex Eccleſiaſticus hac in re procedat ex officio, non tenetur in decernendâ huiuſmodi inhibitione citare partem.*
15 *Iudex ſæcularis, aduerſus quem iudex Eccleſiaſticus decernit inhibitiones de ipſum turbando, in causâ cuius cognitio ad ipſum ſpectat, non debet in decernendâ inhibitione citari.*
16 *Si Iudici Eccleſiaſtico ſaltem ſummariè non conſtet de fundamento inhibitionum, quæ fiunt Iudici laico, poteſt ab eius inhibitionibus vti non canonicè laxatis appellari.*
17 *Iudex ſæcularis, incurrit periculum excommunicationis ſi ad vlteriora procedat in causâ poſt inhibitionem iudicis Eccleſiaſtici.*
18 *Si Iudex ſæcularis ſciat cauſam eſſe præuentam in tribunali Iudicis Eccleſiaſtici, debet abſque aliquâ inhibitione ſuperſedere.*

Vices-gerens Auenionenſis coram 1
quo lis pendebat, conceſſit inhibitiones aduerſus quoſdam Iudices, (quos alij vocant Relatores) mercatorum, ne ipſum turbarent in cognitione dictæ cauſæ, in eius tribunali præuentæ, idque etiam ſub pœnâ excommunicationis. Quæſitum fuit, vtrum huiuſmodi inhibitio de iure ſuſtineri poſſet, & vtrum comminatio, & forſan declaratio excommunicationis eſſet valida, & ſortiri deberet effectum.

Dubium faciebat, quia Iudices iſti, ſeu Relatores inhibiti, erant extra territorium excommunicantis, & per conſequens, non ſubditi: ergo Iudices iſti mercatorum non tenebantur iſtis inhibitionibus obtemperare: quia Iudici extra territorium præcipienti, impunè non paretur, *l. extra territorium. ff. de*

Iurisd.omn.Iudic.cap. vt animarum , de Conſtit. in 6.
Videtur enim quod dictus Dominus Vices-gerens,
non habeat aliquod territorium.

2 Secundo,cum per ſtatutum Auenionenſe coram
iſtis Iudicibus mercatorum procedi poſſit in cauſis
mercantilibus,non obſtante quacunque præuentio-
ne cauſæ coram aliis Iudicibus , ſeu tribunalibus
factâ , adeò vt Iudex cogatur, quamuis præuenerit,
cauſam ad illos remittere, ſecundum quod diſponi-
tur in eodem Statuto, *lib.* 1. *rubr.* 12. *art.* 1. videtur
concludédum quod ipſe Vices-gerens teneatur cau-
ſam remittere dictis Iudicibus,neque poſſit illis in-
hibere de procedendo, & multo minus excommu-
nicationem ea de cauſâ laxare.

3 Sed his non obſtantibus,verius eſt, Vices-geren-
tem dictas inhibitiones iure concedere,& executio-
ni demandare potuiſſe Apoſtolicâ authoritate; Hæc
enim eſt veriſſima regula , quod licet quando reus
eſt contumax , non poſſit per eum de præuentione
coram ſecundo Iudice opponi,ſecundum Bart. *in l.*
ſepulchri,ff.de ſepulchro viol. & nos inferius ſuo loco
exponemus.

4 Tamen , ſi reus contumax non fuerit,aut ſaltem
eius contumacia fuerit legitimè accuſata, poteſt Iu-
dex ipſe ex officio pro intereſſe ſuæ iuriſdictionis
ſuique tribunalis, procurare conſeruationem cauſæ
ad ſe ſpectantis, Bart. *in l.ſi maritus, §. ſin autem ex-*
traneus, in vltimis verbis, *ff.ad l.Iul.de adulter.* Ideo
poteſt inhibitiones decernere aduerſus turbantes
ſuam iuriſdictionem ſi ſit Iudex Eccleſiaſticus,iuxta
5 ea quæ inferius ſuo loco dicemus. † Et ſic Vices-
gerens cum procedat authoritate Apoſtolicâ, poteſt
excommunicare quoſcunque turbantes iuriſdictio-
nem ſuam,cuiuſcunque qualitatis & dignitatis exi-
ſtant; quia vices gerit ſummi Pontificis delegantis,
6 Abb.*in cap.ſanè,le* 2.*num.*2.*de offic.Iud.deleg.*† Et per
conſequens cum eius iuriſdictio non ſit limitata,
neque territorio circumſcripta,poteſt illam exerce-
re contra quoſcunque homines de mundo ſub ſuâ
iuriſdictione exiſtentes,non habito reſpectu ad ali-
7 quod territorium.† Quidquid aliud ſit in inferiori-
bus,& habentibus poteſtatem,ſeu gerentibus vices
inferiorum à Papa,in quibus procedunt deducta ſu-
perius in rationibus dubitandi , vt per DD. *in cap.*
8 *ſanè,le* 2.*alias* 11.*de offic.Iud.deleg.*† Neque ſtatutum
illud Auenionenſe ſuperius allegatum , impedire
poteſt , quominus Iudex Eccleſiaſticus iuriſdictio-
nem ſuam defendere, & illam turbantes excommu-
nicare poſſit, ad notata *in cap. cum Eccleſia ſancta*
Maria de conſtitutionibus. Atque ita in propriis ter-
minis eiuſdem ſtatuti Auenionenſis, & in fauorem
Vices-gerentis ipſius conſuluit Socin.ſen.*conſ.*237.
*per tot. vol.*1. Qui licet eundem Vices-gerentem di-
9 cat eſſe delegatum à ſummo Pontifice; † Verius ta-
men eſt,illum in cauſis ad eius iuriſdictionem ſpe-
ctantibus , eſſe potius Iudicem ordinarium quam
delegatum : quia Vices-gerentes delegati à ſummo
Pontifice,vel ab Imperatore,ſunt Iudices ordinarij,
l.ſuggerente 2.& *ibi* Bart. *C.de offic. eius qui vicem al-*
10 *ter.ger.*Franciſc.Marc.*dec.*421.*num.*5.*p.*1. † Neque
obſtat ſi dicatur,illum non eſſe Vices-gerentem ſum-
mi Pontificis,ſed Auditoris Cameræ : quia hoc non
obſtante Iudex eſt ordinarius,ſeu ordinario æquipa-
randus , quia deputatus eſt ad cauſarum vniuerſita-
tem citra montes pendentium,quoad cauſas ab eius
iuriſdictione pendentes : ad notata *in l.* 1.*§.ſi quis ab*
eo, ff.quis & a quo appell. Gloſſ. *in Clement. Auditor.*
11 *De reſcrips.*† Habet enim iuriſdictionem in his par-
tibus citramontanis , in cauſis omnium exemptro-
rum, & recipit atque exequitur obligationes omnes
Camerales,& ſubmiſſiones vigore illarum,Monito-
ria laxat ex ſuis facultatibus in formâ malefacto-
rum , quæ præteritis temporibus publicabantur de
eius mandato etiam vſque ad ciuitatem Pariſien-
ſem , & alia Galliæ loca. Verum de praxi monito-
riorum in Gallia,ſufficienter egimus *ſup.p.*1.*c.*27.*in*
fin.† Sed hodie propter concordata,ſeu bullam Leo- 12
nis decimi factam fauore regni Galliæ,ne ſubditi ex-
trahantur extra regnum; difficile in Galliâ admitte-
rentur huiuſmodi litteræ Vices-gerentis , vt notat
Franciſc. Marc. *deciſ.*347.*Curiæ Parlamenti Delphi-*
natus parte 1.

Verum notandum eſt quod non ſolum Vices-ge- 13
rens, ſed nec alius quilibet iudex Eccleſiaſticus in-
hibitiones huiuſmodi concedere & exequi facere
poteſt, aduerſus turbantes ſuam iuriſdictionem Ec-
cleſiaſticam, ſiue ex capite præuentionis cauſarum,
ſiue alia de cauſa, niſi præuiâ cauſæ cognitione &
citatâ parte:Alexand. *in l.*4.*§.condemnatum, num.*19.
*ff. de re iudic. & conſil.*9. *num.*1.*lib.*4. & *ibi* Addent.
plures citat & ſequitur Lancellot. *de attent. cap.*20.
*in præfat. quæſt.*3.*num.*84. † Quod ego verum exi- 14
ſtimo,niſi iudex procedat ex officio,quia tunc ad de-
cernendam huiuſmodi inhibitionem , non requiri-
tur citatio partis,vt bene diſtinguit Laurent.de Ro-
dulph.*in tract.de vſur.quæſt.*131. Quintilian.Man-
dol. *in tract. de inhibition. quæſt.* 18. quia alioqui ſi
partis citatio eſſet ad hoc neceſſaria,fieri poſſet pro-
ceſſus ordinarius , & res protraheretur in longum
in præiudicium iuriſdictionis Eccleſiaſticæ , & de-
trimentum partium litigantium. † Dum autem 15
in certis caſibus loquimur de citatione partium ad
huiuſmodi inhibitiones decernendas requiſitâ, il-
lud intelligendum eſt de partibus litigantibus ,
nam iudex ipſe qui præuentus eſt, aut aliàs de cau-
ſâ cognoſcere non poteſt , citari non debet : Lan-
cellot. *loco citato, num.*82. Alexand. *conſil.*91.*Viſis,*
*num.*7.*volum.*2.

Itaque quotieſcunque iudex Eccleſiaſticus ad ſi- 16
miles inhibitiones procedere vult,hoc debet in pri-
mis aduertere , vt de fundamento ſuarum inhibi-
tionum , ſibi ſaltem ſummariè conſtet , & de quali-
tate priuatiuam, ſeu præuentiuam ſibi iuriſdictio-
nem tribuente : alioquin ab iſtis inhibitionibus
vti minus Canonicè laxatis licebit appellare , vt
per Salgad. *in tract. de Reg. protect. part.* 2. *cap.*10.
*num.*66.*& ſeqq.*

Et viciſſim aduertere debent iudices ſæculares, 17
ne poſt factas ſibi per iudicem Eccleſiaſticum in-
hibitiones de procedendo,ipſis vlla ratione audeant
contrauenire, ad vlteriora procedendo, propter pe-
riculum incidendi in excommunicationem , vt
aduertit Martius Mut. *deciſ. Sicil.*91.*num.*18.*&* 19.
poſt alios.

Vbi etiam dicit quod ſi iudex ſæcularis ſciat cau- 18
ſam eſſe præuentam coram iudice Eccleſiaſtico, vel
alias ad eius tribunal pertinere , debet ab illius co-
gnitione , non expectatis inhibitionibus , abſtine-
re,& illi cauſam ad eum ſpectantem remittere:quod
& voluit Alexand. *conſil.*63. *num.*2. *lib.*3. Et ſub-
dit, quod ſi iudex ſæcularis procedat in ſpretum
inhibitionum , omnia per ipſum geſta ſunt nulla
& attentatoria,ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè facta fuerit in-
hibitio.

CAPVT

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

De Vieelegato Auenionenſi. Quid poſſit facere in præiudicium præuentionis cauſarum factæ eoram Delegatis ſummi Pontificis ex eommiſſione illis data. Quæ ſit Legatorum faeultas in hac materiâ, quæ vero Vieelegatorum ex faeultatibus Legationis. Et an poſt latam à Delegatis Apoſtolicis ſententiam, poſſit Vieelegatus illius executionem ſuſpendere, quamuis partes Romam miſiſſent, aut arripuiſſent iter ad Summum Pontifieem. Denique quæ ſit Legatorum aut Vieelegatorum quoad cauſas, coram Delegatis Apoſtolicis præuentas, ſeu pendentes, authoritas. Ex remiſſione cauſæad Superiorem, aut inhibltione, ſeu etiam ex deputatione alterius Commiſſarij, ligatas eſſe manus primi Iudieis delegati.

SVMMARIVM.

1 *Legate poteſt dari facultas cognoſcendi de appellationibus ad ſummum Pontificem interpoſitis.*

2 *Si appellans poſt appellationem compareat coram Legate habente facultatem ſe intromittendi in cauſis appellationum ad ſummum Pontificem interpoſitarum, ſic comparendo non cenſetur renunciare ſua appellationi.*

3 *Legationis Auenionenſis facultates ſunt, vt in ea poſſit cogneſci de appellationibus ad S. P. interpoſitis.*

4 *Prauentie delegati Apoſtolici non nocet Legate vel Vicelegato Auenionenſi, quominus cauſas prauentas ab eo euocare poſſit.*

5 *Vicelegatus habet eaſdem facultates quas Legatus.*

6 *Non ſolum Legatus, ſed etiam quilibet inferior Iudex poteſt cognoſcere de iniuſtitiâ notoriâ ſententia, ad effectum ſuperſedendi, & cauſam ad ſummum Pontificem remittendi.*

7 *Contrarium in Delegato Apoſtolico poſt ſententia ſua prolationem*, num. 7. *Limitatur*, num. 8. *niſi hac facultas ex eius commiſſione reſultet.*

9 *Legatus de latere, non poteſt regulariter ſe intromittere in cauſâ alicui per S. P. ſpecialiter delegatâ.*

10 *Limitatur niſi cauſa de nouo emerſerit, aut de nouo in notitiam deuenerit.*

11 *Legatus poteſt prauenire cauſas aduerſus delegatum Apoſtolicum, ſi negligentior fuerit in vtendo ſua commiſſione.*

12 *Intellige in primâ inſtantiâ, vel etiam in ſecundâ ſi negligentia fuerit magna.*

13 *Non eadem eſt vis prauentionis erga Vicelegatum, aut Legatum Auenionenſem, qua erga alios Legatos aut Vicelegatos.*

14 *Legatus abſque alia ſpeciali facultate, poteſt ſe intromittere in cauſis appellationum, ad ſummum Pontificem interpoſitarum, quando Commiſſarius excedit formam ſua commiſſionis, aut procedit non viſis actis.*

Inhibitio facta authoritate Vicelegati quando ſuſpendat iuriſdictionem illius qui prauenit cauſam.

Inhibitio facta iudici delegato non cenſetur reuocata per remiſſionem cauſa ad ſupremum tribunal.

Per commiſſionem datam alteri delegato per delegantem cauſa cenſetur tacitè euocata.

15 *Quando agitur de Delegato ad vniuerſitatem cauſarum, poteſt Legatus ex cauſâ ſe intromittere in cauſâ coram eo prauentâ.*

16 *Poteſt Legatus, de cauſâ appellationis ad Papam ſe intromittere, vt cauſam ad eum remittat.*

17 *Partibus conſentientibus, Legatus poteſt ſe intromittere de cauſâ appellationis ad Papam interpoſita.*

HOc in capire agimua de quæſtione, quæ
in quotidiana piaxi ſæpiùa occurrit, vtrum
videlicet Legatus, aut Vicelegatua Aue-
nioocnſia ligetur præuentione cauſæ commiſſæ, aut
inttoductæ coram Iudicibua in hia partibus per
ſummum Pootificem delegatis, ita vt cauſaa illaa
euocare, aut execurionem eorum quæ per ſimilea
delegatos ordinata ſunt, ſuſpendere, vel etiam poſt
ioterpoſitam ad Sanctiſſimum appellationem, in
huiuſmodi cauaâ ſe intromittere poſſit, antequam
commiſſio ab Vrbe cum inhibitione intimata fuerit,
aut etiam poſt litem cœptam, ac iuriſdictionē Dele-
gati Apoſtolici huiuſmodi perpetuatam ant præ-
uentam. † In qua quæſtione Reſoluendum eſt in 1
ptimis, non eſſe nouum quod Legato detur facultaa
cognoſcendi de cauſia appellationum ad ſummum
Pontificem interpoſitarum, cum & aliis iudicib. ea-
dem facultas concedatur, veluti de Rectore Prouin-
ciæ Matchiæ teſtatur Innocent. *in c. cum veniſſent,*
De ee qui mitt. in poſſ. cauſ. rei ſeruan. † Et hoc caſu, 2
quaodo Legatus habet io ſuia facultatib. vt poſſit
cognoſcere, & ſe intromittere in cauſis, oon obſtan-
te quod fuerit præuentum per appellationem ad
Sanctiſſimum interpoſitam, quamuis appellans re-
uertatur ad ipſum, ſeu coram eo compareat poſt ap-
pellationem ſuam, non cenſebitur propterea ſuæ ap-
pellationi renunciaſſe: quia cum Legatus hoc caſu
vices gerat Iudicis ad quem, non videtur aditus ani-
mo renunciandi appellationi ſuæ, ſed potiua cen-
ſetur aditua tanquam repræſentana ſummum Pon-
tificem cuius vicea gerit, vt actua potius proſit, quam
noceat agenti: ita concludit ex ſupradictâ Innoceo-
tij doctrinâ Felin. *in c. Gratum. n. 10. in 8. limitat. de*
offic. & poteſt. iud. deleg. Scac. *de appel. quaſt. 17. lim. 2.*
numer. 66. † Et nominatim dum agitur de Legato 3
Anenionenſi, tion dubitatur quin vigore faculta-
tum Legationis, licitum illi ſit cognoſcere de cau-
ſia appellationum à Delegatis Apoſtolicis interpo-
ſitarum, ſiue per viam ſimplicis querelæ, ſiue per
viam appellationis aditua fuerit, adeo vt hoc facere
poſſit etiam procedendo ſummariè, ſimpliciter & de
plano, nullis terminis ſubſtantialibua obſeruatia per
ſe, vel per alios ab ipſo delegandos, vnico contex-
tu, & pro vt illi viſum fuerit. † Et quod plua eſt po- 4
teſt ad ſe auocare cauſaa etiam coram delegatis Apo-
ſtolicis præuentas, vt patet *ex Bulla Sixti an. 1475.*
X. Kalendas Martij. † Quæ facultates Legatis ex 5
conceſſione ſummi Pontificis datæ, eodem modo
competunt etiam abſque vllâ controuerſiâ Vicele-
gatia, Rota *dec. 508. in fine, p. 4. Recentior.* Bertrand.
conſ. 117. n. 2. vol. 1. p. 1. & dixi *in meis quaſt. benefic.*
p. 1. cap. 70. num. 10.

6 Poterit igitur Vicelegatus, tanquam Vicarius
Sanctitatis ſuæ cogooſcere de notoriâ iniuſtitiâ,
aut etiam nullitate ſententiæ per delegatum à ſum-
mo Pontifice latæ,& præſertim ad effectum interim
ſuperſedendi, & negotium ad eundem ſummum
Pontificem remittendi, cum etiam iudex inferior
illud hoc caſu facere poſſit. Vt teſtatur Abb. *in cap.
ſtuduiſti,num.3.verſic.concludo etiam. De offic. Legati:*
vbi dicit quod quamuis Iudex delegatus poſtquam
tulit ſententiam non poſſit amplius audire con-
demnatum petentem ſe reſtitui in integrum aduer-
ſus ſententiam, cum iam functus fuerit ſuo officio,
& eius iuriſdictio ſit finita, ſi tamen videat reſtitu-
tionem in integrum petentem aduerſus talem ſen-
tentiam fouere bonum ius, poterit ſuperſedere exe-
cutioni ſuæ ſententiæ, & partes remittere ad Prin-
cipem delegantem, quod etiam idem Abbas voluit
conſil.87.in fine,verſic. Puto etiam, & ſequitur Odd.
*in tract. de reſtitut.in integr.quæſt.32.art.18.num.*142.
7 † Quamuis in delegato Apoſtolico contrarium fu-
sè probet Honded. *conſil.*27. *num.*18. *& ſequentib.
vol.* 1. Quia eius iuriſdictio poſt ſententiæ prola-
8 tionem omninu expirauit.† Et hoc verius exiſtimo,
niſi tamen ex verbis commiſſionis aliquid reſulta-
te poſſet, ex quo inferretur talem poteſtatem ipſi
eſſe attributam, vt bene explicat Odd. *de reſtit. in*
9 *integr. dict. quæſt.*32.*art.*18.*num.*138. † Omiſsâ igi-
tur quæſtione illa Iudicis delegati,dico, quod quã-
uis Legatus non poſſit generaliter loquendo ſe im-
miſcere in causâ alicui ſpecialiter commiſsâ per
ſummum Pontificem,vt *in dict.cap.ſtuduiſti, de offic.
Legati. cap.conſtitutus* 45. *de appellat.* Cabed. *deciſ.*
10 *Luſitan.*13.*num.*6.*part.*2. † Niſi cauſa de nouo emer-
ſerit;aut ſi ſit antiqua,de nouo deuenerit ad notitiã
cum antea ignotaretur; nec eſſet detecta, vt voluit
11 Abb. *in dicto cap. ſtuduiſti,num.* 2. † Adde etiam niſi
Legatus præuenerit. Quod ſic explicatur. Quamuis
aliquis à ſummo Pontifice commiſſioois obtinuerit
reſcriptum, & paſſus fuerit ſe prius conueniri, &
præueniri coram Legato,non proderunt illi litteræ
à ſummo Pontifice obtentæ: quia Legatus proce-
dendo tanquam Ordinarius cauſam præuenit, &
imputandum eſt illi, qui reſcriptum commiſſionis
obtinuit, quod paſſus fuerit ſe coram Legato præ-
ueniri,& reſcriptum ſuum non præſentauerit ante-
quam coram Legato vti coram Ordinario citaretur,
Gloſſ.1.*in dicto cap.ſtuduiſti, in verb. vt debitus,*quam
ibi ſequitur Abb. *num.*4. licet ſe remittat ad ea quæ
12 ipſemet tradit *in cap.*1.*de reſcriptis.* † Sed eſt notan-
dum quod doctrina iſta procedit quando agitur de
reſcripto commiſſionis cauſæ,quod quis obtinuit à
ſummo Pontifice in prima inſtantia, vel ſi ageretur
de ſecunda inſtantia ſi appellans & reſcriptum com-
miſſionis ſuper appellatione obtinens, eſſet in ma-
gnâ negligentiâ producendi ſuum reſcriptum com-
miſſionis, & illo vtendi;nam alioqui non poſſet Iu-
dex aliquis ordinarius, nec etiam Legatus qui hoc
expreſſe non haberet in ſuis facultatibus, ſe intro-
mittere in causâ per ſummum Pontificem alicui
ſpecialiter commiſsâ, vel de appellatione ad ipſum
interpoſi â niſi in caſibus ſupradictis,vt dixi *parte* 1.
*huius tractatus,cap.*11.*num.*13.*&* 14. poſt Lancellot.
*de attentatis,p.*2.*cap.*12.*n.*30.Scacc.*de appellat.quæſt.*
13 10.*artic.*3.*num.*10.† Notandum etiam eſt,quod Le-
gatus aut Vicelegatus Aueniooenſis, non eaſdem
ſubeunt regulas quas alij Legati, propter amplas fa-
cultates ipſis à ſummis Pontificibus conceſſas, cum
enim etiam à quibuſcunq; Delegatis,etiam Apoſto-
licis, cauſas præuentas euocare poſſint, ex ſpeciali
facultate deſuper illis conceſsâ; ſequitur, coram il-
lis quatenus ſuâ authoritate vti velint, non poſſe
opponi exceptionem præuentionis: ad notata per
Inoocent. *in dicto cap.cum veniſſent.in princip. De eo
qui mittit.in poſſeſſ.* & per Felin. *in dicto cap. gratum,
num.*10. *de offic.Iud. deleg.* † Multoque magis Vice- 14
legatus Aueniooenſis poteſt ſe intromittere in cau-
sâ coram delegato Iudice præuentâ,ſi formam com-
miſſionis ſuæ non obſeruauerit,aut parte non citatâ
proceſſerit, aut non viſis actis, illiſque contra for-
mam iuris, & ſacri Concilij Tridentini non tranſ-
portatis,& ſic nulliter: cum etiam in ſupradictis ca-
ſibus quilibet alius Legatus, qui non haberet ſimi-
les facultates, poſſet ſuper talibus nullitatibus, &
grauaminibus prouidere, non obſtante quod cauſa
appellationis fuiſſet ad Papam interpoſita, & ab eo
commiſſa: text. eſt *in cap.ſtuduiſti, de offic. & poteſt.
Legati, lib.* 8. *quæſt.*18. *num.* 99. *verſicul. fallit ta-
men.*

Et propterea cum dubitaretur, vtrum inhibitio fa-
cta authoritate Vicelegati Præpoſito Caualicenſi,
de procedendo in cauſa cuioſdam Canonicarus,ſu-
ſtineri poſſet nonobſtante commiſſione illi data ab
eodem Vicelegato? Cenſui inhibitionem eſſe vali-
dam. Poteſt ſiquidem Vicelegatus cauſas euocare,
& ſibi reaſſumere, nonobſtante commiſſione per
eum conceſſa alicui per eum delegato, vigore facul-
tum Legationis, *art.*40. vt probauimus *p.*3. *quæſt.
benefic.c.*200.*n.*38.

Et ſine dubio Vicelegatus prouidere debet,vt ſu-
ſpendatur proceſſura Iudicis per eum,aut etiam per
Papam delegati, quando agitur de executione, quæ
ſemel facta retractari non poſſet: ex traditis per
Scacc. *de appellat.quæſt.*17.*limit.*6.*memb.*8.Contard.
*ad l.vnic. C.ſi de moment. limit.*1. vbi probant etiam
in caſu aliàs exequibili, ſuſpendendam eſſe execu-
tionem,quando illa eſſet irretractabilis.

Idem conſtituendum eſt, ſi delegatus procederet
contra formam commiſſionis, veluti ſi in ea adeſſet
clauſula, *Vocatu Vocandu:* & procederet ſine cita-
tione partis habentis intereſſe: Rota *deciſ.*325 *n.*8.
*part.*6.*recent.* Quia commiſſionis forma ſeruanda
eſt, & requiritur citatio illorum qui ſunt legitimi
contradictores: Rota *deciſ.*343. *numer.* 9. *&* 10.
eadem part. 6. & tradunt DD. *in capite* 2. *de offic.
Legat.*

Neque inhibitio facta Iudici delegato cenſetur
reuocata, immo potius confirmata per decretum,
quo cognitio cauſæ fuerit per Vicelegatum remiſſa
ad Cancellariam ſummi Pontificis, vt diximus *ſu-
prà, p.*1.*c.*7.*n.*17 *in addition.*

Cum etiam per ſolam commiſſionem factam al-
teri Iudici oriatur tacita quædam euocatio cauſæ,
& commiſſio data primo Iodici cenſeatur reuocata,
& illius iuriſdictio & præuentio extincta, ſiue aga-
tur de Iudice ordinario,ſiue de delegato:Lancellot.
*de attentat.p.*2.*cap.*10.*num.*17. † Idem dicendum 15
eſt ſi delegatus Papæ eſſet negligens, quia de æqui-
tate cogi poſſet per Legatum ad munus ſibi iniun-
ctum exequendum,vt poſt Speculat.dicit *ibid.*Gam-
bar. *num.*100. *in ſecunda limit.* † Vel ſi ageretur de 16
delegato ad vniuerſitatem cauſarum,quia cum talis
Delegatus habeatur loco Ordinarij, *c. per hoc de hæ-
ret.in* 6.*cap.cum cauſam,de appell.* Ideo locus erit hoc
caſu doctrinæ Bartoli *in l.quoties,* §.*fin. ff. de admin.
tut.* dum voluit conceſſionem factam vni, non adi-
mere iuriſdictionem alteri, cùm iuriſdictio apud
duos in ſolidum eſſe poſſit:vt dicit *ibid.*Gambar.*dict.
n.*100.*in tertia limitat.*

Similiter poteſt Legatus ſe intromittere circa 17
appellationem interpoſitam ad Papam, vt cauſam
inſtru

inſtructiorem ad eum remittat: Gambar. *dicto lib.* 8. *quaſt.* 20. *num.* 103. Scacc. *de appell. quaſt.* 7. *num.* 60. Idem ſupartes conſentiant, vt Legatus procedat in cauſa appellationis ad Papam interpoſitæ, Scacc. *loco citato, num.* 61. Franc. *in dicto cap. conſtitutus,* 45. *de appell. num.* 23. *&* 24.

Ideo concludendum, Legatum, aut Vicelegatum Aueninnis ſe intromittere poſſe in cauſis ad Sanctiſſimum per appellationem deuolutis, non ſolum in caſibus in quibus alij Legati id facere de iure poſſunt, ſed etiam in omnibus aliis caſibus in ipſorum facultatibus conceſſis, vt ſuprà oſtenſum eſt.

CAPVT VIII.

ARGVMENTVM.

Vtrum Rector Comitatus Venaiſſini, vel eius Locumtenentes, habeant ius præueniendi Iudices ordinarios eiuſdem Comitatus circa deputationem Tutorum, aut Curatorum, pro adminiſtratione perſonarum & bonorum. Quid ſi agatur de deputatione facienda in terris feudatariorum Papæ intra eundem Comitatum. Quod ſit officium Rectoris, ſeu Præſidis Prouinciæ in eodem Comitatu, & quæ illius authoritas, & ad quam iuriſdictionem ſpectet datio tutoris, vel curatoris. Et Iudices prætendentes ſibi competere iuriſdictionem priuatiuam ſuper deputatione tutorum, quid probare teneantur. Et de præuentione in Tribunalibus Galliæ ex Regiis ordinationibus.

SVMMARIVM.

1 *Rector Comitatus non poteſt dare tutores, vel curatores ſubditis vaſſallorum habentium omnimodam iuriſdictionem.*
2 *Præſes Prouinciæ dare poteſt tutorem in locis in quibus eſt defenſor.*
3 *Archiepiſcopus quamuis ſuperior ſit Epiſcopo, non poteſt iuriſdictionem ordinariam exercere in prima inſtantia in Diœceſi Epiſcopi.*
4 *Olim deputatio tutoris erat actus legis, & non iuriſdictionis, ſed hodie eſt actus iuriſdictionis, & de varijs conſtitutionibus antiquitus circa deputationem tutorum obſeruatis.*
5 *Tutoris datio hodie eſt actus contentioſæ iuriſdictionis.*
6 *Hodie omnia ſunt delegabilia præter vltimum ſupplicium.*
7 *Hodie ius dandi tutores competit omnibus magiſtratibus etiam municipalibus.*
8 *Præſides prouinciæ, etiam perſonis extra prouinciam exiſtentibus, ſibi tamen ſubditis, tutores dare poſſunt.*
9 *Præſides prouinciæ, omnium magiſtratuum vice funguntur.*
10 *Rector Comitatus, eſt Præſes totius prouinciæ.*
11 *An & quando merum, & mixtum imperium contineatur in infeudatione caſtrorum Comitatus Venaiſſini.*
12 *Magiſtratus municipales non habent merum & mixtum imperium, ſed illud reſidet apud prouinciæ Præſidem regulariter.*
13 *Si Papa concedat alicui ſimpliciter Caſtrum in Comitatu Venaiſſino, iuriſdictio non tranſit in eum cui facta eſt conceſſio, ſed remanet penes Rectorem dicti Comitatus.*
14 *Præſides Prouinciæ ſunt clariſſimi.*
15 *Locumtenens vtrum poſſit dare tutores.*
16 *Tutoris datio quæ iure magiſtratus competit, eſt delegabilis.*
17 *Epiſcopus vel eius Vicarius Clerico coram ipſis litiganti curatorem dare poſſunt.*
18 *An Epiſcopus Clerico litiganti curatorem generaliter ad omnes lites dare poſſit.*
19 *Solitum quid dicatur, & ex quibus probetur.*
20 *Iuriſdictio conceſſa in officium eſt cumulatiua.*
21 *Quæ ſint probanda per eum qui prætendit ſibi competere quaſi poſſeſſionem priuatiuam iuriſdictionis, aut alterius rei.*
22 *In dubio quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, cumulatiuè adiudicanda eſt.*
23 *De Locum-tenentibus & eorum poteſtate. Remiſſiuè.*
De præuentione in Gallia inter Balliuios, Seneſcallos, Præpoſitos, Curias præſidiales, Iudices ordinarios, & Locumtenentes criminales.

CVm dubitaretur, vtrum Rector Comitatus Venaiſſini haberet ius præueniendi Iudices ordinarios, eiuſdem Comitatus, veluti Carpeoractenſem, Valriacenſem, Inſulanum, & ſimiles, in deputatione tutorum pupillis conſtituendorum pro regimine perſonæ, vel bonorum ipſorum, ſeu etiam curatorum pro bonorum ad adultos ſpectantium adminiſtratione.
† Dixi in primis ſupponendum eſſe, quod in hac 1
quæſtione, non tractatur de iudicibus Feudatariorum, ſeu Baronum & Vaſſallorum cum omnimodâ
iuriſdictione inueſtitorum, quia cum iuriſdictio
illis competat, non ratione officij, ſed iure proprio,
& ex contractu oneroſo, ratione feudi cum Principe
concedente celebrato, ſequitur iuriſdictionem huiuſmodi eſſe priuatiuam, non autem præuentiuam;
& non obſtante quacumque Rectoris Prouinciæ
præuentione, cauſam deputationis tutorum, vel curatorum ad tribunal ipſorum Baronum, ſeu feudatariorum habentium omnimodam iuriſdictionem
eſſe remittendam, vt præter illa quæ nos fusè deduximus *parte* 1. *huius tractat. cap.* 11. *num.* 7. *& ſequent.*
tradit Faber. *in* §. 1. *Inſtit. de Attil. tutor.* Quærit
enim ibi an Regius Seneſcallus dare poſſit tutorem pupillo qui eſt de terrâ Boronis ſibi ſubiecti,
habentis tamen merum & mixtum imperium, & omnimodam iuriſdictionem? Et primâ facie dicit videri
affirmatiuè concludendum, quia † Præſes Prouin- 2
ciæ tutorem dare poteſt in locis, in quibus eſt defenſor. §. *non valentes, Auth. de defenſor. ciuit.* Tamen
contrarium determinat, quia Seneſcallus (talis autem Rector Comitatus Venaiſſini vocabatur antiquitus, vt legitur in antiquis inſtrumentis) eſt
tantum iudex in terris Baronum, in caſum reſſortus, & non poteſt in illis exercere actum iuriſdictionalem niſi in defectum illorum. † Ad inſtar Archiepiſcopi, qui eſt ſuperior Epiſcopo, & 3
tamen non poteſt in Diœceſi Epiſcopi exercere
iuriſdictionem niſi in certis caſib. ſpecialibus, de
quibus *in c. Paſtoralis de offic. Ord.* Et Fabrum ſequitur Curt. inn. *conſ.* 2. *num.* 1. Natt. *conſ.* 580. *num.* 4.
& Rol. à Vall. *conſ.* 48. *num.* 23. 24. *&* 39. *vol.* 2. vbi
reſpon

reſpondendo ad contrstia, dicit illa procedere io
terris, & locis in qoib. omnimoda iuriſdictio perti-
nebat ad Superiorem ſolum, veluti ad Imperatorem,
nec erat alicuius Domini particularis propria, ſecus
quando terra erat propria Vaſſalli cum omnimodâ
iuriſdictione inueſtiti.

4 Hoc præſuppoſito, vers eſt concluſio, Rectori
Comitatus Venaiſſini circa deputationem tutorum
vel curatorum perſonis ſibi ſubditis, ſeu in Comita-
tu in terris non ſuppoſitis Baronibus, competere iu-
riſdictionem comulatiuam, itavt inter eos locus ſit
præuentioni. Quamuis enim olim variæ circa tuto-
rum deputationem emanauerint conſtitutiones,
quas ad longum referre ſuperfluum eſſet, cum de il-
lis agat Montan. *in tract. de tutel. cap.* 19. & Cuiac.
in l. 1. *de iuriſd. omn. iud. vol.* 2. *pagin. mihi, ſeu col.* 171.
5 † Non erat quidem olim deputatio tutoris actus iu-
riſdictionis, ſed legis, per text. *in l. mutus, §. tut. datio,
ff. de tutel.* Sed hodie potius eſt iuriſdictionis, propter
varias contentiones quæ circa tutoris deputatio-
nem oriri ſolent, Ioan. Iuueral. *in l. Imperium, n.* 28.
ff. de iuriſd. omn. Iud. in 1. *volum. Repetent.* Gutier. *de
tutel. p.* 1. *cap.* 14. *n.* 9. vbi dicit tutoris dationem eſſe
iuriſdictionis contentioſæ, & non voluntariæ, &
propterea expediri poſſe, & debere per Iudices ordi-
6 narios ciuitatum, & non per delegatos. † Quod ta-
men dicitur de delegatis non ſubſiſtit, quia hodie
omnia ſunt delegabilia, præter vltimum ſuppli-
cium, Specul. *p.* 1 *tit. de Iuriſd. omn. Iud. n.* 26. Et no-
minatim de tutoris datione, quod ſit delegabilis,
ibidem n. 17.

7 Hodiernis itaque temporibus, ius dandi tutorem
magiſtratibus omnibus competit, etiam municipa-
libus, *l.* 3. *ff. de tutor. & curat. datis ab his.* Bart. *in l.* 1.
eiuſdem tit. ibi, *Quia omnibus magiſtratibus eſt per-*
8 *miſſum.* † Sed & præſides Prouinciæ ius habent de-
putandi tutores perſonis de ſuâ prouinciâ exiſtenti-
bus, *l.* 1. *ff. de tut. & curat. datis ab his.* Et in *l. muto, §.
ſub conditione, & in §. tutoris datio.* & *ibi* Alberic.
9 † Nam prouinciarum Præſides omnium Magiſtra-
tuum vice funguntur, *l. omnia* 11. *ff. de offic. Præſid.*
Vveſembec. *in §.* 1 *in verb. Præſidibus prouinciarum,
Inſtitut. de Attil. tutor.* & Ioan. Fab. *in §.* 1 *eodem, tit.
num.* 10. vbi dicit, eos omnes qui habent regimen
prouinciæ & territorij, & in eo omne imperium,
10 poſſe dare tutores. † Certum eſt autem Rectorem
Comitatus eſſe totius prouinciæ Comitatus Præſi-
dem, ſic enim eum vocat Caſtren. *conſil.* 406. *num.* 4.
11 *volum.* 1. Vbi dicit † quod ſi Abbas alicui conceſ-
ſerit caſtrum, cuius merum & mixtum imperium erat
penes concedentem; tali caſu iuriſdictio vti cohæ-
rens Caſtro, veniret, & contineretur in conceſſione.
Sed ſi præſupponatur quod Comes Tholoſanus,
qui tunc erat Dominus Comitatus Venaiſſini, vti
talis, non autem Abbas infeodans, haberet in illo
Caſtro omnimodam iuriſdictionem cum mero &
mixto imperio, tunc non potuit ſine dubio com-
prehendi in conceſſione, ſeu infeudatione factâ per
Abbatem, qui illam non habebat, & iuriſdictio non
exercebatur per loci illius Magiſtratum, ſed per Re-
ctorem Comitatus Venaiſſini, ſicut (inquit) vide-
mus de facto, quod penes Rectorem prædictum eſt
merum & mixtum imperium totius Venaiſſini, &
non penes magiſtratus Caſtrorum: ſubdens hoc eſſe
12 conforme iuri communi: † quia Præſes prouinciæ
habet merum imperium prouinciæ, non autem ma-
giſtratus municipales, *l. illicitas, §. qui vniuerſas, ff. de*
13 *offic. præſid.* † Nam & hodie ſi Papa concederet ali-
cui caſtrum aliquod dicti Comitatus, nullâ factâ
mentione iuriſdictionis, non tranſiret ad ipſum im-
perium (intelligendo tamen iuxta ea quæ circa hoc
tradit Cancer. *lib.* 3. *var. reſolut. cap.* 13. *de Iuribus
Caſtrorum, num.* 27. *& ſequentibus.*) Sed illum re-
maneret apud Rectorem Comitatus, niſi expreſſa
fieret illius mentio in conceſſione. Atque ita Ca-
ſtrenſis de facto ſeruatum teſtatur.

Et ſanè Præſidis Prouinciæ magna eſt authoritas, 14
qui olim Clariſſimus nuncupabatur, teſte Menoch.
conſil. 302. *num.* 11. *&* 12. Chaſſan. *in catal. glor. mun-
di, part.* 7. *conſiderat.* 5. Purpur. *in l.* 1. *ff. de offic. eius cui
mand. eſt iuriſd. num.* 257.

Quod autem attinet ad Locumtenentem Recto- 15
ris, diſtinguit Ioan. Fab. *in dicto §.* 1. *Inſtit. de Attil.
tut.* vt ſcilicet, qui ab ipſo Rectore ſubſtitutus eſt,
non poſſit tutorem dare: qui vero ab alio ſuperiore
ſuam poteſtatem agnoſcit, tutores deputandi ius ha-
beat. Vnde & nos in hac ciuitate hoc obſeruamus,
vt ius tutores deputandi ad ſolos Iudices ordina-
rios ſpectet priuatiuè quoad alios magiſtratus, dem-
pto tamen Vicelegato, qui nonnunquam ex causâ ſo-
let adiri: verum executionem mandat dictis iudici-
bus Curiæ ordinariæ temporalis, vt hactenus obſer-
uatum vidi. & ſi quando Auditores id facere volue-
runt, impediti fuêre, (cùm à ſolo Vicelegato litteras
patentes ſuæ deputationis obtinere ſoleant) præſer-
tim, quia cùm ſint extranei, ſi illis daretur facultas
tutores deputandi, euaneſceret titulus *de magiſtra-
tibus conueniendis.*

Et facit à ſimili quod dicitur de Vicerectore Vni-
uerſitatis, qui non vtitur eodem priuilegio quo Re-
ctor, ſi ab ipſo Rectore creetur, ſed ſi ab ipsâ Vni-
uerſitate propter mortem, vel abſentiam Rectoris
deputatus fuerit, tunc gaudet eodem priuilegio quo
Rector: Franciſc. Marc. *deciſ. Delphin.* 421. *numero* 4.
part. 1. Bertrand. *conſil.* 142. *num.* 3. *in fine, & num.* 4.
volum. 3. *part.* 2.

Verum huius puncti deciſio pendet ex facultati- 16
bus eiuſdem Locumtenentis, in quibus, ſi tales ad-
ſint clauſulæ, quæ etiam merum & mixtum impe-
rium & tutoris, ſeu curatoris deputandi facultatem
in ſe contineant, non eſt dubitandum quin ipſe eo-
dem iure, quo Rector, vti poſſit: quia indiſtinctè tu-
toris datio, quæ competit iure magiſtratus, delega-
bilis eſt ſaltem quoad cognitionem, quidquid ſit
quoad executionem: ex notatis per Bart. *in dicta l.* 1.
ff. de tutor. & curat. datis ab his, & per Ioan. Fabr. *in
d. §.* 1. *num.* 9.

Ad præmiſſa confert text. *in cap. fin. de iudic. in* 6. 17
Vbi non ſolum Epiſcopus, ſed etiam illius Officia-
lis, minori coram altero ipſorum ſuper cauſis ab il-
lorum iuriſdictione dependentibus litiganti, cura-
torem dare poteſt. Quem textum ad hoc allegat
Ioan. Fab. *loco citato, num.* 11. *verſic. ſed contrarium.*
Dicens; † Quod ſi agatur de dando minori curato- 18
rem generalem ad lites, locus eſt diſpoſitioni illius,
text. *in d. c. finali.* nam licet ille text. videatur loqui
de certa lite, tamen *in verſic. ſi vero intra*, loquitur
de curatore generali ad lites, & in ſequenti dicit
illum textum loqui de curatore certæ litis. Quod
tamen ſaluâ pace tanti Doctoris, non ita ſe ha-
bet. Immo verba illius ſunt clara ibi, *Ad lites
huiuſmodi*, quæ ſunt reſtrictiua, & ad cauſas dum-
taxat ſpirituales, de quibus ibi fit mentio, referri
poſſunt.

Addebatur in facti contingentiâ probatio eius, 19
quod obſeruari ſolitum erat in Curiâ Rectoris, vt
ipſe, aut Locumtenês ipſius, tutores & curatores de-
putare poſſet, præueniendo iudices illos ordinarios,
& ſuper hoc producebantur plures ſententiæ, &
acta quæ cumulatiuam hanc ſeu præuentiuam iuriſ-
dictio

dictionem comprobabant, cum maximè ſententiæ & proceſſuræ in contradictorio iudicio factæ eſſent, & per plures actus in diuerſis cauſis reiterata talis poſſeſſio, ſeu ſolitum curiarum, quod quidem ſolitum dicitur etiam ſufficienter ex vnico actu probatum; multo magis ſi plures & diuerſi actus producantur: Roch. de Curt. *in tract. de conſuetud. quaeſt. 5. per totam*, Theſau. Iun. *lib. 1. quaeſt. forenſ. 38. num. 17.* Burat. *deciſ. 51. nu. 1.*

20 Et propterea non eſt dubitandum, quin Rector aut Locumtenens eiuſdem, iuriſdictionem habeat cum dictis iudicibus ordinariis Comitatûs comulatiuem, & locus ſit inter eos præuentioni, cùm dictis iudicibus conceſſa fuerit iuriſdictio in officium, & per conſequens cumulatiuè, *cap. dudum, de prabend. in 6. cap. paſtoralis, de offic. ordinar. l. 1. Cod. de offic. praef. verb.* Roland. *conſil. 80. num. 1. & ſequentib. lib. 2.* Menoch. *lib. 2. praeſump. 18. num. 8.* & dixi *in prima parte huius tractatus, cap. 10.*

21 Quod ſi iudices curiarum ordinariarum prætenderent iuriſdictionem ſibi competere priuatiuè, & ea ratione non eſſe locum præuentioni, hoc probare tenebantur: Mantic. *deciſ. 207. n. 1.* Rota *diuerſ. deciſ. 391. num. 1. & 2. parte prima.* Poſtius *de manutent. obſer. 73. num. 29.* Ad cuius quidem priuatiuæ poſſeſſionis probationem, debebant oſtendere, interueniſſe factas aduerſus Officiales curiæ Rectoriatus inhibitiones, de procedendo ad ſimiles actus, cum acquieſcentiâ ipſorum Ludouiſ. *deciſ. 493. n. 1.* & *ibi* Add. *num. 6.*

22 Danda igitur erat manutentio (pro vt data fuit) Rectori Comitatus, & Iudicibus ordinariis cumulatiuè in quaſi poſſeſſione facultatis deputandi tutores aut curatores, Poſtius *in dicto tractat. obſeru. 72. num. 10.* Rota apud eundem *deciſ. 198. num. 13.* Et in effectu adeſt Regulamentum Comitatus *ſub tit. de Salario Iudic.* quo cauetur Rectori eiuſque Locumtenenti vna cum Iudicibus ordinariis trium iudicaturarum competere poteſtatem tutores vel curatores deputandi priuatiuè quoad Caſtellanos & Viguerios, in caſibus, in quibus facultates pupillorum excedunt valorem octingentorum florenorum.

23 De Locumtenentibus, (quia hæc non eſt materia noſtra) plura videri poterunt apud Parid. de Put. *in tract. de Syndic. in §. ſubſtitutus, & §. an ſubſtitutus.* Vbi quod in caſibus in quibus poteſt dari Locumtenens, debet eſſe Doctor, & ſimilis qualitatis cuius Iudex. Item Cancer. *parte 3. var. reſol. cap. 9. num. 6. & ſeqq.* Marant. *in ſpec. in quinta diſtinct. de iudicio ord. vel deleg. à num. 6.* Bertrand. *conſil. 117. volum. 1. p. 2.* Carol. Tapia, *deciſ. 9.* Auendan. *de mandat. princip. parte 1. cap. 3.*

De iuriſdictione autem Domini Rectoris Comitatus, circa inſinuationes donationum, copioſè egimus *in noua Addit. ad c. 56. quaeſt. ciuil. p. 1.*

Et propter conformitatem materiæ ſciendum eſt, quod aliàs fuit controuerſia in Gallia ſuper præuentione inter Bailliuios, Seneſchallos, & Præpoſitos, quæ per Ordinationes Regias deciſa eſt, & nominatim Franciſci I. *anno 1536. articul. 19.* apud Fontanon *tom. 1. edictor. Reg. fol. 189.* Vbi ſtatutum eſt, quod locus eſt præuentioni in interdicto poſſeſſorio Retinendæ inter dictos Bailliuios, Seneſchallos, & Præpoſitos; adeo vt poſſit intentati iudicium manutentionis coram vno ex ipſis per intentantem iudicium eligendo; ſiue agatur de rebus ſitis in reſſortu illius præpoſituræ, ſiue in iuriſdictionibus ab ea dependentibus: exceptis tamen Nobilibus, quorum cauſæ tractandæ ſunt coram Seneſchallis vel Bailliuis. Quod ſi agatur de feudo nobili, cauſa poſſeſſoria tractanda eſt coram Iudicibus præſidialibus, tam inter Nobiles, quàm non nobiles; non autem coram dictis Præpoſitis.

Similiter datum eſt ius præuentionis Curiis Præſidialibus aduerſus Præpoſitos, Vicebaillinios, & Viceſeneſchallos, per edictum Henrici II. 1555. *art. 18.* apud Fontanon *tom. 1. fol. 362.*

Item locus eſt præuentioni inter Præpoſitos & Iudices ordinarios in cauſis criminalibus, ex edicto eiuſdem Henrici II. *ann. 1552.* apud eundem, *tom. 1. fol. 192. art. 13.*

Eadem præueniendi facultas conceditur Locumtenentibus criminalibus aduerſus Præpoſitos, ne delicta remaneant impunita: ex ordinatione eiuſdem, *anno 1554.* inſerta *eodem tom. 1. fol. 420. articul. 4.*

CAPVT IX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Magnum Magiſtrum ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, & Mareſcallum qui eſt Caput Linguæ. Et de vtriuſque poteſtate & dignitate. Vtrum Magnus Magiſter delegare poſſit alteri cauſas coram Mareſcallo præuentas, ipſe ſolus, aut cum conuentu ſui Ordinis.

SVMMARIVM.

1 *Magnus Magiſter ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani habet iuriſdictionem ordinariam, in omnes Equites.*

2 *Superiores regulares ſunt fundati in iuriſdictione erga omnes Religioſos ſibi ſubditos.*

3 *Dux militum habet iuriſdictionem in milites.*

4 *Iuriſdictiones Mareſcallorum, & aliarum Dignitatum per Linguas, habent ſuas ſeparatas iuriſdictiones in Ordine Melitenſi.*

5 *Mareſcalli ſunt Tribuni militum, & vti tales habent in milites iuriſdictionem.*

6 *Iuriſdictio conceſſa in certis caſibus, regulariter non praeiudicat iuriſdictioni ordinariæ.*

7 *Inter Magnum Magiſtrum, & Mareſcallos ordinis Melitenſis, locus eſt præuentioni.*

8 *Delegare alium nemo poteſt in iuriſdictionalibus, niſi is qui iuriſdictionem habet actu & habitu.*

9 *Magnus Magiſter dicti Ordinis, non poteſt ſolus euocare cauſas coram Mareſcallo præuentas, quia non habet ſolus poteſtatem, ad hoc ſufficientem.*

10 *Iuriſdictio independens & abſoluta, non ſpectat ad ſolum Magnum Magiſtrum eiuſdem Ordinis, ſed coniunctim cum Conuentu.*

MAGNVS Magiſter ſacræ Religionis ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, habens iuriſdictionem ordinariam, prætendebat ſibi licitum eſſe, cauſas præuentas coram Mareſcallo, qui erat Caput Linguæ Aluerniæ, non obſtante præuentione, ad ſe auocare, & alicui perſonæ ſibi bene viſæ delegare & committere decidendas. Dubitatum fuit an poſſet. 1

Supponendum eſt primo pro huius dubitationis veriori reſolutione, quod non ſolum ex illius Religionis ſtabilimentis, magnus Magiſter habet in omnes Equites ſibi ſubditos iuriſdictionē ordinariam,

& de omnibus illorum cauſis per ſe vel per Locum-
tenentes, ſeu Iudices ab eo deputandos cognoſcen-
2 di facultatem. † Sed etiam ex iuris communis diſ-
poſitione, ad inſtar quorumcumque ſuperiorum Re-
gularium, qui Iudices ſunt Ordinarij omnium Reli-
gioſorum ſibi ſubditorum, Abb. *in cap. cum ad Mo-
naſterium, n. 7. de ſtatu Monach.* Et in terminis hu-
ius Religionis Equitum Melitenſium, Mohedan. *de-
ciſ.* 10 *de cauſ. poſſeſſ. & propriet.* Rota *dec.* 101. *n.* 2.
3 *lib.* 3. *p.* 3. *diuerſ.* † Habet etiam ex alio capite iuriſ-
dictionem ordinariam tanquam Rector militum, cui
de iure talis competit iuriſdictio inter milites, *leg.
penult. Cod. de iuriſd. omn. iudic.*

4 Secundo ſupponendum eſt, quod Mareſcalli &
aliæ Dignitates per Linguas, ex ſtabilimentis dictæ
Religionis, ſuas habent iuriſdictiones diſtinctas &
ſeparatas à iuriſdictione Magni Magiſtri, quarum
vigore cognoſcunt de cauſis vertentibus inter Fra-
tres & Milites eiuſdem Religionis, necnon de pace
facienda ſuper rixis & controuerſiis inter eoſdem
fratres ortis. Quam iuriſdictionem Mareſcallos in
caſu propoſito, prætendebat ſibi competere, priua-
tiuè quoad omnes alios, necnon etiam quoad Ma-
gnum Magiſtrum, niſi in caſum quo ipſe vellet cau-
ſas per ſe cognoſcere. Nam ſi ipſe per ſe cognoſcere
vellet, dicebat, ſibi competere iuriſdictionem cumu-
latiuam ſeu præuentiuam, neque licitum eſſe Magno
Magiſtro cauſas per Mareſcallum præuentas alteri
5 delegare. † Cum ipſe Mareſcallus eſſet Tribunus mi-
litum, & ſibi tanquam tali, ordinaria in milites com-
peteret iuriſdictio, *l. officium regentis, §. Officium Tri-
bunorum, ff. de re milit.* ibi, *Querelas commilitonum au-
6 dire, & dicta l. penult. C. de iuriſd. omn. Iudic.* † Ratione
cuius iuriſdictionis contendebat ſibi licitum eſſe,
vti iure præuentionis, adeo vt non poſſet Magnus
Magiſter ſibi in cauſis præuentis præiudicare, illas
delegando; non quod prætenderet iuriſdictionem
ſuam eſſe priuatiuam reſpectu Magni Magiſtri, qua-
tenus ipſe vellet per ſe cognoſcere, aut quatenus
cauſa coram illo fuiſſet præuenta, quia cum ipſi Ma-
reſcallo data ſit iuriſdictio in certis caſibus, non
propterea cenſebatur adempta iuriſdictio Superiori,
7 *d. l. fin. C. de iuriſd. omn. Iudic.* Et nominatim, quod ex
iuriſdictione inter Milites conceſsâ, non cenſeatur
adempta iuriſdictio Iudicis ordinarij, docet Me-
noch. *lib.* 3. *præſumpt.* 18. *n.* 18. *&* 25. Quod quamuis
nonnulli extendant ad caſum quo iuriſdictio con-
ceſſa fuit cum dictione taxatiua, aſſerentes hoc pro-
bari per text. *in l. viros ſpectabiles, C. de diu. offic. lib.* 10.
vbi conceſſio, vt Duces conueniantur coram Magi-
ſtro officiorum, *tantummodo*, non excludit iuriſdi-
ctionem Magiſtri militum, qui alias poterat cogno-
ſcere. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell.* §. 2. *proœm. n.* 28.
Tamen aliud ſtatuendum eſſe oſtendimus in hac
eadem parte *cap.* 45. *n.* 8. vbi vide, *& n.* 9. Et cum ſu-
pradicta quæſtio in Rota Romana fuiſſet agitata,
deciſum fuit locum eſſe præuentioni, inter Magnum
Magiſtrum & Mareſcallũ, ita vt, ſi Mareſcallus præ-
ueniſſet, non poſſet illius cauſæ fieri delegatio per
Magnum Magiſtrum, iuxta notata per Vant. *in tract.
8 de nullit. in tit. de null. ex defect. iuriſd. deleg. n.* 29. † Vbi
dicit, ad hoc vt quis alium ſubdelegare poſſit, neceſ-
ſario requiri, vt ipſe delegans iuriſdictionem habeat
actu & potentia tempore delegationis, id eſt quod
cauſam quam delegauit liberè cognoſcere & termi-
nare potuerit, alias non tenet delegatio, *l. vn. in princ.
C. qui pro ſua iuriſd.* Et de ſupradicta deciſione con-
ſtat *in Melitenſi præeminentiarum*, die 9. Iunij 1625.
coram Manzaned. *inter recentiores, p.* 5. *deciſ.* 457.

Quæ cauſa cum iterum propoſita fuiſſet in Rota,
tandem die 13. Nouemb. 1628. Rota ſtetit in deciſis,
videlicet Magnum Magiſtrum non poſſe ſolum cau-
ſas coram Mareſcallo pendentes euocare, ſi ipſe
Mareſcallus præuenerit. † Quia talis euocatio per- 9
tinet ad abſolutam poteſtatem, Afflict. *deciſ.* 361.
num. 18. Franciſc. à Ponte, *de poteſt. Prореg. tit.* 2. §. 1.
num. 24. aut ad eum qui Superior eſt alterius iudicis
in eodem genere iuriſdictionis, vt diximus *c.* 36. *n.* 11.
& 12. Et probat etiam Gail. *lib.* 1. *obſeru.* 41. *num.* 1.
qui dum cauſas euocari poſſe aſſerunt, loquuntur,
non de quolibet Superiore, ſed de eo qui poteſt
mandare alteri iuriſdictionem; prout & nos latius
loco prædicto expoſuimus. Solus igitur Magnus
Magiſter hoc facere non poteſt, cum ſolus non poſ-
ſit illam iuriſdictionem demandare in præiudicium
præuentionis. † Secus eſt, ſi ad talem euocationem 10
procedat cum aſſenſu Cõuentus; quia iuriſdictio il-
la independens, & abſoluta non competit illi ſoli,
ſed dumtaxat quando procedit vna cum deliberatio-
ne Conuentus, ſecundum eiuſdem Religionis ſtabi-
limenta. Poterit igitur Magnus Magiſter interue-
niente Conuentus conſenſu, cauſas à Mareſcallo
præuentas, nullâ huius præuentionis habitâ ratione
auocare: ſolus autem ſine Conuentu, non poterit; vt
fuſius probatur, & explicatur per Rotam *deciſ.* 209.
per tot. p. 5. *Recentior.*

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter plures Sanctæ Fidei in vnâ Prouinciâ deputatos Inquiſitores. Item inter Inquiſitorem generalem, & alium in quadam certa cauſa ſpecialiter deputatum. Vel inter diuerſarum Prouinciarum iuriſdictionem habentes ſibi demandatam. cui videlicet ex duobus applicanda ſit mulcta, caſu quo ex conſuetudine huic applicationi locus eſſet, in fauorem illius qui ſententiam diceret.

SVMMARIVM.

1 *Plures Inquiſitores in eâdem Prouinciâ deputati, habent iuriſdictionem in ſolidum, & poſſunt coniunctim procedere, vel ſeparatim, ad libitum.*

2 *Quod inter plures eiuſdem Prouinciæ Inquiſitores, non ſit locus præuentioni, cum habeant iuriſdictionem in ſolidum, ſpeciale eſt, fauore fidei.*

3 *Siue iſti Inquiſitores ſimul vel ſeparatim procedant, reus ab vno tantum Inquiſitore punietur.*

4 *Præuentio non iuuat Inquiſitorem generalem, quando alter per ſummum Pontificem ſpecialiter in certa cauſa deputatus eſt.*

5 *Pluribus exiſtentibus Inquiſitoribus diuerſarum prouinciarum, vtrum inter eos ſit locus præuentioni.*

6 *In crimine hæreſis, locus eſt confiſcationi bonorum.*

7 *Iudex qui præuenit in citatione, præferendus eſt, quamuis alius fuerit diligentior in ferenda ſententiam.*

8 *Si plures Inquiſitores procedant, debent ſibi inuicem communicare proceſſus, & deinde omnia deferre ſummo Pontifici.*

9 *Hæreticus, poteſt vbique locorum puniri.*

10 *Si hæreticus in vno loco commiſerit hæreſim, & ab illius loci Inquiſitore fuerit præuentus, quamuis alio in loco continuauerit, remittendus eſt ad Iudicem præuenientem.*

11 *Limita, niſi palam vtroque in loco deliquerit, tunc enim non eſt remittendus ad Inquiſitorem præuenientem.*

12 *Inter Inquiſitores diuerſarum Prouinciarum, locus eſt præuentioni.*

13 *Non ſit remiſſio hæretici per Inquiſitores ab vnâ ad aliam prouinciam (ſtante præuentione) per præuenientem.*

14 *Quando Inquiſitor præueniens non petit remiſſionem, alius procedit, & proceſſus eſt validus.*

15 *Si pœnæ ſint reiterabiles, poteſt quis duobus in locis puniri.*

16 *Quilibet Inquiſitor ſuum proprium habet fiſcum.*

17 *Confiſcatio aut emolumentum quando debet applicari Iudici, ſpectat ad eum qui laborauit in formando proceſſu, & ſententiâ ferendâ.*

18 *Circa pœnarum applicationem in tribunali ſancti Officij, varia ſunt conſuetudines locales, quæ ſunt obſeruanda, niſi ſummus Pontifex contrarium ſtatuat.*

ISTIVS capitis reſolutiones verſantur circa cauſarum præuentiones, in tribunali Sancti Officij Inquiſitionis, quatenus contentio poteſt eſſe inter plures Inquiſitores.

1 Et primo quidem, quando in eâdem Prouinciâ, duo ſunt Inquiſitores, communiter delegati, ſimul vel ſeparatim procedent, (niſi vnus eſſet principalis, alter Vicarius & ab alio dependens, quo caſu ea quæ de Vicariis Epiſcoporum diximus obſeruanda ſunt) illi enim duo, æquè principaliter & communiter deputati, habent iuriſdictionem in ſolidum, itaut non ſit locus præuentioni inter ipſos, ſed quod vnus inchoauit, alius perficere poſſit: quamuis non idem obtinere in aliis Iudicibus ſuo loco diximus. Sed in hoc caſu ſpecialiter ſic conſtitutum eſt ob Fidei fauorem, *cap. vt officium 11. de hæret. in princip.* Cuius hæc ſunt verba. *Vt officium Inquiſitionis contra hæreticos in Prouinciâ, in quâ vobis officium eſt commiſſum, auctoritate Apoſtolicâ poſſitis efficacius adimplere, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vbique in præfatâ prouinciâ, ſimul vel ſeparatim aut ſingulariter (prout negotij vtilitas ſuadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores & defenſores eorum, necnon contra infamatos de hæreſi, vel ſuſpectos iuxta ſanctiones Canonicas procedatis.* Quibus concordat text. *in c. vt commiſſi, 12. eodem, tit. lib. 6.* Souſa *in aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. c. 3. num. 3.* Et diximus ſuprà *p. 1. c. 1. n. 6.*

2 Et hoc ſpeciale eſſe fauore Fidei, dum negotium coram Inquiſitoribus tractatur, docet Abb. *in c. cauſam matrimonij, num. 7. verſic. ſed credo illud non procedere. De offic. Iud. deleg.* Carrer. *in tract. de hæretic. in §. de cuius Inquiſitoris officio, n. 3.* Idem Abb. *in cap. fin. n. 18. & 19. de ſent. & re iudic.* In aliis autem Iudicibus quãdo non verſatur fauor Fidei, quid obſeruandum ſit diximus ſuprà *in c. 1. huius 2. partis in 10. concl. n. 67. & ſeqq.*

3 † Sed ſiue iſti Inquiſitores ſimul ſiue ſeparatim procedant, reus non punietur ab omnibus, ſe ab vno tantum: Angel. *in l. ſi pluribus, verſic. Propterea dixit, ff. de legat. primò.*

4 Secundo loco hoc attendendum eſt, quod quando ſummus Pontifex deputauit aliquem ſpecialem Inquiſitorem pro certo particulari negotio, non poteſt Inquiſitor generalis procedere in illâ cauſâ, quamuis præueniſſet quocunque præuentionis genere: quia per appoſitionem manus Papæ, ſuſpenditur omnino eius iuriſdictio; immo tenetur per exhibitionem omnium actorum coram ſe factorum, ſpecialem iſtum Inquiſitorem adiuuare, ſi requiſitus fuerit, vt notauit Peña *ad 3. partem director. Inquiſit. ad quæſt. 46. num. 95.* Souſa *in Aphoriſmis Inquiſit. lib. 1. c. 3. num. 1.* Diana *reſol. moral. part. 4. tract. 8. Reſol. 66.*

Tertio. Quando agitur de pluribus Inquiſitoribus conſtitutis in diuerſis prouinciis, videndum eſt, vtrum inter ipſos locus ſit præuentioni. Caſum formant Bald. Imol. & alij *in dict. l. ſi pluribus, ff. de legat. 1.* Quidam ex Prouincia Marchiæ oriundus in qua bona aliqua poſſidebat, mutato domicilio, tranſiuit ad ciuitatem Bononiæ, & ibi manſit per decennium, & vltra, & bona ibidem acquiſiuit. Inquiſitor Bononienſis, fuit diligentior in præueniendo & inquirendo ac procedendo contra iſtum de prauitate hæretica ſuſpectum. Deinde vero Inquiſitor Marchiæ, quantumuis præuentus formauit contra ipſum ſimilem Inquiſitionem, ſed tamen iſte idem Marchiæ Inquiſitor fuit diligentior in prolatione ſuæ ſententiæ, per quam Marchianum iſtum tanquam hæreticum condemnauit. Quæſitum fuit, quis præferri deberet ex iſtis duobus Inquiſitoribus? 5

† Et cum in crimine hæreſis locus ſit confiſcationi bonorum, *cap. cum ſecundum, de hæretic. in 6.* Ideo dubitatum etiam fuit, vtrum attendi debeat proceſſus factus Bononiæ, vbi præuentio facta fuit per Inquiſitionem, an vero Marchiæ vbi præuentio facta fuit per prolationem ſententiæ, & ſic caſu quo bona confiſcata applicari debeant aliqua ratione Inquiſitori ſeu denunciatori, vtrum hoc fiat fauore Inquiſitoris Bononienſis, an vero Marchiani? 6

† Et videbatur eſſe præferendum Bononienſem, quia præuenerat per priores informationes, & Inquiſitionem, quia quando vnus Iudex præuenit legitimè cauſam, non eſt curandum de alio qui fuit præuentus, quamuis iſte fuiſſet diligentior in ferendo ſententiam: Guazzin. *in tract. de defenſ. reor. defenſ. 18 cap. 9. num. 21.* 7

In contrarium facit quod dicit Angel. *in dicta l. ſi pluribus,* per text. *in c. per hoc, de hæretic. in 6.* Vbi videtur quod eodem tempore etiam per diuerſos Iudices debet procedi, & inquiri in cauſis Fidei, cum debeant inuicem communicare proceſſum, & ſimul ferre ſententiam, & ambo proceſſus debent præſentari ſummo Pontifici, ſeu ſacræ Congregationi generali S. Officij in Vrbe: & videtur quod ſi diuiſim protulerunt ſententiam, illa erit omnino nulla. Si vero ſimul, tunc ſine dubio ceſſabit cõtrouerſia præuentionis, quia eodem tempore prouidetur, & vnicus videbitur proceſſus; & ideo ſecundum Angelum bona exiſtentia Bononiæ, applicabuntur Bononienſi: Marchiano vero, exiſtentia Marchiæ. Exiſtentia vero in aliis locis, vniuerſali Eccleſiæ applicabuntur, quia vniuerſalis Eccleſia eſt offenſa. 8

Vt difficultates iſtæ ſoluantur. Notandum eſt primo, hoc in crimine hæreſis, eſſe ſpeciale, quod hæreticus vbicunque poteſt puniri, etiam extra locum delicti, cum crimen hæreſeos cauſam habeat continuam & ſucceſſiuam, Peña *in direct. Inquiſit. par. 3. q. 91. verſic. Iam quantum.* Souſa *in aphoriſ. Inquiſ. parte 2. cap. 28. numero ſecundo.* Farinac. *de Inquiſit. quæſtion. 7. numer. 17.* Immo puniri poteſt hæreticus per iudicem loci illius in quo repertus fuerit, quamuis ibidem nullo modo deliquerit, nec alia 9

ratione ſubditus ſit illius iuriſdictioni, vt teſtatur
Farinac. *loco mox citato*. Ratio eſt, quia hæreticus
vbi verſatur, ibi delinquere videtur.

10 Secundo notandum eſt, quod licet hæreticus vbi-
cunque reperitur, ibi puniri poſſit (vt dictum eſt) ta-
men, ſi quis in vno loco deliquerit, & ad aliam pro-
uinciam aufugerit, ibique in eodem crimine perſe-
uerauerit, poterit quidem in illo loco puniri vbi re-
pertus fuerit, niſi tamen ab Inquiſitore loci delicti
petatur remiſſio delinquentis. At vero ſi remiſſio
petatur, fieri debet ad Iudicem illius loci, in quo
reus crimen apertè commiſit, licet in alio loco oc-
cultè perſeuerauerit. Non enim ſequitur, Hæreti-
cus vbique locorum puniri poteſt, (quod verum eſt)
11 ergo non eſt illius facienda remiſſio ſi petatur. † Si
tamen reus vtrobique palam, vel vtrobique occul-
tè deliquerit, non erit hoc caſu facienda remiſſio,
vt optimè explicat Couarruu. *practic. quaſt. cap.* 11.
num. 12. Quod etiam annotauit Director. Inquiſ.
parte 3. *lib.* 3. *Schol.* 45. Vbi breuiter & dilucide ex-
ponuntur omnia requiſita, ad hoc vt delinquens re-
mittatur ad alium Iudicem, quæ *ibidem* videri po-
terunt.

12 Tertio notandum eſt, inter diuerſarum prouin-
ciarum Inquiſitores, locum eſſe præuentioni. Et
propterea dum dicimus Inquiſitorem debere remit-
tere delinquentem ad locum delicti, intelligendum
eſſe, ſi Inquiſitor illius loci in quo reus repertus eſt,
nondum proceſſerit contra talem inquiſitum, & il-
lum nondum citauerit; nam ſi præueniſſet per cita-
tionem, non teneretur reum remittere ad Iudicem
loci delicti, Farinac. *de Hæreſ. quaſt.* 197. *numero* 11.
13 † Ideo ſi hæreticus poſtquam eſt inquiſitus, & mul-
to magis ſi fuerit citatus, à loco commiſſi delicti
aufugiat, ſtante præuentione factâ per Inquiſito-
rem loci delicti, hic ſolus procedere debet, cum ha-
beat probationes, & proceſſuras prius factas ratione
eiuſdem delicti. & alius Iudex, ſeu Inquiſitor alte-
rius Prouinciæ ad cuius locum reus acceſſit, tenetur
illum remittere ad requiſitionem Inquiſitoris præ-
uenientis; ſed ſi in alio loco reus reperiatur, ante-
quam fuerit citatus à Iudice loci delicti, & ibidem
captus fuerit, iſte Iudex ſeu Inquiſitor, non tenetur
illum remittere, imò cauſa propter præuentionem,
coram ipſo tractanda & decidenda eſt, vt explicat
Farinac. *dicta quaſt.* 197. *num.* 13. vbi ſequentia Con-
cilij verba refert. *Tutius & ſalubrius eſt, vt quiſque
culpabilis in quocunque loco deliquerit, vni, & illi tan-
tum Inquiſitori permaneat obligatus, à quo primo, ſine
fraude, & ſine periculo negotij & animarum, fuerit oc-
cupatus. Ita tamen vt cæteri Inquiſitores quidquid de
illo noſſe poterunt, inquirant, & nihilominus conſcribant
Inquiſitoribus illis, quibus idem culpabilis ſit adſtrictus,
ſic enim quaſi vir vnus pugnabitis & conuincetis.* Qui-
bus verbis probatur inter Inquiſitores locum eſſe
præuentioni, & nihilominus proceſſus inuicem eſſe
communicandos.

Et ex his etiam patet ceſſare quæſtionem illam,
quam adducunt DD. *in dict. leg. ſi pluribus, ff. de le-
gat.* 1. Quia cum ſupponatur per ipſos, Inquiſito-
rem in ciuitate Bononienſi deputatum præueniſſe
ſumendo informationes, & faciendo proceſſuras ſu-
per illo delicto, ſanè ſi Inquiſitor iſte requiſiuiſſet
Inquiſitorem in Prouincia Marchiæ deputatum,
Marchianus tenebatur reum, & proceſſum remitte-
14 re ad Iudicem præuenientem. † Verum quia Mar-
chianus nullâ ſibi facta requiſitione de reum remit-
tendo, proceſſit ad prolationem ſententiæ, eius pro-
ceſſus fuit validus, cum certum ſit Inquiſitorem
poſſe validè procedere quamuis præuentus fuerit,
ſi ab eo remiſſio non petatur, vt dicit Couarr. *dicto
cap.* 11. *practic. quaſt. num.* 12. Souſa, *lib.* 2. *Aphoriſm.
cap.* 28. *num.* 4. Caren. *in annot. ad quaſt. Guid. Ful-
cod. quaſt.* 5. *numero* 10. † Et tamen verum, quod ſi 15
pœnæ eſſent reiterabiles, hæreticus pluribus in lo-
cis puniri poſſet, veluti ſi ageretur de imponendâ
pœnitentia ſalutari, quæ eſt reiterabilis, Souſa, *ibi-
dem num.* 5. Caren. *num.* 2. Idem ſi hæreticus eſſet
vtrobique contumax, & ageretur de comburenda il-
lius effigie ſeu ſtatuâ, & ſimilibus.

Quarto notandum eſt, quoad pœnæ aplicatio- 16
nem, quod cum quilibet Inquiſitor ſuum habeat
fiſcum, & ſuum deputare poſſit Aduocatum fiſcalem,
vt notat Caren. *in dicto tract. de Offic. Inquiſit. par-
te* 1. *tit.* 9. § 2. *num.* 17. † Ideo ſi fiat applicatio pœ-
næ, ſeu etiam confiſcationis alicui fiſco Sancti Offi- 17
cij, ſequitur applicationem fieri debere in fauorem
fiſci illius, qui ſententiam protulit, & proceſſum
formauit, & hoc, ratione laboris eiuſdem Inquiſito-
ris, qui fuit alio diligentior in præueniendo, & pro-
cedendo contra delinquentem, Farin. *de hæreſi add.
quaſt.* 190. *num.* 166. *circa medium*. Attamen apud
nos confiſcationes bonorum hæreticorum fiebant
olim ante pacem Nemauſenſem (quæ celebrata fuit
die vltima Nouemb. an. 1578.) in fauorem R. Came-
ræ Apoſtolicæ, dum aduerſus hæreticos debito cum
rigore diuerſi proceſſus formarentur. Et hodie etiam
fieret extra caſus articulorum dictæ pacis. Vidi ta-
men ſæpius in tribunali Sancti Officij aliquas mul-
ctas pecuniarias applicari fabricæ Palatij Sancti
Officij, vel ornamentis Capellæ ipſius; aut ſimilibus
piis operibus. Quandoque etiam Eccleſiis locorum
in quibus actiones ſuſpectæ, vel ſcandaloſæ factæ
fuere. Et iſtæ conſuetudines attendendæ ſunt quia
rationabiles, niſi aliter præcipiatur de mandato San-
ctiſſimi, à ſacra Congregatione generali Sancti Offi-
cij vrbis Romæ, ex notatis per Farinac. *dicta quaſt.*
190. *n.* 187. † Et de variis diuerſarum prouincia- 18
rum conſtitutionibus, & conſuetudinibus circa
hanc confiſcationum applicationem. Farinac. *dicta
quaſt.* 190. § 11. *per tot.* Guazzin. *de confiſc. concl.* 21.
numer. 15. *& ſequentib.* Idem Farinac. *conſil.* 117. *per
tot. part.* 2.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Iudicem Originis & Iudicem loci in quo delictum commiſſum fuit. Vtrum pro delicto in aliena Monarchia commiſſo, Iudex eum qui ſibi ratione originis ſubditus eſt punire poſſit: ſiue ex officio, ſiue ad inſtantiam partis. Quid ſi agatur de delicto leui, & vnus ex Iudicibus reum detineat in ſuis carceribus. Et quæ concurrere debeant ad hoc, vt vnus Iudex reum quem detinet in ſuis carceribus, ad alium Iudicem remittat. Et quid obſeruandum ſit, quando agitur de reo contumace. Ratione contrectationis vtrum extraneus Iudex furem punire poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex originis non poteſt procedere contra originarium, pro delicto in alienâ Monarchiâ contra non ſubditum commiſſo, ſecundum multorum ſententiam. Licet aliqui ſint in contraria opinione,* num. 2.

3 *Iudex originis procedere poteſt contra ſubditum per viam accuſationis, pro delictis in alienâ Monarchiâ commiſſis.*

4 *In illis caſibus dubitatur vtrum poſſit Iudex procedere ex officio, quando non adeſt pars querelans.*

Iudex qui non habet iuriſdictionem ratione originis, domicilij, vel delicti, non poteſt procedere in cauſa criminali.

Pro delicto commiſſo in alieno territorio vtrum quis puniri poſſit.

Pro furto ratione contrectationis, an & qua ratione procedi poſſit contra non ſubditum iuriſdictioni.

5 *In hac quæſtione controuerſa debet attendi conſuetudo loci in quo diſputatur.*

6 *Remiſſio delinquentis non fit, niſi in grauibus delictis.*

7 *Iudex qui præuenit per capturam, difficilior eſt in remittendo cauſam ad alium Iudicem.*

8 *Si tamen carceratio fuiſſet affectata, ſuperior mandaret cauſam remitti, non obſtante tali præuentione.*

9 *Præuentio in criminalibus, inducitur per ſolam citationem, legitima executioni demandatam.*

10 *Præuentioni regulariter locus eſt, inter Iudicem originis & Iudicem domicilij.*

11 *Remiſſio non fit delinquentis, niſi ad requiſitionem Iudicis qui vult illum punire.*

12 *Quomodo ſint concipiendæ litteræ requiſitoriæ, ad petendam remiſſionem delinquentis.*

13 *Remiſſio facilius conceditur, quando petitur à Iudice, qui eſt ſubditus eiuſdem Principis, cuius eſt ſubditus Iudex requiſitus.*

14 *Quando agitur de duobus Baronibus, exiſtentibus ſub eodem Principe, vnus non tenetur alteri reum remittere, ſed quilibet ſuam tuetur iuriſdictionem.*

15 *Vagabundus poteſt coram quocunque Iudice puniri, & quis dicatur vagabundus,* ibidem.

16 *Quando agitur de graui delicto commiſſo appenſatè, & animo deliberato. Iudex domicilij vel originis, ſi præuenerit, reum remittere non tenetur.*

17 *Maior Curia, an & quando remittat cauſas, ad minorem.*

18 *In crimine hæreſeos, non datur præuentio, quod quomodo procedat, vide* ibidem.

19 *In crimine raptus non datur remiſſio.*

20 *Ab vna Curia Eccleſiaſticâ, remiſſio facilè datur ad aliam Curiam ſimiliter Eccleſiaſticam.*

21 *Iudex inferior non debet reos ad alienam Monarchiam remittere, inconſulto Principe.*

22 *Contra contumacem in foro originis, ac etiam delicti, vterque Iudex procedit. Quid ſi velit in vno foro contumaciam purgare.*

QVIDAM Auenionenſis origine, commiſſo in ciuitate Aquenſi homicidio, aut alio delicto graui, ad eandem ciuitatem ſuæ originis confugerat, vbi inſtante fiſco Apoſtolico pro huiuſmodi delicti verificatione & ſucceſſiuè punitione proceſſus formatus fuit. Superuenêre Regij officiales ciuitatis Aquenſis, petentes reum ad eorum tribunalia propter delictum ſub eorum iuriſdictione commiſſum remitti. Dubitatum fuit vtrum Iudices Auenionenſes tenerentur, aut poſſent reum remittere ad Iudices illos loci delicti, non obſtante præuentione cauſæ per eos facta. Hanc quæſtionem ego habui in facto anno 1616. cum eſſet in hac ciuitate Prolegatus Eminentiſſ. bonæ mem. Cardinalis de Bagny, & cum illius participatione quendam reum, qui multa facinora commiſerat in Prouinciâ, ad Curiam Aquenſem remiſi tanquam iudex ordinarius huius ciuitatis, vbi fuit pœna mortis punitus. Ac deinde cum quidam origine Auenionenſis falſarum clauium fabricator, & fur, carceratus fuiſſet authoritate Curiæ Gratianopolitanæ, fuit ad litteras requiſitorias eiuſdem Cardinalis ad hanc ciuitatem remiſſus, & ad mortem naturalem condemnatus. Et ſæpiùs ſimiles remiſſiones non obſtante quacunque præuentione in atrocibus delictis ab vnâ ad aliam Monarchiam fieri vidi. Sed vt tota huiuſmodi remiſſionis materia inter Iudices loci originis, & delicti præuenientes, & præuentos, clarius explicetur, illam ad duo ſequentia capita reducemus.

Primum eſt, vtrum Iudex originis procedere poſſit, & per conſequens præuenire, ac poſtea punire originarium pro delicto in alienâ Monarchiâ commiſſo.

Secundum, vtrum poſito quod poſſit cognoſcere, teneatur poſt præuentionem reum delinquentem remittere ad Iudicem illius Monarchiæ, in qua delictum fuit commiſſum.

Quod attinet ad primam quæſtionem, variæ ſunt in eâ Doctorum ſententiæ, aliqui enim exiſtimant, non licere Iudici originis, procedere, inquirere, vel condemnare originarium pro delicto contra non ſubditum in alienâ iuriſdictione commiſſo, vt per multas rationes, & DD. authoritates fusè comprobat Menoch. *conſil.* 911. quem, & alios plurimos per eum allegatos ſequitur Cyriac. Nig. *controuerſ.* 399. *num.* 13. Plures alios citat pro hac ſententia, Farin. *de Inquiſit. q.* 7. *n.* 19. 1

Alij vero cenſuerunt, Iudicem loci originis procedere poſſe pro delictis etiam extra limites ſuæ iuriſdictionis commiſſis per originarios, quos etiam longa ſerie recenſet Farinac. *dicta quæſtion.* 7. *numero* 20. 2

Reſoluendum eſt primo, Iudicem originis vel domicilij cognoſcere poſſe pro delictis per ſubditum in alienâ Monarchiâ commiſſis, quando procedit per accuſationem, & ad inſtantiam partis querelantis. Quia licet res publica loci originis vel domicilij, non videatur læſa per delictum commiſſum extra ſuum territorium, tamen ipſa pars querelans læſa eſt, ratione cuius læſionis competit ipſi ius accuſandi & querelandi, coram Iudice domicilij vel originis, qui eſt Iudex competens reſpectu ipſius rei, Didac. *pract. quæſt. cap.* 11. *num.* 6. *verſic. ſic etenim.* & *verſic. Quod ſi ea vera eſt,* & *verſic. Quod ſi ad partis petitionem.* Boſſ. *de foro compet. n.* 182. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 39. *num.* 4. *in princip.* Qui omnes hoc vti indubitatum ſupponunt, Farinac. *dicta quæſt.* 7. *n.* 22. Barboſ. *in l. hæres abſens,* §. *proinde, in artic. de foro delicti, num.* 26. 3

Secundo, reſoluendum eſt, eundem Iudicem originis vel domicilij, non poſſe procedere ex officio, dum non adeſt pars querelans pro delictis extra territorium ſuum commiſſis, ſecundum plurimorum ſententiam. Qui rationem reddunt, quia res publica ſui territorij non fuit læſa nec aliquâ iniuriâ affecta, ſed ſolum pars ipſa offenſam paſſa eſt, quæ cum 4

non conqueratur, nullæ videntur partes Iudicis in procedendo & condemnando. Et hanc veriorem & receptiorem eſſe ſententiam aſſerit Barboſ. *ad d. leg. hæres abſens, §. proinde: in artic. de foro delicti, num.* 19. *ff. de Iudic.*

Certum autem eſt, Iudicem, qui non habet iuriſdictionem in delinquentem ratione originis, vel domicilij, vel ratione delicti ſub eius iuriſdictione commiſſi, non poſſe procedere aduerſus delinquentem, qui in eo loco forum non ſortitur; niſi agatur de vagabundo: poteſt enim quis accuſari in loco propriæ originis, vel paternæ; quia in illis videtur ſortiri forum, vt conueniri & puniri poſſit pro delictis alibi commiſſis: iuxta ea quæ explicat Barboſ. *in l. hæres abſens, §. proinde, in articul. de for. delic. num.* 8. & tradunt Gloſſ. & DD. *in l.* 1. *C. vbi de criminib. agi oporteat.* Cum hac tamen differentia, quod in loco originis propriæ, vel paternæ, aut in loco delicti, non poteſt accuſari niſi ibi reperiatur: in foro autem domicilij accuſari poteſt, quamuis ibi non reperiatur: vt notat Barboſ. *loco citato, num.* 10. *Cod. vbi de criminib. agi oport.* & *in cap. cum contingat de for. compet.* cum *ibi* notatis per Abb. *in* 6. *circ. fin.*

In foro autem domicilij vel originis, pro delictis in alieno territorio commiſſis, procedi poteſt per viam accuſationis, non autem per viam inquiſitionis: vt dictum eſt *ſupr. num.* 3. *&* 4. Quamuis Cancer. videatur ad hoc inclinare, vt etiam per viam inquiſitionis procedi poſſit contra ſubditum in aliena Monarchia delinquentem: vt probat *lib.* 2. *variar. reſol. cap.* 2. *de Iuriſdict. num.* 73. & ante eum Vincent. de Franch. *deciſ.* 66. *& ibi per Addit.* Et ideo cum adſit diuerſitas opinionum, difficile erit deducere in praxim opinionem Barboſ. *in d. §. proinde, n.* 29. quia Fiſcales inclinabunt ſemper in illam ſententiam quæ fiſco fauorabilis eſt.

Si tamen ageretur de furto commiſſo in alieno territorio, dubitatum fuit vtrum ratione contrectationis rei furto ſubtractæ, Iudex alieni territorij in quo furtum commiſſum non eſt, poſſit procedere contra furem, cum aduerſus illum nullam habeat iuriſdictionem.

Certum quidem eſt quod furta in alieno territorio commiſſa, veniunt in conſiderationem ad aggrauandum, adeo vt tria furta dicantur; vt ex eorum frequentia aggrauetur pœna, quamuis in diuerſis territoriis fuerint perpetrata: vt docet Gomeſ. *lib.* 3. *reſolut. cap.* 5. Clar. *in §. furtum, num.* 10. Giurb. *conſil.* 93. *num.* 2.

Sed an ratione contrectationis rei furtiuæ, procedi poſſit criminaliter per Iudicem contra non ſubditum ſuæ iuriſdictioni? magna eſt inter DD. contentio, vt notat Farin. *de inquiſit. quæſt.* 7. *num.* 7. *&* 8. vbi concludit, quod ſi non eſſet requiſitus, furem liberè dimitteret: ſed ſi requiſitus eſſet, illum iudici remiſſionem petenti nunquam denegares. Eandémque quæſtionem fuſiùs proſequitur *in tit. de furt. quæſt.* 174. *num.* 54. *& ſequent.*

Opinio Bartoli quæ vult, vt fur ſecum deferens & contrectans rem furtiuam, puniri poſſit ab eo, ſub cuius iuriſdictione facta eſt contrectatio, apud Nos videtur in praxi receptior; ita tamen vt Iudex contrectationis requiſitus, remittere ſoleat ad Iudicem delicti, vt in praxi ſæpiùs obſeruatum vidi: quia plerumque fures iſti ſunt vagabundi, & non declinant iuriſdictionem Iudicis contrectationis: ex notatis per Farinac. *dicta quæſt.* 174. *num.* 60. *&* 62.

5 Verum quia quæſtio iſta eſt admodum controuerſa vt omnes fatentur, & inter cæteros, Fachin. *lib.* 9. *quæſt. iuris controu. cap.* 20. Ceual. *comm. qq. cap.* 678. Ego cenſeo attendenda eſſe concordata, quæ ſæpè fiunt inter diuerſas Monarchias, ſuper concedenda delinquentium remiſſione ab vnâ ad aliam, & illis deficientibus ſtandum eſſe conſuetudini cuiuſcunque tribunalis: quod & voluit Iulius Clar. *in pract. crimin. §. fin. q.* 39. *n.* 4. *verſic. Benè verum eſt*, com pro vtraque opinione, nempè quod fieri, vel non fieri debeat remiſſio, diuerſimodè fuit variis in tribunalibus obſeruatum, vt videre eſt apud Vincent. de Franch. *deciſ.* 66. & *ibi* Addentes Sanfelic. *deciſ.* 68. Theſaur. *deciſ.* 90. Et in Cathaloniâ procedi etiam per inquiſitionem, non facta remiſſione, teſtatur Cancer. *lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 73. Erit ergo ſemper attendendum quæ ſit cuiuſque tribunalis obſeruantia, vt teſtatur etiam Bellam. *conſil.* 11. *num.* 6. *verſic. Quarto videtur.* Vbi agit de ciuitate hac Aueniononenſi: Tuſch. *littera R, concluſ.* 152. *num.* 18.

Etſi caſus occurreret, conſiderandum eſſet in primis vtrum ageretur de delicto graui, quia in leuibus delictis Iudex originis vel domicilij, non debet remittere reum ad Iudicem loci delicti, Couarr. *dicto cap.* 11. *pract. quæſt. num.* 7. *verſic. Octauo remiſſioni locus erit.* Ranchin. *in addit. ad Gu. d. Pap. deciſ.* 202. Sanfelic. *deciſ.* 68. *n.* 8. Tuſch. *littera R, concl.* 152. *num.* 53. 6

Præterea conſiderandum erit, vtrum Iudex originis vel domicilij, in delicto graui, præuenerit per capturam perſonæ delinquentis: nam hoc caſu, difficiliùs obtineri poterit remiſſio ad Iudicem loci delicti, † Niſi tamen præuentio fuiſſet affectata & procurata ad euitandam maiorem punitionem quam reus timebat, & ſibi imminere credebat in loco delicti, Boſſ. *in tit. de foro compet. num* 80. Iul. Clar. *in dicto §. fin. q.* 39. *num.* 4. *in fine verſic. ſi tamen reus*, Sanfelic. *dicta deciſ.* 68. *num.* 3. qui idem locum habere vult, ſi Iudex originis, vel domicilij præuenerit in citatione: ſed de hoc nunc non agimus, cum hoc eſſet redire ad materiam noſtræ quæſtionis principalis, de cuius circunſtantiis nunc tractamus. De his etiam, Guazz. *in tract. de defenſ. reor. defenſ.* 1. *cap.* 17. *num.* 34. † Hoc tamen certum eſt, quod ſi ſolæ captæ fuerint informationes per aliquem ex iſtis Iudicibus, ex hoc ſolo nulla oritur præuentio, niſi etiam ſaltem proceſſum fuerit ad citationem, Anton. Fab. *in Cod. lib.* 3. *cap.* 14. *definit.* 3. † Hoc item certum eſt, inter Iudices iſtos locum eſſe præuentioni, vt deciſum eſt apud Vincent. de Franch. *dec.* 37. *& deciſ.* 505. *num.* 3. *& deciſ.* 88. *num.* 3. Farinac. *qu.* 7. *num.* 25. 7 8 9 10

Tertio conſiderandum eſt, vtrum interueniat requiſitio Iudicis loci delicti, nam eo non requirente non debet vllâ ratione fieri remiſſio delinquentis, ad eius tribunal, Fachin. *lib.* 9. *quæſt. iur. controuerſ. cap.* 20. *verſicul. reſpondeo ſi petatur remiſſio.* Guid. Pap. *deciſ.* 202. *n.* 2. *in* 6. *requiſito.* Et huiuſmodi requiſitio non ſufficit quod fiat per litteras priuatas, ſed debent etiam interuenire litteræ patentes debitè ſigillatæ: Tuſch. *in verbo. Remiſſio, d. concluſ.* 152. *num.* 9. 11

In quibus litteris patentibus fieri debet ſummaria mentio delicti, & eorum quæ ex proceſſu informatiuo reſultant in genere, ita vt Iudex requiſitus de remiſſione, poſſit aliqua ratione eſſe inſtructus de qualitate delicti, & quod illud tale ſit quod remiſſionem mereatur, Couarr. *dicto cap.* 11. *pract. quæſtion. num.* 8. Farinac. *dicta quæſt.* 7. *num.* 35. *verſic. Benè verum eſt.* 12

Ruſus & quartò conſiderandum eſt, vtrum agatur 13

tur de ſubditis eiuſdem Principis, tunc enim multû facilius facienda eſt remiſſio, quam ſi fieri peteretur de Monarchiâ ad Monarchiam, Viuius *opin.* 420. *num.* 10. Farinac. *dicta quaſt.* 7. *de Inquiſit. num.* 21. Theſaur. *deciſ.* 90. *num.* 6. Merlin. *lib.* 1. *controuerſiarum, cap.* 93. *n.* 15. Boſſ. *in praxi tit. de for. comp. n.* 54. Vnde in quadam cauſa falſæ monetæ fabricatæ in ciuitate Carpentoractenſi, in qua cauſa præuentio facta fuerat per capturam in ciuitate Auenionenſi & tribunali Viguerij, & carcerati fuerant expendentes monetam illam falſam in ciuitate Auenionenſi, cum peteretur cauſam remitti ad ciuitatem Carpentoractenſem vbi fabricata fuerat moneta, & delictum principale commiſſum, ad euitandam contentionem ſuper præuentione, & ne continentia cauſæ diuideretur, Aduocatus Fiſcalis Legationis obtinuit per reſcriptum Superioris cauſam totalem Viguerio & Iudicibus delegari, qui in ea proceſſerunt de voto duorum Rotæ Auditorum in Aſſeſſores deputatorum, vt tradit D. Laurent. *deciſ. Rota Auen.* 114. Et ita faciendum eſt, dum agitur de Iudicibus ſub eodem Dominio conſtitutis, vt Superior vtriuſque iudicis authoritate ſua omnem hanc præuentionis controuerſiam præſcindat & terminet.

Si tamen ageretur de duobus Baronibus, ſeu Do-
14 minis iuriſdictionalibus, quorum vterque iuriſdictionem ſuam ſeparatam haberet, quamuis eſſent ſub eodem Principe, res non eſſet adeo expedita, vt notauit Sanfelic. *dicta deciſ.* 68. *num.* 16. Immò videtur quod hoc caſu Baro qui præuenit, non teneatur delinquentem, aduerſus quem præuentione & diligentiâ vſus eſt, alteri Baroni negligentiori remittere, quia quilibet iuriſdictionem ſuam tuetur & defendit quantum in ſe eſt: Vincent. de Franch. *deciſione octuageſimaoctaua, num.* 5. Tuſch. *litera R, concl.* 152. *num.* 58.

Quinto conſiderandum eſt, vtrum reus ſit vaga-
15 bundus: talis enim poteſt per quemcunque iudicem puniri: ideo remiſſioni locus non erit, ſed cauſa retinebitur per iudicem præuenientem. Clar. §. *fin. qu.* 39. *n.* 7. Guazz. *de defenſ. reor. defenſ.* 1. *c.* 17. *num.* 39. cum pluribus per eum citatis. Guid. Pap. *deciſ.* 102. *ſub num.* 1. Quis autem dicatur vagabundus, explicat Clar. *ibidem n.* 8. nempe qui per orbem vagatur nullum habens certum domicilium. Copioſè Farinac. *dicta quaſtione ſeptima, de Inquiſit. numero vndecimo, & ſequent. & conſil.* 64. *numero tertio.* Baiard. ad Clar. *quaſt.* 38. *numero* 14.

Sexto attendendum eſt, vtrum agatur de delicto
16 graui, per dolum, animo deliberato, & appenſatè commiſſo, veluti de homicidio præmeditato, & prænia deliberatione facto, tunc enim iudex domicilij, vel originis, poteſt reum punire, conſtito ſibi de delicto, non tamen ad pœnam ordinariam delicti, ſed dumtaxat ad pœnam extraordinariam, Theſaur. *deciſ.* 90. *num. vltimo, verſic. Quando vero delictum.* Quod eadem ratione procedere videtur, in aſſaſſinij crimine; quia aſſaſſinus à quolibet Iudice puniri poteſt: vt per Farinac. *dicta quaſt.* 7. *num.* 10. & in publico latrone & graſſatore itinerum. Idem *num.* 11. Verum licet quilibet iudex tales delinquentes punire poſſit, non tamen ex eo infertur, quod ſi ad publicum exemplum, Iudex loci delicti ſimiles delinquentes ſibi remitti poſtulet, iudex originis, aut domicilij quamuis præuenerit, non poſſit remittere delinquentem ad iudicem loci delicti: cum, vt ſupra *hoc eodem cap. num.* 6. dictum eſt, grauitas delicti mouere debeat iudicem præuenientem ad concedendam cauſæ remiſſionem, tantum abeſt vt illi nocere poſſit.

Septimo conſiderandum eſt, vtrum agatur de minori curiâ remiſſionem petente, aduerſus maiorem. Quia licet minor curia non teneatur remittere cauſam quam præuenit ad maiorem, Bald. *in l. ſenatus, colum. fin. C. de accuſat.* Tamen in dubio maius tribunal debet minori præualere, in materia præuentionis, ſi non plenè conſtet de præuentione minoris, vel in ea ſit aliquod dubium. Vt oſtendimus *in* 1. *p. parte huius tractatus, cap.* 9. *num.* 9. Et tradit Oldrad. *conſil.* 124. Quod intelligit Farinac. *dicta quaſt.* 7. *num.* 33. poſt Couar. *practicarum quaſt. dicto cap.* 11. *num.* 10. *verſic. Decimotertio illud.* vt locum habeat, quando agitur de Superiore qui habet facultatem auocandi ad ſe cauſas, vel per viam appellationis cognoſcendi. Nam alioqui non dicitur maius tribunal: quod per nos explicatum fuit *parte* 1. *dicto c.* 9. *n.* 9. *&* 10. maius enim tribunal illud diximus, quod eſt maius in eodem genere iuriſdictionis.

Octauo inſpiciendum eſt, vtrum agatur de crimi- 18
nibus, quæ ex ſui natura remitti non ſolent, quia propter illorum enormitatem quilibet Iudex præuenire, & cognoſcere poteſt, & quilibet dicitur competens ad effectum etiam puniendi; veluti in crimine hæreſeos, de quo abunde tractauimus *hac* 2. *par. cap.* 10. Vbi oſtendimus hæreticum puniri poſſe vbicumque repertus fuerit, etiamſi ibi nihil impium fecerit: Socin. *Reg.* 87. *in prima limitat.* Duen. *regul.* 378. *limitat.* 17. Farinac. *dicta quaſt.* 7. *num.* 17.
† Idem de crimine raptus dicendum eſt; quia hu- 19
ius criminis rei à quocunque Iudice puniri poſſunt: Socin. *ibid. limit.* 3. Duenn. *limit.* 6 Farinac. *n.* 18. Sed eadem hac ratio militat quæ ſuprà *num.* 16. Quod enim dicitur reum horum criminum vbique puniri poſſe, concludit quidem, ſi remiſſio peteretur ex capite incompetentiæ illius Iudicis; Sed ſi petatur eo modo quo petitur à quolibet Iudice competente, tanto illa non impediet quin fieri poſſet remiſſio; verbi gratia ad iudicem delicti: ſicut fieri poteſt per alios Iudices, qui alioquin eſſent competentes. Excepto crimine hæreſeos, de quo ſatis diximus, *dicto c.* 10. *huius partis.*

Nono videndum eſt, vtrum remiſſio delinquen- 20
tis petatur fieri per Curiam Eccleſiaſticam, ad aliam Curiam ſimiliter Eccleſiaſticam: tunc enim non eſt deneganda facilè remiſſio: imò Iudex ad illam concedendam procliuior eſſe debet, quin etiam & poteſt aliquando cogi per Superiorem, quia cauſæ omnes Eccleſiaſticæ ſubſunt eidem ſupremo Principi, hoc eſt ſummo Pontifici, *Can. cuncta per mundum,* 9. *q.* 3. Baiard. *ad Clar. q.* 38. *n.* 80.

Decimo aduertendum eſt, quod Iudices qui ſub- 21
ſunt alicui Principi, non debent reos remittere ad alienam Monarchiam inconſulto Principe, ſeu illo qui loco Principis eſt, Tuſch. *litera R, dicta concl.* 152. *num.* 61. Quod procedit etiam ſi talis remiſſio fieret in caſu alioquin permiſſo, Clar. *dicta quaſt.* 38. *n.* 22. *in fine.*

Vndecimo ſciendum eſt, quod ſi reus ſit contumax 22
in vtroque foro, nempe domicilij, ſeu originis, & delicti, quilibet Iudex in loco ſuæ iuriſdictionis procedere debet, nec de remiſſione tali caſu tractandum eſt. vt notat Boſſ. *in praxi crimin. tit. de foro compet. n.* 82. Si tamen reus coram vno ex iſtis duobus Iudicibus in hac causâ procedentibus comparere vellet, & purgaret ſuam contumaciam, quamvis talis comparitio fieret in tribunali illius Iudicis qui poſterior fuit in procedendo & ſumendo informationes de delicto, & poſt talem comparitionem purgatâ coram ſecundo Iudice contumaciâ citaretur coram primo, cauſa coram ſecundo tractanda eſſet, non obſtante præuentione primi, dummodo talis

comparitio

comparitio & contumaciæ purgatio facta eſſet ſine fraude. Ratio eſt, quia ſecunda comparitio potentior eſt, & coram ſecundo reus comparere tenetur & cauſam proſequi; ergo non coram primo, cum duobus in locis pro eodem delicto comparere non teneatur, *l. ſenatus, ff. de accuſ. l. fin. ff. nautæ, caupon. ſtabul.* Boſſ. *in tit. de foro compet. num. 96. verſic. fateor tamen.* Quod intellige iuxta notata inferius, *c. 32. num. 7. verſic. & præmiſſa.*

CAPVT XII.

ARGVMENTVM.

Quando, & in quibus caſibus præuentio cauſæ afficiat tertium in cauſa interuenientem, ſeu compareat vti euictionarius, ſeu author laudatus principaliter, vel acceſſoriè interueniens. Vtrum poſſit tertius proponere exceptiones dilatorias ſibi ex proprio iure competentes, & nominatim exceptionẽ ſuſpicionis Iudicis quamuis cauſam præueniſſet. Quid ſi eſſet in gradu ſtaturi cogentis affines, vel conſanguineos ad compromittendum, an ex perſonâ propriâ quamuis ſit tertius, poſſit petere cauſam compromitti. Et de variis modis quibus tertius poteſt interuenire in cauſâ; ita quod illi obſtet, vel non obſtet præuentio. Quid ſtatuendum ſit in Clerico, ſeu alia perſona Eccleſiaſtica, an teneatur comparere, & quomodo illi præuentio cauſæ obſtare poſſit. Quid in emphyteuta laïci, vel Eccleſiæ, in colono & ſimilibus. Ad quem Iudicem ſpectet deciſio huius articuli. Quid ſi tertius veniat poſt conſummatas executiones, aut laxatas per Rotam Romanam executoriales. Vtrum tertius qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit ſuſpenſo petitorio ſit in eo audiendus. Quæ ſit differentia inter nominationem & laudationem authoris, ad effectum transferendi iudicium in nominatum, non autem in authorem laudatum.

SVMMARIVM.

1 *Tertius veniens ad cauſam quando dicatur venire acceſſoriè.*

2 *Legatarius pro ſuo intereſſe poteſt aſſiſtere liti quæ mouetur inter alios ſuper inofficioſitate teſtamenti.*

3 *Lis ſi mota fuerit ſuper inofficioſo teſtamento, præuentio obſtabit legatario qui nouum non poterit mouere iudicium.*

4 *Siue legatarius ſciuerit litem agitari ſuper querela inofficioſi teſtamenti, ſiue ignorauerit; ſententia quæ in illa cauſa feretur, afficiet legatarium.*

5 *Quando auctor laudatus comparet in cauſa tanquam vnus ex principalibus, poteſt eandem litem proſequi, vel nouam ſi velit inſtituere, nec præuentione ligatur.*

6 *Cauſa principaliter & ſeparatim per euictionarium intentata, non impedit curſum cauſæ contra emptorem iam præuentâ.*

7 *Præuentio obſtat euictionario, volenti interuenire ad ſolam rei conuenti defenſionem.*

8 *Euictionarius, aut alius tertius, per ſuam interuentionem non poſſunt nouare iudicium, inuito actore.*

9 *Nouatio iudicij, nunquam fit, inuito eo, cui ius actionis vel obligationis competit.*

10 *Euictionarius, ante litem conteſtatam, poteſt etiam inuito emptore, proponere omnes exceptiones declinatorias, eidem emptori competentes.*

11 *Intellige, dummodo exceptiones illas proponat intra eaſdem dilationes, intra quas, principalis id poſſet.*

12 *Tertius, poſt litem cum principali conteſtatam, non poteſt opponere ex perſonâ ſuâ exceptiones declinatorias ſibi competentes, ne ex eius interuentione deterior fiat conditio actoris.*

13 *Expenditur opinio Romani* ſingul. 330.

14 *Tertius ad cauſam admiſſus, poteſt Iudicem, quamuis præuenientem & approbatum, recuſare ex proprio capite ex cauſâ ſuſpicionis, etiam poſt litem conteſtatam.*

15 *Si contentio ſit inter proprietarium & vſufructuarium, ſuper præuentione cauſæ per alterum eorum factâ, quid obſeruari debeat.*

16 *Tertium, etiam ex perſonâ propriâ, omnes declinatorias exceptiones proponere poſſe, poſt litem conteſtatam, nonnulli exiſtimant.*

17 *Euictionarius, an poſſit opponere ex perſona ſua, contra actorem, exceptionem compromiſſi ſtatutarij, propter affinitatem, ſeu conſanguinitatem cum ipſo: Affirmatiuè.*

18 *Limitatur, vt non procedat, quando non comparet vti author laudatus, ſed defenſorio nomine.*

19 *Tertius veniens ad excludendum tam actorem quam reum, poteſt actori opponere exceptionem,* Tua non intereſt, *& ſimiles peremptorias.*

20 *Quid interſit, inter exceptionem ſuſpicionis, & alias dilatorias, ratione oppoſitionis ipſarum facienda per tertium.*

21 *Tertius poteſt in cauſa, tribus modis comparere.*

22 *Tertius veniens ad defendendum, cauſam aſſumit in ſtatu in quo reperitur.*

23 *Quando tertius comparet in cauſa ad excludendum reum ſolum, vel actorem ſolum, poteſt nouum iudicium intentare, nec ligatur præuentione.*

24 *Tertius volens tam actorem quam reum excludere, poteſt nouum iudicium inchoare, ſi tamen velit interuenire in lite cœptâ, & præuentâ, debet venire in ſtatu in quo cauſa reperitur.*

25 *Tertius interueniens ad repellendum tam actorem quam reum, non retardat curſum cauſæ inter principales præuentæ.*

26 *Tertius interueniens duntaxat ad vitandam inter partes litigantes colluſionem, ligatur præuentione nec mutat iudicij naturam, imò eadem perſona reputatur cum principali cui aſſiſtit.*

27 *Ampliatur vt procedat, ſiue ille tertius aſſiſtens ſciuerit litem agitari, ſiue ignorauerit.*

28 *Quando principalis eſt de colluſione omnino ſuſpectus, poteſt in totum remoueri à lite, requirente eo qui habet intereſſe.*

29 *Tenor*

29 *Tenor decreti, quo tertius admittitur ad cauſam diligenter inſpiciendus eſt, & quid vtilitatis inde reſultet.*

30 *Tertius volens excludere actorem ſimul & reum, poteſt petere ſibi caueri de re reſtituenda per victorem, caſu quo ſibi debeatur.*

31 *Proteſtatio ſola tertij hoc caſu ſufficit, ne ſententia inter alios lata ipſum afficiat.*

32 *Sed vltra proteſtationem, poteſt petere ſibi caueri vt ſupra.*

33 *Quamuis clericus author laudatus, comparere teneatur, ex veriori ſententiâ, coram Iudice laico, tamen ſententia contra Clericum non poteſt exequi niſi authoritate Iudicis Eccleſiaſtici.*

Intellige id procedere in Iudice merè laico, ſecus eſt in Eccleſiaſtico, habente iuriſdictionem prorogabilem.

34 *Continentiam cauſæ diuidi, non eſt inconueniens, quando agitur de perſonis quæ ſunt diuerſi fori.*

35 *Clericus poteſt prorogare iuriſdictionem coram alio Iudice Eccleſiaſtico, non omnino incompetenti.*

36 *Differunt euictio & indemnitas, quæ eſt cauſa omnino ſeparata à lite principali, nec ſubeſt præuentioni illius.*

37 *Tertius citatus pro indemnitate, tanquam poſſeſſor; veluti ſi actione hypothecaria, vel interdicto Saluiano impetatur, eſt reus, & coram Iudice ſuo conueniendus, etiamſi in conſequentiam actionis contra alium incœptæ conueniatur. Sed hoc caſu Superior pro vnione cauſarum adeundus eſt.*

38 *Tertius comparens adhæſiuè, præuentione cauſæ principalis ligatur.*

39 *Quando Tertius poſſidens nomine alterius, veluti colonus, in ius vocatur, Dominus principale habens intereſſe, poteſt petere ſe remitti ad ſuum iudicem.*

40 *Præuentio facta contra colonum, non afficit Dominum, niſi Dominus legitimè citatus fuerit, in perſona coloni.*

41 *Emphyteuta, vel feudatarius, ſi citentur ſuper dominio directo, iudicium transfertur in Dominum, qui poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem non obſtante præuentione. Intellige vt* num. præcedenti.

Magna eſt differentia inter nominationem principalis: & citationem authoris laudati, in primo enim caſu præuentio non afficit nominatum, qui poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem; in ſecundo verò caſu tenetur litem defendere coram illo iudice qui præuenit.

Operarij laborantes de mandato Domini, ſi illum nominent, lis transfertur in Dominum.

Idem dicendum eſt de pluribus ſe Dominos directos eiuſdem rei contendentibus: quod per plures caſus ibidem explicatur.

42 *Quando agitur de Emphyteuſi Eccleſiaſticâ, Iudex laicus de illâ cognoſcere non poteſt, ſecundum mentem Rotæ Romanæ, quamuis emphyteuta eſſet laïcus.*

43 *Ægidiana conſtitutioni locum non eſſe Rota cenſuit, quando inter corpora contentioſa adſunt aliqua exiſtentia de dominio directo Eccleſiæ.*

44 *Controuerſia mota ſuper qualitate fundante iuriſdictionem, terminanda eſt ſummariè per eundem Iudicem cauſæ: quod quomodo procedat explicatur.*

45 *Controuerſia præuentionis inter duos Iudices, non eſt per alterum ipſorum, ſed per Superiorem, aut per Arbitres iuris terminanda.*

46 *Tertius poſt conſummatas executiones, nouum debet mouere iudicium.*

47 *Conſummatæ executiones quando dicantur ſecundum ſtylum Rotæ Romanæ.*

48 *Præuentio non poteſt opponi Tertio, poſt executiones conſummatas litem mouenti.*

49 *Rota non ſolet relaxare mandatum executiuum, ſed ſolum concedit executoriales, & quæ ſit eius praxis.*

50 *Laxatis executorialibus, & cōceſſâ declaratoriâ, dicitur facta realis executio ſecundum ſtylum Rotæ.*

51 *Patronus veniens in promptu, & docens de iure ſuo indubitato, impedit executionem laxatam ipſo non citato, in lite inter alios exiſtente, quamuis de tribus ſententiis conformibus ageretur.*

52 *Idem ſi doceret ſtatim de iure ſuo, per probationes in Curiâ incontinenti faciendas.*

53 *Tertius qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit, admittitur etiam in petitorio, quamuis illud fuiſſet ſuſpenſum.*

54 *Limita niſi ius iſtius Tertij eſſet connexum cum iure ſpoliantis. Idem obſeruandum eſt quando commiſſio facta fuit cum clauſula,* parito breui, *quæ (quoad fructus) non afficit tertium non habentem ius connexum,* num. 56.

55 *Tertius qui cauſam ſuam tanquàm principalis committi curauit, veniens in vim ſuæ commiſſionis, non tenetur venire in ſtatu in quo cauſa reperitur.*

57 *Tertius appellans quando faciat acta ſua. Et remiſſiuè de materia.*

DIXIMVS in prima parte huius tractatus, *cap. 20. num. 18. & ſeqq.* euictionarium non poſſe ex ſuâ perſonâ & priuilegio, impedire quin cauſa coram vno Iudice præuenta aduerſus emptorem nullo ſuffultum priuilegio, coram eodem Iudice præueniente terminetur. Excepto fiſco, cuius hac in re ſpeciale eſt priuilegium, vt *ibidem* demonſtrauimus.

Nunc autem quæritur è conuerſo, quid ſtatuendum ſit, quando emptor priuilegiatus, veluti pupillus, vidua, miles, ſcholaris aut Doctor, aut alius quilibet cui competit exceptio fori declinatoria, non vult illius Iudicis coram quo citatur iuriſdictionem declinare, vtrum venditor, ſeu alius euictionarius poſſit; non obſtante præuentione cauſæ facta coram illo Iudice; ex perſonâ ipſius emptoris vel poſſeſſoris citati, vti illâ exceptione fori declinatoriâ, petendo cauſam remitti ad Iudicem rei conuenti. Hanc quæſtionem nuper ego habui in facto. Quia quidam oriundus ciuitatis Carpentoractenſis citatus in prima inſtantia coram Auditore in ciuitate hac Auenionenſi, nolebat petere ſe remitti ad ſuum Iudicem ordinarium, quod tamen de iure facere poterat: cum autem vocaſſet euictionarium, hic volebat petere remiſſionem eiuſdem cauſæ etiam inuito & renuente illo, qui vti poſſeſſor & vti principalis vocatus in ius fuerat. Ideo fuit dubitatum quid hac in re ſtatuendum eſſet.

Et quia quæſtio iſta ſatis amplam & apud DD. 1
intricatam continet materiam, ideo vt diſtinctè procedamus, ſupponendum in primis eſt pro illius reſolutione, non ſolum euictionarium, ſeu authorem laudatum, ſed etiam quemlibet alium Tertium, duobus modis in cauſa poſſe comparere, ſeu interuenire. Primo quidem acceſſoriè ad defendendum reum citatum, ſeu etiam quando comparet dumtaxat ad aſſiſtendum liti, ne colludatur inter duos colligantes. † Huius caſus exemplum habetur *in leg. ſi ſuſpe- 2
cta, ff. de inoffic. teſtam.* Vbi dicitur Legatarium, liti quæ inter duos hæredes ſcriptos ſuper inofficioſo

teſtamento vertitur, aſſiſtere poſſe ad impediendum
ne inter ipſos, aliqua fiat colluſio in ſui præiudi-
3 cium.† Habetur etiam, *in Auth.nunc ſi heres,C.de li-
tigioſ.* Si enim Legatarius velit poſt mortem,& coram
aliquo Iudice præuentam litem,nouam in præiudi-
cium huiuſmodi præuentionis litem mouere,& no-
uum inchoare proceſſum, non audietur, immò à
iudicij limine repelletur, eique obſtabit exceptio
præuentionis,cum agens illo modo teneatur com-
parere & cauſam proſequi coram Iudice, qui præ-
uenit,& coram illo rationes & iura ſua deducere, in
4 ſtatu & terminis in quibus cauſa reperitur.† Ratio
eſt, quia ſententia in huiuſmodi inofficioſi teſta-
menti controuerſia proferenda contra hæredem, vel
pro hærede, ipſum quoque Legatarium afficiet, &
ius faciet quoad ipſum,ſiue cauſam agitari ſciuerit,
ſiue ignorauerit, per iura & rationes allegatas, Co-
uar. *pract.quæſt.c.13.n.3.* Et probatur per text.*in dicta
Auth.nunc ſi heres, C.de litigioſ.*

5 Secundo author laudatus, ſeu alius quilibet ter-
tius comparere poteſt in iudicio, principaliter pro
ſuo intereſſe,& non acceſſoriè.Et hoc caſu ſi agatur
de iure quod non habet dependentiam à iuribus
partium colitigantium,datur illi electio comparen-
di in eodem iudicio ſi velit, & tunc faciet ſenten-
tiam, & acta ſua. Et poſt talem comparitionem &
admiſſionem ad cauſam, tenebitur eandem ſubire
ſententiam, idemque iudicium continuare. Si vero
malit ea proprio iure nouam litem inchoare (cum
ſupponamus ius ipſius nullam habere cum iure col-
litigantium dependentiam) poterit hoc facere, ne-
que illi obſtabit præuentio & litiſpendentia inter
partes principales, cum hoc ius ſit diuerſum & ſe-
paratum à iuribus partium. Ita declarauit Rota in
vna Toletana Decimarum coram Eminentiſſ. Pam-
philio 19.Februarij 1553. inſerta apud Marcheſan.
de commiſſ.parte 2.fol.153. & habetur apud Ludo-
uiſ. *deciſ.303.num.3.*

6 Cauſa tamen hoc modo intentata per Tertium
iſtum æquè principaliter, & ex iure independenti
agentem eo modo quo dictum eſt,non impediet cur-
ſum cauſæ inter principales ipſos præuentæ, ſed
vtraque cauſa curret marte ſuo. Ludouiſ. *dicta deciſ.*
7 303.† Nec obſtabit hoc caſu huic Tertio,ſeparatim
& nouo iudicio agenti,quamuis illi opponatur cau-
ſam inter principales eſſe præuentam, niſi quatenus
vellet interuenire acceſſoriè, & ad ſolam defenſio-
nem rei conuenti, iuxta primam partem huius di-
8 ſtinctionis. Idem Ludouiſ. *deciſ.396.num.2.*† Cum
non poſſit per ſuam adhæſionem mutare naturam,
ſtatum ac terminos iudicij præuenti,idem *dec.576.
num.7.*

Notandum tamen eſt, quod euictionarius cui lis
fuit per poſſeſſorem denunciata, non poteſt cogere
actorem vt mutet perſonam, & ipſum agnoſcat in
partem,& in ſe iudicium à poſſeſſore transferri per-
mittat. Semper enim proteſtabitur actor, (prout ſo-
lent proteſtari Practici noſtri) ſe nolle mutare per-
ſonam nec iudicium nouare,& ipſe in ſua proteſta-
tione fundatus erit. † Quia nouatio iudicij, vel
9 obligationis,non poteſt fieri ſine conſenſu illius cui
ius actionis, vel obligationis competit: *l.ſi mandato,
§.1.ff. mandat.* Bart. *in l.ſolutionem,n.6.ff. de ſolution.*
Natt.*conſ.640.n.2.ad fin.*Beninicnd.*deciſ.Bonon.92.*
Barboſ.*in l.venditor,49.n.107.ff.de iudic.*

10 His ita præmiſſis,deueniendo nunc ad reſolutio-
nem quæſtionis noſtræ principalis; ſit Prima con-
cluſio. quod ſi author laudatus, cui lis tanquam de
euictione obligato denunciata fuit, compareat in
iudicio,ad aſſiſtendum liti,& defendendum empto-
rem citatum; ante litem conteſtatam,poteſt non ob-
ſtante præuentione cauſæ, (quam ex ſola citatione
induci ſæpius oſtendimus) omnes exceptiones fori
declinatorias opponere ex perſonâ emptoris illi
competentes,etiam illo inuito,vel renuente. Quia,
venditor, aut quilibet alius tertius comparens ad
defendendum reum in ius vocatum, tanquam inter-
eſſe habens in hac defenſione,poteſt allegare & pro-
bare omnia per reum omiſſa, & opponere omnia
quæ ipſe reus opponere poſſet: Gloſſ. 5. *in d.l.ſi ſu-
ſpecta,C.de inoffic teſtam.* Gloſſ.item 2. *in c.final. De
procurat.in 6.* † Dummodo tamen talia proponat,& 11
excipiat intra eaſdem dilationes, intra quas reus, &
poſſeſſor admitteretur ad illarum oppoſitionem,
probationem & deductionem. cum vt modo dictum
eſt, teneatur defenſionem aſſumere in eodem ſtatu,
& terminis in quibus cauſa reperitur, *cap.2. vt lite
pendent.* & ita concludit Barboſ. *in dicta l.venditor,
n.171.ff.de Iudic.*

Secunda concluſio. Euictionarius, aut alius ter- 12
tius veniens ad iudicium, ad defendendum dunta-
xat reum, non poteſt opponere exceptiones decli-
natorias ſibi ex perſonâ ſuâ competentes,ſi lis fuerit
cum poſſeſſore conteſtata,& propterea illi ſic com-
parenti & exceptiones huiuſmodi proponenti, ob-
ſtabit hoc caſu exceptio præuentionis iudicialis,
quod explicatum eſt per nos *p.1. huiuſce tractatus,
cap.20.n.19.* & per Marcheſan. *de commiſſionib.tit.de
euocat.cauſar.p.2.§.2.n.1.* Natt.*conſil.99.* Caualcan.
dec.5.num.39.p.4. Surd. *deciſ.147.n.5.in fine.* Giurb.
deciſ.Sicil.n.24.& 25. Quia ex defenſoris interuen-
tione non debet fieri deterius actoris ius, vt mox di-
ximus *num.9.*& tradit Hoded. vltra ibi citatos *conſ.
25.n.11.& ſeqq.vol.1.*

Et propterea non admitterem in terminis huiuſ- 13
ce caſus doctrinam Romani *ſingul.630.* exiſtimantis
venditorem aut alium tertium comparentem,etiam
poſt litem conteſtatam poſſe ex perſona propria op-
ponere exceptiones fori declinatorias: quod dicit
ſe ita in magna cauſa iudicaſſe. Quia hæc opinio,
ſic ſimpliciter accepta, contrariatur communi ſen-
tentiæ de qua ſupra, nempè quod tertius hoc caſu
veniens ad defendendum reum, tenetur cauſam
aſſumere in ſtatu, & terminis in quibus reperitur.
Ergo impoſſibile eſt,vt cauſam in vno tribunali præ-
uentam, ad aliud tribunal poſt conteſtatam litem
trahere poſſit.

Speciale tamen eſt, in proponenda aduerſus Iu- 14
dicem ſuſpicionis exceptione,ad ipſum à cauſæ co-
gnitione remouendum,quod tertius aut author lau-
datus, ſi ad cauſam pro ſuo intereſſe admiſſus fue-
rit,poteſt ex perſonâ propriâ exceptionem illam ſu-
ſpicionis & recuſationis opponere. Ratio eſt, quia
cum ſemel ad cauſam fuerit admiſſus, etiam poſt
litem conteſtatam, non debet cogi ad litigandum
coram Iudice ſibi ſuſpecto: & quemadmodum poſt
approbationem iudicis factam expreſsè, vel tacitè
coram ipſo comparendo, pars principalis poteſt ni-
hilominus illum recuſare propter cauſas ſuſpicio-
nis de nouo aduenientes, *cap.inſinuante,* & ibi DD.
maximè Felin.*num.15.De offic.Iudic.deleg.* ita & iſte
tertius cum de nouo ad cauſam admiſſus fuerit ſim-
pliciter, poſt litem conteſtatam, nec dictum fuerit
quod admittebatur in terminis & ſtatu in quo cau-
ſa reperitur, poterit ſuſpectum allegare Iudicem;
quia cum de nouo admiſſus fuerit, perinde eſt, ac
ſi cauſæ ſuſpicionis de nouo ſuperueniſſent: licet
enim forſan hæ cauſæ antiquiorem habeant origi-
nem,tamen nondum proponi poterant,cum iſte ter-
tius non eſſet in lite,ad quam de nouo fuit admiſſus.

† Quod

15 † Quod probatur per text. *in l. ſi pariter 9. ff. de liber. cauſ.* Vbi dicitur quod ſi ſeruus ſuper libertate litiget, & in lite concurrant proprietarius & vſuſructuarius eiuſdem ſerui, vnus ſine alio liti aſſiſtere poteſt. Si tamen alter eorum, cum fuiſſet abſens, deinde iudicio ſuper liberali cauſa nondum finito ſuperuenerit, cogendus erit coram eodem Iudice qui cauſam præuenit, litigare. Sed tamen ſi iuſtam cauſam afferat propter quam ad eum remitti non debeat, veluti ſi eundem Iudicem propter inimicitias ſibi ſuſpe-
16 ctum eſſe allegauerit, audiendus erit. † Atq; ita, Tertium poſt litem cõteſtatam ad cauſam admiſſum, Iudicem ex propria perſona ſuſpectum allegare, & remouere poſſe tradunt plurimi D. D. veluti Abb. *in cap. cum ſuper, n. 2. ff. de offic. Iudic. deleg.* & *ibidem* Fel. *n.* 1. Gaill. *lib. 1. obſeru. 71. n. 7.* Iacob. Laurent. *de Iudice ſuſpect. cap. 15. n. 23.* Sanfel. *dec. 90. n. 20.*

17 Non videtur diſſimile quod dicunt DD. quod ſcilicet quando author laudatus, ſeu euictionarius veniens in cauſa, vult ſuſcipere iudicium, debet audiri ſi petat fieri compromiſſum, ex eo quod eſt affinis, vel conſanguineus ſui aduerſarij litigantis, quamuis non ſit affinitate, vel conſanguinitate iunctus cum eo cuius iudicium ſuſcipit, exiſtente ſtatuto per quod affines ad compromittendum adſtringuntur, vt declarat & fusè propoſitis in vtramque partem rationibus determinat Bart. *in ſua quæſt.* quæ incipit, *Piſanæ ciuitatis conſilium* quæ *eſt ſecunda inter quæſtiones ipſius,* ad cuius doctrinam ſemper recurrendum eſt, prout ipſe ſe remittit *in l. procurator* 2. §. 1. *ff. rem rat. haber.* Borell. *de comprom.* §. 1. *gloſſ.* 3. *n.* 32. *quæſt.* 43. Marant. *in ſpecul. parte 6. actu 2. n. 7.* Quod tamen limitatur vt non procedat quando euictionarius, aut alius tertius, comparet acceſſoriè & nomine defenſorio ac ſponte, vt oſtendit Caipan. *ad ſtatut. Mediol. parte 1. cap.* 215. *n.* 83.

18 Immo, quod plus eſt, Gaill. *lib. 1. obſeruat.* 71. *n.* 7. fortius exiſtimauit, Tertium ad cauſam admiſſum, non ſolum exceptionem ſuſpicionis, ſed & omnes alias dilatorias exceptiones opponere poſſe, etiam poſt litem conteſtatam: quod & antea voluit Angel. *in l. venditor 49. ff. de Iudic. num.* 1. poſt Innocent. *in cap. Capitulum Sanctæ Crucis, num. 7. de reſcript.* Iaſ. *in l. ita demum, num. 5. in 15. limitatione C. de procurat.* Quod procedere aſſerit Iacob. Laurent. *in tractat. de Iudice ſuſpect. cap. 15. num.* 23. Etiamſi tales exceptiones huic Tertio ex perſona propria competerent: limitando tamen, vt locum habeat quando iſte tertius ignorauit litem agitari, ſecus ſi ſciuerit, vt ibi per eum.

19 Sed hæc ſententia non obtinet in terminis in quibus nos verſamur, ſed tantum quando agitur de Tertio qui comparet ad excludendum vtrumque, nempè tam actorem, quam reum, ex eo quod Tertius iſte neutri ius competere prætendit, ſed ſibi ſoli, & rem ſeu ius controuerſum ad ſe ſolum ſpectare, ad hoc vt eâ ratione ambo collitigantes excludantur: tunc enim proponendo exceptionem excluſiuam vtriuſque, veluti *Veſtrâ non intereſt.* & quid ſimile, tunc enim audiendus eſt. Sed hoc omnino differt à caſu noſtro, in quo loquimur de exceptionibus dilatorijs; at vero exceptiones quæ proponuntur ad excluſionem vtriuſque, ſunt peremptoriæ, vt dicit Barboſ. *in l. Titia 35. n. 7. & 8. ff. ſolut. matrim.* Sed quod iſte Tertius veniens poſt litem conteſtatam, poſſit generaliter omnes exceptiones dilatorias proponere, non videtur verum, niſi nouum iudicium inſtituat contra vtrumque; tunc enim cum ſit noua cauſa, omnia opponere poſſet quæ de iure ante vel poſt litem conteſtatam opponi poſſunt.

Aliquis tamen adhuc remanet ſcrupulus; quia 20
dici poteſt nullam diuerſitatis rationem allegari poſſe inter exceptionem ſuſpicionis, & alias dilatorias. Ratio enim allegata quod exceptio ſuſpicionis, tertio ad cauſam admiſſo ſuffragatur, conſiſtit in eo quod illa ſuperuenit de nouo propter nouam Tertij admiſſionem, eodémque modo militare videtur in alijs exceptionibus dilatorijs, quæ de nouo etiam obueniunt illi, qui de nouo admittitur ad cauſam, Caſtrenſ. *conſil. 2. num. 3. lib. 2. & conſil. 147. num. 3. eodem lib. 2.*

Pro totali & ſolidâ harum difficultatum, totiúſ- 21
que quæſtionis ſolutione, repetendum eſt, quod ſuprà diximus, *n. 1. & ſequentibus,* nempè quod tertius poteſt interuenire in cauſa pluribus modis. Primo quando venit acceſſoriè ad defenſionem actoris aut rei. Secundo quando venit ad reum ſolum excludendum, vel actorem ſolum, veluti quando actori dicit, *Non tibi, ſed mihi competit actio propoſita.* Vel reo obiicit, *Tu non potes defendere, quia ego ſum verus poſſeſſor prædij contentioſi, aut alterius rei in litem deductæ.* Tertio quando iſte nouus in cauſa interueniens, comparet ad excludendum vtrumque, nempè tam actorem quam reum, dicens; *Non tibi competit actio, nec alteri collitiganti defenſio, ſed plenum ius ad me ſpectat.*

In primo caſu ceſſat difficultas. Quia vt oſtendi- 22
mus ſuperius, *num. 3. & ſequentibus,* Tertius veniens ad ſolam defenſionem rei, tenetur aſſumere cauſam in ſtatu in quo reperitur: non poteſt igitur exceptiones declinatorias proponere, niſi intra eaſdem dilationes, intra quas principalis illas proponere poſſet, vt ſuprà, *n.* 10. dictum fuit.

In ſecundo caſu, quando tertius vult vnum dum- 23
taxat ex collitigantibus excludere, tale iudicium intentatum à tertio, eſt nouum & omnino ſeparatũ & æquè principale, immo & magis principale, quia hoc caſu ille Tertius ſubit vices actoris, & eius cauſa præiudicialis eſt cauſæ principali, ſiue de actione, ſiue de defenſione tractetur: vt notatur *in l. Titia 35. ff. ſolut. matrim.* Couar. *pract. quæſt. cap. 14. n.* 3. Vnde cum ſit nouum iudicium, ſequitur omnes exceptiones, etiam declinatorias, in eo opponi poſſe. Non enim tenetur cauſam aſſumere in ſtatu & terminis in quibus illa reperitur, ſed nouum omnino iudicium mouere poteſt.

In tertio caſu, quando reus tam actorem quam 24
reum excludere intendit, poteſt quidem vel nouum inchoare iudicium, vel ſi malit litem cœptam proſequi. Sed nouum intẽtando iudicium, non proptereà retardatur curſus litis cœptæ, immo vtraque cauſa currit marte ſuo, vt dicit Couar. *dicto cap. 14. num. 4. verſic. Nos vero contrarium.* At vero ſi litem cœptam proſequi malit, tenetur illam aſſumere in ſtatu & terminis in quibus reperitur, & per conſequens iuxta diſtinctionem ſuperius in primâ concluſione propoſitam, non poteſt exceptiones declinatorias poſt litem conteſtatam proponere. Et ita intelligenda eſt doctrina Gaill. & aliorum ſuperius allegatorum *num.* 18. Quibus aſſentitur Maſcard. *in tract. de probationibus concluſ. 690. Exceptio dilatoria: num.* 4. & Sanfel. *dec. 90. num.* 16. Vnde ex præmiſſis reſultat

Tertia concluſio, quæ iam ſatis explicata eſt, quod 25
tertius comparens in causâ, volens excludere ſimul tam actorem quam reum, non retardat curſum cauſæ inter ipſos vertentis: Cancer. *lib. 2. variar. reſolut. cap. 16. num. 17. verſic. ſecus.* Et quamuis hoc in capite duæ ſint opiniones contrariæ, quas refert Menoch. *conſilio 488. numero 8.* Giurb. *deciſion.* 14. *num.* 32.

Tamen verius eſſe cenſent, proceſſum hoc caſu inter partes principales inuicem litigantes, minimè retardari, & Sanfel. *deciſ.*90. *num.*18. Et hanc ſententiam conformem eſſe ſenſui Rotæ Romanæ, ſæpiuſque ſecundum illam fuiſſe iudicatum, teſtatur Addit.ad Burat.*deciſ.*833.*num.*10.*littera B.*

26 Quarta concluſio. Quando tertius interuenit dumtaxat, propter timorem colluſionis, timens ne actor & reus aliquid in eius perniciem moliantur, tunc iudicij præuentione ligatur, nec poteſt forum declinare aut nouam litem inſtituere, cum hoc caſu interueniat dumtaxat acceſſoriè & non vti principalis, & per conſequens, iudicij naturam mutare non poſſit, *cap.vltimo.vt lite penden.in* 6. Innocent. Fel.& alij, *in cap.cum ſuper. De offic.deleg.* Menoch. *dicto conſil.* 488. *num.*4. Reputatur ſiquidem eadem perſona cum principali, iden exceptiones dilatorias ex propriâ perſonâ opponere non poteſt, Merl.*lib.*
27 1.*controuerſ.forenſ.cap.*30.*num.*3.*&* 4. † Idque procedit ſiue tertius iſte litem agitari ſciuerit, Merl. *ibid.num.*8. vbi allegat, Couarr. *pract.quæſt.cap.*13. Gaill. *lib.* 1.*obſeruat.*71.*num.*14. Ioſeph. Ludou.*deciſ.Peruſ.*26.*num.*23. Quamuis in alio caſu quando tertius venit, quaſi eius principaliter intereſſit, ſi ſciuerit litem agitari, geſta in illa lite ipſum afficiant, ſecus ſi ignorauerit. Et hæc eſt vna ex notabilibus differentiis, inter caſum tertij interuenientis principaliter pro ſuo intereſſe, & ſecundario, timore colluſionis: ad notata *in l. ſæpe* 63. *ff. de re iudic.* vt aduertit Merl. *loco citato, num.*7. poſt Giurb.*deciſ.* 1.*num.* 9.& alios plures ab ipſis citatos.

28 Immo ſi talis ſit timor colluſionis, vt de eâ veriſimiliter Iudex dubitare poſſet, liceret huic tertio cuius principale intereſſe venit in controuerſiam, omninò repellere à proſequutione litis ſuſpectum iſtum litigatorem, vt notatur *in cap.*2.*de procurat.in* 6.*l.ſi perluſoriè, ff.de appellat.* Vant.in *tract.de nullit. in tit. Quis poſſit dicere de nullit.num.*11. *verſic. Quinimo ſi principalis.*

29 Vnde colligitur benè inſpiciendum eſſe in praxi tenorem decreti, per quod tertius ille ad cauſam admittitur. Si enim ſimpliciter admittatur ad aſſiſtendum liti, vel cum clauſulâ, *quod non audiatur niſi ad aſſiſtendum*, tunc certum eſt, illum non poſſe ex perſonâ ſuâ exceptiones aliquas dilatorias opponere in præiudicium partium colligantium, aut etiam in detrimentum illius tribunalis coram quo cauſa fuit præuenta, Sanfel. *dicta deciſ.*90.*num.*22.Giurb.*deciſ.* 1.*n.*35. Et de hac admiſſione ad effectum ſimplicis auditoriæ, egit Rota Romana, *deciſ.*493.*parte* 5. *recent.tom.*2.

30 Quinta concluſio. Quando tertius comparet ad excludendum actorem ſolum, vel reum ſolum, debet omnia acta cauſæ repetere ex integro: ſecus tamen eſt ſi vtrumque velit repellere, & excludere. Tunc enim non poteſt impedire curſum cauſæ inter ipſos vertentis, vt ſuperius dictum eſt. Hoc tamen addendum eſt, quod hoc caſu, ille ex colligantibus qui vicerit, tenetur dare cautionem de reſtituendo huic tertio rem petitam, caſu quo poſtea tertius iſte ſententiam obtinuerit fauorabilem: iuxta textum *in l.ſi à quo ff.de rei vendicat.* Handed. *conſil.*25.*libro* 1. Cancer.*libr.*2.*variar.reſolut.cap.*16.*de tertiis oppoſit. num.*7.*&* 8. & iuxta tradita per Bart. *in l.ſi perluſorio, §.*1.*ff.de appellat.*

31 Poſſet forſan eſſe vtilius huic tertio (quatenus Iudicem, & notarium ſibi confidentem eligere velit, nec cauſæ præuentione ligari) facere proteſtationem qualiter non intendit per illam litem ſibi præiudicium inferri, immo quod in animo habet coram alio iudice pro iure ſibi competenti aliud nouum, & ſeparatum intentare iudicium, Barboſ. *dicta l. Titia* 35.*num.*8.*ff.ſolut.matrim.* † Et hoc caſu videtur 32
ſufficere, quod iſti tertio, per eum qui vicerit præſtetur cautio de re reſtituenda in caſum futuræ victoriæ contra ipſum obtinendæ, vt ſuprà diximus, *num.*30. iuxta notata per Merl. *dict. lib.*1. *controuerſ.cap.*30.*num.*25.

Sexta concluſ. Quamuis alias diximus, & verũ 33
ſit, quod Clericus aſſiſtens liti contra poſſeſſorem ſeu reum intentatæ, dum in euictionem vocatur, nõ poteſt fori declinatoriam allegare, immo in eodem iudicio comparere tenetur; tamen ſententiæ executio non debet fieri contra ipſum authoritate Iudicis laici, cum iſte ſit Iudex omnino incompetens, & funditus careat iuriſdictione aduerſus clericum, propter legis expreſſam prohibitionem & reſiſtentiam. Quod de Iudice laïco intelligo, nam ſi ageretur de Iudice Eccleſiaſtico, qui licet non eſſet Iudex ordinarius illius clerici, iuriſdictionem tamen haberet prorogabilem, poſſet iſte Iudex contra clericum authorem laudatum ſententiam proferre, & executioni demandare: ſecus eſt ſi non haberet iuriſdictionem prorogabilem, vel ſi procurator ſine ſpeciali mandato feciſſet prorogationem, vel ſi clericus haberet Iudices cum priuatiuâ iuriſdictione deputatos, tunc enim cùm iuriſdictio illius iudicis qui de cauſâ principali cognoſcere vult, non ſit prorogata, vel prorogabilis, non nocebit clerico euictionario præuentio primi illius Iudicis, quia vbi quis non poteſt eſſe Iudex, non eſt locus alicui præuentioni: quæ omnia benè comprobat Cyriac Nig. *controuerſ.*383.*num.*24. *verſic.ad id etiam.* Quando autem & in quibus caſibus poſſit Clericus prorogare iuriſdictionem Iudicis alterius Eccleſiaſtici, tradunt *DD.in cap.ſignificaſti* 18.*de foro compet.* Carol.de Graſſ. *de effect.cleric.effectu* 1.*num.*53.*& ſequentib.* Barboſ. *in l.*1.*ff.de Iudic.art.*3.*num.*179.*& multis ſequentib.* Veritas eſt quod non poteſt prorogare iuriſdictionem alterius Eccleſiaſtici ſine conſenſu proprij Epiſcopi, expreſsè, nec tacitè; niſi impropriè, videlicet propter delictum, cum hæc ſit potius amiſſio priuilegij, quam prorogatio iuriſdictionis, vt dicit Gratian. *deciſ.*78.*num.*51. ſi igitur verſemur in caſibus in quibus Clericus poteſt alterius Iudicis Eccleſiaſtici iuriſdictionem prorogare, tunc Iudex iſte Eccleſiaſticus prorogatus, poterit ſententiam contra Clericum authorem laudatum pronunciare & executioni demandare: ſecus ſi eſſet Iudex laicus, cuius iuriſdictio nullo modo prorogabilis eſt per clericos. Fontanell. diſputans in vtramque partem, *deciſ.*309.*&* 310. Videndus Barboſ. *in tract. iuris Eccleſ. vniuerſ. lib.*1.*cap.*39. §.5. *numer.* 118. Mangil. *de euictionib. quæſt.* 6. *num.*35. Surd. *conſ.*396.*num.*35.*& ſequentibus.*

Neque obſtat, ſi opponatur quod ſi per vnum Iudicem fieret proceſſus, & executio per alium, continentia cauſæ diuideretur: contra *l.nulli, C.de Iudic.* 34

Quia axioma illud non procedit, quando agitur 35
de perſonis quæ ſunt diuerſi fori, quo caſu non eſt inconueniens ſi cauſa diuidatur, & quilibet remittatur ad ſuum iudicem competentem, Vinc.de Franc. *deciſ.*426. Grauell. *deciſ. Dolan.*31.*num.*14. niſi tamen ageretur de negotio indiuiduo, tunc enim cauſa Eccleſiaſticæ iuriſdictionis tanquam dignior totam litem ad ſe traheret ratione prærogatiuæ & præeminentiæ, Rota apud Anton. de Marin. *cap.*207.*num.*13.*&* 14. cum ſupponamus cauſam diuidi non poſſe.

Quando igitur clericus comparuit coram iudice 36

non

non omnino incompetenti in caſibus in quibus iuriſdictionem illius prorogare poteſt, aut etiam laïcus qui fori priuilegium habet, alterius prorogauit iuriſdictionem, ſi talis ſit cui ius variandi non competit, non poteſt poſt litem conteſtatam, imò & poſt approbatam iuriſdictionem per conſenſum expreſſum, aut tacitum recedere ab illius tribunali ſub prætextu ſuæ declinatoriæ, quia poſt litem conteſtatam exceptiones fori declinatoriæ opponi non poſſunt, Cancer. *lib. 1. var. reſol. c. 18. n. 3.*

36 Septima concluſio. Si non agatur de euictione, ſed de indemnitate conſequendâ, præuentio non obſtabit, quominus Tertius pro rei litigantis indemnitate vocatus, exceptionem fori declinatoriam ex perſonâ ſuâ opponere poſſit. Exemplum afferri poteſt, ſi quis tanquam bonorum poſſeſſor citatus fuerit, & actione hypothecariâ vel Saluiano interdicto impetitus, & dicat adeſſe alios poſſeſſores poſteriorem hypothecam & ius habentes, petendo eos in eâdem causâ citari, & in caſum condemnationis, eâdem ſententia condemnari, ad ſeipſum poſſeſſorem releuandum & indemnem ſeruandum, ex eo quod anterior poſſeſſor habet ius agendi pro ſua indemnitate aduerſus poſteriorem, tunc ſi iſte tertius pro indemnitate conſequendâ citatus habeat fori declinatoriam, poterit illam in hoc iudicio indemnitatis opponere, vt coram ſuo iudice conueniatur. Quia cauſa iſta indemnitatis, eſt omnino diuerſa & ſeparata à cauſa Saluiani interdicti, vel actionis hypothecariæ inter alios intentatæ. Ideo ex perſonâ ſuâ, poterit forum declinare, nec præuentio primæ illius cauſæ, ipſi nocere poterit, vt per Cyriac. *dicta*

37 *contron. 383. num. 12.* † Quia tunc, tertius iſte citatus tanquam poſſeſſor, quamuis fuiſſet dumtaxat citatus cum clauſula, *Quatenus ſua intereſſe putauerit intereſſe*, ſi compareat, & fateatur ſe poſſeſſorem rei, contra quam petitur indemnitas, cum ſit reus, & actores ipſius rei forum ſequi debeant, ſequitur illum coram ſuo iudice conueniendum eſſe: quia hoc caſu iudicium ſubſtantiatur in eius perſona, & ideo ex proprio capite, vel virtute ſui priuilegij poteſt petere ſe remitti ad ſuum iudicem competentem, Cyriac. *di-*

38 *cta contron. 383. n. 8. & 12.* † Aliud eſt ſi compareret in cauſa acceſſoriè & adhæſiuè pro ſola defenſione rei conuenti, quia hoc caſu iudicium non ſubſtantiatur in eius perſona, ſed fundatur in perſona rei, cauſam principaliter defendentis; nec tam conſideratur vti perſona de per ſe, quam tanquam adminiculum quoddam, Bald. *in Auth. hodie, C. de appellat. n. 9.* Vbi propterea dicit huic tertio ſic acceſſoriè comparenti, nihil adiudicari poſſe, quia nihil petit, Beniotend. *deciſ. Bonon. 75. n. 4. in fine*, Et hanc concluſionem ſequitur Honded. *conſ. 25. n. 16. volum. 1.* Riminal. Iun. *conſ. 422. n. 6. & 18.* Seraph. *deciſ. 906. n. 1.* Ludou. *dec. 259. n. 4.* & ibi Addentes, Giuib. *deciſ. 1. num. 22.* Plures citaui, *in 1. parte huius tractat. cap. 20. num. 18. & ſequentibus.*

39 Octaua concluſio. Si ille qui rem alterius nomine poſſidet, conueniatur actione reali, veluti rei vendicatione, aut ſimili, tunc, cum ille non proprio nomine poſſideat, ſed tantum nomine ſui principalis, ſeu Domini, cauſa debet remitti ad Iudicem Domini competentem, qui de eius cauſis de iure vel ex priuilegio ſpeciali cognoſcere debet. Ratio eſt, quia colonus aut ſimiles non ſuo proprio, ſed Domini nomine poſſident: *cap. cum veniſſent, de reſtit. ſpoliat. l. quod meo, ff. de acquir. poſſeſſ.* Ergo non cum colono, ſed cum Domino lis tractanda eſt: probatur *in l. 2. C. vbi in rem actio. & c. quoniam frequenter, §. in alijs, vt lite non conteſt.* Abb. *in c. finali, n. 8. de empt. & vendit.* Gamm. *deciſ. Luſitan. 33. n. 1.* † Vnde, 40 licet priuilegiatos teneatur poſſeſſorem defendere coram iudice ipſius poſſeſſoris, nec poſſit ex ſuæ perſonæ priuilegio forum declinare, vt ſæpè diximus, per *text. in l. venditor 49. ff. de iudic.* Tamen hoc caſu poterit Dominus, cuius principaliter intereſt, declinare forum & petere cauſam remitti ad ſuum Iudicem, non obſtante citatione & præuentione factâ contra colonum, aut ſimilem perſonam alieno nomine poſſidentem, Angel. & Imol. *in l. non ſolum, §. quod vulgo, ff. vſucap.* Aret. *in Inſtit. tit. de except. in Rubr. n. 17.* Rip. *in cap. 2. n. 24. de iudic.* Mangil. *de euictione q. 6. n. 30.* & diximus in hoc tractatu, *p. 1. c. 20. n. 14.* Quod tamen intelligendum eſt iuxta diſtinctionem per nos allatam, *p. 1. huius tract. c. 9. n. 64. verſic. fallit, ſi notificatio.* Nempè vt procedat ſi citatio facta fuiſſet contra colonum vti poſſeſſorem. Secus eſt ſi Dominus ipſe poſt factas debitas diligentias fuerit citatus in perſona ſui coloni, quò facilius citatio ad notitiam Domini deuenire poſſet ex notatis per Ruyn. *conſ. 163. n. 7. vol. 4.*

Nona concluſio. Si agatur de emphyteutâ, vel 41 feudatario, vocante Dominum directum in euictionarium, pro iuris ſui tuitione, iudicium in Dominum directum eſt transferendum, ſi de ipſo Dominio directo côtendatur, veluti ſi alius tanquam Dominus directus citari faciat ipſum emphyteutam vel vaſſallum ad recognitionem, vel pro præſtatione aliquorum ſeruitiorum, vel aliorum iurium Dominicalium, cum de eius intereſſe principaliter agatur. Et eadem hoc caſu militat ratio quæ in mox facta concluſ. 8. Et per conſequens poteſt Dominus directus petere ſe remitti ad ſuum iudicium, & ſi illi opponatur cauſam eſſe præuentam, reſpondebit ſibi non nocere præuentionem factam contra emphyteutam cuius non intereſt hunc vel alium habere Dominum directum, vt bene explicat Barboſ. *in d. l. venditor. 49. ff. de iudic. num. 131. & 132.* Auguſt. Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. c. 39. §. num. 129.* Intelligendo vt *num. præcedenti*, niſi factis debitis diligentiis ipſe Dominus directus citatus fuerit in perſonâ emphyteutæ. Et iuxta præmiſſa explicanda ſunt quæ tradit Mangil. *in tract. de euiction. q. 6. n. 27.* Natt. *conſ. 324.* dum volunt Domino directo comparente cauſam eſſe remittendam ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſi illius ſit Iudex competens, & idem dicit Natta, quod conductore citato, ſi Dominus velit audiri pro ſuo intereſſe, adeundus eſt Iudex ipſius. Hoc enim verum eſt, quando agitur de intereſſe ipſius Domini principaliter, quia ipſe citandus erat, non autem colonus vel emphyteuta: ideo ſi actor velit vt proceſſuræ ipſum afficiant, requiritur noua citatio & nouus libellus, niſi citatio facta fuerit aduerſus Dominum in perſona coloni, vel emphyteutæ, vt mox dictum eſt.

Concluſionem hic factam locum habere diximus *c. 55. in fin. hac ead. p. 2.* quando dominus directus côparet vti tertius principaliter & pro ſuo intereſſe; tûc enim illi non obſtat præuentio quæ facta fuit contra emphyteutam: ſed iſta non omnino ſatisfaciunt, nec materiam bene explicant.

Ideo pro clariori intelligentia ſupponendum eſt *primò*, magnam eſſe differentiam inter nominationem alterius factam in iudicio, & denunciationem litis; ſeu laudationem Authoris, ad effectum obtinendæ euictionis; prout vtrumque caſum ſeparatim exponit Marant. *in ſpeculo, parte 6. in 5. & 6. membro*, & optimè Cancer. *lib. 3. var. reſol. c. 16. n. 124. & ſeqq.* Nominatio non tendit propriè ad conſequendam euictionem, ſed tantum impropriè, ad hoc ſcilicet vt

T 3 reus

reus in ius vocatus eximatur à lite, & iudicium trãſferatur in eum qui nominatus eſt: Denunciatio verò ad effectum conſequendæ euictionis fit, ad hoc vt citatus compareat ad defenſionem rei, & in caſum condemnationis, eadem ſententia condemnetur ad illum releuandum, & indemnem ſeruandum. Exemplum nominationis dari poteſt in operariis, qui indebitè in alienu laborarunt de mandato Domini, hi enim non quidem vocant mandantem tanquam verum euictionarium, ſed improprium; ſiquidem probando quod fecerint de mandato illius, à lite liberãdi ſunt, & lis in mandantem transferenda; & ſic non eſt laudatio authoris, ſed nominatio; vt dicit Vrſill. ad Afflict. *deciſ.* 218. *num.* 3. De qua materia copioſè agit Farinac. *de var. & diuerſ. q.* 97 *n.* 109. *&* 131. *& ſeqq.* Ricc. *collect.* 1286. Clar. §. *final. quaſt.* 60. *n.* 15. Ioan. Bapt. Coſta *de facti ſcient. centur.* 1. *diſt.* 27.

Aliud exemplum quæſtioni propoſitę conueniens deductum fuit *infra, dict. oc.* 55. de emphyteuta, qui ſi inter duos de dominio directo ſit contentio, quia videlicet quilibet ex duobus contendentibus dicat dominium directum prædij ad ſe pertinere, non debet emphyteuta litigare, ſed nominando alium qui dicat ſe eſſe Dominum directum, debet liberari à lite, & contentio debet eſſe inter duos prætenſos dominos directos. Ideo ſi Titium recognoui in dominum directũ mei prædij, Sempronius vero agat contra me, petens, vt illum ratione eiuſdem prædij recognoſcam in dominum directum, nominando Titium vt ſe defendat, eximor à lite, & contentio tractari debet inter illos duos, cùm mea non interſit vtrùm ex duobus agnoſcam in dominum directum: vt fuſius probauimus *dicto cap.* 55.

His ita ſuppoſitis concludendum eſt, quod cum agitur de laudatione authoris, præuentio facta contra poſſeſſorem afficit euictionarium: & hæc eſt materia *l. venditor* 49. *ff. de iudic.* Sed ſi agatur de nominatione, præuentio facta contra poſſeſſorem, vel detentorem non afficit eum qui nominatus eſt; immo contra ipſum nouus libellus dari debet: Vrſil. ad Afflict. *d. dec.* 217. *n.* 2. Dec. *conſ.* 62. *In cauſa: n.* 4. *verſic. Pro iſta interpretatione.* quia tota lis transfertur in ipſum: Barb. *ad d. l. Venditor. n.* 131. *ff. de iudic.* Rebuff. *in conſt. Reg. tit. de dilatio. art.* 2. *gloſſ.* 1. *n.* 10.

In hoc igitur articulo hæc adhibenda erit diuerſorum caſuum conſideratio. *Primus eſt*, quando poſſeſſor cõuenitur ratione iuris quod in aliqua re prætendit, ſed actor non controuertit ius domini directi; veluti ſi dicat, Ego contendo quod tu non es emphyteuta, vel feudatarius, aut quid ſimile; ſed ego talis ſum, & fateor, quod Titius, quem tu recognouiſti in dominum directum, eſt verus dominus directus, & volo illum recognoſcere in dominum directum: & hoc caſu non eſt locus nominationi domini directi, & præuentio cauſæ locum non habet, quia controuerſia eſt inter ſolos emphyteutas.

Secundus caſus quando aliquis conuenit poſſeſſorem pro toto iure, quia contendit dominium directum ad ſe ſpectare, non ad Titium, quem emphyteuta recognouit: & tunc tota lis transfertur in Titium, qui propterea poteſt opponere exceptiones fori declinatorias, non obſtante præuentione facta aduerſus emphyteutam. Hæc eſt communis DD. reſolutio *in l.* 2. *C. vbi in rem act. exerc. debeat*, & nominatim Bart. *n.* 6. Salycet. *n.* 5. Caſtrenſ. *num.* 12.

De hac materia nominationis videndus eſt Abb. *in cap. quoniam frequenter*, §. *in aliis, vt lite non conteſt.* Marant. *in ſpeculo, dicta parte* 6. *memb.* 6. & relati per Alphanum *collect.* 68.

42 In emphyteuſi tamen Eccleſiaſticâ ſæpe iudicatum fuit per Rot. Romanam, iudicem laïcum nullam ſuper illâ habere iuriſdictionem, etiamſi controuerſia ſit inter duos laïcos, & per conſequẽs, præuentionem ſimilis cauſæ factam coram Iudice laïco, nullo modo impedire quominus cauſæ huius remiſſio petatur ad iudicem Eccleſiaſticum, licet cauſa ſuper ſolo dominio vtili inter ipſos emphyteutas tractetur. Ea ratione, quia cum Dominium directum Eccleſiæ ſit omnino complicatum cum vtili, illique prædominetur, ſitque Dominium vtile, verè & propriè eadem res cum dominio directo, eſt eius naturæ, vt directum ſemper ſequatur, ſicuti incrementum alluuionis & inſulæ. Et cum ſubiectum bonorum ſit ſemper & perpetuò ac materialiter Eccleſiaſticum, non poteſt etiam indirectè ſubiici iuriſdictioni & iudicio laïcorum, vt fuſè per Rotam *deciſ.* 42. *n.* 10. *& ſeqq. part.* 6. *recentior.* vbi plures aliæ deciſiones eiuſdem Rotæ allegantur, Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 447. *n.* 21. Cyriac. *contron.* 12. *n.* 67. Fontanell. *deciſ.* 341. *n.* 24. Donat. Anton. de Marin. *deciſ.* 207. *per totam.* Quamuis Fontanella velit etiam aſſignari poſſe hoc caſu Iudices laïcos, quod eſt contra deciſionem Rotæ Romanæ.

Immo eadem Rota cenſuit, non eſſe locum Ægi- 43
dianæ conſtitutioni quoad executionem ſententiæ non retardandam poſt appellationem, quando conceſſa fuit immiſſio in poſſeſſionem diuerſorum bonorum, inter quę admixta reperiuntur quædam corpora quæ ſubſunt Dominio directo Eccleſiæ, quia ratione connexionis & maioris dignitatis, fit, vt Ægidiana locum non habeat nedum in illis corporibus exiſtentibus de Dominio directo Eccleſiæ, ſed nec in aliis merè laïcalibus, quamuis alioquin conſtitutio illa quæ eſt merè laïcalis, & per conſequens non afficit Eccleſiaſticos, debuiſſet tamen inter laïcos obſeruari, vt in *Viterbienſi Fideicommiſſi, ſeu Attentatorum* 16. *Iunij* 1642. coram *D. meo Cerro*, & in *Ariminenſi Saluiani interdicti* 19. *Iunij* 1643. *&* 30. *Maij* 1646. coram *D. meo Bichio.* Et hoc propter indiuiduitatem ſententiæ, quæ non deſumitur, neque conſideratur ratione materiæ, ſed ratione formæ, quæ de ſui natura eſt indiuidua.

Decima concluſio. Quando oritur controuerſia 44
circa qualitatem fundantem iuriſdictionem, veluti ſi diſputetur vtrum Tertius veniens ad cauſam gaudere poſſit exceptione fori declinatoriâ, ſiue ex eo quod agatur de viduâ aut aliâ miſerabili perſonâ, vel de Clerico, Doctore, Milite, vel Scholari, petentibus ſe remitti ad ſuos iudices, talis controuerſia per eundum Iudicem cauſæ terminanda & decidenda eſt, ita tamen vt probationes in hoc iudicio factæ, fidem non faciant in negotio principali, cum fiant per viam ſummariæ cognitionis ad fundandam dumtaxat iuriſdictionem, Menoch. *conſil.* 1045. *in fine.* Et quod ad eundem cauſæ iudicem ſpectet huius articuli deciſio, tenet Mangil. *in tract. de euiction. quæſt.* 6. *num.* 29. Rem tamen dubiam exiſtimat Cyriac. *controuerſ.* 383. *num.* 35. Pluribuſque per diuerſos caſus rem explicat Menoch. *dicto conſil.* 1045. *per totum*, qui verius eſſe exiſtimat, quod quando exceptio qualitatis fundantis iuriſdictionem, opponitur ab initio cauſæ, ſicque per modum declinatoriæ, ſi qualitas huiuſmodi negetur, iudex ipſe prius de ea cognoſcere debet, & ſi qualitatem veram eſſe comperiat, procedet in cauſa principali: ſin minus, cauſam ad ſuum iudicem remittet. Quam ſententiam pluribus rationibus, & authoritatibus comprobat *ibid. num.* 5. *& multis ſeqq.* Reliqua apud eundem bene explicata videri poterunt, & ad illum dum caſus aduenerit recurrendum erit.

Verum

45 Verum eſt tamen, quod ſi non ſit controuerſia inter partes, ſed inter iudices qui contendunt inuicem de cauſæ præuentione, vel de iuriſdictione, in illa cauſa neuter ipſorum debet de hoc articulo iudicare, ſed adeundus erit Superior vtriuſque, aut nominandi erunt Arbitri, vt oſtendimus, *p. 1. cap. 12. n. 9. & ſeqq.* Hic non repetemus.

46 Vndecima concluſio. Quamuis regulariter, tertius veniens in cauſâ poſt conſummatas executiones, non ſit audiendus, niſi nouum iudicium inſtituat, & executiones non dicantur conſummatæ niſi poſt perfectam miſſionem in poſſeſſionem, & tunc tantum quando in executione nihil ſupereſt agen-
47 dum, vt diximus, *parte 1. cap. 5. n. 4.* † Tamen ex ſtylo Rotæ Romanæ quando fuerunt laxatæ executoriales, & conceſſa per Rotam declaratoria, & agitur de danda aggrauatoria, iſta cenſetur realis & conſummata executio, neque tertius admitti debet ad illam impediendam quando venit oppoſitiuè, quia cum ex ſtylo Rotæ, executio ſit perfecta, & conſummata, res non dicitur integra, iuxta textum *in leg. à diuo Pio. 15. §. ſi ſuper rebus.* Et ibi DD. maximè Alexand. *num. 9.* Adeo vt non ſit hoc caſu admittenda diſtinctio ſcientiæ, vel ignorantiæ, quam affert Coſt. *in tractat. de re integr. diſtinct. 95.*
48 *num. 13.* † Quia hæc diſtinctio locum non habet, niſi tertius compareat ante finitam & conſummatam executionem. Si enim perfecta ſit executio, tertius illam reuocare non poteſt, niſi intentato nouo iudicio diuerſo, & ſeparato à primo executiuo, coram iudice ſibi benè viſo, dummodo ſit competens; in cauſâ quippe iſtâ omnino diuerſâ, non eſt vllus præuentioni locus, vt probatur ex deciſis per Rotam, *deciſ. 17. num. 5. parte 3. recent.*

49 Ratio concluſionis & ſtyli ſupradicti petenda eſt ex eo, quod Rota non ſolet præſertim vltra montes, & extra ſtatum Eccleſiaſticum relaxare mandatum executiuum; ſed tantum relaxat executoriales, quibus ſi pars non obediat, proceditur ad declarationem cenſurarum. Et poſt intimatas executoriales, lapſo termino ad parendum dato, incurritur excommunicatio, nec eſt opus aliâ nouâ intimatione, vt deueniatur ad dictam declaratoriam: iuxta ea quæ copioſè explicantur per Poſtium, *in tract. de manu-*
50 *tent. obſeruat. 103. per tot.* † Idcirco, laxatis executorialibus, & conceſſâ declaratoriâ, dicitur facta realis executio ſecundum ſtylum Rotæ Romanæ, ad effectum excludendi ab illo iudicio tertium comparentem & volentem impedire vlteriores executiones, vt decidit eadem Rota *deciſ. 313. num. 3. verſic. Præterea, & numeris ſequentibus, eadem parte 6. recent.* & maximè *num. 9.* vbi dicitur diſtinguenda eſſe tria tempora:

51 Primum eſt, ante condemnationem. Secundum, poſt condemnationem, ſed ante actualem executionem conſummatam. Tertium, poſt executionem factam & omnino conſummatam. In duobus primis temporibus, tertius non citatus veniens ad cauſam, conſtituit proceſſum triangularem, & poteſt admitti, non ſolùm in primâ inſtantiâ, ſed etiam in cauſa appellationis: ſed reſpectu tertij temporis, non admittitur Tertius, nempè poſt perfectam, & conſummatam executionem, quia tunc res non dicitur integra, DD. *in l. à diuo Pio, §. ſi ſuper rebus,* & maximè Alexand. *num. 9.* Coſta, *de re integ. diſt. 95. n. 9.* Vtrum autem admittatur diſtinctio ſcientiæ, & ignorantiæ, de qua *ibidem* Coſta, *num. 13.* determi-
52 nat *ibidem* Rota *dicta deciſ. 313. n. 12.* † Voluit tamen eadem Rota, *ibidem*, quod ſi tertius iſte veniret incontinenti probaturus ſuam intentionem ex iiſdem actis, vel per probationes faciendas in Curiâ, eſſet audiendus ad retardandam executionem: ad quod allegatur deciſio Mohedani, 29. *ſub tit. de reſt. ſpoliat.* Quæ tamen non loquitur de executionibus conſummatis, ſed tantum de Tertio comparente ad impediendam executionem trium ſententiarum conformium, latarum in fauorem cuiuſdam Monialis, petentis ſe reintegrari ad dignitatem Abbatiſſæ. Sed hoc melius explicatur apud Put. *deciſ. 317. lib. 2. in correct.* Quæ deciſio eſt in eadem cauſa de qua in illâ Mohedani deciſione. Ibi dicitur quod Rex Portugalliæ, vti tertius, & pro intereſſe quod habebat vti patronus, quod Abbatiæ præficeretur perſona, bonis moribus ornata, fuit admiſſus ad cauſam poſt laxatas & intimatas executoriales, dum agebatur de cenſurarum declaratione, ideo; quia paratus erat docere incontinenti de iure ſuo, vel per probationes in Curiâ faciendas. Et ita ad concordiam reducuntur iſtæ deciſiones, per Rotam, *in dicta deciſ. 313. num. 15. parte 6. recentior.*

Duodecima concluſio. Quando cauſa inter partes principales collitigantes fuit præuenta & inchoata, etiamſi ſubſequuta eſſet ſuſpenſio petitorij, tamen ſi tertius qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit, compareat, & petat ſe admitti in eadem cauſâ pro ſuo intereſſe, debet audiri, etiam in petitorio, non obſtante illius ſuſpenſione, Felin. *in cap. cum ſuper, num. 17. de ſent. & re iud.* Cum priuilegium ſuſpenſionis petitorij, ſit introductum in odium ipſius ſpoliantis, vel ſpoliari mandantis, & non illius tertij qui cum ſpolio nihil habet commune. † Vnde 53 54
ſi iſte tertius haberet ius connexum cum iure ſpoliantis, vel ſpoliari mandantis, non eſſet audiendus in petitorio poſt illius ſuſpenſionem, Innocent. *in cap. veniens, de ſponſ.* Guid. Pap. *ſingul. 276.* Incip. *ſpoliatus poſſeſſione*, cum aliis allegatis per Rotam, *in recentiorib. deciſ. 22. num. 3. p. 1.* Rip. *in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. poſſeſſ. n. 80.* Menoch. *remed. 1. recup. poſſeſſ. n. 381.* cum aliis citatis per eandem Rotam, *dicta parte 1. recent. deciſ. 23. n. 2.*

Et licet tertius veniens in cauſâ, regulariter debeat venire in ſtatu & terminis in quibus ipſa reperitur, vt ſuprà explicatum eſt; tamen hoc non procedit, quando iſte tertius cauſam principaliter quoque, ſuper ſpolio committi obtinuit, & venit vigore ſuæ commiſſionis, & non clauſulæ generalis, quia hoc caſu non arctatur ſtatu cauſæ cum ſuis terminis & qualitatibus. Caſſador. *deciſ. 1. de except.* Rota *dec. 22. n. 1. parte 1. recentior.* 55

Et quæ de tertio in cauſa ſpolij admittendo, quando habet ius independens à iure ſpoliantis, dicta ſunt, confirmantur à ſimili; nam quando cauſa commiſſa fuit cum clauſula, *Parito breui*, tertius non afficitur per iſtam clauſulam quoad fructuum reſtitutionem, ſi illos non perceperit, nec à percipientibus cauſam habuerit; quia eſt hoc caſu merè Tertius, & pro ſuo intereſſe dumtaxat ad cauſam admittitur. Ratio eſt; quia hæc clauſula, in ſolius occupantis odium eſt appoſita, ideo ad alios non eſt extendenda, vt poſt Marcheſ. *de commiſſ. parte 1. pag. 397. num. 2.* oſtendit Barboſ. *de clauſ. cap. 98. num. 16.* 56

Decimatertia concluſio. Tertius comparens in cauſâ appellationis, aut in primâ inſtantiâ facit regulariter acta ſua, niſi tamen compareat eo modo quo ſupradictum eſt, *n. 25.* nempè ad excludendum tam actorem quam reum, tunc enim acta ante eius interuentionem facta, ipſum non afficiunt, ſicut nec poſt illius admiſſionem facta, niſi fuerit citatus, vt benè explicat Beltram. in addit. ad Ludou. *dec. 259.* & 57

Add.

Add. ad Burat. *deciſ.* 833. An autem & quando appellatio tertij admitti debeat ad retardandam executionem ſententiæ inter alios latæ, explicat Lancellot. *de attentat. appell. pend. ampliat.* 14. *per totam.* Sed quoad numerum ſententiarum tertius facit acta ſua, ita vt ſi duæ conformes ſubſequantur illius appellationem, prima cum illis iungatur ad faciendum numerum trium ſententiarum conformium: Rota, *deciſ.* 98. *num.* 7. *part.* 1. *recentior.* Putt. *deciſ.* 71. *lib.* 3. Mareſcot. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 20. *num.* 14. Seraphin. *deciſ.* 906. Theodoſ. Rub. *in ſuis ſingularibus ad dictam deciſ. Put.* 71. Rota *deciſ.* 450. *partis* 4. *recentior. tom.* 1. Achil. de Graffis *deciſ.* 13. *de appellat.* Marcheſ. *de commiſſ. part.* 2. *pag.* 263. *vſque ad* 268. *& parte* 1. *fol.* 1313. *& parte* 3. *fol.* 98. Contard. *ad leg. vn. C. ſi de moment. poſſeſſ. limit.* 23. *num.* 19. Tertius autem quis dicatur, & de materiâ; Ruginell. *de appell.* §. 2. *cap.* 1. *num.* 35. *& ſequentibus, & num.* 48. Barboſ. *in cap. cum ſuper eo* 15. *de offic. Iudic. deleg.* Rebuff. *ad conſt. Reg. tit. de literis obligatoriis, tom.* 1. *art.* 1. *gloſſ.* 10. *num.* 11. Gratian. *diſcept.* 232. *num.* 9. Salgad. *de Regia protect. parte* 4. *cap.* 8. *num.* 14. Menoch. *remed.* 4. *adipiſc. poſſeſſ. num.* 846. *iuncto num.* 849. Scacc. *de appellat. quæſt.* 17. *limit.* 6. *membr.* 4. *num.* 46. *& multis ſequentibus.*

Quando autem iſte Tertius vult euitare ne acta & ſententiæ ſibi præiudicent, debet committi facere cauſam prout in primâ tanquam veniens principaliter ex iure ſuo, nec ſufficit ipſum ita comparere, ſed debet hoc exprimi in commiſſione: Add. ad Burat. *dicta deciſ.* 813. & ad Ludou. *d. deciſ.* 259. Aduertet autem pars aduerſa vtrum veniat principaliter, an defenſorio nomine, aut alio ex modis ſuperius dictis, ne per talem admiſſionem ſibi præiudicium inferri patiatur; & hoc iuxta ſupradictas concluſiones & diſtinctiones, & nominatim ſecundum reſoluta, *num.* 55. *& num.* 21. *& multis ſequentibus.*

CAPVT XIII.

ARGVMENTVM.

Quando vnus ex pluribus cohæredibus præuenit in conficiendo inuentarium, vtrum alij cohæredes teneantur continuare illius confectionem coram eodem Iudice & Notario, an vero quilibet ſeparatim ſuum inuentarium conficere poſſit? Et quomodo inuentarium per duos diuerſos Notarios confici poſſit, ſi bona ſint ſita in diuerſis prouinciis, vel locis. Quid ſi hæredes non aſſignatis portionibus ſint inſtituti, aut vnus purè, & alius ſub conditione. In legatariis autem quid obſeruandum, ſi vnus ipſorum, coniunctus aut diſiunctus, præuenerit petendo eandem rem vigore legati, vtrum præuentio iſta alios legatarios afficiat. Inuentarium hæredis, vel tutoris, an proſit aliis intereſſe habentibus. Eum qui inuentarium confecit tanquam hæres pro parte, vel vti ex teſtamento, ſi deinde appareat eſſe hæredem in ſolidum, vel ab inteſtato, non teneri nouum conficere inuentarium.

SVMMARIVM.

1 *Ex actu confectionis inuentarij nulla oritur præuentio quoad creditores hæreditarios: oriri tamen poteſt fauore Iudicis & Notarij qui præuenit, quoad ipſum actum inuentarij.*

2 *Quamuis inuentarium ab eodem Notario qui præuenit conficiendum ſit, ſi tamen nimis diffuſum ſit patrimonium, alius Notarius poteſt adhiberi.*

3 *Quæ ſit praxis conficiendi inuentarium, quando bona ſunt in diuerſis locis.*

4 *Quando vnus Notarius præuenit in confectione inuentarij, alius poteſt adhiberi in caſu impedimenti.*

5 *Duo Notarij in ſolidum rogari poſſunt de inuentario.*

6 *Quando vnus ex cohæredibus deliberat ſuper aditione hæreditatis, alius non poteſt in totum adire, ſed tantum pro parte ſua.*

7 *Portio non petentis non accreſcit petenti, niſi factâ repudiatione expreſſâ, vel tacitâ per lapſum temporis.*

8 *Qui petunt hæreditatem, non poſſunt plus petere quam habituri eſſent, cæteris adeuntibus.*

9 *Ampliatur hoc, vt procedat tam ex teſtamento quam etiam ab inteſtato.*

10 *Exceptio de iure tertij opponi poteſt, quando eſt potius de non iure actoris.*

11 *Vnus ex pluribus cohæredibus, non poteſt eſſe hæres niſi pro parte ſuâ quando alij non ſunt excluſi.*

12 *Quando vnus hæres eſt inſtitutus purè, & alius ſub conditione, vtrum purè inſtitutus poſſit totam hæreditatem petere antequam conditio euenerit: & infrà,* num. 20.

13 *Legatarij, quando inter ſe diſiuncti dicantur.*

14 *Quando legatarij dicantur coniuncti re & verbis.*

15 *Quando dicantur coniuncti re tantum.*

16 *Et quando ſint coniuncti verbis tantum, explicatur per exempla.*

17 *Non debet fieri differentia ſiue hæres pro parte inſtitutus totum petat in iudicio petitorio, vel poſſeſſorio, quidquid de poſſeſſorio dixerit Fuſarius.*

18 *Legatarius verbaliter coniunctus, non poteſt præuenire quoad partem collegatarij.*

19 *Inter legatarios, aut fideicommiſſarios re tantum coniunctos, tota cauſa præuenitur, ſi ex vnus pluribus totum petat.*

20 *Aditio vnius ex cohæredibus purè inſtituti, non prodeſt adeunti, niſi pro parte ſua, ſecus ſi ſub conditione.*

21 *Inuentarium à ſingulis hæredibus, aut ab vno ipſorum, nomine aliorum conficiendum eſt.*

22 *Inuentarium hæredis, vtrum proſit fideicommiſſario, ſine ceſſione iurium.*

23 *Inuentarij beneficium eſt perſonale. Et tamen tranſit in emptorem hæreditatis,* num. 24.

25 *Inuentarium tutoris non iuuat hæredem, aduerſus creditores hæreditarios.*

26 *Si in inuentario tutelari, fuerint adhibita ſolemnitates inuentarij legalis, hoc ſufficit vt ſuffragari poſſit hæredi.*

27 *Præuentio vnius ex cohæredibus, non impedit quin alius cohæres, ſuum inuentarium ſeparatim conficere queat, ex Doctorum ſententia.*

28 *Inuentarium, non eſt actus iudicialis, ſed nuda ſolemnitas.*

29 *Inuentarij confectio, admittit quæſtionem præuentionis quoad ipſum actum inuentarij, non quoad reliqua.*

30 *Vtrum hæres conficiens inuentarium reconueniri poſſit coram eodem Iudice, à creditoribus hæreditariis.*

31 *Reconuentio non eſt admittenda coram Iudice, coram quo actus extraiudiciales fiunt.*

32 *Ex confectione plurium inuentariorum à ſingulis hæredibus, multa oriuntur inconuenientia.*

33 *Sicut per repudiationem hæreditatis factam ab vno ex cohæredibus, portio alterius augetur ipſo iure, ita & inuentarium tanquam ab hærede pro parte confectum, ipſo iure auctum cenſeri debet.*

34 *Non eſt opus nouo inuentario ſi quis vti hæres ab inteſtato, illud confecerit, & poſtea fuerit compertum, ipſum eſſe ex teſtamento vocatum.*

35 *In locis vbi beneficium inuentarij obtinetur à Principe, quilibet ex cohæredibus, litteras nomine ſuo debet obtinere.*

INSTITVTIS duobus hæredibus, vnus ex ipſis alium præuenit acceptando hæreditatem cum beneficio legis & inuentarij, & curauit citari omnes creditores defuncti, ad vidēdum inchoari inuentarium, prout illud inchoauit per ſignum Sanctæ Crucis, & cum aliis formalitatibus de iure requiſitis. Comparuit deinde cohæres alius, qui coram diuerſo iudice, (competenti tamen) & alio Notario ſcribente, ſimiliter adiuit hæreditatem cum eodem beneficio inuentarij, & curauit iterum citari omnes creditores ad videndum illud inchoari. Dubitatum fuit verum præuentio primi cohæredis, huic ſecundo venienti noceret, ita vt nouum inuentarium non poſſet conficere, ſed illud quod à cohærede præueniente inchoatum fuerat, continuare teneretur coram eodem iudice, & eodem Notario qui præuenerat ſcribente.
1 † Dubium oriebatur ex eo, quod nos *in prima huius tractatus parte, c. 3. n. 3. & 4.* diximus, quod licet ex inuentario nulla oriatur præuentio, quoad cauſas creditorum inſtare volentiū contra bona hæreditaria, aut aliorum ſuper hæreditate prætendentium, oritur tamen præuentio quoad ipſum iudicem & Notarium, ita vt Iudex aut Notarius qui præuenit, & cœpit procedere in confectione inuentarij, debeat illud vſque ad finem perficere. Quibus accedunt tradita per Gratian. *diſcept. forenſ. c. 67. n. 3.* poſt Bald. *in l. fin. §. cum igitur, C. de iure delib.* & ib. Barbat. *in verbo, ſed nunquid:* per tex. *in l. 1. C. de ſportul. & l. propter, C. in quib. cauſ. int. habenti tur. dari pot.*
2 † Qui tamen hoc limitat, niſi propter rerum abſentiam, aut propter nimis latè diffuſum patrimonium, neceſſe eſſet duos adhibere Notarios, tunc enim præuenienti ſecundus adiungi poſſet, & inuentarium per duos diuerſos Notarios confectum, eſſet validum: ſuper quo prouiſum eſt per ſtatutum Aueniouenſe, *lib. 1. rub. 63. art. 2.* vt Notarius bona immobilia, ſi in diuerſis locis ſita ſint, deſcribat in inuentario iuxta deſignationem ſibi per hæredem, aut alium hæredis nomine faciendam, & perinde valeat ac ſi ad locum vbi bona ſita ſunt, fuiſſet acceſſum. Quoad vero mobilia & ſe mouentia mittatur notarius inuentarij, vel mittatur ad notarium loci vbi illa reperiuntur.
3 † De iure autem communi, quando bona ſita ſunt in diuerſis locis, praxis conficiendi inuentarium, non multum differt à praxi ſtatuti noſtri, ſecundum Bald. *in d. l. fin. §. cum igitur, C. de iure delib. n. 12.* quem refert & ſequitur Phanuc. *inter tract. diuerſ. de inuent. q. 240. num. 75.* vt ſcilicet vnicum inuentarium ſufficiat, quia prius per ſe vel per alios, id eſt per procuratores, hæres debet inueſtigare res hæreditarias, & ad hoc ſibi datur annus, vt res illas perquirere poſſit, illaſque in inuentario deſcribere, prout in diuerſis mundi partibus illas inuenit. Cui conforme eſt quod dicit Guid. Pap. *in tract. de inuent. n. 24.* Roland. *inter tr. diuerſ. q. 121.* Ego tamen ſæpius obſeruatum vidi, præcipuè in magnis hæreditatibus, vt mittatur ad Iudices locorum in quibus bona reperiuntur, cum litteris requiſitoriis, & facto per illos inuentario, omnia coniungantur cum inuentario principali per Notarium in eo ſcribentem.

Notandum quoque eſt, regulam illam generalem, 4
quod in confectione inuentarij, vnus dumtaxat, per totum illius tenorem, adhibeatur Notarius; limitari, vt non procedat, ſtante impedimento Notarij in eodem ſcribentis, vt notauit Roland. *loco citato quæſt. 101.*

Item & duo Notarij poſſunt adhiberi in inuen- 5
tario, ſi ambo de eo rogentur in ſolidum, in tantum vt poſſint ſe inuicem in alterius inuentario ſubſcribere tanquam teſtes. Roland. *in dicto tract. de inuent. quæſt. 104.*

Et ex præmiſſis videbatur concludendum, præuentionem ſuffragari Iudici, Notario & cohæredi, vt nullo alio in tribunali, nec alio Notario ſcribente, cohæres ſuperueniens poſſet prætendere, quod procederetur ad alterius inuentarij confectionem nomine ipſius.

Contrarium tamen verius eſſe dixi dum caſus 6
occurrit. Quia quando vnus ex cohæredibus, ſuper aditione deliberat, alter hæreditatem adire non poteſt, niſi pro parte ſua, non autem pro tota hæreditate: excepto caſu, quo tota ad ipſum per repudiationem alterius cohæredis, aut alio modo fuiſſet deuoluta. Peregrin. *conſil. 93. num. 2. volum. 3.* per text. *in l. 1. ff. ſi pars hæred. petat.* Atque ita declaratio vnius ex cohæredibus facta ſuper aditione vniuerſæ hæreditatis, non inducit præuentionem reſpectu alterius cohæredis deliberantis, vel nondum adeuntis, & nondum repudiantis.
7 † Nec poteſt opponi quod portio non petentis accreſcat alteri petenti. Quia ad hunc effectum requiritur repudiatio expreſſa, vel tacita per lapſum temporis, alias portio non petentis, alteri petenti nondum accreſcit: *l. vnic. C. quando non pet. par. pet. accreſc.* Caualer. *deciſ. 346. num. 7.* Et ita poſt longam diſputationem concludit Theſaur. dicens ſic fuiſſe iudicatum, *deciſ. 4. num. 8.* adducens inter cætera, text. *in dicta leg. 3. ff. ſi pars hæred. petat.*
8 † Vbi pro hac ſententiā, dicit eſſe clariſſima Iuriſconſulti verba, quod qui petunt hæreditatem, non debent maiorem partem petere, quàm habituri eſſent cæteris adeuntibus, nec eis petitio proderit, ſi poſtea conſtiterit cæteros adiuiſſe.
9 † Quod procedit, non ſolum in hæreditatibus ab inteſtato delatis, vt voluit Peregrin. *in tract. de fideicom. artic. 9. n. 12. verſic. & ſi duo ſint.* Sed etiam in hæreditatibus vigore teſtamenti obuenientibus, quia aditio per vnum ex cohæredibus etiam teſtamentariis facta, non afficit alium, neque illius præuentio quidpiam operatur in præiudicium alterius cohæredis, quin poſſit nouum iudicium intentare, omiſſo illo iudice & notario, reſpectu ipſius actus ſeu declarationis aditionis: immo his non obſtantibus, poteſt ſuam aditionem facere per actum & iudicium ſeparatum pro parte ipſum concernente, *l. 2. §. pro qua quiſque, ff. de bon. poſſeſſ. ſecund. tabul.* Caſtrenſ. *in dicta l. 2. ff. ſi pars hæred. petat.*

Et hoc adeo verum eſt, vt reus conuentus actori 10

hanc exceptionem opponere poſſit, *Tu malè agis pro toto, cum ſis tantum hæres pro parte*, quamuis huiuſmodi videatur exceptio de iure tertij, quia tales exceptiones opponere licet, quando ſunt excluſiuæ iuris agentis, quidquid in contrarium dixerit. Surd. *conſil.359. num.15. & ſequentib.* & Gratian. *diſcept. forenſ.330. num.9.* quos meritò reprobat Ioan. Ant. Bellon. *in tract. de iure accreſc. cap 7. quæſt.37. n.29.* poſt Theſaur. *dicta deciſ.4. num.8. verſic. Præterea.* Eſt etenim illa exceptio potius de non iure agentis
11 quam de iure tertij. † Quia vnus ex pluribus cohæredibus, non poteſt eſſe hæres in ſolidum, ſed tantum pro parte ſuâ quandiu cæteri non ſunt excluſi. Quod fuſius examinat bonæ memoriæ D. Archiepiſcopus Argel. *de acquirenda poſſeſſion. q. 8. art. 9. num.263. & multis ſequentibus*, & eſt bonus text. *in dict. leg.1. ff. ſi pars hæred. petatur.* Quamuis D. Argel. *ibid. n.265. & ſeqq.* in eam eat ſententiam, vt cohæres datâ cautione de reſtituendo cohæredis portionem audiendus ſit totum petens, vt ibi per eum copioſius explicatur.

12 Cæterum, ſupradicta procedunt, non ſolùm in cohæredibus in certâ hæreditatis parte teſtamento relictis, verum etiam in pluribus ſimpliciter abſque vllâ portionum aſſignatione nominatis, ſi purè & non ſub conditione inſtitutio facta ſit, vt dicit Bellon. *in dicto tract. de iure accreſc. c.7. q.37. n.24.* Quod ſi ſub conditione aliqui, alij verò purè inſtituti fuerint, diuerſi caſus ſunt conſiderandi, quos hic recenſere ſuperfluum eſſet, cum ſint extra materiam præuentionis, & illos fusè explicet Bellon. *ibid. cap.7. q.37. num.96. & ſeqq.*

13 Quod autem attinet ad legatarios, vt paucis, ſed clarè negotium exponamus, aduertendum eſt quoſdam eſſe legatarios, ſeu fideicommiſſarios coniunctos, quoſdam verò diſiunctos. Diſiuncti ſunt, quibus diuerſæ portiones diuerſis orationibus relinquuntur, veluti, Titio partem dimidiam fundi Corneliani Lego. Sempronio partem dimidiam fundi Corneliani Lego. Hic ſunt diuerſæ orationes & diuerſæ portiones, ideo eſt omnimoda diſiunctio tam realis, quam verbalis probatur per text. *in leg.1.* & ibi Gloſſ. *ff. de vſufruct. accreſcen.*

14 Coniunctorum verò, tria ſunt genera. Quidam enim ſunt coniuncti re & verbis, videlicet qui vocati ſunt à teſtatore, in vnâ eademque oratione, ſine expreſſione, vel aſſignatione partium, veluti ſi quis dixerit. *Inſtituo Mæuium & Sempronium hæredes, l. re coniuncti, ff. de legat. 3. l. Triplici, ff. de verb. ſi-*
15 *gnification.* † Coniuncti re tantum, dicuntur illi quibus eadem res fuit relicta, veluti ſi teſtator dicat *Inſtituo Titium in mea hæreditate*, vel *Lego Titio fundum Trebatianum*: Et in alia ſeparatâ oratione, dicat ſimiliter, *Inſtituo Mæuium in mea hæreditate*, vel *lego Mæuio fundum Trebatianum*: iſta dicitur coniunctio realis, quia eadem hæreditas, vel idem fundus, & ſic eadem res fuit relicta, ſed in diuerſis orationibus, & ſic ſunt in re coniuncti, & ad eandem rem vocati, ſed ſunt diſiuncti verbis, quia ſunt vocati in diuer-
16 ſis orationibus. † Coniuncti verbis illi dicuntur, quibus eadem res, vel eadem hæreditas, in eadem oratione relinquitur, ſed aſſignatis portionibus, veluti Titio & Mæuio, talem fundum æquis portionibus relinquo. Hæc eſt communis DD. traditio *in d. l. re coniuncti, & d. l. triplici* Gomeſ. *lib.1. variar. reſol. cap.10. de iure accreſc. num.24 & ſequent.* & eſt materia ſatis per DD. pluribus in locis explicata, neceſſaria tamen pro vera quæſtionis propoſitæ intelligentia.

17 Aduertendum quoque eſt, quidquid dixerit Fuſar. *de ſubſtit. quæſt.629. n.10.* ea omnia quæ iam hoc in capite dicta ſunt, & mox dicentur circa præuentionem vnius ex cohæredibus vel collegatariis, locum habere non ſolum in iudicio petitorio; ſed etiam in poſſeſſorio, adeò vt vnus ex cohæredibus, in caſibus in quibus totum petere non poſſet, eadem ratione, non admitteretur ad petitionem totius, etiam in iudicio poſſeſſorio, veluti in remedio *l. final. C. de edicto diui Hadria.* de quo præcisè loquitur D. Argelus *de acquir. poſſeſſ. quæſt.8. art.9. per tot.* Bellon. *de iure accreſc. dicto cap.37. num.18.*

His ita ſuppoſitis concludendum eſt, quod ſi agatur de legatariis, ſola verbali coniunctione coniunctis, non poteſt vnus præuenire quoad partem ſocij, totam rem petendo in qua coniunctus ſperatur portionem habiturus, ideo ſi totum petat repellendus eſt à limine iudicij, vti ineptam proponens petitionem. Sæpius autem dictum eſt, ex petitione nulliter facta nullam oriri præuentionem. Quod autem petitio ſit nulla, probatur ex traditis per Crauet. *conſil.144. in fine.* Surd. *conſil.415. num.12.33. & ſequentib.* Bellon. *dicta quæſt.37. n.31. & 32.* 18

Sed ſi agatur de legatariis aut fideicommiſſariis re 19
tantum coniunctis, verius eſt & receptius, vnum ex ipſis præuenire poſſe, petēdo totum, & totum etiam conſequi, ita tamen vt ſi alij ſuperueniant, cogatur eis ſuas portiones præſtare: vt benè comprobat Belloo. *dicto cap.7. quæſt.37. num.47. & multis ſequentib.* & D. Argel. *de acquir. poſſ. quæſt.8. art.9. num.241. & ſequentib.*

Idemque obtinet in pluribus legatariis, re & ver- 20
bo coniunctis, ſcilicet eum qui præuenit, poſſe petere totum, ita tamen vt alio ſuperueniente, portionem ſuam illi reddat, Bellon. *ibid. num.80.* Argel. *num.241.*

Cum itaque in caſu propoſito, ageretur de pluribus cohæredibus purè inſtitutis, quorum vnus ſolus declarauerat ſe velle adire hæreditatem teſtatoris, nulla ex illius petione induci poterat præuentio in præiudicium alterius cohæredis, cui ius æquale competebat, nec impediebat, quominus ille ſeparato iudicio, Iudicem alium quemlibet competentem eligeret atque Notarium pro ſui inuentarij confectione, & aditionis declaratione. Aut enim primus, pro parte ſua duntaxat aditionem fecerat; & hoc caſu non continebatur aditio alterius cohæredis pro ſua portione facienda: aut aditionis declaratio facta fuerat per primum adeuntem tam nomine ſuo & pro parte ſua, quam etiam nomine alterius cohæredis & pro portione eiuſdem; & hoc non, quia primus à ſecundo nullum habebat mandatum, & per conſequens, nulla quoad portionem cohæredis inducta erat præuentio ad effectum impediendi ipſum ne ſeparatim adiret. Et hoc verum eſt in duobus purè inſtitutis. Nam ſi vnus purè, & alius ſub conditione eſſet inſtitutus, & conditio nondum adueniſſet, diſtinguendi eſſent duo caſus, Primus eſt, quando iſti hæredes fuerunt inſtituti in partibus diſtinctis & ſeparatis, veluti ſi teſtator dixerit, Inſtituo Titium in dimidia, & Caium in alia dimidia ſi nauis ex Aſia venerit: & tunc non poſt Titius petere portionem Caij etiam ante conditionis euentum. Secundus caſus eſt, quando hæredes non fuerunt in diuerſis & ſeparatis partibus inſtituti, ſed in eodem aſſe, nullis partibus diuiſo, & non facta hæredibus partium aſſignatione, ita vt hæredes ſint re coniuncti: vel etiam ſi inſtitutio ſimpliciter facta fuerit: & hoc ſecundo caſu, poteſt hæres purè inſtitutus totum petere, & apud ſe retinere donec conditio euenerit: prout latius hæc omnia comprobat & explicat Bellon.

Bellon. Iun. *dicto tract. de iure accreſc. cap. 7. quaſt. 37.*
num. 96. & ſeqq. & num. 110.
21 Supradicta reſpiciunt actum aditionis hæredita-
tis, ſed & eodem ferè modo decidenda ſunt quoad
actum confectionis inuentarij. Recepta ſiquidem
eſt, & ab omnibus approbata concluſio, inuenta-
rium à ſingulis hæredibus, aut omnium hæredum
nomine conficiendum eſſe: Cyn. *in l. fin. in princ. C.*
de iure deliber. n. 3. Alb. *n.* 7. Salic. *n.* 4. Alex. *n.* 11. Iaſ.
n. 5. *verſic. ſed licet.* Et DD. qui in contrarium alle-
gari poſſent, veluti Bald. *in authent. ſed cum teſtator.*
C. ad l. falcid. n. 9. Alex. *in l. in ratione, n.* 18. *C. ad l. fal-*
22 *cid.* loquuntur in diuerſis terminis. † Tractant
enim de inuentario hæredis, verum proſit fideicom-
miſſario? quod tamen multum controuertitur, ſi non
interueniat ceſſio iurium hæredis in fauorem fidei-
commiſſarij, quâ poſſit ſubſtitutus ſe tueri exceptio-
ne inuentarij, cuius beneficij ceſſionem obtinuit ab
hærede grauato, vt per Fontanell. *de pactis nuptialib.*
clauſ. 4. gloſſ. 5. num. 44. vbi concludit inuentarium
hæredis, non obſtante dictâ controuerſiâ, ſuffragari
fideicommiſſario, etiamſi nulla hæredis grauati ceſ-
ſio eiuſdem beneficij inuentarij interuenerit, quia
cum de inuentario non opponat fideicommiſſarius
per viam actionis; ſed tantum per viam exceptio-
nis eo vtatur aduerſus creditores agentes contra ip-
ſum, non eſt neceſſaria ceſſio iurium, quia poſſeſſor
illa non indiget, dum proponit ius aliquod per mo-
dum exceptionis. Quæ in ſententia reſidet, *deciſio-*
ne 46. *n.* 16. quamvis, *ibidem*, nimis generaliter di-
cere videatur, inuentarium vnius alteri tertio pro-
deſſe. Eandémque opinionem, vt inuentarium hæ-
redis proſit fideicommiſſario, tuetur Cancer. *lib.* 3.
var. reſolut. cap. 2. de inuent. n. 107. *& ſeq.* Et de ea-
dem re tractat Phanuc. *inter tract. diuerſ. de inuent.*
quaſt. 236. *n.* 107 *in fine*, & *quaſt.* 239. *à n.* 51. *ad* 53.
& n. 59. *ad* 66. Michaël Graſſ. *in §. Inuentarium, q.* 4.
num. 12.
23 Quibus ſimile eſt quod dicitur de ceſſionario
ipſius hæreditatis, quia licet priuilegium inuentarij
dicatur perſonale, & per conſequens non tranſito-
rium in ceſſionarium, vt voluit Laurent. Calcan. *con-*
ſil. 18. *ſub num.* 27. *&* 28. *& eſt text. in l. ex pluribus,*
& ibi Bart. *ff. de adminiſtrat. tutor.* Iaſ. *in l. quo minus*
n. 202. *ff. de fluminib.* Roland. *inter tractatus diuerſ.*
24 *de inuent. quaſt.* 180 † Tamen priuilegium inuenta-
rij transire in emptorem hæreditatis fuit deciſum in
Senatu Neapolitano apud Capy Latr. *deciſ.* 5. *n.* 24.
Adeo vt ſi Eccleſia cedat iura ſua alicui laico, quem-
admodum ipſa Eccleſia non tenebatur facere in-
uentarium, ex Vincent. de Franc. *deciſ.* 56. *n.* 29.
ita & ille qui ab Eccleſia obtinuit ceſſionem hære-
ditatis, non poterit vltra vires hæreditarias conue-
niri tanquam ſuccedens in ius & priuilegium Ec-
cleſiæ. Vel etiam iuxta opinionem aliorum qui in
omnem euentum fatentur Eccleſiam obtinere poſ-
ſe reſtitutionem in integrum aduerſus omiſſam in-
uentarij confectionem, ceſſionarius iſte poterit eo-
dem vti reſtitutionis in integrum priuilegio, vt *dict.*
deciſ. 15. copioſius demonſtratur.
25 Non tamen idem obtinet in inuentario tutelari,
quo hæres aduerſus creditores hæreditarios ſe tue-
ri non poteſt, vt deciſum fuit per Rotam *deciſ.* 88.
26 *n.* 24. *& deciſ.* 126. *n.* 34. *p.* 7. *recent.* † Niſi tamen in
hoc inuentario tutelali adhibitæ fuiſſent omnes ſo-
lemnitates in legali hæredis inuentario requiſitæ,
Rota *deciſ.* 668. *num.* 3. *parte* 4. *recent. tom.* 1.
27 Cùm igitur præfati Doctores & iura loquantur,
& procedant in caſibus omnino diuerſis, remanet
vera & illibata concluſio, confectionem inuentarij
ab vno ex pluribus cohæredibus factam, non indu-
cere præuentionem aduerſus alios, nec impedire
quominus ipſi ſeparatim ſuum inuentarium coram
alio Iudice competenti, & notario, conficere queant:
niſi tamen malint alij cohæredes ratificare quod eo-
rum nomine hac in re geſtum eſt: quod vltra ſupra
citatos docent Rebuff. *in conſtit. Reg. tom.* 1. *in tit. de*
ſentent. promiſſion. art. 1. *gloſſ* 3. *num.* 6. Butat. *deciſ.* 521.
n. 7. Phanucius *de Inuent. dicta quaſt.* 239. *n.* 58. Car-
pan. *ad ſtatut. Mediol. p.* 1. *c.* 272. *num.* 9. Mich. Graſſ.
in §. Inuentarium hæredis, quaſt. 4. *num.* 12. Bary. *de*
ſucceſſ. lib. 11. *tit. quæ ſint iura confect. inuent. num.* 2.
Et inter antiquos Salicet. *in l. fin §. ſin autem dubius,*
n. 14. *C. de Iure deliber.* Et *ibidem* Alex. *num.* 11. &
alij omnes.
Sed obijciet aliquis non eſſe agendum de præ- 28
uentione quoad inuentarium, cum iſte non ſit actus
iudicialis, ſed potius extraiudicialis, & nuda ſolem-
nitas, vt dicit Hodiern. ad Surd. *deciſ.* 26. *num.* 11. *&*
Gratian. *diſcept. c.* 797. *n.* 2. *&* 3. Rota *deciſ.* 331. *n.* 4.
p. 5. *recent.*
Reſponſio petenda eſt ex notatis per nos *part.* 1. 29
cap. 3. *de inue* 1. *n.* 3. Videlicet, quod quamvis quoad
petitiones iudiciales creditorum nulla ex inuenta-
rio oriatur præuentio, tamen quoad ipſum actum
confectionis inuentarij tractari poteſt de præuentio-
ne inter plures cohæredes, vt in coram vno aut al-
tero Iudice vel notario illud fieri aut continuari poſ-
ſit. † Quamquam & quoad effectum prorogandi 30
iuriſdictionem, præuentionem produci ex inuenta-
rij confectione coram Iudice habente iuriſdictio-
nem prorogabilem facta, fuerit alias deciſum in
Senatu Neapolitano apud Hodiern. in addit. ad Sur-
di *deciſ.* 26. *num.* 24. *& ſequentib.* Quia licet verum
ſit hæredem conficientem inuentarium, non poſſe
reconueniri ad hoc vt confectio inuentarij retarda-
ri poſſit, tamen cum ipſe Iudicem elegerit, coram
quo in inuentarij confectione procederet, ſi deinde
coram eodem reconueniatur, non poteſt illos, quem
approbauit, iuriſdictionem declinare. † Cuius ta- 31
men deciſionis reſolutio apud me dubia eſt, quia
actus inuentarij diuerſus eſt ab actionibus hæredi-
tariis, nec prorogatio iuridictionis facta per hære-
dem, fit ad alium finem quam ad conficiendum in-
uentarium, non autem ad ſuſcipiendas actiones hæ-
reditarias: vnde cum (vt iam dictum eſt) confectio
inuentarij ſit actus extraiudicialis & diuerſus, non
video quomodo ex eo naſcatur effectus prorogatio-
nis iuriſdictionis, ad actum iudicialem diuerſum &
omnino ſeparatum, & ab actu confectionis inuen-
tarij independentem.
Iterum obijci poteſt, quod ex noſtra reſolutione 32
multa oriri poſſent inconuenientia. Nam ſi hæres
pro parte inſtitutus, qui pro ſua portione tantum hæ-
reditatem adiuit, & inuentarium confecit, alias poſtea
portiones per ius accreſcendi, aliòve modo acquire-
ret, nouum inuentarium conficere teneretur, & ſi
quatuor aut plures poſtea portiones ad ipſum ob-
uenirent, plura & totidem inuentaria conficere
oporteret, non ſine magno incommodo & expenſis:
Et ſimiliter ſi quis vti hæres ab inteſtato adiuerit hæ-
reditatem, & tanquam talis inuentarium confecerit,
& deinde ſucceſſu temporis compererit ſe eſſe hære-
dem teſtamentarium, videretur omni æquitati repu-
gnare ſi repertis ſumptibus nouum cogeretur in-
uentarium conficere.
Sed ad hoc reſpondetur Primo, quod nihil impe- 33
dit, quo minus hæres, pro parte inſtitutus conficiens
inuentarium, proteſtetur ſe illud facere tam ſuo
quam cohæredum nomine, quia deinde ſubſequuta

ratificatione, vel nouo ſuperueniente titulo confe-ctu inuentarij valida remanet, vt ſuperius oſtenſum fuit. Secundo reſpondetur, quod ſi ex primo inuentario apparet veritas rerum omnium in hæreditate exiſtentium, ſicut ipſo iure augetur portio hæreditatis per repudiationem cohæredis, ita ipſo iure augetur inuentarium. Et quemadmodum hoc caſu non eſt opus nouâ aditione hæreditatis, ita non eſt neceſſarium nouum inuentarium cuius dies incipit cedere ab adita hæreditate, Cancer. *lib. 3. cap. 2. num. 15.* Graſſ. in §. *Inuentarium heredis, quæſt. 5. num. 1. verſic. Ab adita hereditate,* & in tract. diuerſ. *de inuent. quæſt. 1. num. 15. & quæſt. 68. & 70.* vbi de magis communi: niſi tamen hæres malitioſè differet. Et hoc ſummam continet æquitatem, cum hoc caſu nulla poſſit committi, aut præſumi fraus in hærede. Atque ita determinat Bald. *in leg. filium quem habentem, num. 50. verſic. ſed pone, duo ſunt heredes, C. famil. erciſc.* ſequitur Coſt. *de raſionerat. quæſt. 218. num. 4.*

34 Idem dicendum eſt de eo qui hæreditatem adiuit vti hæres ab inteſtato, & deinde ſciuit ſe eſſe hæredem teſtamento inſtitutum: hic enim nouo non indiget inuentario, ſed primum per eum confectum tanquam ab inteſtato ſuccedentem, illi ſuffragatur: vt deciſum fuit per Rot. Romanam apud Duran. *deciſ. 387. n. 39. & ſeqq.* Quia cum inuentarium fuerit inuentum ad conſulendum legatariis & creditoribus, ac ipſis etiam hæredibus, non attenditur ad effectum de quo agitur, à qua perſona, & ex quo iure factum ſit, ſed ſufficit illud fuiſſe legitimè factum, ita quod in eo appareat veritas, numerus, & qualitas rerum in hæreditate repertarum, Aretin. *in l. cum hereditas, ad fin. ff. de acquiren. heredit.* Rota *dec. 801. num. 18. par. 1. diuerſ.* vbi dicitur inuentarium factum ab eo qui illud conficere non tenebatur, ſi factum legitimè fuerit, probare præſumptiuè in fauorem illius qui obligatus erat ad illud conficiendum. Pariſ. *conſil. 63. num. 21. & ſequentib. lib. 1. & conſil. 23. n. 85. & 86. lib. 3.*

35 Et ex præmiſſis apparet, quod in locis vbi beneficium inuentarij ſolet à Principe impetrari, ſi vnus ex pluribus cohæredibus litteras Regias obtinuerit pro illius confectione, illæ aliis non ſuffragabuntur, niſi ipſi quoque ſimiles literas obtineant ab eodem Rege vel Principe, vt in terminis conſuetudinis Burgundiæ oſtendit Chaſſan. *in titul. des ſucceſſions, §. 13. verſicul. ſi aucuns ſe venlent porter pour heritiers.*

CAPVT XIV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione quoad cauſas connexas. Et quæ ſit differentia inter exceptionem præuentionis, & illam Ne cauſæ continentia diuidatur. Finita cauſa ſpolij, ſi quis agat ad fructus & intereſſe, vtrum illi obſtet exceptio continentiæ cauſæ, vel præuentionis. Explicantur etiam varij modi quibus continens cauſa dici poſſit, & ea ratione cauſa apud eundem iudicem tractari debeat. Et quomodo inter ſe differant præuentio, & litiſpendentia.

SVMMARIVM.

1 *Intentata actione ſpolij, quæſtio fructuum & expenſarum, videtur eſſe de continentia cauſæ principalis: ſed vide inferius,* num. 13. & ſequentibus.

2 *Quando actio procedit ab eodem fonte, licet agatur de perſonis diuerſis, vtrum locum habeat exceptio, Ne continentia cauſæ diuidatur.*

3 *Quomodo differant tranſlatio & ſeparatio iudicij.*

4 *Si concurrat identitas perſonarum & rei, locus eſt exceptioni continentiæ cauſæ.*

5 *Quid ſi concurrat identitas perſonarum & actionis, ſed diuerſitas rei, vtrum locus ſit illi exceptioni.*

6 *Vtrum idem obtineat quando adeſt identitas actionis, ſed diuerſitas perſonarum & rei.*

7 *Quid ſi agatur de eadem actione, eadémque re, ſed de diuerſis perſonis.*

8 *Si ex pluribus ſocijs vnus ſit Clericus, & alter laïcus, & cauſa indiuidua, tota coram iudice Eccleſiaſtico tractanda eſt.*

9 *Præuentio ſuum operatur effectum non ſolum quoad perſonas citatas, ſed etiam quoad alias intereſſe connexum habentes.*

10 *Citatio executioni demandata contra vnum ex pluribus executoribus teſtamentarijs, facit præuentionem totius cauſæ quoad alios.*

11 *Actio ſpolij non datur, niſi contra ſpoliantem, vel mandantem, aut ratum habentem.*

12 *Quæ concurrere debeant, quando quis vult agere contra aliquem, ex eo quod ratum habuerit ſpolium.*

13 *Continentia cauſæ, locum non habet in perſonis, & actionibus diuerſis.*

14 *Exceptio litiſpendentiæ, non obſtat iuriſdictioni regulariter, quando exceptio rei iudicatæ non obſtat actioni.*

15 *Præuentio, & litiſpendentia, quâ ratione inter ſe differant.*

16 *Cauſæ indiuiduæ dici non poſſunt, quæ ſeparationem recipiunt.*

17 *Regula de continentia cauſæ non diuidenda, multas recipit limitationes.*

18 *Exceptio continentiæ cauſæ, non procedit in cauſis non connexis.*

19 *Inhibitiones exceſſæ, in præiudicium litis pendentis, non ſubſiſtunt.*

20 *Obtinens inhibitiones, poſt litem cœptam, non dicitur attentare, ſi agatur de lite diuerſa.*

21 *Valet argumentum, à litiſpendentia ad præuentionem, ſed non è contra.*

22 *Præuentio per ſolam citationem effectum ſortitur inducitur, ſed non litiſpendentia, quæ requirit conteſtationem.*

Continentia cauſæ diuidi non debet dum agitur de concurſu vniuerſali creditorum.

IVDICEM qui præuenit, non ſolum in cauſa principali præuenta, ſed in annexis quoque iuriſdictionem habere ſatis ſuo loco oſtendimus, cum continentia cauſæ non ſit diuidenda, immo idem iudex qui cauſam principalem præuenit, in omnibus illius annexis Iudex remanere debet: iuxta *l. nulli, Cod. de Iud.* de qua licet in prima huius tractatus parte actum ſit, tamen varij in praxi occurrunt caſus, ab illa regula generali dependentes, quos hic ordine proponere non erit extra rem.

In

In primis itaque ſequens caſus in facto decidendus occurrit. Ceſſionarius debiti cuiuſdam per nouationem & delegationem extincti, egerat contra debitorem ceſſum via executiua, & quædam illius bona plus & vltimo offerenti in publicâ ſubhaſtatione diſtrahi & liberari curauerat. Liberatio tamen nulla erat, quia facta fuerat pro debito extincto, taliſque (me conſulente in illâ causâ) declarata fuerat. Et per conſequens debitor ceſſus, cuius bona nulliter diſtracta fuerant bene egerat remedio reintegrandæ poſſeſſionis, aduerſus Tertium poſſeſſorem prædij, ſeu liberatarium, qui illud ex titulo nullo & inualido poſſidebat. Qui poſſeſſor & liberatarius litem ceſſionario, & viciſſim ceſſionarius, eandem cedenti intimari curauit pro euictione, & reſtitutione omnium damnorum, intereſſe & expenſarum conſequendâ. Tandem ſubſequuta fuit tranſactio inter iſtum liberatarium & debitorem ceſſum, per quam prædium liberatum remanſit apud liberatarium mediante certâ ſummâ pecuniarum per ipſum debitori ceſſo perſolutâ. Sed in eadem tranſactione, debitor ceſſus, cuius bona nulliter ſubhaſtata fuêre, ſibi reſeruauit iura & actiones contra cedentem. His ſic peractis debitor iſte ceſſus egit contra cedentem, coram eodem iudice coram quo cauſa Reintegrandæ fuerat intentata. Cedens oppoſuit, ſe eſſe ſubditum Regis Chriſtianiſſimi. Ceſſare præuentionem & litis pendentiam; quia hæc erat noua & diuerſa cauſa à primâ. Litem primam, finitam eſſe per hanc tranſactionem factam inter debitorem ceſſum, & liberatarium. Debitori ceſſo fuiſſe ſatisfactum mediante pecuniâ ſibi per liberatarium in hac vltima tranſactione perſolutâ. Et ideo cauſam ad Iudices Regios qui erant eius Iudices ordinarij remittendam eſſe concludebat. Cum hæc non ſit amplius cauſa euictionis in quâ per procuratorem comparuerat. Mandatum, & totam cauſam euictionis expiraſſe, & ſimilia in medium adducebat.

Iſtis non obſtantibus, fuit iudicatum in contrarium per Rotam Auenionenſem de voto maioris partis Auditorum, nempè cauſam coram eodem iudice negotij principalis tractandam eſſe, neque ad iudices ordinarios rei conuenti, nempè Regios remitti poſſe his fundamentis.

5 Quia cum per liberatarium, ſpolium fuiſſet intentatum, quæſtio fructuum & expenſarum, dicitur de continentiâ cauſæ principalis, cum de naturâ actionis ſpolij ſit, vt ſpoliator non audiatur, niſi purgato vſque ad vltimum quadrantem ſpolio, tam quoad principale, quam quoad fructus & expenſas, vt per Addent. ad Burat. *deciſ. 449. num. 9. & 10.* vbi plures DD. allegantur. Cum igitur quæſtio fructuum ſe habeat vt pars huius iudicij, ſi coram vno iudice peteretur res, & fructus coram alio, cauſæ continentia diuideretur, & poſſent ſequi contrariæ in eadem causâ ſententiæ, quia vnus poſſet dicere rem eſſe reſtituendam cum fructibus, alter vero reum

2 eſſe abſoluendum. † Præſertim quia totum hoc iudicium habet originem ab eodem facto, & ab eâdem culpâ, & proinde non eſt conſideranda diuerſitas perſonarum; quia non propterea tollitur continentia cauſæ etiamſi diuerſæ ſint perſonæ, & locus eſt diſpoſitioni *l. nulli, C. de Iudic.* vt patet ex *deciſ.* Afflict. 354. *num.* 13. *in quarto caſu*, cuius doctrinam ſequuntur omnes, & maximè Muſcatell. *in praxi ciuil. tom. 1. parte 2. in gloſſ. Tribunali, num.* 22. & faciunt tradita per Pacian. *de probation. lib. 1. cap.* 26. Vbi fusè explicat quibus in caſibus, connexorum idem ſit iudicium.

Ad hoc tamen, vt quæſtio iſta melius explicata 3
maneat; Supponendum eſt iuxta communem reſolutionem, variis modis de continentia cauſæ ad effectum illam continuandi coram eodem iudice negotij principalis, tractari poſſe. Primo quidem, quando agitur de eadem re, eadémque actione, & iiſdem perſonis; nempè quando lis cœpta fuit coram vno iudice, & inter alias perſonas mouetur pro eadem re & eâdem actione coram alio; & tunc non eſt materia *d. l. nulli, C. de iudic.* Sed eſt materia *l. vbi cœptum, ff. eod. tit.* Quia hoc caſu non agitur de iudicij diuiſione, ſed de totali illius tranſlatione ad aliud tribunal. † Aliud ſiquidem eſt iudicium diuidere, 4
relinquendo partem illius coram primo iudice, aliud transferre, illud in totum à primo Iudice auferendo, & ad ſecundum tranſportando. In primo caſu eſt materia *d. l. nulli.* In ſecundo, eſt materia *l. vbi cœptum.* Et propterea aduertendum, quod dum in multis locis huius tractatus dicimus in certis caſibus non obſtare præuentionem, non ideo ſequitur, quin obſtare poſſit exceptio continentiæ cauſæ non diuidendæ, quatenus agatur de cauſis verè connexis & inuicem dependentibus. Dictam autem differentiam inter duos illos caſus, inter cæteros benè explicat Galerat. *in tract. de renunciat. centur. 2. caſu 146. num. 1.*

Secundo, quando concurrit identitas perſonarum & rei petitæ, veluti ſi inter eaſdem perſonas agatur de petitorio & poſſeſſorio: & hoc caſu regula generalis eſt, quod qui fuit Iudex poſſeſſorij debet eſſe iudex etiam petitorij, ne continentia cauſæ diuidatur. Quod nos fuſius declarauimus & explicauimus, *part. 1. cap. 13. n. 6. & c. 24.* 5

Tertio quando adeſt identitas perſonarum & 6
actionis, ſed diuerſitas rerum, veluti in actione tutelæ, vel redditionis rationum alicuius alterius adminiſtrationis: & tunc dicitur etiam tractari de continentiâ cauſæ non diuidendâ, vt nos etiam expoſuimus ſuprà *parte 1. huius tract. cap. 13. num. 16.* & probatur per text. *in l. 1. ff. de quib. reb. ad eund. Iud. eatur, & l. 2. ff. eod. tit.* vbi dicitur quod ſi plures cohæredes, vel conſortes velint rem aut hæreditatem cõmunem diuidere, agendum eſt coram vno iudice, & in vno loco: idémque iudicio finium regundorum obſeruandum eſt. Quod *ibi* Gloſſ. dicit fieri tribus ex cauſis: Primò ratione coniunctionis cauſæ, quia conſortes & coniuncti ſunt. Secundo ratione reconuentionis, quia in iſtis iudiciis, quilibet eſt actor, & reus: ergo quilibet agit & reconuenitur apud eundem iudicem. Tertio ratione abſurditatis euitandæ, quia poſſent in eodem negotio ferri ſententiæ contrariæ. Idem dicendum eſt, ſi vnus ex pluribus tutoribus in ius vocetur, quod cæteri non ſint ſoluendo, nam iſto qui conuenitur requirente, omnes ad eundem iudicem remittendi ſunt: vt dicitur *in dicta leg. 2.* ad hoc vt ſciatur in quantum alij tutores minus idonei facultatum habeant, & ad hos fines omnes ſimul rationem reddant, *l. ſi quis, §. 1. ff. de edend.*

Quarto modo conſiderari poteſt continentia cauſæ, quando adeſt identitas quidem actionis, ſed diuerſitas rei & perſonarum. Veluti, quando agitur contra plures contra quos vna actio competit, procedens ab eodem fonte, & hoc caſu poteſt etiam proponi exceptio de continentiâ cauſæ non diuidendâ; vt dicit Afflict. *dicta dec. 354. n. 13. verſ. Quarto.* Et hunc modum, quinto loco ponit Trentacinq. *lib. 2. var. reſol. tit. de iudic. reſol. 3. n. 4.* 7.

Quinto modo dicitur continentia cauſæ quando adeſt identitas actionis & rei, ſed diuerſitas perſona-

rum;& tunc locus etiam eſt exceptioni Ne continen-
tia cauſæ diuidatur, vt per Afflict. & Trentacinq. *lo-*
9 *cis citatis.* † Exemplum afferri poteſt in pluribus
ſociis quorum vnus eſt Clericus, alij vero laïci, cum
Clericus gaudeat fori priuilegio, tota cauſa tractan-
da eſt coram Iudice Eccleſiaſtico, etiam quoad laï-
cos ſocios, quando cauſa eſt communis & indiui-
dua, Bald. *in l.præcipimus, 32. in fine, C.de appellatio.*
Couarr. *pract.quæſt.cap.2.ſub num.2. verſic. Quod ſi*
contingat. cum aliis citatis per Gratian. *diſcept. fo-*
10 *renſ.cap.115. num.8.* † Vnde infertur, quod iſto ca-
ſu, ſi citatio fuerit debitæ executioni demandata,
oritur præuentio non ſolum quoad perſonas citatas,
ſed etiam quoad alias habentes intereſſe connexum,
Cabed. *deciſ.Luſit.142. num.2. p.1.* Qui hoc probat
ex eo, quod ſi plures ſint nominati executores te-
ſtamentarij, & Iudex aliquis vnum ex ipſis citari fe-
cerit, tota cauſa erit præuenta, non ſolum quoad
iſtum citatum; ſed etiam quoad alios executores
non citatos, & ideo Iudex alius de iſtâ cauſâ cogno-
ſcere non poterit, præſertim ad euitandum ne in eâ-
dem cauſâ contrariæ ſequantur ſententiæ: quod om-
nino impediendum eſt, per text. *in l.ſingulis, 6.ff. de*
exceptio.rei iudic.

His ita præſuppoſitis, caſus de quo principaliter
hic diſſeritur, videbatur conuenire quarto modo
mox per nos deducto, & propterea prætendebatur
locum eſſe exceptioni de cauſæ continentia non di-
uidenda. Et per has rationes, deciſum fuit in Rota
Auenionenſi, cauſam iſtam petitionis fructuum &
intereſſe, coram eodem Iudice cauſæ ſpolij tra-
ctandam eſſe & terminandam, nec ad iudices Re-
gios remittendam, quamuis ab hac ſententiâ Ro-
tali fuerit appellatum, & cauſa deinde inter partes
tractata.

Ego tamen ſententiam illam apud me ſaluâ pace
tanti tribunalis dubiam eſſe fateor, atque ita amico
reſponſum pro veritate dedi; immo didici aliquos ex
Dominis fuiſſe in contrariâ ſententiâ. Quia cum
cedens fuiſſet citatus tanquam euictionarius ad in-
ſtantiam ceſſionarij, cui nouatum, ſeu extinctum no-
men, ceſſum fuerat, ſeu ſi malis ad inſtantiam libera-
tarij agentis contra cedentem, tanquam euictiona-
rium ſui euictionarij, ſeu authorem ſui authoris;
nunc autem actio pro fructibus & expenſis, mo-
ueatur per debitorem ceſſum, conſtat hic tractari de
perſonis diuerſis, immo de diuerſâ actione, quia de-
bitor ceſſus nihil poterat pro ſummâ principali
prætendere, ratione cuius cum liberatario tranſege-
rat: Nec ex perſonâ ſuâ pro fructibus, actionem
ſpolij contra cedentem intentare poterat, quia ce-
dens non ſpoliauerat, nec executiones nulliter factas
procurauerat: neque nomine ſuo fieri mandauerat,
11 † Actio autem ſpolij dari nequit, niſi aduerſus eum
per quem, vel quo mandante, vel ratum habente
ſpolium factum eſt, *l.1.§.deieciſſe, & ſequentib. ff.de*
vi & vi armat. Rip. *in l.naturaliter, §.nihil commune,*
num.51. verſic.Septimo amplia, & num.56.verſic. De-
cimooctauo amplia. Et *ibidem* Rub. *num.142.* Ant.
Marthæ. *ampliat.14.15. & 26.ff. de acquiren.poſſeſſ.*
12 † Et quando agitur contra aliquem, eo quod, ipſo
ratum habente ſpolium factum fuerit, tria concur-
rere debent, quæ in caſu propoſito ceſſabant. Pri-
mo, quod ſpolium fuerit eius nomine factum. Se-
cundo quod ipſe ſpolium ratum habeat. Tertio
quod non ſimpliciter illud ratum habeat, ſed tan-
quam ſuo nomine factum. Gloſſ. *in l.1.§.ſed & cum*
quis.ff.de vi & vi armat. Rip. *in d.l.naturaliter, §.ni-*
hil commune, num.51. Menoch. *remed.1.recup.poſſeſſ.*
num.52. Non ergo dari actionem debitori ceſſo ad-
uerſus cedentem pro damnis & intereſſe, ex eo quod
ſcienter, & forſan doloſè nomen extinctum ceſſerit;
ſed dico hanc actionem eſſe diuerſam & omnino
ſeparatam à iudicio euictionis per liberatarium in-
tentato, cum factâ tranſactione, nullam amplius
contra cedentem moueret actionem, necnon diuer-
ſam & diſtinctam ab actione ſpolij; quia talis actio
non competebat debitori ceſſo, niſi dumtaxat aduer-
ſus poſſeſſorem, cum quo tranſegerat, & ita non
verſabamur in quarto caſu Afflict. † Sed in perſonis 13
& actionibus diuerſis, quo caſu nullus eſt locus
huic exceptioni Ne continentia cauſæ diuidatur.
Diximus ſuprà, *parte 1.c.13.n.9.* ex Ludou. *dec.403.*
num.6. Rot. *deciſ.402.n.6.p.4.recent.* Duran. *dec.94.*
num.11. † Et generaliter conſtitutum eſt, exceptio- 14
nem litis pendentiæ, non obſtare iuriſdictioni,
quando exceptio rei iudicatæ non obſtat actioni:
Lancellot. *de attent. cap.4. limit.2. n.98.* Capyc. *de-*
ciſ.122.num.9.

Quanquam aliud ſit præuentio, aliud vero litis 15
pendentia, nec ab hac ad illam argui poſſit, cum fa-
cilius inducatur præuentio ſcilicet per ſolam cita-
tionem; vt ſæpè diximus, nominatim *part. 1.cap.9.*
num.1.& 5. cum tamen litis pendentia regulariter
non inducatur niſi per litis conteſtationem, aut
alium actum qui ſit loco litis conteſtationis, vt
paulo poſt dicemus. † Neque cauſæ indiuiduæ di- 16
ci poſſunt, quæ ſeparationem recipiunt Marta *de iu-*
riſdict.caſu 189.num.4. Marant. *part.4. diſtinct.11.*
num.24.

Immo & regula illa de continentiâ cauſæ non di- 17
uidendâ locum non habet, quando actor & reus ſunt
diuerſi fori, vt diximus ſuprà, *cap.12. n.34.* ex Ca-
pyc. *deciſ.122.* vbi oſtendimus quemlibet Iudicem
procedere ſi cauſa recipiat diuiſionem, ſin minus
attendi debere illam, quæ dignior eſt, & maiori
potitur prærogatiua.

Et ex his patet reſponſio ad rationes in contra- 18
rium oppoſitas, nempè quia hic agitur de actione ſe-
paratâ, quæ ex diuerſis fontibus procedit, & inter
diuerſas perſonas, & per conſequens non agitur de
caſu de quo in *d. l.nulli, C. de iudic.* quæ (vt ſæpè di-
ctum fuit) non procedit in cauſis diuerſis, & ſepara-
tis: Lancell. *de attent. lite pend.cap.4.limit.2.num.41.*
Nec adeo generalis eſt regula, *dicta l.nulli,* quin mul-
tas patiatur exceptiones, vt notauit Iaſ. *in eadem lege*
& poſt ipſum Menoch. *de arbitr. caſ.371. num.20.*
& ſequentib. videlicet ſi pars nihil opponat tempore
diuiſionis. Item in odium contumacis, vel quando
Iudex ſuper tota lite iuriſdictionem non habet,
tunc enim ex neceſſitate oportet litem decidere, &
alium iudicem adire. Item ſi ageretur de cauſis exe-
cutiuis, & aliis iuſtis de cauſis de quibus per Meno-
chium *ibidem.*

Præcipuè autem ad impediendam exceptionem, 19
Ne cauſæ continentia diuidatur, conſiderandum eſt
vtrum agatur de cauſâ diuerſâ, vt mox diximus, *nu-*
mero 16. Et videmus à ſimili, quod quamuis alias
litiſpendentia faciat, vt inhibitiones in eius præiu-
dicium obtentæ nullæ ſint & attentatoriæ, *Clem. 1.*
vt lite pend. cap. præſenti 3.§.cæterum, & *ibi* Gloſſ. *in*
verb. Illa pendente, de offic.legat. in 6. cum ſimilibus.
† Tamen quando agitur de cauſâ & lite diuerſâ, 20
non dicitur quidquam attentari per inhibitiones,
aut recurſum ad alium iudicem, Lancell. *de attent.*
appell.pend.cap.12.part.2. n.1. & ſequentibus, Boër.
deciſ.73. numero 4. iuxta text. *in cap. ad hæc, 1. & ibi*
Franc. *in princip.de appellat.* † Valet enim argumen- 21
tum à litiſpendentia ad præuentionem, non autem è
contra, à præuentione ad litiſpendentiam. Num

bona eſt coofequẽtia, Datur litiſpendentia; ergo & præuentio: ſed noo è contra, non eoim valet hæc coofequentia; Datur præuentio, ergo & litiſpenden-
11 tia. † Præueotio ſiquidem (vt ſæpè diximus) per ſolam citationem effectom ſortitam ioducitur, vt dicit Guid. Pap. & *ibidem* Ranch. *deciſ.* 421. *num.* 1. *&* 2. Et ad hoc allegat text. *in leg. Tam collatores*, §. *quoniam vero.* ibi, Coooentione quæ oblata, *& ibi*, Negotium ex priori agoitione, *de re milit. lib.* 12. Sed hoc melius probatur, per text. *in Authent. Qui ſemel, C. quomod. quand. Index.* Vbi diſertis verbis fie differentia inter conuentionem iudiciariam, & litis conteſtationem, & dicitur, actorem cogendum eſſe in lite cœptâ perſiſtere, etiamſi ſola coouentio iudiciaria interuenerit, quamuis non fuerit facta litis conteſtatio, vt *ibid.* oſtendit Gloſſ. *in verb. non ſit.* Sed quando agitur de litiſpendeneia, tunc non ſufficit regulariter ſola iudicialis conuentio & citatio, ſed prætetea requiritur litis conteſtatio, vt fuſius expoñit & declarat Lancell. *de attent. lite pend. in præfat. n.* 7. *& multis ſequentibus.*

De hac quæſtione, verùm continentia caoſæ diuidi poſſit? bene agit Carleual, *in tractat. de iudic. tom.* 2. *lib.* 1. *diſp.* 2. *per tot. fol.* 19. & Salgad. *in labyr. credit. part.* 1. *cap.* 4. *per tot.* vbi copioſè demonſtrat caoſam concurſus creditorum eſſe indiuidoam, & in illa locum eſſe exceptioni, *Ne continentia cauſa diuidatur.* Et videnda ſunt quæ diximus *part.* 1. *capite* 10. *in addit.* necnon *hac ead. par.* 2. *capite* 16. *num.* 5. *&* 6.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Qua ratione præuentio, & continentia cauſæ conſiderari debeant, inter plures litis conſortes, quando cauſa diuidua eſt, vel indiuidua, ſeu eadem vel diuerſa eſt defenſionis ratio inter omnes, aut ſi vnus ex ipſis iudicem ſuſpectum habeat, vtrum præuentio quoad alios facta ceſſet, & quoad omnes Iudex deſiſtere teneatur. Idem de pluribus tutoribus litigantibus nomine pupilli, vel proprio. Et quando plures litis conſortes teneantur vnum conſtituere procuratorem, vel ſuum quilibet conſtituere poſſit, vel ſaltem per ſe abſq; procuratore litigare. Et cauſa reſtitutionis in integrum vtrum ſit de continentia & connexione cauſæ principalis inter plures conſortes eiuſdem litis.

SVMMARIVM.

1 *Si ab vno ex pluribus eiuſdem litis conſortibus iudex fuerit allegatus ſuſpectus, poterit cauſa cognitionem ſtante præuentione proſequi quoad alios.*
2 *Intellige hoc procedere ſi agatur de cauſà diuiduâ, ſecus ſi de indiuiduâ, ita quod eadem omnibus litis conſortibus competat ratio defenſionis.*
3 *Si vnus ex pluribus tutoribus, reipublica cauſa poſt litem cœptam abeſſe cœperit, cauſa continuari debet contra alios, & ſuſpendi quoad abſentem ſi ſingulorum ratio ſeparatim cognoſci & defendi poſſit, ſecus ſi non poſſit diſcerni.*
4 *Tutoris officium, pluribus tutoribus competit in ſolidum.*
5 *Si plures tutores agant, debent vnum Iudicem & notarium habere.*
6 *Si tutores conueniantur, vtrum omnes poſſint ſimul cauſam defendere, an vero vnus tantum nomine omnium comparere debeat, & cogatur. Quid ſi pupilli nomine conueniantur.*
7 *Qui cum vno contraxit, non debet cogi plures in eadem lite habere aduerſarios.*
8 *Si plures collegialiter citentur, coguntur vnum conſtituere procuratorem, qui pro omnibus cauſam defendat.*
9 *Si actor, aut reus, plures reliquerit hæredes, vtrum omnes cogantur inter ſe vnum in lite procuratorem, pro illius defenſione conſtituere.*
10 *Ex pluribus colitigantibus quilibet ſuum habere poteſt procuratorem, quod tamen in pluribus illorum hæredibus, locum non habet.*
11 *Poteſt nihilominus, quilibet per ſe & ſine procuratore litigare.*
12 *Actio vnius ex litis conſortibus, non præiudicat alteri, in cauſis quæ recipiunt diuiſionem.*
13 *Quæſtio ſeruitutis eſt indiuidua, ſi fundus ſeruiens ad duos pertineat, ideo præuentio ambos afficit.*
14 *Reſtitutio in integrum vni data, aduerſus ſententiam, iuuat alios, in rebus indiuiduis.*
15 *Minoris reſtitutio in integrum, prodeſt eius fideiuſſori in cauſis indiuiduis; non autem in aliis.*

CONTINVANDO materiam *l. nulli, C. de iudic.* decidendus eſt caſus notabilis circa plures litis conſortes, quorum vnus lite pẽdente propter inimicitiam de nouo ſuperuenientem, iodicem iſta de cauſa ſoſpectum allegauit & probauit. Iudex abſtinere quidem voluit quoad illum, à quo ſoſpectus allegatus fuit, ſed quoad alios prætendebat de causâ iodicare poſſe, quod coram ipſo fuiſſet præuenta: iuxta *l. vbi cœptum, ff. de iudic.* ad quod allegari poteſt deciſio quæ videtur punctualis apud Alexand. *conſil.* 74. *n.* 6. *verſic. Nec obſtat, lib.* 7. vbi dicit, qood licet continentia cauſæ diuidi oon debeat, & ſic contra voum ex correis iudicari oon debeat per voom iudicem, & contra alium per diuerſum iudicem, cum agitor de correis debendi eiuſdem litis conſortibus; tamen attento quod vnus ex litis conſortibos recuſauit iudicem, alius non, ideo potuit contra vnoni iudicari, & contra alium in cauſa ſuperſederi, per text. *in l. non idcirco ff. de iudic. l. de vnoquoque, cum ibi notat. ff. de re iudic.* 1

In hac quæſtione ego exiſtimo diſtinguendum eſſe, vtrum agatur de iure diuiduo, vel indiuiduo. Hoc eſt de tali re, ſeu tali iure, io quo ſententia quoad vnum lata, poſſet alteri præiudicare, vel non: Aut in quo poſſent ſequi ſenteotiæ contrariæ, vel noo. Primo caſu, verius eſt ſuſpicionem ab voo allegatam, impedire vlteriorem proceſſum iudicis quoad omnes litis conſortes. Secundo vero caſu, quando ſcilicet agitur de negotio, in quo non fieret præiudicium litis conſorti, veluti quando ſinguli haberent ſeparatas & diuerſas exceptiooes & defenſiones, recuſatio facta ab vno non prodeſſet aliis, nec impedire poſſet quominus iudex procedere poſſet quoad alios, ratione quorum oulla adeſt ſuſpicionis cauſa. † Probatur per *text. in eadem l. non idcirco*, quam Alexand. allegat, *ff. de iudic.* Vbi dicitur quod non idcirco iudicis officium impeditur, a 3

quod

quod quidam ex tutoribus poſt litem aduerſus om-
nes inchoatam reipublicæ cauſâ abeſſe cœperit, cum
præſentium, & eorum qui non defenduntur admi-
niſtratio diſcerni poſſit, & æſtimari. Quod eâdem
ratione dicendum eſt de quolibet alio impedimen-
to ſuperueniente litis conſorti, veluti ſi propter ma-
giſtratum ſuperuenientem eius cauſa ſuſpendi ad
tempus debeat, aliiſve ſimilibus caſibus; cum eadem
vbique ſubſit ratio. Ex illo quippe textu manifeſtè
patet, quod ſi ius & intereſſe ſingulorum litis con-
ſortium diſcerni & ſeparari poſſit, & per conſequēs
cauſa ſit diuidua, & ſingulis diuerſæ & ſeparatæ
competant exceptiones & defenſiones, tunc impe-
dimentum ſuperueniens ex perſonâ vnius, non tu-
uat alios: Sed ſi cauſæ eſſent indiuiduæ, eædémque
omnium defenſiones, ſuperſedendum eſſet in totâ
causâ propter impedimentum temporale vnius: &
4 probatur *in l. 1. C. ſi ex pluribus tutor.* † Vbi dicitur
quod quilibet ex tutoribus habet officium in ſoli-
dum: quod etiam dicit Rota *deciſ.* 211 *num. 2. par. 2.
recent.* Cancer. *lib. 1. var. reſol. cap. 7. num.* 26. Et ideo
text. *in d. l. non idcirco*, non tam facile trahi debet
5 ad alias cauſas non tutelares. † Sed dum de tutelâ
agitur, verum eſt tutores, ſi plures ſint, eodem libello
omnes conueniri poſſe. Si vero omnes agant, co-
gentur pro eadem cauſa, coram eodem iudice, eo-
démque ſcribente Notario litigare, quia omnium
6 intereſt ratione officij & communis periculi. † Sed
tamen, quod dictum eſt de tutoribus reis, eodem iu-
dicio conueniendis, diſtinctione indiget. Aut enim
conueniuntur nomine pupilli, & tunc poſſunt om-
nes ſi velint ſuſcipere defenſionem, *l. 1. §. ſufficit, de
admin. tutor.* Intellige, conſentiente eo, qui conuen-
tus eſt. At eo repugnante, non poſſunt ſuſcipere
defenſionem litis; ſed tantum liti etiam illo inuito
aſſiſtere: ad euitandam colluſionem, Salic. *in dict. l. 1.
C. ſi ex plurib. tutor.* Quod ſi pupillus ipſe conueniā-
tur, poſſunt omnes in ſolidum ſuſcipere defenſio-
nem. Sed tamen ſi iudex velit, poteſt quolibet ca-
ſu, vnum ex pluribus deputare, qui defenſionem ſu-
ſcipiat, quem magis idoneum iudicauerit, non ta-
men ex hoc alij prohibentur aſſiſtere liti: Cyn. *in
d. l. 1. C. ſi ex plurib. tutor.* Bart. & Angel. *in l. decreto,*
7 *§. fin. ff. de adminiſtr. tutor.* † Quod ideo ſic conſtitu-
tum eſt, ne in plures aduerſarios diſtringatur, qui
cum vno contraxit, *l. 2. ff. de exercit. actio.* Gutier. *de
tutel. parte 2. cap. 4. num. 2.* † Eadem ratione, quando
8 agitur de Vniuerſitate, Collegio, Ciuitate, vel aliis
pluribus collegialiter citatis, vel de Capitulo, tenen-
tur omnes collegialiter vnum conſtituere procura-
torem ad lites, ſeu actorem, aut Syndicum, ad com-
parendum in cauſa, agendum, vel defendendum,
l. 4. § creditoribus, ff. de fideicommiſſ. libertat. Gratian.
deciſ. 107. *num.* 4. Franc. *deciſ.* 309. Loſæ, *de iure vni-
uerſit. parte 2. num. 3.* † Similiter ſi agatur de pluribus
9 hæredibus rei, tenentur & cogi poſſunt omnes vnum
procuratorem conſtituere: ſecus eſt in pluribus hæ-
redibus actoris, *l. iam tamen, §. ſi tantum, ff. iudic. ſol-
ui.* Gloſſ. *in l. licet, §. ſi plures, ff. de procurat. in verb.
Plane.* Gratian. *dicta deciſ.* 107. *num.* 3. quia eadem
militat ratio, quæ in pluribus perſonis vnius Vni-
uerſitatis, ne videlicet quis in plures aduerſarios di-
ſtringatur. Immo & idem obtinet in pluribus hæ-
redibus actoris, quando natura rei hoc exigit, vt per
vnum cauſa expediatur. Bart. *in l. 4. §. Cato, num.* 27.
in 4. quæſt. ff. de verb. obligat. Gratian. *dicta dec.* 107.
num. 8.

10 Et quando negotium habuit originem ab vnâ
perſonâ, generaliter conſtitutum eſt, per vnum pro
omnibus procuratorem conſtitutum, cauſam agitari
debere, Bart. *in l. ſi quis procuratoris. §. vnius, ff. de pro-
curat.* Sed ſi origo negotij procedat à pluribus per-
ſonis; ita quod ius vnius ex colligantibus fuerit
ab initio independens à iure alterius, tunc litigare
ſinguli poſſunt per ſingulos procuratores, nec co-
gendi ſunt de vno conuenire, Maſtrill. *deciſ.* 108.
num. 13. *& ſequentibus.* † At vero ſi iudicium non 11
fuiſſet inchoatum contra defunctum, ſed inciperet
à perſonâ hæredum, tunc omnes ſeparatim agere,
vel excipere poſſent, & cuilibet licitum eſſet pro-
prium conſtituere procuratorem, Maſtrill. *dicta de-
ciſ.* 108. *num.* 16. † Prædicta vera ſunt, quando liti- 12
gans vellet comparere per procuratorem; nam ſi
comparere velit per ſe, & abſque procuratore, hoc
facere poſſet. Quia vſus procuratorum introductus
eſt in fauorem partium litigantium, ideo non de-
bet in illorum odium retorqueri: vt benè explicat
Maſtrill. *dicta deciſ.* 108. *num.* 26.

Ex præmiſſis itaque apparet, abſentiam, etiam iu-
ſtam, vnius ex contutoribus, non debere impedire
continuationem curſus cauſæ, quoad alios citatos,
quando non eadem eſt omnium defenſionis ratio.
Et ex eodem fonte procedit quod dictum eſt, quod
ſi ex pluribus litis conſortibus, vnus iudicem ſuſpe-
ctum alleget, & vtriuſque colligantis rationes &
defenſiones diſcerni & ſeparari non poſſint, iudex,
quoad vnum ſuſpectus, ſuperſedere debet in tota
cauſa. Contra vero, ſi iura & rationes ſeparationem
recipiant, abſtinebit à cauſa quoad illum, à quo ſuſ-
pectus allegatur, non tamen quoad alios. † Atque ita 13
intelligendus eſt text. *in d. l. non idcirco, ff. de iudiciis,
& in l. 1. Cod. de conſortib. eiuſd. lit.* nempè quod per
plures procuratores agi poſſit, pro negotio diuiduo,
hoc eſt diuerſa iura partium continente, ſecus in in-
diuiduo ratione identitatis iurium & defenſionum.
Nam in indiuiduis, non admittitur actio ſeparata, &
ſi vnus altero ignorante & non conſentiente ſepa-
ratim ageret, non præiudicaret litis conſorti: Bal. *in l.
2. C. de conſort. eiuſd. lit.* Salyc. *in l. 1. in fin. C. eod. tit.*
vbi allegat text. *in l. loci corpus, §. ſi fundus. ff. ſi ſeruit.
vindic.* † In quo textu dicitur, quod ſi fundus ſer- 14
uiens ad duos pertineat, poteſt contra quemlibet ex
poſſeſſorib. prædij ſeruientis agi in ſolidum, & quiſ-
quis defendit, ſolidum debet reſtituere, quia res in-
diuidua eſt: vnde colligitur quod quando tractatur
de re indiuiduâ, & iudex ab vno ex litis conſortibus
recuſatur tanquam ſuſpectus, ſicut non poteſt de
cauſa cognoſcere quoad vnum, ita nec quoad alium,
& ſententia contra vnum lata afficit alium ratione
indiuiduitatis. Quando autem quæſtio ſeruitutis di-
uiſionem recipiat, aut non, in ſequenti capite fuſius
explicabitur.

Præmiſſis non abſimile eſt, quod dicitur, reſtitu-
tionem in integrum aduerſus ſententiam vni con-
ceſſam, prodeſſe aduerſario, & vtriuſque partis eſſe
communem, ad hoc vt earum quælibet petere poſſit
reformationem ſententiæ, quantumuis in iudica-
tum tranſactæ, in capitibus ſibi præiudicialibus, ſi
capita ſint ſibi inuicem connexa atque coniuncta,
leg. etiam 29. *§. 1. ff. de minoribus*, Gloſſ. *in leg. cum mi-
nor. ff. eodem titulo*, Odd. *in tractat. de reſtit. in integr.
quæſt. 47. numero* 10. Cyriac. *controuerſ. forenſ.* 43. *n.*
131. † Et generaliter, reſtitutio in integrum minori 15
conceſſa, prodeſt litis conſorti maiori, dum de iuri-
bus indiuiduis agitur, ſecus ſi de diuiduis, vt per
Sfort. Odd. *dicta quæſt. 47. num. 1. & num. 7. & ſequen-
tibus.* Sic, reſtitutio in integrum minori conceſſa, non
prodeſt eius fideiuſſori, quando cauſa minoris & fi-
deiuſſoris, non eſt connexa, hoc eſt in quibus fide-
iuſſor, ſi ſententia contra ipſum mandaretur execu-
tioni, non poſſet habere regreſſum contra minorem,
ſecus ſi contra ipſum poſſet habere regreſſum fide-
iuſſor

iuſſor, tunc enim quia ex condemnatione fideiuſſoris, Minor damnum pateretur, cauſa diceretur connexa, & reſtitutio minoris deberet prodeſſe fideiuſſori, Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 12. num. 6. & ſeqq.* Odd. *de reſtitut. in integr. qu. 48. per tot.* Cyriac. *controuerſ. 510. num. 35.*

CAPVT XVI.

ARGVMENTVM.

Controuerſia ſuper iure ſeruitutis mota, vtrum diuiſionem ita recipiat, vt coram diuerſis iudicibus non obſtante illius præuentione in vno tribunali factâ diſputari poſſit, ſiue de fundo dominante agatur, ſiue de ſeruiente, quid de pluribus eiuſdem fundi Dominis pro diuiſo vel pro indiuiſo. Et de ſeruitutibus ex eadem vel diuerſis cauſis debitis.

SVMMARIVM.

1 *Si fundus Dominans in controuerſiâ ſeruitutis poſſideatur per plures dominos pro indiuiſo, actio per vnum mota trahit intereſſe aliorum. Et quomodo diuidatur vtilitas huius iuris.*

2 *Si fundus dominans ad plures pertineat pro diuiſo, quilibet agere poteſt, vt tota ſeruitus ſuæ parti prædij debeatur.*

3 *Si fundus dominans vni ex cohæredibus adiudicatus ſit, ille ſolus agere poterit pro totâ ſeruitute.*

4 *Si ſeruitus conſtituta, procedat ab eodem fonte, veluti ab eodem contractu, vel eodem teſtamento, præuentio cauſa quoad vnum facta, trahit totam cauſam quoad alios.*

5 *In materiâ præuentionis, multum attendi debet fons & origo negotij, & vtrum diuerſi articuli ab eâdem origine dependeant*

6 *Identitas perſonarum & actionis, poteſt conſiderari verè vel interpretatiuè ad effectum præuentionis, ſeu connexitatis cauſarum & negotiorum.*

CAPVT iſtud cum præcedenti aliquid habet ſimile, vt patet ex vtriuſque lectura. Quando enim agitur de ſeruitute per plures vel pluribus debitâ, intrat ſine dubio quæſtio connexitatis vel diuerſitatis proceſſus, vtrum videlicet cauſa, ſeu iudicium iſtud ſeparationem recipiat, & vtrum ratione connexitatis, lis ſuper ſeruitute coram vno iudice præuenta, quoad vnum ex litis conſortibus, ſit quoad omnes alios coram illo tractanda ne continentia cauſæ diuidatur. Pro cuius quæſtionis reſolutione firmandæ ſunt concluſiones ſequentes.

1 Prima concluſio. Si fundus dominans, cui ſeruitus debetur, pertineat ad plures Dominos pro indiuiſo, ſcilicet, quia portiones prædij dominantis, non ſunt inter condominos diuiſæ, vnus eorum poteſt agere ad ſolidam ſeruitutem, ſed vtilitas inde proueniens ad alios condominos ſpectabit, ſi ipſi conſentiant. Antequam vero talis conſenſus interuenerit, ille ſolus qui egit, poterit vti ſeruitute, & res erit in pendenti quoad alios, donec ipſi conſentiant: text. eſt expreſſus *in l. finali, ff. comm. prædior.* & *ibi* DD. Si tamen pro ſeruitute ſolueretur æſtimatio, vel intereſſe, ille qui ſolus egit, non poſſet illud conſequi niſi pro ſuâ ratâ parte, quia ſeruitus quidem eſt indiuidua, ſed æſtimatio recipit diuiſionem: *l. heredes, §. an ea, ff. famil. ercisc.* Bart. *in l. 2. §. ex his, n. 11.* & *ibid.* alij DD. *ff. de verb. obligat.*

2 Secunda concluſio. Si fundus dominans ſit communis inter plures pro diuiſo, quilibet agere poteſt pro ſeruitute, vt ſibi in ſolidum conſtituatur & præſtetur pro ſua parte fundi diuiſâ: probatur per text. & DD. *in l. loci corpus, §. ſi fundus, ff. ſi ſeruit. vindic. l. via conſtitui. §. quæcunque, ff. de ſeruit. ruſtic. præd.* & per illum textum Alberic. *in d. l. 2. §. ex his, n. 18. ff. de verb. obligat.*

3 Tertia concluſio. Si ex pluribus cohæredibus, fundus dominans vni ſoli adiudicatus fuerit, ipſe ſolus agere poteſt, & ipſi ſoli tota ſeruitutis vtilitas quæritur, *l. continuus, §. fin. ff. de verb. obligat.* & ibi Gloſſ. & *in l. in iudicio, ff. famil. ercisc.* Alberic. *dicto num. 18.* Bart. *in d. l. 4. §. Cato, n. 28. in fine. verſic. concludendo igitur, ff. de verb. obligat.*

4 His ita breuiter ſuppoſitis, quæ copioſius explicantur per Bart. & alios in locis ſupradictis & per omnes *in d. l. 2. §. ex his, ff. de verb. obligat.* Dicendum eſt, quod ſi agatur de ſeruitute ſiue conſtituta, ſiue conſtituenda, quæ procedat ab eodem fonte, eâdemque cauſa, veluti ab eodem legato, vel eodem contractu, aliâve diſpoſitione, tunc cauſa præuenta quoad vnum trahit ad ſe totam cauſam quoad omnes alios eiuſdem litis conſortes: Probatur ex *ſuprà dictis.* Quia cum agatur de eadem re, eademque actione, iuxta quintum modum de quo ſupra *c. 14. num. 7 huius 2. part.* conſequens eſt vt cauſæ continentia diuidi non debeat. Sed ſi ageretur de diuerſis perſonis, & diuerſis iuribus & actionibus, prouenientibus ex pluribus & diuerſis diſpoſitionibus, veluti ſi vnus ſeruitutem prætenderet ex contractu, alius ex teſtamento ſibi ratione prædij dominantis deberi, tunc eſſent diuerſæ cauſæ, & ex diuerſa origine prodeuntes, & ſic præuentio quoad vnum, nullum produceret effectum quoad alios, nec tractandum eſſet de continentiâ cauſæ, quia iura eſſent diuerſa & nullo modo inuicem connexa.

5 In ſumma, conſtituenda eſt circa materiam connexitatis cauſarum generalis illa regula, quæ multis aliis caſibus particularibus adaptari poteſt, quod vt plurimum, fons & origo negotij attendi debet, adeo vt ſi eadem res ex alia cauſa, & actione diuerſa, ac diuerſam originem habente quam ea quæ intentata fuit, petatur; non poſſit allegari præuentio nec continentia cauſæ, quoad ſecundam petitionem. Et è contrà ſi eadem ſit origo & fons ſecundæ petitionis, eâdem videatur cauſa, & locus ſit præuentioni ſecundæ, per præuentionem primæ, quia licèt propriè eadem non ſit cauſa, tamen eadem eſt per interpretationem, quod ſufficit, *l. ſi mater, ff. de except. rei iud.* Surd. *conſil. 312. n. 26.* Giurb. *deciſ. 20. n. 5.* Et ſic patet, quod in hac præuentionis materia multum poteſt negotiorum connexitas ratione originis à qua negotia procedunt. † Quia licet agatur de diuerſis rebus, tamen ſi actio ab eodem fonte deſcendat, dicitur eadem per interpretationem, cum ſatis ſit ad exceptionem continentiæ cauſæ, vel præuentionis, producendam, quod adſit identitas perſonarum, actionis, & rerum, verè vel interpretatiuè, Surd. *dicto conſil. 312. num. 26.* Socin. Sen. *conſil. 18. num. 44. vol. 1.* Quæ dicta ſint ad maiorem explicationem eorum quæ ſupra, *cap. 14.* deduximus, omnia inuicem conferendo. 6

CAPVT XVII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in actione iniuriarum, vtrum videlicet ſi pater pro iniuriâ illatâ filio, querelam propoſuerit, vel maritus pro iniuria illata vxori, præuentio obſtet filio, aut vxori, nouam actionem in alio tribunali proponere volentibus. Quæ ſit differentia inter actionem iniuriarum Ciuilem ex lege Cornelia, & Prætoriam, in materia præuentionis, & remiſſionis iniuriæ per patrem pro filij intereſſe faciendæ. Quæ ſit differentia inter ius agendi, competens patri nomine filiæ pro iniuria, & pro dote, quoad materiam præuentionis. Actio dotis profectitiæ ſpectat ad Patrem, quamuis per pactum dos eſſet conſolidata in fauorem filiæ.

SVMMARIVM.

1 *Pro iniuriâ filio illatâ, competit actio tam Patri quam Filio.*

2 *Ex eâdem iniuriâ, tribus vel pluribus perſonis actio competere poteſt.*

3 *Actiones patri & filio competentes pro iniuriâ filio illata, ſunt duæ actiones diuerſæ.*

4 *Idem ſi quis ad pœnam corporalem condemnetur ex eo quod pecuniaria ſatisfacere non poteſt, ſed tamen id fieri poteſt eâdem vel diuerſâ ſententiâ, & iudicio.*

5 *Iniuria filio illata, alio modo puniri poteſt reſpectu filij, & alio reſpectu patris, licet condemnatio ab eodem fonte procedat.*

6 *Quomodo verum ſit iniuriam filio illatam, diuerſam eſſe, reſpectu perſonæ paternæ.*

7 *Querela patris nomine paterno facta, filium excludit ab actione iniuriarum.*

8 *Pater quantamcunque iniuriam filio illatam, poteſt etiam gratuito remittere, niſi eſſet vilis perſona.*

9 *Actio iniuriarum ex lege Corneliâ, ciuilis eſt, quam pater non ſuo, ſed dumtaxat filij nomine intentat.*

10 *Actionis iniuriarum ciuilis & prætoriæ, quæ ſit differentia, & quis vtriuſque effectus.*

11 *In actione iniuriarum ex lege Corneliâ, non datur actio patri, ſed illi dumtaxat competit exercitium actionis.*

12 *Vtrum filio contradicente, poſſit pater actionem iniuriarum, pro iniuria filio illatâ mouere.*

13 *Actionem ciuilem, quando & quomodo pro iniuriâ filij, pater, inuito filio, remittere poſſit; prætoriam enim poteſt etiam eo renuente indiſtinctè remittere.*

14 *In Actione de dote, conſenſus filiæ requiritur, & cur non idem generaliter in actione iniuriarum. An idem filiæ conſenſus requiratur in petenda aſſecuratione dotis, & in quibus caſibus iſta procedant.*

Quamuis actio dotis profectitiæ fuerit conſolidata in perſona filiæ vigore ſtipulationis, pater nihilominus habet actionem de dote propter reliquias patriæ poteſtatis.

15 *In actione iniuriarum, pater regulariter non cauet de rato, ſecus eſt in actione de dote.*

16 *Si poſt remiſſam à patre iniuriam, filius agat, non eſt audiendus, vti per paternam renunciationem præuentus.*

17 *Filiusfamilias, non poteſt præuenire patrem in actione iniuriarum, ſiue actio, ſiue exercitium actionis ſpectet ad patrem, immo ſi hoc caſu filius agat, amittit expenſas.*

18 *Præuentio non inducitur per actionem dotis, quam filia ſine patris conſenſu intentauit.*

19 *Iniuria filij, non eſt coram diuerſis iudicibus tractanda ratione offenſæ paternæ, & illius quæ filio illata eſt, licet actiones ſint diuerſæ, cum ab eodem fonte procedant.*

20 *Quando quis condemnatur ad pœnam corporalem, quia non habet in ære, hæc condemnatio ſpectat ad eundem iudicem, qui præuenit cauſam condemnationis pecuniariæ.*

ILLATA iniuria filio, pater, ſi filius ſit 1
in eius poteſtate, duas intentare poteſt
actiones, nempè vnam nomine proprio, & aliam nomine filij ſui, & hæc
ſunt duo diuerſa iudicia, *l. Pater.41. Ibi.* Duobus
iudiciis, *ff. de iniur.* † Immo ex eâdem iniuriâ, tribus 2
vel pluribus poteſt actio competere, vtputa, ſi vxori
meæ ſub patris poteſtate exiſtenti iniuria facta fuerit, & mihi, & patri eius, & ipſi filiæ, iniuriarum
competit actio, quæ ſunt actiones diuerſæ, nec vna
per aliam conſumitur, *leg. 1. §. fin. ff. de iniur.* Vnde
quæritur ſi cauſa coram vno iudice præuenta fuerit
pro iniuria patris, vel mariti, vtrum intentari poſſit
coram alio iudice pro iniuria ex capite filij, vel vxoris, quibus offenſa facta eſt.

Dubium facit, quia (vt dictum eſt) iſta ſunt duo 3
diuerſa iudicia & duæ diuerſæ actiones, nec vna illarum per aliam præiudicari poteſt, *dict. leg. 1. §.
fin. ff. de iniur.* † Facit à ſimili quod ſi quis propter 4
inopiam condemnetur ad pœnam corporalem ſubrogatam loco pœnæ pecuniariæ, hoc fieri poteſt,
vel vno eodémque iudicio & ſententia, vel diuerſis iudiciis. Ergo idem hoc caſu videtur dicendum, vt duo diuerſa iudicia moueri queant, &
ſic vnius præuentio non obſtet proſecutioni alterius, Bartol. *in leg. ſi quis iniuriam, ff. de iniur.* Vnde Grauet. duas in hac materia proponit concluſiones, *conſil. 181. num. 6.* † Prima eſt, quod cauſæ 5
circa iniuriam filio illatam duæ ſunt diuerſæ, vna
pro iniuria patrem tangente, alia pro iniuria filij.
Cum alio modo puniri illæ iniuriæ poſſint reſpectu Patris, & alio reſpectu filij, quamuis ab eodem
fonte & delicto procedant, cum fieri poſſit, vt perſona filij, dignior ſit perſona patris. Quod probatur per text. *in l. ſeruo 30. §. filio, cum l. ſequenti, leg.
cum poſſit 31. ff. de iniur.* Secundò, quod actori licitum eſt cauſam huiuſmodi, eodem vel ſeparato iudicio proſequi, prout ſibi melius viſum fuerit. Ita
Grauet. *dicto conſ. 181.*

Ego vero vt tota hæc diſputatio clarius explicetur; Dico in primis, non eſſe dubitandum quin, vt 6
mox dictum eſt, duplex naſcatur iniuriarum actio, &
vtraque patri pro iniuria filiofamilias illata competat: iuxta *dict. leg. pater,* & alia iura mox allegata,
& probat Farinac. *quæſt. 105. de variis. & diuerſ.
crimin. num. 215.* Intelligendo iuxta notata per ipſum, *ibid. n. 256. & ſeqq.* & quæ nos *numeris ſequentibus* dicemus. † Adeo vt filiusfamilias, ne quidem 7
proprio

proprio nomine actionem iniuriarum pro illata ſibi iniuria intentare poſſit, quandiu pater ipſe agere vult, aut alius paterno nomine, *l. ſed ſi vnius 17. §. aut prætor. ff. de iniur. l. in perſona 31. in princ. ff. de pæt. l. ſi longius, § ſi filiusfamilias. ff. de iudic.*
8 † Immo pater, quantumcunque iniuriam filio in poteſtate exiſtenti factam, remittere poſſit, etiam remiſſione gratuita, niſi pater ipſe vilis eſſet perſona, Cod. Fab. *lib. 8. tit. 32. de patr. poteſt. definit. 2.*
9 † Hoc tamen ſecundum communem DD. diſtinctionem intelligendum eſt, vt pater proprio quidem nomine pro iniuriâ filio in eius poteſtate exiſtenti, ſeu potius ſibi in perſonâ filij illatâ, actionem iniuriarum prætoriam intentare poſſit; ſi enim actionem legis Corneliæ, quæ non prætoria, ſed Ciuilis eſt, intentare velit; hanc non ſuo, ſed filij dumtaxat nomine intentare poteſt: text. eſt *in l. lex Cornelia, §. Item quæritur, ff. de iniur.* Paſcal. *de patr. poteſt. p. 1. c. 10. n. 3.* Farinac. *de var. & diverſ.*
10 *crimin. q. 105. n. 256.* † Inter iſtas autem duas actiones iniuriarum, hæc eſt differentia, quod actio legis Corneliæ pro iniuriis, ciuilis eſt, nec finitur anno, ſicut actio prætoria iniuriarum, quæ per ſpatium vnius tantum anni durabilis eſt. Item quæ datur ex l. Cornelia in tribus tantum caſibus locum habet, nempè ſi quis pulſatus, verberatúſve fuerit, aut eius domus vi introita. At vero illa quæ prætoria eſt, in quocunque iniuriarum genere exerceri poteſt, *§. ſed & lex.* & *ibi* DD. maximè Myniinger. *Inſtitut. de iniur.*

11 In caſibus autem, in quibus filio datur actio iniuriarum, veluti in tribus caſibus legis Corneliæ, actionis exercitium pertinet ad ipſum patrem in vim patriæ poteſtatis; exercitium dico. Nam actio patri non competit, cum ipſe non fuerit pulſatus, aut verberatus, nec eius domus vi introita. Vnde ſicut ad patrem pertinet exercitium actionis, ita ad eundem ſpectat vſusfructus pœnæ, quam iniuriam inferens incurrit. Eſt igitur actio propria filij; ſed quia pater eſt illius legitimus adminiſtrator: ideo ſub illa qualitate, actionem filio competentem vti pater exercet: An-
12 gel. *in l. non ſolum, §. ſi pater, ff. de procurator.* † Vbi propterea concludit, hoc caſu Patrem non teneri cauere de rato pro filio: quod etiam dixit Caſtrenſ. *in dicto §. ſi pater, n. 2.*

Quanquam in hoc capite contrarium voluerit Barboſ. *in l. 2. §. fin. n. 36. ff. ſolut. matrim.* nempe quod ſi pater remittat actionem iniuriæ in perſona filij factæ, hoc facere poteſt in vim patriæ poteſtatis: & hoc caſu nec pater, nec filius amplius actionem iniuriarum proponere poſſunt. Si tamen pater proſequi malit, nec iniuriam remittat, tunc ſi agat nomine filij, requiritur eius non contradictio, quatenus filius ſit præſens. Eo vero abſente, pater tenetur cauere de rato, & cum hoc moderamine videtur intelligenda doctrina Caſtrenſ. *in d. §. ſi pater, n. 2.*

Et ſanè patrem, generaliter in quocunque caſu,
13 Iniuriam filio factam remittere poſſe, etiam inuito, & contradicente filiofamilias, omnes DD. fatentur, quando agitur de actione prætoria: ſi enim agatur de actione Ciuili deſcendente ex lege Cornelia in vno ex tribus capitibus eiuſdem; nempe primo ſi filius verberatus fuerit: ſecundo ſi pulſatus: tertio ſi quis eius domum per vim ingreſſus fuerit, tunc etiam conſenſus filij in iniuriæ remiſſione requiritur: Vincent. de Franch. *dec. 715. n. 8.* Eodem modo, ſi iniuria fuerit illata à perſona coniuncta, vel agatur de actione tori violati, requiritur etiam filij conſenſus, vt pater iniuriam ipſi illatam validè remittere poſſit; ſicuti etiam, ſi patris perſona vilis ſit, filij vero honeſta, conſenſus filij erit neceſſarius ad validitatem remiſſionis iniuriæ filio illatæ faciendæ, per patrem. Aut ſi pater dementia vel furore laboraret, vel pater eſſet abſens, vel ſi filius eſſet emancipatus: Aut etiam, ſi is qui filiofamilias iniuriam intulit, illum patremfamilias, ſeu emancipatum eſſe credidiſſet. Quia tunc perſonam patris, quam non conſiderabat, offendere minimè potuiſſet: Paſcal. omnia bene explicans, *de patr. poteſt. p. 1. cap. 10. n. 6. vſque ad num. 15.* & maiori ex parte Galerat. *in tract. de renunciat. p. 1. cap. 93. num. 13. & ſequentib.* Farinac. *dicta quæſt. 105. num. 256. & ſequent.* Aliquid etiam Surd. *deciſ. 89. num. 12.* Aliter quidem hoc interpretatus eſt Fachin. *quæſt. iur. controu. lib. 9. cap. 42.* Sed à communi DD. traditione recedendum non eſt tam in iudicando, quam in conſulendo.

Hinc patet, non eandem eſſe rationem actionis 14
pro iniuriis proponendæ, & actionis de dote. Actio ſiquidem pro dote vnica eſt, & ſic quocunque modo pater agat, etiam ius filiæ deductum videtur in iudicio, & ideo conſenſus filiæ, aut eius ratihabitio neceſſaria eſt, iuxta *leg. id quod noſtrum, ff. de reg. iur.* Hanc enim dotis actionem communem eſſe inter patrem & filiam fatentur omnes DD. *in d. l. 2. §. quod ſi in patris, ff. ſolut. matrim.* Gomeſ. *in leg. 50. Tauri num. 28.* Idémque dicendum, ſi agatur ad dotis aſſecurationem: Barboſ. *in l. ſi conſtante, in princ. num. 19. ff. eod. tit.* Vnde pater ſine filia, & hæc ſine patre agere, vel dotem recipere non poteſt: intelligendo ſemper de filia exiſtente ſub patria poteſtate, nam ſi eſſet emancipata, poſſet ſola & agere & recipere: & dummodo agatur de dote profectitia, non de aduentitia; vt DD. explicant *in d. § quod ſi in patris.* Si tamen pater, filiæfamilias pro dote agere volenti conſenſum præſtare recuſaret, ſola filia conſtito de recuſatione agere poſſet: Bald. Nouell. *in eadem l. ſi conſtante, numero vigeſimotertio.*

Sed quæri poteſt; ſi dotis actio conſolidata fuerit in perſona filiæ per clauſulas & ſtipulationes, ſeu etiam donationes per patrem, vel auum paternum appoſitas, in fauorem filiæ, vel neptis, (quo caſu tota actio conſolidati videtur in perſona filiæ, vt probauimus *lib. 1. quæſt. Ciuil. cap. 100. numer. 12. & ſequentib.*) vtrùm auus vel pater agere poſſit ſoluto matrimonio ad reſtitutionem dotis filiæ, ſeu nepti, per patrem vel auum donatæ? Reſpondendum eſſe, patrem vel auum poſſe intentare hoc caſu actiones pro dotis reſtitutione competentes: quia licet per huiuſmodi clauſulas, & donationes, dos deſinat eſſe profectitia; tamen cum dos originaliter ab ipſo patre vel auo proceſſerit, maiorem in illa poteſtatem habet quàm in cæteris merè aduentitiis: & ideo quamuis dos eſſet conſolidata in perſona neptis, tamen auus eſſet legitimus adminiſtrator, & eodem modo filius, ſi auus non ſupereſſet: Bartol. *in leg. 2. §. quod ſi in patris, num. 7. ff. ſol. matrim.* poſt Gloſſ. *in leg. cum dos, in verb. neque proderit, ff. de pact. dotal.* Barboſ. *in dict. §. quod ſi in patris, numero 21.* maximè *circa fin. verſ. & confirmantur prædicta.*

Sed quando agitur de actione iniuriarum, non 15
eadem eſt actio, ſed duplex; vna ſcilicet patri competens pro ſua iniuria, alia vero pro iniuria facta filio, vt ſupra dictum eſt: ideo in actione de dote, neceſſaria eſt cautio de rato per patrem in hoc caſu præſtanda, cum patri & filiæ actio competat in ſolidum: ſed in actione iniuriarum non tenetur pater præſtare cautionem de rato niſi in caſibus ſupra expreſſis: iuxta notata per Barboſ. *in d. l. 2. §. finali, n. 35. & 36. ff. ſolut. matrimonii.*

His ita explanatis, facilis reſultat reſolutio 16

omnium caſuum, qui in hac quæſtione contingere poſſunt ratione præuentionis iudicialis. Primus caſus eſt, ſi poſt remiſſam à patre iniuriam, filius agere velit, male agit vt dictum eſt ſupra *numer.* 13. & per conſequens ex tali actione filij, nulla poteſt naſci præuentio, quia nulliter agens non præuenit, vt ſæpè diximus.

17 Secundus caſus eſt, ſi in actione iniuriæ quæ ad patrem ſpectat, ſeu cuius exercitium eſt apud patrem pater ipſe præuenerit, talis præuentio valida eſt, ita vt filius poſtea agens huiuſmodi præuentione afficiatur. Sed ſi filius velit hoc caſu præuenire patrem, huiuſmodi præuentio nihil operatur, nec valet in præiudicium patris. Quod adeo verum eſt, vt ſi filius hoc caſu aliquas fecerit expenſas, pater filio illas refarcire minime teneatur, ex notatis per Farinac. *de accuſat. quæſt.* 13. *num.* 6. & faciunt tradita per nos *parte* 1. *cap.* 19. *num.* 7. *& ibidem num.* 5. Vincent. de Franch. *deciſ.* 382.

18 Tertius caſus. Si filiafamilias pro dote aduentitiâ in iudicio ſine patris conſenſu experiatur, in caſibus in quibus ille neceſſarius eſt, talis actio non inducit præuentionem, niſi ſuperueniente patris ratihabitione, vel conſenſu: cum ipſa nulliter agat; ergo nulla ex tali actione præuentio oriri poteſt, iuxta regulam ſæpius iteratam.

19 Quarto. Si pater præuenerit, in caſibus in quibus actio iniuriarum filio competit, etiamſi duæ ſint actiones, tamen cum ex eodem fonte, eademque cauſa proueniant & originem ducant, coram vno eodemque iudice res tractanda eſt, ne cauſæ continentia diuidatur, vt probatur ex traditis ſupra *cap. præcedenti, num* 5.

20 Quinto, eadem ratione, intelligenda eſt doctrina Bartoli *in d. l. ſi quis iniuriam, ff. de iniur.* quia licet quando reus, qui non habet in ære, puniendus eſt in corpore; hoc tractari poſſit, & terminari in eodem vel diuerſo iudicio; tamen ſemper idem iudex adeundus eſt, ne continentia cauſæ diuidatur, cum agatur de punitione eiuſdem criminis, & negotium ab eodem fonte procedat: ex notatis *dicto cap.* 16. *numero* 5.

CAPVT XVIII.

ARGVMENTVM.

Vtrum præuentio cauſæ facta contra debitorem principalem, afficiat fideiuſſorem? & an dicta de fideiuſſore locum habeant in correo. Et quando lite præuenta per principalem debitorem, fieri poſſit executio vel alia proceſſura aduerſus fideiuſſorem. Et an ex proprio capite, ſeu priuilegio, fideiuſſor iuriſdictionem iudicis præuenientis declinare poſſit. Quod multis modis declaratur cum limitationibus & ampliationibus requiſitis.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio facta contra principalem, non impedit quin agatur contra fideiuſſorem regulariter, & è contra: quod toto hoc cap. explicatur.*

2 *Litiſpendentia contra principalem vel vnum ex correis, non impedit, quin contra fideiuſſorem, aut alium correum agatur.*

3 *Quando per executionem factam contra principalem, plenè ſatisfactum eſt creditori, non poteſt agere contra fideiuſſorem.*

4 *Idem ſi ſtylus, aut conſuetudo Curiæ eſſet in contrarium.*

5 *Si principalis debitor obtineat inhibitiones, etiam nomine fideiuſſorum, vtrum tales inhibitiones ſuſtineri poſſint.*

6 *Pendente reſciſſione contractus, poteſt fieri inhibitio de turbando fideiuſſores.*

7 *Multæ poſſunt fideiuſſori competere exceptiones, quæ non ſuffragantur principali.*

8 *Exceptio ceſſionis bonorum, facta per principalem, non prodeſt fideiuſſori.*

9 *Fideiuſſores, vtrum extra proprium forum conueniri poſſint.*

10 *Fideiuſſor Doctoris, vtrum coram Iudice Doctorum poſſit conueniri, & conuentus forum declinare? intellige vt ibi.*

11 *Si vnus ex pluribus fideiuſſoribus, qui non renunciauit beneficio diuiſionis, velit obtinere inhibitiones de ipſum conueniendo vltra ſuam ratam partem, contra Doctorem, aut alium habentem fori priuilegium, non tenetur ſequi forum illius priuilegiati.*

12 *In materiâ præuentionis, ſi fideiuſſor agat contra creditorem, non impeditur creditor agere contra ipſum coram Iudice ipſius fideiuſſoris competente, quem ex pluribus elegerit. Idem de electione Notarij.*

13 *Fideiuſſor agens, eſt tamen verè & originaliter reus.*

14 *Explicantur dicta ſuprà* parte 1. capite 8. numero 4.

15 *Laicus per Clericum diffamatus, conueniendus eſt coram Iudice laico.*

16 *Laicus fideiuſſor Clerici, debet conueniri coram iudice laico, ſecus eſt in Clerico fideiuſſore laici. Vel niſi cauſa continentiæ aliud exigat.*

17 *Exceptiones perſonales rei cohærentes, quæ competunt principali debitori, poſſunt opponi per fideiuſſorem.*

18 *Continentia cauſæ quandoque exigit, vt cauſa fideiuſſoris coram eodem Iudice cauſæ principalis terminetur.*

19 *Exceptio litis pendentiæ cum principali, videtur realis, & rei cohærens.*

20 *Fideiuſſor qui ſe omnibus Curiis ſubmiſit, poteſt etiam coram non ſuo Iudice conueniri.*

21 *Fideiuſſor exceptioni præuentionis renunciare poteſt.*

22 *In obligatione Camerali, præuentioni renunciatur.*

23 *Quando fideiuſſori competit exceptio diſcuſſionis, vtpote quia illi non fuit renunciatum, cauſa illius dicitur habere connexitatem cum cauſa principalis debitoris.*

24 *Separatio primi iudicij non admittitur, quando per illud naſcitur exceptio rei iudicatæ quoad ſecundum.*

25 *Regula, quòd præuentio contra principalem non obſtet agenti contra fideiuſſorem, vera eſt, ſed multas patitur exceptiones.*

26 *Præuentio contra principalem ſuſpendit actionem contra fideiuſſorem in obligatione conditionali.*

27 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, oppoſita per principalem, impedit actionem contra fideiuſſorem, donec ſuper eâ cognitum fuerit.*

28 Ex

28 *Exceptiones rgales, per principalem oppoſita, impediunt, ne agatur contra fideiuſſorem, quarum hic exempla proponuntur, & hoc potiùs ex naturâ iudicij præiudicialis quàm in vim præuentionis.*

29 *Quâ cautelâ vti poſſit fideiuſſor, ad impediendum ne conueniatur pendente lite contra debitorem principalem.*

30 *Debitor principalis poteſt obtinere lite pendente inhibitiones de moleſtando eius fideiuſſores.*

31 *Intellige, vt hoc procedat quando ius fideiuſſoris habet connexitatem cum exceptionibus debitoris principalis.*

32 *Præuentio quoad principalem debitorem, prodeſt fideiuſſori euictionis.*

33 *Idem dicendum eſt de fideiuſſore indemnitatis.*

34 *Latâ ſententiâ abſolutoriâ in fauorem principalis, fideiuſſor moleſtari non poteſt.*

35 *Intellige, vt hoc procedat quando abſolutoria lata fuit ex eo quod illud quod petebatur non erat debitum, ſecus ſi ex eo quod non fuerat probatum.*

36 *Sententia lata abſolutoria ob priuilegium cohærens perſona debitoris principalis, non impedit, quin agatur contra fideiuſſorem.*

37 *Pendente excuſſione contra principalem, non agitur contra fideiuſſorem qui excuſſionis beneficio non renunciauit.*

38 *Quando quis ſe obligauit vti principalis, non poteſt opponere exceptionem nullitatis obligationis principalis debitoris.*

39 *Sententia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiuſſorem iudicij abſque noua proceſſu.*

40 *Quomodo ſit verum, cauſam principalis & fideiuſſoris eſſe connexam.*

Cauſa principalis & fideiuſſoris indemnitatis quando inducat præiudicium & quando nullitatem.

41 *In quibus caſibus verum ſit dicere, cauſam principalis eſſe præiudicialem cauſa fideiuſſoris.*

42 *Fideiuſſor pro pœnâ, non poteſt conueniri pendente lite ſuper eo vtrum pœna debeatur.*

43 *Exceptio rei iudicata, non eſt de cohærentibus rei, ideo non nocet fideiuſſori ſemper, quod contra principalem debitorem iudicatum eſt.*

44 *Litis præuentio contra vnum ex correis, vtrum iuuet alium correum, aut illi noceat, dum agitur de pluribus reis debendi. Vel etiam ſententia contra vnum lata.*

45 *Laicus habens cauſam connexam cum cauſâ clerici, veluti in ſocietate, & ſimilibus cauſis, coram Eccleſiaſtico iudice, conueniendus eſt.*

46 *Notarius qui ſcribere cœpit coram Iudice in cuius tribunali habet officium, non debet remoueri quamdiu lis durat.*

47 *Si agatur de duobus reis debendi qui ſunt ſuppoſiti diuerſis iudicibus, tota cauſa nihilominus coram eodem iudice, ratione continentia, tractanda eſt.*

QVIDAM creditor cum contra ſuum debitorem coram certo iudice egiſſet, voluit deinde agere coram alio iudice competenti contra fideiuſſorem. Quæſitum fuit vtrum cauſam hanc coram alio iudice aduerſus iſtum fideiuſſorem proſequi poſſet, an vero tota cauſa coram eodem iudice qui contra principalem debitorem præuenerat, tractanda eſſet.

1 Regula & reſolutio generalis eſt, cauſam contra debitorem principalem cœptam, non producere effectum præuentionis contra fideiuſſorem: nec è contra, cœptam contra fideiuſſorem impedire quo minus lis inteotari poſſit coram alio iudice contra principalem. Quod probatur primo Argumento ducto à litiſpendentia ad præuentionem, quod validum eſſe ſupra demonſtrauimos, *cap.14. num.15.* † Siquidem litiſpendentia inter creditorem, & vnum ex fideiuſſoribus, vel vnum ex correis debendi, non impedit quominus ipſe creditor agere poſſit contra alium ſeu fideiuſſorem ſeu correum, non obſtante lite cœptâ contra alios, & conteſtatâ *l. reos 23. C. de fideiuſſ.* Bald. *in l. fin. Cod. eod. tit.* Bart. *in Authent. hoc ita, n. 22. C. de duob. reis.* Guid. Pap. *deciſ.* 348. cum aliis citatis per Caocer. *lib. 2. var. reſolut. cap. 5. n. 48. noua impreſſionis,* Eiuſdem ſententiæ fuit, Laocell. *in tract. de attent. part. 1. cap. 3. n. 158. & ſequentibus & part. 2. cap. 10. n. 6.* vbi ex Petru Duenn. *regul.* 276. in verb. *executio,* & Rebuffo, *in conſtit. Reg. tom. 1. tit. de litteris obligat. art. 11. gloſ. 4. n. 26.* hoc limitat variis modis. Et † primo vt non poſſit agi 2 contra fideiuſſorem, ſi per executionem factam contra principalem debitorem fuerit plenè ſatisfactum creditori, Ang. *in l. qui reſtituere, col. 2. ff. de rei vend.* Intellige vt hoc verum ſit, quatenus creditori per debitorem principalem facta foerit actualis ſatisfactio: nam alias non impediretur agere contra fideiuſſorem, Iaſ. *in l. 1. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp.* 3

Secundo limitat, vt non procedat quando conuentio, vel conſuetudo, aut ſtylus Curiæ, eſſet in contrarium. 4

Tertio non habet locum, niſi qoando inhibitio, ipſos quoque fideiuſſores comprehendit, quæ tamen laxari, vel laxata ſuſtineri non poteſt, niſi quando cauſæ debitoris principalis & fideiuſſoris, eſſent inuicem connexæ, Lancell. *de attent. dicta limit. 6. in c. 20. num.* 18. poſt Decium, *conſ. 33. per tot. maximè col. 3.* 5

Quarto, non habet locum, quando pars egit ad nullitatem, reſciſſionem, vel cancellationem contractus, & curauit inhiberi creditori de faciendo aliquas executiones tam contra ipſum, quam contra eius fideiuſſores, tunc enim donec inhibitiones fuerint caſſatæ, illis obediendum eſſet, vt dicit Rebuff. *de litter. obligat. artic. 11. gloſſ. 4. n. 31.* Vtrum autem huiuſmodi inhibitiones ſuſtineri poſſint, de faciendo executiones pendente reſciſſione intentata, in terminis iuris communis ſeu ſtatuti noſtri Aueniooenſis, diximus ſupra, *part. 1. c.* 18. 6

Præterea quia fideiuſſori plures competere poſſunt exceptiones & defenſiones, quæ non competunt debitori principali, & è côtra; veluti ſi debitori competat exceptio beneficij competentiæ, ne ſcilic. conueniri poſſit niſi qoatenus facere poteſt, & deducto ne egeat; huiuſmodi exceptio quamois competat debitori principali, non tamen competit fideiuſſori, quia perſonæ cohæret, *l. fideiuſſor, l. Sancimus, ff. de re iudic.* † Eadem eſt ratio exceptionis ceſſionis bonorum factæ per principaliter obligatum, quæ noo prodeſt fideiuſſori, qoia perſonalis eſt, vt explicat Francíſc. Marc. *part. 1. deciſ. 313. num. 2.* de quo per Aretin. *in fin. §. Inſtit. de action. n. 10. & de replicat. in §. finali,* Bald. *in l. iam & mandatori, de non numer. pecun.* & per Cyn. *in l. quoties, C. de precib. Imperat. offerend.* Alex. de Imol. *in l. alia, ff. ſolut. matrim.* Sed tamen quoad dictam exceptionem Competentiæ, ſi illa competeret principali debitori erga creditorem, (veluti quod ageretur de fratribus, inter qoos locus eſt beneficio Competentiæ ſeu exceptioni Deducto ne egeat, ſecundum veriorem & æquiorem ſententiam, de qua Theſaur. *deciſ. 119.* Caroc. *de except. cap. vigeſimoquinto num. ſexageſimo quinto*) tunc iſta exceptio, licet non extendatur ad fideiuſſorem, quia beneficium eſt perſonale, ſi tamen 7 8

fideiuſſor ita regreſſum haberet contra ſuum principalem, vt contra ipſum, ſolidū exigere poſſet; tunc exceptio ipſi quoque fideiuſſori prodeſſet, ne damnum indirectè contra principalem reflecteretur, & beneficium legis ipſi infructuoſum remaneret, Caroc. *d. except. 25. n. 139. & n. 141. verſic. Declaratur autem.* Ideo hoc caſu datur cautela fideiuſſori, vt ſi fortè nomine perſonarum, aduerſus quas principalis debitor beneficium competentiæ opponere poteſt, conueniatur in ſolidum, tunc ipſi debitori principali denunciet litem & moleſtias, vt ipſe, exceptionem huiuſmodi, ex perſonâ ſuâ obiciat, dicendo ſuâ intereſſe, ne fideiuſſor in ſolidum conueniatur, cui aliàs mandati iudicio ſolidum ſoluere teneretur, & ita beneficium legis ſibi remaneret inutile: vt oſtendit Hering. *in tract. de fideiuſſorib. cap. 27. parte 4. numero 80. & 81.*

9 Præterea, & tertio quia ſi fideiuſſores conueniendi eſſent coram eodem iudice, coram quo cauſa principalis fuit præuenta, poſſent cogi ad comparendum extra proprium forum ſui domicilij, quod tamen concedi non debet: per text. *in Nouell. 53. de exhibend. reis.* Vveſembec. *in paratitl. tit. de iudic. n. 16. in fine,* Hering. *in dicto tract. de fideiuſſ. cap. 23. n. 13.*

10 † Vnde fideiuſſor Doctoris, vel ſcholaris, ſi coram Rectore, ſeu Primicerio Vniuerſitatis conueniatur, poteſt forum declinare, petendo ſe ad ſuum iudicem remitti, vt ex Rebuff. *de priuileg. Scholar. priuileg. 152. in 2. limit.* tradit Hering. *dicto cap. 23. num. 14.* Quod limitandum eſt, vt non procedat quando agitur de Conſeruatoribus Iudicibus, coram quibus Doctores & ſcholares habent priuilegium trahendi reos conuentos, prout habet Aueniocenſis Vniuerſitas ex
11 bullis ſummorum Pontificum. † Quo priuilegio ceſſante, ſi plures ſint vnius Doctoris, ſcholaris, vel alterius priuilegiati fideiuſſores, & vnus ex ipſis, velit obtinere inhibitiones, ne conueniatur niſi pro ſua rata parte, poteſt illas obtinere coram iudice ſuo, neque tenetur illas petere à iudice ſui aduerſarij, vt *ibidem* dixit Hering. *dicto cap. 23. num. 16.* ex Capyc. *dec. 18. num. 3.*

12 Hæc quidem vera ſunt, generaliter loquendo. Sed ſi de præuentionis effectu tractetur, verius eſt inhibitiones ad inſtantiam fideiuſſoris, contra debitorem executioni demandatas, illi non obeſſe quominus eundem fideiuſſorem coram iudice ſibi beneuiſo, ſpretâ illâ fideiuſſoris præuentione, obtinere poſſit, dummodo iudex ille ſit competens reſpectu fideiuſſoris. Ideo ſi fideiuſſor plures habeat iudices competentes coram quibus conueniri poſſit, electio vnius ex illis pertinet ad creditorem, ſicuti etiam vnius ex pluribus Notariis coram illo Iudice offi-
13 cium habentibus. † Quia licet fideiuſſor creditorem in agendo præuenerit, tamen præuentio illa viribus caret, cum non propriè actoris vice fungatur (illo caſu) fideiuſſor, quin potius ſit reus originarius. Eſt quidem actor in primo citationis termino, ſed in litis proſequutione, reus. Ideo creditor agens tenetur ſequi forum fideiuſſoris, ſed non tenetur cauſam proſequi eodem Notario ſcribente, quia cum ſit actor, ad eum pertinet electio Notarij, qui in illâ cauſâ ſcribat ſecundum regulas aliàs per nos traditas, *in prima parte huius tractatus.* Eâdem ratione, cum fideiuſſor hoc caſu ſit reus originarius, coram vno ex pluribus ſuis Iudicibus competentibus conueniendus eſt; ſed inter illos plures, creditor vnum quem maluerit eligere poterit, non obſtante præuentione fideiuſſoris ſuam exceptionem per modum
14 actionis proponentis. † Et ita intelligenda ſunt quæ nos aliàs breuitati ſtudentes non ſic explicauimus, *parte 1. huius tractat. cap. 8. num. 4.* ex doctrina Gratian. *diſcept. cap. 85.* & D. Argel. *de legit. contradict. quæſt. 5. num. 190.* Couarr. *lib. 1. var. reſol. cap. 18. num. 6.* Soc. Sen. *conſil. 94. vol. 3.* Quod etiam nos præmonuimus *in noſtris quæſtion. beneficialibus parte 1. cap. 20. num. 6. 7. & 8.* & optimè faciunt tradita per Hector. Capyc. Latr. *deciſ. 89. per totum.* † Adda- 15
tur Cyriac. Nig. *controuerſ. 161.* maximè *num. 3.* Vbi dicit quod laïcus per Clericum diffamatus conueniendus eſt coram Iudice laïco, quamuis ipſemet laïcus in iudicio diffamationis Clericum citari feciſſet: poſt Couarr. *lib. 1. var. reſol. d. cap. 18. ante n. 6.* & alios per eum citatos.

Similiter laïcus fideiuſſor Clerici, conueniendus 16
eſt coram iudice ſæculari, nec opponere poteſt fori declinatoriam exceptionem, ex perſonâ Clerici. Quia hæc exceptio declinatoria eſt merè perſonalis, ideo non iuuat fideiuſſorem, nec illi nocet, Cæſ. de Graſſ. *in tract. de effect. Cleric. effect. 1. num. 988. & 989.* Hering. *de fideiuſſ. quæſt. 23. num. 15.* Sord. *conſil. 396. num. 21. 22. & 23.* Clericus quoque fideiuſſor laïci coram ſuo iudice, nempè Eccleſiaſtico conueniendus eſt, Barboſ. *de iure Eccleſiaſt. vniuerſ. lib. 1. cap. 39. §. 5. numero 125.* de Graſſ. *dicto effect. 1. num. 1008.*

Quanquam, & exceptiones perſonales compe- 17
tentes debitori principali, competant etiam fideiuſſori, quando non ſunt tales ſimpliciter, ſed ſunt perſonales, rei cohærentes: vt poſt Imol. *in leg. ex perſona, ff. de fideiuſſor.* tenuit Rota, *deciſ. 300. numero 8. parte 7. recentior.* vbi exceptiones iſtæ vocantur mixtæ, quia perſonæ competunt, ratione bonorum.

Hæ reſolutiones quamuis multis nitantur ra- 18
tionibus & authoritatibus, tamen dubitabiles videntur ex multis. Et primo ex iis quæ notat Pacian. *in tractat. de probationib. lib. 1. cap. 26. num. 45. & 46.* Vbi dicit cauſam fideiuſſoris eodem contextu tractandam eſſe cum cauſâ principalis debitoris, ne continentia cauſæ diuidatur. Quod ſequutus videtur Hering. *in dicto tractat. de fideiuſſ. cap. 23. numero 38.* aſſerens ita in Camerà Imperiali fuiſſe iudicatum.

Secundo videtur, quod exceptio litis pendentiæ 19
inter principalem debitorem & creditorem ſit iudicanda realis, ſeu rei cohærens: ad tradita per Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 16. tit. 15. num. 19.* præſertim ſi fideiuſſor exceptioni litis pendentiæ, vel excuſſionis minimè renunciauerit: per ea quæ tradit Bald. *in l. fin. Cod. de fideiuſſ.* Pck. *de iure ſiſtend. cap. 4. num. 9.* † Aut ſi fideiuſſor omnibus Curiis in formâ 20
requiſitâ non ſe ſubmiſerit. Stante enim huiuſmodi ſubmiſſione & obligatione, poteſt coram Iudice etiam non ſuo conueniri: Cartar. *dec. Rotæ Genuenſ. 6. per tot.* cum pluribus aliis quos citat Hering. *in dicto tract. de fideiuſſ. cap. 23. num. 17. & 44.* † Aut ſi 21
legis *vbi cœptum, ff. de iudic.* diſpoſitioni, minimè renunciauerit; quod fieri poſſe poſt multos tradit Hering. *dicto cap. 23. num. 44.* Mandoſ. *de inhibit. q. 95. num. 5.* Galerat. *de renunciat. cap. 145. per tot.* † Vnde 22
in obligatione Camerali non habet locum exceptio præuentionis, ſeu *dicta l. vbi cœptum,* Galerat. *ibid. num. 5.* Et ſtante huiuſmodi obligatione, non eſt dubitandum, quin creditor qui cœpit agere contra vnum ex pluribus obligatis, poſſit, non obſtante præuentione & litis pendentiâ, contra ipſum, aliud nouum & ſeparatum iudicium aduerſus alium correum debendi proponere, & proſequi: Zach. ad Galleſ. *de obligat. Camer. quæſt. 11. num. 12. in fine.*

Sed

23 Sed ceſſante iſtâ obligatione, renunciatione, vel ſubmiſſione, videtur quod cauſa contra principalem debitorem intentata, connexitatem habeat cum eâ quæ intentatur vel intentari poteſt contra fideiuſſorem. Siquidem ceſſantibus dictis circumſtantiis renunciationis, ſubmiſſionis, & ſimilibus, non poſſet fideiuſſor conueniri niſi factâ prius debitoris principalis excuſſione, §. *ſi quis igitur Authent. de fideiuſſor.* ex qua deſumitur text. *in authent. præſente, C. eod. titul.* iuxta ea quæ *ibidem* DD. copioſius exponunt, necnon Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib. 16. cap. 16. per tot.* Vnde, lite pendente contra principalem, non poteſt fieri perſecutio pœnæ contra fideiuſſorem, vt mox oſtendemus; & tradit Magon. *deciſ. Lucenſ. 92. num. 10. & 11.* rationem reddens, quia litis pendentia cum principali, prodeſt etiam fideiuſſori, ne hoc caſu illâ pendente conueniri poſſit.

24 Dubia igitur reddi videtur ſupradicta reſolutio, vel ex eo maximè, quia quando primum iudicium inchoatum fuit, ſi in eo ſequatur ſententia, naſcitur ex illa rei iudicatæ actio & exceptio, quæ ſuum producit effectum non ſolum in illo primo iudicio; ſed etiam in ſecundo quod poſtea mouetur: *l. fundi, & l. fundum, ff. de exceptio. rei iudic. l. 1. §. fin. ff. ſi famil. furt. feciſſe dicat.* Nam abſoluto reo principali, fideiuſſor ad nihil teneretur, cum liberatio principalis, iuuet fideiuſſorem, *l. cum is, ff. de fideiuſſ.*

25 His tamen non obſtantibus, veriſſima eſt ſuperius firmata concluſio, nempe quod exceptio litis pendentiæ cum debitore principali, non obſtat, quominus agi poſſit contra fideiuſſores, ſequentibus tamen explicata declarationibus.

26 Et primo quidem, vt hæc regula locum non habeat, quoties agitur de obligatione conditionali: Exemplum. Si quis debitori promiſerit tradere grana illi vendita per creditorem, & fideiuſſor ſe fideiuſſorio nomine, pro pretio illorum granorum obligauerit *traditis granis*? Et tamen grana in effectu tradita non fuerint, tunc quia obligatio conditionalis eſt per fideiuſſorem præſtita, & per conſequens ſi grana non tradantur, ſed ſuper illorum traditione facienda, lis fuerit pendens, vel aliàs cauſa præuenta, inter emptorem qui eſt principaliter obligatus, & venditorem qui eſt prætenſus creditor, non poteſt interim fideiuſſor conueniri, & obſtabit creditori contra fideiuſſorem agenti exceptio præuentionis; ſeu litis pendentis, inter ipſum & emptorem principaliter obligatum: vt bene explicat Cyriac. Nig. *controuerſ. 546. num. 55. & ſeqq.* qui hoc ampliat vt locum habeat in quacunque conditione ſiue expreſſa ſiue tacita, vt *ibidem num. 78.*

27 Idem dicendum eſt, ſi debitor principalis oppoſuerit exceptionem non numeratæ pecuniæ, aduerſus creditorem, eumque hac de cauſa in ius vocari curauerit, quia exceptio huiuſmodi, ſi prodeſſet principali, vtpote quod in illa eſſet fundatus, prodeſſet etiam fideiuſſori, & ſententia quæ ſuper non numeratæ pecuniæ exceptione proferretur, eſſet præiudicialis actioni contra fideiuſſorem mouendæ, & quoad ipſum quoque produceret exceptionem rei iudicatæ: quia cautio emiſſa ſub ſpe futuræ numerationis habet tacitam conditionem, *ſi pecunia numeratio fuerit ſubſequuta, l. fin. C. de non numer. pecun.* Et ideo ſi principalis hac exceptione ſe tueri iure poſſit, fideiuſſor, quaſi ex defectu tacitæ conditionis defenditur, *l. tam mandatori,* & *ibi,* Bald. *num. 3. C. de non num. pecun.* Mantic. *de tacit. conuent. lib. 16. tit. 15.*

28 *num. 6.* † Idem de omnibus aliis exceptionibus rei cohærentibus dicendum eſt, quales ſunt exceptiones obligationis nondum natæ, vel inutilis; item compenſationis, nouationis, & ſimiles, de quibus agere noſtri non eſt inſtituti, ſed eas copioſè exponit Mantic. *in dicto tract. de tacit. conuent. dicto lib. 16. tit. 15. per tot.* Hering. *de fideiuſſ. cap. 27. parte 4. numero 1. 2. & ſequentibus.* Sed hoc non tam ex natura præuentionis, quam ex vi & naturâ iudicij præiudicialis; ex iis quæ de cauſis præiudicialibus tradidimus, *parte 1. cap. 15.*

Et hoc caſu, cautela datur pro fideiuſſore ad euitandas moleſtias, vt compareat, adhærendo liti exiſtenti inter creditorem & debitorem principalem, & adhæſionem ſuam ipſi creditori intimari procuret, ne ignorantiæ cauſam allegare poſſit, Marſil. *in rubric. de fideiuſſ. num. 350.* aliàs eſt, *num. 274. verſic. Quod tamen ipſe hoc intelligit.* & eſt, *ſub qu. 36.* 29

Alia quoque datur cautela, vt debitor principalis huiuſmodi exceptiones proponens reales, ſeu rei cohærentes, ſeu etiam mixtas hoc eſt perſonæ quidem ſed reſpectu rei inhærentes, petat pro intereſſe quod habet, ne à fideiuſſoribus per ipſum datis moleſtetur, inhiberi creditori de turbando ſe ipſum & eius fideiuſſores lite pendente: quod fieri de iure poſſe teſtatur Marſil. *dicta quæſt. 36. num. 321.* aliàs *275. & ſequentibus.* Implorato videlicet iudicis officio, quod hoc caſu propter æquitatem denegari non debet. † Quod ſemper intelligendum eſt, vt procedat in caſibus, in quibus cauſa & exceptio principalis connexitatem habet cum cauſâ & iure fideiuſſoris, aliàs ſi ageretur de cauſâ vel exceptione non habente connexitatem illam, talis inhibitio, ſiue ad inſtantiam principalis, ſiue ad requiſitionem fideiuſſoris obtenta, de turbando fideiuſſores, illis minimè ſuffragaretur, ſed ſolis principalibus colitigantibus, nec ad fideiuſſores eſſet extendenda: eâdemque ratione ſi fideiuſſores ob cauſam non habentem connexitatem cum iure principalium, aliquas ſimiles obtinerent inhibitiones de ipſos turbando, non ſuffragarentur Principalibus, nec ad eos extendi deberent, Lancell. *de attent. parte 2. cap. 50. de attent. poſt inhibit. limit. 6. num. 18.* 30 31

Infertur etiam ex ſupradictis, quod ſi quis euictionis nomine, pro alio fideiuſſionem interpoſuerit, & is qui principaliter euictionem promiſerit, præuentione vſus ſit aduerſus prætendentem ipſum de euictione teneri, & ſuper hoc inuicem contendant, non poteſt alius iudex pendente iſta lite adiri, vt fideiuſſor id quod promiſit præſtare teneatur. Quia cum ſit obligatus ſub conditione, quæ non poteſt eſſe verificata, donec cognitum fuerit verum verum ſit eſſe locum euictioni, cauſa huius fideiuſſoris non poteſt ſeparari ab illâ lite principalis, nec contra fideiuſſorem ſeparato iudicio agi poteſt, niſi prius iudicatum fuerit eueniſſe caſum euictionis, & illi locum eſſe: Rota apud Zach. *de obligat. Camer. deciſ. 101. num. 14.* Sed dubitari poteſt vtrum finitâ lite inter emptorem & venditorem, ſuper illâ euictione & ſequutâ ſententiâ, per quam declaratum fuit locum eſſe euictioni, & venditorem ad eam teneri, executio contra fideiuſſorem fieri poſſit coram alio iudice, & alio ſcribente Notario, qui non ſcripſit in lite deſuper contra principalem motâ & iudicatâ. In hoc dubio diſtinguendum eſt. Primo enim ſi quæratur vtrum fideiuſſor poſſit coram eodem iudice conueniri? veritas eſt quod etiamſi iudex haberet dumtaxat facultatem cognoſcendi in certis caſibus, veluti in locis in quibus Conſules Artium cognoſcunt de cauſis artem ſuam tangentibus, cenſentur eandem iuriſdictionem habere in dependentibus, quales ſunt fideiuſſiones & pœnæ appoſitæ 32

ſo

in contractibus factis ſuper rebus artem illam concernentibus,& ideo coram ipſis fideiuſſores quoque citari & condemnari poſſunt,& per conſequens ſententia contra ipſos ab eodem iudice mandari executioni, Bald. *in l.ſi quis,§.rationem, ff.de edend.& in l.cum vendente, Cod. vbi cauſa fiſcales.* Sequitur Pacian. *de probat.lib.1.c.26. num.45.& 46.* Secundò, ſi fideiuſſor non fuerit coram illo iudice citatus, nec condemnatus, recurrendum eſt ad regulas generales hoc capite conſtitutas, vtrum agatur de ſubmiſſo & obligato per obligationem Cameralem, quo caſu locus eſt variationi, vel caſu quo fuerit condemnatus,vtrum ſententia mandetur executioni per officium iudicis, an vero agatur actione in factum, & aliæ conſiderationes adhibendæ, quæ in aliis caſibus adhiberi ſolent, & nominatim quas per totum hoc caput afferimus,differentes an & quando cauſa fideiuſſoris, connexitatem habeat cum cauſa principalis, & præuentio contra vnum facta liget alium? prout in ſequentibus declarationibus fuſius continetur.

33 Quod autem de fideiuſſore euictionis dictum eſt, eâdem prorſus ratione locum habet in fideiuſſore indemnitatis, qui pro alio ſe obligauit,in defectum bonorum debitoris principalis,ſeu creditori promiſit ſe ſoluturum quantò minus à debitore conſequi poterit, cum hoc caſu non poſſit agi contra fideiuſſorem niſi præuiâ excuſſione principalis, & ideo litis pendentia,imò & præuentio contra principalem nocebit actioni, quæ intentaretur contra huiuſmodi fideiuſſorem, non tam ex naturâ præuentionis, quam ex eo quod vnum iudicium eſt alteri præiudiciale: Cancer. *lib.2.cap.5.de fideiuſſ.quæſt.19.n.75.* Et facit à ſimili quod licet ſecundum opinionem in Rota Romana obſeruatam, in Saluiano interdicto non requiratur excuſſio; tamen quando agitur de fideiuſſore indemnitatis,vel alio qui non poteſt conueniri niſi in ſubſidium principalis debitoris,excuſſio omninò præcedere debet, non ex naturâ Saluiani; ſed ex natura actionis propoſitæ, & non factâ excuſſione, creditor agens contra fideiuſſorem,malè agit,& à iudicij limine repellendus eſt, veluti in patre qui pro dote ſoluta filiofamilias,non tenetur niſi tanquam fideiuſſor ſubſidiarius, & aliis ſimilibus caſibus, Pacif. *de Salu.interd.inſpect.3.cap.4.n.108.& 109.* Duran. *deciſ.40.num.48.* Galerat. *de renunciat.centur.1.cap.74.num.8.* Cancer. *d.parte 2.cap.5.num.77.* Strach. *de aſſecurat.parte 3.num.56.& ſeqq. fol.mihi 15.*

34 Secunda declaratio eſt, vt regulariter litis pendentia non impediat, quo minus agi poſſit contra fideiuſſorem, ſi aduerſus principalem actum ſit, aut è contra cum principali ſi aduerſus fideiuſſorem,niſi tamen lata fuiſſet ſententia abſolutoria in fauorem principalis, tunc enim agenti contra fideiuſſorem obſtaret exceptio rei iudicatæ,vel ſi in fauorem fideiuſſoris lata eſſet abſolutoria ex causâ, quæ non reſpiceret perſonam fideiuſſoris, ſed tangeret & vulneraret obligationem totam, tam principalis quam fideiuſſoris:ex notatis per Menoch. *conſil.795.n.11.*
35 *& 12.* † Vbi tamen bene aduertit, diſtinguendum eſſe vtrum ſententia abſolutoria fuerit lata ex eo, quod debitum petitum per creditorem prætenſum, non erat debitum,vel lata fuerit ex eo quod non erat probatum. Si enim ſententia lata fuerit ex eo quod non fuit probatum, quod pro parte creditoris erat probandum, tunc abſolutoria in fauorem alterius lata,alteri prodeſſe non poteſt. In dubio autem ſententia præſumitur lata ex eo quod non fuit probatũ, vt ipſe notat *ibidem num.16.* poſt Bart. *in l.à duobus, §.à fideiuſſore, ff. de iureiur.* Et ita intelligendus eſt Caſtrenſ. *conſil.87.* ſuperius allegato, *vol.1.* vt ipſemet *ibidem* explicat *num.3.* ibi; *Quia potuit ferri ex eo quod actor non potuit probare.*

Idem dicendum eſt,ſi ſententia lata fuerit in fa- 36
uorem principalis, aut etiam fideiuſſoris ob ſolum priuilegium perſonæ cohærens, veluti ob fauorem minoris ætatis, aut aliâ ſimili de cauſa reſpiciente ſolam alterutrius perſonam, quia tunc non prodeſſet fideiuſſori, ſi ex priuilegio principalis, & è contra:Rota apud Zach. *de obligat.Camer.dec.110. num.18.*

Tertia declaratio eſt,vt litiſpendentia contra prin- 37
cipalem debitorem ſe opponentem, & contendentem ſe nihil debere, aut in nihilo teneri erga creditorem,proſit ipſi quoque fideiuſſori,qui excuſſionis beneficio non renunciauit,quia(vt ſuperius dictum eſt) cum debeat præcedere excuſſio principalis debitoris, & ipſe prætendat ſe nihil debere,quæſtio illa præiudicialis debet prius terminari antequam ad fideiuſſorem deueniri poſſit, Hering. *de fideiuſſor.*
cap.27.parte 4.num.7.verſic. maximè : & n.112. † Si 38
enim fideiuſſor ſe obligaſſet tanquam principalis & in ſolidum, non eſſet ſimplex fideiuſſor, nec illius obligatio dici poſſet acceſſoria,immo eſſet principalis, Rota apud Zach. *dicta dec.110.n.12.& 13.* & in eodem *tract. de obligat.Camer.quæſt.3.numer.17.18.& 19.* Vbi, quod tali caſu fideiuſſor non poteſt opponere nullitatem obligationis eius ad quem negotium principaliter pertinet. Et hoc eſt quod voluit Caſtrenſ. *dicto conſil.87. n.3. verſic. Ad tertiam, & n.1.verſic. Præterea vol.1.*

Quarta declaratio eſt, vt fiat differentia inter fi- 39
deiuſſorem iudicij & fideiuſſorem contractus, quia proceſſus omnes & ſententiæ, quæ dantur inter creditorem & principalem debitorem, afficiunt fideiuſſorem iudicij, adeo vt ſententia poſſit contra ipſum quamuis in iudicio non citatum mandari executioni,abſque nouo proceſſu. • Sed quando agitur de fideiuſſore contractus, tunc proceſſus cum principali debitore factus, huiuſmodi fideiuſſori nocere non poteſt, ſed nouus requiritur proceſſus, & hæc noua cauſa dicitur, ex Cancer. *lib. 2.var.reſol.c.5. de fideiuſſor.num.124.& ſeqq.* Coſt. *de rata, q.222.* vbi hoc explicat & limitat, necnon *in tractat. de ſubſid. remed.30.n.19.* Rota apud Coccin. *deciſ.84.n.14.& deciſ.216.n.4.& 5.* & eſt vulgata & communiter recepta diſtinctio.

Et ex prædictis colligitur reſponſio ad dubia ſu- 40
perius contra dictam reſolutionem propoſita. Ad primum ſiquidem, dum dicitur dari connexitatem inter cauſam fideiuſſoris & debitoris principalis, & ideo ne continentia cauſæ diuidatur, totum negotium vtriuſque coram eodem iudice tractandum eſſe. Reſpondetur cauſam principalis debitoris cum causâ fideiuſſoris,in certis caſibus eſſe connexam,in aliis vero nullam dari inter illas connexitatem, vt ſupra explicatum eſt. Et propterea præuentionem locum habere inter has duas cauſas,ſi connexæ ſint; ſin minus, cauſas eſſe diuerſas, & præuentionem in vnâ factam, non trahere aliam. Veluti ſi agatur de fideiuſſore in ſubſidium obligato,qualis eſt fideiuſſor indemnitatis, vel qui promiſit ſoluere quanto minus creditor à principali debitore conſequi poterit, ſeu in defectum bonorum debitoris, & aliis ſimilibus caſibus, veluti de fideiuſſore de ſoluendo iudicatum,aut in caſum futuræ ſuccumbentiæ,de quibus actum eſt ſuprà, *num.26.& ſeqq.* His enim caſibus ab vna ad aliam cauſam nulla datur præuentio, iuxta reſolutionem datam. Videlicet quod ſi priùs

actum fuerit contra ſimiles fideiuſſores, antequam conditio fuerit adimpleta, vel actio nata in fideiuſſore indemnitatis, vel in eo qui promiſit quanto minus creditor à debitore conſequi poterit, non erit præuentio, ſed nullitas. Si verò actum primò fuerit contra debitorem principalem, in illis caſibus, non eſt quærendũ de præuentione; ſed tamen cauſa contra debitorem principalẽ intentata, impediet, & præiudicabit quod fideiuſſorem huiuſmodi; non ex capite præuentionis, ſed ex capite præiudicialitatis: iuxta reſolutionem datam *hoc eodem cap. n.* 28. *in fin.*

41 Ad ſecundum. Fatemor cauſam principalis præiudicialem eſſe ad cauſam fideiuſſoris, quando antequam agatur contra fideiuſſorem, debet præcedere excuſſio debitoris principalis: Sed poſtquam lata eſt ſententia, & facta excuſſio ipſius, ita vt de eâ amplius dubitari non poſſit, tunc ceſſante præiudicialitate, dicimus poſſe agi contra fideiuſſorem ſeparato iudicio: nec obſtare illo caſu exceptionem *l. vbi acceptum, ff. de iudic.* ſeu præuentionis, quia cauſa fideiuſſoria nullam amplius dependentiam habet à cauſa principalis debitoris, quæ iam finita eſt, ergo ceſſante cauſæ præiudicio, ceſſat quoque illius effectus, *cap. cum ceſſante, de appellat.*

42 Eadem ratione, quando agitur de fideiuſſore obligato pro pœnâ, mirum non eſt ſi cauſa principalis vti præiudicialis debeat prius terminari, iuxta Magon. *decif. Lucenſ.* 9 s. *num.* 10. & 11. quia hoc caſu talis fideiuſſio continet tacitam conditionem, quatenus pœna debeatur; & per conſequens, quandiu diſputatur, verum ſit locus præſtationi pœnæ, non poteſt interim fideiuſſor cogi, aut ſeparato iudicio in ius vocari pro ſatisfactione creditori facienda, cum nondum fuerit verificata conditio ſub quâ fideiuſſor obligatus eſt.

43 Ad tertium dubium, reſpondetur; illud procedere, quando agitur de exceptionibus rei cohærentibus, quæ ſi competunt principali, tranſeunt in fideiuſſorem. vt ſupra dictum eſt; ſed exceptio rei iudicatæ, non dicitur cohærere rei, quia fieri poteſt, vt debitor principalis abſoluatur, & tamen fideiuſſor teneatur ad ſolutionem; maximè ſi ſe in ſolidum, & vti principalem obligauerit: veluti ſi principalis abſoluatur ex capite minoris ætatis, aut ſimili de cauſa reſpiciente eius perſonam, Aut ſi lata fuerit ſententia ex eo quod creditor non bene ſuam intentionem probauit aduerſus principalem, quam poſtea melius probare poterit contra fideiuſſorem: Bart. *in l. ex duobus, in* 4. *quæſt. ff.* de *duob. reis*, *num.* 16. Caſtrenſ. *dicto conſil.* 87. *num.* 3. in reſponſione ad ſecundam obiectionem, *volum.* 1. Menoch. *dicto conſ.* 795. *num.* 16.

44 Cæterum, quæ de fideiuſſoribus dicta ſunt, adaptari poſſunt ad plures reos debendi, quia factâ electione vnius contra quem agatur, non fit præiudicium quoad alios ſimul obligatos, imò cõtra quemlibet ſeparato iudicio agi poteſt, *l. creditor. ff. mand. l. fin. & l. reos, C. de fideiuſſ.* Caſtrenſ. *conſil.* 391. *vol.* 1. Nec ſententia pro vno ex correis lata, præiudicat creditori, quominus agere poſſit contra alios, ſi lata fuerit ex eo; quod non fuit probatum, prout in dubio præſumitur: iuxta Menoch. *dicto conſil.* 795. *num.* 16. & copioſè per Hering. *in tract. de fideiuſſ. cap.* 10. §. 13. *de electione, per tot.* In ſummâ, pro totali huius puncti reſolutione diſtinguendum, inter ſententiam abſolutoriam latam in fauorem vnius ex correis debendi, & condemnatoriam. Nam condemnatoria nunquam nocet, ſed nouo iudicio contra fideiuſſorem opus eſt. Sed abſolutoria quandoque prodeſt correo, quandoque non prodeſt: vt dicit Bart. *in d. l. ex duobus, n.* 16. *ff. de duob. reis.* Et quòd de ſententiâ condemnatoriâ dictum eſt, maximè procedit in cauſis criminalibus, veluti ſi contra vnum ex reis feratur ſententia, eò quod falſo inſtrumento vſus ſit, Bart. *in l. denunciaſſe* 17. §. *quæritur, num.* 1. *in fine. ff. ad l. Iul. de adult.* & eſt text. expreſſus *in l. ſi vteris* 1. *C. de fide inſtrum.* Alexand. *in l. ſæpè, num.* 4 s. *ff. de re iud.* Scacc. *in tract. de re iudic. gloſ.* 14. *q.* 1 s. *num.* 108. & 109.

Quod autem ad ſententiam abſolutoriam attinet, tres caſus poſt Bartol. conſiderandi ſunt. Primus eſt, ſi abſolutoria lata fuerit ſuper facto, quaſi non fuerit debitum, vel contractum, & tunc prodeſt alteri correo. Secundus, ſi ſententia lata fuerit ſuper iure, declarando quod correus obligatus quidẽ ſit, ſed quod de iure non potuit obligari. Et hoc caſu, aut correus non potuit obligari ipſo iure, & ſententia abſolutoria non prodeſt alteri correo, quia non ſunt duo rei. Aut potuit quidem obligari, ſed habet exceptionem perſonalem, aut quia creditor non probauit ſuam intentionem, & his duobus vltimis caſibus ſententia pro vno lata prodeſt aliis ſi ſint ſocij. Si non ſint ſocij, non prodeſt. Tertius caſus eſt quando dubitatur vtrum ſententia lata fuerit ex eo quod non ſit debitum, vel ex eo quod non ſit probatum, & tunc lata videtur quia non probatum, & propterea abſolutoria lata pro vno non prodeſt alteri, niſi ſint ſocij, vt Bartoli ſententiam exponit Menoch. *d. conſil.* 795. *n.* 17. *verſic. Tertius eſt caſus.*

Inſuper aduertendum eſt, quod licet regula ſuprà firmata vera ſit, tamen illi locus non eſt, quando agitur de cauſa connexa vel indiuidua, qualis eſt regulariter redditio rationis inter plures ſocios, vel tutores: ſi enim vtriuſque cauſa diuidi & diſcerni poſſit, regulæ locus eſt, vt ſcilicet diuerſa ſint vtriuſque iudicia, iuxta *l.* 1. & 2. *C. de conſort. eiuſdem litis.* Quæ diſcretio vtriuſque negotij ſi ceſſauerit, tunc cauſa coram vno eodémque iudice tractari debet. Adeo vt ſi vnus ex ſociis ſit Clericus, alij vero ſint laïci, tota cauſa inſeparabilis ſit, & coram iudice Eccleſiaſtico ratione maioris prærogatiuæ & dignitatis tractanda: idem dicendum ſi vnus ex conſortibus aliunde priuilegium fori habeat, & hoc ne continentia cauſæ diuidatur. Ad quod faciunt notata per Scac. *de re iudic. gloſſ.* 14. *q.* 12. *n.* 110. poſt Surd. *conſ.* 231. *n.* 6. Peregr. *de fideic. art.* 53. *n.* 43. *in* 3. *concl.* & alios. † Debet etiam idem adhiberi Notarius, qui ſcribere cœpit in cauſa correi, vel ſocij, indiuidua, quia non eſt noua cauſa, ſed eiuſdem iam præuentæ continuatio: Bald. *in l. præcipimus, in fin. C. de appell.* Socin. Sen. *conſ.* 81. ſuper quæſtionibus, *col. vltim. in princ. n.* 10. *verſ. nona concluſio.* Aretio. *conſ.* 25. Viſo themate ad me tranſmiſſo. *col. fin. n.* 3. *verſic. circa ſecundum eſt dicendum.* Couar. *pract. q.* 34. *colum.* 2. *n.* 2. *verſ. quod ſi contingat.* Gratian. *diſcept. for. c.* 115. *n.* 8. 45 46

Quæ reſolutio, etiam ad plures correos extendenda eſt, vt videlicet ſi cauſa ſit indiuidua, totum negotium decidi debeat per Iudicem ſuperiorẽ, ſi præueniens non habeat in omnes iuriſdictionem, veluti ſi aliqui ſint Clerici, vt explicat Bar. *in l. omnes, C. arb. tut.* Mynſing. *centur.* 1. *obſeru.* 4. *n.* 1. vbi dicit in Camerâ obſeruatum fuiſſe, in quadam causâ in quâ erant ſexaginta rei, omnes diuerſarum iuriſdictionum, quorũ mediatus ſuperior erat Imperator, quod quia eadem erat cauſa, & ad idem agebatur, merito omnes & ſinguli ad ſupremũ Imperij tribunal citati fuerant, illorúmq; declinatoriis exceptionibus non attentis, litis conteſtatio iniuncta, ne cauſæ continentia diuideretur. Sic quoque quando vnus ex reis 47

immediatè ſubiectus eſt Imperio, conſortes vero ſub diuerſis iuriſdictionibus particularibus reperiuntur, tota cauſa ad huius inſtantiam deuoluitur ad iudices Imperij. Ratio eſt quia in indiuiduis, ſententia lata quoad vnum ex habentibus intereſſe connexum, prodeſt alijs, Surd. *conſ.* 190. *n.* 12. *&* 13. & *dicto conſ.* a 31. *n.* 6. Vnde non debent lites multiplicari, cum cauſa vnius hoc caſu ſit cauſa omnium.

CAPVT XIX.

ARGVMENTVM.

De venditore agente contra tertium cui de mandato emptoris merces venditas tradidit, ſi agat contra iſtum qui merces recipit, deinde ſeparato iudicio agere velit contra emptorem, vtrum illi obſtet exceptio præuentionis. Item quid ſi Macellarius præuenerit agendo contra expenditorem cui carnes tradidit, aut is qui cum procuratore contraxit agere velit contra Dominum, vtrum poſſit opponi præuentio, ex actione contra procuratorem mota.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ præuentio contra eum qui merces recepit, non obſtat actioni motæ contra illum qui merces emit.*
2 *Cauſarum diuerſitas, in quibus conſiſtat.*
3 *Venditor, qui de mandato emptoris, merces alicui tertio tradidit, non habet actionem contra iſtum tertium, ſed tantum contra emptorem.*
4 *Macellarius agens contra expenditorem cui carnes tradidit, agendo contra ipſum non præuenit, ſed contra Dominum ſeparato iudicio, & in alio tribunali agere poteſt, niſi expenditor conueniatur nomine officij.*
5 *Expenditor vtrum teneatur proprio nomine erga Macellarium.*
6 *Magiſter vel Dominus non ligatur actione contra famulum vel procuratorem proprio nomine intentata, quin poſſit non obſtante præuentione nouum iudicium intentare vel pati.*
7 *Procurator, quando proprio nomine ſe obligare cenſeatur.*

CASVS talis fuit alias in Rotâ diſputatus. Franciſcus vendidit frumentum Rectoribus Hoſpitalis, & illud de mandato Rectorum conſignauit piſtori cuidam, cuius operâ Hoſpitale vtebatur: venditor iſte egerat contra piſtorem pro pretio frumenti conſequendo; poſtea nouo iudicio agere voluit in alio tribunali contra Hoſpitale. Quæſitum fuit vtrum obſtet præuentio, an vero cauſæ iſtæ hoſpitalis & piſtoris poſſint ſeparato iudicio, & coram diuerſis iudicibus intentari.

1 Reſolutum fuit non dari præuentionem vnius cauſæ ad aliam, ſed quamlibet ſeparatim tractari poſſe. Primo, quia vna non eſt alteri præiudicialis, nec ſententia in vna proferenda, parit exceptionem rei iudicatæ in alia, *l. fundum, & l. fundi, ff. de except. rei indic.* & *ibi* Bart. & DD. *&* *in l. edita.* & *ibi* Bart. *n.* 14. *C. de edend.* † Secundo, quia cauſæ non ſunt ita con-
2 nexę, quin vna ab alia ſeparari poſſit; iuxta notata per nos, dum de cauſis connexis, vel præiudicialibus egimus. Tertio, quia quilibet hoc caſu ſuas ſeparatas habet rationes & exceptiones, Afflict. *dec.* 354. *n.* 13. Menoch. *de arbitr. caſ.* 95. *n.* 8.

Sed nec in materia principali, venditor frumenti bonum ius fouebat contra piſtorem, non obſtante traditione frumenti illi factâ; cum tradendo illi frumentum, ſuam potius obligationem diſtraxiſſe, quàm cum piſtore illo contraxiſſe videretur, vt benè oſtendit Rota *deciſ.* 434. *part.* 2. *recentior. per totam deciſ.* 3

Idem dicendum exiſtimo, ſi macellarius expenditori carnes tradiderit, & contra expenditorem egerit pro pretio carnium ad vſum familiæ traditæ: ſi enim poſtea contra Dominum agere velit, nulla contra Dominum ipſum cauſata fuit præuentio, cum duæ hic ſint cauſæ ſeparatæ, & diuerſæ vtriuſque defenſiones, niſi macellarius expenditorem officij nomine conueniſſet, vt ex ſupradictis rationibus & deciſione Rotæ euidenter colligitur. † Vix autem contingere 4 5
poteſt, vt expenditores proprio nomine conueniri poſſint, niſi tamen conſtet macellarios fidem expenditorum fuiſſe ſequutos, illiſque propriæ perſonæ, non Domini contemplatione carnes tradidiſſe, veluti ſi expenditor eſſet perſona cognita, & Dominus eſſet extraneus, incognitus, vel breui diſceſſurus: ex doctrina Caſtr. *in l.* 1. *§. ſed exercitorem, ff. de exerc.* Vbi dicit quod ſi procurator nomine abſentis contrahat, cenſetur, quod contractus eius contemplatione factus fuerit: ergo à ſimili idem dicendum in eo qui breui diſceſſurus eſt. Quod fuſius explicat Gabriel. *conſ.* 71. *per totum*, & maximè *n.* 12. 13. *& ſeqq. vol.* 1.

Idem dici poteſt de procuratore ad negotia, qui ſi 6
nomine officij conueniatur, eadem eſt contra ipſum actio, quæ & contra Dominum, & per conſequens per litem contra procuratorem nomine officij inſtitutam præuentio oritur reſpectu Domini, & è contra. Secus eſt, ſi procurator non nomine officij, ſed proprio conueniatur, tunc enim noua eſt actio & diſtincta à lite mota contra Dominum, & ſic præuentioni reſpectu vnius ad alteram nullus eſt locus, vt ex ſupradictis manifeſtè colligitur, & nominatim ex *illa deciſ.* 434. *p.* 2. *recent.* † Quando autem quis 7
proprio nomine, an vero ratione officij duntaxat conueniri poſſit, compendiosè hic referemus ex traditis per Gutieres *in tract. de tutel. p.* 2. *c.* 13. nempe quod procurator non tenetur niſi ratione officij, Primo, quando contrahit procuratorio nomine, & nihil ipſi acquiritur. Secundo, quando procurator aliquid ſimpliciter confitetur, & ad nihil ſe obligat. Tertio, quando contractus Domini contemplatione factus eſt. Quarto, quando agitur de re quæ ſoli Domino conuenit. Quemadmodum autem plures ſunt caſus in quibus procurator tenetur dumtaxat nomine officij; ita & plures ſunt in quibus tenetur proprio nomine. Et primoquidem, quando expreſsè fidem ſuam obſtrinxit. Secundo, quando licet contrahat vti procurator, tamen bona ſua propria expreſsè obligat. Tertio, quando fecit ſe procuratorem in eo in quo mandatum non habebat. Quarto, ſi ſe & ſuos hæredes obligauerit. Quinto, quando contractus intuitu & contemplatione procuratoris celebratus fuit. Sexto, quando contrahit ſuper negotio ad ſe pertinente. Septimo, quando procuratori ex contractu aliquid acquiritur. Octauo, quando celebrat contractum cuius vigore ex natura rei ipſe obligatur; veluti ſi promittat de rato. Hos caſus refert & explicat Gutierr. *dicto cap.* 13. copioſius. Sed cauti procuratores in inſtrumentis expreſsè proteſtantur, ſe nolle propria bona, vllo modo obligare.

CAPVT

CAPVT XX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter iudicium reſcindens & reſciſſorium. Quæ ſit vtriuſque iudicij natura, & vtrum eodem contextu intentari poſſint? Vtrum agenti ad reſtitutionem in integrum, opponi poſſit de præuentione iudicij circa negotium principale moti vel deciſi. Quis ſit iudex competens in iudicio reſciſſionis contractus, aut in integrum reſtitutionis, ſeu ex capite abſentiæ, ſeu ex capite minoris ætatis, aliáve de causâ. Remedium ſpolij, quando competat, ſtante nullitate contractus. Et quando cauſa reſtitutionis in integrum, vel reſciſſionis contractus debeat retardare, vel non, curſum negotij principalis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium reſcindens, eſt preparatorium actionis reſciſſoria.*

2 *Iudicij reſcindentis exempla proponuntur.*

3 *Forma ſententia, in iudicio reſcindenti.*

4 *Iudicium reſciſſorium, non producit nouam actionem ab antiqua diuerſam, ſed eadem manet actio qua prius, ſublato per iudicium reſcindens impedimento.*

5 *In iudicio reſciſſorio, intentanda eſt actio realis, aut ſola perſonalis prout antea competebat.*

6 *Iudicium reſcindent & reſciſſorium, an cumulari & eodem iudicio moueri poſſint, & quomodo hoc intelligendum.*

7 *Minor à mercatore gemmas cariori pretio emens, iudicium reſcindens, & reſciſſorium intentare poteſt. Quid de obligatione facta de ſoluendo,* Preſtre mort, ou marié; *ſiue à maioribus, ſiue à minoribus,* num.8.

9 *Iudicia hac duo, reſcindens & reſciſſorium, vtrum ſimul intentari & cumulari poſſint; varia ſunt DD. ſententia, verior tamen eſt affirmatiua.*

10 *Quomodo ſit concipiendus libellus, vt validè coram eodem iudice cauſa preueniri poſſit, cumulando vtrumque remedium reſcindens videlicet, & reſciſſorium.*

11 *Actio reſtitutionis in integrum, eſt perſonalis, & tamen quâ cautelâ vtendum, vt coram iudice rei ſita intentari poſſit.*

12 *Iudicium reſcindens quamuis poſterius intentetur ſecundum ordinem ſcriptura, tamen ſecundum ordinem iuris cenſetur in dubio prius intentatum.*

13 *Iudicium reſtitutionis in integrum principaliter intentatum tractandum eſt coram iudice domicilij, quia eſt perſonale.*

14 *Reſciſſionem contractus, coram iudice loci in quo celebratus eſt, intentari poſſe, ſi aduerſarius ibi reperiatur, verius eſt.*

15 *Contractus perfectionem ſuam obtinens, ſi reſcindatur, nulla amplius natiua competit actio, ſed datiua requiritur.*

16 *Quomodo inter ſe differant actio natiua, & datiua.*

17 *Pendente iudicio reſcindenti, tanquam praiudiciali, ſilere debet regulariter reſciſſorium.*

18 *Actio perſonalis nullum recognoſcit iudicem competentem prater iudicem domicilij, non autem iudicem loci rei in controuerſiam deducta.*

19 *Si contractus ſit nullus ex defectu conſenſus, datur laſo remedium reintegranda: ſi alià ratione ſit nullus, illud remedium non datur.*

20 *Remedium reintegranda competit aduerſus contractum à tutore, de cuius poteſtate non conſtat, celebratum.*

21 *Si alienatio rei Eccleſia, vel minoris, nulla ſit ipſo iure, competit actio ſpolij. Intellige dummodo fuerit ſubſequuta vera & realis, & non ficta traditio,* num.22.

23 *Minor, aut mulier, agentes ad nullitatem contractus, ex defectu ſolo ſolemnitatum ſtatuti, certas formalitates in ſimilibus contractibus requirentis, non poſſunt intentare remedium reintegranda.*

24 *Explicatur quomodo procedat* conſil. *Honded.* 53. num.4n. vol.2. *in hac materia. Necnon* deciſ. *Rota Rom.*94. num.40. parte 7. recentior. numer.25.

26 *Quando iudex reſtitutionis in integrum eſt competens, etiam in actione principali, de vtroque iudicio cognoſcit, ſiue principaliter ſiue incidenter proponantur.*

27 *Qua ſit forma ſententia, ſecundum ſtatutum & ſtylum ciuitatis Aueniouenſis in cauſis reſtitutionis in integrum, ſeu reſciſſionis aduerſus contractus intentatus.*

28 *Rota Romana non reijcit cumulationem remedij reſcindentis, & reſciſſorij ſubordinatè. Idem in patria Pedemontium. Idémque ſeruatur in Gallia.*

29 *Stante ſtylo predicto, remedia iſta coram iudice domicilij, vel rei controuerſa, ad electionem actoris, intentari poſſunt.*

30 *Quando reſtitutio in integrum petitur incidenter, iudex rei controuerſa efficitur competens.*

31 *Si is qui petit reſcindi contractum, aut in integrum reſtitui, nihil conſequi velit, vtpotè quia poſſideat rem, vel pecuniam deductam in controuerſiam, ſolus iudex domicilij adeundus eſt de iure communi.*

32 *Stylus Curia Aueuionenſis, quo dum reſciſſio intentatur poſt cauſa principalis prauentionem, iudex ordinare ſoleat quod qualibet cauſa curret ſuo marte, in quo fundatus ſit.*

HVIVS capitis caſus talis in facto propoſitus aliàs fuit. Quidam Caualicenſis vendidit ciui Auenionenſi prædium in territorio Caualicenſi ſitum. Cumque iſtum poſſeſſorem iudicio reſtitutionis in integrum, aut alio remedio reſcindenti in ciuitate Auenionenſi, (nempè in domicilio rei conuenti) in ius vocaſſet, vtpotè quia contractum nullum eſſe, aut in omnem euentum, reſciodendum ſupponebat, tandem in ciuitate Auenionenſi, in qua poſſeſſor ratione domicilij conueniendus erat in iudicio illo reſciſſionis contractus, lata fuit ſententia, per quam fuit declaratum locum eſſe reſtitutioni in integrum, & contractus per ſententiam nullus, aut reſcindendus fuit declaratus. Volente poſtea actore intentare remedium reſciſſorium, & petere coram iudice rei ſitæ, prædium ſibi reſtitui, reſpondit reus cauſam Auenioni præuentam eſſe coram iudice ſui domicilij, & ad ipſum proterea remittendam eſſe. Quæſitum fuit quid iuris?

1 Vt hæc dubitatio reſoluatũt. Supponendum in
primis eſt, duo in hac materia diuerſa remedia con-
ſiderari poſſe, reſcindens videlicet, & reſciſſorium.
Remedium ſeu Iudicis officium reſcindés, eſt quod-
dam præambulum, & quaſi præparatorium (ſecun-
dum aliquos Doctores) actionis reſciſſoriæ veluti ſi
quis reſtitutionem in integrum, aduerſus vſucapio-
nem impetrauerit, *§. rurſus*, & *ibi* Angel. *n. 5. verſic.
Quintò præmitte*. & Iaſ. *num. 7. & 8. Inſtit. de action. §.
ſi quis in fraudem, eod. tit.* Et ſic per iudicium reſcin-
dens, iudex declarat, Eccleſiam, minorem, vel alium
quemlibet in integrum reſtituendum eſſe, ad hoc vt
2 actionem primæuam intentare poſſit. † Exemplum
proponit Herman Barenſ. *in tract. de formand. libell.
c. 14.* Si quis dum eſſet abſens pro ſeruitio Princi-
pis paſſus fuerit elabi decennium ad præſcriptio-
nem actionis hypothecariæ requiſitum, & abſens
fuerit per ſpatium vnius anni, peter ſe admitti ad re-
ſtitutionem in integrum aduerſus lapſum illius an-
ni, ad hoc vt poſſit poſtea actionem hypothecariam
3 ſibi competentem intentare. † Iudex autem in hoc
remedio ſuam proferet ſententiam hoc modo, *Dici-
mus dictum actorem, fore & eſſe in integrum reſtituen-
dum, prout illũ reſtituimus aduerſus lapſum dicti anni,
declarantes illum annum de tempore præſcriptionis eſſe
deducendum, ipſique licere, non obſtante lapſu dicti tem-
poris, actionem ſuam hypothecariam proſequi & ſuis iu-
ribus vti, aduerſus bona ſibi hypothecata.*

4 Iudicium vero reſciſſorium, non eſt ſpecies actio-
nis de per ſe, ſed eſt eadem prima actio, quæ propter
impedimentum, veluti tranſactionis, præſcriptio-
nis, aut contractus læſionem continentis proponi
non poterat, cui tamen locus datur, remoto prius
5 per iudicium reſcindens, obſtaculo. † Itavt ſi prima
actio eſſet perſonalis, remaneat perſonalis in hoc
iudicio reſciſſorio: ſi realis, remaneat quoque realis
provt erat antea, & eo modo quo prius ante remo-
tionem obſtaculi competebat, vt dicunt omnes DD.
in d. §. rurſus, Inſtit. de action. Abb. *in cap. tum ex lit-
teris, n. 19. in princ. de in integr. reſtitut.*

6 Secundo ſupponendum eſt, magnam fuiſſe inter
Doctores controuerſiam, vtrum iudicium reſcindens
& reſciſſorium ſimul intentari & cumulari poſſent?
quod clarius explicat Abb. *in dicto cap. tum ex litte-
ris, num.* 19. hoc modo. Vtrum petens reſtitutionem
in integrum aduerſus contractum, ſententiam, vel
præſcriptionem, poſſit ſimul intentare primam
actionem, quæ ante illum contractum, ſententiam,
vel præſcriptionem competebat, & ad quam deueni-
ri non poteſt, niſi ſublato cõtractus, præſcriptionis,
7 vel ſententiæ impedimento † Exemplum afferri po-
teſt ſi minor à mercatore gemmas emerit cariori
pretio quibus non indigebat, quem caſum propo-
nit Argentreus *in conſuetud. Britan. art. 382. in verb.*
Pour deception. *num. 3.* vbi dicit huic minori actio-
8 nem reſciſſoriam eſſe concedendam. † Idem dicen-
dum eſt de contractibus, quibus minores, vel filij fa-
milias promittunt ſoluere ſummam continentem
Preſtre, mort, en marié. Quidquid ſit de maioribus, li-
beram rerum ſuarum adminiſtrationem habentibus.
De quibus egit Theſau. Iun. *lib. 2. quæſt. forenſ.* 14.

9 His caſibus & ſimilibus, dubitatum fuit vtrum
iſte ſic læſus, poſſit in eodem libello petere contra-
ctum reſcindi, & ſimul ſe per ſententiam abſolui à
rei vel ſummæ promiſſæ præſtatione, vel aduerſa-
rium ad reſtitutionem pretij aut alterius rei receptæ
condemnari. Qua in re variæ ſunt DD. ſententiæ;
quibuſdam affirmatiuam, alijs vero negatiuam ſen-
tentiam veriorem eſſe credentibus. Sed quidquid
diſputando dici poſſit; veriſſimum eſt, quod ad eui-
tandos circuitus, vtrumque remedium, videlicet re-
ſcindens & reſciſſorium ſimul intentari & cumulari
poteſt, in hũc qui ſequitur modum. † Ego peto præ- 10
dium, quod Sempronius indebitè poſſidet, mihi red-
di, ſeu me in illius poſſeſſione reintegrari. Et hæc
actio coram iudice rei petitæ intentari poteſt. Ad-
uerſus petitionem meam, opponet reus, de præſcri-
ptione. Ego vero replicabo non eſſe locum præſcri-
ptioni, quia propter abſentiam meam cauſâ reipu-
blicæ, debeo reſtitui in integrum, & hæc praxis in ſi-
mili caſu tradita fuit per Natt. *conſ. 162. n. 34. verſ.
Circa modum agendi.* † Et agendo ſupradictâ formâ 11
ſeruatâ, actio reſtitutionis in integrum quæ ex ſui
natura perſonalis eſt, coram iudice rei petitæ inten-
tari poterit, quæ alias coram iudice domicilij rei
conueniri intentari debuiſſet. Et per conſequens ſi
minor, aut alius qui iudicium iſtud coram iudice rei
ſitæ, vel loci contractus, præfato modo intentauit,
vellet deinde agere iudicio reſciſſorio coram iudice
domicilij rei, non eſſet audiendus in illa variatione;
quia cum iam intentaſſet incidenter & per viam ex-
ceptionis, ſeu replicationis idem remedium co-
ram iudice rei petitæ, & cauſa coram iſto iudi-
ce eſſet præuenta, non poſſet poſtea in præiudi-
cium tribunalis illius coram iudice domicilij il-
lud intentare, & obſtaret illi exceptio præuentio-
nis, & ne continentia cauſæ diuidatur. † Non 12
enim ſupponimus coram iudice rei ſitæ datum
fuiſſe libellum mixtum ex actione reali & perſonali,
nec vtramque actionem ſimul principaliter fuiſſe
propoſitam, quia ſi hoc fieret, ex iuris interpretatio-
ne ob conuerſum in ſcriptura iuris ordinẽ, præſume-
retur propter ſubordinatam iudicij reſcindentis &
reſciſſorij naturam, prius intentatum fuiſſe iudicium
reſcindens, & conſecutiuè remedium reſciſſorium, &
per præpoſitionem iudicij reſcindentis, non orietur
exceptio præuentionis ad reſciſſorium, quod hoc ca-
ſu eſſet ſeparatum, & ſeparatim coram iudice loci in
quo res ſita eſt proponendum; cum reſcindens vt di-
ctum eſt ſpectet ad iudicem domicilij eius qui con-
uenitur. † Cum enim iudicium reſcindens, quando 13
principaliter intentatur, contineat actionem perſo-
nalem, debeat corã iudice perſonæ hoc eſt domicilij
tractari proponi ſequitur hoc caſu coram iudice rei
petitæ, non poſſe, niſi is aliunde contra perſonam
citati habeat iuriſdictionẽ: *l. 2. C. vbi & apud quẽ reſt.
in integ.* & *ibi* DD. omnes, & alij quos citat & ſequitur
Peregr. *conſ. 94. n. 2. & 3. vol. 5.* † Qui licèt *ibidem* 14
n. 2. verſ. Quam concluſionem, aſſerat hoc adeo verum
eſſe, vt nec reus in loco contractus repertus, ibid. pro
illius reſciſſione conueniri poſſit, illius tamẽ ſenten-
tiam hoc in capite veram non eſſe cenſeo, quinimò
illum qui in loco contractus repertus eſt, ibidem co-
ram iudice illius loci rectè conueniri poſſe exiſtimo:
vt probaui *p. 1. c. 18. n. 9. & 10.* ex Graſian. *diſcept. fo-
renſ. c. 14. n. 22.* vbi alij eiuſdem ſententiæ Authores
referuntur, & hanc communem eſſe ſententiam
oſtenditur. Barboſ. plures citat *in l. 2. C. vbi & apud
quem reſtit. in integr. n. 9.*

Et ſupradicta omnia generaliter loquendo, vera 15
quidem ſunt. Sed dubitari poteſt vtrum procedant
quando agitur de contractu iam perfecto & abſolu-
to, ſi ad illius reſciſſionem agatur. Quia tunc actio
primæua, quæ ante contractus perfectionem fuerat
prorſus extincta, non poteſt amplius reuiuere, quia
à priuatione ad habitum non datur regreſſus, nulla
ergo agenti ad reſciſſionem competit actio natiua,
ſed requiritur datiua, hoc eſt quæ à iudice detur, vt i
ſubrogata ſit in locum primæ illius actionis demortuæ.
Vt enim hoc melius explicetur in primis ſuppoñen-
dum

dum eſt, inter natiuam & datiuam actionem hoc intereſſe, quod inter generationem, & creationem. Creatio eſt de nihilo, nec aliquam habet materiam præexiſtentem ex qua oriri poſſit. Generatio vero præſupponit præcedere materiã ex qua forma educi queat. Eadem ratione actio natiua, ſupponit cauſam præcedentem, ex qua produci poſſit, videlicet contractum, ſeu quaſi, vel delictum, ſeu quaſi. Datiua vero, nullam habet materiam præexiſtentem, cum primus actus ſeu contractus, aut alia cauſa præcedens quæ per tranſactionem, ſententiam, aut præſcriptionem fuit extincta, deſierit eſſe in rerum natura; vnde ſublato impedimento per iudicium reſcindens, quãdo deuenitur ad reſciſſorium, prima quidem actio reuertitur, & ſic actio natiua: quod ſi illa demortua fuerit, & in totum ſublata, nec amplius ſit in rerum naturâ, deueniendum eſt ad actionem datiuam, quam iudex in locum natiuæ peremptæ, ſeu extinctæ ſubrogat, quæ & vtilis actio nuncupatur, vt benè explicat Bellaperric. *in l. fin. C. quibus ex cauſ. maior. in integ.*
16 *reſtit.* † Quæ actio per conſequens exerceri non poteſt, niſi prius à iudice obtineatur iudicio præiudiciali, & prius tractando, antequam deueniri poſſit ad remediũ reſciſſorium, & executionem actionis deſuper a iudice declarandæ, vt benè per Cyriac. *controu.*
17 381. *n.* 46. † Videlicet ex nobili ipſius iudicis officio, illius inquam iudicis qui competens eſt in iudicio actionis perſonalis, vt *ibidem* Cyriac. probat, *controu.* 380. *n.* 33. *& ſeqq. & n.* 75. Peregr. *conſ.* 94. *n.* 3. *vol.* 5. Sfort. Odd. *de reſtit. in integr. q.* 31. *n.* 12. *verſic.*
18 *Ego puto.* † Quia perſonalis actio nullum alium agnoſcit iudicem competentem præter iudicem domicilij rei conuenti, *d. l.* 2. *C. vbi & apud quem.* Nec vllo modo poteſt intentari coram iudice loci in quo res petita, vel in controuerſiam deducta, ſita eſt, Rota, *dec.* 305. *n.* 5. *p.* 7. *recentior.*
19 Verum in hac materia valde notanda eſt Rotæ Romanæ veriſſima diſtinctio. Vtrum videlicet contractus de cuius nullitate agitur, ſit nullus ex defectu conſenſus; an vero aliâ nullitate laboret. Primo caſu, cenſuit Rota, rectâ viâ agi poſſe ad rei dimiſſæ conſequendam poſſeſſionem intentato remedio reintegrandæ, & ita hoc caſu non eſſe ſeparanda iudicia duo, nempe reſcindentis & reſciſſorij, & vno intentato eo modo quo ſupra, totam cauſam eſſe præuentam, cum hoc caſu reſciſſorium coram iudice rei ſitę intentatum, habeat per ſequelam & connexitatẽ inſeparabilem, coniunctam cauſam iudicij reſcindẽtis vti incidenter tractandam, alioqui mixtura petitorij repelleret agentem à remedio reintegrandæ: ſecundo vero caſu benè Rota cenſuit, remediũ illud poſſeſſorium intentari non poſſe; quia cum de nullitate, & ſic de petitorio agendum omnino ſit, non poteſt eſſe locus remedio reintegrandæ, in quo de materia petitorij ex profeſſo tractari nequit. Et per conſequens hoc ſecundo caſu intentatâ nullitate, non dabitur præuentio quoad cauſam reſciſſorij, iudicij niſi tamẽ incidenter per viam replicationis proponatur, iuxta cautelã per nos datam, *hoc c. n.* 10. ex traditis per
20 Seraph. *deciſ.* 1200. *n.* 3. † Vnde ſi contractus nomine pupilli celebratus fuit per aſſertum tutorem, de cuius tamen poteſtate cõſtare non poteſt, cum tunc ſit nullus ex defectu conſenſus, ſimul intentari poterit vtrumq; remedium, videlicet per viam actionis ſpolij, ſeu reintegrandæ poſſeſſionis, in quo iudicio incidenter cognoſcetur de iſtâ notoriâ nullitate, Se-
21 raphin. *dec.* 135. *n.* 1. † Eâdem ratione, competit minori, vel Eccleſię remediũ reintegrandę, quando alienatio eſt nulla ipſo iure, quia de nullitate non tractatur principaliter in hoc iudicio, Caualc. *dec.* 45. *in princip. n.* 6. *& ſeqq. lib.* 1. † Quod intelligendum 22
eſt vt procedat, quãdo ſubſequuta eſt vigore talis cõtractus nullitate laborãtis, vera & nõ ficta rei traditio facta per tutorem, Prælatũ, aut ſimilem perſonã; quia ſi traditio ſit vera, & non ficta, tales perſonæ transferunt poſſeſſionẽ, ideo opus eſt remedio reintegrandæ, Rot. *dec.* 545. *n.* 7. *in fine, p.* 1. *rec.* Nam ſi traditio eſſet ficta, aliud dicendum eſſet, ex notatis per Rip. *in l.* 1. *n.* 68. *ff. de acq. poſſ.* & alios *in d. deciſ.* 545. *n.* 7. alleg. qui volunt tutores & ſimiles adminiſtratores non habere poteſtatem transferendi poſſeſſionem fictam bonorum, ad principales ſuos ſpectantium: Et per conſequens tunc non deberet intentari remedium reintegrandæ, ſed potius manutenendæ, ſeu retinendæ poſſeſſionis: iuxta notata per Rotam poſt tractatum Poſtij, *de Manutent. dec.* 330. *n.* 27. *&* 30.

Vnde infertur ex mente eiuſdem Rotæ & aliorum, quod ſi contractus minoris, vel mulieris, fuerit celebratus non obſeruatis ſolemnitatibus, ex ſtatuto in contractibus ſimilium perſonarum neceſſariis, debet omnino præcedere iudicium nullitatis, neque rectâ viâ agi poteſt remedio reintegrandæ aduerſus poſſeſſorem, reſeruatâ ſemper via agendi, eo modo quo dictum eſt, *ſuprà, n.* 10. Rot. *d. deciſ.* 93. *p.* 2. Grat. *diſcept. forenſ. c.* 704. *n.* 11. Secus eſſet ſi nullitas procederet, ex defectu conſenſus vt mox dictum eſt, & benè explicat Puteus *dec.* 176. *per totam, lib.* 3. 23

Atque ita intelligendum cenſeo Honded. *conſil.* 24
23. *n.* 40. *vol.* 2. Vt ſcilicet eius doctrina procedat, quando contractus per minorem celebratus, eſſet notoriè ipſo iure nullus, prout in caſu iam dicto de tutore non habente legitimam poteſtatem, vt dicit *ibid. num.* 48. & Menoch. *conſ.* 314. *num.* 17. Roland. *conſil.* 41. *n.* 35. *lib.* 3. † Et iuxta ſupradicta intelli- 25
genda ſunt quæ tradit Rota *deciſ.* 94. *n.* 40. *parte* 7. *recentior.* Nempè Eccleſiam rectâ viâ intentare poſſe, remedium reintegrandæ poſſeſſionis, quando alienatio bonorum ipſius nullitatis laborat vitio; vt procedant quando de euidenti, & notoria alienationis nullitate apparet, alias rectâ viâ hoc remedium intentari non poſſet. Intentato autem iudicio reſciſſorio per viã remedij reintegrandæ poſſeſſionis, totã cauſam, tã quoad reſcindẽs iudiciũ, quam quoad reſciſſorium, ex ſupradictis præuentam eſſe conſtat.

Tertio ſupponendum eſt, quod quando iudex re- 26
ſtitutionis in integrum, eſt etiam competens quoad cognitionem negotij principalis, ſeu iudicij reſciſſorij, tunc ſiue reſtitutio petatur principaliter, ſiue incidenter, iudex ille, totam controuerſiam, & ſic tam reſcindens, quam reſciſſorium iudicium, cognoſcere & terminare debet, & poteſt, & per conſequens dicitur quoad vtrumque præueniſſe, cognoſcendo, ſeu præueniendo quoad alterum, Caſtrenſ. *in l. nam & poſtea, §. ſi minor. ff. de iureiur.* & patet ex notatis per Sfort. Odd. *de reſt. in integr. q.* 33. *n.* 29. *& ſub n.* 37.

Vnde ſequitur, quod cum ex ſtylo curiarum præ- 27
ſentis ciuitatis Auenionenſis, cauſa diſtractus ſeu reſciſſionis contractus intentari poſſit coram Iudicibus ſeu Magiſtratibus huius ciuitatis, etiam contra habitatores Comitatus Venaiſſini, vt oſtendimus *p.* 1. *c.* 18. *n.* 14. benè faciunt Iudices, dum in eâdẽ ſententiâ declarant contractum eſſe nullum, vel reſcindendum, & non obſtante tali contractu licere actori, vti viribus ſuarum obligationũ, quæ tamen actiones per talem contractum ſublatæ alioquin videbantur.

Idem dicendum eſt, in locis vbi licita eſt cumula- 28
tio remedij reſcindentis cum reſciſſorio, prout in Rota Romana, vbi talis ſtylus obſeruatur ad euitandos inutiles circuitus, vt *deciſ.* 275. *num.* 1. *p.* 6. *recent.* & apud Mantic. *dec.* 315. *n.* 5. † Quod pari modo in 29

Senatu Pedemontano obſeruari teſtatur Theſaut. Iun. *lib. 3. quæſt. forenſ. 1. num. 6.* his enim in Curiis præuentio iudicij, coram iudice loci vbi res ſita eſt, facta, comprehendet etiam iudicium reſcindens, quamuis ex perſonali obligatione procedat, ex ſupradictis. † Vnde cum & idem ſtylus ſeruetur in tribunalibus Galliæ, in electione actoris eſt agere coram iudice loci in quo res ſita eſt, vel domicilij illius qui ad reſciſſorium iudicium vocatur: Rebuff. *in conſtitut. Reg. tom. 2. tit. de reſciſ. contract. artic. vnic. gloſ. 2. num. 14.* Idque vigore ſtyli dictarum curiarum vt aduertit Cyriac. *dicta controuerſ. 380. numero 77.*

30 Quarto loco ſuponendum eſt, quod quamuis iudex loci contractus, vel etiam iudex illius loci in quo res deducta in controuerſiam ſita eſt, eſſet incompetens, ex eo quod nullam haberet iuriſdictionem quoad actionem perſonalem, quæ competit agenti ad reſtitutionem in integrum; ſi tamen non principaliter, ſed incidenter reſtitutionis cognitio proponatur, iuriſdictio quam habet in eo quod principaliter deducitur, ad reſtitutionem incidenter propoſitam erit extendenda, & ideò caſu quo hoc modo præuenerit, non poterit alius iudex cognoſcere, nec ab eo cauſam præuentam auferre, ne duæ in eâdem causâ proferrentur forſan contrariæ ſententiæ: Sfort. Odd. *de reſtit. in integr. quæſt. 34. num. 16. & ſequentib. artic. 4.* Cyriac. *controuerſ. 381. numer. 16.* & quando eo modo deduci dicatur reſtitutio, explicat *ibidem*, Odd. qui *num. 18.* addit, iudicem ſimul cum principali cognoſcere poſſe de hoc incidenti.

31 Quinto ſupponédum eſt, quod quando iudex cauſæ principalis eſt incompetens in causâ reſtitutionis in integrum, & ſic in iudicio reſcindenti, quia non habet iuriſdictionem in actione perſonali, quæ principaliter intentatur, nullâ facta iudicij reſciſſorij mentione, cauſa iſta reſtitutionis in integrum, tractanda eſt coram iudice domicilij rei conuenti, nec ad reſciſſoria iudicia hoc caſu procedi poteſt, donec iudicium reſcindens fuerit terminatum in fauorem actoris. Et ideo quamuis iudex loci contractus, vel rei controuerſæ præuenerit, poterit nihilominus peti remiſſio cauſæ ad iudicem domicilij vti ſolum competentem: Fulgoſ. *in l. nam & poſtea,* quam legit, cum *l. ais prætor. §. ſi minor. ſub num. 7. verſic. & hoc ficte iudicio*, Caſtrenſ. *ibid. num. 2. verſic. alius modus,* Zaz. *num. 7. verſic. Et quia iſte, ff. de iureiur.* Quos citat & ſequitur Cyriac. *controuerſ. 381. num. 46. & 47.*

32 Sexto ſupponendum eſt, quod ſi petens contractum reſcindi, nihil velit vlterius conſequi, veluti ſi adhuc rem controuerſam poſſideat, aut ſi nondum ſoluerit pecunias in contractu de cuius reſciſſione agitur promiſſas, tunc (ceſſante ſtatuto vel ſtylo curiarum) ſolus iudex domicilij eius qui in ius vocatur, adeundus eſt, vnde præuentio iudicis loci contractus, vel loci vbi res ſita eſt, non impediet quominus cauſa ad iudicem domicilij remittatur, tanquam ſolum huiuſce cauſæ iudicem competentem. Sed quando actor vltra reſciſſionem contractus, aut reſtitutionem in integrum vult aliquid aliud conſequi, veluti rei controuerſæ ſibi fieri reſtitutionem, vel ſummæ petitæ ſolutionem, tunc locus erit diſtinctionibus, & reſolutionibus in noſtrâ quæſtione principali adductis. † Et per conſequens pro obti-
33 nendâ rei reſtitutione, adeundus erit iudex loci in quo res ſita eſt, vel iudex loci contractus de cuius reſciſſione agitur, quando principaliter & non incidenter reſtitutio in integrum, ſeu reſciſſio poſtulatur, & iudex domicilij non eſt competens in vtroque remedio, Abb. *in cap. cum ex litteris, n. 19. verſic. his ergo viſis. De in integ. reſt.* Oliban. *de actionib. p. 1. lib. 2. ad §. rurſus, num. 119. & ſeqq.* Odd. *de reſtitut. in integr. q. 33. num. 28.*

Hinc infertur ratio fundamentalis illius practicæ, 34 quæ in Curiis huius ciuitatis Aueniomenſis inoleuit, quod ſi creditor præuenerit per executiones, & poſtea debitor velit obtentâ diſpenſatione iuramenti intentare iudicium reſcindens, aut remedium nullitatis ſeu reſciſſionis contractus, ſeu etiam reſtitutionis in integrum, non fit cauſæ remiſſio ad iudicem qui præuenit per executiones, ſed ordinatur quod quælibet cauſa procedet marte ſuo, videlicet tam cauſa executionis coram iudice exequente, quam cauſa reſciſſionis coram iudice competente. Quia cum cauſa principalis ſeu executiua, nihil commune habeat cum causâ reſtitutionis, ſeu cum iudicio reſcindenti, vna non debet per alteram impediri. Exiſtimo tamen, quod ſi cauſa reſciſſionis contractus prius eſſet terminata, & ſententia in hac causâ lata, per quam fuiſſet declaratum, locum eſſe reſciſſioni, tranſiuiſſet in rem iudicatam, aut fuiſſet declarata executiua non obſtante appellatione, & cauſa ſeu lis ſuper executionibus nondum eſſet finita, ſine dubio ſententia hæc vti præiudicialis impediret continuationem executionum. Et in hoc nullum eſſe dubium puto.

CAPVT XXI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter cauſam concurſus & manutentionis in poſſeſſione creditorum, & cauſam immiſſionis in poſſeſſionem eorundem bonorum intentatam ad inſtantiam ſubſtitutorum, prætendentium fideicommiſſum eſſe in eorum perſona apertum, contendentibus duobus Notariis vter ſcribere deberet, cum vtraque cauſa coram eodem Iudice duobus ſcribentibus Notariis fuiſſet intentata, diuerſis tamen temporibus.

SVMMARIVM.

1 *Actor ille dicitur in iudicio manutenendæ poſſeſſionis, qui prior ad iudicium prouocauit.*
2 *Iudicium præiudiciale prius terminari debet, quamuis minus præiudiciale præuentum fuiſſet.*
3 *Cauſa fideicommiſſi, vti vniuerſalis, regulariter facit ceſſare alia iudicia particularia.*
4 *Si creditores ſint in poſſeſſione, cauſa fideicommiſſi tanquam reſpiciens petitorium, non poteſt impedire curſum cauſæ poſſeſſorij.*
Quod tamen quomodo intelligatur, & in quibus caſibus locum habeat ibidem explicatur.

ANNO 1636. ad inſtantiam creditorum factæ fuerant executiones contra bona communis eorum debitoris. Quibus vxor illius ſe oppoſuerat pro ſuis iuribus dotalibus. Et cum creditores prætenderent ſe eſſe in poſſeſſione exigendi fructus illorum bonorum, ſeu vigore ceſſionis huiuſmodi fructuum ſibi factæ per ipſummet debitorem tunc viuentem, ſeu alia ratione, & fuiſſet factum decretum Vti poſſidetis ita poſſideatis, & in vim illius creditores fructus illorum

illorum bonorum per aliquot annos percepiſſent, tamen ſuperueniente interim morte debitoris, ſubſtituti prætenderent fideicommiſſum in antiquo teſtamento contentum, eſſe in eorum fauorem apertum, & ſe manutenendos eſſe, & quatenus opus eſt immittendos in poſſeſſionem bonorum ſuppoſitorum fideicommiſſo, magna fuit orta contentio ſuper præuentione inter creditores & prætenſos fideicommiſſarios.

Non contendebatur quidem de iudice, quia ambo coram eodem iudice cauſam introduxerant, nempe tam creditores quam fideicommiſſarij, ſed quæſtio erat inter duos Notarios. Vterque enim contendebat cauſam ad ſe pertinere, vnus quia præuenerat in cauſa concurſus & manutentionis creditorum, alter quia cauſa fideicommiſſi tanquam præiudicialis efficiebat, vt cauſa alia creditorum, quamuis præuenta, ſilere deberet.

Cauſâ mihi commiſſâ ad hoc vt de voto meo iudicaretur, cenſui cauſam concurſus & manutentionis creditorum tractandam eſſe apud Notarium, qui in illa præuenerat; cauſam vero fideicommiſſi tam in poſſeſſorio adipiſcendæ, quā ſucceſſiuè in petitorio, tractandam eſſe apud illum Notarium, qui in cauſâ fideicommiſſi electus fuerat; ita tamen vt ſi in futurum declaratum eſſet, nullum adeſſe fideicommiſſum, vel actores ab illo excludendos, & ideo licitum eſſet creditoribus continuare ſuas executiones cōtra illa bona, & procedere ad diſtractionē & venditionē illorum, tota hæc proceſſura fieret apud Notarium, qui præuenerat in exequendo. Ratio eſt, quia creditores in cauſâ manutentionis erant actores, & per conſequens ex ſtylo & ſtatuto noſtro, ad illos ſpectabat
1 electio Notarij, qui in cauſa ſcriberet. † Nam in iudiciis iſtis poſſeſſoriis Retinendæ, ille dicitur actor qui prius aduerſarium ad iudicium prouocauit, Io. Andr. Georg. *allegat.* 13. *n.* 4. Fontuell. *de pactis nuptial. lib. clauſ.* 7. *gloſſ.* 3. *parte* 10. *num.* 91. *& ſeqq.* Poſtius *de manutent. obſeruat.* 5. *num.* 16.

Creditores igitur, qui prius iudicium manutentionis coram illo Iudice, & apud ſuum Notarium intentauerant, erant in eo actores, ergo vti tales Iudicem, & Notarium eligere poterant ex ſupradictis, nec iudicium executiuum per ipſos intentatum poterat apud alium tractari. Verum quia lite pendente, cœpit moueri quæſtio fideicommiſſi, propter ſuperuenientem mortem dicti communis debitoris, qui prætendebatur grauatus de reſtituendo eadem bona de pignore capta, & ſic de quæſtione fideicommiſſi prius cognoſcendum erat tanquam de quæſtione præiudiciali; propterea, cum hæc quæſtio concerneret petitorium, non poterat ad illam deueniri niſi euacuato prius ſummariſſimo poſſeſſorio Retinendæ per creditores intentato, in quo nudum factum inſpici debet: ideo dixi, Notarium electum per fideicommiſſarios, quando de immiſſione, & ſucceſſiuè de petitorio tractabatur, ſcribere debere, ſuſpenſo interim iudicio fideicommiſſi, ſeu immiſſionis, cum iudicium manutenendæ poſſeſſionis, præcedere debeat Iudicium adipiſcendæ; ex notatis per Poſt. *de manutent. obſeruat.* 57. *num.* 73. & per D. Argel. *de Legit. contradict. quæſt.* 4. *numer.* 15. *&* 32. Sed, finito iudicio manutentionis, apud Notarium creditorum, ſi deinde procedendum eſſet ad quæſtionem immiſſionis, ſeu etiam petitorij, illa prius eſſet decidenda, antequam deueniretur ad venditionem bonorum, & hoc ex natura iudicij præiudicia-
2 lis; † quæ talis eſt, vt quamuis actor paſſus fuerit ſe ab alio præueniri, obtineat tamen ſuperſederi in alio iudicio, donec præiudiciale terminatum fuerit, vt dixi ſuprà, *parte* 1. *cap.* 15. *num.* 1. 2. 16. *&* 22. † Item 3
quia iudicium fideicommiſſi eſt vniuerſale, quod regulariter facit ceſſare omnia iudicia particularia, vt dixi, *dicta parte* 1. *cap.* 10. *num.* 7. † Et ita per mul- 4
tas rationes concludit Marta *conſil.* 196. *à num.* 1. Verum eſt tamen, quod in caſu illius conſilij, creditores non erant in poſſeſſione exigendi fructus bonorum, aſſerto illi fideicommiſſo ſuppoſitorum, nam ſi hoc fuiſſet, cauſa manutentionis in ſummariſſimo poſſeſſorio tractanda fuiſſet coram Iudice, qui in cauſa illius poſſeſſorij iam præuenerat; ex rationibus ſupra adductis.

Hæc autem vera exiſtimo in terminis propoſitis cauſæ poſſeſſoriæ manutentionis, per rationes ſuperius allatas. Item cenſeo ſupradicta procedere quando agitur de iudicio executiuo particulari, per aliquos creditores intentato, in quibus caſibus loquitur Marta *d. conſ.* 196. Sed ſi bona quæ prætenduntur ſuppoſita fideicommiſſo, fuerint de pignore capta ad inſtantiam creditorum, & ſuper illis creditores præuenerint, & formatus fuerit concurſus vniuerſalis creditorum, ſubſiſtendum eſt; cùm iudicium illud concurſus ſit vniuerſale: & ſi ſuper rebus de pignore captis tertius ſe opponat, ratione dominij per eum prætenſi, debet venire oppoſitiuè in eodem iudicio ante conſummatas executiones; *l. à diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de re iudic.* Ideo ratione prætenſi dominij, videtur quæſtio illa eſſe de continentia cauſæ generalis concurſus, & per conſequens coram eodem Iudice, & ſcribente eodem Notario tractanda, vt copioſè probat Salgado, poſt hæc ſcripta viſus, *in labyr. credit. par.* 1. *cap.* 11. *n.* 95. *& mult. ſeqq.*

CAPVT XXII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione cauſæ fideicommiſſi & legitimitatis filij agentis ad illius declarationem inter Iudices duos, quorum vnus eſt laïcus, alter Eccleſiaſticus, ad quem cognitio cauſæ matrimonialis ſpectat. Quid intersit vtrum laïcus præuenerit, an Eccleſiaſticus: & vtrum principaliter de matrimonio agatur, vel incidenter. Poſſit-ne Eccleſiaſticus inhibere laïco ne de cauſa cognoſcat, vel laïcus Eccleſiaſtico. Et ſi de nudi facti cognitione tractetur, vtrum etiam quoad matrimonium aliámve cauſam ſpiritualem, iudex ſecularis iudicare poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex Eccleſiaſticus qui præuenit in cauſa matrimoniali, vel legitimitatis prolis, poteſt inhibere iudici ſæculari ne in cauſâ fideicommiſſi procedat, cuius cognitio dependet à cauſâ legitimitatis.*

2 *In iudicio ſpolij, in odium ſpoliantis, exceptio illegitimitatis, non retardat reſtitutionem rei petita.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus, inhibet quidem laico, ſed non è contra laicus Eccleſiaſtico.*

4 *Iudex*

4 *Iudex laicus inferior eſt Eccleſiaſtico, qui poteſt laico facere inhibitiones,& precepta, & ipſum poteſt corrigere.*

5 *Iudex Eccleſiaſticus præueniens, in cauſâ legitimitatis, poteſt incidenter cognoſcere ſuper cauſa ſucceſſionis coram eo ſic deductâ.*

6 *Iudex laicus,in cauſis Eccleſiaſticis,eſt funditus incompetens.*

7 *Incidentia articuli cauſa omnem tollit iudicis incompetentiam,non tamen incapacitatem.*

8 *Iudex Eccleſiaſticus,in cauſis temporalibus,non eſt prorſus incapax, ſed habet in illis iuriſdictionem ſaltem habitu.*

9 *Si iudex laicus præuenerit in cauſâ fideicommiſſi vel alterius ſucceſſionis,quæſtio incidens ſuper legitimitate aut alia cauſa matrimoniali, vel ſpirituali, ſuſpendit quidem, ſed non tollit effectum præuentionis.*

10 *Vtrum iudex ſæcularis cognoſcere poſſit de ſpirituali cauſâ, quando quæſtio ſolum eſt de ipſo facto, varia ſunt DD.ſententia.*

11 *Iudex Eccleſiaſticus præueniens in cauſâ legitimitatis quâ ratione debeat ſuam proferre ſententiam ſuper incidenti quæſtione ſucceſſionis.*

12 *Quatuor referuntur caſus, circa præuentionem cauſa legitimitatis, inter iudicem Eccleſiaſticum & laicum. Primus quando vterque concurrit eodem tempore.*

13 *Secundus caſus eſt quando Eccleſiaſticus iam ſententiam ſuam ſuper legitimitate protulit.*

14 *Tertius quando laicus declarauit factum, & ſupereſt iuris quæſtio.*

15 *Quartns, quando laicus prius pronunciauit negatiuè ſuper facto.*

MOTA inter duos controuerſia ſuper apertura fideicommiſſi,ad quod vocati repetiebantur ſoli filij naturales & legitimi ac ex legitimo matrimonio procreati, cauſaque huiuſmodi corsm Iudice laïco introductâ, reus cœpit opponere, actorem ab illius fideicommiſſi petitione prorſus excludendum eſſe, cum non eſſet legitimus, ſeu ex legitimo matrimonio procreatus, pluréſque cauſas nullitatis matrimonij in medium adducebat. Reſpondebat actor cauſam iſtam nullitatis matrimonij, coram iudice laico tractari non poſſe; ſed ad iudicem Eccleſiaſticum, qui ſolus competens in illa erat,remittendam. Reus in contrarium dicebat, cauſam fideicommiſſi præuentam eſſe coram iudice laïco; ideo coram illo debere terminari. Et quamuis deduceretur nullitas matrimonij, tamen cum non principaliter; ſed incidenter de eâ ageretur, non eſſe locum remiſſioni ad alium iudicem. Interim tamen iudex Eccleſiaſticus inhibuit ſæculari,ne de cauſâ iſta cognitionem aſſumeret. Fuit propterea dubitatum,vtrum cauſa fideicommiſſi traheret ad ſe cauſam legitimitatis, ſeu ex capite præuentionis,ſeu ne continentia cauſæ diuideretur.

In hac controuerſia, duo diuerſi caſus conſiderandi ſunt, Primus eſt quando iudex ſæcularis præuenit in cauſa fideicommiſſi,& quæſtio matrimonij ſeu legitimitatis, ſuperuenit lite pendente.

Secundus caſus eſt,quando cauſa matrimonij ſeu legitimitatis, fuit præuenta coram iudice Eccleſiaſtico,& deinde,incidenter ſuperuenit quæſtio ſuper ſucceſſione bonorum,ratione fideicommiſſi,ſucceſſionis ab inteſtato,aut alicuius alterius iuris,habentis connexitatem & dependentiam cum quæſtione legitimitatis.

1 In primo caſu verum eſt, iudicem Eccleſiaſticum poſſe inhibere iudici ſæculari, ne procedat ad iudicium ſuper ſucceſſione, & adjudicatione bonorum, donec coram ipſo, cauſa legitimitatis fuerit terminata. Quia cauſa illa coram Eccleſiaſtico iudice mota,præiudicialis eſt ad cauſam, ſeu articulum profanum pendentem coram iudice laïco, quo caſu iudex Eccleſiaſticus prædictam inhibitionem aduerſus laïcum facere poteſt, de procedendo ad vlteriora,donec cauſa legitimitatis fuerit finita, *cap. tua,de ordin. cognit.* & *ibi* Abb. *num.5.cap. quanto, de iudic. cap.lator,cap. tuam, qui fil. ſint legit.* Atque ita fuit determinatum in Rota *dec.200.num.1.10.& 11.p.2. diuerſ.*

2 Sed hoc procedit quidem in iudicio petitorio, non autem iudicio ſpolij, idque in odium ſpoliantis,& fauorem eius qui ſpolium paſſus eſt, hic enim in primis & ante omnia reſtituendus eſt, non obſtante exceptione illegitimitatis vti reſpiciente petitorium, & requirente altiorem indaginem, *c. cauſam,quæ:* vbi Anchar. *in 5.&6.notab.*Zabar. *in 2.notab.* Barbat. *col.2.in 5.oppoſit. Qui filij ſint legit.* Rota *dicta dec.200.n.5.p.2.diuerſ.*

3 Cæterùm,quamuis verum ſit,iudicem Eccleſiaſticum in caſu prædicto inhibere poſſe iudici ſæculari de procedendo in cauſâ illâ coram ipſo præuenta, non poteſt tamen è conuerſo iudex ſæcularis ſimiles inhibitiones facere iudici Eccleſiaſtico quamuis millies laïcus præueniſſet,& cauſa ad ipſum ſpectaret, quia (vt ſæpè dictum eſt) iudex laïcus in Eccleſiaſticum, nullam funditus habet iuriſdictionem: *Can. Sacerdotibus, 11.quæſt.1.Can. Ita Dominus 19. diſtinct.Can.bene quidem,§.iſta ſcriptura,& §.denique Can. ſi Imperator,90. diſtinct.* 4 † Eſt enim iudex laïcus, Eccleſiaſtico inferior: *dicto cap.denique.* Ideo non poteſt Eccleſiaſticum corrigere, aut inhibere, aut alia præcepta pœnalia facere, ſicut in ipſum poteſt Eccleſiaſticus: Abb. *in cap.qualiter & quando,n.2. de Iudic.* Marian.Socin. *in cap.ſi quis Clericus,num.8. & cap. ſanè 3. n.10. de foro compet.* Rota *deciſ.10. de conſuetud.in antiquis.*

5 In ſecundo caſu, quando videlicet cauſâ legitimitatis fuit præuenta coram iudice Eccleſiaſtico, verius eſt cognitionem quæſtionis ſuper re temporali inde independente,veluti ſuper fideicõmiſſo,ad quod ſoli legitimi vocantur, aut ſuper ſucceſſione ab inteſtato,& ſimilibus iuribus quæ ſolis liberis legitimè natis deferuntur,incidenter deductæ, & à legitimitatis cognitione dependentis,ſpectare ad eundem iudicem Eccleſiaſticum, qui in cauſâ legitimitatis præuenit: nam ſi iudex laïcus præueniſſet in cauſâ ſucceſſionis, ſuſpendenda quidem eſſet huius cauſæ deciſio, quandiu lis coram Eccleſiaſtico ſuper legitimitate penderet: verum deciſo iſto articulo tanquam præiudiciali, cauſa ſucceſſionis redire deberet ad iudicem laicum ratione præuentionis per ipſum factæ.

6 Prima pars probatur,quia iudex laicus,non ſolum eſt incompetens,ſed etiam incapax exercendi iuriſdictionem in cauſis Eccleſiaſticis, quales ſunt matrimoniales, & cauſæ legitimitatis, aliæque omnes ad forum Eccleſiaſticum priuatiuè ſpectantes, & à matrimonij Sacramento dependentes, adeo vt non ſolum principaliter de illis cognoſcere non poſſit, imò ne quidem incidenter; vt probatur *in d. cap. lator.qui fil. ſint legit.* 7 † Et licet verum ſit quod incidentia cauſæ tollit iudicis incompetentiam quoad articulum incidentem,non tamen tollit incapacitatem, qualis eſt quoad iſtas cauſas in iudice laïco, *dicto cap. tuam,de ord.cognit.l.quoties,* cum *ibi* notat.

Cod.

Cod. de iudic. & Angel. *in leg. 2. num. 3. ff. de iuriſdict.*
8 *omn. iudic.* † Quod non ita ſe habet in Iudice Eccleſiaſtico reſpectu Iudicis laïci, in quo incidentia articuli ſuper ſucceſſione, ſufficit quod tollat incompetentiam, nec opus eſt vt tollat incapacitatem; cum Iudex Eccleſiaſticus habeat iuriſdictionem ſaltem habitu ad cognoſcendum de ſucceſſione bonorum incidenter tractatâ, & in conſequentiam cauſæ ſpiritualis coram ipſo præuentæ, DD. *in dicto cap. lator*, & præſertim Abb. *num. 7.* Barboſ. *in l. Titia 35. num. 21. & 22. ff. ſolut. matrim* Rota *deciſ. 330 n. 27. & ſeqq. parte 5. recentior.* Et fuſius explicat Giurb. *conſil. 80. num. 34.*

9 Poſterior huius concluſionis pars, probatur per textum *in d. cap. tuam 3. de ordin. cognitio.* Secundum illum intellectum, quem *ibidem* proponit Gloſſ. *in principio. ante figurationem caſus, in verſic. Intelligendo tamen.* Et ille videtur communis ſenſus omnium DD. *in d. cap. tuam*, qui probatur ex *dicta deciſ. Rota 330. parte 5. recentior.* in illis verbis, *Antequam cauſa ſuper iiſdem bonis introduceretur coram Iudice laico.* Et ratio eſt euidens, quia ſi cauſa ſucceſſionis fuiſſet prius intentata coram Iudice laïco, tunc cauſa legitimitatis, & matrimonij poſt litem cœptam adueniens, diceretur incidenter & in quandam cauſæ principalis conſequentiam proponi. Atque ita, licet Iudex laïcus propter ſuam incapacitatem eſſet prohibitus de hac causâ cognoſcere, tamen remaneret illi ſua iuriſdictio, & effectus præuentionis quoad cauſam ſucceſſionis coram ipſo iam antea principaliter intentatam: iuxta ea quæ de cauſis præiudicialibus declarauimus, *parte 1. huius tractatus, cap. 15.*

10 Supradicta limitantur ſecundum mentem plurimorum DD. vt locum non habeant, quando ſolum factum, & non ius in controuerſiam deduceretur, veluti ſi inter aliquos dubitaretur, virum effectualiter contractum fuerit matrimonium, & non diſputaretur ius, videlicet verum validè vel inualidè, ſed ſolum factum abſque admixtione iuris, prout latius explicat Barboſ. *in d. leg. Titia, numero 22. in 2. concluſ. ff. ſolut. matrimon.* Quamuis alij verius eſſe exiſtiment, Iudicem laicum in cauſis matrimonialibus vel ſpiritualibus, ne quidem de facti quæſtione cognoſcere poſſe: circa quod adeundus eſt Auguſt. Barboſ. *in tract. de offic. & poteſt. Epiſc. par. 3. allegat. 84. num. 31.*

11 Aduertendum quoque eſt, Iudicem Eccleſiaſticum, qui (vt dictum eſt) de cauſâ ſucceſſionis incidenter, & ſic poſt cauſam legitimitatis aut matrimonij coram ipſo præuentam, cognoſcit, poſſe ſententiam ſuper ſolo articulo principali pronunciare, nullâ factâ ſi velit incidentis mentione; quia deciſio incidentis ſequitur per quandam neceſſariam conſequentiam. Quando enim quæſtio incidens eſt ſeparatim tractanda, ſuam quidem retinet naturam: ſed quando tractanda eſt coram eodem iudice, tunc induit naturam negotij principalis. Ideo ſi cauſa ſuper bonis fuerit commiſſa in Rota, poteſt ferre ſententiam ſuper immiſſione, nulla facta mentione incidentis, vt tradit Rota *dicta deciſ. 330. num. 31.* per text. *in cap. 1. de ordin. cognit.* & *ibi* Gloſſ. & Abb *in princ.* & alios DD. Innocent. Hoſtienſ. & alij *in dict. cap. tuam 3. eod. tit.*

12 Cæterùm ſecundum illorum ſententiam, qui Iudicem laïcum de quæſtione facti cauſarum ſpiritualium cognoſcere poſſe exiſtimant, quatuor ſequentes caſus conſiderandi ſunt. Primus eſt, quando vno eodémque tempore, cauſæ legitimitatis & ſucceſſionis coram iudice Eccleſiaſtico & laïco proponuntur, & ſic vtraque cauſa concurrit in ſimul. Et hoc caſo certum eſt, cauſam legitimitatis vti præiudicialem, prius eſſe tractandam: ex iis quæ ſæpe de cauſis præiudicialibus dicta ſunt.

Secundus caſus eſt, quando latâ per Iudicem Eccleſiaſticum ſententiâ, illegitimitas fuit declarata, & deinde agitur ad ſucceſſionem coram iudice laico, & hoc caſu non ſolum cauſa legitimitatis eſt præiudicialis ad impediendum curſum cauſæ ſucceſſionis, verum etiam, cum iam quæſtionem illam præiudicialem deciſam eſſe ſupponamus, orietur ex tali ſententia exceptio rei iudicatæ, cum factâ declaratione illegitimitatis, impoſſibile ſit agentem ad ſucceſſionem illam admitti, ad quam ſoli legitimi vocantur, aliis excluſis. 13

Tertius caſus eſt, quando iudex ſæcularis declarauit factum, nempe quod inter duos contractum fuit matrimonium, ſed deinde opponitur quod tale matrimonium inualidum eſt; quia factum inter perſonas coniunctas in gradu prohibito, aut alia de cauſa, & tunc deciſio illius articuli ſolum factum reſpicientis, non eſt præiudicialis ad quæſtionem iuris, nec aliqua ratione impedit Iudicem Eccleſiaſticum, quin de iuris controuerſia cognoſcere poſſit & debeat, & ſic non poteſt allegari præuentio per Iudicem laïcum ſuper facti cognitione prætensâ. 14

Quartus caſus eſt, quando iudex laïcus iudicans ſuper quæſtione facti, declarauit per ſuam ſententiam non eſſe verum in facto, quod inter duos contractum fuerit matrimonium, & hoc caſu deciſio præiudicialis eſt ad quæſtionem iuris, quæ alioquin apud Iudicem Eccleſiaſticum tractari debuiſſet: cum enim non entis nullæ ſint qualitates, & quæſtio An ſit, præiudicialis ſit ad quæſtionem Quid ſit, ſeu Quale ſit, & ſublatâ ſubſtantiâ non ſit diſputandum de qualitatibus. Obſtabit igitur hoc caſu præuentio, ad hoc vt pendente quæſtione facti, ſuſpendatur quæſtio iuris, & hac facti quæſtione negatiuè deciſâ, ad deciſionem dubij iuris procedi nullo modo poſſit. Hos quatuor caſus conſiderauit, & explicauit Menoch. *conſil. 366.* In controuerſia, *num. 36.* 15

CAPVT XXIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione cauſæ ſeparationis tori, aut nullitatis matrimonij, cum causâ repetitionis dotis, & amiſſionis lucrorum nuptialium. Aut etiam alimentorum coniugi lite pendente præſtandorum. Quid ſi agatur de damnis, & intereſſe per alterum ex ſponſis de futuro petitis propter non adimplementum ſponſaliorum, an detur præuentio inter Iudicem Eccleſiaſticum, qui de ſponſalibus cognoſcere debet, & laïcum cuius cognitio videtur eſſe de damnis. Quid ſi agatur non inter ſponſos; ſed contra tertium, ſponſam indebitè detinentem. Poſſe per Iudicem Eccleſiaſticum ex ſola partium confeſſione procedi ad ſententiam ſeparationis tori.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa ſeparationis tori ſpectat priuatiuè ad iudicem Eccleſiaſticum; nec Iudex laicus poteſt in ea prætendere ius præueniendi.*

2 *Separatio facta per tranſactionem partium eſt nulla, niſi interueniente iudicio Eccleſiæ fiat.*

Poteſt tamen Iudex Eccleſiaſticus ſeparationem tori concedere ex ſola partium confeſſione.

3 *Separatio tori, trahit ſecum reſtitutionem dotis & augmenti, necnon amiſſionem lucrorum nuptialium.*

4 *Iudex Eccleſiaſticus iudicans ſuper ſeparatione tori, iudicat ſimiliter de reſtitutione dotis, augmenti, & lucrorum.*

5 *Intellige, vt iudicet de iſtis incidenter, & non principaliter.*

6 *Cauſa dotis principaliter intentata, ita quod non dependeat à cauſa ſeparationis aut nullitatis matrimonij, ſpectat priuatiuè ad iudicem laicum, nec Eccleſiaſticus poteſt præuenire. Contrarium,* n.7. *Sed prima opinio eſt verior & receptior,* n.8.

9 *Si inter ſponſos, agatur de obſeruandis ſponſalibus, ſolus iudex Eccleſiaſticus cognoſcit, nec iudici laico ius præueniendi competere poteſt.*

10 *De damnis & intereſſe cognoſcit iudex Eccleſiaſticus incidenter, laicus vero principaliter, & quomodo.*

11 *Contra ſponſum recuſantem ſine legitima cauſa, adimplere ſponſalia, nullum eſſe locum petitioni damnorum, & intereſſe, nonnulli exiſtimant. Sed verius eſt illa peti poſſe.*

12 *In certis caſibus, poteſt qui ſub fide matrimonij ſtuprauit puellam, cogi præcisè ad contrahendum matrimorium.*

13 *Dum quæſtio non ventilatur inter coniuges, ſed agitur contra tertium, circa quem non poteſt conſiderari validitas aut inualiditas matrimonij, iudex laicus procedit, & habet ius præueniendi.*

14 *Et cauſa matrimonij hoc caſu, coram iudice laico incidenter tractari poteſt.*

15 *De alimentis, pendente lite ſuper nullitate aut ſeparatione matrimonij, ſolus Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcit in prima inſtantia. Sed in ſecunda aliqui DD. tenent etiam laicum de his cognoſcere poſſe: & de ratione,* ibidem.

16 *Iudex laicus decernens alimenta coniugi, qui obtinuit ſententiam fauorabilem ſuper ſeparatione tori, à quà fuit appellatum, ſi nullam adhibeat cauſa cognitionem ſuper matrimonio, non dicitur attentare in præiudicium litis aut appellationis.*

INTRODVCTA cauſa ſeparationis tori, coram iudice Eccleſiaſtico, vel etiam nullitatis matrimonij inter duos coniuges, vxor agere volebat coram iudice ſæculari ad repetitionem dotis, & amiſſionem lucrorum matrimonialium contra maritum ſuum. Sed & lite huiuſmodi coram iudice Eccleſiaſtico pendente, alimenta ſibi decerni aduerſus eundem maritum, coram Iudice laïco poſtulabat. Dicebat maritus cauſas illas reſtitutionis dotis, amiſſionis augmenti & lucrorum, necnon etiam cauſam alimentorum ad Iudicem Eccleſiaſticum vti ad ipſum priuatiuè ſpectantem eſſe remittendam, tum etiam ratione præuentionis, & denique propter connexitatem, & concatenationem huiuſmodi cauſarum. Dubitatum fuit quid iuris.

Vera reſolutio eſt, quæſtionem dotis, lucrorum, alimentorum, & ſimiles tanquam à quæſtione ſeparationis coniugum, aut nullitatis matrimonij dependentes, coram Iudice Eccleſiaſtico tractandas eſſe, & ad tribunal ipſius remittendas. † Quia cum cauſa 1
ſeparationis, aut nullitatis matrimonij ſpectet priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum, nec inter ipſum & Iudicem laïcum poſſit eſſe locus alicui præuentioni, *cap. porro, cap. ex litteris, de diuort. cap. plerumque de donat. inter vir. & vxor.* Couarr. *de ſponſal. parte 2. cap. 7. §. 6. n. 8.* Rota apud Ludouiſ. *deciſ. 294 num. 1.*
† Adeo vt, ſi ſeparatio tori facta fuerit inter ipſos 2
coniuges, non interueniente iudicio Eccleſiæ, ſit omnino nulla, etiamſi partes inter ſe de ſeparatione facienda conueniſſent, Ioan. Bapt. Ferret. *conſil. 164. lib. 1.* Coſt. *de ſubſidiar. remed. 8. num. 8.* Et *de facti ſcienc. contur. 2. diſt. 25. n. 11.*

Eſt tamen verum, quod ſi coniuges conſentiant ambo mutuæ tori ſeparationi, poſſunt adire Iudicem Eccleſiaſticum, & coram eo confiteri quod adſit talis cauſa quæ ſufficiat ad tori ſeparationem; veluti ſi alter ex coniugibus confiteatur adulterium, vel quid ſimile quod ſufficiat ad obtinendam tori ſeparationem; poterit enim Iudex Eccleſiaſticus illam decernere ex ſola coniugum confeſſione: quod non poſſet ſi ageretur de fœdere matrimonij. Exemplum dat poſt Hoſtienſ. Farinac. *de delict. carn. quæſt. 143. n. 17.* ſi vxor dicat marito, *Tu non vis me; & ego minùs te: propones quicquid volueris, & ego confitebor.* Idémque probat Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 45.* Menoch. *de arbitrar. caſ. 103. num. 7.* Maſcard. *de probat. concl. 1035. n. 33.* & ante eos Abb. *in cap. ſuper eo, num. 5. de eo qui cognouit,* &c.

Cum itaque iudex Eccleſiaſticus ſolus, & priua- 3
tiuè, ſit iudex competens ſeparationis tori, aut nullitatis matrimonij, & dotis reſtitutio veniat in conſequentiam, non tantum ſoluti matrimonij, ſed etiam ſeparationis coniugum, *c. primo & certio, de donationibus inter virum & vxorem.* Sicuti venit etiam in ſequelam ſeparationis, reſtitutio augmenti, & amiſſio omnium lucrorum nuptialium, Vincent. de Franch. *deciſ. 224.* Seraphin. *deciſ. 1308. & 1315.* Chenu. *qu. 42.* Surd. *de aliment. tit. 7. qu. 16. num. 31.* Gratian. *diſcept. forenſ. 199. n. 9. & 10.* Farinac. *de delict. carnis, qu. 143. n. 188.* Menoch. *conſil. 1124. n. 17.* Rota, *deciſ. 231. n. 14. part. 6 recentior. & deciſ. 277.*
n. 37. eadem parte 6. † Sequitur, iudicem Eccleſiaſti- 4
cum poſſe, & debere iudicando ſuper ſeparatione tori, prouidere eodem contextu ſuper reſtitutione dotis, & amiſſione lucrorum matrimonialium, Vincent. de Franc. *dicta deciſ. 244.* Roland. à Vall. *conſil. 50. num. 4. vol. 1.* Quos ſequitur Iacob. Cancer. *lib. 5. var.*
reſolut. c. 11. n. 169. & ſequentib. † Et hoc intelligit 5
Carol. de Graſſ. *in tract. de effectib. cleric. effectu 1. n. 667.* vt procedat, quando iudex Eccleſiaſticus de dote & lucris cognoſcit incidenter, non autem prin-
cipaliter. † Si enim cauſa reſtitutionis aut ſolu- 6
tionis dotis, fuerit intentata principaliter, ita quod nón dependeat deciſio huius cauſæ aliquâ ratione à ſeparationis, aut nullitatis matrimonij iudicio; verius eſt ſolum iudicem laicum hoc caſu eſſe competentem, nec poſſe per Eccleſiaſticum præueniri quoad hoc, ſicut iudex laicus non poteſt Eccleſiaſticum præuenire quando cauſa dotis, & lucrorum incidenter coram ipſo Eccleſiaſtico tractatur, apud quem cauſa matrimonialis fuerat principaliter intentata, Sanchez *de matrim. lib. 10. diſput. 8. numer. 15.* Molin. *de primogen. Hiſpan. lib. 2. c. 15. n. 76.* Et hanc ſententiam veram exiſtimo, quidquid dubitando dixerit Fontanell. *de pactis nuptialib. clauſ. 7. gloſ. 2. p. 10. n. 55. & ſequentib.* Comprobat etiam Barbol. *in 1. p.*

l. 1.

7 *l.1.ff.ſolut.matr.n.46.& 47.* † Quamvis non ignorem contrarium quoque fuiſſe deciſum, apud Ricc. *in dec. curia Archiep.Neapol.217.p.2.* Quæ tamen deciſio in eo præcipuè fundata videtur, quia conſtabat de conſuetudine recurrendi in ſimilibus controuerſiis ad iudices Eccleſiaſticos. Eiuſdémque ſententiæ fuiſſe plures alios, quos recenſet Nouar.*lib.1.*
8 *q.47.n.12.* † Sed non eſt propterea recedendum à prædicta diſtinctione, quod iudex Eccleſiaſticus de dote incidenter quidem, ſed non principaliter cognoſcere poſſit, quam vltra ſupracitatos tenuit Gomeſ. *ad l.50.Tauri n.53.* Et hæc eſt communis ſententia, & verior, teſte Sanch. *loco mox citato*, & huius opinionis communiter receptæ rationes adducit Barboſ.*d.l.1.ff.ſolut.matr.p.1.n.46.& 47.* adeo vt illas hic tranſcribere fruſtrataneum videatur.

9 Idem dicendum eſt, ſi de obſeruatione ſponſaliorum inter ſponſos ageretur, quamvis enim iudex laicus in hac cauſa præuenire tentaſſet, illa tamen omnino ad Eccleſiaſticum tribunal eſſet remittenda, vt *per text.in d.cap.tuam.de ordin.cognit.& in c.latar.qui fil.ſint legit.& c.3.de donat.inter vir.& vxor.& c.1.de conſang.& affinit.* tenet Mar.Anton.*lib.1.var.*
10 *reſol.c.79.n.8.* † Sed ſi agatur de damnis & intereſſe præſtandis, per eum qui fidem datam ſponſæ adimplere recuſat, vel ſponſo, hæc peti poterunt coram iudice Eccleſiaſtico, vel ſæculari, videlicet coram Eccleſiaſtico incidenter, coram laico vero principaliter, quando videlicet non diſputatur de validitate ſponſaliorum, ſed de ſolis damnis, ſuper quibus tunc iudex ſæcularis iudicare poterit: ſed ſi de validitate ſponſaliorum dubitetur, non poterit iudex ſæcularis cognoſcere de damnis, ſed iudex Eccleſiaſticus in ſua ſententia poterit ſuper illis ius dicere, Et ita intelligenda ſunt, quæ tradit Sanch.*de matr.lib.1.diſp.39.n.9.* & nos poſt ipſum diximus, *in noſtris qq. beneficial.& Canon.p.1.c.116.n.1.& 2.*

11. Quamvis hoc caſu, nullum eſſe locum petitioni damnorum & intereſſe, ſed ſimpliciter promittentem ad obſeruationem fidei datæ cogendum eſſe, exiſtimet Baſil.Pont.*in tract.de matrim.lib.11.cap.6.n.3 & ſequentib.* qui hoc vult locum habere, quando promittens nullam habet legitimam cauſam recuſandi. Cui aſſentiri videtur Barboſ. *in d.c.tuam 3. de ordine cognition.*

Sed nos, in *d.c.116. n.1.* contrarium oſtendimus poſt Sanch.& Bonac. *ibidem* citatos, & ſic multis in cauſis conſuluimus, & in ſupremis tribunalibus obſeruatum vidimus. Et ipſemet Barb. *in c.Gemma,n.6. de ſponſalib.* non negat, aduerſus ſponſum fidem datam ſeruare ſine legitima cauſa recuſantem, locum eſſe petitioni damnorum & intereſſe.

12 Eſt quidem verum, quod in certo caſu non damnorum petitioni, ſed præciſæ ad matrimonium perficiendum coactioni locum eſſe iudicauit Rota *in quadam Calaguritana matrimonij 13. Martij 1648.* coram D. meo Meltio inſerta apud Dian. *in fine partis 7 reſolut.moral.* Siquidem agebatur in caſu illo, de viro, qui promiſerat puellæ, illam in vxórem ducere & non aliam, quam in conſequentiam huius promiſſionis deflorauerat, & per quadraginta dies in domo ſua tanquam vxorem tractauerat, ſimul manducando, & conuerſando, ſéque inuicem maritum & vxorem nominando, & in eodem lecto dormiendo, vnde non poterat maritus allegare ſe fictè contraxiſſe, quia fictus promiſſor, quæ ex iuſtitiâ contrahere tenebatur, cogi poterat ad adimplendum promiſſa, & ſic verè perficere matrimonium cum illa, quam ſub iſtâ fictâ promiſſione decipere volebat, nec poterat admitti ad ſatisfaciẽdũ in pecuniá: prout hæc omnia fuſius deducuntur *in dicta deciſione.*

Notandum tamen eſt, ea quæ nos ſuperius diximus, de iudicis laici in cauſis matrimonialibus incompetentia, procedere quidem quando diſceptatur inter ipſos ſponſos, vel coniuges, ſuper ſeparatione tori vel validitate matrimonij, aut ſimilibus controuerſiis, à cauſa ſpirituali dependentibus; ſecus eſt ſi cauſa tractaretur contra tertium, cum quo non poſſet agi de fœdere matrimonij, aut tori ſeparatione, veluti ſi ageretur de tertio detentore, vel raptore vxoris alienæ, hoc enim caſu poſſet etiam iudex laicus iudicare, & inter ipſum & Eccleſiaſticum locus eſſet præuentioni, Couarr. *de ſponſalib.part.2.c.7.num.1.* Vincent.de Franch.*deciſ.36.num.1.* Mar. Antonin. *lib.1. var.reſol.quæſt.79. num. vltim.verſic. ſi vero cauſa.* † Et generaliter cauſam matrimonij, 13
poſſe incidenter tractari coram iudice laico, quando non diſputatur inter coniuges ipſos, tenet Farinac. *de inquiſit. quæſt. 8. n.150.* quia tunc nihil eſt quod tangat ſubſtantiam matrimonij. Marta, *conſil.86.n.11.* vbi idem obtinere probat, quamvis de matrimonio incidenter ageretur inter ipſos coniuges & extraneum, & quomodolibet admixta eſſet perſona extranei, vel inter coniuges & filium, quia hæc quæſtio incidens veluti in controuerſia ſucceſſionis, non tangit ſubſtantiam matrimonij inter coniuges; neque tractatur ad illos fines, nec facit ad eſſe vel non eſſe matrimonij, cum eſſentia matrimonij in hoc non lædatur. Ideo coram iudice ſæculari ſic incidenter tractari poteſt, Calderin. *conſil.15.de iudic.* Fedet. de Sen.*conſil.96.n.3.verſic.ſed dicebat.* Maynard.*l.1.c.27.* Franciſc.Marc.*qu.493.p.2.* Vincent.de Franch. *deciſ.312.n.6.* 14

De alimentis, dum lite ſuper fœdere matrimonij 15
vel tori ſeparatione pendente diſputatur, vtrum vxori debita ſint necne, non poteſt iudex laicus cognitionẽ aſſumere, attenta iudicis Eccleſiaſtici præuentione ſuper caſu principali, cum quæſtio alimétorum à matrimoniali iudicio reguletur, & ab illius cognitione dependeat, vtrum alimenta vxori lite pẽdente debeantur, veluti ſi propria culpa ſeparata ſit à marito ſine iudicis Eccleſiaſtici decreto, vel ſi in primis vxor ad maritum eius poſſeſſione ſpoliatum redire debeat, & ea de cauſa ab alimentorum petitione excludatur, aut ſimilibus de cauſis. Itaque alimentorum controuerſia ad iudicem Eccleſiaſticũ qui præuenit, remittenda eſt: vt notat Peguer. *deciſ.10.n.12.* Videbit itaque iudex Eccleſiaſticus, quæ fuerit forma receſſus vxoris à marito: nam ſi mariti culpa vxor diuerterit, illi aliméta decernet: ſi culpa propria, mandabit illi alimenta præſtari, ipſa ad domum mariti redeunte, Surd. *de alim.tit.1.q.32.n.17.* Sanch. *de matrim.lib.9.diſput.4.n.20.& 21.*

Quod ſi lis coram iudice Eccleſiaſtico præuenta non eſſet, ſed à marito ſimpliciter vxor alimenta poſtularet ſibi præſtari, nec de ſeparatione tori, aut matrimonij nullitate ageretur, certum eſt hoc caſu, iudicem ſæcularem eſſe competentem, & hoc nullam recipit dubitationem, cum ſit cauſa vere laicalis & inter perſonas laïcas agitanda.

Sed notandum eſt, quod diximus ſolum iudicem 16
Eccleſiaſticum, coram quo cauſa matrimonialis pendet, de alimentis incidẽter petitis cognoſcere poſſe, locum habere quandiu lis ventilatur in prima inſtantia. Nam ſi vxor in cauſa matrimoniali ſententiá fauorabilem obtinuerit contra maritum, qui ab hac ſententia appellauerit, & cauſa coram iudice cauſæ matrimonialis tractetur in illa ſecunda inſtantia, tali caſu etiam iudicem laïcum pro alimentis vxori decernendis adiri poſſe cenſuit Cordub. *in l. ſi quis*

à liberis,§.ſi vel parent, num.67.ff. de liber. agnoſcen. Cancer. *lib. 3.var.reſol.cap.*11.*de ſponſalib.num.*175.*verſ.circa hæc.* Afflict.*deciſ.*152.*num.*1. Et ratio eſt, quia in prima inſtantia, nulla vigere poteſt præſumptio boni iuris; ſed aliud eſt in ſecunda quando vxor pro ſe coram iudice Eccleſiaſtico ſententiam in ſui fauorem obtinuit, & ſic ſtante vxoris paupertate, & præſumptione boni iuris ex iudicis Eccleſiaſtici ſententia reſultante, poteſt iudex laïcus, nulla cognitione cauſæ adhibita circa matrimonium, vxori hoc caſu alimenta adiudicare, neque dicetur attentare in præiudicium appellationis per maritum interpoſitæ, Lancell. *de attent.parte* 2.*cap.*12.*limit.*14. *in princip.*

CAPVT XXIV.

ARGVMENTVM.

Cum ſententia in cauſa matrimoniali lata nunquam tranſeat in iudicatum, ſi poſt decem dies cùm non fuiſſet ab ea appellatum, de illius ſententiæ iuſtitia diſputatur, verum cauſa hæc ad iudicem Eccleſiaſticum qui præuenit & ſententiam tulit, remittenda ſit, an vero per Iudicem ſuperiorem alteri committenda.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata in causâ matrimoniali, nunquam tranſit in iudicatum.*

2 *Si tamen non fuerit appellatum à ſententia matrimoniali, recurri debet pro eius iniuſtitia declaranda ad eundem iudicem qui illam pronunciauit, non ad Metropolitanum.*

3 *Si ſententia matrimonialis, poſt decem dies in dubium reuocetur, vtendum eſt remedio ſimplicis querela, non appellationis.*

4 *Quando à ſententia recurritur per viam querela, idem iudex qui illam protulit adeundus eſt.*

5 *Si commiſſio offeratur in ſignatura Legationis, ſuper ſimplici querela, erit reſcribendum, & cauſa committenda, quia licet Metropolitanus adiri non poſſit per viam ſimplicis querela, poteſt tamen Legatus.*

LATA fuit ſententia ſuper nullitate matrimonij in tribunali Epiſcopi, à qua non fuit intra decem dies appellatum. Poſt lapſum decem dierum præſentata fuit commiſſio in Dataria Legationis Auenionenſis, & cauſa dicti recurſus, ſeu querelæ & appellationis commiſſa fuit Auditori Legationis. Aduocatus & procurator Epiſcopalis inſtitit cauſam ad tribunal Epiſcopi remitti, ex eo quod non fuit ab illa ſententia intra legitima tempora appellatum. Quæſitum fuit vtrum commiſſio ſubſiſteret, an vero cauſa ad tribunal Epiſcopi eſſet remittenda.

1 Videretur etiam ceſſante ſimplici querela, commiſſionem appellationis ſubſiſtere, nec locum eſſe remiſſioni cauſæ: quia licet intra decem dies non fuiſſet appellatum, tamen illa ſententia in cauſa matrimoniali lata, nunquam in iudicatum tranſit: *cap. lator, de ſent. & re iudic.* ibi, *Mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit, eos per iudicem Eccleſiaſticum fuiſſe legitimè ſeparatos, & Eccleſiam deceptam, ipſos facias ſicut virum, & vxorem inſimul permanere: cap. conſanguinei, cap. tenor. cap. fraternitatis, de frigid. & maleſic.* & vbique DD. Conar. *de ſponſalib. parte* 2. *c.*8. *§.*12.*n.*25.*verſic. ſententia vero*, Sanchez *de matrim. lib.*7.*diſp.*100.*per totam.*

In contrarium tamen videtur prima facie ſtatuendum, nempe, cauſam iſtam ad iudicem ordinarium Eccleſiaſticum qui ſententiam tulit, eſſe remittendam, aut ſi in gradu appellationis ſententia illa matrimonialis fuiſſet confirmata, & ab huiuſmodi confirmatione non fuiſſet appellatum, & tamen aduerſus illam, ſeu illas ſententias error, aut euidens iniuſtitia proponeretur, cauſam ad eundem de cuius ſententia agitur eſſe remittendam, nec alium iudicem aut Notarium aditi poſſe. † Ratio eſt; quia hoc iudicium, non per viam appellationis; ſed per viam ſimplicis querelæ tractandum eſt, *cap.* 1. *de offic. legati, cap. paſtoralis, in princip. de offic. ordin. cap. venerabilibus, in princip. de offic. ord. in* 6. *gloſ. in cap. fraternitatis, in verb. Fornicario, in fin. de frig. & maleficiat.* quam ibi DD. ſequuntur. † Quando autem negotium diſputari debet per viam ſimplicis querelæ, Metropolitanus aditi non poteſt, ſed ad eundem Epiſcopum ſeu alium ordinarium, qui tulit ſententiam, recurrendum eſt: Conar. *in* 4. *Decret. c.*8.*§.*12.*num.*25.*verſic. Tertio.* Sanchez. *dicto lib.*7.*diſp.*100.*num.*9. Immo nec coram Nuncio Apoſtolico hanc querelam proponi poſſe, cum per viam querelæ adiri & iudicare nequeat, dicit Marta *dicto conſil.*86.*num.*14. vbi loquitur de Nuncio Apoſtolico Venetiarum. Verum hæc omnia locum quidem habent in iudicibus non habentibus facultatem de cauſis cognoſcendi per viam querelæ, nam aliud eſt in illis quibus talis facultas data eſt, veluti ſi querela coram Legato proponatur. Vnde ſi per viam querelæ † commiſſio proponatur in Legatione, poterit ſine dubio Legatus aut Vicelegatus committere, neque fundatus erit procurator Epiſcopalis petendo remiſſionem, quia Legatus de iure cauſas etiam per viam ſimplicis querelæ cognoſcere poteſt, per text. expreſſum *in c.*1.*offic. leg.* Sanc. *loc. cit. n.*9.*in fin.* vnde inoleuit praxis, vt in cõmiſſionib. quæ dantur in Legatione, ſemper petatur committi cauſam appellationis, querelæ, recurſus, & nullitatis. Hac igitur in quæſtione concludendum eſt, tranſacto tempore legitimo ad appellationem interponendam in cauſa matrimoniali, adiri non poſſe Metropolitanum; ſed eundem duntaxat iudicem qui ſententiam tulit, niſi grauatus adire malit Legatum aut alium qui facultatem habet cauſas per viam ſimplicis querelæ cognoſcendi: Scacc. *de appellat. quæſt.* 12.*num.*81. Talem autem facultatem Legato vel Vicelegato Auenionenſi competere indubitatum eſt, tam de iure communi quam ex facultatibus Legationis: & probauimus *par.* 3.*qq. beneſic. c.* 200. *in art.* 40. *facultatum Legationis.*

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione in cauſis decimalibus, ſi de decimis ipſis aut de iure decimandi agatur, hoc eſt de decimis quoad temporalitatem, vel quoad ius ſpirituale ex quo illarum exactio dependet, Quid ſi agatur

contra

contra furem, vel fraudatorem decimarum laicum, vel contra colonum pariter lăicum. An ſit hoc caſu locus præuentioni inter iudicem ſæcularem, & Eccleſiaſticum. Et ex quibus cognoſcatur diſceptari de decimis, vel de iure decimarum.

SVMMARIVM.

1 *In decimis, duo diuerſa conſiderari poſſunt, nempe temporale illarum conſiſtens in fructibus, & ſpirituale conſiſtens in iure percipiendi & exigendi decimas.*

2 *Quando diſputatur de iure decimandi, cognitio ſpectat priuatiuè ad iudicem Eccleſiaſticum, qui propterea per iudicem ſæcularem præueniri non poteſt: quando vero de ſolo temporali fructuum, etiam laicus iudicare poteſt.*

3 *In iudiciis attendi debet id de quo principaliter agitur, non autem id de quo incidenter tractatur. In incidentibus tamen verè ſpiritualibus, iudex laïcus non poteſt iudicare.*

4 *Si laicus dicat ſe ſoluiſſe decimas illi cui de iure ſoluere tenebatur, & ſic controuertatur vtri ex duobus debeantur, cognitio eſt iudicis Eccleſiaſtici.*

5 *Laicus conductor decimarum, coram iudice ſæculari conueniri poteſt. Idem de fure decimarum, aut alio laico fraudatore, vt* num. 2.

6 *In quæſtione temporalitatis decimarum, locus eſt præuentioni inter iudicem Eccleſiaſticum & laicum.*

7 *Laicus non poteſt eſſe conductor iuris decimandi, poteſt tamen illi locari temporalitas fructuum. De præuentione inter iudicem Eccleſiaſticum, & laicum in cauſis decimarum. Remiſſiuè,* ibidem.

8 *Inueſtitura facta laïco de fructibus decimalibus valida eſt, ſed ſi dicatur de fructibus & iure decimandi, nulla eſt.*

9 *Inueſtitura eo modo facta, non ſolos fructus continet, ſed etiam ius ſpirituale, cuius laici ſunt incapaces.*

10 *Quomodo inter ſe differant perceptio decimarum, & ius percipiendi decimas, & in quo conſiſtat vis vtriuſque.*

11 *Vſufructuarius poteſt alienare fructus, ſed non ipſum vſumfructum, & multo minus ius vſusfructus.*

12 *Tranſlatio decimarum, & iuris decimandi, reſeruato dumtaxat Eccleſiæ directo dominio, arguit etiam ius decimandi fuiſſe tranſlatum.*

13 *Multo magis, ſi tranſlatio facta fuerit retenta in fauorem Eccleſiæ certa parte, pro indiuiſo.*

14 *In dubio, conceſſio cenſetur facta de eo quod concedi poterat, ſed in caſu claro ſtandum eſt ſcriptura.*

15 *Nullitas conceſſionis in parte ſubſtantiali, influit in totam conceſſionem.*

16 *Clauſula acceſſoria contractuum, nihil operantur ad reddendam validam conceſſionem iuris decimandi factam laico.*

17 *Conceſſio iuris decimandi facta laïco, nihil valet, ſiue per viam infeudationis, ſiue ſub nomine locationis facta ſit.*

Cognitio cauſæ decimarum ad laicos legitimè pertinentium, ſpectat de iure ad iudicem Eccleſiaſticum: quod tamen in Gallia non obſeruatur.

PRo determinatione difficultatum, quæ oriri poſſunt circa præuentionem in cauſis decimalibus inter Curiam Eccleſiaſticam & ſæcularem; Supponendum 1
eſt in hac decimarum materia, duo diuerſa conſiderari debere, nempe temporale & ſpirituale decimarum. Temporale ſolos fructus decimales reſpicit. At vero ſpirituale, conſiſtit in iure decimas percipiendi. Hoc ſpirituale ad ſolos iudices Eccleſiaſticos ſpectat: illud, nempe temporale, ad iudicis ſæcularis cognitionem ſpectare poteſt, & in hoc præuentioni locus eſt. Quod cedit in vtilitatem Eccleſiæ, quæ plures habet hoc caſu iudices, & vnum ex ipſis ſibi bene viſum eligere poteſt, vt dicit Lap. *in addit. ad conſil. Federici de Sen.* 245. † Vnde ſi Rector 2
Eccleſiæ petat decimas à laïco, & laïcus dicat, ſe non teneri ſoluere decimam, quia videlicet eſt priuilegiatus, vel quia alteri Eccleſiæ ſoluere tenetur, & non huic Rectori, vel quod non tenetur ſoluere decimam de certis fructibus, vel ad talem quotam, & ſic eſt quæſtio ſuper iure exigendi, aut ſoluendi decimam, deciſio huius controuerſiæ ad iudicem Eccleſiaſticum priuatiuè ſpectabit, quia agitur de iure ſpirituali. Sed ſi agatur contra furem, aut alium indebitum detentorem decimarum, ſeu etiam actione criminali contra illum qui decimas illicitè retinet, nullam ſuper iure decimandi controuerſiam mouentẽ, ſed ſolum allegantẽ ſe ſoluiſſe integras decimas, & negantem ſe fraudem commiſiſſe; tunc quia non tractatur de iure ſpirituali, ſed de ſimplici facti temporalis quæſtione, licet ex eâ ius reſultet, tunc locus eſt præuentioni, & vterque iudex in illâ cauſâ præuenire, & procedere poteſt, vt dicit Lapus ad *dict. conſil.* 145. & explicat ipſemet Federic. de Sen. *conſil.* 96. *num.* 3. *verſic. ſi dicam.* Rot. *dec.* 296. *num.* 14. *&* 15. *parte* 5. *recentior.* † Ea ratione, quia in iudi- 3
ciis, attenditur id de quo principaliter agitur, non autem incidenter reſultat, dummodo non agatur de cauſa merè ſpirituali, de qua non poteſt iudex laïcus etiam incidenter cognoſcere, vt alias diximus. Et tradit Rota *ibid. num.* 17. veluti ſi ageretur de cauſa Sacramentali, & ſimili.

Vnde cum Rector cuiuſdam Eccleſiæ egiſſet con- 4
tra certos particulares pro ſolutione decimarum vnius anni contra ipſos obtinenda, comparuẽre communitas, & habitatores illius loci dicentes ſe ſoluiſſe decimas, illis quibus de iure debebantur: ſuper quo dubitatum fuit vtrum hæc cauſa reſpiceret ſolos fructus ac temporalitatem decimarum, an vero controuerſia comprehenderet etiam ius decimandi ſpirituale, & vtrum ageretur ſolum de decimis illius anni, an vero etiam de iure perpetuo proprietatis ipſarum. Et concluſum fuit totam cauſam iuris decimandi, & ſic ius perpetuum in petitione, & cognitione comprehendi. Et ex hoc reſultare totalem proprietatis decimarum præuentionem. Quia cum oppoſitum fuerit, decimas fuiſſe ſolutas illis quibus de iure ſolui debebant, cum controuerteretur vtrum ius exigendi decimas illi Rectori petenti competeret, an vero alteri cui ſolutio facta erat, cognitio huius articuli nempe cui ex duobus ius decimandi competeret, omnino præcedere debebat; cum de cauſa præiudiciali ad cauſam exactionis ageretur, *l. fundum, & l. fundi, ff. de except. rei iudic.* Et propter neceſſariam vnius ab altera cauſa dependentiam, de vtraque actum cenſeretur. Et per conſequens quoad vtramque præoccupata iuriſdictio; prout de hoc habemus deciſionem punctualem Rotæ Romanæ *deciſion.* 618. *numero* 2. *& ſequentib. par.* 2. *recentior.*

5 Et quod diximus, de temporalitate decimarum
coram iudice laïco cumulatiuè tractanda, ita vt lo-
cus ſit præuentioni, eodem modo procedit ſi agatur
de laïco conductore decimarum, quando ſolum agi-
tur de actu ſolutionis mercedis locationis: quia tunc
actio eſt merè temporalis, & non agitur de iure exi-
gendi decimas, & per conſequens iudex ſæcularis
competens eſſe poteſt, Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 238.
6 *n.* 11. † Ita vt hoc caſu locus ſit præuentioni inter
Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem, Barboſ. *in l.
Titia.* 45. *n.* 48. *ff. ſolut. matrim.* Gratian. *dicto cap.* 238.
7 *num.* 16. Monet. *de decim. cap.* 8. *num.* 17. † Siquidem
laïcus poteſt eſſe conductor decimarum, ſed non iu-
ris decimandi, Monet. *in d. tract. de decim. cap.* 5. *nu-
mero* 64. Gratian. *dicto cap.* 238. *num.* 19. Qui per to-
tum illud caput adeo copioſè, & dilucidè totam
præuentionis in cauſis decimalibus quæſtionem de-
terminat, vt nec eius verba tranſcribenda, nec eius
doctrinæ quidpiam addendum videatur. Videri
etiam poterunt DD. quos longa ſerie recenſet Bar-
boſ. *in tract. de Iure Eccleſ. vniuerſ. libro* 3. *cap.* 26.
§. 4. *num.* 1.

8 Non tamen erit extra rem monere, quod hoc an-
no 1649. tractatum fuit in Rota Romana de hac di-
uerſitate, & diſtinctione perceptionis temporalita-
tis fructuum, & iuris percipiendi decimas, *in qua-
dam cauſa Ferrarienſi, ſeu Rauennatenſi decimarum
coram D. meo Melzo.* Et in eadem cauſa plures iuris
concluſiones & reſolutiones adductæ fuerunt, ex
qua deciſione, & ex iis quæ per Dominos Aduoca-
tos in illa cauſa deducta ſunt, præcipua capita hic
inſerere conuenientia eſſe cenſui, cæteris omiſſis.
Cum enim Capitulum Eccleſiæ Rauennatenſis age-
ret ad redintegrationem in poſſeſſionem exigendi
decimas, de quibus agebatur, contra laïcos, qui erant
incapaces iuris decimandi; replicabatur inueſtituram
factam fuiſſe ad illorum fauorem dumtaxat de fru-
ctibus & emolumentis decimarum, & ſic de re om-
nino temporali cuius laïci erant capaces. E contra
vero Capitulum dictæ Eccleſiæ prætendebat conceſ-
ſionem nullam eſſe, cùm non ſolum facta fuiſſet de
fructibus decimalibus; ſed de ipſo etiam iure deci-
mandi. Rota Romana per plures deciſiones nullam
eſſe inueſtituram declarauit, vti factam etiam de iu-
re ipſo decimandi, quod eſt merè ſpirituale, & cuius
laïci ſunt omnino incapaces. Quæ inſpectio con-
ducit ad materiam noſtram præuentionis, vt ſciatur
quando Iudex laïcos in ſimilibus cauſis habeat ius
9 præueniendi aduerſus Eccleſiaſticum. † Fundamen-
tum autem deciſionis hoc fuit, quia cùm conceſſio
contineret expreſſam mentionem decimarum, & iu-
ris decimandi, res viſa fuit omni difficultate carere,
vt nempè ſub tali conceſſione veniat, non ſolum
commoditas, prout eſt quid temporale, ſed & ipſa
ſpiritualitas, quæ à iure decimandi ſeparari nullo
modo poteſt, Gloſſ. *in cap. quamuis, in verb. conceſſerit,
de decim. & Can. peruenit. quæſt.* 1. *in verb. Laicalibus,
Et in cap.* 2. *in verb. Statutum, de locat.* Bald. *in l. vſuſ-
fructus,* 67. *in lectura antiqu. numer.* 8. *verſic. Et nota
quod licet ius decimarum, ff. de iure decimarum.* Decian.
10 *conſil.* 22. *numero* 36. *&* 37. *lib.* 1. † Vis enim iuris
decimandi, conſiſtit in perceptione decimarum pro-
priâ authoritate de manu colentium prædia, quæ
trahit ſecum ius ſpirituale, & valdè differt à perce-
ptione fructuum decimalium, quam alios facit no-
mine Eccleſiæ, quæ ad laïcos pertinere poteſt, Abb.
in cap. ad hæc, num. 4. *verſic. Et intelligo hoc, de decim.*
Rebuff. *de decim. quæſt.* 10. *num.* 34. *in fin.* Gratian.
diſcept. forenſ. dicto cap. 238. *num.* 21. *& ſequentib.* Pe-
regrin. *conſ.* 74. ſub *n.* 12. ibi, *de decima, & iure deci-
mandi, lib.* 1. Barboſ. *in l. Titia* 35. *ff. ſolut. matrim.
num.* 43. *verſic. Quia quando, & ſub num.* 46. *verſic. &
ideo.* Giouago. *conſ.* 17. *ſub num.* 17. *&* 28. *lib.* 1. Ideo
hanc conceſſionem factam de decimis, & iure deci-
mandi, nullam ſæpius Rota declarauit; & nominatim,
deciſ. 545. *num.* 2. *parte* 4. *recentior.* Et aliàs ſæpè.
Et ſi qui DD. ex aduerſo allegari poſſent, loquun-
tur omnes in conceſſione decimarum, nullus au-
tem in conceſſione iuris decimandi, quod eſſe ſpi-
rituale non ambigitur. † Et facit à ſimili, quod de 11
vſufructu dicitur, cum ceſſio aut tranſlatio iuris vſuſ-
fructus ſuſtineri non poſſit, & tamen commoditas
fructuum in alium tranſire queat, Mouter. *deciſ.* 46.
n. 16. Caſtill. *de vſufr. c.* 69. *n.* 9.

Et hæc multo magis in caſu illo locum habe- 12
bant, quia Eccleſia ſolum ſibi reſeruauerat domi-
nium directum illarum decimarum, & per conſe-
quens voluit Eccleſia transferre vtile dominium, cu-
ius vigore laïcus decimas iure proprio, & tanquam
vtilis dominus perciperet: quod tamen omnino fuit
per Concilium Lateranenſe prohibitum. Abb. *in
cap. ad hæc, num.* 4. *verſic. In effectu voluit. de decim.*
Monet. *de decim. cap.* 5. *n.* 68. Gratian. *dicto cap.* 238.
ſub n. 12. Barboſ. *in d. l. Titia* 35. *ff. ſolut. matrim. n.* 47.
verſ. ſed quando.

Præterea Eccleſia, duas tertias partes pro indiui- 13
ſo conceſſerat, aliâ tertiâ parte ſibi retentâ decima-
rum, vnde ſicut ipſa nomine proprio & ex iure ſpi-
rituali portionem ſibi reſeruabat, ita & eadem con-
ceſſionis forma laïcus obtinere videtur ſub quâ per
Eccleſiam fuit facta retentio, ne vna eadémque res
diuerſimodè conceſſa, & retenta cenſeretur; contra
leg. 4. *ff. de vulg.* Facit *deciſ.* 684. *num.* 1. 2. *&* 3. *par.* 1.
recentior.

Nec poteſt dici, quod conceſſionis interpretatio 14
deſumi debeat ex poteſtate concedentis, & cum il-
la commenſurari: ad text. *in cap. fin. ne Prælati vices
ſuas.* Quia hoc poſſet procedere in dubio: at vero
ſtante expreſſa conceſſione iuris decimandi, non eſt
ad coniecturas recurrendum, *leg. ille aut ille* 25. §.
cum in verbis, ff. de leg. 3. facit *dicta deciſ.* 684. *num.* 1.
par. 1. *recent.*

Non etiam obſtat quod vigore clauſulæ, *omni* 15
meliori modo, conceſſio quæ ſuſtineri non poteſt, re-
maneat ſaltem valida quoad temporalitatem deci-
marum. Quia cum conceſſum quoque fuerit ius
decimas exigendi, mentio fructuum ſtat conſequen-
tiuè & acceſſoriè, & conceſſio principaliter facta
cenſetur de ipſo iure tanquam de principali, à quo
ſpiritualitas inſeparabilis eſt: Rota *deciſ.* 545. *n.* 2.
part. 4. *recent. tom.* 1. Et in terminis conceſſionis nul-
litatem continentis in parte ſubſtantiali, quod in
totum corruat ratione connexionis & indiuiduitatis,
firmauit Rot. *dec.* 30. *num.* 3. *&* 4. *parte* 1. *&* 176.
num. 44. *parte* 5. *recentior.* Non obſtante clauſula *om-
ni meliori modo,* quæ non eſt apta conualidare actum
ex ſe nullum, Anch. *conſ.* 358. quem ſequitur Me-
noch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 17. *n.* 4. Barboſ. *de clauſul.
clauſ.* 95. *num.* 60.

Similiter, aliæ clauſulæ acceſſoriæ contractuum, 16
non poſſunt validam reddere conceſſionem illius
iuris ſpiritualis, ex ſe nullam. Abb. & Imol. *in cap.
cum Apoſtolica; de iis, quæ fiunt à Prælat.* Felin. *in cap.
cauſam, quæ: n.* 3. *de præſcript.* Rebuff. *de decim. q.* 13.
num. 69. Rota *deciſ.* 815. *parte* 1. *diuerſ.* Maximè, quia
etiamſi tales clauſulæ acceſſoriæ ad ſolos fructus re-
ferri videantur, reuera tamen etiam ius ſpirituale
comprehendunt ratione connexionis, vt per Grat.
diſcept. forenſ. cap. 238. *n.* 61.

Et ſupradicta procedunt, non ſolum quando 17
conceſ-

conceſſio facta fuit per modum infeudationis, ſed etiam quando per modum locationis perpetuæ, quia quomodocunque fiat ſemper remanet oulltas propter comprehenſionem iuris ſpiritualis, Abb. *in dict. cap. ad hac, num. 4. verſic. & intelligo hoc: de decim.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. q. 63. num. 5. verſic. nec etiam poteſt Laico locari.* Etiamſi dicta locatio fieret ad modicum tempus: Abb. *d. cap. ad hac, num. 7.* Redoan. *d. quaſt. 63. num. 6.*

Et ex his patet, quando conceſſum fuerit ius decimandi, vt ſolus Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcat: quando vero ſola fructuum temporalitas, vt locus ſit præuentioni inter iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem.

Verùm de hac materia decimarum, an & quando ſint ſpirituales in Gallia, & quando temporales, & per conſequens quando Iudex Laïcus de illis cognoſcere, & circa eas præuenire poſſit: videri poterunt quæ fuſiùs deduximus *part. 3. quaſt. benef. c. 167. n. 10. & ſequent.* Aduertendo tamen quod ſecundum Rotæ Romanæ ſententiam, licèt agatur de decimis per laïcos legitimè poſſeſſis, tamen illarum cognitio ſpectat ad Iudices Eccleſiaſticos; quamuis agatur de decimis in feudum ipſi laïco conceſſis: vt probat Rot. *decis. 42. n. 15. part. 6. recentior.*

CAPVT XXVI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Iudicis Eccleſiaſtici aduerſus ſæcularem, vel è contra, in crimine vſurarum, ſi quæſtio iuris vel facti circa vſuras tractetur, inter Chriſtianos, vel Hebræos. Exceptio vſurariæ prauitatis vtrum retardet executionem obligationis Cameralis. Vtrum Iudex qui non eſt ordinarius Eccleſiaſticus in prima inſtantia, non tamen eſt laïcus, imò per appellationem, aut aliâ ratione iudicare poteſt de rebus & negotiis Clericorum, poſſit cognoſcere de vſuraria prauitate contractus principaliter, vel incidenter. Quid ſi vſura ſit notoria, & non indigeat diſputatione, vtrum tunc Iudex laïcus ſuper ea ius dicere poſſit. Attamen probatur crimen vſurariæ prauitatis eſſe mixti fori. Et quando debitori de vſura apponenti dici poſſit, *Solue, & poſtea repetes.*

SVMMARIVM.

1 *Cauſa vſurarum eſt mixti fori, ideo in illâ locus eſt preuentioni, inter Curiam Eccleſiaſticam & ſæcularem.*

2 *Quaſtio ſuper vſuris, quando dicatur quaſtio iuris, & quando quaſtio facti, & vtriuſque exempla proponuntur.*

3 *Si agatur de quaſtione iuris, ſuper vſuris, cauſam remittendam omnino ad Iudicem Eccleſiaſticum ex multorum ſententia.*

4 *Iudicem laicum in cauſâ vſurarum præuenire poſſe reiectâ diſtinctione quaſtionis in iure, vel facto conſiſtentis alij volunt.*

5 *Quaſtio iuris, qua non recipit difficultatem ratione vſura tractari poſſe videtur coram Iudice laico. Et cur hoc facilius in vſuris, quam in matrimonialibus cauſis. Quamuis aliqui etiam hoc caſu cauſam ad iudicem Eccleſiaſticum remittendam eſſe cenſeant*, num. 6.

7 *Quaſtio iuris, non prius ad Eccleſiaſticum iudicem eſt remittenda, quàm dubium facti fuerit coram iudice laico terminatum.*

8 *Si non dubitetur vtrum adſit vſura, ſed tantum vtrum exactio vſura facta ſit, locus eſt præuentioni inter iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem: Idem dicendum de periurio, quando certum eſt & clarum adeſſe periurium*, ibidem.

Sed tamen communis ſententia eſt, crimen vſurarum eſſe mixti fori, & in eo locum eſſe præuentioni inter iudicem Eccleſiaſticum, & laicum.

9 *Iudex laicus eſt competens, ſi agatur contra Hebraum tanquam vſurarium.*

10 *Quando agitur executiuè in vim obligationis in forma Camera, vtrum exceptio prauitatis vſuraria admittatur ad retardandam executionem. Quid in terminis ſtatuti Auenionis.*

Obligato in forma Camera quando dici poſſit Solue, & repete. *Et explicatur* cap. debitores, de iureiurand.

11 *Iudex Eccleſiaſticus, ſi præuenerit in cauſa vſurarum, poteſt inhibere iudici laico, ne in illa ad vlteriora procedat.*

12 *Quando cauſa tractatur coram Iudice, qui eſt Eccleſiaſticus, quamuis non ſit ordinarius partium in primâ inſtantia, poteſt nihilominus procedere in crimine vſurarum.*

13 *Cauſa criminalis vſurarum, quando præiudicet ciuili, vel ciuilis criminali, ſi altera fuerit prius intentata.*

ACTVM fuerat viâ executiuâ coram Iudice laïco in vim contractus publici, quem reus vſurarium eſſe opponebat, & cognitionem vſurariæ prauitatis ad Iudicem Eccleſiaſticum remitti poſtulabat, vnde dubitatum fuit vtrum eſſet locus petitæ remiſſioni, an vero Iudex ſæcularis ſub prætextu ſuæ præuentionis eſſet fundatus in cognitione huius cauſæ aduerſus Eccleſiaſticum; An vero Eccleſiaſticus inhibere poſſet ſæculari de aſſumendo cognitionem, & iudicium huius controuerſiæ. † Videretur affirmatiuè reſpondendum; quia cauſa vſurarum eſt mixti 1
fori, ideo indiſtinctè coram iudice Eccleſiaſtico, vel ſæculari tractari poteſt, & inter eos locus eſt præuentioni: Farinac. *de inquiſit. quaſtion. 8. numero 134. verſic. ſecundam & contrariam opinionem.* Iul. Clar. *in §. vſura, num. 5. & 8.* Ricc. *collectan. 4223. verſic. nota ſeptimo.* Barboſ. plures allegans *in cap. cum ſit generale 8. num. 7. de foro compet. & in cap. poſt miſerabilem 12. num. 4. de vſuris.*

Quæſtio iſta adeo confuſè à DD. tractatur, vt ex illorum ſcriptis difficile ſit quippiam certi definire.

Nam quod cauſa iſta ſpectet ad Iudicem Eccleſiaſticum, & quod ipſe poſſit inhibere iudici ſæculari ne in illa procedat, licet ſæcularis præueniſſet, quando controuertitur quæſtio iuris, videlicet vtrũ contractus ſit vſurarius an non, ſecus quando agitur de quæſtione facti, multi exiſtimant; Aliis diſtinctionem illam reiicientibus. † Pro cuius dubij in- 2
telligentiâ ſciendum eſt, quæſtionem facti in hac materia variis modis contingere poſſe; veluti quando partes fatentur contractum vſurarium, vel quando

do actus talis eſt ex quo notoriè reſultet vſura; ſed ſcilicet dubitatur in facto vtrum contractus ille fuerit celebratus per aliquem. Item ſi dubitatur vtrum quiſpiam talem ſummam exegerit, veluti vtrum verum ſit quod quis ex mutuo certum intereſſe receperit, ex quâ receptione euidenter conſtat de vſura, v. explicat Olaſc. *deciſ.137.num.11.* Vel ſi agatur de ſolo calculo, ex quo reſultet euidens probatio vtrum adſit vſura necne: Ioann. Bapt. Lup. *de vſur.comment.4.num.66.paulo poſt princip.* Menoch. *conſ.862.*

3 Hoc præſuppoſito, notandum eſt in primis, multos DD. Iudici Eccleſiaſtico quæſtionem iuris, vt iam dictum eſt, tribuere priuatiuè quoad iudicem ſæcularem, itavt iſte cauſam ad Iudicem Eccleſiaſticum non obſtante præuentione remittere teneatur, inter cæteros, Barboſ. *in l.Titia,35.num.48.ff.ſolut.matrimon.verſicul.vltimo ex hac reſolutione.* Dian. *reſolution.moral.parte 1.tract.2. reſolut.77.* Bonacin. *tom.2.tract.de contract.ib.diſput.3.quæſt.3.punct.vltim.num.2.* Marta *de iuriſd.part.2.cap.7.num.11.& conſil.120.num.4.* Vbi dicit crimen vſurarum eſſe quidem mixti fori quoad executionem & punitionem delicti, ſed non quoad cognitionem, nempè quod ſi conſtet vſuram fuiſſe commiſſam, iudex laïcus punire poteſt vſurarium delinquentem; ſed ſi dubium oriatur vtrum contractus ſit vſurarius, an non, cognitio pertinet ad iudicem Eccleſiaſticum, ſuſpenſo interim iudicio coram iudice laïco præuento, Tuſch. *in verb. Vſura. concluſ. 357. num.19.* Et ita poſt varias diſtinctiones concludit Scacc. *in tract. de commerc.& cam.§.7.gloſſ.5. num.81.* Gamm. *deciſ. Luſit.194.* aſſerens ita fuiſſe iudicatum. Quam deciſionem *ibi* Additio confirmat, & veram eſſe profitetur Didac. Spino. *de teſtam. in 3. p. rubric. n. 67.* plures alios ad hoc allegat Farinac. *de inquiſit. qu.8. num.67.& 135.*

4 Contrarium tamen alij quamplurimi DD. voluerunt, & inter cæteros diſtinctionem illam quæſtionis in iure vel in facto conſiſtentis, veluti minus iuridicam reiecerunt, aſſerentes diſtinctionem eſſe potius verbalem quam realẽ: & propterea, ſiue de iure, ſiue de facto agatur crimen vſurarum non eſſe mixti fori, nec locum eſſe præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularẽ, Tuſch *lit.V,concl.357.n.19.* (licet in reliquis priorem ſequatur ſententiam) dicens quod ſi locus eſſet præuentioni, hoc eſſet ex vno iudice duos facere, & cauſæ continentiam diuidere. Quia ſi Iudex laïcus ſuper facto cognoſcat, cum ex facto ius oriatur, ſemper punire poſſet vſurarium, ſi illa diſtinctio vera eſſet. Quod tamen alio modo intelligunt cæteri DD. dicentes reiectâ illa diſtinctione quæſtionis in iure, vel in facto conſiſtentis, ſemper locum eſſe præuentioni inter Eccleſiaſticum Iudicem, & ſæcularem in hoc crimine vſurarum, Gaſp.Roderic. *de ann. reditib. lib.3. qu.4. num.124.& multis ſeqq.* Et maximè, *num.131. verſ. Tertio.* Qui hanc ſententiam, quod quacunque ratione de vſura diſputetur, crimen ſit mixti fori, & locus ſit præuentioni multis rationibus comprobat. Couarr. qui cum contrarium tenuiſſet, *in tract. de ſponſalib.parte 2.cap.8.§.vltim.num.3.* poſtea ſententiam mutauit, *lib.3.variar.reſolut.cap.3.num.1.* quam etiam optimis tuetur rationibus, & ad contrarias obiectiones reſpondet Fachin. *lib. 9. quæſtion. iuris controuerſ. cap.30* Ioann. Baptiſt.Lup. *in tractat.de vſur. Comment.4. §.4.num.67.verſic. vnde tertia fuit orta ſententia.* Farinac. *dicta quæſt.8.num.140.verſic. Quarta ſit concluſio.* Vbi dicit quod ſi iudex eſſet, ita iudicaret.

Vtraque opinio ſuos habet Authores, & vtraque bonis nititur rationibus, & vtraque probabilis eſt, & propterea illam indeciſam relinquere videtur Gratian. *diſcept.forenſ.cap.14. num.23.* Cyriac. *controuerſ.169.num.1.& 2.* Cancer. *lib.2.var.reſol.c.2. num.247.*

Sed tamen ſatis æqua, & magis recepta videtur 5
illa iuris & facti diſtinctio. Si enim coram Iudice laïco reus idémque debitor, ſolutionem effugere deſiderans, opponeret de vſuraria prauitate, non eſſet rationi conſonum, vt Iudex laïcus ſtatim à cauſa abſtineret, illamque in fauorem moroſi, & ſubterfugientis debitoris ad Iudicem Eccleſiaſticum remitteret, niſi prius ſibi conſtaret verum eſſe, quod creditor vſuras indebitas extorſit, veluti ſi diceretur illum ex contractu mutui, cuius vigore debitorem vrget, intereſſe illicitum ad rationem ſex vel ſeptem pro centenario, aut ad aliam quantitatem exegiſſe contra naturam mutui, quod debet eſſe gratuitum. Porro ſi deinde conſtiterit debitorem ex mutuo intereſſe exegiſſe, quid opus erit cognitionẽ ad alium Iudicem remittere, cum nulla ſuperſit iuris quæſtio, ſed vſuræ plena ex facto probatio reſultet. Dictaque diſtinctio facilius inter quæſtionem iuris & facti admittenda videtur, quam in matrimonialibus cauſis, de quibus actum fuit ſuprà *hac par.2.cap.22. num.10.* Quia cauſa matrimonialis, cum reſpiciat Sacramentum matrimonij, multo fortius pertinet ad iudicium fori Eccleſiaſtici, quam aliæ cauſæ non concernentes Sacramenta, vt probauimus *in noſtris quæſtionibus beneficialibus, parte 1. cap.120.numer.3.* Vnde ſi diſtinctionem illam quæſtionis iuris, & facti multi DD. admittunt in cauſis matrimonialibus, *vt dicto cap.22.num.10.* oſtendimus, ſanè multo magis in hac vſurarum materiâ admittenda videtur, quando maximè talis quæſtio iuris emergit,
quæ nullam deſiderat altiorem indagionem. † Et pro- 6
pterea reiicienda videtur opinio Tuſch. *d.littera V, concluſ.357.num.30.* & aliorum, quos ſuperius allegauimus, niſi quando ageretur de puncto dubio, vtrum contractus eſſet vſurarius, qui conſiſteret in iure dubio, & difficili; tunc enim cauſa coram ſolo Iudice Eccleſiaſtico quoad hanc quæſtionem iuris
tractanda videretur; † & ad illum remittenda, non 7
quidem ſtatim, ſed tunc demum quando coram Iudice laïco, coram quo cauſa eſt præuenta, verificatum & probatum fuiſſet factum, ex quo talis quæſtio reſultat: quod probatur ex traditis per Gemin.
in cap.ſi annum, §.ſi vero, de iudic.in 6. num.9. † Qui 8
dicit, quod ſi non diſputetur vtrum contractus ſit vſurarius, ſed ſolum ſi vſuræ exactio facta fuerit, tunc locus eſt præuentioni inter Curiam Eccleſiaſticam & ſæcularem. Quod etiam refert Lup. *in dicto tract.de vſur.comment.4.§.4.num.66. in fine ſecunda opinionis.* Et hoc eſt quod voluit Mart. *conſil.120. num.4.* vbi dicit quod quando diſputatur de ſubſtantiâ contractus; an ſit vſurarius vel non, cauſa remitti debet ad Iudicem Eccleſiaſticum, & interim ſæcularis ſuperſedere debet. Hoc enim debet intelligi, vt locum non habeat, quando quæſtio illa, An ſit vſura, eſt talis, vt facilè decidi queat ſine magnâ librorum reuolutione; vt bene explicat Barboſ. *ad d.l.Titia 35. num.52.ff.ſolut.matrim.* Dicens, quod ſi Iudex ſit merè laïcus, & in cauſam coram eo tractatam incidat quæſtio iuris ſuper vſuris, videlicet ſi quæratur vtrum contractus ſit vſurarius, nécne, & talis quæſtio facilè decidi poſſet per regulas & axiomata iuris, etiam Canonici, poſſet Iudex laïcus ad vlteriora in illâ cauſâ procedere, & vſurarium punire. Si vero agatur de iure, & quæſtione

iuris

iuris difficili, teneatur illam ad Iudicem Eccleſiaſticum remittere. Non tamen difficilis quæſtio iuris exiſtimanda eſt, quamuis aliquâ librorum indigeat reuolutione. Quia iudex ſæcularis ſuper tali quæſtione non admodum difficili ius dicendo, nihil determinat; ſed quod à iure Canonico deciſum & declaratum eſt, detegit, & executioni mandat. Sicut in pari caſu, iudex ſæcularis poteſt declarare aliquem incidiſſe in periurium ſi illud in iure ſit clarum, ſecus ſi ſit dubium: Roman. *ſingul.* 426. Felin. *in cap. cum ſit, num. 7. de foro compet. in fine.* Cagnol. *in l. ſi quis maior. n. 22. C. de tranſactionib.* quamuis Roderic. *dicta q. 4. n. 137. lib. 3.* exiſtimet (& malè meo quidem iudicio) ſiue res ſit clara, ſiue dubia, Iudicem laïcum in causâ vſurarum indiſtinctè procedere poſſe etiam circa articulos iuris. Et ad prædicta faciunt quæ tradit Vincent. de Franch. *deciſ.* 189. *n.* 11. Vbi vult quod Iudex laïcus cognoſcit, quando vſura notoria eſt, & quod ſatis notorium & euidens dicitur, quod cum librorum reuolutione decidi poteſt. Iuxta notata per D. bonæ mem. Argel. *de acquir. poſſ. quæſt. 2. n.* 155. vbi difficilis quæſtio iuris & requirens altiorem indaginem dicitur, quæ perturbat peritos in iure, non quæ doctorellos & parum in iure verſatos.

Sed tamen ſupradicta diſtinctio inter quæſtionem iuris, & facti, non placet Domino Senatori Leotardo; qui *in tract. de vſuris, q.* 100. *n.* 78. cenſuit etiam Iudices laïcos de crimine vſurariæ prauitatis cognoſcere poſſe, ſiue queſtio ſit iuris, ſiue facti. Ea ratione, quia vſura non ſolum iure Canonico, ſed etiam iure naturæ prohibita eſt; & prætereà quia laïci ſunt miniſtri & Coadiutores iuris Canonici, prout in iſtis terminis dicit D. A Laurent. *deciſ. Auen.* 48. *n.* 5. Imò & de iure Ciuili, quod indebitam prohibet vſurarũ exactionem, vt dicit Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ. 4. gloſſ. 13. p. 2. n.* 52. Qui ad longum ſanè quæſtionem examinat *num.* 45. *& multis ſeqq.* Tandémque in illa reſidet ſententia, vt cauſa vſurarum, ſiue ciuiliter, ſiue criminaliter agatur, ſit mixti fori, & in ea ſit locus præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem; ſiue agatur de quæſtione iuris, ſiue de quæſtione facti. Adeo vt non ſit opus recurrere ad allegationem plurium DD. cum ſatis copioſè allegentur apud Fontanell. *loco cit.* & apud Leotard. qui euidenter recedunt à dicta Barboſæ ſententia *in dict. l. Titia 35. n. 32. ff. ſol. matrim.* Quamobrem exiſtimo ſi quæſtio iſta in praxi occurreret, Iudicem laïcum non ſine fundamento prætendere poſſe præuentionem in cauſa vſuræ, aduerſus Iudicem Eccleſiaſticum, nonobſtante opinione Barboſæ; quæ licèt in puncto iuris ſuſtineri poſſet, tamen in praxi propter authoritatem tot DD. qui apud præcitatos allegantur, non facilè admitteretur.

9 Nonnulla tamen circa præcedentes reſolutiones notabiliora conſideranda ſunt. Et in primis quod ſupradicta vera ſunt & procedunt, quando de vſurâ tractatur inter Chriſtianos; ſecus ſi agatur contra Iudæos fœneratores quorum improbitas circa indebitarum vſurarum extorſionem iudicis ſæcularis authoritate puniri poteſt, qui hoc caſu competens eſt: Roland. *conſ.* 75. *n.* 38. *vol.* 1. *& conſ.* 95. *n.* 7. *vol.* 4. Lup. *de vſur. d. comm. 4. §. 4. n. 66. verſ. vnde tertia.* Farin. *de Inquiſit. q. 8. n.* 139.

10 Secundo notandum eſt, quod ſi actum fuerit viâ executiuâ in vim obligationis Cameralis coram Iudice laïco, exceptio vſurarum non poteſt retardare executionem obligationis Cameralis, niſi ſit euidens & notoria, ſecus ſi dubia ſit & turbida, tunc enim per illam non retardatur executio. Zach. ad Galleſ. *de obligat. Camer. quæſt.* 31. *num.* 1. *&* 2. quià executio retractabilis eſt, & hoc caſu habet locum vulgatum illud, *Solue & repete:* ad notata *in cap. debitores, de iureiur.* Scacc. *de commerc. & camb. §. 7. gloſſ. 5. n. 63. verſ. Ad primam.*

Aduertendum tamen eſt, quod is qui indebitas promiſit vſuras, non cogitur ſoluere, etiamſi obligatus eſſet cameraliter, quando ex lectura eiuſdem inſtrumenti conſtaret de vſura, vel aliter quæſtio conſiſteret in mero iuris articulo, cùm ius ſuâ naturâ certum ſit: vt probat Merlin. Pignatell. *controuerſ. forenſ. lib. 1. c. 76.* maximè *num.* 7. vbi dicit hoc procedere etiamſi ius eſſet dubium, dummodo non indigeret probationibus facti, ſed ex librorum reuolutione decidi poſſet. Nec obſtare dicit illud, *Solue, & repete:* de quo *in cap. debitores, de iureiur.* Quia illud procedere poteſt reſpectu debitoris, qui cogi poteſt; non autem reſpectu Iudicis qui poteſt reſiſtere volenti indebitas vſuras exigere. Sed illa Merlini ſententia in praxi Curiæ Romanæ non admitteretur, niſi ageretur de vſura notoria, vt per Zachiam *dicta quæſt.* 31. *num.* 1. *&* 2. *in tract. de obligat. Cameral.*

Quod tamen in terminis ſtatuti Auenionenſis, non videtur ad praxim reduci poſſe: quia per illud ſtatutum dantur debitori, qui executionem paſſus eſt, dilationes ad deducendas ac deinde probandas exceptiones ſuas, vt *in l. b. 2. rubr. 21. art. 1.* Atque ita ſolent in praxi admitti articuli rei, quaſcunque legitimas exceptiones contineant, illique dantur dilationes pro illarum probatione quamuis altiorem requirant indaginem, ideo credo quod non reiicerentur articuli rei etiam ad retardandam executionem, licet vſurariæ prauitatis exceptionem continentes, præſertim ſi vſura adeo patens eſſet, vt nullam admitteret dubitationem aut excuſationem. Ad rem faciunt tradita per Cyriac. *controuerſ.* 260. *numero* 1. *&* 2.

Tertio notandum eſt, quod ſi Iudex Eccleſiaſticus præuenerit contra delinquentem Laicum ratione vſurariæ prauitatis, poteſt ipſe inhibitiones facere iudici laico, ne in causâ illâ præuentâ coram ſe, ad aliquos actus procedat, néve contractum illum executioni demandari faciat: Rip. *in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. num. 29. in fine.* Sigiſmund. Scacc. *de commerc. & camb. §. 7. gloſſ. 5. num.* 71. Qui licet poſtea *ibidem num.* 75. contrarium dicere videatur, eius tamen reſolutio caſui propoſito adaptari non poteſt: quia cum crimen vſurarum (vt ſupra dictum eſt) ſit mixti fori in certis caſibus ſuperius explicatis, propterea in illis caſibus, & ſub formâ de quâ ſupra, locus erit per conſequens præuentioni inter iudicem laicum & Eccleſiaſticum quando tractatur contra laicos: nam ſi ageretur contra Clericos, nullum eſt dubium quin cognitio ſpectet priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum ratione perſonæ. vnde ſtante præuentione Iudicis Eccleſiaſtici, iudex ſæcularis ſuperſedere debet, Marta *dicto conſil.* 120. cum aliis ſuperius allegatis. 11

Quarto aduertendum eſt, (& hoc ad multos alios caſus poteſt adaptari,) quod quando cauſa vſurarum tractatur coram aliquo Iudice, qui non eſt laïcus, & cuius iuriſdictio non eſt merè laïcalis veluti Auditor Cameræ, vel Vicegerens illius in ciuitate Auenionenſi, & partibus vltramontanis, vel Auditor Vicelegati qui debet eſſe Clericus, ſi ipſe præueniſſet in causâ criminis vſurarum, non poterit eius præuentionis effectus impediri per Iudicem in ſpiritualibus conſtitutum ſub eo prætextu, quod cauſa Ciuilis ſuper contractu vſurario fuerit coram 12

Iudice ordinario Eccleſiaſtico intentata, & quod Ciuilis licet ſi poſteriùs mota, tamen tanquam præiudicialis ad criminalem, debeat prius decidi (niſi in vim *cap. cauſa omnes 20. ſeſſ. 24. de reform.* in Concil. Trident.) Ita concludit, Marr. *in tract. de iuriſd. p. 2. c. 7. num. 13. verſic. Quartus articulus.* Et hoc benè notandum eſt in praxi.

13 Ratio redditur *ibidem*, quia cum iudicium criminale ſuper vſuris fuerit prius intentatum coram Iudice competente, ſi creditor velit agere deinde ciuiliter poſt motam litem criminalē, & aliū adire Iudicem, puta ordinarium Curiæ ſpiritualis, qui poteſt cognuſcere vtrum contractus ſit vſurarius vel non, iudicium criminale priùs intentatum, facit vt ſuperſederi debeat in iudicio Ciuili poſtea moto, iuxta *leg. per minorem, ff. de iudic. leg. fin. Cod. de ordin. cognition.* Et ideo ibi concluditur, cauſam Ciuilem ad Iudicem Eccleſiaſticum præuentum, non eſſe remittendam.

Idem dicendum exiſtimo, ſi cauſa Ciuilis ſuper executione inſtrumenti; fuerit coram aliquo ex ſupradictis iudicibus, qui laïci non ſunt, mota, quamuis eorum iuriſdictio ſit mixta ex laïcali & Clericali, & deinde ſuperueniat criminalis cauſa ſuper contractu vſurario intentata. Prius enim tractanda erit cauſa Ciuilis, vti præiudicialis criminali propter præuentionem. Quia ſi Iudex ille declaret inſtrumentum executioni demandandum eſſe, ſublata erit in totum accuſatio, vel prætenſio vſurariæ prauitatis, & hæc ſententia fauorabilis in negotio Ciuili prolata, præiudicabit actioni criminali. Atque ita fuit deciſum in Rota, *deciſ. 217. poſt. 2. volum. conſilior. Farinac.* ex notatis per Bart. *in l. 2. §. hoc edicto, num. 5. ff. vi bonor. rapt.* & per alios DD. *ibidem* allegatos.

CAPVT XXVII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Epiſcopum, ſeu Inquiſitorem Sanctæ Fidei (in cauſâ homicidiorum, infanticidiorum, aut aliorum damnorum illatorum per ſortilegia) & Iudices Curiæ temporalis. Quid ſi ſortilegium non ſit hæreticale, & quando tale dicatur. Vtrum in criminibus mixti fori, ſi Iudex Eccleſiaſticus præuenerit & ſententiam tulerit, poſſit iudex ſæcularis iterum reum pœnis temporalibus coërcere. Quæ requirantur ad hoc vt iudex ſæcularis procedere poſſit ratione delictorum à ſortilegio ſeparatorum. Quando dubitatur vtrum ſortilegium ſit hæreticale, quis de hoc articulo cognoſcere debeat. Et an idem de blaſphemiis hæreticalibus, aut non hæreticalibus dicendum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſæcularis poteſt cognoſcere de homicidiis, & aliis criminibus per ſortilegos commiſſis, dummodo nullam ſuper ſortilegio cauſæ cognitionem aſſumat.*

2 *Iudex ſæcularis, quantumuis præuenerit ſuper delictis à ſortilego commiſſis, nullam ratione ſortilegij cauſæ cognitionem aſſumere valens, ſi tamen ab Inquiſitore monitus fuerit, aut requiſitus, tenetur illi reum, & acta remittere.*

3 *Sortilegium non hæreticale, eſt crimen mixti fori. & in eo locus eſt præuentioni inter Iudicem ſpiritualem temporalem.*

4 *Inquiſitor, non prohibetur cognoſcere cumulatiuè, ſeu præuentiuè in ſortilegio non hæreticali.*

5 *In ſortilegiis hæreticalibus, iudex laicus ſe immiſcere non poteſt.*

6 *Non licet iudicibus ſæcularibus procedere contra hæreticos, niſi prius illi per Inquiſitorem, vel Epiſcopum remittantur.*

7 *Poſt latam ſententiam à Iudice Eccleſiaſtico, iudex ſæcularis non poteſt procedere contra reum, etiam in criminibus mixti fori. Fallit, ſi non fuerit condignis pœnis à Iudice Eccleſiaſtico punitus.*

8 *Quibus concurrentibus iudex ſæcularis poſſit procedere ſuper delictis per ſortilegos commiſſis, à ſortilegio tamen diuerſis.*

9 *In caſibus, in quibus reus de complicibus interrogandus eſt, aut torquendus, tota ſortilegij cauſa ſpectat ad Inquiſitores, vel Ordinarios, in cauſis fidei procedendi facultatem habentes.*

10 *Quis debeat cognoſcere, quando ſuper controuerſiâ præuentionis dubitatur, vtrum ſortilegium ſit hæreticale.*

11 *Quæ ſint ſortilegia hæreticalia, & quæ non hæreticalia.*

12 *Quæ ſit differentia inter blaſphemias hæreticales, & non hæreticales, & ad quem ſpectet illarum cognitio, & vtrum in illis ſit locus præuentioni.*

NON raro dubitatur quid agendum ſit, quando Iudex ſæcularis præuenit aduerſus aliquem accuſatum de homicidio, infanticidio, vel damno dato per ſortilegia, aut pocula amatoria, & ſimilia, non quidem vt iudex ille præueniens de ſortilegio, in quo actus hæreticales ſunt admixti, cognitionem aſſumat, ſed ad effectum delinquentem puniendi pœnis à iure Ciuili introductis contra homicidas, aut alia ſimilia crimina committentes. Ideo conuenit hic tractare quomodo, & quando locus ſit præuentioni inter duos iſtos Iudices, Eccleſiaſticum nempè, & ſæcularem. Et quia Inquiſitor vel Epiſc. ſunt in hac materia hæreſim cōcernente iudices cōpetentes, itavt inter ipſos ſit locus præuentioni (vt alias oſtendimus) ideo de Inquiſitore loquentes, ſic etiam Epiſcopū, in caſu præuentionis intelligemus, & è contra; vt ſciatur quibus in caſibus alter eorum procedere poſſit, non obſtante & ſpreta præuentione iudicis ſæcularis, ſeu etiam eidem iudici inhibere, ne ad vlteriora in causâ præuenta procedat.

In hac controuerſiâ, nonnulli DD. cenſuerunt Iudicem ſæcularem eſſe competentem, quoties ſuper ſpiritualitate iudicare non intendit, nec vult cognoſcere aut punire pro crimine hæreſeos; ſed tantum pro damno, homicidio, aut alio ſimili malefacto, aut pro infanticidiis, vel grandinationibus, cæde animalium, aut delictis eius generis, quæ per ſortilegos non raro committuntur; atque ita ſæpiùs ſe practicatum vidiſſe, & maleficas à iudicibus ſæcularibus etiam vſque ad mortem punitas, illorúmque ſententias deſuper latas executioni fuiſſe demandatas, non ratione hæreſeos, ſed ratione delictorum per ſortilegia commiſſorum, teſtatur Cyriac. Nig. *controu. 434. n. 8. & ſeqq.* † Qui tamen fatetur, Iudicem ſæcularem, quantumuis præuenerit, ſi moni 1 2

monitus fuerit ab Inquiſitore, teneri reum & acta illi concedere ad hoc, vt poſſit ea quæ ſui officij & iuriſdictionis ſunt melius exercere. Dicit tamen ſe credere, quod deinde Inquiſitor debet acta illa ſibi conceſſa, & omnia reſtituere ad hoc, vt poſſit delinquentem introductis à iure pœnis coërcere pro delicti temporalis punitione.

3 Sed illius Doctoris opinio, non ita ſimpliciter intelligenda eſt; ſed cum moderamine & diſtinctione ſequenti. Eſt igitur in primis verum, quod ſi agatur de ſortilegio non hæreticali, hoc eſt in quo nulla eſt hæreſis ſuſpicio, nullum expreſſum cum Dæmone pactum, nullæve aliæ concurrunt circunſtantiæ de quibus mox agemus, quæ ſortilegium hæreticale conſtituunt, delictum eſt mixti fori, & cumulatiuè pertinet ad Inquiſitorem, ſeu Epiſcopum, & Iudicem laïcum; ita vt melior ſit præuenientia in cauſæ cognitione conditio: Iul. Clar. *in § hæreſis, n. 25.* Sanchez *in præcept. Decal. lib. 2. c. 38. n. 92.*
4 † Non poterant quidem Inquiſitores, de iure antiquo procedere in cauſis ſortilegij, niſi ageretur de ſortilegio hæreticali; ſed ex nouis Pontificum conſtitutionibus, hæc illis cõceſſa fuit facultas, vt etiam in non hæreticalibus procedere & iudicare poſſint, non quidem priuatiuè; ſed cumulatiuè, vt locus ſit præuentioni inter ipſos, & Iudices laicos: vt teſtatur Cyriac. *dicta controuerſ. 434. n. 6. & 7.* Quamuis etiam iure nouo introductu per conſtitutiones Innocent. VIII. Alexand. VI. & Sixti V. iuriſdictionem conceſſam eſſe Inquiſitoribus priuatiuè quoad Iudices laïcus, ita vt ipſi præuenire non poſſint, nonnulli exiſtiment, quos ſequitur Cæſ. Caren. *in tract. de offic. Inquiſit. p. 2. tit. de ſortileg. 12. n. 147. verſ. Attamen ego.* Rationem reddens; quia iuriſdictio quæ datur Inquiſitoribus ſemper conceditur ratione hæreſis, vel ſuſpicionis ipſius, & per conſequens conceſſa cenſetur priuatiuè quoad Iudices laicos. Similiter de iure antiquo non licebat Inquiſitoribus procedere contra diuinatores, niſi aliquid hæreticale interueniſſet, *c. accuſatus 8. § licet, De hæret. in 6.* Sanch. *in præc. decal. lib. 2. c. 38. n. 92.* Hodie autem aliud obſeruatur propter nouas ſummorum Pontificum conſtitutiones, & præcipuè Sixti V. quam confirmauit & amplIauit Vrban. VIII.

5 In ſortilegiis autem hæreticalibus, non eſt locus præuentioni inter Inquiſitores & iudices laïcus, & ego in ſancto Officio Inquiſitionis hoc vidi ſemper obſeruari, quod Iudices curiæ temporalis, imò & alij præter Epiſcopalis curiæ iuriſdictionem exercentes, quotieſcunque in proceſſu aliquid ſuperuenit, quod ſuſpicionem ſortilegij hæreticalis producere poteſt, ſolent acta remittere Inquiſitori, qui ſi videat cauſam ad ſuum tribunal non pertinere, illam remittit; ſin minus, de eâ cognoſcit, ſuſpenſo interim iudicio alterius criminis curam iudice diuerſæ curiæ introductu. Quod ſi pœnæ ſanguinis locũ eſſe competerit, reum remittit curiæ ſæculari pœ-
6 nâ debitâ puniendum. † Et ratio eſt quia per text. *in cap. vt Inquiſitionis, §. prohibemus de hæret. in 6.* Iudicibus ſæcularibus non permittitur procedere contra hæreticus, niſi prius per iudices Eccleſiaſticos illis remiſſi fuerint: ergo nondum facta remiſſione indiſtinctè illos punire non poſſunt. Ita arguit Barb.
7 *in l. Titia 35. n. 55. ff. ſolut. matr.* † Qui tamen duos proponit caſus in quibus iudex temporalis procedere poteſt. Primo ſi agatur de crimine mixti fori. Quamuis enim dum agitur de criminibus ad forum Eccleſiaſticum priuatiuè pertinentibus, iudex laïcus poſt latam ſententiam ſe immiſcere nullo modo poſſit, quia obſtaret illi exceptio rei iudicatæ, Anchar. *in cap. ea quæ, quæſt. 9. ad finem, n. 16. de regul. iur. in 6.* Tamen in iis quæ ſunt mixti fori, quamvis delinquens fuerit punitus in foro Eccleſiaſtico, ſed non congruenter, poterit poſtea per iudicem laïcum puniri pœnis ſecundum ciuiles conſtitutionea introductis: Caccialu. *in l. 1. n. 27. C. de ſumm. Trinit.* Bald. *in l. placet, num. 5. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Sed ego non exiſtimo hanc opinionem in praxi admittendam eſſe, quia ad Iudicem Eccleſiaſticum ſpectat tanquam ad digniorem cognoſcere, vtrum pœna per eum impoſita ſit delicto condigna, vt aduertit etiam Cæſar Caren. *in dict. tract. de offic. Inquiſit. parte 2. tit. 7. num. 16.* poſt Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſc. parte 3. alleg. 51. n. 95. in fin.* Eiuſdémque ſententiæ fuit Diana *p. 1. reſol. moral. 107.* & *p. 4. tract. 1. reſol. 61.*

Secundo ſi cum crimine ſortilegij hæreticalis, 8
aliud delictum concurrat, poterit reus accuſari de huiuſmodi diuerſo delicto coram Iudice ſæculari, Maſuer. *in praxi, Tit. des Renuois, num. 12. verſic. Que ſi le Iuge.* Quem ſequitur Barboſ. *d. leg. Titia 35. num. 55. in fine ff. ſol. matrim.* Farinac. *de hæreſi, quæſtion. 181. num. 48. verſic. Benè verum eſt.* Qui tamen hoc aſſerit, concurrentibus duabus circumſtantiis, videlicet, quod Iudex ſæcularis præuenerit contra Lamias vel ſortilegos de huiuſmodi criminibus diuerſis & ſeparatis a ſortilegio, veluti de homicidio, infanticidio, & ſimilibus: & quod Iudex ſæcularis procedat ex actis ſuis, non autem prætendere poſſit quod acta facta in Tribunali Sancti Officij Inquiſitionis ſibi communicentur. Idem tradit, *num. 91. verſic. Nunquid autem.* Et in hoc adeſt differentia inter Tribunal Sancti Officij, & laicus Iudices: quia hi, & ſimiles qui non iudicant de cauſis Fidei, tenentur Inquiſitoribus remittere acta ſua, non item Inquiſitores illis.

Conſiderandum quoque eſt quod in crimine ſor- 9
tilegij ſaltem hæreticalis, non eſt locus præuentioni Iudicis laïci, quia delinquens debet interrogari de complicibus & torqueri, quod ſine dubio ſpectat ad Inquiſitores priuatiuè, cum de hæreſi Iudices ſæculares cognoſcere nullo modo poſſint, Scort. *ad ſelect. Pontif. conſtit. Epitome 10. Theorem. 34.* Caren. *in d. tract. de offic. Inquiſit. p. 2. tit. 3. n. 13.* Vnde in crimine ſortilegij hæreticalis nullo modo Curiam ſæcularem procedere poſſe tenuit Dian. *reſolut. moral. p. 3. tract. 1. reſol. 2. in fin.*

Sed quæres. Si dubitetur vtrum ſortilegium hæ- 10
reſim ſapiat, quis de hoc cognoſcet? Reſpondetur, cognitionem ſpectare ad Inquiſitorem. Quia quilibet Iudex Delegatus cognoſcit vtrum ſua ſit iuriſdictio, Dian. *reſol. moral. p. 4. tract. 8. n. 112.*

Quæ autem ſint ſortilegia hæreticalia, & quæ 11
non? copiusè explicat Farinac. *in tract. de hæreſi, qu. 181. num. 2. & multis ſequentib. & in tract. de delict. & pœn quæſt. 10. num. 79. & ſequentib.* Carena, *de offic. Inquiſit. par. 2. tit. 12. n. 23. & multis ſequentib.* apud quos alij citantur.

Denique aduertendum eſt, ea omnia, quæ de 12
ſortilegiis hæreticalibus dicta ſunt, vel non hæreticalibus, eadem ratione applicanda eſſe ad blaſphemias hæreticales, vel non hæreticales: Nam de blaſphemiis hæreticalibus Inquiſitores priuatiuè cognoſcunt. Quod ſi de Blaſphemiis non hæreticalibus agatur, locum eſſe præuentioni inter Iudices Eccleſiaſticus & laïcos, tenuit Sanchez, *in præcept. Decal. lib. 2. cap. 32. num. 37.* Barboſ. *de offic. Epiſc. part. 3. allegat. 51. numero 93. & 94.* Caren. *in dict. tract. de offic. Inquiſition. parte ſecunda, titul. 7. num. 13.*

Cæterùm quæcumque de iuriſdictione Inquiſitorum, & aliorum Iudicum Eccleſiaſticorum hactenus dicta ſunt, vel in futurum dicenda, ſubmitto libenter correctioni S. M. Eccleſiæ, ſacræ Congregationis Sancti Officij Vrbis, & cuiuſlibet melius ſentientis, ſicuti & omnia alia.

CAPVT XXVIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem in criminibus adulterij, vel aſſaſſinij, per Clericum vel laïcum cõmiſſi. Item in blaſphemiis & aliis Iudæorum delictis. Item in crimine Concubinatus, Sodomiæ, Sacrilegij, & inuaſionis bonorum Eccleſiæ. Quid ſi inuaſio committatur circa bona Clerico in titulum patrimonij aſſignata, vtrum detur præuentio hoc caſu in fauorem iudicis ſæcularis. Denique vtrùm in delicto polygamiæ Iudex laïcus procedere & præuenire poſſit. Quid dicendum de eo, qui matrimonium ſecundum contraxit, viuente prima vxore, cuius matrimonium erat nullum. De præuentione in crimine Aſſaſinij: & quæ ad id requirantur.

SVMMARIVM.

1 *In delictis mixti fori, locus eſt præuentioni inter Curiam Eccleſiaſticam & ſæcularem, quando agitur de laicis: non item regulariter quando Clerici delinquunt.*

2 *In crimine adulterij, vtraque Curia cognoſcit per præuentionem.*

3 *Si tamen agatur ad ſeparationem tori, non iudicat laicus.*

4 *Aſſaſſinij crimen, eſt mixti fori, & in eo locus eſt præuentioni.*

5 *Si Clericus committat aſſaſſinium, Iudex laicus de eo poteſt per præuentionem cognoſcere, dummodo clarè conſtet de aſſaſſinio, & quomodo de hoc conſtare dicatur.*

In crimine aſſaſſinij requiritur homicidium factum fuiſſe mediante pecunia.

Affectus ſine effectu vtrum puniatur in crimine aſſaſſinij.

6 *Blaſphemia à Iudæis commiſſa, punitur per Iudicem laicum, ſi præuenerit, alioqui per Eccleſiaſticum præuenientem.*

7 *Quoties Iudæi delinquunt in crimine mixti fori, locus eſt præuentioni: ſi vero in crimine Eccleſiaſtico ſolus Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſt.*

8 *Inquiſitores Sanctæ fidei, in quibus caſibus cognoſcere debeant de delictis Hebræorum.*

9 *Concubinatus delictum eſt mixti fori.*

10 *Si Iudex Eccleſiaſticus procedat in crimine Concubinatus, quæ ſit forma procedendi.*

11 *In crimine Sodomiæ, poteſt præuenire Iudex laicus.*

12 *In crimine Sacrilegij, procedit laicus præuentiuè, niſi reus opponens de præuentione fuiſſet contumax, aut opponeretur de præuentione affectatâ, & procuratâ in fraudem.*

13 *Quando Clerici ſunt complices alicuius delicti, ſæcularis excluditur Iudex laicus à præuentione. Sed vide dicta ſuperius,* cap. 12. num. 34. & cap. 18. num. 45.

14 *Præuentio locum non habet quando ſecundus iudex inquirit de delicto cum aliquâ qualitate aggrauante.*

15 *Inuaſionis rerum Eccleſiæ crimen eſt mixti fori, & in eo locus eſt præuentioni inter forum Eccleſiaſticum & ſæculare.*

16 *Quomodo formandus ſit libellus coram iudice Eccleſiaſtico ſuper inuaſione bonorum Eccleſiæ.*

17 *Eccleſia intentare poteſt remedium reſtitutionis in integrum coram Iudice Eccleſiaſtico aduerſus laicum reum.*

18 *Bona aſſignata Clerico pro patrimonio ad ſacros Ordines ſuſcipiendos, gaudent eodem fori priuilegio, quo bona Eccleſiæ.*

19 *Iudicem laicum cognoſcere poſſe de crimine polygamiæ, quando quis duas habet vxores viuentes, multi exiſtimant: Alij diſtinctione vtuntur.*

20 *Crimen polygamiæ, ratione contemptus ſeu abuſus Sacramenti matrimonij, ad ſolum Inquiſitorem priuatiuè pertinere verius eſt.*

21 *Quando quis ſecundam ſuperinduxit vxorem, ex eo quod matrimonium cum primâ contractum, erat nullum, non tamen adhuc nullitas declarata, vtrum ſubijciatur iuriſdictioni Inquiſitoris & incurrat pœnas polygamiæ.*

AGENDVM nunc eſt de nonnullis aliis delictis, quæ ſunt mixti fori. Talia autem nuncupantur: quia in illis tam Iudex laïcus quam Eccleſiaſticus, procedere poſſunt: & præfectus ille, qui præuenit; prout regulare eſt, vt actor poſſit eligere Iudicem competentem, vnum ex pluribus qui in aliquâ causâ adiri poſſunt, vt notat Abb. *in cap. cum ſit generale* 8. *n.* 1. *&* 2. *de foro compet.* Quod intelligendum eſt de delictis commiſſis per laïcos: nam ſi Clerici deliquiſſent, non poſſet Iudex laïcus contra eos procedere, non quidem ex naturâ delicti, ſed ex naturâ priuilegij perſonalis, Clericatus ordini conceſſi; exceptis tamen nonnullis delictis extraordinariis, in quibus Clericus amittit priuilegium fori, vt de aſſaſſinio mox dicemus, & notat Guid. Pap. *deciſ.* 178. *num.* 4. *in fine.* 1

Incipiendo ab adulterio, certum eſt illud eſſe mixti fori, & ab vtraque Curia, Eccleſiaſtica nempè & laïcali poſſe cognoſci, & meliorem eſſe præuenientia conditionem: Iul. Clar. *§. final. quæſt.* 37. *n.* 3. Tuſch. *littera A, concl.* 228. *& littera M, concl.* 293. *num.* 21. Ratio eſt, quia hoc delictum continet violationem Sacramenti matrimonij, Farinac. *quæſt.* 8. *num.* 130. *& quæſt.* 141. *num.* 47. † Si tamen de adulterio ageretur ad effectum ſeparationis tori, non eſſet locus alicui præuentioni; ſed ſolus Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſſet: Farinac. *locis citat.* Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 8. *n.* 16. *& ſeqq.* Barboſ. *in l.* 2. *in princ. p.* 1. *n.* 140. *ff. ſolut. matrim.* 2 3

Aſſaſſinium quoque eſt mixti fori per text. *in c.* 1. *de homicid. in* 6. & *ibi* DD. Ergo ſi Eccleſiaſticus præuenerit, non poterit Laïcus petere cauſam ad ſe remitti, quamuis delinquens eſſet laïcus. Anton. de Mann. *reſol. cap.* 51. *n.* 10. Ricc. *ad deciſ. Vincent. de Franch.* 176. *in fine.* † Sed hoc habet ſpeciale iſtud delictum, vt non ſolum poſſit Iudex laïcus præuenire Eccleſiaſticum quando agitur de laïco delinquente, ſed etiam quando crimen commiſſum fuit per Clericum, quia propter enormitatem huius cri- 4 5

minis amiſit priuilegium fori. Quod tamen ſic intelligendum eſt, vt non ſtatim priuilegium illud amittat Clericus, ſed ita demum ſi plenè de aſſaſſinij qualitate conſtiterit, quæ eſt fundamentum intentionis ſuper iuriſdictione, vt per DD. communiter *in cap.1. de homicid. in 6.* Carol. de Graſſ. *de effect. Clericat. effect. 1. num.* 710. Indicia autem indubitata ex quibus qualitas aſſaſſinij, ſufficienter ad effectum præuentionis contra Clericum apparere dicatur, ſunt, pecuniæ ſolutio vel promiſſio, mandatum vel mandati acceptatio; quare vnumquodque iſtorum debet eſſe probatum per duos teſtes, vt deinde remaneat probata qualitas per indicia ſufficientia. De Mario. *dicto cap. 51. num. 6.* Plura Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap. 39. §. 2. num.* 83. & de Graſſ. *loco citato.*

Eſt enim neceſſarium, ad hoc vt locus ſit pœnæ aſſaſſinij, vt crimen commiſſum fuerit interueniente pecunia, aut promiſſione alicuius rei loco pecuniæ: vt probat Farinac. *de homicid. quæſt. 125. num. 19. & ſequent. & num.* 141. & 153. & diximus *in quæſt. beneſic. cap. 27. n. 8.*

Et præmiſſa locum habent, etiamſi non fuerit ſubſequutus effectus, ſi deuentum fuerit ad actum
5 proximum, quia in iſto delicto punitur affectus, etiam ſine effectu, quando deuentum fuit ad actum proximum: ideo hoc caſu Iudex laïcus præuenire poteſt in hoc crimine, etiam contra Clericum, vt teſtatur de Graſſ. *de effect. Cleric. effect. 1. num.* 681. Idque etiam ad effectum imponendi pœnam ordinariam, vt per Eundem, *num.* 683.

6 De blaſphemiis autem hæreticalibus, vel non hæreticalibus licet actum ſit, *cap. præcedenti, num.* 12. remanet tamen decidendum, an præuentioni locus ſit in crimine huiuſmodi quando commiſſum fuit à Iudæis. Blaſphemiam quidem, quæ non eſt hæreticalis, eſſe mixti fori diximus; & tuetur Farinac. *quæſt. 20. num.* 39. Poterit ergo Iudex Eccleſiaſticus huius delicti cognitionem ſibi occupare præueniendo, etiam ratione blaſphemiarum per Hebræos commiſſarum; atque ita contra aliorum ſententiam concludit *ibi* Farinac. *num.* 41. † Hæc enim genera-
7 lis eſt regula, quod quando Hebræi committunt aliquod crimen Eccleſiaſticum, cognitio illius ſpectat priuatiuè ad forum Eccleſiaſticum, & è contra quando delictum eſt laïcale, Iudex laïcus priuatiuè cognoſcit. Quando autem crimen tale eſt quod ſi committeretur à Chriſtiano laïco, eſſet mixti fori, eſt etiam mixti fori quoad Hebræos, & ab vtroque Iudice præuentiuè puniri poſſunt, Ricciul. *de iure perſon. extr. grem. Eccleſiaſt. exiſt. lib. 1. cap. 52. num. 6.* Vnde in periurio Iudæi locus eſt præuentioni, Farinac. *q. 160. num.* 533.

8 In quibus autem caſibus, cognitio delictorum per Iudæos commiſſorum ad Tribunal Inquiſitionis pertineat; determinat Bulla Felic. record. Greg. XIII. quæ eſt 70. Incip. *Antiqua Iudæorum*, quæ inſeritur apud Dian. *in ſuis reſolut. moralibus, par. 4. in fine*, & in fine *directorij Inquiſit.* continetur alia bulla Innocent. IV. prohibens vſum impiorum librorum apud Iudæos, quam renouauit Clemens VIII in ſuâ conſtitutione incipiente, *cum Hebræorum.* Ratione cuius retentionis, & lectoræ librorum, Inquiſitores procedere debent contra Hebræos, necnon propter blaſphemias circa ea quæ nobis in Fide communia cum ipſis ſunt; dæmonum inuocationem, Cathecumenorum à fide auerſionem, Chriſtianæ fidei deriſionem, & alia quæ copioſius in dictâ bullâ Gregorij XIII. declarantur.

9 Concubinatus quoque delictum eſt mixti fori, Tuſch. *littera M, concl. 293. num.* 30. Quia verius eſt, etiam ſecundum ius Ciuile, hoc crimen eſſe punibile, quâ de causâ in huius punitione, præuentioni locum eſſe inter Curiam Eccleſiaſticam & ſæcularem, teſtatur Farinac. *de delict. carn. quæſt.* 138.
num. 31. † Quando autem Epiſcopus in hoc delicto 10
vult procedere, duplici viâ vti poteſt. Primo procedendo per cenſuras præuiâ trinâ monitione, iuxta formam Concilij Tridentini. *ſeſſ. 24. cap.* 8. Secundo procedendo ſecundum formam iuris communis, nullis præuiis monitionibus ad declarationem pœnarum à ſacris Canonibus, vel Synodalibus conſtitutionibus impoſitarum, vt notat Dian. *reſol. moral. parte 1. tract. 2. reſol.* 87.

Nefandum Sodomiæ crimen mixti quoque eſt 11
fori, & in eo locus eſt præuentioni, Clar. *§. fin. q.* 37. *num.* 5. Farinac. *dicta quæſt. 8. num.* 129. Tuſch. *lit. M. concl. 293. num.* 31.

Similiter Sacrilegium, in quo præuentioni quo- 12
que locus eſt: Farinac. *dicta qu. 8. num.* 132. Quamuis in caſu ſpeciali ex facti circumſtantiis deciſum fuerit apud Mar. Anton. *lib. 3. reſol.* 38. quendam delinquentem remittendum eſſe ad Iudicem Eccleſiaſticum, non obſtante præuentione Iudicis temporalis, qui præuenerat per capturam perſonæ delinquentis. Quod ideo factum eſt, quia reus erat contumax Curiæ ſpiritualis, vnde opponendo præuentionem non videbatur audiendus (de quo tamen poſtea ſuo loco agemus) Veſtr. *in praxi lib. 3. cap. 2. num.* 54. Farinac. *de Inquiſit. quæſt. 7. num.* 54. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 1226. *num.* 15. Præterea iſte delinquens, cum ſe videret Curiæ contumacem, ſponte ſe præſentauit, & conſtituit in carceribus Curiæ temporalis, & ſic erat præuentio procurata & affectata, quæ non proderat, vt pluribus in locis diximus, & docet Boſſ. *de foro compet. num.* 98. Farinac. *quæſt. 7. num. 53. verſic. ſublimita primo, & num.* 64.
† Et denique quia in illo delicto aderant duo Cle- 13
rici complices, & per conſequens ratione connexitatis, ne continentia cauſæ diuideretur, iudicatum fuit, totam cauſam coram Iudice Eccleſiaſtico, non obſtante iudicis ſæcularis præuentione, tractandam, Oſaſc. *deciſ. 103. num. 3. & 9.* Conar. *pract. quæſt. 34. num.* 1.

Sed hoc etiam, ad cauſam in Curia Eccleſiaſtica 14
retinendam, conſideratum fuit, quod Iudex huius Curiæ procedebat ratione illius delicti cum qualitate magis aggrauante. Atqui de iure quando ſecundus Iudex procedit contra delinquentem cum grauiori qualitate, primus ſilere debet: Farinac. *dict. quæſt. 7. num.* 65. per text. *in l. 2. §. fin. de adulter.* Vbi dicitur, quod etiam ſi ſocer, ſeu pater vxoris præuenerit maritum filiæ ſuæ ratione adulterij, per eius filiam commiſſi, tamen maritus præfertur patri in accuſatione vxoris, & accuſatio patris non obſtante præuentione reiicitur. Quia & propenſiori iure & maiori dolore, maritum accuſationem proſequuturum credendum eſt. Qui textus licet de accuſatoribus loquatur, tamen & ad Iudices extendendus eſt, quoties ſecundus Iudex procedit cum grauiori qualitate, Coler. *deciſ. 237. num.* 9. Sicut quando inter duos iudices, vnus procedit ſuper delicto grauiori, iſte in dubio præferri debet, Clar. *§. fin. quæſt. 38. numero* 28. Boſſ. *de foro compet. num.* 102. Vbi hoc explicat, exemplo primi Iudicis ſuper vulnere procedentis, & ſecundi inquirentis ſuper occiſione, aut ſi vnus ſimpliciter ſuper vulnere, & alius ſuper vulnere illato animo deliberato procederet. Et propter has rationes, cauſa fuit, in caſu dictæ reſolutionis, retenta in Curiâ Eccleſiaſticâ. Illis enim cir-

cuoſtantiis ceſſantibus locus fuiſſet ſine dubio præuentioni, fauore Curiæ laicalis. De hac materia vide quæ dicta ſunt *infr. hac par. 2. cap. 32. n. 21.*

15 Aliud proponitur delictum, nempè inuaſionis bonorum & rerum Eccleſiæ per laïcum factæ, quando videlicet bona Eccleſiæ indebitè & violenter occupantur, vel aliter fraus circa bona, & iura Eccleſiæ committitur. Hoc enim caſu Iudex Eccleſiaſticus contra huiuſmodi delinquentes cognoſcere poteſt, vt oſtendimus *parte 1. cap. 22. num. 4.* Non tamen priuatiuè quoad laïcum Iudicem, quia & hic, ſi præuenerit, huius delicti cognitionem ſibi iure vendicat, vt ex doctrinâ omnium, *in cap. cum ſit generale 8. de foro compet.* teſtatur Barboſ. *in notis ad cap. 2. de priuileg. n. 14.* Abb. *in d. cap. cum ſit generale, n. 6.* & Anchar. *num. 6. & 7.*

16 Quomodo autem formandus ſit libellus hoc caſu coram Iudice Eccleſiaſtico, docet *ibidem* Abb. & Anchar. nempè ad fundandam iuriſdictionem Iudicis Eccleſiaſtici in hoc crimine, neceſſe eſt allegare & deducere dolum, fraudem, inuaſionem vel rapinam contra res & bona Eccleſiæ, quibus non allegatis, non erit fundata iuriſdictio contra laïcum reum. Imò ſi hæc deducantur in libello, & poſtea iſtæ qualitates & circunſtantiæ non probentur, ipſum reum abſoluendum eſſe ab obſeruatione iudicij voluit *ibi* Anchar. *num. 6.*

17 Similiter quamuis in iudicio reſtitutionis in integrum Iudex rei conuenti adeundus ſit (vt ſuo loco diximus) tamen quando Eccleſia hoc remedio vti deſiderat, non impeditur adire Iudicem Eccleſiaſticum ex ſpeciali priuilegio Eccleſiæ conceſſo, vt per Abb. & Anchar. & alios DD. *in dicto cap. cum ſit generale*, Cald. *in l. ſi curatorem habens in verb. Implorandum, num. 32.* Couat. *lib. 1. var. reſolut. cap. 4. num. 2.*

18 Notandum etiam eſt, quod ſi ageretur de bonis, ſub quorum titulo, patrimonij nomine Clericus ſacris ordinibus initiatus fuit, idem ratione talium bonorum competit priuilegium, vt ſi in illis fraus, rapina, dolus, vel inuaſio commiſſa ſit, de eo coram Iudice Eccleſiaſtico, ſicut & de proprijs ipſius Eccleſiæ bonis tractari poſſit, vt per *Gloſſ. fin. in cap. Epiſcopus. de præbend.* Et quamuis contrarium tenuerit Couat. *dicto lib. 1. cap. 4. num. 4.* Add. *ad practic. crim. Diaz, cap. 18. num. 14.* cum alijs per eos citatis; Non tamen videtur recedendum ab opinione dictæ Gloſ. ſtante diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 21. cap. 2.* vbi dicitur bona huiuſmodi in titulum patrimonij Clerico ad ſacros Ordines ſuſcipiendos aſſignata, ſine licentia Epiſcopi non poſſe alienari, & eâ ratione videntur ipſius iuriſdictioni, & cognitioni ex eiuſdem Concilij mente ſuppoſita. Et per hanc rationem, ita tenet Cordub. de Lara. *in leg. ſi quis à liberis. §. ſolent. n. 36. ff. de lib. agnoſcend.* vbi alij huius ſententiæ aſſertores allegantur.

19 Delictum quoque polygamiæ, quando quis eodem tempore duas habet vxores viuentes, mixti fori eſſe, nonnulli DD. exiſtimant; quos refert & ſequitur Vincent. de Franch. *deciſ. 36. num. 4.* Et Marc. Ant. Genueoſ. *in praxi Epiſcop. cap. 68. num. 13.* vbi apertè dicit, quod ſi Curia ſæcularis præuenerit in hoc delicto, reus ad Curiam Eccleſiaſticam remittendus eſt, vt torqueatur ſuper intentione, & abinde ſi abjurationi locum eſſe iudicatum ſit: deinde vero iterum remitti debet ad Iudicem ſæcularem, qui huic delinquentem ſecundum iuris ſanctiones debitis pœnis puniri mandet; quando vero Curia Eccleſiaſtica præuenit, ibi totum debet procedi in illâ Curiâ, nec vnquam reus ad Tribunal Iudicis ſæcularis remittendus eſt: & in effectu ego alias quendam polygamum anno 1615. condemnaui tanquam Iudex Curiæ temporalis Sancti Petri huiuſce ciuitatis, & ſententia fuit publicè demandata exemplari executioni.

Alij vero hac diſtinctione vtuntur, quod ſi quis duas ſimul vxores duxerit, vel mulierem iam alteri coniugatam ſcienter ſibi matrimonio copulauerit in contemptum Fidei, vel Sacramenti, cauſa iſta ad Iudices Fidei priuatiuè pertineat, ſi vero ad ſolam libidinem explendam, cauſa iſta ſit mixti fori, & in illa locus ſit præuentioni. Ita Farinac. *dicta quæſt. 8. num. 127.*

Sed quidquid ſit, verius eſt nullum eſſe præuentioni locum in hoc crimine, imò huius cauſæ cognitionem omnino, & priuatiuè ad Tribunal Sancti officij Inquiſitionis pertinere: quia cum in tali delicto contineatur abuſus Sacramenti matrimonij, ſequitur punitionem ad ſolos Iudices pertinere, quorum de rebus fidei, & Sacramentorum contemptum tangentibus cognitio eſt. Rationem hanc reddit Farinac. *de delict. carn. quæſt. 140. numer. 24.* Quia quicumque duas ſimul vxores ducit, ſiue clam ſiue palam id faciat, ſemper eſt de hæreſi ſuſpectus. Quod tamen temperat *in addit. ad dictum locum*, vt remittatur arbitrio Inquiſitoris, vt videat vtrum ſit ſuſpectus, an non; & vtrum abjurare debeat vel de leui, vel de vehementi, & *in tractat. de hæreſi, quæſt. 178. num. 71.* vbi hoc benè confirmat: & nouiſſimè tradit Cæſ. Careo. *de offic. Inquiſit. par. 2. tit. 5. §. 5.* 20

Sed dubitatum fuit, & nunc de hoc agitur in tribunali Sancti Officij huius ciuitatis, vtrum ille, cuius matrimonium cum primâ coniuge contractum, erat nullum, quia non fuerat factum coram proprio Parocho alterius ex coniugibus; prout requiritur per diſpoſitionem ſacri Concilij Tridentini, ſi ſecundam vxorem legitimè ducat, incurrat pœnas polygamiæ, aut aliquâ pœnâ puniendus ſit. Duo caſus in hac quæſtione diſtinguuntur. Primus eſt, quando nullitas primi matrimonij non eſt patens, & ſecundum, contractum fuit ſine declaratione præuia nullitatis, & tunc locus erit pœnæ Polygamiæ, & ſic contrahens ſubditus erit iudicio Inquiſitorum, Farinac. *dicta quæſt. 178. num. 72. verſic. ſic & is qui primo matrimonium.* Secundus caſus, cum nullitas eſt patens, & tunc cauſæ cognitio non ſpectabit ad Inquiſitorem; ſed ad Epiſcopum, ex eo quod non ſequuta declaratione nullitatis primi matrimonij, ad ſecundum conuolauerit, & ſic contrahens punietur per Epiſcopum pœnâ contentâ *in cap. cum in Apoſtolica*, vbi DD. *de ſponſalib.* Farinac. *loco citato, verſic. Quod ſi nullitas primi matrimonij.* Cæſ. Caren. *loco cit. parte 2. tit. 5. §. 5. num. 31. & 32.* Qui ſimiliter dicit ſubijci iudicio Inquiſitoris, qui poſt primum matrimonium validum, contraxit ſecundum inualidum, niſi tamen nullitas procederet ex defectu conſenſus. 21

CAPVT XXIX.

ARGVMENTVM.

De variis aliis caſibus in quibus locus eſt præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem. De inceſtu, raptu, ſtupro. De infractione pacis. De delictis

com

commiſſis intra Eccleſiam, & offenſis contra Clericos intra Eccleſiam illatis. Deniq; de delinquentibus circa obſeruationem feſtorum ab Eccleſia indictorum. Quæ omnia an ſint mixti fori, & præuentioni obnoxia, demonſtratur; iunctis aliis caſibus notatu dignioribus. De Clerico Apoſtata; & de committente crimen læſæ maieſtatis. Quis in his cauſis ſit iudex competens; & vtrum ſit in his locus præuentioni.

SVMMARIVM.

1 Inceſtus duplex eſt, vnus qui committitur cum perſonâ cum quâ non poteſt contrahere matrimonium propter impedimentum carnale, aliud quando ob impedimentum ſpirituale.
2 Circunſtantia cognationis ſpiritualis exprimenda eſt tam in foro pœnitentiali, quam in diſpenſationibus obtinendis.
3 Cognationis ſpiritualis gradus, quinam attendantur hodie.
4 Super inceſtu ſpirituali, ſolus iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcit.
5 In inceſtu carnali, datur præuentio inter Curiam Eccleſiaſticam, & temporalem.
6 Abſolutus ſuper adulterio, poteſt de inceſtu accuſari.
7 Inter raptorem & raptam, vtrum contrahi poſſit matrimonium.
8 Cautâ raptus præuentâ, ſuſpenditur cauſa matrimonij.
9 Raptus poteſt per quemcunque iudicem loci, in quo delinquens reperitur, dummodo ſit competens, & ſic laïcus per Iudicem ſæcularem, Clericus per Eccleſiaſticum, puniri.
10 Crimen ſtupri punibile eſt, tam de iure Ciuili quam Canonico.
11 Natus ex ſtupro, tanquam ex coïtu punibili, non ſuccedit patri.
12 Crimen ſtupri mixti fori eſſe, & dari in eo præuentionem inter Iudicem ſpiritualem & temporalem. Sed contra, num. 13. & 15.
14 Stuprum cum moniali commiſſum ab vxerato, puniri poſſe per Iudicem laicum, fuit deciſum in Senatu Pedemontano: quod tamen in dubium reuocatur.
15 Si cum ſtupro admixtum ſit adulterium, crimen eſt mixti fori, & locus erit præuentioni, quando agitur contra laicum delinquentem: ſi vero contra Clericum, ſolus Iudex Eccleſiaſticus procedit.
16 Puella ſtuprata, dos in foro interiori debetur, ſi aliquod intereſſe paſſa ſit, ſiu minus non debetur: vide tamen infrà, num. 22.
17 In foro exteriori dos puellæ ſtupratæ ſecundùm aliquos debetur in pœnam. Contra, num. 18.
18 Si puella ſtuprata moriatur antequam nubat, ſtuprator dotem illi aſſignare non tenetur.
19 Stuprator vltra dotem puellæ, tenetur fiſco ad pœnam.
20 Dos non debetur puellæ, niſi ſub conditione nuptiarum.
21 Stuprator dotem ſolutam repetit, ſi puella poſtea decedat antequam contrahat matrimonium.
22 Si maritus vxorem malè tractet propter ſtuprum præcedens, aut illa quodlibet damnum occaſione deflorationis patiatur, ſtuprator illud reſarcire tenetur.
23 Stuprum commiſſum cum viduâ, ſi non interuenerit vlla violentia, aut alia qualitas aggrauans, non eſt punibile.
24 Stupri materia, apud quos DD. tractetur.
25 Stuprum ſi cum viduâ ſit commiſſum, cum qualitatibus aggrauantibus, non ſolum punibile eſt, ſed reus in carceribus detinendus eſt, neque fideiuſſoribus committendus.
26 Puella ſtuprata, poteſt in certis caſibus præciſè petere, vt ſtuprator cum ipsâ contrahat matrimonium, & hoc caſu cauſa priuatiuè ſpectat ad tribunal Eccleſiaſticum.
27 Crimen fractæ pacis eſt mixti fori, & per conſequens in eo locus eſt præuentioni, inter vtriúſque fori iudices.
28 Vtrum Iudex laïcus, contra concubinam Clerici procedere criminaliter poſſit. Diſtinguitur inter concubinam publicam ſeu notoriam, & ſecretam.
29 Vtrum locus ſit præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem, quando delictum committitur intra Eccleſiam.
30 Clericus delinquens in Eccleſiâ, vel extra Eccleſiam, à ſolo Iudice Eccleſiaſtico puniendus eſt.
31 Quando laicus committit aliquod delictum intra Eccleſiam, cognitio huius delicti ſpectat ad Iudicem laicum, ſi in manibus habeat delinquentem.
32 Quando is qui deliquit intra Eccleſiam eſt contumax, ſi ſit laicus, vterque Iudex, ſpiritualis videlicet & temporalis, delinquentem ſub ſuâ cognitione habet, & procedit aduerſus ipſum ad declarationem pœnarum, quas quilibet imponere poteſt.
33 Locus in quo delictum committitur, non tribuit nouam iuriſdictionem Iudici Eccleſiaſtico.
34 Iudex Eccleſiaſticus, ratione Sacrilegij procedere poteſt aduerſus laicum intra Eccleſiam delinquentem.
35 Ratione violatæ immunitatis Eccleſiaſticæ, delictum quod laicus committit intra Eccleſiam, eſſe mixti fori, & in eo locum eſſe præuentioni verius eſt.
36 Si laicus Clericum offenderit intra Eccleſiam, hoc crimen eſt mixti fori.
37 Ratione Sacrilegij, quando delictum commiſſum eſt intra Eccleſiam, Iudex Eccleſiaſticus procedere poteſt ad impoſitionem cenſurarum & excommunicationis, ſi illi locus ſit, laicus vero ad pœnas temporales.
38 Feſtorum violationis delictum, vtrum cognoſci poſſit per præuentionem à Iudice laico.
39 Feſtorum violatio, concernit iuriſdictionem Eccleſiaſticam, propter contemptum præceptorum Eccleſiæ.
40 In crimine violationis feſtorum locus eſt præuentioni inter Tribunal Eccleſiaſticum & ſæculare, & ſuper hoc affertur conſtitutio ſanctæ mem. Pij V.
41 Si Epiſcopus laico conceſſerit licentiam laborandi diebus feſtiuis, non poterit aduerſus eum Curia temporalis criminaliter procedere.
42 Si quis ſe fingat Clericum, quamuis ſit laïcus, huius delicti cognitio ad forum Eccleſiaſticum & ſæcularem quomodo ſpectet.
43 Si quis falsò ſe fingat Sacerdotem, ſubijcitur iuriſdictioni Inquiſitorum, ſi Sacramenta miniſtrauerit,

ueris, & quibus pœnis ex ſummorum Pontificum conſtitutionibus ſupponatur.

44 *Si animalia, aut coloni Clericorum, damnum dederint alieni territorio laicorum, vtrum iudex temporalis, an vero Epiſcopus cognoſcere poſſit, aut ſit locus præuentioni, & in quibus caſibus, explicatur iuxta mentem ſacræ Congregationis.*

45 *Clericus negotiationem illicitam exercens, conueniri poteſt coram Iudice laico in concernentibus illam artem quam exercet.*

46 *Intellige dummodo fuerit anteà ter monitus, vt deſiſteret; alias non perdit fori priuilegium.*

47 *Intellige ſecundo, vt hoc procedat durante negotiatione: nam illâ ceſſante vel finitâ, Clericus gaudet priuilegio fori.*

48 *Clericus repertus cum armis prohibitis, an & quando poſſit ſpoliari armis per Curiam laicalem.*

49 *Clericum, hoc caſu ſecundum aliquos, poſſe ad aliquam pœnam per Iudicem laicum condemnari, quidam exiſtimant, quod tamen in dubium reuocatur.*

50 *Clericus repertus in venatione, vel piſcatione prohibitâ, poteſt per laicos officiales inſtrumentis & auibus ſpoliari, ad pœnam autem arbitrio tantum Epiſcopi condemnandus eſt.*

51 *Materia præuentionis Eccleſiaſtica apud quos plenè tractetur.*

52 *Clericum depoſitarium ſolus Iudex Eccleſiaſticus ad reſtitutionem depoſiti cogere poteſt, ex veriori ſententia.*

Clericus apoſtata poteſt præueniri coram Iudice laïco, ſiue ſit apoſtata ab Ordine, ſiue à Religione.

Et vtrum hoc locum habeat in crimine læſæ Maieſtatis, aut adulterationis monetæ.

1 SVPEREST nunc vt de nonnullis aliis delictis, & caſibus agamus, in quibus oriri poteſt inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem, de præuentione controuerſia. † Et primo quidem quod ad inceſtum attinet, cum ille duplex ſit, vnus quidem eſt inceſtus ob impedimentum carnale, quando committitur cum perſonâ cum quâ matrimonium contrahi prohibetur propter impedimentum proueniens ob conſanguinitatem vel affinitatem. Alius inceſtus eſt ille, qui cum perſonâ aliquâ committitur, cum quâ matrimonium contrahi non poterat occaſione compaternitatis, ſeu cognationis ſpiritualis, prout duas haſce ſpecies inceſtus diſtinguit Dian. *reſolut. moral. parte 3. tract. 4. reſol. 140. verſic. non reticeam.* Menoch. *de arbitr. caſu 502. num. 27.* Vbi dicit inceſtum committi, non ſolum cum affinibus vel conſanguineis; ſed etiam cum cognatis
2 cognatione ſpirituali. † Ideo circumſtantia iſta cognationis ſpiritualis exprimenda omnino eſt tam in foro pœnitentiali, quam in diſpenſationibus Apoſtolicis, vt dicit Pyrr. Corrad. *in praxi diſpenſ. lib. 8.*
3 *cap. 1. num. 10.* † Intelligendo tamen, vt hoc reſtringatur ad caſus, & gradus per Concilium Trident. determinatos, *ſeſſ. 24 de reformation. matrim. cap. 2.* Nempe vt cognatio inducatur inter tenentem & tentum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem & matrem tantum. Ex Confirmatione vero inter confirmantem & confirmatum, illúſque patrem & matrem, & tenentem.

4 In hac ſpirituali cognatione ſi inceſtus fuerit commiſſus, non poteſt vllo modo Iudex temporalis procedere ad punitionem & cognitionem huius delicti, ſed priuatiuè ſpectabit ad Iudicem Eccleſiaſticum, vt determinat Theſaur. *deciſ. 100. numer. 6.* Ratio eſt; quia iſtud delictum de iure Ciuili nondum erat excogitatum, ideo non poteſt Iudex laïcus procedere ad pœnas temporales, quæ non ſunt à iure Ciuili ſtatutæ, Bermund. Couet. *de public. concubin. titul. de inceſtu, num. 32.* Farinac. *quæſt. 149. num. 48.*

In crimine vero inceſtus, ſi committatur cum per- 5
ſonâ affini vel conſanguineâ, per Clericum; ſolus Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcit: ſi vero per laïcum, procedit Iudex laïcus: ex Theſaur. *dicta deciſ. 100.* Bermund. Couet. *loco citato, num. 33.* Sed ſi laïcus delictum iſtud inceſtus committat, cognitio videtur ſpectare ad Iudicem laïcum, vt fusè probat Oſaſc. *deciſ. 103. per totam,* vbi loquitur etiam de inceſtu commiſſo cum moniali per laïcum etiam vxoratum, de quo tamen agemus inferius, *num. 14.* Quæ quidem vera ſunt, non vt iudex ſæcularis de hoc crimine priuatiuè cognoſcat; ſed cumulatiuè cum Iudice Eccleſiaſtico, & ſit inter eos præuentioni locus, Paul. Grilland. *in tract. de pœn. omnifar. coitus, quæſt. 3. num. 4.* poſt Abb. *in cap. Clerici, 4. de exceſſibus Prælat.*

Hoc etiam in hac materia aduertendum eſt, quod 6
ſi adulterium cum inceſtu admixtum fuerit, quamuis accuſatio facta fuerit pro adulterio, & ſequuta ſententia abſolutoria, tamen poteſt illâ non obſtante accuſari, & (ſi delictum probetur) condemnari pro inceſtu, & è contra, *leg. de crimine 9. Cod. de accuſation.* Bart. *in l. ſi adulterium, 38. num. 5. ff. ad l. Iul. de adulter.*

Secundo loco occurrit crimen Raptus, de quo ali- 7
quid diximus *in noſtris quæſt. beneficial. p. 1. cap. 117.* vbi oſtendimus, quia matrimonium non poteſt contrahi inter raptorem, & raptam niſi ſub certis conditionibus in Concilio Tridentino expreſſis, câ de cauſâ, non poſſe cauſam matrimonij tractari quamdiu
pendet cauſa raptus. † Ideo præuentionem ſuper 8
raptu facere, vt cauſa matrimonij ſuſpendatur, imò etiam ſine præuentione propter præiudicialitatem
huius cauſæ ad cauſam matrimonij. † Sed omiſſis 9
ſuperfluis reſoluẽdum eſt, quod licet raptores, quocunque in loco reperti fuerint, ibi puniri poſſint, *leg. 1. §. ſin autem, in fine,* & ibi Gloſſ. *Cod. de raptu virg.* Tamen hoc intelligendum eſt, dummodo Iudex ille, qui punire vult, ſit competens, ideo Clericus non reſpondebit in hoc crimine coram Iudice laïco, nec laïcus coram Iudice Eccleſiaſtico, vt probat Farinac. *de delict. carn. quæſt. 145. numer. 63. & ſequentib.*

Tertio agendum eſt de præuentione inter Iudi- 10
cem Eccleſiaſticum & temporalem in cauſa ſtupri, nam ſtuprum vtroque iure punibile eſſe, non eſt dubitandum. Iure quidem Canonico *in cap. 2. de adulter. & ſtupr.* Iure vero Ciuili, *§. item lex Iulia Inſtitut. de public. iud. l. ſtuprum 34. in fine, ff. ad l. Iul. de adulter.* Iul. Clar. *in §. ſtuprum.* Honded. *conſil. 68. n. 12.*
vol. 1. † Et ideo natus ex ſtupro, prohibetur patri 11
ſuccedere tanquam natus ex coïtu punibili, Gamma
deciſ. 321. num. 2. † Cum igitur hoc crimen vtroque 12
foro punibile ſit, concludunt DD. illud eſſe mixti fori, Guazz. *de defenſ. reor. defenſ. 1. cap. 11. numer. 25.* allegans Menoch. *de arbitr. caſu 288. num. 21.* vbi dicit, quod Iudex Eccleſiaſticus dotem arbitratur, quæ per ſtupratorẽ puellæ ſtupratæ præſtari debet quando Clericus deliquit, ſæcularis vero quando laïcus. Sed hæc doctrina Menochij non probat id ad quod allegatur. Imò videtur probare contrarium. Quia ſi crimen eſſet mixti fori, quando laïcus ſtuprum com

commiſit, iudex Eccleſiaſticus poſſet de crimine co-
gnoſcere, & dotem incidenter taxare. Et è contra;
quamuis eſſet crimen mixti fori. Poſſet tamen ſolus
Iudex Eccleſiaſticus Clericum pro illo punire, cum
ſuperiùs demonſtratum ſit; etiam in criminibus
mixti fori iudicem laicum non poſſe aduerſus Cle-
ricum procedere, tanquam incapacem ratione per-
13 ſonæ delinquentis. † Et propterea verius videtur
Farinac. *quæſt.8.num.53.verſ. Et quid iuris de ſtupro.*
dixiſſe crimen ſtupri ad ſolum Iudicem laicum per-
tinere quando delinquens eſt laicus, & ſic non eſſe
locum præuentioni inter ipſum, & Eccleſiaſticum.
14 † Prout etiam tenet Oſaſc. *deciſ.* 103. vbi loquitur
in fortiori caſu, nempe de vxorato qui ſtuprum com-
miſit cum moniali; quamuis hoc caſu ratione loci &
perſonæ verius exiſtimem cognitionem huius cri-
minis ſpectare ad iudicem Eccleſiaſticum, prout ego
alias vidi in facti contingentia non ſemel obſeruari.
15 † Sed ceſſantibus qualitatibus aggrauantibus: ſolus
Iudex Laicus procedere debet ex Farinac. *de delic.
carn. quæſt.* 148. *num.* 4. Quod limitatur, niſi cum ſtu-
pro iunctum eſſet adulterium, tunc enim eſſet
mixti fori, & locus eſſet præuentioni. Sed tamen
Iudex Eccleſiaſticus, iudicaret ad condemnandum
reum in pœnis ſpiritualibus, ſed Iudex laicus co-
gnoſceret ſuper dote & ſuper intereſſe puellæ ſtu-
pratæ, Franciſc. Marc. *deciſ.* 2. *n.* 3. & 4. *p.* 1. & (dicens
Senatum illum ſic ſemper iudicaſſe) Theſaur. *deciſ.
Pedem.* 148. *num.* 4. quamuis *ibidem* Theſaur. filius
in addi. dicat quod Iudex Eccleſiaſticus poſſet etiam
cognoſcere per præuentionem, ſi Iudex laicus ma-
num non appoſuerit, tutius tamen eſſe ſi abſtineat.
Si tamen hoc caſu cognoſcat, & leuiter puniat, pote-
rit Iudex laicus maiorem & condignam pœnam im-
ponere: eandemque ſententiam, quod ſolus Iudex
laicus poſſit de ſtupro cognoſcere, quando perſona
Clerici non eſt admixta, probat Bermund. Couer. *de
public. concubin. in tit. de ſtupro, n.* 41. Farinac. *de delict.
carn. q.* 147. *n.* 53.

16 Hic tamen obiter quædam circa huius delicti
punitionem notanda ſunt, quæ etiam ad tractatum
præuentionis inter Curiam Eccleſiaſticam & tem-
poralem adaptari poſſunt. Et primo quidem, quod
longè diuerſum eſt iudicium fori interioris in hac
materiâ, & fori exterioris. Nam in foro conſcientiæ,
ſtuprator non tenetur ad dotem aſſignandam puellæ
quam dotauit, ſi vel maritum ſibi æqualem inue-
nerit, & ſic nullum damnum paſſa ſit, vel ante-
quam nuberet mortua ſit, Dos enim puellæ in foro
interiori debetur tanquam intereſſe, non vti pœna,
quæ ſolum forum iudiciale reſpicit: Couarr. *in reg.
peccatum, parte* 2. §. 3. *n.* 8. & *in tract. de matrim. p.* 2.
cap. 6. *num.* 12. Vaſquez *lib.* 4. *controuerſ. cap.* 7. *nu.* 23.
Lup. *in tract. de illegitim. comment.* 1. §. 5. *n.* 125. *verſic.
In foro autem conſcientia.* Bonacin. *de matrim. quæſt.* 4.
punct. 17. *n.* 10. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 11. *tit.*
12. *n.* 29. *verſ. Quarto.*

17 Quoad iudicium vero fori exterioris variæ ſunt
DD. ſententiæ: nam Theſaur. Iun. *in addit. ad deciſ.*
3. exiſtimat dotis conſtitutionem deberi per ſtu-
pratorem, in pœnam criminis, non autem ad re-
ſarciendum damnum ſtupratæ, ideo dicit dotem
ſtatim non expectatis nuptiis puellæ deberi: idem
tenet Cancer. *lib.* 3. *cap.* 11. *de ſponſalib. num.* 142. &
ſequentib. Gomeſ. *ad l.* 8. *Tauri, n.* 11. & 12. & Berlich.
lib. 4. *comm. concluſ. cap.* 58. *n.* 26. Lup. *loco mox citato,
num.* 125.

18 Contrariam tamen ſententiam alij veram exi-
ſtimant, & ideo volunt quod ſi puella moriatur
innupta, nulla dos debeatur, cum dotis ſolutio non
debeatur tanquam pœna, ſed tanquam intereſſe.
† Quod probatur ex eo quod ſtuprator vltra do- 19
tem, ad aliquam aliam pœnam erga fiſcum eſt con-
demnandus: Ricc. *part.* 3. *deciſ.* 55. *num.* 16. Farinac. *de
delict. carn. quæſt.* 147. *n.* 63. 64. & 101. & 104. Abb. *in
cap. peruenit* 2. *num.* 4. *de adult. & ſtupr.* Si igitur dos
non in pœnam, ſed ratione intereſſe, puellæ debetur,
ſequitur quod ſi puella decedat antequam nubat,
nulla dos debetur, quia tunc ipſa nullum patitur in-
tereſſe: vt bene deducit Caualc. *in Indice deciſ. ad
primam partem, in verb.* Matrimonium ſine denun-
ciationibus, *n.* 7. † Aliam addens rationem, quia dos 20
puellæ debetur, ſub conditione nuptiarum, ergo
nuptiis ceſſantibus non debetur: ad tradita *in l. Titio
centum, §. Titio genero, ff. de condit. & demonſtr.* Et præ-
dictam ſententiam tuetur Claud. ad Bertazzol. *conſil.*
96. *in vltima addit.* Farinac. *dicta qu.* 147. *num.* 123.
Fontan. *de pactis nuptial. clauſ.* 5. *gloſſ.* 5. *p.* 1. *n.* 87. &
multis ſeqq. Trentacinq. *lib.* 3. *var. reſol. tit. de matrim.
reſol.* 1. *num.* 2. *verſic. Dos iſta non debetur.* Menoch. *de
arbitr. d. caſu* 188. *n.* 22. Diaz. *in pract. crimin. cap.* 53.
nu. 7. & *ibi* Add. *littera D, in verbo à præſtatione dotis.*
† Immo plus volui: Trentacinq. *loco cit.* quod ſi dos, 21
per ſtupratorem ſoluta fuerit, & poſtea non ſequatur
puellæ matrimonium, ipſâ innuptâ moriente locus
eſt repetitioni illius dotis, dicens ſic in facti contin-
gentiâ ſæpius fuiſſe iudicatum. Et hanc ſententiam
bene probat Nouar. *p.* 1. *quæſt. forenſ.* 27. *n.* 6. & 7. &
per totam, vnde hæc poſterior ſententia magis com-
muniter recepta videtur. † Ita tamen vt quamuis 22
puella ſtuprum paſſa, viro æqualis conditionis nup-
ſerit, nihilominus dos illi debeatur: Farinac. *dicta q.*
147. *nu.* 127. Immo ratione iniuriæ, quam mulier ex
defloratione paſſa eſt, cum illa ſit pecuniâ æſtimabi-
lis, ſtuprator ſemper tenetur ad reſtitutionem illius
damni quod eâ ratione paſſa eſt, Bonacin. *de matrim.
dicta q.* 17. *punct.* 4. *nu.* 8. veluti ſi maritus eâ de cauſâ
malè tractaret vxorem, aut aliâ ratione ipſa damnum
pateretur, Gutier. *Canonic. qu. lib.* 1. *cap.* 37. *n.* 23. *verſ.
Quod procedit primo.*

Secundo loco notandum eſt, quod quando agi- 23
tur de ſtupro commiſſo cum viduâ per laicum, ſi
nulla interueniat violentia, non poteſt Iudex lai-
cus, & multo minùs Eccleſiaſticus ad aliquam co-
gnitionem & punitionem procedere. Nam illa exce-
ptio, quod factum non eſt punibile, impedit ingreſ-
ſum litis, Guazzin. *de defenſ. reor. defenſ.* 2. *cap.* 1. *num.*
2. Stuprum autem ſimplex cum viduâ non eſt puni-
bile. Clar. *in §. ſtuprum, num.* 4. Gomeſ. *ad l.* 80. *Tauri,
num.* 14. Ioſeph. Ludouic. *deciſ. Lucenſ.* 61. *n.* 12. &
ſeqq. Rota, *deciſ.* 808. *num.* 11. *part.* 1. *diuerſ.* per *l. ſi
vxor. ibi.* Impunè ſtuprum in eam committitur, *ff.
ad l. Iul. de adulter.* Farin. *qu.* 147. *n.* 14. Tuſch. *lit. S,
concl.* 709. *n.* 12. & 13. Cod. Fabrian. *lib.* 9. *tit.* 7. *defin.* 5.

Cætera quæ materiam ſtupri concernunt, vide- 24
ri poterunt apud Farinac. *d. quæſt.* 147. Addentes ad
Vincent. de Franch. *deciſ.* 333. Cened. *collectan.* 37.
Menoch. *de arbitr. caſ.* 288. Barboſ. *ad cap.* 2. *de adult.
& ſtupro.*

Supradicta vera ſunt, quando ſtuprum cum viduâ 25
commiſſum, non eſt qualificatum per circunſtantias
aggrauantes: hoc enim caſu, nempe quando interue-
niunt circunſtantiæ aggrauantes, non ſolum locus
eſſet actioni criminali, ſed etiam reus veniret in car-
ceribus, detinendus, nec eſſet committendus fideiuſ-
ſoribus, vt fuit deciſum per Rotam Auen. D. à Laur.
dec. 72. *per totam,* quia agebatur de viduâ honeſtæ
conditionis, ſub ſpe matrimonij per plures annos
deceptâ, & alia concurrebant de quibus *in dicta de-
ciſione.*

26 Hoc etiam notandum eſt, quod ſi puella ſtupra-
ta ageret contra deflorantem, ad matrimonium, pro-
vt io certis caſibus ad illud præciſè cogi poteſt, nec
dotem dando liberatur, vt fuit deciſum *in Calagu-
ritana Matrimonij*, 13. *Martij* 1643. coram D. meo
Meltio apud Dian. *poſt 7. partem reſolut. moral.* aut
aliàs ageretur pro parte puellæ ad matrimonium,
dimiſsâ lite criminali, ſolus Iudex Eccleſiaſticus
in cauſâ matrimoniali competens eſſet, ex nota-
tis per Barboſ. *de Epiſcopis, alleg.* 84. *num.* 1. San-
chez *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 28. *num.* 2. probatur *in cap.
accedetnibus, de exceſſ. Prælat.* Guazzin. *de defenſ. reor.
defenſ.* 1. *c.* 11. *n.* 16.

27 Quarto loco videndum eſt, de crimine fractæ
pacis, in quo verum eſt dari præuentionem inter Iu-
dicem Eccleſiaſticum & ſæcularem, vt concludit
Abb. *in cap. ſuper quibuſdam* 26. *de verb. verb. ſignific.
num.* 10. *& in cap. cum ſit generale*, 8. *de foro compet.
num.* 28. Felin. *ibid. num.* 19. Guazzin. *dicta defenſ.* 1.
cap. 11. *num.* 4. poſt Decian. *in tract. crimin. tom.* 7.
lib. 4. *cap.* 26. *num.* 43.

28 Quinto de concubinâ Clerici, an & quando pu-
niri poſſit per Iudicem laïcum, copioſè diſſerit Fari-
nac. *in addit. ad quæſt.* 8. *num.* 131. Et in ſummâ, con-
cludit illam puniri poſſe à Iudice Eccleſiaſtico. A
laïco vero non poſſe puniri ſi ſecreta ſit, poſſe au-
tem ſi ſit publica.

29 Sexto cum quidam laïcus, laïco intra Eccleſiam,
alapam impegiſſet, aut etiam vulneraſſet, qui ſic
offenſus coram Iudice laïco querelam dediſſet, cau-
ſaque per præceptum arreſti, vel carcerationem per-
ſonæ coram Iudice Curiæ temporalis fuiſſet præ-
uenta. Quæſitum fuit vtrum Iudex Eccleſiaſticus
in præiudicium præuentionis procedere poſſet, &
30 de huiuſmodi delicto cognoſcere. † Dixi de laïco
delinquente; nam ſi Clericus deliquiſſet, indubita-
tum eſt, actorem ſeu querelantem laïcum, teneri ſe-
31 qui forum Clerici rei & accuſati. † Sed ſi Iudex laï-
cus præuenerit inter laïcos, non poteſt Iudex ſpiri-
tualis prætendere cognitionem illius cauſæ, ſub eo
prætextu, quod delictum commiſſum fuerit intra
32 Eccleſiam. † Et hoc procedit quando delinquens
non eſt in contumaciâ. Si enim eſſet contumax, vt-
potè quod non compareat, ſed aufugerit, aut aliâ
ratione haberi non poſſit, vterque Iudex procedet,
cum contumax non poſſit opponere de præuentio-
ne, ideo Iudex ſæcularis imponet contumaci pœnas
temporales, & Eccleſiaſticus pœnas ſpirituales, &
quilibet ipſorum reſpectiuè tales, quales de iure im-
ponere poteſt: Farinac. *in appendice de Immunit. Ec-
33 cleſ. cap.* 16. *num.* 236. † Quod autem locus, in quo
delictum commiſſum eſt per laïcum, non tribuat iu-
riſdictionem Iudici Eccleſiaſtico docet Menoch.
conſil. 1000. *num.* 57. vbi dicit, Iudicem Eccleſiaſti-
cum non poſſe de hoc delicto, quamuis intra Eccle-
ſiam commiſſo, cognoſcere. Quod comprobatur ex
34 notatis per Farinac. *quæſt.* 28. *n.* 62. † Vbi tamen di-
cit, iudicem Eccleſiaſticum poſſe procedere, ratione
ſacrilegij, quod etiam ſentire videtur Tuſch. *in verb.
Immunitas, concluſ.* 59. *num.* 8. *& multis ſequentib.* Et
35 maximè *n.* 17. † Non eſt igitur ab opinione Farina-
cij recedendum, itaut ratione violatæ immunitatis
Eccleſiæ, Iudex Eccleſiaſticus procedere poſſit, vt
ipſe dicit *præcitato c.* 16. *num.* 236. Eâque de cauſâ,
dicere iure poſſumus crimen hoc eſſe mixti fori, &
in eo locum eſſe præuentioni, quod voluit Guazz.
36 *de defenſ. reor. d. defenſ.* 1. *cap.* 11. *num.* 19. *&* 20. † Vbi
etiam hoc declarat locum habere, quamuis laïcus
in Eccleſiâ Clericum offendiſſet, cum tunc eadem
vigeat ratio, cum laïcus hoc caſu ſit reus, & Cleri-
cus actor, qui per conſequens tenetur ſequi forum
rei. † Sed ratione ſacrilegij Iudicem Eccleſiaſticum 37
poſſe etiam procedere ad impoſitionem cenſurarum,
& pœnarum ſpiritualium, tenuit Car. de Graſſ. *in
tract. de effect. clericat. effect.* 1. *num.* 614. dicens, hoc
caſu delinquentem ab vtroque Iudice puniendum,
nempe pœnis ſpiritualibus à Iudice ſpirituali, ve-
luti cenſuris, & excommunicatione ſi illi locus ſit,
& pœnis temporalibus per Iudicem laïcum. Idem
loco citato, num. 629.

Septimo, iudex Curiæ temporalis præuenire po- 38
teſt ſpiritualem, in procedendo contra laïcum in die
feſto laborantem. Quod tamen videtur dubium,
cum agatur de violatione præcepti Eccleſiæ. † Er- 39
go ad ſolum Iudicem Eccleſiaſticum cognitio ſpe-
ctare videtur, cum eius authoritas ſit læſa. Sed ta-
men verius eſt vtrumque Iudicem procedere poſſe,
& locum eſſe inter ipſos præuentioni, cum habea-
mus ſuper hoc expreſſam conſtitutionem ſanctæ
mem. Pij V. in ſua conſtitutione, quæ incipit, *Cum
primum.* quam refert Quarant. *in ſumma bull. in ver-
bo, Dies feſtus.* Cuius conſtitutionis Pontificiæ hæc
ſunt verba. † Qui vero in diebus præfatis opus ali- 40
quod illicitum feciſſe deprehenſus fuerit, graues
pœnas incurret, in Vrbe arbitrio noſtro, ſeu Vicarij
noſtri, in aliis vero locis arbitrio Ordinariorum, vel
aliorum Magiſtratuum, *ita vt præuentioni locus ſit.*
Hæc ſunt verba ſummi illius ſanctique Pontifi-
cis, quæ etiam referuntur apud Vgolin. *de offic. Epi-
ſcop. parte* 1. *cap.* 8. *numero* 8. Barboſ. *de offic. & po-
teſt. Epiſcop. par.* 3. *cap.* 105. *n.* 41. † Si tamen Epiſco- 41
pos alicui conceſſerit licentiam laborandi diebus
feſtis, non poterunt Iudices laïci contra talem ſic
laborantem procedere, vt determinauit ſacra Con-
gregatio referente Diana *reſolut. moral. par.* 4. *tract.* 1.
reſol. 94.

Octauo, ſi quis ſe fingat Clericum, licet reuera 42
talis non ſit, puniri poteſt, non ſolum à Iudice ſæ-
culari; ſed etiam ab Epiſcopo. A ſæculari quidem,
quia reuera laïcus eſt qui deliquit: ab Epiſcopo ve-
ro, quia adulterando habitum, facit iniuriam Epiſ-
copo & ordini Eccleſiaſtico, & ſic vterque punit ſe-
cundùm ſuam iuriſdictionem, quia vbi non ſufficit
vna pœna, imponuntur plures, *l.* 2. *C. de ſport. & l. fin.
C. arbitr. tut.* Ita docet Bald. *in cap. cum decorem, n.* 4.
de vita & honeſt. cleric.

Quod autem attinet ad eos, qui ad ſacrum Preſ- 43
byteratus Ordinem non promoti Miſſas celebrant,
& Pœnitentiæ ſacramentum miniſtrant, certum eſt
illos Inquiſitorum iuriſdictioni ſuppoſitos eſſe ex
conſtitutione Gregor. XIII. quæ incipit, *Officij no-
ſtri* 6. Auguſti 1574. Ita tamen vt præuiâ degrada-
tione, tradantur Curiæ ſæculari ex aliâ Clementis
VIII. conſtitutione, quæ incipit, *Etſi alias.* Sub da-
tum Romæ die 11. Decembris 1601. quas extendit
Vrban. VIII. etiam ad minores 25. annis, dummodo
vigeſimum ſuæ ætatis annum compleuerint, ex aliâ
conſtitutione, quæ incipit, *Apoſtolatus officium*, ſub
die 23. Februarij 1628.

Nono, ſi animalia Clericorum inuenta fuerint dã- 44
num dantia in territorio, dubitatum fuit, vtrum Iu-
dex laïcus poſſit procedere per detentionem, & ca-
pturam animalium tanquam ſuæ iuriſdictioni
ſuppoſitorum, & variæ ſunt hac in re DD. ſenten-
tiæ, aliis affirmatiuæ, aliis negatiuæ opinioni adhæ-
rentibus; ſed paucis reſoluendum eſt iuxta declara-
tionem ſacræ Cardinalium Congregationis, quod
cauſæ damnorum datorum per Clericos & Eccleſia-
ſticos, ſeu per eorum animalia, necnon per familia-
res, miniſtros & colonos Epiſcoporum & menſæ

Epiſcopalis, etiam laïcos, ſeu illorum animalia, in bonis quibuſcunque, tam Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, quàm etiam laïcorum, ſpectat ad Curiam Epiſcopalem priuatiuè. Si verò laïci, illorúmve miniſtri, & animalia, damnificent bona Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, locus eſt præuentioni, & curia Epiſcopalis procedere poteſt tanquam in cauſis mixti fori. At quando coloni, & miniſtri Eccleſiarum, Clericorum, & Eccleſiaſticorum cum animalibus propriis, bona clericorum dãnificant, cognitio, tam quoad perſonas quam quoad bona laicorum, & eorum animalia, ſpectat ad iudicem laicum priuatiuè. Sed ſi cum animalibus Eccleſiarum, aut perſonarum Eccleſiaſticarum, quoad perſonas cognitio, & coërcitio ſpectat ad iudicem laicum, quoad vero animalia, ad curiam Eccleſiaſticam. Quam declarationem refert Barb. *de Iure Eccl. vniuerſ. lib. 1. c. 39. §. 2. n. 223.*

45 Decimo in caſibus in quibus Clerico interdicta eſt negotiatio, ſi tamen illicitæ incumbat negotiationi, poterit conueniri coram Iudicibus, ſeu Rectoribus, aut Conſulibus illius artis, vel negotiationis quam exercet, non tamen quoad perſonam, ſeu pœnam cor-

46 poralem, *c. fin. de vita & honeſt. cleric.* † Quod tamen verum eſt dummodo præceſſerit trina monitio, alioqui non perdit fori priuilegium, nec coram laico poteſt conueniri, *d. cap. fin. cum ibi collectis per Barboſ.*

47 † Item hoc intelligendum eſt, in iis quæ negotiationem concernunt. Nam durãte negotiatione tantum, clericus perdit priuilegium, quoad illam concernentia, ſed ſi ab illa abſtineat, gaudet priuilegio clericali: Cæſ. de Graſſ. *de effect. cleric. effect. 1. n. 846. & 847. cum ibi citatis.*

48 Idem dicitur de clerico portante arma, reperto per officiales curiæ temporalis, qui poteſt armis ſpoliari, & arma illa ſpectant ad illam Curiam, neq; poteſt iudex Eccleſiaſticus illa prætendere: Couar. *practic.*

49 *qq. c. 31. n. 7.* † Imo hoc caſu poſſe Clericum criminaliter ad aliquam pœnam condemnari dicit de Graſſ. *d. effectu 1. n. 862.* quod tamen ego non facerem ſi Iudex eſſem, neque id fieri conſulerem, propter reſpectum Ordinis clericalis.

50 Eâdem ratione, ſi Clericus illicitam & prohibitam exerceret venationem, vel piſcationem, & repertus eſſet cum armis, ſeu inſtrumentis venationis aut piſcationis, poſſet per miniſtros, & officiales curiæ temporalis ſuis armis, auibus & venationis, aut piſcationis inſtrumentis ſpoliari, Add. *ad pract. crimin.* Diaz. *cap. 65. in fine.* Non tamen poterit per Iudicem laicum aliquâ pœna puniri, ſed à Iudice Eccleſiaſtico & ſecundum ſacros canones, & ſi nulla ſit ab ipſis pœna ſtabilita, puniendus erit Clericus ſic delinquens, arbitrio iudicis Eccleſiaſtici, de Graſſ. *d. effect. 1. n. 863.*

51 Hæc ſunt præcipua Præuentionis Eccleſiaſticæ capita quæ copioſius cum aliis hic non deciſis, & ex profeſſo tractantur per Barboſ. *de Iure Eccl. vniuerſ. lib. 1. cap. 39. §. 2.* & per Carol. de Graſſ. *de ef-*

52 *fect. cleric. toto effectu primo.* † De clerico autem depoſitario agit *ibidem* Barboſ. *num. 124.* vbi concludit ex veriori ſententia illum cogi non poſſe ad reſtitutionem depoſiti, niſi à ſolo Iudice Eccleſiaſtico, priuatiuè.

Poteſt etiam Iudex laicus procedere & præuenire contra Clericum apoſtatam ab Ordine, aut Religione: De Graſſ. *d. effectu, n. 1040.*

In crimine læſæ maieſtatis, non poteſt Iudex laicus cognoſcere, etiam præueniendo, ob defectum iuriſdictionis in Clericos; vt probat Farin. *de crim. læſa maieſt. q. 112. num. 233.* Simili nec in crimine toſionis, vel adulterationis monetarum; non obſtante conſtitutione bon. mem. Vrbani VIII. quæ ſolùm vult, vt Clerici eo modo delinquentes remittantur Brachio ſæculari, non autem vt iudicentur per Curiam ſæcularem; vt probat Anton. de Marin. *lib. 1. cap. 57.* Barboſ. *de iur. Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. c. 39. §. 2. num. 97*

CAPVT XXX.

ARGVMENTVM.

Si de præuentione doceri non poſſit propter amiſſum proceſſum originalem, & ideo ſecundus Iudex procedat in cauſa: poſtea vero proceſſus primi Iudicis deperditus reperiatur, vtrum præuentio reuiuiſcat in fauorem primi Iudicis, an vero ſecundus Iudex proceſſum ſuum continuare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Si proceſſus primi Iudicis, qui credebatur deperditus, poſtea reperiatur, primus Iudex cauſa cognitionem reaſſumit, & ex ſuis actis repertis iudicare debet, maximè propter periculum ſubornationis.*

2 *Si tamen ſententia ex actis ſecundi Iudicis, lata fuerit, & in iudicatum tranſacta, non reuocatur, quamuis acta primi Iudicis præuenientis poſtea reperiantur.*

3 *In Gallia Procuratores & Aduocati lapſo certo tempore non poſſunt inquietari pro ſcripturis, & proceſſibus, ſi non reperiantur, dummodo abſit dolus & fraus.*

FABRICATVS fuerat quidam proceſſus, ſeu Ciuilis, ſeu Criminalis contra aliquem, qui poſtea ſine culpa Notarij, vel Procuratoris deperditus credebatur, veluti ſi dum domus Notarij propter ſuſpicionem contagionis igne purgaretur, proceſſum fuiſſe deperditum actor exiſtimaret, quâ de causâ alium adiuit Iudicem & Notarium, apud quos noua lis inſtituta fuit, cum primus ille Iudex de ſua præuentione fidem facere propter proceſſus iacturam, non poſſet, factis igitur nouis probationibus lis continuata eſt, & ſequuta ſententia, & in rem iudicatam tranſacta. Tertius quidam conſcientiâ ductus, proceſſum originalem reſtituit. Quæritur vtrum cauſa ſit remittenda ad primum Iudicem, & vtrum probationes factæ coram ſecundo attendantur, ſi diſcordent cum primo proceſſo. Denique quid agendum ſit ſi ſententia ſecundi Iudicis in iudicatum tranſierit.

Reſpondeo & dico primo, quod cauſa remittenda eſt ad primum Iudicem, qui præuenit; & per conſequens, ad primum quoque Notarium. Quia ratio propter quam ſecundus proceſſus fuit fabricatus, eſt propter amiſſionem & iacturam primi. Ergo ceſſante causâ, & primo proceſſu reperto, ceſſare etiam debet effectus, *l. generaliter, Cod. de Epiſcop. & Cleric. cap. cum ceſſante, de appellat.* Item quia, ſi non iudicaretur ſuper primo, periculum eſſet ſubornationis teſtium, & pars potuiſſet illorum vidiſſe depoſitiones, & datâ operâ procuraſſe iacturam illius proceſſus, vt eoſdem vel alios teſtes ſubornaret

facilius producere poſſet. Ideo ad euitandum periculum illud ſubornationis, iuxta *cap. fraternitatis de teſtibus, & atteſtat. & in authent. Qui ſemel, Cod. de probation.* iudicabitur ſuper primo. Et hanc concluſionem tuentur Doctores mox citandi in ſequenti concluſione.

2 Dico igitur ſecundo, prædicta quidem procedere quando ſuper nouo illo & ſecundo proceſſu, nondum fuit lata ſententia. Verum ſi ſuper hoc ſecundo fuerit iudicatum, & ab hac ſententiâ non fuerit appellatum; ſed in rem iudicatam tranſitum fecerit, ipſa per huiuſmodi acta de nouo reperta non reuocatur, & præuentio primi iudicis cum omnibus inde ſequutis euaneſcit, & pro nihilo habetur, *leg. Imperatores. Digeſtis de re iudic. cap. ſuborta, eodem titulo in Decretal. leg. ſub prætextu. Cod. de tranſactionibus.* Has duas concluſiones firmant Afflict. *in conſtit. Neapol. libro ſecundo Rubr. 5. de notific. Curia bannis. decimonono, pag. 203.* ſequitur Baiard. ad Clar. §. *fin. quæſt. 95. numero* 1. Guazzin. *de defenſ. reor. defenſ. 35. cap. 10. num.* 8.

3 Hoc tamen hic obiter circa iacturas proceſſuum notandum eſt, quod in Galliâ Procuratores & Aduocati, illorúmque hæredes & viduæ, lapſo decem annorum interuallo, quoad proceſſus pendentes, vel lapſo quinquennio quoad finitos per ſententiam vel tranſactionem; imò in hæredibus ipſorum ſufficit quinquennium, quo elapſo, moleſtari non poſſunt pro reſtituendis proceſſibus, quibus per ſcripturam, vel matriculam obligati ſunt, tam pendentibus, & indeciſis, quam finitis per ſententiam vel tranſactionem: vt tradit Loüet, & *ibi* Addit. *littera S, numero vigeſimoprimo.*

CAPVT XXXI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Iudices diuerſorum territoriorum, quando delictum aliquod commiſſum fuit in confinibus vtriuſque territorij diuiſi & limitati, vel quando confines non ſunt certi, ſed contentioſi. Aut quando delictum fuit inchoatum in vno territorio, aut ab vno ſumit originem, & deinde fuit conſummatum in alio.

SVMMARIVM.

1 *Si delictum fuerit commiſſum in confinibus diuerſorum territoriorum, & confines ſint certi, locus eſt præuentioni inter Iudices vtriuſque territorij.*

2 *Si confines territoriorum ſint contentioſi, & delictum in loco dubio ſit commiſſum, vterque iudex procedet.*

3 *Quando duo iudices ſub eodem Principe ſunt, ſuperior eſt adeundus qui cauſam vni committat, vel per euocationem aliáve ratione prouideat.*

4 *Quæſtio confinium eſt præiudicialis cauſa præuentionis & contentionis iuriſdictionum, ideo primo terminanda.*

5 *Quilibet iudex de conſuetudine ſuam tuetur iuriſdictionem.*

6 *Quando quæſtio eſt de præuentione inter diuerſos iudices, exiſtentes ſub diuerſis Principibus, & locus eſt pœnæ corporali, præualet ille qui reum habet in ſuis carceribus.*

7 *Si ex delicto commiſſo per globum igneum, aut lapidem ab vno ad aliud territorium dimiſſum, vterque iudex procedit, & melior eſt conditio præuenientis per capturam, ſi pœna corporalis ſit imponenda.*

8 *Si mandatum factum fuerit in vno territorio, & illius executio fiat in alio, vtriuſque loci iudex procedere poteſt.*

9 *Quando duo iudices ſubſunt eidem Principi, ſi de iuriſdictione contendant, habentur pro priuatis, & ideo pendente huiuſmodi contentione nihil innouare poſſunt.*

Hoc eſt verum ſi dubium ſuper præuentione ſit probabile; alioquin poteſt iudex procedere ad vlteriora, licet melius ſit adire ſuperiorem.

Duo diuerſi caſus in hac quæſtione conſiderandi ſunt: Primus eſt, quando non dubitatur de confinibus territoriorum; ſed illorum limitatio & terminatio certa eſt, & per ſuos limites deſignata; ſed delictum factum fuit in ipſis confinibus, itavt ſciri non poſſit verum potius in vno quam in alio territorio fuerit commiſſum. Et hoc caſu locum eſſe præuentioni inter iudices vtriuſque territorij determinat Hieron. de Monte, *tractat. fin. regund. cap. 25. num. 6. & ſeqq.* Farinac. *quæſt. 7. num. 51.* Quia cum vtrumque territorium iniuriam recepiſſe prætendatur, nec determinatum ſit verum delictum potius in vno quam in alio fuerit commiſſum, vterque iudex merito iniuriam ſuam, ſeu ſui territorij vt prætendit, vindicare iure poterit, hoc enim caſu prout diuerſa ſunt territoria, ita diuerſæ offenſiones, ſi in vtroque territorio, ſeu partim in vno partim in alio delictum fuiſſe commiſſum ſupponatur, eadémque ratione, ſi in vno quidem dumtaxat territorio delictum commiſſum fuerit, ſed tamen reuocetur in dubium an potius in vnius iudicis, quam alterius iuriſdictione. Sed tamen Baiard. ad Clar. §. *fin. quæſt. 38. num. 14.* dicit hoc eſſe contra æquitatem naturalem, vt reus duobus in locis pro eodem delicto reſpondere cogatur, & ideo dicit duos illos Iudices inuicem debere concordare. Quod bonum eſſet ſi Iudices faciles ſe redderent, cum tamen quilibet cauſam ad ſuum tribunal ſpectare contendat. Non decidit igitur iſtam controuerſiam doctrina Baiardi. Rem igitur nos poſt ſequentem caſum copioſius exponemus. 1

2 Secundus caſus eſt, quando fines territoriorum ſunt contentioſi, & quilibet ex Iudicibus concurrentibus prætendit delictum in loco ſuæ iuriſdictioni ſuppoſito fuiſſe commiſſum, & hoc caſu quilibet iudex ſuam iuriſdictionem tuebitur, & in cauſa procedet, vt dicit Hieron. de monte *dicto cap. 25. num. 8. & ſequent.* Surd. *conſil. 429. num. 61.* vbi dicit, quod ſi delictum fuerit commiſſum in viâ, quæ ſit communis inter duo territoria, vterque iudex procedit, & locus eſt præuentioni. Quod eſt verum, quando certum eſt viam eſſe communem, ſi enim quilibet prætenderet illam eſſe ſub iuriſdictione ſuâ, & de ſuo territorio, vterque iudex procederet, vt mox dictum eſt. His igitur caſibus ne iudicum inter ſe contendentium diſſenſio reis, aut etiam actoribus noceat, & negotij principalis expeditionem retardet.

3 Conſiderandum erit in primis vtrum Iudices ſubſint eidem principi vel ſuperiori, & hoc caſu ſuperior

rior ipſe adeundus eſt, qui controuerſiam iſtam, vel componat vel alia ratione decidat, vel etiam cauſam ad ſe euocet, aut vni ex iſtis duobus iudicibus committat, vt in ea nomine illius tribunalis procedat, ad quod cauſam de iure ſpectare declarabitur, prout factum fuit in quadam cauſa in tribunali huius ciuitatis introducta in qua agebatur de mandantibus & mandatariis, & de aliis complicibus, cum enim cauſa eſſet contra aliquos ex ipſis in vno tribunali præuenta, & contra alios coram aliis Iudicibus actum fuiſſet, tota cauſa præuia euocatione fuit Iudicibus Curiæ Aueniononenſis commiſſa: vt oſtendit D. à Laurent. *deciſ. Aueniouen.* 114. *numer.* 5. Et notat Socin. *in cap. poſtulaſti, verſ. circa ſeptimum, de foro compet.*

4 Si vero duo iſti Iudices contendentes ſint in diuerſis Monarchiis, & ſub diuerſis Principibus, videretur quidem de iure nihil eſſe innouandum, donec cauſa contentionis territoriorum non limitatorum, vel ſi limitata ſint donec quæſtio illa in cuius territorio delictum patratum ſit, fuerit terminata; cum hæc ſit quæſtio præiudicialis, & per conſequens prius terminanda, *c. ſi iudex laicus, in fin.* & ibi Gloſſ. *de ſentent. excomm. in* 6. Cancer. *lib.* 3. *var. reſol. c.* 10. *de content. iuriſdict. num.* 59. *& ſequentib. & num.* 66.

5 † De conſuetudine tamen quilibet Iudex procedit, & ſuam quilibet tuetur iuriſdictionem, non ſine magno partium litigantium detrimento: vnde ſi bona delinquentis in vtroque territorio ſita ſint, vterque iudex condemnabit ad pœnam pecuniariam, ſi illi locus ſit; pro quâ & pro litis expenſis contra bo-

6 na ſita in ſuo territorio executiones faciet. † Sed quando locus eſt pœnæ corporali, præualebit ille, qui delinquentem in ſuis carceribus detinet, cum alius ſuam ſententiam contra perſonam, quam non habet, executioni mandare non poſſit. Atque ita intelligenda ſunt quæ dicit Socin. *in d. cap. poſtulaſti, verſic. circa ſeptimum. De foro compet.* Cæpol. *de ſeruit. ruſtic. præd. cap.* 16. *de mari, num.* 20. Farinac. *de Inquiſit. quæſt.* 7. *num.* 51. Clar. *in praxi, §. final. qu.* 38. *num.* 11.

7 Sicut vterque iudex procedit, quando lapide, ſagittâ, vel catapultario globo ab vno ad aliud territorium dimiſſo, ſequitur mors, aut vulnus: Farinac. *dicta quæſt.* 7. *num.* 46. iuxta diſtinctiones & explicationes ibi per ipſum fusè deductas, quas hic repetere ſuperfluum eſſet: Salgad. *de regia protect. p.* 1. *cap.* 2. *§.* 4. *num* 14.

8 Eadémque ratione, ſi mandans & mandatarius ſint puniendi, poterit Iudex loci mandati, necnon etiam Iudex loci, in quo mandati executio, & delicti conſummatio facta fuit, procedere ad delicti punitionem; non quidem, vt mandans vel mandatarius puniri poſſint pœnâ ordinariâ delicti conſummati per Iudicem territorij in quo mandatum factum & acceptatum eſt, ſed pœnâ ſaltem extraordinariâ, ratione ſimplicis mandati & acceptationis eiuſdem, niſi ageretur de delicto, in quo ſolus conatus & affectus punitur pœnâ ordinariâ, tunc enim etiam Iudicem loci mandati illam infligere poſſe exiſtimat. Quanquam, & ipſe pœnam ordinariam delicti à Iudice loci mandati imponi poſſe cenſeat, vt ibi per eum *in verſ. Quod ſi ſumus*, etiamſi non ageretur de delicto in quo pro ſolo conatu pœnæ ordinariæ locus eſt. Vnde cauti debent eſſe Iudices, qui in loco vbi mandatū factum eſt, pro homicidio aut alio graui delicto præuenerunt, vt non facilè, nec inconſulto Superiore reum remittant ad Iudicem delicti conſummati, vt *ibi* dicit Farin. non obſtante quod cognitionem ſpectare ad Iudicem loci delicti conſummati multi DD. exiſtiment, & nominatim D. à Laurent. *dicta deciſ.* 114. *num.* 6. cum aliis relatis per Farinac. *dicta quæſt.* 7. *num.* 47.

Vtrum autem cauſæ mandantis, & mandatarij; item auxiliatoris & principalis delinquentis, tractandæ ſint coram eiſdem Iudicibus, quando ſunt ſub eodem Principe, & vna cauſa ſit de continentia alterius, ſatis explicauimus *in quæſt. Ciuil. lib. par.* 2. *c.* 153. *num.* 6. *& ſeqq.*

Cæterum ex regulâ dicti *cap. ſi iudex laicus, in fin. de ſentent. excomm. in* 6. notandum eſt, quod pendente inter duos Iudices contentione iuriſdictionum, 9
ſi ambo iudices ſint ſub eodem Principe, nihil eſt hinc inde innouandum, quia tunc Iudices habentur pro priuatis perſonis, cum inter ſe contendant de proprio intereſſe, ratione iuriſdictionis, vt bene probat Cancer. *dicto lib.* 3. *cap.* 10. *de content. iuriſdict. num.* 65.

Hoc eſt verum, ſi Iudex prætendens ſe præueniſſe, haberet aliquod probabile fundamentum ſuæ præuentionis: ſi enim prætenſio illius non eſſet probabilis; eſſet friuola; poſſet Iudex legitimus ad vlteriora procedere, nonobſtante allegata præuentione. Et hoc caſu conſultius erit illi, qui videt alium procedere ad vlteriora, recurrere ad Superiorem: ex notatis per Cancer. *d. par.* 3. *cap.* 10. *num.* 68. *& mult. ſeqq.* vbi explicat quod dicatur hoc caſu dubium probabile.

CAPVT XXXII.

ARGVMENTVM.

Quando vnus ex pluribus Iudicibus concurrentibus, ſiue ambo laici ſint, ſiue vnus Eccleſiaſticus & alter laïcus, præuenit per prolationem ſententiæ, vtrum reus poſtea poſſit ab alio præuento puniri. Quid ſi reus in vtroque loco ſit contumax, & ratione contumaciæ, aut alia de cauſa locus ſit confiſcationi bonorum. Et quid ſit agendum, quando contumax purgatâ contumacia & refectis expenſis coram altero comparuit, & vtrum ſtatua, ſeu imago delinquentis in cauſa hæreſeos ſit duobus in locis comburenda & Curiæ ſæculari tradenda. In complicibus etiam poſt alterius Iudicis ſententiam captis, quomodo ſit procedendum, aut ſi poſt alterius Iudicis ſententiam couſtet de noua qualitate delicti, ipſum grauius reddente, aut delicti nomen, & naturam in grauius commutante.

SVMMARIVM.

1 *Si vnus ex pluribus iudicibus præuenerit in executione ſententia capitalis, ceſſat alterius iuriſdictio quoad pœnam delicti.*

2 *Quando duo Iudices diuerſarum iuriſdictionum ſimul concurrunt, ratione eiuſdem delicti, quilibet bona ſui territorij confiſcat.*

3 *Si ex peculiari ſtatuto vel conſuetudine, bona vnius territorij confiſcari debeant, illa confiſcatio non*

poteſt trahi ad bona alterius territorij, in quo non viget talis conſuetudo vel ſtatutum.

4 *Si reus in vtroque Iudicum de præuentione, vel iuriſdictione contendentium, tribunali, contumax fuerit, ab vtroque pro delicto contumaciæ mulctabitur.*

5 *Contumax non purgatâ contumaciâ non eſt audiendus ſi opponat de alterius præuentione, quia ſic ambos Iudices poſſet deludere.*

6 *Duæ contumaciæ, duo ſunt delicta, & duplicem pœnam merentur.*

7 *Reus, purgando contumaciam coram ſecundo Iudice, vtrum poſſit deinde opponere, quod lis fuit præuenta coram primo.*

8 *Quando ex ſtatuto contumax habetur pro confeſſo, & quis citatur coram diuerſis iudicibus, cognitionem cauſæ ad ſe ſpectare contendentibus, ab vtroque iudice pro delicto principali, vti confeſſus condemnandus eſt.*

9 *Hæreticus, duobus in locis contumax, vtroque in loco condemnatur, & eius ſtatua vtroque in loco comburitur.*

10 *Vtrum ſit indiſtinctè verum, quod ſtatua hæretici, qui contumax eſt, comburenda ſit, & quomodo hoc ſit intelligendum.*

11 *Condemnatio & executio in effigiem duobus in locis fieri poteſt. Intellige ſi talis ſit vtriuſque loci conſuetudo.*

12 *Vtrum poſt condemnationem delinquentis adeo cauſa ſit præuenta, vt alius Iudex non poſſit procedere contra complices.*

13 *Reus, qui in prima tortura non fuit interrogatus de complicibus, verum illis repertis iterum torquendus ſit.*

14 *Superueniente nouâ probatione qualitatis aggrauantis delictum, vtrum poſt præuentionem factam per alium Iudicem per prolationem ſententiæ, ſecundus Iudex procedere poſſit.*

15 *Quomodo procedendum ſit, ſi qualitas ſuperueniens meretur pœnam corporalem, & reus fuit duntaxat condemnatus ad pœnam pecuniariam.*

16 *Quid ſi pro vtroque delicto tam principali quam aggrauante ſuperueniente locus ſit pœnæ corporali quomodo ſit procedendum.*

17 *Quando pœna non eſt reiterabilis, ſi fuerit per vnum Iudicem impoſita, alius ad illam imponendam non procedit.*

18 *Secundus Iudex, poteſt pœnam grauiorem, etiam mortis, illi qui per Iudicem præuenientem punitus fuit imponere, ſi agatur de homine facinoroſo aut delicto enormi.*

19 *Si qualitas aggrauans ſuperueniat poſt ſententiam, poterit noua pœna imponi, ſi talis ſit qualitas quæ nouum titulum delicti producat.*

20 *Qualitas aggrauans, dat iuriſdictionem Iudici præuento, quando ſuperuenit ante litem conteſtatam, vel poſt, ſed ante ſententiæ prolationem, ſecus ſi poſt ſententiam.*

21 *Si qualitas aggrauans venerit ad notitiam Curiæ poſt ſententiam, diſtinguendum eſt vtrum producat nouum delictum necne.*

22 *Pœna & delictum delationis armorum, & vulnerum illatorum, an ſint duo delicta, & duæ pœnæ.*

23 *Simplex percuſſio, & ea quæ fit hominibus coadunatis, ſunt duo diuerſa delicta.*

24 *Qualitas aggrauans homicidij, poteſt facere vt ex ſimplici homicidio tranſeat in aſſaſſinium, vel parricidium.*

25 *Qualitas quæ non auget pœnam, principaliter & de per ſe, non facit vt ſit nouum delictum.*

26 *Quando actio legis Aquiliæ producit pœnam dupli, propter inficiationem, non eſt noua actio, nonnumque delictum, quod ex negatione proficiſcitur.*

27 *Præuentionis exceptio non obſtat, quando qualitas aggrauans producit nouum titulum delicti, obſtat vero ſi nouum titulum non producat.*

QVIA ſuperius oſtendimus, multis in caſibus inter diuerſorum tribunalium Iudices præuentioni locum non eſſe, ſed quemlibet ex iudicibus procedere ſeparatim in cauſâ aduerſus delinquentes, nec teneri vnum reos alteri remittere, quæritur nunc: vtrum delinquens in vno ex duobus illis, vel pluribus tribunalibus punitus, iterum coram alio puniendus ſit, & qua pœna. Sanè non videtur rationi conſentaneum, vt quis duplici pœna pro eodem facto condemnetur. Sed tamen pro integra huius quæſtionis reſolutione diuerſi caſus conſiderandi ſunt.

In primis enim ſi pœna capitalis, ab vno Iudice impoſita fuerit & executioni demandata, clarum eſt, non poſſe per alium poſteriorem Iudicem eandem pœnam iterum imponi, cum hoc caſu executio, nec retractabilis ſit, nec reiterabilis. 1

Similiter ſi agatur de delicto, in quo locus eſt pœnæ bonorum confiſcationis, quilibet ex iſtis iudicibus procedet ad bonorum ſub ſua iuriſdictione, & territorio poſitorum confiſcationem: intelligendo tamen hæc procedere ſecundum terminos propoſitos, nempe quando delictum tale eſt, vt in vtroque territorio confiſcationis pœnam mereatur. † Si enim ex ſpeciali vnius ex pluribus tribunalis conſuetudine, vel ſtatuto, pœna confiſcationis intrat, tunc in confiſcatione generali non comprehenderentur bona ſita in alio territorio, & iuriſdictione: Addent. ad Angel. *in tract. de malefic. in verb. Et eius bona publicamus, num. 5. verſic. Tertia fuit opinio.* Boſſ. *in prax. tit. de bonor. publicat. num. 6 a.* Clar. *in prax. crimin. §. fin. quæſt. 78. num. 27.* Surd. *conſil. 155. num. 58.* Peregr. *de iure fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 137.* Farinac. *in prax. quæſt. 25. num. 99.* Talis autem in multis Galliæ locis pœna confiſcationis imponi ſolet ex ſpeciali conſuetudine, quoties locus eſt confiſcationi corporis ſeu pœnæ mortis, *Qui confiſque le corps, confiſque le bien*, quæ propterea extendi non debet ad loca, vbi illa pœna non ſolet infligi: viget autem illa conſuetudo in locis omnibus Pariſienſi conſuetudini ſuppoſitis, Bacquet *des droits de Iuſtice, cap. 5. num. 96.* & in maiori parte reſſortus Tholoſani, Maynard. *lib. 8. cap. 85. num. 1.* Et in Burgundia, Chaſſan. *in conſuet. Burg. rubr. 1. §. 5. in verbo, s'il n'a grace, num. 137. verſic. Quidquid tamen*, quem refert Guazzin. *de confiſc. concluſ. 13. ampliat. 78. num. 1.* Non tamen habet locum illa conſuetudo apud Cœnomanenſes, Bituriges, nec in Aquitania, nec apud Andegauenſes & Turonenſes, nec in Prouinciis, quæ vtuntur iure ſcripto, Bacquet *dicto numero 96.* Boër. *deciſ. 264. num. 15.* Papon. *lib. 24. tit. 13. Arreſt. 1.* 2 3

Hæc quæſtio fuit aliàs tractata in Tribunali Rotæ Romanæ, ſiquidem cum creditores illius, cuius bona propter delictum confiſcata fuerant in ſtatu Ducis Florentiæ, curarent capi de pignore bona illius condemnati, ſita in ditione Eccleſiaſtica, obiiciebatur creditoribus quod per confiſcationem bonorum, extinctæ erant omnes obligationes illius debitoris; itaque ipſe debitor moleſtari non poſſet, ſed omnes actiones actiuæ & paſſiuæ tranſlatæ eſſent in fiſcum, qui mediante confiſcatione ſucceſſerat in bonis illius debitoris. Tamen quia confiſcatio non

fuerat

fuerat facta vigore iuris communis, ſed ex ſpeciali conſtitutione Status Florentini, Deciſum fuit in confiſcatione non comprehendi bona in Statu Eccleſiaſtico exiſtentia, ſuper quibus Iudices illi nullam habebant iuriſdictionem. Et propterea creditores agere poſſe contra bona exiſtentia in Statu Eccleſiaſtico, etiam nullis factis diligentiis contra bona Status Florentiæ, iuxta facultatem à Iure datam creditoribus agendi contra bona debitoris ſibi bene viſa; & ita deciſum fuit coram D. Pirouano, *dec.* 565. *par.* 3. *recentior.*

4 Rurſus, ſi agatur de contumacia coram vtroque Iudice incurſa, certum eſt contumaciam illam in vtroque tribunali purgandam eſſe, & vtrumque Iudicem ad pœnam annotationis, & deinde ſuo tempore, confiſcationis bonorum, (lapſo videlicet anno) procedere poſſe, ſeu ad alias pœnas contra contumaces introductas, Bart. *in l. ſepulchri num.* 2. *ff. de ſepulchr. viol.* Matant. *in ſpecul. p.* 6. *tit. de Inquiſitione, n.* 98. *verſic. Limita decimo,*

5 Et ratio eſt, quia contumax non debet audiri niſi purgatâ prius contumaciâ, cum refectione expenſarum, *l. ſancimus, Cod. de iudic.* Ergo ſi contumaciam non purgauerit, non poteſt opponere exceptionem præuentionis, & hoc ſiue cauſa tractetur coram eodem ſecundo Iudice, qui ſolus procedit, ſiue coram alio, coram quo etiam contumax fuit. Ratio enim eadem vtroque caſu militat, videlicet, quia alioquin eſſet in poteſtate delinquentium doloſè pœnas ſui reatus effugere. Nam coram ſecundo Iudice non poſſent conueniri: quia ſupponimus proceſſum alibi cœptum eſſe. Coram primo vero nunquam comparerent, & eâ ratione vtramque deluderent Curiam & crimen inultum remaneret. Cum igitur contumax in vtroque tribunali pro ſuâ contumaciâ repellatur, in vtroque plectendus pro illâ eſt, non obſtante exceptione præuentionis & litiſpendentiæ. Et hac ratione nititur Bart. *in dict. l. ſepulchri, n.* 2. *ff. de*
6 *ſepulch. viol.* † Nec alicui mirum videri debet ſi duæ pœnæ imponantur, cùm duæ ſint contumaciæ & duo diuerſa delicta. Neque poteſt reus dicere, Non debuiſti me facere contumacem in ſecundo iudicio, ex quo ſemel fueram præuentus in primo: quia cùm lex ipſi præuentionis deneget exceptionem, aliaſque præiudiciales; ſequitur quod tenebatur comparere coram vtroque, & non comparendo offendit vtriuſque iuriſdictionem, & ab vtroque Iudice pœnis contumaciæ puniri poteſt.

7 Sed ſi reus compareat, & purget contumaciam & expenſas contumaciales refundat coram ſecundo Iudice, & non fuerit contumax coram primo, tunc bene poterit opponere de præuentione factâ coram illo primo iudice, cum eius interſit coram diuerſis iudicibus duplici proceſſu diuexari duplicique pœna coërceri, *leg. ſenatus, ff. de accuſat. leg. penult. §. fin. ff. nautæ caup. ſtabul.* Bart. *in d. l. ſepulchri, num.* 5. Sed de his diffuſius agemus infrà *cap.* 39. *n.* 9. *& cap.* 40. maximè *num.* 15. *& ſequentib.*

Et præmiſſa vera ſunt, ſi agatur de pluribus iudicibus inter quos locus eſſe poteſt præuentioni; Si enim duo illi Iudices procedere volentes tales eſſent qui ſibi inuicem cedere nollent, quales ſunt iudices diuerſarum Monarchiarum, tunc fruſtra de præuentione, etiam purgatâ contumaciâ opponeretur, quilibet enim ſuam tueretur iuriſdictionem, & ad vlteriora procederet, tam contra contumaciam, quam contra delictum principale, in locis vbi contumax habetur pro confeſſo, vt ſupradictum fuit; quando videlicet ſtatutum, aut conſuetudo talis eſt, vt ex contumacia ficta oriatur confeſſio delicti,
† tunc enim duplex fit condemnatio, ratione contu- 8
maciæ fictæque confeſſionis, vna videlicet in quolibet tribunali, quia imputandum eſt reo quod non comparuerit: Bart. *in d. l. ſepulchri, n.* 7. *&* 8. *ff. de ſepulchro violat.*

Exemplum afferri poteſt in hæretico, quia pro 9
hoc crimine contumax habetur pro confeſſo, & contra contumacem ſubſequi poteſt effectualis condemnatio ad pœnas huiuſce delicti, vt notat Farinac. *de hæreſi. q.* 185. *n.* 93. Ideo ſi quis de hoc crimine accuſatus, fuerit contumax, & tanquam talis ad pœnam huic crimini debitam vti fictè confeſſus, fuerit condemnatus, coram duobus diuerſis iudicibus, Inquiſitoribus videlicet vel Epiſcopis, eius ſtatua poterit duobus in locis & tribunalibus publicè igne concremari: iuxta tradita per Farinac. *d. qu.* 185. *num.* 96.

Quanquam hæc praxis procedendi contra ſta- 10
tuam ſeu imaginem abſentis & contumacis in crimine hæreſis, non ita ſimpliciter ſit admittenda & practicanda, ſed in illis dumtaxat locis vbi talis eſt conſuetudo, vt aduertit Pegn. *in director. Inquiſit. in* 13. *modo formandi proceſſ. m. fol. mihi* 346. *col.* 2. cuius hæc ſunt verba.

Cæterùm quæ de ſtatuâ producendâ, & comburendâ, ſeu relaxandâ Curiæ ſæculari, proximè diximus, nullo iure ſunt cauta, neque videtur res admodum antiqua, vt differui, *ſchol.* 69. *huius tertiæ partis, propè finem,* Iure enim ſolum cauetur, vt defunctus exhumetur, eiúſque oſſa ſepultura Eccleſiaſtica priuentur, *cap. quicunque, de hæret. lib.* 6. Nihilominus, res eſt valdè apta ad defunctorum memoriam damnandam, & timorem incutiendum. Ideo in hoc prout in cæteris quæ lege definita non ſunt, cuiuſlibet prouinciæ laudabilis conſuetudo ſeruanda erit. Nos enim legem non ponimus vbi legem nullam habemus, *Hactenus Pegna.*

In caſibus igitur & locis vbi hæc combuſtio ſta- 11
tuæ obſeruari ſolet, ſi reus de hæreſi in contumaciam damnatus fuerit, duobus in locis & diuerſis prouinciis, combuſtio iſta in effigiem exequi poterit. Idem dicendum de aliis criminibus pro quibus executiones in effigiem fieri ſoleat, ſtante tali conſuetudine, vtrobique enim fiet executio iſta in abſentis imaginem, quod tamen iuri communi non eſſe conformę nos oſtendimus *in* 5. *parte huius tractat. cap.* 30. *num.* 65.

Alius inſuper datur caſus, in quo ſine dubio iu- 12
dex alterius iuriſdictionis poſt cauſam ab alio iudice ſeparati territorij & Monarchiæ præuentam, procedere poterit aduerſus delinquentem, videlicet, ſi ipſe debitâ quidem pœnâ fuerit per Iudicem præuenientem punitus; ſed contra eius complices reus tortus non fuerit, nec in torturâ de complicibus interrogatus, quamuis ex proceſſu primo conſtaret per informationes de complicibus & ſociis. Hoc enim caſu poterit nouus iſte, & ſecundus Iudex competens, reum torquere ſolum ad ſciendum ſocios & complices, ne iſtorum delictum remaneat impunitum, & de proprio ſcelere glorientur, cum interſit reipublicæ ne delicta remaneant impunita: Baiard. ad Clar. *quæſt.* 57. *num.* 20. *verſ. Adde quod licet debi-*
ta pœna. † Si enim proceſſum fuiſſet ad torturam & 13
reus ſuſtinuiſſet, valdè durum eſſet, ſi ipſe iterum per alium Iudicem pro eâdem cauſa torturæ ſubiiceretur. Atque ita deciſum teſtatur Sanfel. *dec.* 118.
num. 5. *verſic. Limitatur etiam.* † Dico hoc procede- 14
re, quando in prima tortura de complicibus fuit interrogatus; nam ſi de illis interrogatus non fuiſſet, poſſet

poſſet Præſes Prouinciæ, iteratam illi pro habendis
complicibus decernere torturam, cum non ſit incon-
ueniens reum ſemel tortum, iterum torturæ ſubiici,
per text. *in l. vnic. §. reus. ff. de quæstion.* Et ita conclu-
dit Sanſelic. *in addit. ad dictam deciſionem* 138. *in
fine.*

15 Quod ſi ab vno Iudice præueniente, reo pœna
impoſita fuerit, & executioni demandata, deinde ve-
ro Iudex præuentus, pro eodem delicto principali
pœnam imponere velit, quomodo fieri poteſt vt pro
eodem facto duplex pœna imponatur.

Reſpondeo, quod ſi in nouo & ſecundo iudicio,
nulla alia qualitas aggrauans fuerit probata, ſecun-
dus iudex poterit ex causâ pœnam augere, ſi ſit pe-
16 cuniaria, & ita expedire iudicauerit. † Si vero ſecun-
dum iudicium meretur pœnam corporalem, & pri-
mus iudex ſolam indixerit pecuniariam, debebit
reum ad pœnam corporalem condemnare, ſed reſti-
tutâ pecuniâ per eum exburſatâ pro mulctâ primi
17 iudicij. † Si vero pœna tam à Iudice præueniente,
quam à præuento infligenda ſit corporalis, diſtin-
guendum eſt. Aut enim pœna reïterabilis eſt, aut
non. Si reïterabilis, veluti exilij ad tempus, vel ra-
tione certi territorij, pœna reïterabitur, & bannietur
ab vtroque territorio, vel ad longius tempus, ſi tali
18 pœnæ locus ſit. † Si pœna non ſit reïterabilis, veluti
amputationis manus, tunc ſufficiet pœna per pri-
mum Iudicem, qui præuenit, inflicta: vel etiam ſe-
cundus iudex, ſi ita faciendum iudicauerit, poterit
primæ pœnæ corporali per primum Iudicem illatæ
addere pœnam pecuniariam, quæ ſupplebit defe-
ctum nimis leuis caſtigationis factæ per primum. Ita
declarat Marant. *in ſpecul. tit. de Inquiſit. p. 6. n.* 100.
19 † Quod ſi agatur de viro facinoroſo, aut aliqua adſit
grauiſſima delicti circunſtantia, ſecundus iudex pro
ſuo arbitrio poterit vel pœnam mortis, vel aliam
delicto condignam pœnam imponere, omnia enim
hæc ex iudicis arbitrio dependent. Marant. *ibidem
num.* 101.

20 Si vero coram Iudice præuento poſt ſententiam
per præuenientem latam, noua emergat, & ad noti-
tiam Curiæ ſecundi iudicis deueniat, qualitas ag-
grauans, conſiderandum vtrum noua iſta qualitas
contineat nouam delicti ſpeciem, & hoc caſu noua
pœna imponenda erit; quia nouum erit delictum.
Si vero qualitas ſit ſolum aggrauans, non tamen
nouam delicti ſpeciem producens, tunc non po-
terit ſuper eodem crimine procedi, neque noua
pœna, ſi prima ſufficiens fuerit, à Iudice ſecundo
imponi: Farinac. *de Inquiſit. quæſt. 4. numer. 4. in 3.
ampliat.*

21 Quod autem ſuperius diximus *cap.* 28. *num.* 14.
Iudicem qui cognoſcit cum qualitate delicti magis
aggrauante, licet permiſerit ſe ab alio præueniri,
nihilominus præuenienti præferendum eſſe, locum
habet quando ſecundus Iudex vult procedere poſt
litem inchoatam, vel poſt litis conteſtationem, aut
poſt latam ſententiam, nondum tamen executioni
demandatam, vt poſt Bart. *in dict. l. Senatus*, tenet
Anton. Gomeſ. *lib. 3. var. reſol. c. 1. de delict. num.* 27.
22 † Nos autem hic loquimur quando non ſolum lis
cœpta fuit, & conteſtata, ac etiam lata ſententia,
nondum tamen executioni demandata, hoc enim
caſu diſtinguendum eſt (prout mox dictum fuit) in-
ter qualitatem aggrauantem, nouum delicti genus
inferentem, vel non inferentem, de qua copioſius
agit Farinac. *dicta quæſt. 4. in 3. ampliat.* & Sanfelic.
23 *d. deciſ.* 138. *num.* 6. † Exemplum afferri poteſt in de-
licto delationis armorum prohibitorum ex ſtatuto,
proclamate, aut alia conſtitutione, ſi enim ex tali
delatione ſequatur vulnus, & per conſequens duo
ſint diuerſa delicta, tamen confunduntur & pro vno
reputantur, niſi ex ſtatuto reputentur vti diuerſa, vt
contra quorundam ſententiam tenuit Farinac. *q.* 108.
n. 166. atque ita deciſum teſtatur Capyc. Latr. *deciſ.*
78. *n. 7. & 8.* Et ratio eſt; quia delictum delationis
armorum eſt tantum præparatorium delicti princi-
palis, ideo cum illo confundi debet. Angel. *in l. nun-
quam plura, ff. de priuat. delict.* Dixi *niſi ex ſtatuto pro
diuerſis reputentur*, propter diſpoſitionem ſtatuti
Comitatus Venaiſſini, de quo nos egimus, *p. 1. hu-
ius tract. c. 11. n.* 22. quo delictum vulneris, aut homi-
cidij commiſſum turba coadunata, reputatur diuer-
ſum cum delicto coadunationis hominum armato-
rum; quia vnum punitur per Iudices vaſſallorum,
aliud vero per maiorem Curiam, & propterea non
eſſet, illo caſu, locus dictæ deciſioni Capyc. Latr. 78.
Plura Farinac. *q. 22. n.* 20. & de materia punitionis
diuerſorum delictorum ad vnum effectum concur-
rentium, copioſè agit per totam illam quæſtionem,
& propterea dum caſus occurret, adeundus erit.
† Aliud exemplum poteſt afferri de eo, qui ratione 24
ſimplicis percuſſionis (etiam ſemotis terminis dicti
ſtatuti, & conſiderato ſolum iure communi) accuſa-
tus, & condemnatus fuit, pro qua datur iniuriarum
actio. Si vero percuſſio facta fuerit coadunata tur-
ba hominum, turbæ illa coadunatio nouum & di-
ſtinctum eſt delictum, quod diuerſa actione crimi-
nali cognoſcitur: non enim pro coadunatione datur
actio iniuriarum; ſed actio legis Iuliæ de vi publica,
cuius eſt alia pœna, vt dicit Sanfelic. *dicta dec.* 138.
n. 7. in fine. Ideo quamuis ſtatuto Comitatus, de quo
mox fecimus mentionem, non eſſet agnitum tan-
quam nouum delictum, tamen ex diſpoſitione ſola
iuris communis cenſendum eſt nouum, & diuerſum
à percuſſione: ex notatis per Sanfel. *dicto loco.* Quod
intellige, quando coadunatio hominum non fuit fa-
cta ad effectum percutiendi vel vulnerandi; ſi enim
ad illum effectum facta fuerit, minor pœna confun-
ditur & abſorbetur per maiorem. Et ita procedunt
dicta ſuperiùs ex Farinacio & Capycio citatis *num.*
13. Atque ita limitat ipſe Farinacius *dict. quæſt.* 108.
num. 167. † Item alia pœna eſt ſimplicis homicidij, 25
alia vero ſi illud committatur in perſonam patris:
quia noua qualitas aggrauans, nouum facit deli-
ctum nempe parricidium. Vel ſi mediante pecunia
commiſſum fuerit, tunc enim vocatur Aſſaſſinium,
& eſt nouum delictum, quod grauiorem pœnam
meretur. † Item in actione legis Aquiliæ dum pro- 26
pter inficiationem datur pœna dupli: negatio illa
non conſtituit nouum delictum; quia originem &
fundamentum deducit à delicto principali, qualitas
autem negationis eſt veluti quoddam acceſſorium
illius. Ita exponit Bartol. *in l. denunciaſſe, §. quid
tamen, n. 5. ff. ad l. Iul. de adulter.* † Vnde concludit 27
quod ſi agatur de delicti qualitate aggrauante, quæ
illud in nouam criminis ſpeciem transformet, noua
accuſatio poteſt proponi, etiam poſt ſententiam, no-
uaque pœna imponi: ſin minus, nouam actionem
proponenti obſtabit exceptio præuentionis, & rei
iudicatæ, niſi tamen etiam in primo iudicio noua
illa qualitas quæ nunc proponitur, deducta fuiſſet;
tunc enim iterum in ſecundo iudicio opponi non
poteſt. Hæc omnia intelligenda ſunt de Iudicibus
eiuſdem Monarchiæ: nam ſi eſſent Iudices ſub di-
uerſis Principibus conſtituti, quilibet procederet
nulla habita ratione præuentionis factæ per alium,
vt ſuperiùs ſatis explicatum eſt.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione facta contra cedentem, vtrum afficiat ceſſionarium. Et vtrum perempta inſtantia contra vnum, peremptio noceat alteri ab eo ceſſionem iurium habenti. Quando directæ actiones efficaces vel inefficaces remaneant apud cedẽtem, vel tranſeant ad ceſſionarium, vel ex diſpoſitione iuris, vel vigore clauſulæ, *Ponens in locum ſuum, &c.* aliarúmve clauſularum quæ in ceſſionum inſtrumentis apponi ſolent. Si habens vtiles præuenerit alium, apud quem ſunt directæ actiones, vel è contra habens directas præuenerit habentem vtiles, vter ex duobus præferatur. Quid ſi non adſit præuentio, ſed ambo vtróque tempore concurrant. Et quis ſit effectus ceſſionis factæ ad commodum cedentis, vel ceſſionarij tantum, vel vtriuſque, in hac præuentionis materia.

SVMMARIVM.

1 *Cedens non obſtante ceſſione regulariter retinet directas actiones, quarum vigore agere poteſt contra debitorem ceſſum.*

2 *Actiones directa, qua remanent penes cedentem, ſunt inefficaces niſi interuenerit intimatio ceſſionis, vel ſolutio partis debiti, aut litis conteſtatio*

3 *Heres qui cedit actiones: ex Senatuſconſulto Trebelliano, retinet actiones directas, qua tamen ſunt inefficaces, quamuis vnum, ex illis tribus requiſitis non interuenerit.*

4 *Lis mota ab herede grauato, poſt reſtitutam hereditatem, nullam inducit preuentionem; quia illi poteſt opponi*, Tu ſine actione experiris.

5 *Requiſita* in l. 3. C. de nouat. *procedunt in ceſſione inter viuos, non ſi facta ſit in conſequentiam vltima voluntatis.*

6 *Quamvis directa actiones ſint infixa oſſibus cedentis, & inſeparabiles, tamen exercitium directarum tranſit in ceſſionarium, ſi in inſtrumento ceſſionis adſint clauſula valde pregnantes, licet illa requiſita, ſeu vnum ex ipſis non interuenerit.*

7 *Clauſula*, Ponens in locum ſuum, *operatur tranſlationem exercitij directarum actionum, in ceſſionarium; ſecundum aliquos.*

8 *Contrarium tenent aliqui. Sed prior opinio verior eſt*, vide infra n. 12. & 13.

9 *Si cedens cum clauſula*, Ponens in locum ſuum, *tranſtulerit in ceſſionarium expreſſe, omnem ſpem & exercitium actionum, nihil ſibi retinens, ſeu reſeruans, etiam (& multo magis) in ceſſionarium transfertur exercitium actionum. Maximè ſi accedat iuramentum.*

10 *Quando quis coactè cedit actiones, transfert vtiles, nec non exercitium directarum, qua remanent inutiles apud cedentem.*

11 *Procurator cedit Domino exercitium directarum actionum. Item & is qui per ſententiam condemnatus eſt, ad cedendum.*

12 *Quando in inſtrumento ceſſionis adeſt ſola clauſula*, Ponens in locum ſuum, *non adiectis aliis clauſulis pregnantibus, multi dubitant vtrum ſufficiat ad transferendum exercitium directarum. Sed Iudex debet attendere mentem contrahentium, qua ex verbis contractus colligitur.*

13 *Cedens iura ſibi quomodocunque, & qualitercumque competentia, adiecto iuramento, cenſetur etiam exercitium directarum actionum cedere voluiſſe.*

14 *Quamvis ceſſio actionum facta fuerit ad commodum ceſſionarij, & eius periculo, directa actiones remanent efficaces apud cedentem, niſi adſint in inſtrumento clauſula pregnantes, vel interuenerit vnum ex tribus requiſitis* in d. l. 3. C. de nouat.

15 *Quando ceſſio facta eſt ad commodum ſolius cedentis, omnes actiones apud eum remanent, cum nihil hoc caſu interſit ceſſionarij.*

16 *Si ceſſio facta fuerit ad commodum ceſſionarij, quamvis cedens poſſet exigere in ſuis caſibus, tamen teneretur quidquid exegiſſet reſtituere ceſſionario.*

17 *Preuentio cedentis eſt valida & efficax, quando ceſſio per eum facta fuit, ad ſuum commodum tantum. Sicut & preuentio per ceſſionarium cedentis nomine facta valebit.*

18 *In executione rei iudicata ceſſionarius prefertur cedenti.*

19 *Preuentio cedentis eſt valida in caſibus, in quibus actiones directa apud eum remanent efficaces. In aliis ceſſionarius non ligabitur preuentione cedentis.*

20 *Actio cedentis conſentiente ceſſionario, preuentionem dat.*

21 *Perempta inſtantia litis mota per ceſſionarium, cedens nihilominus agere non poteſt, quia ſemel directas amiſit per litis conteſtationem, ſeu illarum exercitium.*

22 *Ceſſio quando dicatur facta ad commodum cedentis tantum.*

23 *Quando facta cenſeatur ad commodum ceſſionarij tantum.*

24 *Quando ceſſio dicatur facta ad commodum vtriuſque nempè tam cedentis quam ceſſionarij.*

Si ceſſio facta fuerit ob certam cauſam, tunc ceſſante cauſa ceſſat effectus ceſſionis.

INTENTATA per eum, qui alteri nomen debitoris ceſſerat, via executiua pro crediti conſequutione in suo tribunali, ſuperuenit ceſſionarius qui coram alio iudice pro eodem credito ſibi ceſſo agere voluit, dicens cedentem agendo ſibi præiudicare minimè potuiſſe; & quatenus potuiſſet, præuentionem ex alio capite locum non habere, quia videlicet inſtantia, per cedentem mota, perempta erat: ideo de præuentione inter cedentem, & ceſſionarium dubitatum fuit. Ad elucidationem huius dubij.

Notandum eſt in primis, quod etiam poſt factam ceſſionem cedens poteſt agere contra debitorem ceſſum, & ab eo nominis ceſſi conſequi ſolutionem, & ſoluens hoc modo plenam conſequitur liberationem, idque vigore actionum directarum quas cedens retinet, non obſtante ceſſione, cum infixæ ſint oſſibus ipſius, ita vt ab eo diuelli non poſſint, *leg. 1. §. primo, ff. ad Trebell. leg. 3. in princip. ff. pro ſocio, l. quis ergo caſus* 17. *ff. de pecul.* & *ibi Gloſſ. finalis*, Oſaſc. *deciſ. 62. n. 4.* Afflict. *deciſ. 335. n. 23.* 1

2 Quod tamen locum non habet in certis caſibus,
in quibus licet cedens retineat directas actiones
quæ ab eius perſona ſeparari non poſſunt, illæ ta-
men actiones directæ ſunt inutiles, & inefficaces.
Inter quos caſus ille eſt præcipuus, quando videli-
cet interuenit vnum ex tribus, de quibus *in l. 3. C.*
de nouat. quorum primum eſt, ſi ceſſionarius debito-
ri ſuo intimauerit, & notificauerit ſuam ceſſionem.
Secundum ſi debitor ceſſus partem debiti ceſſiona-
rio ſoluerit. Tertium ſi ceſſionarius agendo, contra
debitorem ceſſum, litem cum eo conteſtatus fuerit:
nam in quolibet ex iſtis tribus caſibus, actiones illæ
directæ, quæ à cedente ſeparari non poſſunt, rema-
nent quidem apud ipſum, ſed ſunt inutiles, & inef-
ficaces, per text. expreſſum *in d. l. 3. C. de nouat.* Et be-
nè explicat Otaſc. *dec. 62. per totam.*

3 Secundo, actiones directæ remanent inefficaces
apud cedentem quando ceſſio facta fuit in execu-
tionem vltimæ voluntatis, ex Senatuſconſulto
Trebelliano. Nam poſteaquàm hæres fideicommiſ-
ſario hæreditatem reſtituit, quamvis non interue-
nerit aliquod ex dictis tribus requiſitis *in d. l. 3. C.*
de nouat. Tamen hæres grauatus qui reſtituit hæ-
reditatem, non poteſt actiones directas exercere,
quia apud eum inutiles, & ſine efficacia remanent.
4 † Vnde ſequitur euidenter, quod in iſtis, & simili-
bus caſibus, præuentio cedentis nihil operatur,
nec impedit quominus is cui ceſſio facta fuit agere
volens, ex pluribus Iudicibus competentibus, co-
túmve notariis, vnum ſibi benè viſum eligat, cum
cedens, aut reſtituens hæreditatem poſſit à iudicij
limine repelli per exceptionem, *Tua non intereſt.*
Vnde cùm actione careat, non poteſt in præiudi-
5 cium illius cui illa competit, præuenire. † Sed ſi
ageretur de ceſſione iurium factâ inter viuos, niſi
interueniat aliquòd ex dictis tribus requiſitis, de
quibus *in dict. l. 3.* actio regulariter remanet efficax
apud cedentem, qui cum agere poſſit, eadem ratione
ius habet præueniendi: Caſtrenſ. *in l. ſi pater, C. man-*
dat. Bertazzol. *de Clauſ. clauſ. 19. gloſ. 4. num. 6.* Cra-
uet. *conſil. 191. num. 3. verſic ſimile videmus.* Trentac.
lib. 3. var. reſolut. tit. de ſolutionib. reſolution. 14. num. 1.
verſic. Secunda concluſio, Tuſch. *Littera C, concluſ.*
185. num. 27. 30. & 47.

6 Similiter ſi in inſtrumento adſint clauſulæ præ-
gnantes, per quas in ceſſionarium, non ſolum vti-
les, ſed etiam directæ actiones tranſlatæ cenſeantur,
non propterea actiones in ceſſionarium directæ
tranſeunt, ſed ſolum exercitium actionum, & dire-
ctæ remanent apud cedentem, ſed ſunt inefficaces,
quamvis non interuenerit aliquod ex dictis tribus
requiſitis *dicta l. 3.* vt tradit Surd. *conſil. 22. num. 35.*
7 *& 36.* Rota *deciſ. 373. num. 32. p. 4. recentior.* † veluti,
ſecundum aliquos ſi in inſtrumento ceſſionis ad-
eſſet clauſula: *Ponens ceſſionarium in locum ſuum, &*
illum conſtituens procuratorem in rem ſuam, Baiz. *dec.*
Bonon. 27. n. 7.

8 Et licet contrarium teneat Afflict. *deciſ. 335. nu-*
mero 23. Et ob id de veritate huius ſententiæ dubi-
tet Bertazzol. *d. clauſ. 19. gloſſ. 4. num. 6. in 1. limitat.*
dicens hoc præcipuè procedere, quando clauſula
illa, *Ponens in locum ſuum*, eſt deſtituta aliis clauſu-
lis prægnantibus.

9 Ab iſtâ tamen priori ſententiâ, non eſſe recedan-
dum exiſtimat Trentac. *lib. 3. var. reſ. tit. de ſolutionib.*
reſol. 14. n. 1. in ſecunda concluſ.

Et hæc ſententia per Trentacinq. & alios ap-
probata, maximè procedit, quando vltra clauſulam,
Ponens in locum ſuum, cedens in inſtrumento ceſ-
ſionis tranſtulit in ceſſionarium omnem ſpem &
exercitium actionum, ita quod apud ipſum ceden-
tem nullæ remaneant reliquiæ: Tuſch. *dict. lit. C. con-*
cluſ. 185. num. 41. Aut ſi adſit illa clauſula, *Nihil ſibi*
reſeruans, *Sans ſoy reſeruer aucune choſe*, Merlin.
controuerſ. forenſ. centur. 2. cap. 30. n. 16. Multóque
magis ſi vltra illas clauſulas interuenerit iuramen-
tum: Merlin. *d. c. 30. n. 7.*

Sed Rota Romana, *deciſ. 453. num. 4. parte 4. di-* 10
uerſor. tenuit, quod etiamſi in ceſſione adeſſet clau-
ſula, *Ponens in locum ſuum*, tamen ſi ceſſio actionum
fiat ex cauſâ neceſſariâ, transfertur in ceſſionarium
omne exercitium directarum actionum, quæ apud
cedentem remanent inefficaces, veluti cum reſtitutio
fit in vim Senatuſconſulti Trebelliani, (de quo mox
actum eſt.) † Vel quando ceſſio fit per procurato- 11
rem, qui ſtipulatus eſt pro ſuo principali, cui tene-
tur, & cogi poteſt reſtituere, & cedere omnia, &
quæcumque iura, qualitercunque nomine princi-
palis ſui acquiſita, nihil ſibi reſeruando. Aut ſi quis
per ſentẽtiam condemnatus fuerit iura ſua alteri ce-
dere: cum his caſibus ceſſio, & reſtitutio iurium, &
actionum fit neceſſaria, adeò vt omne ius totúmque
actionum exercitium in ceſſionarium transferatur,
Anton. Monach. *deciſ. Lucenſ. 37. n. 26.* Sed ſi ceſſio
iurium facta fuerit ex cauſâ voluntariâ, Rota *ibi-*
dem tenuit, quod actiones directæ, & efficaces, rema-
nent apud cedentem, non obſtante dicta clauſula,
Ponens in locum ſuum, &c. Niſi interuenerit aliquod
ex tribus requiſitis *d. l. 3.* Cuius tamen contrarium
multi DD. tenuere: nempè, quod ſola illa clauſula
ſit ſufficiens ad transferendum exercitium actio-
num directarum in ceſſionarium, & per conſequens
quod directæ ſint inefficaces apud cedentem, vt
oſtendit Coſta, *de clauſ. conuention. clauſ. 14. num. 3.*
Maſtrill. *deciſ. 143. n. 11. & 12.* Cenſ. *in tract. de cenſib.*
q. 67. n. 6. verſic. Aut in inſtrumento, Duard. *de cenſib.*
§. 3. q. 16. n. 12.

Cum igitur videamus deciſionem illius quæſtio- 12
nis ſuper ſola adiectione clauſulæ, *Ponens in locum*
ſuum, eſſe dubiam, & controuerſam; hoc ſaltem con-
cludendum eſt, quod quando in inſtrumento ceſſio-
nis apponuntur alia verba magis prægnãtia, veluti ſi
ceſſum fuerit omne ius, vel ceſſionarius fuerit per
cedentem conſtitutus actor, exactor, & receptor, aut
alio modo colligi poſſit mens, & intentio contra-
hentium, vt etiam actionum exercitium remiſſum
fuerit, tunc verum eſt, directas actiones remanere
apud cedentem inefficaces, adeo vt poſt ceſſionem
agere, aut exigere non poſſit, licet non interuenerit
aliquod ex dictis requiſitis *l. 3. C. de nouation.* Quia
non eſt lex dicta verbis & clauſulis, ſed oportet vt
Iudex mentem, & intentionem partium ex verbis
colligat: Rota in voto inſerto *deciſ. 373. n. 32. p. 4.*
recentior. tom. 1.

Ideo, ſi ceſſio facta fuerit de omnibus iuribus, 13
quibuſcunque, quomodocunque, & qualitercun-
que competentibus, adhibito etiam iuramento, hoc
caſu etiam ius agendi, & actionum exercitium, &
ipſa etiam inſtantia, ceſſa videtur, cum tamen alio-
qui ſpecialem requiſiuiſſet expreſſionem: Giurb. *de-*
ciſ. 107. num. 6. & 7. Theſaur. *deciſ. 201. n. 7.*

Sed quando in contractu ceſſionis, non ſunt adhi- 14
bitæ prædictæ clauſulæ, aut aliæ prægnantes, locus
eſt regulæ ſuperius allatæ, quod cedens, propter di-
rectas actiones, quæ apud illum remanent, poteſt
agere & exigere. Quæ etiam ampliatur, vt locum
habeat, quamvis ceſſio facta fuiſſet ad commodum
ceſſionarij, & eius periculo, vt deciſum fuit apud
Theſ. *dict. deciſ. 201*, quem ſequitur Trentac. *d. reſ.*
34. de ſolut. n. 11. verſic. Ego ab hac ſecunda opinione:

Merlin.

15 Merl. *contron. for. p. 2. c. 31. n. 39.* † Multóque magis, ſi ceſſio ad ſolius cedentis commodum facta fuerit, cum hoc caſu nihil interſit ceſſionarij, ſi principalis de cuius intereſſe agitur, expectatur ipſemet aut exigat, cum ſi exigeret, cedenti reſtituere exactum teneretur: Gait. *de credit. cap. 2. titul. 3. numero* 435. Quia quando ceſſio fuit facta ad merum commodum cedentis, cenſetur potius ſimplex mandatum ad exigendum, quàm vera ceſſio iurium; & ideo non obſtante illo mandato, cedens poteſt creditum exigere; Caſtrenſ. *in leg. ſi cum emptore n. 4. circa med. verſ. nunc eſt videndum, ff. de pact.*

Quod procedit, etiamſi interuenisſet vnum ex tribus, de quibus *in leg. 3. Cod. de nouationibus*, vt determinauit Rot. apud Merlin. *deciſion. 25. numero 4. & 5.* vbi agebatur de ceſſione facta ad commodum vxoris cedentis, ad effectum vt ipſa poſſet conſequi ſolutionem ſuæ dotis.

Et cum illa ceſſio facta eſſet ad certam cauſam, nempe vt dos promiſſa ſecundo viro ſolueretur, ceſſante cauſa, videlicet ſoluto matrimonio per obitum ſecundi viri, ceſſabat etiam ceſſio, & ad non cauſam reducta erat; ideo multò magis actio ſpectabat ad cedentem ac ſi ceſſio facta non fuiſſet vt poſt Crauet. *conſil.* 127. & alios deciditur *in d. deciſ. 25. num. 8. & 9.*

16 Si tamen cedens in certis caſibus, in quibus exigere poteſt vigore directarum actionum apud eum remanentium, aliquid exigeret, & ceſſio reſpiceret commodum ceſſionarij, teneretur ſine dubio tale exactum reſtituere ceſſionario: vt dicunt omnes DD. & maximè Caſtrenſ. *in leg. facta, §. ſi heres, ff. ad Trebell.* Trentac. *d. reſol. 14. de ſolut. n. 2. in fine 4. concl. verſic. Eſt bene verum.*

Ideo in executione iudicati, præfertur ille qui actiones habet vtiles, cedenti qui habet directas, etiam efficaces. Ratio eſt quia cum vtilitas & commoditas reſultans ab executione, pertineat ad ceſſionarium, illi dari debet prælatio in executione rei iudicatæ, quæ tendit ad exactionem: Merlin. *dict. c. 31. n. 4. p. 2.*

17 Quibus ita ſuppoſitis, facilis erit reſolutio dubiorum, quæ inter præuentionem cedentis vel ceſſionarij, ſecundùm caſuum diuerſitatem oriri poſſunt.

Primo enim, ſi ceſſio facta fuerit ad ſolum commodum cedentis, veluti dum quis conſtituit procuratorem ad agendum & exigendum, cedens non aufert à ſe agendi poteſtatem, & per conſequens ipſo agente, cauſa erit legitimè præuenta. Si vero procurator aut ceſſionarius, ſeu is cui ſimpliciter actiones nomine cedentis demandatæ ſunt, prius egerit, præuentio quoque efficax & valida erit inducta, ex traditis ſuprà numeris præcedentibus, cum nemo negauerit vnquã, quin habens actiones vtiles, ſi præuenerit, præferatur habenti directas, & notant omnes *in l. 3. per illum text. C. de nouat.* quia ſi ceſſionarius impedit cedentem per ſimplicem denunciationem, multo magis per citationem iudicialem: ex quã oritur effectus veræ præuentionis iudicij, vt ſæpè diximus.

18 Secundo, ſi agatur de executione rei iudicatæ, quamvis cedens præuenerit, ſine dubio præferendus eſt ille, cui vtiles competunt actiones: ex ſupradictis, *num. 16. verſic. Ideo.* Et in his terminis procedunt tradita per Monach. *deciſ. Lucenſ. 37. numero 29. & 30.*

19 Tertio, ſi cedens, & ceſſionarius, in agendo ſimul concurrant, ceſſionarius cedenti præferendus erit in omnibus illis caſibus, in quibus ſuperius dictum eſt actiones remanere inefficaces, & inutiles apud cedentem. Sed in caſibus illis, in quibus diximus actiones efficaces & vtiles apud cedentem remanere, dubitari poteſt vtrum cedens præferatur; quando ceſſio facta eſt ad commodum ceſſionarij? Et cedentem præferri, cenſuit Merlin. *dicto lib. 2. cap. 31. num. 39.* Quod tamen apud me dubium videtur: quia ſi ſola intimatio facta per ceſſionarium impedit cedentem ne agat, *vt in d. l. 3. Cod. de nouat.* Multò magis impediet citatio debitoris, ſeu oppoſitio formiter facta contra ipſum per ceſſionarium, ad cuius commodum facta eſt ceſſio. Niſi fortè dicamus imputandum eſſe ceſſionario, quod non fuerit diligens in præueniendo cedentem per denunciationem ceſſionis factam debitori ceſſo. Itaque propter tanti Viri auctoritatem cogitandum relinquo: nec video quod illud bene colligatur ex dictis Caſtrenſ. *in d. l. fact. §. ſi heres, n. 4 ff. ad Trebell.*

Quarto, ſi habens vtiles actiones, conſenſerit vt ille qui directas habet, actionem proponat, præualebit ſine dubio Iudicium per hunc intentatum: & producetur effectus legitimæ præuentionis per actionem à cedente, nomine, & de conſenſu cuius ſuprà intentatam: Oſaſc. *deciſ. 62. n. 18.* 20

Quinto, etiamſi ceſſionarius, agendo præuenerit, & paſſus fuerit perimi inſtantiam, non poteſt nihilominus actiones ſuas directas inuito ceſſionario exercere, etiam per viam præuentionis. Ratio eſt; quia denunciatio, & litis conteſtatio, facta in inſtantia illa quantumvis perempta, retinet ſaltem vim ſimplicis denunciationis, quæ ſufficit ad reddendas inefficaces directas actiones cedentis, cum hoc ſit vnum ex tribus requiſitis *in dicta l. 3. C. de nouation.* Ita declarant Bald. *in l. 3. C. mand.* Bertazzol. *d. clauſ. 29. gloſſ. 4. num. 6. verſic. Septimo non poteſt.* Trentacinq. *lib. 3. variar. reſolut. tit. de ſolut. reſolut. 14. n. 2. in 6. concluſione.* 21

Pro complemento materiæ, quæritur quando, & ex quibus ceſſio dicatur facta ad commodum cedentis, vel ceſſionarij, vel vtriuſque. 22

Reſpondetur, tunc ceſſionem factam dici ad merum commodum cedentis, quando aliquid ceſſum vel demandatum eſt, eo modo, vt nudum exercitium actionum transferatur in ceſſionarium, tota autem vtilitas quæ orietur ex rei debitæ exactione pertineat ad cedentem: Et hoc caſu dicuntur potius mandatæ actiones quàm ceſſæ: veluti, quando aliquis fuit conſtitutus procurator ad agendum, vel exigendum, nomine & ad vtilitatem cedentis, ſeu mandantis.

Ad commodum vero ceſſionarij facta dicitur ceſſio, quando ceſſis actionibus, ſeu per viam donationis, ſeu in ſolutum dationis, aut alio modo, cedens eſt omnino liberatus, & nulla remanet penes cedentem actio efficax, neque penes ceſſionarium regreſſus aliquis contra cedentem. 23

Ad commodum denique vtriuſque, quando cedẽs non eſt plenè liberatus per ceſſionẽ, & ſiquando ceſſionarius exigit; talis exactio cedit ad vtilitatem ceſſionarij, quia recipit ſolutionem; & cedentis, quia ſi ceſſionarius non conſequeretur ſolutionem, non eſſet cedens liberatus, cum non ceſſerit nomeo periculo, & fortuna ceſſionarij: veluti, quando ceſſio fit potius per viam aſſignamenti, quam dationis in ſolutum. Ita tres ſupradictos caſus explicat Dominic. Gait. *in tract. de cred. c. 2. t. 3. n. 244. & ſeqq.* Sfort. Odd. *ad l. 3. C. de nouat. q. 1. art. 17. in 2. inſpectione.* 24

Ex ex ſupradictis apparet, quando locus ſit præuentioni, aut concurſui inter cedentem, & ceſſionarium, tam inter ipſos, quam reſpectu aliorum.

CAPVT XXXIV.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter adiectum ſolutioni, & creditorem principalem. Quis dicatur adiectus, quis correus debendi. Vtrum ex actione per adiectum intentata oriatur præuentio? Quid de adiecto in rem ſuam. Vtrum maritus dicatur adiectus ſolutioni vel obligationi, quando promiſſio facta fuit vxori, & pro ea eius marito. Si creditor principalis præuenerit adiectum, intentando prius actionem, quomodo adjectus remaneat excluſus. Quid ſi adjectus fuerit effectus deterioris conditionis, & vtrum ille qui præſentat chirographum ſine alio mandaro, habeat poteſtatem præueniendi. Et de adjecto, qui literas Cambij præſentauit.

SVMMARIVM.

1 *Adiectus ſolutioni, agere regulariter & per conſequens prauenire non poteſt.*

2 *Adiectus ſolutioni dicitur, quando alternatiuè & non per copulam ſolutio illi cum alio principali creditore promiſſa eſt.*

3 *Correus omnibus, ius agendi acquiritur, ſed adiectis ius tantum ſolutionem conſequendi.*

4 *Quod mihi, aut Titio ſtipulatus ſum, Titius exigere poteſt, ſed pro eo actionem mouere non poteſt.*

5 *Adiectus non dicitur ratione obligationis quarenda, ſed ſolùm ſolutionis recipiende gratia.*

6 *Adiectus non poteſt recipere ſolutionem, niſi à ſponte ſoluente.*

7 *Adiectus in rem ſuam, & agere poteſt, & exigere.*

8 *Facultas data adiecto, non expirat per mortem, quando proprio eius nomine promiſſio facta eſt, & tunc agere poteſt & excipere.*

Adiectus ſi literas Cambij praſentauerit, illaque acceptata fuerint, poteſt agere contra acceptantem.

9 *Si promiſſio dotis facta fuerit vxori, & pro ea marito illius, maritus agere poteſt, & exigere.*

10 *Quando creditor principalis preuenit, intentando prius actionem, ſtatim expirat poteſtas adiecti.*

11 *Intellige, vt non ſufficiat ad excludendum adiectum, ſimplex propoſitio actionis, ſed vlterius requiratur litis conteſtatio.*

12 *Facultas ſoluendi adiecto, expirat ſi effectus fuerit non ſoluendo, aut alias deterioris conditionis.*

13 *Qui præſentat chirographum ſine alio mandato, vtrum agere & preuenire poſſit.*

1 NOn inutilis erit hæc præuentionis
conſideratio, reſpectu illius qui ſolutioni adjectus eſt. In quâ materiâ generalis regula conſtituenda eſt, eum qui ſolutioni adjectus eſt, agere non poſſe, & per conſequens præuentionem ab eo factam inutilem eſſe, imò ſi agere velit, à iudicij limine repellendum eſſe. † Quod aoreqoam plenius 2
comprnbemos, ſupponendum eſt in primis, adiectum illum dici, qui alternatiuè, & non per copulam obligationi iunctus eſt, veluti ſi dicatur, *mihi aut Titio dare ſpondes.* Nam ſi obligationi iunctus eſſet per copulam, tunc non adjectus, ſed correus credendi diceretur: Strach. *in tract. de adiect. qu. 1. n. 25.*
† Correis credendi omnibus, ius acquiritur, & ideo 3
omnes agere poſſunt, & de præuentione inter ipſos præcedentibus capitibus actum eſt, ſed adjecto ius non acquiritur, niſi quoad ſolutionem recipiendam, & ad liberandum debitorem, non autem ad agendum. Surd. *dec. 229. num. 29.* Grinell. *deciſ. Dolan 9.*
num. 15. † Vnde ſi adjectus agat, inutiliter, & nul- 4
liter agit, quia actione caret; quò fit, vt ex hac inutili actione nullus oriatur præuentionis effectus. Quod probatur per text. *in leg. quod ſtipulatus, 10. ff. de ſolutionib.* vbi dicitur Titium petere non poſſe illud quod ego mihi, vel Titio ſtipulatus ſum: ei tamen rectè ſolui poſſe. Et in *l. cum qui ita, 56. §. qui*
ſibi, ff. de verb. obligat. † vbi dicitur, quod ſi quis ſibi 5
aut filio ſuo dari ſtipulatur, perſonam filij comprehendit, vt ei rectè ſoluatur, & non quidem acquirendæ obligationis gratiâ; ſed ſolutionis cauſâ perſonam filij apprehendiſſe intelligatur. Sed ſi ſoli filio qui in poteſtate ſit, dari ſtipulatus ſit, tunc filij perſona, obligationi magis quam ſolutioni applicatur. Idem habetur *in lege finali, §. ſi ita ſtipulatus fuero cod. tit. de verborum obligat.* Ergo hoc caſu adjectus non agit, nec præuenit, cum vtpote carens actione repelli debeat à iudicij limine, ex regula generali
l. ſi pupilli, §. videamus, ff. de negot. geſt. † Cum igitur, 6
adjectus non poſſit agere, non poteſt ab inuito ſolutionem extorquere, ſed dumtaxat à ſponte ſoluente ſolutionem recipere, Cancer. *lib. 2. cap. 6. de ſolut. num. 131.* Ergo non poteſt agendo præuentionem producere.

Sed hæc regula limitatur, vt locum non habeat 7
in adjecto in rem ſuam, cui non ſolum recipere ſolutionem facultas competit, ſed etiam ius agendi datur: Caſtrenſ. *in l. liber homo, §. decem, ff. de verb. obligat.* Cartar. *deciſ. 126. per totam,* & maximè *n. 5.*
Rota Genuenſ. *deciſ. 10. num. 4.* † Aut ſi adjecto fa- 8
cta fuerit promiſſio, etiam proprio & priuato eius nomine, vt fuit deciſum in Senatu Neapolitano apud Sanfelic. *deciſ. 213. num. 13.* Tunc enim non ſolum adjectus; ſed etiam illius hæres agere poteſt, nedum ſolutionem recipere, quamuis mors interuenerit, licet aliàs facultas data adjecto expiret morte ipſius, nec tranſeat ad hæredes, *l. cum quis, ff. de verb. oblig. & leg. ſi ſtipulatus 3. ff. de ſolutionib.* quia adjecto nullum ius quæritur, *l. Stichum, §. vſumfructum, ff. de ſolutionib.* Cancer. *lib. 2. var. reſol. cap. 6. de ſolutionib. num. 128.* Quod ſi non eſſent adjecta verba promiſſionis proprio & priuato nomine, tunc facultas recipiendi ſolutionem non tranſiret ad hæredes: ſtantibus autem illis verbis, *proprio & priuato nomine,* iam non eſt amplius adjectus; ſed principalis. Sicut & in alio caſu quem ponit Strach. *in tract. de adiect. quaſt. 11. num. 2.* ſi quis promittat Mæuio præſenti & Titio abſenti & cuilibet eorum in ſolidum, tunc enim Titius, non adjectus cenſebitur, ſed principalis: quia proprio eius nomine ſtipulatio facta dicitur, cum facta fuerit cuilibet in ſolidum: quod ſequitur Sanfelic. *dicta deciſ. 213. numero 13.*

Vnde ſi adjectus præſentauerit alicui literas cambij per illum acceptatas, & is ſoluere recuſet, poterit actiones ſuas dirigere contra acceptantem; quia cùm talis adjectus intereſſe habeat proprio ſuo nomine,

dicē

dicitur adjectus in rem ſuam, qui non ſolum ſolutionem recipere, ſed etiam actiones poteſt exercere: Caſtrenſ. *in l.liber homo,§.decem, ff. de verb. obligat.* Rota Genuenſ. *deciſ.*10.*n.*4. Gratian. *diſcept.c.*49. *num.*23. Cæſar Barz. *deciſ.*21. Plures alios citat & ſequitur Antoo. de Marin. *lib.* 1. *capite* 4. *per totum.*

9 Hinc dicebam aliàs in facti contingentia, quod cum debitor dotis promiſiſſet illam ſoluere vxori, & pro illa, eius marito, ius non ſolum recipiendi ſolutionem; ſed etiam agendi marito competebat, tanquam habenti proprium intereſſe, ac veluti procuratori in rem ſuam: Fontanell. *de pactis nuptial. clauſ.*6.*gloſſ.*1.*parte* 1.*numero* 36.*fol.mihi* 250.*& numer.*8.9.10.*&* 38. Barz. *deciſ. Bonon.* 26. *num.*2. *& ſequentib.* Coſta *de ratione rata, quaeſt.* 20. *num.*10. Cancer. *dicta parte* 2.*cap.*6. *de ſolut.n.*131. Coccin. *dec.*40 2.*num.*3.fusè Gratian.*diſcept.forenſ.* 49.*n.*21. Quamuis fundus ita in ſolutum datus, admixta perſona vxoris, efficiatur dotalis: vt oſtendimus *in noſtris quaeſtionib. ciuilib.q.*52.*n.*7.*vbi delenda eſt negatiua.* Quamuis etiam hoc caſu ſint attrendenda verba promiſſionis reſtituendo dotem, vt *ibidem* diximus, *num.*8. necnon aliæ clauſulæ contractus matrimonij.

10 Inter ipſum antem principalem creditorem, & adjectum, locus eſt præuentioni, ita vt ſi principalis creditor præuenerit adjectum in agendo, ſolutio ipſi amplius fieri non poſſit. Et licet non tractetur de præuentione inter ipſos quoad actionem, cum adjectus ſimplex agere nequeat, de eâ tamen tractatur quoad ſolutionem recipiendam, cum adjecti facultas expiret, non ſolum per expreſſam reuocationem ipſius factam à creditore, Cancer. *loco citato, num.*127. Sed etiam tacitam, vt dicunt DD. *mox citandi.*

11 Quod tamen ita intelligendum eſt, vt non dicatur facta tacita iſta reuocatio facultatis adjecto datæ, vt ſolutionem recipere poſſit, per ſolam & ſimplicem citationem factam ad inſtantiam creditoris, quæ tamen ex illâ induceretur in aliis caſibus; ſed præterea requiratur litis conteſtatio, quæ donec interuenerit, non expirat facultas ſoluendi adjecto, (quæ conteſtatio quando & ex quibus facta dicatur *ſequenti capite* exponemus,) ita declarant Bart. & alij, *in l. ſi quis ſtipulatus* 57. *ff. de ſolutionib.* Rota Auenion. *deciſ.*149. *num.*3. Iaſ. *in l. cum qui ita* 56. *§.ſi quis ſibi aut filio.n.*12. *ff.de verb.obligat.* Caſtrenſ. *in l.liber homo.§.decem* 2.*n.*3.*ff.eodem tit.* Cancer. *dicta p.*2.*c.*6.*de ſolut.num.*135.

12 Idem dicendum eſt, ſi adjectus factus fuerit non ſoluendo, aut deterioris conditionis, hoc enim caſu expirat etiam facultas illi data, vt ſolutionem recipere poſſit, *l.cum quis, ff.de ſolutionib.* Cancer.*ibid. num.*126. Rota Auenion. D.à Laurent. *d. deciſ.*149. *num.*3.

13 Quæ autem de adjecto dicta ſunt, eâdem ratione locum ſibi vendicant in eo, qui chirographum repræſentat, iuncto mandato creditoris de ſoluendo ſibi, vel illi qui chirographum exhibebit, *Au porteur des preſentes*, Is enim cui tale mandatum factum eſt, comparendo cum chirographo, & agere poteſt & ſolutionem recipere, ideo propter mandatum, ampliorem etiam habet quam ſimplex adjectus facultatem, & eſt veluti ceſſionarius ad commodum proprium, etſi nulla alia clauſula dationis in ſolutum, aut ſimilis interuenerit Strach. *de adiect. parte* 3.*queſt.*8.*num.*8.*& ſequentib.* cum aliis de quibus Coſt. *in tract. de re integr. diſtinct.*82. *num.*4. *& ſeqq.* Adeo vt talis exhibitor chirographi, quamuis veniens ex longinquis regionibus, non teneatur perſonæ ſuæ identitatem probare, quæ per ſolam chirographi exhibitionem ſatis iuſtificatur: Coſta *ibidem num.*7.

CAPVT XXXV.

ARGVMENTVM.

Quando & quibus in caſibus, præuentio inducatur ex actibus iudicialibus, vltra citationem, veluti per litis conteſtationem; & ex quibus actibus facta dicatur conteſtatio. Quando per ſolam libelli oblationem, & quando per ſententiæ prolationem. Et in quibus caſibus in præuentione iudiciali attendatur, quis cauſam habeat tempore antiquiorem. Præuentio quando inducatur inter plures correos credendi. Quando præueniens poſſit exigere iudicatum data cautione de reſtituendo, præuento. Inter creditores hypothecarios cui præuentioni locus ſit ſi vnus prior egerit. Vtrum ex duobus creditoribus hypothecariis concurrentibus in eadem data obligationis, ita vt quis ſit anterior ignoretur, vtriuſque æquali priuilegio exiſtente, ille qui fuit diligentior agendo, excludat alium, an vero quilibet eorum pro rata admittatur.

Quæ ſit differentia, quoad præuentionem inter actionem de peculio & tributoriam. In obligationibus alternatiuè conceptis, quando oriatur præuentio per litis conteſtationem Præuentioni, quando locus ſit inter plures procuratores ad lites, vel ad negotia conſtitutos, vel etiam inter eos qui mandatum habent ad præſentandum ad aliquod beneficium. Procurator, poſt præuentionem cauſæ, an & quando reuocari poſſit. Procurator aut Curator Diſcuſſionis vtrum reuocari poſſit poſtquam deputatus fuit. Per poſterius mandatum eidem aut alteri perſonæ factum, vtrum mandatum primo loco factum cenſeatur reuocatum.

SVMMARIVM.

1 *Litis conteſtatio non fit, niſi per affirmationem actoris & reſponſionem negatiuam rei.*

2 *Non qualibet aſſertio rei ſufficit, vt facta dicatur litis conteſtatio, ſed praeterea requiritur quod fiat animo litem conteſtandi.*

3 *Quando quis condemnatur ad fructus perceptos à die litis conteſtatæ, à quo tempore computari debeant.*

4 *Præuentio exercitij iuriſdictionis, fit per ſolam citationem.*

5 *Præuentio quoad ordinem procedendi, vt ſciatur quis prior admittatur ad formandum ſuum proceſſum,*

Cc 3 oritur

oritur ex libelli obligatione, dum de re conuentione agitur.

6 *Si reus proponat exceptiones legitimas aduerſus libellum actoris, prius admittenda ſunt & diſcutienda ſi tales ſint quæ impediant litis ingreſſum.*

7 *Præuentio ſolum oritur per ſententiam, quando duo de eadem re, eademque cauſâ contendunt.*

8 *Qui prius ſententiam obtinuit, exequitur contra poſſeſſorem, datâ illi cautione de ipſum reuelando in caſum futuræ ſuccumbentiæ, ſi adſit alius concurrens in petitione.*

9 *Præueniſſe is dicitur, qui cauſam habet antiquiorem, quando duo prætendunt eandem rem, ex duabus cauſis, quæ non ſunt inter ſe incompatibiles.*

10 *Quod ſi cauſa illa originem habuerunt eodem tempore, ille præuentionem habet, qui prius deuenit ad litis conteſtationem.*

11 *Inter plures legatarios, quibus eadem res legata eſt, & vnus rem, alter æſtimationem conſequi debet, electio rei vel pretij datur illi qui præuenit per litis conteſtationem.*

12 *Quando teſtator eandem rem in ſolidum duobus legauit, quilibet virilem habet portionem, & non eſt inter eos locus præuentioni, & quilibet in tribunali ſeparato agere poteſt.*

13 *Si ex pluribus reis credendi, vnus præuenerit litem conteſtando, ſolutio alteri correo fieri non poteſt.*

14 *Idem locum habet, ſi vnus ex correis iuramentum detulerit debitori, quia hæc delatio iuramenti, vim habet conteſtationis.*

15 *Præuentio non datur, quando non agitur de eâdem re, ſed diuerſa.*

16 *Præuentio non oritur per litis conteſtationem, ſed ſententia expectanda eſt, quando plures eandem rem petunt ex diuerſis cauſis ſeu prætenſionibus.*

17 *Præuenientis in actione noxali melior eſt conditio, ſi prius ſententiam reportauerit, non tamen ex eo præiudicatur iuribus alterius ſimile intereſſe habentis.*

18 *In actione de peculio, præuentio oportet vt fiat per ſententiam, nec ſufficit quod per litis conteſtationem.*

19 *In actione tributoriâ non eſt locus petitioni ſolidi, niſi aliis tacentibus, ideo qui præuenit cauere debet de reſtituendo ſi alij petant.*

20 *Inter creditores hypothecarios, præfertur ille qui prior eſt tempore, etiam quoad horam & momentum.*

21 *In dubio autem præfertur cauſa onerosa, & cauſa dotis, quæ fiſco fauorabilior eſt.*

22 *Si creditores hypothecarij ſint omnino pares in tempore & priuilegio, præfertur ille, etiam ad totalem alterius excluſionem, qui fuit diligentior in adipiſcenda poſſeſſione rei hypothecatæ; reprobatâ Theſauri iunioris ſententiâ.*

23 *In alternatiuâ rerum, debitor amittit ius eligendi, ſi paſſus fuerit ſe præueniri per litis conteſtationem.*

24 *Facultas eligendi in debito alternatiuo, non amittitur per ſimplicem litis conteſtationem, ſed tantùm per ſententiam, quando oritur à lege, vel procedit ex vltimâ voluntate.*

25 *Inter plures procuratores ad lites conſtitutos, præuentio non oritur per citationem, ſed per litis conteſtationem.*

26 *In procuratoribus ad negotia, ille dicitur præueniſſe qui prius negotium aggreſſus eſt, nec attendenda eſt hoc caſu litis conteſtatio.*

27 *Etiam ſi litis conteſtatio nullitate laboret, non eo minus procurator cenſetur præueniſſe, ad excluſionem aliorum procuratorum.*

28 *Si plures fuerint conſtituti procuratores ad præſentandum nomine Patroni ad beneficium, vno ex illis præſentante, alij ſunt excluſi, quamvis huius præſentatio non ſit ſortita effectum.*

29 *Poterit tamen hoc caſu procurator præuentus, aliam & ſecundam præſentationem facere, cumulatiuè.*

30 *Niſi tamen primus procurator, ſecundum præuenerit, faciendo poſteriorem cumulatiuam præſentationem antequam ſecundus illam faceret.*

31 *Inter procuratores plures conſtitutos in ſolidum, non eſt locus præuentioni, quando adiecta fuit clauſula,* Ita quod non ſit melior conditio occupantis.

32 *Præuentioni locus non eſt inter plures procuratores ſine clauſula ſolidi conſtitutos, quia vnus ſine alio exercere non poteſt: vnde ſi agat, non præuenitur cauſa.*

33 *Procurator per conteſtationem efficitur dominus illius litis & inſtantiæ, ſed non diuerſæ.*

34 *Procurator qui litem occupauit per conteſtationem, non poteſt ſine iuſta cauſa reuocari.*

Procurator dominus litis effectus, poteſt ſe opponere conſtitutioni ſecundi procuratoris.

Idem dicendum eſt de curatore diſcuſſionis, qui ſi præuenerit, non poteſt mutari ſine cauſa legitima.

Per ſecundum mandatum factum eidem perſonæ virtim cenſeatur reuocatum primum.

SÆPIVS diximus ex citatione ſolâ præuentioné oriri. Quod verum eſt, quando contentio eſt de ſola præuentione inter Iudices. Sed quia quæſtio præuentionis aliis etiam de cauſis agitari ſolet, quæ quotidie in praxi occurrere ſolent, ideo materia iſta ampliorem deſiderat explanationem.

Supponendum itaque in primis eſt, litis conteſtationem non prius fieri, quam propoſito per actorem libello, ſubſequatur reſponſio rei, ſiue confitendo, ſiue negando, ſiue dubitando: DD. *in cap. venerabilis,* & maximè Abb. *n.* 13. Dec. *num.* 80. *de except.* Nicol. Calupl. *in praxi.* §. *litis conteſtatio, concluſ.* 1. *num.* 5. *& ſequentibus.* † Adeò vt non ſufficiat talis qualis reſponſio, ſed illa fieri debeat, animo litem conteſtandi: Innocent. *in cap. vnic. num.* 1. *de litis cont.* Bart. *in leg. ſi domus,* §. *in pecuniâ, num.* 12. *ff. de legat.* 1. *& in l. vnic. num.* 14. & *ibi* Angel. *num.* 4. *Cod. de litis conteſt.* 1 2
† Vnde cum nuper quædam cauſa à multis annis penderet in Româ, in qua datus fuerat libellus, & ſuper admiſſione illius fuerat diutius litigatũ: deinde longo pòſt tempore lata ſententia, per quam poſſeſſor condénatus fuerat ad omnes fructus per eũ perceptos à die litis conteſtatæ reſtituẽdos, quia reſpõſio ad articulos, ſeu petitioné actoris, facta fuerat per reum modico tempore ante latam ſententiam, fructus non fuerunt liquidati à die litis motæ, ſed à die illarum reſponſionum factarum per poſſeſſorem reum conuentum, & actor, qui multos fructus prætendebat, ſua ſpe deluſus remanſit: ex traditis per Marant. *in ſpecul. p.* 6. *memb.* 10. *de litis conteſt. num.* 3. Gaill. *lib.* 1. *obſeru.* 73. 3

Hoc ita ſuppoſito, Prima proponitur concluſio. Quotieſcunque tractatur de præuentione exercitij iuriſdictionis inter plures habentes iuriſdictionem cumulatiuè, præuentio cauſæ per ſolam citationem fit, per text. *in l. vbi accept. ff. de iud. leg. ſi quis poſteaquam* 7. *ff. eod. tit.* † Vbi dicitur, eum qui poſt citationem 4

nem factus eſt miles, forum poſtea in præiudicium cauſæ præuentæ mutare non poſſe, quod nos alio in loco abundè explicauimus.

5 Secunda concluſio. Quando tractatur de præuentione quoad ordinem procedendi, videlicet ſi tractetur inter duos litigantes quorum vnus vult audiri in ſuis rationibus ante alium; ille dicitur præueniſſe, qui prius libellum propoſuit, *l. qui prior. 29. ff. de Iudic. l. in tribus, 13. ff. eodem tit.* & explicat 6 Barboſ. *in d. l. qui prior, num. 3.* † Si tamen reus poſt datam ab actore petitionem, producat exceptiones impeditiuas litis ingreſſus, articuli rei continentes huiuſmodi exceptiones, debent prius ad probandum admitti: Rota Auenion. *deciſ. 94. num. 1.* In terminis vero reconuentionis, procedunt quæ ex illa *leg. qui prior*, dicta ſunt, videlicet vt prius admittendi ſint illi articuli, qui porrecti ſunt pro parte eius, qui diligentior fuit in proponendo actionem Ioan. Barb. *in d. l. qui prior.* vbi fusè totam materiam reconuentionis examinat, & nos aliquid poſtea dicemus, *cap. 58. infra.*

7 Tertia concluſio. Quando duo contendunt inuicem de eadem re, & ex eadem cauſa, ille dicitur præueniſſe quoad ſuæ petitionis conſequendum effectum, qui prius ſententiam obtinuit. Quia cum impoſſibile ſit vtrumque fouere bonum ius, ſequitur omnino expectandam eſſe ſententiam, vt ſaltem præſumptiuè ſciatur, quis vtatur meliori iure: quia ex parte eius qui ſententiam fauorabilem obtinuit, militat præſumptio boni iuris, *l. cum idem 57. ff. de pe-* 8 *tit. hæreditat. l. is à quo 57. de rei vendicat.* † Vbi ſi duo eandem rem petant, poſſeſſor cogitur rem illi reſtituere, qui prius ſententiam pro ſe obtinuit, data tamen cautione de rem illam reſtituendo alteri, ſi illam in futurum euinci contingeret; cum ea ratione, & poſſeſſori per cautionem conſultum ſit, & alteri petitori, cuius res ſaluâ ſit aduerſus eum à quo ſe præueniri paſſus eſt.

9 Quarta concluſio. Quando duo prætendunt eandem rem ex duabus cauſis & prætenſionibus, quæ non ſunt ad inuicem incompatibiles; ſed ambæ poſſunt eſſe veræ, & cauſæ illæ originem habuerunt diuerſis temporibus, ille dicitur præueniſſe, qui cauſam habet tempore antiquiorem. Probatur in *leg. in operis 26. ff. locat.* vbi ſi quis operas ſuas duobus locauerit, ille qui prius operas conduxit, ſecundo conductori præferendus eſt, quia tempore prior eſt & præuenit.

10 Quinta concluſio. Retento eodem themate præcedentis concluſionis, nempè quando duo prætendunt eandem rem ex duabus cauſis quæ ſimul ſubſiſtere poſſunt, ſed illæ cauſæ originem habuerunt eodem tempore, tunc illi ſuffragatur præuentio, qui prius deuenit ad litis conteſtationem, *l. ſi plurib. 31. ff.* 11 *de leg. 1.* † Vbi ſi eadem res duobus legetur, & teſtator ex ſcriptura manifeſtè declarauerit, vtrumq; eorum ſolidum accipere voluiſſe, tunc vni pretium, alteri res ipſa aſſignatur; electione rei, vel pretij ſeruanda ei, qui prior de legato ſiue fideicommiſſo litem conteſtatus eſt: quem text. bene explicat Ioan. Anton. Bellon. *in tractat. de iure accreſcendi, cap. 5. quæſt. 13. num. 30. 31. & 45.*

12 Si vero manifeſtum non ſit, teſtatorem ſolidum vnicuique legare voluiſſe, tunc quilibet virilem obtinebit portionem, neque locus erit præuentioni, imò quamuis ambo diuerſis agant actionibus, vnus videlicet actione ex teſtamento, alter vero rei vendicatione, aut etiam quilibet actionem ſuam perſonalem, vel ſinguli rei vendicatoriam proponant, quælibet actio ſeparatim procedet, & curret marte ſuo, nulla inter ipſos inductâ præuentione, vt probatur euidenter per text. *in d. leg. ſi pluribus 33. in principio*, & tradita per Ioann. Anton. Bellon. *dicto cap. 5. q. 32. num. 15.*

Eâdem ratione, ſi vnus ex duobus reis credendi 13 debitorem in ius vocauerit, & litem cum eo conteſtatus fuerit, ex eo oritur præuentio, & præoccupatio, adeo vt promiſſor poſt litem cum iſto conteſtatam, nõ poſſit alteri correo credendi, ſeu ſtipulandi, ſoluere, vel ſolutionem offerre, *l. ex duobus 16. ff. de duob. reis.* Bart. *in l. duob. 28. n. 1. ff. de iureiur.* † Vbi dicit 14 hoc etiam locum habere in iureiurando ab vno ex correis delato, quod ſcilicet noceat aliis correis credendi, ſiue ſocij ſint, ſiue non, quia iuramentum habet vim litis cõteſtationis, ergo ſicut correus credẽdi præueniſſe dicitur litem conteſtando, ita & iuramẽtum deferendo. Quod etiam confirmatur per text. *in l. fideicom. 11. §. plerumque, ff. de leg. 3.* vbi dicitur quod ſi teſtator eandem rem pluribus reliquerit, & de omnibus ſenſerit, omnes fideicommiſſum relictum petere quidem poterunt, (quia omnium intereſt,) ſed tamen ſi vnus præueniat (intellige per litis conteſtationem) totum conſequetur, ita tamen vt caueat in fauorem ſoluentis, pro eius indemnitate erga collegatarios, caſu quo in futurum idem petere velint, ne bis idem ſoluere cogatur, & hoc ſiue dicti collegatarij ſint ſocij, ſiue non. Quæ tamen ſunt intelligenda iuxta diſtinctionem per nos ſuperius allatam *cap. 13. num. 18. 19. & 20.*

Sexta concluſio. Quando duo non petunt ean- 15 dem rem, ſed agunt ad res diuerſas, tunc nulla datur præuentio, quæ non eſt attendenda quando agitur de duabus rebus & petitionibus diuerſis & ſeparatis, & tunc quælibet cauſa currit Marte ſuo: Gratian. *diſcept. forenſ. 394. num. 14.* & diximus *par. 1. huius, & tract. cap. 10. num. 17.*

Septima concluſio. Quando duo petunt eandem 16 rem ex diuerſis cauſis, & diuerſis prætentionibus, non datur aliqua præuentio per litis conteſtationem, multóque minus per ſimplicem in ius vocationem ſeu citationem; ſed expectanda eſt ſententia, quę eſt cauſa immediata executionis, & ille qui prius ſententiam obtinuerit, dicetur præueniſſe, & in executione præoccupaſſe, ſed Iudicis officium erit, vt iſte præueniens in executione, caueat de euictione ex ſuo facto prouenientе. † Exemplum habetur, *in* 17 *l. ſi quis à multis 14. ff. de noxalibus actionib.* vbi dicitur, quod ſi quis ob noxam eiuſdem ſerui, à pluribus conueniatur, melior eſt præuenientis conditio, quia idem ſeruus omnibus tradi non poteſt, ſed ſeruus ei debetur, qui prior ad ſententiam peruenit, & ei qui poſtea vicerit, & per ſententiam ab alio ſe præueniri paſſus fuerit, actio denegabitur iudicati. Reſeruabitur tamen præuento, ius agendi aduerſus eum qui prior ſententiam obtinuit, & executioni demandari fecit: vt colligitur ex Gloſſ. *in dict. leg. ſi quis à multis. in verbo, meliorem.* & probat text. *in leg. 2. ff. ſi ex noxali cauſ. agat.* Quamuis enim Ofilius I.C. exiſtimaſſet, noxæ vni facta deditione, cæteris noxalem actionem perimi, reiecta tamen illius ſententia, deciſum fuit *in dict. leg. 2.* noxæ deditum, ex præcedentibus cauſis minimè liberari; ſed noxam caput ſequi, etiamſi in fauorem alterius deditio facta fuerit. Quod & *in eadem l. 2.* aduertit Fulgoſius.

Item, & in actione de peculio, melior eſt occu- 18 pãtis conditio, non quidem eius qui per litis conteſtationem; ſed dumtaxat qui per ſententiam præuenerit, adeo vt quamuis vnus ex creditoribus prius litem conteſtatus fuerit, ſi tamen alius in litis con-

teſtatione

teſtatione præuentus, ſententiam prius obtinuerit, meliorem ſuam fecerit conditionem, nulla habita ratione anterioris conteſtationis, *l. ſi vero* 10. *ff. de peculio.*

19 Attamen in actione tributoria ſecus eſt, quia in hac non ſingulis ius totale, quoad executionem competit, imò tributio fit pro rata eius, quod cuique debetur. Ideo ſi vnus creditor in Iudicio comparеat deſiderans ſibi integram adiudicari portionem, ſolidum quidem nullo alio concurrente aſſequetur. Sed quoniam fieri poteſt, vt alius quoque, vel alij compareant in futurum rei peculiaris creditores, cauere debet creditor iſte præueniens, pro rata ſe refuſurum, ſi forte alij emerſerint creditores, vt probatur per text. *in l. procuratoris* 5. §. *fin. Digeſt. de tributor.*

20 Verum ſupradicta, quæ de tributoria dicta ſunt, non ita ſimpliciter procedunt, quando agitur de duobus, aut pluribus creditorib⁹ hypothecariis, quia licet vera, & generalis ſit regula, inter plures ex ipſis concurrentes præferendum eſſe illum, qui tempore prior eſt, quando de anterioritate conſtat, adeo vt ſufficiat creditori, quod eius hypotheca aliam per horam, imò & per momentum præcedat, quamvis anterioritas illa per ſolam teſtium depoſitionem comprobata fuerit; Pacif. *de Salu. interdict. Inſpect.* 3. *cap.* 2. *num.* 451. Et in dubio præferatur illa hypotheca, cuius inſtrumentum prius reperitur ordine ſcripturæ in libro notarij, quando videlicet vtrumque ab eodem notario rogatum fuit: Neguſ. *de pignorib.* 2. *memb.* 5. *partis, n.* 31. *& multis ſeqq. & ſecunda partis memb.* 4. *n.* 109. *&* 110. Pacif. *de ſaluian. in-*
21 *terd. loco cit. n.* 442. *& ſeqq.* † Et cauſa lucratiua in dubio cauſæ onerosæ poſtponatur, Capyc. *deciſ.* 78. *n.* 7. Aſinius *de execut.* §. 7. *cap.* 47. ſuper quo tamen videndus eſt Gabriel. *conſil.* 82. *num.* 1. *& ſequentib.* & maximè *num.* 6. *lib.* 1. Dominic. Gait. *in tract. de credito cap.* 4. *num.* 1235. *& multis ſequentib.* ſimiliter & quando res verſatur in dubio, dos ſit aliis creditis præferenda, vt notatur per Menoch. *de arbitr. caſ.* 48. *n.* 35. & in ſpecie tradit Neguſant. *de pignorib.* 4. *membro ſecundæ partis num.* 108. vbi amplius dicit, nempè quod in dubio dos, ipſi fiſco quantumvis alioqui priuilegiato præferenda eſt, quod etiam affirmat Barboſ. *in leg.* 1. *p.* 7. *maximè n.* 16. *in ſecunda concl. ff. ſolut. matrim.*

22 Hoc tamen veriſſimum eſt, quod ex duobus creditoribus hypothecariis qui ſunt in tempore æquales, adeo vt neſciatur quis præuenerit, hypothecam contrahendo, ſeu acquirendo, potior ſit, & præferatur ille, qui præuenit, non quidem in citatione, litis conteſtatione, vel ſententia, ſed in ſententiæ executione, & poſſeſſionis adeptione. Ideo cum nuper creditor quidam hypothecarius, de cuius hypothecæ anterioritate quoad tempus dubitabatur, ad me recurriſſet, conſului, vt quia facti erant incantus, ſeu ſubhaſtationes, & res hypothecatæ ſibi in auctione publica vti plus offerenti liberata, illius rei quanto citiùs, auctore Prætore poſſeſſionem acciperet, & quòd ſi deinde ab alio concurrente creditore conueniretur illum repelleret, illique ſtante dubio anterioritatis ſuæ hypothecæ, inuctâ poſſeſſionis adeptione præferretur. Hæc eſt doctrina Bartoli, Salycet. & aliorum in *l. & quæ nondum*, aliàs *l. ſi fundus*, §. *ſi duo, ff. de pignorib.* Qui volunt quod quando non apparet cui primò, & ſecundò res fuerit obligata, tunc illa res cuilibet creditori obligata manet in ſolidum, & quilibet poterit agere pro ſuo credito in ſolidum, contra extraneum poſſeſſorem, ſi diuerſis momentis, & diuerſis verborum conceptionibus duæ obligationes factæ ſint, licet de prioritate non conſtet. Nam ſi eodem tempore & ſub eadem verborum conceptione, non duo, ſed vnum tantum eſſet creditum; ſed tamen ſi vnus ex ipſis contra alium concreditorem agere velit, melior erit præuenientis conditio, & ille qui præuenit in acquirenda rei hypothecatæ poſſeſſione, ſtante dubio anterioritatis hypothecæ, alium exceptione repelleret. Neguſant. *de pignorib. in* 5. *memb. parte* 2. *num.* 31. *in fine.* Et probatur *in l. ſi debitor. ff. eod. tit.* Vnde non poſſum aſſentiri eruditiſſimo Theſauro iuniori, qui hoc in caſu creditum pro dimidia, inter vtrumque creditorem cenſuit eſſe diuidendum quoad executionem, ſtante dubietate vtriuſque hypothecæ, *lib.* 3. *quæſt. forenſ. quæſt.* 106. cum contra ipſum valdè vrgeant iura prædicta, imò & rationes quas ipſe in contrarium deduxit, quibus ſatisfeciſſe non videtur, & potius ex quadam æquitate quàm de rigore iuris negotium illud terminare voluiſſe.

Septima Concluſio. Quando debitor alternatiuè vnum ex duobus ſoluere obligatur, & ſic ſumus, non in alternatiua perſonarum, ſed rerum, aut quando vnum eſt in obligatione, & aliud in ſolutione, ſeu facultate ſoluendi, ſi creditor præuenerit per litis conteſtationem, debitor amittit facultatem alterum membrum ex alternatiuis eligendi. Exemplum: Si quis ſtipulatus fuerit decem in melle, & ſic non in quantitate certâ, & taxatâ, ſolui quidem poteſt per debitorem mel creditori loco pecuniæ, ſed ſi creditor præueniat debitorem, petendo ab ipſo pecuniã, & facta fuerit litis cõteſtatio, vel aliquis alius actus qui ſit loco litis conteſtationis, debitor amittit electionem ſoluendi mel loco pecuniæ promiſſæ, text. eſt *in l. ſi quis ſtipul. fuerit decem in melle* 57. *ff. de ſolutionib.* quem textum explicat Cancer. *lib.* 2. *var. reſolut. cap.* 6. *de ſolutionibus, n.* 85. *& multis ſequentib.* Surd. *conſil.* 125. *n.* 5. *&* 6. ad quos, & ad dicta communiter *in d. l. ſi quis ſtipulatus* 57. ſemper recurrendum erit, cum hæc non ſit propriè materia noſtra. 23
† Sed tamen regula generalis illius legis limitanda eſt, vt non procedat, quando alicui ius eligendi alteram alternatiuæ partem, competeret ex diſpoſitione legis, vel ex vltimâ voluntate, tunc enim facultas eligendi non amitteretur per litis conteſtationem, ſed duraret vſque ad ſententiam: vt docet Cancer. *d. c.* 6. *de ſolut. n.* 92. 24

Octaua Concluſio. Quando plures ab aliquo conſtituti fuerunt procuratores, inter ipſos præuentioni locus eſt, & melior eſt occupantis conditio, non quidem per ſimplicem citationem, etiam executioni demandatam, ſed per litis conteſtationem. In hoc enim differunt procuratores à iudicibus, quod iudices præueniunt, per quemconque actum iudicialem, inter quos primum locum obtinet citatio executioni demandata, & effectum ſortita, Gloſſ. *in cap. cum plures, in verbo, inchoantes, de offic. iud. deleg.* Maſcard. *de probat. concl.* 1232. Præuentio *n.* 6. & diximus *p.* 1. *in cap. de citatione, & alibi ſæpius.* Sed inter procuratores non ſufficit ad præuentionem citatio, niſi etiam litis conteſtatio ſubſequatur, *cap. ſi duo de procurat. in* 6. Et ita intelligo tradita per Hering. *de fideiuſſor. cap.* 20. §. 36. *n.* 5. 6. *&* 7. vbi dicit, vno ex pluribus procuratoribus præueniente, ſeu præoccupante cauſam, alium cenſeri reuocatum, vt locum habeat ſi præuentio facta fuerit per litis conteſtationem, & non antea: Maſcard. *de probation. d. concluſ.* 1232. *n.* 15. 25

Sed hæc cum moderamine intelligenda ſunt, Primo enim locum habent dum agitur de procurato- 26

tibus

tibus ad lites, ſecus ſi agatur de procuratoribus ad negotia: in his enim cum nulla interuenire poſſit litis conteſtatio, præueniſſe ſufficienter illum procuratorem dicimus, qui actum aliquem fecerit circa negotium ſibi commiſſum, ſtatim enim res deſinit eſſe integra, perinde ac ſi alter procurator reuocatus fuiſſet: Franc. *in cap. ſi quem 8. in princ. num. 3. de procurat. in 6.* per text. *in leg. 1. §. cœpiſſe, ff. de policitation.*

27 Secundo. Quod diximus procuratorem præueniſſe per litis conteſtationem, ampliatur vt procedat, quamuis conteſtatio nulliter facta fuiſſet quia licet reſpectu iudicum, non oriatur præuentio iuriſdictionis ex actu nullo, *cap. penult. de foro compet.* Franc. *in dicto cap. ſi duo, in princip. colum. 1. circa med. de procur. in 6.* tamen inter plures procuratores, præuentio ad excluſionem aliorum ab executione mandati ad lites oritur ex actu etiam inualido, vt *ibidem* Francus 28 notat. † Vnde ſi quis plures conſtituerit procuratores ad præſentandum in beneficio, cuius ſibi ius patronatus quæſitum eſt, vnus autem ex procuratoribus aliquem præſentet; ſed præuentio non ſortiatur effectum, forſan ex eo, quod talis præſentatus renunciauerit præſentationi, vel alias illam acceptare noluerit, non tamen alius comprocurator poterit actum præſentationis exercere, cum à primo præuentus fuerit, licet per præſentationem effectum non ſortitam: Viuian. *in tract. de iurepatr. lib. 5. c. 6. n. 18.*

29 Verum eſt tamen, quod ſi adhuc duraret tempus patrono aſſignatum ad præſentandum, ſecundus procurator, non obſtante præuentione primi, poſſet aliam præſentationem facere, illam cum primâ iam factâ cumulando, dummodo ageretur de iurepatronatus laïcali in quo licita eſt variatio cumulatiua, in qua collator poteſt alterum ex præſentatis eligere, *cap. quod autem, de iure patronat.* quod per nos fuit expoſitum, *in quæſt. benefic. parte 1. cap. 118. num. 21.* Viuian. *num. 8. loco citato, nempe, lib. 5. cap. 6. de iure patron.*

30 Ideo cautela eſt, vt procurator qui præuenit, ſi velit euitare præſentationem ſecundi, faciat duas præſentationes, vnam poſt aliam, & vnam alteri cumulando, hâc enim ratione excludet cumulatiuam ſecundi procuratoris præſentationem, quia factâ ſemel variatione, licita non eſt noua in patronis laïcis etiam cumulatiua variatio, Viuian. *de iurepatr. lib. 12. cap. 9. num. 46.*

31 Tertio inter procuratores præuentio locum habet, quando in mandato adeſt clauſula, *in ſolidum*, vel alia ſimilis, veluti ſi quis duos conſtituerit procuratores, *& quemlibet ipſorum.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 201. num. 15. & multis ſequentib.* Niſi tamen eſſet adjecta illa clauſula, *Ita quod melior non ſit conditio occupantis.* Stante enim hac clauſulâ in mandato appoſitâ, non erit locus præuentioni inter plures procuratores conſtitutos etiam in ſolidum, Gratian. *ibid. num. 58.*

32 Quarto, non erit locus præuentioni inter plures procuratores ſimpliciter conſtitutos ſine clauſula ſolidi, aut alia illi æquiualenti: nam quando tales clauſulæ non fuerunt appoſitæ in mandato, vnus ſine alio exercere non poterit: vt *ibidem* exponit Gratian. *num. 1. 2. & 3.* Ideo in illis caſibus, in quibus vnus ex procuratoribus, ſine alio alio agere non poteſt, ſi tamen agat, nulliter agit, & per conſequens, ex huiuſmodi actione, cauſa quoad tribunalia non dicitur legitimè præuenta, cum ex actu nullo non oriri præuentionem quoad Iudices, ſuperius & multis aliis in locis huius tractatus dictum ſit.

33 Quinto per litis conteſtationem à procuratore factam adeo dicitur facta præuentio, & præoccupatio, vt ipſe fuerit effectus dominus litis, quoad illam cauſam & inſtantiam, non tamen quoad diuerſam cauſam, nec quoad aliam inſtantiam. Vnde ſi procurator in primâ inſtantiâ comparuerit & præuenerit, ceſſat effectus præuentionis regulariter in ſecunda, niſi illi clauſulæ prægnantes mandati ſuffragentur, Mareſcot. *lib. 2. var. reſol. c. 61. n. 7.* Cum limitatione tamen prædictâ, niſi videlicet clauſulæ mandati prægnantes aſſiſtant præuentioni etiam in aliâ inſtantiâ, veluti ſi mandato adſit clauſula *Releuans, &c.* Quia illa clauſula operatur ſatiſdationem iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui, ideo hoc caſu procurator efficitur Dominus litis quoad omnes inſtantias, ſi per litis conteſtationem præuenerit in vnâ: Add. ad Ludouiſ. *deciſ. 548. num. 12.*

Alius præterea ex procuratoris præoccupatione 34 reſultat effectus, nempe quod procurator, qui per litis conteſtationem fuit effectus Dominus litis non poteſt ſine iuſtâ cauſâ reuocari, *cap. 2. de procurat. in 6.* Tenet tamen reuocatio, ſi nihil opponatur in contrarium, Seraphin. *deciſ. 195. num. 1.* Quod fuſius explicat dicta Addit. *ad Ludouiſ. deciſ. 548. num. 13. & 14.* Quando autem procurator reuocatur lite pendente, talis reuocatio debet intimari parti, & ipſi procuratori in cauſâ conſtituto, alias ſi tanquam talis citetur, ſuſtinebitur citatio, & omnis proceſſus inde dependens in præiudicium eius qui procuratorem illum conſtituerat: Rota, *deciſ. 233. n. 7. & 8. par. 7. recentior.* Gratian. *diſcept. 18. num. 37.* Quando autem per ſecundi procuratoris conſtitutionem primus cenſeatur reuocatus? fusè exponit Add. ad Bonat. *deciſ. 723. num. 7.* vbi aduertit non cenſeri reuocatum, ſi in ſecundo mandato adſit clauſula, *citra reuocationem*: ſubdens quod per conſtitutionem ſecundi in cauſâ ſpeciali, non cenſetur reuocatus primus, qui fuerat conſtitutus in cauſâ generali, nec è contra. Et quod intimatio non eſt neceſſariò facienda procuratori reuocato ſi reuocatio, ſiue expreſſa ſiue tacita per conſtitutionem ſecundi, deuenerit ad eius notitiam, vt *ibi* per eum *n. 15.* Sed hæc non tangunt materiam noſtram, ideo ad illum locum lectorem remittimus.

Non tamen abs re erit, dum circa hanc materiam notabilia ſubiungere. *Primum* eſt, quod conſtituto ſecundo procuratore, primus qui eſt effectus dominus litis, poteſt ſe opponere pro intereſſe ſui honoris: vt probat Addit. ad Ludouiſ. *dicta dec. 548. n. 14. in fine*, quia quoad hoc res non eſt integra, poſtquam procurator fuit effectus dominus litis: Gattus *de credite, cap. 2. tit. 7. n. 2425.* Coſta *de re integr. diſt. 66. num. 5.* Ideo in facti contingentia, cùm communis multorum debitor feciſſet mandatum cuidam procuratori, qui litem fuerat conteſtatus, & adueniente concurſu creditorum, fuerat per Iudicem conſentientibus creditoribus deputatus curator ad litem illam; Dixi iure prædictum curatorem impedire ne alius deputaretur curator, nonobſtante mandato alteri recenter facto per communem debitorem, in præiudicium primi qui præuenerat, & fuerat effectus dominus litis; maximè quia debitor ille erat decoctus, & ſic habebatur pro mortuo, & circa res ſuas nullum contractum facere poterat: Seraphin. *deciſ. 794. numero 17.* Salgad. *in labyr. creditor. cap. 28. numero 3.* Et qui ſemel ad munus curatoris in concurſu creditorum deputatus eſt, non debet ab illo munere ſine legitima cauſa per alterius deputationem amoueri: Salgado *in eodem tract. p. 1. cap. 15. n. 5.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 167. n. 28.* Atque ita fuit iudicatum.

Secundum eſt, quod regula hic propoſita, per ſecundi procuratoris conſtitutionem, oriri tacitam reuocationem primi, quando in ſecundo mandato non adeſt clauſula, *Citra reuocationem aliorum procuratorum:* quæ vltra hîc tradita probantur ex traditis per Bartol. & Alexand. *in l. cum procurator*, §. 1. *ff. de noui oper. nunciat.* Gratian. *diſcept. cap.* 904. *num.* 14. locum multò magis habet, etiam ſi primum mandatum ſit generale, ſecundum verò ſpeciale: per text. & Gloſſ. *in l. ſi quis cum procuratorio* 31. *ff. de procuratorib.* Alexand. *conſil.* 83. *n.* 6. *lib.* 7. Et non ſolum procedit in terminis ſupradictis, ſed etiam quando ſecundum mandatum diuerſum à primo factum fuit eidem perſonæ, cui primum mandatum factum fuerat, vt eſt Gloſſa *in dicta l. ſi cum procuratorio*, §. *final. in verbo, procuratores duos:* Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 36. *num.* 14. *verſic. Rurſus procedit hæc coniectura.* Maximè ſi in ſecundo mandato adſit noua forma, quæ non erat in primo: Menoch. *ibid. n.* 16. Boër. *dec.* 347. *n.* 3. Pariſ. *conſil.* 88. *n.* 25. *vol.* 4. Et ſine dubio illud obtinet, quando ſecundum mandatum fuit executioni demandatum: Alexand. *dict. conſil.* 83. *num.* 6. *verſic. ſed poſito etiam: lib.* 7. Et per has rationes ego nuper conſului, vnionem factam de Congregatione Doctrinæ Chriſtianæ, cum Religione Patrum de Somaſcha, nullam eſſe, quia facta fuerat per R. P. Vigerium, cui factum fuerat primum mandatum de faciendo vnionem cum PP. Barnabitis: ideo cùm primum mandatum generale eſſet reuocatum per ſecundum ſpeciale, non poterat vnionem facere cum Somaſchis, vigore illius primi mandati, quod fuerat reuocatum; ſed ſolùm potuiſſet facere cum Barnabitis.

CAPVT XXXVI.

ARGVMENTVM.

Inter plures Notarios in diuerſis cauſis ſcribentes, cum non detur præuentio, ſi tamen Superior præuiâ illarum euocatione, illas vniuerit, & vni Iudici commiſerit, quis ex pluribus Notariis debeat in illa cauſa ſic vnita, ſcribere; vtrum videlicet, qui prior eſt, & antiquior in cauſa ſua, an vero ille quem Superior elegerit. Euocatio cauſæ per quem, & quibus concurrentibus fieri debeat. Et quomodo intelligi debeat clauſula, quæ ſæpè in euocationibus ponitur, *Dummodo cauſa non ſit inſtructa.* Quando poſſit adiri Superior per viam ſimplicis querelæ, ita vt euocatione opus non ſit. Et quis Notarius in illis cauſis ſcribere debeat.

SVMMARIVM.

1 *Notarius illius curiæ ad quam fit euocatio, ſcribere debet in cauſâ per ſuperiorem euocatâ.*

2 *Superior cauſas vniens, & euocans, vtrum poſſit ex pluribus Notarijs ſcribentibus in diuerſis cauſis vnitis, deputare, vt in illis ſcribat, vnum ex illis ſibi bene viſum.*

3 *Euocatio generalis cauſarum omnium in genere, non debet fieri, ſed ſolum in certis cauſis particularibus concedenda eſt.*

4 *Quænam ſint iuſtæ cauſæ, ob quas euocatio concedenda eſt.*

5 *Cauſa euocationis in reſcripto euocatorio exprimi debent.*

6 *Poſt cauſam inſtructam, & approbatam Iudicis perſonam, difficilius conceditur euocatio cauſæ.*

7 *Quando cauſa dicatur inſtructa, ad hoc vt recuſetur euocatio.*

8 *Ratione connexitatis cauſarum, & diuerſorum illius articulorum, facilè concedi ſolet euocatio.*

9 *Non tamen vnius duntaxat articuli, ſed totius negotij debet fieri euocatio, quando illi locus eſt.*

10 *Ad hoc vt ſciatur an cauſa ſit inſtructa, vel non, (quando euocatio conceſſa eſt cum clauſula,* Dummodo cauſa non ſit inſtructa) *vtrum attendatur tempus datæ reſcripti, an vero tempus præſentationis ipſius.*

11 *Auocatio cauſarum, ad ſolum ſuperiorem pertinet.*

12 *Qui iudicem per ſe ſolus non conſtituit, cauſas ab eo euocare non poteſt.*

13 *Epiſcopus cauſas ab Archidiac. euocare non poteſt.*

14 *Archiepiſcopus cauſas à ſuo ſuffraganeo euocare nequit.*

15 *Supremus Princeps à quibuſcunque iudicibus cauſas euocat; veluti Rex à Parlamento, committendo illas ſuo magno: Conſilio & Imperator à Camerâ Imperiali ad ſuam ſupremam Aulam.*

16 *Archiepiſcopus non poteſt adiri per viam querelæ, vel nullitatis, pro cauſis coram Epiſcopis ſuffraganeis, ſed dumdaxat per viam appellationis.*

17 *Iudex primarum appellationum ciuitatis Carpentoractis aut alius ſimilis, non poteſt adiri per viam querelæ.*

18 *Notarius ſemel electus, vt ſcribat in cauſa, non poteſt mutari, niſi aliquid ſufficiens ad eum remouendum de nouo ſuperuenerit.*

19 *Qualibet Principalis conceſſio intelligitur facta, ſine præiudicio iuris tertij.*

20 *Inter plures notarios ſcribentes in cauſis vnitis, & euocatis, ſcribit ille qui prius ſcribere cœpit in aliquà ex cauſis euocatis.*

PLVRES, & diuerſas cauſas, aliquam tamen inuicem habentes connexitatem, Viceleg. à pluribus diuerſiſque, Curiis & Iudicibus euocauerat, & vni dũtaxat ex illis iudicibus præuiâ vnione, & euocatione illarum commiſerat, ita quod procederetur ſcribente vno ex illis pluribus notariis, qui in aliqua illarum cauſarum ſcribere cœperat. Dubitatum fuit inter notarios, quis ipſorum ſcribere deberet, & vtrum Superior potuerit vnum ex ipſis eligere in præiudicium illius, qui præuenerat, prius quam omnes alij procedendo.

Reſpondi, ſi cauſa in eadem ciuitate poſt euocationem remaneat, notarium illum qui præuenit, cauſam ſuam continuare poſſe, & debere, iuxta notata ſuperius *parte* 1. *huius tractatus cap.* 7. *num.* 8. *& ſequentibus*, vbi generaliter definitum eſt, notarium illius Curiæ ad quam fit euocatio, ſcribere debere in cauſa euocatâ: ſed non fuit ibidem deciſa præſens quæſtio, in qua tractandum, eſt ſiue in eadem, ſiue in diuerſis ciuitatibus, & locis penderent cauſæ euocatæ; & in loco vbi cauſa euocata committitur, plures ſint notarij, qui ante euocationem ſcribebant, quis ipſorum in hac cauſa euocata ſcribere debeat, & vtrum ſuperior euocans, poſſit mandare, vt notarius inter ipſos ab eodem ſuperiore electus, ſcribere

debeat

debeat, veluti ſi diuerſæ cauſæ executiuæ diuerſis temporibus apud diuerſos Notarios introtatæ vrgiantur, & euocentur.

1 Pro totali reſolutione huius quæſtionis ſupponendum eſt in primis (quod etiam obiter *in d.cap.7.* notatum eſt.) non poſſe ſuperiorem cauſas in genere euocare, ſed dumtaxat in certis negotiis particularibus; nec in certis etiam cauſis, & negotiis, niſi magna, & iuſtâ de causâ, vt vltra citatos *dicto c.7. num.7.* tradit Lancellot *de attent.part.2.cap.10.n.56.* Couar. *pract.quæſt.cap.9. ſub n.1. verſic. Princeps igi-*

2 *tur.* † Iuſtæ autem cauſæ propter quas ad euocationem procedi poteſt, ſunt, vtilitas publica, grauitas, & magnitudo negotij, vel Iudicis ſuſpicio: Rebuff. *in conſtitut. Reg.tom.1.tit.de euocation.in præfat.n.57.*

3 *& 66.* † Et cauſa euocationis exprimi debet in reſcripto, ad hoc vt facilius pars euocata illud de obreptione, vel ſubreptione impugnare poſſit ſi impugnationi locus ſit: Rebuff. *ibid.art.2. n.8. & in præ-*

4 *fat.n.29.* † Difficilius autem conceditur euocatio, quando res non eſt integra, veluti quando conſenſum fuit in iudicem, qui poſtea ſuſpectus poſt eius perſonæ approbationem allegetur: Cyriac. *controu. 515.n.6. & 7.*

5 Aut ſi agatur de negotio iam deciſo, & ſuper quo iam fuit cognitum, Cyriac. *ibidem num.* 11. Aut ſi cauſa iam coram aliquo iudice fuerit inſtructa, Lancell. *de attent.part.2.cap.10.n.24.* Vnde ſæpius in reſcriptis euocatoriis apponitur clauſula, *Quatenus cauſa non ſit inſtructa*; de qua plenè Marcheſ. *de commiſſion.p.2.tit.de euocat.cauſar.§.1. n.102.fol.285.*

6 Cauſa autem dicitur inſtructa, quando coram iudice cauſæ euocatæ facta fuit productio iurium, & termini (quamvis malè & nulliter) fuerunt ſeruati, vel quando coram iudice appellationis, proceſſus primæ inſtantiæ productus fuit, maximè autem ſi negotium ſit in ſtatu ferendæ ſententiæ, Marcheſ. *loco cit.n.102.& 106.* Rota *diuerſ. deciſ.779. num.7 & 8.part.1.*

7 Poteſt etiam fieri euocatio, quando diuerſi articuli eiuſdem cauſæ, aut etiam quando diuerſæ cauſæ inuicem connexæ, ſeu quarum deciſio aliquam habeat connexitatem, fuerunt introductæ coram diuerſis iudicibus, quod ſuperior videns ne partes variis expenſis fatigentur, & per diuerſa tribunalia trahantur, cauſas omnes præuiâ illarum euocatione, vni dumtaxat Iudici decidendas committit, prout factum fuit, in quadam cauſa falſæ monetæ, de qua per Rotam Auenionenſem D. à Laurentiis, *dec.* 114. quæ agebatur de pluribus delinquentibus, quorum aliqui fabricauerant, alij vero ſcienter, & doloſè falſam monetam expenderant, alij mandatum dederant ad delinquendum, & contra ipſos in diuerſis curiis, & tribunalibus non ſine cauſæ confuſione procedebatur tam in ciuitate Carpentoractenſi, quàm in hac ciuitate Auenionenſi. Ideo Aduocatus fiſcalis ne cauſæ continentia diuideretur, & vt veritas delicti detegeretur, obtinuit reſcriptum vnionis, & euocationis omnium cauſarum, cum commiſſione datâ iudicibus ordinariis huiuſce ciuitatis, aſſumptique fuerunt per Viguerium duo Rotæ Auditores, qui huic Iudicio aſſiſterent, vt copioſius explicatur *in d.deciſ.* 114.

8 Debet autem non vnius dumtaxat articuli, ſed totius cauſæ fieri euocatio, quando Superior illi locum eſſe credit, vt præter dicta ſuperius tradit Rebuff. *dicto tit. de euocation.tom.1.art.1.n.95.* Cyriac. *contr.515.n.11.*

9 Sed circa clauſulam de qua ſupra, *Dummodo cauſa non ſit inſtructa*, dubitari poteſt vtrum ad hoc vt cauſa dicatur inſtructa, vel non, attendendum ſit tempus datæ reſcripti, vel tempus præſentationis ipſius. Et in hoc articulo fuit alias per Rotam Romanam reſolutum, non eſſe attendendum tempus datæ, ſed tempus dumtaxat præſentationis reſcripti euocatorij, & inhibitionis factæ in eiuſdem reſcripti executionem, & propterea omnia geſta non ſolum tempore, quo intimatur inhibitio, ſunt valida, ſed etiam poſt intimatam inhibitionem, ſi dum illa fuit intimata iam cauſa reperiebatur inſtructa, quia inhibitio continet in ſe conditionem, quâ non verificatâ, non impedit quin Iudex in causâ, procedat, Mohedan. *dec.1.vt lite pendente.* Barboſ. *de clauſ. c.46.n.5.*

Secundo notandum eſt, quod auctoritas cauſas euocandi ad ſolum ſuperiorem pertinet, illum videlicet, cui ius eſt inferiores Iudices inſtituendi, & deſtituendi: Bald. *in l.1.C.quomodo & quando Iudex num.19.* aliàs *num.25.verſic.& ſi ab alio.* Et *in l.1.ff. de offic.conſ.n.10.ſub finem, verſ.niſi inferior habuerit.* Caſtrenſ. *in l.nemo 4.C.de iuriſdict.omn.iudic.num.2. verſ.Ideo præſa.* † Inferiorem autem hic dicimus illum qui deſtitui poteſt ab alio, & qui illi ſubeſt in eadem ſpecie iuriſdictionis. Generaliter enim is qui alium non conſtituit Iudicem ſolus, cauſas ab alio euocare non poteſt: Bald. *in l.iudicium ſoluitur 58.ff. de iudic.num.2.in primâ lecturâ.* Couarr. *practic.quæſt. cap.9.num.1. verſic.hoc ius euocandi: & num.4. verſic. quod ſi dux.* 10 11

Vnde cum Archidiaconus, non ab Epiſcopo ſed à ſummo Pontifice iuriſdictionem (ſi quam habet) agnoſcat, non poteſt Epiſcopus ab Archidiacono cauſas euocare, poteſt tamen à Vicario, quem ipſe conſtituit: Caſtrenſ. *d. l.iudicium 58.nu.6.& 7.ff.de iudic.verſic.nec Epiſcopus poſſet.* Bald. *ibid.in 1.lectura n.2.* † Nec etiam Archiepiſcopus Metropolitanus à ſuo ſuffraganeo cauſas euocandi ius habet, Rip. *in cap.cum M.Ferrarienſis n.195.de conſtitut.* Couarr. *d.c.9.n.2.* 12 13

De ſupremo Principe, non eſt dubitandum, quin cauſas euocare poſſit à quibuſcunque iudicibus, imo & in illo iuſta cauſa euocationis præſumitur, quamvis in reſcripto euocatorio non exprimatur; Iaſ. *conſil.144.in primo dubio, vol.2.* vbi agit de euocationibus cauſarum in ſupremo Pariſienſi Senatu pendentium quæ fiunt per Regem ad magnum Conſilium Regium. Idem dicendum eſt de euocationibus, quæ fiunt per Imperatorem, cauſarum in Camerâ imperiali illarum partium introductarum, quas euocari poſſe ad magnam ipſius Aulam teſtatur Berlich. *deciſ.158.per totam.* 14

Et ex prædictis infertur, quod nec Archiepiſcopus in cauſis ſuorum Suffraganeorum adiri poteſt per viam ſimplicis querelæ, aut propoſitionis nullitatis ſententiæ latæ in ipſorum tribunali, quinimo ad illum recurri tantum poteſt per viam appellationis, vt per Couarr. *dicto cap. 9. num.2.* † Et eâdem ratione, in locis in quibus conſtitutus eſt Iudex primarum appellationum, talis Iudex non poteſt adiri per viam ſimplicis querelæ, ſed dumtaxat per viã appellationis & ſi in causâ ſimplicis querelæ, vel ſimplicis nullitatis procedat, tota eius proceſſura corruit ex euidenti defectu iuriſdictionis, vt de iudice primarum appellationum in ciuitate Carpentoractenſi conſtituto teſtatur Stephan. Bertrand. *conſil.248.n.2.vol.6.* videnda ſunt quæ diximus *ſupra c.24.* 15 16

Tertio ſupponendum eſt, quod notarius ſemel electus ad ſcribendum in causâ, non poteſt poſt præ- 17

uentionem mutari, aut ab eo cauſa auferri, niſi iuſta ſuſpicionis cauſa de nouo interuenerit, vt vltra citatos ſuperius, *parte 1. cap. 2. num. 15.* tradunt Bald. *in l. 2. num. 10. Cod. quomodo, & quando Iudex:* Felin. *in cap. quoniam contra 11. de probation. in 2. notabili col. 3.* & *ibi* Dec. *num. 43.* Pacian. *de probationib. lib. 1. c. 65. num. 38.*

18 His ita ſuppoſitis, facilis reſultat propoſitæ difficultatis ſolutio. Nam cum Superior concedens reſcriptum euocationis nec velit, nec debeat præiudicare iuribus tertij, & in quolibet reſcripto ſemper cenſeatur appoſita illa clauſula *ſine praiudicio iuris tertio quæſiti: leg. 1. §. ſi quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. de g. nec auus, Cod. de emancip. liber. cap. quamuis, cap. ſi propter. de reſcript. in 6.* Et nota eſt omnibus regula, *de iure quæſito non tollendo.* Sicuti & clauſula, *Dummodo alteri ius non ſit quæſitum*, quæ cenſetur adhibita in quolibet reſcripto, Barboſ. *in tract. de clauſ.*
19 *cap. 44. n. 2.* † Cum ergo ius fuerit Notario quæſitum per præuentionem, ex eo quod inter omnes eiuſdem Curiæ Notarios ipſe prior fuit in ſcribendo, ſequitur, Superiorem per ſuum reſcriptum de poteſtate ordinaria, non potuiſſe cauſam ab illo auferre, quæ iure præuentionis ipſi fuerat acquiſita, & perconſequens illum in cauſa euocata ſolum, excluſis aliis, ſcribere debere. Et ita nuper fuit iudicatum & obſeruatum, non obſtante quod per reſcriptum euocatorium fuiſſet de alio Notario præuento prouiſum.

CAPVT XXXVII.

ARGVMENTVM.

Vtrum Notarius deputatus ad ſcribendum in omnibus ſubhaſtationibus, & locationibus redituum Principis, poſſit opponere de præuentione, ſi poſtea Commiſſarij pro illorum redituum exactione deputati aſſumant ſecum alios Notarios ad ſcribendum & ſumendum acta illius executionis. Et verùm Notarius ſcribens coram aliquo Iudice ordinario, poſſit, non obſtante præuentione mutari, quando eadem cauſa tractatur coram Iudice delegato.

SVMMARIVM.

1 *Notarius ſcribens in vnâ cauſâ, debet etiam ſcribere in cauſis ab eâ dependentibus, quæ coram eodem Iudice ratione connexitatis tractantur.*

2 *Executiones quæ fiunt pro exactione redituum fiſcalium coram commiſſariis à Senatu deputatis, non debent de neceſſitate fieri ſcribente Notario ſubhaſtationum illorum redituum.*

3 *Notarius deputatus ad acta alicuius cauſæ, continuare debet, quamuis eadem cauſa alteri delegetur.*

4 *Quando ſupremus Senatus cauſas alicui committit, Notarius ſubhaſtationis redituum, non eſt de neceſſitate aſſumendus.*

5 *Quando alicui iudici ordinario datur commiſſio ad excitandam dumtaxat illius iuriſdictionem, tunc Graffarius Curiæ ordinariæ, & non alius ſcribere debet in cauſà.*

Venditum fuerat à Principe ſupremo, officium Tabellionia ſeu Notarij redituum fiſcalium, ſeu Regalium qui omnia acta locationum, & ſubhaſtationum dictorum redituum reciperet. Verum adueniente ſolutionis tempore, dum in executionum inſtrumentorum per illius officij poſſeſſorem receptorum, cogendi eſſent debitores ad ſoluendas ſummas per eos debitas, Senatus Commiſſarium deputauit, ſeu collectorem aut exactorem qui pecunias illas colligeret, & debitores illarum ad ſolutionem compelleret: iſte Commiſſarius aſſumpſit Notarium ſibi bene viſum reclamante generali illo redituum Regiorum Notario; vnde dubitatum fuit vtrum in eius præiudicium, Notarius alius per Commiſſarium à Senatu deputatum aſſumi potuerit, vt ſcriberet in dictis executionibus.

Regius iſte Notarius prætendebat non poſſe 1
alium ſcribere, cum ipſe officium haberet circa omnes Regios reditus, & cum inſtrumenta locationum ex officij ſui neceſſitate rogaſſet, non poſſe alium ſcribere in exactione, quæ eſt connexa officio, & eius conſequutiua: connexorum autem eadem debet eſſe ratio, eadémque diſpoſitio, *l. ſi quis, §. rationem, C. de eden. l. ſed ſi plures 10. §. 1. ff. de vulgari.*

Sed tamen fuit deciſum in contrarium, nempe 2
Commiſſarium Senatus, aſſumere ſibi poſſe Notarium quemlibet arbitrio ſuo: quia licet non ſine fundamento Notarius prætendere poſſit ad ſe ſpectare ius ſcribendi in iſtis executionibus, tanquam ab eius officio dependentibus illíque annexis, cum ad ipſum pertineat cuſtodia actorum, & ſcripturarum ad iſtos reditus ſpectantium, tamen ſi ſupremus Senatus mittat aliquos executores, ille Notarius ſcribere debet, quem ſecum ducet Commiſſarius per Senatum deputatus, ídque ex ſequentibus rationibus.

Primo, quia qui allegat aliquid ad ſe pertinere 3
tanquam dependens à ſua conceſſione illique annexum, tenetur illud probare. Secundo, quia executio non poteſt dici connexa, cum habeat diuerſam cauſam proximam. Alioquin ſequeretur omnes Notarios, qui aliquod inſtrumentum recipiunt, debere ſcribere in illius executione: quod eſt falſum. Tertiò, quia caſus iſte deputationis Commiſſarij factæ per Senatum ad exigendos reditus Cameræ inueteratos, qui ſecum ducat alium Notarium, non videtur veriſimiliter in conceſſione officij comprehenſus. Quarto, quia commiſſio data à Senatu, tanquam dignior, & potentior eſt, præferenda.

Neque obſtat, quod Notarius deputatus ad ſcri- 4
bendum coram vno Iudice, debet etiam aſſumi ad ſcribendum, quando eadem cauſa fuit alteri delegata: Bald. & Caſtrenſ. *in l. 1. C. vbi & apud quem reſtit. in integr. poſtul.* Gratian. *diſcept. forenſ. 157. n. 56.* Boër. *deciſ. 258. in princip.*

Quia reſpondetur, hoc eſſe verum ſi ipſi Vrbium 5
Prætores coram quibus Notarij ſcribere debent, deputarent aliquos Locumtenentes, coram quibus iſti Notarij redituum Regiorum ſcribere deberent. Sed hic agitur de Commiſſariis deputatis à ſupremo Senatu, & ſic ab alia diſtincta & diuerſa Curia & ſeparata iuriſdictione, ideóque non debet Notarius ille ſcribere, qui habet officium reſpiciens negotia quæ coram Vrbium Præfectis tractantur, non quæ ex Senatus commiſſione dantur. Atque ita deciſum contra Notarium illum Regiorum redituum teſtatur Latrea Granatenſis *in ſuis allegationibus fiſcalibus parte 2. allegat. 72. per totam.* † Quæ tamen intelli- 6
genda

genda eſſe dicit, vt locum non habeant, quando commiſſio datur à Senatu Prætoribus Vrbium, ponus illorum iuriſdictionem excitando quàm cauſam illis delegando; tunc enim exiſtimat, Notarium Curiæ illius Iudicis, pro redditibus Regiis deputatum, ſolum ſcribere debere: quod conforme hoc in capite videtur diſtinctioni per nos allatæ, *parte 1. huius tractat. cap. 7. num. 13. & 14.* quæ diſtinctio inter commiſſionem excitatiuam, & illam quæ fit tanquam Delegato, bene confirmatur per Lart. *dicta alegat. 72. num. 20. & 21.* Verum iſta Senatus Granatenſis deciſio tunc demum admittenda eſt, quandò depuratationis litteræ non habent tales, & tam amplas clauſulas, quæ caſum proceſſurarum, Senatus authoritate faciendarum comprehendant. Ideo ſemper ad litteras commiſſionis, ſeu facultatis Notario conceſſæ recurrendum eſt.

CAPVT XXXVIII.

ARGVMENTVM.

De appellatione à decreto Iudicis recuſantis admittere exceptionem præuentionis, illámque tacitè vel expreſsè per proceſſum ad vlteriora reiicientis, aut declarantis ſe eſſe competentem vel incompetentem. Et quid ſtatuendum ſit quando agitur de poſſeſſorio, vel alio iudicio, in quo non licet appellare ſuſpenſiuè. Et vtrum à remiſſione cauſæ ad vnum ex pluribus Iudicibus de præuentione contendentibus, quando partes nullum habent intereſſe, licita ſit appellatio. Quid ſtatuendum ſit in criminibus mixti fori, quando vni ex duobus tribunalibus & iuriſdictionibus cauſa adiudicatur, vtrum tunc licita ſit appellatio.

SVMMARIVM.

1 *Si Iudex qui præuenit, nullam funditus habeat iuriſdictionem in cauſâ præuentâ, quamuis expreſsè vel tacitè ſe iudicem competentem pronunciauerit, eius pronunciatio nunquam tranſit in iudicatum, etiamſi ab ea non appelletur.*

2 *Quando Iudex præueniens non habet iuriſdictionem in illa cauſa, ſed tamen eius iuriſdictio eſt prorogabilis, pronunciando expreſsè vel tacitè cauſam ad ſe ſpectare, ſi non appelletur, talis declaratio tranſit in iudicatum.*

3 *Si Iudex habet iuriſdictionem elidibilem, ſufficit pro validitate proceſſurarum, quod expreſsè vel tacitè nempe procedendo ad vlteriora, ſe competentem eſſe declaret, ſi ab hac declaratione non fuerit appellatum.*

4 *A re[iectione] exceptionis cauſa præuenta, ſiue expreſſa ſiue tacita, licita eſt appellatio.*

5 *Etiam in poſſeſſorio, & aliis cauſis in quibus non licet appellare, tamen ab ea expreſsâ vel tacitâ iudicis competentis declaratione datur appellatio.*

6 *In decreto Iudicis, ſe competentem vel incompetentem declarantis, ita datur appellatio, vt poſt ipſam Iudex ſine vitio attentatorum non poſſit ad vlteriora procedere.*

7 *Conſultum eſt, vt ad ſuperiorem recurratur quando Iudices qui eidem ſuperiori ſuppoſiti ſunt, de præuentione cauſæ contendunt.*

8 *Si inter ſolos Iudices contentio ſit de præuentione, & ſuperior vni eorum cauſam adiudicet, non licebit appellare, partibus litigantibus.*

9 *Ampliatur hoc vt procedat, tam in iudicibus ordinariis quam Delegatis, & ſiue adiudicatio cauſæ facta fuerit per Superiorem, ſiue per Arbitros iuris.*

10 *Fiſcus non poteſt appellare à remiſſione cauſæ, ad Iudicem domicilij.*

11 *Datur appellatio à declaratione ſuperioris ſuper cauſæ remiſſione vel præuentione, quando non ſolum inter duos Iudices contenditur, ſed etiam inter duas diuerſas iuriſdictiones, veluti ſi agatur de Epiſcopo vel Barone pro intereſſe eorum tribunalis.*

QVÆRITVR vtrum à ſententiâ, vel decreto facto ſuper remiſſione conceſsâ, vel denegatâ, ad iudicem præuenientem detur appellatio. Vel ſi Iudex aliquis non obſtante oppoſita præuentionis exceptione, ſe pronunciet expreſsè competentem, vel tacitè per proceſſum ad vlteriora. Cui quæſtioni ſatisfit per ſequentes concluſiones.

Prima Concluſio. Quando Iudex, qui coram ſe procedendum eſſe declarauit, nullam funditus habet iuriſdictionem ne quidem prorogabilem in illa cauſa, eius ſententia, vel decretum, nunquam tranſit in rem iudicatam, etiamſi ab eo non appelletur, & proceſſus per eum factus eſt ipſo iure nullus, ſiue expreſsè ſiue tacitè fiat talis pronunciatio, procedendo videlicet ad vlteriora; per quam proceſſuram exceptio tacitè reiicitur: Innocent. *in cap. ſuper litteris 20. num. 2. verſic. forſan. in fine, de reſcript.* Vbi ponit caſum in iudice delegato qui proceſſit in vim reſcripti falſi, quia cum nullam ex tali reſcripto potuerit conſequi iuriſdictionem, tota eius proceſſura corruit, ex defectu iuriſdictionis, qui inſanabilis eſt, Scac. *de appellat. quæſt. 17. limit. 6. membr. 7. num. 52.* Salgad. *de Reg. protect. p. 2. c. 18. num. 21.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 186.* 1

Secunda Concluſio. Quando Iudex habet iuriſdictionem prorogabilem, non tamen eius iuriſdictio ſe extendit ad illam cauſam, tunc ſi ſe pronunciauerit competentem, aut coram ſe procedendum eſſe ad vlteriora ratione præuentionis, aut aliâ de cauſâ declarauerit, datur ab hac pronunciatione appellatio, & ſi non fuerit appellatum, decretum illud tranſit in rem iudicatam: Scacc. *dict. quæſt. 17. limit. 6. num. 54.* Quod & in tacita pronunciatione per proceſſum ad vlteriora verum eſſe exiſtimat *ibidem, num. 57. iuncto num. 51.* Salgad. *de Reg. protect. dicta par. 2. cap. 18. num. 23. & 24.* † Idem quoque dicendum eſt, ſi Iudex in illâ quidem cauſâ iuriſdictionem habet, ſed elidibilem, quia tunc nec etiam expreſſa competentiæ declaratione opus erit, ſed ſufficiet tacita per proceſſum ad vlteriora, ad hoc vt proceſſuræ coram hoc iudice factæ declarentur validæ: Franc. *in cap. ſi duobus, n. 30. de appellat.* ibi. *In ſecundo caſu principali*, Scacc. *vbi ſupra, num. 65.* Salgad. *n. 26.* Intelligendo tamen ſupradicta iuxta ampliationes, & reſtrictiones allatas per Scacc. *loco cit.* quas hic non repetimus. 2 3

Tertio, quando Iodex reiicit exceptionem præuentionis expreſsè, declarando ſe Iudicem compe- 4

tentem, vel ordinando coram ſe ad vlteriora procedi, vel ſi nihil declaret; ſed ſpreta oppoſitâ exceptione ad vlteriora procedat, illam exceptionem tacitè reiiciendo, à tali declaratione tam expreſsâ quam tacitâ, datur appellatio. Probatur, quia huiuſmodi decreta, quibus Iudex ſe competentem, aut alium iudicem incompetentem eſſe declarat, habent vim ſententiæ definitiuæ, Bart. *in l. quod iuſſit, num. 9. verſic. Quadam eſt interloquutoria, ff. de re iudic.* Maraot. *in ſpecul. par. 8. in tit. de ſententia, n. 43.* Mynſinger. *centur. 3. obſeruat. 35.* Quia per talia decreta finitur officium iudicis.

5 Quod procedit, etiam ſi talis interloquutoria facta eſſet in negotio, in quo ſuper materia principali appellatio non eſſet admiſſibilis, veluti ſi ageretur de cauſa poſſeſſorij, in qua regulariter non licet appellare quoad effectum ſuſpenſiuum, & tamen in illa cauſa, licita erit appellatio quoad vtrumque effectum, ſi Iudex ſe competentem pronunciauerit quum non deberet: Gratian. *diſcept. forenſ. 74. num. 12. & 25.*

6 Vnde qui ſententiam ſuper competentia, aut incompetentia tulit, & ab ea fuit appellatum, non poteſt in præiudicium appellationis ad vlteriora procedere abſque vitio attentatorum, Rebuff. *in conſtit. Reg. tit. de ſentent. executor. artic. 3. gloſſ. 2. numer. 1. & artic. 9. gloſſ. 6. in fine, verſic. fallit tamen.* Scacc. *de appellat. quæſt. 17. membr. 6. num. 47.* qui tamen, *n. 48.* dicit hoc procedere, quando Iudex ſe pronunciat incompetentem & ſic negatiuè, ſed dubitat verum hoc ſit verum, quando Iudex affirmatiuè declarat ſe competentem, fatetur nihilominus communem hanc eſſe Doctorum ſententiam, vt concluſio procedat tam in affirmatiua, quam negatiua pronunciatione: vnde non eſt à communi opinione recedendum.

7 Quarta concluſio. Quia quando duo Iudices præuentione nituntur, & de ea contendunt, & quilibet cauſam ſibi propter præuentionem, aut alia ratione ad ſe pertinere prætendit, melius & conſultius eſt ad Superiorem pro huius quæſtionis reſolutione recurrere, quando vterque eſt ſub eodem Principe vel Superiore, vt diximus ſuprà, *parte 1. cap. 12. num. 7.* Boſſ. *de foro compet. num. 104.* & Rota *dec. 289. n. 15. part. 6. recentior.*

8 Ideò ſi Superior ad quem habitus fuit recurſus, exiſtente inter iſtos duos Iudices contentione, propter mutuam præuentionis prætenſionem pronunciet cauſam ad alterum ex iſtis duobus iudicibus pertinere, non licebit partibus ab huiuſmodi declaratione appellare, cùm illarum non interſit, ſiue vno ſiue alio iudice iudicante cauſa tractetur, vtpotè quia à quolibet ipſorum ſperare poſſit ſe iuſtitiam conſequuturum, Angel. *in leg. 2. num. 8. verſic. Trado vnam fallentiam ſingularem, ff. ſi quis in ius vocat. non ierit.* quem ſequitur Ruginell. *de appellat. §. 2. cap. 3. num. 188.*

9 Et hoc locum habet, ſiue agatur de pluribus iudicibus ordinariis ſiue delegatis, & ſiue adiudicatio cauſæ facta fuerit vni ipſorum per Superiorem, ſiue per Arbitros iuris hinc inde nominatos. Vt tradit Paul. Anton. Delbene, *ſing. 13.* Nam & arbitrorum electioni hoc caſu locum eſſe poſſe oſtendimus, *d. cap. 12. num. 7.* ſequitur Sanfelic. *deciſ. 5. num. 6.* Qui prius *deciſione 4.* declarauerat locum eſſe appellationi. Sed bene legenti, & conſideranti patebit nullam ibi adeſſe contrarietatem, quia *deciſ. 4.* procedit in terminis noſtræ tertiæ concluſionis, in qua diximus locum eſſe appellationi quando contenditur inter partes, ſed *in deciſ. 5.* loquitur in terminis quartæ noſtræ concluſionis, quando videlicet contentio ſuper præuentione, vel competentia eſt inter ipſos Iudices, in qua non tractatur de intereſſe partium.

10 Quinta concluſio, ſi iudicatum fuerit cauſam criminalem remittendam eſſe ad Iudicem domicilij rei conuenti, aut quid ſimile, fiſcus non poterit appellare. Ita docet Scacc. *de appellat. quæſt. 17. limit. 49. num. 5.* Carauit. *ſuper ritib. magn. cur. Ritu 238. ſub num. 2.* dicens ita obſeruari.

Sexta concluſio. Si non ſit contentio inter duos Iudices, ſed inter diuerſas iuriſdictiones, veluti ſi Epiſcopus petat aliquam cauſam ad ſe remitti, quia prætendit ſe præuenisse in cognitione alicuius delicti quod eſt mixti fori, ſeu etiam ratione iuriſdictionis ordinariæ. Aut ſi Baro aliquis cauſam ad ſuos Officiales remitti petierit, hoc caſu ſi remiſſio cauſæ fuerit denegata, & Superior talis ſit, vt ab eius ſententiis poſſit appellari, dabitur Epiſcopo, vel Baroni, aut alteri de iuriſdictione ſuâ contendenti appellatio, etiam ſuſpenſiua, quia agitur de grauamine quod in ſententia definitiua reparari non poteſt. Carauit. *ritu 259. num. 19. verſic. Intellige tamen.* Sanfelic. *dict. deciſ. 4. num. 91.*

CAPVT XXXIX.

ARGVMENTVM.

De formâ & praxi opponendi exceptionem præuentionis, vel cauſæ coram diuerſis iudicibus non tractandæ. Quo tempore iſtæ exceptiones opponi poſſint, & quæ ſit differentia inter exceptionem præuentionis, & incompetentiæ iudicis. Et de eo qui fuit contumax coram primo Iudice, quod non poſſit opponere de præuentione in ſecundo iudicio præuento.

SVMMARIVM.

1 *Si non opponatur de præuentione, proceſſus ſecundi Iudicis præuenti validus eſt, ſi aliunde ſit competens.*

2 *Explicatur locus obſcurus Baldi* in l. nulli, Cod. de iudic.

3 *De præuentione opponi debet ante litem conteſtatam alias non poteſt amplius allegari*, & numero 7.

4 *Quando præuentio non eſt clara, ſub quâ verborum formulâ pars illam opponere debeat*, & numero 6.

5 *Si Iudex non admittat exceptionem præuentionis, datur appellatio.*

8 *Præuentio cauſa non tollit competentiam iudicis, ſed illam tantum elidit.*

9 *Exceptio præuentionis debet opponi coram Iudice præuento, ita tamen vt illam proponens non fuerit contumax coram iudice præueniente.*

QVæstio iſta reſpicit formam & praxim opponendi exceptionem præuentionis coram Iudice: Hac in re Bald. *in l. nulli, num. 3. C. de iudic. in verſ. Quare hic, duo iudices.* videtur ſatis obſcurè loqui, dum dicit, quod ſi duo iudices de eodem 1

deli

delicto inquirunt, vnus debet remittere cognitio-
nem ad alium, quando non conſtat de præuentione,
nam tunc ille qui præuenit eſt potior. Deinde ſub-
iungit Bald. Breuiter dico quod ſic. Alias ſe impediũt.
Vnde debet eſſe cautus, quod non opponat exceptio-
nem præuentionis, ſed opponat exceptionem apud
eundem iudicem faciendæ remiſſionis. Quod ſi
non opponit, ſibi imputet, quia proceſſus tenet: &
hoc dicit colligi ex notatis per Innocent. *in c. cum
M. Ferrarienſis de conſtit.* Hæc dicta Baldi in hunc
ſenſum capienda exiſtimo poſt Felin. *in dicto c. cum
M. Ferrarienſis, num. 25 verſic. Et de prædictis verbis*
2 *Innocentij.* † Videlicet, quod quando reus coram alio
iudice pro eadem cauſa citatus, ignorat, vel dubitat
quis ex duobus iudicibus præuenerit, non debet
opponere de præuentione, quia forſan illam proba-
re non poſſet, & ita fruſtra iudicem offenderet, cuius
iuriſdictionem inutiliter declinaret. Sed non ne-
gat Baldus, quin ſi conſtaret de præuentione, poſſit
ſilius exceptio ante litem conteſtatam proponi, vt
tenet idem Bald. *in Authent. ſed nouo iure C. de ſer-
uis fugit. num. 9. verſ. Sed pone quod in ciuitate Peruſij*
3 † dicens quod ſi non opponatur de præuentione
ante litem conteſtatam, tenebit proceſſus vtriuſque
iudicis. Quod etiam idem tradit *in l. peremptorias, in*
4 *fine, C. ſententiam reſcindi non poſſe.* † Quando igitur
non conſtat de præuentione reus non debet de illâ
excipere, ſed debet vti his vel ſimilibus verbis. Cau-
ſa iſta ſuper eadem re, pendet coram alio iudice co-
5 ram quo fui vocatus. Ego non debeo pro eadem re
litigare coram diuerſis iudicibus, hoc enim mihi
damnoſum, & laborioſum eſſet. † Et ſi quis hac de
cauſa appellaret à iudice hanc exceptionem non ad-
mittente, legitima eſſet appellatio, *l. 2. ff. de quib. reb.
ad eund. iudic. eat. ur.* Et probatur per text. *in l. ſi pa-
riter. 9. ff. de liber. cauſ.* Ita docet Innocent. *in dicto
cap. cum M. Ferrarienſis, num. 12. de conſtitutionib.*
6 † Ex quibus, quatuor illationes colligit Felin. *loco
citato.* Prima eſt, quod nihil debet dici de præuen-
tione, ſi de eâ non conſtet, ſed ſolum opponendum
eſt, quod citatus non tenetur pro eadem re, coram
duobus iudicibus diuerſis litigare. Quia non debet
oſtendere inclinationem ad vnum potius Iudicem
quam ad alium, ſi non ſit omnimodo certus de præ-
7 uentione. † Secunda, quod reus debet eſſe cautus,
vt opponat hanc exceptionem, ſiue præuentionis,
ſiue remiſſionis cauſæ ante litem conteſtatam. Nam
8 poſtea non admitteretur illam opponens. † Tertia
illatio eſt. Vt non debeat exceptio incompetentiæ
iudicis hoc caſu proponi, malè enim opponeretur,
cum ambo iudices ſint competentes. Præuentio ſi-
quidem non tollit impotentiam, ſed illam dumta-
xat elidit: ſecundum Angel. *in l. ſi quis poſteaquam
7. ff. de iudic. num. 1.* Vbi dicit quod Aduocatus debet
eſſe cautus in formâ excipiendi, vt non excipiat de
incompetentiâ iudicis, quia exciperet ineptè, cum
ſit competens; nec debet petere ſe remitti ad pri-
mum iudicem, quia exciperet ineptè hoc etiam ca-
ſu, cum non habeat priuilegium fori, vnde ſuccum-
beret propter ineptitudinem; ſed debet ſimpliciter
obiicere contra proceſſum ſecundi iudicis, allegan-
do quod eius iuriſdictio eſt præuenta propter iu-
riſdictionem alterius præambulam. Quod intel-
lige, vt verum ſit, quando certa eſt præuentio, ſi
enim illa dubia eſt, debet ſolum dicere ſe non tene-
ri coram diuerſis iudicibus pro eadem re litigare,
cum duplici expenſa & incommodo, vt dictum
eſt.

Quarta illatio eſt, quod ſicut non ſufficit de præ-
9 uentione tractare coram Iudice præueniente; ſed
præuentionis exceptio debet omnino opponi co-
ram ſecundo Iudice ſeu præuento, alioquin ſecun-
dus iſte Iudex quantumuis præuentus, in contuma-
ciam citati & non comparentis, ſeu ipſo comparen-
te & præuentionis exceptionem non opponente,
procederet ad vlteriora in cauſa, & eius proceſſus
eſſet validus & legitimus, vt alias ſæpè diximus;
Ita & è conuerſo, ſi citatus non compareat coram
primo Iudice præueniente; ſed fuerit contumax in
in iudicio iam cœpto & præuento, & poſtea conue-
niatur coram ſecundo Iudice, non poterit coram
iſto ſecundo dicere & opponere quod cauſa eſt præ-
uenta coram primo: quod eſt notandum, ex Bartol.
*in l. ſepulchri. verſic. circa primum eſt videndum, ff. de
ſepulch. violato.* Felin. *in cap. ex tenore 16. num. 15.
de reſcript.*

Sed vtrum ſaltem purgatâ contumaciâ coram pri-
mo, citatus poſſit audiri excipiens de præuentione
coram ſecundo Iudice, maior eſt dubitatio quæ ſe-
quenti capite reſoluenda erit.

CAPVT XL.

ARGVMENTVM.

Quando reus in ius vocatus fuit contumax coram primo iudice, vtrum purgata contumacia, & refectis expenſis, poſſit opponere exceptionem præuentionis coram ſecundo. Et quæ ſit hac in re differentia inter citationem executioni demandatam, vel ſolum decretum de citando factum per iudicem ordinarium, vel delegatum. Vtrum per monitorium Iudicis, oriatur præuentio, & quæ hoc caſu ad effectum præuentionis interuenire debeant. Relatio nuncij citantis, vel monitorium exequentis, quomodo concipienda ſit. Et vtrum poſt obtentum monitorium, non tamen executioni demandatum, poſſit alius Iudex adiri, & quid in actore.

SVMMARIVM.

1 *Reum, purgata contumacia primi Iudicij, audiendum eſſe coram ſecundo Iudice in exceptione præuentionis, ex multorum ſententia: ſed alij diſtinctione vtuntur: vide reſolutionem,* num. 15. *& ſequentibus,* & num. 20.

2 *Exceptio præuentionis, non oritur niſi citatio fuerit in actu reproducta, & accuſata contumacia.*

3 *Ad effectum perpetuandæ iuriſdictionis, ſufficit decretum de citando, non tamen ad effectum præuentionis, & quæ ſit in hoc differentia.*

4 *In actibus voluntariæ iuriſdictionis ſufficit ſola interpellatio, etiam extraiudicialis, ad inducendam præuentionem.*

5 *Gratiani locus* diſcept. Forenſ. cap. 639. n. 1. *explicatur.*

6 *Quando actor eſt contumax, & citatio fuit circumducta, nulla eſt præuentio, nec litis pendentia,* & num. 9.

7 *Reus citatus, ſi non compareat in termine, debet à iudice aliquantulum expectari, ſed non actor.*

8 *Quando*

8 *Quando reus eſt contumax, & accuſata illius contumacia, & reproducta citatio, ſtatim cauſa eſt præuenta, nec quærendum eſt, quoad effectum præuentionis, vtrum poſſit purgare moram.*

9 *Actoris maior eſt contumacia, quam rei.*

10 *Quando actor eſt contumax, reus iure poteſt petere ſe à citatione eximi, & relaxari.*

11 *Actor contumax vtrum poſſit purgare contumaciam ſicut reus pugare illam poteſt.*

12 *Iuſta cauſa non comparendi, excuſat quidem à contumaciâ; ſed non à termini circunductione.*

13 *Quando neutra partium comparuit in termino citationis, perinde eſt, ac ſi nulla citatio emanaſſet.*

14 *Reus contumax audiri debet ex perſona Iudicis purgatâ contumaciâ, & allegare præuentionem.*

15 *Vtrum reus ex ſe ſolo, abſque intereſſe Iudicis qui præuenit, poſſit audiri purgatâ contumaciâ ad opponendam præuentionis exceptionem.*

16 *Per aditionem Iudicis præuenientis, ius illi quæſitum eſt, ideo in eius præiudicium alius Iudex adiri non poteſt.*

17 *Bartoli contrarietas notatur in hac materiâ admittendi purgationem contumaciæ, ad effectum opponendi præuentionem.*

18 *Qui impetrat duo diuerſa reſcripta pro eadem cauſa ad duos diuerſos Iudices, amittit commodum vtriuſque.*

19 *Limitatur, niſi citatus vigore ſecundi reſcripti, fuerit contumax.*

20 *Contumacem reum purgatâ contumaciâ audiendum eſſe ſi coram ſecundo Iudice opponat de præuentione, ex veriori ſententia.*

21 *Multo facilius admittendus eſt reus ad allegandam coram ſecundo Iudice præuentionem purgatâ contumaciâ coram primo, coram quo non comparuerat, ſi ex tali contumacia ius partis non eſt factum deterius.*

22 *Omnes contumaciæ effectus ceſſant, poſtquam illa fuit purgata.*

23 *Qui comparuit coram Iudice cum proteſtatione de non prorogando eius iuriſdictionē, & citra conſenſum indebitum, ſimilis eſt contumaci, ad effectum vt non poſſit opponere de præuentione illius Iudicis, coram alio ſecundo Iudice.*

24 *Si qui cum illa proteſtatione coram primo Iudice comparuit renunciet ſuæ oppoſitioni, & in illius iuriſdictionem conſentiat re integrâ, poteſt deinde opponere de præuentione facta ab illo Iudice, ſi alius Iudex præuentus procedere velit.*

25 *Quamvis in certis caſibus pars repellatur ab oppoſitione præuentionis, tamen Iudex pro ſuo intereſſe petere poteſt cauſam, ad ſuum tribunal remitti.*

26 *Ampliatur etiam ad Notarios, vt pro ſuo intereſſe, præuentionis iure in Iudicio vti poſſint.*

27 *Monitorium Iudiciale differt à monitorio conceſſo pro rerum occultarum reuelatione, & citationis loco eſt.*

28 *Monitorium non afficit niſi fuerit ſeruatâ formâ in eo contentâ, executioni demandatum.*

29 *Nuncius curiæ, referens ſe executioni litteras, vel monitorium demandaſſe, cum clauſula, vt ſuprà, nulliter procedit, niſi formam ſuæ commiſſionis obſeruauerit.*

30 *Non inducitur præuentio cauſæ ex monitorio, niſi illud fuerit iudicialiter in termino reproductum.*

31 *Monitoria debent continere clauſulam iuſtificationem,* Et ſi ſenſeris te grauatum, *& reſoluuntur in ſimplicem citationem.*

32 *Monitorium, quando non inducat præuentionem.*

33 *In quæſtione attentatorum, lis dicitur introducta quoad actorem, vt nihil attentare poſſit in præiudicium litis, ex monitorio, quamvis nondum executioni demandato.*

34 *Ad effectum præuentionis requiritur executio monitorij. Et quæ ſit ratio differentiæ inter attentata & præuentionem.*

35 *Actor non attentat ſi poſt obtentum monitorium, & antequam ad alios actus procedat, re integrâ monitorio renunciauerit.*

EX iis quæ dicta ſunt capite præcedenti, non leue reſultat dubium; vtrum, & quibus in caſibus reus qui fuit contumax coram primo Iudice, & eius contumacia fuit legitimè accuſata, poſſit deinde opponere coram Iudice, coram quo citatur, exceptionem cauſæ in alio tribunali præuentæ, quando paratus eſt purgare contumaciam, & expenſas reficere. Et quid dicendum ſit in actore qui alium citari curauit, & in termino citationis minimè comparuit.

Quæſtionem iſtam tractant DD. *in l. quamvis. ff. de damn. inf.* 1 vbi varij varias abeunt in ſententias. Quidam enim duos caſus conſtituunt. Primus eſt, quando per contumaciam rei citati, ius actoris non fuit factum deterius, & hoc caſu dicunt reum poſſe purgare contumaciam refectis expenſis, & illâ purgatâ, poſſe opponere de præuentione. Secundus caſus eſt, quando per contumaciam citati, ius actoris fuit effectum deterius, & hoc caſu dicunt reum non poſſe opponere exceptionem præuentionis, etiam purgata contumacia. Alij indiſtinctè reum quantũvis contumacem admittendum exiſtimant, opponentem hanc præuentionis exceptionem. Alij totum contrarium verius eſſe exiſtimant, nempè reum contumacem, etiam purgata contumacia ab huius exceptionis propoſitione remouendum, vt videre eſt apud Bartol. & DD. Angel. Imol. Caſtrenſ. & Alexandr. *in d. l. Quamvis*, quam aliqui reponunt, *ſub l. hoc amplius, §. Celſus, eod. tit.* Et apud Felin. *in c. ex tenore* 16. *n.* 15. *de reſcript.* & *ibi* Abb. *n.* 8.

Sed negotium ad praxim reducendo. Conſiderari 2 in primis poſſe videtur diuerſitas caſuum, qui diuerſimodè euenire poſſunt. Et primò quidem quando Iudex commiſit citationem, & illam fieri mandauit, ſed citatio non fuit executioni demandata, aut ſi executioni demandata fuerit, non fuit per actorem reproducta, quia actor non comparuit in termino citationis, & rei contumaciam non accuſauit, & hoc caſu perinde eſt, ac ſi nulla citatio emanaſſet, & per conſequens neque fuit orta præuentio, quæ ſaltem exigit, vt interuenerit citatio effectum ſortita, & quod non fuerit circunducta, per text. *in l. & poſt edict.* 73. *§. circunducto, ff. de iud.* † Quis licet ad 3 effectum perpetuationis ſufficiat commiſſio, ſeu mãdatum de citando, tamen quando agitur de præuentione inducendâ, citatio debet eſſe executioni demãdata, & plenum effectũ ſortita, cum accuſatione contumaciæ rei, prout ſolẽt facere boni Procuratores, qui ſemper rei contumaciam in principio Iudicij allegant: argomento text. *in l. Properandum, §. 1. ibi, contumaciam accuſante, C. de iudic.* Soc Senior. *conſ.* 41. *n.* 5. *lib.* 1. Farinac. *de Inquiſit. q.* 7. *n.* 60. Rota *part.* 6. *recentior. deciſ.* 289. *n.* 11.

Quod

4 Quod verum eſt in actibus contentioſæ iuriſdi-
ctionis; nam in iuriſdictione voluntariâ datur præ-
uentio inter iudices per ſolam interpellationem
extraiudicialem: Iaſ. in *l. ſi pluribus, ff. de legat. 1. num.*
36. Maſcard. *de probat. concluſ.* 1232. *num.* 14. Guaz-
5 zin. *de defenſion. reor. defenſ. 1. cap. 39. num.* 28. † Et
ita intelligendus eſt Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 639.
num. 1. & ſequentibus. Vbi videtur concludere, non
eſſe neceſſariam reproductionem citationis: loqui-
tur enim de perpetuatione iuriſdictionis, videlicet
ad hoc vt iudex delegatus poſſit in causâ procedere,
ſed non de præuentione quæ ſit in præiudicium al-
terius tribunalis, de quâ nos agimus. Atq; ita locum
illum Gratiani intelligendum eſſe monet Rota *di-
cta dec.* 289. *n.* 9. & 16. nec non dicta per Caſtrenſ.
in l. ſi quis poſteaquam, 7. num. 4. ff. de iud. verſ. non ta-
6 *men requiritur.* † Et idem Gratian. in hac ſententiâ
reſidet, *diſcept. forenſ. cap.* 535. *n.* 13. & 14. Adeo vt
ſtante huiuſmodi actoris in termino non compa-
rentis contumaciâ, nulla liſpendere dicatur: Gratian.
7 *ibid. num.* 17. & 18. † Et tantus eſt defectus actoris
contumacis, & non comparentis in termino, vt iu-
dex non debeat expectare actorem non venien-
tem hora citationis, & tamen reus non compa-
rens, ſit per aliquod tempus per iudicem ex-
pectandus vtrum venturus ſit necne, quia cùm
actor termino in citatione præfixo conſenſerit, ſibi
imputare debet. Reus autem termino non conſen-
ſit: Tiraquell. *de retract. conſanguin.* §. 8. *gloſſ.* 2.
num. 10. Bald. *conſil.* 268. Factum tale *poſt med. li-
bro 1. num.* 2.

8 Secunda conſideratio eſt, quando reus fuit con-
tumax, & in termino citationis actor comparuit, &
illius contumaciam legitimè accuſauit, & hoc caſu
non eſt quærendum vtrum poſſit purgare moram ad
impediendam præuentionem, cum per citationem
reproductam, quamuis reus fuerit contumax, in-
ducatur præuentio, vt dicunt Soc. & Rota, aliique
mox allegati. Poſſet tamen tractari de purgatione
contumaciæ, ſi reus aliquas haberet exceptiones
declinatorias, veluti exceptionem excluſiuam præ-
uentionis ex illâ citatione inductæ, vt de iudicis
incompetentiâ, aut aliam ſimilem, aut etiam, ſi
vellet opponere de aliâ anteriori præuentione factâ
in alio tribunali, ad effectum tales exceptiones op-
ponendi. Loquor etenim de reo contumace, qui vult
dicere non fuiſſe inductam præuentionem per
actum illius citationis in qua fuit contumax. Si enim
prætenderet quod antequam citaretur coram illo iu-
dice iam cauſa erat præuenta coram alio, eſſet caſus
diuerſus & decidendus iuxta ea quæ mox dicemus,
numero 15. & *ſequentibus.*

9 Tertia conſideratio eſt. Quando actor fuit contu-
max, & reus petiit ſe ab illa citatione relaxari, & in
effecto iudex ipſum relaxauit vſque ad primam ci-
tationem, & hoc caſu, cum illa citatio remaneat ſine
effectu & perinde habeatur, ac ſi facta non fuiſſet,
certiſſimum eſt, nullam inde poſſe oriri præuentio-
nem, vt tradit Afflict. *deciſ.* 366. *num.* 14. Grauat. ad
Veſt. *lib. 4. cap. 1. num.* 10. Menoch. *conſilio* 23. *num.* 5.
& *ſequentibus.* Dum autem *ibidem* Menoch. *num.* 9.
dicit idem locum habere quando reus non compa-
ruit, hoc debet intelligi ſi actor non accuſaſſet il-
lius contumaciam eo modo quo mox dictum eſt.
Nam reo contumace, & illius contumacia legitimè
accuſata, perinde eſt ac ſi comparuiſſet, quoad effe-
10 ctum præuentionis. † Et ratio huius concluſionis
eſt, quia maior eſt contumacia actoris quam rei, Gl.
*in cap. cauſam quam, in verbo, ad domum, de dolo & contu-
mac.* Si igitur reus videat actorem in termino cita-
tionis non comparere, poteſt iure petere ſe relaxari
à citatione, & citatio tunc habebitur pro circun-
ducta, & pro non facta: per text. *in d. l. & poſt editum,
§. quod ſi is, ff. de iudic.* Abb. *in d. cap. cauſam quam, num.*
17. *de dolo & contumac.*

Neque hoc caſu audietur actor ſi dicat ſe fuiſſe 11
impeditum & paratum eſſe purgare contumaciam.
Quia aut interim reus coram alio iudice cauſam per
poſteriorem citationem validam, legitimè præue-
nit, (quod aliquando euenire poteſt) & tunc fruſtra
petitur reſtitutio aduerſus contumaciam, poſtquam
reus fuit per primum iudicem relaxatus, & ius illi
fuit deinde quæſitum, cauſaque iam ante petitam
purgationem moræ præuenta in alio tribunali, vel
apud acta alterius Notarij. Aut vero reus poſt obten-
tam ab illa citatione relaxationem nihil fecit, nec
actorem in caſibus licitis præuenit, ſed res eſt adhuc
integra, & hoc caſu fruſtra recurreret actor ad re-
medium extraordinarium reſtitutionis in integrum,
& purgationis contumaciæ, cum illi competat re-
medium ordinarium: iuxta *l. in cauſa, 17. ff. de mino-
rib.* Poteſt enim ſi velit cum res adhuc ſit integra
quoad præuentionem, procedere ad nouam citatio-
nem coram eodem, vel alio iudice ſibi beneuiſo,
competente tamen, & eo modo cauſam præuenire.
Circunducto itaque citationis termino, res hæc eo-
dem modo iudicanda eſt quoad præuentionem per-
inde ac ſi nulla vnquam citatio facta fuiſſet, cum
iudicia non debeant eſſe in pendenti, *l. 1. §. 1 ff. de
vſur. leg. aen quemadmodum. ff. de iudic.* † Et licet iuſta 12
cauſa excuſet à contumacia, *l. contumacia. ff. de re iu-
dicata*, non tamen excuſat à circunductione termini:
Gaill. *lib. 1. obſeruat.* 59. *num.* 2. Præterea ſuper decla-
ratione impedimenti, vel repoſitionis aduerſus con-
tumaciam, neceſſaria eſt citatio rei: vt igitur inutiles
circuitus euitentur, conſultius eſt vt actor præueni-
re volens, nouæ citationis remedio, cum res adhuc
integra ſit, vtatur. † Remanet igitur firma concluſio, 13
quod ſi in termino citationis reus fuerit in contu-
maciam actoris, relaxatus, citatio pro non facta ha-
beri debet. Quod etiam locum obtinet, etiamſi nec
actor nec reus compareant, neutro enim comparen-
te, pro non factâ citatio haberi debet: Mynſinger.
centur. 5. obſeruat. 87. *n.* 3. & 4.

Quarta conſideratio, ſeu quartus caſus eſt, ſup-
poſito quod reus fuerit citatus coram vno iudice,
& non comparuerit in termino citationis, accuſa-
taque fuerit contumacia illius per actorem, ſed
deinde reus ipſe petat ſe admitti purgatâ contu-
maciâ dum vult opponere de præuentione illius
cauſæ quæ iam erat formata antea coram alio Iudi-
ce præcedenti. Aut ſi actor reum trahere velit (ſup-
poſitione eiuſdem caſus remanente) in præiudicium
præuentionis ad eius inſtantiam factæ ad aliud di-
uerſum Tribunal, vel apud acta alterius Notarij.
Reus autem opponit vtroque caſu, ſeu altero ipſo-
rum non poſſe cauſam agitari, niſi coram Iudice co-
ram quo inſtante actore fuit formata præuentio.
† Actor replicat verum eſſe, quod reſpectu rei cita- 14
tio fuit circunducta, cum ipſe non comparuerit & eâ
ratione tacitè conſenſerit, quod citatio habeatur pro
non factâ, & per conſequens nulla fuerit quoad
reum præuentio *d. l. poſt edictum* 73. §. *circunducta, ff.
de iudic.* Bart. *in l. ſepulchri, in princ. n. 2. ff. de ſepulch.
viol.* Alexand. *conſil.* 23. *n.* 5. *lib.* 3. & *ibi* Addit. dicens
ita ſeruari in regno Franciæ, Rip. *in l. 2. num. 8. ff. de
re iudicat.* Marſil. *ſingul.* 239. Idem Alex. *in l. de die, §.
finali, n. 8. ff. qui ſatiſd. cogant.* Lancell. *de attentat. p. 2.
cap. 4. limit. 18. n.* 1. vnde dubitatur vtrum hoc caſu
purgata contumacia reus poſſit opponere coram

Iudice coram quo fuit contumax, de præuentione anteriori coram alio Iudice præoccupante facta, aut etiam de eiuſdem Iudicis coram quo eius contumacia fuit accuſata præuentione, coram alio, & ſecundo Iudice, quando actor declararet ſe recedere ab illa præuentione, & illa nolle vti.

Sane ſi reus opponeret de præuentione de conſenſu illius Iudicis, qui cauſam præoccupaſſe prætendit, res videretur carere difficultate, quia etiam poſito, quod propter ſuam contumaciam eſſet excluſus, nec ad illius purgationem admittendus ad effectum opponendi de præuentione alterius Iudicis, vel eiuſdem coram quo fuit contumax (de quo tamen mox agemus) tamen propter intereſſe illius Iudicis, qui cauſam ad ſuum tribunal pertinere contendit, audiendus eſt, & hac de cauſâ admittendus, ad purgationem contumaciæ: Bart. *in d.l. vbi acceptum, num. 3.* & ibi Additio, *ff. de iudic. littera E, in fine in verſic. Item aduerte.* Et ſequi videtur Tuſch. *littera C, concluſ. 1016. n. 3. volum. 2.* Ex ſe enim ſolo non poſſe reum opponere de præuentione illius Iudicis cuius iuriſdictionem contempſit, teſtatur Bart. *in d.l. quamvis, num. 8 ff. de damn. infect.*

15 Sed contra Bartolum inſurgit Ang. *in d.l. quamvis num. 1 ff. de damn. infect.* quia non prodeſt hoc caſu reo contumacia, qui in ea non ponit ſuum fundamentum, ſed in electione Iudicis, & tribunalis factâ per actorem, quæ irreuocabilis videtur, cum per eum accuſata fuerit contumacia rei, & Iudici quæſita iuriſdictio, quem ipſemet actor elegit, dicens ſe non videre quâ ratione reo etiam ex proprio capite ad allegandam præuentionem comparenti, interdicatur facultas purgandi contumaciam, ſeu moram, ex quo paratus eſt expenſas contumaciales reficere, *l. ſcimus, C. de iudic. l. etſi poſt tres, ff. ſi* 16 *quis cautionem.* † Acquiſita enim eſt iuriſdictio Iudici quem actor adiuit, contumaciam rei coram eo allegando, *l. ſi quis poſteaquàm, 7. ff. de iudic.* Ideo videtur, quod actor non poteſt alium adire Iudicem, niſi renunciauerit inſtantiæ (de qua renunciatione, *parte* 1. actum eſt, *in cap. 6.*) Imò ipſemet Bart. ſibi 17 contrarius eſt. † Quia *in d.l. ſepulchri, ff. de ſepulchr. viol. num. 5.* Fatetur quod ſi reus in primo Iudicio compareret, & moram ac contumaciam purgaret tunc exceptionem iſtam opponere poſſet, & petere quod cauſa remitteretur ad Iudicem præuenientem, quia ceſſarent omnes rationes petitæ ex contumaciâ. Intereſt enim rei, qui iam in alio tribunali citatus eſt, per alia, & diuerſa tribunalia non trahi. Quam Bartoli contrarietatẽ notauit Additio ad eundem, *in l. quamvis, num. 8. ff. de damn. infect. in verbo. Primo iudice.* Vnde Abb. *in cap. ex tenore, num. 8. de reſcriptis*, adhærendo huic ſecundæ opinioni, videlicet quod purgatâ contumaciâ, reus poſſit opponere de præuentione alterius tribunalis, dicit, quod ſi reus fuit contumax in primo Iudicio, & non purgauit contumaciam, non poteſt opponere in ſecũdo de litiſpendentia, quia non poteſt vti beneficio illius inſtantiæ, ex quo illam non approbauit, non comparendo. Vult ergo id ſibi licere purgatâ con-18 tumaciâ. † Ex quo infert notatu dignam limitationem ad text. *In dict. cap. ex tenore*, vbi dicitur quòd ille, qui contra vnum eundémque aduerſarium duo diuerſa impetrat reſcripta, & illis vti-19 tur, perdit commodum vtriuſque, † videlicet, vt non procedat, quando citatus vigore vnius reſcripti, fuit contumax, tunc enim non poteſt excipere aduerſus citationem ſibi datam vigore alterius reſcripti, cum enim non comparuerit, non poteſt 20 ſe fundare in illo actu quem non approbauit. † Sed tamen hoc intelligendum ex eius mente, vt locum habeat tantum, quando citatus contumaciam non purgauit.

Vnde relictis omnibus diſputationibus concludendum eſt, vt ſupra, veriorem eſſe Bartoli ſententiam *in dicta leg. ſepulchri*, quod ſcilicet reus præuentionem alterius Iudicis poſſit coram Iudice præuento opponere, quamvis fuerit contumax dũmodo ſuam contumaciam legitimè purgauerit, quam ſequitur Lancellot. *de attent. parte ſecunda capite quarto limit. 18. numero quinto*, Gabriel. *lib. 2. tit. de iudic. concluſ. 2. num. 24. & 26.* † Idque multo fortius 21 procedere aſſerit, & bene, quando ex tali contumacia rei, ius actoris non fuit effectum deterius, poſt Caſtrenſ. *in d.l. quamvis, ff. de damn. infect.* quam legit, *cum dicto §. Celſus.* Et videtur etiam *ibidem* ſequi Alexand. nec non Felin. *in dict. cap. ex tenore, de reſcript.* Hanc eandem ſententiam tuentur Decius *in d. cap. ex tenore, n. 34.* Felin. *n. 16.* Angel. *in l. quamvis, num. 1. ff. de damn. infect.* Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam, num. 186. & ſeqq. ff. de iudic.* Farinac. *de Inquiſit. quæſt. 7. num. 55. verſ. ſublimita*, Carleual. *de iudic. tom. 1. diſput. 3. quæſt. 7. n. 902.* † Et huius rei ratio 22 eſt euidens, quia purgatâ contumaciâ, ceſſant omnes illius effectus, vt poſt Alexand. Felin. & Alciatum, tenet Rota, coram Seraphin. *dec. 354. num. 13.* Poterit ergo reus purgatâ, & eo modo ceſſante contumaciâ, exceptionem præuentionis alterius Iudicis etiam ex proprio capite allegare. Sed ſi ageretur de duobus Iudicibus diuerſarum Monarchiarum concludendum erit prout ſupra, *c. 31. n. 7. verſic. & præmiſſa.*

Præmiſſis accedit non abſimilis controuerſia de 23 eo qui citatus comparuit quidem coram Iudice citari mandante; ſed cum proteſtatione de non conſentiendo in illius iuriſdictionem, vel vſus eſt ſolitâ illa clauſulâ, quod comparebat citra conſenſum indebitum, & iuriſdictionis aliquam prorogationem, niſi ſi & in quantum de iure ad id teneretur. Quia cum iſte ſit quodammodo contumax, ſeu ſimilis contumaci, non poteſt opponere ex perſona ſua actori, de præuentione primi Iudicis, cuius iuriſdictionem impugnauit, nec ex ſua culpa vtilitatem conſequi, vt fuit determinatum in Rota, *part. 6. recent. dec. 102. n. 2.* † Quod ſanè verum eſt ſi iſte reus 24 re integra non renunciauerit ſuæ proteſtationi ſuper incompetentientia Iudicis citantis. Si enim antequam citatus eſſet coram ſecundo Iudice, conſenſiſſet in iuriſdictionem primi, res eſſet expedita; quia firmata eſſet iuriſdictio ipſius per conſenſum vtriuſq; partis, *l. ſi conuenerit, cum ibi not. ff. de iuriſd. omn. iud.*

Præterea ſupradicta procedunt reſpecto partis; 25 quæ fuit contumax, & non paruit citationi, ideo niſi purgauerit contumaciam ſecundum veriorem ſententiam non poteſt exceptione præuentionis vti, ſecus eſt reſpectu Iudicis cui ius fuit quæſitum per citationem effectum ſortitam, & non circunductam, hic enim pro intereſſe ſui tribunalis ſuæque iuriſdictionis poteſt petere cauſam ad ſe remitti, aut etiam pro eo pars de eius conſenſu, ita tamen vt ſi nomine ſuo compareat, audiri nullo modo poſſit niſi purgatâ contumaciâ; ex notatis per Addit. ad Bartol. *in dict. leg. vbi acceptum, num. 3. verſic. Item aduerte, ff. de iudic.* † Idem dicendum eſt de no- 26 tario qui pro ſuo intereſſe poteſt inſtare ad remiſſionem cauſæ, ſcribente ipſo, & in ſuo tabulatu præuentæ, cui ius fuit quæſitum per præuentionem, vt diximus *parte 1. huius tractatus, cap. 2. num. 3.* Ergo illi per rei contumaciam (legitimè tamen accuſatam) vel per proteſtationem de comparendo citra iuriſdictionis approbationem, cum tamen reuera

Iudex illam haberet, præiudicari non poteſt quin
ſcribat in cauſa per eum præuenta.

27 Quæcunque autem de citatione diximus, eodem
modo procedunt in monitorio, (non loquor de il-
lo Monitorio quod Iudex Eccleſiaſticus concedis
ad obtinendam depoſitionem contra teſtes, aut alios
pro rebus occultis, de cuius materia eruditiſſimum
nuper tractatum edidit admodum R. P. Theophi-
lus Raynaud Societatis IESV Theologus, Vir mul-
tiſcius & irreprehenſibilis vitæ, amicus meus ſin-
gularis: ſed de eo per quod Iudex monet reum, vt
aliquid ſoluat, faciat, vel à faciendo deſiſtat) de quo
Mandoſ. integrum compoſuit tractatum, & illud ci-
tationi æquiualere teſtatur *in eodem tractatu, quæ-*
28 *ſtion.* 17. *num.* 4. † Ideo præuentionem inducit dum-
modo forma in eo præſcripta, ſeruata fuerit in illius
executione. Vnde ſi in Monitorio detur ordo illud
ſignificandi primo perſonaliter ſi perſona apprehen-
di poſſit, ſecundo per dimiſſionem copiæ ipſius in
domo ſolitæ habitationis, factis prius debitis dili-
gentiis de reperiendo perſonam, executio illius
etiamſi reproductum fuerit cum relatione Nuncij,
ſeu curſoris, non erit valida, nec ex ea producetur
effectus præuentionis, aut litiſpendentiæ, ſi illa for-
ma non fuerit ſeruata: vt per Farinac. *conſ.* 89. *n.* 3.
29 Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 531. *num.* 75. † Quod pro-
cedit, quamuis poſt relationem Nuncij dicentis ſe
citaſſe domi dimiſſa copia, addatur clauſula, *vt ſu-*
pra, quæ non alterat expreſſam nullitatem relationis
factæ non ſeruata Monitorij forma, Seraph. *dec.* 972.
num. 7. Quia illa clauſula, videtur potius referenda
ad materias in Monitorio contentas, quam ad for-
mam executionis in eo deſignatam. Et ex huiuſ-
modi Monitoriis non induci præuentionem nec li-
tiſpendentiam, quamuis fuerit facta reproductio
ipſorum & executionis illorum, nec litem dici in-
choatam niſi forma executionis ſeruata fuerit, verum
30 eſt, ex *dicta deciſ.* 972. † Si vero forma illius ſerua-
ta ſit, non ſufficit ſola executio; ſed vlterius requiri-
tur reproductio in actis, ad hoc vt Iudex de ſua iu-
riſdictione certus ſit: Gratian. *diſcept. forenſ.* 639. *n.* 1.
& 531. *num.* 75. *&* 535. *num.* 15. Et quod conſtet de
legitimo mandato procuratoris, & quod forma de-
creti interpoſiti, *niſi infra tres,* fuerit obſeruata, alias
non dicitur lis cœpta: Gratian. *dicta diſcept.* 531. *nu-*
mero 76. Caualer. *deciſ.* 483. *num.* 4. Rota apud Po-
ſthium *de manutent. deciſ.* 644. *n.* 10. De quibus etiam
Monitoriis aliquid tractat idem, *obſeruat.* 78. *dicti*
31 *tractatus de manutent.* † Et quod monitoria vim ha-
beant citationis, & in eam reſoluantur propter clau-
ſulam iuſtificatiuam, quæ in ipſis apponi debet, tra-
dit Iaſ. *in l. nec quidquam, §. vbi decretum, num.* 6. *ff. de*
offic. proconſ. Fiunt enim ſemper iuxta formam con-
ſuetam per Alternatiuam, nempè quod reus illi obe-
diat, aut compareat ad allegandas cauſas cur parere
32 non debeat. † Et ſi ita Monitorium eſſet concep-
tum, vt reus citaretur ad comparendum poſt fa-
ctam executionem præcepti, non eſſet validum, ne-
que litis præuentionem cauſaret Ludouiſ. *deciſ.* 105.
num. 8. 4. *&* 9. Quia ex tali Monitorio minus legiti-
mo, aut non vt decet executioni demandato, non
oritur præuentio: Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 531.
numero 77.

33 Et quamuis in materia attentatorum lis ſufficien-
ter dicatur introducta quoad actorem per ſolam pe-
titionem Monitorij nondum executioni demandati,
ad hoc vt nihil attentare poſſit, quia quoad ipſum
lis ad hunc effectum pendere dicitur, Duran. *deciſ.*
Rota 374. *num.* 7. 392. *num.* 1. & Burat. *deciſ.* 833.
num. 1. *&* 162. *num.* 2.

Tamen quoad præuentionem, requiritur executio 34
Monitorij, vt ſupra dictum eſt. Et ratio differentiæ eſt, quia quoad attentata, inſpicitur dumtaxat actus per ipſum actorem factus, qui poſteaquam Iudicem adiuit, non poteſt eſſe ignarus quod ipſe Iudex manum cauſæ appoſuerit quando citationem decreuit, quod tamen reus ignorat donec citatio ad eius notitiam deuenerit. Sed dum præuentionis quæſtio ventilatur, agitur de communi intereſſe tam actoris quam rei, imò & ipſius Iudicis ac Notarij in locis vbi adeſt officiorum & tabulatuum multitudo, prout in præſenti ciuitate Auenionenſi, vnde non ſufficit ad præuentionem ſola obtentio monitorij; ſed prætereà requiritur actualis illius executio. † Imò nec actor ligatur vlla litiſpendentia ſi ante executionem Monitorij declarauerit ſe ab illius petitione & obtentione recedere: Lancellot. *de attent. parte ſecunda cap.* 4. *num.* 45. *& ſequentibus.*

CAPVT XLI.

ARGVMENTVM.

De pœnis à iure introductis contra eos, qui poſt cauſam coram vno Iudice præuentam, aduerſarium trahunt ad alias diuerſas Curias, vel Iudices, ſiue de Iudicibus Delegatis, ſiue de Ordinariis agatur. De pœnâ amiſſionis cauſæ aduerſus eum qui aduerſarium trahit ad vetitum examen. Quod dicatur examen vetitum. Quid ſi re integra illum pœniteat, & quando res dicatur integra ad hunc effectum. Cœpto iudicio executiuo in Curiis Pontificiis vtrum poſſit relicto hoc iudicio fieri noua executio in Curiis Regiis abſque incurſu pœnæ. Et quid ſtatuendum ſit, ſi quis elegerit domicilium per contractum in ditione Regia. Vtrum electio domicilij facta per contractum, poſſit ſuffragari tertio qui in illo non eſt nominatus ſi agat vti creditor contra debitorem ſui debitoris. Quæ ſit differentia inter actus merè ciuiles, & non merè ciuiles; qualis eſt electio domicilij. Statutum Auenionis *lib.* 1. *rubr.* 20. *art.* 6. quando locum habeat. Qui pendente iuriſdictionum contentione vnum ex duobus Iudicibus adire mavult, vtrum incidat in pœnas contra trahentes ad diuerſos iudices, ſeu ad vetitum examen, aut etiam ratione turbatæ iuriſdictionis introductas.

SVMMARIVM.

1 *Qui nouum obtinet delegationis cauſa reſcriptum in præiudicium præuentionis primi Delegati, caret omni commodo reſcripti, & proceſſus eſt nullus, ipſeque in expenſis condemnandus eſt.*

2 *Ampliatur hoc vt procedat, tam in actore quam in reo, nouum delegationis reſcriptum impetrante.*

3 *Item ampliatur, vt condemnandus ſit ad damna partis.*

4 *Text.* in cap. diſpendia, de reſcriptis in 6. *non corrigit text.* in cap. fin. eod. tit. *in Decretalibus, ſed ampliat.*

5 *Trahens aduerſarium ad vetitum examen, cauſam amittit. Laicus trahens Clericum ad Iudicia ſacularia, iure ſuo cadit.* Ibidem.

6 *Iudex punitur ſi eum qui ſub alterius iuriſdictione eſt, coram ſe comparisturum citauerit.*

7 *Ad hoc vt quis causâ cadat propter prouocationem ſui aduerſarij ad vetitum examen, requiritur perſeuerantia ſaltem vſque ad litis conteſtationem.*

8 *Qui probabili errore ductus eſt, excuſatur de indebita ſui aduerſarij ad vetitum examen prouocatione.*

9 *Contrauenieus præuentioni ſimpliciter, non cadit à causâ, ſed tamen ad expenſas & damna condemnandus eſt.*

10 *Fallit ſi agatur de causâ libertatis, tunc enim etiam pœna amiſſionis ex ſpeciali fauore libertatis incurritur.*

11 *Debitor curiis Pontificiis, & Regiis in debitâ formâ ſi fuerit obligatus, poteſt creditor contra debitorem ſic obligatum executiones facere coram Iudicibus Regiis quamuis præuentio facta ſit per executionem in bonis ſub Monarchiâ Pontificiâ conſiſtentis, neque hoc caſu aliquam pœnam incurrit, niſi adſit contrauentio ſubhibitionum.*

12 *Duo creditori aduerſus debitorem curiis diuerſis debitè ſubmiſſum competunt remedia ad eius electionem, nempè vel litterarum requiſitoriarum, vel nona executionis.*

13 *Quando debitor elegit domicilium in alienâ Monarchiâ, poteſt ibi abſque incurſu pœna conueniri.*

14 *Debitor debitoris ſubmiſſus vel condemnatus poteſt executiuè conueniri.*

15 *Domicilij electio inter aliquos facta, non prodeſt tertio.*

16 *Intelligo vt procedat in electione domicilij pro litis proſequutione, ſecus ſi facta fuerit per contractum ad faciliorem illius executionem, tunc enim prodeſt illis qui poſſunt vti contractu.*

17 *Electio domicilij ad effectum litis, eſt actus ciuilis.*

18 *Interruptio præſcriptionis quæ fit per actus ciuiles operatur dumtaxat inter perſonas, inter quas facta eſt.*

19 *Interruptio præſcriptionis contra principalem, fideiuſſori non nocet, quando facta eſt per actus ciuiles.*

20 *Interruptio facta reſpectu totius ſummæ debitæ, contra vnum ex correis, nocet alteri. Et quæ ſit ratio.*

21 *Actus qui non ſunt merè ciuiles, vtpote qui fiunt per contractum, veluti electio domicilij contractualis, prodeſt omnibus, quibus contractus prodeſſe poteſt:* & num. 22.

23 *Si quis ceſſionem iurium obtinuerit, multo fortius poteſt exequi in domicilio per debitorem in contractu electo.*

24 *In Galliâ intimatio facta in domicilio debitoris ad inſtantiam ceſſionarij, valida declaratur.*

25 *Ex Statuto Auenionenſi, poteſt notarius obligare bona ſubditorum extra Monarchiam exiſtentium, non tamen perſonas, niſi in caſum mutationis domicilij.*

26 *Pœna introducta aduerſus recurrentes ad aliud tribunal in præiudicium præuentionis, ceſſant ſi dolus abſit.*

27 *Pendente lite ſuper poſſeſſione ſummariſſima, dum ſuam quiſque tuetur poſſeſſionem, non eſt locus actioni criminali.*

28 *Pendente contentione iuriſdictionis omnia debent conquieſcere.*

29 *Qui non eſt ſubditus alicuius Principis, non poteſt ab eius Officialibus diuexari, quamuis ſuum aduerſarium in ius vocauerit in curia illius Principis, vel Monarchia cui ſubditus eſt.*

30 *Rhodanum totum eſſe ſub ditione Regia contendunt Officiarij Regis Chriſtianiſſimi.*

31 *Quæ defenſiones proponi poſſint per eum qui de turbata iuriſdictione accuſatur. Remiſſiuè.*

VIDENDVM nunc eſt quibus pœnis ſubiiciantur illi, qui poſt præuentam cauſam, & litem coram vno Iudice cœptam, aduerſarium diſtrahunt, & fatigāt per diuerſa tribunalia, aut iuriſdictionem Iudicis præuenientis turbant, vel etiam cogunt, ſeu cogere volunt ad vetitum examen. Pro cuius rei elucidatione, ſit

Prima Concluſio. Quando tractatur de Iudice 1
delegato, ſi quis poſt cauſam ab ipſo præuentam litem moueat coram alio Iudice delegato, nonāmque impetret commiſſionem, aut alias quoties ad alium recurrit in caſibus, in quibus ad eundem commiſſarium recurrere deberet, talis ſic procedens, caret omni commodo ſui reſcripti, ſeu huius ſecundæ commiſſionis, & non ſolum proceſſus omnis in vim illius fabricatus corruit, & nullus eſt, ſed etiam ille impetrans condemnandus eſt in expenſis, Text. eſt expreſſus, *in c. diſpend. 3. de reſcr. in 6.*
†Quod non ſolum procedit in actore ſuum aduerſa- 2
riū ſic fatigante, ſed etiam in reo, qui actorē in præiudicium litis ſuper cādem re coram diuerſo Iudice delegato conuenit, aut reconuenit, vt dicitur *in d. c.*
diſpendia 3. verſic. Reus quoque. † Nec ſolum in ex- 3
penſis, ſed etiam in damnis paſſis per aduerſarium condemnari debet is, qui ſuum aduerſarium indebitè per diuerſas commiſſiones, ſeu reſcripta ad diuerſos iudices delegatos traxerit atque diuexauerit, vt expreſsè diſponitur per text. *in cap. finali,*
De reſcript. in Decret. † Qui textus *in d. cap. fin.* con- 4
tinens Gregorij IX. legem, & conſtitutionem, non corrigitur per textum *in dict. cap. diſpendia*, qui poſteriùs emanauit, ſed potius explicatur, & ampliatur. Et ideo incorrecta manet diſpoſitio *dicti cap. finalis*, volens etiam damnorum condemnationi hoc caſu locum eſſe.

Secunda Concluſio, reſpicit Iudicia ordinariæ 5
iuriſdictionis, in qua dicendum eſt, quod quamvis regulariter trahens ſuum aduerſarium ad vetitum examen puniatur pœna amiſſionis cauſæ, *cap. ſi diligenti* 12. & ibi Gloſſ. *in verb. cauſam perdant. de foro competent.* Gratian. *diſcep. forenſ. c.* 157. *n.* 57. veluti ſi quis ſiue laicus, ſiue clericus, ad Iudicium ſæculare Clericum trahere velit, tunc enim dicitur illum trahere ad vetitum examen. Et habetur *in l. in crimina-*
li 5. *C. de iuriſdict. omn. iudic.* † Immo Iudex ipſe pu- 6
nitur, ſi eum qui alienæ iuriſdictioni ſuppoſitus eſt, coram ſe citari mandauerit, quamvis in effectu iuriſdictio alterius Iudicis non fuerit impedita, Bald. *in dict. l. in criminali, in princ. n.* 1. & Caſtrenſ. *num.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 26 *num.* 94. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 154. *n.* 2.

Sed quod de amiſſione cauſæ dictum eſt, debet 7
intelligi vt locum habeat, dummodo ſic trahens aduerſarium ad vetitum examen, perſeueret vſque ad ſententiam: Caualcan. *deciſ.* 3. *n.* 26. & 27. *part.* 1. Lanfranc. Balb. *deciſ.* 229. & 230. Quamvis alij veline

ſint ad incurrendam pœnam prædictam amiſſionis cauſæ, ſufficere perſeuerantiam vſque ad litis conteſtationem, quod verius eſſe cenſeo ex notatis per
8 Farinac. *de crimin. læſæ maieſt. q.* 114. *n.* 134. † Excuſatur quoque ab hac amiſſionis cauſæ pœnâ, is qui iuris errore ductus aduerſarium indebitè ad alias trahit Curias, qui error in dubio præſumēdus eſt ad excluſionem illius pœnæ, Grat. *diſcept. for. c.* 154. *n.* 5. Super quo videndus eſt Farinac. *d. quæſt.* 114. *num.* 115. *&* 116. Dummodo talis error fundatus ſit in cauſâ iuſtâ, & probabili, & abſit mala fides, alioquin à pœna non excuſaretur ſub prætextu erroris: Farinac. *dicta quæſt.* 114. *de crimine læſæ maieſt. n.* 116. *in fin.* in illis verbis, *Niſi appareat de aliqua iuſta cauſa in*
9 *contrarium.* † Poteſt enim fieri, vt impetratio diuerſorum commiſſariorum, aut citatio procedendo coram diuerſis Iudicibus ordinariis in præiudicium præuentionis fiat bona fide, vel ad maiorem cautelam iuriſque tuitionem, vt per Gloſ. *in dicto cap. ex tenore, de reſcript.* quam ibi DD. communiter ſequuntur, quo caſu non ſolum non eſt locus pœnæ amiſſionis cauſæ, ſed nec etiam condemnationis damnorum, aut expenſarum; Menoch. *conſil.* 230. *n.* 2. 3. *&* 4. Gabriel. *conſil.* 166. *num.* 2. *lib.* 2. Honded. *conſ.* 95. *num.* 1. *& ſeqq. & num.* 50. *&* 51. *lib.* 2. Farinac. *d. q.* 114. *de crim. læſæ maieſt. num.* 110.

Sed ad hoc vt illi pœnæ amiſſionis cauſæ locus ſit, neceſſe eſt, vt interueniat citatio ad vetitum examen, ſi enim ſimplex adſit proceſſura coram alio Iudice prohibito in præiudicium præuentionis facta, non eſt locus illi pœnæ amiſſionis cauſæ, vt probatur per textum *in d. cap. diſpendia, de reſcript. in* 6. *& d. cap. fin. eod. tit. in Decretalib.* Sed duntaxat hoc caſu ille qui aduerſarium coram diuerſis Iudicibus fatigauit, condemnandus eſt ad damna, & expenſas erga partem, vt notat Felin. *in dicto cap. ex tenore, num.* 23. *de reſcript.* dicens hanc veriorem eſſe ſententiam poſt Gloſſ. *ibidem, in verbo Careat*, quam dicit communiter approbari Abbas, *in cap. dilecti, colum. penult. de reſcript.* Salycet. Fulgoſ. & Alexand. *in l. nulli, C. de iudic.*

10 Neque obſtat *l.* 1. *§. fin. C. de aſſertione tollend.* quia ibi caſus eſt ſpecialis fauore libertatis; ideo non eſt mirum ſi in illo caſu locus ſit pœnæ amiſſionis cauſæ: qui caſus cum ſit ſpecialis non eſt ad alias cauſas extendendus: atque ita textum illum intelligunt DD. communiter.

11 Tertia Concluſio. Qui debitorem curiis Pontificiis, & Regiis legitimè ſubmiſſum, & obligatum, per executionem coram Iudicibus Pontificiis illorum auctoritate factam, præuenit, poterit non obſtante Iudicum Pontificiorum præuentione coram Iudicibus Regiis exequi, aduerſus bona in Monarchia Regia ſita, nec propterea aliquam incurret pœnam. Hæc concluſio multos à vano timore tranſlatæ iuriſdictionis liberat, & veriſſima eſt (niſi tamen adeſſet inhibitio, vel decretū de nihil innouando factum per Officiales ſummi Pontificis præuenientes.) Et probatur ex traditis per nos ſupra *parte* 1. *huius tractatus cap.* 18. *&* 19. & per Cyriac. *controuerſ.* 318. *num.* 43. *& ſequentibus.* vbi defendit eum qui obtinuerat ſententiam in Senatu Mantuano, coram quo eiuſdem ſententiæ executionem petierat; poſtmodum autem cum aliqua bona mobilia debitoris condemnati repeſſet in ditione Principis Bozzuli, curauerat bona illa auctoritate Magiſtratuum loci illius in quo reperiebantur ſequeſtrari: quod eâ ratione comprobat, quia Iudex illius loci erat competens, cum bona in eius territorio reperta fuiſſent, & ageretur de executione obligationis Cameralis, in qua licita eſt variatio de Iudice ad Iudicem. † Subdens tritam eſſe practicam permittentem actori, qui fauorabilem reportauit ſententiam, 12
illius executionem petere ſuper bonis alieni territorij per litteras ſubſidiales, & requiſitorias ſi velit, aut ſi malit facere nouum iudicium coram Iudice loci vbi bona ſita ſunt, producendo coram ipſo ſententiam, & proceſſum primi iudicis: vt per eundem *loco citato, num.* 42. *&* 43.

Ampliatur etiam in executiuis, vt poſſit procedi 13
contra debitorem in alienâ Monarchiâ, ſi in illâ domicilium pro faciliori contractus executione elegerit per contractum. Reus enim poteſt in loco domicilij electi conueniri etiamſi ibi non reperiatur: Cyriac. Nig. *dicta controuerſ.* 318. *numero* 27. Gaill. *libro* 2. *obſeruat.* 36. *num.* 11. Riminal. Iun. *conſ.* 353. *num.* 53.

Dubitatum tamen aliquando fuit in facti contingentiâ, verum ſicut creditor ipſe executiones intimare, & citationes facere poteſt in domicilio contractuali per debitorem electo, auctoritate illius Iudicis, qui ceſſante huiuſmodi domicilij electione fuiſſet incompetens, ita & creditor creditoris agens contra debitorem ſui debitoris, in eodem domicilio electo executiones facere validè queat. Certum quidem eſt, aduerſus debitorem debitoris condemnatum, aut aliàs executiuè obligatum, licitum eſſe executiuè etiam procedere: Zach. *de obligatione Camer. quæſt.* 5. *num.* 30. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 507. *num.* 1. *& ſequentib.* Burat. *deciſ.* 793. *n.* 4. *& ſequentibus.* 14

Sed dubium in eo conſiſtit, verum electio domicilij facta per debitorem debitoris ſuffragetur primo creditori agenti, & exequenti coram Iudice illius domicilij inter alios electi, & in fauorem illius qui in inſtrumento nominatus non eſt. Sanè electionem domicilij tertio non prodeſſe tenuit Imbert. *in ſuis Inſtitution. Forenſibus Gallico ſermone conſcriptis, lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 34. *verſicul. Toutefois.* Vbi dicit, quod ſi electio domicilij facta fuerit in aliquâ materiâ, non ſolum, non prodeſt tertio, ſed nec ipſi quidem parti cuius fauore facta eſt, ſi inchoëtur alia inſtantia, veluti in cauſâ appellationis. 15

Illa tamen doctrina, caſui noſtro non applicatur, tum quia non agit ibi Imbertus de electione domicilij facta per contractum, & pro faciliori contractus implemento, & executione, ſed de aliâ electione domicilij factâ in Iudicio, & pro validitate, aut facilitate Iudicij. Tum quia idem Auctor fatetur, quod ſi in eadem ciuitate, vel loco, tractaretur tam prima quam ſecunda inſtantia, electio domicilij facta in prima cauſæ inſtantia, ſuffragaretur etiam in cauſâ appellationis. 16

Et ratio eſt, quia electio domicilij facta in Iudicio, & ad effectum litis, eſt actus mere ciuilis. Actus autem ciuiles proſunt illis tantum inter quos facti ſunt, vt tradunt DD. & maximè Bart. & Caſtrenſ. *in l. naturaliter, ff. de vſucapion.* Et præcipuè Ioannes Hannibalius *ibidem, num.* 27. *verſic. nec obſtat, ſi diceres. in* 5. *volum Repetent. fol.* 144. *verſo.* † Vnde videmus, quod interruptio quæ fit per actus ciuiles aduerſus vſucapionem, veluti per litis conteſtationem, ſuum duntaxat effectum producit quoad illas perſonas cum quibus tales actus geſti ſunt, *l.* 1. & ibi Gloſſ. *Cod. de præſcript. longi temp.* Seraph. *deciſ.* 926. *num.* 1. Balb. *de præſcript.* 3. *part.* 6. *princ. quæſt.* 4. *n.* 47. † vbi propterea concludit interruptionem præſcriptionis, ſeu vſucapionis factam contra principalem, non nocere fideiuſſori: Gratian. *diſceptat. forenſ.* 310. *numero* 37. Quia mala fides vnius 17 17 18

vnius,non eſt mala fides alterius,Put. *lib.1.dec.*500.
20 † Quamuis ſecus ſit in duobus reis : quia vnica eſt
vtriuſque obligatio, ideo interruptio contra vnum,
operatur quoad omnes correos debendi. Quod
verum eſt, ſi interruptio facta fuerit per petitionem
totius ſummæ debitæ. Aliud enim eſſet ſi petitio
per quam ſit interruptio facta fuiſſet dumtaxat de
portione vnum ex correis tangente,vt explicat The-
ſaur. *deciſ.*203.

21 Sed quando agitur de actu, qui non eſt merè Ci-
uilis, qualis eſt electio domicilij facta pro executio-
ne contractus in contractu ipſo, prout ſæpius fieri
ſolet,cum contractus ſint de iure gentium,nec pro-
priè deſcendant à iure Ciuili quoad originem, &
ideo non ſint actus merè ciuiles ſicut litis conteſta-
tio, & ſimiles qui à iure Ciuili introducti ſunt, *l.le-*
22 *gitima, l.iuriſgentium,ff.de pactis.* † Talis actus non
ſolum producit effectum inter ipſos contrahentes
inter quos factus eſt ; ſed etiam in fauorem eorum
omnium, qui vigore contractus ius agendi habent:
vt explicat Barboſ. *in l.cum notiſſimi,§. Imò, num.*16.
Cod. de præſcripi. 30. *vel* 40. *annorum*, Balb. *de præſ-*
23 *cript.* 3.*parte* 6.*partis principalis,quæſt.*4.*num.*17.† Et
hoc potiſſimum locum habet ſi creditor creditoris,
ceſſionem iurium obtinuerit à ſecundo creditore:
quia cum hoc caſu agat actione ſibi ceſſa, quæ ea-
dem eſt cum actione ſecundi creditoris cedentis,ele-
ctio domicilij per huius ſecundi creditoris debito-
rem facta iuuaret iſtum ceſſionarium, vt in illo do-
micilio intimationes, & alia facere poſſet quæ ce-
dens ipſe facere potuiſſet, quamuis electio alio mo-
do quam per contractum facta fuiſſet,& domicilium
etiam per actus iudiciales & merè Ciuiles electum:
DD. *in l.naturaliter*, & præſertim, *Imol.num.*4.*ff. de
vſucapionibus.*

24 Vnde in praxi intimationes ad inſtantiam ceſſio-
narij in domicilio per debitorem electo factæ, vali-
dæ & legitimæ iudicantur in Galliâ:vt teſtatur Add.
ad Louet. *littera D, num.*49.*pag.mihi* 251.*colum.*1.
in princip. Quod potiſſimum procedit quando nihil
intereſt debitoris ſiue hic, ſiue illic ſoluat. Gratian.
diſcept. forenſ.cap. 507.*numero* 18. Surd. *deciſ.*44.
numero 8.

25 Aduertendum tamen eſt ea, quæ ſuperius de va-
riatione in executiuis dicta ſunt,locum habere quan-
do agitur de executione factâ contra bona, ſi verò
agatur de capturâ perſonæ, aliter prouiſum eſt apud
nos ea ſtatuti municipalis diſpoſitione,*lib.*1.*rub.*20.
*artic.*6. Quo cauetur,poſſe quidem Notarios ſubdi-
torum bona extra terras Eccleſiæ poſita obligare, ſed
non perſonas ſubditorum Sanctiſſimi, niſi debitores
tempore executionis reperiantur habitare in alienâ
Monarchiâ.

26 Addendum quoque eſt pro maiori eorum quæ ſu-
perius dicta ſunt,intelligentiâ, pœnas omnes aduer-
ſus eos introducta, qui in præiudicium litis coram
aliquo Iudice præuentæ, ad aliud tribunal trahunt,
ceſſare ſi dolus abſit : Farinac. *conſ.*49.*numer.*4. Me-
noch.fusè, *conſil.*230. maximè, *num.*21.*& ſequentib.*
Gabriel. *conſil.*166. *num.*9. *& ſeqq. Et conſil.*167.
*num.*2. *& ſequentibus,lib.*2. vbi fusè materiam turba-
tæ iuriſdictionis explicat ad excuſationem eius, qui
de eâ accuſatur. Et hac de cauſâ his annis elapſis
ego conſulueram pro defenſione cuiuſdam mulieris
Nobilis,ad eximendam illam,prout exempta fuit,ab
iniuſta turbatæ iuriſdictionis accuſatione. Quia
cum inter Pontificios & Regios miniſtros, magna
eſſet contentio ſuper iuriſdictione loci cuiuſdam in
vtriuſque Monarchiæ confinibus conſtituti,& qui-
libet locum illum de ſuo territorio & iuriſdictione
eſſe contenderet, imò ſe eſſe in quaſi poſſeſſione
ibidem exercendi iuriſdictionem aſſereret, oſten-
dendo actus iuriſdictionales in illo loco factos,
† donec finita eſſet contentio ſuper poſſeſſorio, non 27
poterat contra ipſam procedi per viam iudicij crimi-
nalis, ſiquidem cauſa illa, quaſi poſſeſſionis exer-
cendi in illo loco actus iuriſdictionales, tanquam
præiudicialis, & Ciuilis, prius erat terminanda, *l.*1.
C.de appellat. Crauet. *conſil.* 280. *num.* 3. *verſic. Ex
quibus fundamentis*, Farinac. *de var.& diuerſ.q.*100.
*num.*62.† Imò omnia conquieſcere debent penden- 28
te quæſtione illa ſuper iuriſdictione,*cap.ſi iudex lai-
cus in fin.* & *ibi* Gloſſ. *in verb. Interim de ſentent. ex-
communic.in* 6. Cancer. *lib.*3.*var. reſol.cap.*10.*n.*59.
de content.iuriſdict.

Quibus additur,quod mulier iſta non erat ſubdi- 29
ta ſummi Pontificis in temporalibus,vnde ſub præ-
textu turbatæ iuriſdictionis non poterat accuſari co-
ram Officiariis,ſeu Magiſtratibus eiuſdem:Menoch.
dicto conſil. 230.*n.*80. Et ſanè iuſtam habebat cau-
ſam credendi ſe coram Regiis iudicibus agere po-
tuiſſe,quia agebatur de alueo intra flumen Rhodani,
† quod quidem flumen Magiſtratus & Officiales Re- 30
gis prætendunt ad Regem in ſolidum ſpectare, Re-
giæque iuriſdictioni ſubjacere,adeo vt non admit-
tant præuentionem Magiſtratuum Pontificiorum in
iis, quæ ad Rhodanum pertinent, aut in eo gerun-
tur, Guid.Pap. *deciſ.*577. *n.*3. & *ibi Addentes.* Quod
tamen ad me, decidere non ſpectat, cum ſim Vaſſal-
lus & ſubditus fideliſſimus ſuæ Sanctitatis. Et ex his
rationibus mulier iſta fuit à lite liberata, nec amplius
contra illam proceſſum. † Si quis autem plura vide- 31
re deſideret, dum ſe offeret occaſio defendendi reum
de turbata iuriſdictione accuſatum, adire poterit Fa-
rinac. Hondedeum, & Gabrielium *in locis ſuperius al-
legatis.*

CAPVT XLII.

ARGVMENTVM.

De actione Saluiani interdicti intentata per Genetum pro conſequutione dotis ſibi promiſſæ, & contra tertios bonorum Soceri poſſeſſores in vno tribunali præuenta, vtrum ea pendente poſſit ſocer in alio tribunali per viam actionis proponere beneficium competentiæ, ſeu deducto ne egeat: Et quibus in caſibus ceſſet tale beneficium ad fauorem ſoceri. De beneficio ceſſionis bonorum, vtrum idem hoc caſu iudicandum ſit, quod de beneficio competentiæ.

SVMMARIVM.

1 *Pater filiæ dotem conſtituens, non poteſt conueniri, niſi in quantum facere poteſt.*
2 *Pater mariti, vel pater vxoris, habent beneficium competentiæ.*
3 *Socer habet beneficium competentiæ, tam conſtante quam ſoluto matrimonio.*
4 *Affinitas diſſoluitur inter ſocerum & generum, ſi vxor moriatur.*
5 *Iuſta ſubſiſtente cauſa etiam ſoluto matrimonio datur ſocero beneficium competentiæ ſecundum nonnullos.*

6 *Sed*

6 *Sed tamen verius eſt generaliter etiam ſoluto matrimonio competere.*

7 *Ampliatur etiamſi agatur de contractu facto per ſocerum, ſoluto iam matrimonio.*

8 *Exceptio competentiæ iuuat ſocerum, tam contra maritum, quam contra eius ceſſionarium.*

9 *Mutatione actoris non mutatur ius rei excipientis.*

10 *Exceptio competentiæ poteſt opponi poſt præuentionem per viam exceptionis coram Iudice præueniente.*

11 *Electio iudicis & Notarij ſpectat ad creditorem, ſi exceptio competentiæ fuerit propoſita per viam actionis.*

12 *Dum beneficium competentiæ intentatur præuentiuè, qui illud intentat, non eſt actor, ſed reus originarius,* & nom. 13.

14 *Qui ſint illi ſenes qui fruuntur beneficio miſerabilium perſonarum.*

15 *Quando quis comparet in lite tanquam tertius, non habet priuilegium fori miſerabilibus perſonis conceſſum.*

16 *Præuentio non obſtat intentanti beneficium ceſſionis bonorum.*

17 *Exceptio competentiæ, in quo differat quoad præuentionem à beneficio ceſſionis bonorum.*

18 *Qui prætendit beneficium competentiæ tenetur illud proponere coram Iudice præueniente in executione.*

Et quibus in caſibus hoc procedat.

19 *Cauſæ nunquam ſunt ſibi inuicem præiudiciales, quando ſunt diuerſæ & ſeparatæ.*

INTENTATA contra tertium poſſeſſorem cauſâ actionis hypothecariæ, vel Saluiani interdicti, ratione crediti, cum hypotheca, illâque in Curia Rectoriatus ciuitatis Carpentoracti introductâ, & præuentâ, debitor principalis, à tertio bonorum poſſeſſore cui prædium impeditum vendiderat, in euictionem vocatus; vt condemnationem effugeret, intentauit in hac ciuitate Auenionenſi beneficium com-
1 petentiæ, † dicens tractari de credito originem habente ex dotis conſtitutione per ipſum facta filiæ ſuæ, & per conſequens pro illo credito conueniri non poſſe niſi deducto, ne egeat, & in quantum facere poteſt: iuxta *l. rei iudicatæ, §. Socero quoque, ff. ſo-*
2 *lut. matrim.* † Cum exceptio iſta competentiæ locum habeat tam in patre mariti, quam in patre vxoris, *l. ex diuerſo, ff. ſolut. matrim.* Fontanell. *de pactis nuptialib. clauſ. 7. gloſſ. 3. parte 11. num. 95.* Paſcal. *de patria poteſt. parte 2. cap. 9. num. 21.* Bruo. *de ceſſ. bonor. quarta*
3 *quæſtionis princip. quæſt. 22.* † Et non ſolum datur hæc exceptio conſtante matrimonio, ſed etiam ex veriori ſententia, illo ſoluto: Caroc. *de except. cap. 25. num. 45.* Et ita pro ſocero fuit iudicatum apud Theſaur. *deciſ. 119. in additione.* Quidquid alias fuerit in contrarium iudicatum in Senatu Neapolitano apud Vincent. de Franch. *deciſ. 366.* & ſequatur Mauſon. *de cauſis execut. limit. 16. num. 7.*

4 Verum quidem eſt, quod ſi rationibus, & non authoritatibus pugnandum eſſet, concluſio illa non tranſiret ſine difficultate in fauorem deciſionis Neapolitanæ propter verba textus, *in l. ſicut autem, 21. & ibi* Gloſſ. *in verb. vtimur, ff. de re iudic.* vbi exprimitur, quod ſi dos petatur à ſocero ſoluto matrimonio, conueniri poteſt in ſolidum, & ceſſat priuilegium illud, ne conueniatur vltra quam facere poteſt, quia non amplius durat affinitas, quæ per mortem vxoris diſſoluta eſt; per text. & Gloſſ. *in l. ſed hoc ita, 22. ff. de re iudic.* Et propterea Barboſ. *in l. maritum, 13. ff. ſolut. matrim. num. 59.* Sed maximè, *num.* 5
63. & 64. adhæret huic opinioni, vt priuilegium iſtud competentiæ locum non habeat in fauorem ſoceri, reſpectu generi agentis ad ſolutionem dotis ſoluto matrimonio, & finitâ per obitum vxoris affinitate: conatur tamen *ibidem, num. 65.* duo iura ſibi contraria inuicem concordare, videlicet *dictam l. ſed hoc ita, 22. ff. de re iudic.* cum *l. penultima, ff. de iure dot.* varias afferens illarum conciliationes: ſed tandem aduerſus ſocerum concludit, vt ſoluto matrimonio beneficio competentiæ contra generum vti non poſſit, niſi iuſtâ ſubſiſtente causâ; quia tunc etiam ſoluto matrimonio, ſocero aduerſus generum agentem, ſuccurrendum eſſe exiſtimat, *numero 67.*

Contra ipſum tamen communis pugnat ſententia, volens ſocero etiam ſoluto matrimonij vinculo per mortem vxoris, dari beneficium competentiæ, aduerſus generum: vt oſtendit Ioan. Baptiſt. Caſtag. *in tract. de benefic. compet. ſeu deducto ne egeat: qu. 7. n.* 10. idque propter reuerentiam & memoriam anteacti matrimonij. vt *ibidem* per eum *n. 28.* 6

Quod ampliatur, vt procedat, etiamſi contractus fieret ſoluto matrimonio, dummodo tamen fieret ex cauſa dotis: Alexand. *in l. non tantum, num. 8. ff. de re iudic.* Caſtagn. *in dicto tract. quæſt. 1. ampliat. 3. num. 1.* 7

Rurſus ad propoſitum ampliatur, vt exceptio competentiæ, non ſolum repellat maritum, ſed etiam illius ceſſionarium: Caſtagn. *ibidem quæſtion. 1. ampliat. 6. num. 1. & ſequentibus.* † Quia mutatione actoris, non mutatur ius rei excipientis: Aretin. *in §. appellantur autem. Inſtit. de exceptionib.* 8 9

Ergo deueniendo ad materiam noſtræ quæſtionis, cum ſocero beneficium competentiæ competere, non poſſet in dubium reuocari, prætendebat ipſe licere ſibi non obſtante præuentione facta per remedium Saluiani interdicti, proponere in alio diuerſo tribunali beneficium iſtud per modum actionis. Quia quoties alicui ius aliquod competit, aut exceptio, poteſt experiri coram Iudice competenti, vt dicatur, & declaretur exceptionem illam aut ius ſibi competere; ex *l. ſi contendat, ff. de fideiuſſ.* aut etiam ex *l. diffamari, C. de ingen. manum.* Fuit nihilominus, (me conſulente) iudicatum, cauſam interdicti Saluiani in ciuitate Carpentoractenſi, & tribunali Rectoris Comitatus præuentam, ad illud tribunal remittendam eſſe, in quo ſocer excipiendo poſſet de beneficio competentiæ diſceptare, cum beneficium illud per viam actionis deduci non poſſit; ſed per viam dumtaxat exceptionis, cum reuera non ſit hæc actio, ſed exceptio. † Cum igitur gener actor ſit, ſocer vero reus, licitum fuit genero eligere Tribunal & Iudicem ſibi bene viſum inter plures Iudices competentes huius cauſæ, ſicut explicatum eſt *in noſtris quæſtionib. beneficialib. part. 1. cap. 120. num. 8.* Et tradit Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 85. per totum.* Socin. Sen. *conſil. 94. vol. 3.* Couarr. *variar. reſol. lib. 1. cap. 18. num. 6.* † Quod enim beneficium competentiæ deduci non poſſit per viam actionis, ſed tantum exceptionis, docet Barboſ. *in l. maritum 13. numero 29. & 30 ff. ſolut. matrim.* 10 11 12

Præſertim, quia in caſu propoſito, Saluianum erat intentatum contra tertium poſſeſſorem, non contra ſocerum, qui non poſſidebat prædium impetitum: vnde non poterat vti retentione, ideoque excluſus erat ab allegatione beneficij competentiæ quod non datur niſi per viam retentionis, vt *ibid.* Barboſa teſtatur *d. n. 29. & 30.* 13

His

14 His rationibus ſe victum ſocer agnoſcens confugiebat ad aliud remedium, nempe ad priuilegium *l.vnic. C. quando Imper.* prætendens ex capite ſeneɛ̃ctutis cauſam ad maius Legationis tribunal euocare. Verum decipiebatur, quia priuilegium *dict. l. vnica.* Non omni ſenum generi indiſtinctè competit, ſed illis tantum ſenibus, qui adeo ſenio confecti ſunt, vt ob ætatem repuerascant, non illis qui ſunt prudentes & ſagaces, rebúſque ſuis ſupereſſe poſſunt, qualis erat iſte ſocer, ideo à priuilegio ſori excludebatur: Franc. *deciſ.* 608. *num.* 6. Gratian. *diſcept.* 506. *num.* 20. & 21.

15 Et cum ſocer non veniret in cauſa tanquam principalis ſed vti tertius, quia lis erat principaliter inter generum & tertium bonorum poſſeſſorem, ceſſabat ex hoc quoque capite priuilegium *dicta l. vnica*, quod non competit illi qui in cauſa interuenit tanquam tertius: Nouar. *de elect. fori, parte* 2. *qu.* 18. *per totam.*

16 Obiiciebatur etiam, quod beneficium illud competentiæ ſimile erat beneficio ceſſionis bonorum, quod poteſt intentari coram quocunque Iudice, non obſtante cauſæ præuentione coram alio factâ, ex notatis ſuprà, *parte* 1. *huius tractat. cap.* 10. *num.* 37.

17 Sed hæc obiecto non fuit viſa facere ad rem, quia verum eſt ceſſionem bonorum coram quocunque Iudice intentari poſſe, imò ſufficere quod fiat extraiudicialiter, & per epiſtolam, *l. fin. ff. de ceſſio. bonor.* Et ſufficere ſolam debitoris declarationem probant *ibidem, num.* 38. Sed beneficium competentiæ non per viam actionis; ſed exceptionis intentari debet, vt iam dictum eſt, & qui illud proponit non
18 eſt verè actor, imò reus eſt originarius. † Ideo non ſpectat ad eum Iudicis electio, ſed omnino tenetur comparere coram illo Iudice coram quo cauſa præuenta eſt ad inſtantiam actoris: Ioan. Bapt. Caſtag. *in tract. deducto ne egeat, in proœm. 1. partis, n.* 40. vbi dicit, eum, qui non poteſt conuentus de hoc beneficio excipere, non poſſe etiam agendo illud proponere, ad effectum præuentionis; quando agitur de obligatione pro reditu annuo iuxta formam Bullæ conſtituto; quia continet pactum de non opponendo: ſecus eſt in aliis caſibus, quia poteſt debitor præueniendo petere ſibi ius dici ſuper iſta exceptione, *deducto ne egeat*, intentando remedium *leg. ſi contendat, ff. de fideiuſſor.* vel remedium *leg. diffamari, Cod. de ingen. manumiſſ.* Sed ſi debitor fuerit præuentus, non poteſt hanc prætentionem intentare per viam actionis, ſed tantùm per viam exceptionis, vt modo probatum eſt.

19 In omnem euentum, poſito quod ſocer cauſam ſuper hoc beneficio agendo proponere potuiſſet, (quod tamen non eſt) excluderetur à ſua prætenſione electionis Tribunalis quoad iudicium Saluiani interdicti contra tertium poſſeſſorem intentati, quia cum vna cauſa ſit diuerſa ab alia, non poteſt prætendi quod vna fuerit alteri præiudicialis, cum conſideratio præiudicialitatis locum non habeat in cauſis diuerſis & ſeparatis: vt probatur per text. expreſſum *in l. fin. Cod. de petit. hered.* Bart. *in leg. non diſtinguendum, §. ſi is faciat, ff. de recept. qui arbitr. receper.* Buratus *deciſ.* 257. *num.* 2. Et ex his cauſa fuit remiſſa ad Tribunal ciuitatis Carpentoractenſis in quo erat præuenta.

CAPVT XLIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione factâ per præceptum carcerum. Quæ requirantur ad illius validitatem, & vt ex eo præuentio facta cenſeatur. Ex præcepto carcerum alicui facto in cauſa criminali vtrum propter inobedientiam contrahatur nouum delictum, & ex eo Iudex aut Notarius ſit fundatus, dum ſe ea de cauſa præueniſſe prætendit. In ciuilibus cauſis dari præuentionem ex præcepto carcerum oſtenditur. Quod ſi is cui præcepti fuêre carceres non obediat, & eius contumacia non fuerit accuſata, cum citatione ad videndum ſibi declarari pœnas, intra annum, vtrum ceſſet effectus præuentionis ex illo præcepto introductæ. Et quæ ſint neceſſaria ad validitatem relationis factæ per appatitorem ſuper præcepto carcerum.

SVMMARIVM.

1 *Facto alicui præcepto carcerum in cauſa criminali, ſi non obtemperet, nullam pœnam meretur.*

2 *Præceptum carcerum alicui factum in cauſa criminali, nullum eſt, & non dat præuentionem.*

3 *Si tamen is cui præceptum factum eſt, illi obediuerit, oritur ex eo præuentio.*

4 *Præceptum carcerum factum in cauſa Ciuili, dat præuentionem.*

5 *Facto præcepto carcerum alicui in cauſa Ciuili, cui non obtemperauerit, debet intra annum citari ad videndum ſibi declarari pœnas, alias ceſſat præuentio.*

6 *Qui præcepto carcerum non obediuit, non poteſt molestari niſi præcedat illius citatio ad videndum ſibi declarari pœnas.*

7 *Is cui factum eſt præceptum carcerum, plures allegare poteſt cauſas quare non obtemperauerit.*

8 *Citationem ad videndum ſibi declarari pœnas aduerſus præcepto carcerum non obedientes, non eſſe neceſſariam, quando in litteris adeſt comminatio, nonnulli volunt.*

9 *Iudex pœnam in litteris aduerſus inobedientes comminatam minuere poteſt.*

10 *Verius eſt citationem requiri pro declaratione pœnarum, quando in literis adeſt comminatio quod alias pœna declarabitur.*

11 *Ex edicto ſi quis ius dicenti non obtemperauerit, nulla datur actio parti, ſed tantum fiſco.*

12 *Quando pœna fiſco applicanda eſt, dicitur actio criminalis.*

13 *Pœna contra inobedientes præcepto carcerum, in cauſa Ciuili peti poteſt in conſequentiam cauſæ Ciuilis, & coram eodem Iudice & Notario Ciuili.*

14 *Pœna aduerſus inobedientes præcepto finitur intra annum ſi petita non fuerit.*

15 *Remedia pœnalia ex edicto prætoris deſcendentia, non dantur poſt annum, neque aduerſus heredes.*

16 *Remedia prætoria pœnalia, quamuis fuerint approbata à iure ciuili, tamen approbata fuere cum ſua cauſa.*
17 *Finito anno remanet actio ciuilis, aduerſus inobedientem, qui præceptum carcerum contempſit.*
18 *Quando actio eſt pœnalis ex parte eius à quo petitur pœna, ſi tamen ex parte recipientis ſolum continet præſtationem quanti eius intereſt, ſemper dicitur actio pœnalis.*
19 *Præuentio per pignorationem durat decennio, ſed per præceptum carcerum, ſi nihil poſtea actum ſit, durat anno.*
20 *Lis non dicitur deſerta per annum in prima inſtantiâ.*
21 *Differunt inter ſe litem eſſe deſertam, & executionem fuiſſe neglectam.*
22 *Aliud eſt inſtantiam eſſe deſertam, aliud cauſam principalem.*
23 *Ceſſante præcepta carcerum poſt annum, non ceſſat eius partis, ceſſat tamen præuentio ſi non fuerit inobediens citatus intra annum ad videndum ſibi declarari pœnas.*
24 *Notario relationem nuncij in propria cauſa ſcribenti credendum non eſt.*
25 *Relatio in dorſo cartelli, ſeu litterarum executorialium ſcripta non dat præuentionem, niſi cartellus reperiatur penes acta productus.*
26 *Relatio nuncij eſt actus extraiudicialis, ideo in actis cauſa producenda eſt.*
27 *Relatio nuncij non facit ex ſe fidem ſine teſtibus, niſi quatenus per productionem in actis efficitur actus iudicialis.*
28 *Si appariter habeat commiſſionem ducendi aliquem ad carceres, vtrum poſſit illi tantum facere præceptum carcerum.*
29 *Nuncius cum ſit merus executor, non poteſt ampliare, vel reſtringere ſuam commiſſionem.*
30 *Verius videtur quod ſeruiens Curiæ, qui habet in mandatis vt aliquem ducat ad carceres, poſſit illi facere ſimplex præceptum carcerum.*

NONNVNQVAM dubitari contingit
vtrum cauſa dicatur per relationem
nuncij, vel apparitoris, ſeu ſeruientis
Curiæ præuenta, quãdo relatio aut non
legitimè facta eſt, aut non apud acta
producta. Et quando ex præcepto carcerum oriatur
præuentio. Denique quanto tempore duret huius
præcepti, & præuentionis effectus. Cuius dubij reſolutio
patebit *ſequentibus concluſionibus.*
1 Prima igitur concluſio eſt, de relatione præcepti
carcerum in cauſa & lite criminali. Facto igitur in
iudicio criminali ad inſtantiam fiſci, carcerum
præcepto, reus contumax nullam incurrit inobedientiæ
ſuæ pœnam: quia non tenetur ſe ipſum
prodere, & in carceribus conſtituere. Et quamuis
capi poſſet & in carceres detrudi, non tamen illi fieri
poteſt præceptum, vt ſibi ipſi noceat, & vitam
aut famam perſonamve ſuam in magnum forſan
diſcrimen adducat. Itaque præceptum alicui factum
in iudicio criminali de perſonaliter comparendo,
vt ſe in carceribus reponat, alias mulctetur, nullum
eſſe nec obligatorium, aſſerit Albert. Brun. *conſil.* 87,
num. 47. *lib.* 1. & poſt ipſum Bertazzol. *conſil.* 471
num. 23. & 24. *lib.* 2. Cyriac. *controuerſ.* 101. *num.* 65.
2 † Vnde rectè inferri poteſt, quod cum præceptum
illud ſit nullum, non inducitur ex eo præuentio
ex regula generali ſæpius firmata; quod ea quæ nulliter
geſta ſunt, non dant originem præuentioni: de
qua etiam Maſcard. *de probationib. concl.* 1232. *n.* 27.
Tuſch. *littera P, concluſ.* 646. *num.* 30. † Intellige vt 3
hoc non procedat, quando ille cui factum fuit præceptum
carcerum, illi paruit, & ſeipſum intra carceres
conſtituit, tunc enim ſanatur præcepti nullitas,
ſicut per compatitionem illius, qui nulliter
citatus eſt, ſanatur nullitas citationis, etiam ad
effectum, vt inde reſultet præuentio cauſæ: vt dixi
parte 1. *huius tractatus, cap.* 9. *num.* 17.
Secunda concluſio. Præceptum carcerum in cau- 4
ſa ciuili, ſecundum Statutum Auenionenſe, validum
& licitum eſt; cum in eodem ſtatuto numeretur inter
vias executiuas, dum ſit mentio præceptorum
pœnalium, *lib.* 2. *rubr.* 9. *artic.* 43. Et expreſſiue, *eodem*
lib. 2. *rubric.* 17. *artic.* 4. vbi dicitur, quod ſi alicui fuerit
factum præceptum carcerum, teneatur obedire
intra diem, ſub pœna arbitrio Iudicis ſtatuenda.
Quæ carcerum præcepta, quotidiè practicari videmus,
tam in præſenti ciuitate Auenionenſi, quam
in Comitatu Venaiſſino. Et ideo non eſt dubitandum,
quin per præceptum carcerum legitimè executum
oriatur præuentio in cauſis ciuilibus, cum
illa oriri poſſit per quodcumque remedium executiuum,
vt cauetur in eodem Statuto, *lib.* 2. *rub.* 34.
artic. 5. *in fine.*
Tertia concluſio. Si alicui factum fuerit præce- 5
ptum carcerum in cauſa ciuili, qui non comparuit,
neque fuit intra annum citatus ad videndum ſibi
declarari pœnas in præcepto contentas, ex tali præ-
cepto nulla induci poteſt præuentio cauſæ. † Pro- 6
batur quia ille qui contumax eſt & inobediens Iudicis
præcepto, non poteſt cogi ad inſtantiam fiſci
ad ſolutionem pœnæ in præcepto contentæ, aut
alterius mulctæ, niſi præcedente citatione illius, ad
videndum ſibi declarari pœnas aut mulctam prædictam:
vt tenet Plot. *in conſil. crimin. diuerſ. tom.* 2.
conſil. 3. *num.* 16. † Poteſt enim is cui præceptum 7.
factum eſt, plures cauſas impedimenti, & excuſationis
proponere, propter quas ab inobedientia & contumacia
excuſandus erit: ideo antequam ad pœnam,
aut mulctam condemnetur, in primis citandus, &
audiendus eſt: Bart. *in l.* 1. *in princip. n.* 13. & Cagnol.
in §. is non videtur, n. 23. *ff. ſi quis ius dicenti non obtemp.*
Plures allegat Farinac. *de accuſat. qu.* 18. *numer.* 44.
apud quem hæc materia per totam illam quæſtionem
plenè & accuratè tractatur, Angel. *in dicta l.* 1.
§. is non videtur, num. 3.
Quod tamen limitare voluit Iaſ. *in dicta leg. vni-* 8
ca in princip. ff. ſi quis ius dic. non obtemper. num. 30.
vt non procedat quando in præcepto adiuncta eſt
clauſula comminationis, quod niſi illi obediatur
Iudex ad pœnæ declarationem procedet. Ideóque
videmus, quod ſolent Notarij in huiuſmodi præceptis
adijcere clauſulam illam, *auec deue commination.*
† Dicit tamen *ibidem*, Iaſ. *num.* 13. quod pœnam 9
comminatam Iudex poteſt pro ſuo arbitrio augere,
vel minuere propter illius, qui non obtemperauit,
paupertatem.
Sed quidquid dicat Iaſon, verius eſt ſemper eum, 10
cui præceptum factum eſt, prius citari debere, antequam
ad pœnarum declarationem contra ipſum Iudex
procedat, quamuis illa comminatio præcepto
adjecta fuerit, non enim ex ea tollitur defectus citationis
qui naturæ conuenit, vt nemo indefenſus
condemnetur. Illæſa quippè manet iam allegata ratio,
quod ei cui præceptum factum eſt multæ rationes
excuſationis competere poſſunt, quæ ipſum eximant
ab incurſu pœnæ quantumuis comminatæ:
Caſtr. *in d. §. is videtur, n.* 3. *ff. ſi quis ius dic. non obtemp.*
Farin. *dicta quæſt.* 18. *n.* 44. Exemplum afferri poſſet
de iis, qui non obtemperãt, ſine contemptu Iudicis:

quia habent cauſam non obtemperandi, text. eſt & Gloſſ. *in l. Satiſque pœna, ff. de in ius vocan.* & Gloſſ. magna in *d. l. vnic. ff. ſi quis ius dic. non obtem. in verbo, hoc iudicium, in fine.* Et ibi notat Bart. *in colum. fin. fin. verſic. Adprimum*, veluti ſi Iudex eſſet Delegatus & citaret, vel præciperet non data copia ſuæ commiſſionis, Plot. *dicto conſil. 3. num. 8.* Aut ſi cartellus, ſeu litteræ executoriales non eſſent debitè ſubſcriptæ ac ſigillatæ, *Ibidem num. 10. & 11.* vel ſi non contineat annum diem & menſem, *vt in d. conſil. 3. num. 12. 13. 14. & 15.* Quod procedit etiam in alijs cauſis in eodem conſilio latius deductis, cum quælibet cauſa etiam beſtialis & fatua, excuſet à pœna, dolo & delicto, *l. 1. & ibi* Gloſſ. *ff. de Abig. l. igitur, §. fin. ff. de liber. cauſ.*

11 Cum igitur inobediens præcepto carcerum, mulctari non poſſit ad inſtantiam fiſci niſi præcedente citatione, & auditis eius defenſionibus ſi quas habituius ſit, non poteſt excluſo per tempus fiſco conſiderari aliquod partis intereſſe propter hanc inobedientiam in hac præcepti carcerum materia. Quia quidquid aliqui in contrarium dixerint, ſolum parti aduerſus inobedientem datur remedium denegationis audientiæ, vt ſcilicet non audiatur inobediens & contumax, niſi prius refuſis expenſis & purgatâ contumaciâ: iuxta *l. ſancimus 13. C. de iudic.* vt notat Cagnol. *in dict. l. 1. §. fin. num. 36. verſic. Aduertendum tamen eſt. ff. ſi quis ius dicen. non obtemp.* cu-
12 ius ſententia veriſſima eſt. † Quia pœna ex *d. l. 1. ff. ſi quis ius dic. non obtemp.* infligenda, non parti, ſed fiſco applicatur, & per conſequens, cum procedat à delicto contumaciæ & inobedientiæ, dicitur criminalis. Et quamuis ea de cauſa adiri poſſit, imò & (ſecundum aliquos) debeat Iudex Criminalis, tamen, & coram Iudice Ciuili in conſequentiam ſuæ cauſæ Ciuilis (cuius eius authoritas contempta fuerit) intentanda eſt huius pœnæ, ſeu mulctæ proſe-
13 quutio. † Quia Iudex Ciuilis incidenter de cauſa Criminali cognoſcit, & Notarius Ciuilis eodem modo in cauſa Criminali, quæ in Ciuilem incidit ſcribere poteſt, vt aliàs diximus, & quotidiè ita apud nos practicatur, & tradit Cagnol. *in dict. l. 1. §. fin. verſic. extra gloſſ.* ſuper quo videri poterunt tradita per nos *parte prima huius tractatus, cap. 23. num. 10. & 12.*

14 Illa autem pœna, ſeu mulcta aduerſus eum qui præcepto non paruit, & actio ad ipſam petendam, durat tantum per ſpatium vnius anni, adeo vt ſi intra annum petitum nihil fuerit, non amplius intentari poſſit, *dicta l. 1. §. finali.* Bald. *ibidem in §. hoc iudicium, num. 3. verſic. In gloſſa* ibi *Nec poteſt annum: in 2. lectura.* Iaſon *ibidem in dicto §. finali, num. 38.* Guid. Papæ *deciſ. 359. verſic. ſed eſt aduertendum*, vbi dicit, quòd ſi non obtemperans non inqueſtetur, vel mulctetur infra annum, non poterit elapſo anno inqueſtari, vel mulctari. Et licet Gloſſ. *in dict. §. finali* contrarium teneat, nempè hanc actionem ad pœnam, durare etiam poſt annum, tamen communiter reprobatur, vt per Iaſonem *in dicto §. fin. n. 38. verſic. In eadem gloſſa* ibi, *videtur dari poſt annum.*
15 † Et huius ſententiæ communis ratio eſt, quia remedia merè pœnalia ex edicto prætoris deſcendentia, non dantur poſt annum, neque in hæredem, vt *in d. §. finali*, cui concordat text. *in l. pen. & in l. 1. ad finem, ff. de eo per quem factum erit, l. in honorarijs, ff. de*
16 *actionib. & oblig.* † Quamuis enim remedia prætoria approbata fuerint à iure Ciuili, tamé approbata fuerunt cum ſua cauſa & qualitate, ideo remanſerunt annalia ſicut prius: Caſtr. *in l. ſi filius, qui patri, in vlt. col. ff. de vulg. & pup. ſubſtit.* DD. *in rubr. C. qui admitti.*

Nec eſt quod opponatur, ſupradicta procedere 17
quoad fiſcum, non autem quoad partem, cui etiam competit actio ex hoc edicto, Si quis ius dicenti non obtemperauerit, ad conſequendas expenſas, & intereſſe, vt dicit text. & Gloſſ. & DD. omnes *in eadem l. vnica, C. ſi quis ius dicen. non obtemper.*

Quia reſpondetur, quod quando actio eſt pœna- 18
lis ex parte rei, quamuis non ſit pœnalis ex parte illius qui pœnam recipit, & cui pœna applicatur, vtpotè quod ſolum contineat damna & intereſſe ipſius recipientis; tamen quia nihil ex parte rei continet niſi pœnam, ideo eſt annalis, & vltra annum non datur, vt probat text. *in leg. 1. in fine, ff. de eo per quem factum erit, quominus quis in iud. ſe ſiſtat. leg. non ſolum, §. fin. cum legibus ſequentibus, Digeſt. de alienat. mutand. iudic. cauſ. facta.* Alberic. *in d. l. vnic. ff. ſi quis ius dicenti, §. hoc iudicium, num. 8. verſ. Item reprobantur.*

Vnde ſequitur non obſtare ſupradictæ conclu- 19
ſioni ea quæ nos diximus, *par. 1. cap. 10. n. 54.* nempè quod præuentio facta per pignorationem non amittit vires niſi lapſum fuerit decennium, quo tempore durante producit effectum præuentionis. Quia illud procedit & verum eſt, quando agitur de pignoratione: quia virtus primi decreti non expirat, niſi ſpatio decem annorum, vt *ibid.* explicatum eſt. Sed quando agitur de præcepto carcerum, in quo neceſſario procedi debet per viam citationis ad videndum inobedienti declarari pœnas, & declaratio pœnarum habet tempus vnius anni limitatum, quo tempore elapſo finitur virtus præcepti pœnalis, ideo finito anno ſicut præceptum euaneſcit, ita & virtus præcepti ceſſat. & propterea poſt annum non poteſt producere præuentionis effectum ſi intra annum pœnæ declaratio petita non fuerit.

Non obſtat etiam ſi dicatur, quod lis non cen- 20
ſetur deſerta per lapſum anni in prima inſtantia, ſed requiritur tempus decem annorum, & præterea, quod conſtet de bono iure illius, qui dicit cauſam fuiſſe deſertam, Rota *deciſ. 166. num. 5. & 6. par. 4. recentior.* vbi aliæ deciſiones afferuntur. *Et deciſ. 418. num. 3. parte 3. recentior.*

Quia fatemur litem non fuiſſe deſertam, ſed 21
dicimus vim executionis expiraſſe: magna enim eſt differentia inter deſertionem litis, & executionis, teſte Afflicto *deciſ. 346. num. 5. & ſequentibus, & num. 8.* vbi dicit, quod ſi nihil contra executionem fuerit oppoſitum, non eſt dare inſtantiam in cauſa executiua.

Et ſic differunt inter ſe deſertio Inſtantiæ negotij 22
principalis, & deſertio cauſæ executionis præcepti carcerum pœnalis, pro qua ſufficit lapſu anni in cauſis ciuilibus vt mox fuit expoſitum, niſi intra annum interruptio facta ſit.

Non enim negamus, quin ceſſante poſt annum 23
actione pœnali propter inobedientiam illius, cui factum fuit præceptum carcerum introductâ, remaneat illæſum actori ius ſuum in negotio principali, vt dicunt DD. & maximè Caſtrenſ. *in dicta l. vnica*, ſed dicimus, ceſſante cauſa criminali ceſſare quoque præuentionem ratione ciuilis cauſæ, quia actio ciuilis eſt diuerſa ab actione pœnali ex cauſa contumaciæ & inobedientiæ prodeunte; igitur ceſſabit quoque præuentio quæ non datur, quando tractatur de cauſis diuerſis & ſeparatis, Gratian. *diſcep. forenſ. cap. 394. numero 14.* & ita alias in caſu occurrenti concludebam.

Præmiſſa verò ex alio capite confirmabantur, 24
quia de carcerum præcepto non conſtabat, niſi per relationé nuncij in dorſo litterarum executorialium

deſcri

deſcriptam, & in officio eiuſdem Notarij de cuius intereſſe agebatur, ſubſcriptam, cum ad illius inſtantiam proprio priuatóque nomine fieret executio; vnde Notario ſine iudicis ſubſcriptione credendum non erat: Papon. *lib.6.tit.6.arreſto 6.* Bertrand. *conſ.4.n.1.vol.2.priorum, & conſ.250.n.11.eodem volum.* Afflict. *deciſ.317.n.3.* Et bene Salicet. *in l.iuriſiurandi, n.7.C.de teſt.& in l.ſi quis decurio, n.4.C.ad l.Cornel.de falſ.in 1.& 2.caſu.* Boër. *deciſ.258.n.4.* Alexand. & *ibi* Addent. *conſ.213.n.6.vol.2.* ceſſabat igitur præuentio de qua non conſtabat.

25 Præterea, relatio nuncij, aſſerentis ſe debitori carceres præcepiſſe, ſcripta quidem erat in dorſo literarum pro executione conceſſarum, ſed litteræ ipſæ, ſeu cartellus nunquam fuerat in actis productus, ex qua tamen productione robur aſſumit; cùm ſi illa facta non ſit, non poſſit eſſe de actis iudicij ex notatis per Vantium *in tit. de nullit. ex defectu citat. n.146.* Tuſch. *littera R, concl.122.n.2.* Ruin. *conſ.102.n.8. verſic. Et quia de citatione, vol. 5.* Anton. Niger. *in tract. de iudiciali pign. cap.28.num.2.*

26 Et ratio eſt, quia cum relatio iſta curſoris ſeu nuncij, ſit actus mere extraiudicialis, cum non fiat in præſentia iudicis, ideo neceſſe eſt, vt obtineat efficaciam quod apud acta cauſæ producatur: Abbas *conſil.118.lib.2.*

27 Et certum eſt, quod ſi pars curauerit, literas ſeu cartellum executioni demandari, fieríque in dorſo cartelli ſeu literarum ſcripturam relationis dictæ executionis; ſed tamen cartellum apud ſe retinuerit, & apud acta cauſæ non produxerit ſeu remiſerit, talis ſcriptura non habet vim actus iudicialis, & per conſequens ſine teſtium præſentia fidem non facit, quia hoc ſpeciale eſt in actis iudicialibus, vt ſine teſtibus fidem faciant, quod extraiudicialibus non conceditur, Cancer. *lib.2.var.reſol.tit.2.de iuriſd.n.239.* Gaill. *lib.1.obſeruat.134.n.13.*

28 Dicebatur etiam quod ſeruiens Curiæ, ſeu nuncius qui litteras executioni demandauerat, habebat reſtrictam commiſſionem, debitorem ad carceres deducendi, & ſic excedendo formã ſuæ commiſſionis, non poterat illi præcipere, vt ſe intra carceres exponeret. Quia forma commiſſionis ſtrictè erat obſeruanda, Rota, *deciſ.685.num.3. parte 2.*

29 *recentior.* † Quia cum nuncius aut ſeruiens Curiæ ſit merus executor, non poteſt ſuæ commiſſionis formam ampliare aut reſtringere: Veral. *deciſ.333.n.2.parte.1.* Et in terminis noſtris tradit Bald. *in cap.fin. de reſtitut. ſpoliat. num.6. verſic. Item cum in relatione nuncij,* vbi loquitur de nuncio exequente, & formam ſuæ commiſſionis excedente.

30 Sed apud me attentius cogitantem, ratio hæc valde dubia apparet propter communem iudiciorum obſeruantiam in his partibus. Videmus enim ſæpiſſimè apparitores & nuncios ad executionem præcepti carcerum deuenire, quamuis in cartello ſola illis detur commiſſio debitorem perſonaliter obligatum ad carceres trahendi, nec vnquam illud in dubium antea videram reuocari. Ex ſupradictis autem rationibus, cauſa fuit per ſententiam retenta in ciuitate Auenionenſi, in qua præuenta fuerat per executionem, non obſtante aſſerto carcerum præcepto notoriùs, vt prætendebatur, facto, de quo legitimè non conſtabat; & ſi conſtitiſſet, euanuerat per lapſum anni à die præcepti, intra quem nulla facta fuerat diligentia pro obtinenda contra inobedientem debitorem declaratione pœnarum coram Iudice Carpentoractenſi, de cuius mandato laxata prius fuerat executio.

CAPVT XLIV.

ARGVMENTVM.

Vtrum per ſuſceptionem voluntariam condemnationis ad ſoluendum, ſeu mandati iudicialis, cauſa coram illo Iudice quamuis incompetenti præuenta cenſeatur. Vtrum Iudex qui præuenit in cognitione cauſæ, dicatur etiam præueniſſe in executione. Laïcus ſuſcipiens condemnationem coram Iudice Eccleſiaſtico, vtrum det illi cauſæ præuentionem ex iſta voluntaria condemnatione. An vero Iudex laïcus priuatiuè, vel cumulatiuè exequi debeat. De differentia implorati Officij iudicis vel actionis in factum pro executione ſententiæ, & quod vtrumque remedium ſit executiuum. Mandata iudicialia de iure ſine teſtibus fidem non facere. Et quæ ſit illorum ſolemnitas ex ſtylo Curiarum Auenionenſium.

SVMMARIVM.

1 *Qui eſt Iudex competens, & præuenit in cognitione cauſa, cenſetur etiam competens, & præueniſſe in executione.*

2 *Quod procedit quando ageretur de duobus iudicibus qui eſſent ambo competentes, ſecus ſi vnus eorum eſſet Iudex prorogatus, quia prorogatio facta quoad cauſa cognitionem, non ſe extendit ad ſententia executionem.*

3 *Sublimita niſi Iudex prorogatus, eſſet ordinarius qui per ſe ſententias exequi poteſt, hic enim prorogatus quoad cognitionem cenſetur etiam prorogatus quoad executionem.*

4 *Derogatio iuriſdictionis ordinaria eſt odioſa, ſicut è contra illius conſeruatio, fauorabilis.*

5 *Compromiſſarij quibus data eſt facultas de negotio cognoſcendi, ſuam ſententiam executioni demandare non poſſunt.*

6 *Suſceptio mandati iudicialis facta per laïcum coram Epiſcopo valida eſt, etiamſi de cauſa profana agatur, & non ſpirituali.*

7 *Executio mandati iudicialis, ſuſcepti coram Epiſcopo, poteſt eius authoritate contra laïcum fieri.*

8 *Ius & facultas ſententias executioni demandari faciendi ſpectat ad Epiſcopos.*

9 *In vim mandati iudicialis per laïcum coram Epiſcopo ſuſcepti, datur electio exequendi in Curia Epiſcopali, vel temporali, & locus eſt præuentioni.*

10 *Quando petitur executio mandati iudicialis ſuſcepti coram Epiſcopo, ſi petatur coram ipſo, imploratur Iudicis officium. Quod locum habet, quando idem Iudex qui tulit ſententiam illam exequi mandat.*

11 *Quomodo differant officium Iudicis pro executione ſententia, & actio in factum.*

12 *Latâ ſententiâ vtilius eſt intentare actionem iudicati, quàm agere primaua actione. Et qua ſit ratio.*

13 *Actionem in factum pro ſententia executione, coram*

alio Iudice quam illo qui ſententiam tulit, intentari etiam poſſe executiuè, ex veriori ſententia demonſtratur.

14 *Quando ſententia non eſt liquida, vel eius inſtrumentum eſt deperditum, non habet paratam executionem.*

15 *Quando proceditur per actionem in factum in vim ſententiæ tranſactæ in iudicatum, ſi ſequatur alia condemnatio non licet appellare ſuſpenſiuè.*

16 *Mandata iudicialia, ſeu voluntaria debiti confeſſiones, quamuis ſint de actis, non tamen fidem faciunt niſi teſtibus adhibitis.*

17 *Quod dicitur acta Iudicialia fidem facere ſine teſtibus, de quibus actis intelligi debeat.*

18 *Quæ ſit adhibenda formalitas in mandatis Iudicialibus ſponte ſuſceptis ſecundum formam in ciuitate Aueniorenſi ſeruari ſolitam.*

19 *Concluditur ex veriori ſententia, nullam ex mandatis Iudicialibus, ſeu obligationibus voluntariis apud acta, oriri præuentionem.*

DEBITOR quidam bonam fidem agnoſcens, qui præſentem non habebat pecuniam, vt creditori ſatisfaceret obtenta ad ſoluendum dilatione, ſponte ſuſcepit condemnationem coram Iudice de ſoluendo ſummam debitam ſuo creditori. Nonnulli alij creditores fuerunt diligentiores in exequendo vigore ſuorum inſtrumentorum coram alio Iudice. Dubitatum fuit primo vtrum per ſuſceptionem condemnationis, ſeu mandati Iudicialis cauſa fuerit præuenta coram illo Iudice etiam forſan prorogato. Item vtrum ſuſceptio mandati facta coram Iudice incompetente fuerit valida. Denique vtrum ius exequendi competat huic Iudici ſiue competens ſit ex ſe, ſiue per prorogationem, & vtrum priuatiuè, ita vt locus ſit præuentioni.

1 Supponendom eſt primo, regulam generalem eſſe, quod qui Iudex competens eſt in negotij cognitione, competens quoque eſt in executione: Sebaſt. Sapia *in repet. l. cum quadam puella, n. 18. ff. de iuriſd. omn. indic.* Surd. *conſil. 405. n. 31.*

2 Secundo ſupponendum eſt, illam quidem regulam locum habere in Iudice præueniente cognitionem, qui cenſetur etiam præocupaſſe executionem, quando tractatur de duobus Iudicibus, qui ambo ſunt competentes, nec indigent partium prorogatione, quorum vnus præuenit, (reſeruata diſtinctione officij Iudicis, & actionis in factum, de qua nos egimus, *parte 1. cap. 5. num. 10. &* paulo poſt fuſius exponemus) ſecus autem eſt ſi agatur de Iudice prorogato, tunc enim illa prorogatio iuriſdictionis reddet quidem Iudicem competentem quoad cognitionem, ſed non quoad executionem, vt notant DD. *in dict. l. cum quadam puella ff. de iuriſd. omn. indic.* & nominatim Claud. de Seyſſello *n. 10. in vltimo notabili,* Sapia *dicto n. 19.* Iaſon. *num. 5.*

3 Quod melius explicat *ibidem* Sapia, necnon Cagnol. nempè quod quando is cuius iuriſdictio fuit prorogata, eſt Iudex ordinarius, tunc vera eſt regula, quod ſicut præuenit in cognitione, & præueniſſe cenſendus eſt in executione, quia Iudex ordinarius talis eſt, qui ius habet ex ſua iuriſdictione ſententias executioni demandari faciendi. Aliud autem eſt, ſi ille cuius fuit prorogata iuriſdictio ſit talis, qui ex ſua facultate non habeat auctoritatem ſententias exequendi, tunc enim procedit regula generalis *text. in leg. nec Epiſcopali, C. de Epiſcop. audient.* Vt ſcilicet prorogatio ſortiatur effectum quoad cauſæ cognitionem; ſed non quoad ſententiæ
executionem. † Ratio differentiæ eſt: quia dum agi- 4
tur de iuriſdictione ordinaria, agitur de cauſa fauorabili ideo extendenda, & amplianda quantum fieri poteſt. At vero quando agitur de alio Iudice, tractatur de cauſa odioſa nempè de derogatione iuriſdictionis ordinariæ, ideo ſtricta debet fieri interpretatio: Marant. *in ſpec. p. 4. diſt. 12. n. 19.* licet hanc rationem non alleget.

Vnde infertur, quod licet per compromiſſum da- 5
ta fuerit arbitris iudicandi poteſtas, ipſique ad ſententiam proceſſerint, non propterea ſequitur eorum authoritate ſententiam huiuſmodi poſſe executioni demandari: quinimo executio ſpectat de iure ad Iudices ordinarios partium: vt aduertit Cancer. *lib. 3. var. reſol. tit. 17. de ſent. execut. n. 542.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 66. n. 4. & 5.*

Infertur præterea, quod ſi laïcus coram Iudice 6
Eccleſiaſtico debiti condemnationem, & mandatum iudiciale ſuſceperit de ſoluendo infrà certum terminum, valida eſt Iudicis Eccleſiaſtici ſententia propter expreſſam partium prorogationem: Iaſ. *in l. ſi conuenerit, num. 22. ff. de iuriſd. omn. iudicum.* Bald. *in cap. cum P. & G. de offic. iud. Delegati, num. 7. verſicul. Quæro pone,* Scacc. *de re iudic. gloſſ. 7. quæſt. 3. limit. 4. num. 97.* Soc. *in cap. ſignificaſti, de foro compet. in vltimo articulo, colum. penult. verſic. Et aduerte quod dixi de præuentione.*

Infertur tertio, quod cum Epiſcopus habeat iu- 7
riſdictionem ordinariam, vt notorium eſt, executio
huius mandati iudicialis coram illo ſuſcepti, fieri
poterit arbitrio creditoris, authoritate Iudicis Ec-
cleſiaſtici, vel laïci, videlicet præcedente præcepto
de ſoluendo, vel ſatisfaciendo condemnationi, ſeu
mandato iudiciali (iuxta notata per nos, *parte 1.*
cap. 25. num. 13 & ſequentib. & iuxta Statutum Aue-
nionenſe, *lib. 2. rub. 16. art. 3.*) Quia quidquid non-
nulli in contrarium dicere voluerint, † veriſſimum 8
eſt Epiſcopum habere ius, & poteſtatem ſuas ſen-
tentias exequendi, vt benè probat Barboſ. *in tract.*
de offic. Epiſc. parte 3. allegat. 107. num. 4. & de iure
Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap. 39. §. 4. num. 49. & multis ſe-
quentibus. † Quod autem poſſit etiam fieri executio 9
authoritate iudicis ſæcularis, & ſic inter ambas iu-
riſdictiones ſit hoc caſu locus præuentioni, proba-
tur; quia ex quacunque debiti iudiciali confeſſione
oritur via executiua contra eum qui confitetur, id-
que per viam præcepti: vt oſtenſum fuit, *parte 1.*
cap. 25. num. 13. & num. 28. in fine, verſ. in quo etiam,
Intentando videlicet coram Iudice ſæculari, coram
quo non fuit facta confeſſio, non quidem Iudicis
officium pro executione ſententiæ, ſeu voluntariæ
condemnationis, ſed actionem in factum. † Quia 10
officium Iudicis pro executione ſententiæ, debet
intentari coram eodem Iudice coram quo condem-
natio facta eſt, vel qui tulit ſententiam; ſed actio
in factum quæ oritur ex condemnatione intentari
poteſt coram quocunque Iudice competenti: iuxta
notata *part. 1. cap. 5. num. 10.* Gratian. *diſcept. forenſ.*
cap. 40. num. 56.

Notandum quoque eſt pro maiori explicatione 11
eorum, quæ *dicto cap. 5. numero 10.* à nobis dicta ſunt, quod ex ſententia in rem iudicatam tranſacta, duo oriuntur remedia ſiue actiones, videlicet officium Iudicis nobile, & actio in factum, ſeu ex iudicato. Quæ duo remedia multum inter ſe differunt, quia officium Iudicis eſt remedium executiuum, & ex ſe ſummarium eſt, actio vero in factum, ſeu ex iudicato, eſt quidem ex omnium ſententia remedium in quo ſummariè proceditur; ſed non apud

omnes

omnes conuenit vtrum ſit remedium executiuum. Plurimi enim DD. id negant, aſſerentes in eo dandum eſſe libellum, & procedendum ad litis conteſtationem, inter quos eſt Specul. *in titul. de ſentent. execut. §. Breuiter: per totum.* Caſtrenſ. *in l. 4. §. ait Prætor. ff. de re iudic.* Vbi etiam oſtendit, quomodo ſit vtilius intentare potius actionem iudicati, quam agere primæuâ actione ſuper qua fuit ſubſequuta
12 ſententia.† Quia ſcilicet exceptiones peremptoriæ, quæ non fuerunt oppoſitæ in primo iudicio, non poſſunt opponi in hoc ſecundo, quæ tamen opponi poſſent ſi ageretur primæuâ actione. Immo vult *ibi* Caſtrenſ. quod ſi agatur actione in factum ex iudicato, talis actio non ſolum non ſit executiua, ſed ne quidem ſummaria. Eandémque inter officium iudicis, & actionem in factum differentiam notat Bartol. *in leg. intra dies, ff. de re iudic.* Angel. *in repetit. l. 1. ff. de iudic. num. 26. & ſequentibus.* Marant. *in ſpecul. titul. de executione, numero* 8. Abb. *in cap. cum aliquibus, num. 12. de ſent. & re iudic.* Coler. *de proceſſ. execut. parte 1. cap. 2. num. 3. & 4.* Veſtr. *in praxi libro* 8. *cap. vltimo, num. 2. 3. & 4.* Et dubitatiuè Vbert. de Bonacurſ. *in pract. titul. de Impedim. execut. num.* 8. & *ibi* Additio Bapt. à Sancto Blaſio, *in tractatu de actionibus, num.* 71. Carauit. *ſuper ritibus M. Curiæ* 262. *num.* 10. Sigiſm. Scaccia, *de re iudicata gloſſ.* 14 *quæſtio.* 11. *num.* 39. *&* 47. Salgado, *de Regia protect. parte* 4. *cap.* 1. *num.* 39.

13 Verius tamen exiſtimo, quod ſi in vim huius voluntariæ condemnationis procedatur coram Iudice Eccleſiaſtico actione in factum, relicto iudicis officij remedio, aut etiam ſi procedatur ad executionem illius condemnationis, iudicis laïci authoritate, cum tunc actioni in factum tantum locus ſit (cum agatur de ſententiâ per alium iudicem latâ) procedi poteſt viâ executiuâ; neque dandus eſt libellus, aut litis conteſtatio facienda: quam ſententiam tenet Iaſon *in dicta leg. intra dies, n. 6. ff. de re indic.* Atque ita in Camera Imperiali obſeruari teſtatur Gail. *libr. 1. obſeru.* 113. *n. 9.* Eiuſdem ſententiæ eſt Surd. *conſil.* 204. *num. 6. &* 8. Marius Anton. *libro 1. variar. reſolut. cap.* 57. *numer.* 8. poſt Bald. *in l. 2. Cod. de execut. rei iudic. num. 2.* Afflict. *deciſ.* 346. *num.* 10. & *ibidem* Viſil. *num.* 2. Rebuff. *in conſtit. Reg. titul. de ſent. execut. artic. 7. gloſſ. 9. num.* 10. vbi dicit, quod poſtquam producta fuit ſententia, ad nullam amplius defenſionem admittitur: tenet Fel. poſt Soc. *in cap. 1. de libelli oblat. num.* 7. Alexandr. *in dicta l. intra dies, num. 5. & 6. de re indic.* Et fusè Valerius Vallaus. *inter deciſ. diuerſ. Rota Lucenſis, deciſio. 14. per totam* Et ratio quæ me potiſſimum mouet ad hanc ſequendam ſententiam eſt: quia dum agitur de ſententia in iudicatum tranſactâ, is qui condemnatus eſt, non poteſt quidquam contra illam opponere, & partes iudicis non ſunt niſi in exequendo; ergo quocunque modo ſe res habeat, ſententia quacunque via agatur, executionem mereri debet.

14 Quod tamen non procederet ſi inſtrumentum ſententiæ eſſet deperditum, vel ſententia non eſſet liquida: Coſta *de remed. ſubſid. prælud. 4. num.* 8. Amat. *deciſ. Ferrar.* 11.

15 Et ex præmiſſis ſequitur, quod ſi agatur ad executionem ſententiæ, etiam coram alio Iudice, qui illam non tulit, & ſic per actionem in factum, non eſt locus alicui appellationi ſuſpenſiuæ: vt tradit Anton. de Canar. *in tractat. de execut. quæſtion.* 46. *num.* 84. Scacc. *de appellat. cap. 2. quæſt.* 17. *limit.* 10. *numero* 25.

16 Porro notandum eſt, quod attinet ad mandata iſta iudicialia & confeſſiones ac condemnationes voluntarias, licet ſint de actis, non tamen fidem facere niſi teſtibus adhibitis. Verum eſt enim acta iudicialia ſine teſtibus probare, *cap. quoniam contra, de probation.* † Sed hoc intelligitur de actis 17
quæ propriè iudicialia ſunt, non autem de iſtis quæ potius accedunt ad naturam contractus, in his enim requiruntur teſtes, alias non probant: Cancer. *libro 2. variarum reſolutionum. cap. 2. de iuriſdiction. num. 240. & ſequentibus.* † Sed apud nos ex 18
regulamento Eminentiſſ. quondam Cardinalis de Aquauiua, tunc Legati, anno 1596. edicto, mandatum iudiciale ſuſceptum per debitores, nullius momenti eſſe declaratur, niſi per partem, quæ illud ſumpſit, fuerit ſubſcriptum, & ſi neſciat ſcribere, per Iudicem gratis ſubſcribendum eſt, aliàs non valet. Et ex prædictis apparet ex iſtis mandatis iudicialibus nullam induci præuentionem, adeo vt ſi poſt mandatum iudiciale ab aliquo ſuſceptum, alij creditores exequantur in vim ſuorum inſtrumentorum, præualeat iſtorum præuentio. Et ſimiliter quod ſi Iudex aliquis ſubſcripſerit, aut decreuerit illud mandatum iudiciale, non acquirit talem præuentionem cauſæ, quæ impediat creditorem agere, & exequi coram alio Iudice competenti per eum eligendo.

Non ignoro, Socinum, *in dict. cap. propoſuiſti, column. penult. in verſic. Et aduerte quia quæ dixi de præuentione*, exiſtimaſſe ex huiuſmodi obligationibus apud acta, & mandati ſuſceptione oriri præuentionem, adeo vt ſi agatur de illius executione non poſſit alius Iudex adiri, quaſi cauſa fuerit apud eundem præuenta: quod etiam voluit Riccius. *ad deciſ. Vincent. de Franch.* 656. Sed tamen contrarium verius eſt, vt ſuprà demonſtrauimus, & tradunt Imol. Iaſ. Bald. & Alexand. *in l. nemo poteſt. ff. de legat. 1.* Zabarel. *in Clement. 1. de cenſibus.* Vincent. de Franch. *dicta deciſion.* 656. Carleual. *de iudic. libro 1. titul. 1. diſput. 2. numero* 913. Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. cap. 39 §. 2. num.* 128. Vbi dicit, quod ſi clericus ſe obligauerit aliquid ſoluere, & poſtea factus fuerit laicus, poteſt iudex Eccleſiaſticus procedere ad executionem ſi præuenerit tempore clericatus. Quos citat & ſequitur Merlin. *libro 2. controuerſ. forenſ. cap. 66. n. 3. & ſequentibus.* Quia præuentio, aut inducitur per actualem executionem, aut per citationem, quorum neutrum hic interuenit, & (vt dictum eſt) iſtæ obligationes non ſunt propriè acta iudicij, & antequam ad executionem procedatur, neceſſario debet de iure præcedere citatio, & apud nos, præceptum de parendo. Ergo ante citationem vel præceptum, neque perſona neque cauſa præuenta eſt. Vt egregiè explicat Merlin. *dicto cap.* 66.

CAPVT XLV.

ARGVMENTVM.

Præuentioni inter plures Iudices locum eſſe, quãdo illis iuriſdictio cumulatiuè cõceſſa fuit, ſecus ſi cõceſſa fuerit priuatiuè: quod pluribus exemplis explicatur. Quid dicẽdum ſit, ſi iuriſdictio cum dictionibus taxatiuis data fuerit. Quando detur præuẽtio inter Epiſcopum & Capitulum, cui ex conſuetudine, vel priuilegio competit

iuriſdictio. Vtrum data facultate viſitandi Prælatis inferioribus, cenſeatur adempta Epiſcopo. Et qua ratione inter ipſos procedi poſſit ad viſitationem cumulatiuam in caſibus in quibus illi locus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Quando iuriſdictio competit alicui priuatiuè, non poteſt alius Iudex cognoſcere, ſed quando competit cumulatiuè tunc iuriſdictio dicitur præuentiua, & qui cauſæ cognitionem præuenit, de ea cognoſcere, & iudicare debet alio excluſo.*

2 *Iuriſdictio poteſt pluribus in ſolidum competere.*

3 *Mediolani Prætor & Capitaneus habent ambo iuriſdictionem cumulatiuam.*

4 *Per ſpecialem alicuius deputationem ad generalitatem cauſarum certi generis, non derogatur iuriſdictioni ordinariæ, ſed locus eſt præuentioni.*

5 *Curiales ſuppoſiti iuriſdictioni Referendariorum, adhuc tamen ſunt ſub iuriſdictione præuentiua ſuorum Ordinariorum in Sabaudia.*

6 *Quamuis alicui concеſſa fuerit iuriſdictio certi generis cauſarum, non ideo iuriſdictio eius priuatiua eſt in præiudicium iudicum ordinariorum, licet cum dictionibus taxatiuis.*

7 *Iuriſdictio conceſſa iudicibus annonæ non derogat iuriſdictioni iudicum ordinariorum.*

8 *Sed tamen ſi in conceſſione iuriſdictionis adſint dictiones taxatiuæ, verius eſt iuriſdictionem eſſe priuatiuam.*

9 *Præſertim ſi adiecta fuerit inhibitio, ne alius Iudex de illis cauſis ſe immiſceat.*

10 *Iuriſdictio conceſſa Decano & Capitulo Eccleſiæ Valencinenſis, eſt priuatiua etiam quoad Epiſcopum.*

11 *Quando ſtatutum duos deputat alternatiuè qui de aliqua cauſa cognoſcant, iuriſdictio cumulatiuè, ſeu præuentiuè conceſſa cenſetur.*

12 *Iuriſdictio conceſſa in fauorem perſonarum ad certum genus cauſarum, intelligitur conceſſa cumulatiuè ſi id fiat motu proprio concedentis.*

13 *Iuriſdictio vero conceſſa, non motu proprio, ſed ad partis petitionem, intelligitur priuatiuè conceſſa.*

14 *Si Priori data fuerit poteſtas viſitandi, hoc intelligitur vt procedere poſſit cumulatiuè cum Epiſcopo.*

15 *Viſitatio, eſt præcipuus iuriſdictionis actus.*

16 *Vtrum quando inferior ius habet viſitandi, poſſit etiam Epiſcopus viſitare? Reſpondetur affirmatiuè.*

17 *Quando duobus competit cumulatiuè ius viſitandi, ſi quis ab vno punitus fuerit, non poteſt iterum à ſecundo viſitatore puniri, & quoad hoc caput locus eſt præuentioni.*

18 *Materia iuriſdictionis priuatiuæ & cumulatiuæ apud quos Doctores copioſè tractata reperiatur.*

1 GENERALES hæc eſt regula, quod præuentioni inter plures Iudices locus eſt, quando illis conceſſa eſt cumulatiua iuriſdictio, & è contra ſi conceſſa fuerit iuriſdictio priuatiua alicui ipſorum, non eſt locus præuentioni; ſed ille ſolus procedit in cauſa cui priuatiua data eſt: quam regulam tradit Roland. à Vall. *conſil.* 48. *num.* 10. *volum.* 2. Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 18. *n.* 37. Sola *in conſtit. Sabaud. gloſſ. vltima De edictis Annon. n.* 6. Iul. Clar. *in praxi, §. fin. qu.* 38. Surd. *conſil.* 56. *n.* 10. Couar. *in cap. Alma mater. parte* 1. *§.* 11. *n.* 3. *De ſentent. excom. in* 6. Fontanell. alios allegans, *deciſ.* 391. *num.* 2. *& deciſ.* 464. *num.* 10. † Cuius ratio eſt, quia pluribus in ſolidum iuriſdictio competere poteſt, ergo neceſſe eſt, vt locus ſit inter eos præuentioni: Bart. *in l. finali num.* 4. *ff. vti poſſid.* Surd. *dicto conſil.* 56. *num.* 21. Tuſch *littera I, concluſ.* 557. † Vnde in ciuitate Mediolanenſi Prætor & Capitaneus concurrunt in cognitione cauſarum criminalium, & inter eos locus eſt præuentioni, Boſſ. *in praxi in tit. de foro competent. num.* 79. † Similiter in patriâ Montis Ferrati, cum Dux prohibuiſſet exportationem annonæ, & pro obſeruantia illius prohibitionis, duos Conſiliarios deputaſſet, eueniente autem caſo cuiuſdam contrauentionis, Capitaneus iuſtitiæ cognitionem ſibi aſſumere voluiſſet, & vtilitatem confiſcationis in vim proclamatis iudici applicandæ, percepiſſet, Conſiliarij vero deputati, cauſæ cognitionem & per conſequens emolumentum, ad ſe priuatiuè pertinere contenderent; concludit Surd. *dicto conſil.* 56. locum fuiſſe præuentioni, & ideo Capitaneum rectè proceſſiſſe, ex eo quod Capitaneus ille ex ſui officij facultatibus cognitionem habeant omnium cauſarum criminalium, in quibus fundatam habebat iuriſdictionem, non obſtante delegatione dictorum conſiliariorum. Quia per ſpecialem delegationem alicuius, non fit præiudicium ordinariæ iuriſdictioni, *l.* 1. *& ibi* Bart. *ff. de offic. præfecti vrbis.* Roman. *conſil.* 343. Vnde concludit *ibi* Surdus inter duos iudices hoc caſu locum eſſe præuentioni. 2 3 4

Eadem ratione, quamuis Curialium cauſæ ex decreto Superioris in patriâ Sabaudiæ ſpectent ad cognitionem Referendariorum, tamen per hanc iuriſdictionem demandatam, non cenſetur aliquâ ratione derogatum iuriſdictioni ordinariæ ipſorum Curialium, quin ibi conuenire & conueniri poſſint, & propterea locus ſit præuentioni, ita vt inter illos iudices ille præferatur qui cognitionem præoccupauerit, Sola *in conſtitut. Sabaud. titul. de edict. Annon. gloſſ. vltima, num.* 5. † Quod ipſe aſſerit procedere, quamuis alicui commiſſum ſit certum genus cauſarum, vt ipſe ſolus cognoſcat, quia eo non obſtante iuriſdictio conſebatur cumulatiuè conceſſa, & locus erit præuentioni, *l. viros, & ibi* Bart. *C. de offic. diuerſ. iudic. lib.* 12. Angel. *in l.* 1. *C. vbi & apud quem,* Dec. *conſil.* 3. Menoch. *de arbitr. quæſt.* 40. *num.* 8. Butat. *deciſ.* 912. *num.* 5. † Exemplum poteſt afferri, ſi aliqui deputati fuerint eo modo iudices annonæ, quia per talem deputationem non erit derogatum iuriſdictioni iudicis ordinarij, qui poterit præuentiuè procedere: Surd. *dicto conſil.* 56. *num.* 38. 5 6 7

Hoc tamen non procedit ſine difficultate, quando videlicet alicui iudici conceſſa fuit iuriſdictio cum clauſulis taxatiuis, veluti ſi dictum ſit, *quod ipſe ſolus cognoſcat*, quia per ſimiles clauſulas & dictiones taxatiuas excluditur omnis aliorum iuriſdictio & authoritas, adeo vt potius priuatiuè quoad alios conceſſa videatur iuriſdictio, ideo non ſit præuentioni locus, vt benè comprobat Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 18. *num.* 13. & Trentacinq. *lib.* 1. *tit. de iuriſdictione, reſolut.* 1. *num.* 5. *verſic. Hac ſecunda opinio.* 8

Ideo duas iſtas opiniones ad concordiam dupliciter modo reducere voluit Barboſ. *in leg.* 1. *ff. de iudic. artic.* 4. *num.* 103. *& ſequentibus.* Primo quidem, vt ſtante dictione illa taxatiua *Solus*, ſuperiores iudices ſpeciales non ſint excluſi, excludantur tamen iudices pares ſeu æquales. Secundo quod aut ſimpliciter adiecta fuit dictio *Solus*, & tunc iuriſdictio eſt cumulatiua, aut verò adiecta fuit clauſula, *Quòd* 9

nullus

nullus alius index de illis cauſis ſe poſſit intromittere, &
tunc iuriſdictio eſt priuatiua, oec locus eſt præuen-
tiooi. Cuius diſtinctionis author fuit Menoch. *de
arbitr.quæſt.*40.*num.*8. quem citat & ſequitor *ibidem*
Barboſ. *num.*106. & ratio eſt, quia ſuperioris inhi-
bitio, oe quis alius de his cauſis delegatis cognoſ-
cat, vim habet euocationis, & manus quorumcon-
qoe aliorum iudicum ligat, vt oſtendimus ſuperius
dum de euocatione tractauimus.

10 Hocetiam ad huius capitis materiam conuenit,
quod io cauſa graui conſuluit alias Bertrand. circa
iuriſdictionem Decani & Capituli Eccleſiæ Valen-
tinenſis io Delphinatu, cuius Epiſcopatus ſubeſt
Archiepiſcopo Viennenſi, de qoa Capituli iuriſdi-
ctione generaliter tractauimus io *noſtris quæſtionib.
beneficialib. parte* 1.*cap.*62. nempe iuriſdictionem
Decano & Capitulo illius Eccleſiæ competentem
eſſe priuatiuam, ſeu excluſiuam Epiſcopi & iuriſdi-
ctionis illius, non autem cumolatiuam; adeo vt oe-
quidem ius præueniendi Epiſcopo competat (quod
ego intelligo niſi ooua iura Epiſcopi producaotur,
cum non intendam alicuius iuribus præiudicare:
ſed refero dumtaxat ea quæ per celebrem illum Do-
ctorem dicta ſunt) Dicens huius rei rationem ex eo
petendam eſſe, quod Decaous & Capitulum à tem-
pore immemoriali, tam per ſe, qoam per Officiarios
ab illo deputatos pro tempore, iuriſdictionem exer-
cueraot contra Decanum, & Decanus contra Cano-
nicos, Clericos, & Beneficiatos ac incorporatos dictæ
Eccleſiæ, abſque eo qoòd eo tempore Valentinenſes
Epiſcopi, ſeu illorum Officiales de cauſis huiuſmodi
perſonarum quomodolibet ſe iotromiſerint, præter-
quam in caſum negligentiæ, aut per viam appella-
tionis: quod latius pertractat idem Bertrand. *conſil.*2.
*per totum, volum.*5.

11 Aliud cumulatiuæ iuriſdictionis exemplum af-
ferri poteſt, nempe quod ſi ſtatuto caueatot quod
cauſa reductionis ad arbitrium boni viri tractetur
coram Iudice ordioario, oiſi partes, ſeo altera ipſa-
rum, vellent inſtare ad nominationem confidentium
pro cognitione huiuſmodi reductionis, iuriſdictio
ad Ordinarium, & ad confidentes cumulatiuè perti-
net, ita vt ſi altera pars velit viam confidentium
eligere, non poſſit illo inuito ordinarius Iudex de
eaoſa illa cognoſcere: per text. *in l.*1.*ff. de offic. Conſul.*
Ruin. *conſil.*7.*num.*7.*lib* 4. Aretin. *conſil.*10 *a num.*1.
qui illud cooſirmat ex doctrina Baldi, *in Authent. ha-
12 bita. C. ne fil. pro patre.* † Vbi dicit, quod ſi alicui con-
ceditur iuriſdictio in certo genere cauſarom in fa-
oorem perſonæ, veluti viſitatori io Monachos, ſi
talis iuriſdictio concedatur motu proprio, & noo
ad illarum perſonarum requiſitionem, non videtur
derogatom iuriſdictiooi Iudicis ordinarij vnioerſa-
lis. Quanquam illud quod de viſitatoribus dicitur
magnam dubitationem recipiat ex notatis per Lu-
douiſ. *deciſ.*4.*num.*17. Vbi tamen benè probatur re-
gula propoſita in ſuis terminis generalibus, nempe
quod quando iuriſdictio conceditur motu proprio
concedentis, & ooo ad inſtantiam partis, cenſetur
13 data cumulatiuè. † Quando vero coocesſa eſt ad in-
ſtantiam partis, ceoſetur data priuatiuè. Quod etiam
teouit Rota, *deciſ.*37.*num.*1.*parte* 1.*Recent.* Trenta-
cinq. *lib.*1.*var. reſolut. tit. de iuriſdict. reſolut.*1.*num.*4.
Rationem reddens, quia quando datur ad ioſtan-
tiam partis, cenſetur data ad faoorem eiuſdem, vt
nollum alium habeat Iodicem, ſed qoando data fuit
motu proprio, potuit ex aliqua alia cauſa coocedeos
moueri ad talem conceſſionem faciendam.

14 Quod io terminis viſitatoris de quibus mox age-
bamus latius proſequitur idem Ludouiſ. *deciſ.* 8,
per totam Vbi dicit quod per facultatem viſitandi
conceſſam Priori, non cenſetur Epiſcopo adempta
facultas viſitandi cumulatiuè; niſi in fundatione di-
ctum foiſſet, quod viſitatio fieret per certam perſo-
nam, *& non aliam*, tuoc enim excluderetur Ordina-
rius etiam à cumulatiua viſitatione: Garſ. *de benefic.
part.*1.*cap.*2.*num.*99. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*154.
*num.*40. Gonzal. *ad regul.*8.*Cancell.* §.2.*procem.n.*25.
Et videoda ſunt quæ de viſitatiooe Abbatiſſæ dixi-
mus *in noſtris quæſt. benefic. part.*3. *cap.*124. *num.* 4.
& ſequentibus. † Ad viſitandi autem facultatem 15
poſſunt applicari doctrinæ de iuriſdictione loquen-
tes, cum viſitatio ſit actus iuriſdictionis, *cap. cum
venerabilis*, at. *De cenſibus, cap.*1.§ *cum autem. Eod.
tit.* Immo viſitatio eſt actus præcipuè ad iuriſdi-
ctionem pertioens: Burat. *deciſ.*504.*n.*1. & *ibi* Ad-
dent. *n.*12.

Dicta igitur regula generalis, veriſſima eſt, quod 16
ſi alicui Inferiori ſimpliciter conceſſa fuerit facul-
tas viſitaodi, veluti Decano, vel Prælatis inferiori-
bus, aut Capitulo, tale ius non competit priuatiuè;
ſed cumulatiuè, cum Epiſcopo, & per conſequens ſit
locus præueotioni, ex notatis per Cooar. *d.c. Alma
mater, p.*1.§.12.*n.*3. *de ſent. excomm.* † Quod verum 17
quidem eſt, ſed ſano modo intelligendum. Nam li-
cèt inferior viſitator Epiſcopum præueoerit in viſi-
tando, non propterea impeditur Epiſcopus ad viſi-
tationem procedere, & ſic iotiſdictio non eſt quod
ad hunc effectum, præuentiua; ſed quilibet ſepara-
tim ad viſitationem ſuam procedit, ita mandante
Concilio Tridentino, *ſeſſione* 24.*cap.*3. *verſic. ſed
non ideo.* † Verum ſi vnus ex viſitatoribus præuene- 18
rit in punitiooe alicuius delicti, oon poterit ſecuo-
dus viſitator, quamuis eſſet Epiſcopus delinqueo-
tem iterum punire, nec è coouerſo ſi quis à viſita-
tore præueniente (quantumuis inferiore) abſolu-
tus fuerit, non poterit iterum ab alio quamuis Epi-
ſcopo, & Superiore cogi ad ſuam Inoocentiam de-
monſtraodam, vt teſtatur Barboſ. *in ſuis notis ad di-
ctum c.*3.*n.*17.*ſeſſ.*24. Et *in tractat. de poteſt. Epiſc. p.*3.
*alleg.*73.*n.*31.

Hæc paucis de præuentione circa cumulatiuam
& priuatiuam iuriſdictionem dicta ſufficiant. Plura
Felin. *in c. Paſtoralis, de offic. ordin.* Card. Toſch. *litte-
ra I, concl.*556. Meooch. *lib.*2.*præſumpt.*18. vbi plu-
res conſtituit caſus, & diſtinctiones, in quibus tota
huioſce qoæſtionis materia reſoluitur, quorum
præcipui per nos hoc in capite, aut aliis locis ex-
plicantur. Primus eſt, ſi ad Priocipem concedentem
habeatur reſpectus, is eoim ſemper ſuam aucto-
ritatem reſeruaſſe cenſetur. Qui tamen limitat,
niſi iuriſdictio coonceſſa eſſet in feudum, tunc enim
prioatiuè, & abdicatiuè conceſſa diceretur. Secon-
dus caſus eſt, quando duobus Iudicibus per ſtato-
tum, aut alia ratione iuriſdictio conceditur. Tuoc
enim cumulatiua eſt, & præuentiua. Tertius, quan-
do Iudici ordinario iam conſtituto depotatur Vi-
carius, vel Aſſeſſor, quo caſu conceſſio etiam eſt cu-
mulatiua. Quartus, quando iuriſdictio conceditur
alicui tanquam Superiori alterius, veluti dum ali-
cui datur iuriſdictio in cauſis appellationum: Et hæc
eſt priuatiua. Quiotus, quando illi qui iuriſdictio-
nem exercet in pluribus locis, vel oppidis, datur alius
Iudex certi oppidi, & hæc iuriſdictio eſt etiam pri-
uatiua. Sextus, quaodo per ſtatutum alicui iuriſdi-
ctio per verba diſcretiua cõceditur, & hæc eſt priua-
tiua. Septimus, quando cõceditur iuriſdictio taxati-
tiuè circa certum geous caoſarom, velott circa adul-
teria, cum verbis taxatiuis: & hæc eſt priuatiua, niſi
primo Iudici eã conſuetudine iuriſdictio cõpeteret.
Octa

Octauus, quando Iudex creatus eſt inferior, qui ſuppoſitus minori iudici ius dicit in duobus oppidis, & in vno ex duobus oppidis Iudicem ſpecialem conſtituit, & hic iuriſdictionem habet priuatiuam, quia iuriſdictio quæ aufertur, non erat propria iſtius Iudicis, cum ſubijceretur alteri Iudici maiori. Nonus caſus eſt dum iuriſdictio competens alicui magiſtratui conceditur alteri fauore perſonarum, veluti ſi ſpecialis viſitator datus ſit, cenſetur datos priuatiuè ad Epiſcopum. Sed hic caſus explicandus eſt iuxta per nos ſuperius tradita, *numero 14. & ſequentibus*. Decimus caſus eſt quando conceditur iuriſdictio odio certarum perſonarum, & hæc eſt cumulatiua. Vndecimus reſpicit iuriſdictionem Superiorum regularium in Monachos, quæ priuatiua eſt. Duodecimus, quando conceditur iuriſdictio ex priuilegio perſonæ, vel quando acquiſita eſt per præſcriptionem, & hæ ſunt priuatiuæ. Decimus-tertius quando duobus conceditur, *ſeu alteri eorum*, & hæc eſt cumulatiua. Vltimus quando verſamur in dubio, & tunc potius cumulatiuè, quam priuatiuè iuriſdictio conceſſa dicitur. Quæ omnia fuſius explicantur per Menoch. *dict. præſumpt. 18. lib. 2.* Nonnulla etiam ad materiam adfert Barboſ. *in l. 1. artic. 4. ff. de iudic.* maximè *a num. 77.*

CAPVT XLVI.

ARGVMENTVM.

Iudex qui præuenit in cognitione alicuius cauſę, vtrum habeat iuriſdictionem priuatiuam & excluſiuam aliorum iudicum, ratione iniuriæ alicui ex litigantibus illatæ tempore litis, aut in ipſo actu iudiciali coram ſe facto ſi occaſione litis, aut ex inimicitiâ particulari id procedat. Quid ſi offenſus fuerit ſeruiens Curiæ, aut apparitor, dum executioni demandaret res ſibi ab illo iudice commiſſas. Teſtis falſum deponens coram vno iudice cuius iuriſdictionem non agnoſcit, vtrum de foro illius iudicis propter falſam depoſitionem efficiatur. Si quis repertus intra mutuatos carceres alicuius iudicis, *ibidem* deliquerit, an ſubſit iuriſdictioni mandantis, an vero eius cuius ſunt carceres. Quid dicendum de iudice requiſito delinquente, aut de ſeruiente Curiæ falſam relationem faciente, & dicente ſe citaſſe in terra Baronis authoritate Principis cum tamen non citauerit. De iniuria facta Doctori, & quomodo punienda ſit.

SVMMARIVM.

1 *Iudex cognoſcit, & Notarius etiam Ciuilis ſcribit, quando agitur de iniuria facta per partes adinuicem, vel per Aduocatos & alios coram ipſo litigantes, in actu iudicij.*

2 *Quando iniuria fit iudici tanquam iudici, ipſe cognoſcit, ſi vero tanquam priuato, & non ratione dignitatis, tunc adeundus eſt ſuperior.*

3 *Iniuria facta ſedente Iudice pro Tribunali, dicitur facta dignitati, potius quam intuitu perſonæ.*

4 *Idem ſi fuerit illata iniuria in actu executionis, vel in alio actu iudiciario.*

5 *Si concurrant coniectura odij particularis, iniuria præſumitur facta intuitu perſonæ, non dignitatis.*

Iniuria facta Doctori propter priuatam inimicitiam, non dicitur atrox.

Et circa hoc explicatur deciſio Rotæ Auen. 58. in quibus caſibus procedat.

6 *Notarius cauſæ Ciuilis, ſcribit etiam in Criminali incidenter mota.*

7 *Quamuis rixa cauſam lis dederit, tamen poteſt Iudex adiri, ſi non intuitu iuriſdictionis iniuria facta ſit.*

8 *Iudex de cuius mandato fit executio, cognoſcit de offenſa facta nuncio in actu executionis, etiamſi illata fuiſſet in alieno territorio.*

9 *Sed hoc caſu locus eſt præuentioni inter Iudicem loci delicti, & eum cuius mandata apparitor exequebatur.*

10 *Quando teſtis falſum deponit coram Iudice, qui illum examinat ex remiſſione alterius Magiſtratus, vterque Iudex nempe remittens, & examinans procedere poteſt, & locus eſt præuentioni.*

11 *Si quis, mutuatis carceribus, deliquerit intra carceres, debet puniri ab illo Iudice, qui eum carcerari mandauit, non autem ab eo intra cuius carceres delictum commiſſum eſt.* Contra numero 14.

12 *In caſu appellationis non recurritur ad ſuperiorem illius Iudicis, qui auxilium facti alteri præſtitit, ſed illius qui executionem fieri iuſſit.*

13 *Si Iudex requiſitus deliquerit in executione, adeundus eſt illius ſuperior, non autem ſuperior Iudicis requirentis.*

14 *De delicto intra carceres mutuatos commiſſo, & mutuans & requirens, cognoſcere poſſunt, & locus eſt præuentioni.*

15 *Si apparitor retulit ſe citaſſe in terra Baronis authoritate ſuperioris, & tamen non citauit, & ita falſam relationem fecit, non cognoſcent Officiales Baronis, ſed ſuperior apparitoris, & ſic non erit locus præuentioni inter ipſos.*

PENDENTE cauſâ Ciuili inter duos, dum de negotio illo (extra tamen Iudicis præſentiam) inuicem colloquerentur, rixæ & vulnera ſuperuenerunt. Iudex alius inſtante fiſco, & ſcribente Notario Criminali, præuentionem prætendebat cauſæ illius: Iudex autem, & Notarius cauſæ Ciuilis, illius rixæ, & inde ſequutorum cognitionem ad ſe priuatiuè ſpectare, nec præuentioni locum eſſe, vtpotè quod hæc cauſa dependeret à Ciuili coram ipſo pendente. Quæſitum fuit, vtrum præuentioni locus eſſet.

In hac quæſtione, reſoluendum in primis eſt, 1
quod quoties in actu iudiciario Iudex offenditur, aut aliqua ex partibus, coram ipſo Iudice, ſeu etiam quando Aduocati, Notarij, vel teſtes inter ſeſe, aut cum partibus iniuriam aut offenſam aliquam inferunt, aut ſe percuſſionibus, aut conuiciis laceſſunt, talis Iudex & illius cauſæ Notarius, quamuis officium Criminale non obtineat, (niſi ipſemet Notarius eſſet vnus ex delinquentibus) poterunt in cauſâ procedere, quæ ad Iudicem illum ſpectat propter ſuæ iuriſdictionis iniuriam, ſeu offenſam: vt declarat Sanfelic. *deciſ. 63. numero 7.* referens ita fuiſſe

deci

decisum anno 1616. Et cum ab illa deciſione fuiſſet reclamatum, ſententiam fuiſſe confirmatam.

5 Attamen, quod dictum eſt de iniuria illata Iudici, verum eſt, & procedit ſi iniuria ipſi fuerit illata tanquam Iudici, & ſic prætextu, & occaſione dignitatis, & officij. Si enim Iudici illata fuiſſet iniuria tanquam priuato, tunc adeundus eſſet Superior: ita diſtinguunt communiter DD. *in l.1. C. ne quis in ſua cauſa iudicet.* Roland. à Valle *conſ.48.n.19.volum.2.* Farinac. *de accuſat. quæſt.17. n.46.* † Dicitur autem
3 iniuria facta Iudici intuitu officij, quando facta fuit ipſo pro tribunali ſedente, vt dicit Bartol. *in l. ſi quis obrepſerit, in fine, ff. ad l. Cornel. de falſis,* Farinac. *dicta*
4 *quæſt. 17. num. 19.* † Idem dicendum eſt ſi iniuria facta fuerit in actu executionis, vel in aliquo alio actu iudiciario: Farinac. *dicta quæſt.17. num.42.* Qui tamen dicit *num.47.* Superiorem debere eſſe facilem in concedendo alium Iudicem, ſi de hoc requiratur, vel dando aliquem adiunctum, qui ſimul procedat cum Iudice offenſo. Et per præmiſſa ego alias defendebam quendam, qui Doctori iniuriam fecerat, non vti Doctori, neque intuitu Doctoratus; ſed ob priuatam inimicitiam quæ inter ipſos erat: & contendebam iniuriam illam non poſſe inter atroces numerari: vt probat Menoch. *de arbitr. caſ.263. num.19.* Et ea caſu non eſſe locum deciſioni Rotæ Auenionen. 58. quæ continet caſum ſpecialem, quia iniuria facta erat Doctori in platea publica Sancti Petri, in qua ius omnibus reddi ſolet, & occaſione litis quæ erat inter Doctorem, & Notarium; ita vt iniuria reſpiceret ipſam Doctoris qualitatem: ideo fuit deciſum, offendentem Doctorem non eſſe cauto relaxandum à carceribus, in quibus detinebatur. Sed quando alia non concurrunt, & iniuria fuit illata Doctori ex priuato odio, & inimicitia, tunc iniuria non dicitur atrox: vt explicat Menoch. *de*
5 *arbitr. d. cap.263. num.19.* † Verum ſi concurrant aliquæ coniecturæ odij particularis, tunc non præſumetur iniuriam Iudici fuiſſe illatam intuitu officij, & dignitatis, vt docet Paris de Put. *in tr. de Syndicatu, in verbo, iniuria officialis, §. an officialis num.4.*
6 Roland. à Valle, *conſil.1. n.35. volum.3.* † Et ex his ſequitur, quod quando Iudici fit iniuria tanquam Iudici, & contemplatione officij, ſicut ipſemet Iudex procedit, ita & notarius cauſæ principalis, quamvis non haberet officium, ſeu tabulatum criminalem, quia hoc fit incidenter, & in ſequelam cauſę ciuilis; quo caſu Graffarius ciuilis in cauſa criminali incidenter deducta ſcribere poteſt: vt diximus, *parte 1. huius tractatus, c.23. n.10.*

7 Et propterea cum caſus iſte mihi fuiſſet propoſitus, vt illum deciderem, dixi Iudicem aut Notariũ cauſæ ciuilis, non eſſe fundatos ad excludendum Iudicem, & Notarium cauſæ criminalis occaſione iniuriarum inter colligitantes illatarũ, quia rixæ, & iniuriæ non interuenerant coram Iudice, nec in contemptum Iudicis, vnde licet forſan lis harum iniuriarum cauſa fuiſſet, hæc tamen querela pro iniuriis erat noua cauſa, & independens à primâ, ſeu à causâ ciuili, quæ fuit tantum cauſa remota, & quidquid ſit, iniuria non erat facta Iudici, nec tribunali ſecundum ſupradictam diſtinctionem quam bene firmat Sanfelic. *dicta deciſion. 63. numer.7.* Rolandum *dicto conſilio 48. num. 11. & 12. volumine 2.*

8 Aliud dicendum eſſet, ſi iniuria fuiſſet facta nuncio, ſeu apparitori aut ſeruienti Curiæ, exequenti mandata Iudicis alicuius Superioris, habentis facultatem, & auctoritatem exequendi in terrâ Baronis, ſeu feudatarij. Hoc enim caſu, Iudex ille de cuius mandato facta fuit executio iudicare poteſt de exceſſu illo, & iniuriâ contra exequentem commiſsâ, licet exceſſus in terrâ Baronis, aut alterius, factus fuerit: idque propter mutuam dependentiam cauſæ ciuilis, & executionis cum cauſâ criminali ratione iniuriæ: per text. *in leg. nullum, Cod. de teſtib.* Boer. *deciſ.9. per totam.* per quem textum, *in dict. leg. nullum,* derogari cuicomque priuilegio dicit Maſtrill. *deciſ.147. num.16.* Vincent. de Franch. *deciſ.721.* † Sed tamen, idem de Franch. *deciſione 147.* 9
num.4. fuiſſe deciſum, præuentioni locum eſſe inter Iudicem loci, in quo delictum iniuriæ executori illatæ fuit commiſſum, & illum Iudicem de cuius mandato fiebat executio. Quia quamvis ex diſpoſitione, *dicta leg. nullum, Cod. de teſtib.* ille qui deliquit aduerſus executionem ſeu ſeruientem curiæ in actu executionis, efficiatur de foro Iudicis mandantis fieri executionem, Ioannes Fab. *in §. Item aduerſus, column. fin. Inſtitution. de actionib.* Non tamen propterea tollitur alteri Iudici loci delicti, qui habet iuriſdictionem fundatam de iure communi in delinquentem, ratione territorij, facultas cognoſcendi de delicto; etiam (quod plus eſt) in præſentia alterius Iudicis commiſſo: multo ergo fortius hoc procedet in offenſa executori in actu executionis illatâ. Dicens hanc eſſe ſingularem deciſionem Bald. *in leg. nullum, num.6. Cod. de teſtib.* Si ergo vterque Iudex habet iuriſdictionem, tam mandans, quam is in cuius territorio fit executio, ſequitur inter eos locum eſſe præuentioni: vt concludit Vincent. de Franch. *dicta deciſ.147. num.5.* Et ſic dicit, non obſtare *dictam l. nullum,* quæ procedit cumulatiuè, non priuatiuè.

Quod magis diſtinctè Bald. *in loco mox citato,* 10
decidit hoc modo, ſiquidem ponit caſum quod Iudex Peruſinus, coram quo cauſa tractabatur, de neceſſitate Iuris, vel de conſenſu partium remiſit examinationem vnius teſtis ad Iudicem Florentinum, qui teſtis receptus Florentiæ coram illo Iudice depoſuit falſum. Quærebatur quis Iudex hunc falſum teſtem punire deberet, an Iudex Florentinus, an Peruſinus, an vterque. Et videbatur quod Iudex Florẽtinus ſolus iudicare debebat, quia ibi delictum commiſſum erat, ſicut iudicare deberet ſi ibi homo vulneratus fuiſſet, & quod Iudex Peruſinus iudicare non poſſit, cum delinquentem ſibi ſubditum non habeat, nec ratione perſonæ, nec ratione loci in quo delictum commiſſum fuit. In contrarium videbatur quod ſpectaret ad Iudicem Peruſinum, coram quo de illius teſtis depoſitione Iudicandum eſt, & attendi coram eo debet probationis virtus, & efficacia. Sed concludit *ibidem* Bald. quod vterque Iudex procedere poteſt. Nam quoad Peruſinum, teſtis iſte illius aures offendit, nec Iudex Florentinus procedit, niſi ex commiſſione Iudicis Peruſini, & ſic perinde eſt ac ſi Iudex delegatus teſtes reciperet ex cõmiſſione Iudicis ordinarij: quo caſu certum eſt, quod punitio, & cognitio ſpectat ad Iudicem ordinarium, *§. ſi verò ignoti, Auth. de teſtib.* & non ſolum Iudex Peruſinus qui commiſit, ſeu remiſit examen, & coram quo cauſa principalis ventilatur, ſed etiam alius Iudex poteſt cognoſcere veluti Poteſtas Peruſinus, quamvis coram eo non ventiletur quæſtio principalis, & hoc operatur fictio, videlicet quod delictum fingatur commiſſum in territorio Peruſino. Et ſic patet quod inter duos iſtos Magiſtratus locus eſt præuentioni: quod & idem Bald. aſſerit, *in l. neganda, in 1. notabili, Cod. qui accuſ. non poſſ.* Dabitur quoque præuentio, inter duos Iudices,

nempe remittentem, & cum ad quem remiſſio pro examinandis teſtibus facta eſt, *vt ibidem num.7.* Bald. concludit *in d.l.nullum*, vbi quærit vtrum punitus à Iudice Peruſino, poſſit iterum puniri à Iudice Florentino, & vtrum ſententia vnius impediat proceſſum alterius, quod tamen hic non eſt diſcutiendum, cum reſolutum fuerit ſuperius, dum de præuentione Iudicis loci delicti cum aliis iudicibus tractauimus.

11 Prædictis non eſt abſimile, quod ſi de mandato alicuius Iudicis Curiæ ſuperioris habentis authoritatem exequendi in terra Baronis, ſeu feudatarij, quidam fuiſſet per mutuatos carceres detentus in vinculis, & intra illos carceres Baronis, alteriúſve Iudicis carceres mutuantis, delictum aliquod commiſiſſet, Iudex competens illius delicti erit magiſtratus ille de cuius mãdato iſte erat carceratus: quia cum iudex ille cuius carceres mutuati ſunt, ſolum auxilium facti præſtiterit executioni, ſequitur illius iuriſdictionem, non fuiſſe prorogatam per delictum illud intra carceres commiſſum, vt probatur ex notatis per Bart. *in l.à diuo Pio 15.§.ſententiam Romæ, ff.de re iudic.* vbi dicit quod vnus iudex auxilium alteri duobus modis præſtare poteſt. Primo præſtando illi auxilium iuris, veluti excommunicando vel interdicendo, aut iuriſdictionem denegando. Secundo per auxilium facti, puta concedendo familiam, milites sbirruarios, & ſimilia, & tunc ſi quis reſiſtat familiæ, aut aliam iniuriam inferat, non dicitur facta offenſa ſecundo Iudici auxilium facti præſtanti, ſed primo, qui auxilium pe-

12 tiit. † Ideo in caſum appellationis, non recurritur ad ſuperiorem præſtantis auxilium, ſed ad ſuperiorem primi Iudicis, ſeu requirentis. Atque ita pro remiſſione cauſæ ad tribunal illius Iudicis qui executionem fieri mandauerat, deciſum fuiſſe teſtatur, Sanfelic. *deciſ.63.num.13.*

13 Ego tamen duo circa hoc notanda eſſe exiſtimo. Primum ſupradicta procedere quidem, quando agitur de duobus iudicibus ſub eodem Principe, vel Superiore exiſtentibus, prout erat caſus illius *deciſ. 63.* ſed ſi eſſent ſub diuerſis Principibus, illud non haberet locum, quia quilibet ſuam tueretur iuriſdictionem, & ille qui præ manibus haberet delinquentem, ipſum puniret, nec ad alium remitteret, ideo doctrina illa Baldi de Iudice Peruſino & Florentino vera quidem eſt, ſed difficile eſſet illam ad praxim reducere, quia cum ſint ſub diuerſi Principibus, vnus alteri falſum teſtem nollet remittere; ſed qui præueniſſet in capturâ procederet, & ſi vtrobique reus eſſet contumax, vtrobique contra eum ratione contumaciæ procederetur, vt diximus *hac eadem parte 2.* dum egimus de præuentione Iudicis loci delicti *cap.11.num.22.*

14 Supradictis non eſt diſſimile, quod dicitur de Iudice requiſito, qui ſi excedat limites ſuæ commiſſionis, aut aliter peccet circa executionem, non recurritur ad ſuperiorem Iudicis requirentis, nec ad ipſum Iudicem requirentem, ſed ad Superiorem Iudicis requiſiti: Molinus *de brachio ſeculari cap. 56.num 3.*

Secundum eſt, quod quamuis delictum factum fuerit intra carceres mutuatos, & is de cuius mandato fuit carceratus, cognoſcere poſſit de delicto intra carceres illos commiſſo, hoc tamen non obſtat Iudici ordinario illius loci in quo delictum commiſſum eſt, quominus poſſit de delicto illo cumulatiuè cognoſcere cum Iudice mandante fieri executionem, & per conſequẽs locus erit præuẽtioni, idque maximè ſi agatur de carceribus Baronis, ſeu feudatarij, cum omnimoda iuriſdictione inueſtiti. Quia delinquens etiamſi non ſit ſubditus, tamen cenſetur ſe ſubmittere foro & iuriſdictioni illius in cuius loco vel territorio delinquit, *l. Imperatores, ibi, Tu te huic pœna ſubdidiſti, ff.de iure fiſci.* Gl. *in l.1.§.ad beſtias, in verb.onerari, ff.de poſtul.* Molin. *de brach.ſecul.lib.3.cap.40.num.6.* Cum igitur vterque Iudex habeat iuriſdictionem, poterit vterque de tali delicto cognoſcere. Erit itaque præuentioni locus ex notatis per Vincent. de Franch. *dicta deciſ.147.* Et faciunt à ſimili quæ ſuperius dicta ſunt de delicto intra Eccleſiam commiſſo, quod eſſe mixti fori & in eo locum eſſe præuentioni demonſtrauimus.

Sed quæritur quid ſi apparitor fecerit relationem ſe citaſſe in territorio Baronis authoritate ſupremæ Curiæ, & tamen non citauit. Vtrum officiales Baronis de hoc delicto cognoſcere poſſint. 15
Quæſtio iſta non poteſt in Comitatu Venaiſſino locum habere, cum ex ſtatuto illius Comitatus, Officiales in officio delinquentes per ſolam ſupremam Curiam puniantur, & priuatiuè iudicentur, vt diximus *parte 1.cap.11.num.26.verſic. Quinto.*

Semota autem ſtatuti diſpoſitione, verius eſt ſolum Iudicem committentem, de hoc delicto & falſitate cognoſcere & iudicare poſſe, abſque eo quod Iudex vaſſalli ſe poſſit de hoc intromittere. Et ratio eſt, quia cum in effectu citatio facta non fuerit, illa non eſt ens, & per conſequens non circumſcribitur loco ſeu territorio. ſola autem relatio eſt ens. Igitur attendi debet locus in quo talis relatio facta fuit. Ergo Iudex coram quo nuncius vel apparitor, falſam illam relationem fecit, ſolus & priuatiuè, non autem præuentiuè cognoſcit: Bald. *d.l.nullam, 12.C.de teſtibus.*

CAPVT XLVII.

ARGVMENTVM.

Vtrum præuentioni locus ſit inter Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem, ſi Clericus coram Iudice laico, vel è contra laicus coram Iudice Eccleſiaſtico falſum teſtimonium dixerit. Et vtrum pendente accuſatione falſi coram vno ex iſtis iudicibus, alius ad expeditionem cauſæ Ciuilis poſſit procedere, & Eccleſiaſticus laico Iudici ne ad vlteriora in illa cauſa procedat inhibere. Et poſt punitum laicum à Iudice Eccleſiaſtico, Iudex laicus iterum punire queat. Et an ſententia hoc caſu per Eccleſiaſticum lata producat exceptionem rei iudicatæ in foro laicali. Quid ſi ſubditus Vaſſalli omnimodam iuriſdictionem habentis falſum depoſuerit in ſuprema Curia, vtrum huius delicti cognitio ſpectet ad Baronem ſeu Vaſſallum priuatiuè, vel præuentiuè. Et mulcta ſeu confiſcatio vtrum ad Vaſſallum vel ad ſupremam Curiam pertinere debeat. Iudex delegatus vtrum cognoſcere poſſit de falſitate coram ipſo commiſſa.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Clericus falſum deponens coram Iudice laïco, non poteſt ab eo puniri, ſed cauſa priuatiuè & non præuentiuè ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticum.*

2 *Cauſa falſitatis Clerici coram Iudice Eccleſiaſtico pendente, Iudex laïcus interim non prohibetur de illa falſitate cognoſcere non ad effectum puniendi, ſed ad expeditionem ſuæ cauſæ Ciuilis.*

3 L. nullum 12. C. de teſtibus, *procedit ſuppoſitis terminis habilibus, & data capacitate iudicis, coram quo falſitas commiſſa fuit.*

4 *Eccleſiaſticus non poteſt inhibere Iudici laïco expeditionem cauſæ Ciuilis, ſub prætextu quod coram eo pendeat iudicium ſuper falſa depoſitione Clerici, coram laïco Iudice facta.*

5 *Si laïcus coram Iudice Eccleſiaſtico falſum deponat, crimen eſt mixti fori, & locus eſt præuentioni.*

6 *Iudex ſæcularis poteſt procedere ad punitionem laïci, qui coram Eccleſiaſtico falſum depoſuit, non obſtante punitione extraordinaria, & ſententia Iudicis Eccleſiaſtici.*

7 *Teſtis falſus laïcus, deponens coram Iudice Eccleſiaſtico, puniri poteſt per Iudicem ſæcularem, quamuis laïcus fuerit definitiuè abſolutus in tribunali Eccleſiaſtico.*

8 *Vaſſallus habens omnimodam iuriſdictionem, cognoſcit de falſa depoſitione ſui ſubditi factâ in ſupremâ Curiâ.*

9 *Mulctæ & confiſcationes, ſunt fructus iuriſdictionis, & ſpectant ad vaſſallum, excepto crimine læſæ Maieſtatis.*

10 *Mulctæ quamuis ex edicto Principis proueniant, ſpectant ad vaſſallum eiuſdem Principis, de feudo cum iuriſdictione inueſtitum. Sed ex ſententiâ aliquorum locus eſt præuentioni.*

Et quæ ſit hac in re Rotæ Romanæ ſententia.

11 *Iudex Delegatus, quibus concurrentibus poſſit cognoſcere de falsâ depoſitione coram ipſo facta.*

12 *Indiſtinctè Delegatus, de falſitate coram illo facta cognoſcit, ſi ex ipsâ impediretur eius iuriſdictio.*

SACERDOS quidam, ſeu Clericus, ex licentia ſui Epiſcopi, coram Iudice laïco teſtimonium perhibuit, quod falſum eſſe prætenditur, eaque de cauſa Criminali iudicio impetitur: quæritur vtrum coram Iudice Eccleſiaſtico, an vero coram laïco coram quo falſitatem commiſit, debeat cauſa illa tractari, & vtrum hoc caſu locus ſit inter duos iſtos Iudices præuentioni. Similiter ſi laïcus coram Iudice Eccleſiaſtico falſum depoſuerit, vtrum præuentioni inter duos iſtos Iudices locus ſit.

1 Prima concluſio. Si Clericus coram Iudice laïco falſum deponat, non poteſt ſuper huiuſmodi falſitate procedi coram Iudice laico, ſed cauſa ad Iudicem Eccleſiaſticum omnino remitti, & coram eo tractari & terminari debet. Hæc concluſio communi Doctorum calculo, recepta eſt, vt teſtantur Peguer. *decif.* 79. *n.* 5. Roland. *conſil.* 15. *num.* 48. *vol.* 2. Couar. *practic. quæſt. cap.* 18. *n.* 8. *verſ. Octauo.* Boſſ. *in praxi crimin. tit. de falſ. n.* 110. Clar. § *fin. q.* 18. *n.* 14. Farinac. *de accuſatione, quæſt.* 8. *num.* 26. Afflict. *deciſ.* 230. & *ibi* Vrſill.

2 Non tamen impeditur Iudex laïcus, procedere ad vlteriora in causâ principali, non obſtante lite ſuper falſitate illâ coram Eccleſiaſtico Iudice pendente, non quidem ad effectum puniendi Clericum deponentem; ſed tantum ad expediendam negotij principalis coram ipſo moti deciſionem, Iul. Clar. *in dicta quæſt.* 18. *num.* 14. *verſ. Bene poteſt Iudex laïcus.* Couar. *dicto cap.* 18. *in fine, verſic. Illud vere exiſtimo.* Carol. de Graſſ. *de effectibus clericatus, effectu* 1. *num.* 1147. & 1151. Peguer. *dicta dec.* 79. *num.* 5. Farinac. *de teſtibus, q.* 67. *n.* 57.

Neque obſtat *dicta l. nullum,* 13. *C. de teſtib.* Quia 3
intelligenda eſt, ſuppoſitis terminis habilibus, nempè quando agitur de Iudice, qui capax eſt exercendi iuriſdictionem contra perſonam falſum deponentem, qualis non eſt Iudex laïcus contra perſonam Clerici falſarij. Ita dictam leg. exponunt DD. mox
allegati.† Quod adeo verũ eſt, vt ſi Iudex Eccleſiaſt. 4
inhibeat Iudici laïco, de expediendo cauſam principalem ſub prætextu falſitatis prædictæ, malè faciat, & hoc caſu illius inhibitio ſuſtineri de iure non poſſit: Lancellot. *de attent. poſt inhibit. c.* 20. *in præfatione, quæſt.* 3. *num.* 88. & 89. quia licet cauſa falſi teſtis, criminaliter mota, ſit præiudicialis Ciuili, non tamen hoc caſu ſuſpenſionem eiuſdem cauſæ Ciuilis operatur, propter diuerſitatem vtriuſque iuriſdictionis cuilibet ex iſtis iudicibus competentis æquè principaliter: Couarr. *dicto cap.* 18. *num.* 8.

Secunda concluſio. Quando teſtis laïcus coram 5
Iudice Eccleſiaſtico falſam depoſitionem fecit, puniri poteſt, & condemnari tam à Iudice Eccleſiaſtico, quam laïco, ſeu ſæculari; & inter ipſos locus eſt præuentioni: ſiquidem Eccleſiaſticus de hoc crimine cognoſcens, ſuam fundat iuriſdictionem in eo, quod laïcus coram ipſo deponendo, iuriſdictionem ipſius tacitè prorogauit. Sæcularis autem, in eo quod delinquens eſt ex ſe ſuppoſitus iuriſdictioni ſuæ: ita declarat Afflictus *dec.* 219. *num.* 3. & *ibidem* Vrſil. *in Addit. num.* 1. Peguer. *deciſ.* 79. *n.* 6. *verſic. Sed ſciat quod in hoc caſu,* Farinac. *de accuſat. qu.* 8. *n.* 27. & *de teſtibus, quæſt.* 67. *n.* 31.

Imò quamvis hoc caſu Iudex Eccleſiaſticus præ- 6
uenerit, & pœnam extraordinariam, & delicti punitioni minus ſufficientem impoſuerit, poterit non obſtante præuentione, & ſententia Iudicis Eccleſiaſtici, procedi per Iudicem laicum ad pœnam competentem huius delicti contra iſtum ſuæ iuriſdictioni ſuppoſitum, falſitatem committentem coram Iudice Eccleſiaſtico: Peguer. *d. deciſion.* 79. *num.* 6. Farinac. *de teſtibus quæſt.* 67. *num.* 32.

Et quod plus eſt, ſententia per Iudicem Eccleſia- 7
ſticum lata, non parit exceptionem rei iudicatæ erga Iudicem ſæcularem, nec impedit quominus ipſe delinquentem ad pœnas condignas condemnare poſſit, non obſtante quod Iudex Eccleſiaſticus ſententiam abſolutoriam in fauorem huius deponentis protuliſſet, ſi ſibi delicto conſtiterit per probationes fortiores coram ſe factas, Afflict. *d. deciſ.* 219. *ad finem,* Farinac. *de teſtib. d. q.* 67. *n.* 32.

Tertia concluſio. Si agatur de Vaſſallo inueſtito 8
cum omnimodâ iuriſdictione, cognitio huius delicti, & emolumentum pœnarum ad eum ſpectat, quãuis delictum falſæ depoſitionis per eius ſubditum coram ſupremo Iudice, vel alia falſitas facta fuerit per laicum, veluti per productionem ſcripturæ falſæ, aut alio modo. Hanc concluſionem variis modis comprobat Theſaur. *deciſ.* 266. *per totam,* cuius dicta hic repetere ſuperfluum eſſet.

Quoad emolumenta, mulctas, & confiſcationes, 9
non videtur dubitandum, quia iſti ſunt fructus iuriſdictionum, & ideo ſpectant ad Dominos iuriſdictionales, exceptis criminibus læſæ maieſtatis diuinæ, & humanæ: Roſental. *de feudis cap.* 12. *concl.* 5.

in gloſſ. littera ח , Farinac. *quæſtion.* 25. *numero* 103. *& ſequentibus* , Bayardus ad Clarum *quæſt.* 78. *num.* 134. Guid. Pap. *quæſt.*76. *num.*134. & *ibi* Addentes.

10 Quod extenditur ad pœnas ex edicto Principis deſcendentes: vt per Theſaur. *dicta deciſio.* 266 *.numero* 6.qui ſubdit,Principem non debere facere gratiam alicui ſubdito Domini iuriſdictionalis in præiudicium ipſius , & pœnarum eidem domino debitarum,vt per eundem, *n.*10. Amed.à Pont. *in quæſt. Laudimial.* 24. *colum.* 3. Quanquam nonnulli DD. exiſtimauerint locum eſſe hoc caſu præuentioni, vt *ibidem* refert Theſaur. *n.*13. *iuncto num. vltim.verſic. Senatus poſt multas*, vbi dicit in caſu ſuo cauſam coram Senatu tractatam fuiſſe ex eo quod Senatus præuenerat, mulctam tamen pro medietate Baroni, ſeu Vaſſallo , & pro aliâ medietate fiſco Principis fuiſſe adiudicatam. Sed Rota Romana indiſtinctè tenet , in caſu confiſcationis prouenientis ex contrauentione aduerſus edicta Principis , bona ſita in territorio Baronis applicanda eſſe fiſco Principis , cuius edicto contrauentum fuit, non autem fiſco Baronis; vt copioſè probatur *in Romana Confiſcationis.* 14. *Iuny* 1624. quæ eſt *deciſio* 125. apud Merlin. & *in recentior. deciſion.* 449. *parte quinta, tom.* 2.

11 Quarta concluſio. Si agatur de Iudice delegato, non datur illi facultas cognoſcendi de falſitate coram ipſo commiſsâ non ſolum priuatiuè, ſed nequidem præuentiuè, ſeu cumulatiuè , niſi duobus concurrentibus. Primo quod ſit delegatus Principis, & non alterius inferioris. Secundo quod idem delegatus ſit delegatus cum poteſtate de causâ criminali cognoſcendi , ſecus ſi eſſet dumtaxat delegatus in cauſa ciuili , tunc enim nullam haberet facultatem cognoſcendi de falſitate commiſsâ coram ipſo , propter defectum iuriſdictionis. Iſta concluſio quoad omnes eius partes benè comprobatur per Farinac. *de teſtibus dicta* quæſtion.67.*numero* 46.*&*
12 *multis ſequentibus vſque ad* 54. † Indiſtinctè tamen iudex delegatus procedere poſſet in causâ falſitatis coram ipſo commiſſæ, ſi per talem falſitatem eius iuriſdictio impediretur , ſecus ſi eius iuriſdictio non impediretur , hoc enim caſu cognitio & punitio falſitatis coram delegato commiſſæ ſpectaret ad Iudicem ordinarium: Abb. *in cap. præterea, de offic. & poteſt. iudic. deleg. numero* 4. Et *ibidem* Bald. & Decius. Quod etiam voluit Bartol. *in dicta leg. nullum* , *in* §. *notabili* , *Cod. de teſtibus.* Angel. *in leg. ſi lis, Cod. de falſ.* Impediretur autem eius iuriſdictio ſi ageretur de caſu, in quo committens falſum amittit cauſam, aut ſi eius iuriſdictio propter iſtam falſitatem ſperneretur , aut ſi talis ſit falſitas, vt Iudex delegatus, ſine illius deciſione non poſſet procedere ad ſuæ delegationis executionem, taliſque ſit vtriuſque cauſæ conglutinatio, vt cognitio cauſæ principalis à cognitione huius falſitatis ſeparari non poſſit , *leg. cum actum*, & *ibi* Bartol. & Caſtrenſ. *Digeſt. de negot. geſt. capit. tranſlato.* vbi Baldus & Dec. *de conſtitut.* atque ita determinat per multas rationes & authoritates Camill.Borell. *conſil.*78.*numero* 11.*& per totum.*

CAPVT XLVIII.

ARGVMENTVM.

Epiſcopus à ſua Diœceſi per vim expulſus, ſicut poteſt in alienâ Diœceſi iudicare, petita,quamvis non obtenta licentia, vtrum poſſit etiam cauſas præuenire in præiudicium illius Epiſcopi in cuius Diœceſi commoratur. Quid ſi Epiſcopus non expulſus iuriſdictionem exerceat in aliena Diœceſi contentioſam, vtrum præuenire poſſit cauſas in præiudicium illius qui talem licentiam conceſſit. Et vtrum poſſit hanc iuriſdictionem contentioſam extra Diœceſim exercere etiam conſentiente Epiſcopo illius Diœceſis , ſi ſubditi comparere nolint. Quid ſi expulſus poſſit per Vicarium in ſua Diœceſi exercere. Et quid ſi Epiſcopus non fuerit expulſus, ſed veniens ad ſuam Diœceſim non fuerit admiſſus.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus à Diœceſi ſuâ expulſus, & ad alienam confugere coactus, poteſt in alienâ,in ſubditos iuriſdictionem contentioſam exercere , petitâ prius, licet non obtenta licentia.*

2 *Epiſcopum , cui licitum eſt in alienâ Diœceſi iuriſdictionem contentioſam exercere , non poſſe vti præuentione in præiudicium alterius Epiſcopi, quidam exiſtimant.Contrarium* num.3.

4 *Epiſcopus poteſt ad libitum intra Diœceſim alterius Epiſcopi exercere actus voluntariæ iuriſdictionis, veluti conferre beneficia,& ſimilia.*

5 *Conſentiente Epiſcopo alterius Diœceſis,poteſt exerceri Epiſcopalis iuriſdictio contentioſa , intra ipſius Diœceſim.*

6 *Subditi tamen Epiſcopi non poſſunt inuiti trahi extra Diœceſim ſui Epiſcopi, etiamſi id fieret de licentia Epiſcopi illius loci, niſi in caſum expulſionis Epiſcopi.*

7 *Conſenſus per Epiſcopum præſtitus in fauorem exercitij iuriſdictionis alterius,in ſua Diœceſi,non extenditur ad caſum quo iſte Epiſcopus externus vellet vti præuentione contra ipſum.*

8 *Priuilegium Epiſcopi expulſi,vt in alterius Diœceſi iuriſdictionem exercere poſſit,non habet locum, quoties ipſe iuriſdictionem intra propriam Diœceſim exercere poteſt.*

9 *Si Epiſcopus fuerit receptus in poſſeſſione ſui Epiſcopatus , ſed poſtea veniens non fuerit admiſſus, habet idem priuilegium exercendi iuriſdictionem in aliena Diœceſi, ſicut Epiſcopus expulſus.*

EPISCOPVS per vim à ſuâ Diœceſi expulſus & coactus ad alterius Epiſcopi iuriſdictionem confugere, poteſt ex diſpoſitione *Clement. vnica, de foro compet.* Iuriſdictionem exercere in alienâ Diœceſi , petitâ, quamvis non obtentâ Epiſcopi illius 1
loci ad quem confugit licentiâ.† Quæritur itaque, 2
hoc

hoc caſu, verum ſicut poteſt exercere iuriſdictionem & iudicandi habet poteſtatem, ita & habeat facultatem præueniendi cauſas aduerſus Epiſcopum à quo licentiam vel petiit, vel obtinuit. Veluti ſi concurrat ipſe Epiſcopus requirens tanquam Ordinarius ratione loci originis, cum requiſito & licentiam concedente, qui ſit Ordinarius delinquentis ratione domicilij, vel delicti, in caſibus in quibus inter eos locum eſſe præuentioni ſupra oſtendimus ſuo loco, vel ſi agatur de delictis mixti fori, aut alijs in caſibus in quibus præuentioni locus eſt inter plures Iudices.

In hac quæſtione Doctores ſunt varij. Nam aliqui exiſtimant Epiſcopum in caſu illo ſpeciali, poſſe quidem iuriſdictionem in ſubditos exercere, ſed tamen vti non poſſe præuentione in præiudicium alterius Epiſcopi de licentiâ concedenda rogati, veluti ſi ſubditus Epiſcopi expulſi ratione originis vel domicilij, commiſiſſet delictum in loco ſubdito Epiſcopo rogato de licentia ad quem confugit expulſus. Hoc autem caſu euidens eſſet præiudicium Epiſcopi rogati de licentiâ, quia ſi expulſus fuiſſet intra ſuam Diœceſim, non tam cito ſciuiſſet delictum fuiſſe commiſſum, & ſic alium Epiſcopum præ-
3 uenire non potuiſſet. † His non obſtantibus alij DD. communiter tenent contrarium, ſcilicet poſſe hunc Epiſcopum alienigenam præuenire. Quia quod citius hic Epiſcopus ſciuerit, aut neſciuerit, delictum fuiſſe commiſſum, non debet attendi, cum hoc ſit quiddam aduentitium & accidentale. Ideo ſicut Epiſcopus cognoſcere poteſt & iuriſdictionem in alienâ Diœceſi exercere, ſaltem petitâ licentiâ, licet non obtentâ, ita & poteſt præuenire cauſas quæ præuentioni, ex earum natura ſupponuntur. Ita docet Ioan. de Imol. *in dicta Clement. vnic. de for. compet. n. 36.* & videtur hanc ſententiam ſequi Ancharanus poſt Ioannem de Lignano *in dicta Clement. vnic. num. ſecundo*, & alij quos citat & ſequitur Socin. *in cap. propoſuiſti, in ſecundo membr. quæſt. 7. in princip.*

4 Supradicta omnia intelligenda ſunt de actibus contentioſæ iuriſdictionis, nam quoad actus iuriſdictionis voluntariæ, certum eſt, Epiſcopum etiam non expulſum poſſe illos in aliena Diœceſi exercere: Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 127. num. 7.* Ideo Epiſcopus quamuis intra alterius Diœceſim exiſtens, beneficia conferre poteſt, cum ille ſit actus voluntariæ iuriſdictionis, vt dixi *in meis quæſtionibus beneficiali-*
5 *bus, parte 2. cap. 3. §. 7. num. 7.* † Immo & in alienâ iuriſdictione ſeu Diœceſi, conſentiente Epiſcopo illius poteſt alius Epiſcopus etiam contentioſam exercere iuriſdictionem: Abb. *in cap. nouit. column. 2. in fine, num. 4. verſ. Quid autem ſi: extra. De offic. legati.*
6 † Ita tamen vt ex eo non fiat præiudicium ſubditis ipſius Epiſcopi licentiam petentis, qui non poterunt inuiti iudicari in alienâ Diœceſi. Et per conſequens ſi ad talem Diœceſim (extra tamen caſum expulſionis, de quo *in dicta Clement. vnic. de foro compet.*) fuerint citati, non erit illis non venientibus cauſa præuenta ab eorum Epiſcopo, quia talis citatio non arctat illos ad comparendum ſi comparere recuſent. Et hoc procedit quamvis in citatione exprimeretur quod Epiſcopus illius loci conceſſit illi licentiam procedendi ad actus contentioſæ iuriſdictionis intra eius Diœceſim, vt poſt Socin. *in tract. de citatione, art. 18. quæſtion. 2. per totam*, oſtendit Gratian. *cap. 127. num. 10.*

7 Sed nec ipſi Epiſcopo conſentienti fiet præiudicium quoniam hunc Epiſcopum rogantem præuenire poſſit. Quia concedendo illi facultatem cognoſcendi de cauſis in ſua propriâ Diœceſi, non cenſetur conſenſum contra ſeipſum, & in ſui præiudicium præſtitiſſe, præſertim cum in dubio omnis conceſſio iuriſdictionis cenſeatur facta cumulatiuè, & non priuatiuè: Buiat. *dec. 912. num. 4. & 5.*

Quæ autem de Epiſcopo expulſo dicta ſunt, intelligenda ſunt, vt locum habeant, quando ipſe Epiſcopus intra ſuam Diœceſim iuriſdictionem nec per ſe, nec per alios exercere poteſt, ſi enim intra propriam Diœceſim ſaltem per alium iuriſdictionem exercere, & iuſtitiam facere poſſet, non eſſet illi licitum inuito alienæ Diœceſeos Epiſcopo in ea iudicare & cauſas cognoſcere: Text. eſt *in dicta Clement. vnica.* in illis verbis, *Per ſe vel per alium iuriſdictionem inibi exercere.* Et *ibidem* Gloſſ. *in verbo, per alium.* 8

Idem dicendum eſt, ſi cum Epiſcopus eſſet in poſſeſſione ſuæ iuriſdictionis Epiſcopalis, poſtea veniens, non fuit ad Epiſcopatum admiſſus, tunc enim in alienâ Diœceſi iuriſdictionem contentioſam exercere poſſet, eodem modo, quo de Epiſcopo expulſo mox dictum eſt: Vgolin. *de Epiſc. cap. 4. §. 14. num. 4. verſic. Secundo.* Poſt Cardin. Zabarel. *in d. Clement. vnica de foro compet.* 9

CAPVT XLIX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione factâ per Iudicem incompetentem, veluti laïcum in cauſa Clerici rei, aut per Iudicem prorogatum habentem iuriſdictionem prorogabilem, & quando prorogatio fieri poſſit. Præuentionem per Iudicem prorogatum non fieri per citationem ſolam; ſed præterea requiri, vt is qui citatus eſt, fuerit etiam excluſus à propoſitione exceptionum declinatoriarum. Et ex quibus reus tacitè ab iſtis exceptionibus cenſeatur excluſus, quamuis nullis ſibi aſſignatis dilationibus, ad effectum cauſæ præuentionis. De ſubmiſſione facta alienis Curiis in præiudicium iuriſdictionis ordinariæ.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio nunquam oritur, quando negotium non eſt de iuriſdictione cognitionali Iudicis, qui præuenire prætendit.*
2 *Intellige vt hoc procedat, quando notorium eſt, Iudicem qui vult præuenire, nullam in illà cauſâ habere iuriſdictionem, veluti ſi Iudex laicus vellet præuenire quando reus eſt Clericus.*
3 *Prorogari non poteſt iuriſdictio illius, qui nullam habet funditus, etiamſi partes in illam conſentiant.*
4 *Non dicitur funditus carere iuriſdictione, qui illam habet ſuper certis perſonis, vel in certis caſibus.*
5 *Iuriſdictio ſeparati territorij, prorogabilis eſt.*
6 *Limita, vt hoc non procedat, quando agitur de feudo: quia in præiudicium Domini, non ſit prorogatio.*
Et reprehenduntur DD. contrarium tenentes.
Subditi poſſunt ſe ſubmittere omnibus curiis etiam extraneis in præiudicium Curiæ Domini iuriſdi-

ctionalis. Et quid circa huiuſmodi ſubmiſſiones omnibus Curijs ſeruetur in Gallia.

Sed ceſſante ſubmiſſione, Domini iuriſdictionales poſſunt petere remiſſionem cauſarum ordinariarum ad ſuas Curias.

7 *In actibus contentioſa iuriſdictionis, præuentio ſit per ſolam citationem effectum ſortitam, ſed in voluntaria iuriſdictione ſufficit interpellatio extraiudicialis.*

8 *In Iudice prorogato, vt inducatur præuentio, neceſſe eſt firmatam eſſe illius iuriſdictionem, per excluſionem rei à propoſitione exceptionum declinatoriarum.*

9 *Per ſimplicem comparitionem ad deliberandum non fit prorogatio iuriſdictionis.*

10 *Prorogatio iuriſdictionis fieri etiam poteſt tacitè, veluti opponendo exceptiones meritum cauſa concernentes.*

HVivs capitis reſolutiones verſantur circa iuriſdictionem prorogatam, dum quæritur vtrum eodem modo Iudex, qui erat alioquin incompetens, tamen ex partium prorogatione competens effectus eſt, poſſit vti præuentione aduerſus ordinarium Iudicem vigore ſuæ iuriſdictionis ex prorogatione quæſitæ.

1 Prima igitur in hac quæſtione concluſio eſt, prorogationem, & per conſequens præuentionem, nunquam ſuffragari Iudici, niſi agatur de rebus quæ ſunt in cognitionali eius iuriſdictione, *l. 1. & 2. C. ſi à non compet. iud. fuerit appell.* vbi ratio hæc aſſignatur; quia quæcunque à Iudice prorſus incompetente fiunt, nulla ſunt, & inualida, & ideo ſine appellatione ſubiacent reſciſſioni. Si igitur nulla ſint, nullum inducunt effectum præuentionis. *cap. ea quæ 26. de reg. iur. in 6.* Ea quæ fiunt à Iudice, ſi ad eius non ſpectant officium, viribus non ſubſiſtunt. Nec valet citatio facta à Iudice incompetenti, nullumque producit effectum, quamuis executioni fuerit demandata: Burat. *deciſ. 164. numero 9.*

2 Intellige, vt hoc procedat, quando notoriè conſtat, Iudicem citantem, aut in cauſâ procedere volentem, nullam funditus habere iuriſdictionem, veluti ſi Iudex laicus vellet præuenire cauſam, quæ mouetur contra Clericum reum & poſſeſſorem, tunc enim cum notoria ſit illius Iudicis incompetenſia, tota illius proceſſura nulla eſt, & effectum præuentionis non habet. Et habetur *in Clement. fin. vt lite pend.* vbi inter cætera, ad hoc vt litis pendentia inducatur; neceſſe eſt vt citatio emanauerit à Iudice competenti, Clericus enim ſine proprij Epiſcopi licentia, non ſolum Iudicis laici, ſed nec alterius cuiuſcumque iuriſdictionem prorogare poteſt. Ideo quamuis citatio facta fuiſſet per alium Iudicem contra Clericum, non oriretur ex ea præuentio in præiudicium curiæ Epiſcopalis, Gloſſ. *in l. 1. ff. de iud.* textus eſt *in c. ſignificaſti 18. de foro compet.* vbi multum laborant DD. & maximè Barboſ. *num. 1. & 8.* in aſſignanda ratione differentiæ inter Clericum, & laicum, vt hic ſine proprij Iudicis conſenſu alienam poſſit prorogare iuriſdictionem, Clericus autem alterius Iudicis quantumuis Eccleſiaſtici iuriſdictioni, ſine Epiſcopi ſui conſenſu ſe ſupponere non poſſit. Tandemque veram rationem ex ſpeciali Sacrorum Canonum conſtitutione petendam eſſe cenſet: quod & verum eſt. Quomodo autem Clericus alterius Iudicis Eccleſiaſtici iuriſdictionem poſſit tacitè prorogare delinquendo, vel contrahendo, explicat de Graſſ. *de effectibus Cleric. effectu 1. numero ſexageſimo ſexto.*

Secunda concluſio. Iuriſdictio illius Iudicis qui nullam funditus habet, prorogabilis non eſt, etiamſi expreſſus accedat partium conſenſus. Cum enim iuriſdictio publici iuris ſit, non poteſt ex partium conſenſu dependere, vt illi iuriſdictionem tribuant, qui nullam habet omnino: *l. priuatorum, C. de iuriſd. omn. iudic.* Caſtrenſ. *in l. 1. Cod. vbi de crim. agi oporteat.* Barboſ. *ad leg. 1. numero 20. ff. de iudic.* † Qui enim iuriſdictionem generaliter habet, licet eam non habeat reſpectu certarum perſonarum, vel in certis caſibus, ille funditus iuriſdictionem habere dicitur. Sed qui nullam omnino iuriſdictionem habet, caret fundamento prorogationis, quia quod non eſt, prorogari non poteſt. Et iuriſdictio prorogata, eadem eſt cum primâ, illamque non alterat, ſed extendit Salgad. *de Regia protect. parte 3. capite ſecundo, numero 48.* per text. *in l. meminiſſe ff. de offic. Proconſ. & Legati.* † Vnde mirum non eſt, ſi iuriſdictio etiam diuerſi & ſeparati territorij prorogari poſſit, Vant. *de nullit. ex defectu iuriſd. ordin. numero 100.* Marant. *in ſpec. parte 4. diſtinct. 11. num. tertio, in principio.* † Idque etiam in præiudicium Domini iuriſdictionalis, dummodo non agatur de feudo, quia ſi de eo ageretur, non poſſet prorogatio fieri in præiudicium ipſius Domini: Maranta, *loco cit. num. 25.* Socin. Senior. *conſil. 87. numero 8. volum. 3.* Gaill. *lib. 1. obſeruat. 40. num. 8. & 9.* Alex. *in l. 1. §. & poſt operis, num. 20. ff. de noui oper. nunciat.* & *ibidem* Iaſ. *num. 13.* Capyc. *deciſ. 9. num. 8.* Sub diſtinctionibus & limitationibus relatis per Marant. Socin. Gaill. & alios mox allegatos. Et ita conciliantur diuerſæ Doctorum ſententiæ, & ſoluitur nodus ille, quem ſe non poſſe extricare dixit Galerat. *de renunciat. p. 2. cap. 141. n. 4. & 5.* prout reſoluit Barboſ. *in l. 1. ff. de iudic. in 3. art. n. 152. & 156.* & poſt eum Capiblanc. *de iure Baron. pragmatic. 8. parte 3. num. 122.* quod procedit (vt dictum eſt) quando mouetur controuerſia ſuper feudo, vel illius iuribus: nam ſi ſuper alia cauſa non reſpiciente feudum lis moueretur, admittenda eſſet prorogatio: vt notat *ibidem* Barboſ. *num. 157.*

Sed tamen hic ſubſiſtendum eſſe rectè monet Carleual. *in tract. de Iudic. tom. 1. diſput. 2. quæſt. 8. num. 1095.* quia ſi Vaſſalli ſubiecti feudatariis ſecundum nudum vſum iuriſdictionis, qui nihil habent à Baronibus quibus ſubduntur, ſed dumtaxat ſubiacent nudæ illorum iuriſdictioni, poſſent prorogare iuriſdictionem aliorum Iudicum ſine conſenſu Dominorum; ſequeretur, Barones, ſeu Dominos iuriſdictionales non poſſe petere remiſſionem cauſarum ad ſuas Curias; cùm tamen quotidie videamus ipſos Barones inſtare ad remiſſionem cauſarum ad ſua tribunalia ordinaria, in qua petitione Dominos iuriſdictionales fundatos eſſe teſtantur infiniti DD. quos citat ad longum Carleual. *loco cit. num. 1096.*

His tamen nonobſtantibus, ego perſiſto in mea ſententia, cùm paſſim videamus cauſas, ratione illorum, qui ſe ſubmiſerunt & obligauerunt omnibus Curiis, tractari coram quibuſcumque Iudicibus; veluti in præſenti ciuitate coram Vicegerente, qui eſt locumtenens Auditoris Cameræ, vel coram Auditore Legationis, ratione cuius ſubmiſſionis & obligationis ad omnes Curias, Domini feudatarij non poſſunt neque ſolent petere remiſſionem cauſarum ad ſua tribunalia: ſubmiſſio autem, ſeu obli- 6
gatio ad certas Curias, & prorogatio iuriſdictionis à pari procedunt: vt dicit Guid. Pap. *deciſ. 370.* ita

tamen

tamen vt generalis obligatio ad omnes Curias, intelligi debeat de Curiis Iudicum competentium; ex traditis per Gratian. *diſcept.* 875. *numer.* 34. Rot. Genuen. *deciſ.* 6. *n.* 4. & propterea ſi ſubditus Summi Pontificis ſimpliciter ſe obligauerit & ſubmiſerit omnibus Curiis, non comprehenduntur Curiæ incompetentes, quia omnis obligatio ſtrictam recipit interpretationem, & nihil comprehendit niſi quod expreſſum fuit: Rota *deciſ.* 55. *num.* 1. *p.* 1. *recent.* nominatim in terminis ſubmiſſionis, tradit Rota Genuen. *deciſ.* 23. *num.* 3. vbi dicitur, quòd cùm ſubmiſſio de ſui natura ſit odioſa, ſtrictam debet recipere interpretationem, & reſtringi ad caſus expreſſos: Sic quando debitor ſe ſubmiſit Curiis Regiis, non poteſt peti executio in Curiis Pontificiis, maximè ſtante Statuto Aueniocenſi, quod concedit executionem inſtrumentis dumtaxat ſecundum vires & tenores illorum: In Gallia vero adſunt ſpeciales conſtitutiones, quibus cauetur, nonobſtantibus obligationibus etiam ſub ſigillo Regio factis, cauſas in prima inſtantia remittendas eſſe ad ſuos Iudices Ordinarios; vt optimè explicat Bacquet *des droits de Iuſtice*, *cap.* 8. *numer.* 5. 6. & 7. præſertim cum agitur de præiudicio feudatarij iuriſdictionem habentis: vt notat Bacquet *loco cit.* necnon Ferrer. *in addit. ad Guid. Pap. deciſ.* 77. Et de hoc adeſt expreſſa Regis Ordinatio *inter recollectas* per Anton. Fontanon *tom.* 1. *fol.* 196. *art.* 10. & 11. *ſub die* 13. *Iuny* 1559. cum verificatione in Parlamento Pariſienſi *die* 30. *Iuly* 1560.

Cum itaque talis ſit communis obſeruantia, vt debitores poſſint ſe ſubmittere omnibus Curiis, etiam in præiudicium iuriſdictionis ordinariæ, dictaque ſubmiſſio vim habeat prorogationis & conſenſus in alienam iuriſdictionem, vt mox dictum fuit; ſequitur, ſubditos in cauſis, in quibus non agitur de intereſſe feudi, ſeu dominij directi, poſſe prorogare iuriſdictionem alterius Iudicis.

Sed hoc caſu negari non poteſt, quin Dominus iuriſdictionalis petere poſſit remiſſionem cauſæ ordinariæ, & in qua non agitur de ſubmiſſo ad ſuum tribunal ordinarium, à quo regulariter nemo debet auocari in prima inſtantia; tum ex diſpoſitione iuris, tum ex priuilegiis Ciuitatis Aueniocenſis, necnon Comitatus Venaiſſini, quibus conceditur, vt nemo in prima inſtantia coram aliis, quàm coram ſuis Iudicibus ordinariis conueniri poſſit; cui priuilegio in fauorem publicum introducto renunciari non poteſt: vt inter cæteros probat Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 40. *num.* 8. & *ſequent.* & faciunt notata per Galerat. *de renunciat. centur.* 2. *cap.* 140. *num.* 16. *verſ. qua ratione.*

7 Tertia concluſio eſt. Quod licet alias ſæpè dictum per nos fuerit, & ſit veriſſimum; quod per ſolam citationem executioni demandatam & effectum ſortitam, oritur præuentio iuriſdictionis & cognitionis cauſæ, vt dictum eſt nominatim, *parte* 1. *cap.* 9. *num.* 1. & *ſequentibus*, idque in actibus contentioſæ iuriſdictionis, cum ex ſolâ interpellatione in actibus voluntariæ iuriſdictionis naſcatur præuentio, Iaſ. *in l. ſi pluribus*, *num.* 26. *ff. de leg.* 1. & Maſcard. *concluſ.* 1242. *num.* 14.

8 Tamen quando agitur de Iudice, qui non eſſet ex ſe competens, niſi mediante iuriſdictionis prorogatione, cauſa coram illo præuenta non dicitur, niſi poſtquam reus coram huiuſmodi Iudice citatus, fuit excluſus à ſuarum exceptionum declinatoriarum propoſitione. Hæc concluſio colligitur ex notatis per Bart. *in l. vbi acceptam*, *num.* 3. *ff. de iudic.* Qui hoc probat per text. *in l. non videtur*, 33. *ff. eod. tit.* † vbi per ſimplicem comparitionem rei coram Iudice citante, ad fines petendi, vt ſibi genus actionis, vel copia libelli edatur, ſeu ad fines deliberandi, non videtur quis in iuriſdictionem illius Iudicis conſenſiſſe. Vnde poteſt colligi, quod non poteſt prætendi quod cauſa fuerit præuenta per Iudicem incompetentem, habentem iuriſdictionem prorogabilem, donec pars cui competit exceptio declinatoria fori, tacitè vel expreſsè conſenſerit in iuriſdictionem illius; † veluti ſi coram Iudice incompetenti de cuius mandato ſit citatio, opponat aliquam exceptionem contra perſonam actoris, vel contra libellum ipſius, aut aliam concernentem merita cauſæ, hoc enim caſu inductus eſſet tacitus conſenſus in iuriſdictionem: Vnde non immerito dixit Bart. *in d. l. non videtur*, hoc in praxi obſeruandum eſſe, quod antequam de meritis cauſæ aliquid dicatur, prima exceptio fori declinatoria opponatur, Menoch. *lib.* 2. *præſumpt.* 19. *num.* 6. DD. *in cap. inter Monaſterium*, 20. & *ibi* Felin. *num.* 4. *de re iudicat.* & in *l. ſi conuenerit*, *ff. de iuriſd. omn. iudicum.* 9 10

CAPVT L.

ARGVMENTVM.

Præuentio vtrum producatur ex proceſſu Iudicis, motu proprio & ſine partis requiſitione facto, ſaltem in caſibus in quibus de iure vel conſuetudine motu proprio & ex officio procedere poteſt. In caſibus in quibus Iudex non poteſt procedere ex officio, ſic procedendo, nullam adeſſe ex eo præuentionem. Si Iudex procedat per Inquiſitionem, vtrum pars querelans ſuperueniens ligetur præuentione coram ipſo facta. Citationem ad inducendam præuentionem requiri etiam in caſibus, in quibus Iudex poteſt procedere ex officio. Citatio realis vtrum præualeat verbali; & quomodo; ac quibus concurrentibus.

SVMMARIVM.

1 *Vt præuentio oriatur ex citatione, neceſſe eſt citationem illam fuiſſe factam ad petitionem partis, & non ex officio iudicis.*

2 *Præſumendum eſt in dubio, citationem factam fuiſſe ad inſtantiam partis, ſi apud acta conſtet de illius relatione.*

3 *Iudex locum partis obtinet, in caſibus in quibus poteſt ex officio procedere. Et qui ſint illi caſus? Remiſſiuè.*

4 *Iudex in quibuſcunque delictis, tam publicis quàm priuatis, de generali conſuetudine, ex officio procedere poteſt.*

5 *Iudex procedens ex officio, ſpernere debet affectatam rei coram alio iudice comparitionem.*

6 *In caſibus in quibus Iudex non poteſt procedere ex officio, non poteſt impedire prorogationem iuriſdictionis coram alio Iudice factam.*

7 *Quando reus affectans præuentionem, non fuit, vt decebat punitus, Iudex ordinarius condignam poteſt pœnam imponere.*

8 *Formata*

8 *Formata inquiſitio ex officio iudicis facta, ceſſat per ſuperuenientem partis querelam. Contrarium, nomer.9.*

10 *Quæ requirantur ad hoc, vt ſuperueniens querela, ceſſare faciat inquiſitionem præuentam.*

11 *Inquiſitio ſola non facit præuentionem, niſi præterea interueniat citatio.*

12 *Citatio realis præualet verbali, & qui reum detinet non ſolet illum ad alienam Monarchiam remittere.*

13 *Præuentio procurata ſeu affectata, ad vitandam maiorem pœnam, non ſuffragatur præuenientibus.*

IVDEX proprio motu & nullâ partis requiſitione interueniente mandauerat aliquem citari, coram ſe compariturum: Dubitatum fuit, vtrum ex tali citatione, cauſa fuerit per hunc Iudicem præuenta, ita vt coram alio competenti Iudice interitari non poſſit.

1 Concludendum eſt, ad hoc vt cauſa per citationem præuenta fuerit, neceſſarium eſſe quod citatio facta fuerit ad partis requiſitionem, *cap. propoſuiſti, in verb. Ad petitionem, de foro competen.* Aliàs citatio nemine requirente facta non valet, & per conſequens non operatur præuentionem: Vant. *de nullit. ex defect. citation. num.* 44. Cum Iudex ad priuatam vtilitatem, officium non petitum regulariter impertiri non debeat: Bart. *in l. 4. §. hoc autem,*
2 *ff. de damn. infect.* † Quanquam in dubio, ſi de citationis relatione apud acta conſtet, præſumendum ſit citationem ad inſtantiam partis factam & decre-
3 tam fuiſſe: Vant. *ibid. num.* 45. † Quod tamen dictum eſt, limitationem admitit, vt ſcilicet non procedat in illis caſibus, in quibus Iudex procedere poteſt ex officio, quia tunc Index ipſe locum partis obtinet, DD. *in cap. qualiter & quando,* 24. *de accuſation.* quos caſus ad longum recenſet Marant. *in ſpecul.*
4 *in tit. de Inquiſition. per totum illud caput.* † Vnde in criminalibus cauſis, citatio facta de mandato Iudicis ex officio procedentis, inducit præuentionem, ſtante generali conſuetudine, iuxta quam Iudices in quibuſcumque delictis publicis & priuatis ex officio procedere poſſunt: vt notat Iul. Clar. *in praxi in §. fin. quæſt.* 3. *num.* 6. Farinac. *de Inquiſit. quæſt.* 1.
5 *num.* 10. † Adeo vt in omnibus illis caſibus, in quibus Iudex poteſt ex officio procedere, pro vt hodie ſunt omnia ferè delicta, Index non teneatur tatum habere iudicium prorogatum, nec eius iuriſdictio impediri poſſit per pactum delinquentis, alienæ iuriſdictioni ſe ſubmittentis: argument. *cap. ex parte* 18. *de priuileg.* Quia ſcilicet, quæ partes affectant in præiudiciũ Ordinariorum, nullum dant impedimentum illorum iuriſdictioni. Et præuentio iſta eſſet affectata & procurata per reum, vt alium haberet Iudicem ſibi fauorabilem, & ideo non poteſt illum iuuare, vt dicemus infrà, *num.* 13. & dictum etiam fuit per nos, *p.* 1. *c.* 10. *n.* 43. *& c.* 24. *n.* 6. Et ita in ſpecie concludit Soc. *in dict. c. propoſuiſti, de foro compet. in* 6. *articul. quæſtion.* 3. *verſic. Sed tandem*, Farinac. *de Inquiſit. quæſtion.* 7. *num.* 4. *in* 3. *ſublimitatione.*

6 Verum quia aliqua ſunt crimina, in quibus Iudex non poteſt procedere ex officio, veluti in hac ciuitate in crimine adulterij, vt habetur, *lib.* 3. *ſtatut. tit. ſeu rubrica* 1. *artic.* 1. Item dum agitur de verbis vel factis iniurioſis, niſi vulnus illatum fuerit fuſte, vel lapide, vel quocumque armorum genere, niſi oſſis fractio interuenerit, vel ictus manifeſtum liuorem relinquens. Ideo in his caſibus, & aliis ſimilibus, in quibus Iudex ex officio procedere non poteſt, ſi accuſator & accuſatus litigant coram alio Iudice habente iuriſdictionem prorogabilem, non poteſt Iudex ordinarius hoc impendire, cum ex officio procedere non poſſit; niſi tamen (vt dictum eſt) prorogatio facta fuiſſet in fraudem, ad hoc vt delinquens Iudicem haberet ſibi magis fauorabilem, & mitius puniretur. Ex notatis per Soc. *loco citat.* Bartol. & alios *in leg. ſenatus ff. de accuſation.* † 7
Quo caſu etiamſi reus fuiſſet abſolutus, poſſet nihilominus Iudex ordinarius de nouo procedere ex officio, & debitam delinquenti pœnam iuxta delicti qualitatem imponere: vt dicit Soc. *ibid.* & benè. Et ego vidi aliàs, cum quidam delinquens fuiſſet leuiter tractatus ab vno Iudice, fuiſſe coram alio proceſſum ad grauiorem, & exemplarem pœnam, non obſtante alterius Iudicis affectatâ abſolutione, quod euenit in quadam cauſa anno 1615. & menſe Auguſti, ni fallor.

Supradicta confirmantur ex eo, quod quamuis 8
Iudex aliquis per Inquiſitionem præuenerit, ſi tamen poſt Inquiſitionem formatam ſuperuenerit pars querelans, accuſatio iſta ſuperueniens ceſſare facit præuentionem Iudicis procedentis ex officio, & procedi debet in querelæ Iudicio: Decian. *in tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 10. *num.* 12. Purpur. *conſil.* 446. *numero* 12. Siquidem Inquiſitio, remedium eſt extraordinarium: igitur ceſſare debet quando ſuperuenit remedium accuſationis, quod eſt ordinarium, *l.* 2. *§. ſi publico, ff. ad leg. Iul. de adult.* & ibi latè Bartol. Idemque docet Bald. *conſil.* 415. Quod procedi non poſſit, *lib.* 4. & rurſum Bart. *in leg. ſi maritus, §. ſi autem extraneus, eod. tit. de adulter.* Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam* 7. *ff. de iudic. num.* 83. *&* 84. qui tamen *in fine*, ſe remittit ad notata per Bald. *in l.* 1. *§. in initio, column. vltim. ff. de offic. præf. vrbi.* Quo in loco varios caſus proponit, ex quibus deciſio huius quæſtionis pendere omnino videtur. 1. Quando accuſatio & inquiſitio coram eodem Iudice proponuntur, & tunc ſi ſuperueniat accuſatio, ceſſabit inquiſitio, & procedetur ad querelam partis. 2. Si coram alio Iudice proponatur querela poſtquam primus ex inquiſitione præuenerat, & hoc caſu ſi inquiſitio fuerit liquidata, & negotium comprobatum, non ſilet inquiſitio per ſuperuenientem accuſationem. 3. Si cauſa non fuerit liquidata, & nulla poſſit accuſatori mora notabilis imputari, & tunc cauſa inquiſitionis ſuſpenditur & ſilet per accuſationem quæ ſuperuenit. 4. Si retentis illis terminis notabilis mora poteſt accuſatori imputari, tunc accuſatio ſuperueniens non impedit curſum Inquiſitionis præuentæ. Ita dicit notabiliter Bald. *in dicto §. in initio, num.* 7. *verſic. ſed nunquid vaus, ff. de offic. præfect. vrbi.*

Et ex hac diſtinctione Baldi, quæ iuridica vide- 9
tur, ceſſant omnes difficultates quas monent DD. alij aſſerentes in genere, non ſilere inquiſitionem per ſuperuenientem accuſationem: ea ratione moti, quia remedium Inquiſitionis effectum eſt ordinarium, cum Iudices ex officio procedere ſoleant abſque accuſatore, vt declarat Io. Bapt. Coſt. *in tractatu de ind. num.* 130. poſt Iul. Clar. *in §. final. qu.* 3. *numero* 4. Boſſ. *in praxi, tit. de inquiſit. num.* 16. *& ſeqq.*
† Qui tamen duas proponit regulas generales in hac 10
materia. Prima eſt quod dum accuſatio poſt inquiſitionem ſuperuenit Iudex, procedere debet prout fiſco vtilius videbitur. Secundo, quod obſeruetur diſtinctio allata per Salicet. *in leg. ea quidem, n.* 54. *C. de accuſat.* vbi duos diuerſos caſus conſtituit, Primus eſt quando accuſator ſuperuenit ante receptas probationes, & teſtes examinatos, & hoc caſu admittitur accuſatio ſilente inquiſitione, niſi

adeſſet

adeſſet ſuſpicio colluſionis, & dummodo verſemur in caſu, in quo accuſator ſuam vel ſuorum iniuriam proſequitur. Secundus caſus eſt, quando poſt ſormatam inquiſitionem, & teſtes receptos ac examinatos, ſuperuenit accuſatio; & tunc non auditur accuſator: ſi vero delictum non ſit probatum, nec perfecta Inquiſitio, admittitur.

11 Ego autem aduerto, quod ſola Inquiſitio, ſi nihil aliud interueniat, non facit præuentionem: ſed ſi vltra ſimplicem informationem ſuper delicto, interueniat etiam citatio delinquentis, tunc erit inducta præuentio, non in vim Inquiſitionis; ſed in vim citationis contra reum executioni demandatæ. Quia Præuentio robur ſumit à citatione, adeo vt ſi illa non interuenerit, Inquiſitio ſit nulla, & de facto reuocanda, etiam alterâ parte non citatâ. Bald. *in leg. ſi pacto quo pœnam, numer. 2. Cod. de Pact.* Roman. *conſil. 320. numero 5.* Et dato quod Inquiſitio valeret abſque citatione rei, non tamen eſſet fundatus Iudex inquirens in præuentione niſi interueniente citatione rei: Roman. *conſilio 412. numer. 4.* Iaſon *conſilio 31. numero 4. libro 1.* latè Fel. *in cap. illud, numero 21. de præſcript.* Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam, à n. 49. ad 53. ff. de iudic.* Farinac. *de Inquiſit. quæſtion. 7. numero 57.* Ergo quæſtio præuentionis per iudicem ex Inquiſitione procedentem, tunc demum locum habet, quando non adeſt ſola informatio, ſed proceſſum fuit ad citationem rei. Si enim iudex ad querelam partis procedens prior eſſet in citatione, ille iudici ſine citatione inquirenti præferendus eſſet, ex ſupradictis.

12 Si autem vnus ex duobus iudicibus citauit realiter, alter vero verbaliter, ſi ſunt ſub diuerſis Principibus, ſine dubio ille qui realiter citauit, nempè per capturam perſonæ delinquentis ſeu de delicto accuſatæ, præfertur, neque reum remittere tenetur ad iudicem alterius Principis, & ideo iudex iſte qui rei perſonam detinet, cognuſcet de delicto, & puniet delinquentem: Boſſ. *in praxi titul. de fore compet. numero 99.* Sed ſi ſunt ſub eodem Principe, nonnulli DD. cenſuerunt illum præferendum eſſe, qui præuenit per citationem verbalem, quamuis alius haberet reum in carceribus; & præueniſſe quoad citationem realem, ſeu capturam, quia citatio verbalis tempore prior, fortior eſt ſecundum eorum ſententiam citatione reali poſteriori, vt per Barboſ. *in dicta leg. ſi quis poſteaquam, 7. ff. de iudic. numer. 73.* Sed veritas eſt in contrarium, videlicet quod ille qui prior eſt in citatione reali, ſeu captura, præferatur alteri, qui tantum præuenit per citationem verbalem, ex notatis ſuprà, *parte 1. huius tract. cap. 9. n. 24.*

13 Niſi tamen ageretur de præuentione procuratâ & affectata, veluti ſi reus ſponte coram iudice præuento ſe conſtituiſſet, animo grauiorem condemnationem effugiendi, vel reus carceratus peteret ſe remitti ad iudicem, qui præuenit per citationem verbalem ſine fraude & iuſtâ de causâ, his enim duobus caſib præuentio per citationem verbalem eſſet præferenda citationi reali: Farinac. *de inquiſit. quæſtion. 7. numero 53. in 1. & 3. ſublimitatione.*

CAPVT LI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione quoad Religioſos, inter Viſitatorem Generalem & Superiorem Conuentus, vtroque duo præcepta contraria, vel incompatibilia faciente. Quid ſi Religioſus fuerit à ſuo Generali totius Ordinis per litteras iuſſus venire, ſi litteræ procuratæ aut affectatę fuerint aut non. Si Viſitator ſit ad certum Conuentum deputatus, Religioſus autem per Generalem Ordinis ab illo conuentu abſolutus. Quid dicendum ſit de Vaſſallo plurium Dominorum, qui eodem tempore ab vtroque vocatur ad ſeruitium perſonale, vel Caualcatas; Vtrum debeat obedire præuenienti in præcepto.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus extorquens litteras à ſuo Generali per fraudem & in præiudicium Viſitatoris, non eximitur ab eius præuentione.*
2 *Viſitator ad certum Conuentum deputatus, non poteſt procedere contra Religioſum, qui per ſuum Generalem fuit ab illo conuentu abſolutus.*
3 *Si quis fuerit abſolutus re non integra, ab aliquo certo conuentu, videtur quod Viſitator qui præuenit, contra eum procedere poſſit. Sed vide infrà.*
4 *Quidam diſtinguunt vtrum præceptum factum fuerit Religioſo tanquam Priori Conuentus, an vti priuato. Sed diſtinctio iſta reycitur.*
5 *Religioſus non debet effugere viſitationem, nec ratione officij, nec ratione perſonæ.*
6 *Vocatus ſolum à Generali, ſed non abſolutus Religioſus, tenetur potius obedire Viſitatori quam Generali. Sed contrarium oſtenditur, num. 7.*
8 *Obedientia debetur potius maiori, quam minori, ſi ſimul duobus præceptis ſatisfieri non poſſit. Si vero ambo ſint æquales in authoritate, cui potius obediendum ſit declaratur.*
7 *In controuerſia iudicum ſuper præuentione nominandi ſunt arbitri.*
9 *Viſitatori à ſummo Pontifice deputato, potius quam alteri, Religioſus obedire tenetur.*
10 *Si quis ſit duorum Dominorũ Vaſſallus, & illi Vaſſallo duo incompatibilia ſimul præcipiantur ab vtroque Domino, cui prius obediendum ſit. Et vtrum prius illi qui præuenit, quando agitur de indiuiduis.*
11 *Vocatus ad Caualcatas eodem tempore à diuerſis Dominis, cui potius obedire teneatur, & an detur præuentio hoc caſu.*
12 *In materia libertatis, & aliis indiuiduis, vtrum præferatur qui prior egit, & præuenit.*
13 *Domino mediato regni, potius parendum eſt in bello, quam immediato.*

VISITATOR quidam certi Connentus, præceperat Priori ſeu Guardiano, aut Superiori eiuſdem Conuentus, vt pararet ſe ad viſitationem: quia volebat eum viſitare incontinẽti, ideo monuit ipſum ne ab illo loco recederet. Poſtea vero Superior ille eiuſdem Conuentus, recepit litteras à ſuo Generali, quibus illi præcipiebatur, vt ad eundem Generalem quantociùs accederet, & ſe perſonaliter coram eo præſentaret. Qua de cauſa, Superior prædictus illius Conuentus, dubitauit, quid ſibi eſſet agendum, & vtrum mandatum præcedens Viſitatoris effecerit vt præuenta fuerit eius iuriſdictio, itavt non poſſit diſcedere à præfato Conuentu, prout ſibi præceptum fuerat per Viſitatorem. Hanc quæſtionem tractat Abb. *in c. propoſuiſti, n. 10. de fore compet.* poſt Federic. de Senis *conſ. 145. verſ. Sed pone,* vbi facit ſequentes concluſiones, ſeu reſolutiones.

1 Primo qood ſi Prior ille, ſeo Superior Cooocntos, litteras ſupradictas à Geoerali per fraudem extorſerit, vt videlicet proceſſum, & condemnatiooem ſibi forſan imminentem euitaret, & à pœnâ debitâ immuoem ſe redderet, non poteſt effugere viſitationem, & præceptis viſitatoris tenetur obedire, ex regula illa trita, quod præuentio affectata & procurata non prodeſt: quam etiam affert Farin. *de inquiſ. quæſt.* 7. *num.* 64.

2 Secundo. Si non adſit fraos, & Superior illius Cooocntus non ſolum fuit vocatus à Generali; ſed etiam abſolutus ab illo coouentu, videtur boc caſu quod euaneſcat præceptum, & viſitatori non ſuffragetur præuentio, cum enim ipſum ad certum illum cooocntum viſitandum fuiſſe deputatum ſupponamus, commiſſionis ſuæ vires excedere non poteſt, nec per conſequens illos viſitare qui non ſunt de illo conuentu. Iuriſdictio enim dicti viſitatoris non poreſt extendi de perſona ad perſooam, nec de loco ad locum, *c. ſtatuimus, de offic. iudic. deleg. in* 6. Tuſch. *lit. V, concl.* 516. *n.* 5. & ideò non poteſt viſitator viſitare Religioſos venientes per tranſitum ad illum conuentum, Tuſch. *d. lit. V, concl.* 516. *n.* 10.

3 E contrario tameo videtur, quod ille Prior debet ſubire viſitationem, quia dum fuit abſolutus à ſuo Generali, res non erat integra, quia iam viſitator præoccupauerat per præceptum illi factum ne loco recederet, quia volebat eum viſitare; ideo cum viſitator præueniſſet, videbatur diceodum quod ille poterat ſuam commiſſionem exercere.

4 Io bac rationum pugnâ quidam diſtiogoebaot. Si enim dictum præceptum Priori factum per viſitatorem, fuit illi factum tanquam Priori, hoc caſu cum ſit abſolutus à ſuo Generali, non tenetur obedire viſitatori: ſi vero tanquam priuato, tenetur ſubire viſitationem. Quia abſolutus ab officio, noo ſe eximit à viſitatione in eios perſonam proprio priuatóque nomine facieodâ. Sed hanc diſtinctionem, nó habere ſaporem dicit Soc. *in d. c. propoſuiſti,* cum Inquiſitio omnis qoæ fit per viſitatores fiat, contra perſonam, non autem contra officium: & hac ratiooe qoamvis abſoluatur Religioſus ab officio, noo tamen ex eo ſequitur, quod ſit abſolutus ab inquiſi-
5 tione quæ fit ratione perſonæ. † Sed quidquid dixerit Socinus *loco citato*, hæc diſtioctio non eſt reiicieoda. Quia correctio & viſitatio non ſolum fit ratione perſonæ, ſed etiam ratione morum, & quia hoc reſpicit tam perſonam quàm officium: Fel. *in d. c propoſuiſti. n.* 2. *in fin. de foro compet.* per text. *in c. Ea qua, de ſtatu Monachor.* Præſertim vero, ſi ex ipſa loquiſitione conſter, nihil quæri adoerſus ipſum Priorem vti priuatum, ſed potius ratione adminiſtrationis ſui officij.

6 Quod ſi iſte Prior ſolum fuit vocatos à ſoo Generali, & non fuit abſolutus ab officio, teoetur potius obedire Viſitatori quam Prælato, ita Soc. *in d. c. propoſuiſti, artic.* 4. *quæſt.* 11.

7 Sed pro totali quæſtionis reſolotione conclodeodum eſt in primis, quod ſi Religioſus iſte, vtriqoe præcepto commodè ſatiſfacere poteſt, vtrique obedire tenetur; ſin minos quando verè, & ſine fraudo & affectatione Religioſi, præceptum procedit à Generali, tenetur potius Generali obtemperare, quam Viſitatori. Probatur, qoia qoaodo Religioſus habet duo dioerſa mandata, & præcepta à duobus diuerſis Superioribus ſuis, quæ ſunt incompatibilia, non tenetor obedire minori, contempto Soperiori, ſed huic potius parere debet, com poteſtas minoris ſit
8 maiori obligata ad obedientiam. † Si vero Prælati illi, qui præcepta iocompatibilia facioot, eſſeot ambo æquales in authoritate, tunc parendum eſt illi qoi præcipit ad meliorem, & oobiliorem fioem, vel illi qui præuenit in præcipieodo. Et ſi cætera ſint paria, cui placuerit: Lezan. *in ſumma quæſt. regul. parte* 1 *cap.* 4. *num.* 51. Atqui Viſitator ſi ab ipſo Generali fuerit deputatus, minor eſt illo. Et per conſequens debet potius Religioſus obedire Generali, quam Viſitatori, quamvis Viſitator præuenerit. Sed hanc quæſtionem ſic decidit Laurent. de Peyrin. *in tract. de ſubdito, quæſt.* 1. *cap.* 7. *§. vnic.* Quod ſi Religioſo præceptom fiat à maiori Prælato, ſemper illi potius parendum eſt quàm inferiori: ſi ſiot pares, parendum eſt illi qui præoenit, ſeu priùs præcepit, aut illi qui præcepit ad nobiliorem finem; vel ſi cætera ſint paria, poteſt coi velit gratificari. Quod ſi Superiores ſint diuiſi; debet obedire porios illi, quem melius fouere ius exiſtimat; ſeu qui à doctioribus & melioribus pro legitimo Soperiore agooſcitur. Si autem agatur de Iudicibus delegatis, & ſubditus oeſcit inter eos aliquam adeſſe controuerſiam, debet exequi mandatum primò præcipientis. Quod ſi ante executionem deuenerit ad eius nootiam adeſſe inter Delegaros controuerſiam, debet petere copiam literarum, & obedire illi qoi pro ſe vltimas habet. Si verò hoc diſcotere non poteſt, nemini parere cogitur, donec per arbitros electos iſta controuerſia decidatur. † Verum ſi Viſitator ſic 9
deputatus à ſummo Pontifice, res eſt dubia. Quia delegatus io causâ ſibi commiſsâ maior eſt qoolibet ordioario, *cap. ſanè, de offic. Iudic. delegati, cap. ſtuduiſti, de offic. legati.* Ideo videtur qood hoc caſu non poſſet Religioſus euitare, qoio obediret potius Viſitatori à ſummo Pontifice deputato, quam Generali: maximè quia cum Viſitatorem ſupponamus (vt ſùpra dictum eſt) præueniſſe per præceptum factum Priori de oon recedendo ab illo loco, quia volebat eum viſitare, vix fieri poteſt quin præceptum Generalis poſtea ſuperueniens babeat qoaodam ſpeciem affectatioois ex parte Religioſi.

Et ſupradicta confirmari videotur à ſimili, dū agitur de Vaſſallo pluriom Dominorum io ſolidum. 10 Quia ſi vnus ſit Dominus Superior & mediatos, alius verò immediatos, & inferior, huic potius immediato parendum eſt, niſi agatur de fidelitate præſtandâ, hæc ſiquidem vtrique Domino debetur, quia præſtatio fidelitatis vni facta, non eſt actus incompatibilis cum ea quæ fit alteri. Idemque dicendum eſt de quibuſcunque actibus, qui non ſont incompatibiles, tunc enim Vaſſallus vtrique Domino obedire tenetur. At in indiuiduis, veluti in ſeruitio perſonali præſtando, præfertur ille qui præueoit in præcepto, ſeo interpellatione Vaſſalli, vt fuſius explicat Coſta *de re integr. diſtinct.* 28. *per totam.*

11 Idem de caualcatis dicendum eſt: nam pluribus Dominis ad ſeruitium concurrentibus, præſtandom illud potius eſt antiquiori, vel ligio petenti. Et ſi inter æquales adſit concurſus, vtporè qoòd vterque petierit, præferendos erit ille qui præuenit in petitione, vt dicit Bottin. *de Caualcata parte* 1. *cap.* 14 vbi copioſius hanc quæſtionem explicat, ad quem recurrendum eſt, cum hæc non ſit materia præuentionis Iudicialis.

12 Verum quod diximos, mediato potius Domino ſeruiendum eſſe; verum qoidem eſt, vt comprobat Roſent. *in tract. de feud. c.* 8. *concl.* 10. ſed ſoblimitatur lo multis caſibus, de quibus idem Auctor, *concluſ.* 11. *& ſequentibus*, & nominatim quando Dominus mediatus, eſt Dominus vniuerſalis totius patriæ, veluti Rex, Imperator, & ſimiles, tuoc enim ſi agatur

tuc

tur de bello, pro totius regni vtilitate gerendo, tenetur potius Vaſſallus obedire mediato Domino, etiamſi bellum gerendum eſſet contra ipſum Dominum proximum, ſeu immediatum: Roſental. *ibid. concluſ.* 11. Reliqua apud ipſum & alios ab eo allegatos videri poterunt.

Non diſſimile etiam eſt quod dicitur de pluribus ſeruis ad hæreditatis petitionem concurrentibus in eleganti textu *l. fin. §. ſed hoc quidem, & §. fin. C. de teſtamentar. manumiſſ. & in l. 1. §. ſin autem vne, C. de comm. ſerno manumiſſ.*

CAPVT LII.

ARGVMENTVM.

De Prȩuentione facta coram Iudice per confeſſionem factam, lite adhuc non cœpta, in cauſis ciuilibus. Similiter de præuentione per confeſſionem delicti factam coram aliquo Iudice in cauſis criminalibus, ſiue iudex ille ſit competens ſiue incompetens: Aut ſi iudex non ſolùm ſit incompetens, ſed etiam vetitus. Et vtrum ſaltem coram incompetenti facta, vim habeat confeſſionis extraiudicialis. Quid ſi iudex procedat ex officio per viam Inquiſitionis, vtrum confeſſio delicti tribuat præuentionem.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio in cauſis ciuilibus facta, coram iudice habente iuriſdictionem prorogabilem, inducit prorogationem ſimul, & præuentionem. Intellige prout infrà.*

2 *Confeſſio non poteſt dici iudicialis in cauſis ciuilibus, niſi facta fuerit ad inſtantiam partis, vel iudicis, acceptata per Iudicem, vel per Partem.*

3 *Confeſſio in ciuilibus, parit actionem in factum, ſicut res iudicata.*

4 *Contra confeſſum in cauſis ciuilibus poteſt fieri executio per viam præcepti de ſoluendo, vel parendo.*

5 *Contra confeſſum, partes iudicis ſunt in exequendo, nec alia opus eſt ſententia, ſecus in criminalibus.*

6 *Intellige vt hoc procedat, quando agitur de confeſſione factâ ante litem conteſtatam & libellum productum, non autem poſt.*

7 *Confeſſio in ciuilibus ante litem conteſtatam, parit executionem & non præuentionem, cum executio fieri poſſit à quocunque Iudice. Si vero facta ſit poſt litem conteſtatam, non eſt de præuentione quærendum.*

8 *Confeſſio ſi ſit dubia, & de eius interpretatione agatur, tractandum eſt de hoc dubio, coram Iudice præueniente, quando præuentio ſeruatis ſeruandis facta eſt.*

9 *Confeſſio in criminalibus ante litem cœptam facta, dat præuentionem iudici, coram quo facta fuit.*

10 *Intellige vt procedat, quando confeſſio facta fuit coram Iudice competente.*

11 *Confeſſio in criminalibus facta coram Iudice incompetente, nulla eſt, quamuis non eſſet Iudex vetitus.*

12 *Confeſſio coram Iudice incompetenti facta, valet tanquam extraiudicialis.*

13 *Confeſſio, in iudicio nullo facta, vtrũ ſit omnino nulla.*

14 *Confeſſio coram Iudice procedente per Inquiſitionem facta, ante litem conteſtatam, non inducit præuentionem.*

CORAM Iudice, qui alioquin erat incompetens comparuit reus, & delictum ſe commiſiſſe faſſus eſt, non tamen aliud actum eſt; ſed Iudex originis, aut domicilij, & ſic competens de hac confeſſione admonitus, proceſſit contra iſtum confitentem ad iudicium criminale. Quæſitum fuit vtrum Iudex ille factus fuerit competens ratione & ex cauſa illius confeſſionis, & vtrum ex eo, cauſa dicatur coram ipſo præuenta, aduerſus verum Iudicem competentem & ordinarium delinquentis.

In hac quæſtione, ſeparatim agendum eſt de iu- 1
diciis ciuilibus & criminalibus. In ciuilibus ſiqui-
dem verum eſt, quod ſi Iudex coram quo talis con-
feſſio facta fuit, habeat iuriſdictionem prorogabi-
lem; non ſolum prorogata, ſed etiam præuenta eſt
iuriſdictio, per confeſſionem illam, quando facta
fuit præuiâ partis citatione, aut in eius præſentiâ in
formâ iudicij, alias ſimplex confeſſio non producit
præuentionem, immo præuentio potius inducitur
propter citationem, aut propter litis conteſtatio-
nem, vt exponemus inferius *num.* 7. Ratio eſt, quia
in ciuilibus, Iudex non poteſt procedere ex officio,
cum non agatur de intereſſe publico; ſed de priua-
tâ vtilitate. † Et propterea ſola confeſſio ante cita- 2
tionem partis facta, non poteſt operari præuentio-
nem, quamuis facta fuerit coram Iudice & Nota-
rio, niſi fuerit acceptata per Partem, vel per Iudi-
cem nomine Partis in formâ iudicij, quia niſi inter-
ueniat acceptatio, non dicitur iudicialis: Alexand.
conſ. 174. *In cauſa & lite, n. 3. verſ. Quæro Salicetus. lib.* 6. quem ſequitur Tuſch. *litera C. concl.* 641. *n.* 3.
vol. 2. † Si autem confeſſio facta fuerit coram Indi- 3
ce, & acceptata ante litem cœptam, producit actio-
nem in factum, in ciuilibus cauſis, ſicut res iudicata:
Bald. *conſ.* 435. Caſus talis eſt: *in fine, n.* 1. *lib.* 1. Tuſch.
littera I, concl. 483. *n.* 8. Quæ actio in factum vtrum
coram Iudice præueniente exerceri debeat; an co-
ram quolibet alio competenti? ſuperius explicaui-
mus *c.* 44. *n.* 13. vbi oſtendimus poſſe coram quolibet
competenti iudice, etiam executiuè intentari. † Po- 4
teſt enim contra iudicialiter confeſſum, fieri execu-
tio per viam præcepti de ſoluendo; iuxta notata *in
cap. dudum, de electian. & in l. ſi debitori,* 21 *ff. de iudic.*
Bart. *in l.* 1. *ff. de confeſſ. l. ſi domus* 74. *§. in pecunia, ff. de
legat.* 1. † Adeo vt non ſit opus in ciuilibus aliâ ſen- 5
tentiâ, ſed ſolum agendum ſit de executione: quod
tamen non ita ſe habet in criminalibus. Farinac. *de
reo confeſſ. & conuict. q.* 81. *n.* 75. *& ſeqq. & n.* 78. † Sed 6
hoc intelligendum eſt de illa confeſſione, quæ in
cauſa ciuili facta fuit ante litem inchoatam, & por-
rectum libellum: vt probat Bartol. *in l.* 1. *ff. de con-
feſſ.* Bald. *in addit. ad Speculat. lib.* 2. *p.* 3. *in tit. de ſenten-
tia, §. quoniam ſuprà. Et in l. non intelligitur, ff. de re iu-
dicata.* Abb. *in cap. cum cauſam, n.* 13. *de iuram. calumn.*
vbi dicit, commune illud iuris axioma, quod con-
feſſus in ciuilibus habetur pro condemnato, debet
intelligi de confeſſione facta, ante litem conteſta-
tam ſiue in iudicio ſummario, vbi lis non conteſta-
tur, niſi per primum actum iudicialem, qui loco
conteſtationis habetur.

His itaque ſic conſtitutis, patet reſolutio propo- 7
ſitæ quæſtionis, & explicatio eorum, quæ ſupra *nu-
mer.* 1. dicta fuêre. Aut enim agimus de confeſſio-
ne iudiciali facta in cauſa ciuili poſt litem conteſta-

tam, & hoc caſu non eſt de præuentione quærendum, quia ſi præuentioni locus ſit, non poteſt induci per confeſſionem; ſed per litis conteſtationem aut etiam citationem, quam ſupponimus procedere confeſſionem. Aut vero confeſſio facta fuit ante litem conteſtatam, & hoc etiam caſu fruſtra agitur de præuentione: quia per confeſſionem, lis eſt finita, ideo ſolum partes iudicis ſunt in exequendo, ſed hoc caſu executionem authoritate cuiuſcunque Iudicis competentis fieri poſſe per actionem in factum, per viam præcepti, *num.* 4. *& alibi* demonſtra-
8 tum eſt.† Si tamen confeſſio eſſet dubia, & de illius validitate, vel interpretatione diſceptandum eſſet, dico quod ſi is in cuius fauorem facta eſt confeſſio, prorogauit iuriſdictionem illius Iudicis coram quo facta eſt, & Iudex talis eſt, qui iuriſdictionem habeat prorogabilem, quæſtio ſuper validitate, aut interpretatione confeſſionis, tractanda eſt coram Iudice prorogato, & præueniente. Si autem ambæ partes non prorogauerint iuriſdictionem illius Iudicis, non valebit prorogatio per ſolum confitentem facta, nec per conſequens præuentioni locus erit. Vaſqu. *controuerſ. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 31. Barboſ. *in l.* 1. *ff. de iudic. art.* 3. *n.* 1. *&* 2.

9 In criminalibus autem, ſuppoſitis iis quæ ſupra dicta ſunt, *cap.* 50. circa proceſſum Iudicis ex officio, ſeu per viam Inquiſitionis, & generali conſuetudine procedendi illa via in omni genere delictorum, concludendum eſt, quamuis delinquens alterius Iudicis iuriſdictionem prorogauerit per confeſſionem coram illo factam, cenſeri prorogatam, etiam quoad effectum præuentionis illius cauſæ, circa quam confeſſio verſatur, nec teneri Iudicem hunc prorogatum à cognitione cauſæ deſiſtere, quamuis ſuperueniat Iudex domicilij, aut originis, qui iam fuit per talem confeſſionem præuentus. Quamuis enim nondum fuerit formatus proceſſus, nec facta Inquiſitio de delicto, tamen ille Iudex coram quo facta eſt confeſſio, adeo competens factus eſt mediante confeſſione, & in eius ſequelam, prorogatione, vt vſque ad exitum cauſæ & ſententiam condemnatoriam illiuſque executionem procedere poſſit, *l. ſi confeſſus, ff. de cuſtod. reor. l. ictus fuſtium,* 22. *ff. de his, qui notant. infam. cap.* 1. *de accuſat. in* 6. Bald. *in l. ſi domus,* 74. *§. in pecunia. ff. de legat.* 1. & *ibi* Caſtrenſ. *num.* 4. Iaſon. *num.* 6. Barboſ. *in l. ſi debitori, num.* 80. *& ſeq. ff. de iudic.*

10 Hoc ſanè verum eſt, quando confeſſio illa facta fuit coram Iudice habente iuriſdictionem prorogabilem, ſi enim Iudex eſſet planè incompetens, confeſſio, nulla eſſet omnino, neq; per conſequens præuentionem operaretur: Text. eſt in *cap. At ſi Clerici, de iudic.* Viu. *opin.* 142. *num.* 3. Gomeſ. *tomo* 3. *tit. de delictis, cap.* 12. *num.* 8. Maſcard. *concluſ.* 352. *Confeſſio facta coram iudice non ſuo.* Vnde quando Iudex procedit per Inquiſitionem, & non ad inſtantiam partis, cum eius iuriſdictio non ſit prorogabilis, confeſſio coram ipſo facta non valet: vt dicemus *inferius num.* 14. Eodem modo ſi quis homicidium ſimplex coram ſanctæ Fidei Inquiſitore faſſus fuerit, non ex hoc datur illi præuentio, nec iuriſdictionis prorogatio: vt poſt Albertin. *de heret. quæſt.* 25. *num.* 68. tradit Farinac. *de reo confeſſ. quæſt.* 81. *n.* 188.
11 *circa med.* † Ex hoc non ſolum verum eſt, quando agitur de Iudice vetito; prout eſt laïcus in cauſá Clerici accuſati, ſed etiam quando iudex ſimpliciter incompetens eſt: Nouar. *lib.* 1. *quæſt. forenſ.* 89. *num.* 8. Farinac. *dicta quæſt.* 81. *num.* 190. *&* 192. quidquid alij in contrarium dixerint, volentes hanc nullitatem confeſſionis, & defectum præuentionis, ſeu prorogationis locum habere duntaxat in Iudice vetito, prout Roman. & alij quos allegat Farinac. *ibidem num.* 191.

Non tamen poteſt in dubium reuocari, quin hu- 12
iuſmodi coram incompetenti Iudice facta confeſſio, valeat tanquam extraiudicialis: Burat. *dec.* 803. *num.* 5. Et quamuis Surdus, *conſil.* 28. *num.* 51. dicat id procedere etiam quando proceſſus eſſet nullus alia ratione quam ex capite incompetentiæ Iudicis; cuius ſententiæ eſt etiam Monach. *deciſ. Lucenſ.* 12. *num.* 5. cum pluribus *ibi* citatis, Honded. *conſil.* 108. *num.* 19. *lib.* 1. multi tamen DD. contrariam tuentur ſententiam, quos recenſet Farinac. *dicta quæſt.* 81, *num.* 67. Quibus non obſtantibus, verior eſt ſententia contraria, videlicet quod licet in proceſſu adſit aliqua nullitas reſpectu Ordinis iudiciarij, aut alia ratione quam propter incompetentiam iudicis, tunc illa confeſſio ſit valida, & per eam tollatur omnis defectus, qui in proceſſura interuenire potuit, cum declarationibus tamen allatis per Farinac. *dict. num.* 66. *& multis ſeqq.* & per Guazz. *de defenſ. reorum,* 32. *cap.* 23.

Hinc reſultat deciſio propoſitæ quæſtionis circa 13
præuentionem ortam ex confeſſione facta in criminalibus. Primo enim ſi Iudex vetitus eſt, non præuenit, vt notorium eſt. Secundo, ſi Iudex eſt incompetens, ſed non vetitus, & procedit per accuſationem, ſeu ad querelam partis; tunc cum ſola comparitio rei citati det præuentionem, multo magis illa ex confeſſione orietur. Tertio, ſi non adeſt accuſator, & iudex procedit ex officio per viam inquiſitionis, hoc caſu cum iuriſdictio procedentis per inquiſitionem prorogari non poſſit, ſequitur in hoc tertio caſu confeſſionem coram incompetenti Iudice factam, cuius tamen iuriſdictio in aliis caſibus eſſet prorogabilis, nullo modo poſſe præiudicare confitenti in vim confeſſionis iudicialis, & ſic ex ea non fuiſſe natam præuentionem: Farinac. *dicta quæſt.* 81. *num.* 192. Guazzin. *dicta defenſ.* 32. *cap.* 26. *numero* 1. vbi plures huius ſententiæ Doctores allegantur.

CAPVT LIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter partes litigantes, quando poſt cauſam præuentam altera ipſarum forum mutauit, ſiue actor ille ſit, ſiue reus. De laïco qui poſt obligationem contractam, vel poſt iudicium præuentum factus eſt Clericus, vel Sacerdos. Quid ſi cauſa coram Iudice alioqui non competenti cœpta fuerit, propter vrgentem neceſſitatem, vtrum ceſſante illa neceſſitate Iudex qui cognoſcendo præuenit, poſſit proſequi cauſam ſuam, & ſuper ea ius dicere. Et proponitur pulchra quæſtio, vtrum ſi Rex mutauerit iuriſdictiones ſuorum Senatuum ſeu Parlamentorum, cauſæ cœptæ in illo loco, à quo prouincia ſeparatur, debeant in nouo vel antiquo Parlamento terminari in gradu appellationis. Agitur etiam de eo qui poſt litem cœptam

obti

obtinuit Magiſtratum temporalem cui non obſtat præuentio facta antequam Magiſtratum obtineret, ſed cauſa ſilet durante Magiſtratu. Verum Aſſeſſores ciuitatis Auenionenſis gaudeant priuilegio Magiſtratuum tempore ſui officij.

SVMMARIVM.

1 *Actor poſt litem cœptam, ſi fiat alterius fori, vtrum poſſit cauſam trahere ad forum de nouo quæſitum? Remiſſiuè.*

2 *Laicus qui contraxit in ſtatu laicali, ſi deinde Clericatum aut ſacros Ordines aſſumat, conueniendus eſt pro obſeruatione contractus coram Iudice Eccleſiaſtico.*

3 *Vtrum effectus Clericus vel Sacerdos, poſt litem conteſtatam, coram Iudice laico, qui tunc erat competens, non obſtante huius iudicis præuentione conueniendus ſit coram Iudice Eccleſiaſtico? variæ ſunt DD. ſententiæ.*

4 *Clericorum appellatione in materia iuriſdictionis & præuentionis, intelligendi ſunt dumtaxat illi quibus Concilium Tridentinum fori priuilegium conceſſit, & qui illi ſint.*

5 *Affertur reſolutio Sacræ Congregationis, circa propoſitam quæſtionem: vbi plures caſus reſoluuntur.*

6 *Tota hæc controuerſia (quæ magni momenti eſt) per varias, & notabiles concluſiones explanatur.*

7 *Cauſa coram vno Iudice propter vrgentem neceſſitatem cœpta & præuenta, vtrum ceſſante neceſſitate debeat coram alio iudice competenti tractari & terminari. Reſoluitur affirmatiuè.*

8 *Ampliatur ſiue neceſſitas adſit in principio, ſiue ſuperueniat ex poſtfacto.*

9 *Si Iudicis præuenientis officium ſupprimatur, præuentio expirat.*

10 *Separatâ prouinciâ vel ciuitate à iuriſdictione Senatus vel Parlamenti, vtrum cauſa cœpta in illa ciuitate, debeant tractari coram primo Senatu, vel adeundus ſit Senatus ſubrogatus, in gradu appellationis.*

11 *Prouinciarum mutatio & tranſlatio ad alium reſortum, pendet ex voluntate Principis.*

12 *Factâ tranſlatione iuriſdictionum, ciuitates tamen & Prouinciæ ſua antiqua retinent priuilegia, quoad ius depaſcendi & alia.*

13 *Tranſlato Senatu, cauſæ transferuntur ad Senatum ſubrogatum, in gradu appellationis.*

14 *Magiſtratus aut dignitas temporalis poſt litem cœptam ſuperueniens operatur ſuſpenſionem litis durante dignitate.*

15 *Quod procedit in maioribus Magiſtratibus habentibus dignitatem cum adminiſtratione, non in minoribus.*

16 *Vnus magiſtratus alium magiſtratum, etiam durante tempore dignitatis, conuenire poteſt, aut litem contra illum cœptam proſequi, nec ſuſpenditur proceſſus.*

17 *Conſules & Aſſeſſor ciuitatis Auenionenſis, ſunt de maioribus Magiſtratibus, maximè ſtante priuilegio Pontificio, de quo,* nom. 21.

18 *Magiſtratus municipales, excuſantur à tutelis. Et durante officio conueniri non poſſunt.*

19 *Exceptio Magiſtratus non conueniendi, proponi poteſt etiamſi ſuperuenerit poſt litem cœptam.*

20 *Omnes exceptiones dilatoriæ ſuperuenientes de nouo poſt litem cœptam opponi poſſunt.*

22 *Milites armata militia quandiu ſunt in exercitio belli non poſſunt conueniri in cauſis ſuis, imò & debet in illis durante tempore quo ſunt in expeditione ſuperſederi. Exceptio boſtica, quid ſit.* Ibidem.

23 *Exceptio boſtica locum non habet in ſpolio. Intellige ſi ſit ſpolium de recenti,* num. 24.

QVIA præuentio duobus modis conſiderari poteſt. Primo quoad Iudices, ſecundo quoad partes litigantes: quia videlicet ſi pars vna per citationem, aut alio modo præuenta fuerit coram aliquo Iudice, non poteſt deinde iuriſdictionem illius declinare. Ideo nunc tractandum eſt de eo, qui poſt litem cœptam, & ante ſententiam aut illius executionem alterius fori factus eſt, vtrum iuriſdictionem præuentam declinare poſſit. Quæſtio iſta duas habet partes, quarum prior reſpicit actorem, forum mutantem, poſterior vero reum.

1 Quod ad actorem attinet, Regula generalis eſt, illum, poſt præuentum iudicium, quamuis alterius fori factus ſit, iudicis præuenientis iuriſdictionem declinare non poſſe, ex diſpoſitione *l. vbi cœptum, ff. de iud.* quam ibi Bartolus ita intelligendam eſſe exiſtimat, vt acceptum ſit iudicium, tam ad incommodum rei citati quam ad incommodum actoris citationem obtinentis, quia neuter ad alium iudicem poterit recurrere ſi citatio effectum habuerit. Qui enim ſemel actionem propoſuit, cogitur vſque ad finem litis, in ea perſeuerare: *Authent. qui ſemel: C. quomodo & quando Iudex.* Quod non ſolum in actore ipſo procedit, ſed in illius quoque hærede ac ſucceſſore, cum ad illum tranſeat inſtantia, vt monotrauus *part. 1. cap. 30. n. 18. & ſequentibus.* Et hanc materiam actoris forum mutare volentis ſatis explicauimus variis in locis huiuſce tractatus.

2 Secunda inſpectio, erit de reo forum mutante, veluti ſi quis dum eſſet laicus fuit in ius vocatus, & cauſa aduerſus illum legitimè præuenta, poſtea factus eſt clericus, vel etiam ad ſacros ordines promotus eſt, vnde dubitatur an iudex laicus poſſit cauſam ſuam præuentam proſequi aduerſus illum reum, ex eo quod per clericatum fuit omnino exemptus ab eius iuriſdictione. Et circa hoc variæ fuerunt Doctorum opiniones, adeo vt ſeptem diuerſas referat Marian. Socin. *in c. propoſuiſti, de foro compet. in 15. artic. principali* de qua diuerſitate ſententiarum tractat etiam Fontanell. *deciſ. 311.* vbi primò concludit, quod ſi quis in ſtatu laicali ante aſſumptum Clericatum, obligationem aliquam contraxit, & antequam contractus executioni demandaretur factus eſt Clericus, debet ſine dubio coram Iudice Eccleſiaſtico conueniri, ſiue agatur via ordinaria, ſiue executiua, dicens ita in ſuis tribunalibus obſeruari. Quam reſolutionem ego indubitatam eſſe exiſtimo: quam probat etiam Surd. *conſil. 356. n. 19.* dicens, quod licet ratione contractus poſſit quis conueniri corâ Iudice loci in quo celebratus eſt, etiamſi mutauerit domicilium, tamen fallit, quando mutatus eſt perſonæ ſtatus, putà ex laico factus eſt Clericus, tunc enim non poteſt coram alio Iudice quam Eccleſiaſtico conueniri: ſequitur Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam, 7. ff. de iudic. n. 202.*

3 Secundò idem Fontanell. *dicta deciſ. 311.* diſputando vtrum quando reus poſt præuentum iudicium coram iudice ſæculari fit clericus vel ſacerdos, præuentio ſuffragetur iudici ſæculari, vt poſſit eandem

ſam prænentsm proſequi, duas affert oponiones contrarias. Vnam affirmatiuam in fauorem indicis ſæcularis præuenientis, aliam vero negatiuam, nempe cauſam coram Iudice Eccleſiaſtico tractandam, expirante videlicet iudicis laici iuriſdictione, quem in cauſis in quibus Clericus reus eſt, non ſolum inhabilem; ſed etiam incapacem eſſe ſæpius diximus, idémque Author varios vtriuſque opinionis ſectatores in medium adducit, necnon etiam Hodiern. *ad Surd.deciſ.*110. Trentacinq. *lib.1.tit.de indic.reſo-*
4 *lut.4. numero* 17. Seraphin. *deciſ.957.num.9.* † Aduertendo tamen dum de Clericis loquimur, hoc intelligendum eſſe de clericis illis, quibus Concilium Tridentinum voluit competere fori priuilegium, *in ſeſſione 23. cap.6. de reformat.* quo cauetur, nullum prima Tonſura initiatum, aut in minoribus Ordinibus conſtitutum, fori priuilegio gaudere, niſi beneficium Eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum & tonſuram deferens, alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſeruiat, vel in ſeminario Clericorum, aut in aliqua ſchola vel Vniuerſitate verſetur de licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores Ordinea conſequendos. Quod *ibidem* Barboſ. *in ſuis notis*, copioſius exponit.

5 Inter iſtas autem opinionum contrarietates, quæſtionem hanc optimè reſoluit meo quidem indicio idem Barboſ. *in tract. de iure Eccleſ. vniuerſ. libro primo, capite 39.§.2.numero 87. & ſequentibus.* ex mente ſacræ Congregationis Concilij, quam teſtatur determinaſſe, Clericum primæ tonſuræ, qui poſt dimiſſum Clericatum, & habitum Clericalem deliquit, poſtquam in curia ſæculari citatus fuerat, & deinde reaſſumpto habitu cum tonſurâ Eccleſiæ inſeruire cœpit, non poſſe à Iudice laico iudicari, ſed illius cauſam coram Eccleſiaſtico Iudice tractandam eſſe. Deinde vero *num.* 89. dicit fuiſſe etiam per eandem ſacram Congregationem declaratum, Clericum qui characterem, & habitum Clericalem aſſumpſit poſt commiſſum delictum, & inchoatum proceſſum, datamque fideiuſſionem coram Iudice laïco de ſe repræſentando, gaudere fori priuilegio, quoad perſonam. Quod ſi fraus abſit (quod Iudex Eccleſiaſticus inſpicere debet) poſſe Iudicem laïcum contra ipſum procedere (quoad bona) & proceſſui finem imponere. Verum quia ex his non omnino reſoluti ſunt omnes caſus propoſitæ quæſtionis, ideo videri poterunt quæ nos diximus, *in prima parte huius tractatus cap.* 30. *num.* 55. vbi tamen oſtendimus conſultius eſſe, vt lis hoc caſu de nouo aduerſus reum effectum Clericum inchoëtur coram Eccleſiaſtico Iudice, maximè in his partibus ſummi Pontificis temporali etiam iuriſdictioni ſuppoſitis. Super quo videri poterunt Barboſ. *in dict. tract. de iure Eccleſ. vniuerſo, lib.1. capit.39.§.2.num.*87. De Marin. *quotid. reſol. capit.*54.*num.*8. Carol. de Graſſ. *de effect. Cleric. effectu* 1.*num.*1074. Diana *reſol. moral. p.4. tractatu* 1.*reſolut.*38.

6 Sed tamen vt caſus omnes melius reſoluantur, breuiter ſequentes concluſiones adhibendæ ſunt.

Prima, quod ſi laicus poſt commiſſum delictum aſſumpſit clericatum in fraudem, remanet ſub iuriſdictione iudicis ſæcularis qui præuenit: ſi vero ſine fraude, apud nos iudicabitur illum eximi à iuriſdictione ſæculari, quamvis cauſa coram illo eſſet præuenta, & cauſam tractandam eſſe coram Iudice Eccleſiaſtico: Farinac. *quæſt.* 8. *num.* 104.

Secunda, Clericatus præſumitur in aſſumptus fraudem, quãdo poſt accuſationem, & formatum proceſſum, & multo magis poſt citationẽ, contumaciam & condemnationem, laicus ſe Clericum fecit, Farinac. *dicta quæſt* 8. *num.* 110. ſecus eſt ſi ante citationem, accuſationem, & proceſſum formatum; quia tunc non præſumitur, quod Clericatus fuerit aſſumptus in fraudem: Idem Farinac. cum ibi citatis *num.* 111. *eadem quæſt.*8. Niſi tamen Clericatus aſſumptus eſſet in continenti poſt delictum commiſſum, quia tunc præſumeretur illud in fraudem factum fuiſſe, Bellon. *de ijs quæ fiunt in cont. parte* 1. *q.*65. *num.*14. vbi allegat Caball. *reſ.*108. Coſtam *de re integr. diſt.* 32. Quod tamen ſublimitatur, vt locum non habeat quando conſtaret de voto longè ante delictum facto, vt per Vinium, *commun. opinion. capit.* 112. *num.* 3.

Tertia, Clericus etiam per fraudem effectus poſt præuentam à Iudice ſæculari cauſam, puniri non poteſt pœnis corporalibus per hunc Iudicem, ſed tantum pecuniariis, quoad perſonam verò punitio ſpectat ad Eccleſiaſticum, niſi tamen laïcus poſt capturam, & intra carceres de mandato Iudicis ſæcularis conſtitutus ſe feciſſet Clericum, tunc enim ille Iudex poſſet etiam deuenire ad impoſitionem pœnarum corporalium contra hunc delinquentem: Vincent. de Franch. *deciſ.*109.*n.*3. vbi dicit, *n.*6. non dari caſum in quo ſacros Ordines quis ſuſcipiat dum detinetur intra carceres.

Poteſt etiam Clericus præuia degradatione puniri per laïcum: quæ tamen degradatio fieri debet auctoritate Eccleſiæ, & in caſibus à iure ordinatis dumtaxat: Farinac. *dicta quæſt.*8. *num.*73. *Et conſil.* 77. *per totum.*

Quidquid autem dicat Vincent. de Franch. *dicta deciſ.*109. dari poteſt caſus in quo quis ſacros Ordines carceratus ſuſcipiat, nempè ſi propter infirmitatem, aut aliâ cauſâ fuerit relaxatus datâ fideiuſſione de ſe reintrudendo intra certum tempus, tunc enim cum ſemper dicatur carceratus, ſi ſacros Ordines ſuſcipiat, videtur quod non poſſit puniri per Iudicem ſæcularem de cuius mandato detinetur: quia licet Clericus per fraudem factus amittat fori priuilegium, non tamen amittit priuilegium *Can. ſi quis ſuadente diabolo.* 17. *quæſt.*4. cuius virtute Iudex laicus perſonam Clerici tangere non poteſt, vt dicit Barboſ. *in dict. l. ſi quis poſteaquam* 7. *num.* 223. *ff. de indic.* poterit igitur Iudex laicus procedere contra bona, ſed non contra perſonam, Clerici Sanfelic. *deciſ.* 2. *num.* 23. *& ſequentibus*, vtrum autem idem dicendum ſit de Clerico primæ tonſuræ, Sanfelic. *ibidem, num.* 29. ſe remittit ad tradita per Carl. *de iudic. diſp.* 11. *quæſtion.* 8. *num.* 1087. *&* 1088. Subdit tamen, illum qui cum falſis dimiſſoriis tonſuram accepit, fori non gaudere priuilegio, & cenſeri tanquam purum laicum: idémque dicit obtinere in bigamo, qui ſine diſpenſatione promotus eſt.

Expedito tractatu laici qui ſacros Ordines poſt 7
delictum, aut cauſam coram laico præuentam ſuſcepit; deueniendum eſt ad alium caſum notabilem, de Iudice videlicet, qui propter vrgentem neceſſitatem aditus fuit: dubitari ſiquidem poteſt, vtrum ſi neceſſitas ceſſet, præuentio etiam illius Iudicis expiret. Caſus eſt *in l. ſed et ſi reſtituatur*, 28. §. *ſed ſi dies, ff. de iud.* & *ibi* Bart. nempe ſi quis ſit in legatione, quamvis regulariter pendente legatione citari non poſſit, ſi tamen actio ſit tempore peritura, citari poterit coram Iudice illius loci in quo reperitur, & procedi coram illo vſque ad litis conteſtationem incluſiuè, qua facta, ſuperſedebitur in cauſa, & poſt finitam legationem, procedetur coram Iudice ordinario illius Legati, & ſic coram alio Iudice: ergo concludendum eſt, quod litis inchoatio, imo etiam conteſtatio, facta ex cauſâ vrgentis neceſſitatis, non dat præuen

8 neceſſitas.† Quod ampliatur per Bartol. *in d.l.vbi acceptum,ff.de iudic.* vt locum habeat ſiue à principio adfuerit neceſſitas, ſiue ſuperuenerit ex poſt facto.

9 † Exemplum huius ampliationis notabile afferri poteſt, ſi cauſa fuerit præuenta coram aliquo Iudice, cuius officium ſuppreſſum & ſublatum fuerit authoritate Principis, ſanè poterit cauſa coram alio Iudice competenti continuari & terminari non obſtante præuentione primi illius Iudicis. Quanquam hoc caſu, Princeps officium ſupprimens, ſine dubio alium Iudicem in locum ſuppreſſi ſubrogaturus ſit cum facultatibus opportunis, & primi authoritatem & Iuriſdictionem in hunc ſubrogatum tranſlaturus, coram quo cauſæ per primum præuentæ terminandæ ſint. Quod ſi non fecerit, adeundus erit Iudex ordinarius. Qua de re copioſius agit Brun. *conſil. quinquageſimo quarto per totum.*

10 Hinc orta fuit aliàs pulchra & ſolemnis controuerſia, quæ talis eſt. Cum olim Rex Chriſtianiſſimus Mediolanenſem Ducatum fuiſſet aſſecutus, & ipſum cum Aſtenſi Ducatu & Comitatu vniuiſſet, illum Mediolanenſi Senatui ſuppoſuit. Poſtea verò inſtantibus Aſtenſibus, Ducatum & Comitatum prædictum ſeparauit à Mediolanenſi Senatu, illúmque Gratianopolitano ſubiecit. Fuit quæſitum verum cauſæ coram Iudicibus Aſtenſibus cœptæ inter Aſtenſes ante ſeparationem, (in prima inſtantiâ) deberent in gradu appellationis tractari in Senatu

11 Mediolanenſi, an in Gratianopolitano. † Et primo quidem dicebatur, vnionem vel ſeparationem Prouinciarum & iuriſdictionũ à ſupremi Principis voluntate dependere, *§.illud tamen. Auth. vt ſine quoque ſuffrag.l.1.cum ibi notat.C.de Metropol. Beri.lib. 81.cap.ſicut vnire,de exceſſ.priuileg.* Bart. *in l.1.§.cum vrbem,ff.de offic.præfect.vrbi.* Intelligendo tamen de

12 ſeparatione quoad iuriſdictionalia, † ſiquidem non obſtante ſeparatione iuriſdictionum, Prouinciæ, & communitates ſemper primæua priuilegia & libertates retinent: Couarr. *practic. quæſt. cap.37. num.7.* vbi dicit, quod vicus ſeparatus à ciuitate, ſemper retinet ius depaſcendi, quod ſibi antea competebat. Et Caſtrenſ. *conſ. 307. lib.2.* Nam territoria communitatum poſſunt eſſe diuiſa quoad vnum caput, & indiuiſa quoad alia: Ioſeph.Ramon. *conſil. 24.num.29.*

13 His ſuppoſitis quærebatur, verum cauſæ de quibus ſuprà actum eſt, deberent poſt ſeparationem tractari in Senatu Mediolanẽſi, an in Gratianopolitano in ſecunda inſtantia; cùm in prima tractandæ eſſent coram iudicibus Ordinariis ciuitatis Aſtenſis. Et dicebatur tractandas eſſe in Senatu ciuitatis Gratianopolitanæ: quia præuentio cauſarum coram Ordinariis facta, quæ poterat ius tribuere Mediolanenſibus, ceſſabat, cum ageretur de tranſlatione cauſæ præuentæ ad nouiter erectum tribunal, & ſic ex cauſa neceſſaria, quamuis illa neceſſitas ſuperueniſſet lite pendente: ex doctrina Bartoli mox allegata *in dict. l. acceptum.* Expirauerat enim omnis iuriſdictio Senatus Mediolanenſis per ſuperuenientem de nouo diſmembrationem iuriſdictionis, & illius applicationem factam, ac tranſlationem ad Gratianopolitanum, qui in locum Mediolanenſis erat ſubrogatus. Et vt dicit Bart. *in dicta l. ſed etſi reſtituatur, 28.§ ſed ſi dies, ff de iudic.* Inſtantia tranſit ad Iudicem ſubrogatum, qui propterea adeundus eſt. Et ex iſtis, aliiſque rationibus pro Senatu Gratianopolitano concludit Brun. *dict.conſil.54.per totum.* Quibus videtur conuenire tertia limitatio allata per Socin. ſeniorem *in dicto cap. propoſuiſti in vltima columna, circa finem.*

Tertius caſus afferri poteſt de eo, qui poſt cauſam 14 cœptam promotus eſt ad Magiſtratum, ſeu dignitatem temporalem: de quo egimus *part.1.cap.28 n.46.* vbi oſtendimus, in quibus Magiſtratibus, & quibus caſibus hoc locum habeat, vt ſuperueniens dignitas cauſæ præuentæ proceſſum ad vlteriora impediat. Verum poſt ibi ſcripta ſuperuenit in hac ciuitate caſus notabilis, quem hic omittere non oportuit. Quidam iurium Doctor, contra quem lis magni momenti mota fuerat; pendente illâ lite fuit per electionem ciuitatis deputatus Aſſeſſor, quod publicum quidem munus eſt; ſed carens adminiſtratione. Aſſeſſor ſiquidem eſt, veluti quidam Adjunctus Conſulibus pro conſilio in negotiis arduis cuius munus eſt in conſilio publico, priuatiſve congregationibus, negotia ſuper quibus deliberandum eſt, proponere, orationes Ciuitatis nomine coram Superioribus aduenientibus, aut in publica lætitia, ſeu coram Principib. tranſeuntibus recitare, & ſimilia facere quæ nec adminiſtrationem ſapiunt, neque iuriſdictionem. Vnde dicebatur, Aſſeſſorem Magiſtratuũ appellatione minimè contineri. † Nec 15 per conſequens frui debere priuilegio ſuſpenſionis cauſarum præuentarum durante ſui officij tempore, iuxta text. *in leg. pars literarum 48. cum ibi notatis, ff. de iudic.* cum priuilegium illud maioribus duntaxat Iudicibus habentibus iuriſdictionem concedatur, quando ſunt Magiſtratus ad tempus deputati. Majores autem dicuntur, ſi iuriſdictionem habeant: Maſtrill. *de Magiſtrat.part.6.cap.5.num.15.* hi enim pendente officio, nec actores, nec rei eſſe poſſunt: Maſtrill. *dicto cap.5.num.9.* ſecus eſt in Magiſtratibus habentibus dignitatem ſine adminiſtratione. Hi ſiquidem poſſunt durante officio conueniri: *l. 2. C.vbi Senat.vel Clariſſ.* DD. *in dict.l.pars literarum.* Iacobin. *in l.2.ff. de in ius vocand.* Maſtrill. *deciſ. 270. num. 47.* † Qui *in eadem deciſ. num. 54.* dicit 16 ſatis notabiliter quod vnus Magiſtratus pendente officio alium Magiſtratum conuenire non prohibetur. Intelligendo ſemper prædicta de Magiſtratibus temporalib. (vt dictũ eſt;) nam perpetui, vel ad beneplacitum conſtituti, & conuenire & conueniri poſſunt. Idem *d. dec.270.n.42.& ſeqq.* † Videns itaque 17 dictus Aſſeſſor cauſam ſuam hac ex parte non eſſe ſine periculo, recurrit (me conſulente & pro eo ſcribente) ad aliud remedium, nempe ad priuilegium Pontificium, quod Conſulibus & Aſſeſſori Aueniônenſi conceſſum fuit, de quo mox agemus, *num.21.*
† Quamuis enim Conſules eſ cõmuni reputatione, 18 necnon Aſſeſſorem eſſe inter maiores dignitates contenderetur, præſertim cum habeant ius mulctandi, & carcerandi in certis caſibus, ex conceſſione Superiorum; ad notata per Bartol. *in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi, ff. de noui oper.nunc.* nam & ipſi quoque Magiſtratus municipales, ab onere tutelæ excuſantur: Balduin. *in §.Item qui poteſtatem, Inſtit.de excuſat.tutor.* Montan. *de tutel. cap.35.num.103.* Neque durante officio conueniri poſſe dixit Tuſch. *littera D.concluſ.127.num.5.*

Taliſque exceptio locum habet, quamuis penden- 19 te lite, & poſt illius conteſtationem ſuperuenerit, *l.ſi reus 12.*& ibi DD. maximè Caſtrenſ. *ff. iudic.ſolui.* Cabed. *deciſ.Luſit.24.& 25.parte 1.* † Quod gene- 20 rale eſt in exceptionibus dilatoriis, vt ſi de nouo lite pendente ſuperuenerint, opponi etiam poſſint poſt litem conteſtatam: Barboſ. *in cap. paſtoralis 4. n.21.de except. & in cap.ex ſinuante,25.num.3. de offic. Delegati,* poſt Couarr. *pract.quæſt.cap.26.n.1.* Maſcard. *de probation.concl.951.*aliàs *953.n.36.* Rebuff. *de exception. n.378.*

Sed

21 Sed res extra omoem controuerſiam ponitur, propter vim bullarum Pontificiarum, quibus canetor, vt dicti Magiſtratus durante eorum officio, quoad ad forum vocationes, eaſdem habeant immunitates, exemptiones & priuilegia, quæ militibus armatæ militiæ, & illi intendentibus, conceſſæ ſunt, perinde ac ſi abſque vllâ fictione milites armatæ mulitiæ exiſterent, illinſque exercitio vacarent.

22 Atque ideo cum milites armatæ militiæ, qui ſeruitio Principis incumbunt, habeant illud priuilegium, vt interim in eorum cauſis ſuperſedeatur, quod priuilegium apud Neapolitanos *Exceptio hoſtica* noncupatur, vt apud Afflict. *in conſt. lib. 2. rub.* 19. & io *ſua deciſ.* 84. Ricc. *collectan.* 1373. merito deciſum fuit non ſolum Conſules, ſed etiam Aſſeſſorem qui ex eiſdem Bullis eodem fruitur priuilegio, litem proſequi oon teneri peodente anno ſui officij.

23 Neque obſtare dictum fuit quod opponebatur, exceptionem illam, hoſticam ouncupatam, non habere locom in Iudicio ſpolij, quale intentari dice-
24 batur, Giurb. *deciſ.* 118. *num.* 31. † Reſpondetur enim quod Afflictus per Giurbam allegatus loquitur in ſpulio recenti, quando miles iuſſus ire ad bellum, puſt huiuſmodi iuſſionem, confiſos de ſua ſuperſeſſoriâ & exceptione dilatoriâ, ſpoliat aliquem: tunc enim verum eſt noo gaudere ſuo priuilegio cauſæ ſuſpenſionis; ſecus eſt ſi ſpolium præcederet iuſſionem eundi ad bellum, prout in caſu propoſito præteoſum ſpolium loogo tempore præcedebat electionem ad dictum Magiſtratum: Afflict. *ibidem num.* 10. Et ita fuit pro ſuperſeſſoriâ iodicatum & executioui demandatum.

CAPVT LIV.

ARGVMENTVM.

Diffuſius explicantur dicta ſupetius *cap.* 50. *num.* 11. & declaratur, quando in criminalibus oriatur præuentio. Dum Iudex procedit per Inquiſitionem, vtrum ſufficiat ad præuentionem, quod inquiſitio producta ſit in actis. Vtrum cauſa falſitatis ſit ſufficienter præuenta per accuſationem, ad hoc vt ſuperſedeatur in cauſa Ciuili, ſi citatio delinquentis non interuenerit. Falſitatis propoſitionem per viam exceptionis, nihil facere ad præuentionem, & quomodo differant inter ſe quæſtio præuentionis cauſæ, & præiudicialitatis vnius ad aliam.

SVMMARIVM.

1 *Querela ſola criminalis, niſi vlterius citatio delinquentis interuenerit, non dat prauentionem ob quam ſuperſedere debeat in cauſa ciuili.*

2 *Ampliatur vt non ſufficiat mandatum de citando, ad hoc vt cauſa criminalis dicatur prauenta, contra ciuilem.*

3 *De falſitate per modum exceptionis propoſitâ, tractandum eſt coram eodem Iudice, nec agendum hoc caſu de prauentione.*

4 *Exceptio falſitatis, niſi ſit euidens, non retardat executionem obligationis Cameralis. Fallit tamen ex ſtatuto Auenionenſi.*

5 *Simplex accuſatio criminalis, non dat prauentionem.*

6 *Antequam citatio partis fuerit in criminalibus executioni demandata, Iudex poteſt querelam ex actis tollere & abolere.*

7 *Aliud eſt prauentio Iudicis, aliud voluntas prauenicndi.*

8 *Per ſolas informationes & examen teſtium cauſa criminalis non eſt prauenta.*

Iudex qui prauenit per citationem praſertim realem, praefertur illi qui prauenit in capiendo informationes, ibidem.

9 *Quomodo conſiderari debeant in criminalibus, prauentio cauſa, & praiudicialitas eiuſdem.*

CVM dubitaretur, vtrum cauſa criminalis inter duos præuenta eſſet, ad effectum, vt eâ pendente ſuperſederetur io cauſa Ciuili; Oppoſitum fuit, Crimioalem non eſſe præuentam: quia licet data fuiſſet querela partis apud acta, nondum tamen facta fuerat rei citatio ante motam cauſam Ciuilem: Textus eſt *in l. libertus, 2. & ibi* Bartol. *ff. de in ius vocand.* Burat. *deciſ.* 280. *num.* 4. adeo vt non ſufficiat ad effectum præuentionis, quod Inquiſitio in actis producta fuerit: Bald. *in l. 1. C. quando libell. princip. datus, n.* 3. *verſic. ſecundo quaro.* Caſtrenſ. & alij *in d. l. libertus,* quia hæc non eſt præueotio; ſed voluntas præueniendi: Boſſ. *de foro compet. n.* 103. 1

Neque ſufficit mandatum de citando factum per Iudicem, ſed reqoiritur effectoalis citationis executio, quæ eſt initium cuiuſlibet proceſſus, Farinac. *quaeſt.* 7. *num.* 57. Et licet idem Farioac. *q.* 100. *n.* 66. dicat quod accuſatio ſuper falſitate inſtromenti, faciat vt in cauſâ Ciuili io qua tale inſtrumentum productum eſt, ſuperſedeatur: ex quo videtur inferri, quod ad præuentionem ſola accuſatio ſufficiebat abſque citatione: hoc tamen non dicit Farinac. oec 2
Authores ab eo allegati. † Cum plures ea ipſis lo- 3
quantur de falſitate oppoſita per viam exceptionis, in qoibus terminis loquitur deciſio Rotæ *in illa Ferrarienſi pecuniaria die* 12. *Iunij* 1551. coram D. Barengo, quam *ibi* allegat Farinacius: Quia io caſu illius deciſionis tractabatur de impedienda executione obligationis Cameralis, propter oppoſitam falſitatis exceptionem, de qua notoriè & in promptu conſtare poterat per exhibitionem librorum mercatoris illius, in coius fauorem obligatio facta fuerat, vt patet *ex deciſione* 274. apud Verall. *p.* 2.

Similiter Barbat. *conſil.* 43. *numer.* 12. *verſic. Venio nunc ad aliam, volum.* 1. loquitur de falſitate oppoſita per viam exceptioois, de qua prius tractaodum eſt, & deciſio illius poſtea coniungenda cum negotio principali, vt ſimul exceptio cum actione iudicetur, vt per Salicet. *in l.* 2. *in princip. C. ad l. Cornel. de falſ.* ad quam ſe remittit, *in l. ſi docueris, num.* 1. *in primo notabili, C. eodem tit.*

Ita tamen, vt dum agitor de executione obliga- 4
tionis Cameralis (ceſſaote ſtatuto in contrarium, qoo permittitor reo, vt intra dilationes ſtatutarias opponat exceptiones aduerſus inſtrumemtum, ſuſpeoſâ interim executione) exceptio falſitatis debeat eſſe euidens, alias oon retardet executionem: Zachias, *de obligat. Camer. quaeſt.* 17. *n.* 8. & Rota poſt eius tractatum *deciſ.* 110. *num.* 3.

Et ſic Doctores omnes qui tractant de oppoſitione falſitatis per viam exceptionis, nihil faciunt ad quæſtiooem noſtram præuentionis, non enim intrat

con ſi

conſideratio præuentionis, quando tractatur de falſitate, aut alia rei deſenſiune per modum exceptionis oppoſita, cum certum ſit exceptionem coram eodem Iudice, eodémque Notario cauſæ principalis eſſe tractandam & decidendam, vt dictum eſt, *parte 1. cap. 15. num. 18.*

5 Quod autem attinet ad alios DD. per Farinacium citatos, qui non ſolum de exceptione; ſed etiã de accuſatiune falſi loquuntur, Rota *deciſ. 109. n. 13.* apud Buratum, & ex ea Gratian. *diſcept. 531. num. 78. & 79.* Reſpondent, & verè, quod nullus ex ipſis loquitur de ſimplici accuſatione, præſupponendo, quod ad præueniendum vltra accuſationem debeat interueoire citatio.

6 † Imò dicont aliqui Doctores, quod antequam citatio in criminalibus fuerit executioni demandata, Iudex poteſt inquiſitionem apud acta remiſſam retrahere & abolere, (quod ego intelligerem, vt fieri poſſet ex iuſtá causâ.) Ratio eſt, quia per ſolam inquiſitionem in actis remiſſam, noo oritur aliqua præuentio iuriſdictionis: Caſtrenſ. *in dict. leg. libertus, 2. ff. de in ius vocand.*

7 † Et ante citationem tranſmiſſam, non dicitur præuentio; ſed voluntas præueniendi, vt ſupra dictum eſt, & notat Bald. *in leg. 1. num. 15. in fine, Cod. de confeſſ.* Farinac. *dict. quæſt. 7. num. 57. & 60.* Quod etiam dixit Marian. Socin. *in cap. propoſuiſti, num. 16. de foro compet.* Decian. *in tract. crimin. tom. 1. lib. 6. cap. 21. num. 1.* & Angel. *in l. ſi quis poſteaquam, ff. de iudic. verſic. Vnde malefactore capto*, & in *verſic. Secus ſi poteſtas*, quem citat & ſequitur Vincent. de Franch. *deciſ. 505. num. 15.*

8 Et quamuis Socinus *loco citato dicat*, quod licet non fuerit facta citatio, ſi tamen Iudex proceſſerit ad examinationem teſtium, fortè cenſeatur præueniſſe: eius tamen opioio, quam dubitatiuè tenuit per verbum *fortè*, non poteſt ſuſtineri, quia de contrario ſatis patet ex ſupradictis, & ideo rectè illa opinio refutatur apud Vincent. de Franch. *dicta deciſ. 505. num. 16.*

Quod ſi ex duobus Iudicibus, vnus præueniſſet per capturam rei, alius vero per informationes, captura vti fortior præualeret, & Iudici reum detinenti cauſa eſſet adjudicanda: Grammat. *dec. 30. num. 6.* quem citat & ſequitur Ameodol. ad Vincent. de Franch. *dicta deciſ. 505. num. 2.* Capiblanc. *de iure Baron. pragmat. 8. p. 2. num. 212.*

Si autem vnus per citationem perſonalem legitimæ executioni demandatam & effectuatam præueniſſet, hic etiam præferendus eſſet alteri, qui per ſolam informationum aſſumptionem, & illarum apud acta remiſſionem, præoccupaſſe iuriſdictionem prætenderet, vt præter DD. citatos tradit Guazzio. *de defenſ. reor. defenſ. 1. cap. 9. numer. 3. 4. & 5.*

9 Notandom autem hic eſt, quando agitur verum cauſa Ciuilis præiudicet Criminali, non eſſe confundendos terminos præuentionis & præiudicialitatis. Quia ſi benè aduertatur, præuentio reſpicit Iudices, videlicet vter ex duobus iudicibus, qui de causâ cognoſcere prætendit, ſit alteri ex capite præoccupationis illius præferendus. Et hoc caſu ille præferendus eſt in iudicio cauſæ Criminalis coram quo de illa fuit oppoſitum ſiue principaliter, & per modum actionis, ſiue incidenter & per viam exceptionis: quia quoties de crimine, veluti de falſitate etiam incidenter, & per viam exceptionis opponitur in cauſa ciuili, non poteſt deinde procedi ad nouum iudicium criminale, vt diximus *parte prima, cap. 16. num. 5. & cap. 15. num. 18. & ſequentib.* Secundum quæ, non ita pridem in quadam cauſa graui fuit iudicatum non eſſe locum iudicio criminali, quia iam de falſitate fuerat oppoſitum per viam exceptionis in iudicio Ciuili.

Præiudicialitas vero non reſpicit Iudices; ſed potius cauſas, videlicet quænam ex duabus controuerſiis prius debeat terminari, ſiue coram eodem, ſiue coram diuerſis iudicibus, hoc nihil intereſt ad effectum præiudicialitatis: vt poſt Bartol. *in leg. qui prior 29. verſic. Aut vtraque continet petitorium, ff. de iudic.* & Bald. *in l. vbi pactum 40. n. 4. C. de tranſactionibus* dixi, *p. 1. c. 15. num. 1.*

Ergo ſi de præuentione ſit controuerſia recurrendum erit ad regulas præuentionis. Si de præiudicialitate cauſarum, ad præiudicialitatis regulas, quæ diuerſæ ſunt: vt colligitur ex notatis per Farin. *de variis & diuerſis quæſt. q. 100. num. 69. & 70.* De his autem cauſis præiudicialibus, ſatis egimus ſuis in locis *parte prima.*

CAPVT LV.

ARGVMENTVM.

De præiudicio cauſæ ſuper dominio directo motæ ad cauſam commiſſi, ſeu caducitatis. Necnon contentionis inter duos dominium directum ad ſe pertinere prætendentes ad cauſam ſolutionis laudemij, vel canonis emphyteutici. Et quæ ſit differentia Domini directi vocati in euictionarium, vel aſſiſtentis cauſæ pro ſuo intereſſe: aut aliàs circa modum quo de dominio directo diſceptatur.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio ſuper competentia Dominij directi eſt præiudicialis controuerſia mota ſuper commiſſo, vel caducitate rei quæ ſupponitur moueri ſub illo Dominio.*

2 *Duobus Dominis directis inuicem de Dominio contendentibus, interim emphyteuta non debet moleſtari.*

3 *Ampliatur, vt ne quidem hoc caſu emphyteuta poſſit cogi ad ſoluendum, etiam data cautione per prætenſum Dominum directum de illum releuando.*

4 *Poteſt tamen interim emphyteuta cogi ad deponendum, vt ſoluatur illi ad quem de iure pertinebit Dominium.*

5 *Præuentio ſi fuerit facta per vnum ex prætendentibus Dominium directum prædij emphyteutici ad ſe pertinere, vtrum vnus ex illis qui paſſus eſt ſe præueniri ab alio, poſſit nouam litem pro ſuo iure mouere.*

6 *Si Dominus directus ſecundo loco vocatus, compareat vocatus tanquam euictionarius, tenetur litem proſequi in illo foro in quo cauſa fuit præuenta.*

7 *In Clerico ad quem ſpectare prætenditur directum Dominium, vtrum ſit aliquid ſpeciale quoad forum, ſi ratione emphyteuſeos, & Dominij directi in ius vocetur vt euictionarius.*

8 *Si emphyteuta conueniatur principaliter, cauſa tractanda eſt coram Iudice eius competenti. Quid in emphyteuſi Eccleſiaſtica.*

1 SI Dominus directus agat contra emphyteutam ad commiſſum, ſeu caducitatem, & moueatur controuerſia ſuper directo eius Dominio, veluti quod poſſeſſor, prædium liberum eſſe dicat, vel tertius quidam dominium directum ad ſe, & non ad actorem pertinere prætendat; certum eſt, quæſtionem illam, vtrum prædium illud ſit de eius Dominio directo? eſſe præiudicialem ad quæſtionem caducitatis; ideoque Iudicem nihil decernere poſſe, niſi prius liquidatum fuerit vtrum prædium aut res illa ſit ſub eius Dominio directo, & res ſit emphyteuticaria, Bald. *conſil.* 177. Ad euidentiam eſt præmittendum, *n.* 2. *verſ. Et hoc verum volum.* 3.

2 Vnde ſequitur, duobus de Dominio directo cuiuſdam rei contendentibus, quod quilibet ad ſe ſpectare contendit, quod interim emphyteuta, à lite eximendus eſt, & quæſtio inter dictos duos prætendentes Dominium directum, tanquam præiudicialis prius terminanda eſt. Boër. *dec.* 106.

3 Quod adeo verum eſt, vt ne quidem audiatur Dominus directus præueniens, ſi petat emphyteutam compelli ad ſibi ſoluendum, datâ fideiuſſione idonea de ipſum releuando, & indemnem ſeruando, ſeu de reſtituendo illi cui Dominium fuerit adiudicatum: Codex Fabrian. *libro* 4. *tit.* 42. *de iure Em-*
4 *phyteut. definit* 26. † Poterit tamen emphyteuta cogi ad deponendum, ſi conſtet illum aliquid debere, ad hoc vt poſtea depoſitum relaxetur illi, cui de iure ſolui debebit, vt dicit Boër. *d. deciſ.* 106.

Sed an hoc caſu, præuentio facta per vnum ex Dominis directis emphyteutam poterit impedire, quin alius prætendens ſe Dominum, cauſam ſuam ſeparatim proſequatur.

5 In hac quæſtione Sola *in conſtitut. Sabaud. in titul. de iure emphyteutico, Decret. Rempublicam, in gloſſ.* 1. 3. *partis, numero* 2. *pagin.* 60. ſimpliciter dicit, quod comparente Domino & defendente Dominium directum ad ſe pertinere, locus eſt remiſſioni cauſæ ad Iudicem comparentis, & ad hoc allegat Cagnol. *in l. venditor.* 49. *ff. de iudic. num.* 19. Verum hoc non ita ſimpliciter procedit, ſed caſus diſtinguendi ſunt.

6 In primis enim videndum eſt, vtrum iſte ſecundus Dominus directus ſuperueniens, vocatus fuerit per emphyteutam in euictionarium? & hoc caſu verius eſt Dominum iſtum directum vocatum in euictionem, teneri cauſam proſequi coram illo Iudice, coram quo cauſa eſt præuenta: per text. *in dict. l. venditor.* & ex notatis per Nos *p.* 1. *huius tractatus, c.* 20. *num.* 19. vbi ex veriori ſententia probauimus teneri euictionarium ſequi forum illius, ad cuius inſtantiam vocatur ad euictionem; quia debet haberi reſpectus ad perſonam rei qui principaliter conuenitur, *leg.* 1. ibi *ob actoris perſonam, Cod. vbi in rem actio.*
7 † Quod tamen moderatione indiget in caſu ſpeciali Clerici in euictionem vocati, de quo nos egimus *hac ſecunda parte, c.* 12. *n.* 53. Debet etiam conſiderari, quod quando agitur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, Iudex laicus non poteſt de ea cognoſcere, cum ſit omnino incompetens, vt monuimus, *hac* 2. *parte cap.* 12. *num.* 42. Et tractat Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ.* De Clerico euictionario, *lib.* 1. *cap.* 39. *§.* 2. *numero* 118. Sed omiſſa quæſtione Clerici loquendo generaliter, ſi Dominus directus qui non habet plenũ Dominium, id eſt, vtile cum directo coniunctum, ſed ſolum directum, vocetur in euictionem, tenetur ſubire forum rei, & comparere in Iudicio contra reum principalem præuento, iuxta diſtinctionem Bartoli, *in l.* 2. *C. vbi in rem actio: n.* 6. nempè quod ſi emphyteuta ratione ſui Dominij vtilis conuenitur, non debet Dominus directus vocari: ſed ſi ratione Dominij directi, videlicet quia alius prætendit illud ad ſe ſpectare, tunc debet nominare Dominum, vt litem defendat, & ipſe liberatur ab illo Iudicio reſpectu illius dominij, quatenus iudicium non repugnat iuri ipſius emphyteutæ, vt *ibidem* Bartolus declarat.

Et generale eſt quod ſi emphyteuta principaliter conueniatur, cauſa tractari debet coram Iudice qui aduerſus illum cauſam præuenit, Surd. *conſilio* 396. *numero* 36. *verſic. Aliquando*: Gamma, *deciſ. Luſitan.* 333. *numero* 3. *in fine*, ibi, *Nota tamen quoad effectum declinandi iudicium.* 8

Si vero ſecundus iſte Dominus directus non compareat vti vocatus ad cauſæ defenſionem, ſed vti tertius, pro ſuo intereſſe, obſeruanda erunt quæ nos diximus, dum de Tertiis comparentibus tractauimus, *hac* 2. *p. cap.* 12. vbi tota hæc materia declaratur, & oſtendimus *ibidem*, quando Dominus directus comparet in conſequentiam nominationis, poſſe petere cauſæ remiſſionem ad ſuos Iudices competentes. Quando vero comparet tanquam author laudatus, ſeu euictionarius, tenetur cauſam proſequi coram Iudice qui præuenit aduerſus poſſeſſorem rei emphyteuticæ.

CAPVT LVI.

ARGVMENTVM.

De Præuentione facta per executionem inſtrumenti nulliter cancellati, videlicet ab eo qui cancellandi facultatem non habebat. Et de ea quæ facta fuit pro reſtitutione ſortis principalis reditus annui loco damnorum, & intereſſe. Et quibus in caſibus executio huiuſmodi ſuſtineri poſſit, ad producendum effectum præuentionis. Quæſtionem nullitatis non obſtare præuentioni ſi requirat altiorem indaginem. In quibus caſibus locus ſit repetitioni ſortis principalis annui reditus; & pendente iudicio ſuper huiuſmodi ſortis reſtitutione, vtrùm interim fructus currant.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dans executionem inſtrumentis, locum non habet in illis quæ ſunt cancellata.*
2 *Cancellatio inſtrumenti, facta à non habente poteſtatem, non impedit illius viam executiuam.*
3 *Mater ſi nomine filiorum cancellauerit inſtrumentum cum non eſſet adminiſtratrix, non nocet filiis quominus viâ executiuâ cogere poſſint obligatum.*
4 *Cancellatione facta ab eo qui poteſtatem non habebat, inſtrumentum eandem vim habet quam haberet ſi non eſſet cancellatum.*
5 *Ampliatur, vt locum habeat, quamuis cancellatio Magiſtratus auctoritate, indebite facta fuiſſet.*
6 *Quando inſtrumentum eſt cancellatum, regulariter agendum eſt via ordinaria, & non executiua.*
7 *Sors annui reditus impropriè dicitur debita, quia ita debetur, vt exigi non poſſit.*

8 *Exc*

8 *Executio pro ſumma partim debita, & partim indebita, nulla eſt.*

9 *Executio non eſt nulla, ſi erratum fuit in aſtimatione, ſecus ſi erretur in quantitate ſumma pro qua ſit executio.*

10 *Multi recenſentur caſus in quibus ſors annui reditus peti poteſt loco damnorum & intereſſe.*

Et multa notabilia circa hanc petitionem ſortis proponuntur: & vtrum interim pendente hoc Iudicio fructus cenſus annui currant.

11 *Quando ſors annui reditus petitur loco damnorum & intereſſe, ob pacta non ſeruata, aut alia de causâ vtrum debeat precedere interpellatio debitoris.*

12 *Ob alienationem hypothecarum ſpecialium ſuper quibus annuus reditus impoſitus eſt, niſi aliud interueniat, non poteſt exigi ſors annui reditus.*

13 *Si bona ſuper quibus cenſus imponitur non ſint in totum libera, ſufficit quod talia ſint vſque ad concurrentiam valoris reditus.*

14 *Si in contractu reditus annui adſit pactum de non alienando, locus eſt repetitioni ſortis propter contrauentionem pacti, loco damnorum & intereſſe.*

15 *Quaſtio nullitatis requirens altiorem indaginem, non obſtat preuentioni.*

16 *Exceptio nullitatis non retardat expeditionem cauſa ſummaria, quando requirit altiorem indaginem.*

17 *Exceptiones non requirentes altiorem indaginem, quando admittuntur, tamen de illis plenè conſtare debet.*

CASVS iſte mihi nuper decidendus commiſſus fuit. Creditor annui reditus bona ſui debitoris de pignore capi curauerat, tam pro conſequenda ſolutione reliquorum annui illius reditus, quam pro reſtitutione ſortis principalis. Poſt iſtam pignorationem ſuperuenerunt alij creditores eiuſdem debitoris, qui de mãdato alterius Iudicis, & apud acta alterius notarij in vim ſuorum inſtrumentorum proceſſerũt ad alias executiones, formatoſque fuit magnus concurſus creditorum. Dubitatum fuit de præuentione. Iſti ſiquidem creditores, quamvis in executione posteriores, opponebant de notoria nullitate ex duplici capite aduerſus primam executionem, propter quam non erat locus præuentioni. Primo, quia illa executio facta fuerat vigore inſtrumenti cancellati. Secundo, quia indebitè pro reſtitutione ſortis reditus annui.

1 Quod attinet ad primum caput, certum eſt executionem factam vigore inſtrumenti cancellati, regulariter nullam & inualidam eſſe: Bart. *in l. 1. §. fin. ff. de his quæ in teſtam. delentur*, Caſtrenſ. *in l. noſtram, n. 5. C. de teſtam.* DD. *in l. fin. C. de edict. diui. Hadriani toll.* ſi nulla, ergo non producit fundamentum præuentionis, vt ſæpe dictum eſt; ex Maſcard. *de probat. concluſ.* 1232. & aliis.

2 Sed fuit replicatum cancellationem non obſtare executioni, quia facta fuerat à non habente poteſtatem, & propterea non poterat nocere creditori, nec impedire viam executiuam inſtrumenti: Surd. *conſil.*

3 16. *num.* 17. † Mater ſiquidem nomine filij, cuius tamen non erat adminiſtratrix, illud inſtrumentum cancellauerat, ideo non nocebat filio, nec executioni contractus obligatione Camerali vallati: Gratian.

4 *diſcept. for. cap.* 336. *num.* 33. † Vnde ſuccedit generalis regula, cancellationem inſtrumenti factam ab eo, qui non habebat cancellandi facultatem, perinde haberi ac ſi facta non fuiſſet, & inſtrumentum pro perfecto & ſano reputari, idem Gratian. *diſcept. for.* 593. *n.* 16. & *deciſ.* 699. *n.* 1. vbi quod inſtrumentum mandari debet executioni quaſi non eſſet cancellatum: Graſſ. *de except.* 13. *num.* 33.

Quod extenditur vt locum habeat, quando indebita illa cancellatio facta fuiſſet auctoritate Magiſtratus: Aſinius, *de executione*, §. 1. *cap.* 39. *num.* 6. 5

Producet itaque huiuſmodi executio præuentionis effectum, cum de nullitate impugnari non poſſit. † ſi enim cancellatio facta fuiſſet à perſona legitima & habente facultatem cancellandi, quamvis allegaretur illam factam fuiſſe indebitè, & per errorem, cum talis exceptio erroris requireret altiorem indaginem, non daretur via executiua ex inſtrumento ſic cancellato, ſed agendum eſſet via ordinaria, vt notat Bart. *in d. l.* 1. *§. fin.* &, Caſtrenſ. *in dict. l. noſtram*, & poſt eos Surd. *d. conſ.* 16. *num.* 1. Cum autem in caſu propoſito notoriè conſtaret illam cancellationem factam à matre nomine filij abſque matris legitima poteſtate, fuit quoad primum hoc caput concluſum, nihil obſtare præuentioni factæ in vim huius inſtrumenti quantumvis cancellati, ſtante euidenti nullitate cancellationis. Sed maior fuit difficultas quoad ſecundum fundamentum creditorum aduerſus præuentionem opponentium, non potuiſſe agi executiuè pro reſtitutione ſortis annui reditus, & ſic conſtare de euidenti nullitate executionis, quo caſu non datur ex illa præuentio. Vnde ego Iudicaui ex illâ executione non dari locum præuentioni, & cauſam adiudicaui illi Notario, apud quem poſteriores executiones factæ fuerant, excluſo eo qui præuenerat, ſed nulliter nullitate notoriâ. Nam quamvis verum ſit, in certis quibuſdam caſibus procedi poſſe via executiua pro ſortis annui reditus reſtitutione, vt mox oſtendimus, tamen in caſu propoſito pignorationes, ſubhaſtationes & liberationes bonorum debitoris continebant Indubitabilem nullitatem, † cum factæ eſſent pro ſummis 6 7
partim debitis & partim indebitis, videlicet pro reliquis, ſeu reſiduis ſolutionibus annui reditus, quæ nos Arreragia nuncupamus, & pro ſorte principali illius redditus indebitâ. Non quod indebita propriè dicatur, ſed impropriè, cum ita debita ſit, vt tamen exigi non poſſit, aut executio fieri pro illius conſequutione: Vincent. de Franch. *dec.* 254. *num.* 9. Poſt Ruyn. *conſil.* 193. *viſa ceſſione*, *num.* 4. *verſic. non obſtat etiam textus, volum.* 1. Cenſ. *in tract. de cenſibus, quæſt* 70. *num.* 2. Roderic. *de ann. reditib. libr.* 1. *q.* 4. *n.* 13. per text. *in extrauaganti Regimini, de empt. & vend. in communib.*

Poterat quidem ſuſtineri executio quoad cenſus decurſos, ſeu arreragia, ſed quia facta fuerat ſimul pro reſtitutione ſortis principalis, ſubſiſtere non poterat, quia in indiuiduis (qualis eſt executio) vtile per inutile vitiatur, *leg. ſi non ſortem*, *§. ſi cenſum*, & *ibi* DD. *ff. de condiction. indebit.* Surd. *deciſion.* 45. *numero* 3. † Præſertim quando (prout in caſu iſto) non fuit erratum in æſtimatione rei, ſed potius in quantitate quæ indebitè fuit petita: Gratian. *diſcept. forenſ.* 162. *numero* 33. Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 32. *numero* 80. 81. & *ſequentibus.* 8 9

Neque obſtat dari multos caſus, in quibus loco damnorum & intereſſe locus eſt repetitioni ſortis annui reditus, Lod. *dec.* 88. *n.* 3. & *ibi* Addent. *n.* 10. Grat. *diſcept. for.* 301. *num.* 6. veluti ſi pacta non ſeruentur, aut cautiones (prout promiſſum eſt) non præſtentur, Rota *poſt conſil. Farin. dec.* 153. vbi etiam additur, quod illa ſortis repetitio fieri poteſt via executiua, Gratian. *dicta diſcept.* 301. *n.* 6. Rota *diuerſ. dec.* 741. *numero* 1. *p.* 1. Seraph. *deciſ.* 321. *numero* 19. Idem ſi 10

venditor cenſus, res alienas, doloſè cenſui ſuppoſuerit, Roderic. *de annuis redit. libro 2. quæſt. 1. n. 6. verſic. Adde alium.* Et generale eſt, vt detur actio ad intereſſe propter dolum venditoris: Gomeſ. *lib. 2. var. reſolut. cap. 2. numero 39. verſicul. Aduertendum tamen.* Idem ſi bona cenſui ſuppoſita reperiantur fideicommiſſo obnoxia, Farinac. *post conſilia, deciſ.* 250. Mareſcot. *lib. 2. var. reſol. cap.* 61. Gratian. *dec. March.* 53. Idem de materia *diſcept.* 175. Et idem obtinet in multis aliis caſibus relatis per Cenſium, *in tract. de cenſibus, quæſt. 106. per totam.*

Hæc tamen intelligenda ſunt nonnullis adhibitis præcautionibus. Primo quidem quod ſi cenſus fuerit impoſitus ſuper bonis pro parte liberis, & pro parte fideicommiſſo obnoxiis, ſuſtinetur quoad partem liberam quæ non eſt alienari prohibita, Mareſcot. *lib. 1. var. reſolut. cap.* 72. Idemque dicendum eſt ſi res cenſui ſuppoſita, licet reperiatur aliis hypothecata ſpecialiter, ſufficiens tamen eſt ad vtriuſque debiti ſolutionem. Rota apud Farinac. *deciſ. 126. poſt eius conſilia.* Addent. ad Ludouiſ. *deciſ. 225. num.* 16. & Ludouiſ. *deciſ. 256. num.* 1. Duard. *de cenſib. §. 1. quæſt. 5. num.* 15. Secundò quod licet emptor cenſus annui intentauerit iudicium reſtitutionis ſortis, ſemper tamen ad eius fauorem currit intereſſe, donec illi reſtituta fuerit ſors annui reditus per actum retroſimilem: & ideo hoc caſu executio pro penſionibus decurſis, & decurrendis, vſque ad effectualem ſortis reſtitutionem facta, erit valida, & producet effectum præuentionis: quidquid reſoluerit in contrarium Rot. *coram Pamphilio, deciſ. 139. poſt conſilia Farinac.* & apud Pariſ. *deciſ.* 212. Gratian. *diſcept. forenſ. 301. num.* 7. Quia eadem Rota receſſit ab illa opinione, vt apud Mareſcotum *lib. 2. cap. 61. num. 8. & 9.* Marius Muta *deciſ.* 98. Videatur Duard. *de cenſib. §. 1. quæſt. 5. num.* 13. vbi dicit hoc caſu fructus cenſus deberi, non tanquam fructus, ſed tanquam intereſſe, ad eandem rationem ad quam fructus cenſus ante petitionem debebantur: & Rota *dec. 278. num. 10. par. 5. recentior.* vbi explicat dictam deciſionem coram Pamphilio factam.

11 Et quamuis, *in dicta deciſ. 153. num. 1. poſt conſil. Farinac.* videatur requiri ad validitatem executionum factarum pro reſtitutione ſortis annui reditus, vt præcedat debitoris interpellatio, antequam procedatur ad executionem vt adimpleat pacta & promiſſiones, tamen hoc non habet locum, & recta via poteſt fieri executio pro reſtitione ſortis loco damnorum & intereſſe in caſibus, in quibus datur repetitioni locus in vim obligationis Cameralis, Rota *deciſ. 197. n. 4. poſt tract. Cenſij de cenſibus, & dict. dec. 741. num. 1. part. 1. diuerſ.* Verum quia in caſu propoſito non verſabamur in aliquo ex illis caſibus, in quibus locus repetitioni ſortis eſſe poſſet, ideo ſemper remanebat notoria nullitas executionis ob petitam indebitè ſortem annui redditus, quæ repetibilis non erat.

12 Neque reddebatur valida executio ſub eo prætextu quod debitor hypothecas alienauerat, & ad alium poſſeſſorem transtulerat: quia alienatio illa nullum affert creditori cenſus præiudicium, cuius hypothecæ non alterantur, nec actiones tolluntur per alienationem bonorum debitoris immo ſaluæ ſemper manent, quia ad quemcunque res tranſeat, tranſit cum onere ſuæ hypothecæ. Idque maximè procedit, ſi debitori alia bona ſufficientia remaneant pro ſolutione & ſecuritate cenſus: Rota, *deciſ. 126. per totam, poſt conſil. Farinac.* Ludou. *deciſ. 256. n.* 1.
13 Addent. *ad eundem, deciſ. 255. n.* 16. † vbi dicitur quod cenſus ſuſtinetur in parte bonorum liberâ, ſi illa bona ſunt ſufficientia pro ſolutione, & ſecuritate cenſus: Cenſ. *q. 42. n. 22. & 23.* Duard. *de cenſibus, §. 1. q. 5. num. 15. & ſequentibus.* Remanet enim venditori cenſus libera facultas de bonis liberis cenſui ſuppoſitis diſponendi, Duard. *§. 5. de redemption. & extinct. cenſus, quæſt. 46. num. 3. & §. 4. quæſtion. 3. numer.* 11.

Intellige & limita ſupradicta omnia, niſi in contractu cenſus appoſitum eſſet pactum de non alienando nam nunc alienatione ſequuta, locus eſſet reſtitutioni ſortis loco damnorum, & intereſſe ob pacta non ſeruata: vt tradunt DD. omnes mox citati. 14

Et ex his fuit iudicatum, per illam executionem nulliter factam, non fuiſſe validam præuentionem illius notarij, qui ſcribebat in cauſa executionum.

Verum quidem eſt, quod ſi nullitas illa non fuiſſet euidens, ſed exegiſſet altiorem indaginem, reiicienda fuiſſet ad negotium principale, vt diximus *p. 1. c. 2. n. 5. in fine.* 15

Quando enim exceptio requirit altiorem indaginem, nullitas oppoſita non impedit, aut retardat executionem in iſtis incidentibus quæ celeritatem deſiderant, ne ex litibus lites oriantur: ad notata per Rotam poſt Zach. *de oblig. Camer. deciſion. 27. numero* 2. & per Zach. *quæſt. 3. num. 2. & 8.* vbi explicat quando exceptio nullitatis altiorem requirat indaginem. 16

Eſt tamen verum, quod licet exceptiones tales ſint quæ altiorem non requirant indaginem, debet nihilominus de illis conſtare per probationes concludentes, Argel. *de acquirend. poſſeſſ. quæſt. 2. numero* 26. 17

Et ratio præmiſſorum eſt, quia ſi propter nullitates, altiorem indaginem, & Iudiciariam telam exigentes, cauſa à Iudice, aut Notario præueniente auferretur, ſemper excogitarentur nullitates, vt ea ratione Iudiciorum ordo turbaretur, & cauſa ad aliud tribunal traheretur indebitè. Oportet ergo nullitates eſſe euidentes & nullam telam Iudiciariam requirentes, vt præuentioni obſtare poſſint, ad inſtar Iudicis de cuius competentia dubitatur, quia cognitio quæ fit ad fundandam illius iuriſdictionem eſt ſummaria, per text. *in c. ſi Clericus laicum, de foro comp.* Gloſſ. *in c. 1. in verb. conſeruatores, de offic. deleg. in 6.* & per alia iura quæ copioſius allegat Barboſ. *in leg. ſi quis ex aliena 5. ff. de iudic. num.* 132. vbi quod quando agitur de qualitate fundante iuriſdictionem, de ea prius quidem cognoſci debet, ſed cognitio ſummaria eſt, & vt dicit Gl. *in d. verb. conſeruatores.* Iudex attendit ſolum vtrum negatio excludens iuriſdictionem Conſeruatoris, ſit probabilis, nec ne: alias dicit, quod eſſet facile in omni caſu deludere auctoritatem Conſeruatoris. Quam cognitionem eſſe ſummariam dicit Barboſ. *loco citato, num.* 144. & nos alio loco diximus.

CAPVT LVII.

ARGVMENTVM.

De executione facta in ciuitate Lugdunenſi contra debitorem ibi repertum, qui tamen fuerat inhibitus authoritate Iudicum Auenionenſium, & ſequeſtrum factum in manibus ipſius cum inhibitionibus

bus opportunis, quæ etiam factæ fuerant ipſi creditori, qui in ſpretum inhibirionum obtinuit decretum capturæ contra ſequeſtrarium, coram Magiſtratibus Regiis eiuſdem ciuitatis Lugdunenſis.

SVMMARIVM.

1 *Facto ſequeſtro in manibus debitoris cum inhibitionibus de ſoluendo, non poteſt contra ipſum procedi executiuè.*

2 *Inhibitio facta parti, operatur nullitatem proceſſura alterius iudicis, quamuis illa inhibitio non fuerit deducta ad illius notitiam.*

3 *Iudex præueniens, poteſt inhibere iudici præuento, etiamſi ſint pares.*

4 *Hoc verum eſt in Iudice Eccleſiaſtico, nam laicus laico non poteſt inhibere ex veriori ſententia quando ſunt pares, ſed ad Superiorem eſt recurrendum.*

5 *Item verum eſt quod poteſt inhibere parti, quia inhibitio alterius iudicis proceſſuram inficit.*
Intellige ſi iudex procedat ad inſtantiam partis quæ fuit inhibita; ſecus ſi procedat ex officio.

6 *Quando quis comparuit, & litem conteſtatus eſt coram Iudicibus Pontificiis, & fuit factum decretum de nihil innouando, ſi procedant coram alio Iudice, committit attentata.*

7 *Qui in ſpretum inhibitionum, adiuit Iudicem alterius Monarchiæ, dicitur Principis inhibentis iuriſdictionem turbare.*

POST cauſam inter duos mercatores coram Magiſtratibus Pontificiis præuentam per intimationem ſequeſtri, & inhibitiones prætenſo creditori factas de turbando debitorem in perſona, vel bonis, per quodcúque genus executionis, ſtantibus ſequeſtrationibus factis ad inſtantiam illorum, quibus ille creditor varias pecuniarum ſummas debebat, debitor iſte in cuius manibus ſequeſtrum factum fuerat in ciuitate Lugdunenſi vbi repertus fuerat, carceratus fuit ad inſtantiam eiuſdem creditoris inhibitij.

1 Dubitatum fuit verum huic creditori exequenti poſt inhibitiones obſtaret præuentio, & in quas pœnas inciderit. Conſulens hac de re, dixi ſine dubio executionem illam in præiudicium cauſæ pendentis, & præuentæ in ciuitate Auenionenſi, ſubſequutis inhibitionibus, nullitatis vitio laborare. Non enim poterat in dubium reuocari iuſtitia illius inhibitionis, quia attentis ſequeſtrationibus factis in manibus iſtius debitoris, non poterat cogi ad ſoluendum donec citatis citandis inhibitiones ſublatæ fuiſſent: Zach. *de obligationibus Cameralibus, quæſt.* 19. *n.* 7. Seraphin. *deciſ.* 19. *num.* 1. Neque Iudex Lugdunenſis poterat eſſe competens in illa cauſa, attentis inhibitionibus in litis præuentione &
2 ſequeſtratione fundatis, ipſique parti intimatis. † Quia licet inhibitio facta fuerit ſolum parti, & non Iudici, operatur nullitatem omnium geſtorum coram alio iudice, quamuis coram illo non fuerit oppoſitum de litiſpendentia, & inhibitionibus: Lancell. *de attent. cap.* 4. *limit.* 2. *num.* 103. *verſic. vel dicamus.*

3 Rationem affert Lancel. *ibid. num.* 105. quia licet dicatur quod par in parem non habet imperium, *l. ille à quo, §. tempeſtiuum, ff. ad Trebell.* tamen iudex præueniens poteſt inhibere præuento, ne ad vlteriora procedat, quamvis iudices ſint pares: ad quod allegat Alexand. *conſil.* 9. *lib.* 4. quod etiam ipſe Lancell. confirmat, *cap.* 20. *quæſt.* 4. *num.* 103. Quæ tamen doctrina poſſet procedere, ſi ageretur de iudice Eccleſiaſtico, qui poteſt inhibere iudici laico, ne in præiudicium ſuæ iuriſdictionis procedat: in quibus terminis procedit conſil. Alexandri: † Sed in aliis ca- 4
ſibus, ſi Iudices pares ſibiinuicem inhiberent, magna oriretur confuſio, Aut enim ſunt ſub diuerſis iuriſdictionibus, & hoc fieri non poſſet ex defectu authoritatis, Aut ſub eodem Principe, & tunc Superiorem adeundum eſſe ſuprà oſtendimus: & poterunt videri dicta ſuperius, *hac* 2. *parte cap.* 6. *num.* 13. *& cap.* 22. *per totum.*

Quocumque tamen caſu inhibitio ſufficit ſi fiat 5
parti, ad hoc, vt geſta in præiudicium ipſius reddant nullam totam proceſſuram alterius Iudicis: Lancell. *de attentat. cap.* 20. *ampliat.* 1. *num.* 29. *&* 30. *& ampliat.* 6. *num.* 2. Salgad. *de Reg. protect. parte* 3. *cap.* 14. *num.* 68. Licet enim ex ſcientia partis nihil inferri poſſit ad ſcientiam Iudicis ad effectum attentatorum, Lancellot. *in d. tract. de attentat. par.* 2. *cap.* 12. *ampliat.* 15. *num.* 26. Illud procedit, ſi Iudex aliquem actum faceret ex officio & ſine requiſitione partis; tunc enim illi nihil poſſet imputari: ſecus ſi ad partis inſtantiam; quia cùm ipſa fuerit inhibita, ipſi debet imputari ſi ſpretis inhibitionibus aliquid peterit, Lancell. *ibid. in tit. de attentat. poſt inhibit. ampliat.* 59. Rot. *deciſ.* 296. *num.* 8. *par.* 6. *recentior.*

Præſertim cum pars inhibita, vltra inhibitiones 6
ſibi factas comparuiſſet, & ſuper illis inhibitionibus coram iudice inhibente conteſtatus fuiſſet, Ricc. *collect.* 2748. *verſic. Quod ego puto verum.* Quamuis enim ſuperius dictum fuerit, non eſſe locum delicto turbatæ iuriſdictionis, quando lite pendente ſuper executione in vnâ Monarchiâ, noua fit executio vigore inſtrumenti in aliâ diuersâ. Tamen hoc non procedit, quando primus Iudex curauit inhibitiones intimari creditori de procedendo ad executiones aliquas, prout factum fuerat in caſu de quo agebatur. † Vnde ſtante contemptu dictarum inhibitio- 7.
num & iuriſdictionis ſummi Pontificis, concludebatur dictum mercatorem agentem incidiſſe in pœnas turbatæ iuriſdictionis: iuxta ea quæ copiosè deducit Farinac. *in tit. de crimin. læſæ maieſtat. quæſt.* 114. *num.* 25. *& ſeqq.*

Cum autem hac de re acriter diſputaretur, & Officiales Pontificij pro manutentione iuriſdictionis, & pœnis aduerſus illam ſpernentem infligendis contenderent, hoc negotium fuit tranſactione ſopitum.

CAPVT LVIII.

ARGVMENTVM.

De Præuentione per viam reconuentionis. Quomodo inter ſe differant, reconuentionem opponi ad effectum vnionis cauſarum, vel ad effectum ampliandæ iuriſdictionis. Et quo tempore & in quo litis ſtatu fieri debeat reconuentio, vt det præuentionem ex prorogatione iuriſdictionis; In quibus caſibus & coram quibus iudicibus detur reconuentio. Clericus coram Iudice laïco, an & quando recon-

ueniti poſſit. Quid dicendum de reconuentione facta coram Iudice delegato. Vtrum in cauſis poſſeſſoriis, manutenendæ, vel etiam reintegrandæ poſſeſſionis, ſeu ſpolij. Denique quando Iudex laïcus propter reconuentionem poteſt de cauſa Clerici cognoſcere, vtrum lata ſententia, poſſit illam executioni demandare contra Clericum. Vtrum actor poſſit renunciare liti ad euitandam reconuentionem oppoſitam.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio quid ſit, & vtrùm ſit actio, vel exceptio.*

2 *Reconuentio duobus modis fieri poteſt, nempe vel ad cauſarum vnionem, vel ad prerogationem iuriſdictionis.*

3 *Reconuentio ad fines vnionis cauſarum, debet fieri ante litem conteſtatam, vel incontinenti poſt, alioqui cauſa conuentionis & reconuentionis ſeparatim tractabuntur.*

4 *Ad fines prorogationis iuriſdictionis, ſufficit reconuentionem fieri ante concluſionem cauſæ, vel etiam ſufficit proponi ante ſententiam.*

5 *Quando agitur de negotio exigente celeritatem, & reconuentio requirit altiorem indaginem, non retardat expeditionem.*

6 *Datur appellatio à Iudice non admittente reconuentionem.*

7 *Quibus in caſibus proceſſura Iudicis procedentis ad deciſionem conuentionis, omiſſa reconuentione, ſit nulla; quamuis ab ea non fuerit appellatum.*

8 *Reconuentio quæ non fuit oppoſita in prima inſtantia, non poteſt opponi in cauſa appellationis. Limitatur* ibidem, *niſi actor & reus eſſent eiuſdem fori.*

9 *In cauſa Criminali non eſt locus reconuentioni cauſa Ciuilis ad effectum prorogandæ iuriſdictionis.*

10 *Clericus coram Iudice laico reconueniri non poteſt de cauſa ſpirituali.*

11 *Clericus conueniens laicum coram Iudice temporali, tenetur coram eodem ſubire iudicium reconuentionis.*

12 *Clericus poſt oppoſitam reconuentionem non poteſt re non integrâ, renunciare ſuæ petitioni ad euitandum iudicium iudicis ſæcularis.*

13 *Iudex delegatus, cognoſcit de reconuentione ſi verba commiſſionis id ferant.*

Quod adhibita diſtinctione fuſius declaratur, & quæ ſit adhibenda cautela in formanda commiſſione.

14 *Reconuentio non datur de cauſa omnino diuerſa, & actione ſeparata; & quomodo hoc procedat.*

15 *In ſummariſſimo poſſeſſorio datur reconuentio, in eodem genere poſſeſſory, dum vterque contendit ſe poſſidere. Sed de petitorio non admittitur reconuentio ex multorum ſententia. Sed alij contra. Sed vide infrà,* num. 22.

16 *Reconuentio non datur de remedio ſpolij, cum remedio Retinendæ plenario. Sed hoc pluribus propoſitis caſibus explicatur.*

17 *Donec conſtet de ſpolio, poſſeſſor interim manutenendus eſt.*

18 *Quando notoriè conſtat de ſpolio, non eſt danda manutentio ſpoliatori.*

19 *Reconuentio de ſpolio commiſſo ab alio tertio, non admittitur in præiudicium actionis ſpolij iam intentata.*

20 *Aduerſus agentem ſpolio admittitur reconuentio alterius ſpoly ab actore commiſſi, & vltimum ſpolium in primis purgandum.*

21 *Limita niſi primum ſpolium eſſet violentum, tunc enim primum ante omnia purgandum eſt.*

22 *In caſibus in quibus Iudex laicus procedere poteſt contra Clericum, ſiue per viam reconuentionis, ſiue alio modo; dum ad executionem ſententiæ, ſeu contra perſonam, ſeu contra bona deueniendum eſt, hoc fieri debet authoritate iudicis Eccleſiaſtici.*

Et vtrum actor poſſit renunciare liti ad euitandam reconuentionem.

PRÆVENTIO etiam inducitur per re-
conuentionem, cum multi ſint caſus, in
quibus cauſa præuenta ratione propo-
ſitæ coram aliquo Iudice reconuentio-
nis, cognitio illius non poſſit auferri ab illo Iudice,
coram quo per reconuentionem præuentum eſt.
Quomodo autem, & quibus in caſibus hoc fiat, ex
ſequentibus apparebit.

Primo igitur notandum eſt, Reconuentionem, 1
(quæ nihil aliud eſt, quam mutua petitio facta per
reum aduerſus actorem, *leg. cum Papinianus, & Au-
thent. & conſequenter, Codic. de ſentent. & interlocut.
omn. iudic.* Non enim reconuentio, exceptio eſt; ſed
actio, mutuáque petitio. Cod. Fabr. *lib. 2. tit. 1. Cod.
de eden. definit. 6. num. 5.*) duobus modis, ſeu ad duos
effectus proponi poſſe. † Primo quidem, ad hoc 2
vt vnâ eadémque ſententiâ petitio rei cum actoris
petitione terminetur. Secundo, ad hoc vt ex recon-
uentione iuriſdictio iudicis alioqui incompetentis
prorogetur, & de reconuentione cognoſcat, qui per
viam actionis cognoſcere non poſſet. † Si recon- 3
uentio fiat ad fines vnionis & coniunctionis cau-
ſarum & ſententiarum, fieri debet ante litem conte-
ſtatam, vel incontinenti poſt. Duran. *dec. 375. n. 21.*
Rota *dec. 109. num. 8. parte 6. recentior.* Et hæc di-
ſtinctio quæ communiter à D.D. approbatur, veriſ-
ſima mihi videtur, non obſtantibus iis, quæ eruditè
& ſubtiliter in contrarium adducit Merl. *controuerſ.
lib. 2. cap. 23. & ſeqq.* Quia ſimultaneus proceſſus,
non eſt de eſſentia reconuentionis, ſed potius effe-
ctus illius; nec eſt de forma formali, ſed de forma
effectuali, cum ſæpè videamus reconuentionem ſine
conuentione terminari.

Si vero reconuentio fiat ad effectum ampliandæ 4
iuriſdictionis, ſufficit quod opponatur ante con-
cluſionem cauſæ, imò & ante ſententiam, præſertim
de iure Canonico, Vinc. de Franch. *deciſ. 376.* Carol.
de Graſſ. *de effect. Cleric. effectu, 1. numer. 762.* ad
quod videri poteſt Bellon. *in tractat. de iis quæ fiunt
incont. parte 1. cap. 14.* † Vbi tamen dicit ſupradicta 5
non procedere, quando agitur de negotio exigente
celeritatem, vel periculum eſt in mora; tunc enim
non admittitur reconuentio: ad quod allegat Me-
noch. *de arbitr. caſu 184.* & Maſtril. *deciſ. 41.* velu-
ti in cauſa depoſiti, vel electionis, aut ſimilibus quæ
moram non admittunt. Sed DD. illi loquuntur de
reconuentione ad effectum ſimultanei proceſſus,
non autem ad effectum prorogandæ iuriſdictionis
de quo nunc agimus, & dicemus *infra num. 22.*

Si autem iudex cauſam reconuentionis tempore 6
opportuno propoſitæ nô decidit ſimul cum negôtio
conuentionis, datur appellatio propter ordinis iu-
diciarij peruerſionem: Giurb. *deciſ. 2. n. 7.* ſed tamen
ſenten

ſententia non eſt nulla, ſi non appelletur. Trentacinq. *de mut. petit. reſol.* 1. *numero* 10.

7 Fallit in caſibus, in quibus reconuentio fit ſuper negotio procedente ab eodem fonte à quo procedit conuentio. Tunc enim tenetur iudex ſuper vtroque ſimul iudicare, quia hoc caſu potius eſt exceptio quàm reconuentio, & propterea ſi ſuper vtroque non pronunciet iudex, ſententia eius erit nulla, cùm continentia cauſæ per eam diuidatur. Secus ſi à diuerſis fontibus, tunc enim opus erit appellatione: Natta *conſil.* 155 *num.* 2.

8 Vnde ſequitur non poſſe reconuentionem opponi in cauſa appellationis, etiam ad effectum prorogandæ iuriſdictionis: quia Iudex appellationis eſt incompetens, quoad ea quæ non fuerunt petita in prima inſtantia, Muta *deciſ. Sicil.* 12. *n.* 20. Trentacinq. *lib.* 1. *var. reſol. tit. de mutuis petit. reſol.* 1. *n.* 29. Maſtrill. *deciſ.* 136.

9 Niſi tamen actor & reus eſſent eiuſdem fori, tunc enim licet reconuentio proponeretur in cauſa appellationis, eſſet admittenda inter eos qui ſunt eiuſdem fori, Natt. *dicto conſil.* 155. *n.* 3.

10 Secundo loco notandum eſt, non eſſe locum reconuentioni in cauſa Criminali, ſi reus velit actorem Clericum pro causâ Ciuili in eodem iudicio reconuenire: quod explicat de Graſſ. *dicto effect.* 1. *num.* 763. *& ſeqq.* Et procedit ſiue Clericus agat ciuiliter, & reconueniatur criminaliter, ſiue agat criminaliter, & reconueniatur ciuiliter: Trentacinq. *dicta reſol.* 1. *de mut. pet. num.* 33. *verſic. Tertio:* poſt Carauit. quem allegat. *ritu* 67. *num.* 12.

11 Tertio notandum eſt, quod Clericus coram Iudice laico non poteſt pro cauſa ſpirituali reconueniri, Graſſ. *d. effect.* 1. *n.* 766. Barboſ. *de Iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. *§.* 2. *n.* 547. ibidem procedere aſſerit quamuis non eſſet res mere ſpiritualis, ſi eſſet annexa rei ſpirituali. Ratio eſt, quia non poteſt reconuentio fieri de re vel cauſa ſuper qua iudex, etiam vtráque parte conſentiente, cognoſcere non poteſt: Bart. *in d. Authent. & conſequenter, C. de ſent. & interloq.*

12 His ita ſuppoſitis & reiecta ampliori tractatione ad eos qui de materia ex profeſſo egerunt. Dicendum eſt præuentionem dari Iudici illi coram quo actio intentata eſt, ſi in caſibus à iure permiſſis coram ipſo fiat reconuentio, adeo vt cauſa actionis ſeu petitionis & reconuentionis ab eodem Iudice terminanda ſit, non obſtante fori priuilegio, quod actori alioquin competiiſſet: vnde ſi Clericus actor reum laicum coram Iudice laico conueniat, prout tenetur, cum actor ſequatur forum rei, ſi recóueniatur à laico, tenetur coram eodem Iudice cauſam proſequi, nec poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem Eccleſiaſticum: Cancer. *lib.* 2. *var. reſ. cap.* 11. *num.* 54. *& ſequentib.* Plures allegat Barboſa *de iure Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 39. *§.* 1. *num.* 137. niſi tamen reconuentio fieret in fraudem: de Graſſ. *dicto effect.* 1. *numer.* 778.

13 † Adeo vt nec Clericus poſtquam actionem intentauit, & fuit allegata per reum reconuentio, poſſit re non integra renunciare ſuæ petitioni, ad euitandum forum laici, ſtante præuentione iudicis ſæcularis: Barboſ. *in cap.* 1. *de mut. petit. num.* 11. *& de iure Eccleſ. dicto §.* 2. *num.* 140. de Graſſ. *loco cit. num.* 777. Afflict. *deciſ.* 173.

Item reconuentio locum habet coram iudice delegato, ſi id fuerit in commiſſione conceſſum, illius ſiquidem tenor ſemper inſpiciendus eſt: Barboſ. *dicto cap.* 1. *de mut. petit. num.* 5. Et ideo cum aliàs mota fuiſſet controuerſia, & in Rota Romana commiſſa inter Ducem Mantuæ, & Duciſſam Annam de Nemours, ſuper bonis Ducis Ferrariæ ſitis in Italia, & Dux Mantuæ reus illam reconueniret, ratione bonorum ſitorum in regno Galliæ, fuit iudicatum, Rotæ competere iuriſdictionem, etiam quoad bona Galliæ, ratione illius reconuentionis per Ducem propoſitæ, quia cõmiſſionis verba referebantur tam ad conuentionem quam ad reconuentionem, vt in *Ferrarien. coram Corduba, deciſ.* 39. *parte* 1. *recentior.*

In hac quæſtione diſtinguendum eſt; aut enim commiſſio fuit impetrata ab actore, aut à reo, aut ab vtroque, aut denique motu proprio Superioris Iudex fuit deputatus. Si ab actore, locus eſt reconuentioni coram Iudice delegato; non enim debet dedignari actor illum habere Iudicem contra ſe, qui illum impetrauit, *l. cum Papinianus, C. de ſentent. & interlocutionib. omn. Iudic.* Honded. *conſil.* 21. *num.* 16. *lib.* 1. Si autem Iudex fuerit impetratus à reo, aut etiam de communi conſenſu tam actoris quàm rei; licèt inter DD. adſit controuerſia, tamen communis & verior opinio eſt, illo caſu locum non eſſe reconuentioni, ſecundum ſententiam Bartoli *in authent. & conſequenter, in fin. C. de ſentent. & interlocut. omn. iud.* quam communem aſſerit Gomez. *in cap. diſpendia, num.* 35. *in* 8. *limitat. de reſcript.* & ſequitur Barboſ. *ad l. qui prior* 19. *num.* 46. *ff. de iudic.* Et ideo cautela eſt, hoc caſu, vt obtineatur commiſſio cauſæ eidem Iudici, vt de cauſa reconuentionis cognoſcat: iuxta *deciſ.* Rotæ 2. *aliàs* 597. *de mutuis petitionibus, in antiquis:* vbi dicit ſimilem commiſſionem ſpecialem facilè impetrari. Quod intelligendum eſt vt procedat, niſi agatur de cauſa ſummaria vel priuilegiata, veluti de cauſa executiua; tunc enim non facilè daretur commiſſio, niſi ageretur de alia cauſa ſimiliter ſummaria, vel executiua: Zachias *de obligat. Camer. quæſt.* 18. *num.* 35. Gait. *de credito, c.* 2. *tit.* 8. *num.* 3027. *in fin.* Barboſ. *in dict. leg. qui prior, num.* 40. vbi dicit, hoc caſu reconuentionem habere effectum prorogationis iuriſdictionis, vt ſcilicet coram eodem Iudice cauſa tractari debeat; non autem vt vtraque cauſa pari paſſu ambulet, ſi vtraque non ſit æqualiter priuilegiata.

Et ex prædictis infertur non eſſe locum reconuentioni coram Arbitris de communi partium conſenſu electis, vt per Barboſ. *in dicta l. qui prior, n.* 41. per *cap. Cum dilectus, de arbitr.* Et licet ipſe *num.* 43. aſſerat, reconuentionem fieri non poſſe eadem ratione coram Arbitris ex neceſſitate Statuti electis, tamen contrarium firmat Carol. de Graſſ. plures allegans *in tractat. de effectib. clericat. effect.* 1. *numero* 780.

Si autem commiſſio emanaret motu proprio Principis, & non ad requiſitionem partis, non poſſet coram eo fieri reconuentio; quia ceſſent duo requiſita reconuentionis faciendæ coram delegato: Primum, quòd ſolus actor Iudicem elegerit: Secundum, quòd ſpontè, & non ex neceſſitate elegerit: & hæc fuit ſententia Iaſonis *in l.* 3. *in princ. num.* 14 *ff. quod quiſque iur.* quam dicit eſſe notabilem Barboſa *in d. l. qui prior, ff. de iudic. num* 50.

Verum ſi laicus Clericum conuenit ſuper negotio 14
omnino diuerſo & ſeparato, non admittetur reconuentio ad effectum ampliandæ iuriſdictionis, veluti ſi petitio eſſet de mutuo, & reconuentio de commodato, ſi credimus Theſauro Iuniori, *lib.* 1. *quæſt. forenſ.* 98. *num.* 4. *&* 5. Intellige duobus his concurrentibus; nempè quod ſit diuerſa actio, & à diuerſo fonte procedat. Si enim ſolum à diuerſo fonte, hoc non faceret vt excluderetur reconuentio, vt ſupra diximus.

Sed dubitari poteſt, vtrum in cauſis poſſeſſoriis,
poſſit Iudex per viam reconuentionis aditus can- 15

lam

ſam præuenire, vt coram ipſo ſimul conuentio & reconuentio tractetur. Sanè ſi de eiuſdem generis poſſeſſorij reconuentione agatur dum vterque ſe poſſidere prætendit, certum eſt hoc caſu reconuentionem admitti. Sed ſi de petitorio agatur, variæ ſunt DD. ſententiæ: Aliqui enim exiſtimant, recõuentionem petitorij nullo modo admittendam eſſe in poſſeſſorio, veluti Ricc. *collect*. 112. Poſtius *de manutent. obſeru*. 65. Amendol. *ad Vincent. de Franch. deciſ*. 193. *num*. 7. ad quod allegatur text. *in cap. finali, de iudic.* & *ibi* Gloſſ. *in verbo, ſuper proprietate*, qui tamen apud me parum probat: quia loquitur de proprietate propoſita per viam reconuentionis poſt latam ſententiam, quo caſu non debere admitti reconuentionem, ad effectum ampliandæ iuriſdictionis, ſuperius generaliter oſtendimus, maximè *num*. 4. Eandem tamen ſententiam probat Maſtrill. *deciſ*. 41. Don Marius, *num*. 6. *part*. 1. & multi quos citat Fontanell. *deciſ*. 344. *num*. 9. veluti Honded. *conſil*. 21. *à n*. 6. *vol*. 1. Carol. de Graſſ. *de effectib. clericat. effect*. 1. *num*. 774. & 775.

Alij vero in contraria ſunt ſententia, veluti Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſo*, *cap*. 39. §. 2. *num*. 138. & poſt negotium pro vtraque parte diſputatum, pro hac ſecunda ſententia iudicatum fuit apud Fontanell. *dec*. 345. *num*. 8. faciunt notata per Farinac. *de Inquiſit. quæſt*. 8. *num*. 99. vbi diſputat vtrum laicus poſſit reconuenire Clericum coram ſuo iudice laico coram quo conuenitur, ad effectum ampliandæ iuriſdictionis iudicis laici? & concludit affirmatiuè, exceptis certis caſibus, veluti quando agitur de cauſis ſpiritualibus, criminalibus, & aliis de quibus per eum.

Quidquid ſit, ſi quis hanc poſteriorem ſententiam amplecti velit, videlicet eſſe locum reconuentioni petitorij, in cauſa poſſeſſionis, illa procedere non poſſet ad affectum, vt ſimul de petitorio & poſſeſſorio cognoſceretur, ſed tantum ad effectum vt iudex qui in actione eſſet incompetens, redderetur competens in reconuentione, iuxta diſtinctionem per nos approbatam ſupra *num*. 2. & confirmatam inferius, *num*. 22.

16 Secundo poteſt quæri de reconuentione in poſſeſſorio ordinario retinendæ, ſeu plenario, ſi in eo reconueniatur de ſpolio ſuper eadem re? & tunc admittenda eſt ex Menoch. *remed*. 3. *retinen. num*. 705. Poſtio *dicta obſeruat*. 65. *num*. 2. Abb. *in cap. veniens, de præſcript. num*. 3. & 24. Caſus ſupponatur talis. Quidam Abbas pro certis iuribus Epiſcopalibus, in quorum poſſeſſione ſe eſſe dicebat, egerat contra Epiſcopum eum turbantem, interdicto vti poſſidetis. Ipſe autem Epiſcopus Abbatem reconueniebat, pro iiſdem iuribus dicens, quod illis ab ipſo Abbate ſpoliatus erat, & interdictum *vnde vi*, contra Abbatem intentabat. Cum vterque intentionem ſuam probaſſet, dubitatum fuit, vtrum in cauſâ conuentionis aut reconuentionis ferenda eſſet ſententia. Rota Romana, *in deciſ*. 9. *de reſtitutionib. ſpoliat. in antiquioribus coram Biſigneto*, nihil reſoluit, dicens aliquos tenere pro vtroque ferendam eſſe ſententiam, ſed ſolam executioni demandandam eſſe quæ in interdicto, *vnde vi*, lata fuit. Alios vero ſolum in interdicto, *vnde vi*, ſententiam, non autem in interdicto, *vti poſſidetis*, proferendam. Verum pro reſolutione plures caſus poſt Abb. loco citato conſtituendi ſunt.

Primo ſi actor ſolus probauit intentionem ſuam, cũ requiſitis in interdicto retinendæ, reconueniens autem nihil probauit, ſuper ſola actione ferenda erit ſententia, non autem ſuper reconuentione.

Secundo, ſi reus ſolus probat requiſita ſuæ reconuentionis, actor autem ſuam petitionem non iuſtificat; ſententia ſuper ſola reconuentione pronunciabitur.

Tertio, ſi vterque conetur ſuam intentioné probare, & prius conſtet de poſſeſſione agentis interdicto *vti poſſidetis*; interim iſte manutenendus eſt, donec ius fiat ſuper iudicio ſpoliationis. Non enim vnquam ſpoliato datur manutentio. Poſtius *de manutentio. obſeruat*. 57. *n*. 44. & 45.

Quarto, vbi conſtat de ſpolio, quamvis etiam conſtaret de poſſeſſione illius qui intentat manutentionem, quamuis verum ſit regulariter poſſeſſorem, ſpolio, aut alio remedio reintegrandæ poſſeſſionis conuentum, interim lite pendente manutenendum eſſe: 17 Ludouiſ. *deciſ*. 200. *num*. 4. & 7. Poſtius *obſernat*. 42. *n*. 112. Hoc tamen verum eſt antequam conſtet de ſpolio, ſi enim de eo conſtiterit, ius dici debet ſuper ſpolio, & ſpoliatus reſtituendus eſt, cum ſpoliatori quidem manutenſio concedatur, hoc tamen verum ſit, donec ſpoliatus doceat de iuribus ſuis: Cyriac. *contron*. 10. *num*. 10. poſt Rotam *deciſ*. 390. *in fine p*. 1. *diuerſ*. † Et ſi clarè conſtet de ſpoliatione, aut violenta poſſeſſione, non eſt danda manutentio actori remedium retinendæ poſſeſſionis intentanti, ſed reo qui propoſuit reconuentionem, & vim ac violentiam probauit: Poſtius *obſeruat*. 42. *n*. 137. qui plures allegat. 18

19 Quod ſi agatur de ſpoliato agente remedio recuperandæ poſſeſſionis, & reus reconueniat de alio ſpolio, erit conſiderandum vtrum agatur de ſpolio commiſſo per illum actorem, an verò ſpolium factum fuerit à quodam tertio. De ſpolio quidem commiſſo per tertium reconuentio non admittitur, niſi tertius ille ſcienter ſucceſſerit in ius ſpoliatoris, *cap. ſæpe*, 18. *cum ibi not. de reſtit. ſpoliat*.

20 Si ab ipſo ſpoliato agente ad reintegrationem, quem reus de alio ſpolio vult reconuenire, ſimul iudicandum eſt de reconuentione ſpolij, & vltimum ſpolium in primis eſt purgandum: DD. & maximè Abb. *in cap. finali, de ord. cognit*. Ludou. *deciſ*. 485. *num*. 12. † niſi primum ſpolium eſſet violentum, aut 21 attentatum, tunc enim, non vltimum, ſed primum eſſet in primis purgandum: Menoch. *remed*. 1. *recup. poſſeſſ. num*. 383. Aut niſi ſecundum ſpolium eſſet incontinenti factum: Menoch. *ibidem n*. 384. Addent. ad Ludou. *deciſ*. 485. *numero* 14.

22 Hoc autem vltimo loco notandum eſt, quod licet ad ampliandiſtinctio illa reconuentionis factæ dam iuriſdictionem, vel ad effectum ſimultaneæ cognitionis, multis rationibus impugnetur per Merl. *lib*. 2. *controu. forenſ. c*. 24. tamen ab ea non eſſe recedendum exiſtimo, quando videlicet agitur de cauſis quæ celeritatem exigunt, in quibus admittitur quidem reconuentio ad effectum ampliandæ iuriſdictionis, non tamen ad fines ſimultaneæ cognitionis, veluti ſi agatur de depoſito, vel de electione, aut de exequutione obligationis cameralis, & ſimilib. quæ celeriter terminari debent, in quibus non retardatur quidem exequutio, & ſic non datur ſimultanea cognitio, ſed tamen finito proceſſu exequutiuo remanent ſaluæ actiones, & iura partibus proponenda, & examinanda, terminato prius iudicio celeritatem deſiderante, vt bene per Cancer. *part*. 1. *cap*. 13. *n*. 41. & *ſequent*. Carol. de Graſſ. *dict. effect*. 1. *n*. 776. & 777. Barboſ. *de iur. Eccleſiaſt. d. cap*. 39. §. 2. *num*. 136. *in fine* & 137. & *ſequentib*. vbi quæſtionem hanc explicat cum pluribus ampliationibus, vſque ad *n*. 157. & hoc iam probatum fuit ſupra *num*. 2. & 3. Nam ratio allata per Cancer. *parte* 2. *cap*. 13. *num*. 41. adhoc videtur

detur ſubſiſtere non obſtantibus impugnationibus contra illam factis: quia ſæpe reconuentio admittitur dumtaxat ad effectum protogandi iuriſdictionem ſeu illam ampliandi, non autem ad effectum ſimultanei iudicij, veluti ſi agatur de depoſito, electinne, executione nbligatinnis Cameralis, & ſimilibus, quæ celeriter terminari debent, in quibus non retardatur quidem executio; ſed illâ factâ, ſaluæ manent rationes, & iura partis: & ſic retentâ diſtinctione de qua ſuprà *num. 2. & 3.* ex poſteriori ſententia ſuperius allatâ *num. 15.* reconuentio petitorij facta in iudicio ſummario non retardat continuationem proceſſus; neque habet vim vnionis cauſarum, habet tamen vim ampliandi iuriſdictionem: & ita loquuntur Carol. de Graſſ. *dicto effecta* 1. *num. 776. & 777.* Barboſ. *dicto cap. 40. §. 2. num. 138.* Cancer. *dict. cap. 13. num. 43.*

23 Quamuis tamen vera eſſet illa ſententia, in fauorem iuriſdictionis iudicis laïci per reconuentionem ampliandæ in Clericum, aut in aliis quibuſcumque caſibus, in quibus Clericus ſubiicitur cognitioni Iudicis ſæcularis, ſententiæ executio ſiue cõtra perſonam, ſiue contra bona Clerici, ſemper fieri debet authoritate Iudicis Eccleſiaſtici, & ita tenendum eſt indiſtinctè, quamuis Fontanel. *dec. 309. & 310.* nonnullas erudite quidem referat rationes & diſtinctiones; ſed noſtra reſolutio communis eſt, & veriſſima, quam pluribus authoritatibus confirmat Barboſ. *de iure Eccleſ. vniuerſ. lib. 1. c. 39. §. 2. num. 156.*

Sed dubitari poteſt, vtrum actor videns reum velle proponere reconuentionem, ad illam euitandam poſſit renuntiare liti per eum intentatæ? Reſolutio eſt, quod ſi reconuentio ſemel facta fuerit, non poteſt actor renunciare liti; quia ius iam quæſitum eſt reo vt reconuenire poſſit: ſed ante propoſitam reconuentionem, poteſt ſine dubio actor liti renunciare in præiudicium reconuentionis. Cancer. *par. 2. variar. reſol. cap. 13. de reconuent. num. 38. & 39.*

Reliqua de hac materia videri poſſunt apud Barboſ. *in d. l. qui prior.* Cancer. *d. cap. 13.* Carleual. *de iudic. tom. 2. tit. 2. diſput. 1. de reconuent.* vbi infinitos allegat de materia reconuentionis agentes, Tepat. *tit. 148.* plures etiam citat Barboſ. *in cap. 1. de mutu. petit.*

CAPVT LIX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione Conſeruatorum Vniuerſitatibus, Doctoribus, & ſcholaſticis à ſummo Pontifice conceſſorum. Vtrum detur illis præuentio ſi perſonæ illis ſubditæ ſint in lite agendo, aut ſolum defendendo. Et an in omnibus cauſis in quibus etiam non agitur de manifeſtis iniuriis aut violentiis. Et vtrum idem in Conſeruatoriis Regularium obtineat. Quid hodie poſt Concilium Tridentinum reuocatum fuerit circa Conſeruatorias antiquas. Si plures coniunctim fuerint deputati Conſeruatores, vtrum vnus poſſit alium præuenire, an vero ambo ſimul procedere teneantur. Quid ſi concurrant Conſeruatores diuerſi generis, veluti Regularium cum Conſeruatoribus Vniuerſitatum ſtudij generalis, vtrum vnus poſſit aduerſus alium vti præuentione. Priuilegium conſeruatoriæ, vtrum det præuentionem in præiudicium viduarum, aut pupillorum? Conſeruatores ad certum genus cauſarum deputatos, præuenire non poſſe niſi circa cauſas in eorum commiſſione deſignatas. Vtrum Conſeruatores diuerſarum Religionum poſſint inter ſe vti præuentione.

SVMMARIVM.

1 *Conſeruatores, inferior à Papa, deputare non poteſt.*
2 *Conſeruatorum definitio explicatur.*
3 *Conſeruatores ſimpliciter deputati non poſſunt cauſas præuenire, quando perſonæ contenta in priuilegio agunt; ſed dumtaxat quando in ius vocantur.*
4 *Ampliatur vt procedat, etiamſi ageretur de bonis ac membris propriis Regularium, quibus dati ſunt Conſeruatores.*
5 *Explicatur conſtitutio circa conſeruatorias facta per Gregor. XV. ſummum Pontificem, ex mente ſacræ Congregationis.*
6 *Conſeruatores in forma communi ſine clauſulis amplis & prægnantibus deputati non poſſunt cogere debitores ad ſoluendum. Limita, niſi ſolutionis denegatio manifeſtam contineret iniuriam, aut violentiam,* numero 7. *Licet alij contra, ſed male.*
8 *Conſeruator antequam procedat tenetur aſſumere informationes ſaltem ſummarias de qualitate requiſita ad fundandam eius iuriſdictionem.*
9 *Quilibet iudex in re dubia poteſtatem habet indagandi vtrum ſua ſit iuriſdictio.*
10 *Hodiernis temporibus litera conſeruatoria cum facultatibus & clauſulis ampliſſimis conceduntur.*
11 *Propter clauſulas Conſeruatoriarum ampliſſimas, hodie Conſeruatores ſunt quid medium inter iudices ordinarios & delegatos. Vide inferius,* num. 29.
12 *Facultas Conſeruatorum dependet ex tenore literarum deputationis ipſorum: &* num. 15.
13 *Conſeruatores Doctorum & ſcholarium Vniuerſitatis Auenionenſis habent etiam ius trahendi alios, quando comprehenſi in literis ſunt actores.*
14 *Per Concilium Tridentinum, non fuit derogatum iuri conceſſo Conſeruatoribus procedendi, quando comprehenſi in priuilegio ſunt actores, ſi id in literis concedatur.*
15 *Papa poteſt omnes cauſas ad ſe euocare, & Iudicibus ſibi beneuiſis illas committere.*
16 *Diſpoſitio textus* in cap. 1. & vlt. de offic. deleg. in 6. *eſt hodie fere inutilis, propter clauſulas ampliſſimas quibus ei derogari ſolet.*
17 *Concilium Tridentinum non derogauit Conſeruatoriis Vniuerſitatum, & Hoſpitalium actu hoſpitalitatem exercentium.*
18 *Conſtitutio Fel. record. Greg. XV. non derogat conſeruatoriis Vniuerſitatum, nec Religioſorum.*
19 *Explicatur deciſio Papienſis relata per Antoninum in materia Conſeruatoriarum.*
20 *Conſeruatores licet ex conſtitutionibus Innoc. & Bonif. non poſſint procedere in cauſis iudicialem* indagi

indaginem requirentibus, hoc tamen non procedit quando facultas iſta conceditur in literis.

21 *Conſeruatoribus data cenſetur facultas procedendi via iudiciali, quando in literis conceditur poteſtas cognoſcendi de bonis & iuribus perſonarum in priuilegio comprehenſarum.*

22 *Idem dicendum eſt, ſi adſit clauſula* Contradictores, *&c.*

23 *Conſeruatores non poſſunt ſubdelegare. Fallit ſi hoc ipſis in literis ſua deputationis concedatur.*

24 *Conſeruatores, non tenentur in citationibus inſerere copiam ſue deputationis.*

25 *Præuentio ſacta per Conſeruatores excedentes modum ſue iuriſdictionis, nihil operatur, & pro non ſacta habetur.*

26 *Conſeruatores excedentes terminos ſua conceſſionis, puniuntur pœna ſuſpenſionis ab officio per annum.*

27 *Conſeruatoribus pluribus deputatis, vnus ſine alio procedere non poteſt,* & num. ſequenti.

28 *Si plures fuerint Iudices delegati, vnus ſine alio de cauſa cognoſcere non poteſt.*

29 *Conſeruatores licet ſint deputati ad vniuerſitatem cauſarum, non tamen habent propriam, & radicatam iuriſdictionem, ſed funguntur officio delegantis.*

30 *Conſeruatores ſunt Iudices delegati niſi aliud ex tenore literarum colligatur.*

31 *In cauſis fidei non datur præuentio inter plures Inquiſitores deputatos propter ſpecialem fidei fauorem.*

32 *Iudices delegati ad vniuerſitatem cauſarum, ſunt ad inſtar Ordinariorum.*

33 *Pluribus conſeruatoribus iuriſdictio data in ſolidum cenſetur. Sed tamen inter ipſos locus eſt præuentioni.*

34 *Inter plures Inquiſitores & Iudices ordinarios, vel ad vniuerſitatem cauſarum deputatos, quæ ſit differentia quoad præuentionem cauſarum.*

35 *Si plures fuerint Iudices delegati ſine clauſula,* Quod ſi non omnes: *vnus ſine alio procedere non poteſt.*

36 *Mortuo vno ex pluribus iudicibus delegatis, expirat alterius iuriſdictio, & ſententia per ſolum ſuperſtitem lata, nullitate laborat.*

37 *Delegatis cum clauſula:* Quod ſi non omnes, *aut alia ſimili, quæ ſit vis huius clauſulæ, & aliarum ſimilium.*

38 *Inter plures iudices delegatos præfertur ille qui præuenit. Quid ſi præueniens fuerit impeditus, vtrum alij poſſint de cauſa delegata cognoſcere, alio non requiſito.*

39 *Iuriſdictio inter plures eiuſdem Conſeruatores eſt præuentiua.*

Inſeritur tenor Bullæ Ioannis XXIII. pro Conſeruatoria Vniuerſitatis ſtudij generalis Aueniomenſis.

Vtrum Conſeruatores Vniuerſitatis habeant iuriſdictionem in cauſis criminalibus. Ibidem fusè explicatur.

40 *Si diuerſi fuerint Conſeruatores actoris & rei, in pari cauſa præferendus eſt Conſeruator rei.*

41 *Priuilegiatus ſi cum priuilegiato concurrat, inuicem conquaſſantur priuilegia. Fallit ſi vnum ſit potentius alio,* num. 44.

42 *Conſeruatores Vniuerſitatis Doctorum ſi concurrant cum Conſeruatoribus Religioſorum, non valet præuentio in præiudicium Religioſorum.*

43 *Religioſorum priuilegia quæ facilè conceduntur facilè etiam aliis Regularibus communicantur.*

45 *Doctor non poteſt viduam aut pupillum inuitos ad ſuum conſeruatorem trahere, non obſtante præuentione.*

46 *Conſeruator priuatiuè ſi fuerit deputatus, non poteſt procurator ſine mandato ſpeciali, iuriſdictionem alterius prorogare.*

47 *Ad prorogandam iuriſdictionem in procuratore mandatum ſpeciale requiritur.*

48 *Conſeruator deputatus ad certum genus cauſarum, non poteſt cognoſcere de cauſis alterius generis, & ſeparatis à ſua commiſſione.*

49 *Dominus feudi qui ius habet cognoſcendi de cauſis feudalibus, non poteſt ſub eo prætextu de aliis cauſis cognoſcere.*

Quis conſeruator debeat præferri ſi concurrant duo Conſeruatores diuerſarum Religionum.

IN hac præuentionis materia, multæ ſæpius occurrunt difficultates ratione præuentionis Conſeruatorum, non ſolum propter cauſas ab vno ex pluribus eiuſdem perſonæ, vel diuerſorum perſonarum Conſeruatoribus præuenta: ſed etiam inter eoſdem Conſeruatores, & iudices ordinarios partium litigantium. Pro quarum difficultatum elucidatione ſequentia præmittenda ſunt.

Et primo quidem notandum eſt, Conſeruatores 1
eſſe quoſdam iudices à ſummo Pontifice nominatos, ad cognoſcendum de cauſis manifeſtarum iniuriarum, aut aliis, perſonas in litteris Conſeruatoriæ comprehenſas concernentibus. Dico *nominatos à ſummo Pontifice*, quia deputatio Conſeruatorum à ſummi Pontificis poteſtate dependet, nec inferior à Papa illos deputare poteſt, *cap. ſtatuimus de offic. iud. deleg. in 6.* Roderic. *quæſt. Regul. 63. artic. 2. tom. 3.*
† dico *nominatos*, quia Conſeruatores, non ſunt ſim- 2
pliciter delegati, ſed quandoque poſſunt eſſe ordinarij, vt inferius oſtendetur. Dico *manifeſtarum iniuriarum*, quia regulariter de illis dumtaxat cognoſcere poſſunt, ſed tamen in certis caſibus habent cognitionem aliarum omnium cauſarum, perſonas in priuilegio contentas tangentium, vt mox oſtendetur *numero* 20.

Secundo notandum eſt, quod Conſeruatoria duobus modis concedi poteſt quandoque enim conceditur in forma communi, quandoque verò in forma ſpecifica, & cum clauſolis ampliſſimis.

Quando conſeruatoria conceſſa eſt in forma 5
communi, tunc Conſeruator poteſt quidem cognoſcere & præuenire quando priuilegiati ſunt rei; non enim poſſunt alios trahere ad tribunal ſuæ Conſeruatoriæ; ſed dumtaxat ad illud trahuntur perſonæ priuilegatæ in litteris Pontificiis deſignatæ, ex regula generali, quod actor debet ſequi forum rei, *l. iuris ordinem, & l. in criminali. Cod. de iuriſdict. omn. iudic. l. 2. Cod. vbi & apud quem. cap. ſi Clericus laicum, & cap. cum ſit generale, de foro compet.* & ideo ſi reus eſſet habitator Comitatus Venaiſſini, & Conſeruator deputatus in forma communi vellet Comitatenſem trahere ad ſuum tribunal, non daretur hoc caſu præuentio in præiudicium iudicis habentis iuriſdictionem ordinariam intra Comitatum, ratione perſonæ vel rei ſuæ iuriſdictioni ſuppoſitæ; cum conſeruatores cognoſcere non poſſint quando comprehenſi in priuilegio ſunt actores, ſed tantum quando ſunt rei, & quando trahuntur non quando trahunt, Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 23. numer. 5.* & habetur in Concil. Trident. *ſeſſ. 34. cap. 1. de reformat.* & in conſtitut. Gregor. XV. publicata die 20. Septembris anni 1621. quæ inſeritur apud Tamburin.

de

de iur. Abb.tom.3. diſp.17. q.1. in fine. verſic. ad hæc ſtatuit, cuius hæc ſunt verba.

Ad hæc ſtatuit Sanctitas ſua, vt coram ipſis Conſeruatoribus Regulares ac perſonæ ſupraſcripta, conueniri quidem aut trahi debeant, ſed alios conuenire aut trahere non poſſint, ita vt memorati Conſeruatores, in quibus Regulares & alij actores fuerint, nullam prorſus iuriſdictionem habeant, ſed in iis tantum in quibus rei extiterint, neque extra ciuitates, ſeu Diæceſes in quibus fuerint deputati contra quoſcunque procedere præſumant.

4 Quod etiam fuit declaratum per ſacram Congregationem Concilij die 23. Octobris 1623. quam refert Barboſa, *in deciſ. Apoſtolic. collect.216. num.16.* vbi dicitur hoc procedere etiam ſi ageretur de bonis ac membris propriis Regularium, qui Conſeruatores habent, extra ciuitatem illam exiſtentibus.

5 Et licet per eandem Congregationem dicta Gregorij XV. conſtitutio fuerit aliqua ratione declarata, tamen Congregatio nihil innouauit in hoc capite; imò præſeruauit Conſeruatoribus iuriſdictionem in caſu illationis iniuriarum manifeſtarum, aut violentiarum perſonis in Conſeruatoria comprehenſis illatarum, vt patet ex notatis per Barboſ. *d.collect.216. num.19.* Tamburin. *d.tom.3. diſp.17. q.3. in fine.*

6 Itaque communis eſt Doctorum reſolutio, Conſeruatores cognoſcere, & per conſequens præuenire non poſſe, ſi agatur de cauſis ciuilibus per comprehenſos in priuilegio intentatis contra debitores vel bonorum ſuorum detentores, vt oſtendit Lezan. *in*

7 *in ſumm. quæſt. regul. part.2. cap.10. n.65.* † Qui tamen hoc limitat, niſi in ſolutione debitorum, vel aliis cauſis ciuilibus adeſſet manifeſta iniuria ex parte debitorum vel detentorum, hoc enim caſu dicit in illis cauſis Conſeruatores procedere poſſe, Fuſc. *de viſit. d. lib.2. cap.23. n.5.*

8 Verum eſt quidem, quod etiam in cauſis Ciuilibus iuriſdictionem Conſeruatoribus competere plures exiſtimarunt, veluti Portel. *in dub. regular. in verbo conſeruatores, num.7.* Emanuel Roderic. *tom.1. quæſt. regul.65. art.12.* Hieronym. Roderic. *in compendio, quæſt. regul.33. n.12. & 22.* cum aliis quos citat & ſequitur Dian. *reſol. moral. p.3. reſol.20. verſ. Sed contrarium*, & poſt ipſum Lezan. *d.p.2. c.10. num.61. verſ. ratio eſt.*

Veriſſimum tamen eſt, quod Conſeruatores in forma communi conſtituti, non poſſunt procedere, nec præuenire in præiudicium aliorum tribunalium, niſi agatur de notoriis iniuriis, aut violentiis, & niſi in primis ſaltem ſummariè ipſis conſtet de iſta qualitate fundãte eorum iuriſdictionem, Tuſch. *littera C, concl.360. n.3. & ſeqq. tom.2.* de qua tamen qualitate poterit ipſemet Conſeruator cognoſcere,

9 & probationes recipere. † Cum in re dubia Iudex habeat poteſtatem indagandi, an ſua ſit iuriſdictio nec ne, *l. ſi quis ex aliena, ff. de iudiciis, cap. ſuper litteris, iuncta gloſſ. in verbo nullatenus, de reſcriptis.* Mirand. *in manuali Prælator. regul. tom.2. qu.47. art.7. concl.1. in fine, & art.8.*

10 Sed quando Conſeruatores deputati ſunt in ampliſſima forma (prout hodie multas conceſſas videmus) aliud dicendum eſt, multa enim hodiè in litteris conſeruatoriarum præter ius commune conceduntur, veluti quod Conſeruatores habeant ius trahendi reos ad eorum tribunal & alia eiuſmodi: vt vt dicit Marcheſan. *in tract. de commiſſ. tom.1. in tit. de ſignatura gratiæ diuerſa, parte 1. cap.3. num.407.*

11 *pag.87.* † Propter quas clauſulas, Conſeruatores non ſunt merè delegati; ſed quid medium inter Iudicem ordinarium & delegatum, & ſe habent cum Iudicibus ordinariis tanquam excedẽs & exceſſum.

† Dependet ſiquidem Conſeruatorum facultas ex 12 tenore litterarum, *cap. recepimus, §. porro, de priuileg.* Barboſ. *de offic. Epiſcopi, parte tertia, cap.106. numero 52.*

Et ideo cum in Conſeruatoria per ſummum Pon- 13 tificem Ioannem XXIII. conceſſa Vniuerſitati Doctoribus & ſcholaribus ſtudij generalis Aueniocenſis expreſsè caueatur, quod Conſeruatores deputati procedant contra detentores bonorum, & iurium ad Doctores & ſcholares pertinentium, aut moleſtias, ſeu iniurias ſuper illis inferentes & iacturas, non permittentes illos indebitè moleſtari, ſeu damna aut iniurias iis irrogari, mandeturq; Conſeruatoribus, vt ius faciant dictis perſonis, cum ab aliqua ipſarum fuerint requiſiti, ſuper reſtitutione huiuſmodi bonorum, mobilium, immobilium, iurium, reddituum, prouentuum & aliorum quorumcunque bonorum, contradictores ſeu detentores huiuſmodi authoritate Apoſtolica quandocunque & quotieſcunque expedierit per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcendo, dando illis facultatem procedendi etiam in iis quæ iudicialem requirunt indaginem, verba illa ampliſſima non poſſunt intelligi quin perſonæ in priuilegio comprehenſæ poſſint intentare ſuas actiones coram Conſeruatore etiam quando actoris vice funguntur, cum ſit impoſſibile conſeruatorem habere facultatem ius dicendi contra detentores & occupatores bonorum & iurium, quin id locum habeat, quando tales detentores in ius vocantur & rei ſunt. Non enim poſſunt compelli bonorum & iurium occupatores, niſi illos reos eſſe ſupponamus & propterea in vim conſeruatoriæ Doctores, & ſcholaſtici Vniuerſit. Auen. poſſunt agere contra eorum debitores, aut bonorum detentores & illos trahere coram ſuis Conſeruatorib. ex notat. per Monet. *in tract. de conſeru. iudicib. c.7. n.344.* † Vbi ad- 14 uertit hoc etiam procedere in Conſeruatoriis conceſſis ante Concilium Tridentinum, quia clauſula non obſtantiarum appoſita *in cap.5. ſeſſ.14. d. Concilij*, non refertur ad prohibitionem trahendi alios ad ſuos Conſeruatores, nec ad vltimum articulum illius capitis quinti, qui incipit *In ciuilibus etiam cauſis*, ſed tantum ad primum articulum in quo non fit mentio de priuilegiatis actoribus aut reis.

Et ideo quamuis in dicto Concilio *ſeſſ.14. de reformat. cap.5.* dicatur quod literæ Conſeruatoriæ cum quibuſcumque clauſulis, & decretis & quorumcunque iudicum deputatione quocunque etiam alio prætextu, aut colore conceſſæ non ſuffragentur, ad hoc vt illi, qui in Conſeruatoria ſunt comprehenſi coram ſuo Epiſcopo, ſeu alio ſuperiore ordinario in criminalibus, & mixtis cauſis accuſari & conueniri, aut contra eos inquiri & procedi non poſſit, aut quominus, ſi iura aliqua eis ex ceſſione competierint, ſuper iis liberè valeant apud Iudicem ordinarium conueniri. In ciuilibus etiam cauſis ſi ipſi actores extiterint aliquos ad iudicium coram Conſeruatoribus trahere non poſſint. Quibus non diſſimilis eſt conſtitutio Innocentij IV. *in cap.1. de offic. delegat. in 6.* qua expreſsè cautum eſt, Conſeruatores de manifeſtis dumtaxat iniuriis, aut violentiis cognoſcere poſſe, nec ad ea quæ iudicialem exigunt cognitionem ſuam extendere poteſtatem: quod etiam conſtitutum eſt *in cap. finali, eod. tit. de offic. delegati in 6.*

Tamen quando aliud in litteris deputationis 15 fuit expreſſum (prout exprimitur in Conſeruatoria

Vniuerſitatis Auenionenſis) tunc tenor litterarom
obſeruandus eſt, prout in proprijs terminis priuile-
giorum eiuſdem Vniuerſitatis, notauit Franciſc.
Marc. *deciſ. Delphinali* 349.*parte* 1. & probatur per
text. *in d.cap.finali,de offic.deleg.in* 6. in illis verbis,
niſi hoc illis competierit ex beneficio litterarum. Et ratio
eſt, quia ſupremus Eccleſiæ Præſul cauſas ad Iudi-
cum tribunalia ſpectantes euocare poteſt, & alijs iu-
dicibos ſibi beneuiſis decideodas committere, *cap.
vt noſtrum, de appellat. cap. paſtoralis, §. præterea de
offic.deleg. l.iudicium ſoluitur,* 58. *ff. de iudic.* & fusè
oſtendimus ſuprà, *cap.* 36.*huius ſecundæ partis.*

16 Et hac ratione non obſtat textus *in cap.*1.*& fina-
li de offic.deleg.in* 6. quia procedit qoando agitur de
Conſeruatoribus, ſimpliciter & in forma communi
deputatis. At ſecus eſt, ſi cum ampliſſimis clauſolis.
Quamobrem conſtitutiones illas dicti capitis pri-
mi & finalis ab Innocent. IV. & Bonifac. VIII.
emaoatas, hodiernis temporibus ferè inutiles eſſe,
propter ampliorem, quæ practicatur, formam; dixit
Salcedo *in praxi criminali Canonica, cap.* 3.*verſic.Ve-
rius tamen videtur,* & Rot.Roman.*deciſ.*616.*num.*3.
*in fine part.*2.*recent.*

17 Non etiam obſtat Concil. Tridẽt. *ſeſſ.*7.*cap.*14.
quia ibi loquitur dumtaxat de Regularibus extra
Monaſteria degentibus, & de cauſis mercedum, &
miſerabilium perſooarum, & ideo ad alias cauſas ex-
tendi non debet.

18 Sicuti nec obeſt idem Concilium *ſeſſ.*24. *cap.*5.
quia ibi expreſsè reſeruantur conſeruatoriæ Vniuer-
ſitatum ac ſtudiorum generalium, necnon Colle-
gia Doctorum, ſeu ſcholarium & loca regularia,
necnon hoſpitalia actu hoſpitalitatem ſeruantia, ac
Vniuerſitatum, Collegiorum, locorum, & hoſpita-
lium huiuſmodi perſonæ, vt in dicta conciliari con-
ſtitutione, non comprehendantur; ſed exemptæ om-
nino ſint & eſſe intelligaotur, qnod etiam notauit
Monet. *in dicto tractat. de conſeruatorib. iudic. cap.*7.
num. 377.

19 Coostitutio quoque Gregorij XV. reuocatoria
cooſeruatoriarum, quæ ioſeritur apud Tamburio.
*de iur. Abbat.tom.*3.*diſput.*17. *qu.*1. & apud Barboſ.
de offic.Epiſcop.partis 3.*allegat.*106. *n.*55. non com-
prehendit conſeruatorias Vniuerſitatum ſtudiorum
generalium: vt aduertit Rot. *dec.*49.*n.*15.*p.*7.*recent.*
ſicuti nec etiam comprehendit conſeruatorias reli-
gioſis conceſſas: vt ootauit Tamburio. *d. diſput.*17.
*quæſit.*2. *in fine,* referens declarationem Sacræ Con-
gregatioois Concilij ſuper hoc factam.

Atque ita intelligenda eſt deciſio apud Antoni-
num Maceraten. *p.*1.*reſol.*16. & per Campanil.*in di-
uerſorio Iuris Canonici, rubr.*12.*c.*13.*n.*24. *& ſeqq.* vt
procedant in ſimplici deputatione Conſeruatoria,
non autem in ea quæ cooceditur cum ampliſſimis
facultatibus: Emanuel Roderic.*tom.*1.*quæſt.regul.*65.
*art.*12. *verſic. quantum ad ſecundum,* Hieronym.Ro-
deric.*quæſt.* 33.*num.*10.

20 Infertur præterea ex præmiſſis, quod quamuis in
conſeruatorijs communibus non detur facultas pro-
cedendi in ijs, quæ iudicialem requirunt indagi-
nem: vt in *dict.cap.finali,de offic.deleg.& c.*1.*eodem tit.*
Aliud tamen eſt quando talis facultas in literis con-
ceſſa reperitur (prout talis facultas continetur io cõ-
ſeruatoria Doctorum Vniuerſitatis Auenionenſis)
maximè cum derogatiooe dictæ conſtitut. Booifacij
VIII. vt habetur in dicta deciſione Rotæ 616. *p.*2.
21 *recent.* † Idemq; dicendũ eſt, quando vltra iniurias &
violentias manifeſtas, ſummus Pontifex concedit
facultatem Conſeruatorib. cognoſcendi ſuper bonis
& iuribus perſonarum in priuilegio contentarum,
vt notat Corneus, *conſil.*15. *num.*3. & maximè *ver-
ſic.præterea & fortius,* Rot. *d.deciſ.*616. maximè *n.*4.
*part.*2.*recent.*

Cenſetur etiam Conſeruatoribus data facultas 22
iudicialiter procedendi, quando in litteris adeſt
clauſula, *contradictores quoslibet & rebelles per cen-
ſuram Eccleſiaſticam compeſcendo,* vt dicit Rot. *ea-
dem deciſ.*616. *numero quarto,* Barboſ. *clauſ.*33. *nu-
mero quinto.*

Infertur tertiò, Conſeruatores amplam habeo- 23
tes facultatem, poſſe alios ſubconſeruatores deputa-
re, cum iiſdem facultatibus cognoſcendi ſibi con-
ceſſis, Monet. *de conſeruatoribus cap.*7.*num.*18.Lezan.
in ſumma quæſt. regul. parte 2.*cap.*10. *num.*26. quod
tamen facere non poſſunt illi, quorum facultas, &
commiſſio ad hoc ſe noo extendit, *dict.cap.*1.*& fin.
de offic.deleg.in* 6.

Infertur quarto, quod Conſeruatores huiuſmodi 24
dum citationem decernunt, non tenentur inſerere
copiam ſuæ commiſſionis, tum quia ſæpius habeo-
tur pro iudicibus ordinariis, tum etiam quia poſito
quod ſint delegati, tamen habent iuriſdictionem
fauorabilem & magis priuilegiatam, quam alij ſim-
plices Iudices delegati: Gratian.*diſcept.forenſ.c.*170.
*num.*28.

Infertur denique ex præmiſſis, qnod præuentio 25
facta per Conſeruatores excedeotes modum ſuæ iu-
riſdictionis, nihil operatur; cùm tota illorum proceſ-
ſura ratione dicti exceſſus laboret vitio nullitatis:
Marcheſan. *tom.*1.*titul. de ſignatura gratiæ diuer-
ſa, parte* 1. *cap.*2. *numero* 409. *fol.*88. Rota *in Me-
diolanen.reſciſſionis contractus coram Lancelloto,* apud
eundem, *loco citato, deciſ.*46. *numer.*2. *fol.*144. & in
Toletana iuriſdictionis coram eodem, *ibid. deciſ.*45.
*num.*2.*pag.*145. † Imò ſi Conſeruatores, ſuæ facul- 26
tatis limites exceſſerint, puniuntur pœna ſuſpenſio-
nis ab illo officio per annum, *d.cap.vltim.de offic.de-
leg.in* 6.

Sed alia remanet decidenda quæſtio videlicet 27
vtrum pluribus Conſeruatoribus io iiſdem litteris
deputatis, vnus ſine alio procedere poſſit; cum iſti
videantur Iudices Delegati inſolidum, quamuis ad
vniuerſitatem cauſarum; adeo vt vnum ſine alio
procedere noo poſſe videatur, iuxta doctrinam Bar-
toli, *in l.ſi vni, alias, Pomponius, ff. de re iud.in l.*1.*§.
ſi plures, ff. de exercit. actione.* Felin. *in cap. cauſam,
num.*8.& Decius *num.*9.*&* 10.*de re Iudic.*& de com-
muni teſtatur Alexand. *in d.l.ſi vni,* † ſiquidem De- 28
legatus vnus ex pluribus ſine alio procedere non
poteſt, *d.cap.cum cauſam matrim.cap.prudentiam, &
cap. penult. de offic. deleg.* & *ibi* notat Abbas. Vnde
vnum Conſeruatorem ſioe alio procedere oon poſſe
cenſuit Monet. *de conſeruat. Iudic.cap.*7.*num.*43. al-
legans ad hoc Decium *in d.cap.prudentiam, num.*13.
dicens huic ſententiæ ſatis adhærere Imolam, *in d.
l.ſi vni,* aliàs *l. Pomponius, ff. de re iudic.* Abb. *in cap.
cauſam, num.*7.*& in cap.prudentiam, numer.*13. *& in
cap.finali, n.*18.*&* 19. *de re iudic.* Apoſtill. ad Felin.
*in d.cap.cauſam, n.*8.*de re iudic.* & hoc probat duo-
bus fundameotis, † Primo, quia licet Conſeruatores 29
ſint delegati ad Vniuerſitatem cauſarum, tamen
non habent propriam & radicatam iuriſdictionem;
ſed funguntur officio delegantis, *l.*1. *ff. de offic. eius
cui mandat.eſt iuriſdict. cap.ſanè* 11.*de offic.delegat.* &
ſic qualeſcunque Iudices ſint ceoſendi, poſſunt
habere exercitium iuriſdictionis pro parte, cum fun-
gantur omnes vice vnius, dictóſque Conſeruatores
eſſe Delegatos tenet Barboſ. *de Epiſcop.part.*3.*alle-*
*gat.*106. *num.*2. Lezan. *in ſumm.quæſt. Regul. par.*1.
cap. 10.*n.*1. Quod verum eſt, niſi Iudices ordinarij 30
in

in litteris ſuæ deputationis nominentur, aut alia adſint verba, iuriſdictionem ordinariam inferentia; vt dicit Barboſ. *de Epiſcop. part. 3. d. alleg. 106. n. 5.* Lezan. *dicto cap. 10. num. 55.*

31 Secundo probat opinioné prædictam per text. *in c. vt officium, de hæreticis in 6.* vbi ſpeciale eſt fauore fidei, vt vnus ex pluribus Inquiſitoribus deputatis procedat ſine alio ſimul deputato, ergo ceſſante ſpeciali fidei fauore contrarium ſtatuendum videtur, nempè vt vnus ſine alio procedere nequeat.

Verior tamen & receptior eſt ſententia, pluribus ſimpliciter datis Conſeruatoribus, quemlibet cenſeri
32 datum inſolidum; eſto quod eſſent delegati, † quia illorum deputatio facta eſt ad vniuerſitatem cauſarum, vnde æquiparantur in hoc Ordinariis: & de hac communi ſententia teſtatur Bartol. *in d. l. ſi vni.* alias *Pomponius, de reiudic.* ſequitur idem Bartol. *in l. 1. §. ſi plures, ff. de exercit. actione,* Felin. *in d. c. cauſam, n. 8.* Dec. *num. 9. & 10.* & de communi teſtatur etiam Alexand. *in d. l. ſi vni,* licet Abb. *in d. cap. cauſam,* tenuerit contrarium, & malè, ſecundum eum, Marant.
33 *in ſpec. parte 4. diſtinct. 5. num. 31. in fine.* † Illis igitur conſeruatoribus datur iuriſdictio inſolidum, *l. 1. ff. de offic. eius cui mandat. eſt iuriſdict.* ita tamen vt inter eos ſit locus præuentioni, Menoch. *lib. 5. præſumpt. 18. num. 8.* Vant. *de nullit. ex defect. iuriſdict. ordinaria, numer. 178.* & hoc probat text. *in dict. l. 1. §. ſi plures ff. de exercit. actione.* Et ex his ſatisfactum eſt primæ obiectioni ſuperius propoſitæ.

34 Quod vero ſecundo loco dicitur, ſpeciale eſſe in cauſis fidei vt Inquiſitor vnus ex pluribus procedere poſſit, non obſtat communi ſententiæ: quia ſpecialitas non conſiſtit in eo vt ſingulis Inquiſitoribus competat iuriſdictio inſolidum, cum hoc locum etiam habeat in aliis Iudicibus ordinariis, vt oſtendimus ſuprà, *hac parte 1. cap. 1. num. 67.* Sed in eo conſiſtit ſpecialitas, quod fauore fidei non datur præuentio inter plures Inquiſitores, & quod vnus cœpit, alius proſequi poteſt, quod tamen locum non habet in aliis Iudicibus, quia regulariter inter eos locus eſt præuentioni, iuxta ea quæ per nos explicata ſunt, dum ageremus de pluribus vicariis, *dict. c. 5. num. 67. & ſequentibus.* & de pluribus Inquiſitoribus ſupra, *cap. 10. num. 1. & 5. hac ead. p. 1.*

35 Differentia igitur eſt inter Inquiſitores & Iudices ordinarios ac delegatos, quia inter plures Inquiſitores non datur præuentio, quæ tamen datur inter plures ordinarios eo modo quo explicauimus, *d. c. 1. num. 67. & ſequentibus*: At vero quoad delegatos, ſi plures inſolidum ſine clauſula, *quod ſi non omnes,* aut ſimul, fuerint deputati vnus ſine alio procedere non poteſt, *dicto cap. cauſam matrimonij, de offic. delegat.*
36 † Quod adeo verũ eſt, vt vno delegatorum mortuo ſententia à ſolo ſuperſtite lata, ſit nulla, *cap. vno de-*
37 *legatorum penultimo eod. tit. de offic. delegat.* † Sed ſi fuerint delegati cum clauſula, *quod ſi non omnes, &c.* vel cum clauſula, *vt omnes aut duo, aut vnus eorum, &c.* poteſt vnus ſine alio de cauſa cognoſcere; cum hac tamen differentia, quod ſi adſit clauſula, *quod ſi omnes, &c.* vel *quod ſi ambo, &c.* tunc etiam ſi plures præuenerint inſimul procedẽdo; tamen vno aut pluribus impeditis, alius, vel alij procedere poſſunt, ſed ſi adſit clauſula, *vt omnes, aut duo, aut vnus ipſorũ, &c.* tunc ab ipſo initio cuilibet data eſt iuriſdictio, & iu-
38 riſdictionis exercitium, Men. *lib. 5. præſumpt. 18. n. 35.* † adeo vt vno ex delegatis præueniente, alij non niſi in eius defectum admittantur, *cap. cum plures, 8.* & *ibi* Gloſſ. *de offic. deleg. in 6.* ipſo vero non impedito, ille ſolus qui præuenit de cauſa cognoſcere poſſit, etiam aliis non requiſitis: vt probatur per verbum *liberè, in dicto cap. ſi plures,* Barboſ. *dict. clauſ. 125. per totam,* Marant. *in ſpecul. p. 4. diſt. 5. n. 31.*

Vnde firma remanet concluſio, datis pluribus Con- 39
ſeruatoribus ſimpliciter, quemlibet inſolidum deputatum cenſeri, & locum inter eos eſſe præuentioni, præſertim ſi dati fuerunt cum clauſula, *& quemlibet ipſorum,* quia iuriſdictio tunc inter ipſos eſt præuentiua, Menoch. *dicta præſumpt. 18. n. 8.* & Barb. *d. clauſ. 125. n. 5.*

Et prædicta omnia decidi non poſſunt niſi viſo tenore litterarum deputationis Conſeruatorum, in quibus non rarò datur facultas vni ex pluribus proſequendi, quod ab alio inchoatum eſt, prout in litteris deputationis Conſeruatorũ Vniuerſitatis, & Doctorum Auenionenſium, plenius continetur, ita vt quod vnus ex pluribus præuenit, alius proſequi, & continuare poſſit; quamvis præueniens nullo fuerit impedimento detentus, vt ſequitur in dicta bulla, cuius tenorem hic inſerendum diximus, vt pateat veritas eorum quæ ſup. à diximus, & videant qui tales litteras obtinere deſiderant, ſub qua forma concipi debeant. Tenor autem litterarum talis eſt.

IOannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Abbati Monaſterij Sancti Andreæ propè Aueniionem, & Præpoſito maiori ac Decano Sancti Petri Aueniionenſis Eccleſiarum ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quaſi lignum vitæ in paradiſo Dei: & quaſi lucerna fulgens in domo Domini; ſic ſtudij, quod viget in ciuitate noſtra Auenionenſi diſciplina refulget: hoc quippe velut facunda eruditionis parens, ad irrigandum ſterilis Orbis faciem fluminis de fontibus ſapientiæ Saluatoris, cùm impetu foras mittens, vbique terrarum, Dei lætificat ciuitatem, & in refrigerium animarum ſitiflagrantium Iuſtitiæ aquas diuidit publicè in plateis, vbi dat Dominus ſponſæ ſuæ & ſapientiam ac linguam iuſtitiæ eloquiis eruditam, cui reſiſtere nequit aduerſitas improborum, quibus in arcanis noſtræ mentis ſæpius recenſitis meritò inducimur, vt ea quæ dilecti filij Primicerius, Magiſtri, Doctores Licentiati Baccalaurei, & ſcholares Vniuerſitatis ſtudij Auenionenſis, à nobis rationabiliter poſtulant, eis liberaliter concedamus. Sanè prædictorum Primicerij, Magiſtrorum, Doctorum, Licentiatorum, Baccalaureorum, ſcholarium & Vniuerſitatis conqueſtione percepimus, quod nonnulli Archiepiſcopi, Epiſcopi aliique Eccleſiarum Prælati, & Clerici, ac Eccleſiaſticæ perſonæ, tam Religioſæ quam ſæculares, nec non Duces, Marchiones, Comites, Barones, Nobiliores, Milites & laici, communia, Ciuitatum, Vniuerſitates, Oppidorum, Caſtrorum, Villarum, & aliorum locorum, & aliæ ſingulares perſonæ, Ciuitatum & Diœceſum, & aliarum partium diuerſarum, occuparunt & occupari fecerunt caſtra, villas, & alia loca, terras, domos, poſſeſſiones, iura, & iuriſdictiones, necnon fructus, cenſus, reditus, & prouentus ipſorum Primicerij, Magiſtrorum, Doctorum, Licentiatorum, Baccalaureorum, & ſcholarium & Vniuerſitatis, & nonnulla alia bona mobilia & immobilia, ſpiritualia, & temporalia ad Primicerium, Magiſtros, Doctores Licentiatos, Baccalaureos, ſcholares, & Vniuerſitatẽ prædictos communiter vel diuiſim, ſpectantia, & ea detinent indebitè occupata, ſeu ea detinentibus præbent auxilium, conſilium, vel fauorem; Nonnullæ etiam aliæ perſonæ, Ciuitatum, & Diœceſum ac partium prædictarum, quæ nomen Domini in vanum recipere non formidant, eiſdem Primicerio, Magiſtris, Doctoribus, Licentiatis, Baccalaureis, ſcholaribus, & Vniuerſitati, ſuper prædictis, caſtris, villis, & locis aliis terris, domibus, poſſeſſionibus, iuribus, & iuriſdictionibus, fructibus, cenſibus, redditibus, & prouentibus eorumdem & quibuſdam

aliis bonis mobilibus & immobilibus, ſpiritualibus & temporalibus, & aliis rebus ad eoſdem Primicerium, Magiſtros, Doctores, Licentiatos, Baccalaureos ſcholares, & Vniuerſitatem coniunctim, vel diuiſim, ſpectantibus, multiplices moleſtias, & iniurias inferūt, & iacturas. Quare dicti Primicerius, Magiſtri, Doctores, Licentiati, Baccalaurei, ſcholares, & Vniuerſitas nobis humiliter ſupplicarunt, vt cum ipſis valdè reddatur difficile pro ſingulis querelis ad ſedem Apoſtolicam habere recurſum, prouidere ipſis ſuper hoc paterna diligentia curaremus. Nos igitur aduerſus occupatores, detenteres, præſumptores, moleſtatores, & iniuriatores huiuſmodi, illo volentes eiſdem Primicerio, Magiſtris Doctoribus, Licentiatis, Baccalaureis, ſcholaribus, & Vniuerſitati remedio ſubuenire, per quod ipſorum compeſcatur temeritas, & aliis aditus committendi ſimilia præcludatur, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus veſtrum, per vos vel alium ſeu alios, etiam ſi ſint extra loca in quibus deputatis eſtis, Conſeruatores & Iudices præfati, Primicerio, Magiſtris, Doctoribus, Licentiatis, Baccalaureis, & ſcholaribus, & Vniuerſitati efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, non permittatis eoſdem ſuper his, & quibuſlibet aliis bonis, & iuribus ad Primicerium, Magiſtros, Doctores, Licentiatos, Baccalaureos, & ſcholares ac Vniuerſitatem prædictos ſpectantibus, ab eiſdem vel quibuſvis aliis quacumque dignitate etiam Pontificali, priuilegio, ſtatuto, vel quavis exemptione prædicta, indebitè moleſtari, vel eis grauamina ſeu damna, vel iniurias irrogari, facturi, dictis Primicerio, Magiſtris, Doctoribus, Licentiatis, Baccalaureis, ſcholaribus, & Vniuerſitati, cum ab eis vel procuratoribus ſuis, aut eorum aliquo fueritis requiſiti, de prædictis, & aliis perperſonis quibuſlibet ſuper reſtitutione huiuſmodi Caſtrorum, Villarum, Terrarum, & aliorum locorum, iuriſdictionum, iurium & bonorum, mobilium, & immobilium, redituum quoque, & prouentuum, & aliorum quorumcunque bonorum, nec non de quibuſlibet moleſtiis, iniuriis, atque dānis, præſentibus, & futuris, in illis quæ iudicialem requirunt indaginem ſummariè, & de plano ſine ſtrepitu & figura Iudicij, in aliis vero prout qualitas eorum exegerit iuſtitia complementum. Occupatores ſeu detentatores, præſumptores, moleſtatores, & iniuriatores huiuſmodi, nec non contradictores quoſlibet & rebelles cuiuſcunque dignitatis, ſtatus & ordinis vel conditionis extiterint quandocunque, vel quotieſcunque expedierit auctoritate Apoſtolica per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, inuocato ad hoc ſi opus fueric auxilio brachij ſæcularis, non obſtantibus tam Fel. rec. Bonif. Papæ VIII. prædeceſſoris noſtri in quibus cauetur ne aliquis extra ſuam Ciuitatem & Diœceſim niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra vnam dietam à fine ſuæ Diœceſis ad Iudicium euocetur, ſeu ne Iudices & conſeruatores à ſede deputati prædicta, extra Ciuitatem, & Diœceſim in quibus deputati fuerunt, contra quoſcunque procedere, ſiue alij, vel aliis vices ſuas committere, aut aliquos vltra vnā dietam à fine Diœceſis eorundē trahere præſumant, & de duabus dietis in Concilio generali, dummodo aliquis auctoritate præſentium vltra quatuor dietas à fine ſuæ Diœceſis non trahatur, ſeu quod de aliis quam de manifeſtis iniuriis & violentiis & aliis quæ Iudicialem requirunt indaginem, pœnis in eos, ſi ſecus egerint, & in id procurantes adiectis, Conſeruatores ſe nullatenus intromittant; quam aliis quibuſcunque conſtitutionibus à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus tam de Iudicibus delegatis & conſeruatoribus, quam perſonis vltra certum numerum ad Iudicium non vocandis, aut aliis editis, quæ noſtra poſſint in hac parte Iuriſdictioni, aut poteſtati eiuſque libero exercitio quomodolibet obuiare, ſeu ſi aliquibus communiter, vel diuiſim à dicta ſit ſede indultum, quod excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, ſeu extra loca ad Iudicium euocari non poſſint, per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi & eorum perſonis, locis, & nominibus propriis mentionem, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel ſpeciali cuiuſcunque tenoris exiſtat, & per quam præſentibus non expreſſam vel totaliter non inſertam noſtræ iuriſdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua cuiuſque toto tenore de verbo ad verbum in noſtris litteris habenda ſit mentio ſpecialis. Cæterum volumus & Apoſtolica auctoritate decernimus, quod quilibet veſtrum proſequi valeat articulum, etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento Canonico præpeditus, quodque à die præſentium licitum ſit vobis, & vnicuique veſtrum in præmiſſis omnibus, & eorum ſingulis cœptis, & non cœptis, præſentibus, & futuris, & pro prædictis procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula coram vobis cœpta fuiſſent, & Iuriſdictio veſtra, & cuiuſlibet veſtrum in prædictis omnibus, & ſingulis per citationem, vel modum alium perpetuata legitimè extitiſſet, conſtitutione prædicta ſuper conſeruatoribus, & alia qualibet in contrarium edita non obſtante, præſentibus in perpetuum valituris. Datum apud Sanctum Antonium extra muros Florentiæ Octauo Idus Septembris Pontificatus noſtri anno quarto. D. de Monte P. de Piſtorio.

1 VErum quia per dictam Bullam non fuerat declaratum vtrum iuriſdictio Conſeruatorum extendenda eſſet ad cauſas criminales, ideo cum de hoc nuper ageretur, Per-Illuſtris Dominus Ioannes Baptiſta de Tonduti, Dominus & Torpacha loci de Blauuac, Frater meus dilectiſſimus qui pro Vniuerſitate ſcribebat, multa allegabat quæ hic breuiter referre non erit extra propoſitum. Dicebat enim quæſtionem hanc duobus modis tractari poſſe. Primo quidem ſecundum terminos iuris communis. Secundo iuxta dictæ Vniuerſitatis priuilegia in Pontificiis conſtitutionibus fundata.

2 Et quidē in terminis iuris cōmunis, rem non carere dubio fatebatur, & rationum atque auctoritatum pugnam pro vtraque parte exiguam non eſſe. Quia licet verum ſit, ſcholares, de iure, quatuor habere Iudices, nempè Epiſcopum, Rectorem quoque Vniuerſitatis, Doctorem ſuum, & Ordinarium loci ſeu Ciuitatis Iudicem; DD. *in Authent. habita, C. ne fil. pro patre,* & nominatim Bart. *num.* 5. Bald. *num.* 16. & 32. Aufrer. *ad deciſ. Capell. Tholoſ.* 169. Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuileg.* 152. Horat. Luc. *priuileg.* 45. Tamen vtrum iuriſdictio illa ad cauſas criminales extendatur, non omnino conſtat. Nam quod iuriſdictio cauſas criminales hoc caſu non comprehendat, plurimis rationibus tuetur Hieron. Buccar. *in tract. de differ. inter cauſas ciuiles & crimin. differ.* 128. quas hic referre ſuperfluum eſſet. Eandémque ſententiam ſequitur Ioann. Sichard. *in dicta Authent. habita, numero* 21. Quia reatus omne priuilegium extinguit. Et Addit. *ad deciſ. Coleri* 296. vbi ad hoc citat Petrum Heigium, *libr.* 2. *q.* 11. *num.* 7. & 14. Nam licet ſtudentes gaudeant priuilegio miſerabilium perſonarum, teſte Nouar. *in tract. de priuileg. miſerab. perſon. priuil.* 42. *num.* 4. & *priuilegio* 93. *num.* 5. ita tamen, vt facta ſemel fori electione, regulariter variare non poſſint, Rebuff. *de priuileg. Scholaſtic. priuil.* 153. Tamen priuilegium electionis fori, & variationis

non

non competit illis in cauſis criminalibus ex veriori ſententia, quam comprobat Nauar. *in praxi variar. & elect. fori. ſect. 2. quaſtion. 2. numero 5. & ſequentibus.* Et ex his videtur quod priuilegium *dicta Authent. habita*, non habeat locum in cauſis criminalibus, ſaltem dum agitur de delictis atrocibus, veluti de homicidio, vt dicit Sichard. *loco citato, d. n. 21.*

Sed tamen pro ſcholaſticis facit doctrina Rebuffi *in dicto tractat. priuil.* 157. vbi dicit quod ſi ſtatutum alicuius ciuitatis, ſimpliciter dicat quod ſcholares non poſſint conueniri coram alio Iudice quam coram Rectore, intelligi debet vt procedat tam in cauſis ciuilibus quam criminalibus. Quod probatur ex illa generali regula, quam afferunt Bartol. Rebuff. & Ioann. de Platea, *in leg. ex eo penult. Cod. de agentibus in reb. libro* 12. quod multo magis iuriſdictionis priuilegium pro cauſis criminalibus conceſſum videri debet. Et pro ſcholaſticis eſt authoritas Gloſſ. *in dicta Authent. habita. in verbo, ſi litem.* Et in eadem ſententia poſt varias opiniones relatas reſidet Bolognin. *in repet. eiuſdem Authentica Habita, n.* 213. dicens nihil obſtare quod aliter apud Bononienſes iudicetur: quia hoc factum fuit propter renunciationem ibidem factam per ſcholares, qui eo tempore erant decem mille, maximo vigente bello inter Etruſcos & Lombardos, pro quo extinguendo neceſſe fuit pro bono publico confugere ad remedia extraordinaria, & ſcholares ordinariæ Poteſtatis iuriſdictioni in criminalibus cauſis ſubiicere, vt dicunt Cyn. Bald. Odoffred. Alberic. & alij. *in dicta Auth.* Gilhauſenſ. *in tract. de mero & mixto imper. cap.* 1. *numero* 117. Schrader. *de feud. parte* 10. *ſect. prim. numero* 11. vbi de veriori & communi ſententia teſtatur. Horat. Luc. *de ſcholari. priuil.* 66. Immo Albericus teſtatur ſcholares Bononienſes aduerſus hanc renunciationem fuiſſe reſtitutos. Dictamque renunciationem non poſſe nocere aliis Vniuerſitatibus, imo ſi collegialiter facta non fuerit, nec ipſis ſcholaribus Bononienſibus ſucceſſoribus, cenſuit Bolognin. *d. loco, n.* 215.

Verum quiquid in hoc opinionum conflictu ſecundum iuris communis terminos ſtatuendum ſit, negari non poteſt quin ex priuilegio, vel conſuetudine in multis Vniuerſitatibus iuriſdictio fundata, *in dicta Authent. habita*, cauſas criminales comprehendat: vt aduertit Sichard. *ibid. n.* 12. ita ſeruari dicens in Tubingenſi Vniuerſitate. Et de Academia Lipſenſi teſtatur Add. *ad dictam deciſ. Coleri.* 296. Quod etiam in Vniuerſitate hac Auenionenſi ſæpius vidimus obſeruatum: dictaque obſeruantia fundatur in priuilegiis & conſtitutionib. Apoſtolicis ad fauorem eiuſdem Vniuerſitatis factis & cóceſſis. Nam Sixtus IV. Sanctæ memor. Pontifex maximus per Bullam ſub 15. Kalend. Septembris ann. 1479. Pontificatûs ſui anno 8. inter diuerſa priuilegia hoc eidem Vniuerſitati conceſſit tenoris ſequentis, *fol.* 22. *Bullarij dicta Vniuerſitatis.* Dum accedente conſiderationis indagine. *Et infrà.*

Statuimus perpetuo & ordinamus, quod nullus Doctor, Magiſter, ſiue ſcholaris, aut quauis alia perſona dicta Vniuerſitatis, ratione cuiuſcunq; cauſa, ciuilis vel criminalis, *beneficialis, aut rei de qua agetur, vbicunque ineatur contractus, committatur delictum, aut res ipſa conſiſtat, per quemcunque Iudicem ordinarium vel delegatum, ſeu Conſeruatores per Nos prædeceſſoréſque noſtros Romanos Pontifices, incolis & habitatoribus Comitatus Venaiſſini pro priuilegiis dicti Comitatus conſeruandis; quibus, motu, ſcientia & authoritate prædictis expreſſè quantum ad Vniuerſitatem prædictam derogamus, aut alium quemcunque commiſſarium, etiam authoritate præfata Sedis deputatum, aut alia quavis ordinaria, ſine Apoſtolica auctoritate, extra ciuitatem prædictam ad Iudicium trahi non poſſit neque debeat. Decernentes nullius roboris ſententias, &c.*

Quod eodem modo ordinatum & conceſſum fuit per S. M. Ioan. XXIII. Octauo idus Septembris, Pontificatus ſui ann. 4. vt *in dicto Bullario fol.* 10. vbi ad maiorem prædictorum confirmationem dicitur in fauorem ſtudentium; Quod ratione delicti extra ciuitatem non cogantur, litigare, &c. Poſtea ſubiiciuntur verba ſequentia.

Dum tamen Conſeruatores dicti ſtudij in dicta ciuitate iuſtitiam miniſtrare procurent, &c.

Ex quibus clarè conſtat Conſeruatoribus Vniuerſitatis Auenionenſis iuriſdictionem non ſolum in ciuilibus, ſed etiam in criminalibus competere, propter expreſſa verba priuilegij.

Dictaque priuilegia fuerunt in forma ſpecifica confirmata per Innocent. VIII. per Bullam inſertam in dicto Bullario Vniuerſitatis *fol.* 28. *verſo*, ſub datum Romæ anno 1488. Pridiè idus Decembr. Pontificatus anno 5.

40 Vtrum autem hæc iuriſdictio Conſeruatoribus competat tam agendo quam defendendo, concluſum fuit ſuperius pro affirmatiua: vt probatum fuit, *num.* 13.

Verum vltra præmiſſa continuando materiam præuentionis Conſeruatorum, dubitatur quid dicendum ſit, ſi actor & reus diuerſos habeant Conſeruatores, & vnus præuenit, vtrum alius poſſit petere ſe remitti ad ſuum diuerſum Conſeruatorem. Regula generalis eſt, reum coram ſuo Conſeruatore tali caſu debere conueniri, quia quando priuilegiatus concurrit cum alio priuilegiato, priuilegia conquaſſantur: ergo ceſſante priuilegio actoris, potior erit cauſa rei, Monet. *de Conſeruat. cap.* 7. *num.* 345. 41 † de qua materia concurſus diuerſorum priuilegiorum habetur *in l. verum, §. penult. & finali, ff. de minorib. l. finali. ff. ex quibus cauſis maiores, & in §. & hoc præſenti, Authent. de Sanctiſſim. Epiſcop.* Sfort. Odd. *de reſtitut. in integr. quaſt.* 18. *artic.* 4.

42 Si tamen concurrant Conſeruatores Vniuerſitatum cum Conſeruatoribus Religioſorum, veluti ſi Doctor curet citari Conuentum, aut perſonam Religioſam, tenetur litigare coram Conſeruatore Monaſterij, ſeu Conuentus, aut domus regularis, vt inter cæteras conſtitutiones probatur ex Bulla Clement. VII. conceſſa Ordini Minimorum, de qua Hieron. Roderic. *d. q. reg.* 35. *n.* 16. 43 † Quod priuilegium communicatur omnibus aliis Ordinibus, quia priuilegia huiuſmodi quæ de facili conceduntur, facilè etiam aliis commonia fiunt: Barboſ. *in deciſionibus Apoſtolicis cap.* 216. *num.* 11. *& in tractat. de Epiſcop. dict. allegation.* 106. *numero* 7. & ita vt ſuprà concludit etiam Emanuël Roderic. *tom.* 1 *quaſtion. regul. quaſt.* 65. *art.* 12. Mirand. *in Manual. Prælator. regul. part.* 2. *q.* 47. *art.* 12. Aduertendum tamen quod priuilegium Vniuerſitatis Auenionenſis etiam Regulares comprehendit.

44 Neque obſtat quod dictum eſt, priuilegia conquaſſari, quando vnus priuilegiatus concurrit cum alio: quia illud verum eſt quando priuilegia ſunt æqualia: ſi enim vnum ſit potentius alio, præualet illud quod eſt fortius, vt in terminis fori docet Nouat. *in praxi variat. & elect. fori part.* 1. *q.* 21. *per totam.* vbi fusè de materia. Vnde cum priuilegium Religioſorum ſit potentius, concludendum eſt illud præualere, niſi obſtent verba priuilegij, Vniuerſitatis.

45 Infertur ex præmiſſis, quod eadem ratione ſi Doctor, aut ſcholaris, curauerit citari pupillum, aut

viduam

vidnam coram vno ex ſuis Conſernatoribns, quamvis cauſa fuerit coram illo præuenta, poterit tamen vidua, vel pupillus oppnoere præuentionem ſibi nō nocere, & ea non obſtante cauſam remitti ad Iudicē competentem ab ipſo pupillo, ant vidua eligendnm: iuxta text. *in l. vnica, C. quando Imperator inter pupillum & viduam*, quia priuilegium huiuſmodi perſooarum potentins eſt priuilegio conſeruatoriæ Vniuerſitarum, vt tenet Bald. *in authent. habita, num. 35. Cod. ne filius pro patre.* Bolognin. *ibid. n. 128.* Trentacinq. *lib. 1. variar. reſolut. tit. de reſcript. reſolut. 1. num. 7. verſic. hinc infertur*; Et in terminis quod Conſeruator præuenire, & cognoſcere non poſſit, Immo careat omnino iuriſdictione in canſis miſerabilium perſonarum, tenet Ferret. ad Goid. Pap. *deciſ. 18. verſ. ſanè in cauſis.* & Sychard. *in dicta authent. habita*, loco citato.

46 Hoc vltimo loco notandom eſt, quod ſi Conſeruator alicui datos fuerit limitatè, & priuatiuè (quod cognoſcitur ex verbis priuilegij) non poteſt alius Iudex cauſas præuenire in præiudicium talis Conſeruatoris, quamvis procurator comparuiſſet, & in alterius iuriſdictionem conſenſiſſet, ſi talis procu-
47 rator non habuerit ſpeciale mandatum. † Quod requiritur omnino dum agitur de proroganda iuriſdictione: Mohedan. *deciſ. 3. num. 3. de appellat.* Honded. *conſ. 21. num. 25. vol. 1.* Barz. *dec. Bonon. 154. num. 20.* & alij qnos refert & ſequitur Cyriac. *controuerſ. 382. num. 27.* Imò videtur *num. 25.* generaliter concludere, oon poſſe alium Iudicem præuenire in præiudicium iuriſdictionis Conſernatori priuatiuè conceſſæ: ſed hoc dependet ex verbis, & tenore priuilegij, vt ſuperiùs oſtendimus.

48 Si tamen Conſeruator datus fuiſſet ad certum genus cauſarum, veluti ad rem annonariam, aut ad negotia mercantilia, vel quid ſimile, non poſſet talis Conſeruator cauſas præuenire vigore ſuæ iuriſdictionis, ſi ageretur de aliis rebus, & iuribus diuerſis.

49 † Sicut alias diximus de Domino feudi qui licet habeat iuriſdictionem, & iudicare debeat in cauſa feudi, non tamen habet io aliis caoſis à fendo diuerſis & ſeparatis, vt fusè probauimus *parte 2. huius tractatus cap. 14. num. 6.* Cyriac. *controuerſ. 381. per totam.* Et facit ad propoſitum text. *in l. penult. §. finali, ibi, quia ratio hereditaria eſt, & ſic ſimplex debitum: ff. de ritu nupt.* & in ſpecie tradit Bald. *in l. finali ſub num. 4. verſic. Secundo quæro, Cod. de iuriſdict. omn. Iudic.* & *ibidem* Salicet. *num. 4. verſ. ex illa gloſſa*, & notat Angel. *conſ. 6. num. 2. verſic. cum ergo ex forma ſtatuti.*

Verùm circa præuentionem Conſeruatorum, dubitari poteſt, quid dicendum ſit quando Religioſi diuerſorum Ordinum ſibi inuicem iniurias inferunt, & ſinguli ad ſuos Conſeruatores recurrunt? Reſpondetur inter ipſos locum eſſe præuentioni, ita vt ille ſolus procedat qui prior citauit. Et ſi conuenire non poſſint, nominandi erunt Arbitri, qui hanc controuerſiam decidant: vt probat Laureot. de Peyrin. *in addit. ad conſtit. Gregorij XV. cap. 22. num. 15. fol. mihi 370.*

CAPVT LX.

ARGVMENTVM.

De Præuentione inter Iudicem requirentem & requiſitum, qui denegare poteſt executionem literarum requiſitoriarum ſi partes comparuerint in præiudicium litis præuentæ coram ipſo Iudice requiſito, & inhibitionum de comparendo coram alio Iudice partibus factarum. Quid ſi Iudex requirens præuenerit, & executionem per ſententiam laxauerit ſuper bonis alieni territorij: Et vtrum debeat præcedere excuſſio bonorum ſitorum in territorio Iudicis requirentis? Et quando Iudex requirens præuenit in cognitione aliquarum exceptionum coram ipſo propoſitarum, vtrum Iudex requiſitus poſſit illas in dubium reuocare, & de quibus exceptionibus cognoſcere poſſit. Iudex laicus requiſitus ab Inquiſitore nullam habet cauſæ cognitionem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex requiſitus regulariter non poteſt cognoſcere de meritis cauſa, ſed ſi aliqua emergat difficultas, debet partes remittere ad Iudicem requirentem, & interim ſuſpendere executionem.*

2 *Si ſententia Iudicis requirentis contineat notoriam iniquitatem, Iudex requiſitus non debet concedere executionem, cum talis nullitas non ſuſpendat, ſed perimat negotium.*

3 *Si agatur de iniuſtitia latente Iudex requiſitus de ea non cognoſcit quando Iudex requirens eſſet maior Iudice requiſito.*

4 *Iudex laicus requiſitus ab Eccleſiaſtico non cognoſcit de iniuſtitia, ſed tenetur cauſam remittere ad Eccleſiaſticum.*

5 *Si Iudex requirens præuenerit ſuper cognitione exceptionis, illamque reiecerit, non poteſt retardari executio per Iudicem requiſitum.*

6 *Ampliatur vt procedat etiam ſi talis exceptio ſit de notoria nullitate vel iniuſtitia, quia verum eſt, executionem concedendam eſſe per Iudicem requiſitum hoc caſu.*

7 *Si tamen Iudex requiſitus arbitretur illam exceptionem eſſe notoriam ex iiſdem actis poteſt retardare executionem, ſeu illam denegare.*

8 *Notoria iniuſtitia dicitur quæ reſultat ex iiſdem actis & nullam dubitationem admittit.*

9 *Iudex requiſitus quamvis ſuper exceptionis cognitione non fuerit per requirentem præuentus non tenetur de exceptione iniuſtitia cognoſcere, ſed hoc ex eius arbitrio & voluntate dependet, vtrum cognoſcere velit, nec ne.*

10 *Iudex requiſitus non grauat partem ſi velit, aut nolit de exceptione propoſita cognoſcere, & ideo à conceſſa, vel denegata cognitione non licet appellare.*

Iudex ſecularis cuius Brachio Inquiſitor remiſit delinquentem non poteſt prætendere aliquam cauſa cognitionem.

11 *Ampliatur vt procedat etiam ſi allegaretur notoria iniuſtitia Iudicis requirentis: quod tamen in dubium reuocatur.*

12 *Remedium litterarum requiſitoriarum eſt ſubſidiarium, & ideo non poſſunt illa littera concedi, niſi quando Iudex requirens non reperit bona in ſuo territorio, ſuper quibus ſententiam ſuam executioni demandare poſſit.*

13 Iudex

13 *Iudex poteſt decernere in ſua ſententia executionem immo & immiſſionem ſuper bonis conſtitutis in aliena Monarchia non tamen deuenire ad executionem facti.*

14 *Si Iudex requirens habeat bona in ſuo territorio & laxet ſeu petat executionem in bonis alterius territorij, grauat quidem partes ſed propterea executio non eſt nulla.*

15 *Quando exceſſus executionis procedit à iudice requirente, appellatio vel recurſus non debet interponi ad ſuperiorem requiſiti, ſed ad ſuperiorem requirentis.*

16 *Quando cauſa eſt præuenta & retenta per Iudicem requiſitum, & factæ inhibitiones partibus de comparendo coram alio Iudice, deneganda omnino eſt executio requiſitioni Iudicis præuenti, procedentis in ſpretum præuentionis & inhibitionum factarum auctoritate Iudicis requiſiti.*

17 *Exceptiones quæ directè non impugnant ſententiam poſſunt opponi coram Iudice requiſito.*

18 *Tales autem ſunt exceptiones ne quis conueniatur vltra quam facere poteſt. Aut ſi compareant tertij oppoſitores,* num. 19. *Vel ſi Iudex requirens iudicauerit iuxta ſtatuta, vel conſuetudines ſui loci, quæ non obſeruantur in loco Iudicis requiſiti,* numero 20.

21 *Præuentio non ſuffragatur Iudici requirenti, ſi requiſitus nullam habeat iuriſdictionem in eum, contra quem petitur executio, nec ratione domicilij, nec originis, vel bonorum.*

MVLTÆ contingere poſſunt quæſtiones in hac præuentionis materia occaſione litterarum requiſitoriarum, quæ ab vno Iudice conceduntur, vt in alia iuriſdictione, vel Mnnarchia concedatur executio ſententiæ per Iudicem requirentem prolatæ.

Inter cæteras autem difficultates hæc nuper in medium adducta fuit. Videlicet cùm lis inter duos mercatores in Patria Pedemontium, coram illius Monarchiæ Iudicibus tractaretur, creditor ſuum in ciuitate Lugdunenſi reperiens debitorem, ipſum auctoritate Conſeruatoria nundinarum Lugdunenſ. in præiudiciũ præuentionis, & litis in patria Pedemontana pendentis, & in eadem iudicialiter retentæ, carcerari curauit, donec cautionem præſtaret idoneam de ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo. Quamobrem mercator ille, vt ſe à carceribus eximeret, coactus fuit coram illo Iudice Lugdunenſi comparere, à quo condemnatus fuit ad ſolutionem ſummæ principalis & intereſſe, nec non ad expenſas: cuius ſententiæ cum in patria Pedemontium executio peteretur vigore litterarum Iudicis Lugdunenſis; Reſponſum fuit executionem denegandam, cum dicta ſententia Lugdunenſis, vti facta per Iudicem requirentem in præiudicium præuentionis, & retentionis cauſæ in aliena Monarchia factæ, in ſpretum Iudicis præuenientis, non mereretur executionem.

1 Quamvis enim regula & generalis & vera ſit, Iudicem requiſitum debere concedere executionem litteris Iudicis requirentis, nec poſſe de meritis cauſæ cognoſcere; ſed ſi aliqua coram ipſo exceptio proponatur, ex illis, quæ ſententiam, de cuius executione agitur, directò infringuntur, debere illius deciſionem remittere ad Iudicem qui ſententiam protulit, ſuſpenſa interim executione; Bartol. *in l. à diuo Pio, in principio, num. 9. ff. de re iudic.* cuius ſententiam veriorem eſſe teſtatur, optimiſque rationibus tuetur Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſtion. 38. numero* 14. & 15. & decidit Codex Fabrian. *libro 7. titul.* 20. *de execution. rei iudicat. definit.* 1.

Illa tamen generalis regula non paucas admittit limitationes: & *Primo* quidem non procedit, quando ſententia Iudicis à quo, manifeſtam & notoriam continet nullitatem aut iniuſtitiam, tunc enim Iudex requiſitus non ſolet remittere cauſam nullitatis ad requirentem, ſed abſolutè denegat executionem & auxilium ſuum, cum talis nullitas non ſuſpendat negotium, ſed perimat; vt notat Zucard. *in tractat. de miſſ. in poſſeſſ. num.* 280. Theſaur. Iun. *libr. 1. quæſt. forenſ. cap. 2. num.* 5. Merlin. *controuerſ. forenſ. centur. 2. cap. 98. numer. 11. & multis ſequent.* 2
† Quod tamen ſecus eſt quando ageretur de iniuſtitia latente, ſeu altiorem indaginem exigente, vt notat Merlin. *d. cap. 98. num.* 25. niſi tamen ageretur de Iudice requirente qui maior eſſet requiſito, qualis eſt Iudex Eccleſiaſticus reſpectu laici, ſeu ſæcularis Iudicis: † Tunc enim non poteſt Iudex requiſitus cognoſcere de iniuſtitia Iudicis requirentis, ſed omnimodo tenetur cognitionem hanc remittere ad Iudicem Eccleſiaſticum, ſuſpenſa interim executione: vt notat Merlin. *d. cap. 98. num.* 28. *verſic. & quidem, & num.* 29. poſt Farinac. *quæſt. 97. num.* 92. vbi fusè exponit, quibus in caſibus Iudex ſæcularis teneatur executioni demandare ſententiam Iudicis Eccleſiaſtici, & vtrum executionem aliquando denegare poſſit. 3 4

Sed hac in re notabilis cadit præuentionis effectus. Quia ſi Iudex concedens literas requiſitorias priùs præueniſſet in Iudicio & cognitione iſtius iniuſtitiæ, vel nullitatis, quæ coram Iudice requiſito proponitur, non poſſet iterum coram requiſito eadem nullitatis aut iniuſtitiæ quæſtio refricari, ſi antea Iudex requirens, de illa cognouiſſet, eamque per ſuam ſententiam reiecîſſet, nec ſub prætextu talis nullitatis, litterarum rogatoriarum executio retardari poſſet: vt notat *ibid.* Zuchard. *in verſic. hanc limitationem.* & ad hoc allegat Abbatem *in cap. de cætero. de re iudic. column.* 2. Iaſon. *in l. 4. §. condemnatum, column. 4. verſic. tertio limita. ff. de re iudic.* Guid. Pap. *deciſ. 574. num. 6. verſic. ſed ſi in prima*, Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 146. num. 7. &* 8. † Vbi loquitur etiam ſuppoſito quod ageretur de exceptione notoriæ nullitatis, quæ ſi fuerit oppoſita coram Iudice requirente, & per eum reiecta, non poteſt amplius de ea opponi coram Iudice requiſito, & ea non obſtante procedendum eſt ad executionem facti, Cancer. *lib. 2. variar. reſolut. cap. 15. num. 27. & ſequentibus.* 5 6

Hoc tamen verum eſt, & procedit, ſi Iudex requiſitus arbitretur, & iudicet exceptionem, de qua cognitum non fuit per requirentem, eſſe omnino notoriam, & ex iiſdem actis reſultantem, aut ex ipſo tenore ſententiæ; cum regulariter per ſimiles exceptiones retardari debeat executio ſententiæ, quæ alioquin erat inappellabilis: Natt. *conſil.* 172. *n.* 4. Alexand. *conſil. 77. num. 11. lib.* 2. Lancellot. *de attentat. part. 2. cap. 12. limit. 8. num.* 28. Menoch. *remed. 4. adipiſcend. num.* 850. Ruginell. *de appellat. §. 2. cap. 3. n.* 784. 7

Notoria ſiquidem iniquitas dicitur, quæ ex ſola actorum inſpectione colligitur, Sola *in conſtit. Sabaudiæ. de ſentent. execution. gloſſ. vltima, num.* 9. Seraphin. *deciſ. 430. numero* 5. Si tamen negotium aliquam probabilem dubitationem admitteret, non poſſet dici iniuſtitiam eſſe notoriam, Deci. *in cap. ex parte, num. 5. in fine, de offic. delegati*, Caſtrenſ. *in l. ſi expreſſim, num. 3. verſic. tertio extra Gloſſam, ff. de appellat.* Graſſ. *in tract. de exceptionib. c. 5. n. 6. & ſequentibus.* Cancer. *lib. 2. variar. reſol. cap. 15. num. 61. & ſequentibus.* 8

9 Non autem ſine cauſa dictum eſt, *ſi Iudex arbitretur*: nam omnino hoc notandum eſt, quod Iudex requiſitus quamvis videat ſententiam requirentis aliqua ratione de iniuſtitia argui poſſe, non tamen tenetur de tali iniuſtitia cognoſcere, quamvis Iudex requirens in illius cognitione non præueniſſet, & ita quãvis concederet executionem litteris requiſitoriis, nullum grauamen partibus inferret, cum nulla lege cautum ſit, nec vlla Doctorum auctoritas adduci poſſit ad probandum, quod Iudex requiſitus teneatur cognoſcere de iuſtitia ſententiæ Iudicis requirentis, Immo DD. vnanimi conſenſu dicunt hoc dependere ab arbitrio requiſiti, vt fuit deciſum in cauſa graui D. de Serignan, ſe opponentis aduerſus executiones conceſſas in ciuitate Auenion. in vim litterarum requiſitoriarum ſupremi Regij Conſilij anno 1617. vt mihi aſſerebat Illuſtriſſ. & Reuer. Dominus meus Guilielmus de Noxet Archiepiſcopus Seleucienſis, tunc Vicelegatus Auenionenſis, cuius Anima in pace quieſcat, quæ deciſio poſtea fuit inſerta in recentioribus, *part.* 4. *dec.* 576. & confirmatur ex notatis per Surd. *conſil.* 358. *n.* 17. vbi dicitur quod Iudex executor poteſt hoc caſu ſi vult cognoſcere de exceptionibus propoſitis cõtra ſententiam, ſed non cogitur, eius enim arbitrio & voluntati remiſſum eſt id facere, vel non facere, Idem *conſil.* 405. *n.* 30. & copioſè Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 146. *n.* 9. *& ſeqq.* & ma-
10 ximè, *n.* 27. † Vnde Iudex requiſitus non dicitur grauare, ſiue admittat ſiue nõ admittat exceptionẽ propoſitã, aduerſus litteras Iudicis requirentis ad impediendam illarũ executionem. Neque hoc caſu grauamen tale eſt, vt ex eo licita ſit appellatio: vt bene explicat Surd. *d. conſil.* 405. *n.* 30. Gratian. *d. c.* 146. *n.* 27.

Sed tamen quando Inquiſitores ſanctæ fidei remittunt delinquentes ad Brachium ſæcolare, non poſſunt Iudices ſæculares prætendere aliquam cognitionem; ſed debent indilatè procedere ad executionem nullo præcedente negotij examine, vt tenent omnes Canoniſtæ *in c. vt inquiſitionis, §. prohibemus, de Hæret. in* 6. & plures ad id allegat Director. Inquiſitor. *lib.* 3. *ſchol.* 99. *fol. mihi* 208. vbi tamen dicitur *in fi. verſ. verũ in hac re circa hoc ſpectandam eſſe loci conſuetudinem.* Mihi tamen aliàs, dum Iudicis Ordinarij in hac Ciuitate officio fungerer; R. P. Inquiſitor ex vrbanitate conceſſit vt viderem proceſſum cuiuſdam ſagæ, quę fuit ignis ſupplicio affecta: quia cum ſententiam idiomate Gallico coram magna populi multitudine pronunciare deberem, rationi congruum erat, vt præcipua accuſationum capita ſummatim explicarem.

11 Et hoc procedit quamvis allegaretur, ſententiam illam, cuius petitur executio, notoria iniuſtitia laborare: quia etiam hoc caſu dependet à volontate Iudicis requiſiti vtrum velit executionem permittere, & ideo non poterit ab eo appellari, vt in terminis notoriæ iniuſtitiæ tradit Surd. *d. conſil.* 405. *n.* 26. *verſic. quinto reſpondetur.* Ego tamen exiſtimo quod ſi iniuſtitia, aut nullitas eſſet adeo notoria, vt nullam omnino pateretur difficultatem, ſi Iudex requiſitus concederet executionem, poſſet ſaltem per viam recurſus adiri Superior ipſius Iudicis requiſiti, cum notoria nullitas aut iniuſtitia reſultans ex inſpectione actorum ſemper retardare debeat executionem ſententiæ: vt ſuperius oſtenſum fuit, *n.* 7.

Verum autem exceptio præuentionis factæ per iudicem requiſitum, poſtquam partes coram eo ſuper eodem negotio proceſſerunt, & cauſa per eum retenta fuit, ſit talis quæ notoriè reddat iniuſtam ſententiam Iudicis requirentis? declarabitur inferius. *n.* 16.

12 Cæterum inter alias exceptiones, quæ nuper in cauſa grauiſſima proponebantur ad impediendam executionem litterarum Senatus Pariſienſis, In hac Pontificia Monarchia requiſitam, hæc allata fuit, nempè quod litteræ requiſitoriæ concedi non potuerant pro obtinenda executione contra bona in hac Monarchia poſita, ex eo quod pars, contra quam executio petebatur, multa bona poſſidebat intra terras ſubditas Chriſtianiſſimo Francorum Regi, & ſic non poterat deueniri ad executionem contra bona huius Monarchiæ, cum remedium harum litterarum ſit ſubſidiarium, & propterea non poſſunt iſtæ litteræ concedi, niſi quando Iudex requirens non reperit bona ſufficientia ſub ſua iuriſdictione: ſuper quibus executio fieri poſſit: prout de hoc eſt gloſſa notabilis *in leg. penult. in principio, in verbo generaliter, ff. de iuriſdict. omn. Iudic.* Alexand. *in l. à diuo Pio, §. ſententiam, n.* 5. *in fin. verſic. Sed Imola & Paulus hic dicunt, ff. de re iud.* Claud. Aquen. *in l. cum quadam puella. in principio, n.* 17. *verſ. & ipſemet qui iudicauit, ff. de iuriſdict. omn. Iudicum.* Aſin. *in praxi iudiciaria, §.* 31. *c.* 9. *n.* 1. *in fin. & n.* 2. Coſt. *de ſubſidiar. remed.* 16. *n.* 9. *in fine.*

In hac difficultate, ego pro executione ſcribens, 13
reſpondebam non eſſe amplius de iſta exceptione tractandum, cum illius cognitio præuenta eſſet per Iudicem requirentem, cum Senatus Pariſienſis in ſua ſententia expreſsè laxaſſet executiones contra bona ſita in Monarchia Pontificia, & propterea cum dicta ſententia Senatus nullam admitteret appellationem, non erat amplius de illius executione dubitandum. Neque argui poterant Iudices requirentes, quod præueniendo in cognitione huius exceptionis, decreuiſſent in ſua ſententia executiones contra bona præſentis Monarchiæ: Siquidem veriſſimum eſt ipſos hoc facere potuiſſe, non quidem præcipiendo neque exequendo; ſed ſolum decernendo: vt probat Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 389. *à num.* 23. *& n.* 42. vbi multis DD. auctoritatibus comprobat, Iudicem poſſe expreſſe pronunciare creditorem immittendum eſſe in poſſeſſionem bonorum exiſtentium in alterius territorio, & tunc Iudicem requiſitum teneri concedere executionem ſuper bonis ſui territorij, prout etiam teſtatur *ibidem n.* 38. dicens quod licet quando Iudex generaliter decernit miſſionem in poſſeſſionem ſuper bonis alicuius, illam dumtaxat decernere videatur ſuper bonis ſub ſua iuriſdictione cõſtitutis, tamen ſecus eſt quãdo ſpecificè decernit executionem ſuper bonis in aliena iuriſdictione poſitis, quod facere poteſt; neque hoc faciendo derogat alienæ iuriſdictioni, dummodo non deueniat ad executionem facti: Gratian. *ibidem, n.* 35. *&* 39.

Et quamvis verum ſit non poſſe concedi exequu- 14
tionem aduerſus bona alieni territorij, quando ſub ditione Iudicis requirentis adſunt bona ſufficientia, ſuper quibus ſententia demandari poteſt exequutioni, non tamen propterea exequutio nullitate laborat ſi Iudex illam in alieno territorio decernat, dum in ſuo exequi poteſt, ſed datur illo caſu dumtaxat remedium appellationis parti quæ ſe grauatam prætendit, aut recurſus ad Superiorem: ſolum enim DD. & nominatim Alexander & Aſin. *in locis ſupra citatis* dicunt à tali grauamine appellari poſſe, vel recurri ad Superiorem, ſed nihil de nullitate executionis dicunt.

Et cum exceſſus executionis procedat ab ipſo Iudi- 15
ce requirente, ſequitur appellationem, vel recurſum interponi debere ad Superiorem Iudicis requirentis qui grauauit, non autem ad ſuperiorem Iudicis requiſiti, vt oſtendimus ſuperius *hac parte* 2. *cap.* 46. *n.* 52. & ſi grauatus non appellauerit, hoc ſibi imputare debet: vt optimè exponit Claud. Aquen. *in d. l. cum quadam puella, in principio, num.* 18. *in fine,* cuius hæc ſunt verba: *Tamen ſi hoc faceret, executio non eſſet nulla,*

ſed

ſed grauaret partem, & poſſet appellare vel recurrere ad Superiorem. Eiuſdemque ſententiæ fuit Caſtr. *in d.l. cum quædam puella a. 24. verſic. Secundò notantur.*

Ex quibus apparet, Iudicem requirentem poſſe requiſitum præuenire, in decernendo executionem ſuper bonis alieni territorij & iuriſdictionis, non exequendo, ſed decernendo vt ſupra dictum eſt.

16 Si tamen Iudex diſtinctæ Monarchiæ præuentione vſus fuiſſet, & cauſam in ſuo tribunali tractandã eſſe cognouiſſet, multoq; magis ſi inhibitiones de cõparẽdo in aliena Monarchia canonicè & legitimè exequi mandaſſet, rectè poſſet denegare executionem literarũ requiſitoriarum Iudicis alieni, cum decretũ retentionis cauſæ legitimè factum, & inhibitiones intimatæ parti, impediant ne ipſa coram alieno Iudice comparere poſſit, vel cõparendo præiudicare iuriſdictioni, & præuentioni Iudicis requiſiti; imò propter notorium contemptum ſuæ auctoritatis, non debet Iudex requiſitus concedere executionem literarum rogatoriarum, non ſolum ſi de cauſa & materia principali agatur, ſed nec etiam ſi de intereſſe, & ſumptibus litis, quorum taxationem ſibi Iudex requiſitus reſeruauerat. Nec fieri debet in caſu propoſito differentia, ſiue Iudex & Conſeruator nundinarum Lugdunenſium ſuam protulerit ſententiam reo legitimè comparente, ſiue in eius contumaciam; indiſtinctè ſiquidem denegandam eſſe illius decreti ſiue ſententiæ executionem exiſtimauit Senatus Pedemontanus, exceptis tamen litis ſumptibus, pro quibus ſi culpa debitoris coram non ſuo Iudice litigando interuenerit, concedi poterit executio dictarum literarum quoad illos ſumptus dumtaxat; provt deciſum teſtatur Cod. Fabrian. *lib. 7. tit. 20. de exequut. rei iudic. defini. 25.*

17 Alij plures dari poſſunt caſus, in quibus præuenta cauſæ cognitione coram Iudice requirente, non impeditur Iudex requiſitus procedere ad cognitionem, & deciſionem exceptionum coram ipſo propoſitarũ, niſi tamen illas primus Iudex coram ſe propoſitas reiecerit, veluti ſi proponantur exceptiones quæ directè ſententiam non impugnant, ſed tantũ ipſam exe-
18 quutionem: Mol. *de brach. ſecul. lib. 2. c. 38. n. 19.* † veluti exceptio ne quis conueniatur vltra quam facere poteſt & deducto ne egeat: illa quippe exceptio ſolam reſpicit exequutionem, non autem ſententiam: Menoch. *de arbitrarijs lib. 1. q. 38. n. 10.* poſt Bartol. *in l. à diuo Pio, n. 8. ff. de re iudic.* Felin. *in c. paſtoralis. §. quia vero, num. 16. de offic. delegat.*

19 Item ſi contra ſententiam, tertij ius prætendentes ad impediendam exequutionem ſe opponant, *dicta l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus,* & ibi omnes DD. & hoc praxis hodierna obſeruat, vt non concedatur exequutio literarum rogatoriarum niſi ſub illa clauſula, *dummodo tertij oponentes coram eodem Iudice requiſito audiantur, & extrahi non poſſint.*

20 Item ſi Iudex requirens præuenerit & iudicauerit de negotio, vel re in controuerſiam deducta, ſed talis ſententia lata fuerit ſecundum leges, ordinationes, vel conſuetudines particulares ſui loci, quæ non ſunt in obſeruantia in territorio Iudicis requiſiti, tunc Iudex denegat exequutionem, quia tenetur ſequi & obſeruare ſtatuta loci ſui in quo petitur exequutio. Marſil. *ſing. 138. n. 2.* Cancer. *lib. 2. var. reſ. c. 15. n. 18. in antiquis, & 22. in nouis.*

21 Item cognitio & præuentio Iudicis requirentis non ſuffragatur, vt illius literis exequutio dari debeat per Iudicem requiſitum, ſi ille contra quem petitur non ſit Iudici requiſito ſubditus ratione domicilij, vel originis, aut bonorum, Rebuff. *in conſt. reg. tom. 3. tit. de literis requiſitorijs, in præfat. n. 32.* Addent. ad Roderic. Suar. *in l. poſt rem iudicatam §, circa Iudices*

littera E. pag. mihi 674. exceptis tamen vagabundis, de quibus actum eſt ſupra, *c. 11. n. 15.* Et hæc de præuentione Iudicis requirentis dicta ſufficiant.

CAPVT LXI.

ARGVMENTVM.

Præuentio facta per Iudicem cuius iuriſdictio ad certam ſummam limitata eſt provt in multis Galliæ locis; ſi deinde ante ſententiam lis creſcat propter nouam rei litigioſæ acceſſionem, vtrum ipſum iuuet vt de maiori ſumma & ſuæ iuriſdictionis modum excedente cognoſcere poſſit. Quid ſi diuerſæ ſummæ ſimul iunctæ limites iuriſdictionis ipſius tranſgrediantur; veluti ſi agatur de diuerſis terminis debitis per eumdem conductorem. Et quid dicendum ſit de intereſſe & expenſis ac fructibus, vtrum cumulari debeant cum ſorte principali ad fundandam præuentionem illius Iudicis, qui vltra certam ſummam cognoſcere non poteſt. Quid faciendum ſit, ſi dubitetur, vtrum ſumma petita, ſit intra limites iuriſdictionis Iudicis, qui non poteſt iudicare niſi vſque ad certam ſummam.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio ſuffragatur Iudici habenti limitatam iuriſdictionem ſi ſumma petita illam non excedat, quamvis poſtea ex cauſa ſuperuenienti lis creſcat.*

2 *Quando lis creſcit per inficiationẽ non poteſt alius Iudex cognoſcere in præiudicium præuentionis, quãvis præueniens limitatam habeat iuriſdictionem.*

3 *In Gallia & alibi, multi ſunt Iudices quorum iuriſdictio ad certam ſummam limitata eſt.*

4 *Si ab initio conſtet Iudicem excedere modum ſuæ iuriſdictionis, præuentio ipſi non ſuffragatur, ſecus ſi res eſſet dubia.*

5 *In fundanda iuriſdictione inſpiciendum eſt quid petatur, non autem quid pronuncietur.*

6 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis poteſt quandocunque opponi, etiam poſt tres ſententias conformes.*

7 *Si plures ſummæ petantur vnica actione, debent coacernari, ita vt ſi excedant limites iuriſdictionis, cauſa non poſſit præueniri per illum Iudicem,* & num. 12 & 15.

8 *Si ſtatutum mandet non poſſe appellari in cauſis non excedentibus certam ſummam, vtrum ad non impediendam appellationem debeat fieri cumulatio diuerſarum ſummarum.*

9 *Præuentio vtrum iuuet Iudicem habentem limitatam iuriſdictionem, ſi diuerſi termini ſolutionum petantur,*

10 *Summarum cumulationi ad fundandam præuentionem & iuriſdictionem locus non eſt quando intentantur diuerſæ actiones.*

11 *Diuerſi termini cenſus, diuerſa actione peti dicuntur, ideo in quæſtione præuentionis ſeparatim conſiderari poſſunt.*

12 *Plures ſummæ ex pluribus cauſis debitæ pro diuerſis reputantur ſi diuerſis actionibus petantur, ſecus ſi vna actione.*

13 *Diuerſa res conſtituũt diuerſas ſtipulationes, quamuis vnicâ verborum conceptione promittantur.*

14 *Attentatis locus non eſt ſi agatur de diuerſis terminis fructuum, nec pro illis locus eſt præuentioni.*

16 *Cumulatio expenſarum cum ſumma principali non debet fieri ad fundandam præuentionem & iuriſdictionem limitatam.*

17 *Socij criminis condemnati in expenſis, quando teneantur inſolidum.*

18 *Vſura & fructus in quo differant ab expenſis in materia cumulationis cum ſorte principali ad fundandam præuentionem.*

19 *Fructus vtrum exprimi debeant in commiſſione cauſæ appellationis, ſtante ſtatuto, quod in cauſis minimis non appelletur.*

20 *Quando parua ſumma eſt connexa perpetuæ præſtationi ſummæ notabilis, debet cumulari ad fundandam iuriſdictionem.*

21 *Cumulatio ſummarum vtrum eadem ratione & iiſdem regulis decidenda ſit in cauſa appellationis quibus in prima inſtantia.*

22 *Si ad ſummam principalem & fructus eadem petitione actum ſit, & tempore petitionis duæ ſummæ excedant metam iuriſdictionis limitatæ, Iudex ille non poteſt præuenire.*

23 *Iudex cuius iuriſdictio eſt limitata cognoſcere poteſt vltra modum ſuæ iuriſdictionis per viam reconuentionis.*

Quando vnus iudex habet iuriſdictionem limitatam ad minorem ſummam, alius ad maiorem, vtrum inter illos ſit locus præuentioni quoad minorem ſummam.

DVBITARI etiam poteſt quid dicendum
ſit de Iudice, qui limitatam habet iuriſdi-
ctionem, vt ſcilicet non poſſit cognoſcere
de cauſis non excedentibus certam ſum-
mam, veluti decem, vel quinquaginta ſcutorum, aut
ſimili, ſi enim iudex ille cauſam præueuerit pro re,
quæ tempore litis conteſtatæ erat intra ſummam il-
lam de qua cognoſcere poterat, & tamen in conti-
nuatione litis res controuerſa creſcat ad valorem ſu-
perantem facultates iuriſdictionis eiuſdem, eaq; de
cauſa iudex maior in eadem cauſa procedere velit.
Quæri poteſt, vtrum iudex ille, qui limitatam habet
iuriſdictionem, petere poſſit cauſam ad ſe remitti tã-
1 quam præuentam. † Vera reſolutio eſt, præuentio-
nem huic iudici prodeſſe, & cauſam coram ipſo tra-
ctandam, quamuis poſt litem conteſtatam rei con-
trouerſæ valor vltra limites iuriſdictionis ipſius ex-
creuerit: vt probatur per text. expreſſum *in l. amplio-
rem, 37. §. ſed enim ſcimus, C. de appel.* vbi dicitur, quod
cum prima facie videtur, quod ſumma petita non ex-
cedat metam iuriſdictionis, deinde vero cum ad defi-
nitiuam ſententiã proceditur, iudici apparet id quod
petitur maioris eſſe valoris, licitum eſt iudici amplio-
rem ſummam vltra quantitatem in qua datus eſt iu-
dex adjudicare, & non ad ſuæ iuriſdictionis modum;
ſed ad veritatis indaginem ſuam ferre ſententiam, cũ
non debeat talis iudex impediri ne poſſit legum ve-
ritati, & iudiciali vigori per omnia ſatiafacere.
2 Vnde ſi lite pendente res in controuerſiam dedu-
cta meliorata fuerit in valore iuriſdictionem exce-
dente, vel ſi ſumma aucta fuerit, in caſibus in qui-
bus lis per inficiationem creſcit, iudex ille qui præ-
uenit in re petita, quæ erat intra eius iuriſdictionem,
iure poterit petere cauſam ad ſe remitti tanquam
præuentam, aduerſus aliud tribunal, prætendens cau-
ſam apud ſe tractari, vt explicant DD. *in d. l. amplio-
rem,* & nominatim Salicet. *num.* 5.
3 Huius rei exemplum poni poteſt in defanſoribus
ciuitatum, vt notauit Cuiac. *in l. ſi idem* 11. *ff. de iu-
riſd. omn. iud.* hi enim non poſſunt iudicare de cauſis
excedentibus ſummam quinquaginta aureorum,
quæ tamen poſtea extenſa fuit ad 300. vt per eun-
dem, *in l. ſi quis* 10. *ff. de appell.* de quibus etiam eſt text.
in l. 1. C. de defenſorib. ciuitatum, & de iiſdem agit Balb.
in l. 2. §. finali, n. 78. ff. de iud. Idémque dici poteſt de
Galliæ Seneſcallis, quibus ex ordinatione Caroli IX.
prohibitum erat cognoſcere vltra 250. libras: vt no-
tant Autumn. & Mornac. *in d. l. ſi idem, 11. ff. de iuriſd.
omn. iud.* quemadmodum & Caſtellani Delphinatus
iuriſdictionem habent limitatam ad ſummam ſexa-
ginta Florenorum, ſi credendum eſt Additionatori ad
Guid. *dec. 626. lit. D,* vt *in c. 1. ſtat. Delphinatus* cautũ
fuiſſe teſtatur, ita vt neq; de conſenſu partium illorũ
iuriſdictio prorogari poſſit, vt mox oſtendemus.
Quæ tamen de valore rei petitæ poſt litem con- 4
teſtatam excreſcente dicta ſunt, ſic debent intelligi,
vt locum habeant, quando ab initio non apparebat
iudici cauſam excedere ſuam iuriſdictionem, & in
effectu non excedebat: ſic enim loquitur textus *in
d. l. ampliorem, §. finali.* quem ſic explicat Cyriac. *con-
trouerſ. 66. n. 16.* Si enim ab initio conſtaret ſum-
mam petitam excedere iuriſdictionem ipſius, præ-
uentio non poſſet ipſi ſuffragari deficiente videlicet
fundamento iuriſdictionis eiuſdem.
Quia in fundãda iuriſdictione non attenditur quid 5
pronuncietur; ſed tantum quid petatur, *l. cum quædam
puella, ff. de iur. omn. iud.* Mynſing. *cent. 5. obſer. 83. n. 3.*
Quod procedit etiam ſi partes coram illo Iudice 6
cuius iuriſdictio ad ſummam petitam non aſcende-
bat comparuerint, & iuriſdictionem illius proroga-
uerint, aut etiam ad litis conteſtationem proceſſe-
rint, iuxta notata per Guid. Pap. *d. dec. 626.* cum nul-
litas iſta ex defectu iuriſdictionis reddat totam pro-
ceſſuram, immò & ſententiam ipſo iure nullam, &
quandocunque opponi poſſit, etiam poſt tres ſen-
tentias conformes, Gail. *lib. 1. obſeru. 123. n. 2.* Myn-
ſing. *centur. 3. obſeru. 89. n. 2.*
Sed non minus dubium eſt, quid dicendum ſit
quando coram Iudice illo habente iuriſdictionem
limitatam ad certam ſummam petũtur diuerſæ ſum-
mæ, quæ per ſe ſeparatim conſideratæ non excedunt
facultatem iuriſdictionis ipſius, ſimul tamen iunctæ
illam tranſgrediuntur, vtrum hoc caſu iudex iſte ha-
beat ius procedendi, & præueniendi, quamuis cauſa
poſtea coram alio Iudice tractetur, qui iuriſdictio-
nem plenam habebat. Cuius quæſtionis reſolutio ex
ſequenti diſtinctione dependet: † Aut enim plures 7
ſummæ vnica actione petuntur, aut diuerſis actioni-
bus. Si eadem actione, fieri omnino debet cumula-
tio, ſeu coaceruatio ſummarum ad conſtituendum
iuriſdictionis fundamentũ. Si vero diuerſis actionib.
plures ſummę petantur, tunc non fit cumulatio ſum-
marum; ſed iudex iſte inferior de ſingulis cognoſce-
re poterit, ſi ſingulas videat non tranſgredi ſuæ iu-
riſdictionis terminos. Quæ diſtinctio communi Do-
ctorum traditione nititur, nempe Bartoli, Iaſonis,
Angeli, Fulgoſij, Cuiac. & aliorum, *in d. l. ſi idem cum
eodem, ff. de iuriſd. omn. iud.* necnon Imolæ, Cuma-
ni, & aliorum, *in l. ſi quis ſeparatim,* 10. *§. ſi quis cum
vna, ff. de appell.* vnde ſi conueniebam te ad diuerſas
ſummas prouenientes ex diuerſis articulis eiuſdem
adminiſtrationis, veluti tutelæ; ſed tamen eadẽ actio-
ne, ſi iſti articuli excedant ſimul iuncti iuriſdictio-
nem illius Iudicis, non poterit illi prodeſſe præuen-
tio. Imò cauſa tractanda erit coram Iudice partiũ or-
dinario: vt explicat Caſtr. *in d. l. ſi idem cum eod. n. 4.*
Et ad hoc faciunt tradita per Scacc. *de appel. q. 17.* 8
limit. 6. memb. 9. n. 17. vbi dicit quod ſi ſtatutum man-
dat non poſſe appellari in cauſis non excedentibus
ſummam

ſummam decem ſcutorum, & petita fuerint nouem
ſcuta pro mercede locationis domus pro tribus an-
nis,& ſic ſcuta 27. diſtinguendo in petitione 9. pro
primo, 9. pro ſecundo,& 9. pro tertio anno, quamuis
poſtea iudex in ſua ſententia vnica condemnatione
adiudicauerit actori integram ſummam ſcutorum 27.
tamen tot ſunt ſententiæ quod ſunt anni, quia ſum-
mæ diſtinctæ fuerunt in petitione, & ideo ſtante
præfato ſtatuto non dabitur appellatio ab illa ſen-
tentia. Quod etiam voluit Rebuff. *in conſt. reg. tit. de
ſent. executor. art. 16. gloſſ. 5. n. 2. tom. 1.*

9 Ita & in caſu iſto, ſi diuerſi termini ſolutionum pe-
tantur coram iſto Iudice iuriſdictionem reſtrictam
habente,& petitio fiat diuerſis actionibus & ſepara-
tim proponatur, ſi ſingulæ ſummæ non excedant fi-
nes iuriſdictionis, poterit procedere & præuentio illi
ſuffragabitur; nec fiet cumulatio ſummarum ad ex-
cludendam eius iuriſdictionem, cùm diuerſis petan-
10 tur actionibus, † quod probatur per text. *in l. ſi qui
ſeparatim, 10. §. ſi quis cum vna, ff. de appell.* & *ibi* Bart.
vbi dicitur, quod ſi quis cum vna actione ageretur,
quæ plures ſpecies in ſe habebat, pluribus ſummis
ſit condemnatus, quarum ſingulæ notionem ab in-
feriori Iudice non auferant, tamen poterit ad ſupe-
riorem recurrere, & cauſa auferenda erit ab inferiori
Iudice: quia ſummæ coadunatæ, illius iuriſdictionem
excedunt. Vnde colligunt *ibidem* Gloſſa & Docto-
res, quod ſi plures & diuerſæ eſſent actiones, non eſ-
ſet locus cumulationi ſummarum, & ſi ſingulæ ſe-
paratim conſideratæ, non excederent eius iuriſdi-
ctionem, cognitio ad eum ſpectaret, & non poſſet
alius iudex ab eo cauſam præuentam auferre.

11 Vnde cum petitio diuerſorum terminorum debi-
torum per conductorem, aut eum qui ad annuum
cenſum obligatus eſt, dependeat ex diuerſis actionib.
& tot ſint debita quot ſunt termini, præuentio iu-
nabit Iudicẽ, cui iuriſdictio limitata competit; quam-
uis ſolutiones omnium terminorum coniunctæ; ex-
cedant fines iuriſdictionis ipſius, dummodo ſinguli
termini ſeparatim conſiderati, ſint intra limites dictę
iuriſdictionis, vt vltra ſuperius citatos probat Salg.
de reg. protect. p. 2. c. 7. n. 68. Rebuff. *de ſent. exec. ar. 13.
gl. 1. to. 1.* & poſt eum Carauit. *rit. 257. n. 10. 11. & 12.*

12 Quorum dicta intelligenda ſunt ſecundum præ-
dictam diſtinctionem; vtrum videlicet vna, vel pluri-
bus actionibus agatur,& vtrum coniunctim vel ſe-
paratim: quam etiam diſtinctionem proponit Ferrat.
in tr. de appell. c. 8. n. 151. & ſeqq. Brederod. *in eod. tr. p. 2.
tit. 14. pag. 342. lit. C,* Clerxel. *in eod. tr. de app. c. 4. n. 25.*
Ratio eſt, quia plures ſummæ ex pluribus cauſis de-
bitæ vna actione comprehenſæ, debent cumulari, &
pro vna reputari,& non pro pluribus, vt per Bart. *in
d. §. ſi quis cum ita,* quem ſequitur Put. *lib. 1. dec. 315. n. 4.*
ex quo concludit Puteus, quòd ſi vnica petitione &
actione diuerſæ ſummæ petantur, ſententia aut de-
bet in totum valere, aut in totum nulla declarari, ſe-
cus eſſet quando petitio & ſententia continerent ca-
pitula ſeparata, vt declarat Gloſſ. *in l. etiam, §. 1. in ver-
bo audiendus. ff. de minorib.* Iaſ. *in l. ſi ſeruus plurium, §. 1.*
13 *ff. de legat. 1.* Put. *d. dec. 315. per tot.* † Diuerſæ ſiquidem
actiones & diuerſæ ſpecies diuerſa quoque produ-
cunt iudicia: *l. ſcire debemus 29. ff. de verbor. oblig.* vbi
dicitur, quod quamuis diuerſæ ſummæ vna ſtipula-
tionis conceptione comprehenſæ ſint, tamen diuer-
ſæ ſtipulationes cenſentur, vt promittis decem &
quinque? vel promittis Stichum & Pamphilum? Si
tamen res vniuerſaliter vel generaliter deſignentur,
ſtipulatio vnica erit. Et probatur *in l. quid tamen 5. ff.
de arbit. & l. etiam 30. §. 1. ff. de minorib.* & tradit Clerx.
14 *d. c. 3. de appell. n. 27.* † Quod adeo verum eſt, vt ſtan-
te tali diuerſitate cauſarum pro diuerſis terminis fru-
ctuum, non ſit locus attentatis, ſi iudicium intente-
tur ratione vnius termini fructuũ,& deinde aliquid
fiat ſuper alio termino, niſi lis mota fuerit generali-
ter ſuper omnibus, aut inhibitio generalis facta: Rot.
apud Ludouiſ. dec. 345. n. 2. & 3. & diximus ſuprà *p. 1.
c. 13. n. 17.* quibus addo Iaſ. *conſ. 9. n. 5. vol. 1.* vbi dicit
quod ſi quis fuit prius citatus pro obtinenda ſolu-
tione duorum terminorum prius elapſorum coram
vno Iudice, nihil debet obſtare quominus pro quan-
titate vltimi termini, poſſit alius iudex adiri, quia hic
non eſt connexitas vnius cauſæ quæ habeat induce-
re pendentiam litis, ſeu præuentionem.

Et ex hic ſequitur, firmam remanere concluſio- 15
nem, quod ſi eadem actione agatur, fieri debet ſum-
marum cumulatio ad tribuendam, vel denegandam
iuriſdictionem: ſi vero diuerſis actionibus, non fiet
ſummarum coaceruatio. Et hæc eſt communis Do-
ctorum reſolutio *in dict. l. ſi idem cum eodem, & in leg.
cum quadam puella, §. quoties,* & *ibi* Cagn. & alij *Di-
geſtu de iuriſd. omn. iudic.*

Sed quæritur vtrum ad fundandam iuriſdictio-
nem & præuentionem cauſæ, fieri debeat cumulatio
ſummarum, quando ſors principalis cenſus annui
fuit petita vna cum penſionibus decurſis.

Dubium facit, quod quando agitur de expenſis 16
in lite factis, non fit illarum cumulatio cum ſorte
principali, vt deciſum ſæpius teſtatur Faber. *in Cod.
lib. 7. tit. 15. defini. 16.*

Sed aduertendum eſt, aliam eſſe expenſarum ratio-
nem, aliam redituum ſiue vſurarum decurſarũ. Quia
expenſæ ſunt quid diuerſum à re de qua litigatur,&
non debentur occaſione rei contentioſæ, ſed tantum
occaſione litis, idem Faber, *lib. 7. tit. 18. de fructibus,
& litium expenſis, defin. 1. n. 3. & eod. lib. tit. 21. ſi plur.
vna ſent. condemn. defin. 1.* † vbi propterea refert in illo 17
Senatu fuiſſe deciſũ, ſocios criminis in expenſis con-
demnatos non teneri inſolidum; ſed tãtum pro virili
& rata ſua parte, quamuis ad mulctam inſolidum te-
neantur,& condemnari debeant. Quæ Senatus deci-
ſio in eo fundata eſt, quod condemnatio expenſarum
eſt quid diuerſum à delicto, & materia principali,
cùm non ab illa, ſed à lite ducat originem.

Aliud eſt in vſuris, quæ etiam in conſiderationem 18
adhibendæ videntur, & ad ſummam petitam appli-
candæ; vt cognoſcatur quantitas rei in controuer-
ſiam deductæ: vt expreſſum videtur *in l. ſi plures 10.
ff. de pact.* cuius hæc ſunt verba, *ſumma autem appli-
care debemus etiam vſuras.* Quod *ibi* Gloſſa extendit,
vt locum habeat, ſiue pacto ſolemni, aut (vt dicunt)
veſtito, ſiue iudicis officio tales vſuræ debeantur. Et
hoc expreſsè determinat Mynſing *cent. 5. obſeru. 83.
n. 5.* Gail. *lib. 1. obſeru. 123. n. 3. verſ. poſſunt autem.*

Sed tamen adhuc ſubſiſtendum eſt, quia contra- 19
rium verius videtur, nempe fieri non debere coacer-
uationem fructũ ſicut expenſarum, cum vtrumque
ſit quid diuerſum à re principali, ex notatis per Mar-
cheſan. *de commiſſ. to. 1. in tit. de comm. appell. in Romana
Curia, p. 1. c. 5. n. 52.* vbi dicit exprimendã eſſe in com-
miſſione ſummam de qua contenditur: quia in cauſis
minimis ſignatura non reſcribit; ſed tamen ſi ad dã-
na, intereſſe vel fructus, aut quid ſimile agatur, illa nõ
veniunt ſub clauſula relatiua,& ideo de illis faciẽda
erit expreſſio: quia deducuntur principaliter & ſe-
paratim à prima cõmiſſione, nec dicuntur venire cum
ea, ſed de per ſe, vt *ibid.* tradit Marches. *n. 56.* vnde di-
cit, quod quia multoties, vt maior ſumma appareat,
ad effectum, vt cauſa committatur in Rota, quæ alias
propter exiguitatem ſummę non committeretur ſim-
pliciter, narrant ſummam quingentorum ſcutorum
excedere, faciẽdo coaceruationẽ fructuum cum ſum-
ma principali. Sed huic malitiæ occurrendum eſſe

cenſet; quia (ſicut dictum eſt) fructus conſiderantur de per ſe, & ab illorum exceſſiua taxatione, vel ab alio exceſſu expenſatū, damnorū, aut intereſſe, datur appellatio; quæ tamen prohibetur aliquando in negotio principali: & ideo iſta non poſſunt coniungi cum cauſa principali, ad hoc vt ſumma fiat Rotalis.

20 † Vnde tales cauſæ ſolent extra Rotam committi, aut ſi annexæ eſſent ſummæ fructuum cum aliqua notabilis ſummæ perpetua præſtatione, tunc in Rota cōmittuntur, quia tunc nōtā de fructibus, quàm de iure præſtationis perpetuæ contēditur; vt ipſe dicit, *n.* 57.

21 Non ignoro quod Gl. *in d. l. ſi qui ſeparatim, §. ſi quis cum vn. 1, in verbo poterit, in fine*, conſtituit differentiā in hac cumulationis ſummarū quæſtione, inter cauſam quæ tractatur in prima inſtantia & cauſam appellationis, ſed tamē iſta gloſſæ diſtinctio, non placet Bart. *in d. §. ſi quis cum vna*, dum primam dūtaxat gloſſæ reſponſionem approbat, & per conſequens alias reiicere videtur: & apertiùs Imola *ibid. n. 2. in fine, in verſ. tertia autem*, dicens nullam dari poſſe rationem diuerſitatis inter cauſam principalē & cauſam appellationis, & Cum. *ibid. n. 3.* cuius hæc ſunt verba: *Et ſic conclude, quod quādo in ſententia plures ſumma continētur, ſi ex eadē cauſa originaliter procedant, perinde eſt ac ſi ſumma eſſet expreſſa, quia appellatio ſufficiet. Et verſa vice, ſi ſententia continet ſummā coaceruatam ex diuerſis cauſis; vt, peto Titium condemnari in centū ex tali cauſa, & in viginti ex tali; perinde eſt ac ſi ſeparatim petita eſſent, & plures ſententiæ latæ: & ſi quæratur de Iudice ad quem appellatur, erit dicendum ſecundum ſupradicta.*

22 Ideo quidquid forſan obſeruetur ex ſtylo Rotæ, tamen de iure quando eadē petitione actū eſt ad ſummam principalem & vſuras ſeu intereſſe, & tempore petitionis illud intereſſe iunctum ſummæ principali excedit modum iuriſdictionis; verius eſt, Iudicem illum tanquam iuriſdictione carentem, de cauſa illa cognoſcere & præuenire non poſſe. Inſpicienda igitur ſemper erit forma petitionis. Si enim vtrumque, ſcilicet tam principale quàm intereſſe, eodem libello petitum fuerit, non eſt dubitandum quin fieri debeat cumulatio dum quæritur de exceſſu iuriſdictionis: ſi autem diuerſis libellis & diuerſis actionibus, vtrūque ſeparatim conſiderari debeat, nulla ſummarum coaceruatione facta. Et hæc eſt vera DD. reſolutio in locis ſuperius allegatis.

23 Aduertendum nihilominus eſt, quod licet prędicta locum habeant dum de petitione agitur; aliud tamen ſtatuendū eſt, quando de reconuentione quæſtio eſt. Nam ſi ego prior petij maiorem quantitatem apud Iudicem, cuius de ea cognitio & iuriſdictio eſt, deinde aduerſarius mox reconueniendo, minorem quantitatem petit coram Defenſore ciuitatis, cuius iuriſdictio minor eſt, malè agit. Nam debet aduerſarius minorem illam quantitatem petere apud maiorem iudicem quem prior ipſe adiit, & coram quo cauſa per ipſius comparitionem præuenta eſt. Sed ſi non viam reconuentionis aut mutuæ petitionis, ſed potius ſeparatim inſtituto iudicio per ipſum, actio proponatur, quilibet Iudex, cui iuriſdictio competit, procedere poterit, & de cauſa illa cognoſcere, nec de vna ad aliam petitionem præuentio opponi poterit, vt explicat Cuiac. *in d. l. ſi idem cum eodem, verſic. itaque quidam malè, ff. de iuriſdict. omn. Iudic.*

Ex ex his ſatis explicatum eſt, quibus in caſibus minor iudex qui præuenit, auctu ſummæ petitæ valore, de præuentione contra alium iudicem opponere poſſit, aut non; facta videlicet, aut non facta ſummarum cumulatione, tam in prima inſtantia quàm in cauſa appellationis.

Vltimo loco dubitari poteſt, vtrùm ſit locus præuentioni inter duos Iudices, quorum vnus habet iuriſdictionem limitatam ad certam ſummam minorē, alius ad maiorem; veluti ſi vnus cognoſcere poſſit vſque ad ſummam 50. librarum, alius verò vſque ad centum; vtrùm qui poteſt cognoſcere vſque ad 100. poſſit vti præuentione aduerſus illum, qui habet iuriſdictionem vſque ad 50. ſi agatur de ſumma minori quàm 50. Reſpondetur inter illos locum eſſe præuentionis quia illorum iuriſdictio eſt cumulatiua, vt fusè probatur ex communi DD. ſententia, *in l. ex facto, § Item quæro. ff. de vulgar.*

CAPVT LXII.

ARGVMENTVM.

Cùm mortuo delinquente delictum vt plurimùm extinguatur, ſine tamen præiudicio partis quoad eius intereſſe ciuile, vtrùm quæſtio talis intereſſe tractanda ſit coram Iudice & Notario cauſarum ciuilium, an verò cauſarum criminalium; & in quibus delictis Iudex aut Notarius criminalis qui præuenit, poſſit cauſam proſequi poſt mortem delinquentis? Et quænam ſit circa hoc differentia inter publica & priuata delicta, & inter diſpoſitionem iuris Canonici, & Ciuilis. Fideiuſſores delinquentium liberantur morte principalium. Quid agendum ſit, ſi delinquens moriatur poſt interpoſitam à ſententia in prima inſtantia lata appellationem.

SVMMARIVM.

1 *Pœna per mortem delinquentis extincta, vtrum Iudex criminalis cognoſcere poſſit de damnis & intereſſe partis.*

2 *Pœna per mortem delinquentis extinguitur non ſolum quoad corporalem, ſed etiā quoad confiſcationem bonorū tam in publicis quam priuatis delictis.*

3 *Mortui ſunt præuenti in ſupremo Dei tribunali, ideo contra ipſos ceſſant omnia iudicia tam ciuilia quàm criminalia; & quomodo contra mortuos in cauſis ciuilibus procedi poſſit.*

4 *In crimine hæreſis etiam poſt mortem delinquentis procedi poteſt.*

5 *Intellige hoc procedere ſi agatur de hæretico formali; ſecus ſi de eo qui ſolum ſuſpectus eſt.*

6 *Qui de hæreſi ſuſpectus eſt ſolum, talis per ſententiā declarari debet poſt obitum: ſed ſi de vera hæreſi conſtet, poteſt etiam procedi ad damnationem memoriæ illius.*

7 *Poſt mortem eius qui de crimine læſæ maieſtatis accuſatus eſt, poteſt procedi ad pœnam confiſcationis bonorum.*

8 *Actio datur poſt mortem ratione bonorum in crimine Repetundarum, idem in crimine Peculatus, n. 9.*

10 *Mortem qui ſibi infert conſcientia criminis ductus, poteſt poſt obitum condemnari, & quomodo hoc caſu procedi debeat.*

11 *In delictis in quibus pœna confiſcationis bonorum incurritur ipſo iure, Iudex criminalis procedere poteſt poſt mortem delinquentis.*

12 *Quando intereſſe partis ciuilis per viam actionis principaliter deducitur, debet intentari coram Iudice ordinario cauſarum ciuilium.*

13 *In priuatis delictis cauſa præuenta & conteſtata contra defunctum, continuatur contra hæredes.*

Fideiuſſores delinquentium liberantur morte principalium.

14 *In publicis iudiciis ceſſat præuentio ſi reus moriatur, etiam poſt litem conteſtatam, niſi deuentum fuerit ad ſententiam & condemnationem, viuente reo.*

15 *Ampliatur vt procedat, etiamſi fuiſſet lata ſententia, & pœna pecuniaria declarata in conſequentiam delicti, ſed tamen ab illa fuerit appellatum, & reus pendente appellatione decedat.*

Mortuo appellante poſt ſententiam, pendente appellatione, Iudex tenetur ſententiam proferre propter damna & intereſſe partis, & expenſas.

16 *Etiam in priuatis delictis ſi agatur de pœna parti applicanda, mortuo reo, ceſſat & finitur præuentio iudicis criminalis.*

17 *De iure Canonico reus tenetur reſarcire intereſſe partis querelantis, etiam ſecundum multorum ſententiam vltra vires hæreditarias. Quod tamen refutatur, n. 18. & præſertim in foro conſcientiæ, n. 19.*

20 *Quando intereſſe partis ciuilis deducitur incidenter ad cauſam criminalem, poteſt de eo iudicari per iudicem criminalem, & præuentio illi prodeſt, quamuis reus interim moriatur.*

SI Iudex criminalis qui nullam in cauſis ciuilibus iuriſdictionē habet, præuenerit in cognitione delicti, & reus lite pendente vita functus fuerit, aut alia ratione crimen extinctum; dubitari poteſt, vtrum iudex ille vigore ſuæ præuentionis controuerſiam ſuper intereſſe partis ciuilia motam, cognoſcere & definire poſſit. Eidémque dubitationi locus eſſe poteſt ratione Notarij criminalis, cui in cauſis ciuilibus ſcribendi nulla facultas data eſt.

1 Hoc enim in iure definitum eſt, quod ſi reus lite pendente moriatur, delictum extinguitur, & actio criminalis omnino ceſſat: per text. *in l. defuncto, 6. ff. de public. iud.* Cum igitur defuncto eo qui reus criminis eſt, & pœna extincta ſit, & illa extincta, ceſſet per conſequens lis criminalis: ſi deinde pars læſa agere velit ad recuperationem damnorum & intereſſe, debet ia cognoſcere, cuius de pecuniaria re cognitio eſt, & ſic iudex cauſarum ciuilium, de boc partis intereſſe cognoſcere poterit, vt probatur per text. *in d. l. defuncto, §. 1. ff. de public. iudic.*

2 Cuius legis diſpoſitio procedit quidem generaliter; ſed cum limitationibus de quibus inferius, *n. 13. & ſeqq.* Siue de pœna corporali, ſiue de bonorum confiſcatione agatur, & tam in publicis quam priuatis delictis. Semper enim mortuo delinquente ceſſat actio & proſecutio criminalis, vt per Gloſſ. & Bart. Alberic. Angelum, & Imolam, *in d. l. defuncto.* Textus eſt *in l. 3. ff. eod. tit. & in l. Senatus, §. ſi propter, ff. ad Turpillian. & in §. penult. verſ. eſt enim certiſſima iuris regula, Inſtit. de perpet. & temporalibus actionibus,* vbi dicitur, ex maleficiis pœnales actiones in hæredem rei non competere, veluti furti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, damni iniuriæ, quamuis aliud ſit ſi actiones pœnales ex contractibus deſcendant, veluti ſi de pœnali ſtipulatione agatur, *l. Lucius 47. ff. de actionibus empti* Menoch. *conſ. 99. n. 150.* Pereg. *de iur fiſci, lib. 4. tit. 3. n. 1. & ſeqq.* Guazz. *de defenſ. reorum, 35. c. 27. n. 1. & per totum,* & diffuſius *in tract. de confiſcat. bonorum, concl. 18. per totam.* 3 † Mortui enim præuenti ſunt à ſūmo Iudice Deo, & vocati ad maius tribunal, adeo vt omnia cōtra ipſos humana iudicia ceſsēt, vt dicit Caren. *de offic. Inquiſ. p. 2. tit. 19. §. 1. n. 1.* Vnde etiam in cauſis ciuilibus ſententia in perſonam mortui concepta nullitate laborat, & licet inſtantia tranſeat ad hæredem, tamen contra eum procedendum eſt, non contra defunctum, vt fuſius explicat Gratian. *diſcept. forenſ. c. 18. n. 19. & ſeqq. & c. 243. n. 9.* vbi vult dari reſtitutionem in integrum aduerſus talem ſententiam, & tradunt DD. *in l. nulla 23. C. de procur.* Maſtrill. *dec. 157.* vbi diſputat vtrum hoc procedat, ſiue Iudex ſciuerit mortem, ſiue illam ignorauerit: Franc. *deciſ. 245. n. 1. p. 2.* Surd. *conſ. 99. n. 11. & ſeqq.*

4 Si tamen agatur de crimine hæreſis, poterit de eo etiam poſt obitum quis accuſari, non quidem vt corporaliter puniatur: quia pœna corporalis non cadit in mortuum, ſed vt defuncti memoria damnetur, & bona hæretici fiſco applicētur, & aliàs procedatur prout in ſimili caſu procedi ſolet, *c. filij, de hær. in 6.* Clar. *in §. hæreſis, n. 21.* Pereg. *de iure fiſci, lib. 4. tit. 5. n. 59.* quod fuſius explicat Farin. *de inquiſitione, q. 10. n. 38. & ſeqq.* & de hæreſi, *q. 197. n. 86.* 5 † Quod verum eſt, ſi agatur de illis qui ſunt hæretici formales, non enim ex eo quod quis ſit ſuſpectus de hęreſi, poſt eius mortem procedi poteſt ad pœnas delicti, hæreticis conuenientes. Farin. *d. q. 197. n. 104.* quare licet Inquiſitor cauſam proſequi debeat, contra accuſatum de hæreſi qui lite pendente vita functus eſt; 6 † Tamen ſi ſola contra ipſum hæreſis ſuſpicio reſultet, non poterit eius memoria damnari, ſed dumtaxat per ſententiam declarabitur de hæreſi ſuſpectus: At vero ſi adſint probationes ſuper hæreſi, damnabitur etiam eius memoria, ſed non poterit contra eum, qui ſimpliciter de hæreſi ſuſpectus declarabitur, imponi pecuniaria pœna, nec contra illius hæredes; prout hæc omnia explicat Cæſar Caren. *in tract. de offic. Inquiſ. p. 2. tit. 19. §. 5. n. 9. & 10.*

7 Eadem ratione in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, procedi poterit poſt mortem rei quoad pœnam confiſcationis bonorum, cum pœna corporalis aduerſus mortuum imponi non poſſit; quia eius executio impoſſibilis eſt, *l. Pantonius, §. rei perduellionis, ff. de requir. reis, l. donationes in concubinam, §. fin. ff. de donationib. l. fin. C. ad l. Iuliam Maieſt.*

8 In crimine quoque Repetundarum, quando Iudex indebitè à ſubditis, vel litigantibus pecunias extorquet, durat actio poſt mortem rei, ratione bonorum; & per conſequens cauſa coram Iudice criminali pręuenta in hoc & ſimilibus caſibus tractanda eſt, *l. ex iudiciorum,* & *ibi* Gloſſ. & DD. *ff. de accuſat.* 9 † Quod & eodem modo conſtituendū eſt ſi agatur de crimine Peculatus, cauſa enim in hoc crimine durat ratione bonorum coram eodem Iudice, etiam contra hęredes defuncti, per text. *in l. finali, ff. ad leg. Iuliam peculatus.*

10 Quod ſi agatur de eo, qui mortem ſibi conſciuit conſcientia criminis, poſtquam fuerat accuſatus, vel inquiſitus, aut in crimine deprehenſus, durat actio ratione confiſcationis bonorum etiam poſt eius mortem, ita tamen vt non procedatur ad confiſcationem, niſi quatenus delictum de quo accuſabatur tale eſſet, ex quo pœna confiſcationis imponi debuiſſet, hoc enim caſu habetur pro confeſſo & conuicto. Poſſunt tamen hæredes ſe defendere, & contrarium probare, *l. finali,* & *ibi* DD. *ff de his, qui ante ſent. mort. ſibi conſciuerunt,* Farin. *de homicid. q. 128. n. 46. & per totam quæſtionem,* Pereg. *de iure fiſci, lib. 4. tit. 4.* & benè Rota Auenion. apud Dominum à Lauient. *dec. 123.*

11 Denique quando delictum eſt tale, ex quo ipſo iure pœna confiſcationis bonorum incurritur, actio, præuentio, & accuſatio durāt quoad bona, poſt mortem delinquentis, *l. Cauſe, ff. ad Syllanian. l. ex iudiciorum, verſ. adeo. ff. de accuſat.* plura de his omnibus Peregr. *de iur. fiſc lib. 4. tit. 5. per tot.* Farin. *de inquiſit. q. 10. à n. 36.* Vaſq. *controu. illuſt. c. 96.* Gomeſ. *var. reſ. lib. 3. c. 1. à n. 78.* cum pluribus aliis, quos citat Barb. *ad l. vn. C. ex delictis defunct. in quantum hæred. conuen.*

12 Durat igitur in omnibus iſtis caſibus præuentionis effectus etiam poſt mortem delinquentis, idémq; Iudex vel Notarius criminalis cauſam cœptam continuare debet. Quod tamen non ita ſe habet in aliis caſibus,

caſibus, in quibus delictum, ſeu pœna illius morte delinquentis extinguitur: quia ſi aduerſus hæredes agendũ ſit, ceſſabit omnino criminalis actio, & noua ciuilis proponenda erit, cum non amplius incidenter ciuile partis intereſſe deduci queat. Extincta quippe criminali, quę principalis erat, extincta etiam erit actio ciuilis eius acceſſoria, & ſic locus erit diſpoſitioni *dicta l. defuncto, §. 1. ff. de public. iudic.* vt ſcilicet coram illo Iudice cauſa tractanda ſit, cuius de pecuniaria re cognitio eſt; vt benè per Bartolum & alios *in dict. §. 1.* Argentre. *in conſuet. Britanniæ, tit. des appropriances, art. 274. n. 18.*

13 Hoc igitur conſtituendum eſt pro maiori quæſtionis elucidatione, quod quando agitur de priuatis delictis, actio regulariter tranſit ad hæredes, neque delinquentis morte finitur, quando lis fuit cũ defuncto cõteſtata, *l. 1. ff. de priuat. delict. §. pen. verſ. pœnalis, Inſt. de perpet. & temporalib. action. l. pœnalia 124. §. non autem, ff. de reg. iuris,* Fernand. Vaſquius *contr. c. 96. n. 23.*

Contrarium ſentit Pereg. *in tr. de Iur. fiſc. lib. 4. tit. 5. n. 1.* vbi dicit delicta morte extingui, etiam ſi agatur de priuatis delictis, dum pro eis criminaliter agitur, vel etiam ad pœnam pecuniariam. Sed non eſt propterea recedendum à prædicta reſolutione, quæ locum habet, quando lis eſt conteſtata in priuatis delictis; tunc enim pœnales actiones tranſeunt in hæredes; cùm tamen in publicis, morte delinquentis delicta finiantur, etiamſi mors interueniat poſt litem conteſtatam; adeo vt etiam fideiuſſores delinquentium liberentur: vt per Farin. *de inquiſ. q. 10. n. 36. circa med.* vbi nominatim loquitur de fideiuſſore delinquentis, per illius obitum eximendo: quod comprobat Vaſq. *quæſt. illuſtr. q. 96. n. 23.* Præterea ſupradicta reſolutio locum non habet, quando agitur ad pœnam fiſco applicandam, etiam in priuatis delictis; quia tunc mortuo delinquente delictum extinguitur, quamuis lis fuiſſet conteſtata: vt bene probat Farinac. *d. q. 10. n. 54.* & mox dicemus *num. 16.*

14 In publicis vero iudiciis, ad hoc vt actio tranſeat ad hæredes, non ſufficit litis conteſtatio, ſed oportet delinquẽtem mortuum eſſe poſt condemnationem; nam ſi ante condemnationem vita functus ſit, actio non tranſit ad hæredes, ſed lis finitur, & per conſequens ceſſat præuentio, Barboſ. *in l. 2. C. ex delict. de-*
15 *functor. n. 3.* Farin. *de Inquiſit. q. 10. n. 53.* † Imò non
ſufficit ad agendum contra hæredes in publicis delictis, vt lata fuerit ſententia, ſed oportet quod ab ea non fuerit appellatum. Alioquin ſi reus pendente appellatione decedat, ceſſabit delictum & illius pœna, & per conſequens criminalis actio, & pœna confiſcationis bonorum, aut alia pecuniaria in conſequentiam delicti & criminalis iudicij declaranda: ſecus ſi principaliter & non in conſequentiam criminalis iudicij ad pœnam actum fuerit, ipſaque pœna principaliter fuerit impoſita; hoc enim caſu licèt poſt appellationem mors interuenerit, datur tamen actio contra hæredes ad pœnam, qui poſſunt & debent cauſam appellationis proſequi, ſi pœnæ condemnationem & executionem effugere velint, & cauſas deducere & probare, propter quas non debet procedi ad declarationem illius pœnæ, Vaſqu. *d. cap. 96. n. 17. & 18.* Farin. *d. q. 10. n. 47.*

Quod adeo verum eſt, vt Iudex hoc caſu nõobſtante morte delinquentis, quæ poſt appellationem obuenit, teneatur parte requirente procedere ad prolationem ſuæ ſententiæ, vt accuſatori adiudicentur damna, intereſſe & expenſæ; ad quæ delinquens, ſi viueret, condemnandus eſſet; cùm de pœna criminis tunc non agatur, ſed de rei perſecutione: Ita deciſum apud Fabr. *in C. lib. 4. tit. 12. ex delict. defunct. defin. 1.* Quod etiam obtinet, ſi agatur ad declarandam appellationis deſertionem: nam ad hoc agi poterit contra procuratorem dominum litis effectum; ideo contra eum fieri poterit proſecutio pro intereſſe partis querelantis: Faber *loco citato, definit. 2.*

Quod autem de priuatis delictis dictum eſt, tunc 16
locum habet quando agitur de pœna fiſco applicanda, nam ſi parti applicari deberet, tranſiret actio contra hæredes; ſed tunc non eſſet criminalis, imò potius ciuilis; quæ non coram Iudice cauſarum criminalium, ſed coram Iudice ordinario ciuili partium tractanda eſſet: per text. & DD. *in d. l. defuncto §. 1.* Farin. *d. q. 10. n. 54.* vbi generaliter dicit in priuatis delictis ſi ciuiliter agatur, actionem tranſire ad hæredes lite conteſtata; ſi vero criminaliter agatur ad pœnam fiſco applicandam, pœna non tranſit ad hæredes, etiam poſt litem conteſtatam, quamuis ageretur de priuatis delictis: Bart. *in l. ex iudiciorum, ff. de public. iudic.* Oſaſch. *dec. 149. n. 2. & 7.* quam deciſionem explicat Farinac. *loco citato, num. 34.*

Prædicta omnia vera quidem ſunt, ſi iuris Ciuilis 17.
ſanctiones attendamus: At verò de iure Canonico, aliud ſtatuendum eſt. Tenetur enim hoc iure, & conueniri poteſt hæres ex delicto defuncti, *c. finali, de ſepultur.* Non tamen obligari poteſt vltra vires hæreditarias, quando verè & realiter nihil occultauit, ſecundum multorum ſententiam, quam tamen reprobat Menoch. *conſil. 89. n. 139. & 160.* vbi refert tres DD. opiniones, & tandem verius eſſe concludit hæredem, qui non confecit inuentarium, teneri ex diſpoſitione iuris Canonici vltra vires hæreditarias, & notat Gratian. *diſcept. forenſ. c. 33. n. 19.*

Sed tamen contrarium verius eſſe teſtatur D. Se- 18
nator Leotard. *in tract. de vſur. q. 94. n. 28.* dicens hoc eſſe communiter receptum, vt hæres non conueniatur vltra vires hæreditarias, ex delicto defuncti: quia cum hoc contra iuris Ciuilis regulas, Pontificiis conſtitutionibus introductum ſit, ita temperandus eſt rigor ille, vt actio ex delicto deſcendens, hæredem non afficiat, niſi quatenus ad eum ex hæredita-
te peruenit. † Imò & in foro conſcientiæ credendum 19
eſt pœnitenti, quamuis inuentarium non confecerit, dummodo fraus abſit, vt vltra vires hæreditarias minimè teneatur, vt oſtendit Dian. *p. 1. reſol. moral. tract. decimo, de legibus, reſol. 27. pag. mihi 185. verſic. cum igitur hac ſententia, & p. 3. tract. 5. reſol. 56. verſ. & ead. ratione, pag. 200.*

Et ex his conſtat, quibus in caſibus cauſa coram 20
Iudice criminali præuenta, coram ipſo, poſt extinctum morte delictum, continuanda ſit; quando videlicet principaliter, & non incidenter de illa cauſa tractatur, deficiente fundamento Iudicij criminalis, à quo ciuilis actio dependebat.

Huic ſecundæ Parti de Præuentione Iudiciali finem impono, ad laudem & gloriam Dei omnipotentis, & glorioſiſſimæ Virginis Mariæ. Omnia ſubmittens correctioni Sanctæ Matris Eccleſiæ, & Tribunalis Vniuerſalis Sancti Officij Vrbis Romanæ, & cuiuſlibet melius ſentientis.

TRACTA

TRACTATVS DE PRÆVENTIONE IVDICIALI,

PARS TERTIA;

SIVE

DECISIONES NOVISSIMÆ S. ROTÆ ROMANÆ,

In quibus plurima ab Authore pertractata confirmantur.

CAPVT SEV RESOLVTIO I.

In Cauſa Colonien. Iuriſdictionis Coram R. P. D. Corrado.

Lunæ VII. Maij MDCXLVI.

ARGVMENTVM.

De iuriſdictione Rectoris ſeu Primicerij Vniuerſitaris ex diſpoſitione iuris, aut ſtatuto, vel conſuetudine ipſi competenti: & quomodo talis conſuetudo probari debeat. De literis Conſeruatoriis Vniuerſitatum etiam in terminis Concilij Tridentini, *& capitis Cauſas omnes* 20. *ſeſſione* 24. *de reformat.* Et quod iuriſdictio Conſeruatorum eſt priuatiua quoad Ordinatios, reſtricta tamen ad caſus, perſonas, & formam litterarum.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio Rectoris ſcholarium non bene deducitur* ex authent. habita, C. ne Filius pro Patre, *qua loquitur tantum de Doctore & Magiſtro.*

2 *Iuriſdictio Rectoris ſcholarium vt plurimum dependet à ſtatutis particularibus, vel à conſuetudine,* num. 3.

4 *Epiſcopus non excluditur à Iuriſdictione quæ competit Rectori ſcholarium ex diſpoſitione* L. final. Cod. de Iuriſdict. omn. Iudic.

5 *Iuriſdictio Rectoris ſcholarium fundata in iure ciuili, non comprehendit Clericos nec cauſas Eccleſiaſticas, præſertim in præiudicium Epiſcoporum.*

6 *Iuriſdictio ordinaria poteſt acquiri ex conſuetudine dummodo ſit immemorialis, aut legitimè præſcripta.*

7 *Immemorialis probatio excluditur quando conſtat de initio conceſſionis.*

8 *Ad probationem conſuetudinis ex qua acquiratur ordinaria Iuriſdictio, requiruntur concludentes probationes, præſertim quando agitur de acquirenda Iuriſdictione priuatiua contra eum, qui habet intentionem fundatam in iure communi.*

9 *Rector Vniuerſitatis adiunctus Conſeruatoribus cum iiſdem facultatibus conceſſis alijs Conſeruatoribus, habet iuriſdictionem priuatiuam quoad Ordinarios, in cauſis etiam iudicialibus.*

10 *Conſeruatoria Vniuerſitatum non ſunt ſublata per Concilium Tridentinum, imò ſpecialiter excepta.*

11 *Conſtitutio Gregorij XV. non loquitur de Conſeruatoriis Vniuerſitatum & ſtudiorum generalium.*

12 *Si in litteris conſeruatoriis data fuerit Iuriſdictio in cauſis extra ciuitatem motis & mouendis contra Doctores vel ſcholares, comprehenſi in conſeruatoriis non poſſunt trahi vel citari extra ciuitatem.*

13 *Rector Vniuerſitatis manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione Iuriſdictionis, ſi conſtet illum aliquos actus iuriſdictionales exercuiſſe.*

14 *Ex actibus particularibus exercitij Iuriſdictionis competit manutentio in tota Iuriſdictione, quia cenſentur procedere ex cauſa vniuerſali.*

15 *Manutentio concedenda eſt Rectori ſcholarium in quaſi poſſeſſione priuatiua Iuriſdictionis, quoad caſus, & perſonas in litteris conſeruatoriis comprehenſas.*

EXORTIA controuerſiis inter
Rectorem Vniuerſitatis Colonién. qui in Sacra Theologia
Magiſter, aut in vtroque, vel
altero Iurium Doctor, ſeu Licentiatus, aut in Medicina, ſeu
ſaltem in Artibus Magiſter, &
Clericus non coniugatus eligi
ſolet, prætendentem ſe eſſe in quaſi poſſeſſione exercendi priuatiuè quoad Ordinarium omnimodam iuriſdictionem ciuilem, & criminalem in quibuſcunque cauſis, etiam ſpectantibus ad forum Eccleſiaſticum, Doctorum, & Scholarium, ac aliorum dictæ
Vniuerſitatis, tàm ex ordinaria facultate, quàm per
Summos Pontifices delegata; & Promotorem Fiſcalem Curiæ Archiepiſcopalis eiuſdem Ciuitatis prædictis opponentem. Cauſa mihi commiſſa fuit, in
qua hodie propoſito Dubio, An, & in quibus ſit
concedenda manutentio Rectori, Domini reſponderunt illi eſſe concedendam iuxta modum exprimendum in Deciſione.

1 Itaque recenſendo ſingula fundamenta pro parte
Rectoris deducta. Quoad Primum ſumptum *ex Authent. habita. §. verumtamen. C. ne fil. pro patr.* dictum
fuit illud non conſiſtere; Tum quia ex eo textu deduci non poteſt iuriſdictio Rectoris, de quo nulla
ibi fit mentio, ſed de Domino id eſt Doctore, & Magiſtro, iuxta communem Interpretum expoſitionem:
2 † quorum nonnulli exiſtimarunt iuriſdictionem Rectoris procedere à ſtatutis particularibus, vt Salyc.
ibi, ſub n. 23. verſ. quæro hodie Scholares. Ant. de Matt.
in tract. de Iudic. ſub num. 38. in §. tertio. verſ. eſt etiam
3 *quartus.* † Alij à conſuetudine, vt Iacob. Butrig. *ibid.*
quem ſequitur Barth. Bolognin *in repet. ſub num. 218.*
verſ. ſed quæritur. Sicard. *ſub num. 17. verſ. nunc dicet*
4 *aliquis.* Corn. *ſub num. 4. verſ. in textu.* † Plerique vero ex diſpoſitione *l. fin. C. de iuriſdict. omn. Iudic.* vt
Bart. *ibid. ſub num. 5. verſ. quæro vtrum habeant Iudicem.* Bald. *ſub num. 56. verſ. modo ſequitur, & ſeq.* Abb.
in cap. ſi diligenti ſub num. 27. verſ. ſed poſtea. extr. de
for. compet. & comprobat Horat. Luc. *in tract. de priuileg. Scholar. priu. 65. ſub princ. verſ. ego quidem.* & alij.
Neque excluditur Epiſcopus, quinimo comprehenditur, vt patet ex ipſo textu, & in *Conſtitut. Iuſtinian.*
in Proœm. ff. §. fin. verſ. in Berythienſium vero Ciuitate,
ibique Gloſſ. *in verb. profeſſores, & DD. omnes conue-*
5 *niunt.* † Tum quia lex illa ſæcularis non comprehendit Clericos, nec cauſas Eccleſiaſticas, in quibus
eius conditor iuriſdictionem non habet, atque ideo
eam aliis conferre non poteſt, *c. bene quidem, 96. diſt. c.*
Eccleſia Sanctæ Mariæ, extr. de conſtit. minuſque in
præiudicium Iuris Epiſcoporum, ad *cap. ſi diligenti,*
& cap. ſignificaſti, extr. de for. compet. & in ſpecie declarant *in ead. Auth.* Cyn. *ſub num. 6. verſ. ad quod aduertendum eſt.* Angel. *ſub num. 9. verſ. in ea gloſſa.* Odofred. *ſub n. 2. in fin. verſ. quia Clerici.* Alberic. *ſub n. 4.*
verſ. item tenet hic ipſe Cyn. Salyc. *ſub n. 20. verſ. quæro*
tertio. quid de Clericis. & num. 24. verſ. quæro Scholaris
Clericus. Corn. *ſub n. 4. in fin. verſ. quæ omnia,* eandémque ſententiam tenent Gofred. *in ſumm. tit. de for.*
compet. n. 12. verſ. dubitari autem conſueuit. Ioan. Andr.
ſub n. 24. verſ. ſed illo reſpectu. & Abb. *num. 25. verſ.*
quæro cum Gloſſ. & ſeq. Ant. de Matth. *in d. tract. de iudic. ſub n. 38. verſ. & tenet.* P. Rebuff. *in tract. de priuil.*
Scholar. priu. 152. n. 3. verſ. limita in Scholare Clerico. &
Horat. Luc. *in ſimili tract. priu. 66. verſ. primo limita,*
& alij.

6 Quoad ſecundum deductum ex conſuetudine, qua
poteſt acquiri ordinaria iuriſdictio, iuxt. text. *in cap.*
cum contingat, vbi Gloſſ. *in verb. vel conſuetudine.* Ioan.
Andr. Abb. Felin. & cæteri DD. *extr. de for. compet.*
Dictum fuit ex ſcripturis productis, non probari conſuetudinem immemorabilem, ſeu aliâ legitimè præſcriptam; tum quia non præ ſe ferunt requiſita ad
hunc effectum neceſſaria, quinimo ad exhibitos priuilegiorum particularium titulos referri poſſunt, † ex 7
quibus conſtat de titulo conceſſionis, ac proinde excluditur immemorabilis, vt fuit dictum in *Pampelon.*
beneficij 21. Maij 1618. in recent. dec. 27. n. 2. & ſeq.
verſ. licet enim, p. 4. tom. 2. & in Comen. parochialis 25.
Iunij 1621. coram bon. me. Buratto *dec. 551. n. 1. verſ.*
vnde ſequitur. Tum quia non fuerunt ritè extractæ, &
multifariè impugnantur à parte, ita quod non faciũt
concludentem probationem, Rot. *dec. 382. n. 6. verſ.*
quare cum plura, p. 2. & dec. 383. n. 5. verſ. neque obſtat.
p. 4. recent. † Qualis eſt neceſſaria in hac materia, vt 8
not. 8. Gloſſ. fin. ac DD. *in c. vlt. extr. de conſuetud. & in*
l. 1. & in verb. probatis, C. quæ ſit longa conſuetud. Rot.
penes Seraph. *dec. 1159. ſub n. 1. verſ. cum enim. & dec.*
36. n. 5. verſ. ſicut dicimus, p. 1. diuerſ. Gregor. *dec. 562.*
n. 1. verſ. & propterea, ac ſeqq. & in recent. dec. 456. n. 15.
verſ. non obſtat prætenſa conſuet. ac dec. 525. n. 5. verſ.
quatenus vero. p. 1. & dec. 214. n. 18. verſ. quia adhuc, p. 7.
Eóque magis dum ex ea prætenditur fuiſſe acquiſitum ius Rectori priuatiuè ad Ordinarium, habentem
intentionem fundatam in diſpoſitione tam iuris cõmunis *d. c. ſi diligenti. & c. ſeq. ac cap. ſignificaſti, extr.*
de for. compet. & c. 1. de offic. ordin. & cap. cum perſona,
de priuileg. in 6. quam *Sacr. Concil. Trident. ſeſſ. 24. de*
Reformat. c. 20. Nam exactiores hoc caſu requiruntur probationes; Rot. penes Card. Seraph. *dec. 1084.*
& bon. mem. Comitul. *dec. 26. n. 11. verſ. ſed ceſſat obiectum, & dec. 138. n. 12. verſ. nam etſi. & in recent. deciſ. 491. n. 10. & 11. p. 1. & dec. 243. n. 1. dec. 248. dec.*
273. ac dec. 382. ſub n. 2. verſ. nec viſa fuit, & dec. 493.
n. 4. verſ. præſcriptio autem, p. 2. dec. 618. num. 26. verſ.
tum quia. & ſeqq. p. 5. ac dec. 253. n. 31. verſ. quoniam
omiſſo, & ſeq. p. 6. ac dec. 82. n. 12. verſ. ſed tamen. p. 7.
cum aliis relatis per Mareſcot. *reſol. 11. à num. 6. verſ.*
tertio amplia, & ſeq. lib. 1.

Quoad tertium deductum ex Priuilegio ſan. mem.
Bonifacij Noni *ſub Dat. quint. Idus Nouembris anni*
primi illius Pontificatus, quo fuerunt deputati Iudices, & Conſeruatores ſpeciales in cauſis Magiſtrorum, & Doctorum, & Scholarium dictæ Vniuerſitatis, etiam iudicialem indaginem requirentibus, cum
expreſſa derogatione contrariæ Conſtitutionis ſan.
mem. Bonifacij Octaui, Abbas Monaſterij Sancti
Martini Colonién. & Decani Sancti Pauli Leodién.
& Sancti Saluatoris, Traiectén. Eccleſiarum; quibus
deinde ex alio Priuilegio ſan. mem. Iulij Secundi ſub
Dat. ſeptimo Idus Ianuarij Anni 1507. adiunctus
fuit Rector ipſius Vniuerſitatis, cum eiſdem facultatibus, perinde ac ſi ab initio fuiſſet vnà cum aliis
prædictis deputatus. † Dictum fuit, Rectori tan- 9
quam delegato Apoſtolico competere iuriſdictionem iudicialem in cauſis comprehenſis in præfatis
litteris Conſeruatoriis, attento illarum tenore, vt in
Oſcen. Iuriſd. 12. Decembris 1614. coram bon. mem.
Vbaldo *in recent. dec. 616. per tot. p. 2.* & eam quidem
priuatiuè quoad Ordinarium, cuius generali per huiuſmodi ſpecialem delegationem, ad inſtantiam &
fauorem prædictorum de Vniuerſitate emanatam, ne
coram aliis Iudicibus traherentur in his, quæ ſub
ea delegatione comprehenduntur, cenſetur derogatum: ad *cap. ſanè. il ſecondo, extr. de offic. deleg. cap. 2. de*
offic. legat. & in ſpecie tradit Iacob. de Aren. *in l. quod*
in rerum. §. ſi quis poſt, in fin. n. 1. verſ. iſta littera, ff. de
leg. 1. Bald. *in l. vnic. §. vbi autem ſub num. 7. verſ. illud*
ſcias, C. de cad. tollend. Angel. *in l. cum Prætor, num. 2.*
verſ.

verſ.nota iſtam doctrinam, ff.de indic. Crau. *conſ.*41 t.
*ſub n.*31.*verſ.quando Princeps,& ſeqq.*Meooc.*præſ.*18.
*n.*17.*verſ.nonus eſt caſus,& ſeq. ac n.*23.*verſ. duodeci-
mus eſt caſus,lib.*1. Fraoch. *dec.*458.*n.*3.*verſ.& poſt-
quam.*Rot.*dec.*717.*ſub n.*6.*verſ.alterò caſu,p.*4.*diuerſ.
ac in rec.dec.*37.*n.*1.*verſ.quando enim,p.*1.*& dec.*30.*n.*9.
*verſ. pro Priore autem, & ſub n.*10. *verſ. prima tamen
opinio,& ſeq.p.* 2.& in ſpecie probant Gutier.*pract.q.
lib.*3.*q.*10.*ſub n.*1.*verſ.nihilominus,& ſeq.* ac alij relati
per Monet. *de Conſeru.c.*3.*ſub n.*23.*verſ. tum quia ab
Ordinarius,& c.*8.*n.*161.*verſ.prima concluſio.*& M.An-
tonin.*reſol.*4.*n.*2.*verſ.poſtremo,lib.*3.

10 Huiuſmodi autem litteræ Conſeruatoriæ Vniuer-
ſitatibus ſtudiorum generalium, ſeu eorum perſonis
conceſſæ,non fuerunt abrogatæ per Sacr.Conc.imò
ſpecialiter exceptæ,vt legitur *ſeſſ.*14.*de Reform.c.*5.*ad
fin.verſ.Vniuerſitates autem generales,& ſeſſ.*25.*de Re-
form.c.*6.*ad fin.verſ.ſaluis tamen in omnib.* & firmauit
Rot.penes Card.Seraph. *dec.*585.*n.*2.*verſ. quia quod
attinet ad priuilegia.*& Card.Manric.*dec.*180.*n.*5.*verſ.
neque obſtat.* & in terminis *d.c.*20. *cauſa omnes , &c.
ſeſſ.*24.*de Reform.*ea ſententia S.Congr.fuit dictum,
in *d.dec.*616. *in fin. verſ. imò quod tales Conſeruatoria
p.*2.*recent.*Ioan.Franc.Leon. *in Theſ.for. Eccleſ.p.*3.
*c.*8.*ſub n.*58.*verſ.Conſeruatoria autem.*

11 Neque obſtat Conſtitutio ſan.me.Greg.XV.incip.
Sanctiſſ.in Chriſto pater. pub.de anoo 1621. 20.Sep-
tembris *in ord.*9 *Bullar. tom.*4. quia non loquitur de
Conſeruatoriis Vniuerſitatum , & ſtudiorum gene-
ralium , ideóque in præſenti iudicio de illa non eſt
agendum , ſed maturius (ſi opus erit) diſcutietur in
petitorio,vt fuit dictum in *Toletan. Conſeruatoria* 6.
Iunij 1635.*coram Reuerendiſſ.D.meo Decan.in recent.
dec.*49.*ſub n.*15.*verſ.quia vltra quod.& ſeq.p.*7.

Quod verò ad Quartum,& vltimum,deſumptum
ex eodem Priuilegio Iulij Secundi, Domini cenſue-
runt eſſe aduertendum,quod d.priuilegium duas ha-
bet partes præſentem controuerſiam concernentes.
In quarum prima Summus Pôtifex adiunxit Recto-
rem cæteris Conſeruatoribus antea deputatis Vni-
uerſitati,atque illi conceſſit,quod in ſpectantibus ad
officium d.Conſeruatoriæ, ac aliis quibuſcunque in
quibus ordinaria potitur iuriſdictione , ſummariè,
ſimpliciter,& de plano,ſine ſtrepitu & figura iudicij,
ac ſola facti veritate inſpecta procedere,eáſque diſ-
finire,ac ſententias exequi poſſit, prout *ibi* legitur,*in
§.nos igitur,verſ.modernum, & pro tempore exiſtentem
Rectorem , &c.* In altera vero eidem Rectori tribuit
iuriſdictionem in quibuſcúnque cauſis,tunc,& pro
tempore motis contra dictos Magiſtros , Doctores,
& Scholares etiam extra Ciuitatem Colonieñ,coram
quibuſvis Iudicibus,etiam Ordinariis,ad quos illos
inuitos trahi poſſe prohibuit,ipſiſque Iudicibus co-
ram quibus extra d.Ciuitatem euocarentur inuiti,&
aliis quibuſcunque quibus ôpus fuerit,ne in eiſdem
cauſis procedant,inhiberi mandat;vt legitur in *verſ.
quodque de cætero perpetuis futuris temporibus, &c.* In
prima igitur parte fuit quidem prorogata ad perſo-
nam Rectoris iuriſdictio aliis Conſeruatoribus prius
delegata iuxta formam antecedentis delegationis;
Verum ordinaria non fuit denuò illi tributa,ſed præ-
ſuppoſito tantùm, quod antea competeret , breuior
12 procedendi facultas addita fuit. † In ſequenti au-
tem parte,noua fuit illi conceſſa iuriſdictio in cauſis
contra prædictos extra dictam Ciuitatem motis , ac
mouẽdis,etiam priuatiuè quoad Ordinarios,& alios
quibus per Rectorem illis inſtantibus inhiberi poſſe
Summus Pontifex declarauit,ne Magiſtri,Doctores,
& Scholares dum extra Ciuitatem euocantur inuiti
à Studiis diſtrahantur ; itaque vigore huius priuile-
gij,& antecedentis ſanct.mem.Bonifacij IX. Rector
habet iuriſdictionem priuatiuè quoad Ordinarium
in cauſis illi delegatis,in his ſcilicet, quæ ſunt com-
prehenſæ in ipſis litteris Conſeruatoriis , & in his,
quæ pro tempore mouebũtur etiam extra Ciuitatem
contra Magiſtros, Doctores, vel Scholares recuſan-
tes coram aliis Iudicibus reſpondere , & Rectoris
iudicium eligentes , vt apparet ex præfatis litteris
Apoſtolicis , quæ in hac materia Ordinariis præiu-
diciali,ſtrictè intelligi debent in his tantùm caſibus,
qui leguntur in eis expreſsè diſpoſiti , nec vlterius
extendi poſſunt : *cap.ex tuarum,* vbi not.DD. *extr.de
auct. & vſu pallij, cap. quamuis de reſcr. in* 6. Oldrad.
*conſ.*268.*quæſtio eſt, vtrum per priuilegium, n.*1.*verſ.
ſed in contrarium, & num.* 2.*verſ. præterea,* Rot.penes
Card.Seraph. *dec.*605.*n.*2.*verſ.cum enim,& dec.* 827.
*n.*1.*verſ.cum enim agatur,& in recentior.dec.*324.*n.*11.
*verſ.ex quo priuilegium,p.*5.& in ſpecie probant Mo-
net.*de Conſeru.c.*3.*à n.* 20.*verſ.verſ.ſi vero magis ſpe-
ciales,& ſeqq.* & Gabr.Pereir.*dec.*118.*ſub n.*16.*verſic.
quamuis enim.*

Quare cum in his Rector fundatam habeat in- 13
tentionem ſuam in eiſdèm priuilegiis Apoſtolicis,
conſtérque ſatis in hoc iudicio de quaſi poſſeſſione,
in qua reperitur exercendi iuriſdictionem in cauſis
prædictorum de Vniuerſitate ex actibus ſubſequen-
tibus, qui referri debent ad illum ex allegatis titulis,
de quo conſtat ex dictis priuilegiis , quia alij tituli
adhuc non fuerint legitimè probati, ad *l.*2.*C.de acq.
poſſ.* Gloſſ.fin.*in l.quadam mulier.ff.de rei vend.* Rot.
*dec.*615.*ſub n.*3. *verſ.ita vt quando non conſtat.p.*2.*re-
cent.& in Caſenaten.conſ.*3. *Iunij* 1644. *in §.quia cum
appareat. &* 9. *Iunij* 1645. *in §. quia nullibi probatur,
verſ.& propterea cum conſtet coram me.* † Atque ideo 14
licet reſpiciant immediatè certas ſpecies cauſarum,
cum tamen proueniant à præcedenti titulo vniuer-
ſali, ſufficiunt vtique ad conſtituendum dict. Recto-
rem in quaſi poſſeſſione iuris vniuerſalis illam exer-
cendi in omnibus cauſis ſub dictis priuilegiis com-
prehenſis , quia magis attenditur cauſa actus , quàm
ipſius exercitium,hincque per vnum actum ſingula-
rem,vbi cauſa,& intentio agentis eſt vniuerſalis,ac-
quiritur vniuerſalis poſſeſſio in huiuſmodi iuribus;
vt tradit Bald.*in repet.l.*1.*ſub n.*24.*verſ. tu dic.Cod.de
emancip.liber.* Felin. *in cap.audītis,ſub num.*19.*propè
fin.verſ.& dicit Bald.extr.de præſcr.*Rot.*deciſ.*17.*n.*3.
*verſ.ſi quidem,cum ſeqq.& dec.*139.*num.* 12.*verſ. quia
quando cauſ.p.*2. *diuerſ.* & penes Card. Seraph. 951.
*n.*2.*verſ.quia ibi cauſa eſt vniuerſalis*, & Reuerendiſſ.
Vrgellen. *dec.*266. *n.*3. *verſ. quia quaſi poſſeſſio. ac in
recentior. dec.*273.*ſub n.*2. *verſ. verum etiam, p.*2. *ac
ſæpè in aliis.* † Propterea fuit per Dominos conclu-
ſum illi concedendam eſſe manutentionem in exer-
citio eiuſdem iuriſdictionis priuatiuè quoad Ordi-
narium, quoad cauſas, & perſonas ſub dictis Apo-
ſtolicis priuilegiis , (vt dictum eſt) comprehenſas,
iuxta illorum tenorem donec ſuper petitorio plenius
cognoſcatur,iuxta text.*in d.cap.cum perſona,de priuil.
in* 6.Rot.penes Card.Seraph. *deciſ.*585. *& dec.*595.
*n.*1.*verſ.quando enim,& ſeqq. ac in d.dec.*491.*ſub n.*4.
*verſ.non obſtat, & ſeqq.p.*1.*recent.* & aliis relatis per
Maſcard. *d.reſol.*11.*n.*19. *verſ.quarto dicta concluſio,
& ſeqq.ac n.*1.*verſ.limita cum ſeqq.lib.*1.

Atque ita deciſum vtraque parte informante,
&c.

Iſta deciſio referenda eſt ad cap. 59. *partis ſecundæ
Tract.de Preuent.*

CAPVT SEV RESOLVTIO II.

In Cauſa Meleuitana Antianitatis, Coram R. P. D. Bichio Veneris 20. Nouembr. 1648.

ARGVMENTVM.

De exceptionibus præiudicialibus, in primis expreſsè vel tacitè per proceſſum ad vlteriora iudicandis. Et quomodo articuli diuerſi eiuſdem negotij poſſint dici connexi, vt vnica ſententia debeant terminari. Et quando vnicum ſit Iudicium, ſi diuerſa capita contineat, quorum tamen proſequutio ſimul facta fuit: Et vtrum ſententia lata vigore commiſſionis auocatoriæ, ſit nulla, ſi in commiſſione non fuerit facta mentio litis pendentis.

SVMMARIVM.

1 *Decretum executorialium comprehendit omnia que reſultant ex ſententia, de cuius executione agitur.*

2 *Sententia generaliter prolata, omnia comprehendit.*

3 *Sententia quæ ſe refert ad acta, continet omnia quæ in actis deducta fuerunt.*

4 *Verba ſententia recipiunt interpretationem extenſiuam, ab iis quæ in proceſſu diſputata fuerunt.*

5 *Clauſula* quam & quas, *comprehendit etiam noua iura in actis deducta.*

6 *Vnica ſententia totum negotium terminari debet, ne partes ſuperfluis fatigentur expenſis.*

7 *Exceptio præiudicialis ſi fuerit propoſita cenſetur tacitè reiecta, ſi Iudex procedat ad vlteriora.*

8 *Quando agitur de diuerſis articulis ſeparatim tractatis, diuerſa quoque ſunt Iudicia, & ſeparatim tractanda.*

9 *Iudicia ſunt connexa, quando tendunt ad eundem finem.*

10 *Quando exceptio incompatibilis cum executione proponitur, de illa debet per Iudicem coram quo propoſita fuit, cognoſci.*

11 *Quod fuit deductum ſemel per viam actionis, poteſt poſtea deduci per viam exceptionis.*

12 *Quando vnica proſecutio facta fuit plurium petitionum, cenſetur vnicum iudicium.*

13 *Sententia contra ſententiam nulla eſt; ſed tamen regula illa limitatur* ibidem.

14 *Commiſſio obtenta in præiudicium litis præuenta coram vno tribunali, eſt ipſo iure nulla, ſi non facta fuerit mentio litis pendentis. Et ſententia vigore talis commiſſionis lata, eſt nulla,* num. 15.

16 *In vim clauſulæ* quam & quas, *procedi poteſt prout in prima, abſque reuocatione alterius ſententiæ.*

PRIMÆ, & ſecundæ inſtantiæ controuerſia tota fuit ſuper executione Breuis Apoſtolici declarantis Equiti Anyorrant computari debere antianitatem à die præſentationis primarum probationum, non autem ab vltima die illarum admiſſionis; nam ad inſtantiam venerabilis Linguæ Franciæ cauſa ſubreptionis, obreptionis, & nullitatis dicti Breuis commiſſa fuerat in Rota bonæ memoriæ Buccabellæ, & deinde in gradu appellationis bon. mem. Pirouano, quibus officio functis per ſententias latas ad fauorem Equitis Anyorrant, iterum appellante eadem Lingua, prodiit tertia inſtantia coram Eminentiſſimo D. Cardinali Panzirolo tunc noſtri Ordinis Auditore.

Hac verò pendente, dictus Eques ne antianitatis effectu, hoc eſt aſſecutione Commendæ fruſtraretur ob defectum quartæ Carauanæ, ſine qua Statuta Sacræ Religionis Hieroſolymitanæ incapacitatem ad Commendas obtinendas inducunt, ſibi magis conſulendo obtinuit aliud Breue, defectus huiuſmodi ex cauſis ibi expreſſis diſpenſatorium; contra quod inſurrexit Lingua, eiuſque ſubreptionis cauſam committi curauit Eminentiſſimo Magno Magiſtro, qui ſucceſſiuè ſubreptitium pronunciauit, & ab hac pariter ſententia commiſſa fuit cauſa appellationis eidem Domino Cardinali Panzirolo, adeo quod coram ipſo, ſiue R.P.D. meo Veroſpio in illius ad Cardinalatum promoti locum ſuffecto, duæ emanarunt appellationum commiſſiones, quarum priorem à ſententiis Rotalibus ſuper executione primi Breuis, Lingua; alteram à ſententia Magni Magiſtri ſuper ſubreptione ſecundi Eques Anyorrant impetrauit.

Sed dũ non ſpecificato an vigore primæ, vel ſecundæ, ad vlteriora procederetur; R.P.D. meus Veroſpius bis vtraque parte informante propoſuit dubium, an Equiti de Anyorrant obſtaret defectus quartæ Carauanæ, quo ſemper negatiuè reſoluto, per optimas rationes deductas in deciſionibus editis prima Iulij, & 14. Decembris 1643. tandem ſententiam protulit confirmando priores Rotales, & pro omnibus in illis, & in litteris Apoſtolicis emanatis ad fauorem Equitis contentis, mandata quæcumque ac litteras executoriales decernendo.

Cumque ab ea ſententia ex aduerſo appellatum non fuiſſet, & Eques in vim rei iudicatæ peteret ſibi concedi litteras executoriales, etiam quoad quartam Carauanam, eædem decretæ fuerunt, præuia particulari diſcuſſione, an conſtaret de re iudicata etiam quoad quartam Carauanam, vt in *deciſione emiſſa die 4. Iulij* 1646. † Hoc ipſum decretum executoria- 1
lium, quod per appellationem Linguæ ad me deuoluit, confirmandum eſſe hodie reſponſum fuit; cùm in executorialibus rei iudicatæ, omne id comprehendi debeat, quod ſententia ipſa in iudicatum tranſacta complectitur: Anan. *conſil. 5. n. 1. & ibidem* Bologn. *in addition.* Rebuff. *ad conſtit. Reg. tom. 1. tit. de ſent. executor. art. 7. gloſſ. 9. n. 17.* Boër. *deciſ. 68. n. 2.*

Complectitur vero ſententia, à qua ex aduerſo appellatum non fuit, etiam reiectionem exceptionis defectus quartæ Carauanæ, tum explicitè, tum tacitè. Primo modo, quia in ſecunda parte Iudex concedit executionem pro omnibus contentis in litteris Apoſtolicis, & ſic etiam in litteris ſecundi Breuis diſpenſatorij quartæ Carauanæ in actis productis, ſuper quibus Iudicem pronunciare voluiſſe, & cum effectu pronunciaſſe apparet ex relatione expreſſa ad acta, quam fecit in proœmio ſententiæ, ibi, *De, & ſuper litteris Apoſtolicis, earúmque litterarum Apoſtolicarum ad fauorem Domini Equitis Ioannis emanatarum, de quibus in actis executione ac iuſtificatione, &c. rebuſque aliis in actis productis &c.* † Itavt indefinita 2
mentio litterarum Apoſtolicarum in numero plurali facta in parte diſpoſitiua ſententiæ, vtrumque Breue in actis productum comprehendat, nedum ex ſui natura, cùm æquipolleat vniuerſali, *l. ſi ſeruitus 22. ff. ſeruit. vrb. præd.* Grat. *diſcept. 650. num. 9.* Barboſ. *axiom.*

3 *axiom.653.n.1.* † ſed etiam in vim ſpecialis relatio-
nis ad acta, per quam dicitur pronunciatum ſuper
omni eo, quod in actis deductum fuit: Menoch. *conſ.*
110.*n.5.conſ.*159.*n.*4. Oſaſc. *dec.*63.*n.*3. Rot. *dec.*500.
n.9.p.5.recent. fortiùs, quia ſuper hac exceptione
quartæ Carauanæ, & Breuis diſpenſatorij executio-
ne præceſſerant particulares, & acerrimæ diſcepta-
4 tiones, ac deciſiones, † à quibus verba ſententiæ,
quatenus opus ſit interpretationem quoque exten-
ſiuam recipiunt, Socin. iun. *conſ.*181. *n.*79.*verſ. hoc
etiam, & ſeq. lib.*2. Scacc. *de ſentent. & re iudic. gloſſ.*14.
*q.*17.*n.*76.& 2.*ſeqq.* vbi ait, quod deciſiones ſunt pars
ſententiæ, Burat. *deciſ.*327.*n.*1.

5 Nec obſtat, quòd primæ ſententiæ, quas vltima
confirmauit, non loquantur niſi de primo Breui: quia
vltima vltra confirmationem priorum ſententiarum
dat executionem omnibus litteris Apoſt. productis
in actis, & potuit etiam nouum ius, hoc eſt excuſa-
tionem à quarta Carauana canonizare vigore clau-
ſulæ, *quam, & quas*, in commiſſione directa tertio
Iudici appoſitæ ad præmiſſa non reſtrictæ, Put. *de-
ciſ.7.de appellat.* Coccin. *dec.*47.*n.*10. Rota *dec.*552.
p.4.diuerſor. & in Romana domus 10. *Iunij* 1639. *co-
ram Reuerendiſſimo Epiſcopo Salamantino*, quam clau-
ſulam deductam fuiſſe ad ſpeciem, ſuper nouo iure
ſecundi Breuis, vt oportet, Marcſcott. *variar. reſol.
lib.1.c.*20.*n.*18. Caputaq. *deciſ.*125.*p.*3. Rota *dec.*82.
n.8.p.4.tom.2.recent. demonſtrant ipſius ſecundi Bre-
uis productio coram eodem Auditore, & ſpeciales
diſcuſſiones, ac deciſiones ſuper eo articulo ante ter-
6 tiam ſententiam emanatæ, quas Rota præmiſit, † vt
deinde vnica ſententia totum negotium terminaret,
prout terminauit, & congruere Maieſtati tanti Tri-
bunalis, ne multiplicando in ſententiis, litigantes
ſuperfluis impenſis grauentur, fuit dictum *in deciſ.*
427. *n.3.p.2. dec.*485.*n.6.p.5.recent. & in Peruſina
executionis* coram Penia, *impreſſ.* apud Marcheſan. *de
commiſſ.p.3.fol.*114.*n.*3.

7 Secundo modo, id eſt tacitè, quia cum defectus
quartæ Carauanæ, qui dicitur in actis deductus per
viam exceptionis eo ipſo quod deſuper aduerſus
actorem ſuſcepta fuit diſputatio; & contradictio:
Rota *dec.*736. *ſub n.6. verſ. & vbi etiam p.*5.*recent.
dec.*520.*n.4.& 5.p.*5. eſſet incompatibilis cum aſſe-
cutione Commendæ, qui eſt effectus litis introductæ
ſuper antianitate: propterea Iudex pronunciando
ſuper antianitate, & procedendo ad vlteriora, vide-
tur huiuſmodi exceptionem tacitè reieciſſe: iuxta
notata per Doct. *in c. ex parte, il* 2. *de app.* Gabr. *de ex-
cept. concl.1.n.*23. Burat. *dec.*15.*n.*7. cum aliis allegatis
in deciſ. R.P.D. mei Veroſpij 4. *Iulij* 1646. *§. primo*;
Quo magis cum vt ſupra dicebam, fuerit ſuper hac
exceptione particulariter diſceptatum.

8 Nec obſtat, quod articulus antianitatis ab articu-
lo incapacitatis ex omiſſione quartæ Carauanæ, di-
uerſus ſit non ſolum reipſa, quia ſtant ſimul, quod
quis ſit antianus, & tamen incapax Commendæ, ſed
etiam origine Iudicij, cum ſuper antianitate lis pen-
deret vigore primi Breuis in tertia inſtantia per ap-
pellationem Linguæ à ſententiis Rotalibus; at ſuper
incapacitate ex defectu quartæ Carauanæ introdu-
cta fuerit in ſecunda inſtantia, per appellationem à
ſententia Magni Magiſtri declarante ſecundum Bre-
ue ſubreptitium ab Equite Ioanne interpoſitam;
Vnde infertur, quod nec tacitè, nec expreſsè potue-
rit vterque articulus vnica ſententia terminari, ex
traditis per Laderch. *conſ.*93.*n.2.verſ. ſecundo dico.*

9 Quia connexio vtriuſque reſultare poteſt reſpe-
ctu finis, id eſt aſſecutionis Commendæ, ad quem
tendunt: Imula *conſ.*159.*n.*2. Rota *deciſ.*588.*n.*18.
*part.4.tom.3.recent. deciſ.8.n.*7. coram bon. mem. Bu-
ratt. *ex text. in l. quid ergo, §. penult. ff. de contr. iudic. tu-
tel.* cum aliis allegatis à Menoch. *de arbitr. caſ.*45.
n.6.& 9. † Maximè quia diſputationes Rotales non 10
concipiuntur in abſtracto, ſed in ordine ad finem, &
effectum de quo agitur: & certum eſt, quod ad finem
aſſecutionis Commendæ, exceptio incapacitatis in-
compatibilis eſt cum executione Breuis ſuper an-
tianitate, cum & antianitas, & capacitas requiratur,
vt Statutum eſt inter Ordinationes Religionis Hie-
roſolymitanæ, *in c.1. de Commend.* & tradit Loth. *de re
benefic. lib.1.q.15.n.47.& 49. fuitque dictum in Aqui-
tanien. Prioratus vigeſima-prima February* 1621. *co-
ram bon. mem. Archiepiſcopo Seleucien.*

Potuitque articulus incapacitatis duplici vis in 11
Rota cognoſci, vel nimirum in ſecunda inſtantia in
gradu appellationis à ſententia Magni Magiſtri, Ista
contra ſecundum Breue; vel in tertia proſequendo
Iudicium antianitatis, in qua licitum erat Linguæ
Franciæ deducere per viam exceptionis incapacita-
tem, quam in Iudicio cœpto Melitæ committendo
cauſam Breuis diſpenſatorij deduxerat per viã actio-
nis, Rebuff. *conſ.*109.*verſ. item regulariter*, Gratian. *di-
ſceptat.*445.*num.*12.*& ſeqq.* pariterque licitum erat
Equiti allegare, vt fecit, ſe tum in vim Breuis diſ-
penſatorij, tum eo ſemoto capacem eſſe effectus an-
tianitatis, hoc eſt Commendæ, non obſtante defectu
quartæ Carauanæ, quia ob impedimentum ex ad-
uerſo ſibi præſtitum, non eam expleret, habetur ac ſi
expleuiſſet in odium aduerſarij; vt bene ponderat
deciſio *D. mei Veroſpy* 1. *Iulij ann. milleſimo, ſexcente-
ſimo, quadrageſimo-tertio § Primò verſ. & quia.*

Igitur tertia ſententia Rotalis vtrumque diffini- 12
re potuit expreſsè, vel tacitè, cùm incapaci-
tas haberet excuſationem etiam de iure commu-
ni, & in eodem Iudicio tertiæ inſtantiæ dedu-
cta fuiſſet, ac diſcuſſa, non ſecus ac ipſum
Breue diſpenſatorium, iuxta theoriam Caſtr. *conſ.*
164. *num.* 1. *&* 3. vbi ait, quod quando eſt vnica
proſecutio plurium petitionum, eſt vnicum Iu-
dicium, *libro primo*: quam ſequitur Ladercb. *in ex
aduerſo allegato conſil.*93.*num.*2.*verſ. qui inquit*: atque
hinc nec opus fuit reuocare ſententiam latam Me-
litæ aduerſus Breue diſpenſatorium, quia Eques
opus non habebat eo Breui, ſtante dicta excuſatio-
ne ei competenti de iure communi canonizata per
deciſiones Rotales.

Præterea regula, quod reuocanda eſt prima ſen- 13
tentia, ne detur ſententia contra ſententiam, de-
ſumpta ex *l. prima, Cod. quand. prouoc. non eſt neceſſ.* re-
cipit duas limitationes: alteram, quando prima
ſententia eſt notoriè nulla, vel iniuſta, Felin. *in cap.
inter Monaſterium n.*25.*de ſentent. & re iudic.* Surd.
*conſil.*164.*num.*44.*& ſeqq.* Seraph. *deciſ.*1133.*num.*5.
Caualer. *deciſ.*41.*n.*5.*deciſ.*69.*num.*3. alteram quan-
do non fuit in actis oppoſitum de prima ſententia,
eiuſque reuocatióne; Oſaſch. *deciſ.*1.*num.*19. Peona
*deciſ.*217.*num.*3. Caual. *deciſ.*31.*n.*2. Rota *in recent.
dec.*161.*n.1.p.*1.

Applicantur autem caſui noſtro, quia de oppoſi-
tione primæ ſententiæ eiúſque reuocatione non ap-
paret in actis, & ſententia Melitæ pronuncians Bre-
ue diſpenſatorium eſſe ſubreptitium, ex duabus
deciſionibus R.P.D. mei Veroſpij ſuper eiuſdem
Breuis iuſtificatione editis, iniuſta notoriè conuin-
citur: Rota *deciſ.*325.*n.4.part.5.recentior.* † Eſtque 14
vltro nulla ex defectu Iuriſdictionis, quia cum cauſa
ab initio fuiſſet commiſſa in Rota cum clauſula,
quam & quas, cuius vigore omne ius etiam futurum,
& ex quacunque cauſa deductum eſſe dicebatur

ex allegat. in deciſ.210. num.6. deciſ.710.num.6.p.3. recentior. ibique Eques Orator litem proſequeretur, commiſſio deinde ad inſtantiam Linguæ directa Melitæ, non facta mentione litis pendentis in Rota, fuit ipſo iure nulla tanquam ſapiens auocationem: Buſignet. *deciſ.13. de reſcript.* Caſſador. *dec.prima de reſcript.* Seraph. *deciſ.763.num* 6. Burat. *deciſ.74.n.4.* & *ibi* Addent. *littera B*, latè Marcheſan. *de commiſſ.*
15 *p.2.fol.239.num.132.*† Et quod ſententia lata vigore commiſſionis ſubreptitiæ ſit nulla, dixit Rota
16 *deciſ.564.n.16.part.5.recent.*† Vltra quod in vim dictæ clauſulæ, *quam & quas*, procedi potuiſſet vt in prima, abſque reuocatione alterius ſententiæ, Rota *deciſ.164.n.2.p.6.recent.*

Et ita deciſum vtraque parte informante, &c.

Deciſio iſta applicatur ad c.15. p.1. præſentis tract.

CAPVT
SEV
RESOLVTIO III.

CONTINENS BREVE Smi. D. N. INNOCENTII X. Summi Pontificis.

In Cauſa Angelopolitana Iuriſdictionis in Indiis Occidentalibus.

Die 15. Maij 1648.

ARGVMENTVM.

Summus Pontifex, propoſitis pluribus dubiis inter Epiſcopum & Clericos regulares Soc. IESV, ſuper munere prædicationis in propriis dictorum regularium Eccleſiis, aut in alienis, petita vel obtenta Epiſcopi licentia, nec non ſuper confeſſionibus laicorum audiendis, præuio examine, ſiue approbatione Epiſcopi, nec non ſuper electione Conſeruatorum per dictos regulares facienda, & exemptione illorum à Iuriſdictione Ordinarij; dubiorum huiuſmodi deciſionem ſacræ Cardinalium Congregationi commiſit, quæ dicta dubia terminauit, vt in ſequentibus continetur; approbante & authoritatem præſtante eodem Summo Pontifice.

SVMMARIVM.

1 *Regulares non poſſunt declinare Iuriſdictionem Epiſcopi exequentis ordinationes Concilij Tridentini, in caſibus in quibus exempti ſubijciuntur correctioni Epiſcopi; & ideo hoc caſu non poſſunt eligere Conſeruatores.*

2 *Ampliatur, vt locum habeat, quamuis Epiſcopi procederent ordine Iuris ſeruato.*

3 *Ampliatur ſecundò, vt Regulares allegantes priuilegium exemptionis, illud exhibere coram Ordinario teneantur.*

4 *Quod ſi verba priuilegij ſint ambigua, recurrendum eſt ad ſummum Pontificem pro interpretatione.*

5 *Conſtitutio Gregorij XV. circa electionem Conſeruatorum, afficit Religioſos Soc. IESV.*

6 *Regulares qui non elegerunt Conſeruatores iuxta formam dictæ conſtitutionis Gregorij tenentur reſpondere coram Ordinario.*

7 *Regulares aſſumentes Conſeruatores, non tenentur cauere de Iudicio ſiſti, & Iudicatum ſoluendo.*

8 *Vtrum Regulares poſſint nominare Conſeruatores, quando Epiſcopi producunt iura ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, aduerſus immoderatas illorum acquiſitiones in præiudicium Decimarum.*

9 *Regulares non poſſe audire confeſſiones ſæcularium ſine licentia Epiſcopi Diœceſani.*

10 *Epiſcopi poſſunt procedere contra Regulares audientes confeſſiones ſine approbatione Epiſcopi loci, vel prædicantes in Eccleſiis ſui Ordinis non petita benedictione, & in aliis ſine licentia.*

11 *Ampliatur, vt Regulares poſſint cogi ad exhibendam licentiam, abſque eo quod recurratur ad Superiores ipſorum pro illa exhibenda.*

12 *Quomodo procedendum ſit contra Regulares notoriè & ſcandaloſè delinquentes.*

13 *Conſeruatores electi à Regularibus tenentur coram Ordinario facere fidem de electione.*

14 *Regulares prætendentes exemptionem à iuriſdictione Ordinarij, tenentur fidem facere de priuilegio.*

15 *Religioſæ domus in quibus vnus, vel duo tantum ſunt Regulares, non gaudent priuilegio Collegiorum, vel Conuentuum.*

16 *Religioſi non debent tenere apothecas mercium & ſimiles, & à quo hoc caſu coercendi.*

17 *Regulares non poſſunt miniſtrare Sacramenta Baptiſmatis, & alia de quibus ibidem, ſine licentia; nec conſecrare vaſa ſacra & altaria.*

18 *Regulares ſemel approbati, non poſſunt ſine noua cauſa ab audiendis confeſſionibus ſuſpendi.*

19 *Epiſcopi poſſunt procedere per cenſuras, contra inobedientes, in confeſſionibus vel prædicationibus.*

20 *Licentia audiendi confeſſiones, & prædicandi, poteſt concedi verbotenus.*

21 *Conſeruatores poſſunt eligi per Regulares, etiam in locis vbi non adſunt Iudices Synodales.*

22 *Conſeruatores poſſunt vti cenſuris, etiam aduerſus Vicarios generales Epiſcoporum, ſi agatur de manifeſtis iniuriis & violentiis.*

INNOCENTIVS
PAPA X.

Ad futuram rei memoriam.

CVm ſicut accepimus aliquæ fuerint ortæ differentiæ inter Venerabilem fratrem Ioan. Epiſcopum Angelopolitan. ſiue Populi SS. Angelorum in Indiis Occident. ex vna, & dilectos filios Clericos Regulares Soc. IESV, partibus, ex altera, de, & ſuper munere prædicationis Verbi Dei tam in propriis eorundem Clericorum Regularium, petita ſolum Epiſcopi benedictione, quam in alienis Eccleſiis petita, & obtenta ab eodem Epiſcopo Diœceſano licentia exercendi; necnon ſuper confeſſionibus laïcorum audiendis præuio examine, ſiue approbatione eiuſdem Epiſcopi Diœceſ. quæ dicti Clerici Regulares in vim priuilegiorum prædictæ Societati Apoſtolica auctoritate conceſſorum, ſibi

propria

proprio iure licere prætendebant,& deſuper io partibus fuerit deuentum ad plures actus iudiciales, & pro parte Clericorum Regularium huiuſmodi ad electionem Conſeruatorum priuilegiorum huiuſmodi: nobiſque tam dicti Ioannis Epiſcopi, quam eorundem Clericorum Regularium nomine,pro ſopiendis differentiis huiuſmodi quædam Dubia decisionem differentiarum præfatarum, necnon iuriſdictionem Ordinariorum in exemptos, & ipſorum Clericorum Regularium exemptionem à Iuriſdictione Ordinarij concernentia fuerint propoſita, ad quæ ambæ partes reſponderi,& quid deſuper obſeruandum ſit auctoritate noſtra Apoſtolica ſtatui, & ſtabiliri deſiderabant.Nos,qui omnium fidelium,& præſertim Eccleſiaſticorum quieti libenter incumbimus,differentias prædictas, totúmque negotium particulari Congregationi aliquorum Venerabilium fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium,& dilectorum Romanæ Curiæ Prælatorum examinañ.commiſimus,qui auditis ſæpius procuratoribus prædicti Ioannis Epiſcopi,necnon Procuratore Generali Societatis prædictæ,negotio maturè diſcuſſo,omnibus dubiis,& petitionibus hinc inde propoſitis reſponderunt prout ſequitur, videlicet, Sacra Congregatio à Sanctiſſimo Domino Noſtro deputata ſuper controuerſiis vertentibus inter Epiſcopum Angelorum in Indiis Occidentalibus,& Religioſos Societatis IESV,ſæpius auditis Procuratoribus ab eodem Epiſcopo ad Vrbem allatis; necnon ipſius Societatis Procuratore Generali, negotióque accuratè diſcuſſo,cenſuit prædictos Religioſos nequaquam poſſe in Ciuitate,& Diœceſi Angelopolitana.perſonarum ſæcularium Confeſſiones audire ſine approbatione Epiſcopi Diœceſani,nec Verbum Dei prædicare in Eccleſiis ſui Ordinis,non petita ipſius benedictione,nec io aliis Eccleſiis ſine eius licentia, nec in Eccleſiis etiam ſui Ordinis ipſo contradicente,& contrauenientes ab Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato coërcari,& puniri poſſe etiam cenſuris Eccleſiaſticis in vim Conſtitut. ſanct.mem. Greg.XV.quæ incipit.*Inſcrutabili Dei prouidentia.* Ac proinde memoratis Religioſis, qui huiuſmodi approbationem, ac licentiam ſe obtinuiſſe non docuerint,potuiſſe Epiſcopum,ſeu eius generalem Vicarium præcipere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ,vt à confeſſionibus audiendis,& Verbi Dei prædicatione abſtinerent,nec ob eam cauſam licuiſſe dictis Religioſis quaſi à manifeſtis iniuriis, & violentiis eligere Conſeruatores, eóſque,vt præfertur electos in Epiſcopum,eiuſque Vicarium Generalem indebitè, ac nulliter,excommunicationem fulminaſſe. Cæterum Sancta Congregatio ſeriò in Domino hortatur, ac monet Epiſcopum, vt Chriſtianæ manſuetudinis memor erga Societatem IESV,quæ laudabili ſuo Inſtituto in Eccleſia Dei tam fructuosè laborauit,ac ſine intermiſſione laborabat, paterno ſe gerat affectu,eamque io regimine Eccleſiæ ſuæ perutilem adiutricem agnoſcens benignè foueat,ac priſtinæ ſuæ beneuolentiæ reſtituat,quemadmodum S.Congregatio ipſum facturum confidit, ſibíque certo pollicetur,cum eius zelum, pietatem, ac paſtoralem ſollicitudiná compertam habeat. *Dat. Romæ die 16. Aprilis* 1648. Et præmiſſorum occaſione pro parte prædicti Ioannis Epiſcopi; necnon Religioſorum Societatis IESV, in eadem Congregatione propoſita fuerunt diuerſa Dubia de mandato Sanctiſſimi reſoluenda, quæ quidem S. Congregatio ſæpius auditis,vt in præmiſſis ab eodem Epiſcopo ad Vrbem miſſis; necnon Procuratore Generali ipſius Societatis,negotioque maturè perpenſo

ad ſingula Dubia ab vtraque parte propoſita reſpondit, ordine quo ſequitur.
Primò, An in caſu quo Epiſcopus præcipiat de- 1
creta aliqua Concilij Tridentini à Regularibus ob-
ſeruari,& executioni demandari, Regulares quicun-
que etiam Societatis IESV,ſub prætextu,quod hu-
iuſmodi præcepta infringant ſua priuilegia poſſint
eligere Conſeruatores? Congregatio reſpondit, ſi
Epiſcopus præcipiat Regularibus etiam Soc. IESV,
vt decreta aliqua Concil. Trid. obſeruent, ac exe-
quantur, illis caſibus,in quibus per ipſum Conci-
lium,vel Conſtitut. Apoſtolicas,Regulares exemp-
ti ſubiiciuntur iuriſdictioni, & correctioni Epiſco-
pi,minimè licere ipſis Regularibus ob eam cauſam
Conſeruatores eligere.† *Secundò*, An quando Ordi- 2
narius procedit iuris ordine ſeruato aduerſus Regu-
lares prædictos, in caſibus in quibus per Conc. vel
Conſtit.Apoſtolicas ipſi ſubiiciuntur, poſſint Con-
ſeruatores Iudices aſſignare? vt ad proximum, non
poſſe † *Tertiò*, An Regularibus etiam Societatis IE- 3
SV aſſerentibus ſe habere priuilegia, quominus obe-
diant Epiſcopo in executione decretorum iuris cõ-
munis Concil. Trid. & Conſtitut. Apoſtolicarum
Ordinarij,debeant ipſis adhibere fidem abſque ex-
hibitione huiuſmodi priuilegiorum? Reſpondit,
Ordinarios non teneri huiuſmodi aſſertioni fidem
adhibere abſque integrali priuilegiorum exhibitio-
ne.† *Quartò*. An in caſu quo Regulares quicunque 4
etiam Soc.IESV exhibeant aliqua priuilegia,& Or-
dinarij iudicent ea non ſuffragari caſui de quo agi-
tur,& ad rem non facere,Regulares præfati poſſint,
& debeant prouocare ad Summum Pontificem, vel
in partibus Indiarum remotiſſimis ad Metropolita-
num,ſiue Ordinarium viciniorem, vel potius poſ-
ſint hoc caſu eligere Iudices Conſeruatores? Reſ-
pondit,Si verba priuilegiorum ſint obſcura & am-
bigua,non licere recurrere ad Metropolitanum, vel
viciniorem Epiſcopum,nec Conſeruatores eligere,
ſed Summum Pontificem pro interpretatione eſſe ad-
eundum.† *Quintò*, Vtrum Conſtitutio ſel.rec.Gre- 5
gor.XV. circa Conſeruatores Regularium publica-
ta anno 1621.cum declarationibus Eminentiſſimo-
rum Sacræ Congregationis Concilij Tridentini In-
terpretum deſuper editis,æquè afficiat, & compre-
hendat Religioſos Soc. IESV, ac reliquos Regula-
res, ita vt omnia alia prædicta Societatis priuilegia
fuerint reducta ad terminos dictæ Conſtitutionis,
& ſic impoſterùm debeant ab iis eligi Conſeruatores
iuxta formam & tenorem prædictæ Conſtitutionis?
Reſpondit,huiuſmodi Conſtitutionem cum decla-
rationibus, vt prætenditur,editis,æquè afficere Re-
ligioſos Societatis IESV,atque aliorum Ordinum,
& Conſeruatores ad illius præſcriptum eſſe eligen-
dos,non obſtantibus quibuſvis priuilegiis, quippe
quæ omnia ſunt redacta ad terminos ipſius Conſti-
tutionis.† *Sextò*, An Regulares prædicti grauati ære 6
alieno, vel ad ratiocinia, vel Teſtamentorum Exe-
cutores poſſint conueniri coram Ordinario,ſi Con-
ſeruatores non nominauerint intra tempus habile
ab Ordinario præſcriptum.Reſpondit Regulares in
cauſis præfatis coram Ordinario loci eſſe conueniẽ-
dos,ſi ad præſcriptum Conſtitutionis ſanct. mem.
Gregorij XV. Conſeruatores non elegerint,ipſúm-
que electionis documentum intra præfinitum tem-
pus in actis Curiæ ipſius Ordinarij nõ exhibuerint.
† *Septimò*, An dicti Regulares Conſeruatores ſiue 7
ad iura, ſiue ad priuilegia tuenda aſſumentes, te-
neantur ante exercitium commiſſionis præſtare cau-
tionem coram Ordinario, ſiue alio Iudice compe-
tente,de iudicio ſiſti, & iudicatum ſoluendo, caſu
quo

quo in lite ſine cauſa ſuccubuerint? Reſpondit non
8 teneri. † *Octauò*, An quando Epiſcopi iura, vel de-
cimas Cathedralium aduerſus Regulares prædictos,
dote ſua ſpoliantes Eccleſias, coram Iudice compe-
tente tuentur, libróſque, memorialia, & allegationes
produnt, Ius Eccleſiarum Cathedralium exprimen-
tes, & acquiſitiones Religioſorum, aliaque id gene-
ris adnumerantes huiuſmodi ſcriptorum occaſione
poſſint Regulares nominare Conſeruatores, præ-
tendentes iniuriam ſibi inferri in referendo immo-
deratas acquiſitiones? Reſpondit: ſi Epiſcopi pro
tuendis Iuribus Cathedralium Eccleſiarum coram
Iudice competenti huiuſmodi ſcripta producant, &
Regularium immoderatas acquiſitiones veraciter, &
modeſtè referant, non licere Regularibus ob eam
9 cauſam ad Conſeruatores recurrere. † *Nonò*, Vtrum
Regularis quicunque, etiam Societatis IESV, poſſit
adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ Secularibus
abſque licentia Epiſcopi Diœceſani, etiamſi in alie-
na Diœceſi approbatus ſit? Reſpondit, Regulares
etiam Societatis IESV, in vna Diœceſi ab Epiſcopo
approbatos ad confeſſiones perſonarum ſecularium
audiendas, nequaquam poſſe in alia Diœceſi huiuſ-
modi confeſſiones audire ſine approbatione Epiſ-
10 copi Diœceſani. † *Decimò*, An Epiſcopus contra
dictos Regulares audientes in ſua Diœceſi confeſ-
ſiones Secularium abſque ſua approbatione, vel
Concionatores abſque licentia Epiſcopi intra &
extra proprias Eccleſias, poſſit procedere, eos à tali-
bus miniſteriis remouendo, ſiue præceptis, & aliis
Iuris remediis coërcendo? Reſpondit eiſdem Re-
gularibus, qui confeſſiones perſonarum ſecularium
audiunt ſine approbatione Epiſcopi loci, vel prædi-
cant in Eccleſiis ſui Ordinis, non petita illius bene-
dictione, aut in aliis Eccl. abſque ipſius licentia vel
in Eccl. etiam ſui Ordinis ipſo contradicente, poſſe
Epiſcopum in vim Conſtitutionis fel. rec. Gregorij
XV. quæ incipit *Inſcrutabili Dei prouidentia:* tan-
quam Sedis Apoſt. Delegatum adminiſtrationem
Sacramenti Pœnitentiæ, ac munus prædicationis
interdicere, eoſque Iuris remediis coërcere, & puni-
11 re. † *Vndecimò*, An quando Epiſcopo conſtat di-
ctas licentias obtentas non fuiſſe, ipſe poſſit præci-
pere, vt donec licentiam intra præſcriptum tempus
exhibeant à tali miniſterio abſtineant, & an requi-
rendus ſit per Epiſcopum pro his exhibendis Pro-
uincialis in alia Diœceſi, vel longiſſimè exiſtens, vel
ipſi, Regulares Confeſſarij, vel eorum Superiores
eiuſdem Diœceſis, in qua prædicta exercent? Reſ-
pondit poſſe Epiſcopum ſic præcipere, nec pro hu-
iuſmodi licentiis requirendum eſſe Prouincialem,
ſed ſatis eſſe ipſos Religioſos requirere, aut eorum
12 Superiores in Diœceſi Epiſcopi exiſtentes. † *Duo-
decimò*, An ſi contingat vt aliquis prædictorum Re-
gularium inſurgat contra Epiſcopum in propria
Diœceſi maledictis cum ſcripto, vel dicto, Populum
ſcandalizando, poſſit, & qua animaduerſione, ab
Epiſcopo puniri; & quid ſi huiuſmodi delinquens
tranſiuerit ad aliam Diœceſim, hoc caſu ſeruandum
ſit? & qua pœna puniendus ſit Regularis, qui com-
morans in vna Diœceſi ſpargit famoſos libellos
contra Ordinarium alterius Diœceſis? Reſpondit,
Si regularis intra clauſtra degens, extra ea in caſi-
bus in iure expreſſis ita notoriè deliquerit, vt po-
pulo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante teneri Superio-
rem Regularem intra tempus ab Epiſcopo præfi-
gendum ſeuerè illum punire, ac de punitione Epiſ-
copum certiorem facere, alioquin ſic delinquentem ab
Epiſcopo puniri poſſe ad præſcriptum Concilij
Tridentini, *cap. 14. ſeſſ. 25. de Regular.* Quod ſi de-
linquens ad aliam Diœceſim migrauerit, ſeruandum
eſſe quod præcipitur in Conſtitutione ſanctæ me-
moriæ Clementis VIII. Incipien. *Suſcepti muneris
ratio.* † *Decimo-tertiò*, An Conſeruatores nominati 13
& electi à Regularibus prædictis, ante exercitium
ſuæ Iuriſdictionis teneantur electionis authenti-
cum documentum exhibere coram Ordinario ſub
pœna nullitatis actuum? Reſpondit vtique teneri.
† *Decimo-quartò*, An priuilegia, quæ ſunt contra Iu- 14
riſdictionem Ordinarij, & quibus gaudent, & gau-
dere prætendunt Regulares prædicti, debeant Epi-
ſcopis notificari, ſiue inſinuari? Reſpondit, Regu-
lares teneri huiuſmodi priuilegia Epiſcopo exhibe-
re, ſi eis vti voluerint. † *Decimo-quintò*, An prædia 15
ruſtica, metallorum fodinæ, ſacchari opificiæ, à
Regularibus Societatis, vel aliis poſſeſſa, vel aliæ
Domus Seculares, in quibus videlicet, vnus vel duo
Regulares tantum commorantur, gaudeant priuile-
gio Collegiorum, ſeu Conuentuum? Reſpondit
non gaudere. † *Decimo-ſextò*, Vtrum Regulares præ- 16
dicti Apothecas quarumcunque mercium, macella,
& ſimilia, præſertim prope Collegia, ſiue Conuen-
tus exercentes, poſſint ab Ordinario ſub cenſuris
inhiberi, ne huiuſmodi exerceant. Reſpondit non
poſſe Epiſcopum hoc prohibere Regularibus exem-
ptis, ſed ſi in præmiſſis ita notoriè delinquant extra
clauſtra, vt Populo ſcandalo ſint, ſeruandum eſſe,
quod dictum eſt *ſupra in reſponſione ad duodecimum.*
† *Decimo-ſeptimò*, Vtrum Regulares, etiam Patres 17
Ieſuitæ in ſuis prædiis, opificiis, aliiſque ſuis Do-
mibus Secularibus ſitis intra limites Parochialium
ad ſe non ſpectantium, poſſint adminiſtrare Sacra-
mentum Baptiſmatis, ſolemnis matrimonij, Extre-
mæ vnctionis, & Euchariſtiæ in Feſto Paſchatis,
famulis, Mercenariis, Ruſticis, ſiue aliis id genus
hominibus ſecularibus, abſque Ordinarij, vel Paro-
chi licentia? Reſpondit non poſſe. *Decimo-octauò*,
Vtrum Patres Societatis in Ciuitate, & Diœceſi
Angelorum, poſſint conſecrare vaſa ſacra, Altaria &
ſimilia in quibus vnctio requiritur? Reſpondit iti-
dem non poſſe.

Pro parte verò Religioſorum Societatis IESV 18
propoſita fuerunt infraſcripta Dubia. † *Primò*, An
Epiſcopi in partibus Indiarum, poſſint ex integro
totum vnum Monaſterium, vel Collegium ab au-
diendis confeſſionibus ſuſpendere? Reſpondit
Epiſcopos Indiarum poſſe quidem omnibus ſimul
vnius Monaſterij, vel Collegij Confeſſariis adime-
re facultatem audiendi confeſſiones perſonarum
Secularium, etiam inconſulta Sacra Congregatione
Epiſcoporum & Regularium negotiis præpoſita,
cum decretum ab ea editum ſub die 20. Nouembris
1615. ex intentionis defectu, & conuenientia mo-
rali non extendatur ad Regiones illas, tam longè ab
Vrbe diſſitas. Verum ab hac generali ſuſpenſione,
quæ vix ſine ſcandalo, & animarum pernicie contin-
gere poteſt abſtinendum eſſe Epiſcopis, niſi grauiſ-
ſima ſubſiſtente cauſa: ſuper quo Sacra Congrega-
tio illorum conſcientias grauiter voluit eſſe onera-
tas. *Secundò*, An Epiſcopus Regularem pro con-
feſſionibus ſemel approbatum ſine noua cauſa ſuſ-
pendere poſſit ab ipſis confeſſionibus audiendis. Re-
ſpondit Regulares aliàs liberè ab Epiſcopo præuio
examine approbatos ad audiendas confeſſiones per-
ſonarum Secularium, ab eodem Epiſcopo ſuſpendi
non poſſe ſine noua cauſa, eáque ad confeſſiones
ipſas pertinente. *Tertiò*, An Bulla Pij V. 34. *in or-
dine tom. 2. Bullarij*, conceſſa, inſtante, & ſupplicante
Sereniſſimo Rege Catholico, non ad petitionem
Regularium, ſit reuocata in Bullis Summorum Pon-
tificum,

tificum, in quibus exemptiones Regularium mitigantur? Reſpondit agendum cum Sanctiſſimo, an velit declarare Bullam non eſſe reuocatam; illam tamen non ſuffragari, niſi in locis vbi eſt defectus
19 Parochorum. † *Quartò*, An Epiſcopus poſſit eum cenſuris procedere contra Regulares exemptos, ſi inobedientes fuerint in confeſſionibus audiendis, vel prædicatione verbi Dei, & hoc an vigore Concilij Tridentini, vel per quem canonem? Reſpondit poſſe procedere, non quidem in vim Concilij Tridentini, ſed in vim Conſtitutionis Gregorij XV.
20 quæ incipit, *Inſcrutabili Dei prouidentia*. † *Quintò*, An licentia audiendi confeſſiones, & prædicandi, ab Epiſcopo per litteras miſſiuas, an ſolum per litteras patentes Cancellariæ concedi poſſit? Reſpondit poſſe concedi etiam per litteras miſſiuas, vel ore tenus ſi ita Epiſcopo videbitur. *Sextò*, An talis licentia ore tenus ſine ſcriptis concedi poſſit? Reſ-
21 pondit, vt ad proximum. † *Septimò*, An facultas eligendi Conſeruatores conceſſa Societati à Gregorio XIII. ſuffragetur illis in locis in quibus non adſunt Iudices Synodales. Reſpondit, vbi non adſunt Iudices Synodales, priuilegium Gregorij XIII. non ſuffragari quoad hoc, vt Societas non teneatur ex illis eligere Conſeruatores, dummodò tamen in reliquis ſeruetur forma Conſtitutionis Gregorij XV. hac de
22 re editæ. † *Octauò*, An Conſeruatores Societatis, Vicarios generales Epiſcoporum auctoritate Apoſtolica per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas compellere poſſint, virtute Bullæ Gregorij XIII. Incipien. *Æquum reputamus, ſub Datum vltima Februarij* 1575. Reſpondit poſſe à manifeſtis iniurijs, & violentijs eos compeſcere, etiam cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis. *Dat. Romæ die* 16. *Aprilis* 1648.

Quapropter, vt præmiſſa firmius ſubſiſtant, & inuiolabiliter obſeruentur, Nobis pro parte Ioannis Epiſcopi huiuſmodi fuit humiliter ſupplicatum, vt illa auctoritate Apoſtolica confirmare de benignitate Apoſtolica dignaremur; Nos igitur dicti Ioannis Epiſcopi votis hac in re annuere, illumque ſpecialibus fauoribus & gratiis proſequi volentes, & eundem Ioannem Epiſcopum à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis à Iure, vel ab homine quauis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatos exiſtit, ad effectũ præſentium dumtaxat conſequeñ. harum ſerie abſolueñ. & abſolutum fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati præinſerta reſponſa, ſeu reſolutiones auctoritate prædicta tenore præſentium confirmamus, & approbamus, illiſque Apoſtolicæ firmitatis vim & robur adiicimus, & inuiolabiliter obſeruari mandamus, ſalua tamen ſemper in præmiſſis auctoritate dictæ Congregationis. Decernentes ſic, & non aliter in præmiſſis per quoſcunque Iudices Ordinarios & Delegatos, etiam Cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac S.R.E. Card. etiam de latere Legatos iudicari, & diffiniri debere; ac irritum, & inane, ſi quid ſecus à quoquã quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus Apoſtolicis, ac Vniuerſalibus, Prouincialibúſque, & Synodalibus Conciliis editis, generalibus & ſpecialibus Conſtitutionibus, & ordinationibus; necnon Eccleſiæ Angelopolitañ. ac Societatis prædictæ, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel alia quauis firmitate roboratis Statutis, & Conſuetudinibus, priuilegiis quoque, Indultis & litteris Apoſtolicis eidem Eccleſiæ, & Societati ſub quibuſcunque verborum tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam Derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, ac decretis etiam irritantibus, etiam motu proprio, ac etiam conſiſtorialiter, & aliàs quomodolibet in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro ſufficienti illorum derogatione, de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, ac de verbo ad verbũ, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores præſentibus pro plenè & ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad effectum præmiſſorum ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub annulo Piſcatoris die xiv. Maij M.DC.XXXXVIII. Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

M. A. MARALDVS.

In Nomine Domini Amen. Præſens copia extracta fuit è ſuo proprio originali, mihi Notario publico infraſcripto exhibito per Ill. & R. D. Licentiatum Ioannem Maganum Procuratorem Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi D. Epiſcopi prædicti eidem exhibenti incontinenti reſtituto, cum quo facta per me eundem Notarium collatione, illam cum dicto originali de verbo ad verbum concordare inueni, ſalua ſemper meliori collatione, & in fidem, &c. Datum Romæ in Officio mei, &c. hac die 16. Maij 1648.

Ego Sebaſtianus Caſius Curiæ Eminent. Card. Vicarij Notarius de præmiſſis rogatus præſens inſtrumentum ſubſcripſi & publicaui requiſitus, in fidem, &c.

Locus † Sig.

Nos Martius miſeratione diuina tituli Sancti Petri ad Vincula S.R.E. Presbyt. Card. Ginettus nuncupatus Sanctiſſ. D. Papæ, & Almæ Vrbis Vicar. Generalis, Romanæque Curiæ, & eius diſtrictus Iudex ordin.

Vniuerſis notum facimus, & atteſtamur ſupradictum Dominum Sebaſtianum Cæſium, de præmiſſis rogatum fuiſſe, & eſſe talem, qualem ſe fecit; eiuſque publicis, ac ſimilibus ſcripturis ſemper in iudicio, & extra, fuiſſe adhibitam, & de præſenti plenam adhiberi fidem. In quorum omnium & ſingulorum fidem, &c. Datum Romæ ex Ædibus noſtris, his die, menſe, & anno ſuperius dictis.

Pro D. Leonardo de Leonardis.
Leonides de Iuliams Subſtitutus.

Locus † Sigil.

CAPVT
SEV
RESOLVTIO IV.

In Cauſa Cremen. ſeu Ianuen. Pecuniaria Coram R. P. D. Royas.

Mercurij 1. *Iulij* 1648. 1

ARGVMENTVM.

Cauſam attentatorum præiudicialem eſſe cognitioni negotij principalis, niſi contra-

rius interueniat partium conſenſus. In Cauſis præiudicialibus poſſe diſputari dubia negotij principalis quoad cognitionem extraiudicialem, immo Iudicem poſſe ex cauſa procedere in negotio principali omiſſa attentarorum reuocatione. Quid operetur reſeruario dominij, facta in inſtrumento venditionis aduerſus alios creditores hypothecarios.

SVMMARIA.

1 *Prius cognoſci debet de attentatis, antequam procedatur ad negotium iudicij principalis.*
2 *Limitatur, niſi partes conſentiant, vt excludatur prælatio cauſa attentatorum.*
3 *Cognitio articuli, præuenta ante Iudicium attentatorum, priùs debet terminari.*
4 *Diſputationes dubiorum, ſunt actus extraiudiciales.*
5 *In articulis præiudicialibus ſuſpenditur definitio negotij principalis, ſed tamen poſſunt dubia proponi extraiudicialiter ſuper negotio principali.*
6 *Iudex poteſt ex cauſa procedere in negotio principali omiſſa reuocatione attentatorum.*
7 *Ordinem non ſeruare, ordo eſt, aduerſus affectantes dilationes.*
8 *Sequeſtrum ante motam litem obtentum & non reuocatum, non eſt attentatum.*
9 *Mandatum procuratoris vendentis, præſumitur ex enunciatiua contractus facta præſente principali, & aliis coniecturis, de quibus ibidem.*
10 *Sola coniunctio ſanguinis non eſt ſufficiens ad præſumendam colluſionem, maximè concurrentibus coniecturis pro veritate inſtrumenti.*
11 *Secundum inſtrumentum ſi ſit plenius, attendendum eſt, in concurſu cum alio.*
12 *Notario ſuper extenſione clauſularum credendũ eſt.*
13 *Obligatio conditionalis habetur pro pura poſt adimpletam conditionem.*
14 *Reſeruatio dominij facit vt illud remaneat penes venditorem, etiam ſi habita fuerit fides de pretio.*
15 *Per reſeruationem dominij excluduntur omnes aliæ creditorum hypotheca.*
16 *Statutum prohibens alienationem in forenſes, non impedit quin ad illorum inſtantiam poſſint vendi ciuibus, vt ex pretio forenſibus ſatisfiat.*

1 DVbium per me aliàs propoſitom ſub die 11. Martij præteriti, An mandatum A.C. ſit exequendum? reſpiciebat tum nnllitatem; tum iniuſtitiam ipſius mandati: Et reſolutum fuit ex primo capite, vt de alio ſeparatim videatur. Ideò proſeqnendo caput Iuſtitiæ ſubſcripſi particulare dubium; An conſtet de credito, quòd ſuffragetur; Cumque poſtea informantes pro Pallauicino dediſſent de attentatis, eaque ſolum in ſex locis Montis commiſſa eſſe demonſtraſſent; Domini illa purgari, & ad vlteriora in diſputatione dubij ſubſcripti procedi mandarunt; Elapſis poſtmodum aliquibus menſibus, dum imminebat dicti dubij propoſitio, Pallauicinus oppoſuiſſet de aliis attentatis ſuper 193. locis Montis, de quibus nuſquam antea, vt ſolet, dederit fumum, & obtulit ſe paratum in hac vltima Rota, & ſuper attentatis, & ſuper negotio principali informare, prout fecit verbo, & ſcripto; Vnde vtrumque hodie diſcutiendum propoſui, & de vtroque Domini cognouerunt reſpondendo pro Pallauicino, *conſtare de attentatis*, & pro Toffettis *conſtare de credito*.

Nam receptiſſima Iuris regula, quòd priùs cognoſci debet de attentatis, quæ ſunt in primis purganda, viſa eſt non applicari caſui noſtro, quia procedit parte inſtante, Rota *deciſ. 94. num. 4. in fin. part. 3. recent.* Sed tantum abeſt, quod Pallauicinus ioſtiterit præferri attentatorum cognitionem, quod immò obtulit, quòd eadem die vtrumque dubium proponeretur, & ſuper vtroque acerrimè informauit.† Ex quibus reſultat expreſſus conſenſus ſimul- 2
taneæ cognitionis, excluſiuus prælationis attentatorum, Lancellot. *de attentat. par. 3. cap. 30. n. 187. 277. & 208.* Buratt. in fortioribus terminis, *deciſ. 7 a. n. 4.* & in ſimili Bald. & alij relati per Modern. Peruſ. *de manut. obſeru. 77. n. 15.*

Iuncto præſertim primo, quòd cognitio boni Iu- 3
ris includebatur, vt dicebam etiam in primo dubio per me aliàs propoſito ſuper executione mandati A. C. & ſic, cum illius cognitio cœpta fuerit antequam ex aduerſo de attentatis daretur fumus, priùs decidenda videbatur; vt per Chriſtoph. Paz. *ad legem Regn. Sicil. 27. ſub n. 3. verſ. ſed ſi ſemel, l. 158. n. 1. & 3. l. 251. n. 5.*

Secuodò, quod per diſputationem vtriuſque du- 4
bij, non fertur decretum ſuper vno, vel altero articulo; cum diſputationes dubiorum ſint actus merè extraiudiciales; Buratt. *deciſ. 597. n. 5.* Rot. *deciſ. 553. n. 11. p. 4. tom. 3. recent. & in Montis Alti Beneficij 18. Martij* 1646. *coram R. P. D. meo Bichio*, † & etiam in 5
articulis præiudicialibus, eſto quod ad terminationē vnius ratione præiudicialitatis deueniri non poſſit, ſuſpenditur quidem illius diffinitio; ſed non diſcuſſio, & cognitio extraiudicialis; Capyc. *deciſ. 15. ſub num. 1. & 2.* Rota *in Bonon. prætenſa Caducitatis, prima Decembr.* 1586. *coram Orano*, facit Menoch. *de arbitr. q. 53. ſub n. 6. lib. 1.* Vnde in ſimili quamuis ſuper executione litterarum Apoſtolicarum pronunciari non valeat, niſi poſtquàm literæ expeditæ fuerint, vtique tamen ante illarum expeditionem Rota ſolet cum ſola ſupplicatione diſputare dubia, ea ratione, quia non terminant cauſam, ſed ſunt actus extraiudiciales; vt fuit dictum *in d. deciſ. 553 n. 10. & dub. ſeqq. par. 4. tom. 3. recent.*

Tertiò, quod ex cauſa Iudex poteſt omiſſa atten- 6
tatorum reuocatione, procedere in oegotio principali, Lancellot. *de attent. par. 4. c. 30. n. 222.* quæ cauſa militat in caſu noſtro; tum propter conſenſum Pallauicini attentatum paſſi in ſimultaneam vtriuſque dubij cognitionem; tum propter eiuſdē Pallauicini moram in dando fumum de attentatis ſuper dictis locis 193.† Siquidem non dedit, niſi poſtquam plu- 7
ties citatus fuerat ad informandum ſuper dubio boni Iuris, eiúſque imminente propoſitione, & in his vltimis audientiis, in quibus ad euitandas litigantium plerumque affectatas dilationes, ordo eſt ordinem non ſeruare; vt dixit Rota *in dec. 176. n. 10. coram ſanct. mem. Greg. XV.* Tum fortius, quia Pallauicini nihil intereſt quod in primis reuocetur executio in vim mandati A.C. attentatè facta ſuper dictis locis 193. † quia adhuc eadem loca remanerent 8
affectata ſequeſtro ante motam litem obtento, & nunquam reuocato; quod propterea attentatum non eſt; Lancellott. *de attent. part. 2. c. 4. limit. 2. n. 16.* Caſſad. *deciſ. 6. ſub n. 2. ſuper reg. Cancell.* Rota *deciſ. 79. n. 10. p. 7. recent.*

Hæc ſunt, quæ contemporaneam dubij ſuper attentatis, & ſuper credito cognitionem ſuaſerunt: fundamentum verò affirmatiuæ reſolutionis ſuper credito Illorum de Toffetis eſt in publico Inſtrumento, in quo ſingulariter habetur, quod Gaſpard Toffec. ad quem dicta loca 193. Montis ſalis auri ſpectant, pro pretio bonorum ſibi venditorum, promiſit ſol-

uere

uere Benedicto fratri authori Auguſtini, & Ioannis
Aloyſij libras 384779. cum fructibus compenſati-
ius ad rationem librarum 4. ¾ pro centenario, &
anno, quòd Inſtrumentum dicitur probatio pro-
bata, & facit rem manifeſtam; Bart. *in l. 1. num. 8.* vbi
Iaſ. *num. 10. ff. de nou. oper. nunc.* Dec. *conſ. 56. n. 6.* Surd.
conſ. 173. n. 31. & dixit Rota *deciſ. 277. n. 2. & deciſ.*
431. n. 1. p. 1. recentior. & coram Gregor. *deciſ. 68. n. 2.*
ad fin. & deciſ. 157. n. 13.

9 Quamuis autem dictum Inſtrumentum vendi-
tionis celebratum fuerit ab aſſerto Procuratore Be-
nedicti venditoris, de cuius mandato procuræ non
conſtat in actis, nihilominus de huiuſmodi manda-
to procuræ dubitari non poteſt; quia illud fuit
enonciatum in Inſtrumento venditionis cum ex-
plicita mentione dicti rogitus, & Notarij rogati, quo
caſu mandatum præſumitur adfuiſſe; Dec. *d. conſ. 36.*
num. 8. Caſſad. *deciſ. 3. num. 4. de procur.* Gregor. *deciſ.*
511. num. 8. & n. 503. num. 3. par. 1. recent. ac fuit di-
ctum *in Romana Saluiani Interdicti 10. Martij 1606.*
coram Card. Mellino impreſſ. poſt Pacif. *de Salman. in-*
terd. deciſ. 33. num. 5. & in Tiburtina aſſignationis detis
10. Maij 1617. coram ben. mem. Pirouano, ac in Nepe-
ſina pecuniaria, 12. Iunij 1634. coram R. D. meo Decano,
præſertim concurrentibus aliis coniecturis d. præ-
ſumptionem etiam ſuadentibus, & adiuuantibus.

Siquidem Domini conſiderarunt, quòd in d. In-
ſtrumento facta fuit diuiſio bonorum communium
dictorum Benedicti, & Gaſparis in ingenti quanti-
tate cum adæquatione partium, necnon venditio
ſtabilium, quæ ad prædictum Benedictum peruene-
runt, pro certo pretio cum obligatione ſoluendi
certam ratam communibus creditoribus; ac in illo
adſunt alia pacta reſpicientia prætenſiones, & inte-
reſſe contrahentium, de quibus veriſimiliter non
poterat Procurator per ſe habere notitiam, ad not.
per Dec. *in d. conſ. 36. n. 8.* & per Rot. *in Toletana pen-*
ſionis 23. Iunij 1617. coram S. D. N. Eoque magis
cum de hoc mandato in præſenti caſu diſputetur in-
cidenter, quapropter ſat eſt pro illius exiſtentia aſ-
ſertio Notarij, ex adductis *in Legionen. Beneficij 9.*
Decemb. 1639. § 1. coram R. P. D. meo Cluſilerio, cum
aliis relatis per Add. ad Buratt. *deciſ. 209. in fin.*

10 Nec vlla conſiderari poteſt colluſio in d. vendi-
tione, ſiue in hoc iudicio, ſicut Pallauicinus præ-
tendit, ex quò illa non præſumitur, niſi concludên-
ter probetur, *ex rubr. ff. & Cod. de colluſion. detegen.*
Natt. *conſ. 537. n. 30. & 35.* Buratt. *deciſ. 64. n. 8. & de-*
ciſ. 99. n. 1. p. 5. & deciſ. 57. n. 10. par. 7. recentior. nec ad
hunc effectum ſufficit coniunctio ſanguinis, nam
etiam inter ſanguine coniunctos candidè contrahi-
tur, *l. ſi totus, ff. de donat.* Buratt. *deciſ. 365. n. 6.* & dixit
Rota *in Feretrana prædij 1. Iulij 1641. coram R. P. D.*
meo Bichio, maximè quia conſtat de credito ex pu-
blico Inſtrumento longè antea celebrato, vt aduer-
tunt Natt. *d. conſ. 537. num. 31. verſ. oſtendant ergo, &*
ſeqq. Rota *in Veneta legitimationis coram Bubalo im-*
preſſ. per Farinac. *poſt primum vol. conſ. dec. 31. num. 1.*

Itaque, cum de credito Illorum de Toffettis ex præ-
dictis luculenter appareat; proculdubio illud ſuffra-
gari debet ad effectum conſequendi d. loca Montis;
quia dictum Inſtrumentum, ex quo dictum credi-
tum oritur, continet hypothecam omnium bono-
rum tam præſentium, quàm futurorum. Et licèt Pal-
lauicinus prætendat, quòd Gaſpar debitor pro dd.
libris 384779. obligauerit ſolùmodò bona præſen-
tia, vt deſumitur ex quodam exemplo dicti Inſtru-
menti, antea ab eodem Angelo exhibito; Idcóque
dicta loca poſtea per eumdem Gaſparem acquiſita
comprehendi non poſſint ſub dicta hypotheca; Ta-

men, cum fuerit poſtea aliud Inſtrumentum produ-
ctum extenſum à Notario rogato, atteſtante in ſuo
protocollo adeſſe poſt verba, *& boni præſenti,* clauſu-
lam cæteratam, quam extendit pro hypotheca futu-
rorum; † hoc ſecundum Inſtrumentum vti plenius 11
continens, in concurſo cum alio attendendum eſt;
vt tradit Bald. *conſ. 428. ad med. lib. 3.* Alex. *conſ. 70. n.*
5. lib. 1. Boër. *deciſ. 252. n. 7.* Rota *deciſ. 671. n. 3. par. 1.*
diuerſ. Buratt. *deciſ. 265. n. 3. & deciſ. 716. n. 9.* ea ra-
tione, quia non dicuntur dicta Inſtrumenta inter ſe
repugnantia, quo caſu recurrendum eſſet ad proto-
collum, illiuſque exhibitio neceſſaria eſſet; vt per
Surd. *conſ. 141. n. 8.* Rota *deciſ. 544. num. 7. par. 4. tom.*
3. recent. Sed cenſetur forſan per errorem fuiſſe ali-
quid à Notario omiſſum, vt inquit Corn. *conſ. 243.*
col. fin. verſ. modo deuemendum, vol. 3. cum aliis addu-
ctis, *in d. deciſ. 671. par. 1. diuerſ.* † Vltra quod ſtandum 12
eſt ſemper atteſtationi Notarij rogati; præſertim in
extenſione clauſularum, Alex. *conſ. 70. n. 4. lib. 1.* Soc.
conſ. 94. n. 5. lib. 1. Surd. *deciſ. 283. n. 8.* Gratian. *diſcept.*
201. n. 76. & ſeqq. Rota *deciſ. 560. n. 1. par. 4. diuerſ. &*
deciſ. 403. n. 1. & ſeq. p. 8. recens. & fuit dictum coram
Coccino *dec. 76. n. 2. & ſeqq. & dec. 107. n. 1. ac coram*
R. P. D. meo Bichio in Parmen. penſionis 18. April. 1637
Vnde cum dicta loca vti bona Gaſparis debitoris ve-
niant ſub generali hypotheca, Iure merito fratres de
Toffettis contra illa poſſunt eorum iura experiri.

Nec dicatur, quòd ſolutio dd. lib. 384779. fieri
debebat in effectibus ſocialibus ad dd. contrahentes
ſpectantibus, qui quatenus non ſufficerent, tunc
Gaſpar debitor promiſit illas ſoluere in pecunia: Vn-
de reſultat, quod dicta promiſſio facta fuit conditio-
naliter, nempè deficientibus dictis effectibus, pro-
pterea antequam agi poſſit contra dicta loca, pro-
bari debet deficientia eorumdem effectuum, ad hoc
vt conditio purificata dicatur: ex congeſtis per Bu-
ratt. *deciſ. 151. n. 1. & 2.*

Quoniam contrarium ex Inſtrumento venditio-
nis deſumitur, vbi catenus ſolutio deſtinata fuit in
prædictis effectibus, quatenus Benedicto creditori
de illis ſatisfieri placeret; quatenus verò dictos effe-
ctus eligere nollet, hoc caſu Gaſpar promiſit dictas
libras illis ſoluere in pecunia, vt clarè elicitur ex
verbis eiuſdem Inſtrumenti; Vnde, cum cõditio pu-
rificata extiterit, quia Benedictus non elegit, Gaſpar
debitor tenetur ad præciſam pecuniæ conuentæ ſo-
lutionem per regulam, quod puri, & purificati idem
eſt iudicium; † Impleta enim conditione, remanet 13
obligatio perinde ac ſi fuiſſet ab initio purè conce-
pta, ad not. per Gratian. *diſcept. 514. n. 12.* Theſaur.
deciſ. 69. n. 4. Rot. *deciſ. 1. n. 9. p. 2. recentior.*

Non obſtat, quòd dom Benedictus vſque ad in-
tegram ſatisfactionem ſibi reſeruauit dominium ſu-
per bonis ſtabilibus Cremæ per eum Gaſpari vendi-
tis; Ipſe, ſeu Toffetti ab eodem cauſam habentes
nequeant in concurſu cum Pallauicino Concredi-
tore actionem intentare contra dicta loca Montis,
niſi priùs excuſſis dictis bonis Cremæ, iuxta expreſ-
ſam diſpoſitionem *l. 2. C. de Pigner.*

Quia diſpoſitio dictæ legis non applicatur caſui
noſtro; nam in illa diſponitur, quòd Creditor ante-
rior habens ſpecialem hypothecam in aliqua re, &
generalẽ in aliis bonis debitoris, non poteſt in con-
curſu Concreditoris poſterioris dictam generalem
hypothecam exercere, niſi prius excuſſis bonis ſpe-
cialiter hypothecatis: In caſu autem noſtro nulla
poteſt conſiderari ſpecialis hypotheca ſuper dictis
bonis venditis ad fauorem Benedicti, dum ipſe ſo-
lum ſuper illis ſibi reſeruauit dominium quouſque
ſatisfactus eſſet: † quæ reſeruatio dominij dumtaxat

operatur, vt interim illud non transferatur in emptorem, ſed ſemper vſque ad ſatisfactionem manere debeat penes ipſum Benedictum venditorem, etiamſi habita fuerit fides de pretio, vt tradit Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloſſ. 2. numero* 36. Cyriac. *controuerſ.* 425.*numero* 39.*& ſequent.* Surd. *dec.* 137.*numero* 3.*& deciſ.* 305.*ſub numero* 39. Vincent. de Franch. *dec.* 506. *numero* 12. *cum ſequentib.* & dixit Rota *deciſ.* 28. *numero* 19. apud Pacific. *de Salnian. inerd. & in Rom. Vinea* 14. *May coram bon. mem. Pirouano, ac in Rom. Salniani* 18. *April.* 1639.
15 *coram Reuerendiſſ. D. meo Decano.* † Vnde cùm ſit valdè diuerſum dominium ab hypotheca, de qua loquitur *dict. l.* 2. eius diſpoſitio, vti exorbitans, non debet extendi ad hunc caſum reſeruationis dominij; vt in terminis ponderat Surd. *conſ.* 513. *ſub numero* 20. *poſt med. verſ. nam in fauorem, & ſub numero* 22. *verſ. & cùm fortius.* Oſaſc. *deciſ.* 159.*num.* 4. Felician *de cenſib. lib.* 3.*cap.* 4.*num.* 13. Gratian. *diſcept.* 39.*n.* 13.

Stante itaque dicta reſeruatione dominij, prorſus excluditur hypotheca, de qua *in dict. leg.* 2. mentio habetur, cùm in rebus propriis nullum ius hypothecæ competere poſſit, *leg. Vranius ff. de fideiuſſ. leg. vsufrui, ff. ſi vſusfructus petat. ac leg. neque pignus ff. de regul. iur.* Buratt. *deciſ.* 690. *numero* 5. atque incompatibile eſſet, quòd quis remaneat dominus bonorum, & in illis habeat hypothecam, ac agere poſſit hypothecaria, vt tradit Altogr. *conſ.* 9. *numero* 72. Propterea licitum eſt fratribus de Toſſettis agere contra dicta loca generaliter obligata, ex quo creditor, ex multis bonis ſibi hypothecatis, eligere poteſt, in quibus creditum ſuum conſequi velit, *lege Moſchus, ff. de iur. fiſc. leg. Creditor ff. de diſtract. pign.* & tradit Couar. *var. reſol. lib.* 3.*cap.* 7. *num.* 7.

Nec fratribus de Toſſettis aduerſatur præſcriptio allegata, quia non interceſſit ſpatium temporis præſcriptionis Iuris Communis, vel ſtatutariæ idoneum; animaduertendo, quòd Inſtrumentum celebratum fuit anno 1629. ſolutio verò promiſſa fuerit infra quinquennium incipiendum ab anno 1631. Vltra quod excomputari debet tempus, quo iidem Toſſetti extiterunt in pupillari ætate, cùm contra pupillos non currat præſcriptio, *leg. ſicut C. de praeſcript.* 30. *vel* 40. *annor.* Gratian. *diſcept.* 403.*n.* 22. Caualer. *deciſ.* 346.*num.* 5.

16 Demum pro parte Pallauicini dicebatur, quòd ſaltem ex æquitate compelli debeant Toſſetti ad excuſſionem dd. bonorum Cremæ, ex quo ipſi Pallauicino impoſſibile eſt de illis ſatisfieri, ſtante ſtatuto Cremenſi prohibente adiudicationem bonorum forenſibus; ſed reſponſum fuit, quod licèt prædictum ſtatutum prohibeat, bona adiudicari forenſibus, non tamen prohibet, quin ad illorum inſtantiam poſſint vendi Ciuibus, & ex eorum pretio ſibi ſatisfieri, vt benè declarat huiuſmodi ſtatuta Claud. Bertazol. *in addit. ad conſ. crimin.* 399. *verſ. & licèt ex ſtatuto.*

Et ita vtraque, &c.

Iſta deciſio refertur ad cap. 15. *partis Primæ Tractatus de Præuent. Iudic. Et ad cap.* 31. *num.* 22. *eiuſdem primæ partis.*

CAPVT
SEV
RESOLVTIO V.

In Cauſa Bononienſi fideicommiſſi de Rubeis, Coram Reuerendiſſimo D. Du Nozet, Decano.

Mercurij 11. *Martij* 1648.

ARGVMENTVM.

Non eſt locus facultatibus Auditoris Cameræ, quando inſtrumentum cuius vigore agitur, non continet aliquam obligationem Cameralem, vel Guarentigiam, aliámve formam, vel pactum ſimile, & verùm ſufficiat pactum precarij ad concedendam viam executiuam, & quomodo. Et quando ſtatutum viget in aliqua Ciuitate, vt inſtrumenta publica mandentur executioni, non poteſt coram Auditore Cameræ executiuè procedi, niſi tamen inſtrumentum tale ſit, vt paratam habeat executionem in aliis tribunalibus Vrbis: & quæ requirantur vt inſtrumentum dici poſſit Guarentigiatum.

SVMMARIA.

1 *Promittens aliquem liberare à moleſtiis, conueniri poteſt, ſi agatur pro immiſſione in poſſeſſionem prædij cuius promiſſio facta fuit.*
2 *Ex quibus probetur aditio hereditatis.*
3 *Iura omnia tam actiua quam paſſiua tranſeunt in heredes.*
4 *Hæres conuenitur à creditoribus hæreditariis ex eadem obligatione qua defunctus conueniri poterat.*
5 *Hæres allegans ſe feciſſe inuentarium quando poſſit teneri de proprio.*
6 *Auditor Cameræ non poteſt procedere executiuè, niſi adſit in inſtrumento obligatio Cameralis, vel guarentigia.*
7 *Precarium in inſtrumento appoſitum, eſt executiuum tantùm per viam immiſſionis, non autem per viam actionis perſonalis.*
8 *Iudicium executiuum, & poſſeſſorium ſummarium, valdè inter ſe differunt.*
9 *Statuta amittunt vires extra territorium ſtatuentium.*
10 *Auditor Cameræ procedit executiuè, quando eodem modo procedi poteſt in aliis tribunalibus Vrbis, non autem in exteris.*
11 *Explicantur quædam deciſiones Rotæ concedentes viam executiuam Auditori Cameræ, pro inſtrumentis extra ſtatum Eccleſiaſticum celebratis.*
12 *Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt inſtrumentum dicatur guarentigiatum.*

POſt ſententiam ab R.P.D. meo Corrado latam ad fauorem Iacobi de Rubeis, ſuper immiſſione in poſſeſſionem prædij, *di Beluedere*, exiſtentis in ſuburbiis

biis Bonoñ. fideicommiſſo Minij, & Neſtoria ſup-
poſiti, & per quon. Tiberinm de Rubeis venditi
quon. Comiti Henrico de Vrſis, pretio librarum 15.
mill. moderni Comites de Vrſis filiis, & hæredes d.
Henrici emptoris adita ſignatura obtinuerunt cau-
ſam liberationis à moleſtiis contra Ioannem Galea-
tium, Ludouicum, & alios filios d. Tiberij vendito-
ria in Rota mihi committi cum clauſula, vt in ea
procederetur cum facultatibus A.C. quatenus illis
eſſet locus: Vnde poſito dubio, an dicti filij de Ru-
beis teneantur ad dictam liberationem, & intrent fa-
cultates A. C. Domini reſponderunt illos teneri
etiam de proprio, ſed non intrare dictas facultā-
tes.

1 Ratio reſolutionis quoad primam partem dubij
fuit, quia petita per Vrſus liberatio à moleſtiis, le-
gitur in Inſtrumento venditionis expreſsè promiſ-
ſa pèr d. Tiberium, vnde cum Iacobus egerit, & ad-
huc agat in Iudicio pro immiſſione in poſſeſſionem
dicti prædij, factus eſt locus d. promiſſioni: Alexand.
conſil. 52. num. 2. verſ. & quod dicatur moleſtia inferri,
lib. 2. cum aliis relatia per Rotam *deciſion.* 213. *nu-*
mer. 2. parte 3. recentior. Ad cuius obſeruantiam ho-
die merito pulſantur filij Tiberij, qui ſunt illius
2 hæredes; † vt conſtat ex inſtrumentis de anno
1618. & 1622. celebratis, in quibus ipſi vti tales con-
traxerunt cum diuerſis perſonis, ac de creditis hæ-
reditariis ex venditione, de qua agitur, prouenien-
tibus diſpoſuerunt; ad text. *in l. pro hærede 10. & l.*
gerit 88. ff. de acquir. hæred. Rot. *in recent. deciſion.* 74.
num. 6. parte 7. coram bon. mem. Buratt. *deciſ.* 279.
num. 2. & 19. & coram ſanct. mem. Gregor. XV. *deciſ.*
3 460. *num.* 1. † Nam propter hæreditariam qualita-
tem in ipſos tranſierunt omnia iura, omnéſque
actiones actiuæ, & paſſiuæ, quæ tempore mortis
erant penes eorum patrem, *leg. cum hæredes 23. ff. de*
acquir. poſſeſſ. l. 1. ff. de bonor. poſſ. l. hæres la 2. ff. de acq.
hæred. Aret. *conſil.* 123. *n.* 4. Surd. *dec.* 297. *n.* 3. Rota
dec. 143. *num.* 10. *parte 5. & dec. 19. n. 9. part. 6. recent.*
& conſequenter tenentur à dictis moleſtiis liberare
emptores, ac omnia alia conuenta in venditione ob-
ſeruare eodem modo, quo teneretur ipſemet Tibe-
rius ſi viueret, *l. 8. C. de pact. inter emptor. & venditor.*
leg. veteris 12. *Cod. de contrahen. & committen. ſtipulat.*
4 † cum hæres conueniatur à creditoribus hæredita-
riis ex eomet contractu, & obligatione, quæ fuit ini-
ta cum defuncto, Bartol. *in leg. de eo. ff. de iudic.* Dec.
in l. qui cum alio, num. 7. ff. de reg. iur. Ruin. *conſil.* 78.
num. 1. libro 1. Crauet. *conſil.* 102. *num.* 3. Surd. *conſil.*
512. *numer. 69. lib. 1. & conſil.* 196. *numer.* 59. *lib.* 2.
& deciſion. 310. *numero* 3. Barz. *deciſion.* 26. *nume-*
ro 13.

5 Quinimò in præſenti viſum fuit illos teneri etiam
de proprio, ex quo non docent mediante tali produ-
ctione ſe confeciſſe inuentarium bonorum hæredi-
tariorum patris, iuxta tradita per Gratian. & alios
per eum fusè relatos, *in diſceptat.* 981. *à num.* 22. *vſ-*
que ad 26. & dixit Rota *in recent. deciſio.* 696. *num.* 2.
part. 1. in Fulginaten. pecuniaria 23. *Iunij* 1636. *coram*
bon. mem. Merlin. & in Bonomen. bonorum 11. *Martij*
1647. *coram R. P. D. meo Otthobono.* Prout etiam te-
nerentur quoties producerent dictum inuentarium,
ſed de bonis in eo deſcriptis non redderent legiti-
mam rationem: idem Gratian. *in d. diſcept.* 981. *n.* 27.
& 28. Rota *in Caſenaten. bonor.* 1608. *coram S. P. N.*
tunc Rotæ Auditore, in Narnien. legati 14. *Decembris*
1615. *coram bona mem. Card. Fabritia Veroſpio; & in*
dict. Fulginaten. pecuniaria coram bon. memor. Mer-
lino.

Ad hanc autem obligationem erga Vrſos Domi-
ni dicebant, non teneri d. Iacobum Tiberij ex filio
nepotem, ſed ab ea eſſe prorſus liberum, & exem-
ptum, quia non probatur hæres Ioannis Galeatij ſui
patris hæredis d. Tiberij, & aſſertio Margaritæ eius
patris pro confirmatione tutelæ emiſſa ſub 20. Fe-
bruarij 1629. ad hunc effectum iterum hodie allata
per dd. Comites de Vrſis, viſa fuit inſufficiens, ex
eiſdem rationibus, & iuribus deciſionis editæ in
cauſa *prædicta immiſſionis, ſub* 30. *Maij* 1646. *§. non*
obſtat quod ille, coram R. P. D. meo Corrado.

Quò verò ad facultates A. C. dicebatur illis non 6
eſſe locum, quia inſtrumentum, cuius vigore agitur,
non continet aliquam obligationem Cameralem,
vel guarentigiam, aliamve formam, vel pactum, ex
quibus A.C. iuxta ſuas ſpeciales facultates proce-
dere valeat executiuè; vt alias dixit Rot. coram Bu-
ratt. *deciſ.* 461. *num.* 1. *& in Lucana dotis* 19. *Ianuarij*
1629. *coram bon. mem. Card. Virili*, relata per Addent.
ad d. deciſ. Burat. *ſub num.* 3. & hac die fuit etiam re-
ſolutum coram *R. P. D. meo Roias in Cremen. ſeu Ia-*
nuen. pecuniaria. † Et pactū precarij in eo appoſitum, 7
quamvis extenſum iuxta formularium Bononiæ an-
ni 1546. ſolum præbet viam executiuam in reme-
dio poſſeſſorio, nempè in petendo aſſociationem
contra rem promiſſam, vel debitam, non autem in
actione perſonali, vbi petitur mandatum executi-
uum, ad tradita per Rot *in Bonomen. affictus coram*
bon. me. Card. Virili. impreſſa poſt Zacch. *de oblig. Ca-*
mer. deciſ. 173. *n.* 8. *&* 9. ſecundum nouiſſimam im-
preſſionem: † iudicium ſiquidem executiuum val- 8
de differt à poſſeſſorio, quantumuis ſummario:
Curt. Iun. *leg. tale pactum. §. qui prouocauit, ſub nu-*
mero 28. *verſ. etſi etiam ff. de pact.* Coler. *de proceſſ.*
execut. parte 3. capite 1. ſub numero 20. *verſ. reſpon-*
det Curtius, Scacc. *de iudic. lib. 1. cap.* 63. *ſub nume-*
ro 10.

Non obſtat, quod in Ciuitate Bononiæ ex parti- 9
culari ſtatuto Inſtrumenta publica habeant paratam
executionem: quia ſtatutorum diſpoſitiones non
egrediuntur Territorium ſtatuentium, *leg. final. ff. de*
iuriſdict. omn. Iudic. plenè Cancer. *var. reſol. tom.* 2.
cap. 3. ſub num. 19. *&* 20. & fuit dictum *in Baren. ſeu*
Neapolitana pecuniaria 20. *Maij* 1641. *coram R. P. D.*
meo Roias. & in d. Cremen. ſeu Ianuen. pecuniaria, co-
ram eodem, † licet A.C. habeat in facultatibus pro- 10
cedendi executiuè in cauſis, in quibus executiuè
proceditur in aliis Tribunalibus; hoc tamen intel-
ligitur de aliis Tribunalibus Vrbis, non autem ex-
teris, vt declarauit Rota *in prællegata* Buratti *deciſ.*
461. *num.* 1. *Lucana dotis* 19. *Ianuarij* 1629. *coram*
Cardinal. Virili, & in Ianuen. Quarti dotalis 29. *Iunij*
1639. *coram Eminentiſſ. Card. Panzirolo*, impreſſ. poſt
Zacch. *de oblig. Camer. deciſ.* 272. *num.* 11.

Nec contrarium firmant *deciſiones* 103. *part. 1. re-* 11
cent. 537. *&* 879. coram eodem bon. mem. Buratt.
dum in eis reſolutum extitit, quod Inſtrumenta de
quibus ibi, extra ſtatutum Eccleſiaſticum celebrata,
rectè A.C. fuit executiuè executus, quia id non fuit
deciſum ex eo quod in locis contractuum pote-
rat executiuè agi ob aliquam conſtitutionem, vel
ſtatutum, ſed quia in illis inſtrumentis aderant ta-
lia pacta executiua, quæ vbiquè, & conſequenter in
aliis Ordinariis Vrbis Tribunalibus merebantur
expeditam executionem, vt patet *in dict. deciſ.* 103.
ſub numero 4. ibi, *iuſtitia verò patet ex publica Do-*
nationis inſtrumento obligatione Camerali vallato, &c.
& ibi, *quia reſpondebatur nullitatem ceſſare ex clau-*
ſula Inſtrumenti per quam fuit conſenſum in manda-
tum executiuum vnica, vel ſine citatione, &c. & in de-
ciſione 537. coram Buratto *in princip.* ibi, *in Inſtrumen-*

to Conuento, in quo expreſsè fuit actum de illud conſequendo via executiua,&c.& *in fine*,ibi, *alias obligationes executiuas prout eſt iſta, de qua agitur vigore pacti &c.*& in *alia* eiuſdem Buratti *deciſ.*879. *ſub num.*1. ibi, *conuenerunt, quod haberet promptam,& expeditam executionem realem,& perſonalem,&c.*

12 Non obſtat, quod dicatur Iuſtrumentum, de quo agitur, continere guarantigiam, tamex eo, quod fuit ſtipulatum coram publico Notario cum iuramento, & confirmatum ſub pœna; quàm etiam quia in eo fuerunt appoſita hæc verba, videlicet, *Quæ quidem omnia in præſenti Inſtrumento, & contractu appoſita promiſerunt partes contrahentes modu, & formu &c. per ſe, & ſuos hæred. &c.* vt voluit Galt. *in pr. Inſtr. in* 1. *p. partis primæ rubr.*1.*num.*13.*&* 14. Nam quidquid ſit de ſtylo Regni Neapolis, ſecundum quem loquitur Galter. qui ideo non applicatur, certum eſt, quod Guarantigia non intrat, niſi manifeſtè adſit præceptum Notarij ad id facultatem habentis, ex congeſtis per Zacch. *de obligat. Camer. q.*2. *num.*9. & Theſaur. *deciſ.*26.*num.*13. & vlterius conſtet, aliunde tamen quàm ex ſcriptura ipſius, quod habeat talem facultatem faciendi ſimilia præcepta guarantigiata, vt tradit Barz. *de Guarantigia in princ. verſ. & hac de re infero*, cum aliis cumulatis per Gratian. *diſcept.*455. *numero* 18. *& ſequent.* Quæ omnia deficiunt in hoc caſu,&c.

Et ita vtraque,&c.

*Hæc deciſio referenda ad c.*5. *ſecundæ partis huius tractatus.*

CAPVT

SEV

RESOLVTIO VI.

IN CAVSA BONONIENSI reſciſſionis contractus coram R.P.D.Cerro.

Mercurij 28. Iunij 1645.

ARGVMENTVM.

Quando adeſt diuerſitas cauſarum, ceſſat prætenſio litiſpendentiæ & attentatorum; & quod cauſa reſciſſionis contractus tanquam ordinaria, eſt diuerſa à Cauſa executiua intentata pro adimplemento Contractus: de litiſpendentia neceſſe eſt opponere, alioquin ſi procedatur ad vlteriora, non dicitur attentatum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex rectè procedens, priuat naturali & ciuili poſſeſſione.*
2 *Cauſa reſciſſionis contractus, eſt diuerſa à cauſa executionis, & qualibet cauſa debet currere marte ſuo.*
3 *Cauſa dicitur diuerſa, quando proponitur diuerſa actio.*
4 *Clauſula* quam & quas, *non porrigitur ad cauſam diuerſam.*
5 *Si non oppoſitum fuerit de præuentione & litiſpendentia, iudex, validè procedit ad vlteriora.*
6 *Mandatum quibus præſumptionibus probetur.*
7 *Mandatorum multiplicatio datur in eadem perſona, vt vnum ſit expreſſum, aliud præſumptum.*
8 *Appellatio ex quibus cenſeatur deſerta.*
9 *Poſt deſertam appellationem, poteſt procedi ad executionem ſine vitio attentatorum.*
10 *Commiſſio cum clauſula* prout de iure, *non infringit executionem antea legitimè factam.*

COMMISSA R.P.D. meo Veroſpio primo loco cauſa appellationis per Pompeum Tertium interpoſitæ de anno 1639. à decreto relaxationis mandati executiui fauore fratrũ de Salarolis pro reſiduo capitalis, & fructuum non ſolutorum: ac ſecundo loco R.P.D. meo Præſidi Vallisoletann ad inſtantiam dd. de Salarolis appellantium à ſententia eiuſdem A.C. ſuper reſciſſione contractus, & reintegratione Pompeij ad poſſeſſionem ſtabilium de anno 1643. prolata, quibus cauſis per ſignaturam vnitis, & denuò commiſſis eidem D. meo Veroſpio in ſtatu, & terminis, fuit coram eo dubitatum, An, & cui eſſet dandum mandatum de manutenendo, & die 15. Aprilis 1644. pro fratribus de Salarolis reſolutum, eiſdemque conceſſum mandatum de manutenendo. Verum interpoſita appellatione per Pompeum, & mihi commiſſa cauſa cum facultate manutenendi quem de iure; propoſito dubio DD. hodie reſoluerunt Pompeo dandum eſſe mandatum de manutenendo, cum conſtet de eius poſſeſſione auctoritate Iudicis vigore ſententiæ, & rei iudicatæ, ac poſt deſertam appellationem capta; *l. iuſtè poſſidet, ff. de acquir. poſſeſſ.*

Non obſtat poſſeſſio anterior dd. fratrum de Salarolis: Quia dum citato eorum Procuratore conſtituto A.C. ſententiam reintegrationis Pompeo conceſſit, tanquam ritè, & rectè procedens, eoſdem tàm ciuili quàm naturali poſſeſſione priuauit: Ang. *in l. qui vniuerſas §. item cum Prætor, ibique* Imol. *num.*1. ac cæteri Scribentes, *ff. de acq. poſſeſſ.* Abb. *in c. cum aliquibus. num.* 10. *propè fin. verſ. quinimo plus ſentiunt: de ſent. & re indic.* Ferret. *conſ.*5.*n.*9. *in fin. verſ. quæ ſibi non ſuffragatur.* Rota *diuerſ. deciſ.*62.*n.*4.*&* 5. & coram Card. Seraph. *deciſ.*1325. *per totam.* 1

Prout minus obſtat, quod poſt deuolutam cauſam ad noſtrum Tribunal per commiſſionem appellationis primo loco interpoſitæ à Pompeo, & communem effectam vigore citationis ad dicendum contra, A.C. nulliter proceſſerit, cum per d. commiſſionem habentem in ventre inhibitionem, fuerit à ſe abdicata omnis iuriſdictio, ac conſequenter poſſeſſio tanquam attentata manuteneri non poſſit, vt probare conatur *deciſio D. mei Veroſpij, verſic. ea enim.*

Quia hodie facto melius elucidato, aduerterunt DD. Iudicium reſciſſionis contractus, & reintegrationis ſecundo loco à Pompeo intentatum, eſſe diuerſum ab executiuo pro reſiduo capitalis, & fructuum, in quo emanauit commiſſio, & inhibitio; ſtante autem diuerſitate cauſarum, ceſſat prætenſio attentatorum: *cap. ad hæc,* vbi Franch. *in princ. & c. propoſuit, de appell.* Dec. *conſ.*33.*num.*4. *verſ. & ad hoc etiam facit,* Lancel. *de attent. p.*2.*c.*4. *limit.*2.*n.*1. *&* 3. *cap.*12. *limit.*2. *num.*1. *cum ſeqq. & cap.*20. *lim.*5. *gum. pariter primæ,* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*914. *num.*3. 2

*num*3. Rota *in recent. deciſ.*500.*n.*6.*&* 10. coram San. mem. Greg. *dec.*345.*n.*1 *ibique*. Add. *litt. A.* & coram bon. mem. Buratt. *deciſ.*644.*n.*5.

3 Diuerſitas patet, quia in prima agebatur executiuè pro ſolutione capitalis & fructuum; in ſecunda verò, fuit actum ordinariè pro reſciſſione contractus & reintegratione. Diuerſitas enim actionis ſufficit, vt cauſa dicatur diuerſa, nec intrent attentata; Grat. *d.c.*914.*n.*31. Lancell. *de attent. d.c.* 12. *limit.*2.*n.* 10. *&* 11. Gayl. *pract. obſer.* 32.*n.* 11. *lib.* 1. Card. Caual. *deciſ.*623.*num.* 2. Add. ad bon. mem. Buratt. *d. deciſ.*644. *num*.... & in fortioribus dixit Rota coram San. mem. Gregor. *d. deciſ.* 345.*n.*2.*&* 3..

4 Nec facit clauſula *quàm, & quas, vnà cum toto negotio principali*, in prima commiſſione geminata: Quia intelligi debet de, & circa cauſam, & actionem intentatam, ſuper qua fuit pronunciatum, & commiſſa cauſa appellationis; nec extendi poteſt ad aliud iudicium diuerſum poſtea inchoatum: vt notat Feli. *in c. licèt in corrigendis, n.*7.*in fin. verſ. non valet Comm. de off. Ord.* Marcheſ. *de commiſſ. p.* 1.*c.*5.*n.*67.*fol.* 201. Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 121.*n.*26. Rota *in rec. deciſ.*87. *n.*1.*p.*4. & coram San. mem. Greg. *d. deciſ.*345.*n.*4.

5 Sed ceſſat omnis ſcrupulus; quia procurator dd. de Salarolis impetrauit A. C. monitorium, quod Bononiam tranſmiſit, eiúſque vigore dd. Salaroli conuenerunt Pompeum, eóque exequuto, & coram A. C. reproducto, obtinuit, dum Pompeus inſtabat pro remiſſione cauſæ ad partes, ſolitam inhibitionem, & decretum, quod cognoſceretur per eumdem A. C. cum ſui principales eſſent vidua, & pupilli, *vt in extract. pag.*1. *à terg. & pag.* 70. *ac in toto proceſſu reintegrationis comparuit*: nec vnquam de pendentia litis in Rota oppoſuit. Vnde ſi quid eſſet attentatum, cenſetur eidem ſufficienter renunciatum: Lancell. *de attent. p.* 2.*c.* 12. *limit.* 42.*n.* 3.*&* 4. & fuit dictum *in vna Cæſaraugustana Cathedralis coram Vbaldo*, quæ eſt *deciſio* 102. *numer.* 1. *part.* 6. *recent.*

6 Nec ſatisfacit reſponſio, quòd Procurator fuerit nulliter conſtitutus, dum in ſua deputatione omiſit conſuetum iuramentum vtilia faciendi, & inutilia prætermittendi ex forma ſpecialiter requiſitum. Quia dum ipſemet iudicium ad A. C. deuoluit, & inchoauit expediendo monitorium cum impenſa, quòd poſtea fuit à Salarolis acceptatum, data etiam nullitate illius mandati, intraret præſumptum ex ſcientia, & acquieſcentia; per text. apertum *in leg. qui patitur, ff. mandat.* benè Abb. *conſ.* 7.*n.*4.*p.*2. Bero *conſ.*118.*n.*23.*lib.*3. Manic. *de tacit. lib.*7.*tit.*7.*per tot.* Rota coram San. mem. Greg. *deciſ.* 44.*n.*2. vbi Add. *lit. A.* dicit hoc eſſe adeò verum, vt procedat etiamſi ſuperueniat reuocatio: Vltra quod ex ſola impenſa in expediendo d. monitorio, & iurium productione per d. procuratorem facta, mandatum abſque alia probatione inducitur; vt de impenſa docuit Bero. *conſil.* 43. *num.* 57. *vol.* 3. Surd. *conſil.* 355.*num.* 24. & pluries dixit Rota, præſertim Card. Seraph. *deciſ.* 856. *num.* 5. Vbi quod ſufficit modica impenſa: & coram San. mem. Gregor. *deciſ.* 324. vbi Add. *num.*6. dicit ſufficere impenſam vnius ducati; & de productione iurium, Bartol. *in lege vulgo, in fin. ff. de adminiſtr. tutor.* Aymon. *conſil.* 80. *num.* 5. & ſæpiſſimè reſoluit Rota coram San. mem.
7 Greg. *deciſ.* 44.*n.*4. *deciſ.*86.*n.*2.*&* *dec.*176.*n.*8.† Nec eſt nouum in iure, quod datur multiplicatio mandatorum, vt poſſint ſimul in eadem perſona duo mandata concurrere, alterum expreſſum, alterum præſumptum; vt aliis relatis fuit reſolutum *in Ciuitaten. Archipresbyteratus* 24. *Martij* 1645. *coram me.*

Quod vero dicitur, poſſeſſionem Pompei eſſe attentatam ex ſecunda commiſſione appellationis ſimpliciter interpoſitæ pro parte dd. de Salarolis, quæ operatur attentata vſque ab initio, etiam ſi ſententia appellationem non admitteret; ex notatis per Gloſ. *in l. appellatione, verb. deliberationis, Cod. de appell.* cum aliis *in d. deciſ.* allegat. *verſ. ſicut etiam*, nullam habent ſubſiſtentiam. † Quia cum hodie 8
doctum fuerit, poſt datos reuerentiales non fuiſſe intra decendium præſentatam commiſſionem, appellatio remanſit deſerta, & ſententia tranſitum fecit in Iudicatum; *c. cum ſit Romana, de appell.* Veſtr. *in prax. lib.*7.*cap. vlt. n.*6. Scacc. *de appell. q.* 14.*n.*6. *& ſeq.* Lancell. *de attent. lite pend. in præfat. n.*66. Caſſador. *deciſ.* 1. *de appellat.* Rot. *diuerſ. deciſ.* 276.*num.* 1. *parte* 1. cum aliis relatis à bon. mem. Buratt. *dec.* 264. *n.* 1. *ibique* Addent. *lit. A.*

Idque multo magis, quia poſt lapſum d. decen- 9
dij, fuerunt ſeruati quatuor termini ad docen. de appellatione eiúſque legitima proſecutione; quibus elapſis, & de appellatione, vel proſecutione non docto, potuit citra vitium attentatorum ad poſſeſſionem deueniri; Federic. de Sen. *conſil.* 87. *num.* 2. Veſtr. *in praxi libro* 8. *cap. vlt. num.* 8. *&* 9. Mandoſ. *de form. comm.* 23. *verſic. ſeruat. quatuor.* Scacc. *de appellat. quæſt.* 11. *num.* 200. *verſic. aut enim agitur*, & dixit Rota coram Card. Seraph. *dec.* 1335. *num.* 1. *&* 2. & poſt Modern. *de manut. dec.* 22.*n.*1.

Non obſtante quod ſuperueniens commiſſio appellationis ſimpliciter retrotrahatur ad diem ſententiæ, & poſſeſſionem irritet: quia procederet ſi poſſeſſio fuiſſet capta in termino ad appellandum, vel poſt præſentatam commiſſionem; ſecus autem, quando, prout hic poſt ſeruatos dd. quatuor terminos, nihil fuit ab altera parte deductum, nec commiſſio præſentata; tunc enim geſta poſt illius deſertionem, nunquam dicuntur attentata: *d. c. cum ſit Romana, de appell.* ibique Franch. *in notab.* Lancell.
de attent. part. 2. *c.* 12. *ampliat.* 2. *num.* 33. † Com- 10
miſſio enim cauſæ cum habeat clauſulam, *prout de iure*, nullum affert præiudicium, argumento *text. in leg. fin. C. ſent. reſcind. non poſſ. c. expoſita, de arbitr.* cum aliis ad propoſitum, per Rotam coram ſanct. mem. Greg. *deciſion.* 492 *numero* 4. & per R.P.D. Argel. *de Legit. contrad. quæſtion.* 2. *artic.* 3. *numero* 143. vbi quod immiſſio effectuata ante commiſſionem non debet reuocari: & idem colligitur ex ſecundo reſcripto Signaturæ, in quo cauſam vniuit R.P.D. meo Veroſpio, in ſtatu & terminis; & ſic cum iam conſumpta eſſet executio rei iudicatæ, hæc cenſetur per dictam clauſulam præſeruata.

Vltimo nec releuat, quod Pompeus facto proprio ceciderit à poſſeſſione, ſtante ceſſione bonorum cum clauſula Conſtituti. Quia ille manutentionem non petit ex antiqua poſſeſſione, ſed ex noua capta vigore mandati de reintegrando, & rei iudicatæ; vnde tanquam poſſidens auctore Prætore, ritè procedente, eſt manutenendus ex ſuprà deductis.

Et ita reſolutum vtraque, &c.

Ad cap. 18. *partis* 1. *huius tractatus. Et cap.* 39. *partis* 2.

CAPVT

CAPVT
SEV
RESOLVTIO VII.
In Cauſá Romana Saluiani, Coram R. P. D. Ghiſilerio.

Mercurij 28. Martij 1648.

ARGVMENTVM.

Pro debitis annuis, ſiue ex teſtamento, ſiue ex contractu debitis, creditor poteſt agere non ſolùm pro decurſis ſolutionibus, ſed etiam pro decurrendis pro tempore futuro, dummodò de præterito aliquid debeatur, cuius exactio petatur, & ſimul pro futuris, vt ſuo tempore ſoluantur, & pro omnibus danda eſt immiſſio vigore Saluiani interdicti: & ſi promiſſa fuerit cautio per inſtrumentum annui reditus, peti poteſt vt quòd ſupererit, deductis fructibus, deponatur; nec inde amoueatur donec fideiuſſor fuerit præſtitus. Exceptio fideicommiſſi non retardat immiſſionem in Saluiano. Facta ſemel executione poteſt creditor recurrere ad nouum pignus, quando prima pignoratio non poteſt ſufficere ad ſatisfactionem.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio probatur per clauſulam Conſtituti, aduerſus conſtituentem & illius heredes.*

2 *Poſſeſſio probatur per inuentarium, necnon etiam per litis ſuſtentationem.*

3 *Ex ſtatuto Vrbis, poſſeſſio patris continuatur in filios.*

4 *Creditor poteſt agere ad ſolutiones annuas, tam pro preteritis quàm pro futuris, & quomodo.*

5 *Creditor, quibus concurrentibus poſſit agere ad penſiones futuras.*

6 *Qui promiſit dare cautionem, poteſt conueniri interdicto Saluiano vt fructus deponantur loco cautionis, neque inde amoueantur donec fideiuſſor fuerit praſtitus.*

7 *Exceptio fideicommiſſi non retardat immiſſionem ex Saluiano interdicto.*

8 *Creditor, qui fecit executiones in bonis ſui debitoris, poteſt variare, & ad nouum pignus confugere, ſi ex primo pignore ſatisfactionem conſequi non poſſit.*

QVondam Maximus de Maximis ſub die 15. Aprilis 1636. cum aſſiſtentia, & præſentia, verbo, & voluntate DD. Horatij, & Petri filiorum, pro quocunque eorum iure, & intereſſe, in, & ſuper palatio poſito Romæ in regione Campi Martij, necnon ſuper omnibus, & ſingulis aliis palatiis, domibus, viridariis, vineis, caſalibus, tenutis, ſyluis, campis, & aliis quibuſcunque bonis, per eos iuſto, vel legitimo titulo poſſeſſis, & exiſtentibus, illorúmque fundis conſtituit, impoſuit, & creauit annuum perpetuum cenſum ſcutor. 120. monetæ Iuliorum decem pro ſcuto, quem ſic impoſitum iure proprio, & in perpetuum ſalua facultate redimendi, vendidit D. Petro Pecorello ponens, conſtituens pro pretio ſcut. 2. mil. monetæ Iuliorum decem pro ſcuto, quæ ſcuta 2. m. dictus Maximus de Maximis manualiter, & in contanti in tot Iuliis, & teſtonibus argenteis recepit, & in euentum obitus, deteriorationis, conditionis, receſſus tam ipſius venditoris, quàm aliorum fideiuſſorum, dictus Maximus venditor promiſit dare, præſtare, & renouare alium, ſeu alios æquè idoneos fideiuſſores; quibus omnibus acceſſerunt, & fideiuſſerunt dicti Horatius, & Petrus, & prædicti omnes Maximus, Horatius, & Petrus ſe obligarunt in forma Cameræ Apoſtolicæ. Cùm ſequuto obitu ſupradicti Maximi venditoris, fuiſſet factus locus obligationi de præſtando alium fideiuſſorem in locum demortui, Petrus egit coram A.C. tam pro præſtatione noui fideiuſſoris, quàm pro ſolutione fructuum decurſorum, & non ſolutorum, & in futurum ſuis loco, & tempore decurrendorum; & obtinuit contra ſupradictos Horatium & Petrum de Maximis tam vti principales, quàm vti filios, & hæredes Maximi, immitti vigore vtilis Saluiani interdicti in realem, actualem, & corporalem poſſeſſionem, vel quaſi, nonnullorum bonorum per ſupradictos de Maximis poſſeſſorum, donec & quouſque fuerit integrè ſatisfactus de ſcutis 142. pro fructibus cenſus decurſis, & non ſolutis, & aliis fructibus in futurum ſuis loco, & tempore decurren. cum hoc tamen, quod reſiduum, quod ſupererit deductis dictis fructibus, ſuis loco, & tempore decurrendis, deponi debeat in Sanct. Monte Pietatis, donec conſtituerit ſummam ſcut. 2. mil. ſortis principalis dicti cenſus, ac inde non amouen. donec fuerit præſtita cautio iuxta formam inſtrumenti: commiſſa cauſa appellationis, & dato dubio, an eſſet danda immiſſio? affirmatiuè fuit reſolutum; quia DD. viſa fuerunt ſufficienter probata requiſita neceſſaria in hoc iudicio.

Creditum enim cùm hypotheca ſuper omnibus bonis d. q. Maximi impoſitoris cenſus, probatur ex publico inſtrumento impoſitionis cenſus, obligatione camerali munito, continente hypothecam explicitè in verbis, & implicitè in obligatione Camerali; quod facit probationem probatam in propoſito: vt dixit Statil. Pacif. *in ſuo tract. de Saluian. interd. inſpect.* 1. *cap.* 5. vbi refert multas deciſiones Rotæ.
† Poſſeſſio Maximi debitoris de tempore impoſitionis cenſus, pariter probatur ex eodem inſtrumento impoſitionis cenſus habente in ſe clauſulam Conſtituti, quæ conſtituentis poſſeſſionem probat aduerſus reos conuentos illius hæredes, Grat. *reſp.* 42. *ſub num.* 12. *lib.* 1. Tiraqu. *de conſtit. poſſeſſ. limit.* 1. *numero* 23. *verſic. ſed hoc, quòd diximus*, Cenc. *de cenſ. parte* 2. *cap.* 2. *quæſt.* 5. *art.* 9. *num.* 18. Rot. *deciſio.* 766. *num.* 11. *parte* 1. *diuerſ.* & *deciſ.* 150. *num.* 5. *inter impreſſas* poſt Cenc. *vbi ſuprà.* † Eáque remanent abundè comprobata, tum ex inuentario hæreditario omnium bonorum à Maximo relictorum, in quo bona, in quibus fuit conceſſa immiſſio Petro, fuerunt deſcripta, vti hæreditaria q. Maximi debitoris, ex quo inuentario contra reos conuentos, qui illud confecerunt, plena reſultat probatio: Rot. *deciſ.* 71. *num.* 3. *p.* 1. *diuerſ. in rec. deciſ.* 426. *n.* 2. *p.* 1. *deciſ.* 100. *n.* 1. & 2. *parte* 5. & *deciſ.* 96. *num.* 28. *parte* 7. Poſſeſſio ſupradictorum Horatij, & Petri probatur tam ex litis ſuſtentatione, Caputaqu. *deciſ.* 79. *part.* 2. Rot. *deciſ.* 17. *n.* 5. *parte* 5. *recentior.* vbi aliæ cumulantur; quàm ex eodem inuentario, ac aditione hæreditatis prædicti Maximi, per dictos Horatium, & Petrum facta;

ex

ex qua infertur, poſſeſſionem bonorum, de quibus agitur, fuiſſe continuatam in eos, vti filios dicti Maximi; 3 † cum ex ſtatuto Vrbis, patris poſſeſſio in filios continuetur; vt reſoluit Rot. ex ibi allegatis *in dicta deciſ. 200. numero 5. parte 5. recentior.* quibus concurrentibus intrat Saluianum; Menoch. *de adipiſc. remed. 3. quæſtion. 29. num. 161. cum ſeq.* Put. *deciſ. 201. libro 1.* Rot. *deciſ. 324. num. 5. deciſ. 456. num. 1. parte 2. recentior.* & coram S. M. Greg. XV. *deciſ. 491. num. 6.*

4 Et cum regulare ſit, vt in debitis annuis, in legatis annuis, & in annuis præſtationibus debitis ex contractu, poſſit creditor petere non ſolum pro tempore præterito, verùm etiam pro tempore futuro, dummodo de præterito aliquid debeatur, cuius exactio petatur, & ſimul ſuper futuris, vt adueniente iuſto tempore ſoluatur, teſtatur Alex. *in leg. de Pupillo, §. ſi in pluribus, numero 4. & 6. in fin. ff. de non. oper. nunc.* Oſaſc. *deciſ. 130. per tot.* Petr. à Put. *in ſuo tractat. de fideicom. ex prohib. alienat. quæſtio. 10. numero 2. & ſeq.* Anton. Gomez. *variar. reſolut. tom. 2. cap. 11. num. 47.* Graſſ. *in tract. de ſucceſſ. 4. leg. qu. 44. num. 5.* Simon. de Præt. *de interpret. vlt. vol. lib. 5. interpret. 1. dubit. 1. numero 95.* Afflict. *ad conſtit. Regn. libro 1. rubr. 71. in cap. authoritatem, numero 2. verſ. datur etiam:* Surd. *deciſion. 120. num. 13. & dec. 152. num. 121.* vbi multos allegat; placuit Dominis, Petro concedere immiſſionem, tum pro fructibus decurſis in præteritum, tum pro decurren. vt ſcilicet aduenientibus temporibus ſoluantur, abſque eo quod de nouo agatur, ne quolibet anno adueniente iuſto tempore ſolutionis fructum cenſus, cogatur agere; quemadmodum in iſtis terminis fuit reſolutum *in Romana domus 4. Iunij 1635. coram me,* vbi Lucretia, & Ioannes Maria coniuges fuerunt in vim vtilis Saluiani interd. ſeruatis ſeruandis immiſſi in poſſeſſionem domus cenſuatæ, pro fructibus decurſis, & decurrendis, annui cenſus: *& in Romana Cenſus, ſeu Saluiani 26. Iunij præteriti coram R. P. D. meo Bichio.*

5 Nec facit quod petenti ante diem obſtet exceptio, quod peti non poteſt ante tempus, *§. temporalis, Inſtitut. de except.* minúſque eius actio exerceri. Quia verum eſt, ſi ageretur, vt condemnaretur debitor ad nunc ſoluendum; ſecus tamen eſt, quando agitur, vt ſibi ſoluatur die adueniente, & non ante: & omnia illa iura, quæ dicunt, quod ante tempus non poteſt agi, intelliguntur, vt non ſoluatur; ſed benè poteſt agi ante tempus, vt adueniente tempore ſoluatur; Deci. *in l. 1. numero 29. ff. ſi cert. petat.* ita reſoluit Afflict. *in deciſ. 279. in fin.* vbi ſubdit, quod vidit pluries ita fuiſſe practicatum, Oſaſc. *deciſ. 130. in fin.* Fontanel. *de pact. nuptial. clauſul. 4. gloſſ. 18. part. 4. numero 19. & ſeqq.* ibi enim ex pluribus allegatis firmat, quod quamuis regulare ſit, Iudicium non extendi ad futura, cum in pendenti eſſe non debeat; eo quòd tractus futuri temporis non ſpectet ad Iudicem: id tamen intelligi, quando nihil debetur de præſenti, ſed totum de futuro, ſeu ſub conditione; ſecus tamen eſſe, quando aliquod ius competit de præſenti deducibile in Iudicium, & in eius conſequentiam venit aliquod ius futurum, vel ſub conditione; tali enim caſu poſſe per-optimè ius de futuro cum iure de præſenti in Iudicium deduci, ex euidenti ratione, quia valdè abſurdum foret, quod quis ſingulis annis peculiarem proceſſum 6 inſtituere, & nouam litem mouere teneretur. † Tum vlterius, conceſſa fuit immiſſio ad effectum, vt fructus bonorum, de quibus agitur, qui ſolutis fructibus cenſus ſupererunt, deponi debeant ab eodem Petro vſque ad concurrentem quantitatem ſortis principalis ipſius cenſus, in S. Monte Pietatis, inde non amouendi, donec præſtetur nouus fideiuſſor in locum dicti Maximi defuncti, iuxta tenorem ſententiæ A. C. quam conuentionem renouandi fideiuſſorem de iure licitam eſſe, tenuit Scacc. *de commerc, §. 1. q. 7. p. 2. ampliat. 8. n. 295.* Giac. *diſcept. for. tom. 2. cap. 301. n. 6.* Cenc. *de cenſ. p. 2. cap. 1. q. 2. n. 2. & p. 3. cap. 1. quæſt. 3. art. 4. num. 12.* & hanc eandem ſententiam amplexa fuit Rot. *deciſion. 87. num. 5. deciſ. 285. num. 3. & deciſ. 286. n. 4. & ſeqq. inter impreſſas* poſt Cenc.

Nec dicti Horatius, & Petrus, poſſunt ſe tueri ex- 7
ceptione fideicommiſſi: quia vltra quod, vti requirens altiorem indaginem, non admittitur ad retardandam immiſſionem in Saluiano, Rot. coram Seraph. *dec. 1178. in fin.* cum aliis pluribus allegatis per eundem Cenc. *de cenſ. parte 2. cap. 1. q. 5. artic. 9. num. 84.* vbi multas deciſiones Rotæ allegat, ab eis in hoc cenſu nomine proprio obligatis, opponi non poteſt, & eorum vita durante non poſſunt dictam immiſſionem impedire; & ſemper verum eſt dicere, Saluianum competere contra quemcunque poſſeſſorem: ad latè tradita per Menoch. *de adipiſ. remed. 3. numer. 20.* & Pac. *de Saluian. inſpect. 3. cap. 1. num. 3. & ſeq.*

Minus obſtat, quod Petrus creditor etiam in 8
actione perſonali mediante mandato executiuo fecerit alias executiones in bonis ſupradictorum Horatij, & Petri, & proinde debeat ex pretio exinde redigendo curare ſatisfactionem, nec poſſit ad aliud pignus tranſire; Guid. Pap. *deciſ. 328. n. 2.* Milanen. *deciſ. 14. num. 13. & 14.* Seraph. *deciſ. 1333. num. 4. & 7.* Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 5. gloſſ. 8. part. 8. ſub num. 51. verſic. & conſequenter,* quos refert Rot. *in Ciuitatis Plebis Saluiani, in §. non obſtat. 1. Iulij præteriti coram R. P. D. meo Bichio.* Quia ad hunc effectum nedum probandæ eſſent aſſertæ executiones, ſed vltra, quod ex illis potuerit Petrus creditor de ſuo credito ſatisfieri; cùm omnes ſupra allegati loquantur, quando ex pretio rei ſubbaſtatæ potuit eſſe conſultum creditori, cui imputari debet, cur non exegerit; vt declarauit Rot. *deciſ. 161. num. 23. & ſeq. p. 6. recent.* quam refert, & ſequitur *dicta deciſ. Ciuitatis Plebis Saluiani.* Vbi enim certum non eſt, an creditor potuerit de ſuo credito ſatisfieri, ei permittitur exercere hypothecam ſuper aliis bonis, quia actio hypothecaria nunquam extinguitur, niſi creditor integrè fuerit ſatisfactus, vt dicit Capyc. *deciſ. 33. numero 2.* etiamſi ſuper debito fuerit iudicatum, & admittit Rot. *dicta deciſ. 161. num. 26.*

Ex quibus fuit reſolutum; iuxta ſententiam latam ab A. C. eſſe dandam immiſſionem Petro Pecorello, tam pro fructibus cenſus decurſis, & non ſolutis, quàm pro aliis fructibus in futurum ſuis loco, & tempore decurren. & quod reſiduum, quod ſupererit ex dictis fructibus, donec conſtitueri it ſummam ſcut. 2. mil. ſortis principalis cenſus, deponatur, non amouen. niſi fuerit præſtita cautio iuxta formam inſtrumenti, rejecta petita dilatione, cum non eſſet reſtricta ad certam Rotam, ex proximis; ſed indefinita, & indeterminata.

Ad cap. 10. num. 67. & ſequentibus, partis 1. huiuſce tractatus.

CAPVT
SEV
RESOLVTIO VIII.

In Cauſa Rauennaten. ſeu Ferrarien. Decimarum, Coram R.P.D. Meltio.

Veneris 5. Martij 1649.

ARGVMENTVM.

Citatio generalis ad totam cauſam, tollit nullitatem ex defectu citationis prouenientem. Poteſt tamen ex vrbanitate procedi per contradictas, & ſententia eſt valida, præſertim ſi nihil doceatur in contrarium. Et quando, & ex quibus conceſſum dicatur ius decimandi, vel ſola temporalitas decimarum.

SVMMARIVM.

1 *Sub conceſſione decimarum & iuris decimandi continetur ius ſpirituale.*
2 *Subſtantia iuris decimandi conſiſtit in perceptione decimarum propria authoritate, de manu colentium prædia.*
3 *Conceſſio decimarum, & iuris decimandi facta laico, in totum nulla eſt.*
4 *Ius vſusfructus alteri cedi non poteſt, commoditas tamen fructuum ceſſibilis eſt.*
5 *Reſeruatio dominij directi, facit vt cenſeatur tranſlatum vtile dominium.*
6 *Perceptio decimarum, pro indiuiſo conceſſa, infert conceſſionem iuris ſpiritualis pro alia parte indiuiſa.*
7 *Quando agitur de interpretatione voluntatis, attendi debet opinio partium, quamuis vera non ſit.*
8 *Obſeruantia multum operatur ad interpretationem voluntatis, immo ad eam ſufficit vnus actus.*
9 *Declarationi Papali facta ex certa ſcientia ſtandum omnino eſt.*
10 *Nullitas conceſſionis in parte ſubſtantiali, reddit nullum totum actum ratione connexitatis.*
11 *Clauſula,* omni meliori modo, *non poteſt reddere validum actum re vera nullum.*
12 *Conceſſio iuris decimandi facta laico, nulla eſt & inualida, ſiue fiat per modum infeudationis, ſiue locationis, etiam ad modicum tempus.*
13 *Tranſlatio vtilis dominij decimarum, ſeu iure principalis affictus facta, ita vt illa percipiantur iure proprio, non valet in fauorem laïci.*
14 *Proteſtatio contraria natura contractus, non releuat ad validitatem eiuſdem contractus.*
15 *Proteſtatio excuſat, ſi partes illam expreſſerint verbis ampliſſimis, & ſe retulerint ad formam conſtitutionis, ſecundum quam partes contrahere voluerunt,* & non alias, aliter, nec alio modo.
16 *Conditione non adimpleta, conceſſio reſoluitur, & perinde eſt ac ſi numquam facta fuiſſet.*

SEntentia Rotalis concedens Capitulo, & Canonicis Cathedralis Eccleſiæ Rauennaten. reintegrationem ad quaſi poſſeſſionem decimarum, & iuris decimandi, eo quia inueſtituræ per dictum Capitulum factæ ad fauorem DD. de Taſſonis, continent ius decimandi, cuius Laïci ſunt prorſus incapaces; viſa fuit valida, & iuſta, ac proinde illam confirmandam eſſe Domini reſponderunt.

Validitas autem probatur ex concurſu omnium requiſitorum, de quibus per Caputaq. *deciſ.* 160. *p.* 2. Neque illa valet impugnari ex defectu citationis, dum non fuerunt citati aliqui ex reis in commiſſione Rotali nominati. Quia reſpectu Galearij primi acquirentis, cum de tempore litis introductæ in Curia ſuper nouo iudicio reintegrationis, ex hac vita migraſſet; proculdubio contra ipſum exequi non poterat citatio; minúſque citandus erat Nicolaus, qui cum ſit nepos primi acquirentis, & inueſtitura comprehendat tantum primum inueſtitum eiuſque filios, vt ex tenore dictæ inueſtituræ relatæ *in ſumm. Capituli, numero ſexto,* nullum intereſſe poteſt prætendere in hac cauſa. Et nihilominùs cum tam Fornaccinus actor ſpecialiter deputatus in hac cauſa ab Eliſabetha Eſtenſi matre, ac Tutrice teſtamentaria dicti Nicolai, *eodem ſumm. Capituli num.* 3. quam alij Procuratores aliorum Doctorum de Taſſonis, qui in iudicio de partibus interuenerant, fuerint perſonaliter citati vigore dictæ commiſſionis Rotalis ad totam cauſam, *ſumm. num.* 4. talis citatio generalis ſufficit ad tollen. nullitatem ex defectu citationis prouenientem, *leg. ſi Prætor. de iudic. leg. conſentaneum. Cod. quemod. & quand. iud.* Caſtr. *in leg. ad peremptorium, num.* 6. *ff. de iudic.* Rota coram Seraph. *deciſ.* 455. *num.* 8. *verſ. ſecunda nullitas. Mynſinger obſeru.* 71. *ſub n.* 1. *cent.* 3. Modern. *de citat. tom.* 2. *cap.* 11. *num.* 437. ex ſimili enim citatione cenſetur ſatisfactum defenſioni naturali, ita vt ſi citatus poſtea non compareat, poſſit ad vlteriora procedi abſque alia vocatione, *cap. conſuluit, de offic. delegat.* Et licet ſtylus Curiæ ſit, non comparente citato, procedi per contradictas; iſtud tamen reſpicit quandam potius vrbanitatem, quàm neceſſitatem, & ſubſtantiam cauſæ; Rot. *diuerſ. deciſ.* 332. *numero* 3. *parte* 2. *lib.* 2. *in antiquis, deciſ.* 4. *de dol. & contumac. in nou. deciſ.* 8. *de teſtib.* Put. *deciſ.* 381. *circa fin. lib.* 2. cum pluribus aliis relatis per eundem Modern. *de citat. dict. cap.* 11. *numero* 440. & Adden. ad Gregor. *deciſ.* 430. *num.* 6.

Eoque minus Domini dixerunt eſſe attendendam hanc prætenſam nullitatem ex defectu citationis: quia nec docetur quòd etiamſi ipſi fuiſſent citati, & auditi, potuiſſent impedire huiuſmodi reintegrationem, vel aliquid adducere quod traheret Rotam in diuerſam ſententiam, Alex. *in leg. non ſolùm, §. morte, num.* 47. *de nou. oper. nunciat.* Crauet. *conſil.* 179. *num.* 6. *verſ. pro hoc adduco,* Surd. *conſ.* 181. *n.* 27. *cum ſeqq. & conſ.* 227. *n.* 17. Vant. *de nullit. tit. quib. mod. ſent. null. repar. poſſ. n.* 107. cum pluribus cumulatis per Surd. *loco citato.*

Iuſtitia pariter dictæ ſententiæ controuerti non poteſt, ex plenè deductis in binis deciſionibus in hac cauſa emanatis, *coram R.P.D. meo Cerro ſub diebus* 25. *Febr. &* 26. *Iunij anni* 1647. & illa clarè reſultat ex nullitate inueſtituræ factæ de decimis, & iure decimandi, quæ ſub commercio Laïcorum eſſe non poſſunt, propter reſiſtentiam Concilij Lateranen. de quo, *in c. prohibemus, de decimis.*

Neque obſtat vnicum fundamentum Scribentium pro parte dd. de Taſſonis, quod dicta inueſtitura

ſtituta ſuſtineri debeat reſpectu commoditatis, & emolumenti, quorum Laïci ſunt capaces. Nam quidquid dicendum eſſet quando conceſſio cantaret ſimpliciter de decimis, quo caſu quæri poſſet an intelligeretur conceſſum primario ius decimandi, vel mera perceptio decimarum, quæ temporalis eſt, & ab ipſo iure ſpirituali ſeiuncta; In propoſito caſu, quia inueſtituræ nedum quæ vltimo loco de anno 1608. factæ fuerunt ad fauorem Iulij & Galeatij de Taſſonis, ſed quæcunque aliæ antecedentes
1 relatæ *in ſumm. impreſſo Capituli, n. 2. 3. 4. & 5.* † continent expreſſam conceſſionem decimarum, & iuris decimandi; res viſa fuit extra omnem difficultatem, vt nempè ſub dicta conceſſione veniat non ſolum commoditas prout eſt quid temporale, ſed ipſa ſpiritualitas, quæ à iure decimandi ſegregari non poteſt. Gloſſ. *in cap. quamuis verb. conceſſerit, de decim. & in can. peruenit. 3. q. 1. verb. laicalibus, & in cap. 2. verb. ſtatuimus. de locat.* D. Thom. 2. 2. *q. 87. art. 3. verſ. reſpondeo*, vbi quod aliud eſt ius decimandi, aliud res, quæ dantur nomine decimarum; & hanc diſtinctionem ſequitur Bald. *in l. vſusfruct. 67. in lect. antiq. n. 2. verſ. noto quod licet ius decimar. ff. de iur. dot.* Decian. *conſ.*
2 22. *num. 36. & 37. lib. 1.* † Vis enim iuris decimandi conſiſtit in perceptione decimarum propria auctoritate de manu colentium prædia, quæ trahit ſecum ius ſpirituale, & valde differt à ſola facultate percipiendi fructus decimales nomine Eccleſiæ, quæ ſola vti conſiſtens in mera temporalitate, ad Laïcos pertinere poteſt; Abb. *in cap. ad hæc num. 4. verſ. & intellige hoc, de decim.* Azor. *inſtit. moral. lib. 7. cap. 34. q. 7. tom. 1.* Suar. *de Relig. lib. 1. cap. 25. n. 6.* Rebuff. *de decim. q. 10. n. 34. in fin.* Gratian. *diſcept. forenſ. c. 238. n. 21. cum ſeq.* ſic etiam Peregr. *conſ. 74. ſub n. 12. lib. 1.* ibi, *de decima, & iure decimandi*: & in ſpecie inter conceſſionem decimæ, & iuris decimandi, poſt Caldern. diſtinguit Barboſ. *in l. Titia 35. ſub n. 43. verſ. quia quando, & ſub n. 46. verſ. & ideo, ff. ſolut. matrim.* Couar. *var. reſol. lib. 1. cap. 17. ſub n. 5.* ibi; *Decimarum fructus non quidem ius ipſum percipiendi decimas*, Gionagn. *reſp. 27. numer. 27. & 28. libro ſe-*
3 *cundo.* † Hancque opinionem in præciſis terminis conceſſionis factæ æquè principaliter, ac nominatim de decimis, & iure decimandi, quod non valeat reſtringi ad fructus decimales, ſed in totum extendatur; firmauit ſæpius Rota, & ſignanter, *deciſ. 545. num. ſecundo, part. 4. recent. Mediolanen. reſciſſionis permutationis 21. Maij 1597. coram rec. mem. Card. Hieronymo Pamphilio, Albinganen. decimarum 25. Iunij 1627. coram bon. mem. Card. Virili*, ac in alijs relatis in ſecunda deciſione edita in hac cauſa, *coram R. P. D. meo Cerro, in §. obiectum.*

Vllus neque Doctor ex allegatis parte dd. de Taſſonis præfatæ concluſioni repugnat, vel loquitur in conceſſione iuris decimandi: nam Bald. *conſ. 274. num. 1. libro quinto*, & Giouagn. *reſponſ. 27. n. 30. libro ſecundo*, loquuntur vbi de decimis cantat conceſſio, vel locatio; Beroius *conſil. 84. n. 41. cum ſeq.* loquitur de decima temporali; & Diu. Thom. 2. 2. *q. 87. art. 3. ad 3.* de perceptione decimarum nomine Eccleſiæ; Grat. *diſcept. 238. num. 25.* non repugnat, immò ſuffragatur huic opinioni, dum firmat aliud eſſe ius, aliud fructus, ſeu vtilitatem, quæ ex dicto iu-
4 re percipitur. † Et exemplum de vſufructu alienabili reſpectu ſolius commoditatis, retorquetur; nam quando venditio, ſeu tranſlatio facta fuit expreſsè de vſufructu (multo magis ſi de iure vſusfructus) dicta tranſlatio non ſuſtinetur, nec etiam reſpectu commoditatis: Monter *dec. 46. n. 16.* Caſtil. *de vſufruct. cap. 69. n. 9.*

Quæ eo magis procedere videntur, dum conceſ- 5
ſio, de qua agitur, facta apparet de decimis, & iure decimandi, reſeruato ſolum pro Eccleſia directo dominio; ex qua quidem reſeruatione ſequitur fuiſſe in inueſtitos de Taſſonis tranſlatum vtile dominium, includens facultatem percipiendi fructus decimales nomine proprio: quod tamen fuit per Concilium Lateranen. prohibitum, vt declarant Abb. *in dict. cap. ad hæc 15. numer. 4. verſ. in effectu volunt, de decim.* Monet. *tractat. de decim. cap. 5. numero 68.* Laym. *Theolog. moral. lib. 4. tract. 6. capite 6. numero 4. verſ. deinde vero*, Barboſ. *in d. l. Titia, d. numer. 47. verſic. ſed quando vtil. ff. ſolut. matrim.* Gratian. *diſcept. forenſ. c. 238. ſub n. 22.*

Præterea actum fuiſſe de decimis, prout ſunt quid 6
ſpirituale, arguitur ex eo quoque, quod plures inueſtituræ, & præſertim illæ factæ ad fauorem DD. de Taſſonis, loquuntur de iure decimandi pro duabus partibus pro indiuiſo cum Rectoribus Eccleſiarum, qui cum percipiant eorum tertiam partem nomine proprio, & ratione adminiſtrationis ſpiritualium, benè exindè infertur, quod etiam Conceſſionatij in partibus ſibi pro indiuiſo, & coæqualiter conceſſis, proprio nomine percipere valeant, ne alioqui vna & eadem res diuerſo iure conſenſeretur: contra vulgat. Text. *in l. iam hoc iure, ff. de vulgar. & pupill.* & ita in indiuiduo dictum fuit *in d. Albinganen. decimarum, coram Card. Virili. §. quarto quia, & in Ferrarien. decimarum, coram bon. me. Peroniano, q. 684. p. 1. recent. n. 2. & 3.*

Accedit etiam, quod ex quo de tempore inueſti- 7
turarum vigebat communis illa reputatio, quam poſtea erroneam declarauit fel. rec. Paul. V. per ſuam particularem Conſtitutionem, vt in generalitate Bonifacianæ comprehenderetur facultas concedendi ius ſpirituale decimandi, & decimas percipiendi, prout teſtatur Rimin. Iun. *conſil. 429. numero vigeſimo-quinto*, & expreſsè declararunt ſtatuentes, *libro ſecundo, cap. 127. ſumm. impreſſo Capituli, num. 8*, vt exinde ſequatur, in dictis conceſſionibus actum fuiſſe de decimis ſpiritualibus, regulando voluntatem à poteſtate, & capacitate, quam Ferrarienſes opinabantur habere iuxta conſuetudinem Regionis, & communem intellectum, Abb. *in c. ex parte, n. 3. de conſib.* Bart. *in leg. viros, num. 1. C. de diuerſ. offic. lib. 12.* Iaſ. *in leg. 1. num. 11. verſ. tertio principaliter, ff. ſi quis ius dicen. non obtemp.* Gabr. *concl. 1. num. 67. de conſuet. lib. 6.* Mai. *de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 19. num. 22.* qui communis intellectus comprobatus etiam fuit ex ſubſequuta obſeruantia, dum poſtea inueſtiti dictum ius decimandi nomine proprio, nullaquo facta mentione Capituli alijs vendiderunt, *ſumm. Capituli, numero ſecundo*, & ad inſt. n. eorumdem inueſtitorum promulgata fuerunt ab Ordinario edicta contra Debitores Decimarum, ne ſegetes ab Agris amouere auderent abſque licentia ipſorum 1
† declaratur namque ab obſeruantia quid fuerit in 9
conceſſione comprehenſum, ex allegatis per Surd. *conſ. 527. numero 11.* Rot. *deciſ. 261. numero quarto, deciſ. 301. num. 8. part. 1. recent.* & in ſpecie Rota *in d. Albinganen. decimarum, coram Virili, §. tertio quia*, ibi, *& in executione Rodinis ab ipſis Parochianis exegerunt &c.* & pro obſeruantia interpretatiua ſufficit vnicus actus, Decian. *reſponſ. 51. n. 56. lib. 1.* Rot. *dec. 136. num. 6. deciſ. 419. n. 6. part. 1. recent.* Vnde Taſſoni modo nequeunt contrarium profiteri, & intellectum ab ipſiſmet iam datum controuertere, *l. poſt mortem, ff. de adopt.*

Sed prædicta viſa fuerunt euidentius comprobari ex Bulla Pauli V. Nam illa declarat litteras

Bonifacij non comprehendiſſe, neque comprehen-
dere ius decimandi, indulgéique vt conceſſiones
fiant de nouo, non quoad ius decimandi, nec quo-
ad decimas, ſed quoad ipſarum decimarum emo-
lumentum tantum, de quo tamen Laïci teneantur
infra biennium accipere nouam inueſtituram, aucto
9 canone, † ergo ex huiuſmodi declaratione, cui tan-
quam Papali, & ex certa ſcientia ſtandum eſt; Angel.
conſ. 274. *n.* 1. *poſt med.* & 1. Bellam. *conſ.* 33. *num.* 39.
& 41. Dec. *conſ.* 114. *Et pro tenui, num.* 5. remanet
ſublata omnis difficultas, quandoquidem apparet
quod pro validitate fieri debet conceſſio de ſola
commoditate, & facta de decimis & iure decimandi
non ſuſtineatur.

10 Non obſtat, quod verba illa poſita in inueſtituris,
Decimas, & ius decimandi, intelligenda ſint ſecun-
dum potentiam, ac facultatem Capituli concedentis,
& capacitatem Laïcorum, & ita de iure participan-
di ex decimis id, quod eſt temporale; non au-
tem de iure ſpirituali non conceſſibili: ad text. *in
cap. fin. ne Prælat. vic. ſuas.* Quia obiectum poſſet
procedere quatenus verſaremur in caſu dubio, tunc
enim locus fieret ex præſumpta mente concedentis,
& ex capacitate ſubiecti; ſecus eſt quando inueſtitu-
ræ expreſsè loquuntur de iure decimandi. Nam tunc
clara eſt mens concedendi, & conſequendi decimas
ipſas, ipſúmque ius decimandi: in claris autem non
eſt opus confugere ad interpretationem aliquam,
ex leg. ille aut ille 25. §. *cum in verbis, de leg.* 3. Cy-
riac. *controu.* 210. *numero* 12. Rota *dec.* 135. *n.* 8. & 9.
part. 7. *recent.*

11 Nec etiam releuat, quod conceſſiones loquantur
de decimis, iure decimandi, fructúſque decimales
percipiendi, & ita quatenus ſub iure decimandi ve-
niret ipſa ſpiritualitas, poſſint nihilominus diuidi,
& ſuſtineri reſpectu perceptionis fructuum, ex clau-
ſula *omni meliori modo*, quæ appoſita in inueſtituris
operatur, vt ſi illæ non poſſint ſuſtineri eo modo,
quo fuerunt factæ, valeant, & ſuſtineantur omni
alio meliori modo: ex notatis per Scriben. *in l.* 1. §.
ſi quis ita, ff. de verb. oblig. & *in cap. cum ſuper de offic.
delegat.* quia vbicunque eſt conceſſum ius, mentio
fructuum ſtat conſecutiuè à dicto iure, eundémque
admittit ſpiritualitatis intellectum, vnde tota inue-
ſtitura corruit, prout alias dixit Rota *in iam allegata
deciſ.* 545. *num. ſecundo, par.* 4. *recent.* & *in dict. Albin-*
12 *ganen. coram Card. Virili.* † Et in terminis nullita-
tis conceſſionis in parte ſubſtantiali, vt in totum il-
la corruat ratione connexitatis, & indiuiduitatis, fir-
mauit Rota *deciſ.* 30. *numero tertio* & *quarto, part.* 1.
& 176. *n.* 44. *part.* 5. *recent.* non obſtante dicta
† clauſula *omni meliori modo*, quæ apta de per ſe non
eſt ad vim addendam, atque effectum tribuendum
actui reuera nullo, Ancharan. *conſil.* 358. quem ſe-
quitur Menoch. *de arbitr. iud. lib.* 1. *quæſt.* 17. *num.* 4.
cum ſequent. Dec. *conſ.* 413. *num.* 9. *verſ. quia clauſula*,
Barboſ. *de clauſ. clauſ.* 95. *n.* 60.

Minuſque refragantur clauſulæ, *ad habendum vſu-
fructuandum*, &c. poſitæ in vltima inueſtitura dicti
anni 1608. relata *in ſumm. impreſſ. Capituli, num. ſex-
to.* ex quibus informantes pro Taſſonis prætendunt
reſtrictionem conceſſionis ad ſolam commoditatem
emolumentorum. Quia tanquam acceſſoriæ non ha-
bent alterare principalem diſpoſitionem contra-
ctus; Dec. *conſil.* 413. *n.* 9. *verſ. quia clauſ.* Curt. Iun.
conſil. 56. *numero tertio*, Fraoch. *deciſion.* 6. *num.* 6.
propterea cum principaliter fuerit alienatum ius
decimandi, quod vti ſpirituale ſub commercio Laï-
corum eſſe non poteſt, vt præter iam allegatos, te-
ſtantur Abb. & Imol. *in c. cum Apoſtolica. de his, quæ
fiunt à Prælat.* Felin. *in cap. cauſam quæ, num.* 3. *de præ-
ſcript.* Rebuff. *de decim. quæſt.* 13. *n.* 69. Rota *deciſ.* 215.
part. 2. *diuerſ.* & *in Pampilonen. decimarum*, 29. *Octo-
bris* 1599. *coram bon. memoria Card. Hieronymo Pam-
philio*, dictæ clauſulæ reſpiciunt fructus, qui ratione
connexionis participant de eadem ſpiritualitate,
prout benè Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 238. *n.* 61.

Viſum pariter fuit ſatis leue argumentum dedu-
ctum ex eo, quod inueſtituræ factæ fuerint iure per-
petualis affictus, & ita titulo ſimplicis locationis,
quæ conductori aliud ius non tribuit, quam perci-
piendi fructus ex re conducta: Nam dum conceſſio
facta fuit Laïcis de iure decimandi, quod eſt ſpiri-
tuale, ſemper eſt inualida, ſiue facta appareat per mo-
dum infeudationis, ſiue locationis, vt benè firmat
Abb. *in dict. cap. ad hæc, numero quarto, verſ.* & *intelligo
hoc, de decim.* Redoan. *de reb. Eccleſ. non alien. qu.* 63.
num. 5. *verſ. nec etiam poteſt Laico locari.* etiamſi
dicta locatio fieret ad modicum tempus, Abb. *dict.
cap. ad hæc, num.* 7. *verſ. nam ius decimandi.* Redoan.
q. 63. *n.* 6. † Quod fortius procedit, quia hic demon- 13
ſtratur, vt facta fuerit iure principalis affictus, per
quem fit tranſlatio dominij vtilis: ad text. *in l.* 1. §.
quod autem, ff. de ſuperfic. Abb. *vbi ſupra, numero* 4.
verſ. ſed per conceſſionem ad modicum tempus Caſtr. *in
leg. vſusfructus* 58. *col. vlt. in princ. verſ. vnde facit, n.* 3.
ff. ſolut. matr. Mant. *de tacit.* & *ambig. lib.* 5. *tit.* 3. *n.* 11.
in fin. facta autem tranſlatione vtilis dominij, con-
ductor efficitur Dominus decimarum antequam illæ
ſint perceptæ, eaſque colligit nomine proprio: con-
tra diſpoſitionem *d. c. prohibemus, de decim.* Gratian. *d.
c.* 238. *n.* 22.

Neque vllius eſt releuantiæ, quod conceſſiones
factæ fuerint ſequendo formam Bonifacianæ, in
qua ſanct. mem. Paul. V. declarauit non comprehen-
di decimas, & ius decimandi; ſed ſolum decimarum
emolumentum.

Quia dicta Bonifaciana non loquitur de decimis,
& iure decimandi, neque mentionem aliquam facit
de fructibus ſeparatis ab ipſo iure, ſed generaliter
declarat de bonis, & iuribus Eccleſiarum, remouen-
do caducitatem ob non ſolutum canonem; & in
hac qualitate verificatur relatio ad Bonifacianam,
non autem reſpectu emolumenti, de quo illa nomi-
natim, & expreſsè nihil diſponit: immò cum com-
muniter crederetur, Bullam Bonifacianæ compre-
hendere etiam ius decimandi, ex mentione *Iurium*,
cum dictione illa vniuerſali, *quæcunque*; motiuum
retorquetur, & relatio ad Bonifacianam patefacit
intentionem contrahentium fuiſſe transferendi ius
decimandi, prout eſt quid ſpirituale, iuxta opina-
tam capacitatem Ferrarienſium, licet erroneè; &
idcirco ad occurrendum vlteriori abuſui, & cor-
ruptelæ, emanauit Paulina declarans Bonifacianam
non comprehendere decimas, & ius decimandi: &
ceſſat difficultas omnis, quia cum inueſtitura loqua-
tur in ſpecie de iure decimandi ſpirituali, non po-
teſt ſuſtineri in vim ſimplicis relationis ad Bonifa-
cianam, quatenus illa de emolumento temporali
diſponeret: † ſtandum enim potius eſt expreſſioni 14
iuris decimandi, quam relationi, ſeu ſimplici prote-
ſtationi de contrahendo iuxta formam Bonifacianæ,
cum talis proteſtatio ſit contraria facto; Peregr. *de fi-
deicomm. art.* 16. *num.* 111. *verſ. limita*, Surd. *conſ.* 440.
num. 54. & *ſub num.* 55. & *conſ.* 524. *num.* 15. & 16.
aliíque relati ab Addent. ad Butr. *deciſ.* 52. *num.* 13.
Rot. *in Romana attentatorum* 27. *Apr.* 1640. *coram R.
P. D. meo Bichio*: Et quod contrahens per huiuſmo-
di proteſtationes non poſſit efficere, vt ille contra-
ctus, qui in ſui formalitate directè contrariatur

Bonifacia

Bonifacianæ, illi conueniat, cenſeatúrque factus, & celebratus iuxta illius formam, egregiè explicat Boccac. *de cenſib. parte ſecunda, num.* 138. *& ſeqq.* Surd. *conſ.* 318. *num.* 22. Præſertim dum dicta relatio poteſt operari ſuum effectum quoad remiſſionem canonis, & alia priuilegia in eadem Bonifaciana expreſſa. Ponderando quod inueſtituræ, de quarum validitate nunc agitur, non ſunt relatiuæ ad Bonifacianam tantum, ſed etiam ad antiquas inueſtituras, quæ loquebantur de iure decimandi.

Obeſſe neque videtur ſimile adductum de pactis illicitis appoſitis in contractu cenſus, cum proteſtatione contrahendi iuxta formam Bullæ Pianæ. Nam licet huiuſmodi proteſtatio ſuſtineat contractum in aliis non illicitis, quando concepta eſt verbis ampliſſimis, ita vt totum id quod repugnat Conſtitutioni Pianæ, habeatur pro non appoſito, & reducatur ad illius formam, verumque ſenſum, iuxta quem intendunt velle contrahere, & non alias, aliter, nec alio modo; in quibus terminis loquuntur Giurb. *deciſ.* 85. *numero* 8. *&* 9. Rota *deciſ.* 374. *numer.* 8. apud Cenc. *de cenſ.* ſecus eſt quando dicta proteſtatio ſimpliciter, vt in caſu iſto, concepta fuit; vt benè diſtinguendo declarat Cenc. *de cenſ. qu.* 61. *num.* 3. *&* 7.

Non obſtat denique quod vigore dictæ Paulinæ Taſſoni prætendant nouam inueſtituram quoad ſolum emolumentum. Quia cum facultas fuerit per dictam Conſtitutionem reſtricta ad tempus biennij expiratum vſque de anno 1621. & ſic per longum tempus, non videtur quod amplius ſit locus renouationi inueſtituræ, ex regula, quod conceſſa ad tempus, poſt tempus prohibita cenſentur: ad tradita per Surd. *deciſ.* 75. *num.* 1. *&* 2. *& deciſ.* 291. *num.* 21.

Quo verò ad prætenſam reſtitutionem in integrum. Vltra quod illa non petitur in actis, nec cadere videtur ſub diſputatione præſentis dubij, Domini tranſierunt cum reſponſionibus iam datis in prima, & ſecunda deciſione, in hac cauſa emanatis coram R.P.D. meo Cerro. Quibus addebant etiã, vt cũ verſemur in inueſtituris ab initio nullis, Taſſoni dicantur deſtituti omni titulo, vnde non poſſunt applicari termini reſtitutionis in integrum, quæ ſupponit aliquod ius ſemper radicatum in ipſis petentibus ab initio; ſumus enim in ſimplici beneficio Principis conceſſo ex cauſa lucratiua, & ſub conditione accipiendi nouam inueſtituram infra bien-
16 nium cum augmento canonis, † qua conditione non adimpleta, beneficium reſoluitur, & habetur perinde ac ſi conceſſum non fuiſſet, ex plenè deductis per Gabr. *conſ.* 162. *per tot. lib.* 1. Cyriac. *contrau.* 240. *num.* 14. Corbul. *de iur. emphyt. de cauſ. priuat. ob non ſolut. canon. ampliat.* 28. *num.* 4. vbi in terminis de non adimpleta conditione petendi inueſtituram intra tempus præfixum, Rota *deciſ.* 572. *num.* 3. *part.* 1. *& deciſ.* 869. *in fin. verſ. nec ſumus, part.* 1. *diuerſor. & dec.* 282. *num.* 11. apud Pacif. *de Saluian.* Gregor. XV. *dec.* 559. *num.* 6. & *ibi* Adden. *num.* 10. *limitat.* 3. *& deciſ.* 203. *num.* 10. *part.* 6. *recent. in Toletana decimarum de Saiedon.* 13. *Iunij* 1590. coram Penia, *inter eius impreſſas, dec.* 93. *n.* 8. & in terminis conceſſionis ſub conditione aliquid adimplendi infra certum tempus, quod eo elapſo mora ſit impurgabilis, nec competat reſtitutio, Staiban. *reſol. forenſ.* 36. *num.* 11. *& reſol.* 17. *num.* 11.

Et ita vtraque parte informante fuit reſolutum, &c.

Ad cap. 25. *ſecunda partis huius tractatus de Præuent.*

CAPVT SEV RESOLVTIO IX.

ROTÆ AVENION. IN CAVSA Nicienſi Canonicatus.

30. *Iunij* 1649.

ARGVMENTVM.

Quando diſputatur de poteſtate Legati, vel Vicelegati, non poteſt Ordinarius cognoſcere de illo articulo, & de validitate prouiſionum. Vicelegatum Auenionenſem poſſe derogare regulæ *de viginti*. Facta reſignatione cum derogatione dictæ Regulæ, non poſſe collationem fieri de beneficio tanquam vacante per obitum. Prouiſus ab Ordinario quando non ſit legitimus contradictor aduerſus prouiſum Apoſtolicum. Poſſeſſio non capitulariter capta, quando ſit valida, etiam non citato poſſeſſore.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa non eſt remittenda ad Curiam Epiſcopalem, quando contingit diſputari de validitate collationis facta in Legatione, ſi nullitas fundetur in defectu poteſtatis.*

2 *Vicelegatus poteſt derogare regula* de viginti diebus, *ex facultatibus Legationis Auenionenſis.*

3 *Collatio per reſignationem, incompatibilis eſt cum collatione facta per obitum.*

4 *Poſt admiſſam reſignationem, beneficium non dicitur amplius vacare.*

5 *Expreſſio certi modi vacationis facta coram Ordinario, continet implicitam negatiuam alterius modi vacandi.*

6 *Impetratio beneficij ſub falſo vacandi modo, reddit beneficium ſubiectum impetrationi alterius, veram vacationis ſpeciem exponentis.*

7 *Prouiſus ab Ordinario quando & ex quibus dicatur legitimus contradictor aduerſus prouiſum Apoſtolicum.*

8 *Si prouiſus ab Ordinario non exhibeat titulum, ex quo deberet obtinere immiſſionem ſi non poſſideret, non impedit immiſſionem prouiſi Apoſtolici, nec illius appellatio ſuſpendit executionem.*

9 *Prouiſus ab Ordinario non eſt legitimus contradictor, ſi eius titulus nullitate laborat.*

10 *Quod dicitur de ſubrogatis Apoſtolicis, procedit eodem modo in prouiſis quocunque genere prouiſionis Apoſtolica.*

11 *Poſſeſſio Canonicatus non capitulariter capta, eſt valida, ſi per Capitulum ſteterit quominus caperetur.*

12 *Poſſeſſio inſtrumentalis prouiſi Apoſtolici, præfertur poſſeſſioni prouiſi per Ordinarium, ſi huius poſſeſſioni ius reſiſtat.*

13 *Poſſeſſor non eſt citandus, cuius poſſeſſio non eſt colorata.*

14 *Vt beneficium dicatur plenum, non ſufficit quecunque poſſeſſio, ſed debet concurrere titulus & ius poſſidendi.*

ILLVSTRISSIMVS Dominus Prolegatus Auenion. per liberam reſignationem Reuerendi Domini Ioſephi Chiabaudi, vltimi poſſeſſoris Canonicatus & Præbendæ Eccleſiæ Nicienſ. contulit prædictos Canonicatum & Præbendam Reuerendo Domino Franciſco Chiabaudo die 11. Aprilis proximè præteriti, qui Bullas & prouiſiones Apoſtolicas in forma gratioſa conceſſas, Canonicis dictæ Eccleſiæ præſentando, petiit die 6. Maij ſubſequentis, ſibi poſſeſſionem capitulariter decerni; quæ quidem fuit ipſi recuſata, ſub prætextu quod Sedes eſſet plena, & capitulariter data Reuerendo Domino Fabio de Gubernatis, qui eiuſdem Canonicatus prouiſiones obtinuit ab Illuſtriſſimo Domino Epiſcopo Nicienſ. die 15. eiuſdem menſis Aprilis tanquam de Beneficio vacante per obitum dicti Ioſephi. Ob hanc cauſam dictus Franciſcus inſtat coram præfato Illuſtriſſimo Prolegato pro executione Bullarum Apoſtolicarum, ex eo quod reſignans mortuus eſt quatuor diebus poſt admiſſam reſignationem cum derogatione Regulæ *de infirmis reſignantibus*; è contra dictus Fabius inſtat ad remiſſionem huioſce cauſæ ad Ordinarium Nicienſ. itavt primitùs & ante omnia ſibi prouideatur ſuper hoc Articulo, *ex diſpoſitione ſacr. Conc. Trid. in vulgato cap. 20. Cauſæ omnes, de Reformat. ſeſſ.* 24. Auditis partibus cauſa fuit commiſſa per præfatum Illuſtriſſimum Prolegatum, Reuerendiſſimo Domino Auditori Generali tanquam Rotæ Præſidi, ad prouidendum partibus ſuper hincinde requiſitis provt iuris: eàque in Rota propoſita; cenſuerunt Domini manutentionem, & quatenùs opus eſſet immiſſionem eſſe decernendam de authoritate, & iuriſdictione iſtius Legationis, etiam in prima inſtantia, dicto Franciſco reſignatario.

1 In primis, quia dictum cap. *cauſæ omnes*. non habet locum in caſu de quo agitur, cum decretum Concil. non tollat modos legitimos quibus quis de iuris diſpoſitione ſortitur forum, provt firmant Doctores collecti per Barboſ. *in Concil. Trident. in dicto cap. cauſæ omnes, numer.* 44. Hic autem tractatur de collatione ſacta per liberam reſignationem, quæ non poterat ſubſiſtere abſque derogatione Regulæ *de infirm. reſignant.* Idcirco cum cognitio dictæ collationis ſactæ per Illuſtriſſimum Prolegatum habeat ſibi annexam cognitionem derogationis dictæ Regulæ, an videlicet talis ſit poteſtas Illuſtriſſimi Prolegati Auen. derogandi eidem, non eſt conueniens vt Ordinarius, qui eſt inferior, cognoſcat de poteſtate & authoritate eiuſdem Illuſtriſſimi Domini Prolegati, qui eſt ſuperior: vt benè notat Gabriel. *conſil.* 182. *num.* 17. *vol.* 2. Aliud enim eſſet ſi ageretur de nullitate prouiſionum Apoſtolicarum, quia tunc talis cognitio ſpectaret ad Ordinarium in prima inſtantia, vigore *dicti cap. cauſæ omnes*, necnon etiam Breuis Illuſtriſſimi Domini Auditoris Reuerendæ Cameræ nobis exhibiti, quod non plus poteſt operari, quam diſpoſitio Sacr. Concil. cum ſolummodo emanauerit pro obſeruantia eiuſdem, ne videlicet Legati dictæ diſpoſitioni aduerſantes, cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes per Ordinarios in prima inſtantia cognoſcendas, ſibi retinerent.

2 De poteſtate verò & facultate Illuſtriſſimi Prolegati circa derogationem Regulæ prædictæ, clarè deciditur per Rotam *in dec.* 508. *part.* 4. *recent. & deciſ.* 109. *eadem parte ſecunda, tom.* 4. Quibus firmatur Illuſtriſſimos Prolegatos Auenion. vigore facultatum ſuarum habere huiuſmodi poteſtatem derogandi dictæ Regulæ, & paſſim ita ſeruatur, necnon admittendi reſignationes cum reſeruatione penſionis, vt patet ex facultatibus Legati Auenion. & notum eſt omnibus Eminentiſſimos Legatos Auenion. habere ampliorem poteſtatem & authoritatem aliis Legatis Apoſtolicis; provt videre eſt in prædictis facultatibus.

Quoad ſecundum concernens executionem Litterarum Apoſtolicarum, licèt dictus Fabius de Gubernatis prouiſus ab Ordinario priùs poſſeſſionem dicti Beneficij fuerit adeptus; nihilominus quia Prouiſio Legationis, fuit facta de Canonicatu vacante per reſignationem; Prouiſio verò Ordinarij, de vacante per obitum, & ſic ex falſo vacationis modo,
omninò corruit; † cum collatio per reſignationem 3
ſit incompatibilis cum collatione facta per obitum:
Caſſador. *deciſ.* 1. *&* 2. *de renunciat.* Gabriel. *conſ.* 193.
num. 11. *volum.* 2. † Imò poſt admiſſam reſignatio- 4
nem, Beneficium non dicitur ampliùs vacare: per textum expreſſum *in cap. ſuſceptum, 6. de reſcript. libro* 6. Quod maximè procedit reſpectu prouiſionis factæ per Ordinarium, coram quo ſolet exprimi certus vacandi modus, vt notauit Pariſ. *de reſignat. Beneſ. lib.* 8. *quaſt.* 9. *num.* 50. & Epiſcopi nec poſſunt, nec ſolent vti illa clauſula (*quod maior & verior ex-*
preſſio fieri poſſit in Litteris:) idcirco † expreſſio va- 5
cationis illius modi, continet implicitam negatiuam alterius modi, ſicque non poteſt capi vacatio, quia detur contradictio in obiecto: Abb. *in cap. ſignificante, numer. fin. verſic. item illa falſa expreſſio, de reſcript.*
† Et Prouiſio ſic facta, nulla eſt & inualida tanquam 6
facta de Beneficio antequam vacet; quod damnabile eſſe dicit Text. *in cap.* 2. *de conceſſ. prebend.* & ex eo Fab. *in Cod. libro primo, titul. de ſacroſ. Eccleſ. definit.* 4. *num.* 10. Et generale eſt quod ex duobus impetrantibus ille præfertur qui expreſſit propriam & veram vacationis ſpeciem, licet impetrans ſit poſterior; Boët. *deciſ.* 150. *numero* 11, faciunt dicta per Lothec. *de re Beneſic. libro tertio, quaſt.* 8. *num.* 11. *& ſequent.*

Propterea concedenda eſt manutentio, & in ſub- 7
ſidium immiſſio præfato Franciſco Reſignatario; quia licèt regulariter ceſſantibus reſeruationibus, Ordinarij parem habeant poteſtatem conferendi, & Papa Prouiſos ab Ordinariis agnoſcat pro legitimis contradictoribus, *cap. ſi à ſede, de prebend. in* 6. Hoc tamen intelligitur, ſi Prouiſus ab Ordinario talem exhibeat titulum, ex quo ſi non eſſet poſſeſſor, vigore illius obtineret poſſeſſionem & immiſſionem, concurrendo cum Prouiſo à Sede Apoſtolica: Zuccard. *in l. fin. num.* 346. *verſ. ſecundo eſt aduertendum, Cod. de edict. diu. Adrian. tollend.* Rot. *par.* 7 *recent. dec.*
255. *num.* 22. † Sufficit enim ſi Prouiſus talem titu- 8
lum non exhibeat, ad hoc vt Litteræ Apoſtolicæ mandentur executioni, & prouiſo Apoſtolico detur immiſſio per viam executiuam, quæ nequidem per appellationem prouiſi ab Ordinario ſuſpendi poteſt, Rot. *loco citato, num.* 22. & optimè declarat, *deciſ.* 362. *num.* 3. *p.* 3. *recent.*

Data nullitate tituli prouiſi ab Ordinario, talis 9
prouiſus non poteſt eſſe legitimus contradictor; Dom. Argel. *de Legit. contradict. q.* 15 *num.* 96. *&* 97. Vbi
plures cumulantur Rotæ deciſ. † Qui licet loquatur 10
de ſubrogatis Apoſtolicis, tamen eadem ratio militat in aliter prouiſis à Sede Apoſtolica quocunque prouiſionis genere; vt ipſemet *loco citato* teſtatur, *num.* 197. ita ſæpiùs in Rota.

Nec

11 Nec obſtat quod dictus Franciſcus poſſeſſionem non fuerit adeptus capitulariter, cùm facta requiſitione, fuerit ipſi denegata, & ob hanc cauſam ea non indiget, licèt agatur de Canonicatu, quia tunc aliter adepta, habetur ac ſi capitulariter capta fuiſſet, Addent. ad Buratt. *deciſ.* 318. *num.* 17. *in prima limit.* Addent. ad Gregor. XV. *deciſ.* 364. *num.* 6. *verſ.*
12 *verùm præallegata concluſio.* † ſiquidem poſſeſſio inſtrumentalis à Proviſo Apoſtolico capta, exiſtente proviſo per Ordinarium in poſſeſſione cui ius reſiſtit, eſt manutenibilis, Rot. *in puncto* apud Coccin. *deciſ.* 51. *num.* 4. vbi pluries ita fuit deciſum per Rotam.

13 Nec etiam opus fuit citare dictum D. Fabium, cum ille, cuius poſſeſſio non eſt colorata, nullo modo citandus ſit; *cap. cum noſtris, de conceſſ. prabend.*
14 Lother. *de re Benefic. dict. lib.* 3. *quæſt.* 8. *n.* 25. † nam vt dicatur Beneficium plenum, non ſufficit quæcunque poſſeſſio, ſed debet concurrere titulus & ius poſſidendi, Rot. *in antiqu. deciſ.* 18. *de prabend.* Gonzal. *ſuper Regul.* 8. *Cancell. gloſſ.* 15. §. 1. *numero* 33. Caſſador. *deciſ.* 5. *de privileg.* Et ſuprà viſum fuit, diſcoloratam omnino eſſe poſſeſſionem D. Fabij, per illum text. expreſſ. *in d. cap. ſuſceptum, de reſcript. in* 6. & ex aliis *ſuprà* allegatis, cum non habeat poſſibilitatem tituli validi; Lother. *loco citato, num.* 34.

Iſta deciſio adaptatur ad cap. 5. *num.* 14. *huius tractatus parte prima. Et ad cap.* 5. *quæſtionum beneficial. num.* 1.

CAPVT
SEV
RESOLVTIO X.

In Cauſa creditorum Gouſſet, coram Rota Auenionenſi, 18. Iunij 1650.

ARGVMENTVM.

Obligatio mulieris coniugatæ pro marito, vtrum ſit in totum nulla, aut valida propter vim iuramenti, an verò vſque ad concurrentiam medietatis dotis. Et vtrum exceſſus ille vltra medietatem dotis, debeat eadem ratione conſiderari, ſiue mulier vnica obligatione lædatur, ſiue pluribus: ad confirmationem eorum quæ tradita ſunt ab Authore, *lib.* 2. *quæſt. leg. c.* 45. *num.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio mulieris per quam remanet penitus indotata, de iure nulla eſt, neque firmatur iuramento.*
2 *Propter læſionem enormiſſimam dolus reipſa arguitur.*
3 *Vxor ſe pro marito obligans, præſumitur id feciſſe metu reuerentiali, ſi enormiſſimè læſa fuerit, hoc eſt vltra medietatem.*
4 *Vtrùm contractus in quo mulier læditur vltra dotis medietatem, reſcindatur in totum, an verò pro rata læſionis. Et vtrùm hoc locum habeat ſiue vnica, ſiue pluribus obligationibus læſa fuerit.*
5 *Concluditur, obligationes coniungi, & vxorem reſtitui aduerſus contractus pro marito celebratos, ad ratam dumtaxat læſionis.*
6 *De rigore iuris Canonici, contractus mulieris eſt validus, licèt remaneat penitus indotata, propter efficaciam iuramenti.*
7 *Obſeruantia dicitur interpretatiua iuris dubij, quando hinc inde adſunt opiniones Doctorum contrariæ.*
8 *Quando ius eſt dubium, attendenda eſt obſeruantia interpretatiua, quæ non exigit præſcriptionem.*
9 *Doctori atteſtanti de conſuetudine tribunalis in quo verſatus eſt, creditur.*
10 *Theſauro Iuniori multum deferendum eſt, nominatim dum agitur de praxi declarationis nullitatis contractuum, quibus mulieres redduntur læſæ vltra dotis medietatem.*
11 *A conſuetudine & praxi tribunalium non eſt recedendum, ne publica quies interturbetur.*

IN cauſa diſcuſſionis bonorum Bernardini Gouſſet, Mercatoris præſentis Ciuitatis, quæ ventilabatur in hac Curia, fuit commiſſus iuris articulus Reuerendiſſimo Domino Auditori Generali Rotæ Præſidi ab Illuſtriſſimo Domino Prolegato, vnà cum Rota diſcutiendus, An mulieris contractus reſcinderetur in totum quando per vnicam obligationem remanet penitus indotata; An verò pro parte ſolum, & pro rata læſionis; quia quæſtio erat maximi ponderis propter conſequentiam.

Vnde dubio pluries in Rota propoſito, examinata priùs ſerie facti, & cognito, dictum Bernardinum Gouſſet & Margaritam Attamale coniuges, æquè principaliter in ſolidum obligatos in fauorem Ludouici Chapelle Mercatoris dictæ Ciuitatis, pro ſumma 118. duplatum ex cauſa mutui, inſtrumento rogato per Magiſtrum Reboul Notarium ſub die 11. Iunij 1640.

Cognito etiam, dotem dictæ Attamale traditam marito, aſcendere tantum ad ſummam 300. ſcutorum, & ſic totam illam dotem fuiſſe exhauſtam per dictam obligationem 118. duplatum, quarum valor de tempore actus aſcendebat ad ſummam 401. ſcutorum & 12. ſolidorum.

Sub quo fundamento filij & hæredes dictæ Attamale, conqueruntur de iniuſtitia & nullitate contractus geſti per matrem, cum de tempore reſtitutionis, pater, & reſpectiuè maritus reperiatur decoctus, nec bona habeat ſufficientia pro releuio dictæ obligationis etiam in parte, cum creditores anteriores exhauriant ſubſtantiam paternam.

Reſtricta itaque fuit quæſtio ad terminos iſtos, An data impotentia facultatum mariti de tempore reſtitutionis, talis obligatio mulieris ſubſiſtat pro parte, vel corruat in totum.

In qua quæſtione fuit ponderatum, quòd de iure obligatio eſt nulla & inualida, per quam mulier 1
remanet ſine dote, non obſtante quocumque iuramento, quo caſu tractatur de obligatione contra publicam vtilitatem, prout dicunt Abb. *conſil.* 8. *ſub num.* 6. *part.* 2. Ioan. Lop. *Rubric. de donat. inter vir. & vxor.* §. 17. *ſub num.* 18. *verſic. Nam & Reſpublica intereſt:*

deciſ.5. apud Mohedan. *& dec. 45. numero 2. lib. 2. p. 3. diverſ.* & *in Roman. ſocietatis officij 4. Maij 1588. coram Gypſio.* Quæ doctrinæ procedunt in fortioribus terminis, nimirum contra expreſſam iuris diſpoſitionem.

Et ita vtraque parte informante fuit deciſum 18. Iunij 1650.

CAPVT
SEV
RESOLVTIO XI.

Coram Reuerend. P. D. BICHIO Auenionen. Saluiani.

Luna 8. Iunij 1648.

In Rota Romana.

ARGVMENTVM.

De Saluiano interdicto, & probationibus in eo requiſitis. De exceptione præſcriptionis, & quando illa currat in præiudicium mente captorum. Et vtrum noceat fideicommiſſariis, & à quo tempore contra illos currere incipiat. Et de præſcriptionis interruptione per citationem, aut per interpellationes extraiudiciales.

SVMMARIVM.

1 *Quæ ſint probanda ad hoc vt detur actori immiſſio ex interdicto Saluiano.*
2 *Obligatio Cameralis producit hypothecam in bonis debitoris, tam pro ſorte principali, quam pro damnis & intereſſe.*
3 *Poſſeſſor malæ fidei nunquam præſcribit.*
4 *Contra mente captos non currit præſcriptio.*
5 *Præſcriptio non nocet ſubſtitutis per fideicommiſſum antequam caſus ſubſtitutionis euenerit.*
6 *Præſcriptio currit aduerſus fideicommiſſarios, à die quo ſciuerunt bona poſſideri per tertios.*
7 *Præſcriptio vtrum per citationem interrumpatur, an etiam per interpellationes extraiudiciales.*
8 *Continuatio poſſeſſionis pendet ab animo, & ideo tertius de ea atteſtari non poteſt.*
9 *Solutio non probatur per librum Vice-theſaurarij niſi in præiudicium ſoluentis, non autem in præiudicium tertij.*
10 *Recens poſſeſſio rei conuenti probatur ex litis ſuſtentatione, iunctis adminiculis.*

NIſi ſcuta 400. auri ſolis, gratis ſibi mutuata à Nicolao Tartulli, Franciſcus de Choiſelas reſtitueret, vt promiſit, infra annum, vendidit ex nunc prout ex tunc eidem creditori medietatem vnius Coloniæ pro pretio, quo æſtimabitur, ab æſtimatoribus publicis, cum promiſſione euictionis, ac defenſionis ſub obligatione Camerali de anno 1574. Et quontam nec reſtitutum mutuum, nec tradita Coloniæ venditæ vacua poſſeſſio aliquando fuit, purificato per obitum filiorum Nicolai creditoris (ſequutum de anno 1614.) eiuſdem Nicolai fideicommiſſo ad fauorem Franciſci Tartulli, idem vigore tam dicti fideicommiſſi, quam ceſſionis reportatæ ab Hectore confideicommiſſario, iudicium mouit anno 1618. contra Gabrielem Bellum, tertium poſſeſſorem Caſtri de Roays, olim poſſeſſi à Franciſco de Choiſelas debitore, quod proſequutum vſque ad annum 1623. cum ob varia impedimenta ſiluiſſet diù, fuit reaſſumptum anno 1631. atque iterum de anno 1638. ac tandem definitum in partibus de anno 1646. per ſententiam latam ad fauorem Hectoris Belli hæredis præfati Gabrielis, abſolutoriam ab impetitis, ſaluo iure Actori rectius agendi.

Appellauit Actor ab hac ſententia ad hoc ſacrum Tribunal, & commiſſa mihi cauſa Appellationis, petiit ſibi concedi immiſſionem ex vtili Saluiano interdicto in poſſeſſionem Caſtri ſupra nominati, ab Hectore aduerſario nunc poſſeſſi, tam pro ſorte principali ſcutorum 400. auri, quam pro damnis, & intereſſe. Vnde propoſui hodie Dubium, An ſit danda immiſſio; † quæ denegari non ſolet, probato credito cum hypotheca, ac poſſeſſione tum debitoris de tempore hypothecæ, tum rei conuenti tempore motæ litis: Menoch. *de adipiſc. remed. 3. num. 161. & ſequent.* Rot. *deciſ. 491. numero ſexto,* penes S. M. Gregor. XV. *deciſ. 407. num. primo, parte 5. recent.* & aliàs ſæpiſſimè. 1

Creditum autem cum hypotheca viſum eſt probari ſatis ex publico inſtrumento vallato obligatione Camerali, quæ porrigitur etiam ad damna & intereſſe: Rot. *deciſ. 197. numero quinto, deciſ. 389. numer. 12. deciſ. 549. ſub numero ſexto,* inter impreſſas apud Cenc. *de Cenſib. & deciſ. 275. n. 3.* apud Zacch. *de obligat. Camer.* & includit in ventre bonorum debitoris hypothecam. Zacch. *de obligat. Camer. q. 31. numero octauo,* Barz. *deciſ. 108. numer. 19.* Buratt. *dec. 905. numero 2.* inductam etiam explicitè ex verbis inſtrumenti, ibi, *& pro obſeruatione ſupradictorum obligauit ſe & omnia eius bona præſentia & futura.* Burſat. *conſ. 39. n. 17.* Ceph. *conſ. 41. n. 19.* Rimin. ſen. *conſil. 299. num. 10. & 11. lib. 2.* 2

Neque ſublata dici poteſt præſcriptione: nam ſubducto tempore vitæ Franciſci debitoris anno 1578. defuncti, qui dum vixit, Caſtrum poſſedit, & cum ſciret ſe eſſe debitorem, præſcriptionem inchoare non poterat, obſtante eius mala fide; *cap. vigilanti, cap. ſi diligenti, cap. final. de præſcript.* Buratt. *deciſ. 436. num. 5.* Rot. *inter recent. deciſ. 164. numer. 3. part. 1.* ſubducto etiam tempore vitæ filiorum Nicolai Creditoris anno 1614. mortuorum, † contra quos cùm eſſent mente capti, currere præſcriptio non potuit, quia pupillis æquiparantur. Gloſſ. *in l. 2. verb. ad agnatum. Cod. de curator. furioſ.* Bald. *in l. final. numero ſecundo, C. in quib. cauſ.* Monteſpecell. *conſ. 181. numero ſecundo, & ſequent.* Odd. *de reſtitut. in integr. part. 1. quæſt. 90. n. 10.* Cyriac. *controu. 319. num. 70. & ſequent.* † Et dato quod cucurriſſet, ea non nocet Actori, cui fideicommiſſum creditoris nondum apertum fuerat. Socin. Iun. *conſil. 52. numero 3. libro 4.* Gabr. *de reſcript. concluſ. 13. n. 11. & 13.* Fuſar. *de ſubſtit. quæſt. 528. n. 4. & ſequent.* Caualer. *deciſ. 213. num. 7.* Reuerendiſſimus Vrgellenſis, *deciſ. 426. num. 5.* Rot. *inter recent. deciſ. 558. num. 7. & ſequent. part. 5.* & *in Romana de Mellinis 15. Iunij 1644. coram R. P. D. meo Cerro, §. obiectum.* 3 4 5

Non adeſt tempus idoneum præſcriptioni, cuius initium deſumi debet ex die qua fideicommiſſarius ſciuit bona hypothecata, à tertiis poſſeſſoribus poſſideri, iuxta opinionem, quam aliis relatis,

amplexa eſt Rot.*dec.*407.*num.*17.*&* 18.*p.*5.*recent.in Spoletana Saluiani,* 3. *Iunij* 1619. *coram bonæ memoria Merlino,in Ciuitatis Caſtelli,Saluiani* 18.*Februarij* 1641.*coram R.P.D.meo Rotæ, in Bononien.cenſus* 4.*May* 1643. *coram Reuerend.P.D.meo Ghiſlerio,* & ſequitur Cancer. *var.reſolut.tom.*1.*cap.*15.*ſub n.*55. Ex ea autem die Franciſcus fidecommiſſarius iudicialiter conuenit Gabrielem, cuius Hector aduerſarius, eſt hæres vniuerſalis, & ab anno 1618. vſque ad 1623. multa acta iudiciaria contra eundem Gabrielem fecit, Inſtrumentum crediti, & Articulos etiam producendo, crediti ſeriem continentes, per quæ ſaltem negari non poteſt, quin deducta fuerit ad notitiam Rei conuenti ſcientia crediti hypothecarij, & per conſequens inducta mala fides, quæ pręſcriptio-
7 nem impedit, ac interrumpit, † ſiue reſultet ex ſola citatione, legitimè executa, *l.ſicut*, ibi, *niſi in iudicio poſtulatione depoſita ſubſequuta fuerit conuentio, l.cum notiſſimi, in princip.* ibi, *id eſt etiam per ſolam conuentionem.C.præſcript.*30.*vel* 40.*annor.* Bald. *in d.l.ſicut, in prima lectura, ſub n.*5.*verſic. niſi ſubſequuta citatione,* & *in addit.n.*3.& *in lectura noua, n.*3. Burat. *deciſ.*8. *n.*1. ſiue ex quocumque alio actu, ac interpellationibus etiam extraiudicialibus Felin. *in cap.illud,n.*7. *&* 8.*de præſcript.* Balb.*eodem tract.p.*6 *q.*4. *num.*36. Put. *dec.*385.*n.*1.*lib.*3.*in corr.*Cocc.*deciſ.*362.*num.*2. Buratt. *deciſione* 457.*num.*3. Rot. *in recent. deciſ.*57. *num.*16.*& ſequent. deciſ.*94.*num.*22. *& ſequent.deciſ.* 191.*in fin.part.*7.

8 Non tamen probatur poſſeſſio debitoris de tempore contractæ obligationis: nam in id affertur ſolum inſtrumentum homagij, quod ille occaſione huius Caſtri præſtitit Reu.Cam.Apoſtolicæ, an.1555. à quo præſumptam poſſeſſionis ciuilis continuationem vſque ad tempus hypothecæ contractæ de anno 1574. allegare non poteſt tertius, qualis eſt Actor, cum pendeat ab animo & voluntate poſſidentis, de qua tertius atteſtari non valet; Abb. *in cap. cum ad ſedem, num.*16.*de reſtitut.ſpoliat.* Alciat. *de præſumpt. reg.*2.*præſumpt.*21.*ſub num.*9.*verſic.Tu dic.* Menoch. *eod.tract.lib.*6.*præſumpt.*64. *ſub numero* 38.*verſic.exiſtimo.* Lother. *de re benefic.lib.*3.*quæſt.*11.*num.*87. Caualer. *deciſ.*531.*num.*5. & fuit dictum *in Einen.Canonicatus,*5. *Maij, milleſimo ſexcenteſimo tertio, coram Cardinali Lancellote.*

9 Nec releuat aſſerta ſolutio Canonis ab eodem debitore, facta de anno 1575. Quia de ea non conſtat niſi ex libro Vicetheſaurarij, qui non probat in præiudicium Hectoris rei conuenti habentis cauſam mediatè, non à ſoluente, ſed ab Alemanno eius fratre, Menoch. *de arbitrar.caſ.*95.*num.*25.*&* 2.*ſequent. lib.*2.& *de retinend.remed.*3.*ſub n.*570. Imol.*conſ.*96. *in fin.* Soc. *conſil.* 208.*num.*2.*lib.*2. Afflict.*deciſ.*303. *ſub num.*3. cum aliis allegatis à Modern. Patauino; *de ſcriptura priuata, libro quarto, tit.de lib. ration. Gabellar.n.*12.*& ſequentibus.*

10 Ideo licet recens poſſeſſio Rei conuenti ex ſuſtentatione litis, iunctis adminiculis probata remaneat, Pacific. *de Saluian.Inſpect.*1.*cap.*6.*num.*6.*&* 7. Rot. apud eundem, *deciſ.*19. *num.*2. *deciſ.* 26.*num.*16. & apud Cenc. *de cenſib. dec.*489. *num.*2. Nihilominus ob non probatam poſſeſſionem debitoris de tempore hypothecæ, Domini cenſuerunt denegandam eſſe petitam immiſſionem; ipſo tantum Actore informante.

*Hæc deciſio referenda eſt ad cap.*32.*num.*43. *& ſequentibus, part.*1. *huius tractatus.*

CAPVT
SEV
RESOLVTIO XII.

Coram Reuerendiſſ.P D.Bichio, Auenionen. Saluiani.

Mercurij 10. *Martij* 1649.

In Rota Romana.

ARGVMENTVM.

De Præſcriptionis interruptione per citationem ſolùm, aut per litis conteſtationem, ſeu per illos actus qui in iudiciis ſummariis habentur loco litis conteſtationis. De perpetuatione præſcriptionis. De probatione poſſeſſionis facienda in iudicio Saluiani interdicti. Et quomodo illa probetur per clauſulam Conſtituti, aut per ſolutiones Canonum, & ſimiles actus.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio vtrum per ſolam citationem interrumpatur, an vero neceſſaria ſit litis conteſtatio.*
2 *Præſcriptio mixta, hoc eſt partim fauorabilis, & partim odioſa, qualis eſt præſcriptio decem annorum, non interrumpitur per ſolam citationem, ſed requiritur litis conteſtatio.*
3 *Ad effectum interrumpendæ præſcriptionis, lis habetur pro conteſtata, ſi reus conuentus dilationes petiit, & impediuit ne actor litem proſequeretur.*
4 *In Saluiani interdicti iudicio, quod ſummarium eſt, lis habetur pro conteſtata, quoties Iudex cœpit de meritis cauſæ cognoſcere.*
5 *Sola conteſtatio non interrumpit præſcriptionem, niſi etiam interueniat litis proſequutio. Quod tamen in dubium reuocatur,* num.6.
7 *A die qua ceſſatum fuit à lite, poteſt noua præſcriptio inchoari.*
8 *Quæ ſit differentia inter præſcriptionis interruptionem & perpetuationem.*
9 *Clauſula Conſtituti probat poſſeſſionem contra tertium, in antiquis.*
10 *Ex continuatis ſolutionibus cenſus annui pro Caſtro, probatur poſſeſſio Caſtri ſaltem indirectè.*
11 *Solutio probatur per confeſſiones multorum annorum, de recepto.*
12 *Antiquum vt quid dicatur, detrahendum eſt tempus litis motæ.*
13 *Conceſſo Caſtro, iuriſdictio conceſſa cenſetur, ratione dominij, non ratione poſſeſſionis.*
14 *Solutio Canonis non concludit ad poſſeſſionem, quia fieri poteſt occaſione ſolius dominij.*
15 *Plena requiritur poſſeſſionis probatio in Saluiana.*
16 *Obligatio ad hoc vt ſit in forma Cameræ quomodo concipienda.*
17 *Hypotheca generalis bonorum non comprehendit bona feudalia.*
18 *Limitatur vt non procedat quando agitur de fundo hæreditario, & obligatio eſt concepta verbis ampliſſimis.*
19 *Clauſula Conſtituti non probat traditionem.*

20 Clau-

20 *Clauſula Conſtituti importat traditionem per modum fictum, & tamen requiritur in Saluiano per modum verum.*

PRÆSCRIPTIONIS exceptione rejecta, petitam immiſſionem à Franciſco Tartulli vti creditore, ex cauſa mutui Franciſci de Choiſelas, denegandam eſſe Domini cenſuerunt ſub die 8. Iunij anni præteriti, ex quo probatum nõ fuit quod debitor tempore contractæ hypothecæ, vel poſtea poſſederit Caſtrum de Roays, in cuius poſſeſſionem vigore vtilis Saluiani Interdicti petebatur immiſſio, & reaſſumpto hodie ſuper eiſdem iudicio, in eiſdem ſteterunt.

1 Fuit enim interrupta præſcriptio per litem motam de anno 1621. neque hic intrat quæſtio, An ad interrumpendam præſcriptionem ſola citatio ſufficiat, de qua diſtinguendo inter præſcriptionem merè fauorabilem, odioſam, vel mixtam, latè Caſtill. *de tertiis Regiis, cap. 35. ſub n. 6.* Surd. *deciſ. 5. n. 2. & ſequent.* aliiſque relatis à Moderno Hiſpano, *in Tract.*
2 *de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. diſp. 4. num. 22.* † Quia omnes admittunt præſcriptionem decennalem qualis requiritur in hypotheca, cum ſit mixta, interrumpi litis conteſtatione, vt probat text. *in leg. mota litis, C. res vendic.* Couarr. *in reg. poſſeſſor, 2. p. §. 12, num. 14.* Valboa, *in cap. illud, ex num. 81. & 82. de præſcript.* Caſtill. *dict. cap. 35. num. 6. verſic. ſecunda vero,* Modern. Hiſpan. *dicta diſput. 4. ſub num. 22. verſic. præſcriptio mixta,* Et in caſu noſtro, litis conteſtatio inducta fuit, tum ex eo quod, vt habetur *in ſummario prima poſitionis pro Franciſco, num. 6. & duob. ſequent.* idemmet Bellus Reus conuentus pluries citatus comparuit, & petendo terminum ad intimandam litem euictionariis, iudicij proſecutioni ſe oppoſuit, vt per Marant. *in prax. part. 4. diſtinct. 20. n. 16.*
3 † & in fortioribus terminis quod ad interrumpendam præſcriptionem, lis habeatur pro conteſtata, ſi Reus conuentus dilationes petiit, impediuítque ne Actor iudicium proſequeretur: Felin. *in cap. illud, numer. 11. verſic. prima concluſio, de præſcription.* Panormit. *ibidem, numero 14.* Iaſ. *in leg. ex hoc edicto, n. 5. & 14. ff. de eo per factum erit,* Gratian. *diſcept. 939. numero 9.* cum aliis relatis à Modern. Hiſpan. *dict. diſcept. 4. ſub numero 22. circa fin. & numero 23. in fin.*
4 † Tum etiam quia admiſſi fuerunt articuli ab Actore producti, & Iudex incœpit cognoſcere de meritis cauſæ. Quod in Iudiciis ſummariis, prout eſt Iudicium Saluiani, ex Menoch. *de adipiſcend. remed. 3. numero 6.* Contard. *de Moment. poſſeſſ. limit. 14. n. 14.* Aſin. *in prax. §. tertio, cap. 31. num. tertio,* Pacif. *de Saluian. Interd. inſpect. 1. cap. 2. numero 1. & ſequent.* vim habet litis conteſtationis. Felin. *in cap. exceptionem, num. 10. de except.* Azeued. *in leg. 1. num. 12. tit. 4. recopilat.* Balb. *de præſcript. 3. par. 6. princip. quæſt. 4. n. 32.* pluréſque allegat Modern. Hiſp. *de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 2. diſput. 4. num. 8.*

5 Nec deeſt litis proſecutio, ſine qua per ſolam conteſtationem litis, curſum præſcriptionis impediri negat Gloſſ. *in cap. placuit, il 1. §. poteſt, verb. interrupta, 16. quæſt. 3.* Felin. *in cap. cauſam quæ, il 1. numero 28. de teſtib.* Surd. *conſil. 500. numer. 2.* Gratian. *diſcept. 2. num. 43. & ſequent.* Caſtil. *de Tertiis, cap. 35.*
6 *num. 12. & 13.* † Nam quidquid ſit de hac opinione, cum mala fides, quam litis conteſtatio ſemel induxit, videatur obſtare, donec per ſententiam Reus abſoluatur, Bartol. *in leg. ſecunda, numero 4. C. de fruct. & lit. expenſ.* Anton. Fab. *in Cod. libro tertio, titul. 8. definit. 2.* Menoch. *de recuper. remed. 15. ſub num. 597. verſic. quod verum.* Anton. Capyc. *deciſ. 11. num. 4.* Capyc. Latro, *deciſ. 65. num. 21. & 22.* In caſu noſtro, Actor fuit litem proſecutus per plures actus iudiciales ab anno 1621. vſque ad menſem Iunij anni 1633. *dicto ſummario num. 8.* Eandémque ceſſantibus impedimentis reaſſumpſit de anno 1631. ac ſucceſſiuis temporibus, vt explicat Prima Deciſio huius cauſæ; Adeo quod, † eſto quod à die, qua fuerat ceſſatum à lite, noua præſcriptio potuiſſet inchoari, vt aliis relatis voluit Gratian. *dicta diſcept. 2. numer. 46. & ſequent.* interrupta rurſus fuiſſet per litis reaſſumptionem & proſecutionem de anno 1631. 7
ac ſubſequentibus, quibus agi potuit vſque ad quadraginta annos, † quia ad totidem prima litis conteſtatio perpetuauit actionem *l. final. C. de præſcr. 30. vel 40. annor.* Couarr. *in reg. poſſeſſor. parte ſecunda, §. 12. numero ſexto,* Balb. *de præſcript. 4. part. 6. & vltima part. quæſt. prima, numero primo,* Rot. *in Romana pecuniaria 10. Iunij 1624. coram bona memoria Merlino 552. impreſſ.* apud Fenzon. *ad ſtatut. Vrb. fol. 183.* & diſtinguendo effectum interruptionis ab effectu perpetuationis, benè explicat Caſtill. *de Tert. Regiis, dict. cap. 35. num. 16.* 8

Meritò itaque in prima Deciſione rejecta fuit præſcriptionis exceptio, inhærendo tamen defectui probationis primi extremi, hoc eſt quod debitor caſtrum poſſederit tempore contractæ hypothecæ, vel poſtea, ad quod probandum exhibita nuper fuerunt noua iura, inter quæ inſtrumentum à Franciſco debitore celebratum dicto anno 1575. ad fauorem vxoris cum ſpeciali hypotheca huius Caſtri, † & clauſula Conſtituti, quæ in antiquis probat conſtituentis poſſeſſionem etiam contra tertium, Socin. ſen. *in puncto poſſeſſionis Caſtri, conſil. 187. ſub numer. 12. verſic. tamen, & numer. 13. lib. 2.* Socin. iun. *conſil. 106. verſic. tamen in antiquis,* vbi in his terminis antiquum eſſe dicit tempus 74. annorum, *libro tertio,* Dec. *conſil. 302. numer. 10.* Tiraquell. *de Iur. Conſt. limit. 1. num. 19.* Gomeſ. *in leg. 45. Tauri, n. 87.* Pacif. *de Saluian. Inſpect. 3. cap. 2. n. 1018.* Maſcard. *de probat. concl. 422. n. 4.* Marſil. *ſingul. 521. n. 2.* Ea ſcilicet ratione, quia propter difficultatem probationis ab antiquitate reſultantem, ſufficit minor, ſeu veriſimilis probatio: nec veriſimile eſt quod debitor conſtituerit ſe nomine creditoris poſſidere, niſi reuera poſſideret; quæ ratio ceſſat in Conſtituto appoſito in inſtrumentis non antiquis, de quo loquuntur quotquot negant ex eo probari conſtituentis poſſeſſionem in præiudicium Tertij. 9

Exhibitæ item fuerunt quictantiæ plurium ac plurium ſolutionum à Franciſco debitore factarum, pro cenſu annuo tam iuriſdictionis, quàm ipſius Caſtri nominatim, ibi, *pro Caſtro & iuriſdictione loci de Roays,* vt in hodierno ſummario Actoris, *num. 1.* vbi leguntur ſolutiones factæ ab anno 1559. vſque ad annum 1578. † ex quibus licet non probetur poſſeſſio directè, probantur actus poſſeſſorij, qui indirectè poſſeſſionem probant, vt benè diſtinguit, ac declarat Socin. Sen. *conſ. 205. n. 6. verſ. vnde concluditur, lib. 2.* Nam ſupponunt, ſoluentem poſſidere, cum poſſeſſori incumbat onus ſoluendi; Bald. *in leg. tertia, num. 9. Cod. de natural. lib.* Socin. Sen. *conſil. 187. ſub num. 12. verſic. 2.* & maximè *n. 15.* vbi loquitur in ſpecie de poſſeſſione Caſtri, *libro 2.* Menoch. *de retinen. remed. 3. num. 581.* Pacif. *de Saluian. Inſpect. 1. cap. 6. num. 31.* & in terminis poſſeſſionis Caſtri fuit dictum in *Roſſanen. decimar. 4. Iunij 1640. §. primo, coram Me.* 10

Non obſtat quod quictantiæ contineant ſolùm confeſſiones Vicetheſaurarij de recepto, quia ſtante præcedenti titulo recognitionis & homagij pro Ca-

ſtro hoc præſtiti de anoo 1555. oecnoo Epiſtola
Cardinalis d'Armaignac tunc Collegati Auenionit,
qui de anno 1572. mandauit debitori vt ſoloeret,
11 & Vicetheſaurario vt reciperet, † etiam ex confeſ-
ſionibus de recepto, maximè quis ſunt moltæ &
multorum annoium, probatur vera ſolutio: Roland.
conſil. 20.*n.*18.*lib.*4. Afflict. *deciſ.*402.*n.*10.*& ſequent.*
Rot. *deciſ.*485.*n.*1.*part.*3.*diuerſ.dec.*62.*n.*6.*dec.*491.
*n.*7. coram S.M. Greg. XV. & *in Romana Cenſus de
Mutis, prima Iulij* 1620.§.1. coram bon. mem. Coc-
cino, *& in Auerſana Penſionis*, 30. *Martij* 1626. co-
ram bon. mem. Merlino.
12 Verum ad probationem deſumptam ex clanſula
Conſtituti appoſiti in inſtrumento anni 1575. re-
ſponſum fuit not non verſati in antiqois, com ſo-
lum ab eo tempore anni 45. deſluxerint vſque ad
tempus litis motæ, quod ad hunc effectum demi de-
bet, Seraph. *dec.*76.*n.*2. Put. *dec.*430.*n.*3.*verſ. Non ob-
ſtat lib.*2.*in Correct.* Rot. *dec.*185.*in princ. verſ. ſecun-
do dempte, p.*1.*p. diuerſ. dec.*822.*in princ. p.*4. & in aliis
relatis ab Addent. ad Burat. *deciſ.*667.*num.*12. Add.
ad Gregor. XV. *deciſ.*3.*n.*3.
13 Ad confeſſiones de recepto dictum fuit, sliqnas
loqui ſolùm de iuriſdictione; & quamuis reſpectu
dominij illa conceſſa videatur conceſſo Caſtro, Rot.
*deciſ.*164.*num.*17. *in fin. & deciſ.*310. *n.* 19. *parte* 6.
recentior. tamen reſpectu poſſeſſionis, ab vno ad
aliud non infertur: Bartol. *in leg.* 3.*numero* 5.*verſic.
quandoque quæritur. ff. acquir. poſſeſſ.* Alex. *ibid. n.*22.
verſic. poteſt intelligi, Surd. *conſil.*135.*ſub num.*65.*ver-
ſic. vbi tenet*, quem refert & ſequitur Modern. Peru-
14 ſin. *de manutent. obſeruat.*83.*n.*103. † & poſſunt ſo-
lutiones commodè referri ad eiuſdem Caſtri domi-
nium, cui iuriſdictio æquiparatur, *leg. qui furere, ff.
de ſtat. homin.* Mart. *de Iuriſdict. parte* 1. *cap.*47. *nu-
mero* 3. & pro quo canones quandoque ſolui ſolent
ſecluſa etiam poſſeſſione. vt per Iaſ. *in l.*2.*num.*150.
verſic. Intellige, C. de iur. Emphyteut. Anchar. *conſ.*44.
*num.*7. Roman. *conſil.*103.*num.*1. Vnde remanet ſal-
tem æquiuoca probatio poſſeſſionis Caſtri penes
15 debitorem, † quæ plena & concludens requiritur,
Pacif. *de Saluan. Inſpect.*1.*cap.*6.*num.*1. vbi allegan-
tur concordantes.
16 Addebat vnus ex Dominis, obſtare vlteriùs defe-
ctum hypothecæ; quia in Inſtrumento mutui, cuius
vigore agitur, non adeſt obligatio Cameralis, quam
non important verba illa, *ſe & omnia eius bona ſub-
miſit rigoribus, & ſequeſtrationibus Curiæ Apoſtolicæ
Romanæ:* quia exinde ſolum ſequitur, quod debitor
ſe & bona ſubmittere voluerit Iuriſdictioni A. C.
non autem ſe in forma Cameræ obligare, vt in ter-
minis fuit deciſum *in Pariſien. Pecuniaria*, 9. *Decemb.*
1619. coram bon. mem. Coccino *impreſſa* apud Mo-
17 dern. *de manutent. dec.*483. *n.*15. † Hypotheca verò
generalis bonorum non comprehendit bona feuda-
lia, prout eſt Caſtrum controuerſum, vt ad litteram
probat text. *in cap. ſi de feudis, §. licet Vaſſallus, verſic.
in generali*, ibi, *In generali alienatione Vaſſalli non
continetur feudum, niſi nominatim dictum ſit. ſi de feud.
defunct. conten. &c.* & ex eo text. in terminis hypo-
thecæ, tradunt Specul. *titul. de pignorib. n.*30. Negu-
zant. *eod. tractat. parte* 2. *membr.*2. *num.*43. Menoch.
*conſil.*250. *num.*50. Gabr. *de regul. iur. concluſ.*12.
*num.*15. *&* 21. Maſtrill. *deciſ.*86. *numero* 2. qui *nume-
ro* 5. ait hoc procedere etiam in Regno Franciæ, vbi
feuda poſſunt alienari: quia ratio *dicti text. in §. ge-
nerali*, non eſt fondata in poteſtate obligantis, quia
nempè hypothecare non potuerit; ſed in ipſius vo-
luntate, quia obligare noluerit, dum de illa ſpecia-
lem mentionem non fecit.

Sed quoniam ipſe Maſtrill. *ibidem, n.*9. hanc con- 18
cluſionem limitat, quando vt in caſu noſtro feudum
eſt hæreditarium, idémque quando hypotheca eſt
concepta ſub ſigno vniuerſali, ibi, *omnia bona*, tra-
dunt DD. relati à Molfeſ. *conſ.*3.*n.*12. *& n.*14. vbi in
ſpecie loquitur de feudis Galliæ, & *num.*9. Gizzar.
*dec.*88.*num.*9.*verſ. ſecundo dicebatur*, vbi teſtatur de
veritate: Capyc. Galeott. *contr. Iur. lib.*2. *contr.*22.*n.*25.
poterit de hoc quatenus opus ſit particulariter vi-
deri.

Et interim Domini, vtraque parte informante, ſte- 19
terunt in deciſis ex ſolo fundamento non probatæ
poſſeſſionis debitoris, reiiciendo etiam allatam ex-
ceptionem ſatisfactionis, deductam ex quo in ipſo
inſtrumento mutui in caſum non reſtitutionis pe-
cuniæ mutuatæ, data fuerit in ſolutum creditori
quædam Colonia cum clauſula Conſtituti: quia non
conſtat dictam Coloniam aliquando traditam fuiſ-
ſe, vt ex aduerſo probandum eſſet, ex allegatis per
Cyriac. *controu.*327.*numero* 26. *& ſequentibus*, Surd.
*deciſ.*51.*numero* 20. † Neque ad hunc effectum ſuf- 20
ficit clauſula Conſtituti, quia importat traditionem
per modum fictum, & illa requiritur per modum ve-
rum: Alexand. *conſil.*28. *numero* 7.*lib.*2. Surd. *con-
ſil.*13.*numero* 12. *& ſequentibus*, Rot. *in Sancti Seueri-
ni Domus* 20. *Maij* 1622. *coram Remboldo*: præſer-
tim cum ex ſententia arbitramentali lata de anno
1578. appareat eandem Coloniam poſſeſſam fuiſſe
à Thoma de Bettons, & hæredibus Nicolai credi-
toris; impoſitum deſuper perpetuum ſilentium, vt
in ſummario præteritæ poſitionis pro creditore
*num.*3.

Et ita, &c.

*Deciſio iſta referenda eſt ad cap.*32.*nu.* 43. *partis* 1.
*huius tractatus. Et c.*33.*n.*12. *eiuſdem part.*1. *necnon ad
cap.*4.*n.*19. *partis ſecundæ.*

CAPVT
SEV
RESOLVTIO XIII.

R. P. D. Bichio Auenionen. Saluiani.

Lunæ 28. Martij 1650.

ARGVMENTVM.

De Probatione poſſeſſionis ex clauſula Con-
ſtituti, contra Tertium, in antiquis; ſi cum
ea concurrant adminicula. Verùm in obli-
gatione generali comprehendantur bona
feudalia, quando facta ſunt hæreditaria &
alienabilia ad inſtar bonorum patrimo-
nialium, prout in Ciuitate Auenionenſi,
& Comitatu Venaiſſino. Poſſeſſio Caſtri
& iuriſdictionis, ex quibus ſufficienter
probata dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta pro pretio æſtimando, eſt imperfecta
antequam æſtimatio facta fuerit.*
2 *Clauſula Conſtituti appoſita in inſtrumento vendi-
tionis,*

tionis, non liberat venditorem ab actuali traditione.

3 *Quæ debitor obligare potuit, præſumitur & voluiſſe.*

4 *Feuda in ſtatu Auenionenſi & in Comitatu Venaiſſino poſſunt alienari, & obligari.*

5 *Lis pendere dicitur quando facti fuerunt plures actus Iudiciales.*

6 *Poſſeſſio probatur per Conſtitutum, quando cum eo concurrunt adminicula.*

7 *Ampliatur vt multo magis procedat contra eum qui cauſam habet, etiam mediatè, à conſtituente.*

8 *Poſſeſſio probatur per ſolutionem Canonum, quando non probatur quod alius illos ſoluerit.*

9 *Caſtri appellatione iuriſdictio continetur.*

10 *Ampliatur vt multo magis hoc locum habeat quando non probatur quod eo tempore alius Caſtrum poſſederit.*

11 *Ex perceptione Laudemiorum probatur poſſeſſio Caſtri.*

12 *Aditio hæreditatis probatur ex eo quod quis tranſigit ſuper debito hæreditario.*

REiecta hodie fuerunt quæcunque per informantes pro Hectore Bello adducta aduersùs creditum Franciſci de Tartullis Actoria, vti extinctum mediante datione in ſolutum aduerſus hypothecam, vel quia orta nuſquam fuerit ſuper Caſtro controuerſo, vel quia præſcriptione fuerit ſublata, ac tandem aduerſua poſſeſſionem Franciſci de Choiſelas principalis debitoris.

Extinctio namque crediti ſeu aſſerta datio in ſolutum vigore conuentionis in Inſtrumento mutui
appoſitæ, quod in euentum non reſtitutionis pecuniæ mutuatæ, creditor haberet in ſolutum quandam
Coloniam pro pretio æſtimando, non probatur purificata per ſucceſſiuam eiuſdem Coloniæ æſtima-
1 tionem, † ſine qua nondum certificato pretio, conditionalis & imperfecta erat, §. *pretium Inſtit. de
empt. & vendit.* & in terminis dationis in ſolutum, Anchar. Regienſ. *quæſt. familiar.* 28. *num.* 3. *lib.* 1.
Surd. *conſil.* 225. *num.* 9. *in fin.* Burat. *deciſ.* 372. *num.*
2 5. † Minuſque probatur effectuata cum actuali Coloniæ traditione, à qua clauſula Conſtituti in dicto
Inſtrumento adiecta non liberabat debitorem, ex allegatis *in ſecunda deciſione huius cauſæ*, §. *final.*
quibus additur Cyriac. *controuerſ.* 327. *num.* 24. & *ſequent.* Immò nuſquam fuiſſe traditam, nec tradi
potuiſſe apparet, quia ab alio poſſidebatur: vt probat ſententia arbitramentalis lata de anno
M.D.LXXVIII.

3 Ortus hypothecæ euidens eſt in verbis Inſtrumenti, ibi, *obligamus omnia bona, &c.* quibus ſic vni-
uerſaliter concepta, includuntur etiam bona feudalia, quæ ad inſtar allodialium alienabilia in extra-
neos, & hæreditaria ſunt; cum ideo ſicuti poterat debitor hypothecare, voluiſſe præſumendum ſit:
Menoc. *conſil.* 129. *n.* 13. Natt. *conſil.* 159. *ſub num.* 25. Surd. *conſil.* 551. *ſub num.* 25. Bellon. Iuo. *conſ.* 30. *ſub
n.* 9. & *ſeq.* Maſtrill. *deciſ.* 86. *n.* 10. Amat. *deciſ. Ferrar.* 51. *n.* 7. Burat. *deciſ.* 87. *n.* 10. & *ſeqq.* Rota *inter recent.
deciſ.* 164. *n.* 18. *p.* 7. † qualia eſſe ex generali conſue-
4 tudine Feuda in Statu Auenionenſi & Comitatu Venaiſſino, tradit Lud. Bell. *conſil.* 3. *n.* 64. & *conſil.* 4.
n. 1. & 81. poſt Bertrand. *conſ.* 137. *n.* 1. & 2. *lib.* 6. quos refert & ſequitur Modern. Auenion. *in tractat. de Prauent. cap.* 14. *num.* 5. & *variar. reſolut. tom.* 2. *cap.* 34.
num. 12.

Præſcriptio verò non intrat ex allegatis in prioribus deciſionibus, interrupta nimirum fuit per litem contestatam de anno 1618. & 1621. ac proſecutam ſucceſſiuis temporibus, gratiſque ex aduerſo negatur conteſtatio litis, & impedimenta præſtita illius proſecutioni, cum conſtet de citationibus, ac productione articulorum, & de dilationibus ex aduerſo petitis, nedum ad effectum intimandi litem euictionarlis, ſed etiam ſub prætextu feriarum, vt in calce reſponſionis facti pro Tartullio, dumque ipſe aduerſarius fatetur litem ſibi motam intimaſſe euictionariis, contráq; eoſdem, vt à dicta lite libera-
tetur, † ad plures actus iuridicos deueniſſe fateatur 5
oportet in neceſſarium antecedens, per exiſtentiam litis contra ſeipſum in Saluiano, ab hac parte moræ, ac proſecutæ: ad tradita à Bald. per illum text. *in l.* 2. *num.* 1. *Cod. de dot. promiſſ. in* 2. *lect.* Dec. *conſ.* 135. *ſub num.* 2. *verſ. nam probato*, Rot. *deciſ.* 400. *n.* 10. *part.* 1. *recent.*

Poſſeſſio tandem Franciſci debitoris de tempore hypothecæ, vel poſtea, quam probatam fuiſſe negant priores deciſiones, nunc nouis ſcripturis nouiſſimè ab Actore productis probata ſatis viſa fuit: Adducitur namque, quod Franciſcus de anno 1575. in inſtrumento dotali conſtituit ſe poſſidere Caſtrum hoc pro Vxore, & clauſula Conſtituti in caſu noſtro probat conſtituentis poſſeſſionem contra
quemcunque: † quia pluribus adminiculis fulci- 6
tur, quibus concurrentibus reſultat ſufficiens probatio, etiam contra tertium; Cyn. *in Authent. hoc ius porrectum*, *n.* 3. *Cod. de Sacroſanct. Eccl.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam*, *verb. donatione largitus*, *n.* 100. & *ſequent. Cod. de reuoc. donat.* Surd. *conſ.* 290. *n.* 46. & *deciſ.* 325. *n.* 6. Rot. *in Mediolanen. præbend.* 11. *Februarij proximè*
præteriti coram Me. † eóque magis contra aduer- 7
ſarium, qui vt *infrà* probabitur, habet mediatè cauſam à conſtituente: Grat. *conſ.* 41. *n.* 12. *lib.* 2. Menoc. *conſ.* 58. *n.* 6. Rot. *deciſ.* 491. *num.* 10. coram ſan. Mem. Gregor. XV. *deciſione* 49. *num.* 3. coram Reuerendiſſim. Vrgellen. & *deciſione* 539. *num.* 2. *part.* 4. *recent.*

Adminicula deſumuntur ex homagio per Franciſcum præſtito pro hoc Caſtro anno 1555. *ſummario Tartully num.* 3. ex Epiſtola Cardinalis de Armaignac tunc Collegati Auenionenſis mandantis de anno 1570. dicto Franciſco, vt ſoluat Canones, & Vicethesaurario vt recipiat, attento quod Franciſcus eſt poſſeſſor Caſtri: *ſummarij ibid. n.* 4. & ſolutionibus Canonis à Franciſco pariter factis ab anno 1559. vſque ad 1578. quas probant plures confeſſiones de recepto admiculatæ, vt ponderatur *in ſecunda deciſione*, & liber Vice-theſaurarij, cui libro Officialis publici ad id deputati & legaliter ten-
to, videtur adhibenda fides, † accedente maximè 8
dicta præſtatione Homagij, & Epiſtola Cardinalis Collegati, & quod nemo alius dictorum temporum Canones ſoluiſſe probatur; Socin. *conſ.* 205. *num.* 6. *verſic. non obſtat*, *lib.* 2. Surd. *conſ.* 429. *ſub n.* 27. *verſic. circa libros*, Modern. Parauin. *de ſcript. priu. lib.* 4. *tit. de lib. Theſaurar. n.* 10. & 11. Caualer. *deciſ.* 361. *n.* 1. Rot. *in Bononien. Gabellæ*, 4. *Decembris* 1646. *coram*
R. P. D. meo Otthobono. † Nec obſtat quod aliquæ 9
confeſſiones loquantur ſolùm de ſolutione pro Iuriſdictione, quia pleræque, prout ipſa præſtatio homagij, cantant *pro Feudo Caſtri, Territorij, diſtrictus, & iuriſdictionis, loci de Roays*: Vnde reſtringendæ non ſunt ad ſolum dominium & iuriſdictionem; ſed intelligi debent etiam de poſſeſſione, quæ ſub dicta vniuerſalitate verborum, & ſignanter appellatione Caſtri continetur, vt per Surd. *conſ.* 135. *n.* 65.

Menoch. *de retinen. remed. 3. n. 115. & ſequent.* relatos
à Modern. Peruſin. *de manutent. obſeru.* 10. *num.* 11.
10 † præſertim ponderando quod oemo alius tuoc
cemporis probatur Caſtrum poſſediſſe, vt ad propo-
ſitum aduertit Abb. *conſ.* 244. *ſub num.* 1. *verſic. ſecus*,
quódque eodem modo, legantur ſolutiones factæ à
Gabriele Bello, aduerſarij Auctore, quem fuiſſe Ca-
ſtri poſſeſſorem non controuertitur.

11 Taodem ea pluribos inſtromentis nouiter eahi-
bitis, in quibus Franciſcus vti Dominus directus
dicti Caſtri inueſtioit plures emptores, & ab illis
ſolitum Laodemium eaegit; hæc enim exactio præ-
bet argumentum poſſeſſioois, eum Laudemium
ſoluatur poſſeſſori pro inueſtitura & actuali poſſeſ-
ſionis traditione, *leg. final. §. & ne anaritia, Cod. de
Iur. Emphyteut.* Gratian. *diſcept.* 377. *n.* 34. Surd. *deciſ.*
200. *n.* 6. quæ libentiùs recipienda ſunt, quia Hector
aduerſarius cauſam haber à Gabriele, hic verò ab
Alemanno, qui erat frater germanus, & hæres Fran-
12 ciſci principalis debitoris; † nam tranſigendo, vt fe-
cit, cum eius vxore ſuper debito hæreditario, ac hæ-
reditario nomine, illius hæreditatem adiuiſſe dubi-
tandum oon eſt: ad teat. *in l. pro herede ff. acquir. ha-
red. leg.* 2. *Cod. de iur. deliber.* & in terminis tranſactio-
nis, Bald. *conſ.* 224. *n.* 1. *lib.* 2. Rot coram S. M. Gre-
gor. XV. *deciſ.* 98. *num.* 3. & in *Biſuntina Cenſus* 27.
Nouembris 1645. *coram R. P. D. meo Corrado, impreſſ.
apud* Modern. Foroliuien. *de pignor. deciſ.* 105. *n.* 21. *&
ſeqq.*

Ea qoibus omnibus ſimul iunctis, ſublato obie-
cto non probationis poſſeſſionis Franciſci debito-
ris, cui ſoli priores Deciſiones immiſſionem à
Tartullio petitam denegantes innitebantor, di-
ctam immiſſionem eſſe concedendam, & ſic à De-
ciſis tecedeodum eſſe Rota cenſoit. Vtraque parte
informante.

Refertur ad cap. 14. *numero* 5. *partis* 1. *huius tra-
ctatus.*

CAPVT
SEV
RESOLVTIO XIV.

Ariminen. Saluiani.

Mercurij die 30. *menſis Maij* 1646.

ARGVMENTVM.

Ægidianæ conſtitutioni locum non eſſe, quando agitur de prædiis, quæ ſunt ſub dominio directo Eccleſiæ, etiamſi agatur de parte prædij, ſi illa ſit indiuiſa. Reſeruationem dominij appoſitam in contractu venditionis, operari, vt non ſoluto per emptorem pretio, iura Domini vendentis remaneant in ſuo robore. Solutioni fictæ quando ſit locus, & fructuum perceptio quando extenuet ſortem.

SVMMARIVM.

1 *Ægidianæ conſtitutioni locus non eſt, quando agitur de prædiis quæ ſunt ſub dominio directo Eccleſiæ.*
2 *Quando diſceptatur ſuper executione ſententiæ latæ in prima inſtantia, non debent attendi acta nouiter producta.*
3 *Quando prædium eſt indiuiſum, dominus directus poteſt prætendere ius in qualibet gleba.*
4 *Aliud eſt prædium eſſe diuiſibile, aliud eſſe diuiſum.*
5 *Sententia dicitur indiuidua quando totum prædium actori fuit adiudicatum, & ideò datur appellatio ſuſpenſiua ſi ratione totius prædij fuerit appellatum.*
6 *Dum quæritur vtrùm locus ſit Ægidianæ, attenditur tenor ſententiæ.*
7 *Actor poteſt noua inſtrumenta producere, etiam ad obtinendam executionem ſententiæ iam latæ, ad elidendas exceptiones per reum de nouo oppoſitas. Vide* o. 1.
8 *Si in venditione adſit clauſula reſeruationis dominij, non ſoluto pretio, iura & hypotheca venditoris illæſa manent.*
9 *Cataſtrum non probat quando non verſamur in antiquis.*
10 *Aditio hæreditatis difficiliùs probatur quando non agitur inter ſuos hæredes, vel deſcendentes.*
11 *Clauſula* quam & quas, *facit vt noua inſtrumenta poſſint produci, ad elidendas exceptiones à reo de nouo oppoſitas.*
12 *Fructus quando imputentur in ſortem.*

VIGORE donationis per Lauiniam factæ ad fauorem Margheritæ, Pompeius illius hæres obtinuit ſenteotiam immiſſionis ad duo prædia, alterum nuncopatum *de Capuccini*, alterum *del Toro*; & commiſſa mihi cauſa appellatioois cum clauſula, *conſtito quod ſit locus Ægidianæ*, diſputatóque dubio, An ei ſit locus? reſolutum fuit ſub die 19. Iuoij 1643. oegatiuè quoad primum prædium, affirmatiuè quoad alterum; & hodie propoſita itemm cauſa Domioi ſteteruot in deciſis.

Nam io prædio nuncupato *de Cappucini* adeſt media tornatura terræ à reliquo non ſeparata, quæ 1
cum ſit de directo dominio Eccleſiæ, ſub Ægidiana, quæ eſt Cooſtitutio Laicalis, non cadit, etiam reſpectu vtilis dominij inter Laicos, propter iotrioſecam illius connexionem ac dependentiam à directo, qood ooo ſubiacet ſæculari Iuriſdictioni, iuxta opinionem quam perpetuò amplexa eſt Rota *in cauſis allegatis in* 1. *deciſ.* §. 1. quibus additur *deciſ.* 42. *n.* 8. *& ſeqq. p.* 6. *rec.*

Neque pars emphyteutica à reliquo ſeparata probatur per inſtrumentum noper productum reoouationis factæ ab Eccleſia ad fauorem Pompei de anno 1616. quod deſignat confines particulares portio-
nis emphyteoticæ: † Tum quia cùm non fuerit 2
productum in prima inſtantia, illius productio facta in ſecunda non releuat ad effectum vt iotret Ægidiana, & debeat concedi executio ſententiæ primi Iudicis, ad quem effectum ſenteotia iuſtificari debet ex actis primæ inſtantiæ, noo aotem ex nouiter deductis: licèt ſecus ſit quando agitur de confirmanda ſententia io gradu appellationis: Seraph. *deciſ.* 584. *n.* 6. Rota *inter rec. deciſ.* 28. *per tot. part.* 1.

En minos, qoia ea reoouatio facta fuit ſine præiudicio iurium cuiuſconque, alia lite tunc pendente inter Pompeum, & Iuniperam hodie ream conuentam, & diſcordat ab ioſtrumento producto in prima inſtan

inſtantia , quod loquitur de vna media tornatura, renouatio verò de duabus tornaturis , & tabulis 33.
3 † Vnde ſemper remanet incertus locus dictæ me-
diæ tornaturæ, & Eccleſia habet proportionabiliter dominium in qualibet gleba totius prædij , iuxta Gloſ. *in l. ſi familia, verbo, pro parte, C. fam. ercíſ.* & alios alleg. *in* 1. *deciſ.* §. 2. *in fin.*

4 Tum etiam quia eſto quod portio emphyteotica
eſſet diuiſibilis à parte rei, habetur pro indiuidua ex voluntate partium, & Iudicis; iuxta theoricam Bart. *in l. gracè* 9. §. *illud. num.* 4. *ff. de fideiuſſ.* quam ſequitur Cyriac. *contr.* 198. *n.* 12. Rot. *dec.* 323. *n.* 12. *inter impreſſ. apud conſ. Farinac.* Siquidem partes tam in iudicio, quàm extra, habuerunt prædium *de Cappuccini* pro vnico integrali corpore comprehendente portionem emphyteoticam tanquam à reliquo non diuiſam , vt apertè legitur tam in Inſtrumento anni 1584. *Summar. Pompei. num.* 7. *ibi, & pro quadam particula Iure penſionis* , quam in inuentario hæreditatis Lauiniæ, & in Inſtrumento adeptæ poſſeſſionis per hæredem illius, dato *in ſummario Iunipera, num.* 4. *&* 5. & demum in libello, ac ſententia in quibus petita fuit, & conceſſa immiſſio in poſſeſſionem totius dicti prædij tanquam vnius corporis nulla facta ſeparatione portionis conductitiæ, & hæc indiuiduitas reſultans ex vnicitate ſtructuræ verbo-
5 rum , tàm in libello, quàm in ſententiæ ; † Iuncto
præſertim quod totum prædium eadem actione petitum fuit, efficit vt ipſum prædium , necnon ſententia reputetur pro indiuidua , ad effectum vt ratione portionis emphyteoticæ à toto excludatur Ægidiana , & ſuper toto detur appellatio ſuſpenſiua: vt magiſtraliter diſtinguendo declarauit Rota *in deciſ.* 257. *n.* 2. *&* 3. *inter impreſſ. apud* Modern. *de manut.* & meliùs *in Viterbien. Fideicommiſſi, ſeu Attentator.* 13. *May* 1644. *coram R.P.D. meo Cerre, §. quia Concluſio,* vbi dicitur ratio , quia ſententiæ indiuiduitas non deſumitur , neque conſideratur ratione materiæ, ſed ratione formæ , quæ de ſui natura eſt indiuidua : Salyc. *in l.* 2. *circa med. verſ. ſed contra iſtam gloſſ. vſque ad fin. C. de re iudic.* Rota Bonon. diuerſ. *deciſ.* 38. *n.* 1. Et facit receptiſſima con-
6 cluſio, quod ad dignoſcendum an intret Ægidiana,
nécne ? attenditur tenor ſententiæ : Seraph. *deciſ.* 452. *n.* 1. *& deciſ.* 603. *n.* 1. Rota *in Fulginaten. Reintegrationis, decima Nouembris* 1618. coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Innocentio X. *& in Aſſiſien. Bonorum* 2. *Iunij* 1627. *coram bon. mem. Card. Virili, impreſſ. p.* 5. *recen. dec.* 79. *n.* 20.

Aliud autem prædium nuncupatum *del Toro,* quod eſt omnino diſtinctum à primo, ac vti tale in libello, & ſententia fuit comprehenſum, cum ſit penitus Laicale, vtique ſubiacet poteſtati ſæculari, & per conſequens in illo habet locum Ægidiana ex alleg. in *d. deciſ.* 257. *& in d. Viterbien. fideicommiſſi, ſeu Attentator. coram R.P.D. meo Cerre.*

Nec obſtat , quod medietas dicti prædij ſpectet ad Achillem, hodie Monachum Caſſinenſem , qui eſt cohæres Pompei ; quia ille nuſquam comparuit, nec in libello , aut ſententia nominatus aliquando fuit, potuitque eo non comparente totum prædium adiudicari Pompeo, *l. vnica, C. quand. non pet. par. leg. vnica, §. his ita, C. de cadue. tollen.* Seraphinus *deciſione* 2407. *nu.* 3. *& ſeqq.* Reuerendiſſimus Vrgellen. *deciſ.* 448. *num.* 10. præſertim ſtante renunciatione, quam ille ad fauorem Pompei fecerat ante ingreſſum Religionis, quæ ſtatim ademit ab Achille renunciante omne Ius quod habebat, ac illud tranſtulit in Pompeum renunciatarium : Aym. *conſ.* 191. *n.* 3. Rot. *deciſ.* 92. *n.* 10. *dec.* 323. *n.* 6. *& ſeqq. p.* 6. *recent.* Cumque in prima Inſtantia nunquam fuerit oppoſitum de Iure Achillis, ſed ſolū oppoſitæ exceptiones generales, nihil fieri, niſi ſeruatis ſeruandis , & verificatis verificandis, non fuit opus tunc producere inſtrumentum renunciationis, & productio nuper facta ſuffra-
gatur : † quia ad elidendas exceptiones de nouo 7.
oppoſitas, licitum eſt noua inſtrumenta producere, etiam ad effectum obtinendi executionem ſententiæ iam latæ ; ne alioquin ſit in poteſtate rei, differendo opponere exceptiones , quas elidiſſet actor ſi oppoſitæ fuiſſent in prima inſtantia , euitare executionem ſententiæ , & actorem, ac Iudicem eludere: Rota *inter impreſſ.* apud Pacific. *de Salman. deciſ.* 168. *num.* 10. *&* 11. Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 224. *num.* 7. *&* 8. Add. ad Greg. XV. *deciſ.* 272. *ſub num.* 9. *verſ. ſicut etiam,* & fuit dictum *in Ceſarauguſtana portionis* 16. *Nouembris* 1605. *Coram. bo. me : Iuſto, impreſſ.* apud Marcheſ. *de commiſſ. part.* 2. *fol.* 340. *numero* 5. *in fin.*

Quod verò attinet ad iuſtitiam ſententiæ, gratis 8
deducitur defectus hypothecæ ; ex quo Pompeus vendendo bona , de quibus agitur , Comiti Æneæ Bando, illam remiſiſſe videatur : quia vendidit cum reſeruatione dominij. & ſuorum Iurium donec ſolueretur pretium , quo propterea nuſquam ſoluto, hypotheca, ac alia iura remanſerunt penes venditorem, ac ſi non vendidiſſet: vt præter allegatos *in prima deciſione,* §. 2. & probat tex. *in l. quod vendidi* 19. *ff. contrah. empt. in §. vendita. Inſtit. de rer. diuiſ.* ac tradit Abb. *conſ.* 69. *n.* 1. *in fin. lib.* 1. Surd. *conſ.* 101. *n.* 12. *deciſ.* 120. *n.* 11. *&* 12. nec intereſt an pretium non fuerit ſolutum , quia venditor pro parte ſua non adimpleuit contractum , ſiue ob aliam cauſam; quia hoc eſſet momenti ſi venditor ageret contra emptorem pro ſolutione pretij , ſed vt hypotheca aliaque Iura ſuper re vendita durent penes venditorem vigore reſeruationis in inſtrumento venditionis appoſitæ, ſatis eſt quod pretium non fuerit ſolutum, cum ante illius ſolutionem deficiat in vendente iura amittendi , & reſpectiuè transferendi animus, à quo amiſſio, ac tranſlatio pendet: *l.* 3. *§. in amittenda, ff. de acquir. poſſ. l. id quod noſtrum, ff. de reg. iur. l. in omnibus, la* 2. *ff. action. & obligat.* Criuell. *deciſ. Dolan.* 142. *num.* 6.

Gratis etiam donatio , cuius vigore actum fuit, 9
impugnatur ex capite inofficioſitatis : Quia vt reſpondit 1. *deciſ.* §. 1. tollitur. Lauinia donatrix Ginebriam alteram filiam inſtituit hæredem, ac de bonis propriis dotauit , animaduertendo , quod vineam datam in dotem ſpectaſſe ad Lauram non probat partita libri cataſtri ex aduerſo producta , cùm non ſimus in antiquis. Socin. Sen. *conſ.* 25. *ex n.* 5. *& per tot. lib.* 2. Rot. *deciſ.* 61. *n.* 6. apud Modern. *de manut.* & *in Cornetana reintegrationis* 26. *Iunij* 1641. *Coram me,* quodque vltro fuit data in dotem etiam domus, in qua Alexander Lauiniæ maritus ſcuta 400. auri ab ea in dotem recepta reinueſtiuerat , vt habetur *in Summario Iunipera n.* 20.

Alterum obiectum retentionis , ſeu imaginatiæ ſolutionis pro reintegratione bonorum à Lauinia donatrice alienatorum, & prouenientium ex fideicommiſſis Nicolai Sigiſmundi , & Lauræ ad fauorem Iuniperæ paciſicatis, tollitur : *Primò,* quia ſuppoſitum pertinentiæ bonorum alienatorum ad Ginebriam, nec fuit probatum in prima inſtantia, nec probant Inſtrumenta nuper producta: ſiquidem deciſio emanata Coram bo : me : Coccino de anno 1623. loquitur de aliis quatuor corporibus poſtmodum reſtitutis aduerſariæ in vim mandati Rotalis. Ad probandum verò quod bona vt ſuprà alie-

nata

nata proneniant ex fideicommiſſo Nicolai Patris Lauiniæ, datur ſolum Confeſſio eiuſdem Lauiniæ in libello porrecto de anno 1585. in quo non deſcribuntur confines bonorum, & propterea non probat quod bona alienata ſint illa eadem comprehenſa in fideicommiſſo, vt ponderat prima deciſio §. *pro reſponſione*. Et quamuis reſpectu Sigiſmundi dentur *in Summario Iunipera n.* 14. *&* 15. duo corpora, quorum duæ demonſtrationes concordant cum corporibus alienatis à Lauinia, nempe petia terræ aratiuæ in territorio Sancti Andreæ in Gattulo ſignata *ibidem lit. B.* & alia petia terræ in Villa Conugnani ſignata *lit. C.* Aduertendum tamen eſt, quod ad fideicommiſſum Sigiſmundi non eſt vo-
10 cata Ginebria aduerſaria, † ſed Laura Amita, quæ non probatur deceſſiſſe poſt Sigiſmondum, vel illius hæreditatem agnouiſſe, vt requiritur, vt eamdem tranſmittere potuerit ad Ginebriam eius hæredem, præſertim quia non agitur inter ſuos hæredes vel deſcendentes: *l. vnica, §. in nouiſſimo, C. de caduc. toll. l. quoniam ſororem, C. de Iur. delib.* Bart. *in leg. cum filio familias n.* 12. & *ibi* Iaſ. *n.* 107. *& ſeqq. ff. leg.* 1. & idem Bart. *in l.* 15. *poſt n.* 14. *ff. acq. hared.* Vaſquez *de ſucceſſ. progreſſ.* §. 9. *n.* 14. *lib.* 1. Gomeſ. *var. reſol. tom.* 1. *cap.* 9. *n.* 1. *& ſeq.* Alex. *conſ.* 150. *n.* 7. *lib.* 2. aliique allegati à Moderno Veneto, *de tranſmiſſion. cap.* 8. *num.* 1.

Secundò reſpondetur, quod Pompeus vltra hypothecam orientem ex donatione, habet aliam anteriorem ex ceſſione ſibi facta à Blanchinis, ad quorum fauorem Lauinia bona de quibus agitur hypothecauerat, antequam bona fideicommiſſis (vt aſſeritur) ſubiecta alienaret, vt conſtat ex datis *in Summario vltimæ poſitionis pro Pompeo, n.* 1. *& ſeqq.* ideóque præferendus eſt *l. potior. leg. Lucius, ff. qui pot. in pign. habe n.* Neguſ. *de pignor. p.* 5. *membr.* 1. *& num.* 14. Capyc. *latè deciſ.* 16. Rot. *deciſ.* 609. *num.* 4. *p.* 4. *recent.*

Nec obſtat quod Pompeus inſtrumentum ceſſionis, & hypothecæ conſtitutæ ad fauorem cedentium, non produxerit in prima inſtantia: quia adhuc releuant, cùm etiam Aduerſaria nuper produxerit coram me Inſtrumenta probantia fideicommiſſum, & identitatem bonorum alienatorum; proſunt enim vt ſupra dicebatur nouæ probationes ad elidendas contrarias de nouo ex aduerſo factas,
11 † præſertim quia propter clauſulam *quam & quas*, poſitam in commiſſione appellationis, poteſt etiam nouum Ius deduci, & canonizari: Put. *deciſ.* 7. *de appell.* Ægid. *deciſ.* 661. Barboſ. *clauſ.* 121. *n.* 10. Coccio. *deciſ.* 47. *n.* 10.

12 Tandém Ginebriæ non competit retentio pro credito ſcut. 460. Quia cum perceperit fructus bonorum, quos ceſſante legitimo titulo dominij tenetur in ſuum creditum imputare, Garz. *de expenſ. cap.* 23. *n.* 38. Rot. *dec.* 650. *n.* 6. *p.* 2. *deciſ.* 126. *n.* 32. *par.* 7. *recent.* creditum remanet illiquidum, & propterea inefficax ad retentionem, ex allegatis *in prima deciſione, §. penult.* quibus additur *deciſ.* 323. *n.* 24. *&* 26. apud Modern. *de manut.* aliique relati *in Ariminen. ſpolij* 17. *Martij* 1628. *Coram bo: me: Merlino.* Eo magis, quia Iudex primæ Inſtantiæ mandauit dictum creditum compenſari cum fructibus, & quatenus in hac parte ſententia eſſet appellabilis, talis non redditur in aliis partibus ſeparatis, nec exinde ſequitur, quòd creditum, propter fructuum perceptionem, de quo non dubitatur, & operatur ipſo iure diminutionem crediti, *leg.* 1. *C. pignor. act.* Alex. *conſ.* 70. *n.* 7. *lib.* 7. Surd. *conſ.* 194. *n.* 10. *& ſeqq.* Mota *deciſ.* 22. *num.* 7. vbi quod fructus etiam ante quàm fiat liquidatio, extenuant ſortem: Fontanell. *deciſ.* 99. *ſub n.* 15. Buratt. *deciſ.* 160. *n.* 11. non ſit redditum ſaltem illiquidum, & altioris indaginis, itaue eius exceptio retardare non poſſit exequutionem ſententiæ in Saluiano latæ, *vulgatis Iuribus.*

Et Ita deciſum vtraque parte bis informante.

Iſta deciſio refertur ad cap. 12. *n.* 43. *Secunda partis huius tract. de prauent.*

Et ad cap. 188. *in ſecunda parte quaſt. ciuilium.*

Et ad cap. 31. *num.* 21. *& ſequentibus part.* 1. *de prauentione.*

CAPVT

SEV

RESOLVTIO XV.

ARGVMENTVM.

Cauſam ſuper falſitate & ſubornatione teſtium, tractandam eſſe coram Iudice qui præuenit in cognitione cauſæ principalis, & ſcribente eodem Notario. qui ſcribit in cauſa, ſuper qua falſitas fuit commiſſa. Præuentionem in cauſis diuerſis & ſeparatis, non poſſe impedire proceſſum alterius cauſæ. Eum qui venit in cauſa adhæſiuè, non poſſe mutare forum iudicis præuenientis. Suſpecto ſubſtituto, quando principalis reddatur ſuſpectus.

SVMMARIVM.

1 *Ne continentia cauſa diuidatur, cauſa incidens tractanda eſt ſimul cum cauſa principali.*
2 *Iudicium ſuper falſitate commiſſa in cauſa, debet terminari coram eodem Iudice & Notario illius cauſa, in qua falſitas fuit commiſſa.*
3 *Prauentio non eſt conſiderabilis in cauſis & iudiciis ſeparatis.*
4 *Qui venit in cauſa adhaſiuè, non poteſt mutare tribunal.*
5 *Suſpecto ſubſtituto, non eſt ſuſpectus Notarius principalis: Et quid in ſocio perpetuo? remiſſiuè.*

DVæ cauſæ criminales intentatæ fuerunt: vna quidem, ſcribente Guillelmo notario, ad denunciationem Antonij contra Mauritium, in qua examinatis teſtibus tàm pro fiſco quàm pro reo, ad illius defenſionem, tandem proceſſum fuit ad ſententiam abſolutoriam cum condemnatione accuſatoris in omnibus expenſis.

Altera verò cauſa criminalis intentata fuit ad inſtantiam Communitatis illius loci, in qua Antonius ille non fuit vt ſupra querelans nec accuſator, ſed accuſatus & querelatus per Communitatem; Et viciſſim dictus Mauritius non fuit ipſe accuſatus, ſed accuſator, non quidem principalis, ſed tantum vti adhærens querelæ Communitatis: & in prima cauſa ſcribit Guilelmus, vt dictum eſt; in ſecunda Achilles Graſſatus.

His

His duabus querelis adiuncta fuit tertia, per quam Mauritius accuſat Antonium de ſubornatione teſtium, quam ſubornationem prætendit fuiſſe in illa prima cauſa ſcribente Guillelmo notario intentata, & viciſſim Antonius prætendit teſtes per Antonium productos ad probandam ſubornationem fuiſſe pariter ſubornatos.

Vnde quæſitum fuit, vter ex duobus illis notariis ſcribere deberet in iſta vltima cauſa ſubornationis teſtium.

1 Cauſa mihi commiſſa, iudicaui in fauorem Guillelmi notarij: quia cum falſi accuſatio non concernat cauſam Communitatis, ſed primam illam accuſationem, illo ſcribente introductam, contra Mauritium; neceſſariò concludendum eſt illius proſecutionem fieri non poſſe niſi ſcribente notario illius primæ cauſæ, ne illius cauſæ continentia diuidatur, & accuſatio fiat apud acta vnius, & defenſiones apud acta alterius notarij: per text. *in Authent. & conſequenter*, & *ibi* DD. maximè Bartol. *n.* 7. *C. de ſent. & interloc. omnium Iudic.* Farin. *de var. & diuerſ. q.* 100. *n.* 70. Maximè cùm adeſſet decretum Domini Vicelegati, quod illa cauſa prætenſæ falſitatis non fieret niſi ſcribente Guillelmo primæ cauſæ Graffario.

2 Præterea quotieſcumque agitur de cauſa falſitatis commiſſæ coram aliquo Iudice, ſeu ſcribente aliquo Notario; idem Iudex, idémque Notarius procedere debet in illa cauſa falſitatis, tanquam dependēte à cauſa principali: quod enim de Iudice ſtatuitur, idem ſtatuendum eſt de Notario: quia Notarius eſt pars quotitatiua iudicij, & veluti depoſitarius actorum cauſæ: vt dicit Giurba *conſ.* 88. *n.* 7. Adeò vt etiamſi ageretur de Iudice habente iuriſdictionē in cauſis tantùm ciuilibus, procedere poſſet ad cognitionem cauſæ aduerſus teſtem, qui coram ipſo falſum depoſuit, Menoch. *de arbitr. q.* 91. *n.* 2. & probatur ex *l. nullum, C. de teſtib.* Con *pract. qq. c.* 18. *n.* 8. Roland. *conſ.* 12. *num.* 1. *& ſeq. lib.* 2. Vant. *de nullitat. ex defectu iuriſd. ordin. n.* 48. quia Iudex ciuilis non prohibetur de cauſa criminali incidenter cognoſcere: vt *ibi* per eum.

3 Accedit ſupradictis, quòd dictæ duæ cauſæ criminales ſunt omnino diuerſæ, & ad inuicem ſeparatæ; nempe prima & tertia, à ſecunda: tum quia in vna Mauritius eſt accuſator, & in alia accuſatus; tum quia ſingulæ ſunt inſtitutæ ſuper diuerſis & diſtinctis delictis, excepta tertia, quę habet dependentiam & connexitatem cum prima, & per conſequens Achilles qui ſcribit in ſecunda, non poteſt prætendere præuentionem aduerſus primum Graffarium; ex notatis per Trentacinq. *lib.* 2. *var. reſol. de Iudic. reſol.* 3. *n.* 8. *& ſequent.*

4 Denique quia Antonius in ſecunda cauſa non comparet tanquam principalis accuſator, ſed tantum adhærendo ad querelam dictæ Communitatis; & per conſequens prætextu illius cauſæ, quæ tangit principaliter Communitatem, non poteſt agere nomine proprio ad petendam remiſſionem cauſæ ad aliud iudicium, in quo Communitas nullam habet participationem: non enim poteſt adhærendo litem proſequi, niſi eo modo quo Communitas illam proſequi poteſt, & debet adhærere in eo ſtatu, in quo lis erat tempore adhæſionis: Menoch. *conſ.* 488. *n.* 4. Merlin. *lib.* 1. *controu. forenſ. c.* 30. *n.* 3. *&* 4. quia cenſetur vnica perſona cum Communitate cui adhæret: Surd. *conſ.* 335. *n.* 22. Giurb. *deciſ.* 1. *n.* 21. *verſ. tum quia tertius defenſus.*

5 Neque obſtat ſi opponatur, ſubſtitutum dicti Graffarij principalis eſſe ſuſpectum: quia ſuſpicio ſubſtituti non repellit principalem à ſcribendo in cauſa, ſi ſubſtitutus de ea non ſe immiſceat; ſicut dicitur de Vicario, qui licet ſit ſuſpectus, tamen illa ſuſpicio non nocet Epiſcopo, nec impedit quin de cauſa cognoſcat: Iacob. Laurent. *in tract. de Iudice ſuſpecto, cap.* 3. *n.* 6. Sbrozz. *de Vicar. Epiſc. lib.* 3. *q.* 15. Quid autem ſtatuendum ſit quando agitur de ſocio irreuocabili, maximè ſuſpecto? vide *cap.* 26 *p.* 1. *n.* 37. *in additione.*

CAPVT

SEV

RESOLVTIO XVI.

ARGVMENTVM.

Cauſam reſciſſionis contractus, vel cancellationis inſtrumenti, eſſe omnino ſeparatam à cauſa executiua, intentata vigore eiuſdem inſtrumenti: Et eum qui præuenit per executiones, non poſſe impedire, ne cauſa cancellationis in alio Tribunali intentari poſſit, ita vt quælibet cauſa currat marte ſuo. Et quomodo debeat fieri citatio, vel illius intimatio, vt inducat præuentionem? An ſufficiat intimatio facta filio pro patre? Quid ſi copia citationis fuerit petita, & non tradita?

SVMMARIVM.

1 *Qui vult intentare reſciſſionem contractus, poteſt eligere Notarium ſibi beneuiſum, ex ſtylo curiarum Auenionenſium.*

2 *Qui proponit exceptionem per viam actionis, eſt reus originarius, & ſic non poteſt eligere Iudicem vel Notarium qui ſcribat in illa cauſa.*

3 *Præuentio affectata & procurata non ſuffragatur.*

4 *In prima citatione ad cauſam quomodo procedi debeat, & quòd copia debet dimitti ad domum citati, factis prius debitis diligentiis.*

5 *Citatio facta in perſonam domeſtici, vel amici, non ſuffragatur ad effectum præuentionis.*

NOBILES quidam coniuges erant creditores Soceri in ſumma 4000. ſcutorum pro reſiduo dotis, videlicet 1000. ſcutorum pro reſiduo iurium paternorum, & 3000. pro reſiduo maternorum. Verùm quia maritus per ſcripturam priuatam declarauerat ſe eſſe contentum ſumma 3000. ſcutorum pro iuribus maternis, ſéque nihil petiturum de 1000. ſcutis reſiduis ex iuribus paternis; ſocer curauit citari dictos coniuges ad videndum offerri dictam ſummam reſiduam 3000. ſcutorum, ſcribente Florido notario, & mediante dicta oblationē declarari obligationes præſtitas in contractu matrimonij cancellari, ſeu pro cancellatis haberi, & ſimul ad recognoſcendam dictam ſcripturam priuatam, & interim inhiberi de procedēdo ad aliquas executiones vigore dictarum obligationum: Et viciſſim dictus gener curauit Socerum citari, ad videndum declarari nullas & inualidas promiſſiones in illa ſcriptura priuata contentas; ſcribente Bernardino notario.

Cartellus, ſeu literæ citatoriæ dicti Soceri fue-

runt executiooi demandatæ, die 5. Maij, hora octaua matutina, factis diligentiis de reperiendo Generum, & per intimationem factam in perſona Pauli filij eiuſdem Generi reperti in via publica.

Cartellus verò Generi fuit intimatus Socero perſonaliter reperto eadem die & hora, ſed poſteriùs tamen, ſeu poſt intimationem ad inſtantiam Soceri factam.

Ideo orta fuit controuerſia, vter ex iſtis duobus Notariis ſcribere deberet.

Ego, cauſa mihi commiſſa, & Partibus ſæpiùs auditis, iudicaui cauſam cancellationis obligationum tractandam eſſe ſcribente Florido; cauſam verò reſciſſionis, ſeu anonllationis ſcripturæ priuatæ, tractandam eſſe ſcribente Bernardino.

1 Siquidem hic eſt ſtylus in Curiis huius Ciuitatis inconcuſsè obſeruatus, quod quando quis vult intentare iudicium reſciſſionis contractus, vel obligationis ſiue in ſcriptura publica, ſiue priuata contentæ, eligit Notarium ſibi beneuiſum, qui in cauſa ſcribat: Ita tamen vt nullum ex eo fiat præiudicium Florido, qui in alia cauſa, inſtante Socero mota, iudicij acta conſcribet: ad quod faciunt tradita per nos, *in hoc tract. de præu. p. 1. c. 8. n. 6. in fin. & p. 2. c. 20. n. 34.* Confert etiam Statutum Aueniooenſe, *lib. 2. rubr. 14. de moderat. inhib. art.* 5. cùm inſtantiæ factæ per Socerum multùm accedant ad iudicium iactationum, vt diai *eadem p. 1. de præuent. c. 24. n. 5.* Nam Gener eſt actor, Socer verò eſt reus originarius, cùm originaliter Socer ſit debitor dotis, Gener verò creditor, ſalua tamen Socero ſua exceptione petita,

2 ex illa ſcriptura priuata. † Vnde cùm Socer ſuam exceptionem proponit per viam actionis ſeu officij Iudicis, non habet electionem Iudicis, vel Notarij, ſed electio pertinet ad Generum: vt explicanimus *in d. tr. de præu. p. 1. c. 18 n. 15.* & bene per Gratian. *diſcept. forenſ. c. 85. n. 11. & 12.* Quæ omnia procedunt, etiamſi debitor petiiſſet ſe abſolui, & perpetuum ſilentium creditori imponi: vt fuit deciſum io Rota *deciſ. 236. p. 1. diuerſor.* & probat Cancer. *lib. 3. var. reſol. c. 1. n. 61.* Conat. *lib. 1. var. reſol. c. 18. n. 6.* Et hæc eſt verior & receptior opinio, quamuis non ignorem alios contrarium tenuiſſe: ſed noſtra ſententia confirmatur etiam per Socin. Seniorem, *conſil. 94. lib. 3.* qui omnes loquuntur etiam in terminis *l. ſi contendas, ff. de fideiuſſ.*

3 Confirmantur prædicta, quia præuentio iſta per Socerum, eundémque debitorem præterſum, & reum originarium, videtur affectata & procurata; ideò non ſuffragatur ipſi: Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam ff. de iudic. n.* 38. Maſcard. *de probat. concl.* 1232. *num.* 10.

Item confirmatur ex eo quòd literæ citatoriæ obtentæ per Socerum, debebant intimari Genero perſonaliter, aut dimiſſa copia in domicilio, cùm continerent primam citationem; quod factum non fuit, ſed intimatio facta fuit io perſona filij; nec copia dimiſſa domi, ſed data eidem filio reperto io via publica, & ideo prima illa citatio nulla eſt: ex Treutacio q. *lib. 1. var. reſol. tit. de citat. reſol. 3. n. 24.* Vant. *de*

4 *nullit. ex defectu citat. n.* 87. & 88. † Neque ſufficit citationem primam fuiſſe factam in perſona domeſtici, velnti in perſona vxoris: Guid. Pap. *deciſ.* 445. cum aliis citatis per nos, *in tract. de præuent. iudic. p. 1. c. 9. n. 33. & 47.* ſiconi nec ſufficeret citationem fuiſſe intimatam in perſona amici, niſi amicus ille atteſtaretur ſe copiam illam tradidiſſe principali, & ea de cauſa aliquid expendiſſe: Lancellot. *de attentat. lite pend. p. 2. c. 4. in præfat. n.* 123. Carol. de Graſſ. *in tract. de effectibus amicitia, n.* 283.

Præſertim verò præuentioni locus non eſt per citationem illam, quæ facta fuit ſolum ad effectum recognoſcendi ſcripturam priuatam, cum poſſit talis citatio emanare etiam authoritate Iudicis incompetentis: vt diximus *in eodem tract. de præuent. c. 25. n. 2. & 3. p. 1.*

Verùm quia prætenſio Soceri non erat reſtricta ad ſolam cancellationem obligationis io vim ſcripturæ priuatæ, immò cancellatio poterat peti ex aliis diuerſis cauſis, velnti ſolutionis, compenſationis, & aliis ſimilibus, attento præſertim ſtylo tribunalium Ciuitatis Aueoionenſis. Ego propterea ooo iudicaui cauſas eſſe vniendas, ſed quamlibet debere currere ſuo marte (vt loquuntur Practici noſtri,) & cauſas illas ſcribere quolibet Notario ſeparatim & reſpectiuè eſſe proſequendas. Et ita factum & executum fuit.

CAPVT SEV RESOLVTIO XVII.

ARGVMENTVM.

Notarius qui præuenit in cauſa principali, præferendus eſt illi qui fecit executiones poſteriores, quamuis lis per ſententiam finita videretur, ex eo quòd in executionem ſententiæ primus ſcripſerat in cauſa ſequeſtrationis, quamuis multa altiorem indaginem requirentia opponerentur contra validitatem ſequeſtrationis.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtratio vt ſit valida, debet intimari parti in perſona, aut ſaltem in domo habitationis, factis debitis diligentiis.*

2 *Relatio, aut atteſtatio intimationis, non probatur per atteſtationem Notarij ſine teſtibus.*

3 *Intimationes ſunt validæ ex ſtatuto ſi fiant in domicilio electo, idque quandiu lis durat.*

4 *Oppoſitio nullitatis non præiudicat præuentioni ſi requirat altiorem indaginem.*

MOTA fuit controuerſia inter duo Tribunalia, & maximè Notarios, quorum vnus erat Notarius Curiæ ordinariæ, alter verò erat vnus ex Graffariis Curiæ Palatij Apoſtolici; ſuper eo quod io executiooem ſententiæ in Curia ordinaria prolatæ, idem Notarius Curiæ ordinariæ ſcripſerat relationem ſequeſtrationis factæ in manibus cuiuſdam debitoris; Notarius verò Palatij, non obſtante huiuſmodi executione, prætendebat ſe potiorem io cauſa; quia fecerat executiones validas, quamuis tempore poſteriores, ad inſtantiam aliorum creditorum.

Primò, quia ſequeſtratio non fuerat legitimè intimata, cùm quælibet intimatio fieri debeat io perſona ipſius principalis, quando agitur de primo actu executionis: Verall. *deciſ.* 117. *p.* 1. Seraph. *deciſ.* 1276. *n.* 4. Vant. *de nullit. ex defectu citat. n.* 85. *in fine*, & nos diximus, *ſuprà part. 1. cap. 9. n.* 31. aut ſaltem debeant præcedere diligentiæ de reperiendo, vt diximus *in eodem loco, n.* 32. hic autem, intimatio facta fuerat in domo illius, qui fuerat Aduocatus io illa cauſa. 1

Secundò,

2 Secundò, quia non conſtabat legitimè de ſequeſtratione, quæ dicebatur facta in manibus dicti debitoris; quia non probabatur niſi per atteſtationem Notarij, cui tamen ſine teſtibus non credendum erat, maximè ad proprium commodum; quia huiuſmodi relationes non debent fieri per Notarios, ſed per executores Curiæ: vt probauimus *d.c.9. n.28.p.1.huius tract.*

His tamen non obſtantibus, ego iudicaui cauſam ſpectare ad Curiam ordinariam, & illius Graſ-
3 ſatium, † propter diſpoſitionem Statuti noſtri *lib.2. rubr.3.de electio.domicilij:* vbi dicitur, quod facta electione domicilij, in illo poſſunt fieri omnes citationes, intimationes, & executiones, in quacumque parte litis; quod domicilium durare dicitur vſque ad finem litis, & illius executionem incluſiuè; & dictæ intimationes & executiones ita arcent, ac ſi in perſonam factæ fuiſſent. Vnde patet, quòd doctrinæ, & iura in contrarium allegata, locum habent quando agitur de executione facta in initio litis, nulla adhuc facta domicilij electione, nulláque prolata ſententia; tunc enim, quia agitur de primo actu, debet omnino ſic fieri intimatio, vt ad notitiam partis deuenire poſſit, & per conſequens perſonaliter, vel in domo ſolitæ habitationis, factis priùs debitis diligentiis. Aliud autem eſt, quando agitur de litis proſecutione, & de ſententiæ in illa prolatæ executione; tunc enim cùm non agatur de primo actu, & reus non poſſit prætendere ignorantiam litis, & ſententiæ, ſufficit intimationem fieri in domicilio electo, ſecundum diſpoſitionem Statuti: Cyriac. *lib.2.contron.318.n.26.* Add. ad Louet. *littera.D.n.49.*

4 Super ſecundo dubio conſiderabam, quod partes de huiuſmodi defectu nunquam oppoſuerunt; immò in ſuis articulis aſſertiuè deduxerunt dictam ſequeſtrationem fuiſſe factam: per quam declarationem fuit ſanatus omnis defectus relationis, ſeu atteſtationis Notarij; ad inſtar citationis, quæ per ſequentem comparitionem conualidatur: vt probauimus, *lib.1.c.9.n.17.*

Et in omnem euentum, cùm lis multum promota ſit ſuper validitate aut inualiditate dictarum executionum factarum in vim ſententiæ in Curia ordinaria, ſi aliqua proponatur exceptio nullitatis aduerſus tales executiones, quæ non ſit euidens, & requirat altiorem indaginem; tractanda eſt interim ſcribente Notario, & coram Iudice qui præuenit: ex notatis per nos *lib.1. huius tractatus de præuentione iudic.c.*18.*n.*2. poſt Mandoſ. *in tract.de inhibitionibus, quæſt.49.n.3.& ſeqq.*

Et ex his, Notario & Tribunali Curiæ ordinariæ cauſa fuit adiudicata.

CAPVT

SEV

RESOLVTIO XVIII.

ARGVMENTVM.

De præuentione in vim citationum & proceſſurarum factarum coram Auditore generali, quæ allegabantur nullæ, ex eo quòd agebatur inter Religioſos, & prætendebatur Auditorem eſſe coniugatum, & habere vxorem viuentem in ſua patria, cùm tamen ipſe Auditor paſſim de cauſis Eccleſiaſticis cognoſceret, & iudicaret.

SVMMARIVM.

1 *Communis error facit ius in iuriſdictionalibus.*

2 *Conſuetudine introduci poteſt vt Iudex laicus in certis caſibus de cauſis Eccleſiaſticorum cognoſcat. Supradicta intellige concurrentibus circumſtantiis, de quibus numeris ſeqq.*

3 *Ius non reſiſtit Iudici laico volenti cognoſcere de cauſis Eccleſiæ, concurrentibus iis, de quibus hic agitur.*

4 *Qui tardè opponit de ſuo priuilegio, ſe ſuſpectum reddit.*

5 *Faciliùs laico committitur cauſa ciuilis quàm criminalis, in cauſis Eccleſiaſticis.*

6 *Qui dicit illum, qui facit publicè actus Clericales, eſſe laicum, tenetur hoc probare.*

7 *Summus Pontifex poteſt deputare laicum ad iudicandum cauſas certi loci, vel certarum perſonarum, ſi ex certa ſcientia id faciat.*

8 *Legatus omnia poteſt quæ Papa, exceptis iis, quæ ſupremæ Pontificis authoritati fuerunt reſeruata.*

9 *Legatus Auenionenſis multa facere poteſt tanquam Vicarius Summi Pontificis, & in hoc capite expenduntur facultates Legationis.*

10 *Priuilegiatus quando conuenitur tanquam heres Laici, non gaudet ſuo priuilegio.*

11 *Religioſi qui nullum elegerunt Conſeruatorem, non gaudent priuilegio Conſeruatoriæ.*

12 *Summus Pontifex conceſſit Legato Auenionenſi, vt ſit Iudex exemptorum.*

AD euitandam cauſæ præuentionem opponebatur, proceſſuras, ſuper quibus fundabatur præuentio, eſſe nullas ex defectu iuriſdictionis, cùm ſupponeretur, Dominum Auditorem Generalem Legationis, non eſſe Clericum, immò coniugatum eſſe; ideò cùm ageretur de Regularibus inuicem contendentibus, dicebatur omnia eſſe nulla, nec procedi poſſe ad vlteriora, immò cauſam ad alium Iudicem remittendam, præuentione non obſtante.

Ego tamen contrarium cenſui ex multis. Et 1
primò quidem, quia Dominus Auditor Generalis Legationis, immò & nonnulli qui ante ipſum Auditoris munere functi ſunt, fuerunt in illa quaſi poſſeſſione iudicandi de omnibus cauſis, etiam inter perſonas Eccleſiaſticas & Regulares; ideo communis error facit ius: iuxta *l. Barbarius Philippus, ff. de offic.prætor.* Mohedan. *deciſ.5.de appellat.* Vant. *de nullit.cap.14.quibus modis ſententia nulla reparari poſſit, num.38.*

Neque dicatur, regulam *d.l.Barbarius*, non habere 2
locum quando agitur de actu, cui ius reſiſtit: quia verum quidem eſt ius reſiſtere, ſi Iudex laicus indiſtinctè ſibi vellet aſſumere cognitionem cauſarum ad Clericos ſpectantium; ſecus tamen eſt, ſi agatur de cognitione certarum cauſarum, & in certis caſibus; quia ſi hoc caſu ius reſiſteret, non eſſet valida conſuetudo; quæ tamen eſt valida, & per eam non imminet graue damnum, aut dedecus Ordini Eccleſiaſtico: Gratian. *diſceptat. forenſ. capite* 340. *num.39.*

Præterea certum eſt, laicum ex commiſſione 3
Summi

Summi Pontificis poſſe cauſas Eccleſiaſticas iudicare: tex. eſt *in cap. decernimus* 2. *extr. de iudic.* & *ibi* DD. maximè Barboſ. *nu.* 6. Farinac. *q.* 8. *n.* 4. *verſic. ſublimita.* Et hoc in præſenti caſu maximè locum habet, concurrentibus multis circumſtantiis. *Primò,* ſcientia & patientia Superiorum, & ipſius Summi Pontificis, ex cuius conſenſu nominatus fuit Generalis Legationis Auditor, quam conſiderauit Rota apud Mohed. *dicta deciſ.* 5. *de appellat. num.* 4. in fine. *Secundò,* conſenſus & approbatio partium æquè priuilegiatarum. *Tertiò,* quaſi poſſeſſio, & communis opinio. *Quartò,* quòd non agitur de Tribunali laico, ſed Eccleſiaſtico, quale eſt Tribunal Legationis, quod per Auditorem repræſentatur, Rip. *in dicto cap. decernimus, num.* 36. *in ſolutione vltimi argumenti:* ideò non dicitur hoc caſu facta prorogatio in iuriſdictionem laicam, quia Laicus ſpecialiter deputatus, non iudicat niſi tanquam repræſentans delegantem: Abb. *in dicto cap. decernimus, num.* 5. *in fine:* delegatus enim fungitur vice delegantis: *cap. ſane, in fi. de offic. deleg.*

4 Nec eſt omittendum, quòd allegatio prætenſi priuilegij ad declinandum forum, oppoſita fuit poſt infinitas coram eodem Iudice comparitiones etiam ſpontaneas, & in vltimo litis termino; quæ tarda productio ſiniſtram inducit ſuſpicionem aduerſus tardum oppoſitorem. Immò Clericos vſque ad finem litis procraſtinantes opponere de ſuo priuilegio, in omnibus expenſis condemnandos eſſe aſſerit Farin. *d. q.* 8. *n.* 16. Cancer. *lib.* 2 *c.* 2. *var. reſol. n.* 134. & 140. Additio ad Mohed. *deciſ.* 4. *de conſtitutionibus*

5 *litt. A.* Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 190. *n.* 18 *Sextò,* quia hic agebatur de cauſa ciuili, & non de criminali: in ciuilibus enim faciliùs datur commiſſio Laico, quàm in criminalibus: Farin. *dict. quaeſt.* 8. *nu.* 4. *verſ. ſublimita.*

6 Secundo principaliter, quia licèt regulariter qui aſſerit aliquem non eſſe Laicum, teneatur illud probare; tamen regula illa locum non habet, quando agitur de eo qui eſt in quaſi poſſeſſione exercendi actus qui ſolis Clericis conueniunt: Maſcard. *concluſ. mihi* 202. *n.* 22. vbi dicit hoc maximè procedere de æquitate, & hoc caſu locum eſſe diſpoſitioni *dict. leg. Barbarius, num.* 14.

Præſertim quando agitur de Tertio, qui ſe fundat in qualitate Laici, ille enim excipiendo habetur pro actore, & tenetur probare ſuam exceptionem: *l.* 1. *ff. de except.* Quod generaliter procedit in eo qui ſe fundat in qualitate extrinſeca: Innocent. poſt Gloſſ. *in cap. ſuper his, de accuſat. num.* 10. Abb. *in cap. fin. num.* 7. *verſ. in hac autem extrinſeca, de præſumpt.* Cùm igitur Auditor eſſet in quaſi poſſeſſione cognoſcendi indiſtinctè de quibuſcunque cauſis Eccleſiaſticis ſibi commiſſis, geſta per eum non poſſunt argui nullitatis, cum non probatum eſſet quod ipſe eſſet laicus & coniugatus, vt aſſerebatur.

7 Sed poſito ſine præiudicio veritatis, quod conſtitiſſet Iudicem illum fuiſſe Laicum, non ideò tamen arcendus fuiſſet à cognitione illius cauſæ, propter generalem commiſſionem ſibi datam, ſciente & approbante Summo Pontifice, qui potuit commiſſionem generalem cauſarum certi loci Laico demandare, ex Aufret. *de poteſt. ſæcul. in Eccleſiaſtic. regul.* 1. *num.* 1. 2. & 18. Gratian. *diſceptat. forenſ.* 238. *num.* 52.

8 Poteſt etiam Legatus ea omnia facere, quæ Summus Pontifex, exceptis iis quæ ipſi Summo Pontifici reſeruata ſunt: Boët. *de poteſt. Legati à latere, n.* 16. & 25.

9 Quod potiſſimum procedit in Legato Auenionenſi, qui eſt Vicarius Principis, & ideo omnia poteſt quæ ipſe Princeps exceptis reſeruatis, *leg.* 1. *C. de offic. eius qui vices alterius gerit,* Surd. *conſ.* 281. *à num.* 3. *ad* 4. & Vicelegatus eadem poteſt quæ Legatus: Rot. Auen. *deciſ.* 17. *in fine,* neque præſumendum eſt Legatum aliquid feciſſe, niſi hoc habuiſſet in ſuis facultatibus: Bertrand. *conſil.* 89. *in fine, lib.* 5.

Neque priuilegium fori conceſſum Ordini Regulari, ſuffragari poterat: tum quia de eo non conſtabat; tum quia ſi de eo conſtaret, de nouo ſuperuenerat poſt motam litem; tum & denique quia rei conueniebantur tanquam hæredes fundatoris laici, quo caſu priuilegium non iuuat ad effectum de quo agitur: Iacobin. *in leg. hæres abſens, ff. de iudic. num.* 8. Curt. Iun. *num.* 10. & alij quos citat & ſequitur Barboſ. *in dict. leg. hæres abſens* 19. *ff. de Iudic. num.* 115. 10

Tertiò, quia cum dicti Religioſi rei, nullum elegiſſent Conſeruatorem, non poterant Conſeruatoriæ priuilegio gaudere: Additio ad Gratian. *deciſ.* 170. *num.* 6. & quod plus eſt, de huiuſmodi priuilegio nunquam oppuſuerant. 11

Quartò, quia Legatus de latere eſt verus Iudex exemptorum: Gondiſaluus, *in tract. de Legato, quaeſt.* 8. *num.* 20. & 22. Martinus Laodeo. *in tract. de Legat. q.* 13. ſed potiſſimùm Legatus Auenionenſis, qui hoc habet expreſsè in ſuis facultatibus. 12

Et ſic Dominus Auditor in illa cauſa proceſſit ad definitiuam ſententiam, quæ poſtea confirmata fuit in Rota.

CAPVT SEV RESOLVTIO XIX.

ARGVMENTVM.

De præuentione affectata & captata per citationem executioni demandatam in perſona diuerſa: Et de ea quæ fuit circumducta, non accuſatâ citati contumaciâ authoritate Iudicis incompetentis, nullâque petenti data copia. Quòd præuentio non producatur ex ſolis actibus præparatoriis pro ſecuritate iudicij, veluti pro ſigillatione, vel deſcriptione mobilium. Cauſam legatariorum eſſe diuerſam à cauſa hæredum, & ex ea non cauſari præuentionem, quando legatarij veniunt adhæſiuè. Et de duabus Viduis concurrentibus in priuilegio fori. Et vtrùm priuilegium viduæ, proſit eius litis conſortibus.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio non ſuffragatur, ſi quis videns executorem venientem, illam affectauerit, & captauerit.*

2 *Præuentio non ſuffragatur ſi citatio facta fuerit in perſona alterius quam colitigantis.*

3 Si

3 *Si contumacia rei citati non fuerit iudicialiter intimata, præuentio non ſuffragatur.*
4 *Citatio non cauſat præuentionem ſi procedat à Iudice incompetente.*
5 *Citatio non valet ſi copia non fuerit tradita potenti.*
6 *Citatio illegitima non operatur præuentionem.*
7 *In dubio pro maiori Tribunali iudicandum eſt, quando agitur de præuentione.*
8 *Iudex præparatorij non eſt de neceſſitate Iudex præparati, quando pro præparato alius Iudex adiri poteſt.*
9 *Ex ijs quæ fiunt ad præparandum Iudicium ſine citatione pro negotio principali, veluti ad examinandos teſtes ad futuram rei memoriam, non producitur præuentio.*
10 *Deſcriptio, aut alia quæ fiunt quia periculum eſt in mora, non habent effectum præuentionis.*
11 *Ex ſtatuto Aueniouenſi mandatum reſtrictum ad certum actum, veluti ad declinandum forum, non eſt validum.*
12 *Cauſa Legatarij non trahit ad ſe cauſam hæredis.*
13 *Qui venit adhæſiuè tenetur ſequi forum principalis.*
14 *Inter plures viduas quod priuilegium ſit potentius.*
15 *Vidua trahit ad ſuum forum cauſam ſui litis conſortis.*

HÆREDAS teſtamentarij inter quos comparebat quædam vidua, volebat impedire immiſſionem petitam pro parte hæredum ab inteſtato, inter quod aderat etiam alia vidua: quamvis vidua, quæ agebat ex teſtamento, non eſſet hæres, ſed dumtaxat legataria.

Qui ex teſtamento agebant, prætendebant impedire miſſionem petitam per ſuccedentes ab inteſtato; *Primò*, ex capite præuentionis: *Secundò*, ex priuilegio electionis fori viduæ legatariæ competenti.

2 Quod attinet ad præuentionem; Dixi eam non ſuffragari venientibus ex teſtamento: Primò, quia illa præuentio erat affectata & captatoria, quia hæres ex teſtamento videns Graffarium Auenionenſem ad loca, vbi bona ſita erant, acceſſiſſe, vt mitteret in poſſeſſionem ſuccedentes ab inteſtato auctoritate Dñi Auditoris, curauit intimari literas citatorias authoritate Iudicis ordinarij Ciuitatis Carpentoracti, quæ præuentio ſic affectata non ſuffragatur: Boſſ. *in praxi crimin. tit. de foro compet. num.* 80. Caocer. *lib. 2. var. reſol. cap. 2. num.* 209. Maſcard. *de probationib. concl.* 1232. *num.* 20. & Boër. *deciſ.* 261. *num.* 4. vbi loquitur de eo, qui cum ſciret aduerſarium eſſe in itinere vt Iudicem adiret, impetrauit prouiſionem ab alio Iudice vt ipſum impediret.

2 Secundò, quia ſola vidua, quæ vna eſt ex hæredibus ab inteſtato, citata fuit auctoritate Iudicis ordinarij, nulla facta mentione cohæredum ab inteſtato: vnde citatio illa non eſt conſiderabilis reſpectu fratris & aliorum ſuccedentium ab inteſtato, de quibus nulla fuerat facta mentio in literis citatorijs: quia præuentio non operatur quoad perſonas: Lancell. *de attent. lit. pend. limit.* 2. *num.* 4.

3 Tertiò, quia citatio facta ad inſtantiam legatariæ fuit circumducta; & vigore illius, nulla facta fuit proceſſura iudicialis coram Iudice Carpentoracti, nec per conſequens accuſata fuit contumacia perſonæ citatæ; & ſic allegata præuentio non poteſt ſortiri effectum: vt tradit Boër. *d. deciſ.* 161. *num.* 4. Lancel. *d. limit.* 2. *num.* 81. Mynſinger. *centur.* 4. *obſeru.* 26. *n.* 7.

Quartò, quia præuentio per citationem, duo re- 4
quirit; *Primum*, quod citatio emanauerit à Iudice
competenti; *Secundum*, quod citatio ita deuenerit
ad notitiam citati, vt ex tenore citationis potuerit
habere perfectam notitiam iuris controuerſi: Mynſinger. *d. obſeru.* 26. *num.* 2. Neutrum autem in caſu
propoſito interuenerat: Non primum, quia Iudex
Carpentoractenſis non poteſt exercere iuriſdictionẽ in illo loco, qui erat de reſſortu Iudicis villæ Valriaci: Non etiam Secundum, quia quamvis vidua
citata petiiſſet copiam, illa tamen non fuit illi expe-
dita; † quæ tamen expediri debebat petenti, aliàs 5
citatio non afficiebat: Craoet. *conſ.* 319. *col. vlt.* Ca-
toc. *de except. cap.* 4. Et ſic † per citationem nulliter, 6
aut minùs legitimè executioni demandatam, non
fuit inducta præuentio Barboſ. *in leg. ſi quis poſteaquis quam, num.* 60. *ff. de iudic.*

Quintò, quia ſi eſſemus in dubio, iudicandum 7
eſſet in fauorem ſupremi Tribunalis: Barboſ. *in d. l. ſi poſteaquam, n.* 11. *&* 12. *ff. de iudic.*

Neque obſtat, quod geſta authoritate Iudicis or- 8
dinarij ſunt præparatoria, & qui Iudex eſt præparatorij debet eſſe Iudex præparati. Quia regula illa locum non habet, quando alius Iudex competens adiri poteſt pro præparato. Afflict. *deciſ.* 155. *num.* 6. Barboſ. *in d. l. ſi quis poſteaquam, numero* 90. 97. *& ſeqq.*

Addatur, quod citatio ad comparendum coram 9
Iudice ordinario, non fuit facta pro negotio principali: ſed tantum ad examinandos teſtes ad futuram rei memoriam ante litem conteſtatam, & ſic tantum erat præparatoria litis futuræ: ex notatis per Farin. *in tract. de teſtib. quæſt.* 76. *num.* 39. Dorand. *de arte teſtandi, titul. de teſtament. cautela* 7. *numero* 1.

Neque petitio ſigillationis aut deſcriptionis mo- 10
bilium poterat dare fundamentum validum præuentionis: quia cum facta fuiſſet tantùm ex eo quod periculũ erat in mora, nõ poterat operari præuentionem, cùm propter periculum fieri poſſet per quemlibet Iudicem; ita tamen vt ex eo nullum fieret præiudicium iuribus Iudicis competentis, Caualc. *dec.* 3. *num.* 26. Lancell. *de attentat. lite pendente, limit.* 9. *num.* 2. Caccialup. *de debitore ſuſpecto, quæſt.* 15. *n.* 2. Angel. & Bald. *in leg. vbi cœptum, Digeſt. de iudiciis.*

Quod attinet ad ſecundum caput, omiſſo articu- 11
lo nullitatis mandati facti contra formam ſtatuti ad vnicum actum, nempe ad declinandum forum, vt patet ex ſtatuto *lib.* 2. *rubr.* 4. *artic.* 4. fuit dictum citationem non afficere: quia non fuerat facta ad inſtantiam hæredis prætenſi, ſed ſolius viduæ
legatariæ, cùm † ius, actio, & lis hæredis multùm 12
differant à iure, actione, & lite legatarij: per text. *in l. fin. Cod. de petit. hæred.* Crauet. *conſ.* 164. *num.* 2. Lancellot. *de attentat. lit. pendent. cap.* 4. *limit.* 2. *num.* 30.

Addebatur, quod legataria non veniebat principa- 13
liter ad litem, in qua habebat tantùm intereſſe ſecundarium; cùm etiam ad probandam veritatem teſtamenti, legatarius, cuius intereſſe eſt tantum ſecundarium, poſſit recipi in teſtem: Farin. *de teſtib. quæſt.* 60. *num.* 288. *& num.* 315. quando autem vidua non habet intereſſe principale, & venit tanquam tertia, non gaudet priuilegio fori: Nouar. *in prax. elect. for. p.* 2. *q.* 18.

Denique quia cùm vidua ſuccedens ab inteſtato, 14
certet de damno vitando; quæ verò agit ex teſta-

 mento,

CAPVT SEV RESOLVTIO XXI.

ARGVMENTVM.

Quamuis primus Iudex delegatus præuenerit pet citationem perſonalitet intimatam, ſi tamen in ipſo citationis tetmino citatus comparens allegauerit ſuſpectum illum Iudicem delegatum, ſecundus delegatus ptocedete debet in cauſa, non obſtante præuentione prætenſa pet ptiotem Iudicem delegatum.

SVMMARIVM.

1 *Prauentio non oritur ex citatione qua fuit facta de mandato Iudicis incompetentis, qui fuit in ipſo exordio allegatus ſuſpectus.*

2 *Qua requirantur ad hoc vt ex citatione inducatur prauentio.*

3 *Per recuſationem prepoſitam ſtatim ligata ſunt manus Iudicis.*

4 *Regula* l.vbi cœptum, ff. de Iudic. *non habet locum quande Iudex prauenire volens, fuit allegatus ſuſpectus.*

NOn potuit aliqua præuentio allegari in præiudicium illius Notarij, qui ſcribere cœperat in cauſa commiſſa per Breue Apoſtolicum R.D.Bartholomæo; quamuis de mandato R. D. Gaſparis Commiſſarij primo loco deputati pars fuiſſet citata ante ſecundam commiſſionem, ad videndum D.Gaſparem pronunciati Iudicem competentem: quia pars citata numquam voluit ipſius perſonam approbare, imò confeſtim illum ſuſpectum allegauit, & tanquam ſibi valde ſuſpectum recuſauit, & obtinuit à Sanctiſſimo commiſſionem ſecundam auocatoriam, propter perhorreſcentiam primi delegati, cauſámque Domino Bartholomæo præuia euocatione committi curauit, & ſic nulla poteſt allegari præuentio &
1 commiſſione data primo Iudici.† Quia licet ad præuentionem Iudicis, & Notarij, ſola ſufficiat prima citatio; tamen requiritur vt ipſa ſit legitimæ executioni demandata authoritate Iudicis competentis, itavt citatio non fuerit circumducta, ſed ad effectum deducta: Ranchin.ad Guidon. *dec*.421. vbi dicit quod ſi coram Primo Iudice aliquis effectus fuerit ſequutus, vt quia actor fuerit poſitus in poſſeſſionem bonorum contumacis, tunc inducitur præuentio, ſecùs ſi nullus fuerit ſubſequutus effectus:
2 Mynſinger. *cent*.4. *obſeruat*. 16. *num*.2. † Vbi dicit quod ad hoc vt ex citatione fiat præuentio, ſex neceſſario requiruntur: *Primò*, quod citatio facta fuerit. *Secundò*, quod authoritate Iudicis competentis. *Tertiò*, quod ex ea citatus potuerit inſtrui. *Quartò*, quod citatio ſit apta. *Quintò*, quod citatio deuenerit ad notitiam citati. *Sextò*, quòd nuncius eam legitimè inſinuauerit. Et ſic quamuis alia omnia requiſita concurrerent in caſu propoſito, ſaltem
3 deficiebat qualitas Iudicis competentis: † quia in primo iudicij ingreſſu, eius iuriſdictio fuit ſigillata per allegationem ſuſpicionis: Lancellot.*de attentat. cap*.6. *num*.10. & ſic citatio quæ non habuit effectum, non cauſauit litiſpendentiam: Afflict. *deciſ*. 366. *num*.14. & *ibi* Vrſill. *num*.7. Marcheſ. *de commiſſ.in tit. de Euocat. commiſſ. cauſarum, part*.2. §.4. *num*.111. & in terminis appellationis, quod cauſa non cenſeatur introducta, nec proceſſus formatus niſi per appellationem legitimè demandatam executioni, probat Ruginell. *de appellat*. §.16. *gloſſ*. 2. *num*.35. † Et in indiuiduo caſus propoſiti, quod regula *leg. vbi cœptum, ff. de iudic.* non habeat locum quando Iudex fuit allegatus ſuſpectus, docet Felin. *in cap.ex tenore, de reſcript.num*.18. *in* 6.*fallentia, in fine, verſic. & idem dicit.* & Angel. *in dicta l.vbi cœptum,num*.1.*verſic.fallit cum Iudex*: Federic. de Sen. *conſil*.97.*num*.3. Tuſch. *littera P, concluſ*.646.*n*.26. Barboſ.*in l.ſi quis poſteaquam,ff.de iudic.num*.64. Rebuff. *in tract.de priuileg.ſcholar.priuileg*.153. 4

CAPVT SEV RESOLVTIO XXII.

ARGVMENTVM.

Præuentionem non poſſe adiudicari Iudici Cameræ, qui non habet iuriſdictionem niſi agatur de cauſa Camerali, vel executione facta in vim obligationis Cameralis. Executionem pro futuris cenſibus nondum maturatis, validam eſſe, ſi fiat in conſequentiam ſolutionum decurſarum. Executio in vim cartelli generalis pro omnibus debitis quæ deberi reperientur, ſuſtineri poteſt etiam pro futuris. Ius ſuperueniens quando ſuſtineat, & validam reddat executionem.

SVMMARIVM.

1 *Atteſtatio Notarij quod citatio facta fuit, non facit fidem.*

2 *Prauentio non oritur ex actu inualido.*

3 *Executio facta contra non ſubditum nec ſubmiſſum, eſt nulla.*

4 *Qui non eſt obligatus, non poteſt executiuè conueniri, niſi lata prius ſententia.*

5 *Quando preceptum reducitur ad ſimplicem citationem propter clauſulam iuſtificatiuam in eo appoſitam, perinde eſt ac ſi ſimplex actio à principio emanaſſet.*

6 *Ceſſante contumacia, ceſſat immiſſio in poſſeſſionem.*

7 *Vtrum quis poſſit ante diem agere, & petere vt adueniente die ſibi ſoluatur.*

8 *Quando aliquid debetur pro preteritis cenſibus, poſſunt in executione comprehendi cenſus in futurum decurrendi.*

9 *Ius ſuperueniens conualidat iudicium, quando generaliter actum eſt, nullà causà expreſsà.*

10 *Clauſula* ſine retardatione ſolutionis penſionis, *operatur tam quoad terminos decurſos, quàm decurrendos.*

11 *Ceſſio*

11 *Ceſſio pro fructibus maturatis lite pendente, confirmat executionem antea factam.*

12 *Actus factus tempore inhabili, relatus ad tempus habile, validus eſt.*

13 *Stylus probatur per atteſtationem Curialium, & Iudex poteſt ſuper eo ſe informare extraiudicialiter.*

DOMINVS Iudex Cameræ Ciuitatis Carpentoractenſis qui præuenerat per executiones contra debitorem, prætendebat cauſam executionum poſteriorum authoritate Curiæ Palatij Auenionis ſibi adiudicandam eſſe: & pro iuſtificatione præuentionis producebatur quædam atteſtatio Graffarij Cameræ, quæ tamen nullam fidem faciebat, quia non ſpectat ad 1 Notarius intimare citationes; & in hoc. illis non creditur ſine teſtibus: Rot. coram Gregor. XV. *dec.* 71. *num.* 2. *&* *dec.* 426. *n.* 4. Et regula generalis eſt, quod fides Notarij non facit fidem: Rot. *dec.* 318. *n.* 4. *&* *dec.* 70. *n.* 6. *p.* 2. *recent.*

2 Præterea ad hoc vt ex aliquo actu oriatur præuentio, neceſſe eſt actum illum eſſe validum, teſte Maſcard. *de probat. concluſ.* 1232. *num.* 16. Tuſch. *littera P, concl.* 646. *num.* 30. plures allegat Carlenal. *de iudic. tom.* 1. *diſp.* 2. *num.* 879. Executio autem de qua agebatur, nulla erat ex defectu iuriſdictionis: 3 quia † Iudex Cameræ Comitatus Venayſſini non habebat debitorem, contra quem facta erat executio, ſubditum ſuæ iuriſdictioni ratione originis, domicilij, vel contractus; cùm non eſſet ſubmiſſus nec obligatus curiis Cameræ, & ſic executio nullitatis vitio laborabat: *Clem.* 2. *vt lite pend.* Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam, n.* 7. *ff. de iudic.*

4 Ceſſante autem ſubmiſſione, executio concedi non poterat niſi poſt ſententiam de qua conſtare debuerat; nam contra eum qui nec ſubmiſſus eſt, nec condemnatus, executiuè procedi non poteſt: Maſcard. *dicta concl.* 1231. *num.* 3. *&* 19.

5 Et quamuis opponeretur, præceptum factum fuiſſe cum clauſola iuſtificatiua; tamen hoc non ſuffragatur: quia præceptum illud per comparitionem debitoris fuit reſolutum in ſimplicem citationem: Ioſeph. de Seſe *in tract. de inhib. cap.* 2. §. 1. *num.* 19. & per conſequens nec per citationem nullam ex defectu iuriſdictionis, nec per præceptum reductum ad ſimplicem citationem, prætendi poterat præuen-6 tio illius Iudicis. † Ceſſante quippe contumacia, ceſſat immiſſio in poſſeſſionem aduerſus citatum comparentem: *l. ſi ante,* vbi Socin. *in* 1. *Notab. ff. de exceptione rei iudic.* Tuſch. *littera C, concluſ.* 1019. *n.* 5. & propterea ſi quis prætendat aliquid contra bona de pignore capta authoritate Curiæ Palatij Apoſtolici, debet venire oppoſitiuè in eadem Curia: *l. à Diuo Pio, §. ſi ſuper rebus, ff. de re iudic.*

7 Neque obſtat quod opponebatur, literas executoriales fuiſſe conceſſas antequam Dies ſolutionis adueniſſet, & ſic nulliter; quia quando nihil debetur de præterito, executio non poteſt concedi pro debito futuro: Surd. *deciſ.* 120. *num.* 9. 14. *&* 15. Cenc. *in tract. de cenſib. quæſt.* 96. *num.* 16. De qua quæſtione vtrum quis ante diem agere poſſit, vt ſibi adueniente die ſoluatur; tractant Oſaſc. *deciſ.* 130. Surd. *dicta deciſion.* 120. Aſin. *de executionib.* §. 7. *cap.* 126. *fol.* 201.

8 Reſpondetur enim hoc poſſe procedere, ſi cartellos ſeu literæ executoriæ fuiſſent laxatæ dumtaxat pro debitis futuris, & ad illa reſtrictæ; ſed cartellus executorius laxatus fuit generaliter pro quibuſcumque ſummis quæ reperiuntur debitæ, quo caſu executio ſuſtinetur: ex Fontanel. *de pact. nuptial. clauſ.* 4. *gloſſ.* 18. *part.* 4. *num.* 26. & ita loquitur Saluſt. Tiber. *in praxi lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 21.

Similiter quando generaliter actum fuit, Ius ſu- 9 peruenieos lite pendente reddit executionem validam, maximè cùm executio conceſſa generaliter fuit pro omnibus & quibuſcumque ſummis tam debitis quàm debendis: ſufficit enim quod debeantur tempore executionis propter generalitatem verborum, quæ generalitas debet aliquid operari: *l. fundus qui locatus, ff. de fund. inſtruct.* Rot. *diuerſ. dec.* 65. *part.* 3. *lib.* 2. Puteus *deciſ.* 37. *lib.* 3. † & eadem ratione clau- 10 ſula, *ſine retardatione ſolutionis penſionis*, operatur tam quoad terminos decurſos quàm decurrendos: Barboſ. *clauſ.* 162. *num.* 8. Et faciunt ea quæ tradit Peregr. *de fideicom. art.* 41. *num.* 6. *verſic. quinto.* vbi dicit quod iudicium ex iure ſuperuenienti conualidatur, quando generaliter actum eſt nulla expreſſa cauſa: Præſertim verò hoc locum habet, quando ius ſuperueniens deſumit originem ex cauſa de præterito, prout erat in hoc caſu; tunc enim ius illud ſuperueniens retrotrahitur, & operatur vt ſententia ſuper illo proferri poſſit: Coſta *de retrotract. caſu* 30. *cap.* 8. *num.* 10. Rot. *deciſ.* 296. *num.* 1. *&* 2. *p.* 3. *diuerſ.* † vbi loquitur de ceſſionario, qui obtinet ceſſionem 11 fructuum lite pendente, concludens quod ſi monitorium fuit generale, executio facta pro fructibus, pro quibus obtenta fuit ceſſio lite pendente, ſubſiſtit: vt beoe per Giurb. *deciſ. Sicil.* 17. *n.* 23.

Et cùm conceſſa fuerit executio habito reſpectu 12 ad reditus, quos in futurum deberi reperietur, per verba generalia relata ad ea quæ debebantur, & in futurum debebuntur, eſt valida: quia actus conceſſus tempore inhabili, validus eſt, ſi referatur ad tempus habile: Bart. *in l.* 1. §. *nunciatio, num.* 30. *verſic. commiſſio Iudicis, ff. de noui oper. nunciat.* ſicut dicitur de citatione facta die feriata, non in honorem Dei, ad diem non feriatam: & probatur per text. *in l. in tempus, ff. de hæred. inſtit.* Felin. *in cap. cum Dilectus, de accuſat.* cum pluribus aliis allegatis per Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 712. *num.* 1. *&* *deciſ.* 818. *n.* 2. Barboſ. *Axiomate* 174. *n.* 31. *verſic. ſic è contrario.*

Tandem allegabatur notorius Curiæ ſtylus, quod 13 cartelli generales executioni demandari ſoleant etiam pro futuris reditibus & debitis, dummodo ſint debita tempore executionis, ſuper quo ſtylo debet ſe Iudex extraiudicialiter informare: Rot. *deciſ.* 725. *num.* 5. *part.* 2. *recent.* qui cùm reſpiciat ordinatoria, probatur ex atteſtatione Practicorum: Ludouiſ. *deciſ.* 884. *num.* 4. *&* 5. Et ex his cauſa iſta fuit tractata in Curia Palatij, reiecta præuentione prætenſa per Iudicem Cameræ Comitatus Venaiſſini.

CAPVT

SEV

RESOLVTIO XXIII.

ARGVMENTVM.

Iudicem qui præuenit per capturam, præferendum eſſe in criminalibus præuenienti per citationem verbalem, etiamſi duo illi Iudices ſint ſub eodem Principe; reprobatâ contrariâ Socini ſententiâ. Exceptionem præuentionis proponendam in initio litis

litis, cùm ſit de declinatoriis. Patris comparitio nomine filij tanquam inſtructoris innocentiæ illius, non inducit protogationem iuriſdictionis ſine ſpeciali mandato ipſius filij.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio per citationem realem, ſeu capturam, potentior eſt verbali.*
2 *Exceptio præuentionis non iuuat, ſi non opponatur in principio litis.*
3 *Quando agitur de Iudicibus habentibus iuriſdictionem ab eodem fonte, verbalis præuentio præualet reali, ſecundum Socin. Sed reprobatur* num. 4.
5 *Comparitio patris vti inſtructoris innocentiæ filij, non eſt conſiderabilis ad effectum præuentionis.*

1 CONTROVERTEBATVR præuentio inter Curiam Archiepiſcopalem, & Curiam Iudicum Ordinariorum: ſed cauſa fuit adiudicata Iudicibus ordinariis qui præuenerant per capturam delinquentis, quamuis Officiales Archiepiſcopatus feciſſent aliquas diligentias de ipſum reperiendo: ex regula generali, quòd citatio realis in materia præuentionis, præfertur citationi verbali, Farinac. *de inquiſit. quæſt.* 7. *numero* 53. Cancer. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 2. *num.* 208. *part.* 2.

2 Præterea quando agitur de duobus Iudicibus, quibus æqualiter competit iuriſdictio cumulatiua, valet proceſſus vtriuſque Iudicis niſi opponatur tempore congruo de præuentione, nempe ante litem conteſtatam: Gabriel. *de iudic. concluſ.* 1. *num.* 36. Lancellot. *de attent. part.* 2. *cap.* 4. *limit.* 2. *numer.* 35. Quod factum non fuerat; imò reus coram Iudicibus Curiæ ordinariæ reſponderat, cautionem de re repræſentanda, ſtando iuri, & iudicatum ſoluendo præſtiterat; defenſiones ſuas ex parte fecerat.

3 Quod opponebatur, regulam illam, quod præuentio realis præualere debeat verbali, non habere locum quando ambo Iudices ſunt ſub eodem Principe, iuxta doctrinam Socini ſen. *in cap. propoſuiſti, de for. compet.*

4 Reprobatur apud Vincent. de Franch. *deciſ.* 505. *num.* 16. & 17. atque ita obſeruari, vt præuentio per capturam ſeu citationem realem præualeat verbali: teſtis eſt Farinac. *dicta quæſt.* 7. *de inquiſit. n.* 53. *in ſecunda ſublimitatione, verſic. verum quia Iudex.*

5 Denique proceſſuræ factæ in Curia Archiepiſcopali, nullæ erant & inualidæ ex defectu legitimi mandati; & ſic non erat ſuper illis fundanda præuentio: ex Oldrad. *conſ.* 313. *n.* 3. & 6.

Comparitio verò facta coram Vicario per Patrem delinquentis, vti inſtructorem innocentiæ filij, non erat hac in controuerſia conſiderabilis; cùm patet admitti non debuiſſet pro filio, niſi data cautione de ipſum repræſentando: iuxta tradita per Farinac. *de diuerſ. quæſt.* 99. *num.* 164. & ad conſentiendum in iuriſdictionem requirebatur ſpeciale mandatum: Pariſ. *conſ.* 15. *num.* 3. *lib.* 4. & tradunt communiter Scribentes *in cap. quoniam Abbas, de off. iud. deleg.* Ideo cauſa iſta fuit remiſſa ad Curiam Ordinariam.

CAPVT
SEV
RESOLVTIO XXIV.

ARGVMENTVM.

Præuentionem euaneſcere ſi partes deſtiterint per longum tempus à proſecutione litis; maximè ſi occaſione eiuſdem prætenſionis nouam litem intentauerint. Et qualiter differant inter ſe deſertio litis, & ceſſatio quoad effectum præuentionis. Lite intentata pro homagio & fidelitate præſtanda à ſubditis, inferri poſſe pro recognitionibus emphyteuticis tanquam omnino diuerſis ab illa petitione. Per petitionem copiæ citationis, non poſſe inferri ad prorogationem iuriſdictionis.

SVMMARIVM.

1 *Si ceſſatum fuerit per* 30. *annos à proſequutione litis, ceſſare debet præuentio ex illa lite:* & n. 7.
2 *Quomodo interſe differant litis ceſſatio, & deſertio.*
3 *Quando liti cenſeatur renunciatum per longum ſilentium.*
4 *De peremptione inſtantiæ, remiſſiuè.*
5 *Per litis conteſtationem actio perpetuatur ad* 30. *annos.*
6 *Per introductionem nouæ litis, cenſetur receſſum ab antiqua lite.*
8 *Præuentio litis ſuper iuramento fidelitatis & homagio, non dat præuentionem ratione petitionis iurium ex emphyteuſi competentium.*
9 *De duplici iuramento fidelitatis, nempe reſpectu ſubiectionis, & reſpectu vaſſallagij.*
10 *Dinumeratio peti poteſt prædiorum emphyteuticariorum per Dominum directum, etiamſi non eſſet Dominus totius territorij.*
11 *Qui petit copiam non prorogat iuriſdictionem.*
12 *Nemo poteſt conſentire in iuriſdictionem Iudicis incompetentis ſine mandato ſpeciali.*

FVNDAMENTVM præuentionis deſumebatur ex quadam antiqua proceſſura ante 80. annos, quod tamen ruinoſum eſſe conſtabat. Quia per tanti temporis ſpatium, quo durante cauſa ſiluit abſque vlla proſequutione, lis fuerat habita pro derelicta. Quamuis enim de iure Ciuili inſtantia triennio finiatur, *l. properandum, ff. de iudic.* 1
de iure autem Canonico inſtantia ſit perpetua, *cap. penult. & ibi DD. de iudic.* tamen ſi per ſpatium 30. annorum ceſſatum fuerit à proſecutione litis, & in ea nihil factum fuerit, perimitur inſtantia, & lis habetur pro derelicta: Veſtr. *in praxi, lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 25. Tuſch. *commun. concluſ. in verbo, Lis, concluſ.* 385. Menoch. *de arbitrar. caſu* 202. *numero* 14.

Et licet DD. velint ex ſolo temporis curſu non induci litis deſertionem, niſi de calumnia non proſequentis, & de illius non iure conſtiterit: † tamen 2
notandum eſt pro vera reſolutione, aliud eſſe litis ceſſationem, aliud deſertionem: illa ſiquidem longi temporis interuallo perimitur, nempe decem annorum, & in illa neceſſe eſt vt vltra lapſum decem an-

R 2 norum

notum concurrant aliæ coniecturæ, velnti præſumptio nnn boni iuris, aut aliquis actus poſitiuus; ſed dum de deſertione agitur, requiritur lapſus triginta annorum: & hic ſolus ſufficit, etiam ſine præſumptione mali iuris; atque ita diſtinguit Achill. de Graſſ. *dec.10. vt lite pend. maximè n.7.* vbi dicit, quod ſi conſtet de non iure litigantis, non ſufficit lapſus decem annorum; qund meliùs explicatur per Addent. ad Burat. *deciſ.307.n.10.*

3 Et de hac quæſtione, quando liti cenſeatur renunciatum per longi temporis ſilentium, plura videri poterunt apud Pariſ. *de reſig. lib.2.q.3.n.22.* Tuſch. *in verbo, Lis, concl.385.n.6.* Ricc. *in praxi var. reſol.c.474.n.6.* Veſtr. *in praxi lib.8.cap.4.num.25.* Menoch. *de Arbitrar. caſ.202.n.14.*

4 De peremptione autem inſtantiæ, videri poterit Trentacinq. *lib.2. reſol.4. de iudic.* Viuius, *opin.376.* cum allegatis per Carroc. *de except. c.127.n.35.*

5 Quod autem dicitur actionem perpetuari per litis conteſtationem, intelligendum eſt vt illa perpetuatio fiat tantùm ad triginta annos: Seraph. *dec.926. num.1.* Balb. *de præſcript. part.6. membr.3.n.42.& 43.* Gionagnon. *conſ.28.n.36.lib.2.*

6 Sed multo fortiùs excluditur præuentio fundata in illa lite antiqua, ex eo quod ab aliquot annis noua lis fuit introducta pro eodem negotio, & ex eadem cauſa, per quam nouam litem cenſetur receſſum ab antiqua, & per conſequens à præuentione fundata ſuper illa lite antiqua extincta. Galerat. *de renunciat. centur.2.c.156.n.9. verſ. inchoans.*

7 Stante itaque litis ceſſatione, non poteſt præuentio in illa fundari: quia ceſſauit iuriſdictio: Canalc. *dec.21.n.14.p.1.* adeo vt nnn ſit opus prolatione ſententiæ deſertoriæ, non ſolum ex ſtatuto Auen. *lib.2. rubr.16. art.1.* ſed etiam ex diſpoſitione iuris communis, circumſcripto ſtylo particulari in contrarium: Lancell. *de attentatis, p.2.c.4.n.338.*

8 Præmiſſis accedit quod non poteſt fieri fundamentum præuentionis in alia lite ab aliquot annis introducta: quia diuerſa eſt omnino ab illa de qua agebatur: nam in illa lite ſecundo locn introducta, agebatur ad recognitionem feudorum francorum, & præſtationem homagij, & iuramenti fidelitatis, quod nihil habet commune cum iure emphyteutico, iuramentum enim fidelitatis & homagij præſtatio ratione rei non eſt de natura emphyteuſis, ſed tamen eſt de natura & ſubſtantia feudi, quod non poteſt eſſe ſine fidelitate: & licet feudum poſſit eſſe ſine ſeruitio, non tamen ſine fidelitate, quæ fidelitatis præſtatio non conuenit emphyteuſi, neque præſtatur ratione rei emphyteuticæ, ſed dumtaxat ratione feudi, & rei feudalis.

9 Duplex enim eſt iuramenti fidelitatis ſeu homagij præſtatio, vna ratione ſubiectionis, altera ratione vaſſallagij. Illa præſtatur reſpectu perſonæ, vnde forenſes ad illius præſtationem cogi non poſſunt. Iacobin. *de feud. in verb. qui quidem inueſtiti, num.9.* Doctores *in cap. nimis.* Extra. *de iureiurand.* Hæc verò præſtatur à vaſſallo rei ſibi in feudum conceſſæ, & vocatur fidelitas homagij, vel vaſſallagij: Vulteius *de feud. lib.1.cap.6.num.3.& ſeqq.* Sunt autem iſta iura præſtationum feudalium longè diuerſa à iuribus emphyteuticis: quia ſi ab vno ad aliud inferretur, ſequeretur, eum qui eſt Dominus feudi, eſſe Dominum directum rerum ſub illo feodo contentarum: quod tamen nnn eſt verum: & probat Cancer. *lib.1.c.11. de emphyteuſi, num.35.* & nos ipſi probauimus *in quæſt. ciuil. lib.c.43.n.2.*

10 Nec ex præcepto de dandn dinumerationem prædiorum exiſtentium ſub feudo franco, dari poteſt aliquod ius præuentionis in iſta noua lite intentata ſuper dominio directo vniuerſali: quia ius petendi illam dinumerationem, competit etiam illi qui non eſt Dominus directus vniuerſalis & fundatarius: ex traditis per Gratian. *diſcept. c.188.n.36.& ſeqq.*

Neque obſtat quod pars citata videatur prorogaſſe iuriſdictionem, petendo copiam citationis: 11
quia verius eſt per petitionem copiæ, non cenſeri prorogatam iuriſdictionem; quia copia petita cenſetur dumtaxat ad fines deliberandi: Textus eſt expreſſus *in l. non videtur 33. ff. de iudic.* ſicut nec per petitionem copiæ libelli quis excluditur à declinando forum: Felin. *in cap. inter monaſterium, de ſent. & re iud. n.13. in vndecima declaratione, & n.7. in 3. declaratione.* Ricc. *in praxi aurea, reſol.55.n.2.*

Et conſenſus ad effectum prorogandi iuriſdictio- 12
nem requirebat mandatum ſpeciale: Tuſch. *in verbo, Prorogatio, concl.93 a.n.2.* Pereg. Iannin. *de citat. reali, lib.3.c.21.n.160.* Vant. *de nullitate ex defectu mandati, n.102.* & conſenſus ille poſſet quandocumque reuocari ante litem conteſtatam: Lancellot. *de attentat. p.4. limit.16.n.15.*

CAPVT
SEV
RESOLVTIO XXV.

ARGVMENTVM.

Iudicium vniuerſale præuentum per petitionem immiſſionis vigore fideicommiſſi ob nullitatem ſubſtitutionis exẽplaris, vtrùm obſtet eidem fideicommiſſario petenti ſine præiudicio ſui fideicommiſſi, ſe immitti in poſſeſſionem tertiæ partis bonorum, pro conſequendo vſufructu illius partis ſibi relicto in eodem teſtamẽto? Et vtrùm vna cauſa ſit alteri præiudicialis? Qui debeant ſubſtitui ex diſpoſitione *l. humanitatis, C. de impuber & alijs ſubſtit.* Grauamen diuerſum vtrùm poſſit iniungi filio, cui exemplariter ſubſtitutũ eſt? & vtrùm ſubſtitutus exemplaris grauari poſſit? Et arrepta occaſione explicantur tradita per Authorem *in quæſtionibus ciuilibus, vol.2. cap.127.num.4.*

SVMMARIVM.

1 *Iudicium vniuerſale petitionis hereditatis, eſt præiudiciale iudicio particulari petitionis quotæ vſusfructus eiuſdem hereditatis, & operatur præuentionem reſpectu cauſæ particularis vſusfructus.*
2 *Subſtitutio exemplaris non valet, niſi ad ſubſtitutionem vocentur perſonæ deſignatæ in* l. humanitatis, C. de impuber. & aliis ſubſtit.
3 *Quando mente captus habet liberos, non omnes ſubſtituendi ſunt, ſed vnus, aut plures, dummodo alijs relinquatur legitima.*
4 *Si mẽte captus liberos non habeat, ſubſtituendi ſunt fratres aut ſorores, ſeu vnus aut plures ex ipſis: hîc enim etiam ſorores comprehenduntur.*
5 *Subſtituti in ſubſtitutione exemplari debent eſſe fratres vel ſorores ex latere paterno, ſi pater; ex materno, ſi mater ſubſtitutionem ordinet.*
6 *Non ſolum pater, ſed etiam mater liberis mente captis ſubſtitutionem exemplarem facere poteſt.*

7 *Deficientibus filiis, & fratribus, quilibet extraneus poteſt exemplariter ſubſtitui.*

8 *Vtrum ſubſtitutio facta filiis ad onus illorum in fauorem perſonarũ quæ ex diſpoſitione legis ſubſtituenda ſunt, ſit exemplaris, vel fideicommiſſaria? conſideranda ſunt verba teſtamenti vtrùm ſint directa, vel obliqua, vtrum relata ad perſonam teſtatoris vel filij, & alia de quibus hic.*

9 *Filius mente captus poteſt grauari in illo pluri quod illi teſtator relinquit vltra legitimam; ſed illa ſubſtitutio in fauorem extranei non erit exemplaris, ſed fideicommiſſaria.*

10 *Teſtamentum patris, & filij mente capti, conſiderantur tanquam duo teſtamenta; & ideo ſi exemplaris non valet, ſuſtinetur tamen fideicommiſſum.*

11 *Subſtitutus exemplariter non poteſt grauari in legitima filij mente capti, ſi ſit de perſonis deſignatis* in l. humanitatis, C. de impuber. & aliis ſubſtit. *quia illius legitima bona habent à lege.*

12 *Corrigitur error in impreſſione* vol. 2. quæſt. ciuil. quæſt. 157. num. 4.

13 *Subſtitutus exemplariter ſi eſt de perſonis comprehenſis* in l. humanitatis, C. de impub. *non poteſt grauari in legitima mente capti, quia illam habet à lege.*

14 *Si grauamen iniunctum fuerit extraneo, qui propter defectum liberorum fratrum & ſororum mente capti ſubſtitui poterat, valet in vim fideicommiſſi.*

15 *Subſtitutus exemplariter quando eſt extraneus, & grauari poteſt, verum cenſeatur reſtituere legitimam dementis? remiſſimè.*

AD tractatum Præuentionis confert deciſio Rotæ Romanæ coram bon. mem. Burato, *in Auenionenſi hæreditatis*, quæ inſeritur apud Burat. *deciſ.* 257. & apud Giouagnon. *reſponſ.* 45. *lib.* 1. cuius caſus talis erat. Pater duobus filiis maſculis mente captis hæredibus inſtitutis, illis vulgariter, pupillariter, & per fideicommiſſum ſubſtituit liberos ex filiabus ſuis naſcituros: filia eiuſdem teſtatoris intentauit Iudicium vniuerſale miſſionis in poſſeſſionem bonorum paternorum, prætendens ſublata ſubſtitutione exemplari, ob non ſeruatam formam *l. humanitatis, C. de impuber. & aliis ſubſtit.* ſe in poſſeſſionem bonorum vti proximiorem immittendam: debebat enim ſoror ipſa, non eius liberi, exemplariter ſubſtitui, ſecundùm diſpoſitionem & formam *d. legis* quæ vtitur verbo *oportet*, quod neceſſitatem importat. Videns autem hæc filia & defunctorum ſoror cauſam hanc longiorem moram habere, intentauit aliud iudicium, ſine præiudicio præcedentis, ad conſequẽdam tertiam partem vſusfructus dictorum bonorum ſibi teſtamento relictam: Ideo dubitatum fuit vtrum præuentio ſuper fideicommiſſo illi obſtaret, ne proſequeretur iudicium petitionis tertiæ partis dicti vſusfructus.

Super quo dubio Rota iudicauit cauſam vniuerſalem petitionis hæreditatis eſſe præuentam, & præiudicialem petitioni tertiæ partis vſusfructus; & ideo cauſam hanc particularem ſilere debere donec cauſa vniuerſalis fuerit terminata.

1 Siquidem negari non poteſt, quin iudicium immiſſionis in poſſeſſionem hæreditatis ſit vniuerſale, quia petebatur tota hæreditas: *l. item videndum, §. fin. l. ſed etſi, §. fin. de petit. hær.* E contrario iudicium petitionis tertiæ partis vſusfructus teſtamento relictæ, erat iudicium certæ rei, & ſic particulare: vt ſoſè probatur *in præallegat. deciſionib.* fundata quidem erat actrix in petitione tertiæ partis ſucceſſionis ab inteſtato fratrum mente captorum, ſtante nullitate exemplaris ſubſtitutionis, quæ ſucceſſio comprehendebat bona materna fratrum, & illorum legitimam, nec non etiam Trebellianicam quatenus non fuiſſet prohibita, ſed in bonis aliis à patre obuentis ſubſtitutio quæ non valebat iure exemplaris, ſuſtinebatur iure fideicommiſſi, ad quod non ipſa, ſed eius liberi erant vocati.

Supponendum ſiquidem eſt, ſubſtitutionem exemplarem validam non eſſe, niſi illa facta fuerit in fauorem certarum perſonarum *in dicta l. humanitatis* deſignatarum, videlicet ſi mente captus liberos habeat, illi ſoli ſubſtituendi ſunt, nec alius ſubſtitui poteſt: Graſſ. *in §. Subſtitutio, quæſt.* 47. † non tamen omnes ſubſtitui neceſſe eſt, ſed vnus, vel plures ex liberis, relictâ tamen aliis legitimâ, vt patet ex verbis *illius legis*, ibi, *legitima portione ei, vel eis relicta*: Gomeſ. *lib.* 1. *var. reſol. cap.* 6. *num.* 6. 2 3

Si autem mente captus liberos non habeat, neceſſe eſt pro huius ſubſtitutionis exemplaris validitate fratres illi ſubſtitui, ex verbis *dicta leg.* ibi, *ad fratres eorum vnum, vel certos, vel omnes, ſubſtitutionem fieri oportet*: Barry *de ſucceſſ. lib.* 5. *de ſubſtit. exemplar. cap.* 6. *Qui exemplariter ſubſtitui debeant, num.* 2. fratrum autem nomine in hac materia ſorores contineri verius eſt, & deciſum fuit per Rot. apud Burat. *deciſ.* 805. ita vt ſpretis ſororibus & fratribus, ſubſtitutio exemplaris euaneſcat: D. Lud. Bell. *conſ.* 518. Giouagn. *dicto reſponſ.* 45. *n.* 1. & 13. 4

Dum hic de fratribus loquimur, illos tantum intelligimus contineri qui ex eodem parente, à quo ſubſtitutio exemplaris fit, proueniunt; Barry, *dicto cap.* 6. *num.* 2. videlicet conſanguineos, ſi pater teſtetur; vterinos ſi mater, vt ibidem *Barry* notat. † Poteſt enim & ipſa mater liberis ſuis exemplariter ſubſtituere: Barry *dicto lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 2. Fuſar. *de ſubſtit. exemplar. quæſt.* 179. *n.* 1. 5 6

Denique ſi mentis inops nec liberos nec fratres habeat, poteſt quilibet extraneus ſubſtitui: Bart. *in l. ex facto, n.* 30. *verſic. item ſi non habeat filios, ff. de vulgar.* cum pluribus quos longa ſerie citat & ſequitur Intrigl. *de ſubſtit. centur.* 5. *q.* 24. *n.* 1.

His ita conſtitutis, diſtinguendi ſunt diuerſi caſus: *Primus eſt*, quando onus ſubſtitutionis impoſitum fuit ipſi filio mente capto: Et hoc caſu ſi ſubſtitutio facta fuerit per verba obliqua, non poteſt dici ſubſtitutio exemplaris, ſed valet tantùm iure fideicommiſſi: quia ſubſtitutio exemplaris eſt directa, at verò fideicommiſſaria eſt obliqua: hæc requirit aditionem hæreditatis, illa aditionem inducit in perſona ſubſtituti: vt benè explicat Bald. *conſ.* 20. *col.* 2. *verſic. quarta ratio: vol.* 5. † Attendenda ergo ſunt verba teſtamenti ad iudicandum vtrum ſubſtitutio ſit exemplaris, an fideicommiſſaria? & benè exponit Sim. de Præt. *de interpr. vlt. vel. lib.* 3. *interpr.* 5. *dub.* 1. *ſol.* 7. *num.* 17. & 18. & *num.* 19. *verſic. ſuper qua præſertim tacita: fol. mihi* 105. dicens quod ſi verba teſtatoris dirigantur ad ipſius teſtatoris perſonam, veluti ſi dicat ſe ſubſtituere *in bonis ſuis*; non poteſt eſſe ſubſtitutio exemplaris, quæ præcipuè introducta eſt vt bonis mente capti prouideatur, & per conſequens ſubſtitutio eſt fideicommiſſaria; aut quando in diſpoſitione non eſt facta mentio furoris, fatuitatis, ſurditatis, aut alterius defectus ſeu vitij, quod dat facultatem exemplariter ſubſtituendi; aut ſi facta fuit tantum demonſtratiuè & non diſpoſitiuè ſeu limitatiuè.; aut ſi diſpoſitio facta fuit vt bona perpetuò remaneant in familia; aut quando ſubſtitutio facta eſt in re certa, non per verba directa: quæ fuſiùs idem Auctor comprobat. 7 8

9 Si igitur pater filio aliqua bona vltra Legitimam reliquerit, poteſt ratione illius pluris grauari fideicommiſſo, quamuis tale grauamen tendat ad fauorem extranei non comprehenſi in *dicta l. humanitatis*, Intrigl. *de ſubſtit. centur. 2. quaſt.* 12. *num.* 20. Menoch. *lib. 4. praſumpt.* 49. *num.* 23. illa autem ſubſtitutio non erit exemplaris, ſed fideicommiſſaria; alioqui non valeret, quia eſſet facta contra formam legis.

10 Quia teſtamentum patris & filij conſiderantur tanquam duo teſtamenta, & ideo ſi ſubſtitutio exemplaris non valet, vtpote facta non ſeruatâ formâ legis; ſuſtinetur tamen in ſuo robore, & validum eſt fideicommiſſum quoad bona paterna, quia non poterat pater de bonis filij per fideicommiſſum diſponere niſi in certis caſibus, veluti ſi de eis expreſsè diſponat, & ſimul compenſationem det de propriis bonis ſuis: Rot. *deciſ.* 112. *numer. 7. part. 5. recent.*

11 Si autem filio dementi ſeu furioſo ſolam reliquerit Legitimam, ſubſtitutio exemplaris verbis aptis facta, ſubſiſtet in fauorem perſonarum *in dicta leg. humanitatis*, deſignatarum; ſed iſtæ perſonæ grauari non poterunt, quia ſola filio relicta ſupponitur Legitima, illius autem bona & iura quæ mente-capto iure naturæ competunt, obueniunt à lege ipſi ſubſtituto de nominatis *in illa lege*, † & probauimus in 12 *noſtris quaſtionibus ciuilibus, vol. 2. quaſt.* 127. *num.* 4. (vbi pro, *alia enim bona*, legendum eſt *illius enim bona*: Intrigl. *de ſubſtit. cent. 2. quaſtion.* 12. *numero* 20.

Secundus caſus principalis eſt quando ſubſtitutio non fuit iniuncta filio mente-capto, ſed eius ſubſtituto: & hoc caſu diſtinguendum rurſus eſt; 13 Aut enim ſubſtitutus, eſt de comprehenſis *in l. humanitatis*, & hic grauari non poteſt in Legitima dementis, quia illam, illiuſque bona habet à lege, vt mox diximus: ſi verò vltra Legitimam relictum eſt, grauamen ſubſiſtit.

Quod ſi ſubſtitutus ſit extraneus, ſeu non com- 14 prehenſus *in dicta l. humanitatis*, grauamen ſubſiſtit, quia talis eſt qui de neceſſitate ſubſtituendus non erat; Intrigl. *dicta centur. 2. quaſt.* 24. *num.* 8. Bariy *de ſubſtit. fideicom. lib. 8. quaſt. 5. qui fideicommiſſo grauari poſſint, num.* 7. Fuſar. *de exemplar. ſubſtit. qu.* 194. *num.* 5.

Sed verùm ſubſtitutus extraneus, & grauatus gra- 15 uamine illi iniuncto, teneatur etiam Legitimam mente-capti reſtituere? quæſtio, ex iis quæ de ſubſtituto pupillari dicuntur, decidenda eſt: de qua copioſè agit Fuſar. *de ſubſtit. fideicomm. quaſt.* 299. & 300.

F I N I S.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
quæ in his tribus partibus tractatus de Præuentione Iudiciali continentur.

A

Abſens.

ABSENTI quomodo fieri debeat intimatio, part.1. cap. 10. num. 84. pag. 33.

Acceſſorium.

Acceſſorium non ſemper ſequitur naturam ſui principalis,part.1.c.31.n.54. pag.103

Accuſare.

In Accuſando præfertur proximior:quòd ſi omnes ſint in pari gradu, vel omnes extranei, & non conueniant de notario,an & quando Iudex poſſit vnum eligere : part.1. capite 19. poſt num.4. p.52.

Accuſatio.

Accuſatio fieri poteſt per filiumfamilias de publico delicto etiam patre contradicente:part.1. cap.19. num.2. p.52

Proximiores remotioribus in accuſando præferendi ſunt:p.1.c.19.n.1. p.52

Accuſatoris remotioris præuentio non nocet proximioribus, quin eligant tribunal & notarium pro inſtituenda accuſatione : quod ibidem latiùs explicatur & limitatur.part.1.cap.19.numero 6. p.53.

Accuſatio criminalis ſimplex non dat præuentionem.part.2.c.54.n.5. p.249

Acta.

Acta omnia ſunt exhibenda dum de validitate euocationis diſputatur,part.1.c.7.n.10. p.16

Idem dicendum eſt ſi diſputetur vtrum eadem cauſa ſit,vel diuerſa;ibid.n.21. p.17

Quis teneatur portare acta poſt cauſæ euocationem: part.1.c.7.n.23. p.18

Sententia lata non viſis actis eſt nulla: numero 24. ibid.

Actorum omnium reproductionis quæ ſit vtilitas, part.1.c.30.n.22. p.90

Acta cauſæ ſi fuerint deperdita, & poſtea repertantur, vtrùm negotium decidi debeat in vim antiqui proceſſus;& vtrùm cauſa debeat remitti per Iudicem qui præuenerat in proceſſu deperdito? part.2.c.30.n.1. p.195

Quid ſi lata eſſet ſententia, & in iudicatum tranſacta,vtrùm reuideri debeat ex proceſſu poſtea reperto;ibid.n.2. p.196

Acta iudicialia non requirunt teſtes, & ſine ipſis fidem faciunt : Sed quomodo, & de quibus actis intelligatur?part.2.c.44.n.17. p.229

Actio.

Actionis perſonalis & realis cumulatio admittitur quando hæres conuenitur tanquam quilibet extraneus:part.1.c.31.n.12. p.99

Actio natiua & datiua quomodo inter ſe differant. part.2.c.20.n.16. p.55

Actio perſonalis nullum recognoſcit Iudicem competentem præter Iudicem domicilij, non autem Iudicem loci rei in controuerſiam deductæ:part.2.c.20.n.18. p.173

Actiones directæ quæ remanent penes cedentem, ſunt inefficaces, niſi interuenerit intimatio ceſſionis,vel ſolutio partis debiti,aut litis conteſtatio.part.2.c.33.n.2. p.202

Actiones directæ quamuis infixæ ſint oſſibus cedentis,& inſeparabiles,tamen exercitium directarum tranſit in ceſſionarium, ſi in inſtrumento ceſſionis adſint clauſulæ prægnantes, licet tria illa requiſita *in l.3. C. de nouat.* aut vnum ex ipſis non interuenerit,part.2.cap.33.n.6. p.202

In Actione noxali præuenientis melior eſt conditio, ſi priùs ſententiam reportauerit : non tamen ex eo præiudicatur iuribus alterius ſimile intereſſe habentis.part.2.c.55.n.17. p.207

In Actione de peculio præuentio oportet vt fiat per ſententiam, nec ſufficit quod per litis conteſtationem:part.2.c.55.n.18. p.207

In Actione tributoria non eſt locus petitioni ſolidi,niſi aliis tacentibus:ideò qui præuenit,cauere debet de reſtituendo ſi alij petant. ibid. num.19. p.208.

Actio criminalis dicitur quando pœna fiſco applicanda eſt. part.2.c.43.n.12. p.226

Actio nulla oritur parti ex edicto *Si quis ius dicenti non obtemperauerit*,ſed tantùm fiſco.ibid. num.11. p.226.

Actionem iudicati latâ ſententiâ vtilius eſt intentare ; quàm agere primæua actione; & quæ ſit ratio? part.2.cap.44.n.12. p.229

Actionem in factum, pro ſententiæ executione coram alio Iudice quàm illo qui ſententiam tulit, intentari etiam poſſe executiuè,ex veriori ſententia demonſtratur : part. 2. capite 44. num. 13. p.229.

Per actionem in factum in vim ſententiæ tranſactæ in iudicatum quando proceditur,ſi ſequatur alia

condemnatio ; non licet appellare ſuſpenſiuè: ibid.n.13. p.229

Actor.

Actor quis dicatur,& quis reus,in iudiciis duplicibus cauſarum beneficialium?part.1.cap.33.n.30. p.112.

Actor ille dicitur in iudicio manutenendæ poſſeſſionis,qui prior ad iudicium prouocauit : part.2. c.21.n.1. p.173

Actoris maior eſt contumacia quàm Rei. part.2.c. 40.n.9. p.217

Actor quando eſt contumax,reus iure poteſt petere ſe à citatione eximi & relaxari :part.2.c.40.n.20. p.217.

Actor contumax vtrùm poſſit purgare contumaciam ſicut reus purgare illam poteſt.numero 21. ibid.

Actus.

Actus qui non ſunt merè ciuiles, vtpote qui fiunt per contractum, veluti electio domicilij contractualis,proſunt omnibus quibus contractus prodeſſe poteſt. part. 2. cap. 42. numero 12. & 22. p.221.& 222.

Adhærens.

Qui venit in cauſa adhæſiuè non poteſt mutare tribunal.part.3.c.15.n.4. p.303

Qui venit adhæſiuè tenetur ſequi forum principalis.part.3.c.19.n.13. p.309

Adiectus.

Adiectus ſolutioni agere regulariter & per conſequens præuenire non poteſt.part.2.c.34.num.5. p.204.

Adiectus ſolutioni dicitur quando alternatiuè & non per copulam ſolutio illi cum alio principali creditore promiſſa eſt,ibid.n.2. p.204

Adiectus non dicitur ratione obligationis quærendæ,ſed ſolum recipiendæ ſolutionis gratia:p 2.c. 34.n.5. p.204

Adiectus non poteſt recipere ſolutionem niſi à ſponte ſoluente.ibid.n.6. p.204

Adiectus in rem. ſuam & agere poteſt & exigere. ibid.n.7. p.204

Adiecto facultas data non expirat per mortem quando proprio eius nomine promiſſio facta eſt , & tunc agere poteſt & exigere : part.2. c.34.num.8. p. 204.

Adiecti poteſtas ſtatim expirat quando creditor principalis præuenit intentando priùs actionem: part.2.c.34.n.10. p.203

Intellige vt non ſufficiat ad excludendum adiectum ſimplex proteſtatio actionis , ſed vlterius requiratur litis conteſtatio,n.11. ibid.

Adiecto expirat facultas ſoluendi ſi effectus fuerit non ſoluendo , aut aliàs deterioris conditionis: ibid.n.12. p. 203

Adiectus ſi litteras cambij præſentauerit , illæque acceptatæ fuerint, poteſt agere contra acceptantem,part.2.c.34.poſt n.8. p.204

Aditio.

Aditio vnius ex cohæredibus purè inſtituti , non prodeſt adeunti niſi pro parte ſua , ſecùs ſi ſub conditione:part.1.c.53.n.20. p.154

Quando vnus ex cohæredibus deliberat ſuper aditione hæreditatis,alius non poteſt in totum adire , ſed tantum pro parte ſua : part. 2. cap. 13. num.6. p.153

Ex quibus probetur aditio hæreditatis. part. 3.cap. 5.num.2. p.285

Aditio hæreditatis probatur ex eo quod quia tranſigit ſuper debito hæreditario. part. 3. cap. 13. num.12. p.302

Aditio hæreditatis difficiliùs probatur quando agitur inter ſuos hæredes,vel deſcendentes , part.3. cap.14.num.10. p.304

Aduocatus.

Aduocatus fiſci non poteſt remoueri ob inimicitiam ex cauſa officij contractam ; ſecùs ſi inimicitia ex odio priuato procedat : part.1. cap. 26. num.39. & 40. p.74

Aduocatus fiſci non ita facilè ſuſpectus eſſe poteſt, nec remoueri, ſicut Iudex : p.1.c.26.n.41. p.74

Adulterium.

In crimine adulterij locus eſt præuentioni inter Curiam ſpiritualem, & temporalem; quia delictum eſt mixti fori : part.2. cap. 28. numero 2. p.188

Si tamen vnus ex coniugibus agat ad ſeparationem tori propter adulterium alterius,non eſt præuentioni locus.ſed ſolus Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcit : part.2.cap.28.num.3. p.188

Ægidiana.

Ægidianæ conſtitutioni locum non eſſe Rota cenſuit , quando inter corpora contentioſa adſunt aliqua exiſtentia de dominio directo Eccleſiæ : part.2.cap.12.num.43. p.150

Ægidianæ conſtitutioni locus non eſt,quando agitur de prædiis quæ ſunt ſub dominio directo Eccleſiæ :part.3.cap.14.num.1. p.302

Dum quæritur vtrum locus ſit Ægidianæ, attenditur tenor ſententiæ : p.3. c. 24.n.6. p.303

Affinitas.

Affinitas inter Socerum & Generum diſſoluitur morte ; part.2.cap.42.num.4. p.223

Affinitate per mortem diſſoluta vtrum locus ſit beneficio competentiæ, & deducto ne egeat : ibid. num.3.& ſeqq. p.223

Agere.

Vtrum quis poſſit ante diem agere , & petere vt adueniente die ſibi ſoluatur : part. 3. capite 22. num.7. p.312

Alienatio.

Alienatio rerum Eccleſiæ quæ ſolitæ ſunt alienari, ſi noua pacta contineat , omnia reducenda ſunt ad formam antiquarum conceſſionum : part. 1. cap.26.num.30. p.73

Alienari non dicitur res Eccleſiæ dum alteri conceditur,ſi iam ſemel legitimè exiuit de menſa:p.1. c.26.n.28. p.73

Alienationis rerum Eccleſiæ appellatione , non comprehenduntur officia , quorum proprietas redit ad Eccleſiam mortuo poſſeſſore : ibid.num. 26.p.73

Alienari ſolitam rem Eccleſiæ quomodo probetur ; part.1.cap.26.num.29. p.73

Alienatis bonis Eccleſiæ quomodo probetur verſio pretij in eius vtilitatem : ibid.num.20.& ſeqq. p.72

Alimenta.

De alimentis pendente lite ſuper nullitate, aut ſeparatione matrimonij , ſolus Iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcit in prima inſtantia ; ſed in ſecunda aliqui DD. tenent etiam laicum de his cognoſcere poſſe,& de ratione : part.2. cap. 23.num.15. p.179.

Alternatiua.

Alternatiua dictio ponitur inter æqualia , ſeu parum diſtantia : part.1.cap.17.num.7. p.48

Annotatio.

Annotatio bonorum non impedit præuentionem creditorum contumacia cuius bona deſcribuntur: part.1.cap.30.num.80. p.98

Vbi etiam tractatur cuius expenſis hæc deſcriptio fieri debeat. num.81. p.98

Antiquum.

Antiquum vt quid dicatur, detrahendum eſt tempus litis motæ:part.3.cap.12. p.300

Apoſtata.

Clericus apoſtata poteſt præueniri coram Iudice laico,ſiue ſit apoſtata ab Ordine,ſiue à Religione:part.2.cap.59.poſt num.vlt. p.195

Apparitor.

Apparitor ſi retulerit ſe citaſſe in terra Baronis authoritate Superioris,& tamen non citauit, & ita falſam relationem fecit, non cognoſcent Officiales Baronis, ſed Superior Apparitoris: & ſic non erit locus præuentioni inter ipſos. par.2. cap.46.num.15. p.234

Apellans.

Appellans vtrum renunciare poſſit appellationi inuito appellato. part.1. c.19. poſt numerum 4. pag.52

Appellatio.

Appellans ſi nihil opponat, purgatur defectus qui aderat in commiſſione obtenta per appellatum: part.cap.21.num.5. p.57

Appellationis commiſſio intra quam dilationem debeat obtineri:ibid.n.1. p.57

Terminus ad introducendam appellationem à ſtatuto præfixus quomodo intelligi debeat:ibid.n.2. p.57.

Quis poſſit appellanti minorem termino legali aſſignare dilationem. part.1.c.31.n.3. p.57

Appellatio datur ab interlocutoria quâ Iudex exceptionem dilatoriam cum negotio principali coniungendam declarat, quia ſic faciendo iuris ordinem peruertit: part. 1. cap. 19. numero 6. p.53.

Appellatus poteſt conſentire vt dimiſſo articulo interlocutorio procedatur in negotio principali: part.1.c.12.n.9. Et quomodo hoc procedat.ibid. remiſſiuè. p.37

Quando appellatus præuenit appellantem ante terminum hominis, quid in reſcripto ſit exprimendum:part.1.c.21.n.4. p.57

Appellatus non poteſt vti nimia feſtinatione præueniendo appellantem dum agitur de termino legali, part.1.c.21.n.6. p.57

Quando appellatus dicatur nimium præcurrere in committendo cauſam appellationis, pendet à Iudicis arbitrio:ibid.n.7. p.58

Lapſo termino ſtatuti ad introducendam appellationem,appellatus poteſt præuenire appellantem committi faciendo cauſam pro confirmatione ſententiæ,part.1.c.21.n.11. p.58

Quæ remedia competant appellato vigore ſtatuti Auenionenſis aduerſus appellantem in introductione appellationis negligentem: ibid.n.21. p.59.

Appellatus lapſo termino ſtatuti ad introducendam appellationem, omiſſo remedio executionis, poteſt obtinere commiſſionem pro confirmatione ſententiæ:part.1.c.21.n.14. p.58

Appellato vtilius eſſe poteſt præuenire appellantem quàm petere executionem ſententiæ, lapſo termino ſtatuti ad introducendum:part.1.c.21.n.15. p.58

Appellatus in Curia Romana poteſt ſtatim appellantem præuenire:ibid.n.21. p.59

Appellatio extraiudicialis habet vim citationis: part.1.c.32.n.1.& 8.Vbi regula datur in contrarium. p.105.& 106

In appellatione extraiudiciali aſſignatur à iure terminus vnius menſis appellato ad comparendum coram Iudice ad quem: & eo lapſo, viginti dierum; & eo non comparente, proceditur in eius contumaciam:ibid.n.2 p.105

Hoc procedit dumtaxat in cauſis beneficialibus:ibi. n.13. p.106

Quid ſit appellatio extraiudicialis,& quomodo differt à iudiciali: part. 1. cap. 32. numero 3. & 5. p.106.

Exempla appellationum extraiudicialium proponuntur:part.1.c 33.n.6. p.111

Quæ ſit differentia appellationis extraiudicialis interpoſitæ à parte, vel à Iudice extraiudicialiter procedente:ibid.n.7. p.112

Appellatur extraiudicialiter à ſtatuto Communitatis ambitioſo, & facto in odium particularis perſonæ:part.1.c.32.n.9. p.106

Appellatus regulariter non tenetur comparere niſi legitimè fuerit citatus:ibid. n.10. p.106

Appellatio extraiudicialis datur à collatione Epiſcopi extra iudicium facta:ibid n.14. p.106

Appellatio à prouiſione,electione,vel poſtulatione in beneficialibus quomodo interponenda ſit. part.1.c.32.n.13. p.106

Dum appellatur extraiudicialiter in cauſis beneficialibus,ſeruanda eſt forma *cap.vt circa,de electione in 6.*p.1.c.32.n.16. p.106

Appellatio extraiudicialis efficitur iudicialis poſt commiſſionem,ibid.n.17. p.106

Appellatio extraiudicialis quid operetur quoad effectum attentatorum, part. 1. cap. 32. num. 18. p.106

Præuentio non inducitur per ſolam appellationem extraiudicialem,ibid.n.19. p.107

Appellationis deſertio requirit de iure communi ſententiam declaratoriam:part.1.c.33.n.3. Secus ex ſtatuto Auenionis:ibid.n.4. p.111

Appellatio ad Legatum:vide in verbo *Legatus*.

Cauſa appellationis:vide in verbo *Cauſa*.

Appellatio datur à denegatione remiſſionis cauſæ ad Iudicem qui præuenit: part.2.cap.39. num.5. p.213

Appellatio datur à declaratione Superioris ſuper cauſæ remiſſione vel præuentione, quando non ſolum inter duos Iudices contenditur, ſed etiam inter duas diuerſas iuriſdictiones; veluti ſi agatur de Epiſcopo vel Barone pro intereſſe eorum tribunalis.part.2.c.38.n.11. p.214

In caſu appellationis non recurritur ad Superiorem illius Iudicis, qui auxilium facti alteri præſtitit, ſed illius qui executionem fieri iuſſit:part.2.c.46. num.15. p.234

Appellatur à Vicariis foraneis ad Epiſcopum, aut ad eius Vicarium generalem : part.2.cap. 1. num.12. p.115

Non appellatur ad Epiſcopum à Vicario generali, cum idem tribunal conſtituat:part. 2.c.1. num.9. p.115.

Si ſtatutum mandet non poſſe appellari niſi ſumma certa excedatur,& plures ſummæ contineantur in ſententia,vtrùm debeant coaceruari?part.1.c.61. num.8. p.268

Appellatio ex quibus cenſeatur deſerta.p.3.c.6.n.8. p.287

Poſt deſertam appellationem poteſt procedi ad executionem ſine vitio attentatorum:part. 3.c.6.n.9. p.287.

Præuentio vtrùm ſiuiator per deſertionem appellationis:part.1.c.6.poſt n.vlt. p.287

Appellatio vnius litis conſortis non prodeſt alteri, quando quilibet ſuum ſeparatum procuratorem habet:quod quomodo verum ſit, exponitur:part. 1.c.12.poſt n.10. p.37

Aqua.

Aquæ diuiſio fit per tempora quando omnibus non poſſet alioquin ſufficere : part. 2.cap. 2. num. 9. p.123.

Arbiter.

Arbitrorum electio ſi ſacta fuerit per dictiones alternatiuas, locus eſt præuentioni inter ipſos:part. 2. c.4.n.2. p.128

Inter plures Arbitros à partibus electos,non eſt locus præuentioni quoad ſe, quia omnes ſimul debent in cauſa procedere : part.2.cap.4. numero 1. p.128.

Datur quoque præuentio inter Arbitros ſi plures nominati fuerint, & vnus ipſorum in caſum recuſationis alterius:ibid.n.3. p.129

Facto compromiſſo voluntario pars vna poteſt adire Iudicem ordinarium,non obſtante præuentione arbitrorum:ibid.n.4. p.129

Poſt cauſam præuentam coram Arbitris voluntariis poteſt quidem Iudex ordinarius adiri , ſed tamen incurritur pœna in compromiſſo contenta: part. 2.c.4.n.5. p.129

Arbitri ex neceſſitate ſtatuti electi ſunt inſtar Iudicum,& vocantur Arbitri iuris : ibid. numero 12. p.129.

Arbitri ſimiles vtrùm accedant magis ad ordinarios Iudices , quam ad delegatos : ibid. numero 13. p.129.

In controuerſia Iudicum ſuper præuentione nominandi ſunt Arbitri : part. 2. cap. 51. poſt num. 8. p.242.

Archidiaconus.

Archidiaconi ſi plures ſint, & vnus ſit alio principalior,commiſſio data ſimpliciter Archidiacono,intelligitur de principali;nec ille qui minùs principalis eſt , poteſt aduerſus alium præuenire : ſed ſi ambo ſint æquè principales, locus eſt præuentioni:part.2.c.1.n.46. p.118

Quòd ſi commiſſio data fuerit vni ex Archidiaconis,tunc quamuis vnus ſit alio principalior, locus eſt præuentioni:ibid.n.47. p.118

Archiepiſcopus.

Archiepiſcopus quamuis ſuperior ſit Epiſcopo, non poteſt iuriſdictionem ordinariam exercere in prima inſtantia in diœceſi Epiſcopi:part. 2. c.8.n.3. p.135.

Argumentum.

Argumentum hoc,*ſi diſponens voluiſſet, hoc expreſſiſſet*:eſt fallax,part.1.c.25.n.28. p.68

Arma.

Si duo ſint Iudices,vnus ciuilis, alter criminalis;locus eſt præuentioni inter ipſos , dum agitur de portu armorum : part. 1. c.11. poſt numerum 25. p.35.

Artifices.

Artifices qui ſequuntur exercitum, vt illi inſeruiant pro victu & veſtitu militum, gaudent fori priuilegio:part.1.c.29.num.4.Sicut & Medici & Chirurgi.ibid. p.84

Aſſaſinium.

Aſſaſſinij crimen eſt mixti fori , & in eo locus eſt præuentioni.part.2.c.28.n.4. p.188

Aſſaſſinium ſi committat Clericus,Iudex laicus poteſt de eo per præuentionem cognoſcere , dummodo clarè conſtet de aſſaſſinio. Et quomodo de hoc conſtare dicatur ? part. 2. cap. 28. num. 5. p.188.

In crimine aſſaſſinij requiritur homicidium ſactum fuiſſe mediante pecunia:part.2.c.28. poſt num.5. p.189.

Affectus ſine effectu vtrùm puniatur in crimine aſſaſſinij ? ibid. p.189

Aſſeſſor.

Aſſeſſores ſi tempus ſententiæ præuenerint remittendo votum ſuum penes acta , taliſque remiſſio ſcripta ſit in actis , non poſſunt mutare votum ſuum:part. 1.c.26.n.42. p.74

Officium Aſſeſſoris habentis votum deliberatiuum expirat ſtatim poſt voti remiſſionem;Iudicis verò quoad actum ſententiæ , poſt illius publicationem:part.1.c.26.n.43. p.74

Aſſeſſor & Conſules Ciuitatis Auenionenſis ſunt de maioribus Magiſtratibus , maximè ſtante priuilegio Pontificio, de quo n.21.part.2.c.53.n.17. p.247.

Aſſeſſor Auenionenſis Magiſtratum obtinet ſine adminiſtratione,& propriè Magiſtratuum appellatione non continetur : part. 2.cap.53. num.14. p.247

Sed tamen ex priuilegio Pontificio numeratur inter Magiſtratus.ibid. num.21. p.248

Ideo pendente anno ſui officij in ius vocari non poteſt , & ita fuit iudicatum ; ibid. numer. 24. p.248

Attentare.

Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt ex appellatione quis dicatur attentare , part.1. cap. 32. poſt num. 28. p.106

Attentata.

Attentata ſunt quæ fiunt poſt appellationem ad Legatum interpoſitam,ſi Iudex inferior aditus illius appellationis notitiam habuerit.part.1.c.12. num.14. p.38

Attentata committit qui coram alio Iudice diuerſæ Monarchiæ agit poſt cauſam per Iudices Pontificios præuentam, ſi in cauſa ſactum fuerit cum clauſula. *Et interim nihil noui*. part.2.cap.57.n.6. p.253

Priùs cognoſci debet de attentatis ante quam procedatur ad negotium iudicij principalis:part.3. c.4. num.2. p.282

Limitatur niſi partes conſentiant vt excludatur prælatio cauſæ attentatorum : part.3. cap.4. num.2. p.282

Cognitio articuli præuenta ante iudicium attentatorum priùs debet terminari : ibid. numer. 3. p.282

Iudex poteſt ex cauſa procedere in negotio principali,omiſſa reuocatione attentatorum.part.3.c.4. num.6. p.282

Atteſtatio.

Atteſtatio Notarij quòd citatio facta fuit , non facit fidem.part.3.c.22.n.1. p.312

Auditor.

Auditor Cameræ eſt Iudex omnium obligationum Cameralium, priuatiuè quoad alios Iudices.part. 2.c.5.n.1. p.130

Auditor Cameræ procedit in omnibus cauſis , in quibus

quibus laxatum fuit mandatum executiuum, etiam in aliis Tribunalibus. part. 2.cap. 5.num. 3. p.130

Auditor Cameræ procedit executiuè vigore litterarum Apoſtolicarum, quamuis executio ipſi demandata non fuerit per litteras:p. 2.c. 5.n.4. p.130

Auditor Cameræ habet iuriſdictionem priuatiuam, quando in commiſſione alicui data, non fuit facta mentio obligationis Cameralis, & poteſt cauſam ad libitum ſibi reaſſumere : ibidem numer. 5. p.130

Auditoris Cameræ facultates quæ ſint ? Remiſſiuè. ibid.n.6. p.130

Auditor Cameræ non habet cognitionem priuatiuam quando obligatio facta eſt in foro Capitolino, ideo locus eſt præuentioni : part.2.c.5.n.8. p.130

Auditor Cameræ quando cauſas ab aliis Iudicibus euocat, & ſibi reaſſumit, hoc non facit ex ordinaria poteſtate, ſed dumtaxat vigore ſuarum facultatum:ibid.n.9. p.135

Auditor Cameræ non poteſt euocare & ſibi reaſſumere cauſas in foro Capitolino præuentas : ibid. num.10. p.135

Auditor Rotæ cui priùs præſentata eſt commiſſio, præuentionem habet inter ipſos Dominos Auditores, quamuis ad citationem aut alios actus non proceſſerit : part. 2. capite 3. numero 8. p.127

Auditor Cameræ non poteſt procedere executiuè niſi adſit in inſtrumento obligatio Cameralis, vel Guarentigia:part.3.c.5.n.6. p.285

Auditor Cameræ procedit executiuè quando eodem modo procedi poteſt in aliis Tribunalibus Vrbis, non autem in exteris:part. 3.capite 5. numero 10. p.285

Explicantur quædam deciſiones Rotæ concedentes viam executiuam Auditori Cameræ pro inſtrumentis extra Statum Eccleſiaſticum celebratis: ibid.n.11. p.285

Author.

Author laudatus, quando comparet in cauſa tanquam vnus ex principalibus, poteſt eandem litem proſequi, vel nouam ſi velit inſtituere, nec præuentione ligatur : part. 2. capite 22. numero 5. p. 146

Vide *Euictionarius.*

B

Barones.

BAro aut alius Officialis delinquens conſideratur tanquam priuatus : part. 2. cap. 2. num. 23. p.124

Confeſſio de furto animalium Baronis coram eius Officiariis iudicialiter facta, non valet niſi tanquam extraiudicialis.ibid.n.35. p.125

Barones cognoſcere poſſunt in propria cauſa, quando agitur de re liquida & notoria: p. 2. c. 2. n.38. p.125

Quatuor requiſita proponuntur ad hoc vt Barones in propriis cauſis poſſint procedere. ibid. n. 42. p.125

Barones poſſunt in propria cauſa iudicare quando talis eſt conſuetudo ; & ex quibus de ea conſtare dicatur? p.2.c.2 n.43. p.125

Quando agitur de duobus Baronibus exiſtentibus ſub eodem Principe, vnus non tenetur alteri reum remittere, ſed quilibet ſuam tuetur iuriſdictionem:p.2.c.11.n.14. p.143

Vide in verbo *Domini*, & in verbo *Condomini.*

Si Iudex Baronis ſit ſuſpectus, coram quo agendum ſit vt de alio prouideatur ? part.2.cap. 2.num.48. p.126

Beneficium.

Vt beneficium dicatur plenum non ſufficit quæcunque poſſeſſio, ſed debet concurrere titulus & ius poſſidendi:p.3.c.9.n.14. p.295

Bidellus.

Bidellus & Secretarius Vniuerſitatis gaudet priuilegio Scholarium quoad fori præuentionem:p.1. cap.29.n.11. p.85

Blaſphemia.

Blaſphemia à Iudæis commiſſa punitur per Iudicem laicum ſi præuenerit, alioqui per Eccleſiaſticum præuenientem:p.2.c.28.n.6. p.189

Quæ ſit differentia inter blaſphemias hæreticales, & non hæreticales ; & ad quem ſpectet illarum cognitio, & vtrùm in illis ſit locus præuentioni ? part.2.c.27.n.12. p.187

C

Cameralis Obligatio.

CAmeralis obligatio continet in ſe renunciationem *l.vbi captum,ff.de Iudic.* part.1.c.10. num.19. p.28

Cameralis obligatio continet in ſe renunciationem præuentionis.p.2.c.18.n.22. p.166

Quando agitur executiuè in vim obligationis in forma Cameræ, vtrùm exceptio prauitatis vſurariæ admittatur ad retardandam executionem, & quid in terminis ſtatuti Auenionis?p.2.c.26.n.10. p.185

Cancellatio.

Cancellatio inſtrumenti facta à non habente poteſtatem non impedit illius vim executiuam:part.2. cap.56.n.2. p.251

Cancellatio inſtrumenti facta à matre nomine filiorum, cùm non eſſet adminiſtratrix, non nocet filiis quominus via executiua cogere poſſint obligatum:p.2.c.56.n.3. p.250

Cancellatione facta ab eo qui poteſtatem non habebat inſtrumentum cancellandi, eandem vim habet quam haberet ſi non eſſet cancellatum: part.2.c.56.n.4. p.250

Ampliatur vt hoc locum habeat quamuis cancellatio authoritate Magiſtratus indebitè facta fuiſſet. ibid.n.5. p.250

Quando inſtrumentum eſt cancellatum, regulariter agendum eſt via ordinaria, & non executiua:ibid. num.6. p.250

Canonicatus.

Poſſeſſio Canonicatus non capitulariter capta, eſt valida, ſi per Capitulum ſteterit quominus caperetur:p. 3.c.9.n.11. p.295

Capitulum.

Capitulum non poteſt præiudicare iuribus Epiſcopi, quando ſunt ſeparata à iuribus Capituli : p.1. cap.26.n.19. p.72

Capitulum Sede vacante ſuccedit in iuriſdictionem Epiſcopi, etiam quoad deputationem Vicarij: part.2.c.1.n.13. p.115

Vicariis Capituli non ſolent dari commiſſiones Apoſtolicæ, ſed alicui ex Epiſcopis vicinioribus:p. 2. cap.1.n.16. p.115

Capitulum ſede vacante in Gallia non poteſt ex Charonda deſtituere Officiales ab Epiſcopo defuncto conſtitutos, ſed ſucceſſor Epiſcopi id poteſt, ſine tamen diffamatione: part.2.cap.1.n.27. p.116

Captura.

Captura perſonæ præuentionem operatur. part.1. cap.10.num.42. p.30

Carceratio.

Carceratio, aut alia executio Auenionis facta, vtrum habeat effectum præuentionis quoad Comitatenſes. part.1.cap.10.n.40. p.30

Carceres.

Carcerum præcepto alicui facto in cauſa criminali, ſi non obtemperet, nullam pœnam meretur. p.2. c.43.n.1. p.216

Carcerum præceptum in cauſa criminali alicui factum, nullum eſt, & non dat præuentionem. n.2. ibid.

Si tamen is cui præceptum factum eſt illi obediuerit, oritur ex eo præuentio. n.3. ibid. p.216

Carcerum præceptum factum in cauſa ciuili dat præuentionem: part.2.c.43.n.4. p.225

Carcerum præcepto facto alicui in cauſa ciuili, cui non obtemperauerit, debet intra annum citari ad videndum ſibi declarari pœnas, aliàs ceſſat præuentio. ibid.num.5. p.225

Carcerum præcepto qui non obediuit, non poteſt mulctari, niſi præcedat illius citatio ad videndum ſibi declarari pœnas: p.2.c.43.n.6. p.225

Is, cui carcerum præceptum factum eſt, plures allegare poteſt cauſas quare non obtemperauerit: ibid. n.7. p.225

Citationem ad videndum ſibi declarari pœnas aduerſus præcepto carcerum non obedientes, non eſſe neceſſariam quando in literis adeſt comminatio, nonnulli volunt: p.2.c.43.n.8. p.225

Carceribus mutuatis, ſi quis deliquerit intra carceres, debet puniri ab illo Iudice qui eum carcerari mandauit, non autem ab eo intra cuius carceres delictum commiſſum eſt: part.2.cap.46.n.11. Contra num.14. p.226

De delicto intra carceres mutuatos commiſſo, & mutuans & requirens cognoſcere poſſunt, & locus eſt præuentioni: ibid.n.14. p.226

Cartellus.

Cartelli executio non inducit præuentionem, ſi facta fuerit non ſeruata forma in eo contenta: p.1. c.9.n.29.& 38. p.22.& 23

Cartellus ſeu litteræ executoriæ generales poſſunt etiam obtineri pro debitis maturandis, vt ſuo tempore fiat executio: p.1.c.10.n.68. p.32

Caſtrum.

Conceſſo caſtro, iuriſdictio conceſſa cenſetur ratione dominij, non ratione poſſeſſionis: p.3.cap.12. num.13. p.300

Caſtri appellatione iuriſdictio continetur: part.3. cap.13.n.9. p.301

Ampliatur vt multo magis hoc locum habeat, quando non probatur quod eo tempore alius caſtrum poſſederit: ibid.n.10. p.302

Qui habet caſtri cuſtodiam, & illud cum culpa permiſit capi ab aduerſariis, qua pœna puniendus ſit, & ad quem ſpectet cognitio. part.1.cap.28. poſt num.18. p.80

Cataſtrum.

Cataſtrum non probat quando non verſamur in antiquis: part.3.c.14.n.9. p.303

Caualcata.

Vocatus ad caualcatas eodem tempore à duobus diuerſis Dominis, cui potiùs obedire teneatur, & an detur præuentio hoc caſu. part.2.cap.51.num.11. p.242

Caualerius.

Caualerij *deciſio* 615. explicatur. part.1.cap.13.n.14. p.40

Cauſa.

Cauſa quando dicatur diuerſa ab alia, ſi ambæ ſuper diuerſis terminis ſolutionum eiuſdem annui reditus fuerint intentatæ. part.1.cap.13.num.27. p.41

Cauſæ non dicuntur diuerſæ, ſi petitio vel executio facta fuerit tam pro terminis maturatis, quàm maturandis: ibid.n.18. p.41

Cauſa cameraliter eſt tractanda ſi pœna ſit certa, & reus in flagranti crimine deprehenſus, itavt non ſit opus vllum formare proceſſum. p.1.c.23.n.8. p.61

Cauſæ criminales & fiſcales quomodo inter ſe differant, p.1.c.23.n.6. p.61

Cauſa ciuilis, vel criminalis ſi priùs mota fuerit, tunc inſpicitur vtrùm vna ſit alteri præiudicialis, & præiudicialis præualet, priúſque de ea cognoſcitur, ne diuerſas ſuper eodem facto ſententias ferri contingat, part. 1. cap. 15. numero 25. p.44

Reus qui cauſam criminalem per viam exceptionis deduxit & in ea fecit probationes, non poteſt eandem cauſam proponere per viam actionis: ibid.n.26. p.45

Cauſa ciuilis an & quando præiudicet criminali remiſſiuè: p.1.c.13.n.28. p.46

Cauſæ ciuilis cognitio cui competit, eidem & regulariter competit cognitio criminalis: p.1.c.22.n.3. p.60

In cauſa criminali incidente in ciuilem, vel è contra, Iudex, vel Notarius ciuilis, & viciſſim criminalis, procedere poſſunt. p.1.c.23.n.10. & 11. p.62

Cauſa criminalis quandoque ciuilem abſorbet, quandoque illam perimit. part.1.cap.15. num.8. p.43

Cauſa criminalis quæ oritur ab eodem fonte, à qua cauſa ciuilis, debet priùs terminari ob præeminentiam, ſi ſimul vtraque fuerit intentata: p.1.c. 13.n.24. p.44

Eadem cauſa appellationis, etiam ſuper diuerſis eiuſdem ſententiæ capitibus, coram diuerſis Iudicibus tractari non debet. part. 1. cap. 12. num. 15. p.38

Contrarium tenent Franch. & alij communiter, quibus contradicit Decius, illiuſque opinio verior & æquior eſt, & ſequenda in praxi. ibid.num.16.17. & 18. p.38

Cauſa proprietatis tractanda eſt coram eodem Iudice qui cognouit de cauſa poſſeſſionis: par.1.c.13. num.6. p.39

Multóque magis eadem cauſa poſſeſſorij coram eodem Iudice terminanda: ibidem numero 7. p.39

Quod eſt verum, pendente iudicio poſſeſſorio; ſed eo finito diſtinguendum eſt, vt ibidem num.15. p.40

Et fuſiùs parte 1. capite 24. per totum. pag.63

Cauſa præiudicialis. Vide in verb. *Præiudicium.*

Cauſa tutelæ, vel fideicommiſſi generalis, ſeu pignorationis omnium bonorum, & ſimiles, coram eodem Iudice ſunt tractandæ. part. 1. c. 13. num. 16. p. 40.

Obligatio ſine cauſa, nulla eſt, & quomodo hoc procedat? part. 1. capite 25. numer. 16. & 17. p. 67

Cauſæ appellatione quid contineatur? p. 1. c. 30. n. 13. p. 90

Cauſa criminalis mixta, regulari debet ad inſtar cauſæ ciuilis. part. 1. capite 30. numero 90. p. 95

Cauſa monitorij eſt omnino ſeparata à cauſa principali, & quælibet debet currere ſuo marte: part. 1. c. 27. n. 7. p. 76

Cauſæ indiuiduæ dici non poſſunt quæ ſeparationem recipiunt. part. 2. capite 14. numer. 16. p. 158.

Cauſarum diuerſitas in quibus conſiſtat. p. 2. c. 19. n. 2 p. 170

Cauſa fideicommiſſi vti vniuerſalis regulariter facit ceſſare alia iudicia particularia. part. 2. c. 21. n. 3. p. 175

Cauſa fideicommiſſi tanquam reſpiciens petitorium, ſi creditores ſint in poſſeſſione, non poteſt impedire curſum cauſæ poſſeſſorij: p. 2. c. 21. n. 4. p. 175

Cauſa criminalis vſurarum quando præiudicet ciuili, vel ciuilis criminali, ſi altera fuerit priùs intentata? p. 2. c. 26. n. 13. p. 186

Cauſa quando dicatur inſtructa ad hoc vt recuſetur euocatio; p. 2. c. 36. n. 7. p. 211

Ad hoc vt ſciatur quando cauſa ſit inſtructa, vel non, (quando euocatio conceſſa eſt cum clauſula, *Dummodo cauſa non ſit inſtructa*) vtrùm attendatur tempus datæ reſcripti, an verò tempus præſentationis ipſius: part. 2. cap. 36. num. 10. p. 211

Cauſæ nunquam ſunt ſibi inuicem præiudiciales quando ſunt diuerſæ & ſeparatæ. p. 2. c. 42. n. 19. p. 224

Cauſa coram vno Iudice propter vrgentem neceſſitatem cœpta & præuenta, vtrùm ceſſante neceſſitate debeat coram alio Iudice competenti tractari & terminari? reſoluitur affirmatiuè, part. 2. c. 53. n. 7. p. 246

Ampliatur ſiue neceſſitas adſit in principio, ſiue ſuperueniat ex poſtfacto, part. 2. cap. 53. num. 8. p. 247

Cauſa dicitur diuerſa quando proponitur diuerſa actio: part. 3. c. 6. n. 3. p. 287

Cautio.

Qui promiſit dare cautionem, poteſt conueniri interdicto Saluiano vt fructus deponantur loco cautionis, neque inde amoueantur donec fideiuſſor fuerit præſtitus. part. 3. capite 7. numer. 6. p. 288

Cenſura.

Cenſurarum declaratio in ſpecie contra aliquem non debet fieri per Iudicem Eccleſiaſticum pendente lite ſuper negotio principali, p. 1. c. 27. n. 8. p. 76

Cenſurarum declaratio in genere contra non reuelantes, fieri poteſt per Iudicem Eccleſiaſticum pendente lite ſuper negotio principali coram Iudice laico, part. 1. c. 27. n. 9. p. 76

Cenſus.

Multa notabilia circa petitionem ſortis proponuntur: Et vtrùm interim pendente hoc iudicio fructus cenſus annui currant. part. 2. c. 16. poſt n. 10. p. 251.

Ceſsio.

Ceſſio bonorum petita impedit executionem. part. 1. c. 10. n. 34. p. 29

Amplia, ſiue ceſſio petatur ante, ſiue poſt cœptam executionem. ibid. n. 36. p. 30

Ceſſio bonorum fieri poteſt extra iudicium & per epiſtolam. p. 1. c. 10. n. 38. p. 30

Ceſſionis bonorum exceptio poteſt opponi in executione ſententiæ, p. 1. c. 10. n. 35. p. 30

Explicantur particulariter omnes caſus præuentionum in cauſa ceſſionis bonorum, ex ordinatione ſtatuti Auenionenſis. p. 1. c. 10. n. 39. p. 30

Ceſſionis bonorum exceptio facta per principalem, non prodeſt fideiuſſori: part. 2. cap. 18. num. 8. p. 165

Cedens non obſtante ceſſione regulariter retinet directas actiones, quarum vigore agere poteſt contra debitorem ceſſum. part. 2. cap. 33. num. 1. p. 201

Requiſita *in leg. 3. C. de nouat.* procedunt in ceſſione inter viuos; non ſi facta ſit in conſequentiam vltimæ voluntatis: part. 2. capite 33. numer. 5. p. 201

Quando quis coactè cedit actiones, transfert vtiles, nec non exercitium directarum, quæ remanent inutiles apud cedentem. part. 2. cap. 33. num. 10. p. 201

Procurator cedit domino exercitium directarum actionum: Item & is qui per ſententiam condemnatus eſt ad cedendum: ibid. n. 11. p. 202

Cedens iura ſibi quandocunque & qualitercunque competentia, adiecto iuramento, cenſetur etiam exercitium directarum actionum cedere voluiſſe. p. 2. c. 33. n. 13. ibid.

Ceſſio actionum quamuis facta fuerit ad commodum ceſſionarij & eius periculo, directæ actiones remanent efficaces apud cedentem, niſi adſint in inſtrumento clauſulæ prægnantes, vel interuenerit vnum ex tribus requiſitis *in d. l. 3. C. de nouat.* p. 2. c. 33. n. 14. p. 202

Ceſſio quando facta eſt ad commodum ſolius cedentis, omnes actiones apud eum remanent, cùm nihil hoc caſu interſit ceſſionarij: ibid. num. 15. p. 203

Ceſſio ſi facta fuerit ad commodum ceſſionarij, quamuis cedens poſſit exigere in ſuis caſibus, tamen teneretur quidquid exegiſſet reſtituere ceſſionario ibid. n. 16. p. 203

Cedentis præuentio eſt valida & efficax, quando ceſſio per eum facta fuit ad ſuum commodum tantùm, ſicut & præuentio per ceſſionarium cedentis nomine facta, valebit: part. 2. cap. 33. n. 17. p. 203

Cedenti præfertur ceſſionarius in executione rei iudicatæ. ibid. n. 18. p. 203

Cedentis præuentio eſt valida in caſibus in quibus actiones directæ apud eum remanent efficaces, in aliis ceſſionarius non ligabitur præuentione cedentis. p. 2. c. 33. n. 19. p. 203

Cedentis actio conſentiente ceſſionario dat præuentionem, ibid. n. 20. p. 203

Ceſſio quando dicatur facta ad commodum cedentis tantùm, ibid. n. 22. p. 203

Ceſſio quando facta cenſeatur ad commodum ceſſionarij tantùm, part. 2. capite 33. numer. 23. p. 203

Ceſſio quando dicatur facta ad commodum vtriuſque, nempe tam cedentis quàm ceſſionarij. ibid. num.24. p.203

Ceſſionem iurium ſi quis obtinuerit, multò fortiùs poteſt exequi in domicilio per debitorem in contractu electo, part.2.c.41.n.23. p.222

Ceſſionis bonorum intentanti beneficium non obſtat præuentio. part.2.c.42.n.16. p.224

Ceſſio pro fructibus maturatis lite pendente confirmat executionem antea factam. p.3.c.22.n.11. p.312

Præuentio creditorum non obſtat creditori agenti ad ceſſionem bonorum. Sed contrarium præcipitur in ſtatuto Auenionenſi, part.1.c.10.poſt n.16. p.27

Si ceſſio facta fuerit ob certam cauſam, tunc ceſſante cauſa ceſſat effectus ceſſionis. part.2.c.33.n.24. p.203

Ceſſionarius.

Ceſſionarius non poteſt mutare Iudicem. part.1.c.9. num.13. p.21

Chirographus.

Chirographum ſine alio mandato qui præſentat verùm agere & præuenire poſſit. part.2.c.34.n.13. p.205

Citatio.

Citationis commiſſio eſt pars iuriſdictionis. part.1. cap.1.n.20. p.5

Citatio ſola dat præuentionem etiam ſine litis conteſtatione, part.1.c.9.n.1.&5. p.20

Amplia etiamſi non ſit citatio ad totam cauſam: ibid.n.6. p.21

Citatio vt præuentionem inducat, non exigit trinam monitionem. part.1.c.9.n.7. p.21

Præuentio per citationem inducitur etiam in iudiciis ſummariis & executiuis. part.1.cap.9.num.8. p.21

Citatio ſola verbalis producit effectum præuentionis. ibid.n.11. p.21

Sed tamen præualet realis. ibid.n.12. p.21

Citatio nulla non inducit præuentionem. p.1.c.9. num.16. p.21

Fallit niſi citatus illam approbauerit. ibid. num.17. p.21

Citatio ad comparendum coram Iudice incompetenti, non dat præuentionem. part.1.c.25.num.2. p.66

Citatio ad recognoſcendam ſcripturam priuatam non dat præuentionem. ibid.

Citatio non approbatur per comparitionem factam poſt terminum. part.1.c.9.n.20. p.22

Citationis vitium purgatur ſi citatus compareat, quamuis de illo defectu opponat. part.1.c.9.n.21. p.22

Citatio circumducta habetur pro non facta, nec dare poteſt præuentionem. ibid.n.22.

Sed tamen vitium citationis non perimit iura partium in negotio principali, ibidem numero 23. p.22

Citatio facta die feriato verùm det præuentionem. part.1.c.9.n.24. p.22

Citatio ſine expreſſione diei an operetur præuentionem. ibid.n.25.

Illam tamen inducit, ſi diem contineat quidem, ſed horam non exprimat, ibid.n.26.

Fallit ex ſtatuto Auenionenſi, ibidem numero 27. p.22

Notario ſine teſtibus non creditur atteſtanti de citatione, ſed debet adhiberi relatio Nuntij vel Curſoris. part.1.c.9.n.28. p.22

Citatio facta extra domicilium quod tunc citatus habebat, non dat præuentionem. ibidem num.29. p.22

Quid ſi citatio facta fuerit per dimiſſionem copiæ, ibid.n.31. p.22

Quid ſi præceſſerint debitæ diligentiæ de reperiendo, part.1.c.9.n.32. p.22

Quid dicendum de citatione mariti in perſona vxoris. ibid.n.33. p.22

Quid de citatione facta per proclamata? ibid. n.34. & 35. Vbi de proclamate generali contra omnes emphyteutas. p.23

Ex duabus citationibus eodem tempore ad diuerſa loca factis, quænam præualere debeat, per plures caſus explicatur. part.1.c.9.n.53.54.55.56.& 57. p.24

Citatio facta in perſonam procuratoris, non eſt præuentionis inductiua. ibid.n.59. p.24

Citatio cum clauſula, *ſi ſua putauerit intereſſe*, non operatur præuentionem nec litiſpendentiam. part.1.c.9.n.60.

Fallit ſi citatus compareat & fundet iudicium. ibid. num.61. p.24

Citationi per affixionem quando ſit locus. ibidem num.54. p.24

Citatio non valet niſi præcedat Iudicis decretum. part.1.c.32.n.11.12.& 21. p.106.& 107

Citationis vim habet appellatio extraiudicialis in cauſis beneficialibus. part.1. cap. 32. numer. 13. p.106

Iudex qui præuenit in citatione præferendus eſt, quamuis alius fuerit diligentior in ferendo ſententiam, part.2.c.10.n.7. p.139

Præuentio in criminalibus inducitur per ſolam citationem legitimè executioni demandatam. part. 2.c.11.n.9. p.142

Citatio executioni demandata contra vnum ex pluribus executoribus teſtamentariis, facit præuentionem totius cauſæ quoad alios. p.2.c.14.n.20. p.158.

Exceptio præuentionis non oritur, niſi citatio fuerit in actis reproducta, & accuſata contumacia. part. 2.c.40.n.2. p.216

Ex citatione vt oriatur præuentio, neceſſe eſt citationem illam fuiſſe factam ad petitionem partis, & non ex officio iudicis. part.2. cap.50. num.1. p.240

Citationem factam fuiſſe ad inſtantiam partis præſumendum eſt in dubio, ſi apud acta conſtet de illius relatione. ibid.n.2. p.240

Citatio realis præualet verbali: & qui reum detinet, non ſolet illum ad alienam monarchiam remittere. part.2.c.50.n.12. p.241

In prima citatione ad cauſam quomodo procedi debeat, & quod copia debet dimitti ad domum citati factis priùs debitis diligentiis. part.3.c.16. num.4. p.306

Citatio facta in perſonam domeſtici, vel amici, non ſuffragatur ad effectum præuentionis. ibidem num.5. p.306

Citatio non cauſat præuentionem ſi procedat à Iudice incompetenti. part. 3. cap. 19. numer. 4. p.309

Citatio non valet ſi copia non fuerit tradita petenti ibid.n.5.

Citatio illegitima non operatur præuentionem. part.3.c.19.n.6. p.309

Si agatur de ordine procedendi, requiritur productio

ductio libelli : ſi verò de præoccupatione iuriſdictionis, ſola citatio ſufficit. part.1. c.1.poſt n. 1. p.2
Citatus coram vno ex tribus Iudicibus datis in ſolidum, non tenetur coram illo comparere. part.1. c.1.poſt n.9. p.3
In hoc tamen attendenda ſunt verba commiſſionis, & quæ in hac re conſideranda ſint. ibid.
Quid ſi citatio facta fuerit diebus feriatis in honorem Dei. part. 1. capite 9. poſt numer. 24. p.22
Quid ſi copia fuerit petita & non expedita. part. 1. c.9. poſt n.31. p.22
Si nuncius retulerit ſe citaſſe ad domum, & non dixerit, *ſolitæ habitationis*; vtrùm inducatur præuentio? ibid. poſt n.53. p.22
Quomodo conſtare debeat de non tuto acceſſu, ad hoc vt procedere Iudex poſſit per edicta. part. 1. c.9. poſt n.33. p.23
Citatio Inquiſitoris in quibus caſibus præualeat citationi Epiſcopi, part.1. cap.1. poſt numer. 53. p.4

Clauſula.

Clauſula *ſine retardatione*, operatur etiam quoad terminos futuros : part. 1. cap. 10. numer. 71. p.52
Præceptum cum clauſula iuſtificatiua, non habet vim executionis præuenientis, ſi pars non fuerit contumax p.1.c.10.n.64. p.51
Et quando tale præceptum ſit validum, nec reducendum ad viam ſimplicis citationis? part.1. c.25. n.31. in fine. p.70
Clauſulæ *ſi quid ſit exequendum* vis non porrigitur ad cauſam ſeparatam. part. 1. cap. 13. numer. 10. p.40
Clauſula *ſi quid ſit exequendum*, appoſita in commiſſione appellationis in cauſa poſſeſſoria, oſtendit Signaturam habuiſſe poſſeſſionem pro turbida, part. 1.c.13.n.11. p.40
Clauſula *lapſu temporis ad introducendum non obſtante*, quid operetur in commiſſione appellationis, part. 1.c.21.n.19. p.58
Clauſula *quam & quas*, non operatur niſi poſt acta tranſportata, p.1.c.7.n.25. p.18
Clauſula *parito breui*, quando afficiat tertium quoad reſtitutionem fructuum, ſi ipſe nullos fructus perceperit. p.2.c.12.n.56. p.151
Clauſulæ acceſſoriæ contractuum nihil operantur ad reddendam validam conceſſionem iuris decimandi factam laico. part. 2. cap. 25. numer. 16. p.182
Clauſula *ponens in locum ſuum*, operatur tranſlationem exercitij directarum actionum in ceſſionarium, ſecundùm Aliquos. part.2. cap. 33. num.7. p.102
Contrarium tenent Aliqui : ſed prior opinio verior eſt. ibidem num. 8. Et vide ibid. num. 12, & 13. p.202
Si cedens cum clauſula *ponens in locum ſuum*, transfuderit in ceſſionarium expreſsè omnem ſpem & exercitium actionum, nihil ſibi retinens ſeu reſeruans, etiam (& multo magis) in ceſſionarium transfertur exercitium actionum, maximè ſi accedat iuramentum. part. 2. capite 33. numer. 9. p.202
Clauſula *ponens in locum ſuum*, ſola appoſita in inſtrumento ceſſionis, non adiectis aliis clauſulis prægnantibus, multi dubitant vtrùm ſufficiat ad transferendum exercitium directarum? ſed Iudex debet attendere mentem contrahentium, quæ ex verbis contractus colligitur. part. 2.c. 33. num. 12. p. 202
Clauſula *quam & quas*, comprehendit etiam noua iura in actis deducta. part. 3. capite 2. numer. 5. p.277
In vim clauſulæ *quam & quas*, procedi poteſt prout in prima, abſque reuocatione alterius ſententiæ. part.3.c.2.n.16. p.278
Clauſula *quam & quas*, non porrigitur ad cauſam diuerſam. p.3.c.6.n.4. p.287
Clauſula *omni meliori modo*, non poteſt reddere validum actum reuera nullum, part. 3. c.8. num.11. p.298
Clauſula *quam & quas*, facit vt noua inſtrumenta poſſint produci ad elidendas exceptiones à reo de nouo oppoſitas. part.3. capite 14. numer. 11. p 304
Clauſula *ſine retardatione ſolutionis penſionis*, operatur tam quoad terminos decurſos, quàm decurrendos, p.3.c.22.n.10. p.312

Clericus.

Clericus effectus poſt litem conteſtatam non declinat iuriſdictionem primi Iudicis. p.1.c.9.num.14. p.51
Si Clericus & laicus de eadem re conueniantur, Clericus vti dignior cauſam trahit ad Iudicem Eccleſiaſticum. Vide tamen ibi contrarium tenentes. p. 1.c.13.n.5. p.59
Clericus agens nomine Eccleſiæ, tranſmittit inſtantiam ad ſuum ſucceſſorem, nec opus eſt nouo proceſſu. p.1.c.30.n.35. p.98
Clerici nullo modo trahi poſſunt ad forum ſeculare, p.1.c.20.n.2. p.55
Conſuetudo obligans Clericos ad comparendum in Curia ſæculari, non valet, etiamſi ſit temporis immemorialis. ibid.n. 3. p.55
Clericum trahens ad Curias ſeculares, incidit in cenſuras, & illi denegatur audientia. ibidem num.4.
Amplia vt locum habeat quamuis allegaretur negligentia Iudicis Eccleſiaſtici ; ibidem numero 5. p.55
Clericus ſe opponens aduerſus executiones Iudicis laici, an repellatur exceptione præuentionis cauſæ, ſi illam velit ad iudicem Eccleſiaſticum trahere, p.1.c.20.n.8. p.55
Clericus poteſt iudicium incipere per inhibitiones, etiam aduerſus laicum, de ipſum turbando, idque authoritate Iudicis Eccleſiaſtici. p.1.c.20.num.9. p.55
Clericus non poſſidens tenetur venire oppoſitiuè coram Iudice laico exequente. ibidem numer. 12. p.55
Clericus non poſſidens eſt legitimus contradictor coram Iudice laico in materia *leg. fin. C. de edict. diui Hadr.* p.1.c.20.n.15. p.55
Clericus citari poteſt coram Iudice laico cum clauſula *ſi ſua putauerit intereſſe*, ibidem numero 15. p.55
Clericus quoad bona quæ communia habet cum laico, totam cauſam trahit ad Curiam Eccleſiaſticam. p.1.c.20.n.16. p.55
Clericus actor ſequitur forum Rei: ibidem num.17. p.55
Clericus an poſſit præueniri coram Iudice laico, quando vocatur vti euictionarius ? Variæ referuntur opiniones. part. 1. cap.20. num. 18. Sed verius eſt cauſam coram Iudice laico præuentam,

tractandam eſſe coram eodem Iudice præueniente, etiam quoad Clericum. ibidem oum. 19. p.56

Clericus poteſt ſi velit cum licentia Epiſcopi laicum in Curia ſecolari litigaorem,in eadem Curia defendere.ibid.n.20. p.56

Clericus authnr laudatus, quamuis comparere teneatur ex veriori ſeotentia coram Iudice laico, tamen ſententia contra Clericum nnn poteſt exequi niſi aothoritate Iudicis Eccleſiaſtici. p. 2. c.12.n.31. p.148

Clericus poteſt prorogare iuriſdictionem coram alio Iudice Eccleſiaſtico oon nmuioo iocompetenti.p.2.c.12.n.35. p.148

Clericum ſi quis ſe fingat,quamois ſit laicus, buius delicti cogoitio ad forum Eccleſiaſticum & ſecularem quomodo ſpectet. part.2. cap.29. num.42. p.194

Clericus repertus cum armis prohibitis,ao & quando poſſit ſpoliari armis per Curiam laicalem.p.2. c.29.n.48. p.195

Clericum hoc caſu ſecundùm aliquot poſſe ad aliquam pœnam per Iudicem condemnari quidam exiſtimant. Quod tameo io dubium reuocatur. ibid.n.49. p.195

Clericus repertus io piſcatione vel venatione prohibita, poteſt per laicos Officiales inſtromeotis & aoibus ſpoliari:ad pœnam autem arbitrio tantùm Epiſcopi condemnandus eſt. ibid. oum. 50. p.195

Clericorum appellatione in materia iuriſdictionis & præuentionis, intelligendi ſunt dumtaxat illi quibus Concilium Tridentinum fori priuilegium conceſſit: Et qui illi ſiut? part.2. cap.53. num.4. p.246

Affertur reſulutio ſacræ Congregationis circa propoſitam quæſtionem: vbi plures caſus reſolunntur.part.2.c.53.n.5. p.246

Tota hæc controuerſia (quæ magni momenti eſt) per varias & notabiles concluſiooes explanatur. ibid.n.6. p.146

In Clerico ad quem ſpectare dominium directum prætenditur, vtrùm ſit aliquid ſpeciale quoad forum,ſi ratione emphyteuſeos,& dominij directi, io ius vocetur vti euictionarius :part.2.c.55.n.7. p.250

Clericus coram Iudice laico reconueniri ooo poteſt de cauſa ſpirituali : part.2. cap. 58. oumer. 10. p.255

Clericus coouceniens laicum coram Iudice temporali, tenetur coram eodem ſubire iudicium reconoentionis.part.2.c.58.n.18. p.255

Clericus pnſt oppoſitam reconuentiooem, non poteſt re non integra renunciare ſuæ petitiooi ad euitandum iudicium Iudicis ſæcularis. p.2.c.58. num.12. p.255

Iudex laicus in cauſa concurſus generalis creditorum cognoſcit etiam de creditis Clericorum.p.1. c.10.poſt o.vlt. p.56

Iudex laicus non poteſt præuenire qooodo hæreditas Clerici eſt iaceos. ead. part.1. c.10.poſt n.vlt. p.56

Coadiutoria.

Coadiotoria officij per legem Principis ſoptemi reuocatâ, expirat Societas contemplatione Coadiutoriæ contracta. part. 1. cap. 26. numer. 35. p.73

Cognatio.

Cognationis ſpiritualis circumſtantia exprimenda eſt tam in foro pœnitentiali, quàm in diſpenſationibus obtiuendis. part. 2. cap. 29. numer. 2. p.192

Cognationis ſpiritualis gradus quinam attendatur hodie.ibid.n.3. p.192

Cohæres.

Vnus ex pluribus cohæredibus oon poteſt eſſe hæres niſi pro parte ſua, quando alij nnn ſunt excluſi.p.2.c.13.n.11. p.154

Præuentio vnius ex cohæredibus non impedit quin alius cohæres ſuum iuuentarium ſeparatim conficere queat,ex Doctorum ſententia. part.2.c. 3. num.27. p.155

Collatio.

Collatio per reſignationem incompatibilis eſt cum collatione facta per obitum:part.3.cap.9. oum.3. p.294

Colluſio.

Sola coniunctio ſanguinis oon eſt ſufficiens ad præſumendam colluſionem, maximè coocurrentibus coniecturis pro veritate iuſtrumenti.part.3. c.4.n.10. p.283

Collectæ.

Collectæ non babent priuilegium executiuum niſi præuia citatione partis io venditiooe bonorum, & iormatione pignorationis :p.1.c.10. num.82. p.33

Pro collectis ſummariè proceditur, ſed noo ex abrupto:p.1.c.10. n.83. p.33

Colonus.

Contra colonum Clerici ſi cauſa fuerit præuenta à Iudice laico,& agatur de re pertinente ad Clericum, cauſa nihilominus ad Iudicem Eccleſiaſticum eſt remittenda : part. 1. cap. 20. nom. 14. p.55

Citatio ad inſtantiam colooi, vel contra colonum, an afficiat & inducat præuentionem contra dominum:p.1.c.9.n.63. p.24

Citatio executiooi demandata in perſonam coloni, an operetur præuentiooem contra dominum. ibid.o.64. p.14

Præuentio facta contra colonum non afficit Dominum,niſi Dominus legitimè citatus fuerit in perſona coloni : part. 2. capite 12. oumero 40. p.149

Comitatenſes.

Comitatenſes in prima inſtantia babent ius reuocandi ad domum, part. 1. capite 11. oumer. 6. p.34

Comitatus.

An & quando merum & mixtum imperium contineatur in infeudatiooe caſtrorum Comitatus Venaiſſini. p.2.c.8.n.11. p.136

Si Papa concedat alicui ſimpliciter caſtrum in Comitatu Venaiſſino, iuriſdictio non tranſit io eum cui facta eſt conceſſio,ſed remanet penes Rectorem dicti Comitatus.part.2.capite 8.oumero 13. p.136

Cætera vide in verbo *Rector.*

Commiſſio.

Commiſſio non eſt de actis, neque efficitur communis ante citationem : part.1.cap.1. numer. 3. p.5

Per ſolam commiſſionis præſentationem acquiritur quidem iuriſdictio,ſed conditiooaliter; boc eſt ſi pars ea vti velit.ibid.n.24. p.5

Commiſſio de citando perpetuat iuriſdictionem, part.1.c.1.n.19. p.5

Commiſſionem ſibi à Iudice datam Notarius ſcribere non poteſt. part. 1. c. 2. n. 19.
Limita num. 20. & 21. p. 7
Commiſſio ſi vni ex duobus Iudicibus ſub eadem Data delegatis fuerit priùs præſentata, ille præferendus erit concurrente morte delegantis, & commiſſione citationis: part. 1. cap. 12. num. 2. p. 37
Commiſſio obtenta ad inſtantiam illius qui non fuit grauatus, non ſubſiſtit. part. 1. cap. 12. num. 9. p. 37
Commiſſio appellationis intra quod tempus ex iuris communis diſpoſitione ſit per appellantem obtinenda. p. 1. c. 21. n. 1. p. 57
Commiſſionis dandæ per appellantem forma, quando vult præuenire appellatum. p. 1. c. 21. num. 12. p. 58
Commiſſio data per appellatum præuenientem pro confirmatione ſententiæ Iudicis à quo, extenditur etiam ad illius reuocationem fauore appellantis. p. 1. c. 21. n. 13. p. 58
Commiſſio appellationis eſt communis vtrique parti. Sed qua cautela vtendum ſit quando commiſſio data fuit ſuper capite ſeparato, & non continet clauſulas requiſitas. ibidem numer. 13. p. 58
Commiſſiones Sedis Apoſtolicæ diriguntur ad Vicarios generales: part. 2. cap. 1. numer. 7. & 10. p. 115
Commiſſio data Vicario ſeu Officiali, quamuis non fuerit facta mentio Epiſcopi, non comprehendit Vicarium capitularem. part. 2. cap. 1. numer. 17. p. 115
Quæſtio illa vtrùm in commiſſione fuerit habitus reſpectus ad Tribunal, non concernit materiam præuentionis, ſed potiùs ſucceſſionis in cognitione cauſæ. ibid. n. 50. p. 118
In commiſſione ſi habitus fuerit reſpectus ad Tribunal potiùs quam ad perſonam, tranſit ad Vicarium ſucceſſorem, quamuis impropriè ſuccedens dicatur. ibid. n. 55. p. 118
In commiſſione ex quibus dicatur habitus reſpectus ad Tribunal, ibid. n. 56. p. 118
In commiſſione alicui data quando non fuit facta mentio obligationis Cameralis, Auditor Cameræ habet iuriſdictionem priuatiuam, & poteſt cauſam ad libitum ſibi reaſſumere. part. 2. c. 5. num. 5. p. 130
Commiſſio obtenta in præiudicium litis præuentæ coram vno Tribunali, eſt ipſo iure nulla, ſi non facta fuerit mentio litis pendentis. p. 3. c. 2. n. 14. p. 277
Et ſententia vigore talis commiſſionis lata, eſt nulla. ibid. n. 15. p. 278
Commiſſio cum clauſula *prout de iure*, non infringit executionem antea legitimè factam. p. 3. c. 6. n. 10. p. 287
Commiſſio quando efficiatur communis vtrique parti. p. 1. c. 1. poſt n. 24. p. 5

Competentia.

Si Iudex qui præuenit nullam funditus habeat iuriſdictionem in cauſa præuenta, quamuis expreſsè vel tacitè ſe Iudicem competentem pronunciauerit, eius pronunciatio nunquam tranſit in iudicatum, etiamſi ab illa non appelletur. p. 2. cap. 38. n. 1. p. 213
In decreto Iudicis ſe competentem vel incompetentem declarantis ita datur appellatio, vt poſt ipſam Iudex ſine vitio attentatorum non poſſit ad vlteriora procedere. ibidem numero 6. p. 214
Competentiæ exceptio poteſt opponi poſt præuentionem per viam exceptionis coram Iudice præueniente. p. 2. c. 42. n. 10. p. 223
Competentiæ beneficium dum intentatur præuentiuè, qui illud intentat non eſt actor, ſed reus originarius: ibid. n. 12. & 13. p. 223
Competentiæ exceptio in quo differat quoad præuentionem à beneficio ceſſionis bonorum: part. 2. cap. 42. n. 17. p. 224
Competentiæ beneficium qui prætendit tenetur illud proponere coram Iudice præueniente in executione: ibid. n. 18. p. 224

Complices.

Vtrùm poſt condemnationem delinquentis, adeò cauſa ſit præuenta, vt alius Iudex non poſſit procedere contra complices. part. 2. cap. 32. num. 12. p. 199

Compromiſſum.

Compromiſſo voluntario facto pars vna poteſt adire Iudicem ordinarium, non obſtante præuentione Arbitrorum. p. 2. c. 4. n. 4. p. 129
Poſt cauſam præuentam coram Arbitris voluntariis, poteſt quidem Iudex ordinarius adiri, ſed tamen incurritur pœna in compromiſſo contenta. ibid. num. 5. p. 129
Ex compromiſſo neceſſario facto in vim ſtatuti oritur actio & exceptio. ibid. n. 6. p. 129
Vtrùm ſit hoc caſu differentia, vtrùm compromiſſum factum fuerit ante, vel poſt litis conteſtationem. ibid. n. 7. p. 129
Compromiſſum neceſſarium quocumque tempore fiat remouetur poteſtas Iudicis ordinarij: p. 2. c. 4. num. 8. Et doctrina Bartoli & Caſtrenſ. *in l. qui fidem, ff. de tranſact.* explicatur. ibidem numero 9. p. 129
Compromiſſum vtrùm ſoluatur per acceſſum ad Iudicem ordinarium remiſſiuè, part. 2. c. 4. num. 10. p. 129
Soluta pœna in compromiſſo contenta, licet ab illo recedere de iure Ciuili: ſecùs de iure Canonico, ſecundùm quod non procedit diſpoſitio *Auth. decernit, C. de recept. arbitr.* ibid. num. 11. & num. 15. p. 129
Compromiſſum quando fuit iuramento firmatum, ex eo oritur actio & exceptio. part. 2. c. 4. num. 14. p. 129
Idem ſi à partibus fuerit expreſsè homologatum, aut etiam tacitè, per ſubſcriptionem illius. ibid. num. 16. p. 129
Compromiſſa ferè omnia hodie pariunt actionem & exceptionem, propter clauſulas inſtrumentorum: p. 2. c. 4. n. 17. p. 129
In compromiſſis ex quibus oritur actio, ſi quis etiam extraiudicialiter interpellatus non obſeruet promiſſa, ſtatim pœna incurritur. ibidem num. 18. p. 129
Compromiſſarij, quibus data eſt facultas de negotio cognoſcendi, ſuam ſententiam executioni demandare non poſſunt: part. 2. cap. 44. numer. 5. p. 228

Conceſſio.

Conceſſio cenſetur facta in dubio de eo quod concedi poterat: ſed in caſu claro ſtandum eſt ſcripturæ: p. 2. c. 25. n. 14. p. 182
Conceſſionis nullitas in parte ſubſtantiali influit in totam conceſſionem: part. 2. cap. 25. numero 15. p. 182
Conceſſio iuris decimandi facta laico, nihil valet, ſiue

ſiue per viam infeudationis, ſiue ſub nomine locationis facta ſit. part. 2. cap. 25. numero 17. p.182

Conceſſio quælibet Principis intelligitur facta ſine præiudicio iuris tertij. part. 2. cap. 36. num. 19. p.212.

Nullitas conceſſionis in parte ſubſtantiali reddit nullum totum actum ratione connexitatis: part. 3. c.8.n.10. p.292

Conceſſio iuris decimandi facta laico, nulla eſt & inualida, ſiue fiat per modum infeudationis, ſiue locationis etiam ad modicum tempus. p.3.c.8.n.12. p.292

Concubina. Concubinatus.

Concubinatus delictum eſt mixti fori: p.2.c.28.n.9. p.189

In crimine concubinatus ſi Iudex Eccleſiaſticus procedat, quæ ſit forma procedendi: p.2.c.28.n.10. p.189

Vtrùm Iudex laicus procedere contra concubinam Clerici criminaliter poſſit? Diſtinguitur inter concubinam publicam ſeu notoriam, & ſecretam, p.2.c.29.n.28. p.194

Concurſus.

Concurſus creditorum quid operetur quando adeſt præcedens pignoratio, vel carceratio: part.1.c.10. num.45. p.30

Cauſa concurſus generalis afficit omnes creditores: ibid. n.46. p.30

In concurſu maioris partis creditorum exceptio fori declinatoria non prodeſt. ibidem numero 47. p.30

Iudicium concurſus creditorum in quibus caſibus non ſit iudicium vniuerſale, p.1.c.10. poſt n.16. p.27

Concuſsio.

In concuſſionis crimine & pecuniarum extorſionis, Notarius & Iudex cauſarum ciuilium procedere poſſunt, etiam ad pœnam & punitionem delicti. p.1.c.23.n.14. p 62

Conditio.

Obligatio conditionalis habetur pro pura poſt adimpletam conditionem: part.3.cap.4.num.13. p.283

Conditione non adimpleta, conceſſio reſoluitur, & perinde eſt ac ſi nunquam facta fuiſſet: par.3.c.8. num.16. p.293

Condomini.

Præuentio non eſt attendenda inter plures Condominos, inter quos iuriſdictio diuerſa eſt per tempora: p.2.c.2.n.1. p.123

Vnus ex Condominis, pendente tempore iuriſdictionis alterius, nihil poteſt circa actus iuriſdictionales, quamuis millies præueniſſet: p.2.c.2. num.12. p.124

Condomini vnius Officiales continuant proceſſum per alios inchoatum, ſi diuiſa ſit per tempora iuriſdictio. ibid.n.13.

Ex Condominis iuriſdictionalibus vnus ſi deliquerit in parte alterius, Condominus alter habet ius præueniendi aduerſus ſupremam Curiam, imò præuentio ſupremæ Curiæ non obſtat illi, quin poſſit petere cauſæ remiſſionem: part.2.c.2.n.21. p.124

Vnus ex Condominis poteſt præuenire cauſam motam ſuper iniuria alteri Condomino facta. ibid. num.44. p.125

Confeſsio.

Confeſſio facta coram Notario qui ſcribere prohibetur, perinde nulla eſt ac ſi facta fuiſſet coram Iudice incompetenti. part.1. cap. 2. numero 5. p.6

Confeſſus habetur pro iudicato, & contra eum fit executio. p.1.c.25.n.5. p.66

Confeſſio qualificata diuidi poteſt, & habetur pro pura ſi habet contra ſe iuris præſumptionem. p.1. cap.15.n.20. p.67

Confeſſio facta ſcribente Notario qui in cauſa ſcribere non poteſt, eſt nulla; valet tamen tanquam extraiudicialis. part. 2. cap.2. numero 36. p.125

Confeſſio in cauſis ciuilibus facta coram Iudice habente iuriſdictionem prorogabilem, inducit prorogationem ſimul & præuentionem. Intellige prout ibidem declaratur. part.2.cap.52.numer.2. p.243

Confeſſio non poteſt dici iudicialis in cauſis ciuilibus, niſi facta fuerit ad inſtantiam partis, vel Iudicis: & acceptata per Iudicem vel partem: part.2. cap.52.n.2. p.243

Confeſſio in ciuilibus parit actionem in factum ſicut res iudicata. ibid.n.3. p.243

Contra confeſſum in cauſis ciuilibus poteſt fieri executio per viam præcepti de ſoluendo, vel parendo. ibid.n.4.

Contra confeſſum partes Iudicis ſunt in exequendo, nec alia opus eſt ſententia; ſecus eſt in criminalibus. part.2.c.52.n.5. p.243

Intellige vt hoc procedat, quando agitur de confeſſione facta ante litem conteſtatam, & libellum productum; non autem poſt. ibid.n.6.

Confeſſio in ciuilibus ante litem conteſtatam parit executionem, & non præuentionem, cùm executio fieri poſſit à quocunque Iudice: ſi verò facta ſit poſt litem conteſtatam, non eſt de præuentione quærendum: part. 2. capite 52. numero 7. p.243

Confeſſio ſi ſit dubia & de eius interpretatione agatur, tractandum eſt de hoc dubio coram Iudice præueniente, quando præuentio ſeruatis ſeruandis facta eſt. ibid.n.8. p.244

Confeſſio in criminalibus ante litem cœptam facta, dat præuentionem Iudici coram quo facta fuit: ibid.n.9.

Intellige vt hoc procedat, quando confeſſio facta fuit coram Iudice competente: part.2. c.52.n.10. p.144

Confeſſio in criminalibus facta coram Iudice incompetente, nulla eſt, quamuis non eſſet Iudex veritus. ibid.n.11.

Confeſſio coram Iudice incompetenti facta, valet tanquam extraiudicialis. ibid.n.12.

Confeſſio in iudicio nullo facta, vtrùm ſit omnino nulla? p.2.c.52.n.13. p.244

Confeſſio facta coram Iudice procedente per inquiſitionem ante litem conteſtatam non inducit præuentionem. ibid.n.14.

Confeſsio Sacramentalis.

Licentia audiendi Confeſſiones & prædicandi poteſt concedi verbo tenus: part.3. cap.3. num.20. p.281

Confines.

Pendente lite ſuper confinibus Diœceſeos, vnus Epiſcopus non poteſt contra alium ſub prætextu turbatæ iuriſdictionis procedere per cenſuras. part.2.c.1.n.61. p.119

Si lis pendeat ſuper declaratione confinium, Epiſcopus poteſt excommunicare turbantes ſuam iuriſdi

iuriſdictionem, etiam nulla præuia monitione, vel citatione. part. 2. capite 1. numer. 63. & 64. p.119

Confinium quæſtio eſt præiudicialis cauſæ præuentionis & contentionis iuriſdictionum : ideò priùs terminanda. part. 2. capite 31. numero 4. p.195

Si delictum fuerit commiſſum in confinibus diuerſorum territoriorum, & confines ſint certi, locus eſt præuentioni inter Iudices vtriuſque territorij, p.2.c.31.n.2. p.196

Confiſcatio.

Confiſcatis bonis alicuius, ſtatim illius perſona inhabilitatur. p.1.c.30.n.70. p.95

Confiſcatio quando fit ipſo iure, dominium quidem tranſit in fiſcum, ſed non poſſeſſio niſi poſt ſententiam declaratoriam. p.1.c.50.n.95. p.96

Confiſcatio an emolumentum quando debet applicari Iudici, ſpectat ad eum qui laborauit in formando proceſſu & ſententia ferenda. p.2.c.10.n.17 p.140

Si ex peculiari ſtatuto vel conſuetudine bona vnius territorij debeant confiſcari, confiſcatio illa non poteſt trahi ad bona alterius territorij, in quo non viget talis conſuetudo vel ſtatutum. p.2.c.52.n.3. p.198

Confiſcato corpore quando oriatur confiſcatio bonorum. ibid. n.3. vbi agitur de varijs Galliæ hac in re conſuetudinibus. p.198

Coniuncti.

Coniuncti quando dicantur legatarij re & verbis. p.2.c.13.n.14. p.154

Coniuncti tantùm re quando dicantur. ibid. num.15. p.154

Coniuncti tantùm verbis quando dicantur, explicatur per exempla ibid.n.16. p.154

Et quando legatarij inter ſe dicantur diſiuncti. ibid. num.13. p.154

Conſeruatores.

Conſeruatores nundinarum Lugdunenſium cognoſcunt de cauſis militum negotiatorum. pat.1.c.28. num.11. p.80

De Conſeruatoribus Vniuerſitatis Aueninnanſis, & illorum iuriſdictione. p.1.c.29.n.35.& 56. p.86

Qui dicantur Conſeruatores, & vtrùm inferiores à Papa illos deputare poſſit. part. 2. cap.59.n.1.& 2. p.258

Conſeruatores ſimpliciter deputati, non cogunt debitores ad ſoluendum, niſi interueniat manifeſta iniuria vel violentia. ibid.n.6. p.259

Conſeruatores ſunt quid medium inter Iudices ordinarios, & delegatos. p.2.c.59.n.11. p.259

Vide tamen ibid. n.29. p.260

Præuentio non competit Conſeruatoribus dum priuilegiati ſunt actores. ibid.n.3. p.258

Etiamſi ageretur de bonis & iuribus Regularium, qui hoc Conſeruatoriæ priuilegium habent. ibid. num.4. p.259

Fallit quando aliud conceditur in litteris Conſeruatoriæ. p.2.c.59.n.13. p.259

Conſeruatores non habent cognitionem iudicialem, niſi hoc ipſis concedatur in eorum facultatibus. ibid.n.19. p.260

Et ex quibus clauſulis facultas cognitionis iudicialis ipſis conceſſa cenſeatur. ibid. n. 20. & 21. p.260

Conſeruatores non poſſunt ſubdelegare niſi id ſibi ſpecialiter in litteris concedatur. p.2.c 59.n.22. p.260

Non præueniunt ſi excedant limites ſuæ iuriſdictionis. ibid.n.24. imò puniuntur. n.25. p.260

Conſeruatoribus pluribus deputatis vtrùm vnus ſine alio procedere poſſit. p.2.c. 59.n.26. p.260

Non tenentur in citationibus inſerere tenorem ſuarum facultatum. ibid.n.23. p.260

Concilium Tridentinum quid ſtatuat circa Conſeruatores: ibid.n.14.17.& 18. p.259

Quid conſtitutio Gregorij XV. ibid. n. 19. p.260 & n.5. p.259

De Conſeruatoribus Vniuerſitatum, & aliis quibus non fuit derogatum per Concilium: p.2.c.59.n.16. p.260

Antequam Conſeruator procedat, debet ipſi conſtare de qualitate fundante eius iuriſdictionem: ibid. num.8. p.259

Præuentioni locus eſt inter plures Conſeruatores, p.2.c 59.n. 32.& n.58. p.261

Quod ſi fuerint diuerſi Conſeruatores actoris, & rei, vtrùm inter ipſos locus ſit præuentioni, ibid. num.40. p.263

Quid ſi concurrant Conſeruator Doctoris, & Conſeruator Monaſterij cum quo litigatur, vtrùm ſit locus præuentioni inter ipſos ? Reſoluitur negatiuè, cùm priuilegium Religioſorum ſit potentius: ibid.n.42. p.263

Pupillus & vidua non poſſunt præueniri coram Conſeruatoribus. p.2.c.59.n.45. p.263

Conſeruatores deputati ad certum genus cauſarum non poſſunt cognoſcere de cauſis alterius generis: ibid.n.48. p.264

Rector Vniuerſitatis adiunctus Conſeruatoribus, cum iiſdem facultatibus conceſſis aliis Conſeruatoribus, habet iuriſdictionem priuatiuam quoad Ordinarios in cauſis etiam iudicialibus : p.5. c.1. num.9. p.274

Conſeruatoriæ Vniuerſitatum non ſunt ſublatæ per Concilium Tridentinum, imò ſpecialiter exceptæ: ibid.n.10. p.275

Conſtitutio Gregorij XV. non loquitur de Conſeruatoriis Vniuerſitatum & ſtudiorum generalium: p.5.c.1.n.11. p.275

Si in litteris conſeruatoriis data fuerit iuriſdictio in cauſis extra ciuitatem mouendis & mouendis contra Doctores vel Scholares, comprehenſi in Conſeruatoriis non poſſunt trahi vel citari extra ciuitatem: p.5.c.1.n.12. p.275

Conſtitutio Gregorij XV. circa electionem Conſeruatorum afficit Religioſos Societatis I e s v : p.3.c.5.n.5. p.279

Regulares, qui non elegerunt Conſeruatores iuxta formam dictæ conſtitutionis Gregorij, tenentur reſpondere coram Ordinario. ibid.n.6. p.279

Regulares aſſumentes Conſeruatores non tenentur cauere de iudicio ſiſti & iudicatum ſoluendo: p.3. c.5.n.7. p.279

Vtrùm Regulares poſſint nominare Conſeruatores, quando Epiſcopi producunt iura ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, aduerſus immoderatas illorū acquiſitiones in præiudiciū decimarū p.3.c.5.n.8. p.180

Conſeruatores electi à Regularibus tenentur coram Ordinario facere fidem de electione. part.5.cap.1. num.13. p.280

Conſeruatores poſſunt eligi per Regulares etiam in locis vbi non adſunt Iudices Synodales. p.3.c.3. num.22. p.281

Conſeruatores poſſunt vti cenſuris etiam aduerſus Vicarios generales Epiſcoporum, ſi agatur de manifeſtis iniuriis & violentiis. ibidem numer. 22. p.281

Doctores ſub prætextu Conſeruatoriæ non poſſunt impedire Epiſcopum in executione piarum voluntatum:p.1.c.22.poſt n.vlt. *Reperies additionem hanc ad finem Indicis.*

Quis Conſeruator debeat præferri, ſi concurrant duo Conſeruatores diuerſarum Religionum:p.2.c.59.poſt n.vlt. p.264

Religioſi qui nullum elegerunt Conſeruatorem non gaudent priuilegio Conſeruatoriæ:p.3.c.18.n.11. p.308.

Conſtitutum.

Clauſula Conſtituti probat poſſeſſionem contra tertium in antiquis. part.3.capite 12. numero 9. p.299

Clauſula Conſtituti non probat traditionem:par. 3. c.12.n.19. p.300

Clauſula Conſtituti importat traditionem per modum fictum, & tamen requiritur in Saluiano per modum verum:ibid.n.10. p.300

Clauſula Conſtituti appoſita in inſtrumento venditionis non liberat venditorem ab actuali traditione,p.3.c.13.n.2. p.301

Conſuetudo.

A conſuetudine & praxi tribunalium non eſt recedendum,ne publica quies interturbetur:p.3.c.10. num. 11. p.296

Conſuetudine introduci poteſt, vt Iudex laicus in certis caſibus de cauſis Eccleſiaſticorum cognoſcat. Supradicta intellige concurrentibus circumſtantiis,de quibus,numeris ſeqq. part.3.c.18. n.2. p.307

Conſules.

Conſul non poteſt prorogare iuriſdictionem ſine mandato ſpeciali: part. 1. capite 9. numero 41. p.23

Conſules & Aſſeſſor Ciuitatis Aueniononenſis ſunt de maioribus Magiſtratibus, maximè ſtante priuilegio Pontificio.part.2.cap.53.n.17.& num.21. p.247.& 248

Conſules aut alij Adminiſtratores an & quando poſſint querelam criminalem inſtituere ſine ſpeciali mandato: part.1.cap.19. poſt num.4. p.52 Et p.3.c.20.n.9. p.310

Continentia.

Continentia cauſæ diuidi non debet: referuntur D D. de ea tractantes. part.1.cap.13. numer. 20. p.41

Exceptio *Ne continentia cauſa diuidatur*, opponi poteſt tam coram Iudice ordinario quàm coram delegato:ibidem n.21. p.43

Regula de continentia cauſæ non diuidenda locum habet in iudiciis generalibus, part.1. c.10.n.16. p.27

Continentiam cauſæ diuidi non eſt inconueniens, quando agitur de perſonis quæ ſunt diuerſi fori: p.2.c.15 n.34. p.148

Quando actio procedit ab eodem fonte, licèt agatur de perſonis diuerſis, vtrùm locum habeat exceptio, *Ne continentia cauſa diuidatur*.p.2.c.14.n.2. p.157

Si concurrat identitas perſonarum & rei, locus eſt exceptioni continentiæ cauſæ. ibidem numer.4. p.157

Quid ſi concurrat identitas perſonarum & actionis, ſed diuerſitas rei, vtrùm locus ſit illi exceptioni? part.2.c.14.n.5. p.157

Vtrùm idem obtineat quando adeſt identitas actionis,ſed diuerſitas perſonarum & rei.ibi.n.6. p.157

Quid ſi agatur de eadem actione, eadémque re, ſed de diuerſis perſonis. ibid. num.7. p.157

Continentia cauſæ locum non habet in perſonis & actionibus diuerſis.p.2.c.14.n13. p.158

Regula de continentia cauſæ non diuidenda multas recipit limitationes. ibid.n.17. p.158

Continentiæ cauſæ exceptio non procedit in cauſis non connexis.ibid.n.18. p.158

Continentia cauſæ quandoque exigit vt cauſa fideiuſſoris coram eodem Iudice cauſæ principalis terminetur.p.2.c.18.n.18. p.166

Ne continentia cauſæ diuidatur, cauſa incidens tractanda eſt ſimul cum cauſa principali:p.3.c.15. n.2. p.304

Exceptio continentiæ cauſæ vtrùm neceſſario ſit opponenda ante litem conteſtatam, an verò opponi poſſit in quacunque parte iudicij? p.1.c.13. poſt n.3. p.39

Continentia cauſæ diuidi non debet dum agitur de concurſu vniuerſali creditorum. p.2.c.14. poſt n. vlt. p.159

Contractus.

Contractus non ſolùm dicitur factus in eo loco in quo confectum fuit inſtrumentum, ſed etiam in loco in quem collata fuit ſolutio. p.1.c.18.num.11. p.51

In loco contractus reus ſortitur forum ſi ibi bona habeat,licèt ſit abſens.ibid.n.12. p.52

Qui cum vno contraxit, non debet cogi plures in eadem lite habere aduerſarios. par.2.c.15.num.7. p.43

Contractus ſi ſit nullus ex defectu conſenſus, datur læſo remedium reintegrandæ: ſi alia ratione ſit nullus,illud remedium non datur.p.2.c.20.n.19. p.173

Contradictor.

Prouiſus ab Ordinario quando & ex quibus dicatur legitimus contradictor aduerſus prouiſum Apoſtolicum.p.3.c.9.n.7. p.294

Prouiſus ab Ordinario non eſt legitimus contradictor,ſi eius titulus nullitate laborat.p.3.c.9.n.9. p.294

Contumacia. Contumax.

Contumacia ceſſante ceſſat etiam immiſſio in poſſeſſionem.p.1.c.10.n.65. p.32

Quomodo procedatur contra reos contumaces in criminalibus in Ciuitate Aueniononenſi, & in Gallia,& Italia. part.1.cap.30.numer.58. 59. & 60. p.93

Contumax non habetur pro confeſſo quoad crimen de iure communi, ſed tantum ad effectum confiſcationis bonorum.ibid.n.62.Id que ſi per annum perſtiterit in contumacia. p.93

Nemo ex ſimplici contumacia in cauſa criminali priuandus eſt ſuo beneficio. part.1.c.30.num.67. p.93

Contumax non opponit de præuentione.part.2.c.6. num.5. p.232

Contumax ſi reus non fuerit, poteſt Iudex pro ſuo intereſſe ex officio tueri ſuam præuentionem. p.2. c.6.n.4. p.232

Sed vide fuſiùs in c.32.& c.40. p.197.& 215

Contra contumaciam in foro originis, ac etiam delicti,vterque Iudex procedit. Quid ſi velit in vno foro contumaciam purgare? p.2.c.11.n.22. p.143 Sed vide copioſiùs,c.32.& c.40. p.197.& 215

Si reus in vtroque tribunali Iudicum de præuentione vel iuriſdictione contendentium contumax fuerit,ab vtroque pro delicto contumaciæ mulctabitur.p.2.c.32.n.4. p.199

Contu

Contumax, non purgatâ contumaciâ, noo eſt audiendus ſi opponar de alteriua præuentiooe; quia ſic ambos Iudices poſſet deludere. ibidem oum. 5. p. 199

Contumaciæ duæ duo ſunt delicta, & pœnam merentur duplicem, ibid. n. 6. p. 199

Contumax quando ea Statuto habetur pro confeſſo, & quis citatur coram diuerſia Iudicibus cognitionem cauſæ ad ſe ſpectare contendentibus, ab vtroque Iudice pro delicto principali vti confeſſua condemnandus eſt: ibidem numer. 8. p. 199

Contumacia purgata primi iudicij, reum audiendum eſſe in ſecundo in exceptione præuentionis, ex multorum ſententia; quamuis alij diſtinctione vtantur: p. 2. c. 40. o. 1. p. 216

Sed vide reſolutionem. ibid. num. 15. & ſeq. & n. 20. p. 218

Iuſta cauſa non comparendi excuſat quidem à contumacia, ſed non à termini circumductione: p. 2. c. 40. n. 12. p. 217

Quando neutra partium comparuit in termino citationis, perinde eſt ac ſi nulla citatio emanaſſet ibid. n. 13. p. 217

Contumax quando actor eſt, & citatio fuit circumducta, nulla eſt præuentio, nec litiſpendentia, p. 2. c. 40. n. 6. p. 217

Contumacia maior eſt actoris quàm rei. ibid. o. 9. p. 217

Contumax reus audiri debet ea perſona Iudicis purgatâ contumaciâ, & allegare præuentionem. ibid. n. 14. p. 217

Vtrùm reus ex ſe ſolo, abſque intereſſe Iudicis qui præuenit, poſſit audiri purgatâ contumaciâ ad opponendam præuentionis exceptionem, part. 2. c. 40. n. 15. p. 218

Contumacem reum purgatâ contumaciâ audiendum eſſe, ſi coram ſecundo Iudice opponat de præuentione, ex veriori ſententia dicitur, part. 2. c. 40. n. 20. p. 218

Contumacia purgata coram primo Iudice, coram quo reus non comparuerat, multò faciliùs idem reus admittendus eſt ad allegandam coram ſecundo præuentionem, ſi ea tali contumacia ius partis non eſt factum deterius: ibidem num. 21. p. 218

Contumaciæ ceſſant omnes effectus poſtquam illa fuit purgata, ibid. n. 22. p. 218

Si contumacia rei citati non fuerit iudicialiter intimata, præuentio non ſuffragatur, p. 3. c. 19. n. 3. p. 309

Ceſſante contumacia ceſſat immiſſio in poſſeſſionem, p. 3. c. 22. n. 6. p. 312

Contumax auditur in hac exceptione, refuſis expenſis contumacialibus, part. 1. cap. 13. poſt num. 3. p. 39

Copia.

Copiæ citationis petitio non arguit prorogationem iuriſdictionis: part. 1. capite 9. numero 40. p. 23

Qui petit copiam non ideo cenſetur approbare executionem cum id cenſeatur dumtaxat facere ad fines deliberandi, part. 1. capite 9. numero 39. p. 23

Qui petit copiam, non prorogat iuriſdictionem, p. 3. c. 24. n. 11. p. 314

Correus.

Litis præuentio contra vnum ex correis, vtrùm iuuet alium correum, aut illi noceat, dum agitur de pluribus reis debendi; vel etiam ſententia contra vnum lata? p. 2. c. 18. o. 44. p. 169

Correorum diuerſorum cauſæ quando ſint connexæ, ibid. o. 47. p. 169

Correis omnibus ius agendi acquiritur, ſed adiectis ſua tantùm ſolutionem conſequendi: p. 2. c. 34. n. 3. p. 204

Si ex pluribus reis credendi vnus præuenerit, litem conteſtando, ſolutio alteri reo fieri non poteſt: p. 2. c. 35. n. 13. p. 207

Idem locum habet ſi vnus ex correis iuramentum detulerit debitori, quia hæc delatio iuramenti vim habet conteſtationis: ibid. n. 14. p. 207

Creditor.

Creditor inuito debitore non poteſt petere partem ſui crediti, nec debitor partem ſoluere cogendus eſt ſi totum ſoluere velit: part. 1. cap. 13. num. 19. p. 41

Limita tamen vt num. 20. in fine, ſi petitio partis fieret à diuerſis perſonis, & ex diuerſa cauſa: iuxta *deciſ.* Rot. 434. *n. 2. part. 2. recent.* p. 41

Creditor anterior poteſt impedire diſtractionem bonorum ſui debitoris petitam per poſteriores, quando bona non ſufficiunt pro eius credito, niſi ſibi caueatur pro ſua indemnitate. p. 1. c. 31. n. 40. & 41. p. 102

Creditor habens pignus mobile penes ſe, poteſt illud retinere, nec tenetur exhibere donec ſibi caueatur, ibid. n. 43. p. 102

Creditor habens præ manibus pignus conuentionale, ſi ſit mercator præfertur cæteris creditoribus, ex ſententia quorumdam Doctorum: quod aliqui extendunt etiam ad non mercatores: Quod tamen quomodo procedat, ibid. explicatur. p. 1. c. 31. n. 44. 45. & 46. p. 103

Creditori pignus poſſidenti competit retentio, non tamen in præiudicium anteriorum. par. 1. c. 31. n. 47. & 48. p. 103

Creditori anteriori contra poſteriorem agentem datur exceptio, & contra excipientem datur replicatio ob anterioritatem hypothecæ. p. 1. c. 31. n. 49. p. 103

Inter creditores hypothecarios præfertur ille qui prior eſt in tempore, etiam quoad horam & momentum: p. 2. c. 35. n. 20. p. 208

In dubio autem præfertur cauſa onerosa, & cauſa dotis, quæ fiſco fauorabilior eſt: ibidem oum. 21. p. 208

Creditores hypothecarij ſi ſint omnino pares in tempore & priuilegio, præfertur ille etiam ad totalem alterius excluſionem, qui fuit diligentior in adipiſcenda poſſeſſione rei hypothecatæ, reprobatâ Theſauri iunioris ſententiâ: part 2. c. 35. oum. 22. p. 208

Creditori aduerſus debitorem diuerſis Curiis debitè ſubmiſſum, duo competunt remedia ad eius electionem, nempe vel litterarum requiſitoriarum, vel nouæ executionis, part. 2. cap. 41. numer. 12. p. 221

Creditor poteſt agere ad ſolutiones annuas tam pro præteritis quàm pro futuris, & quomodo. part. 3. c. 7. n. 4. p. 289

Creditor quibus concurrentibus poſſit agere ad penſiones futuras. ibid. n. 5. p. 289

Criminalis.

Quando quis prætendit ſe iuſto titulo poſſidere, non poteſt criminali iudicio conueniri: p. 1. c. 15. num. 25. p. 44

Cumulatio.

Cumulario primi iudicij oon admittitur, quando per illud oaſcitur exceprio rei iudicatæ quoad ſecondum: part. 2. capite 28. oomero 24. p.167

Curator.

Coratot abſenti deputari poteſt, qnando ſi præſens eſſet conueniri poſſet: part. 1. cap. 18. numero 13. p.51

Curatorem Epiſcopus vel' Vicarius dare poſſunt Clerico coram ipſis litiganti. part. 2. c. 8. oum. 17. p.136

Curatorem generaliter ad omnea lites so Epiſcopus Clerico litiganti dare poſſit. ibid. oum. 18. p.136

Curator diſcuſſioois dominus litis effectus, ſi præuenerit, oon poteſt mutari ſine caoſa legitima: part. 2. c. 35. poſt n. vlt. p.209

Curia.

Curiis omnibus ſimpliciter obligatus iotelligitur de competentibus, non aotem de carentibus iuriſdictione. p. 1. c. 10. n. 77. p.32

Curiis Regiis ſubditos Sommi Pontificis ſeſe obligare poteſt, & viciſſim ſubditus Regis, Curiis Pootificiis: p. 1. c. 10. n. 78. p.32

Sed tamen de hoc adeſt Statutom Aueniooenſe, quod ſeruandum eſt apud oos. ibid.

D

Damna.

DE damnis & intereſſe cognoſcit Iodex Eccleſiaſticus incidenter, laicos verò priocipaliter & quomodo: part. 2. capite 25. numero 10. p.179

Damnum datum alicui territorio laicorum, ab animalibus aut coloois Clericorum, vtrùm Iudex temporalis, an verò Epiſcopus poſſit cognoſcere, aut ſit locus præuentioni, & io quibus caſibus, explicatur iuxta mentem Sacræ Coogregationis: part. 2. c. 29. o. 44. p.194

Debitor.

Debitor debitoris ſubmiſſus, vel condemnatus, poteſt executiuè cooueniri: part. 2. cap. 41. oum. 14. p.225

Debitor quaodo elegit domicilium in alieoa Monarchia, poteſt ibi abſque incurſu pœnæ conueniri: p. 2. c. 41. n. 15. p.225

Decima.

In decimis duo diuerſa conſiderari poſſuot, oempe temporale illarum cooſiſteos io fructibus, & ſpirituale cooſiſteos io iure percipiendi & exigendi decimas, p. 2. c. 25. o. 1. p.181

Quando diſputatur de iure decimandi, cognitio ſpectat priuatiuè ad iudicem Eccleſiaſticum, qui propterea per Iudicem ſæcularem præueoiri oon poteſt; quando verò de ſolo temporali fructuum, etiam laicus iudicare poteſt: ibid. n. 2. p.181

Decimas ſe ſoluiſſe ſi dicat laicus, illi ſcilicet cui de iure ſoluere teoebatur, & ſic cootrouertatur vtri ex duobus debeantur, cognitio eſt Iudicis Eccleſiaſtici: ibid. o. 4.

Decimarum cooductor laicus, coram Iudice ſæculari conueoiri poteſt: Idem de fure decimarum, aut alio laico fraudatore: part. 2. c. 25. n. 5. vt ibid. o. 2 p.182

In quæſtiooe temporalitatis decimarum, locus eſt præuentioni inter iudicem Eccleſiaſticum, & laicum: ibid. num. 6. p.182

Laicus noo poteſt eſſe condoctor iuris decimandi; poteſt tamen illi locari temporalitas fructuom: part. 2. c. 25. n. 7. p.182

De præueotiooe ioter iudicem Eccleſiaſticum & laicom in cauſis decimarum: remiſſiuè ibid. o. 7. p.182

Inueſtitura facta laico de fructibus decimalibus, valida eſt: ſed ſi dicatur de fructibus & iure decimandi, nulla eſt. ibid. n. 8. p.182

Inueſtitura eo modo facta oon ſolos fructus cootinet, ſed etiam ios ſpirituale, cuios laici ſuot incapaces: ibid. n. 9.

Decimarum perceptio, & ius percipiendi decimas, quomodo ioter ſe differant; & io quo conſiſtat vis vtriuſque? p. 2. c. 25. n. 10. p.182

Decimarum tranſlatio & iuris decimandi, reſeruato dumtaxat Eccleſiæ dominio directo, arguit etiam ius decimaodi fuiſſe tranſlatum. p. 2. c. 25. o. 12. p.182

Multo magis ſi tranſlatio facta fuerit, reteota in fauorem Eccleſiæ certa parte pro indiuiſo, ibidem oum. 13. p.182

Sub cooceſſione decimarum & iuris decimandi cootinetur ius ſpirituale: p. 3. c. 8. n. 1. p.291

Subſtaotia iuris decimaodi conſiſtit in perceptione decimarum propria authoritate de maou coloeorum prædia, ibid. o. 2. p.291

Cooceſſio decimarum & iuris decimandi facta laico in totum oulla eſt: ibid. o. 3. p.291

Perceptio decimarum pro todiuiſo cooceſſa, infert conceſſionem iuris ſpiritualis pro alia parte indiuiſa, p. 3. c. 8. n. 6. p.291

Traoſlatio vtilis domioij decimarum, ſeu iure principalis affictus, ita vt illæ percipiantur iure proprio; non valerio faootem laici: p. 3. c. 8. num. 13. p.292

Cognitio caoſæ decimarum ad laicos legitimè pertioeotium, ſpectat de iure ad iudicem Eccleſiaſticum: Quod tameo iu Gallis noo obſeruatur. p. 2. cap. 25. poſt n. vlt. p.183

Deciſio.

Deciſio Rot. Auen. 168. explicatur. p. 1. c. 17. num. 23. & 24. p.77

Deciſio 244. Sanfelicij in dubium reuocatur. p. 2. c. 2. nom. 37. p.125

Ad cuios dubij declarationem obſerua nouam Authoris Additiooem, p. 2. c. 1. ad fin. p.126

Decretum.

Decretum primom ſolo bieoaio durare quomodo ſit verum? p. 1. c. 10. n. 58. p.31

Primi decreti virtus decennio expirat. ibid. num. 57. p.31

Quod temporis interuallum adeſſe debeat ioter primum & ſecundum decretum: p. 1. c. 10. oum. 59. & 60. p.33

Ex primo & ſecuodo decreto vtrùm transferatur poſſeſſio, & qoalis, tam in realibus quàm io perſonalibus actioonibus. part. 1. cap. 10. numero 55. p.31

Delegatio, Delegatus.

Delegati duo ſi de iuriſdictione contendant, reſcripti tenor diligeoter ioſpicieodus eſt: p. 1. c. 12. oum. 4. p.37

Duo Iudices delegati ad inſtaotiam duarum partium eodem tempore ſub eadem data concurrentes, ſuperſedere debeot donec Superior voluntatem ſuam declarauerit: part. 1. cap. 12. numero 1. p.37

Cætera

Cætera vide in verbo *Iudex*.

Delegatus quamuis ſubdelegans non abdicauerit à ſe iuriſdictionem, tamen ſi ſubdelegatus præuenerit, excluditur ſubdelegans in totum à cognitione cauſæ; ſecùs ſi ſubdelegatus nondum cauſam præoccupaſſet: part. 2. cap. 3. numero 1. p.127

Ampliatur hoc procedere, etiamſi delegatio ſine cauſa facta fuerit: ibid. n. 2. p.127

Delegare alium nemo poteſt in iuriſdictionalibus, niſi is qui iuriſdictionem habet actu & habitu: part. 2. c. 9. n. 8. p.138

Delegati ſi plures fuerint, vnus ſine alio de cauſa cognoſcere non poteſt: part. 2. cap. 59. num. 27. p.260

Quod quomodo procedat, fuſiùs explicatur ibid. num. 34. 35. 36. & 37. p.261

Delegatus quando mediante ſubdelegatione cauſam totam commiſit quoad omnia, priuatur funditus iuriſdictione in illa cauſa, nec poteſt illam ſibi reaſſumere. Quod ibidem explicatur quomodo procedat. part. 2. capite 3. numero 4. pagin. 127

Delegati Apoſtolici præuentio non nocet Legato, vel Vicelegato Auenionenſi, quominus cauſas præuentas ab eo poſſit euocare: part. 2. cap. 7. num. 4. p.133

Quando agitur de delegato ad vniuerſitatem cauſarum, poteſt Legatus ex cauſa ſe intromittere in cauſa coram delegato præuenta: part. 2. cap. 7. num. 15. p.134

Delegabilia hodie ſunt omnia præter vltimum ſupplicium. part. 2. c. 8. n. 6. p.136

Quando vno ex pluribus delegatis impedito, alij poſſint in cauſa procedere? part. 1. cap. 1. poſt n. 9. p.3

Delicta.

Delicta grauia quæ dicantur, & quæ leuia? part. 1. c. 28. n. 36. p.81

Delictum an ſit militare, vel non, cognitio ſpectat ad Magiſtrum militum. ibidem numero 37. p.81

De delictis militaribus, vide infra in verbo *Miles*.

Delicta diuerſa duo ſunt, ſimplex percuſſio, & ea quæ fit hominibus coadunatis: part. 2. c. 32. n. 13. p.200

Quando actio legis Aquiliæ producit pœnam dupli propter inficiationem, non eſt noua actio, nouúmque delictum quod ex negatione proficiſcitur: ibid. n. 26. p.200

Delictum & actio criminalis eiúſque iudicij præuentio, an & quando morte delinquentis finiatur tam in publicis quàm in priuatis delictis, fuſè explicatur: part. 2. cap. 62. per tot. p.271

Deſcriptio.

Deſcriptio, aut alia quæ fiunt, quia periculum eſt in mora, non habent effectum præuentionis: p. 3. c. 19. n. 10. p.309

Diffamatio.

Diffamatus laicus per Clericum, conueniendus eſt coram Iudice laico. parte 2. cap. 18. numero 15. p.166

Dinumeratio.

Dinumeratio peti poteſt prædiorum emphyteuticariorum per Dominum directum, etiamſi non eſſet dominus totius territorij: part. 3. cap. 24. n. 10. p.314

Diſcuſſio.

Diſcuſſionis inſtantia non ligat eum qui agit actione rei vendicationis: part. 1. cap. 30. numer. 98. p.96

Qui habet clauſulam Conſtituti, tenetur comparere in iudicio diſcuſſionis: part. 1. cap. 30. n. 101. p.96

Iudicium diſcuſſionis generalis non reſpicit actiones reales, ſed tantum perſonales: part. 1. cap. 31. num. 4. & 8. p.98

Iudicium diſcuſſionis bonorum vtrum ſit vniuerſale, & quid de iudicio ceſſionis, vel ſeparationis bonorum? p. 1. c. 10. poſt n. 16. p.27

Si creditor proſequatur ſuum iudicium particulare, & obtineat ſententiam, tenetur venire in iudicio generali diſcuſſionis: part. 1. cap. 10. poſt num. 16. p.27

Diuiſio.

In Diuiſionis iudicio, Iudex poteſt in ſua ſententia omittere aliquas res, ſed non perſonas: part. 1. c. 30. num. 27. p.91

Aliud eſt, prędium eſſe diuiſibile, aliud eſſe diuiſum: part. 3. c. 14. n. 4. p.303

Doctores.

Doctores habent idem priuilegium fori, quod de iure communi competit Scholaribus: pat. 1. c. 29. num. 12. p.85

Doctorum & ſcholarium cauſæ remittendæ ſunt ad ipſorum Conſeruatores, etiamſi iudicialem requirant indaginem. part. 1. cap. 29. numer. 39. p.87

Doctori atteſtanti de conſuetudine tribunalis, in quo verſatus eſt, creditur: part. 3. cap. 10. num. 9. p.196

Iniuria facta Doctori propter priuatam inimicitiam, non dicitur atrox: p. 2. c. 46. poſt n. 5. vt videbis ad fin. Indicis inter Additiones omiſſas. p.233

Domeſtici.

Domeſtici Principis vtuntur fori priuilegio, exceptis certis caſibus. part. 1. cap. 30. numero 43. p.92

Domicilium.

Domicilij electio inter aliquos facta non prodeſt tertio: p. 2. c. 41. n. 15. p.221

Intellige vt hoc procedat in electione domicilij pro litis proſecutione, ſecùs ſi facta fuerit per contractum ad faciliorem illius executionem, tunc enim prodeſt illis qui poſſunt vti contractu. p. 2. c. 41. n. 16. p.221

Domicilij electio ad effectum litis, eſt actus ciuilis: p. 2. c. 41. n. 17. p.221

Actus qui non ſunt merè ciuiles, vtpote qui fiunt per contractum, veluti electio domicilij contractualis, prodeſt omnibus quibus contractus prodeſſe poteſt: ibid. n. 21. p.222

In Gallia intimatio facta in domicilio debitoris ad inſtantiam ceſſionarij, valida declaratur: part. 2 cap. 41. num. 24. p.222

Domini, Dominium.

Domini iuriſdictionales habent ſuam intentionem fundatam quoad omnes actus iuriſdictionem concernentes: p. 1. c. 11. n. 1. p.34

Dominium vtile eſt inſeparabile à directo quoad cauſæ cognitionem, cùm illud ab hoc dependeat: p. 1. c. 10. n. 7. p.55

Dominij reſeruatio facit vt dominium non transferatur in emptorem, niſi ſoluto pretio: part. 1. c. 31. num. 21. p.100

Pactum reſeruationis dominij in venditione, eſt validum, p.1.c.31.n.22. p.100
Pactum reſeruationis dominij donec ſolutum ſit pretium, vtrùm ſolam producat hypothecam ſpecialem pro ſecuritate venditoris, an verò dominium non obſtante reſeruatione transferatur in emptorem, copioſè explicatur p.1.c.31.n.23.& multis ſeqq. Et explicantur variæ deciſiones Rotæ circa hanc quæſtionem. p.100
Dominij reſeruatio perpetua, eſt contraria naturæ venditionis, ſecùs ſi ad tempus: p.1.c.31.num.30. p.101
Domini iuriſdictionales, dum de proprio eorum intereſſe agitur, non poſſunt præuenire cauſas: p.2.c.2.n.26. p.124
Idem dicendum eſt, dum agitur de intereſſe ſuorum Officialium, ibid.n.27. p.124
Præuentio tamen hoc caſu firmatur per partium comparitionem, ibid.n.28. p.124
Domini terrarum, habentes iuriſdictionem, cognoſcunt ſuper ſolutione ſuorum redituum, in quorum notoria quaſi poſſeſſione reperiuntur. part.2.c.2.n.39. p.125
Item dum agitur de ſeruitiis quæ ipſis ſolent præſtari, ibid.n.40. p.125
Domini iuriſdictionales, cauſâ per eos præuentâ, ſi ſuſpecti dignoſcantur; non priuantur illius cognitione, ſed poſſunt Iudicem non ſuſpectum deputare, p.2.c.2.n.45. p.125
Limitatur quando eſſent ſuſpecti ob grauem inimicitiam. ibid.n.46. p.125
Si agatur de intereſſe pecuniario Domini, vel de conſanguineis ipſius, ſuſpicio ſigillat perſonam Domini, ſed non eius iuriſdictionem, part.2.c.2.n.47. p.125
Superior tamen poteſt de alio prouidere ex cauſa, qui nomine Baronis iuriſdictionem exerceat, ibid n.48. p.126
Dominus vel Magiſter non ligatur actione contra famulum vel procuratorem proprio nomine intentata, quin poſſit non obſtante præuentione nouum iudicium intentare, vel pati. p.2.c.19.n.6. p.170
Domino mediato regni potiùs parendum eſt in bello, quàm immediato. part.2. cap.31. numero 13. p.242
Si quis ſit duorum Dominorum vaſſallus, & illi vaſſallo duo ſimul incompatibilia præcipiantur ab vtroque Domino, cui priùs obediendum ſit; & vtrùm priùs illi qui præuenit, quando agitur de indiuiduis? ibid.n.10. p.242
Quæſtio ſuper competentia dominij directi, eſt præiudicialis controuerſiæ motæ ſuper Commiſſo, vel caducitate rei, quæ ſupponitur moueri ſub illo dominio: part. 2. capite 55. numero 5. p.250
Dominis directis duobus inuicem de dominio contendentibus, interim emphyteuta non debet moleſtari. ibid.n.5. p.250
Ampliatur, vt ne quidem hoc caſu emphyteuta poſſit cogi ad ſoluendum, etiam data cautione per prætenſum Dominum directum de illo releuando: ibid.n.3.
Præuentio ſi fuerit facta per vnum ex prætendentibus dominium directum prædij emphyteutici ad ſe pertinere, vtrùm vnus ex illis qui paſſus eſt ſe præueniri ab alio, poſſit nouam litem pro ſuo iure mouere: part. 2. capite 55. numero 5. p.250
Si Dominus directus ſecundo loco vocatus compareat, vocatus tanquam euictionarius tenetur litem proſequi in illo foro, in quo cauſa fuit præuenta: ibid.n.6. p.250
Reſeruatio dominij in venditione, eſt de natura contractus, & ideo Dominus directus illam impedire non poteſt: part. 1. cap. 31. poſt numer. 22. p.100
Domini iuriſdictionales poſſunt facere proclamata ſuper portu armorum, ſed ſubditi poſſunt ſe opponere in certis caſibus: part.1.cap.11. poſt n.25. p.35
Domini iuriſdictionales non habent ſecundas inſtantias niſi ex priuilegio. part.1. cap.11. num.2. p.34
Vtrùm Dominus poſſit dimittere prædia ſua ad depaſcendum inuito domino iuriſdictionali. part.1. c.23. poſt n.16. p.62
Quando animalia damnum dederunt, vtrùm dominus prædij poſſit conſentire damno in præiudicium mulctæ, quæ deberetur Domino iuriſdictionali: part. 1. capite 22. poſt numer. 16. p.62
Reſeruatio dominij facit vt illud remaneat penes venditorem, etiamſi habita fuerit fides de pretio. p.3.c.4.n.14. p.283
Per reſeruationem dominij excluduntur omnes aliæ creditorum hypothecæ. ibidem numero 15. p.284
Reſeruatio dominij directi facit vt cenſeatur translatum vtile dominium: part. 3. cap. 8. numer. 15. p.293
Quando prædium eſt indiuiſum, dominus directus poteſt prætendere ius in qualibet gleba: p.3.c.14. num.3. p.303
Quid dicendum de pluribus, ſe Dominos directos eiuſdem rei contendentibus; quod per plures caſus explicatur: part. 2. c.12. poſt numerum 41. p.149

Dos.

Præuentio non acquiritur per actionem dotis, quam filia ſine patris conſenſu intentauit: p.2.c.17.n.18. p.164
Dotis cauſa principaliter intentata, ita quod non dependeat à cauſa ſeparationis, aut nullitatis matrimonij, ſpectat priuatiuè ad Iudicem laicum; nec Eccleſiaſticus poteſt præuenire. p.2.c.23.n.6. p.178
Contrarium n.7.ibid. p.179
Sed prima opinio eſt verior & receptior: ibid.num.8. p.179
In actione de dote conſenſus filiæ requiritur, & cur non idem generaliter in actione iniuriarum. An idem conſenſus filiæ requiratur in petenda aſſecuratione dotis, & in quibus caſibus iſta procedant. p.2.c.17.n.14. p.163
Dotem non tenetur aſſignare puellæ ſtuprator, ſi puella moriatur antequam nubat. p.2.c.29.n.18. p.193
Dos puellæ ſtupratæ in foro exteriori ſecundum aliquos debetur in pœnam. p.2.c.29.n.17. Sed contra ibid.n.18. p.193
Dos non debetur puellæ niſi ſub conditione nuptiarum. p.2.c.29.n.20. p.193
Dotem ſolutam ſtuprator repetit, ſi poſtea puella decedat antequam matrimonium contrahat. ibidem num.21. p.193
Dotis promiſſio ſi facta fuerit vxori, & pro ea marito ipſius, maritus agere poteſt & exigere: p.2. c.34. num.9. p.205

Quamuis

Qitamnis actio dotis profectitiæ fuerit conſolidata in perſona filiæ vigore ſtipulationis, pater nihilominus habet actionem de dote propter reliquias patriæ poteſtatis : part. 2. cap. 17. poſt num. 14. p. 163

Dubia.

Diſputationes dobiorum ſunt actus extraiudiciales: part. 3. c. 4. num. 4. p. 282

Dux militum.

Dux militum iuriſdictionem habet in milites: p. 2. c. 9. n. 3. p. 138

E

Eccleſia.

ECcleſia intentare poteſt remedium reſtitutionis in integrum coram Iudice Eccleſiaſtico aduerſus laicum reum : part. 2. cap. 28. n. 17. p. 190

Vtrùm locus ſit præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem, quando delictum committitur intra Eccleſiam : part. 2. cap. 29. num. 29. p. 194

Clericus delinquens in Eccleſia, vel extra Eccleſiam, à ſolo Iudice eccleſiaſtico puniendus eſt : ibidem num. 30. p. 194

Quando laicus committit aliquod delictum intra Eccleſiam, cognitio huius delicti ſpectat ad Iudicem laicum, ſi in manibus habeat delinquentem: ibid. n. 31. p. 194

Quando is qui deliquit intra Eccleſiam eſt contumax, ſi ſit laicus, vterque Iudex, ſpiritualis videlicet & temporalis, delinquentem ſub ſua cognitione habet, & procedit aduerſus ipſum ad declarationem pœnarum quas quilibet imponere poteſt. p. 2. c. 29. n. 32. p. 194

Eccleſiaſticus iudex ratione ſacrilegij procedere poteſt aduerſus laicum intra Eccleſiam delinquentem : ibid. n. 34.

Si laicus Clericum offenderit intra Eccleſiam, hoc crimen eſt mixti fori : part. 2. cap. 29. numer. 36. p. 194

Ratione ſacrilegij quando delictum commiſſum eſt intra Eccleſiam, Iudex eccleſiaſticus procedere poteſt ad impoſitionem cenſurarum, & excommunicationis, ſi illi locus ſit; laicus verò ad pœnas temporales: ibid. n. 37. p. 194

Effigies.

De executione contumacia facta in effigiem: part. 1. cap. 30. num. 65. p. 93

Vide in verbo *Statua*.

Electio.

Electio Iudicis ſeu tribunalis & Notarij qui ſcribat in cauſa, ſpectat ad eum qui proximior & potior eſt in accuſando, ſi plures ſimul concurrant : p. 1. cap. 10. num. 5. p. 26

Eligendi ius in alternatiua rerum amittit debitor, ſi paſſus fuerit ſe præueniri per litis conteſtationem: part. 2. cap. 35. n. 23. p. 108

Eligendi facultas in debito alternatiuo non amittitur per ſimplicem litis conteſtationem, ſed tantùm per ſententiam, quando oritur à lege, vel procedit ex vltima voluntate : ibidem numero 24.

Electio iudicis & Notarij ſpectat ad creditorem, ſi exceptio beneficij competentiæ fuerit propoſita per viam actionis : part. 2. cap. 42. numero 11. p. 223

Emphyteuta.

Emphyteuta Eccleſiæ non poteſt præueniri nec citari coram Iudice laico, etiamſi de dominio vtili & inter laicos ageretur : part. 1. cap. 20. num. 6. p. 55

Emphyteuta, vel feudatarius, ſi citentur ſuper dominio directo, iudicium transfertur in dominum, qui poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem, non obſtante præuentione : part. 2. cap. 12. numero 41. Intellige vt ibidem numero 40. p. 149

Quando agitur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, Iudex laicus de illa non poteſt cognoſcere ſecundum mentem Rotæ Romanæ, quamuis emphyteuta eſſet laicus : part. 2. cap. 12. numero 42. pagin. 150

Emphyteuta non poteſt cogi ad ſoluendum duobus dominis de directo dominio contendentibus, etiamſi prætenſus Dominus directus daret cautionem de illum releuando : part. 2. cap. 55. num. 2. & 3. p. 250

Emphyteuta tamen poteſt interim cogi ad deponendum, vt ſoluatur illi ad quem de iure pertinebit: ibid. num. 4. p. 250

Emphyteuta ſi conueniatur principaliter, cauſa tractanda eſt coram eius Iudice competenti. Et quid in Emphyteuſi Eccleſiaſtica? part. 2. cap. 55. num. 8. p. 250

Emptor.

Cauſæ præuentio contra eum qui merces recepit, non obſtat actioni motæ contra eum qui merces emit : part. 2. c. 19. n. 1, p. 170

Enunciatiua.

Ex enunciatiuis verbis non oritur litiſpendentia, nec præuentio : part. 1. capite 9. numero 46. p. 23

Epiſcopus.

Epiſcopus poteſt cogere hæredes laicos ad legati pij præſtationem. part. 1. cap. 22. numero 2. p. 59

Epiſcopus cognoſcit contra quoſcunque inuaſores vel fraudatores bonorum Eccleſiæ : ibid. num. 4. p. 60

Epiſcopus in caſibus, in quibus poteſt contra laicos procedere, poteſt deuenire ad capturam perſonæ & alias executiones etiam per proprios Officiales: p. 1. c. 22. n. 11. p. 60

Epiſcopus pro executione facienda contra laicos ex propria iuriſdictione non indiget auxilio brachij ſæcularis. ibid. n. 12. p. 60

Ab Epiſcopi libera voluntate dependet cauſas per ſe ipſum cognoſcere, aut alteri cognoſcendas delegare : & propterea nulla contra ipſum competere poteſt manutentio : part. 2. c. 1. n. 36. p. 117

Quando laicus eſt nimis remotus, non debent cogi litigantes illuc accedere, ſed vel Epiſcopus accedere debet, vel cauſam alicui committere: part. 2. c. 1. n. 38. p. 117

Principalis Cathedra & Tribunal non debet per Epiſcopum è Ciuitate in alium locum transferri: ibid. n. 39. p. 117

Epiſcopus de iure communi cogi poteſt ad tenendum Vicarium in certo loco, ſi ius illud per Communitatem legitimè præſcriptum fuerit, & quæ ad id requirantur? ibid. n. 40. p. 117

Epiſcopus poteſt ſuam iuriſdictionem nubantes excommunicare, etiam nulla præuia citatione vel monitione: p. 2. c. 1. n. 63. p. 119

Amplia

Ampliatur etiamſi lis pendeat ſuper declaratione confinium, ibid. n. 64. & 65.

Epiſcopi etiam ante Concilium non poterant conueniri niſi coram Papa in grauioribus, & coram Concilio prouinciali in minoribus delictis: p. 2. c. 1. num. 66. p. 119

Epiſcopi habent iuriſdictionem cumulatiuam cum Prælatis inferioribus ſæcularibus: part. 2. cap. 1. num. 77. p. 121

Epiſcopus abſoluere poteſt excommunicatos à Prælatis inferioribus, & tenet abſolutio, ſed abſoluens malè facit: ibid n. 78. p. 121

Prælati inferiores ſi iuriſdictionem acquiſiuerint per præſcriptionem, habent illam priuatiuè, nec Epiſcopi de ea ſe poſſunt intromittere: part. 2. cap. 1. num. 79. p. 121

Epiſcopus poteſt eſſe Iudex in cauſa ſuæ menſæ, nec poteſt ſuſpectus allegari in illa cauſa: part. 2. num. 32. p. 125

Contrarium communiter receptum eſt, nempe quod poſſit ſuſpectus allegari: ibidem numero 33. p. 125

Epiſcopus Iudex eſſe poteſt in cauſa in qua agitur de proprio intereſſe, niſi allegetur ſuſpectus: ibid. num. 34. p. 125

Ius eſt facultas faciendi ſententias executioni demandari ſpectat ad Epiſcopos: part. 2. c. 44. n. 8. p. 228

Epiſcopus à diœceſi ſua expulſus, ad alienam confugere coactus, poteſt in aliena, in ſubditos iuriſdictionem contentioſam exercere, petitâ priùs, licèt non obtentâ licentiâ: part. 2. cap. 48. num. 1. p. 236

Epiſcopum, cui licitum eſt in aliena Diœceſi iuriſdictionem contentioſam exercere, non poſſe vti præuentione in præiudicium alterius Epiſcopi, quidam exiſtimant: p. 2. c. 48. n. 2. Contrarium ibid. n. 3. p. 236. & 237

Epiſcopus poteſt ad libitum intra Diœceſim alterius Epiſcopi exercere actus voluntariæ iuriſdictionis, veluti conferre beneficia, & ſimilia: p. 2. c. 48. n. 4. p. 237

Epiſcopo alterius Diœceſis conſentiente, poteſt exerceri iuriſdictio contentioſa Epiſcopalis intra ipſius diœceſim: ibid. n. 5.

Subditi tamen Epiſcopi non poſſunt inuiti trahi extra Diœceſim ſui Epiſcopi, etiamſi id fieret de licentia Epiſcopi illius loci, niſi in caſum expulſionis ſui Epiſcopi. ibid. n. 6. p. 237

Conſenſus per Epiſcopum præſtitus in fauorem exercitij iuriſdictionis alterius in ſua Diœceſi, non extenditur ad caſum quo iſte Epiſcopus exterus vellet vti præuentione contra ipſum: part. 2. c. 48. n. 7. p. 237

Epiſcopi expulſi priuilegium vt in alterius Diœceſi iuriſdictionem exercere poſſit, non habet locum quoties ipſe iuriſdictionem intra propriam Diœceſim exercere poteſt: ibid. n. 8.

Epiſcopus ſi fuerit receptus in poſſeſſione ſui Epiſcopatus, ſed poſtea veniens non fuerit admiſſus, habet idem priuilegium exercendi iuriſdictionem in aliena Diœceſi ſicut Epiſcopus expulſus. ibid. num. 9. p. 237

Epiſcopi poſſunt procedere per cenſuras contra inobedientes, in Confeſſionibus, vel Prædicationibus. p. 3. c. 3. n. 19. p. 281

Cauſa non eſt remittenda ad Curiam Epiſcopalem quando contingit diſputari de validitate collationis factæ in Legatione, ſi nullitas fundetur in defectu poteſtatis: p. 3. c. 9. n. 1. p. 294

Epiſcopus eſt executor omnium piarum voluntatum, etiamſi teſtator hoc prohibuiſſet: quod tamen non obſeruatur in Gallia. part. 1. cap. 22. poſt num. vlt. *Additio hæc Correctoris incuriâ in corpore libri omiſſa, ad calcem huius Indicis remiſſa eſt.*

Error.

Communis error facit ius in iuriſdictionalibus. p. 3. c. 18. num. 1. p. 307

Corrigitur error in impreſſione *volum. 2. quæſt. ciuil. quæſt. 127.* part. 3. cap. 25. n. 22. p. 316

Euictio, Euictionarius.

Euictio & indemnitas differunt, quæ eſt cauſa omnino ſeparata à lite principali, nec ſubeſt præuentioni illius: part. 2. capite 12. numero 36. p. 149

Cauſa principaliter & ſeparatim per euictionarium intentata, non impedit curſum cauſæ contra emptorem iam præuentæ: part. 2. cap. 12. num. 6. p. 146

Euictionario præuentio obſtat volenti interuenire ad ſolam rei conuenti defenſionem: ibid. num. 7. p. 146

Euictionarius, aut alius tertius per ſuam interuentionem non poſſunt nouare iudicium inuito actore: ibid. n. 8. p. 146

Euictionarius ante litem conteſtatam poteſt etiam inuito emptore proponere omnes exceptiones declinatorias eidem emptori competentes: p. 2. cap. 12. n. 10. p. 146

Intellige, dummodo exceptiones illas proponat intra eaſdem dilationes, intra quas principalis id poſſet. ibid. n. 11.

Euictionarius an poſſit opponere ex perſona ſua contra actorem exceptionem compromiſſi ſtatutarij propter affinitatem ſeu conſanguinitatem cum ipſo? Affirmatiuè: part. 2. cap. 22. num. 17. p. 147

Limitatur vt non procedat quando non comparet vti auctor laudatus, ſed defenſorio nomine: ibid. num. 18. p. 147

Euocatio.

Euocationem ſi commiſſio contineat, ſtatim ſunt ligatæ manus Iudicis à quo fit euocatio. part. 1. cap. 1. num. 22. p. 5

De materia euocationis qui Doctores tractent. p. 1. c. 7. num. 1. p. 16

Euocari poſſunt cauſæ miſerabilium perſonarum. ibid. n. 2.

Euocatio & appellatio à pari procedunt. part. 1. c. 7. num. 3. p. 26

Euocatio eſt potentior appellatione. ibid. num. 4. Intellige vt ibid. n. 11. p. 16

Euocari poteſt cauſa nondum cœpta. part. 1. cap. 7. num. 5. p. 16

Euocationis definitio explicatur. ibidem numero 6.

Euocatio non niſi magna ex cauſa fieri debet; nec generaliter in omnibus cauſis, ſed in vna certa dumtaxat. ibid. n. 7.

Cauſâ ante litem cœptam euocatâ, ſcribit Notarius Curiæ ad quam fit euocatio. part. 1. cap. 7. num. 8. p. 16

Cauſa ſi euocetur ab eodem Tribunali ad alium Iudicem eiuſdem Tribunalis, Notarius cauſæ euocatæ ſuam cauſam retinet. ibid. n. 9.

Euocationis & appellationis differentia. ibidem num. 10.

Euocatio dicitur eadem lis, ſed non appellatio. p. 1. c.7.n.11. p. 16
De euocatione commiſſa extra Ciuitatem, vel locum in quo cauſa tractari cœpta erat. ibid. n.12. p.16
De euocatione facta de vno Tribunali ad aliud in eadem Ciuitate. part. 1. cap. 7. numero 15. p.17
Euocationis reſcriptum ſi ſit ſubreptitium, eſt ipſo iure nullum. ibid.n.16. p.17
Et illud reſcriptum euocatorium, ſiue iuſtum ſit ſiue iniuſtum, eſt timendum. ibidem num. 18. p.17
In cauſis euocationum quid ſeruet conſuetudo. p.1. c.7.n.19. p.17
Dum de viribus euocationis agitur, omnia acta ſunt exhibenda. ibid.n.20. p.17
Euocatione valida exiſtente, tota iuriſdictio Curiæ euocatæ ſuſpenditur in illa cauſa. part. 1. cap.7. num.22. p.18
Quis teneatur acta portare in cauſa euocationis. ibid.n.21. p.18
Euocatur cauſa per ſupremam Curiam, ſi feudatarius fuerit negligens in iuſtitia adminiſtranda. p.1.c.11.n.17. p.35
Notarius illius Curiæ ad quam fit euocatio, ſcribere debet in cauſa per Superiorem euocata. part.2. c.36.num.1. p.211
Superior euocans & vniens cauſas, verùm poſſit ex pluribus Notariis ſcribentibus in diuerſis cauſis vnitis, deputare vt in illis ſcribat vnum ex illis ſibi beneuiſum. p.2.c.36.n.2. p.211
Euocatio generalis cauſarum omnium in genere non debet fieri, ſed ſolum in certis cauſis particularibus concedenda eſt. ibid.n.3.
Quænam ſint iuſtæ cauſæ ob quas euocatio concedenda eſt. ibid.n.4. p.211
Euocationis cauſæ in reſcripto euocatorio exprimi debent: p.2.c.36.n.5. p.211
Poſt cauſam inſtructam, & approbatam Iudicis perſonam, euocatio cauſæ difficiliùs conceditur. p.2. c.36.n.6. p.211
Euocatio facilè concedi ſolet ratione connexitatis cauſarum, & diuerſorum illius articulorum. ibid. num.8.
Euocationi quando locus eſt, non debet fieri vnius dumtaxat articuli, ſed totius negotij. ibid.n.9.
Euocatio cauſarum ad ſolum Superiorem pertinet. p.2.c.36.n.11. p.211
Euocare ab eo cauſas nemo poteſt quem Iudicem per ſe ſolus non conſtituit. ibid.n.12.
Euocare non poteſt cauſas Epiſcopus ab Archidiacono. ibid.n.13.
Euocare nequit cauſas Epiſcopus à ſuo Suffraganeo p.2.c.36.n.14. p.211
Euocat cauſas à quibuſcumque Iudicibus ſupremus Princeps, veluti Rex à Parlamento, committendo illas ſuo Magno Concilio, & Imperator à Camera Imperiali ad ſuam ſupremam Aulam. ibid. num.13.
Intimari debet euocatio Iudici, ſi fiat motu proprio, non autem ſi ad inſtantiam partis. p.1.cap.1.poſt num. 22. p.5
Variæ enumerantur cauſæ, propter quas Superior poteſt concedere euocationem. part.1.cap.7.poſt num.7. p.16
Non reuocantur ea quæ ante tacitam euocationem facta ſunt. p.1.c.7.poſt n.17. p.17
Euocatio & inhibitio facta parti vtrum Iudicem afficiat. p.1.c.7.poſt n.17. p.17
Quis habeat poteſtatem cauſas euocandi: p. 1.c.7. poſt num.vlt. p.18
Per commiſſionem datam alteri delegato per delegantem, cauſa cenſetur tacitè euocata. p.2. c.7. poſt num.14. p.134

Examen.

Trahens aduerſarium ad vetitum examen cauſam amittit. p.2.c.41.n.5. p.210
Ad hoc vt quis cauſa cadat propter prouocationem ſui aduerſarij ad vetitum examen, requiritur perſeuerantia ſaltem vſque ad litis conteſtationem. ibid.n.7. p.210
Qui probabili errore ductus eſt, excuſatur de indebita ſui aduerſarij ad vetitum examen prouocatione. p.2.c.41.n.8. p.222

Exceptio.

Exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt aduerſus executionem ſcripturæ priuatæ recognitæ opponi, quamuis lapſum ſit biennium, ſi debitor ſuſcipiat onus probandi pecuniam non fuiſſe numeratam; ſicut & pacti de non petendo; & aliæ ſimiles. p.1.c.25.n.22. p.67
Exceptio ſolutionis non receptæ, opponi debet per creditorem infra triginta dies, à tempore confeſſionis de recepto computandos. part.1.c.25.n.19. p.67
Exceptio ſuperueniens quomodocunque lite pendente poteſt opponi. p.1.c.28.n.47. p.79
Exceptio temporalis ſuperueniens lite pendente ſuffragatur. p.1.c.28.n.59. p.83
Exceptio ſuperueniens in perſona defenſoris non ſuffragatur principali. ibid.n.60. p.83
Exceptio peremptoria ſuffragatur quamuis ſuperueniens lite pendente. ibid. n.61. p.83
Exceptio perſonalis voluntaria & procurata non nocet præuentioni. ibid.n.62. p.85
Quid interſit inter exceptionem ſuſpicionis, & alias dilatorias, ratione oppoſitionis ipſarum faciendæ per tertium. p.2.c.12.n.20. p.147
Exceptio de iure tertij opponi poteſt quando eſt potiùs de non iure actoris. part.2. cap.13.n.10. p.153
Exceptio litiſpendentiæ non obſtat iuriſdictioni regulariter quando exceptio rei iudicatæ non obſtat actioni. p.2.c.14.n.15. p.158
Exceptiones perſonales rei cohærentes quæ competunt principali debitori, poſſunt opponi per fideiuſſorem. p.2.c.18.n.17. p.166
Exceptio non numeratæ pecuniæ oppoſita per principalem, impedit actionem contra fideiuſſorem, donec ſuper ea cognitum fuerit. part.2.c.18.n.27. p.167
Exceptiones reales per principalem oppoſitæ, impediunt ne agatur contra fideiuſſorem, quarum hic exempla proponuntur: & hoc potius ex natura iudicij præiudicialis, quàm in vim præuentionis: ibid.num.28. p.167
Quando quis ſe obligauit vt principalis, non poteſt opponere exceptionem nullitatis obligationis principalis debitoris. part.2. cap.18. n.38. p.168
Exceptio rei iudicatæ non eſt de cohærentibus rei, ideo non nocet fideiuſſori ſemper: quod contra principalem debitorem iudicatum eſt. part. 2. cap.18.n.43. p.169
Exceptiones legitimas aduerſus libellum actoris, ſi reus opponat, priùs admittendæ ſunt & diſcutiendæ ſi tales ſint quæ impediant litis ingreſſum: p.2.c.35.n.6. p.207

Exceptio prænentionis debet opponi coram Iudice præuento, ita tamen vt illam proponens non fuerit contumax coram Iudice prænenīente. p. 2. cap. 39.n.9. p.215
Eaceptio competentiæ iunat Socerum tam contra Maritum, quàm contra eius ceſſionarium. p.2. cap.42.num.8. p.229
Eaceptio competentiæ poteſt opponi in executione ſententiæ, & aliæ ſimiles. part.2. c.60. n.18. p.267
Idem dicendnm de aliis omnibus exceptionibus quæ directè ſententiam non impogoant. ibid. num.17. p.267
Exceptiones omnes dilatoriæ ſuperuenientes de nouo poſt litem cœptam opponi poſſunt. part.2. c.53.n.20. p.247
Exceptio hoſtica locum non habet in ſpolio. part.2. c.53.0.23. p.248
Intellige ſi ſit ſpolium de recenti. ibid. numero 24.
Exceptio hoſtica quæ ſit. p.2.c.33.n.22. p.248
Exceptiones non requirentes altiorem indaginem quando admittuntur, tamen de illis plenè conſtare debet. p.2.c.56.n.17. p.252
Exceptio præiudicialis ſi ſuerit propoſita, cenſetur tacitè reiecta, ſi Iudex procedat ad vlteriora. p.3. c.2.n.7. p.277
Quando exceptio incompatibilis cum executione propooitur, de illa debet per Iudicem coram quo propoſita fuit cognoſci. part.3.cap.2. num.10. p.277
Quod fnit deductum ſemel per viam actionis, poteſt poſtea deduci per viam exceptionis. ibidem num.11.
Exceptio fideicommiſſi non retardat immiſſionem ex Saluiano interdicto. part.3. cap.7. oum.7. p.289
Qui propooit exceptionem per viam actionis, eſt reus originatius, & ſic non poteſt eligere Iudicem, vel Notarium qui ſcribat in illa cauſa. p.3. c.16.n.2. p.306
Exceptio generalitatis & incertitudinis libelli debet opponi ante litem conteſtatam cum ſit dilatoria. p.3.c.20.n.7. p.310

Excuſſio.

Excuſſione pendente contra principalem, non agitur contra fideiuſſorem, qui excuſſionis beneficio non renunciauit. part.2. cap.18. numer.37. p.168

Executio.

Eaecutio ſi fuerit conſummata, tertius non anditur ſi ſe opponat, ſed nouo iudicio debet experiri. part.1.c.5.n.1. p.12
Quæ ſit differentia inter eum qui ſe opponit ante, & qui poſt conſummatas executiones. ibid.n.2.
Eaecutionibus conſummatis non poteſt allegari præuentio. ibid.n.3.
Execotio non dicitur conſnmmata niſi poſt factam miſſionem in poſſeſſionem. part.1. cap.5. num.4. p.18
Executio verùm dicatur finita, ſi ſtatim poſt miſſionem in poſſeſſionem oriatur controuerſia. ibid. onm.5.
Execntionem non approbat qui illius copiam petit. p.1.c.9.n.39. p.23
Executio facta contra formam cartelli ſeu literarum, noo dat præueotionem. part.1.cap.9.n.29. p.22
In executiuis licita eſt variatio de remedio ad remedium, & de Iudice ad Iudicem. p.1.c.10.n.18. p.28
Qui executiones obtinuit, quomodo ſibi proſpicere debeat ne per rei oppoſitiones illaquetur: part.1.cap.10.n.23. p.28
Executionem fuiſſe factam non creditur Notario atteſtanti. p.1.c.10.n.53. p.31
Executio contra non ſubmiſſum, ant obligatum, aut condemnatnm, non inducit prænentionem. p.1.c.10.n.63. p.31
Executio non poteſt obtineri pro futuro, quando nihil debetnr de præterito: part.1. cap.10.n.67. p.32
Redditur tamen valida, ſi antequam facta fuerit, terminus ſolutionis ſit maturatus. ibid.n.73.
Eaecutio quæ lapſo termino ad introducendum conceditur per ſtatutum appellato, poteſt obtineri parte non citata. p.1.c.21.n.17. p.38
Execntionem renocari per viam iniuſtitiæ, vel per viam attentatorum, magna eſt differentia. ibidem oum.18
Per executionem quam appellatus obtinet lapſu tempore ad introducendum appellanti conceſſo, non datur præuētio quoad cauſam appellationis Iudici, vel Notario præcedentis inſtantiæ. part.1. cap.21.n.20. p.39
Executione finita, poteſt alius & nouns Index competens adiri in actione ordinaria ſuper rebus ſubhaſtatis mota. p.1.c.24.n.7. p.64
Executio parata conceditur ſcripturæ priuatæ contra ſcribentem & recognoſcentem, ſed non contra tertium. p.1.c.25.n.6. p.66
Executio conceditur contra coofitentem. ibidem num.5.
Executionem paratam non habene inſtrumenta publica de iure commoni. p.1.c.25.n.9. p.66
Quid de literis cambij: ibid.n.10.
Verius eſt literas cambij recognitas de iure communi paratam habere executionem. ibidem num.12. p.66
Executio quæ fit in vim ſcripturæ priuatæ, fieri debet per viam præcepti ſecundum iuris communis diſpoſitionem: p.1.c.25.n.13. p.67
Eaecutio datur ſcripturis priuatis recognitis in Gallia, & Anenioni: ibid.n.14.
Quoad executionem concedendam, paria ſunt ſcripturam priuatam fuiſſe recognitam, vel habitam pro recognita: p.1.c.25.n.13. p.67
Sententia ſuper continnatione executionum in vim ſcripturæ priuatæ recognitæ, non recipit appellationem ſuſpenſiuam: part.1.cap.25. numer.25. p.68
Eaecutionis, quæ fit in vim rei iudicatæ, vel in vim confeſſionis iudicialis, praxis. part.1.cap.25.n.29. p.69
Executiones conſummatæ quando dicantur ſecundum ſtylum Rotæ Romanæ: p.2.cap.18. num.47. p.131
Præuentio oon poteſt opponi tertio litem mouenti poſt executiones conſummatas: ibid. num. 48. p.151
Eaecutorialibus laxatis, & conceſſa declaratoria, dicitur facta realis executio ſecundum ſtylum Rotæ p.2.c.18.n.30. p.131
Si debitor Curiis Pontificiis & Regiis in debita forma fuerit obligatus, poteſt creditor executiones facere coram Iudicibus Regiis, quamuis præuentio facta ſit per eaecutionem in bonis ſub Monarchia Pontificia conſtitutis; neque hoc caſu aliquam pœoam incurrit. p.2.c.41.n.11. p.221
Pro executione ſententiæ quomodo differant officium Iudicis, & actio in factū: p.2.c.44.n.11. p.228

Executio

Executio pro ſumma partim debita, partim iodebita, nulla eſt. p.2.c.56.n.8. p.251

Executio noo eſt nulla, ſi erratum fuit in æſtimatione; ſecùs ſi erretur in quantitate ſummæ pro qua fit executio: part. 2. capite 56. numero 9. p.251

Iudicium executiuum & poſſeſſorium ſummarium valde ioter ſe differuot: part.3.cap.5. numero 8. p.285

Quando diſceptatur ſuper executione ſenteotiæ latæ in prima inſtantia, non debent attendi acta nouiter producta. p.3.c.14.n.2. p.402

Executio facta contra oon ſubditum nec ſubmiſſum eſt nulla. p.3.c.22.n.3. p.312

Qui non eſt obligatus, non poteſt executiuè conueniri, oiſi latâ priùs ſententiâ: ibid.n.4.

Exceptio periurij ſuperueniens non impedit cauſam ciuilem pro executione coottactus præuentam. p.1.c.15.poſt o.25. p.45

Executor.

Executores Curiæ, & nuncij ſeu apparitores, ad libitum ex conſuetudine mutari poſſunt. part. 1. cap.3.o.8. p.8

Commiſſio executoris qoando expiret poſt factam executionem, p.1.c.5.poſt n.3. p.12

Quibus caſibus requiratur traditio poſſeſſionis ad hoc vt executio dicatur perſecta. ib.poſt n.4. p.12

Ex quibus verbis commiſſionis executor deputatus poſſit cognoſcere de moleſtiis poſt executionem illatis. p.1.c.5.poſt n.9.& n.13. p.13

Executor Breuis Apoſtolici vtrùm impediatur per præuentionem alterius Iudicis delegati. p.2.c.3. poſt n.vlt. p.128

Exemplaris.

Subſtitutio exemplaris non valet, niſi ad ſubſtitutionem vocentur perſooæ deſignatæ *in l.humanitatis, C. de impub. & alijs ſubſtit.* part.3. cap.25. num.2. p.315

Quando mente captus habet liberos, non omnes præciſè ſubſtituendi ſunt, ſed vnus, aut plures, dummodo aliis relinquatur legitima. ibid.n.3.

Si mente captus liberos non habeat, ſubſtituendi ſunt fratres aut ſorores, ſeu vnus aut plures ex ipſis: hic eoim etiam ſorores comprehenduntur. p.3.c.25.n.4. p.315

Subſtituti in ſubſtitutione exemplari, debent eſſe fratres vel ſororea ex latere paterno, ſi pater; ex materno ſi mater ſubſtitutionem ordinet: ibid. num.5. p.315

Non ſolùm pater, ſed etiam mater liberis mente captis ſubſtitutionem exemplarem facere poteſt. ibid.n.6.

Deficientibus filiis, & fratribus, quilibet extraneus poteſt exemplariter ſubſtitui. p.3.cap.25.num.7. p.315

Vtrùm ſubſtitutio facta filiis ad onus illorum, in fauorem perſonarum quæ ex diſpoſitione legis ſubſtituendæ ſunt, conſideranda ſunt verba teſtamenti vtrùm ſint directa vel obliqua, vtrùm relata ad perſonam teſtatoris vel filij, & alia de quibus hic. ibid.n.8.

Filius mente captus poteſt grauari in illo pluri, quod illi teſtator relioqoit vltra legitimam; ſed illa ſubſtitutio in fauorem extranei non erit exemplaris, ſed fideicommiſſaria. p.3.c.25.n.6. p.316

Teſtamentum patris, & filij mente capti, conſideratur tanquam duplex teſtamentum, & ideo ſi exemplaris non valet, ſuſtinetur tamen fideicommiſſum. ibid.n.10.

Subſtitutus exemplariter non poteſt grauari in legitima filij mente capti, ſi ſit de perſonis deſignatis *in l.humanitatis, C. de impuber. & alijs ſubſtit.* qoia illius legitimæ bona habent à lege. p.3. c.25.n.11. p.316

Exemptio.

Exempta domo alicuius quoad priuilegium fori, cenſetur quoque exempta tota eius familia: p.1. c.29.num.7. p.84

Exercitus.

Exercitui inſeruientes in terra, vel mari, gaudeot priuilegio militum quoad forum: part.1.cap.19. num.4.& 5. p.84

Exhibitio.

Exhibitio petita per actionem ad exhibendum, non inducit præuentionem: part.1.cap.32.numer.50. p.109

Condemnatus ad exhibendum, non cenſetur condemnatus ad aliud præſtandum. ibid.n.51. p.109

Sententia lata io actione ad exhibendum, non parit exceptionem rei iudicatæ in negotio principali. ibid.num.52.

Quomodo proponi debeat actio ad exhibendum ad hoc vt per eam oriatur præuentio: part.1. c.32. num.53. p.109

Simplex actio ad exhibendum modici eſt præiudicij, ideo ſummariè tractanda eſt. ibid.n.54.

Contra non exhibentem quæ remedia competant. ibid.num.55. p.109

Expenditor.

Expenditor vtrùm teneatur proprio nomine erga macellarium. p.2.c.19.n.5. p.170

Expenſa.

Expenſas ſoluere tenetur actor quandocunque ſoli inſtantiæ renuocians. p.1.c.6.n.4. p.14

Expenſas ſoluere tenetur confugiens à remedio ordinario ad executiuum, non tameo è contra: p.1. c.10.n.24. p.28

Expenſæ deſcriptionis, ſeu annotationis bonorum, quæ fit contra reum contumacem, non debeot ſolui de bonis deſcriptis & annotatis: part.1.c.30. num.81. p.94

Vtrùm debeat fieri cumulatio expenſarum & fructuum cum ſorte principali, ad fundandam iuriſdictionem tam in prima inſtantia quàm in cauſa appellationis. parte 2.cap.61.num.16. & 18. p.269

Socij criminis condemnati in expenſis quando teneantur in ſolidum. p.2.c.61.n.17. p.268

Extraiudicialis.

Extraiudiciales proceſſus non factæ in forma iudicij, nullam dant præuentiooem. part. 1. cap.32. num.49. p.169

F

Factum.

FActum ſucceſſiuum quando dicatur. part.1. c.5. num.8. p.13

Factum ſucceſſiuum continet ſententia lata in cauſa terminorum. p.1.c.5.n.9. p.13

In factom actio quomodo poſſit in vim ſenteotiæ intentari. p.1.c.5.n.10. p.13

Falſitas.

Iudicium ſuper falſitate commiſſa in cauſa, debet terminari coram eodem Iudice & Notario illius cauſæ, in qua falſitas fuit commiſſa. part. 3 c.15. num. 2. p.305

Falſum.

Falſi accuſationem inſtituere poteſt accuſatus de crimine, etiam poſtquam nomen eius receptum eſt inter reos. p.1.c.16.n.4. p.47

Falſi accuſatio ſeu recriminatio contra accuſatorem, fieri debet coram eodem Iudice cauſæ criminalis. Quid verò de Notario ſtatuendum ſit, oſtenditur. ibid.n.5.& 6.

Contra teſtem falſum reuelantem poteſt procedi criminaliter ad pœnam falſi coram Iudice Eccleſiaſtico, non tamen in præiudicium cauſæ præuentæ in tribunali Curiæ ſecularis. p.1.c.27.n.10. p.76

Teſtis falſum ſi deponat coram Iudice qui illum examinat ex remiſſione alterius Magiſtratus, vterque Iudex nempe remittens & examinans procedere poteſt, & locus eſt præuentioni. p.2.c.46.n.10 p.133

De falſitate per modum exceptionis propoſita tractandum eſt coram eodem Iudice, nec agendum hoc caſu de præuentione: part.2.cap.54.numer.3. p.148

Falſitatis exceptio niſi ſit euidens, non retardat executionem obligationis Cameralis. Fallit tamen ex ſtatuto Auenionenſi. ibid. n.4.

Iudex ſæcularis poteſt procedere ad punitionem laici, qui coram Eccleſiaſtico falſum depoſuit, non obſtante punitione extraordinaria & ſententia iudicis Eccleſiaſtici. part.2. cap. 47. numer.6. p.235

Si laicus falſum deponat coram Iudice Eccleſiaſtico, crimen eſt mixti fori, & locus eſt præuentioni. ibid.n.5.

Clericus coram Iudice laico falſum deponens, non poteſt ab eo puniri; ſed cauſa priuatiuè, & non præuentiuè, ſpectat ad Iudicem Eccleſiaſticum: p.2.c.47.n.1. p.233

Contionecſia falſitatis Clerici coram Iudice Eccleſiaſtico pendente, Iudex laicus interim non prohibetur de illa falſitate cognoſcere non ad effectum puniendi, ſed ad expeditionem ſuæ cauſæ ciuilis. ibid.n.2.

Falſus teſtis laicus deponens coram Iudice Eccleſiaſtico, puniri poteſt per Iudicem ſecularem, quamuis laicus fuerit definitiuè abſolutus in tribunali Eccleſiaſtico. part. 2. cap. 47. numer. 7. p.235

Iudex delegatus quibus concurrentibus poſſit cognoſcere de falſa depoſitione coram ipſo facta: p.2.c.47.n.11. p.236

Indiſtinctè delegatus de falſitate coram illo facta cognoſcit, ſi ex ipſa impediretur eius iuriſdictio. ibid.n.12.

Familiares.

Familiares Scholarium, illorúmque domeſtici, gaudent fori priuilegio. part. 1. cap. 29. numer. 10. p.83

Familiares poteſt Epiſcopus promouere ad Sacros Ordines ſub ſpe futuri tituli: p.1.c.29. num.15. p.85

De familiaribus Cardinalium & Summi Pontificis, ibid.n.16.& 17. p.83

Familiarium nomen diuerſimodè accipitur ſecundùm ſubiectam materiam. ibidem numero 18. p.85

Familiares Eccleſiaſticorum, an & quomodo gaudeant fori priuilegio. part.1.cap. 29. numer. 19. p.85

Iudicis Eccleſiaſtici arbitrio remittitur verùm famulus ſit talis, vt ſine eo Clericus ſuo priuilegio commodè vti non poſſit. ibidem numero 20. p.83

Familiares Epiſcoporum gaudent priuilegio fori, ſiue ſint perpetui ſiue temporales; & ſiue expenſis Epiſcopi viuant, ſiue propriis. p.1.cap.19.n.21. p.83

Ampliatur vt procedat tam in cauſis ciuilibus quàm in criminalibus. ibid.n.22.

Notarius actorum Curiæ Epiſcopalis, tanquam familiaris, gaudet fori priuilegio. ibidem numero 24.

Familiares Nunciorum Apoſtolicorum gaudent priuilegio fori. part. 1. capite 29. numero 27. p.85

Ampliatur, ſiue prædicti familiares delinquant in officio, ſiue extra officium: ibid.n.28.

Familiarium ſuorum cauſas Epiſcopus ad ſuum Tribunal remitti petere poteſt, non obſtante præuentione Iudicis laici: ibidem numero 29. p.85

Familiares Sanctæ Inquiſitionis, non obſtante quacumque præuentione, poſſunt petere ſe remitti ad Tribunal Sancti Officij. p.1.cap.19.numer.31. p.86

Familiares Religioſorum an & quando ab Epiſcopo poſſint excommunicari, & quando ſint exempti à iuriſdictione Epiſcopali: par.1.c.29.n.32.& 33. p.86

Familiaris priuilegiatus licet talis eſſe deſinat lite pendente, tamen cogitur continuare litem coram Iudice priuilegiato: ibidem numero 40. p.87

Familiarium Epiſcopi appellatione non venit ille qui exercet officium Iudicaturæ pro Epiſcopo tanquam Domino temporali. ibidem numer. 34. p.86

Famuli.

Verùm filij & famuli Artificum gaudeant priuilegio fori quod ex ſtatuto illorum Dominis aut Patribus conceſſum eſt part.1. cap.29. poſt numer. vlt. p.87

Feriatum.

Feriato die commiſſio executionis dari poteſt ad diem non feriatum: part.1. cap.10. numero 74. p.32

Feſta.

Feſtorum violationis delictum verùm cognoſci poſſit per præuentionem à Iudice laico. p.2.c.29.n.38. p.194

Feſtorum violatio concernit iuriſdictionem Eccleſiaſticam propter contemptum præceptorum Eccleſiæ: ibid.n.39.

In crimine violationis feſtorum locus eſt præuentioni inter tribunal Eccleſiaſticum & ſæculare: & ſuper hoc affertur conſtitutio ſanctæ mem. Pij V. p.2.c.29.n.40. p.194

Si Epiſcopus laico conceſſerit licentiam laborandi diebus feſtiuis, non poterit aduerſus eum Curia temporalis criminaliter procedere: ibidem num.41.

Feudatarius, Feudum.

Feudatarij habentes omnimodam iuriſdictionem poſſunt creare Notarios ad acta ſuæ Curiæ: p.1.c.2. num.22. p.7

Feudatariorum Notarij ſoli poſſunt in eorum Curiis acta ſcribere. ibid.n.23.

Non tamen illa poſſunt recipere extra ſuam Curiam. part.1.c.4.n.11. p.11

Feudum ſi deducatur in controuerſiam, cognitio ſpectat ad Dominum feudi, vel eius Officiarios. p.1 c.14.n.3. p.42

Pares Curiæ quando de cauſis feudalibus cognitio ad eos ſpectat, poſſunt id facere per ſuos Locumtenentes:ibid.n.4. p.42

Feuda in Comitatu Venaiſſino ſunt redacta ad inſtar bonorum patrimonialium:part.1.c.14.num.5. p.42

Conſuetudo attendenda eſt in materia iuriſdictionis feudalis.p.1.c.14.n.2. p.42

Feudalis cauſa ſi non ſecundum conſuetudines feudales ſit decidenda, ſed ſecundum iuris communis diſpoſitionem, tunc Dominus Rector Comitatus Venaiſſini procedit vti Iudex ordinarius, non vti Iudex feudi: part.1.capite 14. numer.6. p.42

Feuda maiora ſunt indiuiſibilia de iure, non tamen ea conſuetudine: part. 2. capite 2. numero 2. p.123

Feudatarius,vel emphyteuta, ſi citentur ſuper dominio directo, iudicium transfertur in Dominum qui poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem; non obſtante præuentione: part. 2. capite 12. num.41.

Intellige vt ibid.n.40. p.149

Feudi Dominus non poteſt cognoſcere de cauſis non feudalibus: part. 2. capite 59. numero 49. p.264

Feuda in ſtatu Auenionenſi, & in Comitatu Venaiſſino,poſſunt alienari & obligari.p.3.c.13.num.4. p.308

Præuentioni locus eſt quoad fructus feudi, inter Dominum feudi,& Iudicem ordinarium. p.1.c.14. poſt n.6. p.42

In iudicio poſſeſſorio feudi vtrùm ſit locus præuentioni: part. 1.capite 14. poſt numerum 6. p.42

Fideicommiſſum.

Si grauamen iniunctum fuerit extraneo, qui propter defectum, liberorum fratrum & ſororum mente capti ſubſtitui poterat, valet in vim fideicommiſſi:p.3.c.25.n.14. p.316

Fideiuſſor.

Fideiuſſor ſimpliciter datus non tenetur in alia inſtantia.p.1.c.30.n.12. p.90

Fideiuſſor obligatus in ſolidum tenetur tanquam principalis. part. 1. capite 32. numero 37. p.108

Per dationem fideiuſſoris de iudicio ſiſtendo vtrùm prorogetur iuriſdictio.ibid.n.36.

Fideiuſſor obligatus cum iuramento tenetur, quamuis principalis non eſſet obligatus. ibid. num.38. p.108

Fideiuſſio non dicitur neceſſaria quæ non datur ex neceſſitate iuris: part. 1. cap. 32. numero 41. p.108

Præuentio facta contra principalem, non impedit quin agatur contra fideiuſſorem,& è contra:quod *toto hoc capite* explicatur: part. 2. cap. 18. num.1. p.165

Quando per executionem factam contra principalem plenè ſatisfactum eſt creditori, non poteſt agere contra fideiuſſorem. ibidem numero 3.

Idem ſi ſtylus Curiæ eſſet in contrarium.ibid.num.4. p.165

Fideiuſſorum etiam nomine ſi principalis debitor obtineat inhibitiones vtrùm tales inhibitiones ſuſtineri poſſint. part. 2. capite 18. numero 5. p.165

Fideiuſſori multæ competere poſſunt exceptiones, quæ non ſuffragantur principali, ibidem num. 7. p.165

Fideiuſſores vtrùm extra proprium forum conueniri poſſint.p.2.c.18.n.9. p.166

Fideiuſſor Doctoris vtrùm coram Iudice Doctorum poſſit conueniri, & conuentus forum declinare, ibid. n.10. p.166

Si vnus ex pluribus fideiuſſoribus, qui non renunciauit beneficio diuiſionis, velit obtinere inhibitiones de ipſum conueniendo vltra ſuam ratam partem, contra Doctorem, aut alium habentem fori priuilegium, non tenetur ſequi forum illius priuilegiati: part.2.c.18.n.11. p.166

In materia præuentionis, ſi fideiuſſor agat contra creditorem, non impeditur creditor agere contra ipſum coram Iudice ipſius fideiuſſoris competente,quem ex pluribus elegerit.Idem de electione Notarij.ibid.n.12. p.166

Fideiuſſor agens, eſt tamen verè & originaliter reus. ibid.n.13.

Fideiuſſor qui ſe omnibus Curiis ſubmiſit, poteſt etiam coram non ſuo Iudice conueniri. p.2.c.18. num.20. p.166

Fideiuſſor exceptioni præuentionis renunciare poteſt:ibid.n.21.

Fideiuſſori quando competit exceptio diſcuſſionis, vtpote quia illi non fuit renunciatum, cauſa illius dicitur habere connexitatem cum cauſa principalis debitoris. ibid.num.23.p.167.

Regula quod præuentio contra principalem non obſtet agenti contra fideiuſſorem, vera eſt, ſed multas patitur exceptiones. part.2.cap.18. n.25. p.167

Præuentio contra principalem ſuſpendit actionem contra fideiuſſorem in obligatione conditionali, p.2.c.18.n.26. p.167

Fideiuſſor qua cautela vti poſſit ad impediendum ne conueniatur pendente lite contra debitorem principalem. ibid.n.29.

Debitor principalis poteſt obtinere lite pendente inhibitiones de moleſtando eius fideiuſſores.ibid. num.30. p.167

Intellige vt hoc procedat, quando ius fideiuſſoris habet connexitatem cum exceptionibus debitoris principalis. ibid.n.31. p.167

Fideiuſſori euictionis prodeſt præuentio quoad principalem debitorem. part.2. cap.18. num.32. p.167

Idem dicendum eſt de fideiuſſore indemnitatis. ibid. num.33. p.168

Fideiuſſor moleſtari non poteſt, latâ ſententiâ abſolutoriâ in fauorem principalis. ibid.numer.34. p.168

Intellige vt hoc procedat, quando abſolutoria lata fuit ex eo quod illud quod petebatur non erat debitum; ſecùs ſi ex eo quod non fuerit probatum. p.2.c.18.n.35. p.168

Sententia lata abſolutoria ob priuilegium cohærens perſonæ debitoris principalis, non impedit quin agatur contra fideiuſſorem.ibid.n.36.

Sententia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiuſſorem iudicij abſque nouo proceſſu. p.2.c.18.n.39. p.168

Fideiuſſoris & principalis quando ſit verum cauſam eſſe connexam; ibid. n. 40.

In quibus caſibus verum ſit dicere, cauſam principalis eſſe præiudicialem cauſæ fideiuſſoris. part. 2. c. 18. n. 41. p. 169

Fideiuſſor pro pœna non poteſt conueniri pendente lite ſuper eo vtrùm pœna debeatur: ibidem numero 42.

Cauſa principalis & fideiuſſoris indemnitatis, quando inducat præiudicium, & quando non: iterum: p. 2. c. 18. poſt n. 40. p. 168

Fideiuſſores delinquentium liberantur morte principalium: part. 2. capite 62. poſt numer. 25. p. 272

Fides.

Vtrùm in dubio cenſeatur habita fides de pretio, & quomodo concipiendum ſit inſtrumentum: part. 1. c. 31. poſt n. 58. p. 103

Filius.

Filius non tenetur patris mortem vindicare viâ iuris, ſi mater eum præuenerit in accuſando, nec hoc caſu efficitur indignus. part. 1. cap. 19. numer. 9. p. 55

Filiusfamilias.

Filiusfamilias non poteſt præuenire patrem in actione iniuriarum, ſiue actio, ſiue exercitium actionis ſpectet ad patrem; immò ſi hoc caſu filius agat, amittit expenſas. part. 2. capite 17. numer. 17. p. 164

Fiſcus.

Fiſcus citatus pro euictione totam cauſam trahit ad Iudicem Cameræ ex priuilegio ſpeciali: quod non eſt ad Clericos extendendum: p. 1. c. 20. n. 21. p. 56

Fiſcale patrimonium quod ſit, part. 1. c. 23. num. 2. & quæ ſub eo comprehendantur, ibidem numer. 3. p. 61

Fiſcalium redituum emptores, vel conductores, coram Iudicibus & Officialibus Cameræ pro rebus fiſcalibus actionem proponere debent. p. 1. c. 23. num. 7. p. 61

Contra fiſcum non datur præuentio poſt confiſcationem, & incorporationem bonorum ex delicto, vel contumacia: part. 1. capite 50. numer. 57. p. 93

Aduerſus fiſcum præſcribitur intra viginti annos, ſi bona contumacis non occupauerit. ibidem numer. 63

Fiſcus non repræſentat delinquentem, quamuis ſit illius ſucceſſor vniuerſalis: part. 1. c. 30. num. 69. p. 93

Fiſcus ſuccedens priuato, vtitur iure priuati. p. 1. c. 30. num. 71. p. 93

Fiſcus ſuccedens eſt loco hæredis, ſed tamen propriè non eſt hæres quando ſuccedit in vim publicationis bonorum: ibidem numero 75. & 74. p. 93. & 94

Inſtantia tranſit ad fiſcum quando ſuccedit tanquam hæres, ex aliquorum ſententia. Contrarium tamen verius eſſe oſtenditur: part. 1. cap. 30. n. 75. & 76. p. 94

Fiſco hoc competit priuilegium, vt ſi alicui ſuccedat, nulla conſideranda ſit præuentio, ſed noua lis inſtituenda ſit coram fiſci Iudicibus, & mandata facta in præcedenti inſtantia expirent: ibid. n. 77. p. 94

Quod procedit, ſiue fiſcus ſuccedat reo, ſiue actori; quidquid aliqui in contrarium dixerint, ibidem num. 78. & 79.

Fiſcus nullum habet ius conſiderabile in bonis delinquentis ante condemnationem. p. 1. c. 30. n. 81. p. 94

Fiſcus vtitur iure priuati in caſibus, in quibus non eſt ſpecialiter priuilegiatus: ibidem numer. 82. p. 95

Creditores anteriores præferuntur fiſco in pœnalibus. part. 1. capite 30. numer. 85. & 91. p. 95

Iura fiſci locum habent in bonis incorporatis, non autem in incorporandis: ibid. n. 91.

Fiſcum non debere litigare ſpoliatum, an ſit verum, & quomodo procedat? part. 1. cap. 30. numer. 93. p. 95

Fiſcus non poteſt aliquem de ſua poſſeſſione dimouere quando adeſt legitimus contradictor. ibidem num. 94. p. 96

Dominium tranſit in fiſcum, ſed non poſſeſſio, quando confiſcatio fit ipſo iure: par. 1. c. 30. n. 95. p. 96

Fiſcus non poteſt appellare à remiſſione cauſæ ad Iudicem domicilij: part. 2. cap. 38. numer. 10. p. 214

Vtrùm fiſcus poſſit totam cauſam trahere ad Iudices fiſcales: part. 1. cap. 23. poſt n. 1. p. 61

Quando fiſcus comparet vti tertius totam cauſam trahit ad ſuos Iudices: quod procedit in cauſis Cameralibus, non autem in criminalibus: ibid. 1. pag. 61

Foraneus.

Foraneus Vicarius per viam præuentionis aut aliter non poteſt ſe ingerere in cauſis ad Vicarium generalem pertinentibus niſi ex eius commiſſione. p. 2. c. 1. n. 58. p. 119

Foranei dicuntur Vicarij qui extra locum Sedis Epiſcopalis deputantur: part. 2. capite 1. numer. 4. p. 115

Foranei Vicarij in Gallia nominantur Officiales, ibid. n. 6. p. 115

Foraneis Vicariis quomodo dentur commiſſiones Apoſtolicæ: part. 2. capite 1. numer. 11. p. 115

A foraneis Vicariis appellatur ad Epiſcopum, aut ad eius Vicarium Generalem: ibidem numer. 12. p. 115

Foranei Vicarij in Gallia remoueri non poſſunt per Epiſcopum niſi ex cauſa delicti, & cum cognitione cauſæ: part. 2. capite 1. numer. 26. p. 116

Vicarij etiam foranei poſſunt impediri ab Epiſcopo ne de certa cauſa cognoſcant, loquendo in terminis iuris communis: part. 2. cap. 1. numer. 35. p. 117

Forenſes.

Statutum prohibens alienationem in forenſes, non impedit quin ad illorum inſtantiam poſſint vendi ciuibus, vt ex pretio forenſibus ſatisfiat. p. 3. c. 4. num. 16. p. 284

Forum.

Forum nemo ſortitur in loco contractus niſi ibi reperiatur, vel ibi bona habeat. p. 1. c. 10. n. 80. & 81. p. 32

Et cap. 18. n. 12. p. 51

Actor poſt litem cæptam, ſi fiat alterius fori, vtrùm poſſit cauſam trahere ad forum de nouo acquiſitum? Remiſſiuè. part. 2. cap. 53. numer. 1. p. 245

Frater.

Frater querelans ob mortem fratris ſui Religioſi, non

non reperit expenſas ab Abbate. p. 1. c. 19. n. 12. & num. 8. in fine. p. 53

Fructus.

Quando quis condemnatur ad fructus perceptos à die litis conteſtatæ, à quo tempore debeant computari? p. 1. c. 33. n. 3. p. 206

Fructus quando imputentur in ſortem. p. 3. c. 14. n. 12 p. 304

Fundus.

Fundus dominans ſi ad plures pertineat pro diuiſo, quilibet agere poteſt vt tota ſeruitus ſuæ parti prædij debeatur: part. 2. capite 16. numer. 2. p. 161

Fundus dominans ſi vni ex cohæredibus adiudicatus ſit, ille ſolus agere poterit pro tota ſeruitute. ibid. n. 3. p. 161

Furtum.

Pro furto ratione contrectationis an & qua ratione procedi poſſit contra non ſubditum iuriſdictioni. p. 2. c. 11. poſt n. 4. p. 142

Fuſarius.

Fuſarius *de ſubſtit. quæſt.* 620. explicatur. p. 1. c. 30. n. 33 p. 91

Futurum.

Quando aliquid debetur pro præteritis cenſibus, poſſunt in cauſa comprehendi cenſus in futurum decurrendi. part. 3. capite 12. numer. 8. p. 312

G

Graſſarius.

Præuentio cauſæ datur Graſſario ciuili contra criminalem in cauſa diſcuſſionis generalis, non obſtante annotatione bonorum accuſati, p. 1. c. 30. n. 83. p. 94

Graſſarij Curiæ Palatij obtinuerunt decretum in poſſeſſorio contra Graſſarios Curiæ Sancti Petri ſuper confectione inuentariorum: p. 1. c. 3. n. 24. p. 9

Graſſarij in certo loco deputatio, eſt actus iuriſdictionis: p. 1. c. 4. n. 9. p. 11

Graſſarij deputatio in certa Curia, debet intelligi de actis illius Curiæ. part. 1. capite 4. numer. 10. p. 11

H

Hæres.

HÆres de nouo citari debet quando ad illum tranſit inſtantia, & omnia acta præcedentis iudicij vno verbo repetenda. part. 1. c. 30. num. 19. p. 90

Contra hæredem proceditur executiuè ex ſtatuto Aueniōnenſi ſine noua citatione: ibidem num. 20. p. 90

Practica procedendi contra hæredem de iure communi, quando ad eum tranſit inſtantia. p. 1. c. 30. num. 21. p. 90

Hæres laici ſi ſit Clericus, vtrùm teneatur proſequi inſtantiam cœptam cum defuncto. p. 1. c. 30. n. 2. p. 90

Quando vnus eſt hæres inſtitutus purè, & alius ſub conditione, vtrùm purè inſtitutus poſſit totam hæreditatem petere antequam conditio euenerit: p. 2. c. 13. n. 12. & n. 20. p. 154

Non debet fieri differentia ſiue hæres pro parte inſtitutus totum petat in iudicio petitorio vel poſſeſſorio, quidquid de poſſeſſorio dixerit Fuſarius. p. 2. c. 13. n. 17. p. 154

Aditio vnius ex cohæredibus purè inſtitutis, non prodeſt adeunti niſi pro parte ſua, ſecùs ſi ſub conditione: ibid. n. 20. p. 154

Hæres qui cedit actiones ex Senatuſconſulto Trebelliano retinet actiones directas, quæ tamen ſunt inefficaces, quamuis vnum ex illis tribus requiſitis non interuenerit: part. 2. c. 35. num. 3. p. 202

Lis mota ab hærede grauato poſt reſtitutam hæreditatem nullam inducit præuentionem, quia illi poteſt opponi, *Tu ſine actione experiris.* ibidem num. 4.

Iura omnia tam actiua quàm paſſiua tranſeunt ad hæredes: p. 3. c. 5. n. 3. p. 285

Hæres conuenitur à creditoribus hæreditariis ex eadem obligatione qua defunctus conueniri poterat: p. 3. c. 5. n. 4. p. 285

Hæres allegans ſe feciſſe inuentarium quando poſſit teneri de proprio: ibidem numer. 5. p. 285

Hæreſis, Hæreticus.

In crimine hæreſis locus eſt confiſcationi bonorum: p. 2. c. 10. n. 6. p. 139

In crimine hæreſeos non datur præuentio: quod quomodo procedat, vide part. 2. cap. 11. num. 18. p. 143

Hæreticus poteſt vbique locorum puniri: p. 2. c. 10. num. 9. p. 149

Hæreticus ſi in vno loco commiſerit hæreſim & ab illius loci Inquiſitore fuerit præuentus, quamuis alio in loco continuauerit, remittendus eſt ad Iudicem præuenientem: ibidem numer. 10. p. 140

Limita, niſi palam vtroque in loco deliquerit, tunc enim non eſt remittendus ad Inquiſitorem præuenientem: ibid. n. 11. p. 140

Hæretici non fit remiſſio per Inquiſitores ab vna ad aliam prouinciam (ſtante præuentione) per præuenientem: part. 2. capite 10. num. 13. p. 140

Hæreticus duobus in locis contumax, vtroque in loco condemnatur, & eius ſtatua vtroque in loco comburitur: part. 2. capite 32. numer. 9. p. 199

Homicidium.

Iudex ſecularis de homicidiis cognoſcere poteſt, & de aliis criminibus per ſortilegos commiſſis, dummodò nullam ſuper ſortilegio cauſæ cognitionem aſſumat: part. 2. capite 27. numer. 8. p. 186

Hypotheca.

Hypothecæ conſtitutio dependet à partium voluntate, & eſt de iure Gentium: Quod eſt verum ſi agatur de hypotheca expreſſa ſeu conditionali; ſecùs eſt in tacita & legali: part. 1. cap. 17. n. 16. p. 49

Hypothecæ ſpecialis pactum non eſt contrarium reſeruationi dominij. p. 1. c. 31. n. 27. p. 100

Hypothecæ ſpecialis pactum in contractu venditionis appoſitum, tribuit quidem prælationem venditori ſuper re vendita, ſed tamen venditor tenetur comparere, & præueniri poteſt in iudicio diſcuſſionis. p. 1. c. 31. n. 33. p. 103

Intellige dummodo tale pactum vel in ipſo contractu venditionis, vel in rei traditione apponatur, ibid. n. 56.

Item hoc procedit ſi fides fuerit habita de pretio, nam aliàs dominium non transfertur : ibid.n.53. p.103

Hypotheca generalis bonorum non comprehendit bona feudalia, part. 3. capite 12. numer. 17. p. 300

Limitatur vt non procedat, quando agitur de feudo hæreditario, & obligatio eſt concepta verbis ampliſſimis.ibid.n.18. p.300

I

Identitas.

IDentitas perſonarum & actionis poteſt conſiderari verè, vel interpretatiuè, ad effectum præuentionis ſeu connexitatis cauſarum & negotiorum, p.2.c.16.n.6. p.161

Immemorialis.

Immemorialis probatio excluditur quando conſtat de initio conceſſionis : part. 3. cap. 1. numer. 7. p.274

Immiſsio.

Immiſſio ſi fuerit perfecta, contra immiſſum agendum eſt via ordinaria : part.1. cap.5. numer. 11. p.13

Ampliatur etiamſi cauſa eſſet commiſſa cum clauſula *Arbitrio Rotæ* : ibidem numero 12. p.23

Immiſſione perfecta, ſi reus illi acquieſcat, & velit iudicium ordinarium intentare, poterit alium adire Iudicem vel Graffarium, par.1.c.5.num.13. p.13

Si prouiſus ab Ordinario non exhibeat titulum, ex quo deberet obtinere immiſſionem ſi non poſſideret, non impedit immiſſionem prouiſi Apoſtolici, nec illius appellatio ſuſpendit executionem. p.3.c.9.n.8. p.294

Quæ ſint probanda ad hoc vt detur actori immiſſio ex interdicto Saluiano, part.3.cap.11.num.1. p.297

Immunitas.

Ratione violatæ immunitatis Eccleſiaſticæ, delictum quod laicus committit intra Eccleſiam eſſe mixti fori, & in eo locum eſſe præuentioni verius eſt.p.2.c.29.n.35. p.194

Impetratio.

Impetratio beneficij ſub falſo vacandi modo, reddit beneficium ſubiectum impetrationi alterius, veram vacationis ſpeciem exponentis : p.3.c.9.n.6. p.294

Incertitudo.

Incertitudo libelli poteſt ſuppleri per probationes poſtea admiſſas : part. 3. capite 20. numer. 8. p.310

Inceſtus.

Inceſtus duplex eſt, vnus qui committitur cum perſona, cum qua non poteſt contrahere matrimonium propter impedimentum carnale, aliud quando ob impedimentum ſpirituale : p.2.c.29. num.1. p.192

Super inceſtu ſpirituali ſolus iudex Eccleſiaſticus priuatiuè cognoſcit : part.2. capite 29. numer.4. p.192

In inceſtu carnali datur præuentio inter Curiam Eccleſiaſticam & temporalem : ibidem num. 5. p.192

Abſolutus de adulterio poteſt de inceſtu accuſari : p.2.cap.29.n.6. p.192

Incidentia.

Incidentia articuli cauſæ omnem tollit Iudicis incompetentiam, non tamen incapacitatem, p.2.c. 22.n.7. p.176

Indignus.

Indignus amittit ſubſtitutiones vulgares, ſed non pupillares, part. 1. capite 19. numer. 14. p.53

Indignitas hæredis non nocet fideicommiſſario, p.1.c.19.n.15. p.53

Induſtria.

Induſtria perſonæ ex quibus electa dicatur : part. 1. capite 3. numer. 26. & ibidem poſt numer. vlt. p.9

Inferior.

Inferior quando poſſit cognoſcere de geſtis per ſuum Superiorem, part.1. capite 5. numer. 14. p.13

Inhibitio.

Inhibitiones ſuper iactationibus obtinens, dicitur reus originarius, & non actor, pars.1. c.8. num.3. p.18

Inhibitiones non intimatæ perſonaliter, ſed in perſonam vxoris, non cauſant attentata, p.1.c.9.n.47. p.23

Quid ſi maritus ſit vagabundus, vel ipſa vxor ageret contra maritum? ibid.n.48.

Quando Iudex fuit inhibitus, quandiu durat inhibitio non poteſt vti præuentione : p.1.c.10. n.9. p.27

Inhibitio de turbando in poſſeſſione, æquiparatur cauſæ iactationis, pars. 1.capite 24. numer. 5. p.64

Si pars inhibita acquieſcat inhibitionibus, cauſa inhibitionum eſt finita, par.1. cap.24. numer.9. p.65

Inhibitiones obtinens poſt litem cœptam, non dicitur attentare; ſi agatur de lite diuerſa, p.2.c.14. num.20. p.158

Inhibitio facta parti operatur nullitatem proceſſuræ alterius Iudicis, quamuis illa inhibitio non fuerit deducta ad illius notitiam, par.2.c.57.n.2. p.253

Inhibere poteſt Iudex præueniens Iudici præuento, etiamſi ſint pares : part. 2. capite 57. numer. 3. p.253

Hoc verum eſt in iudice Eccleſiaſtico; nam laicus laico non poteſt inhibere ex veriori ſententia quando ſunt pares, ſed ad Superiorem eſt recurrendum, ibid.n.4. p.253

Item verum eſt quod poteſt inhibere parti, quæ inhibitio alterius Iudicis proceſſuram inficit, p.2. c.57.n.5. p.253

Facta per Superiorem inhibitione, ſi deinde diſpenſando negotium ille cauſam remittat ad Cancellariam, vel tribunal Principis, non cenſetur reuocata inhibitio, part.1. capite 7. poſt numer. 17. p.17

Inhibitio facta authoritate Vicelegati quoad ſuſpendas iuriſdictionem illius qui præuenit cauſam, p.2.c.7.poſt n.14. p.134

Inhibitio facta Iudici delegato, non cenſetur reuocata per remiſſionem cauſæ ad ſupremum Tribunal, ibid.

Quæ diximus *part.* 2. *c.*57. *num.* 5. Intellige ſi Iudex procedat ad inſtantiam partis quæ fuit inhibita, ſecùs ſi procedat ex officio, part.2.c.57. poſt n.5. p.253

Iniuria

Iniuria.

Iudex cognoſcit, & Notarius etiam ciuilis ſcribit, quando agitur de iniuria facta per partes ad inuicem, vel per Aduocatos, & alios coram ipſo litigantes in acto iudicij: part. 2. cap. 46. numer. 1. p. 232

Iniuria quando fit Iudici tanquam Iudici, ipſe cognoſcit; ſi verò tanquam priuato, & non ratione dignitatis, tunc adeondus eſt Superior, ibid. n. 5. p. 233

Iniuria facta, ſedente Iudice pro tribunali, dicitur facta Tribunali, potiùs quàm intuitu perſonæ, ibid. n. 3. p. 233

Idem ſi fuerit illata iniuria in executionis actu, vel in alio actu iudiciario. part. 2. cap. 46. numer. 4. p. 233

Iniuria præſumitur facta intuitu perſonæ, non dignitatis, ſi concorrant coniecturæ odij particularia ibid. num. 5.

Pro iniuria filio illata competit actio tam patri quàm filio: part. 2. capite 17. numero 1. p. 162

Ex eadem iniuria, tribus vel pluribus perſonis actio competere poteſt: ibid. n. 2.

Actiones patri & filio competentes pro iniuria filio illata, ſunt duæ actiones diuerſæ: par. 2. c. 17. n. 3. p. 162

Iniuria filio illata, alio modo puniri poteſt reſpectu filij, & alio reſpecto patris, licet condemnatio ab eodem fonte procedat: ibid. n. 5. p. 162

Iniuriam filio illatam quomodo verum ſit diuerſam eſſe reſpectu perſonæ paternæ, ibidem numer. 6. p. 162

Iniuriarum actio ex lege Cornelia, ciuilis eſt, quam pater, non ſuo, ſed dumtaxat filij nomine intentat, p. 1. c. 17. n. 9. p. 163

Actionia iniuriarum ciuilis & prætoriæ quæ ſit differentia, & quis vtrioſque effectus: ibid. num. 10. p. 163

In actione iniuriarum ex lege Cornelia non datur actio patri, ſed illi dumtaxat competit exercitium actionis: ibid. n. 11. p. 163

In actione iniuriarum pater regulariter non cauet de rato, ſecus eſt in actione de dote: p. 2. c. 17. n. 15. p. 163

Si poſt remiſſam à patre iniuriam filius agat, non eſt audiendus, vti per paternam renunciationem præuentus, ibid. n. 16. p. 163

Iniuria filij non eſt coram diuerſis Iudicibus tractanda, ratione offenſæ paternæ, & illius quæ filio illata eſt, licèt actiones ſint diuerſæ, cùm ab eodem fonte procedant: part. 2. capite 17. numer. 19. p. 164

Inquiſitio.

Inquiſitio formata, ex officio Iudicis facta, ceſſat per ſuperuenientem partis querelam, p. 2. c. 50. n. 8. Contrarium. ibid. n. 9. p. 240

Quæ requirantur ad hoc vt ſuperueniens querela ceſſare faciat inquiſitionem præuentam: p. 2. c. 50. n. 10. p. 240

Inquiſitio ſola non facit præuentionem, niſi prætereа interueniat citatio, ibid. n. 11. p. 241

Inquiſitio generalis de vita & moribus regulariter admittenda non eſt, part. 3. capite 20. numer. 3. p. 310

Inquiſitio generalis admittitur quando reduci poteſt ad certitudinem, part. 3. capite 20. numer. 4. p. 310

Item quando quis accuſator de certis delictis in ſpecie, ſed ſæpiùs iteratis, ibid. n. 5. p. 310

Ad remouendum Officialem ab officio admittitur inquiſitio generalis. p. 3. c. 20. n. 6. p. 310

Inquiſitor.

Inquiſitoris præuentio in pari cauſa præualet, p. 1. c. 1. n. 13. p. 4

Si duo ſint Inquiſitores in eadem prouincia, vtrùm inter eos detur præuentio, p. 1. c. 1. n. 6. p. 2

Inquiſitores poſſunt Epiſcopos præuenire, & ab illis præueniri, p. 1. c. 1. n. 11. p. 4

Superiores Regulares non poſſunt præuenire aduerſus Inquiſitores. ibid. n. 12. p. 4

Inquiſitor inconſulto Epiſcopo non poteſt duro & arcto carceri quempiam addicere, nec tormenta indicere, aut ad condemnatoriam ſententiam deuenire: p. 1. c. 1. n. 15.

Quid de ſententia abſolutoria, ibid. n. 16. p. 4

Inquiſitor non prohibetur cognoſcere cumulatiuè ſeu præuentiuè in ſortilegio non hæreticali, p. 2. c. 27. n. 4. p. 187

Inquiſitores Sanctæ Fidei in quibus caſibus cognoſcere debeant de delictis Hebræorum: p. 2. c. 28. n. 8 p. 189

Inter Inquiſitores & alios Iudices quæ ſit differentia circa præuentionem cauſarum; p. 2. c. 59. n. 34. p. 161

Inquiſitores plures in eadem prouincia deputati habent iuriſdictionem in ſolidum, & poſſunt coniunctim procedere vel ſeparatim ad libitum: p. 1. c. 10. n. 1. p. 139

Quod inter plores eiuſdem prouinciæ Inquiſitores non ſit locus præuentioni cùm habeant iuriſdictionem in ſolidum, ſpeciale eſt fauore Fidei, ibid. n. 1. p. 139 & p. 2. c. 59. n. 30. p. 260

Inquiſitores iſti, ſiue ſimul ſiue ſeparatim procedant, reus ab vno tantùm Inquiſitore punietur, p. 2. c. 10 num. 3. p. 139

Inquiſitorem generalem non iuuat præuentio, quando alter per Summum Pontificem ſpecialiter in certa cauſa deputatus eſt. ibid. n. 4. p. 139

Inquiſitoribus pluribus exiſtentibus diuerſarum prouinciarum, vtrùm inter eos ſit locus præuentioni: p. 2. c. 10. n. 5. p. 139

Inquiſitores ſi plures procedant, debent ſibi inuicem communicare proceſſus, & deinde omnia deferre ſummo Pontifici, p. 2. c. 10. n. 8. p. 139

Inter Inquiſitores diuerſarum prouinciarum locus eſt præuentioni, p. 2. c. 10. n. 12. p. 140

Inquiſitor præueniens quando non petit remiſſionem, alius procedit, & proceſſus eſt validus: ibid. num. 14. p. 140

Inquiſitor quilibet ſuum proprium habet fiſcum, p. 2. c. 10. n. 16. p. 140

Si vni ex pluribus Inquiſitoribus cauſa ſpecialiter delegata fuerit, alius ſe intromittere non poteſt: p. 1. c. 1. poſt n. 6. p. 1. & 3

Inquiſitor poteſt delegare, ſed non eius ſubdelegatus: part. 1. capite 1. poſt numer. 7. p. 3

Intellige vt præuentio locum habeat ſi agatur contra laicos, ibid. poſt n. 8. p. 3

Verùm Inquiſitor debeat requirere potius Iudicem loci delicti, quàm originis vel domicilij? Reſp. verius videri quod debeat requirere Epiſcopum loci delicti: vt teſtatur Carena, *in tract. de offic. Inquiſit. part. 1. tit. 4. numer.* 17. vide infr. verb. *Locus.*

Inſtantia.

Inſtantia & lis tranſit ad hæredem: p.1.c.9.num.15. p.21

Ad quem tranſit inſtantia, ad eundem tranſeunt acta, itavt non ſit opus nouo proceſſu: par.1.c.30.n.5. p.90

Definitio inſtantiæ proponitur, p.1.c.30. n.5. & 6. p.90

Inſtantiæ terminus quis ſit, tam de iure Ciuili quàm Canonico. ibid.n.7.& 8. p.90

Inſtantia quando dicatur incipere in executiuis, p.1. c.30.n.9. p.90

Finita inſtantia expirant mandata procuratoria: ibid. n.10. p.90

Inſtantia propriè ſumpta tranſit ad hæredes, part. 1. c.30.n.18. p.90

Inſtantia regulariter non tranſit ad ſingularem ſucceſſorem: part. 1. capite 30. numer. 23. p.91

Quod intelligendum eſt de ſucceſſore voluntario, nam ad neceſſarium tranſit, ibidem numer. 24. p.91

Et quis dicatur ſucceſſor neceſſarius? ibid.num.25. p.91

Inſtantia cœpta per patrem tranſit ad filium in emphyteuticis, part. 1. capite 30. numer. 29. p.91

Inſtantia cœpta contra teſtatorem tranſit in fideicommiſſarium vniuerſalem, ibidem numer. 30. p.91

Inſtantia cæpta contra hæredem grauatum non tranſit in fideicommiſſarium, p.1.c.30. num.31. p.91

Inſtantia in actione reali tranſit ad fideicommiſſarium, & ad quemcumque alium ſucceſſorem: ibi. n.32. p.91

Inſtantia tranſit ad maioratus ſucceſſorem quando nomine dignitatis cœpta fuit, p.1.c.30.num.34. p.91

Clericus agens nomine Eccleſiæ tranſmittit inſtantiam ad ſucceſſorem, nec opus eſt nouo proceſſu, ibid.n.35. p.91

Inſtantia retractus conſanguinitatis tranſit ad hæredem extraneum, part.1.capite 30. numer. 37. p.91

Inſtantia cedi poteſt ſingulari ſucceſſori, par.1.c.30. num.39. p.92

Inſtantiæ tranſmiſſionem operatur ceſſio facta cum iuramento, ibid.n.40. p.92

Inſtantia cedi poteſt etiam in feudalibus: ibid. n.41. p.92

Inſtantiæ ceſſio vt facta dicatur, neceſſaria ſunt verba ampla & prægnantia, p.1.cap.30.numer.42. p.92

Inſtantia litis tranſit à reſignante in reſignatarium, p.1.c.30.n.43. p.92

A patre in filium dum de nobilitate agitur, ibidem num.44. p.92

A proprietario ad vſufructuarium, ibid. numer.47. p.92

Ab vſufructuario ad proprietarium in quibus caſibus? ibid.n. 48. p.92

A teſtatore ad legatarium, ibidem numer. 49. p.92

A Clerico ad laicum, vel à laico ad Clericum, ibid. num.50.

Et quæ ſit hac in re magis communis opinio, & quæ in foro recipienda, ibidem num. 52.53.54.& 55. p.92

Si inſtantia tranſiret à laico ad Clericum, ad eundus eſſet iudex Eccleſiaſticus pro executione ſententiæ, part. 1. capite 30. numer. 54. p.92

Prima inſtantia, & inſtantia appellationis, quomodo terminentur, part.1. capite 33. numer.1.& 2. p.110.& 111.

Inſtantia perempta litis motæ per ceſſionarium, cedens nihilominus agere non poteſt; quia ſemel directas amiſit per litis conteſtationem ſeu illarum exercitium: part.2. capite 33. numer. 21. p.203

Inſtantiam aliud eſt eſſe deſertam, aliud cauſam principalem, part. 2. capite 43. numer. 22. p.226

De peremptione inſtantiæ remiſſiuè, p.3.c.24. n.4. p.314

Quæ requirantur ad hoc vt inſtantia tranſeat ad hæredem vel alium ſucceſſorem, part.1.c.30.poſt num.22. p.90

Inſtrumentum.

Inſtrumentum receptum à Notario extra locum ſuæ deputationis ſeu ſtabilimenti, non valet: p.1.c.17. num.8. p.48

Et in Gallia Notarij S. Pontificis non recipiunt inſtrumenta, ibid.n.9.

Quid inter ſubditos extra locum illum repertos? duæ referuntur opiniones, part.1.capite 17.numer.10. p.48

Quid in populis confœderatis, ibidem numer. 11. p.48

Inſtrumenta per Notarios Regios confecta, continentia ſubmiſſionem Curiis Pontificiis, mandantur executioni in ſtatu Summi Pontificis iuxta ſubmiſſiones, part. 1. capite 17. numer.2. p.48

Inſtrumenta à Notariis Pontificiis ſimul ac Regiis confecta, continentia ſubmiſſiones ad Curias Aueniononenſes vel Comitatus, mandantur executioni in terris Summo Pontifici ſubiectis, iuxta vires ſubmiſſionum: part.1. cap. 17. numer.2. p.48

In Gallia inſtrumenta alterius Monarchiæ non habent paratam executionem, ibidem numer. 3. p.48

Inſtrumenta vbique terrarum de iure recipere poteſt Notarius Pontificia authoritate creatus, p.1. c.17.n.4. p.48

In Gallis tamen hoc non obſeruatur: ibid.n.5.& 9. p.48

Inſtrumenta per Notarios extraneos, quamuis intra limites ſuæ deputationis confecta, nec executionem nec hypothecam habere in Gallia quidam exiſtimant, part.1.capite 17.numer.13. p.48

Alij verò hypothecam illis concedunt, ſed non executionem, ibid.n.14. p.49

Inſtrumenta per Notarium in loco ſuæ deputationis confecta, fidem faciunt vbique terrarum, part. 1. capite 17. numero 15. p.49

Inſtrumentis dans executionem ſtatutum, locum non habet in illis quæ ſunt cancellata, p. 2.c.56. num.1. p.251

Intellige vt locum habeat quando cancellatio facta eſt à perſona habente poteſtatem cancellandi. Vide ſupr. in verbo, *Cancellatio.*

Secun

Secundum inſtrumentum ſi ſit plenius, attendendum eſt in concurſu cum alio, p.3.cap.4.num.1 t. p.283

Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt inſtrumentum dicatur guarentigiatum: part.3. capite 5. numer.12. p.286

Intereſſe.

Intereſſe caſuale, & quod ſe habet ad eſſe& non eſſe, non eſt in conſideratione, p.t.c.6. num.15. p.15

Interpellatio.

Per interpellationem extraiudicialem interrumpitur præſcriptio legalis, imo & in certis caſibus conuentionalis: ad maiorem explicationem eorum quæ dicta ſont, p.1.c.32.n.43.& 44. p.109 & p.2.c.4.n.t9. p.129

Interrogatoria.

Interrogatoria litis præparatoria in quibus caſibus dari poſſunt, part. t. capite 32. numer. 27. p.107

Interrogatoria præparatoria data ante libelli oblationem, nullam inducunt præuentionem, p.1.c.32. num.28. p.107

Cautela ad inducendam præuentionem ex interrogatoriis litis præparatoriis, ibidem num. 29. p.107

Intimatio.

Intimatio & proteſtatio extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem, part.t. cap.32. num.43. p.109

Intimatio facta ſine Iudicis authoritate non continet citationem, part. t. capite 32. numer. 48. p.109

Intimationes ſunt validæ ex Statuto, ſi fiant in domicilio electo, idque quandiu lis durat, p.3.c.17. num.3. p.307

Inuaſio.

Inuaſionis rerum Eccleſiæ crimen eſt mixti fori, & in eo locus eſt præuentioni inter forum Eccleſiaſticum & ſæculare, part.2. cap.28. numer.15. p.190

Super inuaſione bonorum Eccleſiæ quomodo formandus ſit libellus coram iudice Eccleſiaſtico, ibid.n.16 p.190

Inuentarium.

Inuentarij beneficio non gaudet hæres in actione reali, part. t. capite 31. numer. 1t. p.99

Inuentarij conficiendi tempore pendente, hæres conueniri poteſt quando conuenitur vti quilibet extraneus: part. t. capite 31. numer. 14. p.99

Inuentarij conficiendi tempore pendente, hæres conueniri poteſt actione reali aliunde procedente quàm ex facto defuncti, quando lis fuit conteſtata cum defuncto, part.t.cap. 31. numer.16. p.99

Inuentarium nullam tribuit præuentionem, p.1.c.3. num.t. p.8

Cautela ad præueniendam cauſam fauore hæredis cum beneficio inuentarij, part. t. cap.3.numer.2. p.8

Inuentarij Notarius qui in eo ſcribere cœpit mutari non poteſt, ibid.n.4. p.8

Idem Notarius, idemque teſtes à principio ad finem inuentarij de iure ſunt adhibendi. part.1. cap.3. num.4.

Fallit iuſto exiſtente impedimento, ibid.n.6. p.8

Inuentarium per alium Notarium continuari poteſt, ſi bona ſint extra Ciuitatem, part.1.cap.3.num.7. p.8

Inuentarium fieri debet à Notario, qui ſit in miniſterio illius Iudicis, cuius authoritate fit, p.1.c.3. n.9.& 14. p.8.& 9

Quod verius eſt, ibid.n.11. p.8

Quidquid alij dixerint in contrarium, vt ibid.n.10 p.8

Quid autem in hoc ſeruetur de conſuetudine, ibid num.12. p.8

Et ex Statuto Auenion. ibid.n.13. p.9

Inuentarium hæredis non eſt actus iudicialis, p. 1. c.3.n.15. p.9

Inuentarium Curatoris eſt actus iudicialis, ibidem num.16. p.9

Inuentarium eſt actus voluntariæ iuriſdictionis, ibi. num. 17. p.9

Inuentaria coram Principe fieri poſſunt. part.1.c.3. num.18. p.9

Inuentaria cuius authoritate fiant in Gallia, ibidem num.19. p.9

Inuentarium poteſt fieri coram Iudice delegato, ibid.n.20. p.9

Iudex competens quis ſit in materia inuentarij, p.1. c.3.n.21. p.9

Iudex domicilij hæredis regulariter adeundus eſt pro inuentario, p.1.c.3.n.22. p.9

Inuentarium poteſt per procuratorem continuari, ibid.n.23. p.9

Ex actu confectionis inuentarij nulla oritur præuentio quoad creditores hæreditarios; oritur tamen poteſt fauore Iudicis & Notarij qui præuenit quoad ipſum actum inuentarij, p.2.c.13.num.1. p.153

Inuentarium quamuis ab eodem Notario qui præuenit conficiendum ſit, ſi tamen nimis diffuſum ſit patrimonium, alius Notarius poteſt adhiberi: ibid.n.2. p.153

Inuentarium conficiendi quæ ſit praxis quando bona ſita ſunt in diuerſis locis, ibidem numer. 3. p.153

Quando vnus Notarius præuenit in confectione inuentarij, alius poteſt adhiberi in caſum impedimenti, ibid.n.4. p.153

De inuentario duo Notarij in ſolidum rogari poſſunt, ibid.n.5. p.153

Inuentarium à ſingulis hæredibus, aut ab vno ipſorum nomine aliorum conficiendum eſt, p.2.c.13. num.21. p.155

Inuentarium hæredis vtrùm proſit fideicommiſſario ſine ceſſione iurium, ibid.n.22. p.155

Inuentarij beneficium eſt perſonale: p.2.c.13.n.23. p.155

Et tamen tranſit in emptorem hæreditatis, ibid.n.24 p.155

Inuentarium totoris non iuuat hæredem aduerſus creditores hæreditarios, part.2.cap.13. num.25. p.155

Si in inuentario tutelari fuerint adhibitæ ſolemnitates inuentarij legalis, hoc ſufficit vt ſuffragari poſſit hæredi. ibid.n.26. p.155

Inuentarium non eſt actus iudicialis, ſed nuda ſolemnitas: part.2.c.13.n.28. p.155

Inuentarij confectio admittit quæſtionem præuentionis quoad ipſum actum inuentarij, non quoad reliqua, ibid.n.29. p.155

Ex confectione plurium inuentariorum à ſingulis hæredibus multa oriuntur inconuenientia, p. 2. c.13.n.32. p.155

Sicut per repudiationem hæreditatis factam ab vno ex cohæredibus portio alterius augetur ipſo iure, ita & inuentarium tanquam ab hærede pro parte confectum, ipſo iure auctum cenſeri debet. ibid. n. 33. p.155

Inuentario nouo non eſt opus ſi quis vti hæres ab inteſtato illud confecerit, & poſtea fuerit compertum ipſum eſſe ex teſtamento vocatum. p. 2. c.13.n.34. p.156

Inuentarij beneficium in locis in quibus obtinetur à Principe, quilibet ex cohæredibus litteras nomine ſuo debet obtinere, ibidem numer. 35. p.156

Iudæi.

Iudæi quoties delinquunt in crimine mixti fori, locus eſt præuentioni: ſi verò in crimine Eccleſiaſtico, ſolus Iudex Eccleſiaſticus adeundus eſt, p.2.c.28.n.7. p.189

Iudex, Iudices.

Iudex delegatus in cauſa ſibi commiſſa maior eſt quolibet Iudice ordinario, part.1.cap.1.num.14. p.4

Iudex qui præuenit præferendus eſt præuento, p.1. c.2.n.2. p.6

Iudex delegatus vtrùm ſuam retineat iuriſdictionem ſi incontinenti poſt miſſionem fuerit ſubſecuta turbatio, p.1.c.5.n.6. p.13

Iudex ordinarius ſi procedat vti delegatus, aſſumit Notarium Curiæ delegantis. part.1.cap.7.n.13. p.17

Limita niſi commiſſio eſſet tantùm excitatiua iuriſdictionis, ibid.n.14. p.17

Iudicis electio non datur agenti ex remedio *leg. diffamari, C. de ingen. manumiſſ.* vel *leg. ſi contendat, ff. de fideiuſſor.* part. 1. capite 8. numer. 4. p.18

Iudex minor per citationem præuenit aduerſus maiorem p.1.c.9.n.9. p.21

Iudicis ſubſcriptio neceſſaria eſt in mandato executiuo in Ciuitate Auenionenſi, p.1.c.10.num.51. p.31

Iudex vnus dumtaxat procedere debet in cauſa quando agitur de eodem delicto ſimul à pluribus commiſſo, part. 1, capite 13. numer. 4. p.40

Iudex contractus, eſt Iudex diſtractus, ex inueterata conſuetudine Curiarum Auenionenſium. p. 1. c. 18.n.14. p.51

Iudex an poſſit procedere ex officio in criminalibus quando agi non poteſt criminaliter ob cauſam ciuilem præiudicialem, part. 1. cap.15. num.27. p.45

Iudex criminalis ſi non poteſt procedere ad pœnam delicti, non poteſt etiam condemnare ad intereſſe partis. p.1.c.13.n.13. p.62

Iudex criminalis poteſt de ciuili incidenter, & viciſſim ciuilis de criminali cauſa cognoſcere. p.1. c.23.n.12.

Et num. 10. vbi idem de Notario dicitur. pagin. 62

Iudex cauſæ præparantis debet etiam eſſe Iudex cauſæ præparatæ. p.1.c.24.n.2. p.63

Inter iudicem Eccleſiaſticum & ſecularem locus eſt præuentioni in criminibus mixti fori. part. 1. c.1. num. 8. p.3

Inter plures Iudices delegatos an ſit locus præuentioni. ibid.n.9. p.3

Inter Iudicem ordinarium & delegatum locus eſt præuentioni. p.1.c.1.n.10. p.4

Iudex Eccleſiaſticus, lite nondum cœpta, & cauſa nondum præuenta per Iudicem laicum, poteſt procedere ad declarationem cenſurarum contra non reuelantes & non reſtituentes. p.1.cap.17. num.16.& 19. p.4 & 5

Iudex laicus feudi temporalis ad Epiſcopum ſpectantis non gaudet fori priuilegio. part.1. c.29. num.34. p.86

Iudex loci delicti ſi o procedere debeat non obſtante præuentione Iudicis loci originis, vel domicilij. p.1.c.31.n.56. p.109

Iudice mortuo ſucceſſor proceſſum continuare debet in ſtatu in quo reperitur. Idem eo remoto, vel aliter finito officio illius. part.2.cap.2.num.14. p.124

Iudex requiſitus non debet recuſare executionem litterarum mortuo requirente. part.2.cap.2.n.17. p.124

Iudice mandante mortuo, nuncius poteſt illius litteras ſeu cartellos mandare executioni. p. 2. c.2. num.18. p.124

Iudicis ſubrogati iudicium dicitur continuatio, non nouum iudicium. ibid.n.20. p.124

Iudex in cauſa propria de conſenſu partium Iudicare poteſt. p.2.c.2.n.29. p.124

Iudex non poteſt allegari ſuſpectus dum in eius iuriſdictionem conſenſum fuit, niſi ex noua cauſa. ibid.n.30. p.124

Qui iudicauit in prima inſtantia poteſt de conſenſu partium iudicare in cauſa appellationis: par.2. c.2.n.31. p.124

Iudices duo ordinarij, aut duo Vicarij, vel alij in pari numero, ſi diſcordant quid agendum. Et quid de iudicibus delegatis: part.2.cap.1. numero 69. p.120

Quid ſi vnus declarat ſibi de cauſa non liquere. ibid. num.70.

Quid ſi vnus ſit impeditus ex alia cauſa. ibid. n.71. p.120

Et vtrum ſententia per vnum ſine alio prolata, ſit nulla. p.2.c.1.n.72. p.120

Iudex ordinarius, aut delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, poteſt ſibi quandocunque reaſſumere cauſam alteri delegatam. part.2.cap.3. numero 9. p.127

Iudex quando non ſibi reaſſumit cauſam virtute ordinaria, debet præcedere cognitio. part.2. cap.5. num.11. p.130

Iudex non poteſt non ſubditum excommunicare, extra territorium ſuæ iuriſdictionis. part.2.cap.6. num.1. p.131

Iudex Eccleſiaſticus antequam decernat inhibitiones aduerſus Iudicem laicum ſub prætextu cauſæ per ipſum præuentæ, debet cauſæ cognitionem adhibere. parte 2. capite 6. numero 13. p.132

Iudex Eccleſiaſticus ſi hac in re procedat ex officio, non tenetur in decernenda huiuſmodi inhibitione citare partem. ibidem numero 14. p.132

Iudex ſæcularis, aduerſus quem iudex Eccleſiaſticus decernit inhibitiones de ipſum turbando in cauſa, cuius cognitio ad ipſum ſpectat, non debet in decernenda inhibitione citari. ibidem num.15. p.132

Iudici Eccleſiaſtico, ſi ſaltem ſummariè non conſtet de fundamento inhibitionum quæ fiunt Iudici laico, poteſt ab eius inhibitionibus vti non canonicè laxatis appellari. part.2. c.6. n.16. p.132

Iudex ſæcularis incurrit periculum excommunicationis, ſi ad vlteriora procedat in cauſa poſt inhibitionem iudicis Eccleſiaſtici. part. 2. cap. 6. num. 17. p.132
Iudex ſæcularis ſi ſciat cauſam eſſe præuentam in tribunali iudicis Eccleſiaſtici, debet abſque aliqua inhibitione ſuperſedere. ibid. n. 18. p.132
Iudex originis non poteſt procedere contra originarium pro delicto in aliena Monarchia commiſſo contra non ſubditum, ſecundum multorum ſententiam. part. 2. cap. 11. num. 1. p.141
Licèt aliqui ſint in contraria opinione. ibid. num. 2. p. 141
Iudex originis procedere poteſt contra ſubditum per viam accuſationis pro delictis in aliena Monarchia commiſſis. ibid. 3. p.141
In illis caſibus dubitatur vtrum Iudex poſſit procedere ex officio quando non adeſt pars querelans. part. 2. cap. 11. num. 4. p.141
In hac quæſtione controuerſa debet attendi conſuetudo loci in quo diſputatur. ibid. num. 5. p.142
Iudex qui præuenit per capturam, difficilior eſt in remittendo cauſam ad alium Iudicem. part. 2. cap. 11. num. 7. p.142
Si tamen carceratio fuiſſet attentata, Superior mandaret cauſam remitti non obſtante tali præuentione. ibid. num. 8. p.142
Inter iudicem originis, & Iudicem domicilij, præuentioni regulariter locus eſt: part. 2. cap. 11. num. 10. p.142
Iudex reſtitutionis in integrum, quando eſt competens etiam in actione principali, de vtroque iudicio cognoſcit, ſiue principaliter ſiue incidenter proponantur. part. 2. cap. 20. num. 26. p.175
Iudex Eccleſiaſticus qui præuenit in cauſa matrimoniali, vel legitimitatis prolis, poteſt inhibere Iudici ſæculari ne in cauſa fideicommiſſi procedat, cuius cognitio dependet à cauſa legitimitatis. part. 2. cap. 22. num. 1. p.176
Iudex Eccleſiaſticus inhibet quidem laico, ſed non è contra laicus Eccleſiaſtico. ibid. num. 3. p.176
Iudex laicus inferior eſt Eccleſiaſtico, qui poteſt laico facere inhibitiones & præcepta pœnalia, & ipſum poteſt corrigere. part. 2. cap. 22. num. 4. p.176.
Iudex Eccleſiaſticus præueniens in cauſa legitimitatis, poteſt incidenter cognoſcere ſuper cauſa ſucceſſionis coram eo ſic deducta: part. 2. cap. 22. num. 5. p.176
Iudex laicus in cauſis Eccleſiaſticis eſt funditus incompetens. ibid. num. 6. p.176
Iudex Eccleſiaſticus in cauſis temporalibus non eſt prorſus incapax, ſed habet in illis iuriſdictionem ſaltem habitu. ibid. num. 8. p.177
Iudex laicus ſi præuenerit in cauſa fideicommiſſi, vel alterius ſucceſſionis, quæſtio incidens ſuper legitimitate, aut alia cauſa matrimoniali, vel ſpirituali, ſuſpendit quidem, ſed non tollit effectum præuentionis. ibid. num. 9. p.177
Iudex ſæcularis vtrùm cognoſcere poſſit de ſpirituali cauſa quando quæſtio ſolum eſt de ipſo facto? variæ ſunt DD. ſententiæ. part. 2. cap. 22. num. 10. p.177
Iudex Eccleſiaſticus præueniens in cauſa legitimitatis, qua ratione debeat ſuam proferre ſententiam ſuper incidenti quæſtione ſucceſſionis. ibid. num. 11. p.177
Quatuor referuntur caſus circa præuentionem cauſæ legitimitatis inter iudicem Eccleſiaſticum & laicum. Primus quando vterque concurrit eodem tempore. part. 2. capit. 22. numero 12. p.177.
Secundus caſus eſt quando Eccleſiaſticus iam ſententiam ſuam ſuper legitimitate protulit. ibid. num. 13. p.177
Tertius, quando laicus declarauit factum, & ſupereſt iuris quæſtio. ibid. n. 14. p.177
Quartus, quando laicus priùs pronunciauit negatiuè ſuper facto. ibid. n. 15. p.177
Iudex laicus decernens alimenta coniugi qui obtinuit ſententiam fauorabilem ſuper ſeparatione tori, à qua fuit appellatum, ſi nullam adhibeat cauſæ cognitionem ſuper matrimonio, non dicitur attentare in præiudicium litis aut appellationis. part. 2. c. 23. n. 16. p.179
Iudex laicus eſt competens ſi agatur contra hebræum tanquam vſurarium: part. 2. cap. 26. n. 9. p.185
Iudex Eccleſiaſticus ſi præuenerit in cauſa vſurarū, poteſt inhibere Iudici laico ne in illa ad vlteriora procedat: parte 2. cap. 26. num. 11. p.185
Quando cauſa tractatur coram Iudice qui eſt Eccleſiaſticus, quamvis non ſit Ordinarius partium in in prima inſtantia, poteſt nihilominus procedere in crimine vſurarum: ibidem numero 12. p.185
Iudex ſæcularis quantumvis præuenerit ſuper delictis à ſortilego commiſſis, nullam ratione ſortilegij cauſæ cognitionem aſſumere valens, ſi tamen ab Inquiſitore monitus fuerit, aut requiſitus, tenetur illi reum & acta remittere: part. 2. cap. 27. num. 2. p.186
Iudices ordinarij plures, ſi in ſolidum deputati fuerint, tamen proceſſus per vnum ex ipſis vſque ad ſententiam excluſiuè fieri poteſt: part. 2. cap. 1. num. 74. p.121
Iudex ſæcularis poteſt cognoſcere de homicidiis, & aliis criminibus per ſortilegos commiſſis, dummodo ſuper ſortilegio nullam aſſumat cauſæ cognitionem. p. 2. c. 27. n. 1. p.186
Iudicibus ſæcularibus non licet procedere contra hæreticos, niſi priùs illis per Inquiſitorem vel Epiſcopum remittantur. parte 2. cap. 27. num. 6. p.187
Iudex ſæcularis non poteſt procedere contra reum poſt latam à iudice Eccleſiaſtico ſententiam in criminibus mixti fori: Fallit ſi non fuerit condignis pœnis à Iudice Eccleſiaſtico punitus. ibid. num. 7. p.187
Iudex ſæcularis quibus concurrentibus poſſit procedere ſuper delictis per ſortilegos commiſſis, à ſortilegio tamen diuerſis. ibidem num. 8. p.187
Iudex laicus faciliùs excluditur à præuentione quando Clerici ſunt complices alicuius delicti: p. 2. c. 28. num. 13. p.189
Sed vide quæ dicta ſunt cap. 12. num. 34. p.148 & c. 18. n. 45. p.169
Iudices duo quando ſunt ſub eodem Principe, Superior eſt adeundus qui cauſam vni committat, vel per euocationem, aliàve ratione prouideat. p. 2. c. 31. n. 3. p.196
Iudex quilibet de conſuetudine ſuam tuetur iuriſdictionem. ibid. n. 5. p.197
Quando quæſtio eſt de præuentione inter diuerſos Iudices exiſtentes ſub diuerſis Principibus, & locus eſt pœnæ corporali, præualet ille qui reum habet in ſuis carceribus. ibidem num. 6. p.197
Si ex delicto commiſſo per globum igneum, aut

lapidem, ab vno ad aliud territorium demiſſum, vterque iudex procedit, melior eſt conditio præuenientis per capturam, ſi pœna corporalis ſit imponenda. p.2.c.31.n.7. p.197

Iudices duo quando ſubſunt eidem Principi, ſi de iuriſdictione contendunt, habentur pro priuatis, & ideo pendente huiuſmodi contentione nihil innouare poſſunt: ibid.n.9. p.197

Si vnus ex pluribus Iudicibus præuenerit in executione ſententiæ capitalis, ceſſat alterius iuriſdictio quoad pœnam delicti. part.2. cap.32. n.1. p.198

Iudices duo diuerſarum iuriſdictionum, quando ſimul concurrunt ratione eiuſdem delicti, quilibet bona ſui territorij confiſcat. ibidem num.2. p.198

Per aditionem Iudicis præuenientis, ius illi quæſitum eſt, ideo in eius præiudicium alius Iudex adiri non poteſt. p.2.c.40.n.16. p.218

Bartoli contrarietas notatur in hac materia admittendi purgationem contumaciæ ad opponendam præuentionis exceptionem, parte 2.cap.40. num.17. p.218

Iudex punitur, ſi eum qui ſub alterius iuriſdictione eſt, coram ſe compariturum citauerit. p.2.cap.41. num.6. p.220

Iudex competens qui eſt, & præuenit in cognitione cauſæ, cenſetur etiam competens & præueniſſe in executione: parte 2. capite 44.num.1. p.228

Quod procedit quando ageretur de duobus Iudicibus, qui eſſent ambo competentes; ſecùs ſi vnus eorum eſſet Iudex prorogatus: quia prorogatio facta quoad cauſæ cognitionem, non ſe extendit ad ſententiæ executionem: ibid. num.2. p.228

Sublimita, niſi Iudex prorogatus eſſet ordinarius qui per ſe ſententias exequi poteſt; hic enim prorogatus quoad cognitionem, cenſetur etiam prorogatus quoad executionem. part.2. cap.44.n.3. p.228

Iudex alius poteſt adiri, quamuis lis dederit cauſam rixæ; ſi tamen intuitu iuriſdictionis iniuria facta non ſit: p.2.c.46.n.7. p.233

Iudex de cuius mandato fit executio, cognoſcit de offenſa facta nuncio in actu executionis, etiamſi facta fuiſſet in alieno territorio. ibid. num.8. p.233

Sed hoc caſu locus eſt præuentioni inter Iudicem loci delicti, & eum cuius mandata apparitor exequebatur: ibid.n.9. p.233

Iudex requiſitus ſi deliquerit in executione, adeundus eſt illius Superior, non autem Superior Iudicis requirentis. parte 2.capite 46.numero 13. p.234

Iudici laico expeditionem cauſæ ciuilis non poteſt Eccleſiaſticus Inhibere, ſub prætextu quod coram eo pendeat iudicium ſuper falſa depoſitione Clerici coram laico Iudice facta. part. 2. c.47.n.4. p.235

Iudex locum partis obtinet in caſibus, in quibus poteſt ex officio procedere. Et qui ſint illi caſus remiſſiuè. p.2.c.50.n.3. p.240

Iudex in quibuſcumque delictis tam publicis quàm priuatis, de generali conſuetudine ex officio procedere poteſt. part. 2. cap.50. num. 4. p.240

Iudex procedens ex officio ſpernere debet affectatam rei coram alio Iudice comparitionem. ibid. num.5. p.240

In caſibus, in quibus Iudex non poteſt procedere ex officio, non poteſt impedire prorogationem iuriſdictionis coram alio iudice factam. ibidem num.6. p.140

Iudex ordinarius pœnam condignam poteſt imponere, quando reus affectans præuentionem non fuit vt decebat punitus. part.2.cap.50. num.7. p.240

Iudex delegatus cognoſcit de reconuentione, ſi verba commiſſionis id ferant. part.2.cap.58.num.13. p.233

In caſibus, in quibus Iudex laicus procedere poteſt contra Clericum, ſiue per viam reconuentionis, ſiue alio modo, dum ad executionem ſententiæ ſeu contra perſonam, ſeu contra bona deueniendum eſt, hoc fieri debet authoritate iudicis Eccleſiaſtici. p.1.c.38.n.22. p.256

Iudex quilibet, ſi res ſit dubia, habet poteſtatem cognoſcendi vtrum ſibi competat iuriſdictio: p.2. cap.59.n.9. p.259

Iudices delegati ad vniuerſitatem cauſarum, ſunt ad inſtar Ordinariorum: part.2.cap.59. num.31. p.261

Iudex laicus requiſitus ab Eccleſiaſtico tenetur exequi, nec poteſt cognoſcere de iuſtitia ſententiæ: p.2.c.60.n.4. p.265

Iudex poteſt in ſua ſententia decernere executionem, aut immiſſionem in bona alterius Monarchiæ, non tamen deuenire ad actualem executionem: part.2.c.60.n.13. p.266

Iudex præparatorij, non eſt de neceſſitate Iudex præparati, quando pro præparato alius Iudex *adiri* poteſt. p.3.c.19.n.8. p.309

Iudex requiſitus non tenetur remittere reum donec cognitum fuerit de delicto quantumuis minori, de quo accuſatur in ſuo Tribunali: part.1. c.16. poſt num.1. p.46

Plura pro confirmatione tradit Carleual *de iudic. tom.* 1. *lib.*1. *tit.* 1. *diſput.*2. *num.*185. vbi probat quod Iudex contractus, eſt iudex diſtractus. p.1. c.18. poſt n.8. p.51

Quomodo verum ſit, illum, qui Iudex eſt petitorij, eſſe Iudicem poſſeſſorij, & è contra; per plures caſus declaratur. part.1.cap.24. poſt num.4. p.64

Quid dicendum de pluribus Iudicibus ſeu Commiſſariis, vtrùm poſſint mutare votum ante latam ſententiam: part. 1. cap. 26. poſt num.43. p.74.& 75

Iudex qui non habet iuriſdictionem ratione originis, domicilij, vel delicti, non poteſt procedere in cauſa criminali: part.2. c.11. poſt n.4. p.141.& 142

Pro delicto commiſſo in alieno territorio vtrum quis poſſit puniri à Iudice domicilij. ibid.

Iudex ſæcularis, cuius brachio Inquiſitor remiſit delinquentem, non poteſt prætendere aliquam cauſæ cognitionem: part.2. cap.60. poſt n.10. p.266

Iudicium.

In iudiciis quaſi contrahitur, & ideo inſtantia tranſit ad hæredes. p.1.c.30.n.38. p.92

Iudiciorum diſtinctio in vniuerſalia, generalia, & particularia: p.1.c.10. n.1. p.26

Iudicium generale & particulare quod dicatur. ibid. num.2.& 3. p.26

Iudicij vniuerſalis & particularis quæ ſit natura, & quid in vtroque veniat. part.1. capite 10. num.4.

Et quid in iudicio generali, ibidem numero 5. p.26

Libellus quomodo concipiatur in iudiciis generalibus, vel particularibus, part. 1. cap. 10. numer. 6. p.26

Iudicium vniuerſale facit ceſſare particolare, part. 1. c.10.n.7.

Fallit ſi tractetur inter diuerſas perſonas, quod ibidem explicatur, n.8.& 9. p.27

Iudicium petitionis hæreditatis facit ceſſare alia iudicia particularia inter eaſdem perſonas: p.1.c.10. num.11.

Quod limitatur, ibid.n.12. p.27

Iudicium vniuerſale non facit ceſſare particulare, niſi quæſtio ſit de tota hæreditate, ibid.num.13. p.27

Iudicium priùs intentatum, priùs debet terminari: p.1.c.15.n.1. p.43

Iudicij ſeparatio & tranſlatio quomodo differant: p.2.c.14 n.3. p.157

Iudicium præiudiciale priùs terminari debet, quamuis minus præiudiciale præuentum fuiſſet: par.2. c.21.n.2. p.175

In iudiciis attendi debet id de quo principaliter agitur, non autem id de quo incidenter tractatur: in incidentibus tamen merè ſpiritualibus Iudex laicus non poteſt iudicare, part.2.cap.13. numer.3. p.181

Quando agitur de diuerſis articolis & ſeparatim tractaria, diuerſa quoque ſunt iudicia & ſeparatim tractanda. p.3.c.2.n.8. p.277

Iudicia ſunt connexa quando tendunt ad eundem finem, ibid.n.9. p.277

Quando exceptio incompatibilis cum executione proponitur, de illa debet per Iudicem coram quo propoſita fuit cognoſci: part.3.cap.2. numer.10. p.277

Iudicium vniuerſale petitionis hæreditatis, eſt præiudiciale iudicio particulari petitionis quotæ vſusfructus eiuſdem hæreditatis, & operatur præuentionem reſpectu cauſæ particularis vſusfructus: p.3.c.25.n.1. p.315

Iuramentum.

De duplici iuramento fidelitatis, nempe reſpectu ſubiectionis, & reſpectu vaſſallagij: p.3.c.24.n.9. p.314

Iuriſdictio.

Iuriſdictio ſi pluribus Iudicibus coniunctim fuerit conceſſa, non datur præuentio vnius ad alium, p.1.c.1.n.3. p.2

Iuriſdictionis actus eſt deputatio Graffarij in certo loco, p.1.c.4.n.9. p.11

Si quis in iuriſdictionem ante litem conteſtatam conſenſerit, poteſt talis conſenſus reuocari, p.1. c.9.n.42. p.23

Conſenſus in iuriſdictionem factus per errorem, non nocet, ibid.n.43. p.23

Iuriſdictio ordinaria fauorabilior eſt delegatâ: p.1. c.1.n.5. p.3

Iuriſdictionis fructus ſunt confiſcationes, pœnæ, & mulctæ, part. 1. capite 11. numer. 8. p.34

Iuriſdictio tribus modis concedi poteſt, in feudum, in officium, vel in allodium, ibidem numer. 9. p.34

Iuriſdictio in feudum, intelligitur priuatiuè: in officium verò, cumulatiuè; & hoc caſu locus eſt præuentioni: part. 1. capite 11. numer. 10. p.34.

In iuriſdictione vaſſalli, Superior non plus poteſt quàm in cæteris illius bonis, ibidem numer. 11. p.34

Iuriſdictio Iudicis incompetentis vtrùm cenſeatur approbata per dationem fideiuſſoris iudicio ſiſti, p.1.c.32.n.31. p.108

Iuriſdictio non approbatur per fideiuſſionem neceſſariam, ibid.n.32. p.108

Iuriſdictio Iudicis exequentis contra extraneum in Ciuitate repertum, iuxta formam Statuti Aueniononenſis, approbatur per dationem fideiuſſoris, ex veriori ſententia: part.1.capite 32. numer. 36. p.108

Et non ſolent relaxari ſic carcerati, niſi approbent Iudicis exequentis iuriſdictionem, ibid.num.39. p.108

Iuriſdictione vni generaliter conceſſa, alteri verò ſpecialiter de rebus in eodem genere contentis, an generalis tollatur per hanc ſpecialem, p.1.c.28 num.19. p.81

Iuriſdictio ordinaria quoad habitum, eſt indiuidua, & inter plures cuilibet in ſolidum competit: p.2. c.2.n.3. p.123

Iuriſdictio indiuidua competit pluribus in ſolidum delegatis, ſed exercitium diuiduum, ibid.num.4. p.123

Iuriſdictionis diuiſio fieri poteſt per tempora, ibid. num.5. p.123

Iuriſdictio item diuidi poteſt per diuiſionem territoriorum, p.2.c.2.n.6. p.123

Iuriſdictionis diuiſio per perſonas ſubditorum fieri poteſt potiùs ex conſuetudine quàm de iure, ibid. num.7. p.123

Subditis quoad iuriſdictionem in perſonas diuiſis, vni tantùm Condominorum fidelitas præſtanda eſt, ſed omnibus ſeruitium cum moderatione debetur: p.2.c.2.n.8. p.123

Iuriſdictione diuiſa, vnus ex Condominis non poteſt vti præuentione aduerſus alium, p.2.c.2.n.10. p.123

Iuriſdictione diuiſa, proceſſus eſt nullus, ſi vnus ſe immiſceat in alterius iuriſdictione, perinde ac ſi eſſent iuriſdictiones omninò diſtinctæ, ibid.n.11. p.123

Iuriſdictione diuiſa per tempora, finito tempore vnius finitur omnino eius iuriſdictio, donec tempus ipſius redeat: part. 2. capite 2. numer. 19. p.124

Iuriſdictio data in feudum, competit priuatiuè: p.2. c.2.n.24. p.124

Iuriſdictio conceſſa in officium, eſt cumulatiua: p.2. c.8.n.20. p.137

Iuriſdictio conceſſa in certis caſibus, regulariter non præiudicat iuriſdictioni ordinariæ: p.2. c.9.n.6. p.138

Iuriſdictionem quando non habet in illa cauſa iudex præueniens, ſed tamen eius iuriſdictio eſt prorogabilis, pronunciando expreſsè vel tacitè cauſam ad ſe ſpectare, ſi non appelletur, talis declaratio tranſit in iudicatum. p.2.cap.38.num.2. p.213

Iuriſdictionem elidibilem ſi Iudex habeat, ſufficit pro validitate proceſſuratum, quòd expreſsè, vel tacitè, nempe procedendo ad vlteriora, ſe competentem eſſe declaret, ſi ab hac declaratione non fuerit appellatum. p.2.c.38.n.3. p.213

Ad effectum perpetuandæ iuriſdictionis ſufficit decretum de citando, non tamen ad effectum præuentionis; & quæ ſit in hoc differentia: p.2.c.40. num.3. p.216

In actibns voluntariæ iuriſdictioois ſufficit ſola interpellatio etiam extraiudicialis ad indocendam præuentionem, ibid.o.4. p.217

Qui comparuit coram Iudice cum proteſtatione de non prorogandoeius iuriſdictionem,& citra conſenſum indebitum, ſimilis eſt contumaci, ad effectum vt non poſſit oppoaere de illius Iudicis præuentione coram alio ſecuodo Iudice:p.2.c.40 num.23. p.218

Iuriſdictionia contentione pendente omnia debent conquieſcere : part. 2. capite 41. oumer. 28. p.222

Quæ defenſiones proponi poſſint per eum qoi de turbata iuriſdictione accuſatur, remiſſiuè, part. 2. c.41.n.31. p.222

Iuriſdictionis ordinariæ derogatio eſt odioſa; ſicut è contra, illius conſeruatio, fauorabilis:p.2.c.44.n.4 p.218

Iuriſdictio quando competit alicui priuatiuè, non poteſt alius Iudex cognoſcere; ſed qoando competit cumulatiuè, tuoc iuriſdictio dicitur præuentiua, & qui cauſæ cognitionem præueoit, de ea cognoſcere & iudicare debet, alio excluſo, part. 2. c.45.n.1. p.230

Iuriſdictio poteſt plotibus in ſolidum competere: ibid.n.2. p.230

Ioriſdictiooem cumolatiuam Mediolaoi Prætor & Capitaneus habent ambo : ibidem numer. 3. p.230

Per ſpecialem alicuius deputationem ad generalitatem cauſarum certi generis, non derogatur ioriſdictioni ordinariæ, ſed eſt locus præuentiooi: p.2.c.45.n 4. p.230

Iuriſdictioni Refereodariorum Curiales ſuppoſiti, adhuc tamen ſunt ſub iuriſdictione præueotiua ſuorum Ordioariorum in Sabaudia, ibid. num.5. p.230

Iuriſdictio certi generis cauſarum qnamuis alicui coocella fuerit, noo ideo iuriſdictio eius priuatiua eſt in præiudicium Iodicum ordinariorum, licèt cum dictionibus taxatiuis: part.2.e.45.n.6. p.230

Iuriſdictio conceſſa Iudicibus annuæ non derogat iuriſdictiooi Iudicum ordioariorum:ibid.num.7. p.230

Sed tamen ſi in conceſſione Ioriſdictionis adſint dictiones taxatiuæ, verius eſt ioriſdictionem eſſe priuatiuam : part. 2. capite 45. oumer. 8. p.230

Præſertim ſi adiecta fuerit inhibitio ne alius Iodex de illis cauſis ſe immiſceat, ibidem numer. 9. p.230

Iuriſdictio conceſſa Decano & Capitulo Eccleſiæ Valentinenſis, eſt priuatiua, etiam quoad Epiſcopum, ibid.o.10. p.231

Quando Statutum duos deputat alternatiuè qui de aliqua cauſa cognuſcant, iuriſdictio cumulatiuè ſeu præueotiuè coocella ceoſetur, p.2.c.45.n.15. p.231

Iuriſdictio conceſſa in faoorem perſonarum ad certum genos cauſarum, intelligitur conceſſa cumulatiuè ſi id fiat moto proprio coocedentis, ibidem n.15. p.235

Iuriſdictio verò conceſſa non motu proprio, ſed ad partis petitionem, iotelligitur priuatiuè conceſſa, ibid.n.13. p.231

Ioriſdictioois priuatiuæ & cumulatiuæ materia apud quos Doctores copioſè tractata reperiatur, p.2.c.45.n.18. p.235

Iuriſdictio illius prorogari ooo poteſt qui nullam habet funditus, etiamſi partes in illam conſeotiant:p.2.c.49.n.3. p.258

Iuriſdictiooe funditus carere non dicitur, qui illam habet ſuper certis perſonis, ibidem numer. 4. p.258

Iuriſdictio ſeparati territorij prorogabilis eſt : p. 2. c.49.n.5. p.158

Limita vt hoc non procedat quando agitur de feudo, quia in præiudicium Domini oon fit prorogatio:ibid.n.6. p.258

In actibus contentioſæ iuriſdictioois præuentio fit per ſolam citationem effectum ſortitam, ſed in voluntaria iuriſdictione ſufficit interpellatio extraiudicialis : part. 2. capite 49. numer. 7. p.259

Separata prouincia, vel ciuitate, à ioriſdictiooe Senatus vel Parlameoti, vtrùm cauſæ cœptæ in illa ciuitate debeaot tractari coram primo Senatu, vel adeundus ſit Senatus ſubrogatus in gradu appellationis:p.2.c.53.n.10. p.147

Iuriſdictionum tranſlatione facta, ciuitates tamen & prouincia ſua antiqua retinent priuilegia quoad ius depaſcendi,& alia, part.2.cap.53.oum.12. p.247

Iuriſdictionem Principis inhibentis turbare dicimus qui in ſpretum inhibitionum adiuit Iudicem alterius Mooarchiæ, part. 2. capite 57. nomer. 7. p.253

Si Iudex habeat ioriſdictionem limitatam, vt non poſſit cognoſcere niſi vſque ad certam ſummam, & plures ſummæ petantur, fit illarum cumulatio ad fuodandam aut excludendam iuriſdictionem, ſi vnica actione petantur : ſecùs ſi diuerſis actionibos : part.2.capite 61.num.10.& ſequeotibus. p.269

Diuerſi termini cenſus aut mercedis locationis, vtrùm cumulaodi ſint dum quæritur an ſumma excedat modum iuriſdictionis, ibidem numer.55. p.269

Summarum coacervatio fit quando petuntur vnica actione, part. 2. capite 61. oumer. 7. 12.& 15. p.169

Expenſarum & fructuum cumulatio & coacervatio an fieri debeat ad fundandam ioriſdictiooem & præuentionem eius, qui vltra certam ſummam iudicare non poteſt:par.2.c.61.num.16.18.& 19. p.269

Cumulatio fructuum fit quando ſunt annexi alicui perpetuæ præſtationi ſummæ notabilis:p.2.c.61. oum.20. p.270

Materia cumulationis ſummarum iiſdem regitur regulis in cauſa appellationis, quibus io prima inſtaotia : part. 2. capite 61. oumer. 21. p.270

Iuriſdictio Rectoris Scholarium noo bene deducitor ex Aothent. *habita, C. ne filius pro patre* : quæ loquitur taotùm de Doctore & Magiſtro : p.3.c.1. oum.1. p.274

Iuriſdictio Rectoris Scholarium vt plurimùm dependet à ſtatutis particolaribus, vel à cooſuetudine:ibid.n.2.& 3. p.274

Epiſcopus ooo excluditur à iuriſdictione quæ competit Rectori Scholariom ex diſpoſitiooe, *l. final. C. de iuriſd. omn. iudic.* part.3. capite 1. numer.4. p.274

Iuriſdictio Rectoris Scholarium fundata in iure Ciuili, non comprehendit Clericos, nec cauſas Eccleſiaſticas, præſertim io præiudicium Epiſcoporum:ibid.n.5. p.274

Iuriſdictio ordioaria poteſt acquiri ex conſuetudine,

dummo

dummodo ſit immemorialis aut legitimè præſcripta, ibid. n. 6. p. 274

Ad probationem conſuetudinis ex qua acquiratur ordinaria iuriſdictio, requiruntur concludentes probationes, præſertim quando agitur de acquirenda iuriſdictione priuatiua contra eum, qui habet intentionem fundatam in iure communi, p. 3. c. 1. n. 8. p. 274

Ex actibus particularibus exercitij iuriſdictionis competit manutentio in tota iuriſdictione, quia cenſentur procedere ex cauſa vniuerſali: p. 3. c. 1. n. 14. p. 275

Nemo poteſt conſentire in iuriſdictionem Iudicis incompetentis ſine mandato ſpeciali: par. 3. c. 24. num. 12. p. 314

Quando vnus Iudex habet iuriſdictionem limitatam ad minorem ſummam, alius ad maiorem, vtrùm inter illos ſit locus præuentioni quoad minorem ſummam? part. 2. capite 61. poſt num. vlt. p. 270

Ius.

Ius ſuperueniens lite pendente ſuffragatur, ſi actum fuerit generaliter nullâ expreſsâ cauſâ: p. 1. c. 10. n. 69. & 71. p. 32

Iuris communis aſſiſtentia quoad poſſeſſorium quando ſuffragetur: parte 1. capite 4. numer. 7. p. 11

Sola iuris communis aſſiſtentia non ſufficit ad obtinendam manutentionem: part. 1. cap. 4. numer. 8. p. 11

Ius ſuperueniens conualidat iudicium quando generaliter actum eſt nullâ cauſâ expreſsâ, p. 3. c. 22. num. 9. p. 312

Ius accreſcendi.

Portio non accreſcit petenti, niſi facta repudiatione expreſſa, vel tacita per lapſum temporis: p. 2. c. 13. num. 7. p. 153

L

Lacerans.

Lacerans teſtamentum conueniri poteſt antequam dies fideicommiſſi adueniat: p. 1. c. 22. n. 8. p. 60

Lacerans teſtamentum quibus actionibus conueniri poſſit: ibid. n. 9. p. 60

Filius lacerans paternum teſtamentum priuatur ſua legitima, parte 1. capite 22. numer. 10. p. 60

Læſæ Maieſtatis crimen.

Vtrùm Clericus poſſit præueniri coram Iudice laico quando agitur de crimine læſæ Maieſtatis, vel adulterationis monetæ: part. 2. c. 29. poſt num. vlt. p. 195

Læſio.

Propter læſionem enormiſſimam dolus reipſa agnitus: p. 3. c. 10. n. 5. p. 296

Theſauro iuniori multùm deferendum eſt, nominatim dum agitur de praxi declarationis nullitatis contractuum, quibus mulieres redduntur læſæ vltra dotis medietatem: part. 3. cap. 10. numer. 10. p. 296

Laicus.

Laicus, in quibus caſibus poteſt coram Epiſcopo conueniri, poteſt Epiſcopus etiam ad capturam, & per proprios Officiales procedere: p. 1. c. 22. n. 11. p. 60

Nec indiget Brachio ſæculari: ibid. n. 12. p. 60

Laicus ratione peccati efficitur de foro iudicis Eccleſiaſtici: p. 1. c. 27. n. 17. p. 77

Laicus fideiuſſor Clerici debet conueniri coram Iudice laico, ſecùs eſt in Clerico fideiuſſore laici, vel niſi cauſæ continentia aliud exigat: p. 2. c. 18. n. 16. p. 166

Laicus habens cauſam connexam cum cauſa Clerici, veluti in Societate, & ſimilibus cauſis, coram Eccleſiaſtico iudice conueniendus eſt: p. 2. c. 18. num. 45. p. 169

Laicos trahens Clericum ad iudicia ſæcularia, iure ſuo cadit: p. 2. c. 41. n. 5. p. 220

Laicus qui contraxit in ſtatu laicali, ſi deinde Clericatum aut Sacros Ordines aſſumat, conueniendus eſt pro obſeruatione contractus coram iudice Eccleſiaſtico: part. 2. c. 53. n. 2. p. 245

Vtrùm effectus Clericus vel Sacerdos poſt litem conteſtatam, coram Iudice laico, qui tunc erat competens, non obſtante huius Iudicis præuentione conueniendus ſit coram iudice Eccleſiaſtico? variæ ſunt Doctorum ſententiæ, p. 2. c. 53. n. 3. p. 245

Ius non reſiſtit Iudici laico volenti cognoſcere de cauſis Eccleſiæ, concurrentibus iis de quibus hic agitur: p. 3. c. 18. n. 3. p. 307

Faciliùs laico committitur cauſa ciuilis tangens Clericum, quàm criminalis: part. 3. c. 18. numer. 5 p. 308

Qui dicit illum qui facit publicè actus Clericales eſſe laicum, tenetur hoc probare: ibid. n. 6. p. 308

Summus Pontifex poteſt deputare laicum ad iudicandum cauſas certi loci vel certarum perſonarum fori Eccleſiaſtici, ſi ex certa ſcientia id faciat, p. 3. c. 18. n. 7. p. 308

Laudum.

Laudum à partibus approbatum habet vim tranſactionis, & per illud expirat præuentio & lis: p. 1. c. 33. n. 8. p. 110

Legatarius.

Legatarius pro ſuo intereſſe poteſt aſſiſtere liti quæ mouetur inter alios ſuper inofficioſitate teſtamenti: p. 2. c. 12. n. 2. p. 145

Legatario qui nouum non poterit mouere iudicium præuentio obſtabit, ſi lis mota fuerit ſuper inofficioſo teſtamento, ibid. n. 3. p. 146

Legatarius ſiue ſciuerit litem agitari ſuper querela inofficioſi teſtamenti, ſiue ignorauerit; ſententia quæ in illa cauſa feretur afficiet legatarium: ibid. num. 4. p. 146

Legatarij quando inter ſe diſiuncti dicantur: p. 2. c. 13. n. 13. p. 154

Legatarij quando dicantur coniuncti re & verbis: p. 2. c. 13. n. 14. p. 154

Legatarij quando dicantur coniuncti re tantùm: ibid. num. 15. p. 154

Legatarij quando dicantur coniuncti verbis tantùm, explicatur per exempla: ibid. n. 16. p. 154

Legatarius verbaliter coniunctus non poteſt præuenire quoad partē collegatarij: p. 2. c. 14. n. 18. p. 154

Inter legatarios aut fideicommiſſarios re tantùm coniunctos tota cauſa præoccupatur ſi vnus ex pluribus totum petat: ibid. n. 19. p. 154

Inter plures legatarios quibus eadem res legata eſt, & vnus rem, alter æſtimationem conſequi debet, electio rei vel pretij datur illi qui præuenit per litis conteſtationem: p. 2. c. 35. n. 11. p. 207

Quando teſtator eandem rem in ſolidum duobus legauit, quilibet virilem habet portionem, & non eſt inter eos locus præuentioni, & quilibet in tribunali ſeparato agere poteſt: p. 2. c. 35. n. 15. p. 207

Cauſa legatarij non trahit ad ſe cauſam hæredis, p.3. c.19.n.12. p.309

Legatio.

Legatio affectata in frandem non præindicat præuentioni: part. 5. capite 28. numer. 51. p.82

Legatus.

Vtrùm Legatus poſſit derogare diſpoſitioni *cap. oblata 37. de appellat.* ad effectum vt appellatus poſſit præuenire appellantem, p.1.c.21. num.22. p.39

Si ad Legatum fuerit appellatum, in dubio hæc appellatio præualet ei quæ ad Metropolitanum fuit interpoſita: part. 5. capite 12. numer. 12. p.38

Declaratur ibid.n.13.& 14. p.38

Legato poteſt dari facultas cognoſcendi de appellationibus ad ſummum Pontificem interpoſitis: p.5. c.7.n.1. p.133

Si appellans poſt appellationem compareat coram Legato habente facultatem ſe intromittendi in cauſis Appellationum ad Summum Pontificem interpoſitarum, ſic comparendo non cenſetur renunciare ſuæ appellationi: ibidem numer. 2. p.133

Legationis Auenionenſis facultates ſunt, vt in ea poſſit cognoſci de appellationibus ad Summum Pontificem interpoſitis, part.2.capite 7.numer.3. p.133

Legatus non ſolùm, ſed quilibet Inferior Iudex poteſt cognoſcere de iniuſtitia notoria ſententiæ, ad effectum ſuperſedendi, & cauſam ad Summum Pontificem remittendi, part.2.capite 7. numer.6. p.134

Contrarium in Delegato Apoſtolico poſt ſententiæ ſuæ prolationem, ibidem numer. 7. p.134

Limitatur, niſi hæc facultas ex eius commiſſione reſultet, ibid.n.8. p.134

Legatus de Latere non poteſt regulariter ſe intromittere in cauſa alicui per Summum Pontificem ſpecialiter delegata, part. 2. capite 7. numer. 9. p.134

Limitatur, niſi cauſa de nouo emerſerit, aut de nouo in notitiam deuenerit: ibidem numer. 10. p.134

Legatus poteſt præuenire cauſas aduerſus Delegatum Apoſtolicum, ſi negligentior fuerit in vtendo ſua commiſſione: part. 2. capite 7. numer. 11. p.134

Intellige in prima inſtantia, vel etiam in ſecunda ſi negligentia fuerit magna, ibidem numer. 12. p.134

Legatus abſque alia ſpeciali facultate poteſt ſe intromittere in cauſis appellationum ad Summum Pontificem interpoſitarum, quando Commiſſarios excedit formam ſuæ commiſſionis, aut procedit non viſis actis, part. 2. capite 7. numer. 14. p.134

Legatus poteſt de cauſa appellationis ad Papam ſe intromittere, vt cauſam ad eum remittat: ibidem num.16. p.134

Legatus poteſt ſe intromittere de cauſa appellationis ad Papam interpoſitæ, partibus conſentientibus: ibid.n.17. p.134

Legatus omnia poteſt quæ Papa, exceptis iis quæ ſupremæ Pontificiæ authoritati fuerunt reſeruata: p.3.c.18.n.8. p.308

Legatus Auenionenſis multa facere poteſt tanquam Vicarius Summi Pontificis & in hoc capite expenduntur facultates Legationis, ibid.num.9. p.308

Summus Pontifex conceſſit Legato Auenionenſi vt ſit Iudex Exemptorum, part.3.capite 18.num.12. p.308

Legitima.

Subſtitutus exemplariter, quando eſt extraneus & grauari poteſt, vtrùm teneatur reſtituere legitimam dementis?remiſſiuè: part.3.cap.23. num.55. p.316

Lex.

Lex, *diffamari, C. de ingen. manumiſſ.* & Lex, *ſi contendat, ff. de fideiuſſ.* quomodo inter ſe differant, p.1. c.8.n.1. p.16

Lex, *pupillus 14. ff. quæ in fraudem credit.* procedit in ſolutione, non in pignore: part. 1. cap.31.num.50. p.103

Textus *in l. qui cum vno, §. reus, ff. de re milit.* explicatur: part. 5. capite 28. numer. 44. & 45. p.82

Textus *in l. in iudicio, ff. famil. erciſc.* explicatur, p.1. c.30.n.26. p.91

Lex, *nulli, C. de iudic.* an de Iudicibus delegatis dumtaxat ſit intelligenda, part.1. capite 24.numer.8. p.65

Diſpoſitio *leg. venditor 49. ff. de iudic.* non habet locum finita lite principali, nec in eo qui pro indemnitate actione perſonali conuenitur, qui non eſt verè euictionarius: part.1.capite 20.num.22. p.36

Textus *in l. iudicium ſoluitur 39. ff. de iudic.* procedit non ſolum in Iudice ordinario, ſed etiam in delegato: parte 2. capite 3. numero 6. p.127

Lex, *nullum 11. C. de teſtibus*, procedit ſuppoſitis terminis habilibus, & data capacitate Iudicis coram quo falſitas commiſſa fuit: part.2. cap.47.num.3. p.235

Libellus.

Libellus quomodo concipiatur in iudiciis generalibus, aut vniuerſalibus, part. 1. cap. 10. numer.6. p.26

Libelli oblatio quo caſu inducat præuentionem: p.1. c.9.poſt n.5. p.21

Lis.

Lis & inſtantia ad hæredes tranſit, p.1.c.9. num.15. p.21

Litem qui ſemel conteſtatus eſt, cogitur in ea perſeuerare, p.1.c.6.n.11. p.15

Poſt litis conteſtationem Iudex efficitur dominus cauſæ, ibid.n.12. p.15

Litis conteſtatio quos effectus præuentionis producat, p.1.c.9.n.3. p.20

Litiſpendentia non oritur ex iudicio nullo, p.1.c.13. num.11. p.40

Ex litis conteſtatione oritur quaſi contractus, & ex eo actio perſonalis: part.1. capite 31. num. 15. p.99

Litis nomine quid comprehendatur: par.1. c.30.n.14. & 16. p.90

Quid ſit renunciare liti, & non cauſæ ibid. num.13. p.90

Lis perpetuatur per conteſtationem ad triginta annos: p.1.c.33.n.12. p.111

Præſcriptio quoad litis deſertionem, incipit à die quo lis ceſſauit. Contra Felinum, ibid.n.13. p.115

Lis finitur per negligentiam & longi temporis ſilentium, p.1.c.33.n.9.& 14. p.115

Lis

Lis & præuentio non finitur per ſententiam in iudicatum tranſactam, donec illa fuerit plenè executioni demandata, ibid. n. 15. p. 111
Lis in beneficialibus finitur per renunciationem quamuis tacitam, part. 1. capite 33. numer. 16. p. 111
Litigans ſuper beneficio cenſetur liti renonciare per adeptionem alterius incompatibilis, ibid. num. 17. p. 111.
Præſumptio renunciationis litis reſultat ex reuocatione procuratorum in lite beneficiali conſtitutorum, ibid. n. 18. p. 111
Lis & præuentio non extinguitur per reſignationem beneficij factam in fauorem tertij, par. 1. c. 33. n. 19. p. 111
Et lis durat tam quoad proprietatem, quàm quoad poſſeſſionem, quando reſignans erat in poſſeſſione beneficij: ibid. n. 20. p. 111
Lis extinguitur, & ceſſat præuentio, ſi renunciatio fiat in fauorem collitigantis: p. 1. c. 33. numer. 21. p. 111
Idem dicendum, ſi reſignetur beneficium purè in manibus Summi Pontificis qui illud conferat colitiganti: ibidem numero 22. p. 111
Lis in beneficialibus extinguitur per taciturnitatem decennij, ſi conſtet de non iure illius qui litem proſequi debebat, part. 1. cap. 33. numer. 23. p. 111
Si verò non conſtet clarè de non iure, requiritur ſpatium 30. annorum, vel aliæ præſumptiones: ibid. num. 24. p. 111
Lis & præuentio finitur morte non ſolùm in beneficialibus, ſed etiam in Officiis, quæ cum perſona finiuntur: part. 1. capite 33. numer. 25. p. 112
Et in iſtis lis extinguitur morte vtriuſque litigantis, non autem ſi vnus ſolus moriatur: ibid. n. 26. & 27 p. 112
Lis in beneficialibus non extinguitur per mortem actoris, part. 1. capite 33. numer. 28. p. 112
Fallit quando ſuperſtes non vult litem proſequi, & de hoc conſtat in actis; ibidem numer. 29. p. 112
Litem proſequi poteſt actor, mortuo reo, contra alios qui intereſſe in illa lite habere poterant: vbi affertur notabilis praxis Romanæ Curiæ circa hoc: ibid. n. 32. & 33. p. 112
Lis non dicitur deſerta per annum in prima inſtantia, part. 2. capite 43. numer. 20. p. 226
Litem eſſe deſertam, & executionem fuiſſe neglectam, inter ſe differunt: ibidem numer. 21. p. 226
Lis pendere dicitur, quando facti fuerunt plures actus iudiciales: part. 3. capite 13. numer. 5. p. 301
Si ceſſatum fuerit per 30. annos à proſecutione litis, ceſſare debet præuentio ex illa lite, p. 3. c. 24. n. 1. & 7. p. 313. & 314
Quomodo inter ſe differant litis ceſſatio, & deſertio: ibid. n. 2. p. 313
Quando liti cenſeatur renunciatum per longum ſilentium: part. 3. capite 24. numer. 3. p. 314
Per litis conteſtationem actio perpetuatur ad 30. annos, parte 3. capite 24. numer. 5. p. 314
Per introductionem nouæ litis cenſetur receſſum ab antiqua lite: ibidem numero 6. p. 314

Litis-conſortes.

Actio vnius ex litisconſortibus non præiudicat alteri, in cauſis quæ recipiunt diuiſionem, p. 2. c. 15. num. 12. p. 160

Litis-conteſtatio.

Litiſconteſtatio non fit niſi per affirmationem actoris, & reſponſionem negatiuam rei: p. 2. c. 35. n. 1. p. 206
Litisconteſtatio vt dicatur facta, non quælibet aſſertio rei ſufficit, ſed prætereà requiritur quod fiat animo conteſtandi, ibidem numero 2. p. 206
Sola conteſtatio non interrumpit præſcriptionem niſi etiam interueniat litis proſecutio, p. 3. c. 12. num. 5. p. 299
Quod tamen in dubium reuocatur, ibidem numer. 6. p. 299

Litiſpendentia.

Litiſpendentia, & Præuentio, qua ratione inter ſe differant, part. 2. capite 14. numer. 15. p. 158
Inhibitiones executæ in præiudicium litiſpendentiæ, nullæ ſunt: part. 2. capite 14. numer. 19. p. 158
A litiſpendentia ad præuentionem valet argumentum, ſed non è contra: ibidem numer. 21. p. 158
Præuentio per ſolam citationem effectum ſortitur inducitur, ſed non litiſpendentia, quæ requirit conteſtationem: ibid. n. 22. p. 159
Litiſpendentia contra principalem, vel vnum ex correis, non impedit quin contra fideiuſſorem aut alium correum agatur, part. 2. capite 18. numer. 2. p. 165
Litiſpendentiæ exceptio cum principali, videtur realis, & rei cohærens, part. 2. capite 18. numer. 19. p. 166

Litteræ.

Litteræ requiſitoriæ quomodo ſint concipiendæ ad petendam remiſſionem delinquentis, p. 2. c. 11. n. 12 p. 142
Quæ ſint neceſſaria ad hoc vt litteræ Cambij paratam habeant executionem, & operentur effectum præuentionis, part. 1. capite 25. poſt numer. 12. p. 66. & 67

Litigioſum.

Ex quibus beneficium deſinat eſſe litigioſum ob negligentiam in proſequendo litem, p. 1. c. 33. poſt num. 24. p. 111

Locatio.

Locatio in contracto venditionis inſerta, eſt accidentalis ad venditionem, part. 1. cap. 31. numer. 25. p. 100

Locumtenens.

Locumtenens vtrùm poſſit dare tutores, p. 2. c. 8. n. 15. p. 136
De Locumtenentibus & eorum poteſtate: remiſſiuè p. 2. c. 8. n. 23. p. 137

Locus.

Locus, in quo delictum committitur, non tribuit omnem iuriſdictionem iudici Eccleſiaſtico, p. 2. c. 29. num. 33. p. 194
Locus *deciſionis Rotæ Romanæ* 297. *part. 2. diuerſ.* ad longum expenditur: p. 2. c. 1. num. 33. & n. ſeqq. Et oſtenditur eam loqui de iure præueniendi certum genus cauſarum, non autem de certis cauſis particularibus, ibid. n. 37. p. 117

Locus *in part. 1. cap. 1. num. 4. in 3. concluſ.* ſuperiùs explicatur: part. 2. capite 1. numer. 73. & 74. p. 120. & 121

Locus *deciſionis* 244. *Sanfelicij*, in dubium reuocatur: part. 1. c. 2. num. 37. p. 125. Et vide Additionem, p. 126

Locus *part. 1. cap. 38. num. 43. & 44.* explicatur: p. 2. c. 4. n. 19. p. 129

Locus *Bartoli, & Caſtrenſ. in l. qui fidem, ff. de tranſact.* explicatur, parte 2. capite 4. numer. 8. p. 129

Locus *conſil. Hondod.* 38. *num.* 40. *vol.* 2. explicatur quomodo procedat, part. 2. capite 20. numer. 84. p. 173

Locus *deciſ. Rota Roman.* 94. *n. 40. vol. 2.* explicatur, p. 2. n. 25. p. 173

Locus *Gratiani diſc. forenſ. c. 639. n. 1.* explicatur, p. 2. c. 40. n. 5. p. 217

Locus *text. in cap. diſpendia, de reſcript. in 6.* non contigit text. *in c. fin. eod. tit. in Decretal.* ſed ampliat: p. 2. c. 41. n. 4. p. 220

Locus *p. 1. c. 8. n. 4. Authoris*, explicatur, p. 2. c. 18. n. 14. p. 166

Locus obſcurus *Baldi in l. nulli, C. de iudic.* explicatur, p. 2. c. 39. n. 2. p. 215

Locus opinionis *Romani, ſing.* 330. expenditur, p. 2. c. 12. n. 13. p. 146

Locus omiſſus in Addit. ad n. 13. cap. 1. part. 1. huius Tractatus; hic reſtituitur: *Sed quis Epiſcopus requirendus eſt, an originis ſeu domicilij, vel loci delicti? Verius videtur Inquiſitorem debere requirere Epiſcopum loci delicti, vt teſtatur Caren. in tract. de offic. Inquiſit. p. 1. tit. 4. n. 17.*

Loca quædam, quæ omiſſa enuntiantur in hoc Indice, tranſpoſita reperientur in propriis capitibus, aberrante ſummario, vt perlegenti patebit: & notantur *ad fin. huius Indicis.*

M

Macellarius.

Macellarius agens contra Expenditorem cui carnes tradidit, agendo contra ipſum non præuenit, ſed contra Dominum ſeparato iudicio & in alio Tribunali agere poteſt, niſi Expenditor conueniatur nomine officij: part. 2. cap. 19. num. 4. p. 170

Magiſtratus.

Magiſtratus temporales gaudent fori priuilegio durante magiſtratu, etiam quoad cauſas antea cœptas: parte 2. capite 28. numero 46. p. 82

Magiſtratus municipales non habent merum & mixtum imperium, ſed illud reſidet apud prouinciæ Præſidem regulariter, part. 2. capite 8. numer. 12. p. 136

Magiſtratus aut dignitas temporalis poſt litem cœptam ſuperueniens, operatur ſuſpenſionem litis durante dignitate, part. 2. capite 53. numer. 14. p. 247

Quod procedit in maioribus Magiſtratibus habentibus dignitatem cum adminiſtratione, non in minoribus, ibid. n. 15. p. 247

Magiſtratus vnus alium Magiſtratum etiam durante tempore dignitatis conuenire poteſt, aut litem contra illum cœptam proſequi, nec ſuſpenditur proceſſus, ibid. n. 16. p. 247

Magiſtratus municipales excuſantur à tutelis, & durante officio non poſſunt conueniri: p. 2. c. 53. n. 18. p. 247

Magiſtratus non conueniendi exceptio proponi poteſt, etiamſi ſuperuenerit poſt litem cœptam, ibid. num. 19. p. 247

Magnus Magiſter.

Magnus Magiſter Ordinis Sancti Ioannis Hieroſolymitani habet ordinariam iuriſdictionem in omnes Equites, part. 2. capite 9. numer. 1. p. 137

Inter Magnum Magiſtrum & Mareſcallos Ordinis Melitenſis locus eſt præuentioni, p. 2. c. 9. num. 7. p. 138

Magnus Magiſter dicti Ordinis non poteſt ſolus euocare cauſas coram Mareſcallo præuentas, quia non habet ſolus poteſtatem ad hoc ſufficientem, p. 2. c. 9. n. 9. p. 138

Mala fides.

Mala fides quæ inducitur per litis conteſtationem, non eſt vera, ſed præſumpta: part. 1. c. 33. num. 10. p. 111

Mandatum.

Mandata in beneficialibus expirant per mortem rei, p. 1. c. 33. n. 31. p. 112

Mandatum generale comprehendit etiam cauſas & lites futuras, part. 1. capite 20. numer. 70. p. 52

Mandatum ſi factum fuerit in vno territorio, & illius executio fiat in alio, vtriuſque loci Iudex procedere poteſt: part. 2. capite 31. numer. 8. p. 197

Mandati iudicialis ſuſceptio facta per laicum coram Epiſcopo, valida eſt, etiamſi de cauſa prophana agatur, & non ſpirituali, part. 2. cap. 44. numer. 6. p. 228

Mandati iudicialis executio ſuſcepti coram Epiſcopo, poteſt eius authoritate exequi contra laicum, ibid. n. 7. p. 228

In vim mandati iudicialis per Laicum coram Epiſcopo ſuſcepti, datur electio exequendi in curia Epiſcopali, vel temporali; & locus eſt præuentioni, p. 2. c. 44. n. 9. p. 228

Mandati iudicialis ſuſcepti coram Epiſcopo quando petitur executio, ſi petatur coram ipſo, imploratur Iudicis officium; Quod locum habet, quando Iudex qui tulit ſententiam, illam exequi mandat, ibid. n. 10. p. 228

Mandata iudicialia, ſeu voluntariæ debiti confeſſiones, quamuis ſint de actis, non tamen fidem faciunt niſi teſtibus adhibitis, part. 2. cap. 44. n. 16. p. 229

Quæ ſit adhibenda ſolemnitas in mandatis iudicialibus ſponte ſuſceptis, ſecundùm formam in Ciuitate Aucinionenſi ſeruari ſolitam, p. 2. c. 44. n. 18. p. 229

Concluditur ex veriori ſententia, nullam ex mandatis iudicialibus ſeu obligationibus voluntariis apud acta oriri præuentionem, ibidem numer. 19. p. 229

Mandatum Procuratoris vendentis præſumitur ex enunciatione contractus facta præſente principali, & aliis coniecturis, de quibus ibidem: p. 3. c. 4. n. 9. p. 283

Mandatum quibus præſumptionibus probetur, p. 3. c. 6. n. 6. p. 287

Mandatorum multiplicatio datur in eadem perſona, vt vnum ſit expreſſum, aliud præſumptum, ibid. num. 7. p. 287

Ex Statuto Aucinionenſi mandatum reſtrictum ad

certum

certum actum, veluti ad declinandum forum, non eſt validom : part. 3. capite 19. numer. 11. p.309

Per ſecundum maodatum factum eidem perſonæ, verùm cenſeatur reuocatum primum? part. 2. c. 35. poſt n. vlt. p.210

Manutentio.

Manuteotio in prima inſtantia denegata, peti & concedi poteſt in ſecunda: part. 1. cap. 13. nom. 13. p.38

Manutentio non datur ex ſola inriſaſſiſtentia, alio exiſtente in poſſeſſione, part. 1. capite 4. numer. 4. p.11

Si quis ſit in poſſeſſione, ſeu quaſi, exigendi aonorm redituum, verùm pendente concurſu generali creditorum, poſſit petere ſe manuteneri in præindicium dicti concurſus: part. 1. capite 15. poſt n. 25. p.45

Et generaliter quando pendente iudicio vniuerſali poſſit quis petere ſe manuteneri : ibidem p.45

Mare.

Mare adiacens regno ſuo Rex debet à malis hominibos purgatum tenere, part. 1. cap. 28. numer. 22. p.81

Delinqnentis in mari remiſſio non fit, ſi delinquens non fuerit præuentus per capturam : part. 1. c. 28. num. 25. p.81

Mareſcallus.

Mareſcalli ſunt Tribuni militum, & vti tales habent in milites iuriſdictionem, part. 2. cap. 9. onmer. 5. p.138

Mareſcallorum iuriſdictiones, & aliarum Dignitatum, per Linguas, habent ſuas ſeparatas iuriſdictiones in Ordine Melitenſi. part. 2. cap. 9. num. 4. p.138.

Maritimus.

Maritimus iodex cognoſcit de delictis commiſſis in terra, in loco ad exercendam iuſtitiam maritimam deſtinaro : part. 1. capite 28. numer. 26. p.81

Maritus.

Maritus non habet beneficium, *deducto ne egeat*, quando conuenitur tanquam quilibet extraneus: p. 1. c. 31. n. 13. p.99

Mater.

Mater proprio nomine accuſans ob mariti necem non repetit expenſas in accuſatione factas à filio, p. 1. c. 19. n. 10. p.53

Matricula.

Matricula ſine exercitio nullum tribuit priuilegium, p. 1. c. 28. n. 4. p.79

Matrimonium.

In certis caſibus poteſt qui ſub fide Matrimonij ſtuprauit puellam, cogi præciſè ad contrahendum Matrimonium, part. 2. capite 23. numer. 12. p.179

Dum quæſtio non ventilatur inter coniuges, ſed agitur contra tertium contra quem non poteſt conſiderari validitas, aut inualiditas Matrimonij, Iudex laicus procedit, & habet ius præueniendi, p. 2. c. 23. n. 13. p.179

Et cauſa Matrimonij hoc caſu coram Iudice laico poteſt incidenter tractari, ibidem numer. 14. p.179

Matrimonium contrahens poſt inhibitiones, puniendus eſt, ſed matrimonium eſt validum ſi nihil aliud obſtet, p. 2. c. 1. n. 79. p.128

Meliorationes.

Meliorationes ſolo cedunt, part. 1. cap. 31. num. 52. p.103

Dominus ſoli repellitur exceptione doli, ſi non reſtituat pretium meliorationum, ibidem nom. 53. p.103

Pro melioramentis in alia re diuerſa factis non datur retentio : part. 1. capite 9. numer. 26. p.73

Memoriale.

Memorialis traditio non inducit prænentionem, p. 1. c. 9. n. 62. p.24

Per memoriale Sanctiſſimi non aufertur cauſa à Iudice qui præuenit, niſi in eo adſit ſpecialis clauſula euocationis, part. 2. capite 5. numer. 12. p.135

Menſa.

Res quæ ſemel exiuit de menſa Eccleſiæ, dum alteri conceditur, non dicitur alienari: par. 1. c. 26. n. 28. p.73

Milites.

Miles agens contra reum non militem tenetur eum coram ſuo Iudice ordinario conuenire : part. 1. c. 28. n. 1. p.79

Miles reus coram Iudice militari in cauſis ciuilibus conueniendus eſt. ibid. n. 2. p.79

Milites non gaudent fori priuilegio niſi ſint actu milites, & in matricula deſcripti : ibidem num. 3. p.79

Miles poteſt prorogare iuriſdictionem Iudicis non militaris, quia priuilegium illi datur non ratione dignitatis, ſed ratione exercitij : part. 1. cap. 28. num. 4. & 5. p.79

Miles efficitur ciuis illius loci in quo meretur ſtipendia, ibid. n. 6. p.79

Milites licèt non ſint in actu expeditionis, ſi tamen ſint ſemper parati cum armis & equis vt ſeruiant in bello, gaudent priuilegio fori : part. 1. cap. 28. oum. 7. p.80

Militem carcerare poteſt Iudex non militaris animo illum remittendi ad ſuum Iudicem. ibid. oum. 8.

Milites negotiatores non gaudent fori priuilegio in concernentibus negotiationem, ſed remitti debent coram Iudicibus ſeu Conſeruatoribus illius Artis quam exercent : part. 1. c. 28. n. 9. & 10. p.80

Iudex militaris ſolus cognoſcit de delictis militaribus, ibid. n. 12. p.80

Delicta militaria dicuntur quæ à milite tanquam milite committuntur. part. 1. cap. 28. num. 16. p.80

Delictorum militarium multa exempla proponuntur. p. 1. c. 28. n. 17. p.80

Iudicum militarium iuriſdictio in Gallia valde mortila eſt, ibid. n. 18. p.80

Acta facta coram Iudice non militari circa delicta militaria, nullam fidem faciunt, ibidem oum. 19. p.80

Milites qui parati ſunt ad recedendum, & de proximo ituri ſunt ad bellum, gaudent fori militaris priuilegio : part. 1. capite 28. numer. 20. p.80

Militaris iuriſdictio locum habet etiam in expeditione maritima, ibid. n. 21. p.80

Prænentioni locus eſt inter Magiſtrum militum, & Præfectum generaliſſimum, part. 1. c. 28. num. 27. p.81 p.81

Audientia generalis exercitus non poteſt præuenire Capitaneum Generalem Triremium in

 deli

delictis militaribus maritimis, ibidem numer. 28. p.81
In criminibus non militaribus leuibus, Iudex ordinarius cognoſcit, ſed tenetur cauſam remittere ad Magiſtrum militum. part. 1. cap. 28. num. 31. p. 81
In delictis verè militaribus Iudex non militaris non habet præuentionem. ibidem numero 34. p.85
Si agatur inter militem & non militem quis Iudex procedere debeat. part. 1. cap. 28. num. 38. p.81
Miles non admittitur ad accuſandum, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. ibid.
Si ſit mutua rixa inter militem & non militem, verùm Iudex militaris procedere debeat? ibidem num. 39. p.81
Et quid in hoc ſeruetur in Gallia? ibid. numer. 40. p.81
Delictum commiſſum à non milite intra locum Cuſtodiæ, pertinet ad Iudicem militum. part. 1. c. 28. num. 41. p.81
Miles effectus poſt delictum, non gaudet priuilegio fori. part. 1. cap. 28. numer. 43. & ſeqq. maximè num. 48. p.82
Miles factus in fraudem & ſponte, non gaudet fori priuilegio. parte 1. capite 28. numero 50. p.82
Miles fraudans creditores abſoluitur à ſacramento militiæ, inſtantibus creditoribus. ibid. num. 53. p.82
Miles effectus poſt condemnationem, puniendus eſt à Iudice Ordinario, nec eſt locus præuentioni quoad Iudicem militiæ. part. 1. cap. 28. n. 54. p. 82
Differentiæ inter Militem, & Clericum, quoad forum; ratio explicatur: part. 1. cap. 28. numero 57. p.83
In quo differant Miles, & Magiſtratus, quoad præuentionem: ibid. n. 58. p.83
Milites armatæ militiæ, quandiu ſunt in exercitio belli, non poſſunt in cauſis ſuis conueniri; immò & debet in illis, durante tempore quo ſunt in expeditione, ſuperſederi. part. 2. cap. 53. num. 22. p. 248
Vtrum Iudex non militaris poſſit procedere contra militem in ſuo Tribunali falſum deponentem? p. 1. c. 28. poſt n. 6. p.79
Quid ſi miles aut priuilegiatus exceptionem ſuam declinatoriam non propoſuerit? part. 1. cap. 28. poſt num. 6. p.80

Minor.

Minor à mercatore gemmas vili pretio emens, iudicium reſcindens & reſciſſorium intentare poteſt. Quid de obligatione facta de ſoluendo *Preſtre, mort, ou marié*; ſiue à maioribus, ſiue à minoribus? p. 2. c. 20. n. 7. & 8. p.172

Miſerabilis.

Miſerabilis perſona, licèt pendente lite deſinat eſſe miſerabilis, non ideo minus coram eodem Iudice priuilegiato litem proſequi debet. p. 1. cap. 29. num. 40. & 41. p.87

Mixtum forum.

In delictis mixti fori locus eſt præuentioni inter Curiam ſecularem & Eccleſiaſticam quando agitur de laicis; non item regulariter quando laici delinquunt: parte 2. cap. 28. numero 5. p. 188

Moleſtia.

Promittens aliquem liberare à moleſtiis, conueniri poteſt ſi agatur pro immiſſione in poſſeſſionem prædij, ratione cuius promiſſio facta fuit, p. 3. c. 5. num. 1. p. 285

Monarchia.

Extra monarchiam debitor conueniri poteſt, quamuis non repertus, ſi ibi bona habeat, p. 1. c. 10. n. 81. p. 32

Monetary.

Monetarij non poſſunt recedere à Ciuitate ſine licentia Superioris, part. 1. capite 29. numer. 44. p.87
Collegia Monetariorum multa habent priuilegia, ibid. n. 45. p. 87
Monetarij non ſunt propriè ſerui, ſed ſunt liberi conditionati, part. 1. capite 29. numer. 46. p.87
Liberi Monetariorum naſcuntur Monetarij, ibidem num. 47. p.87
Priuilegia Monetariorum non competunt conductitiis, ſed tantùm illis qui ſunt de Collegio, & actualiter exercent, part. 1. capite 29. numer. 48. p. 87
Monetarij negotiationem exercentes non gaudent priuilegio fori, & in aliis caſibus, de quibus ibid. num. 49. p.87
Monetarij actores tenentur ſequi forum reorum, ibid. n. 50. p.87
Si controuerſia ſit inter Monetarios, & non Monetarios, idem ſtatuendum eſt quod de Militibus, p. 1. c. 29. n. 51. p.87
De delictis commiſſis intra domum deſtinatam pro fabricatione Monetæ, ibidem numer. 52. p.87

Monitorium.

De materia Monitoriorum qui D D. tractent, part. 1. c. 27. n. 1. p.75
Monitoria non dant præuentionem, nec ex illis oritur attentatum, quia ſunt actus merè extraiudiciales, part. 1. capite 27. numer. 2. & 3. p.76
Monitoria concedi poſſunt tam ante litem, quàm lite pendente, ibid. n. 4. p.76
Monitorio qui ſe opponit, habet contra ſe ſuſpicionem mali iuris: ibid. n. 5. p.76
Monitorium eſſe actum extraiudicialem quomodo ſit verum. parte 1. capite 27. numero 6. p. 76
Cauſa Monitorij eſt omninò ſeparata à cauſa negotij principalis, & quælibet debet currere marte ſuo. ibid. n. 7. p.76
A Monitorio eximendus eſt qui declarat ſe iuſto titulo poſſidere res in Monitorio contentas, & ad ſuum Iudicem competentem remittendus. part. 1. cap. 27. n. 13. p.76
A Monitorio teſtis eximendus eſt, qui declarat ſe eſſe paratum iudicialiter deponere. ibid. num. 14. p.76
Statutum Auenion. *de Monitorijs*, explicatur. ibid. num. 15. p.77
Reuelantes vigore Monitorij poſſunt cogi reſpondere cum interrogatoriis. part. 1. cap. 27. num. 15. p.77
Conceſſio Monitorij non dat præuentionem Iudici Eccleſiaſtico, niſi præuenerit per proceſſum declarationis ſpecialis cenſurarum. part. 1. cap. 27. num. 20. p.77

Monitoria & excommunicationes non concedootur niſi io ſubſidium, ibid. n. 21. p.77

Oppoſitio vnius aduerſus Mooitorium, facit vt ſuperſedeatur quoad omoes, ſi opponens deducat oppoſitionem realem, ſecùs ſi perſonalem: & ſic explicatur *deciſio* 168. *Rota Auenion.* p. 1. c. 27. o. 23. & 24. p.77

Monitorium iudiciale differt à Monitorio conceſſo pro rerum occultarum reuelatione, & citationis loco eſt: part. 2. capite 40. oumero 27. p.219

Monitoriom oon afficit niſi fuerit ſeruata forma in eo contenta executioni demandatum: par. 2. c. 40. num. 28. p.219

Præuentio cauſæ ex Monitorio oon inducitur, niſi illud fuerit iudicialiter in termino reproductum: p. 2. c. 40. n. 30. p.219

Monitoria debent cnotinere ioſtificatiuam clauſulam, *Et ſi ſenſeris te grauatum*, & reſoluuntur in ſimplicem citationem, ibidem oumero 31. p.219

Monitoriom quoado noo inducat præueotionem, p. 2. c. 40. n. 32. p.219

In quæſtione Attentatorum lis dicitur iotroducta quoad actorem, vt nihil attentare poſſit in præiudicium litis ex Mooitorio, quamuis oondum executiool demandato, ibidem numer. 33. p.219

Monitorij executio ad effectum præoentiools requiritur, & quæ ſit ratio differeotiæ inter Atteotata & Præuentionem, part. 2. capite 40. oum. 34. p.210

Actor noo attentat ſi poſt obteorom Mooitoriom, & antequam ad alios actus procedat, re integra Monitorio reounciauerit, ibidem numer. 35. p.219

Quæ ſit praxis litterarum monitorialium io Gallia: part. 1. capite 27. poſt numer. vltim. p.77

Conſeruatores, vel Vicarij Epiſcoporum vtrùm poſſint decernere mooitoria; Et quid de Vicario Capituli, Sede vacante? part. 1. c. 27. poſt o. vltim. p. 77. & 78

Mors.

Mortem ſui aothoris vindicare tenetur quicumque alteri titulo lucratiuo ſuccedit, part. 1. c. 19. n. 16. p.53

Si quis ſibi mortem criminis conſcieotia iotulerit, quis notarius io proceſſu ſcribere debeat, p. 1. c. 23. o. 9. p.61

Mortuus.

Mortuo appellaote pendente appellatione, Iudex tenetur ſententiam proferre propter damoa & intereſſe partis, & expenſas, p. 2. c. 62. poſt nom. 13. p.272

Mortuo reo, poteſt actor litem beoeficialem proſequi contra alios, qui in illa lite intereſſe habere poterant: & cautela eſt vt procedatur per audientiam contradictorum, part. 1. c. 33. oum. 32. & 33. p.112

Mulcta.

Mulctæ & confiſcationes ſuot fructus iuriſdictioois & ſpectant ad vaſſallum excepto crimioe læſæ Maieſtatis, part. 2. capite 47. oumer. 9. p.255

Mulctæ quamuis ex edicto Principis prooeniant, ſpectant ad vaſſallum eiuſdem Principis de feudo cum iuriſdictione iouestitum: Sed ex ſentcotia aliquorum locus eſt præuentiooi, part. 2. c. 47. n. 10. p.256

Mulier.

Mulieres computaotur in numero armatorum, ſi ſtatutum puoiat turbam coadunatam: p. 1. c. 11. n. 23. p.35

Obligatio mulieris per quam remanet penitus indotata, de iure nulla eſt, neque firmatur iuramento, p. 3. c. 10. o. 1. p.295

Vtrùm contractus, in quo mulier læditur vltra dotis medietatem, reſcindatur in totum, ao vero pro rata læſionis? Et vtrùm hoc locum habeat, ſiue voica, ſiue pluribus obligationibus læſa fuerit? p. 3. c. 10. n. 4. p.296

De rigore iuris Canonici, cootractus mulieris eſt validus licèt remaneat penitus indotata, propter efficaciam iuramenti, part. 3. capite 10. numer. 6. p.296

Mutatio.

Mutatione actoris noo mutatur ius rei excipientis, p. 2. c. 42. o. 9. p.223

N

Negligentia.

NEgligentia & longi temporis ſilentiom dane præſumptionem litis finitæ: part. 1. c. 33. n. 9. pag.111

Negotiator.

Negotiationem illicitam exercens Clericus, conoeniri poteſt coram Iudice laico io concerrentibus illam artem quam exercat, part. 2. capite 39. n. 45. p.195

Intellige, dummodo fuerit antea ter monitus vt deſiſteret; aliàs noo perdit fori priuilegium: part. 2. c. 39. n. 46. p.195

Intellige ſecundò, vt hoc procedat durante negotiatione; nam illa ceſſante, vel finita, Clericus gaudet priuilegio fori, ibidem numero 47. p.195

Nominatio.

Magna eſt differentia inter nominationem principalis, & citationem authoris laudati. In primò enim caſu, præuentio non afficit nominatum, qui poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem: in ſecundò verò caſu, tenetur litem defendere coram illo Iudice qui præuenit, part. 2. cap. 12. poſt numer. 41, p. 149. & 150

Notarius.

Notarius Apoſtolicus quis dicatur in Regia ordinatione, p. 1. c. 17. n. 6. p.162

Notario ſine teſtibus atteſtanti de citatione noo creditur, ſed debet adhiberi relatio noncij ſeu apparitoris, parte 1. capite 9. numer. 28. p.22

Notarius cauſæ euocatæ & alteri eiuſdem tribonalis Iudici commiſſæ, cauſam ſoam retinet: p. 2. c. 7. o. 9 p.16

Notarij omnes habeot officium à Principe, p. 1. c. 4. num. 6. p.12

Notarius Summi Pontificis authoritate creatus, vtrùm vbique terrarum poſſit inſtrumenta conficere, p. 1. c. 17. n. 4. 5 & 9. p.48

Notarius qui præuenit, ſolus ſcribere debet, p. 1. c. 2. num. 5. p.6

Notarius nolliter procedit, ſi conſtet eum ab alio fuiſſe præuentum, ibid. n. 4. p.6

Notarius

Notarius in locum ſcribentis ſubrogatur ex cauſa. p.1.c.2.n.6. p.6

Notarius non habens officium in illa Curia in qua cauſa tractatur, ſcribere non poteſt. part.1.cap.2. num.7. p.6

Amplia etiam de conſenſu partium. ibidem num.8. p.6

Quid iuris ſi Notarius fuerit impeditus. ib.n.9. p.6

Notarius verùm poſſit ſubrogari ad referendum acta ſeu decreta Curiæ. p.1.c.2.n.10. p.6

Notarius executionis ſolus ſcribere debet inhibitionem ob oppoſitionem pignorati. part.1.cap.2. num.11. p.6

Limita vt ibid.n.12. p.6

Notariorum ſubſtituti, & eorum iuuenes, acta Curiæ ſcribere poſſunt. p.1.c.2.n.13. p.7

Quid ſtante Statuto Aueniouenſium. ibid.num.14. p.7

Nutarius ſemel electus remoueri nequit: part.1.c.2. num.15. p.7

Notarij electio an ſpectet ad Iudicem. ibid.num.16. p.7

Notarius an poſſit ſcribere commiſſionem ſibi datam: p.1.c.2.n.19.20.& 21. p.7

Notarij Feudatariorum ſoli acta Curiæ ſcribere debent: p.1.c.2.n.23. p.7

Notarios quomodo Feudatarij creare poſſint: ibid. num.22. p.7

Vide in verbo *Inuentarium.*

Notarius ſtatim vbi eſt allegatus ſuſpectus, debet abſtinere ab illa cauſa: parte 1. cap. 26. num.1. p.71

Notarius de iure communi ſolo iuramento recuſatur, ſecùs ex Statuto Auenion. ibid. num.2.& 3. p.71

Quod Notarius ſcribat per ſubſtitutum, exorbitans eſt à iure communi: part.1.capite 26. numero 4. p.71

Statutum loquens de Notario non excludendo, niſi probatis cauſis ſuſpicionum, non habet locum in ſubſtituto Notarij: ibid.n.5. p.71

Notarij perſona cenſetur approbata per comparitiones iudiciales ipſo ſcribente factas. part.1. cap.26. num.6. p.71

Notarius ſemel approbatus non poteſt ſine cauſa remoueri, etiamſi ageretur de Notario ſubſtituto: p.1.c.26.n.7.& 8. p.71

Quomodo intelligendum ſit quod dicitur, Notarium ſolo iuramento de iure communi recuſari p.1.c.26.n.10. p.71

Notarius poteſt etiam allegari ſuſpectus dum agitur de recipiendo inſtrumento. part. 1. cap. 26. num.38. p.74

Notarius actorum Curiæ Epiſcopalis gaudet fori priuilegio, quamuis ſit laicus & viuat extra domum Epiſcopi: part.1. capite 29. numero 24. p.85

Notarius criminalis ſcribere debet in cauſis concernentibus bona incorporata propter delictum, vel contumaciam: parte 1. capite 30. num.68. p.93

Notarius qui præuenit regulariter præferendus eſt, nec mutari poteſt. part.1.capite 30.numero 89. p.95

Notarius qui ſcribere cœpit coram Iudice, in cuius Tribunali habet officium, non debet remoueri quandiu lis durat: part.2. cap.18. n.46. p.169

Notarius ſemel electus vt ſcribat in cauſa, non poteſt mutari niſi aliquid ſufficiens ad eum remouendum de nouo ſuperuenerit. part. 2. cap.36. num.18. p.212

Inter plures Notarios ſcribentes in cauſis vnitis & euocatis, ille ſcribit qui priùs ſcribere cœpit in aliqua ex cauſis euocatis. ibidem numero 19. p.212

Notarius ſcribens in vna cauſa, debet etiam ſcribere in cauſis ab ea dependentibus, quæ coram eodem Iudice ratione connexitatis tractantur: p.2. c.37.n.1. p.212

Executiones quæ fiunt pro exactione redituum fiſcalium coram Commiſſariis à Senatu deputatis, non debent de neceſſitate fieri ſcribente Notario ſubhaſtationum illorum redituum: ibid. n.2. p.212

Notarius deputatus ad acta alicuius cauſæ, ſcribere debet quamuis eadem cauſa alteri delegetur: p.2. cap.37.n.3. p.212

Notarius ſubhaſtationis redituum non eſt de neceſſitate aſſumendus quando ſupremus Senatus cauſas alicui committit. ibidem numero 4. p.212

Quando alicui Iudici ordinario datur commiſſio ad excitandam dumtaxat illius iuriſdictionem, tunc Graffarius Curiæ ordinariæ, & non alius, ſcribere debet in cauſa: part. 2. cap. 37. numero 5. p.212

Notario relationem nuncij in propria cauſa ſcribenti credendum non eſt. part.2.cap.43.num.24. p.226

Notarius cauſæ ciuilis ſcribit etiam in criminali incidenter mota: part.2. capite 46. numero 6. p.233

Notario ſuper extenſione clauſularum credendum eſt. p.3.c.4.n.12. p.283

Cauſæ Notariorum delinquentium in officio in Comitatu Venaiſſino tractari debent priuatiuè coram Domino Rectore dicti Comitatus. part.3. cap.20.n.1. p.310

Quid dicendum ſi Notarij facultas reſtricta ſit ad certum territorium? Et quid obſeruandum circa Notarios alterius fori, quando agitur de interpoſitione decreti & actibus voluntariæ iuriſdictionis? p.1.c.2.poſt n.4. p.6

Quid agendnm quando Notarius Baronis nun adeſt pro validitate actorum Curiæ. p.1.cap.2. poſt num.23. p.7

Notarius ſemel in vna cauſa electus regulariter mutari non poteſt. part. 1. capite 7. numero 9. p.16

Notariorum & Iudicum eadem eſt ratio quoad præuentionem: part.1. cap.10. poſt num.16. p.27

In Gallia contractus ſumpti per Notarium Baronis inter non ſubditos, non valent niſi tanquam ſcriptura priuata extra illum locum: part.1. cap.17. poſt num.11. p.48

Si poſt approbatam perſonam Notarij principalis ſuperueniat ſuſpicio ſocij, quem Principalis remouere noluit; verùm cauſa ſuſpicionis ſit ſufficiens ad remouendum principalem? part.1.c.26. poſt num.37. p.74

Notorium.

In notoriis Iudex non poteſt allegari ſuſpectus, cùm ſit tunc potius iuris executor quàm Iudex: p.1. c.2.num.41. p.515

Iniuſtitia & nullitas notoria quæ dicatur: part.2. c.60.n.8. p.265

Nouatio.

Nouatio.

Nouatio iudicij nunquam fit inuito eo cui ius actionis vel obligationis competit. part. 2. cap. 12. n. 9. p. 146

Nouitij.

Vtrum nouitij Sancti Ioannis Hieroſolymitani cruce alba inſigniti gaudeant fori priuilegio? reſoluitur affirmatiuè. part. 1. cap. 29. poſt num. 33. p. 86

Nullitas.

Nullitas contractus ſi ea euidenter appareat, dat iuſtam cauſam obligato præueniendi per inhibitiones: p. 1. c. 18. n. 2. p. 50

Nullitatis exceptio non retardat expeditionem cauſæ ſummariæ quando requirit altiorem indaginem: p. 2. c. 56. n. 16. p. 252

Nullitatis quæſtio requirens altiorem indaginem non obſtat præuentioni. ibid. n. 15. p. 252

Iudicium nullitatis contractus de iure non retardat illius executionem, ſecùs ſi per viam exceptionis: p. 1. c. 18. poſt n. 2. p. 50

Oppoſitio nullitatis non præiudicat præuentioni ſi requirat altiorem indaginem: part. 3. c. 17. n. 4. p. 307

Nuncius.

Nuncio dicenti aliquem ſeſe oppoſuiſſe non creditur in præiudicialibus. part. 1. cap. 9. numer. 45. p. 23

Nuncius Curiæ referens ſe executioni litteras vel monitorium demandaſſe *vt ſuprà*, nulliter procedit niſi formam ſuæ commiſſionis obſeruauerit: p. 2. c. 40. n. 29. p. 219

Nuncius cùm ſit merus executor, non poteſt ampliare vel reſtringere ſuam commiſſionem: part. 2. c. 43. n. 29. p. 227

O

Obedientia.

Obedientia debetur potiùs maiori quàm minori, ſi ſimul duobus præceptis ſatisfieri non poſſit; ſi ambo ſint æquales in authoritate, cui potiùs obediendum ſit declaratur: part. 2. c. 51. num. 8. p. 242

Oblatio.

Oblatio vel denunciatio extraiudicialis non inducit præuentionem, niſi interueniat citatio, vel traditio libelli authoritate Iudicis facta: p. 1. cap. 32. num. 43. p. 109

Oblatio, vel denunciatio extraiudicialis non interrumpit præſcriptionem legalem, vel conuentionalem: ibid. n. 44. p. 109

Obligatio.

Obligatio facta de ſoluendo *Preſtre, mort, ou marié*; quomodo procedat tam in maioribus quàm minoribus: p. 2. c. 20. n. 8. p. 172

Obligare poteſt Notarius ex Statuto Aueniõnenſi bona ſubditorum extra Monarchiam exiſtentium, non tamen perſonas niſi in caſum mutationis domicilij: part. 2. capite 41. numero 25. p. 252

Obligatio Cameralis producit hypothecam in bonis debitoris, tã pro ſorte principali quàm pro damnis & intereſſe: p. 3. c. 11. n. 2. p. 297

Obligatio ad hoc vt ſit in forma Cameræ quomodo concipienda. p. 3. c. 12. n. 26. p. 300

Quæ debitor obligare potuerit, præſumitur & voluiſſe. p. 3. c. 13. n. 3. p. 301

Obligato in forma Cameræ quando dici poſſit, *Solue & repete*: & explicatur *cap. debitores, de iureiurando*. p. 2. c. 26. poſt n. 10. p. 185

Obſeruantia.

Obſeruantia multùm operatur ad interpretationem voluntatis, immo ad eam ſufficit vnus actus: p. 3. cap. 8. n. 8. p. 291

Obſeruantia dicitur interpretatiua iuris dubij, quando hinc inde adſunt opiniones Doctorum contrariæ. p. 3. c. 10. n. 7. p. 296

Quando ius eſt dubium, attendenda eſt obſeruantia interpretatiua quæ non exigit præſcriptionem: p. 3. c. 10. n. 8. p. 296

Officiales.

Officialis quando dicatur delinquere in officio, p. 1. c. 11. n. 27. p. 34

Officiales criminales procedere poſſunt ſuper ſolo partis intereſſe, ſi de eo ab initio per partem facta fuerit proteſtatio, quando illud intereſſe procedit ex delicto: part. 1. capite 23. numero 15. p. 62

Referuntur D D. de reuocatione Officiariorum tractantes, p. 1. c. 26. n. 32. p. 73

Officiales Baronum quomodo cautè deputandi ſint vt reuocari poſſint, ibid. n. 33. p. 73

Officialibus quandoque contra Barones competunt remedia poſſeſſoria. part. 1. cap. 26. num. 34. p. 73.

Officiales Epiſcopi gaudent fori priuilegio, nec non eorum ſubſtituti: part. 1. capite 29. numero 26. p. 85

Officialium & Vicariorum nomina ſæpè pro eodem ponuntur, p. 2. c. 1. n. 5. & 10. p. 115

Officiales ab Epiſcopo defuncto conſtitutos, Capitulum, Sede vacante in Gallia, ex Charonda, non poteſt deſtituere, ſed ſucceſſor Epiſcopus id poteſt, ſine tamen diffamatione, p. 2. cap. 1. numer. 27. p. 116

Officialem foraneum Villæ-nouæ ſecus Aueniõnem conſtitutum Senatus Tholoſanus non ita pridem iudicauit ad nutum poſſe deſtitui, ibid. num. 19. p. 116

Officialis munus durat in Gallia, etiam vacante Epiſcopatu, niſi Capitulum doceret ſe eſſe in poſſeſſione deſtituendi in ſimili caſu, part. 2. c. 1. num. 32. p. 117

Officialis maioris Curiæ delinquens in terra Baronis, in non concernentibus officium, poteſt ab Officialibus Baronis puniri ceſſante Statuto contrario: p. 2. c. 2. n. 12. p. 114

Baro, aut Officialis alius delinquens, conſideratur tanquam priuatus. p. 2. c. 2. n. 23. p. 114

De iure communi quis Iudex cognoſcat de delictis Officialium Baronis, part. 1. cap. 11. poſt num. 26. p. 36

Officium.

Officium ſi concedatur ad vitam non requiruntur ſolemnitates quæ ſolent adhiberi in alienatione rerum Eccleſiæ, p. 1. c. 26. n. 27. p. 73

De conceſſione officij ad beneplacitum: part. 1. c. 26. num. 31. p. 73

Officium Iudicis præuenientis ſi ſupprimatur, præuentio expirat: p. 2. c. 53. n. 9. p. 247

Operarij.

Operarij laborantes in alieno de mandato alterius, nominando mandantem, litem in illum transferunt, p. 2. c. 12. poſt n. 41. p. 149

Opinio.

Quando agitur de interpretatione voluntatis, attendi

tendi debet opinin partium, quamuis vera non ſit:part. 3.cap.8.num.7. p.291

Oppoſitio.

Oppoſitiuè venire tenentur creditores quando vnus præuenit per pignorationem:part.1.cap.10.n.66. p.32

Qui tardè opponit de ſuo priuilegio, ſe ſuſpectum reddit: p.3.c.58.n.4. p.308

Ordo.

Ordinem non ſeruare ordo eſt aduerſus affectantes dilationes. p.3.c.4.n.7. p.282

P

Pactum.

PActum ſpecialis hypothecæ non eſt contrarium reſeruationi dominij. part.1.cap.31.num.27. p.50

Papa.

Declarationi Papali factæ ex certa ſcientia ſtandum omnino eſt. part. 3. capite 8. numero 9. p.292

Parricidium.

Vtrum fiſcus excludat ſucceſſores ab inteſtato in ſucceſſione illius qui parricidium commiſit: & in hac controuerſia vtrùm Iudex ciuilis præuenire poſſit criminalem. part.1.cap.19. poſt n.vlt. p.53

Paſtores.

Dominus gregis tenetur de damno paſtoris: part.1. cap.23.poſt n.16. p.62

Pater.

Patris querela paterno nomine facta filium excludit ab actione iniuriarum. part. 2. cap. 17. num.7. p.162

Pater quantamcunque iniuriam filio illatam poteſt etiam gratuitò remittere, niſi eſſet vilis perſona: ibid.num.8. p.163

Pater actionem iniuriarum vtrùm filio contradicente poſſit pro iniuria filio illata mouere: part. 2. cap.17.num.12. p.163

Pater actionem Ciuilem quando & quomodo pro iniuria filij inuito filio poſſit remittere? Prætoriam enim poteſt etiam eo renuente indiſtinctè remittere. parte 2. capite 17. numero 13. p.163

Pater filiæ dotem conſtituens non poteſt conueniri niſi in quantum facere poteſt: part. 2. cap. 42. num.1. p.223

Pater mariti vel pater vxoris habent beneficium competentiæ: ibid.n.2. p.223

Comparitio Patris vti inſtructoris innocentiæ filij, non eſt conſiderabilis ad effectum præuentionis: p.3.cap.13.n.5. p.312

Patrimonium.

Patrimonium Principis, & Patrimonium Fiſci, in quo conſiſtant, & quomodo differant; quæ in eis comprehendantur,& qui Iudices & Notarij in eis procedere debeant? part.1. cap. 23. à num.1. vſque ad 5. p.65

Bona aſſignata Clerico pro patrimonio ad ſacros Ordines ſuſcipiendos,gaudent eodem fori priuilegio quo bona Eccleſiæ. part. 2. cap. 28. n.18. p.190

Patronus.

Patronus veniens in promptu,& docens de iure ſuo indubitato, impedit executionem laxatam ipſo non citato in lite inter alios exiſtente, quamuis de tribus ſententiis conformibus ageretur. p.2. c.52.num.51. p.151

Idem ſi doceret ſtatim de iure ſuo per probationes in Curia incontinenti faciendas. ibid. num. 52. p.155

Pax.

Pacis fractæ crimen eſt mixti fori, & per conſequens in eo locus eſt præuentioni inter vtriuſque fori Iudices. part.2. capite 29. numero 27. p.197

Pœna, ſiue Pœna.

Pœnæ ſi ſint reiterabiles poteſt quis duobus in locis puniri. p.2.c.10.n.15. p.140

Circa pœnarum applicationem in Tribunali Sancti Officij variæ ſunt conſuetudines locales, quæ ſunt obſeruandæ, niſi ſummus Pontifex contrarium ſtatuat. parte 2. capite 10.num.18. p.140

Si quis ad pœnam corporalem condemnetur ex eo quod pecuniariæ ſatiſfacere non poteſt, actiones Patri & filio competentes pro iniuria filio illata ſunt duæ actiones diuerſæ; ſed tamen id fieri poteſt eadem vel diuerſa ſententia & iudicio.part.2. c.17.n.4. p.140

Quando quis condemnatur ad pœnam corporalem quia non habet in ære,hæc condemnatio ſpectat ad eundem Iudicem qui præuenit cauſam condemnationis pecuniariæ: part.2.cap.17,num.20. p.140

Pœna quando non eſt reiterabilis, ſi fuerit per vnum Iudicem impoſita, alius ad illam imponendam non procedit. part,2. cap.32. num.17. p.200

Pœnam grauiorem etiam mortis ſecundus Iudex illi poteſt imponere, qui per Iudicem præuenientem punitus fuit, ſi agatur de homine facinoroſo,aut delicto enormi. part.2. cap.32.n.18. p.200

Pœna & delictum delationis armorum & vulnerum illatorum,an ſint duo delicta & duæ pœnæ: p.2. c.32.num.22. p.200

Pœnæ introductæ aduerſus recurrentes ad aliud Tribunal, in præiudicium præuentionis, ceſſant, ſi dolus abſit:p.2.c.41.n.26. p.222

Pœnam in litteris aduerſus inobedientes comminatam Iudex poteſt minuere: part.2.cap.43.n.9. p.225

Verius eſt, citationem requiri pro declaratione pœnarum quando in litteris adeſt comminatio quod aliàs pœna declarabitur. ibid.num.10. p.225

Pœna quando fiſco applicanda eſt, dicitur actio criminalis. p.2.c.43.n.12. p.226

Pœna contra inobedientes præcepto carcerum in cauſa ciuili,peti poteſt in conſequentiam cauſæ ciuilis, & coram eodem Iudice & Notario ciuili. ibid.num.13. p.226

Pœna aduerſus inobedientes præcepto,finitur intra annum, ſi priùs petita non fuerit: ibid.num.14. p.226

Quando actio eſt pœnalis ex parte eius à quo petitur pœna, ſi tamen ex parte recipientis ſolum continet præſtationem eius quanti intereſt,ſemper dicitur actio pœnalis. part.2.cap.43.num.18. p.226

Pœna priuationis ob inultam necem defuncti,hodie ſecundum nonnullos receſſit ab Aula. p.1.cap.19. num.11. p.53

In

In Gallia tamen illa pœna eſt in vſu. ibid. num.18. p.53

Pœna priuationis ob inultam necem defuncti, ad bona hæreditaria reſtringenda eſt. part.1.cap.19. num.13. p.53

Intellige vt ibid.num.16. p.53

Vide in verbo *Indignus*.

Penſio.

Penſionem promittens ſuper certo beneficio, ad illam non tenetur ſi beneficium non obtineat: p.1. cap.26.num.36. p.73

Periurium.

Periurium quando certum eſt, & clarum, locus eſt præuentioni inter iudicem Eccleſiaſticum & ſæcularem. p.2.c.56.n.8. p.184

Perpetuatio.

Perpetuatio iuriſdictionis per ſolam commiſſionem de citando inducitur, & quomodo differat à præuentione: part.1. cap.1. numer.17.18. & 19. p.5

Peſtis.

Peſtis tempore liberos homines cogere vt accedant ad locum peſte infectum, eſt contra ius gentium: p.1.c.9.n.51. p.24

Citatio ad locum peſtiferum non arctat, neque præuentionem inducit: & quomodo hoc procedat? p.1.c.9.n.50. p.23

Nemo tenetur etiam per procuratorem comparere in loco peſte infecto. ibid.n.51. p.24

Petitio hæreditatis.

Qui petunt hæreditatem non poſſunt plus petere quàm habituri eſſent, cæteris adeuntibus: part.2. c.13.n.8. p.153

Ampliatur hoc vt procedat, tam ex teſtamento quàm etiam ab inteſtato: ibid.n.9. p.153

Pignoratio.

Pignoratio particularis præuentionem inducit. p.1. cap.10.n.49. p.30

Fallit ſi concurrat conſenſus creditorum in contrarium. ibid.n.50. p.30

Sublimita ex conſuetudine & Statuto Auenionenſi, iuxta quod concurſus creditorum non poteſt præiudicare præuentioni factæ per pignorationem. p.1.c.10.n.50. p.30

Pignus.

Creditor qui fecit executiones in bonis ſui debitoris, poteſt variare, & ad nouum pignus confugere, ſi ex primo pignore ſatisfactionem conſequi non poſſit. p.3.c.7.n.8. p.289

Pœna.

Vide *ſuprà*, *Pena*.

Pœnitentia.

Pœnitentiæ non eſt locus in contractibus nominatis ob non adimplementum. part.1.c.31.n.59. p.103

Quod eſt verum per viam actionis, ſecùs per viam exceptionis: ibid.n.60. p.103

Polygamia.

Iudicem laicum cognoſcere poſſe de crimine polygamiæ, quando quis duas habet vxores viuentes, multi exiſtimant: alij diſtinctione vtuntur. p.2.c.28.n.19. p.190

Polygamiæ crimen ratione contemptus, ſeu abuſus Sacramenti Matrimonij, ad ſolum Inquiſitorem priuatiuè pertinere verius eſt. p.2.c.28. num.20. p.190

Quando quis ſecundam ſuperinduxit vxorem, ex eo quod matrimonium cum prima contractum, erat nullum, non tamen adhuc nullitas declarata, vtrum ſubiiciatur iuriſdictioni Inquiſitoris, & incurrat pœnas Polygamiæ. ibid.num.21. p.190

Porcellinus.

Porcellini locus *in tractatu de Inuentario* corrigitur. p.1.c.3.n.5. p.8

Poſſeſſio.

Poſſeſſio amittitur ob negligentiam decennalem: p.1. c.10.n.56. p.38

Pendente lite ſuper poſſeſſione ſummariſſima, dum ſuam quiſque tuetur poſſeſſionem, non eſt locus actioni criminali: parte 2. capite 41. numero 27. p.222

Iudex rectè procedens priuat naturali & ciuili poſſeſſione. p.3.c.6.n.1. p.286

Poſſeſſio probatur per clauſulam Conſtituti aduerſus conſtituentem & illius hæredes, p.3.c.7. n.1. p.288

Poſſeſſio probatur per inuentarium, nec non etiam per litis ſuſtentationem: part.3.capite 7. numer.2. p.288

Ex Statuto Vrbis poſſeſſio patris continuatur in filios: ibid.n.3. p.289

Poſſeſſio inſtrumentalis prouiſi Apoſtolici præfertur poſſeſſioni prouiſi per Ordinarium, ſi huius poſſeſſioni ius reſiſtat: part 3.capite 9. numer.18. p.295

Continuatio poſſeſſionis pendet ab animo: & ideo tertius de ea atteſtari non poteſt. part.3. cap.11. num.8. p.298

Poſſeſſio ſolutionis non probatur per librum Vicetheſaurarij, niſi in præiudicium ſoluentis, non autem in præiudicium Tertij. ibidem numer.9. p.298

Recens poſſeſſio rei conuenti probatur ex litiſconteſtatione, iunctis adminiculis. part.3.c.11.n.10. p.298

Ex continuatis ſolutionibus cenſus annui pro caſtro, probatur poſſeſſio caſtri ſaltem indirectè. p.3. c.12.n.10. p.299

Solutio canonis non concludit ad poſſeſſionem, quia fieri poteſt occaſione ſolius dominij. part.3. c.12.n.14. p.300

Plena requiritur poſſeſſionis probatio in Saluiano. ibid.num.15. p.300

Poſſeſſio probatur per Conſtitutum, quando cum eo concurrunt adminicula. part.3. cap.13.n.6. p.301

Ampliatur vt multo magis procedat contra eum qui cauſam habet etiam mediatè à conſtituente. ibid. num.7. p.301

Poſſeſſio probatur per ſolutiones canonum, quando non probatur quod alius illos ſoluerit: p.3.c.13. num.8. p.301

Ex perceptione laudemiorum probatur poſſeſſio Caſtri: parte 3. capite 13. numero 11. p.302

Poſſeſſor.

Poſſeſſor non eſt citandus, cuius poſſeſſio non eſt colorata, p.3.c.9.n.13. p.295

Poſſeſſorium.

Poſſeſſorium coram vno Iudice intentans, ſi ab aduerſario citetur coram alio Iudice, non impeditur iterum de poſſeſſorio coram hoc ſecundo Iudice opponere, parte 1. capite 13. numero 8. p.301

Poſſeſſorium & petitorium coram eodem Iudice

tractari & terminari debent. part.1. cap. 24. numero 1.

Intellige vt num. 5.4. & ſeqq. p.63.& 64

In ſummariſſimo poſſeſſorio datur reconuentio in eodem genere poſſeſſorij, dum vterque contendit ſe poſſidere. p.2.c.58.n.15. p.255

Reconuentio non datur de remedio ſpolij, cum remedio Retinendæ plenario: ſed hoc pluribus propoſitis caſibus explicatur. part.2.cap.58.n.16. p.256

Poteſtas.

Poteſtas abſoluta non eſt conſiderabilis in Auditoribus & Officialibus minoribus. part. 1. cap. 11. num.15. p.35

Præceptum.

Finito anno, remanet actio ciuilis aduerſus inobedientem, qui præceptum carcerum contempſit. p.2.c.43.n.17. p.226

Præcepto carcerum ceſſante poſt annum, non ceſſat ius partis; ceſſat tamen præuentio ſi non fuerit inobediens citatus infra annum ad videndum ſibi declarari pœnas: part.2.c.43.n.23. p.226

Si Apparitor habeat commiſſionem ducendi aliquem ad carceres, vtrum poſſit illi tantùm facere præceptum carcerum. part.2.cap.45.num.28. p.227

Verius videtur, quod ſeruiens Curiæ qui habet in mandatis vt aliquem ducat ad carceres, poſſit illi facere ſimplex præceptum carcerum: part.2.c.45. num.30. p.227

Quando præceptum reducitur ad ſimplicem citationem propter clauſulam iuſtificatiuam in eo appoſitam, perinde eſt ac ſi ſimplex citatio à principio emanaſſet: p.5.c.22.n.5. p.312

Præcurrere.

Præcurrere nimium non dicitur, qui cauſam appellationis committi obtinet in vltimo menſe anni. p.1.c.21.n.8. p.58

Præiudicium. Præiudicialis.

Præiudicium Iudicis facit, vt etiam parte non opponente cauſa præiudicialis priùs terminari debeat. p.1.c.10.n.15. p.27

Iudicium præiudiciale quamuis poſterius intentatum, priùs terminari debet. part.1.cap.15. n.2. & 22. p.43.& 44

Præiudicium quid ſit, & quid actio præiudicialis. ibid.n.3.& 4. p.43

Præiudicialis quæſtio quandoque ſolam habet vim dilatiuam, p.1.c.15.n.5.

Quandoque perimit in totum. ibidem numero 7. p.43

Datur appellatio ſi Iudex velit coniungere exceptionem præiudicialem cum negotio principali. p.1. c.15.n.6. p.43

Præiudiciales quæſtiones ex cauſa ſtatus quæ ſint, p.1.c.15.n.9. p.43

Exemplum, ſi tractetur de perſonæ libertate. ibidem num.10.& 12. p.44

Præiudicialis dicitur & priùs terminanda cauſa, ſi tractetur vtrum quis ſit Subditus, Clericus, Vaſſallus, Filius, Maritus, & ſimiles: part.1. cap.15. num.11. p.44

Vicinitaria quæſtio præiudicialis eſt ad quæſtionem Retractus. part.1. capite 15. numero 15. p.44

Item & quæſtio fideicommiſſi: ibidem num. 17. p.44

Et quæſtio dominij. ibid.n.30. p.46

Præiudicialis cauſa ratione præeminentiæ, quomodo locum habeat in cauſis ſe contingentibus, aut non contingentibus: part.1.cap.15. numer.14. & 15. p.44

Præiudiciales propriè dicuntur cauſæ, quando ſententia lata in vna, parit exceptionem rei iudicatæ in alia. ibid.n.16. p.44

Præiudicialis quæſtio ſi incidenter tractetur, non facit vt ſuperſedeatur in principali, ſed ambæ coram eodem Iudice & Notario ſimul tractantur. p.1.c.15.n.18. p.44

Præiudicialem exceptionem oppoſitam Iudex poteſt ſi velit expreſſè vel tacitè in ſua ſententia decidere. parte 1. capite 15. numero 19. p.44

Præiudicialis cauſa per modum reconuentionis propoſita, coram eodem Iudice & Notario cauſæ priùs intentatæ tractanda eſt. ibid. num.20. p.44

Præiudicialis quæſtio non operatur ſuſpenſionem niſi parte opponente, ſi per viam reconuentionis deducatur: p.1.c.15.n.21. p.44

Secus ſi præiudicium oriatur ex vniuerſali cauſa. p.1. c.10.n.15. p.27

Vt cauſa dicatur præiudicialis, ſufficit poſſibilitas præiudicij. parte 1. capite 15. numero 23. p.44

Exceptio quæſtionis præiudicialis, non ſolum locum habet inter actorem & reum, ſed etiam quoad Tertium: p.1.c.15.n.29. p.46

Præiudicialis non dicitur cauſa quando eſt diuerſa & ſeparata. parte 1. capite 15. numero 51. p.46

In articulis præiudicialibus ſuſpenditur definitio negotij principalis, ſed tamen poſſunt dubia proponi extraiudicialiter ſuper negotio principali. p.3.c.4.n.5. p.282

Cauſa ſuper idoneitate cautionis præuenta contra vſufructuarium, eſt præiudicialis petitioni vſusfructus; ideò priùs terminanda eſt. part.2. cap.15. poſt n.25. p.44.& 45

Si quis aliquem teſtari prohibuerit, hæc cauſa præiudicialis eſt petitioni hæreditatis. ibid. p.45

Prælatus.

Prælatus an nomine proprio, an verò nomine Eccleſiæ contrahat, multùm intereſt: part.1.cap.26. num.17. p.72

Prælatus ſucceſſorem ſuum per quemcunque contractum ſupplantare non poteſt: part. 1. cap.26. num.22. p.72

Prælatus tenetur de proprio ad reparationes ordinarias ſuæ Eccleſiæ: ibid.n.24. p.72

Prælatorum inferiorum nomine qui contineantur p.2.c.1.n.75. p.128

Prælati inferiores ſi iuriſdictionem acquiſiuerint per præſcriptionem, habent illam priuatiuè, nec Epiſcopi de ea ſe intromittere poſſunt. parte 2. c.1.n.80. p.122

Præparans.

Præparantis cauſæ Iudex quomodo debeat eſſe Iudex cauſæ præparatæ, vel è contra. p.1. cap.24. n.10.& 11. p.65

Ex iis quæ fiunt ad præparandum iudicium ſine citatione pro negotio principali, veluti ad examinandos teſtes ad futuram rei memoriam, non producitur præuentio. p.5.c.19.n.9. p.309

Vtrùm ſemper ſit verum quod Iudex præparatorij debet eſſe Iudex præparati. part.1.cap.8. poſt n.4. p.18.& 19

Præſcriptio.

Præſcriptio circa litis deſertionem incipit à die qua ceſſatum fuit à lite. Contra *Felinum*: p.2.c.33.n.13. p.111.

Circa præſcriptionem non eſt differentia inter ius Canonicum & Ciuile, quando agitur de mala fide præſumpta per litis conteſtationem inducta: ibid. num.11. p.111

Præſcriptionis interruptio quæ fit per actus ciuiles, operatur dumtaxat inter perſonas inter quas facta eſt : parte 2. capite 41. numero 18. p.221

Præſcriptionis interruptio contra principalem, fideiuſſori non nocet, quando facta eſt per actus ciuiles, ibid.n.19. p.222

Interruptio facta reſpectu totius ſummæ debitæ contra vnum ex correis, nocet alteri; & quæ ſit ratio ? parte 2. capite 41. numero 20. p.222

Poſſeſſor malæ fidei nunquam præſcribit, p.3.c.11.n.3 p.297

Contra mente captos non currit præſcriptio: ibidem num.4. p.297

Præſcriptio non nocet ſubſtitutis per fideicommiſſum, antequam caſus fideicommiſſi euenerit: p. 3. c.11.n.5. p.297

Præſcriptio currit aduerſus fideicommiſſarios, à die quo ſciuerunt bona poſſideri per Tertios. ibid.n.6. p.297

Præſcriptio vtrùm per citationem interrumpatur, an etiam per interpellationes extraiudiciales? part. 3. c.11.n.7. p.298

Præſcriptio vtrùm per ſolam citationem interrumpatur, an verò neceſſaria ſit litis conteſtatio: p. 3. c.12.n.1. p.299

Præſcriptio mixta, hoc eſt partim fauorabilis, & partim odioſa, qualis eſt præſcriptio decem annorum, non interrumpitur per ſolam citationem, ſed requiritur litis conteſtatio: part. 3.cap.12.num. 2. p.299

Ad effectum interrumpendæ præſcriptionis, lis habetur pro conteſtata, ſi reus conuentus dilationes petiit, & impediuit ne actor litem proſequeretur: ibid.n.3. p.299

A die quo ceſſatum fuit à lite poteſt noua præſcriptio inchoari : parte 3. capite 12. numero 7. p.299

Quæ ſit differentia inter præſcriptionis interruptionem, & perpetuationem: part.3.cap.12. numer.8. p.99

Præſes.

Præſes prouinciæ dare poteſt tutorem in locis in quibus eſt defenſor : part. 2. capite 8. numero 2. p.135

Præſides prouinciæ etiam perſonis extra prouinciam exiſtentibus, ſibi tamen ſubditis, tutores dare poſſunt : parte 2. capite 8. numero 8. p.136

Præſides prouinciæ omnium Magiſtratuum vice funguntur. ibid.n.10. p.136

Præſides prouinciæ ſunt Clariſſimi: p.2.c.8. num.14. p.136

Præuentio.

Præuentioni locus eſt inter Iudices militares, & non militares, in criminibus non militaribus grauibus & enormibus: parte 1.capite 28.numer.30. p.81

Præuentioni locus eſt inter Magiſtrum militum, & Præfectum generaliſſimum : part.1.c.28.num.27. p.81

Præuentio in dubio multùm iuuat: part.1.c.28. n.49. p.82

Præuentio inter duos non præiudicat Tertio habenti ius ſeparatum : parte 1. capite 30. numero 1. p.89

Præuentioni non eſt locus quando mutata eſt conditio perſonarum: part. 1.capite 30. numer. 51. p.92

Præuentio non datur regulariter contra fiſcum : p.1. c.30.n.56. p.93

Præuentio non datur creditoribus contra Dominum directum agentem ad commiſſum, p.1.c.30.n.99. p.96

Præuentio non inducitur per executionem factam ob ſuſpicionem fugæ, aut timorem dilapidationis: p.1.c.32.n.26. p.107

Sed quid iuris ſi in vim Statuti Anconitanenſis facta fuerit executio contra extraneum? p.1.c.32.n.42. p.108

Præuentio affectata non prodeſt: p.1.c.14.n.6. p.64 Et part.1.c.10.n.43.& 44. p.30 Et p.3.c.16.n.3. p.306

Præuentio inducitur erga legatarios, ſi de viribus teſtamenti diſputetur, idque potiùs ex natura præiudicij quàm præuentionis: part.1.c.10.n.14. p.27

Præuentio non datur in iudiciis particularibus ſeparatis : parte 1. capite 10. numero 17. p.28

Præuentionis effectum intra quantum temporis operetur executio : part. 1. capite 10. numer. 61. p.31

Præuentionem non inducit executio coram Iudice ſubmiſſionum, ſi debitor non ſit ſubmiſſus. ibid. num.63. p.31

Præuentio non inducitur ſi executio ſit nulla, ibid. num.62. p.31

Præuentio inter Iudices quando inducatur, p.1.c.1. num.1. p.2

Non datur aduerſus Superiorem à quo quis iuriſdictionem recognoſcit : ibidem numero 2. p.2

Nec inter plures Iudices coniunctim iuriſdictionem habentes, ibid.n.3. p.2

Nec inter Iudices ordinarios habentes iuriſdictionem in ſolidum, ibid.n.4. p.2

De Iuriſdictionis præuentione & perpetuatione: p.1. c.1.n.17.& 18. p.5

Præuentio non inducitur ex commiſſione citationis, ſed illius requiritur executio, & productio apud acta: p.1.c.1.n.21. p.5

Præuentio quid ſit : part. 1. capite 2. numero 1. p.6

Præuentionis exceptio eſt declinatoria: par.1.c.9.n.2. p.20

Præuentionis inter duos Iudices controuerſia, non eſt per alterum ipſorum, ſed per Superiorem, aut per Arbitros iuris terminanda : p.2.c.11.num.45. p.151

Præuentio ſuum operatur effectum: non ſolùm quoad perſonas citatas, ſed etiam quoad alias intereſſe annexum habentes : part. 2.capite 14. numer.9. p.158

Præuentio & litiſpendentia qua ratione inter ſe differant : parte 2. capite 14. numero 15. p.158

Præuentio per ſolam citationem effectum ſortitam

ioducitur, ſed non litiſpendentia, qoæ requirit conteſtationem, part. 2. capite 14. oumero 22. p.159

In mareria præuentionis multùm atteodi debet foos & origo negotij, & vtrùm diuerſi articuli ab eadem origioe depeodeaot: part. 2. capite 16. oum. 5. p.161

Præuentionia Eccleſiaſticæ materia apud quos tractetur: p. 2. c. 29. n. 51. p.195

Præuentio exereitij iuriſdictionis fit per ſolam citationem: parte 2. capite 35. oumero 4. p.206

Præuentio quoad ordinem procedeodi, vt ſciatur quis prior admittatur ad formandum ſuum proceſſum, oritur ex libelli oblatiooe dum de recooentione agitur, ibid. n. 5. p.207

Præuentio ſolùm oritur per ſententiam, quando duo de eadem re, eadémque cauſa cootendont, part. 2. c. 35. n. 7. p.207

Præueniſſe is dicitur, qoi cauſam habet antiquiorem; quando duo prætendunt eandem rem ex duabus caoſis, quæ non ſuot ioter ſe incompatibiles: p. 2. c. 35. n. 9. p.207

Quod ſi cauſæ illæ originem habuerunt eodem tempore, præuentionem habet ille qui priùs deuenit ad litis conteſtationem: ibidem oumero 10. p.207

Præuentio non datur quando non agitur de eadem re, ſed diuerſa: part. 2. capite 35. numero 15. p.207

Præuentio oon oritur per litia cooteſtatinoem, ſed ſententia expectanda eſt, qoando pluרea eaodem rem peront ex diuerſis cauſia ſeu prætenſionibus, p. 2. c. 35. n. 16. p.107

Præuenientis in actione ooxali melior eſt conditio ſi priùs ſeotentiam reportauerit, oon tameo ex eo præiudicatur ioribua alterius ſimile ioteteſſe habentis: ibid. n. 17. p.207

A reiectione exceptionia caoſæ præuentæ, ſiue expreſſa, ſiue tacita, licita eſt appellatio, p. 2. c. 38. o. 4 p.213

Etiam in poſſeſſorio, & aliis caoſia, in qoibus ooo licet appellare, tamen ab expreſſa vel tacita Iodicis competentis declaratione datur appellatio: ibid. n. 5. p.214

Conſoltiua eſt vt ad Superiorem recurratur, quaodo Iudices qui eidem Superiori ſuppoſiti ſunt, de præuentiooe cauſæ cooteodoot, part. 2. c. 38. o. 7. p.214

Si ioter ſolos Iudices contentio ſit de præuentione, & Sope rior vni eorum cauſam adiudicet, ooo licebit appellare partibua litigaotibus: ibid. oum. 8. p.214

Ampliatur vt hoc procedat tam in Iudicibus ordinariis, quàm delegaris: & ſiue adiudicatio cauſæ facta fuerit per Superiorem, ſiue per Arbitros iuris, ibid. n. 9. p.214

Si non opponatur de præoentione proceſſus ſecundi Iodicis præuenti, validus eſt, ſi aliuode ſit competens: p. 2. c. 39. n. 1. p.214

De præuentione oppnoi debet ante litem cooteſtatam, aliàs noo debet ampliùs allegari: p. 2. c. 39. o. 3. & 7. p.215

Præoentio quando non eſt clara, ſub qua verborum formula pars illam opponere debeat: p. 2. c. 39. o. 4. & o. 6. p.215

Præoentionis exceptio debet opponi coram Iudice præuento, ita tamen vt illam propnoens non fuerit contumax coram Iudice præueoiente: p. 2. c. 39 num. 9. p.215

Præueotionis exceptionem ſi Iudex noo admittat, datur appellatio: parte 2. capite 39. oumer. 5. p.215

Præueotio cauſæ oon tollit competentiam Iudicis, ſed tantùm illam elidit: ibidem numero 8. p.215

Quamuis io certis caſibos pars repellatur ab oppoſitione præuentionis, tameo Iudex pro ſuo ioteresſe petere poteſt cauſam ad ſuum Tribunal remitti: p. 2. c. 40. n. 25. p.218

Ampliatur etiam ad Notarios, vt pro ſuo ioteteſſe præuentiooıs iure io iudicio vti poſſint: ibidem nom. 26. p.218

Præuentioni ſimpliciter cootraueniens noo cadit à caoſa, ſed tameo ad expenſas & damna condemoandus eſt: parte 2. capite 41. numero 9. p.221

Fallit ſi agatur de cauſa libertatia, tunc eoim etiam pœna amiſſionis cauſæ, ex ſpeciali fauore libertatia iocotritur: ibid. n. 10. p.221

Præuentio per pignoratiooem durat decennio; ſed per præceptum carcerum ſi nihil poſtea actum fuerit, durat aooo: part. 2. capite 45. oumer. 19. p.226

Præuentio nunquam oritur quando negotium non eſt de iuriſdictiooe cognitionali Iudicia qoi præueoire prætendit: parte 2. capite 49. oumer. 1. p.238

Intellige vt hoc procedat, quando notorium eſt, Iudicem qui volt præuenire, nullam in illa caoſa habere iuriſdictionem; veluti ſi Iudex laicua vellet præueoire quando reus eſt Clericus: ibid. n. 2. p.238

Præuentio procurata ſeu affectata ad vitandam maiorem pœnam noo ſuffragatur præuenientibua: p. 2. c. 50. o. 13. p.240

Io materia libertatia & aliis indioldula, vtrùm præferatur qui prior egit & præueoit: p. 2. c. 51. n. 12. p.242

Præuentio Iudicia aliud eſt, & aliud eſt voluotas præueniendi: p. 2. c. 54. n. 7. p.249

Præuenta ooo eſt cauſa criminalis per ſolas ioformatiooes, & exameo teſtium: ibidem oumer. 8. p.249

Iudex qui præuenit per citationem præſertim realem, præfertur illi qui præuenit io capieodo ioformationes: parte 2. capite 54. oumero 8. p.249

Præuentio cauſæ & præiodicialitas eiuſdem qoomodo conſiderari debeant io crimioalibus: ibid. num. 9. p.249

Si oon oppoſitum fuerit de præuentione & litiſpeodeotia, Iudex validè procedit ad vlteriora: p. 5. c. 6. n. 5. p.287

Præuentio oon eſt conſiderabilis io cauſia & iodiciis ſeparatis: parte 3. capite 15. oumero 3. p.305

Præuentio oon ſuffragatur, ſi quis videos executorem veolentem, illam affectauerit & captauerit: p. 3. c. 19. n. 1. p.309

Præuentio oon ſuffragator ſi citatio facta fuerit in perſona alterius quàm colliti gantis: ibid. oum. 2. p.309

In dubio pro maiori Tribonali Iudicandum eſt qoando agitur de præuentiooe: p. 3. c. 19. num. 7. p.309

Ex quibus iudiciom criminale præueotum ceoſeatur p. 3. c. 20. n. 2. p.310

Præuentio non oritur ex citatione quæ fuit facta de mandato Iudicis incompetentis, qui fuit in ipſo exordio allegatus ſuſpectus: part. 3. cap. 21. num. 1. p. 311

Quæ requirantur ad hoc vt ex citatione inducatur præuentio, p. 3. c. 21. n. 2. p. 311

Præuentio non oritur ex actu inualido: part. 3. c. 22. num. 1. p. 312

Præuentio per citationem realem ſeu capturam, potentior eſt verbali: p. 3. c. 23. n. 1. p. 313

Exceptio præuentionis non iuuat ſi non opponatur in principio litis: ibid. n. 2. p. 313

Quando agitur de Iudicibus habentibus iuriſdictionem ab eodem fonte, verbalis præuentio præualet reali ſecundùm Socinum, p. 3. c. 23. n. 3.

Sed reprobatur, ibid. n. 4. p. 313

Præuentio litis ſuper iuramento fidelitatis & homagio, non dat præuentionem ratione petitionis iurium ex emphyteuſi competentium, p. 3. c. 24. num. 8. p. 314

De præuentione In Gallia inter Balliuios, Seneſcallos, Præpoſitos, Curias præſidiales, Iudices ordinarios, & Locumtenentes criminales: p. 2. c. 8. poſt num. vlt. p. 137

Quod dicitur *in cap. 31. num. vlt. part. 1.* eſt verum, ſi dubium ſuper præuentione ſit probabile; alioquin poteſt Iudex procedere ad vlteriora, licet melius ſit adire Superiorem, d. p. 2. c. 31. poſt n. vlt. p. 197

Precarium.

Precarij clauſula appoſita in fauorem venditoris in inſtrumento venditionis, eximit illum à iudicio generalis diſcuſſionis: Et quomodo in inſtrumento concipi debeat ad hunc effectum, p. 1. c. 31. n. 35. & 36. p. 102

Quomodo differant inter ſe ad effectum præuentionis clauſulæ Precarij, Legis Commiſſoriæ, & Addictionis in diem: parte 1. capite 31. numer. 37. p. 102

Precarium ceſſat poſt ſolutionem factam venditori, ibid. n. 38. p. 102

Precarij & Conſtituti quæ ſit differentia: p. 1. c. 31. num. 42. p. 102

Precarium in inſtrumento appoſitum, eſt executiuum tantùm per viam immiſſionis, non autem per viam actionis perſonalis: part. 3. cap. 5. num. 7. p. 285

Princeps.

Princeps obligatur ex ſua conuentione, & habet ſub ſe leges, ſed non pacta & conuentiones, p. 1. c. 11. n. 13. p. 34

Princeps non debet vti poteſtate abſoluta in euocando cauſas, niſi ob vrgentem occaſionem: ibid. num. 14. p. 34

Principis patrimonium in quo conſiſtat, p. 1. c. 23. num. 1. p. 61

Princeps non ſolet litigare ſpoliatus: p. 1. c. 4. n. 3. p. 11

Princeps alicui committens iuriſdictionem, non cenſetur illam à ſe abdicare: p. 1. c. 1. poſt num. 2. p. 2

Prior.

Prior tempore præferendus eſt etiam in iudicialibus, p. 1. c. 30. n. 86. p. 95

Priuilegiatus.

Priuilegiatus quando conuenitur tanquam hæres laici, non gaudet ſuo priuilegio: p. 3. c. 18. n. 10. p. 308

Priuilegium.

Priuilegium poſt litem ſuperueniens ex facto voluntario non ſuffragatur: p. 1. cap. 28. numero 52. p. 82

Priuilegium fori extenditur ad eos, ſine quibus priuilegiatus commodè ſuo priuilegio vti non poteſt, p. 1. c. 29. n. 6. p. 84

Si priuilegiatus cum alio priuilegiato concurrat, priuilegia inuicem conquaſſantur, p. 2. c. 39. n. 40. p. 263

Fallit ſi vnum ſit potentius alio: ibid. n. 44.

Si verba priuilegij ſint ambigua, recurrendum eſt ad Summum Pontificem pro interpretatione, part. 3. c. 3. n. 4. p. 279

Proceſſus.

Proceſſus primi Iudicis qui credebatur deperditus ſi poſtea reperiatur, primus iudex ſibi cauſæ cognitionem reaſſumit & ex ſuis actis reperta debet iudicare, maximè propter periculum ſubornationis: parte 2. capite 30. numero 1. p. 195

In Gallia Procuratores & Aduocati lapſo certo tempore non poſſunt inquietari pro ſcripturis & proceſſibus ſi non reperiantur, dummodo abſit dolus & fraus: parte 2. capite 30. num. 3. p. 196

Proclama.

Proclamatum remedium eſt ſubſidiarium: part. 1. c. 9. num. 36. p. 23

Proclamatum copia publicè eſt affigenda, aliàs non afficiunt, ibid. n. 37. p. 23

Proclamata contra abſentem quando & quomodo in cauſis ciuilibus fieri poſſint: part. 1. c. 10. n. 85. p. 33

Procurator.

Procuratorem conſtituens ante citationem non approbat eam quæ poſtea nulliter facta fuit: p. 1 c. 9. n. 18. & 19. p. 25

Vbi reprobantur Addent. ad Ludouiſ. ibid.

Procurator tenetur appellare: an verò teneatur appellationem proſequi? explicatur, p. 2. c. 30. n. 11. p. 90

Procuratorem vnum conſtituere coguntur qui pro omnibus cauſam defendat, ſi plures collegialiter citentur: parte 2. capite 15. numero 8. p. 160

Si actor aut reus plures reliquerit hæredes, vtrùm omnes cogantur inter ſe vnum in lite procuratorem pro illius defenſione conſtituere, ibid. n. 9. p. 160

Ex pluribus collitigantibus quilibet ſuum habere poteſt procuratorem, quod tamen in pluribus illorum hæredibus locum non habet, p. 2. c. 15. n. 10 p. 160

Poteſt nihilominus per ſe quilibet & ſine procuratore litigare, ibid. n. 11. p. 160

Procurator quando proprio nomine ſe obligare cenſeatur: parte 2. capite 19. numero 7. p. 170

Inter plures procuratores ad lites conſtitutos præuentio non oritur per citationem, ſed per litis conteſtationem, parte 2. capite 35. num. 25. p. 208

In procuratoribus ad negotia ille dicitur præueniſſe qui prius negotium aggreſſus eſt, nec attendenda eſt hoc caſu litis conteſtatio, ibid. num. 26. p. 208

Procurator non eo minùs cenſetur præueniſſe ad exclu

excluſionem aliorum procuraturum, etiamſi litis conteſtatio nullitate laburet, p.2.c.35. num.27. p.209

Prucuratores plures ſi fuerint cunſtituti ad præſentandum numine patruni ad beneficium, vnu ex illis præſentante, alij ſunt excluſi; quamuis huius præſentatiu nun fuerit ſurtita effectum, ibid.n.28. p.209

Procurator præuentus ad præſentandum, poterit aliam & ſecundam præſentatiunem facere cumulatiuè, ibid.n.29. p.209

Niſi tamen primus procuratur ſecundum præuenerit, faciendo poſteriorem cumulatiuam præſentatiunem antequam ſecundus illam faceret: p.2. c.35.n.30. p.209

Inter procuratores plures conſtitutos in ſulidum non eſt locus præuentiuni, quandu adiecta fuit clauſula, *Ita quod non ſit melior conditio occupantis*: ibid.n.31. p.209

Præuentiuni lucus non eſt inter plores procuratores ſine clauſula ſulidi conſtitutus; quia vnus ſine aliu exercere nun poteſt: Vnde ſi agat, nun præuenitur cauſa: parte 2. capite 35. oumeru 32. p.209

Procurarur per conteſtationem efficitur dominus illius litis & inſtantiæ, ſed non diuerſæ: ibid.n.33. p.209

Prucurator qui litem occopauit per conteſtationem, non puteſt ſioe iuſta cauſa reuocari: ibid. n. 34. p.209

Procurator duminus litis effectus, poteſt ſe uppunere conſtitutioni ſecundi procuratoris, p.2.c.35. poſt n.vlt. p.209.& 210

Productio.

Actur poteſt noua inſtromenta prodocere, etiam ad ubtinendam executionem ſententiæ iam latæ, ad elidendas exceptiooes per reum de nuuu uppoſitas: p.3.c.14.n.7. p.303

Vide ibid. o.1. p.302

Prorogatio.

Prorogatio iuriſdictionis non indncitur niſi fiat aliquis actus curam Iudice: part.1. cap.9. oom.44. p.25

Fit etiam de Monarchia ad Munarchiam in cuntractibus: parte 1. capite 10. numeru 79. p.32

In Iudice prorogaro, vt inducator præoentiu, neceſſe eſt firmatam eſſe illius iuriſdictiunem per exeluſiunem rei à propoſitiune exceptionum declinatoriarum: parte 2. capite 49. numero 8. p.239

Per ſimplicem comparitiunem ad deliberandum nun fit prurogatiu ioriſdictionis, ibidem num.9. p.239.

Prorugatio juriſdictionis fieri etiam poteſt tacitè, veluti oppunendo exceptiunes merita cauſæ cunceroentes: parte 2. capite 49. numer. 10. p.239

Mandatum ſpeciale reqoiritur ad prorogandam iuriſdictiunem, parte 2. capite 59. numero 47. p.264

Protectores.

Protectures & dumeſtici Principis qui dicantur, & qnumodo gaudeant fori priuilegiu, p.1.c.29.n.42. p.87

Proteſtatio.

Proteſtatiu & intimatio extraiudicialis ooo interrumpit præſcriptionem: p.1.c.32.n.45. p.109

Proteſtatiu literarum Cambij, & aliæ ſimiles, oon dant præuentionem, ibid.n.46 p.109

Pruteſtationes quamuis factæ curam Iudice, nun propterea dici poſſunt iudiciales, quamuis parti fuerint iotimatæ: parte 1. capite 32. numer. 47. p.109

Si qoi cum proteſtatione coram primu Iudice cumparuit, renunciet ſuæ uppuſitioni, & in illius iuriſdictiunem cunſentiat re integra, poteſt deinde opponere de præuentiune facta ab illo Iudice, ſi alius Iodex præuentus procedere velit, p.2.c.40. num.24. p.218

Proteſtatiu cuntraria naturæ contractus non releuat ad validitatem eiuſdem coortactus: p.3.c.8. num.14. p.292

Proteſtatiu excuſat ſi partes illam expreſſerint verbis ampliſſimis, & ſe retulerint ad formam conſtitutiunis ſecundùm quam partes contrahere voluerunt, *& non aliàs, aliter, nec alio modo*, p.3.c.8. num.15. p.292.& 293

Q

Quæſtio.

QVæſtio iuris quæ noo recipit difficultatem ratiune vſuræ, tractari poſſe videtur curam Iudice laico. Et cur huc faciliùs in vſuris quàm in matrimunialibus cauſis? quamuis etiam aliqui hoc caſu cauſam ad iudicem Eccleſiaſticum remittendam eſſe cenſeant, part.2.cap.26.n.5. & 6. p.184

Quæſtiu ioris nun priùs ad Eccleſiaſticum iudicem eſt remittenda, quàm dubium facti fuerit coram Iudice laico terminatum, part.2.cap.26.num.7. p.184

Qualitas.

Cuntrouerſia mota ſuper qualitate fundante ioriſdictionem, terminanda eſt ſummariè per eundem Iudicem cauſæ. Quud quumodu prucedat, explicatur, p.2.c.12.n.44. p.150

Præuentiu locum non habet, quandu ſecundus Iudex inquirit de delictu cum aliqua qualitare aggrauante: parte 2. capite 28. numero 14. p.189

Qualiras aggrauantis delictum ſuperuenieote nuua probatiune, verùm puſt præuentiunem factam per alium Iudicem per prulationem ſententiæ ſecundus Iudex prucedere puſſit, part.2.c.32.n.14. p.199

Qualitas ſuperueniens ſi meretur pœnam corporalem, & reus fuerit dumtaxat cundemnatus ad pœnam pecuniariam, qoomudu procedendum ſit, ibid.n.15. p.200

Quid ſi pru vtruqoe delicto, tam principali quàm aggrauante ſuperueniente, locus ſit pœnæ corporali, quumudu ſit prucedendum? p.2.c.32.n.16. p.200

Qoalitas aggrauans ſi ſuperueniat poſt ſententiam, poterit nuua pœna imponi, ſi talis ſit qualitas quæ nuoum titulum delicti producat, p.2.c.32. num.19. p.200

Qualitas aggrauans dat iuriſdictiunem Iudici præuento, quando ſuperuenit ante litem cunteſtatam, vel poſt; ſed ante ſententiæ prolatiunem: ſecùs ſi poſt ſententiam, ibidem numero 20. p.200

Qualiras aggraoans ſi venerit ad notitiam Curiæ poſt ſententiam, diſtinguendum eſt vtrùm pro-

dacat

ducat nouum delictum, néc ne. part. 2. c. 52. n. 21. p. 200

Qualitas aggrauans homicidij poteſt facere vt ex ſimplici homicidio tranſeat in aſſaſſinium vel parricidium. parte 2. capite 32. numero 24. p. 200

Qualitas quæ non auget pœnam principaliter & de per ſe, non facit vt ſit nouum delictum. ibid. num. 25. p. 200

Qualitas aggrauans quando producit nouum titulum delicti, exceptio præuentionis non obſtat: Obſtat verò, ſi nouum titulum non producat. p. 2. c. 52. num. 27. p. 200

Quaſi-poſſeſsio.

Quaſi-poſſeſſio in dubio cumulatiuè adiudicanda eſt. p. 2. c. 8. n. 22. p. 157

Quæ ſint probanda per eum qui prætendit ſibi competere quaſi poſſeſſionem priuatiuam iuriſdictionis, aut alterius rei: p. 2. c. 8. n. 21. p. 157

Querela.

In qua querela procedendum ſit quando agitur de mutuis offenſionibus in rixa commiſſis. p. 1. c. 16. num. 2. p. 46

Quid ſi ignoretur quis ſit aggreſſor. ibid. numer. 3. p. 47

Si commiſſio offeratur in Signatura Legationis ſuper ſimplici querela, erit reſcribendum; quia licet Metropolitanus adiri non poſſit per viam ſimplicis querelæ, poteſt tamen Legatus. part. 2. c. 24. num. 5. p. 180

Archiepiſcopus non poteſt adiri per viam querelæ, vel nullitatis, pro cauſis coram Epiſcopis ſuffraganeis motis, ſed dumtaxat per viam appellationis: p. 2. c. 56. n. 16. p. 211

Iudex primarum appellationum Ciuitatis Carpentoractenſis, aut alius ſimilis, non poteſt adiri per viam querelæ. ibid. n. 17. p. 211

Querela ſola criminalis niſi vlteriùs citatio delinquentis interuenit, non dat præuentionem ob quam ſuperſederi debeat in cauſa ciuili: part. 2. c. 54. num. 1. p. 248

Ampliatur vt non ſufficiat mandatum de citando, ad hoc vt cauſa criminalis dicatur præuenta contra ciuilem: ibid. n. 2. p. 248

Querelam ex actis tollere & abolere poteſt Iudex, antequam in criminalibus citatio partis fuerit executioni demandata. part. 2. cap. 54. numer. 6. p. 249

R

Raptores.

Raptores & inuaſores bonorum Eccleſiæ licèt delictum negent, ſunt tamen coram iudice Eccleſiaſtico conueniendi. p 1. c. 22. n. 3. p. 60

Raptus.

In crimine Raptus non datur remiſſio. part. 2. c. 11. num. 19. p. 143

Inter raptorem & raptam vtrùm contrahi poſſit Matrimonium. p. 2. c. 29. n. 7. p. 192

Raptus cauſa præuenta ſuſpenditur cauſa Matrimonij. ibid. n. 8. p. 192

Raptus poteſt per quemcunque Iudicem loci in quo delinquens reperitur, puniri, dummodo ſit competens; & ſic laicus per Iudicem ſecularem, Clericus per Eccleſiaſticum. part. 2. cap. 29. num. 9. p. 192

Reaccuſatio.

Qui fuit accuſatus poteſt reaccuſare quando nomen eius nondum receptum eſt inter reos: part. 1. c. 16. poſt num. 1. p. 46

Si diuerſæ accuſationes de diuerſis criminibus opponantur, non eſt ſuperſedendum, etiamſi agatur de minori delicto: p. 1. c. 16. poſt n. 1. p. 46

Reatus.

Reatus omne priuilegium excludit quando agitur de graui crimine: part. 1. cap. 28. n. 32. p. 81

Recognitio.

Recognitio ſcripturæ priuatæ coram Iudice incompetenti facta quid operetur? p. 1. c. 25. n. 5. p. 66

Recognitio ſcripturæ priuatæ fieri debet in iudicio: part. 1. c. 25. n. 7. p. 66

Fallit ſi recognoſcatur coram Notario ex Iudicis commiſſione. ibid. n. 9. p. 66

Recognoſcens ſcripturam citra approbationem contentorum, non euitat executionem, ſaluis ſuis defenſionibus: part. 1. cap. 25. numero 23. p. 68

Recognitio citra approbationem contentorum, habetur pro pura, & reiicitur qualitas: part. 1. c. 25. num. 24. p. 68

A decreto de recognoſcendo ſcripturam non datur appellatio: ibid. n. 26. p. 68

Reconuentio.

Vtrùm hæres conficiens inuentarium, reconueniri poſſit coram eodem Iudice à creditoribus hæreditariis. p. 2. c. 13. n. 30. p. 155

Reconuentio non eſt admittenda coram Iudice, coram quo actus fiunt extraiudiciales. ibid. num. 31. p. 155

Reconuentio non datur de cauſa omnino diuerſa, & actione ſeparata; & quomodo hoc procedat? p. 2. c. 58. n. 14. p. 253

Reconuentio quid ſit, & vtrùm ſit actio vel exceptio: p. 2. c. 58. n. 1. p. 234

Reconuentio duobus modis fieri poteſt, nempe vel ad cauſarum vnionem, vel ad prorogationem iuriſdictionis. p. 2. c. 58. n. 2. p. 254

Reconuentio ad fines vnionis cauſarum debet fieri ante litem conteſtatam, vel incontinenti poſt, alioqui cauſa conuentionis & reconuentionis ſeparatim tractabitur. ibid. n. 3. p. 254

Ad fines prorogationis iuriſdictionis ſufficit reconuentionem fieri ante concluſionem cauſæ: vel etiam ſufficit proponi ante ſententiam. part. 2. cap. 58. n. 4. p. 254

Quando agitur de negotio exigente celeritatem, & reconuentio requirit altiorem indaginem, non retardat expeditionem: ibid. n. 5. p. 254

Datur appellatio à Iudice non admittente reconuentionem. ibid. n. 6. p. 134

Quibus in caſibus proceſſura Iudicis procedentis ad deciſionem conuentionis, omiſſa reconuentione ſit nulla; quamuis ab ea non fuerit appellatum. p. 2. c. 58. n. 7. p. 255

Reconuentio quæ non fuit oppoſita in prima inſtantia, non poteſt opponi in cauſa appellationis.

Limitatur niſi actor & reus eſſent eiuſdem fori. p. 2. cap. 58. n. 8. p. 255

Reconuentioni cauſæ ciuilis non eſt locus in cauſa criminali, ad effectum prorogandæ iuriſdictionis. part. 2. c. 58. n. 9. p. 255

Iudex cuius iuriſdictio eſt limitata, cognoſcere poteſt de ſumma quæ ſuæ iuriſdictionis modum excedit, ſi illa per modum reconuentionis proponatur: p. 2. c. 61. n. 23. p. 270

Vtrum actor poſſit renunciare liti ad euitandam reconuentionem, part. 1. cap. 58. poſt numer. vlt. p. 157

Recriminatio.

Recriminatio vtrùm ſit permiſſa. part. 1. cap. 16. n. 1. remiſſiuè. p. 46

Rector.

Rector Comitatus Venaiſſini habet merum & mixtum imperium in toto Comitatu. part. 1. cap. 14. num. 1. p. 42

Rectorem Comitatus Venaiſſini eſſe Iudicem vaſſallorum quomodo intelligatur, & quando hoc verum ſit? part. 2. c. 2. n. 23. p. 134

Rector Comitatus non poteſt dare tutores vel curatores ſubditis vaſſallorum habentium omnimodam iuriſdictionem. part. 2. capite 8. numero 1. p. 133

Rector Comitatus, eſt Præſes totius prouinciæ: p. 2. c. 8. num. 10. p. 136

Manutentio concedenda eſt Rectori Scholarium in quaſi poſſeſſione priuatiua iuriſdictionis quoad caſus & perſonas in litteris conſeruatoriis comprehenſas. p. 3. c. 1. n. 13. p. 275

Recuſatio.

Per recuſationem propoſitam, ſtatim ligatæ ſunt manus Iudicis. p. 3. c. 21. n. 3. p. 311

Reditus.

Sors annui reditus impropriè dicitur debita, quia ita debetur vt exigi non poſſit. part. 2. cap. 56. n. 7. p. 251

Multi recenſentur caſus in quibus ſors annui reditus peti poteſt loco damnorum & intereſſe. p. 2. c. 56. num. 10. p. 231

Sors annui reditus quando petitur loco damnorum & intereſſe ob pacta non ſeruata, aut alia de cauſa, vtrùm debeat præcedere interpellatio debitoris. ibid. n. 11. p. 231

Ob alienationem hypothecarum ſpecialium, ſuper quibus annuus reditus impoſitus eſt, niſi aliud interueniat non poteſt exigi ſors reditus annui: p. 2. c. 56. n. 12. p. 232

Si bona ſuper quibus cenſus impoſitus non ſint in totum libera, ſufficit quod talia ſint vſque ad concurrentiam valoris reditus: part. 2. cap. 56. num. 13. p. 231

Si in contractu reditus annui adſit pactum de non alienando, locus eſt repetitioni ſortis propter contrauentionem pacti, loco damnorum & intereſſe. ibid. n. 14. p. 252

Regulares.

Inter Regulares Prælati habent iuriſdictionem priuatiuam quoad Epiſcopos, ſed aduerſus Prælatos Regulares inferiores, facultatiuam: part. 2. cap. 1. num. 76. & 78. p. 121

Regulares ſuperiores ſunt fundati in iuriſdictione erga omnes Religioſos ſibi ſubditos. part. 2. c. 9. num. 2. p. 138

Regularium priuilegia quæ facilè conceduntur, facilè etiam aliis Regularibus communicantur. p. 2. c. 39. num. 43. p. 263

Regulares non poſſunt declinare iuriſdictionem Epiſcopi exequentis ordinationes Concilij Tridentini in caſibus in quibus Exempti ſubiiciuntur correctioni Epiſcopi: & ideo hoc caſu non poſſunt eligere Conſeruatores. part. 3. c. 3. n. 1. p. 279

Ampliatur vt locum habeat, quamuis Epiſcopi procederent ordine iuris ſeruato: ibidem numero 2. p. 279

Ampliatur ſecundò, vt Regulares allegantes priuilegium exemptionis, illud exhibere coram Ordinario teneantur: ibid. n. 3. p. 279

Regulares non poſſunt audire confeſſiones ſæcularium ſine licentia Epiſcopi Diœceſani: part. 3. c. 3. num. 9. p. 280

Epiſcopi poſſunt procedere contra Regulares audientes confeſſiones ſine approbatione Epiſcopi loci, vel prædicantes in Eccleſiis ſui Ordinis, non petita benedictione; & in aliis, ſine licentia. ibid. num. 10. p. 280

Ampliatur, vt Regulares poſſint cogi ad exhibendam licentiam, abſque eo quod recurratur ad Superiores ipſorum pro illa exhibenda: ibid. n. 11. p. 280

Quomodo procedendum ſit contra Regulares notoriè & ſcandaloſè delinquentes. p. 3. cap. 3. n. 12. p. 280

Regulares prætendentes exemptionem à iuriſdictione Ordinarij, tenentur fidem facere de priuilegio: p. 3. c. 3. 0. 14. p. 280

Regulares non poſſunt miniſtrare Sacramenta Baptiſmatis, & alia de quibus ibidem, ſine licentia; nec conſecrare Vaſa ſacra, & Altaria: p. 3. cap. 3. num. 17. p. 280

Regulares ſemel approbati non poſſunt ſine noua cauſa ab audiendis confeſſionibus ſuſpendi. ibid. num. 18. p. 280

Relatio.

Relatio nuncij eſt neceſſaria in qualibet executione: p. 1. c. 4. n. 1. p. 10

Et debet remitti apud acta. ibid. n. 2. p. 11

Et ab hac remiſſione ſumunt robur: ibid. num. 12. p. 11

Relatio vtrùm debeat fieri apud acta Graffarij Curiæ ordinariæ, quando fit authoritate Superioris Curiæ: p. 1. c. 4. 0. 3. p. 11

Præuentio non inducitur niſi relatio fuerit remiſſa apud acta cauſæ. p. 1. c. 10. n. 52. p. 31

Relatio in dorſo cartelli ſeu litterarum executorialium ſcripta, non dat præuentionem, niſi cartellus reperiatur penes acta productus. part. 2. c. 43. num. 25. p. 217

Relatio nuncij eſt actus extraiudicialis, ideo in actis cauſæ producenda eſt. ibid. n. 26. p. 237

Relatio nuncij non facit ea ſe fidem ſine teſtibus, niſi quatenus per productionem in actis efficitur actus iudicialis. p. 2. c. 43. 0. 27. p. 227

Relatio aut atteſtatio intimationis non probatur per atteſtationem Notarij ſine teſtibus: p. 3. c. 17. n. 2. p. 307

Iudex debet eſſe certus ex actis de relatione, aliàs tota proceſſura eſt nulla. part. 1. cap. 4. poſt n. 1. p. 10

Relationi nuncij fides adhibenda eſt; & quid ſi dicat ſe in poſſeſſionem bonorum certæ perſonæ, vtrum illi credatur? parte 1. cap. 4. poſt num. 1. p. 10

Religioſus.

Religioſus extorquens litteras à ſuo Generali per fraudem, & in præiudicium Viſitatoris, non admittitur ab eius præuentione. part. 1. cap. 51. n. 1. p. 242

Si quis fuerit abſolutus re non integra ab aliquo certo Conuentu, videtur quod Viſitator qui præuenit, contra eum procedere poſſit. part. 2. c. 51. num. 2. p. 242

Sed vide ibid. num. 3.

Quidam

Quidam diſtinguunt vtrum præceptum factum fuerit Religioſo tanquam Priori Conuentus, an vti priuato: ſed diſtinctio iſta reiicitur. p.2. cap.51. num.4. p.242

Religioſus non debet effugere viſitationem nec ratione officij, nec ratione perſonæ. ibid. numero 5. p.242

Religioſus vocatus ſolùm à Generali, ſed non abſolutus, tenetur priùs obedire Viſitatori quàm Generali. p.2.c.51.n.6.

Sed contrarium oſtenditur. ibid.n.7. p.242

Religioſæ Domus, in quibus duo vel unus tantum eſt Regularis, non gaudent priuilegio Collegiorum vel Conuentuum. part.3. cap.3. num.15. p.280

Religioſi non debent tenere apothecas mercium, & ſimiles, & à quo hoc caſu coërcendi. part.3. c.3. num.16. p.280

Remedium.

Remedia *l. vbi cœptum, ff. de iudic. & l. nulli, C. eod. tit.* non ſolùm ſunt diuerſa, ſed etiam incompatibilia: p.1.c.13.n.2. p.39

Remedio *l. nulli, C. de iudic.* renunciari poteſt: ibid. num.3. p.39

Remedia pœnalia ex edicto Prætoris deſcendentia non dantur poſt annum, neque aduerſus hæredes. p.1.cap.43.n.15. p.126

Remedia prætoria pœnalia, quamuis fuerint approbata à iure Ciuili, tamen approbata fuêre cum ſua cauſa. ibid. n.16. p.126

Remiſsio.

Remiſſio cauſæ peti poteſt per Dominum iuriſdictionalem, etiam poſt concluſum in cauſa. part.1. c.11.n.4. p.34

Remiſſio cauſæ petitur per Feudatarium, quamuis eius ſubditus ſit contumax: p.1.cap.11.num.20. p.35

Quidquid alij dixerint. ibidem numero 19. pagin.35

Remiſſio conceditur ad locum delicti, quando Iudices ſunt ſub eodem Principe. part.1.cap.28.n.42. p.82

Iudex laicus recuſans remittere cauſam Eccleſiaſticam ad Epiſcopum, incidit in excommunicationem: p.1.c.29.n.30. p.86

Remiſſio in Ciuitate Auenionenſi conceditur quandoque ad Curias Regias, & viciſſim ab illis obtinetur ex cauſa & in quibuſdam delictis atrocioribus: p.1.c.42.n.57. p.109

Remiſſio non ſolet concedi in locis Biturritarum & Caſtrinoui Calcealnerij ſubditis Illuſtriſſ. D. Archiepiſcopo Auenionenſi. ibidem numero 58. p.110

Remiſſio debet concedi etiam in criminalibus ad iudices Feodatariorum habentium merum & mixtum imperium, & ita fuit iudicatum per Rotam Auenionenſem. p.1.c.42.n.59. p.110

Remiſſio delinquentis non fit niſi in grauibus delictis. p.2.c.11.n.6. p.34

Remiſſio non fit delinquentis niſi ad requiſitionem Iudicis qui vult illum punire. p.2. cap.11. n.11. p.34

Remiſſio facilius conceditur quando petitur à Iudice qui eſt ſubditus eiuſdem Principis, cuius eſt ſubditus Iudex requiſitus. ibid.n.13. p.34

Quando agitur de graui delicto commiſſo appenſatè & animo deliberato, Iudex domicilij vel originis ſi præuenerit, reum remittere non tenetur p.2.c.11.n.16. p.35

Maior Curia an & quando remittat cauſas ad minorem: ibid.n.17. p.35

Remiſſio facilè datur ab vna Curia Eccleſiaſtica ad aliam Curiam ſimiliter Eccleſiaſticam. part.2. c.11. num.20. p.35

Remittere non debet reos ad alienam Monarchiam inconſulto Principe Iudex inferior. ibid.num.21. p.35

Remotior.

Remotior accuſans non repetit expenſas à proximiori. p.1.c.19.n.7. p.52

Renunciatio.

Renunciare liti quilibet poteſt ſolutis expenſis. p.1. c.6.num.2. p.14

Limita, niſi noua ſuperueniat cauſa. ibidem num.2. p.14

Actor inuito reo an ſoli inſtantiæ renunciare queat. p.1.c.6.n.3. p.14

Renuncians liti amplius non auditur agere volens. p.1.c.6.n.5. p.14

Secus ſi ſoli inſtantiæ. ibid.n.7. p.14

Statur iuramento partis. vtrùm intereſſe habeat in renunciatione inſtantiæ. part.1. cap.6. num.8. p.14

Renunciatio inſtantiæ quando fieri poſſit ſaluo iure rectiùs agendi. ibid.n.9. p.14

Vbi agitur de præiudicio Iudicis & Notarij, an in hoc ſit conſiderabile. ibid.

Ante litem conteſtatam renunciari poteſt ſoli inſtantiæ refectis expenſis: part.1. cap.6. num.10. p.13

Renunciatio ſolius inſtantiæ admittitur ſi tempeſtiuè fiat; ſecùs ſi intempeſtiuè arbitrio Iudicis. ibid. num.13. p.15

Explicantur termini renunciationis litis, cauſæ & inſtantiæ: p.1.c.30.n.15.& 17. p.90

Reintegranda.

Reintegrandæ remedium competit aduerſus contractum celebratum à tutore de cuius poteſtate non conſtat. p.2.c.20.n.20. p.173

Requiſitoriæ litteræ. Requiſitus Iudex.

Litterarum requiſitoriarum remedium eſt ſubſidiarium, & ſolùm deficientibus bonis in territorio Iudicis requirentis concedendum. part.2. c.60. num.12. p.266

Et ſi aliter laxentur huiuſmodi litteræ, Iudex requirens grauat. ibid.n.14. p.266

Et recurrendum eſt ad Superiorem Iudicis requirentis, cùm executio non reddatur nulla ipſo iure, ſed opus ſit appellatione. ibidem num.15. p.266

Litteræ requiſitoriæ non merentur executionem coram Iudice requiſito, ſi reus nullo modo ſubſit eius iuriſdictioni: part.2. capite 60. num.21. p.267

Executio denegatur litterarum requiſitoriarum quando fuit proceſſum coram Iudice requirente in ſpretum inhibitionum Iudicis requiſiti: part.2. c.60.num.16. p.267

Exceptiones non impugnantes ſententiam, poſſunt proponi coram Iudice requiſito: & quænam illæ ſint? p.2.c.60.n.17.& 18. p.267

Iudex requiſitus non cognoſcit de exceptionibus iam deciſis coram requirente: part.2. c.60. n.5. p.265

Iudex requiſitus non cognoſcit de iniuſtitia latente ſententiæ iudicis requirentis, ſed dumtaxat de euidenti & notoria: part.2.cap.60.num.2.& 3. p.265

De iuſtitia aut iniuſtitia ſententiæ Iudicis requirentis cognoſcere, aut non cognoſcere, dependet ab arbitrio Iudicis requiſiti: & ideo non grauat cognoſcendo, aut non cognoſcendo: part. 2. c. 60. n. 9. 10. & 11. p. 265

Reſcindens, Reſciſsio.

Reſciſſionis iuſtificandæ termino lapſo, perinde eſt ac ſi nulla facta fuiſſet inhibitio: par. 1. c. 18. n. 5. p. 50

Reſciſſione impetrata ſi fiat executio, non poteſt illam debitor retardare ſe opponendo, ſaluis ſuis exceptionibus: ibid. n. 6. & 7. p. 50. & 51

Reſciſſio contractus an coram Iudice loci contractus vel domicilij debeat intentari, p. 1. cap. 18. num. 8. p. 51

Si in loco contractus reperiatur, ibi poteſt conueniri, ibid. n. 9. p. 51

Vel ſi agatur de contractu nondum perfecto, ibid. num. 10.

Vel ſi ibi bona habeat, ibid. n. 12.

Vel deputato curatore abſenti, ibid. n. 13.

Vel vbi adeſt talis conſuetudo, vt Auenione: ibid. num. 14. p. 51

In cauſa reſciſſionis contractus electio Iudicis & Notarij ſpectat ad eum qui illam intentat: p. 1. c. 8. num. 5. p. 19

Fallit ſi non obſtante reſciſſione obtineatur executio ibid. n. 6. p. 19

Reſciſſione contractus pendente poteſt fieri inhibitio de turbando fideiuſſores. part. 1. c. 18. num. 6. p. 50

Iudicium reſcindens eſt præparatorium actionis reſciſſoriæ. part. 2. c. 20. n. 1. p. 172

Reſcindentis iudicij proponuntur exempla. ibidem num. 2. p. 172

Reſcindentis iudicij ſententiæ forma. Ibid. num. 3. p. 172

Reſciſſorium iudicium non producit nouam actionem ab antiqua diuerſam, ſed eadem manet actio quæ priùs, ſublato per iudicium reſcindens impedimento: p. 2. c. 20. n. 4. p. 172

In iudicio reſciſſorio intentanda eſt actio realis, aut ſola perſonalis, prout antea competebat. part. 2. c. 20. num. 5. p. 172

Reſcindens iudicium & reſciſſorium an cumulari & eodem iudicio moueri poſſint, & quomodo hoc intelligendum. ibid n. 6. p. 172

Iudicia hæc duo reſcindens & reſciſſorium vtrum ſimul intentari & cumulari poſſint, variæ ſunt DD. ſententiæ: verior tamen eſt affirmatiua. p. 2. c. 20. n. 9. p. 172

Quomodo concipiendus ſit libellus vt validè coram eodem Iudice cauſa præueniri poſſit, cumulando vtrumque iudicium, reſcindens videlicet & reſciſſorium. ibid. n. 10. p. 172

Reſcindens iudicium, quamuis poſteriùs intentetur ſecundum ordinem ſcripturæ, tamen ſecundum ordinem iuris cenſetur in dubio priùs intentatum. p. 2. c. 20. n. 12. p. 172

Reſciſſionem contractus coram Iudice loci in quo celebratus eſt, intentari poſſe, ſi aduerſarius ibi reperiatur, verius eſt. p. 2. c. 20. n. 14. p. 172

Contractus perfectionem ſuam obtinent ſi reſcindatur, nulla amplius natiua competit actio, ſed datiua requiritur. ibid. n. 15. p. 172

Reſcindenti iudicio pendente tanquam præiudiciali, ſilere debet regulariter reſciſſorium. p. 2. c. 20. num. 16. & 17. p. 173

Reſcindentis & reſciſſorij iudicij ſubordinatè cumulationem Rota Romana non reiicit. Item in patria Pedemontium. Idémque ſeruatur in Gallia. p. 2. c. 20. n. 28. p. 173

Stante ſtylo prædicto remedia iſta coram Iudice domicilij, vel rei controuerſæ, ad electionem actoris intentari poſſunt. ibid. n. 29. p. 137

Si is qui petit reſcindi contractum, aut in integrum reſtitui, nihil conſequi velit, vtpote quia poſſideat rem, vel pecuniam deductam in controuerſiam, ſolus Iudex domicilij adeundus eſt de iure communi. p. 2. c. 20. n. 31. p. 138

Cauſa reſciſſionis contractus eſt diuerſa à cauſa executionis, & quælibet cauſa debet currere marte ſuo: p. 5. c. 6. n. 2. p. 286

Qui vult intentare reſciſſionem contractus, poteſt eligere Notarium ſibi beneuiſum ex ſtylo Curiarum Auenionenſium. p. 3. c. 16. n. 1. p. 306

Pendente reſciſſione contractus, poſſeſſor manutenendus eſt, niſi conſtaret euidenter de nullitate: p. 1. c. 18. poſt n. 2. p. 50

Reſcriptum.

Reſcripta ſi ſint gratioſa attenditur tempus datæ: ſi verò ſint reſcripta iuſtitiæ, tempus præſentationis. p. 1. c. 12. n. 3. p. 37

Reſcripti tenor attendi debet in Iudicibus delegatis. ibid. n. 4. p. 37

Reſcriptum euocatorium ſubreptitium, eſt ipſo iure nullum. p. 1. c. 7. n. 16.

Et tamen ſiue iuſtum, ſiue iniuſtum, eſt timendum. ibid. n. 18. p. 17

Reſcripta qui impetrat duo diuerſa pro eadem cauſa ad duos diuerſos Iudices, amittit commodum vtriuſque. p. 2. c. 40. n. 18. p. 218

Limitatur, niſi citatus vigore ſecundi reſcripti fuerit contumax. ibid. num. 19. p. 218

Reſcriptum qui nouum obtinet delegationis cauſæ in præiudicium præuentionis primi delegati, caret omnino commodo reſcripti, & proceſſus eſt nullus, ipſeque in expenſis condemnandus eſt. p. 2. c. 41. n. 1. p. 220

Ampliatur vt hoc procedat tam in actore quàm in reo nouum delegationis reſcriptum impetrante. ibid. n. 2. p. 220

Item ampliatur, vt condamnandus ſit ad damna partis. ibid. n. 5. p. 220

Reſignatio.

Poſt admiſſam reſignationem beneficium non dicitur ampliùs vacare. p. 5. c. 9. n. 4. p. 294

Reſtitutio.

Reſtitutionis in integrum actio eſt perſonalis, & tamen qua cautela vtendum vt coram Iudice rei ſitæ intentari poſſit. part. 2. cap. 20. numero 11. p. 172

Reſtitutionis in integrum iudicium principaliter intentatum tractandum eſt coram iudice domicilij, quia eſt perſonale. part. 2. cap. 20. num. 13. p. 172

Quæ ſit forma ſententiæ ſecundum ſtatutum & ſtylum Ciuitatis Auenionenſis in cauſis reſtitutionis in integrum ſeu reſciſſionis aduerſus contractus intentatis. part. 2. capite 20. numero 27. p. 173

Reſtitutio in integrum quando petitur Incidenter, Iudex rei controuerſæ efficitur competens. p. 2. c. 20. n. 30. p. 174

Reſtitutio in integrum vni data aduerſus ſententiam, iuuat alios in rebus indiuiduis. part. 2. c. 15. num. 14. p. 160

Reſtitorio in Integrum minoris prodeſt eios fideiuſſori in caoſis indiuiduis, non autem io aliis. ibid.num.15. p.160

Retentio.

Retentio non datur in præiudicium creditoris anterioris. p.1.c.31.n.48. p.103

Reus.

Reus citatus ſi non compareat in termino, debet à Iudice aliquantulum expectari, ſed non actor. p.1.c.40.n.7. p.117

Reus quando eſt contumax, & accuſata illios contumacia, & reproducta citatio, ſtatim cauſa eſt præuenta, oec quærendom eſt quoad effectum præoentionis vtrùm poſſit porgare moram. ibid.n.8. p.117

Rhodanus.

Rhodaonm totum eſſe ſub ditione Regia conteodunt Officiarij Regis Chriſtianiſſimi. p.1.c.41.num.30. p.211

Rota.

Rotæ Auenioneoſis *deciſio* 196. & aliæ circa ſcripturas priuatas explicantur. part.1.cap.15.oum.30. p.69

Deciſio 94. eiuſdem Rotæ explicatur. part.1.cap.9. num.4. p.10

Rota procedit ad executionem obligationis Cameralis, ſi in eius commiſſione adſit clauſula, *cum facultatibus Auditoris Cameræ.* part.1.cap.5.num.2. p.130

Rota non ſolet relaxare mandatum executiuum, ſed ſolom concedit executoriales, & quæ ſit eius praxis. part.2.cap.12.num.49. p.151

Explicatur deciſio Rotæ Auen. 58. io quibus caſibus procedat: part. 2. cap.46. poſt numerum 4. p.233

Rotæ Romanæ ſenteotis circa bonorum confiſcationes, part.2.cap.47.poſt n.10. p.236

S

Sacerdos.

SAcerdotem falsò ſi quis ſe fingat, ſubiicitur iuriſdictioni Inquiſitorum ſi Sacramenta miniſtrauerit: & quibus pœnis ex ſummorum Pontificum conſtitutionibos ſupponatur: part.1. c.29. num.43. p.194

Sacrilegium.

Sacrilegium impropriè dicitur committere qui fraudem committit in præiudicium Eccleſiæ: part.1. cap.21. num.6. p.60

Io crimine Sacrilegij procedit laïcus præoentiuè, niſi reus opponeos de præuentione fuiſſet contumax, aot opponeretur de præuentione affectata & procurata io fraudem: part.2.cap.18.num.12. p.189

Saluianum.

Saluiani interdicti cauſa contra Tertios, noo inducit præueotionem in præiudicium cauſæ executiuæ contra debitorem inchoatæ, oec è contra: part.1.c.10.num.32. p.29

Quod ſi creditor fuerit immiſſus in poſſeſſiooem vigore Saluiani ioterdicti, vtrùm poſſit recurrere ad viam executiuam: ibid.num.33.

Et quid ex Statuto Auenionenſi. ibid.p.29

Io Saluiani interdicti iudicio, quod ſummarium eſt, lis habetur pro conteſtata quoties Iudex cœpit de meritis cauſæ cognoſcere: part.3.cap.18.o.4. p.199

Salutare.

Salutare deſioens cùm priùs ſalutare ſolitus eſſet, remouetur à cauſa præuenta: part.1.cap.26.oum.37. p.74

Satiſdatio.

Satiſdatio dicitur quodammodo neceſſaria licet habeat initium voluntarium: part.1.c.32.n.33. p.108

Scholares.

Scholaſticus effectus poſt litem motam gaudet fori priuilegio: part.1.c.28.n.45. p.82

Scholares oon obſtante præoentione eligunt vnum ex tribos Iudicibus ſibi à lege datis: part.1. c.29. oum.8. p.84

Regentes habent iuriſdictiooem ſi agatur inter Scholares & Scholares, & non aliàs: ibid.oum.9. p.85

Scholares non obſtante præuentione poſſunt ſemel variare: part.1.cap.29.n.13. p.85

Scholares poſſunt ſi velint Iudicis ordinarij iuriſdictionem prorogare: ibid.num.14. p.85

Scriptura.

Scriptura priuata recognita habet paratam executionem de iure communi: part. 1. cap. 15. num.4. p.66

Intelligendo vt procedat ſi agatur contra ſcribentem ſeu recognoſcentem, ibid.num.6. p.66

Recognoſci debet in iudicio: ibid.num.7.

Et an coram Notario ſufficiat: ibid.o.8. p.66

Probatio quæ oritur ex ſcriptura priuata, fortior eſt illa quæ ex inſtrumento publico, ſi recognitio acceſſerit: part.1.cap.15.n.11. p.66

Scriptura priuata ex ordinatione Regia, ſi ſit recognita, exequenda eſt. Idem ex Statuto Auenion. part.1.cap.15. num.14. p.67

Recognitam eſſe ſcripturam, vel haberi pro recognita, perinde eſt: ibid.num.15. p.67

Scriptura priuata ſine cauſa non eſt executiooi demandanda, ſi de hoc incontinenti opponatur tempore recognitionis: part.1. cap. 15. num. 16. p.67

Quid ſi opponatur exceptio non numeratæ pecuniæ: ibid.num.18. p.67

Quid ſi debitor dicat ſe non habuiſſe aoimum ſe obligaodi, ibid. num.21. p.67

Senator.

Seoator vrbis Romæ quam habeat authoritatem, & qoam eius Locumtenens: part.1. cap.5. num.7. p.130

Senex.

Senes illi qui fruuntur beneficio miſerabiliom perſonarum qui ſint. part.1. capite 42. oumero 14. p.124

Sententia.

Sententia lata in cauſa terminorum dicitur habere tractum ſucceſſiuum. part.1. capite 5. num.9. p.13

Ex ſenteotis oritur actio in factum, vel officiom Iudicis. Actio in factum poteſt intentari coram quocunque Iudice: Officiom verò Iudicis debet proponi coram eodem qui ſententiam tulit. ibid. num.10. p.13

Si ſententia plura capita connexa contineat, appellatio & commiſſio eſt communis, & vnios ſolius appellatio eſt committenda. part.1. cap.12. num.10. p.37

Si diuerſa ſint ſententiæ capita an poſſit ad diuerſos Iudices appellari? p.1.c.12.n.12. p.38

Sed vide num.ſequent. ibid.

Sententia vnius Iudicis ſine alio prolata, quando plures ſunt Iudices, vtrum ſit valida? part.2.c.1. num.72. p.120

Sententia lata in cauſa matrimoniali nunquam tranſit in iudicatum: part.2.capit.24. numero 1. p.180

Si tamen non fuerit appellatum à ſententia matrimoniali, recurri debet pro eius iniuſtitia declaranda ad eundem Iudicem qui illam pronunciauit, non ad Metropolitanum. ibid. numero 2. p.180

Sententia matrimonialis, ſi poſt dies decem in dubium reuocetur, vtendum eſt remedio ſimplicis querelæ, non appellationis: part.2. cap.24.n.3. p.180

Quando à ſententia recurritur per viam querelæ, idem Iudex qui illam protulit adeundus eſt.ibid. num.4. p.180

Sententiam qui priùs obtinuit exequitur contra poſſeſſorem, data illi cautione de ipſum releuando in caſum futuræ ſuccumbentiæ, ſi adſit alius concurrens in petitione: part.2. c. 35.n.8. p.207

Sententia quando non eſt liquida, vel eius inſtrumentum eſt deperditum, non habet paratam executionem: part.2.c.44.n.14. p.229

Sententia generaliter prolata omnia comprehendit: part.3.c.2.n.2. p.276

Sententia quæ ſe refert ad acta, continet omnia quæ in actis deducta fuerunt: ibid.n.3. p.277

Verba ſententiæ recipiunt interpretationem extenſiuam ab iis quæ in proceſſu diſputata fuerunt: ibid.n.4. p.277

Vnica ſententia totum negotium terminari debet, ne partes ſuperfluis fatigentur expenſis: part. 3. cap.2.n.6. 277

Sententia contra ſententiam nulla eſt: ſed tamen regula illa limitatur: part.3.c.2.n.13. p.277

Sententia dicitur indiuidua quando totum prædium actori fuit adiudicatum; & ideo datur appellatio ſuſpenſiua, ſi ratione totius prædij fuerit appellatum: part.3.c.14.n.5. p.503

Sententia prolata ab vno ex Iudicibus, quando duo ſimul procedere debuiſſent, eſt nulla, nec conualidatur per ratificationem alterius: part.1.c.1.poſt num.3. p.2

Separatio.

Separationis tori cauſa ſpectat priuatiuè ad Iudicem Eccleſiaſticum, nec Iudex laicus poteſt in ea prætendere ius præueniendi: part.2.c.23.n.1. p.178

Separatio facta per tranſactionem partium eſt nulla, niſi interueniente iudicio Eccleſiæ fiat: ibid. num.2. p.178

Separatio tori trahit ſecum reſtitutionem dotis & augmenti: nec non amiſſionem lucrorum nuptialium: part.2. cap.23. num.3. p.178

Iudex Eccleſiaſticus iudicans ſuper ſeparatione tori, iudicat ſimiliter de reſtitutione dotis, augmenti, & lucrorum: part.2.c.23.n.4. ibid.

Intellige vt iudicet de iſtis incidenter, & non principaliter: ibid.n.5. p.178

Poteſt Iudex Eccleſiaſticus ſeparationem tori concedere ex ſola partium confeſſione: part.2. c. 23. poſt num.2. p.178

Sequeſtratio.

Sequeſtratio duplex eſt, iudicialis & extraiudicialis: part 1.c.32.n.28. p.107

Ante litem motam partes conuenire poſſunt de ſequeſtro: part.1.cap.32.n.23. p.107

Sequeſtratio quæ fit in executionem rei iudicatæ dat præuentionem: ibid.n.24. p.107

Sequeſtratio quæ fit pro ſecuritate iudicij, non eſt vera executio, ſed duntaxat præparatio futuræ executionis, ideo non dat præuentionem: part.1. c.32.n.25. p.107

Sequeſtratio in vim ſtatuti Aueniionis contra extraneum, ſi impugnetur, procedi debet coram Iudice, & ſcribente Notario exequente: part.1.cap. 38.num.50. p.108

Sequeſtratio vt ſit valida debet intimari parti in perſona, aut ſaltem in domo habitationis, factis debitis diligentiis: part. 3. capit. 17. numero 1. p.506

Sequeſtrum.

Sequeſtro facto in manibus debitoris cum inhibitionibus de ſoluendo, non poteſt contra ipſum procedi executiuè: part.2. capite 57. num. 2. p.253

Sequeſtrum ante motam litem obtentum & non reuocatum non eſt attendendum: part.5.c.4.n.8. p.282

Seruitus.

Seruitutis quæſtio eſt indiuidua ſi fundus ſeruiens ad duos pertineat, ideo præuentio ambos afficit. part.2.c.15.n.23. p.160

Si fundus dominans, in controuerſia ſeruitutis, poſſideatur per plures Dominos pro indiuiſo, actio per vnum mota trahit intereſſe aliorum. Et quomodo diuidatur vtilitas huius iuris. part.2. c.16.num.1. p.161

Si ſeruitus conſtituta procedat ab eodem fonte, veluti ab eodem contractu, vel eodem teſtamento, præuentio cauſæ quoad vnum facta, trahit totam cauſam quoad alios: part. 2. capite 16. num. 4. p.161

Socer.

Socer habet beneficium competentiæ tam conſtante, quàm ſoluto matrimonio: part.2.cap.42. n.3. p.223

Socero datur beneficium competentiæ ſecundum nonnullos, etiam ſoluto matrimonio, iuſta ſubſiſtente cauſa: part.2. cap.42.n.5. p.223

Sed tamen verius eſt generaliter ſoluto matrimonio competere: ibid.num.6. 223

Ampliatur, etiamſi agatur de contractu facto per ſocerum ſoluto iam matrimonio: part.2. c.42.n.7. p.223

Socius.

Si ex pluribus ſociis vnus ſit Clericus, & alter laicus, & cauſa ſit indiuidua, tota coram Iudice Eccleſiaſtico tractanda eſt: part.2.cap.24.numero 8. p.157

Sodomia.

In crimine Sodomiæ poteſt præuenire Iudex laicus: part.2.c.28.n.22. p.189

Solitum.

Solitum Eccleſiæ quoad infeodationem, vel emphyteoſim quomodo probetur: part.1.c.26.n.29. p.73

Solitum quid dicatur, & ex quibus probetur: part.2. c.8.n.19. p.136

Solutio.

Solutio probatur per confeſſiones multorum annorum de recepto: p.3.c.12.n.11. p.309

Sortilegium.

Iudex ſæcularis poteſt cognoſcere de homicidiis, & aliis criminibus per ſortilegos commiſſis, dummodo nullam ſuper ſortilegio cauſæ cognitionem aſſumat : part. 2. c. 27. num. 1. p. 186

Sortilegium non hæreticale, eſt crimen mixti fori, & in eo locus eſt præuentioni inter Iudicem ſpiritualem & temporalem : ibidem numero 3. p. 187

In ſortilegiis hæreticalibus Iudex laïcus ſe immiſcere non poteſt : parte 2. capite 27. numero 5. p. 187

In caſibus in quibus reus de complicibus interrogandus eſt, aut torquendus, tota ſortilegij cauſa ſpectat ad Inquiſitores, vel Ordinarios in cauſis Fidei procedendi facultatem habentes : part. 2. c. 27. n. 9. p. 187

Quis debeat cognoſcere quando ſuper controuerſia præuentionis dubitatur, verùm ſortilegium ſit hæreticale : part. 2. capite 27. numero 10. p. 187.

Sortilegia quæ ſint hæreticalia, & quæ non hæreticalia ? ibid. num. 11. p. 187

Spolium.

Spolij actione intentata, actio fructuum & expenſarum videtur eſſe de continentia cauſæ principalis : part. 2. c. 14. n. 1. p. 157

Vide tamen ibidem numero 13. & ſequentibus. p. 158

Spolij actio non datur niſi contra ſpoliantem, vel mandantem, aut ratum habentem : part. 2. cap. 14. num. 11. p. 158

Quæ concurrere debeant quando quis vult agere contra aliquem ex eo quod ratum habuerit ſpolium : ibid. num. 12. p. 158

Spolij actio competit, ſi alienatio rei Eccleſiaſticæ, vel minoris, nulla ſit ipſo iure : part. 2. c. 20. n. 21. p. 173

Intellige dummodo fuerit ſubſecuta vera & realis, & non ficta traditio : ibid. n. 22. p. 173

In iudicio ſpolij in odium ſpoliantis exceptio illegitimitatis non retardat reſtitutionem rei petitæ : p. 2. cap. 22. n. 2. p. 176

Donec conſtet de ſpolio poſſeſſor interim manutenendus eſt, part. 2. c. 58. c. 8. n. 17. p. 256

Quando notoriè conſtat de ſpolio, non eſt danda manutentio ſpoliatori, ibid. num. 18. p. 258

De ſpolio commiſſo ab alio Tertio, reconuentio non admittitur in præiudicium actionis ſpolij iam intentatæ, part. 2. cap. 58. n. 19. p. 256.

Aduerſus agentem ſpolio admittitur reconuentio alterius ſpolij ab actore commiſſi, & vltimum ſpolium in primis purgandum, ibid. num. 20. p. 256

Limita, niſi primum ſpolium eſſet violentum, tunc enim primum ante omnia purgandum eſt, part. 2. c. 58. num. 21. p. 256

Sponſalia, Sponſus.

Si inter ſponſos agatur de obſeruandis ſponſalibus, ſolus Iudex Eccleſiaſticus cognoſcit nec Iudici laïco ius præueniendi competere poteſt, part. 2. c. 23. num. 9. p. 179

Contra ſponſum recuſantem ſine legitima cauſa adimplere ſponſalia, nullum eſſe locum petitioni damnorum & intereſſe nonnulli exiſtimant. Sed verius eſt illa peti poſſe, ibidem numero 11. p. 179

Statua.

Vtrum ſit indiſtinctè verum quod ſtatua hæretici qui contumax eſt, comburenda ſit, & quomodò hoc ſit intelligendum ? part. 2. cap. 32. num. 10. p. 199

Condemnatio & executio in effigiem duobus in locis fieri poteſt. Intellige ſi talis ſit vtriuſque loci conſuetudo : ibid. num. 11. p. 199

Statutum.

Statutum loquens de Forenſibus, non comprehendit milites ſtipendiarios, part. 2. cap. 28 num. 24. p. 190

Statutum generaliter loquens comprehendit fiſcum, in caſibus, in quibus non eſt ſpecialiter priuilegiatus, part. 1. cap. 30. num. 87. p. 95

Statutum Auenionis *de debitore ſuſpecto, lib. 2. rubr.* 10. qua de cauſa fuerit introductum : part. 1. c. 32. num. 34. p. 108

Simile Statutum vigore in multis aliis Ciuitatibus & prouinciis oſtenditur, ibidem numero 35. p. 108

Carceratus in vim ſtatuti Auenionis non ſolet relaxari niſi conſenſerit in iuriſdictionem, p. 1. c. 32. n. 39. p. 108

Cautio de iudicio ſe ſiſtendo in caſum dicti Statuti ex mente *Pauli de Caſtro* comprehendit etiam iudicatum ſolui. ibid. n. 40. p. 108

Præuentio datur ex ſtilo Curiarum Auenionenſium per executionem factam in vim dicti Statuti, p. 1. cap. 32. n. 42. p. 108

Statutum Auenionis explicatur *lib. 2. rubr. 17. de execut. inſtrum. artic.* 1. part. 1. cap. 10. numero 27. p. 29.

Statuta Auenionis fuerunt à Sede Apoſtolica confirmata, part. 1. c. 20. n. 11. p. 55

Statutum Auenionenſe *de Tabellionibus, lib.* 1. *n.* 20. *artic.* 18. explicatur : part. 1. capite 30. num. 88. p. 93

Item *lib. 1. rub. 70. de venditore crediteribus præferendo*, part. 1. c. 31. n. 5. & 6. p 98

Sub tit. *de ceſſione bonorum*, part. 1. cap. 10. num. 39. p. 30

De Notariis & eorum ſubſtitutis, part. 1. cap. 5. n. 14. p. 7

De reddendo eodem iure extraneis, part. 1. cap. 17. n. 17. p. 49

De reſciſſione contractus & moderatione inhibitionum, p. 1. c. 18. n. 3. & 4. p. 50

De lactationibus, parte 1. capite 20. numer. 10. p. 55

De literis Cambij, & aliis ſcripturis priuatis, part. 1. c. 25. num. 27. p. 68

De termino appellanti præfixo, p. 1. cap. 21. n. 9. 10. 11. & 16. p. 58

De furto vel rapina, part. 1. capit. 23. numero 16. p. 62

Statutum Comitatus Venaiſſini circa iuriſdictionem Vaſſallorum expenditur, part. 1. c. 11. n. 5. & 22. p. 34, & 33

Et circa turbam coadunatam, vide infra in verbo *Turba*.

Statutum ordinatorium quod dicatur, p. 1. c. 30. n. 41. p. 30

Statutum mandans procedi non obſtante quacunque præuentione debet obſeruari, part. 2. c. 6. n. 2. p. 132.

Statutum Auenionenſe mandans per certos Iudices procedi non obſtante quacunque præuentione, non afficit Iudices Eccleſiaſticos, nec per conſequens Vice-gerentem Auditoris Cameræ, p. 2. c. 6. n. 8. p. 132

Statuta amittunt vires extra territorium ſtatuentium p.3.c.5.n.9. p.285

Stipulatio.

Quod mihi & Titio ſtipulatus ſum, Titius exigere poteſt, ſed pro eo actionem mouere non poteſt, p.2.c.34.n.4. p.204

Diuerſæ res, diuerſas conſtituunt ſtipulationes, quamuis vnica verborum conceptione promittantur, part.5.cap.61.n.13. p.269

Stuprum.

Stupri crimen punibile eſt tam de iure Ciuili, quàm Canonico, parte 2. capite 29. numero 10. p.192

Natus ex ſtupro tanquam ex coïtu punibili, non ſuccedit patri, ibid.n.11. p.192

Stupri crimen eſſe mixti fori, & dari in eo præuentionem inter Iudicem Eccleſiaſticum & temporalem dicitur, parte 2. capite 29. numero 12. p.192

Sed contra, ibid.n.13. p.193

Stuprum cum moniali commiſſum ab vxorato puniri poſſe per Iudicem laïcum, fuit deciſum in Senatu Pedemontano. Quod tamen in dubium reuocatur, parte 2. capite 29. numero 14. p.193

Si cum ſtupro admixtum ſit adulterium, crimen eſt mixti fori, & locus eſt præuentioni quando agitur contra laïcum delinquentem: ſi verò contra Clericum, ſolus Iudex Eccleſiaſticus procedit, ibid.n.15. p.193

Stupratæ puellæ dos debetur in foro interiori, ſi aliquod intereſſe paſſa ſit; ſin minus non debetur: part.2.c.29.n.16. p.p.193

Vide tamen ibid.n.22.

Stuprator vltra dotem puellæ tenetur fiſco ad pœnam, part.2.c.29.n.19. p.193

Si maritus vxorem malè tractet propter ſtuprum præcedens, aut illa quomodolibet damnum occaſione deflorationis patiatur, ſtuprator illud reſarcire tenetur, parte 2. capite 29. numero 22. p.193

Stuprum commiſſum cum vidua, ſi non interuenerit vlla violentia, aut alia qualitas aggrauans, non eſt punibile, ibidem num.23. p.193.

Stupri materia apud quos Doctores tractetur, ibid. n.24. p.193

Stuprum ſi cum vidua ſit commiſſum cum qualitatibus aggrauantibus, non ſolum punibile eſt, ſed reus in carceribus detinendus eſt, neque fideiuſſoribus committendus, part.2.cap.29.n.25. p.193

Stuprata puella poteſt in certis caſibus præciſè petere vt ſtuprator cum ipſa contrahat matrimonium; & hoc caſu cauſa priuatiuè ſpectat ad Tribunal Eccleſiaſticum: part.2.cap.29.n.26. p.194

Stylus.

Stylus quomodo probetur, parte 1.cap.10. num.75. p.32

Stylus Curiæ Aueniouenſis, quod dum reſciſſio intentatur poſt cauſæ principalis præuentionem, Iudex ordinare ſoleat quòd quælibet cauſa currat marte ſuo; in quo fundatus ſit? pat.2.c.20.n.32. p.174

Stylus probatur per atteſtationem Curialium, & Iudex poteſt ſuper eo ſe informare extraiudicialiter part.3.c.22.n.13. p.312

Subdelegatus.

Subdelegatus Iudex qui præuenit ante mortem ſubdelegantis, eo mortuo non amittit iuriſdictionem: p.2.c.3.n.3. p.127

Qui alteri partem iuriſdictionis ſubdelegauit, cauſam ſibi reaſſumere poteſt, quia Superior manet. ibid.num.5. p.127

Subdelegatus dicitur præoccupaſſe iuriſdictionem per ſolum decretum factum de citando, ad effectum perpetuandæ iuriſdictionis: part. 2. cap.3. num.7. p.127

Subditus.

Subditus inuito Domino, & Dominus inuito ſubdito iuriſdictioni ordinariæ præiudicare non poteſt. p.1.c.11.n.3. p.34.& 35

Quia omnes cauſæ ſubditorum debent in prima inſtantia tractari coram Iudicibus vaſſallorum. ibid.num.2. p.34

Qui non eſt ſubditus alicuius Principis, non poteſt ab eius Officialibus diuexari, quamuis ſuum aduerſarium in ius vocauerit in Curia illius Principis vel Monarchæ cui ſubditus eſt. parte 2. capite 41. numero 29. p.222

Submiſſio.

Submiſſio ad omnes Curias quid operetur, p.1.c.10. num.76. p.32

Subditi poſſunt ſe ſubmittere omnibus Curiis etiam extraneis in præiudicium Curiæ Domini iuriſdictionalis, & quid circa huiuſmodi ſubmiſſiones omnibus Curiis ſeruetur in Gallia? p.2. c.49.poſt n.6. 238

Sed ceſſante ſubmiſſione, Domini iuriſdictionales poſſunt petere remiſſionem cauſarum ordinariarum ad ſuas Curias, part.2. c.49. poſt num.6. p.238.& 239

Subrogatio.

Quod dicitur de ſubrogatis Apoſtolicis, procedit eodem modo in prouiſis quocunque genere prouiſionis Apoſtolicæ: parte 3. capite 9. num.10. p.294

Subſcriptio.

Subſcriptio Iudicis ex Statuto Aueniouenſi requiritur in mandato de exequendo: part.1. cap.10. num.51. p.31

Subſtitutus.

Subſtitutis Notariorum à publico approbatis maior adhibenda eſt fides quàm ſubſtitutis ſimplicibus: part.1.c.26.n.11. p.72

Quod Notarius ſcribat per ſubſtitutum eſt exorbitans à iure communi, part.1.cap.26. numero 4. p.71

Statutum loquens de Notario non remouendo niſi probatis cauſis, non habet locum in ſubſtitutis: part.1.c.26.n.5. p.71

Subſtitutus exemplariter, ſi eſt de perſonis comprehenſis in *l.humanitatis, Cod. de impuber.* non poteſt grauari in legitima mente capti, quia illam habet à lege: parte 3. capite 25. numero 13. p.316

Succeſſor.

Succeſſor in beneficio an teneatur ſtare contractui

ſui anteceſſoris, & quibus concurrentibus: p.1. cap.26.num.16.& 28. p.72
Succeſſor in beneficio an teneatur ad debita ſui anteceſſoris, p.1.cap.26.num.25. p.73
Succeſſor tenetur expedire præterita quæ habent connexitatem cum futuris, part.1.c.30.num.72. p.93
Succeſſor neceſſarius quis dicatur: p.1.c.30. n.25. & 28. p.91
Communis obſeruantia hoc habet, vt ſuccedens in Vicariatu cognoſcat de cauſis eius anteceſſori commiſſis, adeò vt probatione videatur hæc conſuetudo non indigere: part.2.capite 1.numer.57. p.118
Succeſſor, Iudice mortuo, proceſſum continuare debet in ſtatu in quo reperitur. Item eo remoto, vel aliter finito officio illius, part.2. cap.2. num.14. p.124
Succeſſor Iudicis, decreta miſſione in poſſeſſionem per anteceſſorem, abſque nouo decreto illam debet executioni demandare: ibidem numero 15. p.124
Intellige, quando decretum factum fuit cum cauſæ cognitione; aliàs opus eſt nouo decreto: ibidem num.16. p.124

Superior.

Superior vbi de cauſa cœpit cognoſcere, ligatæ ſunt manus inferiorum: parte 1. cap. 7. numero 17. p.17
Superior non ſolet ſe intromittere in cauſis pendentibus in Curia vaſſallorum: part.1. cap.11. n.7. p.34
Intellige vt ibid.n.17.& 19. p.35
Superioris authoritas quoad victualia ſemper reſeruata cenſetur, p.1.cap.11.n.17. p.35

Surdus.

Surdus *conſil.*122. refellitur: part.1.cap.11.num.16. p.35

Suſpectus.

Suſpectus Iudex, ſi ab vno ex pluribus litiſconſortibus fuerit allegatus; poterit cauſæ cognitionem, ſtante præuentione, proſequi quoad alios: part.2.cap.15.n.1. p.159
Intellige hoc procedere, ſi agatur de cauſa diuidua: ſecùs ſi de indiuidua, ita quod omnibus litiſconſortibus eadem competat ratio defenſionis: ibid. n.2. p.159
Suſpecto ſubſtituto, non eſt ſuſpectus Notarius principalis. Et quid in ſocio perpetuo & remiſſiuè p.3.c.15.n.5. p.305
Vtrum ſuſpectus in cognoſcendo ſit ſuſpectus in delegando: part.2.c.2. poſt n.vlt. p.126

Suſpicio.

De ſuſpicione Iudicis vel Notarij: vide in verbo *Iudex* & in verbo *Notarius.*
Quando principalis eſt de colluſione omninò ſuſpectus, poteſt in totum remoueri à lite, requirente eo qui habet intereſſe, part.2. cap.22. n.28. p.148
Regula *l. vbi cœptum, ff. de iudic.* non habet locum quando Iudex præuenire volens fuit allegatus ſuſpectus: p.3.c.21.n.4. p.318
Per allegationem ſuſpicionis non tollitur Domini iuriſdictio, ſed ſuſpenditur: part.1.c.11. poſt n.2. p.34

T

Tempus.

Actus factus tempore inhabili relatus ad tempus habile, validus eſt, part.3.cap.22.n.12. p.312
Quando tempus cenſeatur appoſitum gratia differendæ ſolutionis, vel limitandæ obligationis: part.2.cap.4. poſt numerum vltim. pagina 129. & 130

Terminus.

Termini diuerſi ſolutionum an & quando conſtituant diuerſas & ſeparatas cauſas ad effectum præuentionis: p.2.cap.61.n.11. p.269
Attentatis locus non eſt ſi agatur de diuerſis terminis fructuum, nec pro illis locus eſt præuentioni, p.2.c.61.n.14. p.269
Termini ſolutionum paruæ ſummæ, ſi ſint annexi alicui perpetuæ præſtationi ſummæ notabilis, debent cumulari ad fundandam iuriſdictionem Iudicis, qui non poteſt cognoſcere niſi vſque ad certam ſummam: p.2.c.61.n.20. p.270
Et vtrùm quoad hanc cumulationem debeat fieri differentia inter primam inſtantiam, & cauſam appellationis: p.2.c.61.n.21. p.270

Territorium.

Territorium habent Iudices exercitus in locis vbi exercitus reperitur, p.1.28.n.35. p.81

Tertius.

Tertius veniens ad cauſam quando dicatur venire acceſſoriè, p.2.c.12.n.1. p.145
Tertius poſt litem cum principali conteſtatam non poteſt opponere ex perſona ſua exceptiones declinatorias ſibi competentes, ne ex eius interuentione deterior fiat conditio actoris: part.2.c.12. n.12.p.146
Tertius ad cauſam admiſſus poteſt Iudicem quamuis præuenientem & approbatum recuſare ex proprio capite, ex cauſa ſuſpicionis etiam poſt litem conteſtatam: ibid. n.14. p.146
Tertium etiam ex perſona propria omnes declinatorias exceptiones proponere poſſe poſt litem conteſtatam nonnulli exiſtimant, p.2.c.12.n.16. p.147
Tertius veniens ad excludendum tam actorem quàm reum, poteſt actori opponere exceptionem, *Tua non intereſt*, & ſimiles peremptorias: part.2. c.12.n.19. p.147
Tertius poteſt in cauſa tribus modis comparere: ib. n.21. p.147
Tertius veniens ad defendendum, cauſam aſſumit in ſtatu in quo reperitur, ibid. num. 22. pagina 147
Tertius quando comparet in cauſa ad excludendum reum ſolum, vel actorem ſolum, poteſt nouum iudicium intentare, nec ligatur præuentione: p.2. cap.12.num.23. p.147
Tertius volens tam actorem quàm reum excludere poteſt nouum iudicium inchoare: ſi tamen velit interuenire in lite cœpta & præuenta, debet venire in ſtatu in quo cauſa reperitur: ibid. n.24. p.147
Tertius interueniens tam ad actorem quàm reum repellendum, non retardat curſum cauſæ inter principales pendentis, ibid.n.25. p.147
Tertius interueniens dumtaxat ad vitandam inter

partes litigantes colluſionem ligatur prænentione.nec mutat iudicij naturam;imo eadem perſona repetatur cum principali cui aſſiſtit:p.2.c.12. num. 26. p.148

Ampliatur vt procedat, ſiue iſte Tertius aſſiſtens ſciuerit litem agitari,ſiue ignorauerit : ibid.n.27. p.148

Teoor decreti quo Tertins admittitur ad cauſam, deligenter inſpicieodus eſt : & quid vtilitatis inde reſultet ? part.2.cap.12.n.29. p.148

Tertius volens excludere actorem ſimul & reum, poteſt petere ſibi caueri de re reſtituenda per victorem,caſu quo ſibi debeatur,ibid.n.30. p.148

Tertij ſola proteſtatio hoc caſu ſufficit ne ſeotentia inter alios lata ipſum afficiat ; ibid.num.31.p.148

Sed vltra proteſtationem poteſt petere ſibi caueri, vt ſuprà : ibid.o.32. p.148

Tertius citatus pro iodemnitate tanquam poſſeſſor, veluti ſi pro actione hypothecaria,vel interdicto Saluiano impetatur,eſt reus,& coram Iudice ſuo conuenıendus, etiamſi in conſequentiam actionis contra alium intentatæ conneniatur.Sed hoc caſu, Superior pro vnione canſarum adeundus eſt,p.2.c.12.n.37. p.149

Tertins comparens adhæſiuè præuentione canſæ principalis ligatur,ibid o.38. p.149

Tertins poſſidens nomine alterius, veluti colonus quando in ius vocatur, Dominos principale habeos intereſſe poteſt petere ſe remitti ad ſuum Iudicem: parte 2.capite 12.numero 39. p.149

Tertius poſt conſummatas excutiones nouum debet mouere iudicium. p.2.c.12.n.46. p.151

Tertius qui non ſpoliauit, nec ſpoliari mandauit, admittitur etiam in petitorio,quamuis illud fuiſſet ſuſpenſum:p.2.c.12. n.53. p.158

Limita, niſi ius Tertij eſſet connexum cum iure ſpoliantis:ibid.n.54. p.158

Idem obſeruandum eſt,quando commiſſio facta fuit cum clauſula. *Pariso breui*, quæ non afficit Tertium (quoad fructus) non habentem ius connexum : ibid.n.56. p.158

Tertius qui cauſam ſuam tanqnam principalis committi curauit, veniens in vim ſuæ commiſſionis, non tenetur venire in ſtatu in quo cauſa reperitur:p.2.c.12.n.55. p.158

Tertius appellans quando faciat acta ſua. Et remiſſiuè de materia,ibid.num.57. p.158

Quando quis comparet in lite tanqnam Tertius, oon habet priuilegium fori miſerabilibus perſonis conceſſum,p.2.c.42.0.15. p.224

Teſtes.

Teſtes qui reuelarunt vigore monitorij Eccleſiaſtici, iterum formiter ſuot repetendi, dum ipſe vult procedere ad declarationem cenſurarum in particulari ; part.1.cap.27.n.18. p.77

Textus.

Textus *in cap.1.& in cap.fin.de offic.deleg. in 6.*ſunt hodie ferè inutiles,propter ampliſſimas clauſulas quæ opponuntur in litteris Conſeruatoriarum, p.2.c.59.n.16. p.257

Tortura.

Reus qui in prima tortura non fuit interrogatus de complicibus,vtrùm illis repertis iterum torquendus ſit ; p.2.c.32.0.13. p.199

Tranſactio.

Tranſactio finem liti imponit : part.2. cap.53. n.5. p.201

Et ſic ceſſat præuentio & iuriſdictio Iudicis : ibid. num.6.

Fallit in tranſactione conditionali non adimpleta conditione,ibid.n.7. p.202

Tranſlatio.

Tranſlato Senatu, cauſæ transferuntur ad Senatum ſubrogatum io gradu appellationis, part.2.c.53. num.13. p.247

Tribunal.

Tribunal maius in dubio prænalet in materia præuentionis : ſecùs eſt in caſu claro : p.1.c.9. n.10. p.21

Turba.

Turba coadunata tunc dicitur quando fit præuia deliberatiooe & conſilio : part.1.cap.11.num.24. p.35

In dubio autem præſumitur eueniſſe caſu fortuito : ibid.o.25. p.35

Turbatio.

Turbatio dicitur ſubſequuta incontinenti,licèt longum tempus interceſſerit,quaodo agitur de facto ſucceſſiuo:part.1.cap.5.n.7. p.23

Tutor.

Tutoris deputatio olim erat actus legis,non iuriſdictiooıs;ſed hodie eſt actus iuriſdictionis. Et de variis conſtitutiooibus antiquitus circa deputatiooem tutorum obſeruatis : part.2.c.8.n.4.p.135

Tutoris datio hodie eſt actus contentioſæ iuriſdictionis : ibid.n.5. p.135

Tutores dandi hodie competit omnibus Magiſtratibus etiam municipalibus, part.2. cap.8. n.7. p.135

Tutoris datio quæ inter Magiſtratus competit,eſt delegabilis.p.2.c.8.num.16. p.136

Si vnus ex pluribus tutoribus Reipublicæ cauſa poſt litem cœptam abeſſe cœperit, cauſa cootinuari debet contra alios,& ſuſpendi contra abſentem,ſi ſingulorum ratio ſeparatim cogooſci & defeodi poſſit : ſecùs ſi non poſſit diſcerni, part.2.c.15. o.3. p.159

Tutoris officium pluribus tutoribus competit in ſolidum,ibid.num.4. p.160

Tutores plures ſi agant debent voum Iudicem & Notarium habere, part.2. capite 15. numero 5. p.160

Tutores ſi conueoiantur,vtrùm omnes poſſint ſimul cauſam defendere,an verò vnus tantum nomine omnium comparere debeat, & cogatur ? Quid ſi pupilli nomine conueniantur ? ibid. numero 6. p.160

V.

Vacatio.

Expreſſio certi modi vacationis facta coram Ordinario,continet implicitam oegatiuam alterius modi vacandi, part.3. capite 9. numero 5. p.294

Vagabundus.

Vagabundus poteſt coram quocunque Iudice puniri,& quis dicatur vagabundus, p.2. c.11.n.15. p.143

Variare.

Variare nón licet de iure à iudicio ordinario ad executiuum:part.1.c.10.20. p.28

Fallit ſi præceſſerit proteſtatio actoris ſaluam ſibi eſſe viam executiuam,ibid.n.21. p.28

Variare

Variare non licet in executiuis quando Iudex ordinauit interim nihil innouandum : part. 1. c. 10. num. 22. p. 28
Intellige vt ibid. num. 23. p. 28
Varians ab ordinario iudicio ad executiuum an in primis teneatur expenſas reficere, ibid. num. 24. p. 28
Variatio de re ad perſonam, vel de perſona ad rem, vtrùm ſit licita in executiuis : part. 1. cap. 10. n. 25. & 26. p. 28. & 29
Quid ex ſtatuto Auenionis, ibid. numero 27. p. 29
Variatio licita eſt ex Statuto Auenionis à remedio ordinario ad executiuum, & è contra : p. 1. c. 10. n. 28. p. 29
Variatio non eſt licita poſt venditionem bonorum ſub haſta poſitorum, quia tunc res non eſt integra : part. 1. c. 10. n. 29. p. 29
Limitatur vt non procedat quando bona illa non ſufficiunt pro ſatisfactione integra creditoris, ibid. n. 30. p. 29
Variare, & ad alia bona redire licet, ſi bona de pignore capta non ſufficiant, vel ſuper bonis de pignore captis adſint oppoſitiones : ibid. num. 31. p. 29
Variare an liceat in præiudicium præuentionis cauſæ & recurrere ad remedium cenſurarum Eccleſiaſticarum. p. 1. c. 17. num. 12. p. 76
Quid ſi ab eodem Iudice Eccleſiaſtico ad eundem recurratur pro cenſuris laxandis, ibid. num. 11. p. 76

Vaſſalli.

Vaſſallorum ſeu feudatariorum iuriſdictio quæ ſit intra Comitatum Venaiſſinum, p. 1. c. 11. n. 22. p. 35
Vaſſalli habent titulum oneroſum, & tractant de damno vitando, p. 1. cap. 11. num. 12. p. 34
Vaſſallus habens omnimodam iuriſdictionem cognoſcit de falſa depoſitione ſubditi ſui facta in ſuprema Curia, part. 2. capite 47. numero 8. p. 255

Venditio, Venditor.

Venditio facta non habita fide de pretio non transfert dominium in emptorem quamuis traditio facta fuerit. part. 1. capite 31. numero 1. p. 98
Venditor quando dicatur fidem habuiſſe de pretio. ibid. num. 2. p. 98
Venditor habet actionem realem pro recuperanda re vendita ſi pretium non fuerit ſolutum, quando non habuit fidem de pretio. ibidem num. 3. p. 98
Venditor agens actione hypothecaria ex obligatione deſcendente ex contractu debitoris diſcuſſi, tenetur comparere in iudicio generalis diſcuſſionis, vt ſuo ordine collocetur : part. 1. c. 31. p. 99
Sed ſi actio hypothecaria oriatur ex obligatione anteriori aliunde quàm ex facto debitoris diſcuſſi, non tenetur in iudicio generalis diſcuſſionis comparere : ibid. n. 9. p. 99
Venditor ſi velit litem cum emptore cœptam continuare proprio ipſius emptoris nomine pro intereſſe & expenſis per emptorem debitis, tenetur comparere in iudicio diſcuſſionis, part. 1. cap. 31. num. 17. p. 99
Venditor ſi deſiſtat à prima lite, & nouam inchoare velit contra rei venditæ poſſeſſorem tanquam extraneum, non tenetur comparere in iudicio diſcuſſionis : parte 1. capite 31. numero 18. p. 99
Venditor actionem realem intentans non poteſt agere actione perſonali pro intereſſe & expenſis contra tertium poſſeſſorem, donec cauſa actionis realis ſit terminata tanquam præiudicialis, ibid. num. 19. p. 100
In venditione poteſt apponi pactum reſeruationis dominij, p. 1. c. 31. n. 21. p. 100
Pactum reſeruationis dominij in venditione appoſitum, ſolam habere vim hypothecæ multi exiſtimant, p. 1. c. 31. n. 23. p. 100
Et pactum illud reſeruationis dominij non eſſe contrarium pacto hypothecæ ſpecialis, ibid. num. 27. p. 100
Tranſlatio dominij non eſt de eſſentia venditionis : ibid. n. 24. p. 100
Venditio vtrùm ſit perfecta quando dominium fuit reſeruatum, & vtrum hoc caſu periculum rei venditæ tranſeat in emptorem ? p. 1. c. 31. n. 26. 28. 29. & 32. p. 100. & 101
Venditori quomodo conſulatur ſi creditores emptoris rem venditam poni ſi incantu poſtulent ob pluriſ-valentiam, p. 1. c. 31. n. 39 & 40. p. 102
Venditor qui cæteris præfertur in re propria vendita, non præfertur in meliorationibus, part. 1. c. 32. num. 31. p. 103
Venditor habens ſpecialem hypothecam ſuper re vendita, licet ſuper ea cæteris omnibus præferatur, tamen tenetur ius ſuum deducere in iudicio generalis diſcuſſionis : p. 1. c. 31. n. 55. p. 103
Intellige dummodo illud pactum ſpecialis hypothecæ apponatur in ipſo venditionis contractu, vel rei venditæ traditione : ibid. num. 56. p. 103
Item intelligendum eſt, quando habita fuit fides de pretio, aliàs dominium non transfertur : ibid. n. 57. p. 103
Venditor poteſt alios creditores præuenire, & ab illis præueniri, ſi fuerit habita fides de pretio : p. 1. c. 31. n. 58. p. 103
Venditor, pretio ſibi non ſoluto, ſecundum aliquos poteſt rem alteri vendere, ſi agatur de alienatione neceſſaria, p. 1. c. 31. n. 61. p. 104
Sed quod etiam hoc locum habeat in venditione voluntaria, oſtenditur ibid. n. 62. p. 104
Venditor deficiente cauſa finali ſine qua non fuiſſet contracturus, poteſt recedere à contractu : ibid. n. 63. p. 104
Intellige vt ibid. n. 64. p. 104
Venditor agens ad reſciſſionem venditionis, poteſt agere iudicio ſeparato : ſed tamen creditores pro ſuo intereſſe poſſunt liti aſſiſtere ſi velint : p. 1. c. 31. num. 65. p. 104
Venditor qui de mandato emptoris merces alicui Tertio tradidit, non habet actionem contra iſtum Tertium, ſed tantum contra emptorem : p. 1. c. 19. n. 3. p. 170
Venditio facta pro pretio æſtimando, eſt imperfecta antequam æſtimatio facta fuerit, p. 3. c. 13. n. 1. p. 301

Verſio.

Verſio in vtilitatem Eccleſiæ non probatur ex aſſertione Prælati alienantis : part. 1. c. 26. num. 20. p. 72
Probatur tamen coniecturis & præſumptionibus : ibid. n. 21. p. 72
Limita, niſi agatur de præiudicio ſucceſſoris, tunc enim concludenter probanda eſt, ibid. n. 32. p. 72

Via.

Viæ publicæ quæ ſunt intra Oppida & Ciuita-

tes, non ſunt de Regalibus. part. 1.cap.11.n.26. p.35
Officiales Baronum, ceſſante Statuto in contrarium, poſſunt ex verbis inueſtituræ cognoſcere de delictis commiſſis in via publica, ſed locus eſt præuentioni. part. 1. cap. 11. poſt num.26. p.35.& 36

Vicarius.

Vicarij generales ſeu principales quibus concurrentibus conſtitui dicantur. part.1.cap.1.num.1. p.115
Vicarij poſſunt conſtitui ſolum in ſpiritualibus, vel ſolum in temporalibus, vel tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus,ibid.n.2. p.115
Vicarij ſolum in ſpiritualibus conſtituti, dicuntur nihilominus Generales,ibid.n.3. p.115
Vicarij dicuntur Iudices ordinarij, quamuis in eorum facultatibus aliqua expreſſa ſint quæ ſpecialem commiſſionem exigunt,nec in generali vicariatus conceſſione continentur,p.2.cap.1.num.8. p.115
Vide ibid. num.13. p.116
Vicariis illorum qui habent iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem,aut ipſorum principalibus,qui illos deputarunt, de rigore iuris videntur dandæ commiſſiones Apoſtolicæ, parte 2. cap. 1. numer.13. p.115
Stylus tamen Cancellariæ, eſt in contrarium: quia tales Vicarij, non ſunt in Dignitate conſtituti, ibid.n.14. p.115
Vicarij ſiue Generales, ſiue particulares & foranei, non poſſunt prætendere de iure communi præuentionem contra Epiſcopos, à quibus ſunt deputati: part. 2.cap.1.num.18.& 54.p.116.&117.
Vicarij delegatam habent iuriſdictionem,ibid.n.19. p.116
Contra ibid. num.22. p.116
Iuriſdictio quæ eſt apud Vicarios precariò poſſidetur,p.2.cap.1.n.20. p.116
Vicariis non poteſt competere iuriſdictio cumulatiua cum Epiſcopis, & minùs priuatiua, ideo nunquam poſſunt contra Epiſcopum præuenire, ibid.num.21. p.116
Iuriſdictio quæ Vicariis Generalibus competit, ordinaria eſt:quæ verò particularibus vel foraneis, delegata: ibid.n.22. p.116
Reiicitur opinio Baſilij Pontij volentis iuriſdictionem Vicariorum Generalium eſſe delegatam, in caſibus qui non veniunt in generali conceſſione Vicariatus,& ſpecialem requirunt expreſſionem, part.2.c.1.num.23. p.116
Vicarium ſiue generalem,ſiue particularem & foraneum poteſt Epiſcopus ad nutum de iure communi reuocare: parte 2. capite 1. numero 24. p.116
Vicario prohibere poteſt Epiſcopus ne de certa cauſa iudicet,ibid.num.25. p.116
Vicarius in Gallia deſtitui non poteſt, ex eo quod non ſit Sacerdos; vt fuit aliàs iudicatum in Senatu Tholoſano: Sed tamen ex Regia ordinatione Sacerdotij qualitas requiritur in Vicario generali Epiſcopi,p.2.c.1.n.28. p.116.
Vicarius etiam generalis ab Epiſcopo deſtitutus, poteſt in certis caſibus reclamare in Gallia aduerſus deſtitutionem: ibid.n.30. p.116
Vicarij generalis officiorum ſtatim expirat mortuo Epiſcopo:ſed non idem eſt in Vicario foraneo in partibus Galliæ conſtituto; quia eius officium durat etiam mortuo Epiſcopo: ibid. num. 31. p.117
In Commiſſionibus gratioſis Sedis Apoſtolicæ locus eſt præuentioni inter duos Vicarios Generales ab eodem Epiſcopo in ſolidum conſtitutos, part.2.cap.1.n.41. p.117
Per ſolam reſcripti præſentationem ad effectum procedendi,cauſa dicitur præuenta per vnum ex duobus Vicariis generalibus in ſolidum conſtitutis,ibid.num.42. p.117
Ampliatur, vt nec etiam præuentus procedere poſſit quamuis præueniens conſentiret vt ipſe de cauſa cognoſceret: ibid.n.43. p.117
Præuentio reſcripti facta vni ex duobus Vicariis in ſolidum conſtitutis, non dat illi præuentionem ſi agatur de reſcripto contentioſæ iuriſdictionis; ſed vtriuſque partis conſenſus requiritur: part.2.c.1.num.44. p.117
Si ex duobus Vicariis vnus ſit principalis, alter verò minùs principalis, ſed commiſſio ſimpliciter Vicario ſit data, intelligi debet de eo qui principalis eſt; iden alter non habet ius præueniendi: ibid. num.45. p.118
Si commiſſio data fuerit vni ex duobus Vicariis, tunc locus eſt præuentioni, part. 2. cap. 1. num.47. p.118
Quando verba reſcripti delegatorij diriguntur ad Epiſcopum, Vicarius cognoſcere aut præuenire non poteſt. Eodémque modo Epiſcopus nec præuenire poteſt, nec cognoſcere, ſi verba commiſſionis ad Vicarium vel Officialem dirigantur, p.2. c.1.n.48. p.118
Ampliatur vt procedat, quamuis commiſſio data eſſet Vicario tanquam Vicario; quia in illa cauſa, maior eſt Epiſcopo, ibid.n.49. p.118
Præuentio datur inter Epiſcopum & Vicarium, ſi commiſſio dirigatur *Epiſcopo, ſeu eius Vicario*, p.2. c.1.n.51. p.118
Epiſcopus præuentus à Vicario, dum locus eſt præuentioni, non poteſt directè ab eo cauſam auferre: poteſt tamen indirectè; videlicet ipſum deſtituendo, dummodo id non fiat in fraudem & malo animo: ibid.n.51. p.118
Vicarius non habet propriè ſucceſſorem in officio; habet tamen Epiſcopus in Dignitate, part.2. c.1. n.53. p.118
Vicarij omnis præuentio quoad eius perſonam ceſſat mortuo Epiſcopo: ibid.n.54. p.118
Proceſſura facta per Vicarium generalem Archiepiſcopi contra Epiſcopos ſuffraganeos, aut eorum Vicarios, non ſubſiſtit, nec meretur nomen præuentionis, part.2.c.1.n.59. p.119
Abſente Archiepiſcopo Vicarius Archiepiſcopi procedit contra Epiſcopos ſuffraganeos, aut eorum Vicarios delinquentes circa officium & iuriſdictionem; non autem in aliis cauſis ciuilibus aut criminalibus: ibid.num.60. p.119
Inter duos Vicarios in ſolidum deputatos, ſi procedant vti Ordinarij, locus eſt præuentioni: part. 2. cap.1.num.67. p.120
Limita, niſi cœpiſſent procedere ſimul: ibid.num.68. p.120

Vicegerens.

Vicegerens procedere poteſt authoritate Apoſtolica contra quoſcunque ſuam iuriſdictionem turbare volentes, quacunque fulgeant dignitate, p.2. cap. 6.num.5. p.138
Vicegerens Auenionis non habet iuriſdictionem

territorio limitatam ; ſed illam exercere poteſt contra quaſcunque perſonas de mundo. ibid.n.6. p.132

Vicegerens à Papa deputatus, maiorem habet poteſtatem quam deputatus ab inferiore. ibid.num.7. p.132

Vicegerens Auditoris Cameræ in his partibus citramontanis conſtitutus, accedit potius ad Iudicem ordinarium quàm ad delegatum. part.2.c.6. num.9. p.132

Vicegerens Auenionenſis eſt deputatus ad cauſarum vniuerſitatem. part.2. capite 6. numero 10. p.132

Vicegerentia Auenionenſis iuriſdictio ante Concordata extendebatur per Galliam, etiam vſque ad Ciuitatem Pariſienſem, cùm ſit Iudex ordinarius Exemptorum, & omnium obligationum Cameralium, & Monitoria in forma maleſactorum decernat. part.2.cap.6. num.11.& 12. p.132

Vicelegatus.

Vicelegatus habet eaſdem facultates quas Legatus. p.2.c.7.n.5. p.133

Non eadem eſt vis præuentionis erga Vicelegatum, aut Legatum Auenionenſem, quæ erga alios Legatos aut Vicelegatos: part.2.cap.7.numero 13. p.134

Vicelegatus poteſt derogare Regulæ *de viginti diebus*, ex facultatibus Legationis Auenionenſis. p.3.c.9.n.2. p.294

Victualia.

Victualium Magiſtri vtrùm habeant iuriſdictionem priuatiuè. p.1.c.11.n.28. p.36

Victualium & carnis cura ſpectat ad Conſules & Decuriones. ibid.n.29. p.36

Officiarij ſupremæ Curiæ an poſſint prouidere circa victualia & taxam illorum in terris Feudatariorum ſeu Vaſſallorum, de mero & mixto imperio inueſtitorum? Remiſſiuè: part.1. cap.11. num.30. p.36

Ciuitas ſeu Communitas manutenenda eſt in quaſi-poſſeſſione deputandi Magiſtros victualium. ibid.n.31. p.36

Superioris tamen authoritas quoad victualia cenſetur ſemper reſeruata. ibid.n.32. p.36

Vidua.

Vidua ſecundum multorum ſententiam præferenda eſt liberis ſuis in accuſando occiſores ſui mariti. p.1.c.19.n.3. p.52

Sed verius eſt liberos in accuſando matri ſuæ eſſe præferendos. ibid.n.4. p.52

Inter plures viduas quod priuilegium ſit potentius? p.3.c.19.n.14. p.309

Vidua trahit ad ſuum forum cauſam ſui litiſconſortis. ibid.n.15. p.310

Viſitatio, Viſitator.

Si Priori data fuerit facultas viſitandi, hoc intelligitur vt procedere poſſit cumulatiuè cum Epiſcopo. p.2.c.45.n.14. p.232

Viſitatio eſt præcipuus iuriſdictionis actus. ibid. num.13. p.231

Vtrum quando inferior habet ius viſitandi poſſit etiam Epiſcopos viſitare? reſpondetur affirmatiuè: p.2.c.25.n.16. p.231

Quando duobus competit cumulatiuè ius viſitandi, ſi quis ab vno punitus fuerit, non poteſt iterum à ſecundo Viſitatore puniri, & quoad hoc caput locus eſt præuentioni. ibidem num. 17. p.231

Viſitator ad certum tempus deputatus, non poteſt procedere contra Religioſum, qui per ſuum Generalem fuit ab illo Conuentu abſolutus. p.2. c.51.n.2. p.242

Viſitatori à Summo Pontifice deputato potius quàm alteri Religioſus obedire tenetur. part.2.cap.51. num.9. p.242

Vniuerſitas.

Vniuerſitas Auenionenſis ſuos habet Conſeruatores cum ampliſſimis facultatibus: p.1.c.19.n.37. & 38. p.86

Doctores ſub prætextu Conſeruatoriæ, non poſſunt impedire Epiſcopum in executione piarum voluntatum. p.1.c.22.poſt n.2. p.59

Et quid obſeruetur in Gallia. ibid. poſt num.2. p.60

Vide in verbo *Conſeruatores.*

Rector Vniuerſitatis manutenendus eſt in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis ſi conſtet illum aliquos actus iuriſdictionales exercuiſſe 1 part. 3. cap. 1. num.13. p.275

Vſufructuarius.

Si contentio ſit inter proprietarium & vſufructuarium ſuper præuentione cauſæ per alterum eorum facta, quid obſeruari debeat? part.2. cap.12. num.15. p.147

Vſufructuarius poteſt alienare fructus, ſed non ipſum vſumfructum, & multo minus ius vſusfructus: p.2.c.25.n.11. p.182

Vſusfructus.

Ius vſusfructus alteri concedi non poteſt: commoditas tamen fructuum ceſſibilis eſt. part.3. cap.8. num.4. p.291

Vſura.

Vſurarum cauſa eſt mixti fori, ideo in illa locus eſt præuentioni inter Curiam Eccleſiaſticam & ſæcularem. part.2. cap. 26. numero 2. p.183

Quæſtio ſuper vſuris, quando dicatur quæſtio iuris, & quando quæſtio facti? & vtriuſque exempla proponuntur: ibid.n.2. p.183

Si agatur de quæſtione iuris ſuper vſuris, cauſam remittendam omnino ad Iudicem Eccleſiaſticum, ex multorum ſententia dicitur. p.2.c.26. num.3. p.184

Iudicem laicum in cauſa vſurarum præuenire poſſe, reiecta diſtinctione quæſtionis in iure, vel facto conſiſtentis, Alij volunt. ibidem numer. 4. p.184

Quæſtio iuris quæ non recipit difficultatem ratione vſuræ, tractari poſſe videtur coram Iudice laico: & cur hoc faciliùs in Vſuris quàm in Matrimonialibus cauſis. part.2.cap.26. numero 5. p.184

Quamuis aliqui etiam hoc caſu cauſam ad Iudicem Eccleſiaſticum remittendam eſſe cenſeant. ibid. num.6. p.184

Vſura ſi non dubitetur vtrum adſit, ſed tantum vtrum exactio vſuræ facta ſit, locus eſt præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem. p.2.c.26.n.8. p.184

Pendente iudicio ſuper vſuris coram Iudice Eccleſiaſtico, fieri poteſt executio contractus coram Iudice laico, niſi interueniat inhibitio, quæ tamen tolli debet: part.1. cap.18. poſt n.2. p.50

Communis ſententia eſt, crimen vſurarum eſſe mixti fori, & in eo locum eſſe præuentioni inter Iudicem Eccleſiaſticum, & laicum. part. 2. cap. 26. poſt num. 8. p. 185

Vxor.

Vxores militum & aliorum priuilegiatorum quando vtantur eodem fori priuilegio maritis competenti. part. 1. c. 19. n. 1. 2. & 3. p. 84

Vxor ſe pro marito obligans, præſumitur id feciſſe metu reuerentiæ. part. 3. capite 10. numero 3. p. 296

Concluditur obligationes coniungi, & vxorem reſtitui aduerſus contractus pro marito celebratos, ad ratam dumtaxat læſionis. part. 3. cap. 10. n. 5. p. 296

ADDITIO

Ad cap. 1. part. 1. poſt num. 15.

Sed quis Epiſcopus requirendus eſt, an originis ſeu domicilij, vel loci delicti? Verius videtur, Inquiſitorem debere requirere Epiſcopum loci delicti, vt teſtatur Caren. *in tract. de offic. Inquiſit. part. 1. tit. 4. num. 17.*

Alias Additiones,

quæ in Indice enuntiantur omiſſa, aberrante Summario, tranſpoſitas reperies: videlicet,

part. 1. c. 9. poſt num. 33. inuenies ſub num. 36. c. 22.
p. 1. c. 22. poſt num. vlt. inuenies poſt n. 2.
part. 2. c. 46. poſt n. 5. inuenies poſt n. 4.

Si quæ obrepſerint alia feſtinantioris prœli menda benigno animo facilè corriges.

F I N I S.